Sven Wimnell 10 jan 2014: Tidningsartiklar 11 december 2014 - 10 januari 2015. Med förhandlingar och överenskommelser om hur man ska styra Sverige utan extra val.

http://wimnell.com/omr36-39zzu.pdf

Sven Wimnell 10 jan 2014:
Tidningsartiklar 11 december 2014 - 10 januari 2015. Med förhandlingar och överenskommelser om hur man ska styra Sverige utan extra val.
http://wimnell.com/omr36-39zzu.pdf

Innehåll

Tidningsartiklar hämtade från Dagens Nyheter och utvalda så att de i möjligaste mån ska ge en bild av pågående verksamheter med problem som politikerna bör beakta då de medverkar till att styra Sverige.

Artiklarna är för varje datum lagda i den ordning de vanligen har i tidningen:
Ledare och krönikor
Debattartiklar
Nyheter, politiska och andra nyheter
Världen, händelser utomlands, utrikespolitik
Ekonomi, ekonomipolitik
Stockholm, stadsbyggnadspolitik
Kultur, kulturpolitik, politik för konstnärliga verksamheter, levnadsförhållanden.

Artiklarna är alltså inte ordnade efter politikområden, läsarna får själva lista ut vilka politiker som ligger närmast till för att hantera artiklarnas problem.

Fr o m 3 januari 2015 är urvalet av artiklar mer begränsat.

12 **11 december 2014.**
Förnyelse med okänt mål
Miljöstödet till jordbruket ger bara små effekter
Kinberg Batra satsar allt på två kort inför valet
Hård dom mot CIA:s brutalitet
Reglerna mot tortyr gällde bara inom USA
Tortyr går aldrig att försvara
Bristen på stora reformer sänker Socialdemokraterna
Branschen går åt fel håll
Svensk diplomatisk seger
Unga israeler söker sina rötter i Berlin
Höga priser en öm punkt för Israel
Oroligheter väntas efter ministerns död
Polen fick förvarning om känslig CIA-rapport

32 **12 december 2014.**
Tyskland kan ha hittat sin roll
Överge inte Reinfeldts öppna asylpolitik
Gamla konflikter lägger sordin på miljösamtal
Sista chansen för att lyckas med avtalet
Stefan Löfvens utspel förvånar experterna
Kristersson tar över efter Borg
Protesterna dör ut – men Hongkong är förändrat
Samarbete med Israel omprövas
CIA-chef: Metoderna var motbjudande
Schück: Tala med varandra i stället och stoppa extravalet
EU och USA har långt kvar till ett färdigt avtal
Bönder vill ha stöd när mjölkpriset sjunker
Här har du framtidens hus (typ)
Ola Andersson: Svaret är politiskt – inte byggnadstekniskt
Helst vill vi bygga nu

55 **13 december 2014.**
Vilsenheten regerar
Förhandling är inte prat
90-kontot ingen garanti för att hjälpen faktiskt når fram
Polisen saknar kompetens
Tio år har gått sedan tsunamin.
Bortträngda minnen håller inte längre som bevis i rätten
Förvirrade besked ger SD spelrum
Ny valrörelse tvingar fram kompromiss om Förbifarten
FN-chefens död granskas på nytt
Abe väntas vinna trots svikna löften
Putin till Indien när affärerna i väst dalar
Priset på olja rasar – då välkomnas dyrare bensin
Säkerhetsexpert: Lämna inte dina bankuppgifter till en app
Kostnaden för välfärd har stigit snabbare än kvaliteten
Man ser en annan gemenskap här i dag
När Sverige blev ett Naziland
YOGA FRÅN RELIGION TILL INDUSTRI
SPRICKOR I AMERIKAS SMÄLTDEGEL

108 **14 december 2014**.
Identitetspolitiken hotar den nordiska samhällsmodellen
DEN LEENDE NATIONALISMEN
Löfven i enig trio för bättre arbetsvillkor i EU
Nu kan alla läsa Einstein
Karin Bojs: När några dinosaurier fick en ny chans
Indiens kvinnor tar fajten för trygghet
Nya säkerhetsbrister upptäckta – av tidning
Löneväxla lönar sig – för vissa
Här är några andra sätt att spara till pensionen
Vi vill bli ett London i Asien
Maria Crofts: Så påverkas du av den nya budgeten
Deltidsarbete ger storförlust
Uppkoppling ger säkrare lastbilstrafik – och nya jobb
De jobbar på i ullstrumporna
Den nya industriella revolutionen är en jätteutmaning
Robotar och nya material tar över
Så ska unga lockas till industrin
Därför är minnet och historien en strid på liv och död i Sydafrika
Los Angeles har fått en mittpunkt

148 **15 december 2014.**
Maskförbud kan bli slag i luften
Dyrt, grymt och värdelöst
Jobb för nyanlända är nyckeln till integration
Militärplanet passerade rakt över våra huvuden
Hård kritik mot Ryssland efter senaste flygincidenten
Förföljelsen mot homosexuella ökar
Polis tystar Erdogans kritiker
Kritik mot urvattnat klimatavtal
Försäkringsbolagen måste våga förenkla
Birgitta Forsberg: Lite mer ansvar från riskkapitalisterna, tack
Kommunal kritiskt till besked om nattis
Svår uppgift väntar Riksbanken
Hur kan jag motivera min son att göra läxorna?
Bo Grandien var en sällsynt fin förebild
Krav att staten tar större del
Ätstörningar ökar kraftigt
Vi lever i ett ätstört samhälle
Vill Alliansen begränsa det offentliga samtalet?

174 **16 december 2014**.
Bygg billigare

Svart dag för turkisk pressfrihet
Stoppa nedmonteringen av EU:s miljöpolitik
Extravalet hotar jobben och ekonomin
Tonläget gör nyvalet oundvikligt
Statsministern vädjar om samarbete – igen
Tunga partitoppar kräver att Söder lämnar sin post
Nytt hemligt polisregister kränker utsatta kvinnor
Skarp markering av UD mot det ryska planet
När en i gisslan sköts – då stormade polisen
En påminnelse om samhällets sårbarhet
Skandalen växer – fler platser har lyssnats av
Båda sidor i Ukraina anklagas för tortyr
Få tror på sänkta priser på bostäder
Kroppen har blivit ett projekt
Kärrtorp samlades mot hatet
Grönt ljus för Förbifarten
Alliansförslag får hård intern kritik
Wiman: Ren vandalism av okunniga och odugliga politiker
Lars Linder: SD har sina rötter i något katastrofalt välbekant
Kulturutskottet vet inte vad en kulturtidskrift är

202 **17 december 2014,**
Polisen skvallrar vidare
Genombrottet i Lima
100 procent meningslöst
Tvångsamortering fel sätt att minska hushållens skulder
Landssorg utlyst efter skolmassakern
Islamistiskt våld skördar offer varje dag
Michael Winiarski: Dubbelspelet banar väg för talibanerna
Talmansstrid efter extravalet
Riksbanken ger ingen tydlig framtidssignal
Ekonomiska krisen riskerar att spridas
Het diskussion om enhetstaxa för SL
Ett monument över Bomben
Ord & Bild. Vill Alliansen slakta en av Europas äldsta kulturtidskrifter?

224 **18 december 2014.**
Rysslands kris är Putins
Så kan vi minska kostnaden för flyktingmottagandet
Misstänkt spioneri mot regeringen
Expert: Fullt tänkbart att någon avlyssnar
Löfven redo offra hjärtefråga
Läget ännu låst inför extravalet
Stenberg: De konkreta förslagen till Alliansen kommer för sent
Protester på flera språk i riksdagen
Erkännande av Palestina får stöd över blockgränsen
Obamas besked historiskt – och kontroversiellt
Experter: Tveksamt om det kubanska folket får det bättre
Pakistan begraver sina döda
Därför är det svårt att bryta våldsspiralen
Barnen är chockade
Putin måste väga sina ord
Dalai Lama: Jag kan vara siste på posten
Nu ska det bli enklare att se hur etiska fonderna är
Han vill att mat från USA ska säljas fritt i Sverige
Pensionsspara bara i fond med låg avgift
Rysk köprusch inför väntad prishöjning
Resursskola kan stängas efter miljonvinster
Mobilmaster kan ge kaos i sommar
Det sjuka har blivit normalt
Kulturtidskrifter i giljotinen.
De rödgröna lovar att försöka återställa bidragen
Björn Wiman: Tillsammans skapar tidskrifterna en svenskhet

259 **19 december 2014.**
Konkurrens mellan lärosäten ger högre forskningskvalitet
Expert: Kan vara staten som övervakar
KD:s utspel sätter uppgörelse med rödgröna på prov
Lena Sundström: I dag avrättar man fångarna med CIA-drönare
Ewa Stenberg: Räkna med att fler borgerliga partier följer efter
Ännu ett toppnamn lämnar M
Bygge i gång utan att MP tappar ansiktet
Åsa Romson: En sorglig dag
Övertidsberget växer – nu nyanställs 1 000
Beskedet delar exilkubanerna
Republikaner kritiska: Ännu ett misstag
Rivalerna är positiva till fredssamtal
Putin försöker lugna om ekonomiska krisen
I Pajala är partajet slut efter gruvyran
Schück: Årets sista prognos präglas av osäkerhet
Det svenska lantbruket är en livlina vi inte får strypa
Besparingarna tas på andra områden
Björn Wiman: Trots lättnaden skrämmer okunskapen
Naturligt att Konstnärsnämnden förlitar sig på UD
Därför tror skolforskare inte längre på disciplin
Här är varenda lägenhet unik
Språkvårdaren: Slitaget gör att orden tappar i värde

292 **20 december 2014.**
Nära men långt borta
Varning för vilda vänstern
Inför en förundrad omvärld
Polisens arbete mot hatbrott måste samordnas nationellt
Vi har en lång tradition av att hjälpa andra
Hundraåriga sagor blev öbornas räddning
Stridsfrågor får vänta till våren
Oron växer bland ryska bankkunder
Oljepriset är nyckeln till räddning
Filippa Reinfeldt går till näringslivet
Paket från nätet slår alla rekord
… men en stor del skickas tillbaka
Hyresgäster kräver sänkt hyra för 2015
Hanna Fahl: Att göra det sämre för samhällets svagaste är ett problem, inte en lösning

317 **21 december 2014**.
Höj rösten för handeln
Tack men nej tack till mastodontmyndigheter
Här är det ideologiska stoffet som visar fascismen i SD
Inte vårt ansvar att flyga hem svenskar
Löfven avvisar Borgs kritik: ”Det är fullständigt trams
Stöd för fortsatt allianssamarbete
USA stärker gränsen – men många vill se invandringsreform
Renzis parti riskerar att spricka
Färre 55-plussare vill jobba efter 65
Maria Crofts: Inte för sent att rädda pensionssparandet
Även i små roller spelade han huvudrollen
Klas Östergren: Ulf Linde visade hur man inför konsten måste göra sig nollställd och öppen, befriad från sitt eget vetande

353 **22 december 2014.**
Försoning är också statskonst
Putin bor inte här längre
Stoppa social dumpning i offentliga upphandlingar
Butikerna ratar fula grönsaker
Det liknar början på en vanlig, solig dag i Khao Lak.
Men elefanterna är oroliga – plötsligt sliter de sig och rusar mot en höjd. Tio minuter senare slår vågen till
Nytt polismord väcker avsky i USA

FI-chefen vill se snabb sänkning av ränteavdrag
Forsberg: Lyxbehandlingen verkar stiga vissa chefer åt huvudet
Få varsel i år: ”Bemanningsföretagen tar smällen
Trafikverket och SJ oense om underhåll
Så kan Nya Slussen bantas
Man gör inte revolution med Svenska Akademien
Jag skulle vilja ha gjort något duktigt, innan jag bleve invald

378 **23 december 2014.**
Sverige sämst på patienters delaktighet i egna vården
Partierna förhandlar för att slippa nyval
Butikernas överblivna mat blir hjälp åt hemlösa
Alla ville fira pigg 150-åring
För att vara 150 är du rätt pigg
Rädslan hänger kvar trots det nya varningssystemet
Temperaturen stiger efter Jeb Bush utspel
Högre inflation största prioritet för Stefan Ingves
Johan Croneman: Tv-julen är full av urtrista traditioner och renons på nytänk
Läsplattor kan skada dygnsrytmen

397 **24 december 2014.**
Astrid skrev vår jul
Förändringens lätta darrning
”Diktatorn” är ännu aktuell
Fem konkreta förslag för ett bättre politisk samtalsklimat
Billigare njuta av julens klassiker
Elin Peters: Här och nu är traditionerna som allra viktigast
Så påverkas du av de nya lagarna
En tandborste uppskattas mest
Saknaden går inte över
USA förnekar nätattack
Ungdomarna struntade i presidentvalet
Skypegrundaren vill se mer stöd till unga entreprenörer
Närvaro lindrar smärtan
Bister blick på skönheten.
Mike Leigh gör komplext porträtt av älskad landskapsmålare
Oersättliga kulturarv förstörs i striderna
Allt fler får vård i det egna hemmet
Kommunen erbjuder tiggare husvagnsboende under julen

422 **25 december 2014:**
Förmedling med förhinder
Åsikter på sociala medier är inte den allmänna opinionen
Hemmet visar din identitet
Reinfeldt vill inte lägga sig i extravalet
Minnena av katastrofen i Khao Lak har inte bleknat
Nya upplopp efter ännu en polisskjutning
Liebermans utspel om fred förvånar Israel

433 **26 december 2014.**
Besk medicin
Häktning får inte användas som ett universalmedel
Hot och våld mot anställda utreds
Flera till sjukhus efter anlagd brand i moské
Kungen vände sig till alla
Reinfeldt omnämns ofta trots få framträdanden

442 **27 december 2014.**
Från käbbel till nyval
Det brinner
Skolledarna vill att staten tar större ansvar för skolan
Lyktor tändes för varje liv som släcktes
Kungen och statsministern hedrade offren
Jan Björklund: Förhastat av Löfven att besluta om nyval

Hundratals visade sitt stöd för religionsfriheten
Kan vara politiskt dåd – Säpo kopplas in
Färre skadliga kemikalier i barnens plastleksaker
Trycket ökar på länder som diskriminerar romer
Ukrainskt Natointresse får Moskva att se rött
Litauen tar nästa steg mot väst
Snart avgår nya snabbtåget
Färre ryssar att vänta i januari
Barnfetma ska stoppas redan på MVC
Författare blir fixstjärnor i fiktionen

468 **28 december 2014**.
Bland despoter och demagoger
Wolodarski: Välkommen besinning fem minuter före nyår.
Låt alla nyfödda barn vara med sin familj dygnet runt
Hemliga spelet som löste krisen
De borgerliga vinner mer än S-ledaren
Hård intern kritik mot Kinberg Batra
Detta innebär uppgörelsen
SD kommer att väcka misstroendevotum
Sverige nu mindre sårbart vid en kris
Risk för oseriösa byggare när Kiruna flyttar
10 största genombrotten i år
Karin Bojs: Varg, lo, björn och järv tillbaka i Europa
Långa matsittningar en hälsokur för fransmän
Begravning av polis hejdar inte debatten
Nu ska norrmännen få insyn i landets mörka historia
Aktier fortsatt högt i kurs 2015
Amorteringskrav ett förmynderi
Hasse Eriksson: Nytt stöd för att välja indexfonder
Skiftjobb kan ge sämre minne
Arkitektur delar ut ris och ros till Umeå i årets sista nummer
Konstprofessor Jeff Werner: ”Anställ nya chefer för att öka mångfalden på museerna
Åsikter på sociala medier är inte den allmänna opinionen

507 **29 december 2014.**
Farväl år 2014
Samsyn kring fortsatt konflikt
Alliansen har villkorslöst gett upp sitt eget inflytande
Löfven har ett högt tonläge
Naturligt att ingå i regering
Valmyndigheten pustar ut – nu slipper man trycka nya valsedlar
Nyfiken nykomling dyrare i butikerna
Var fjärde ung flicka får alkohol hemma
Fler tvingas bo tillsammans
Försökte runda åskan – sedan försvann planet
789 döda i världen – ett mörkt år för passagerarflyget
Feminism det nya modet bland USA:s kändisar
Hård kamp för att rädda nödställda passagerare
Proffsen tror på börsen – men 2015 kan bli turbulent
Vi måste alla ta ansvar och hjälpa varandra
Så ska Stockholm fortsätta att växa – om planerna följs
De nya stockholmarna bor redan i länet
Vår dotter klarar inte av att sova själv – vad ska vi göra?

536 **30 december 2014.**
Vrede utan nyanser
Vi har alla ansvar, sa ministern
Kapitalismens inre motsägelse
Där blev det ingen överenskommelse
Högre utbildningskvalitet måste gå före fler platser
Knäckfrågan som Alliansen duckar för

Direkt när riksdagen öppnar lämnar vi in
misstroendeförklaringen
Muslimer kräver ökat skydd efter ny brand
Spåren i sanden vittnar om den enorma tragedin
Under all kritik att inte alla EU-länder tar solidariskt ansvar
Segerviss vänster vill omförhandla skuld
EU:s skydd räcker inte vid akut kris
Fondjättarna tappar i global fondhandel
Miljösektorn har enorma möjligheter
Nya sedlar till hösten
Jag spydde för att få bort ångest
Så har den politiska kartan ritats om
Jag tycker om kritik för jag vill bli bättre
En–två–tre, *en*–två–tre, *en* –två–tre...
Valsen väcker något kroppsligt i oss

569 **31 december 214.**
Myternas Mecka
Unik chans att göra positivt vägval för vår miljö nästa år
Toppar: Bryt samarbetet
Gruppledare tonar ned risken för splittring
Expert vill se mer granskning av östtyskt spioneri
FN utreder flygkrasch
Kubaner dansar in ett nytt år – och en ny tid
Över 200 greps efter dom mot Putinkritiker
Kriminella ligor siktar in sig på insiderbrottslighet
Nya eurolandet skakar om i ECB
Nordens största galleria tar form
Polisen: Folk slår bokstavligt talat ihjäl varandra
Här är kulturens tio i topp-lista. Som ni vill ha den
Nobelpriset i litteratur
Bröderna Lejonhjärta
Jazz på svenska
Fanny och Alexander
Dancing Queen
Karl-Bertil Jonssons julafton
Utvandrarsviten
Äntligen har ”de som älskade mest” fått sin upprättelse
Påhittiga pedagoger gjorde det mesta rätt
Uppfinningen Pippi Långstrump
Museerna får tid att ladda inför fler besökare

605 **1 januari 2015.**
Ropa inte på hämnd
Data från ditt aktivitetsband är försäkringsbolagens dröm
Allt fler missnöjda med husbilsköpet
Flyktingar vägrade gå av bussen
Experter eniga: I akuta kriser besinnar man sig
Sju politiska kriser som skakade Sverige
Den frispråkige monarken
Säkerhetspolis slog till mot oppositionella
Hälsobranschen tar fart när tekniken hjälper till
Svensk flygledning på nordisk export
Förbifarten kan bli ett lyft för pendlare
Hisnande och fantastiskt
Konspirationsteorier ska kritiseras – fast ödmjukt
Han vill ge romer en röst

636 **2 januari 2015.**
Popper som post modernist
Detta är inte Sverige
Gör om reglerna för anställning från grunden
Rädslan sprider sig efter brandattacken
25 dagar som förändrade svensk politik
Politik. Globala och nationalistiska ideal prövas alltmer
Världen. Konflikterna kommer att fortsätta avlösa varandra

Privatekonomi. Mer i plånboken för dem med jobb och bolån
Samhällsekonomi. Grekiskt nyval kan blåsa liv i eurokrisen
Näringsliv. Ryssland lägger sordin på stämningen
Vetenskap. Gott hopp om att hejda ebolaepidemin
Polis förhandlar med flyktingar på buss
Abbas riskfyllda drag pressar Israel och USA
Ryssland knäckfråga när Lettland tar över
Nya börsbolagen ofta en bra affär för sparare
Kapitalförvaltare minskar aktieandelen
Inför karantän för statsråd som går till näringslivet
Våga knacka hål på det invanda
Bromma flygplats 15.17
Podcaster är ingen fluga
Kriget mellan journalistiken och tekniken
2015

688 **3 januari 2015.**
Forska i arbetet bättre än hemsnickrad fortbildning
Från västvän till nationalistisk envåldshärskare
Schück: Överenskommelsens livslängd ser ut att bli begränsad
Första krigsvintern för hundra år sedan

705 **4 januari 2015.**
Det politiskt korrekta SD
Sjuktalet ger en skev bild av verklighetens sjukfrånvaro
Så nära helvetet man kan komma
Kontroversiell kemist lämnade kluvet arv
Här finns jobben 2015
Den långa vägen hem till Polin

728 **5 januari 2015**.
Vi måste bli överens om grunderna för skolpolitiken
Cyberhoten ökar mot svensk industri
Hur kan jag få närstående att ta kontakt med min sjuke man?
Det eviga kriget i Afghanistan

738 **6 januari 2015.**
Bryt den onda trenden och ta kontroll över byråkratin
Missnöjet gror mot försvarets tester i reservat
Ex-minister varnar för politiskt kaos
Alliansen säger nej till skolsamarbete

747 **7 januari 2015.**
Ändå inte bättre förr
Jordbruksstöden är viktiga för både jobben och miljön
Hinder för utländska bolag hämmar byggandet
Trängsel på t-banan oroar politikerna när jättehuset byggs
Deras hat mot demokratin är konstant

760 **8 januari 2015.**
Den ynkliga ondskan
Här kommer solen
Allt fler drunknar – nollvision krävs för att bryta trenden
Här flyr terroristerna efter attacken
Risk att vi hamnar i en ond cirkel
Tidningen har utsatts tidigare
Dådet för upp terrorn på agendan i hela EU
Peter Wolodarski: Frankrike har sorg. Europa har sorg. Hela den demokratiska världen känner sorg och vrede.
Wallström: Hoppas inte viktiga röster tystnar
Dådet i Paris är en attack mot upplysningens hjärtpunkt
Elisabeth Åsbrink: Det är skillnad på att kritisera en idé och att vända sig mot enskilda individer
Lågt oljepris gynnar världsekonomin
Åldrandet är inte rättvist

784 **9 januari 2015.**
Jo, det är vi mot dem
När fluffet ska bli till riktig politik
En tänkande statschef
Vårdens vetenskap kan inte väljas bort
Så förstärker vi arbetet mot våldsbejakande extremism
Vi samarbetar gärna med regeringen för bättre kunskaper hos eleverna
Stödet för att gå med i Nato ökar
Nyckeln till medlemskap ligger hos S
Enighet om försvaret är en viktig signal till omvärlden
Många känner sig stressade på jobbet
Schück: Vinnare och förlorare i priskriget på oljemarknaden
Män som lever ensamma klarar en stroke sämre

Terroristdådet i Paris:
Intensiv polisjakt på bröderna
En lång historia av kriminalitet
Uniformer och tjutande sirener tar över gatulivet
Dödsoffren
Därför visas Charlie Hebdos teckningar i DN
Bakom enade led i sorgen lurar motsättningarna
Dådet kan handla om konkurrens mellan jihadister
Tyskland har lyckats stoppa flera attentat
Muslimer i Sverige manar till försiktighet
Säpos intresse riktas mot de som deltagit i strider
Förfärligt uttalande av Söder
Våld och hot stoppar inte satiren
Charlie Hebdo kommer ut i miljonupplaga
Infekterad kulturdebatt om islam i Frankrike
Charlie lärde mig att jag levde i Voltaires oförskämda land

823 **10 januari 2015.**

Terroristdådet i Paris:
Därför slog poliserna till samtidigt
Attentatsmännen intervjuades av tv-kanal
Det är ett krig med fienden mitt ibland oss
Michael Winiarski: Frågan alla måste ställa sig nu – hur kunde det gå så långt?
al-Qaida tränade en av bröderna
Världen hedrar de döda och står upp för pressfriheten.
Marine Le Pen vägrar delta i manifestation
Pennorna i Paris. Blyerts. Tusch. Kulspets. Överallt höjs fredens vapen mot terrorn.

Tidningsartiklar 11 december 2014 - 10 januari 2015.

11 december 2014.

DN 10 dec 2014:

“Förnyelse med okänt mål

Året var 2002. Moderaterna hade lidit ett brutalt nederlag och förlorat över 7 procentenheter. Bo Lundgren försökte ändå klamra sig fast, men det gick inte alls. Valkatastrofen och krismedvetandet i partiet förde raskt Fredrik Reinfeldt till ordförandeposten, och med ett massivt förändringsmandat.

På tisdagen nominerade valberedningen Anna Kinberg Batra till hans efterträdare, att väljas vid extrastämman den 10 januari. Moderaterna tappade knappt 7 procentenheter i valet i september, nästan lika mycket som 2002. Men ingen undergångsstämning är märkbar, och ingen drastisk kursändring tycks vara aktuell.

Delvis har detta sin naturliga förklaring i att det inte hinns med före extra valet i mars. Men tillbakagången 2014 skedde också från en historiskt hög nivå och efter två hela mandatperioder vid makten. Alla vet att sådant tär på regeringspartier.

Dessutom känner Moderaterna viss stolthet. Reinfeldt och radarpartnern Anders Borg åtnjöt fortsatt stort förtroende i den ekonomiska politiken, även om den faktorn inte avgjorde valet. En hel del uträttades under de åtta åren, det blev mer lönsamt att arbeta, de offentliga finanserna överlevde den djupa finanskrisen och sysselsättningen visade till slut ett rejält plus. Allt i det moderata arvet måste således inte vara renoveringsobjekt. Och högerspökena har Reinfeldt redan jagat bort.

Likväl har Anna Kinberg Batra ett drygt beting. Partiets egen efter-valsanalys konstaterade att politikutvecklingen gick i stå de sista rege-ringsåren. Inga pengar fanns till reformer, inte ens till fler jobbskatte-avdrag som ändå hade mist nyhetens behag, men det verkade inte heller födas några idéer.

Att Kinberg Batra på gårdagens presskonferrens betonade kontinuitet var naturligt (även om Reinfeldt sällan läste från manus). Fraserna om hur kul det ska bli är också något som hör till. Den blivande moderat-ledaren försökte ändå formulera ”några frågor som behöver bättre svar”: vad ska folk arbeta med när gamla jobb försvinner, varför är så många unga arbetslösa, hur ska resultaten i skolan förbättras, varför integreras inte alla utrikes födda lika bra? Klarar Kinberg Batra dessa små gåtor har hon onekligen potential.

Om jobbpolitiken är en användbar merit, är Sverigedemokraternas existens ett avsevärt bekymmer. M förlorade massor av väljare åt det hållet. Invandringen orsakar en del grumsande i partiet. Men även om alla måste fundera över och utveckla sin migrations- och integrations-politik är lösningen inte att anpassa sig till SD:s främlingsfientlighet. Kinberg Batra har inte heller visat några tecken på att byta ut Reinfeld-tlinjen.

Vad hon vill i olika frågor är dock tämligen obekant. Hon är kontrol-lerad, kylig mer än passionerad, lite som Reinfeldt. Erfarenhet har hon, inte som minister men väl från riksdagen och partiet. Kompetent är hon absolut. En folktalare? Nja. En resonerande stil går ofta hem i Sverige, men den kommande valrörelsen får visa om hon kan ställa om till attack när det behövs.

Partiet har också bevarat lugnet efter valet, Moderaterna har inte kastats hit och dit på stormigt hav. Men det är inte bara Kinberg Batra som är ett rätt oskrivet blad. Reinfeldt hade Borg och strategen Per Schlingmann, men det vimlar kanske inte av stjärnskott i dagens avlövade ledning.

Alla har de tiden emot sig. Valet kommer inte om tre år, utan om tre månader. Kampanjen kommer att betyda hård press, och även om politiken inte ska förnyas just nu måste tungor hållas rätt i mun.

Kändisfaktorn talar för Stefan Löfven, men annars kunde Kinberg Batra knappast ha önskat sig en lämpligare motståndare. Socialdemo-kraterna har visat sig tafatta snarare än regeringsdugliga, Miljöpartiet har förbryllat de flesta. Till skillnad från i september står det klart att Löfvens alternativ vilar tungt på Vänsterpartiet. Moderaterna lär citera den fallna rödgröna budgeten, där det medges att de föreslagna skatte-höjningarna bidrar till att dämpa sysselsättning och tillväxt.

Det finns dock hittills inget som tyder på att ett nyval ger en dramatisk förändring av riksdagsläget. Alliansen var ett fundament i den borger-liga framgången, men frågan är vad den räcker till när båda blocken är långt från majoritet. Även detta måste en statsministerkandidat så småningom hitta ett svar på.

Dn 10/12 2014 “

DN 10 dec 2014:

”Miljöstödet till jordbruket ger bara små effekter”

“Måste göras om. Det statliga jordbruksstödet är miljöpolitiskt ineffektivt, och bidrar i vissa fall till ökade utsläpp i stället för bättre hållbarhet. Vi lämnar i dag fem förslag till regeringen för ökad träffsäkerhet, skriver sex forskare från Konjunkturinstitutets vetenskapliga råd.

Statlig styrning på jordbruksområdet domineras av stöd i olika former. De breda miljöstöden fungerar mer som inkomststöd och ger endast små positiva miljöeffekter. Stöden som syftar till att omfördela inkomster ges i stället till rika jordbruk i intensivt odlade områden med negativa miljöeffekter som följd. Det finns således ett behov av att öka träffsäkerheten i jordbrukspolitiken. Vår analys visar fem områden där styrning saknas eller inte fungerar som den ska. Slutsatserna redovisas i den miljöekonomiska rapport som vi lämnar till regeringen i dag.

1. Styr direkt mot biologisk mångfald utan att ta omvägen via ekologisk produktion. Stödet till ekologisk produktion inom Landsbygdsprogrammet, som uppgår till 1 miljard kronor per år, kan ha en positiv effekt på biologisk mångfald om omställningen sker i slättbygd. Däremot kräver ekologisk odling större arealer för att producera samma mängd och större odlade ytor ger i sin tur upphov till större läckage av näringsämnen och utsläpp av växthusgaser.

Analysen visar att andelen ekologisk areal är liten i den intensivodlade slättbygden och stor i Norrlands skogsbygd där miljövinsterna är små. Trots stödet har inte ekologisk odling ökat under perioden 2007–2012, vare sig mätt i antal hektar eller som andel av total jordbruksmark. Om målet är att öka den biologiska mångfalden till lägst kostnad för samhället är det bättre att styra direkt mot den positiva miljöeffekten och undvika omvägen genom det ekologiska. Det innebär dels att stimulera åtgärder som ökar biologisk mångfald i intensivt odlade jordbrukslandskap, dels att stimulera betesdrift och hävd av betesmark i områden där dessa är särskilt viktiga för biologisk mångfald. För att minska användningen av växtskyddsmedel i det konventionella jordbruket behöver skatten på bekämpningsmedel ses över för att öka skattens miljöstyrande effekt.

2. Inför skatt på mineralgödsel för att minska miljö- och klimateffekterna. Många av de negativa miljö- och klimateffekter som jordbruksproduktionen leder till beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Tillförseln av kväve till åkermarken bidrar till övergödning i sjöar och hav, klimatpåverkan, minskad biologisk mångfald, försurning samt nedbrytning av ozonlagret i stratosfären. Trots detta saknas styrmedel som minskar just tillförseln. Den tidigare skatten på mineralgödsel som fanns fram till 2009 avskaffades abrupt och utan djupare analys. Om man vill minska användningen av mineralgödsel i Sverige behöver skatten återinföras. Vår analys visar att en beskattning på den tidigare nivån 1,80 kronor per kilo kväve skulle minska kvävetillförseln i Sverige med 6 procent. För att undvika stora effekter på skörden kan kompletterande styrmedel behövas vilka ökar kväveeffektiviteten, som stöd till kvävesensorer och rådgivning. Vidare bör man driva på för att länder runt Östersjön inför liknande styrmedel för att minska övergödningen.

3. Fasa ut nedsättningarna i koldioxid- och energiskatterna. Jordbrukets användning av fossila bränslen och energi möter lägre

skatter än resten av ekonomin. För att klimat- och energieffektiviseringsmålen ska nås kostnadseffektivt bör koldioxidskatten vara lika hög för alla användare och energiskatten lika hög per energienhet. Vår analys visar att en utfasning av nedsättningarna i koldioxidskatten minskar produktionen i jord- och skogsbruket med 1,7 respektive 0,8 procent 2030 och utsläppen i den icke-handlande sektorn minskar med 90 000 ton. Genom att kompensera branschen kan effekten på produktionen reduceras, exempelvis genom en omställningspremie.

4. Se över incitament för kolinlagring i skog och mark. Den svenska skogen och marken lagrar stora mängder kol. Det finns en stor potential att öka denna kolinlagring till låga kostnader. Genom att tillgodoräkna ökning av kolsänkor för att nå det nationella -klimatmålet kan kostnadseffektiviteten i den svenska klimatpolitiken öka. I dagsläget saknar markägarna incitament för att lagra kol. I vissa fall ges till och med incitament till att inte lagra kol, exempelvis går markägare som omvandlar jordbruksmark till skog miste om gårdsstöd. Detta klimatpolitiska glapp skulle behöva ses över för att utnyttja potentialen i de miljö- och kostnadsvinster som finns i kolinlagring.

5. Överför medel från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet eller inkomstpröva. Gårdsstödet, som uppgår till ca 6 miljarder kronor per år, syftar bland annat till att garantera en skälig levnadsstandard för jordbrukarna. Stödet utbetalas per hektar mark utan krav på produktion. Värdet på stödrätterna bygger på spannmålsavkastningen under en historisk period. Högre stöd betalas därmed ut i regioner med bättre produktionsförutsättningar. Jordbruksstöden uppgår i genomsnitt till 211 400 kronor per stödmottagare och år. Genomsnittet döljer att jordbruksstöden är skevt fördelade. Så mycket som 80 procent av stöden går till 20 procent av stödtagarna. Vår analys visar att en stor del av stödet går till de rikaste jordbrukarna i den intensivt odlade slättbygden. De största utbetalningarna sker till Skåne och Västra Götalands län. Om stödets syfte är omfördelning borde stödet inkomstprövas. Gårdsstödet är inget effektivt styrmedel för att hantera fördelningseffekter, tvärtom. Att gårdsstöden genom vissa miljövillkor skulle kunna öka miljönyttan kan ifrågasättas eftersom stödet betalas ut till områden med intensivt jordbruk. I SCB:s miljöräkenskaper bokförs Gårdsstödet till och med som en miljöskadlig subvention. För att öka miljöstyrningen borde möjligheten att föra över medel från gårdsstödet till landsbygdsprogrammet utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt. Från och med 2015 kan medlemsstaterna föra över upp till 15 procent av budgeten för Gårdsstödet till Landsbygdsprogrammet. Det förefaller dock inte som att den möjligheten kommer utnyttjas.

Eva Samakovlis, Forskningschef Konjunkturinstitutet
Thomas Aronsson, Professor I Nationalekonomi Umeå Universitet, Ledamot I Konjunkturinstitutets Vetenskapliga Råd
Runar Brännlund, Professor I Nationalekonomi Umeå Universitet, Ordförande I Konjunkturinstitutets Vetenskapliga Råd
Ing-Marie Gren, Professor I Nationalekonomi Slu Uppsala, Ledamot I Konjunkturinstitutets Vetenskapliga Råd
Caroline Leck, Professor I Kemisk Meteorologi Stockholms Universitet, Ledamot I Konjunkturinstitutets Vetenskapliga Råd
Patrik Söderholm, Professor I Nationalekonomi Luleå Tekniska Universitet, Ledamot I Konjunkturinstitutets Vetenskapliga Råd “

DN 10 dec 2014:

“Kinberg Batra satsar allt på två kort inför valet

Anna Kinberg Batra får rekordkort tid på sig inför valet. Ingen partiledare i modern tid har utsetts så nära inpå ett riksdagsval. I valrörelsen satsar hon på två säkra kort – regeringsdugligheten och ekonomin.

Det blev som väntat – Anna Kinberg Batra tar över Moderaterna. Den nya M-ledaren kommer att kastas rakt in i en valrörelse när hon väljs på partiets extrastämma i Stockholm den 10 januari.

Det innebär samtidigt att Anna Kinberg Batra blir oppositionens statsministerkandidat i nyvalet den 22 mars. Men några stora omsvängningar av politiken är inte att vänta. Den nya partiledaren kommer inte att göra några stora avsteg från sin företrädares linje.

Anna Kinberg Batra är tydlig med att grunden för Moderaterna är regeringsdugligheten och det höga förtroende partiet åtnjuter inom ekonomisk politik.

– Det arvet ska vi bygga vidare på, säger Anna Kinberg Batra.

– Jag vill bygga på det förtroende vi hade i regeringsställning och för den ekonomiska politiken. Det är grunden för allt.

Det finns dock några områden där den blivande M-ledaren tycker att partiet måste förnya sin politik.

– Jag vill bli ännu bättre på frågorna som väljarna ställer framöver. Sverige förändras och då måste vi hitta bättre svar på samhällsutmaningarna, säger den blivande M-ledaren.

M-ledaren nämner följderna av globaliseringen, skolan, integrationen och jobben som områden där Moderaterna måste vässa politiken.

– Hur flera nya jobb kan skapas när den ekonomiska världskartan ritas om. Hur fler kan växa upp i trygghet i ett Sverige som förändras. Att hitta bra svar i ett Sverige som förändras måste vara väg-edande i ett parti som tar ansvar. Ordning och reda i ekonomin är grunden, men det är inte svar på alla frågor.

I valet i september tappade Moderaterna knappt sju procentenheter i väljarstöd. En stor del av dessa väljare gick till Sverigedemokraterna. Bland moderata kommunalråd finns röster som kräver en mer restriktiv migrationspolitik.

Men Moderaternas politik på området ligger fast under Anna Kinberg Batras ledning. Däremot vill hon förändra integrationspolitiken.

– Om man kommit hit till Sverige måste det finnas bättre möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden, säger Anna Kinberg Batra.

Nu är siktet inställt på att återvinna regeringsmakten i mars.

– Sverige förändras och behöver ett parti och en regering som kan och vill bygga Sverige starkare. Därför har jag tackat ja till att anta den här utmaningen, säger Anna Kinberg Batra.

Om Alliansen vinner regeringsmakten efter bara ett halvår i opposition blir Anna Kinberg Batra Sveriges första kvinnliga statsminister. När hon väljs till moderatledare den 10 januari återstår bara tio veckor till valdagen. Inte i modern tid har en svensk partiledare haft så lite tid att förbereda sig inför ett riksdagsval.

– Det är väldigt kort om tid. Dels för att bygga sitt lag, dels för att staka ut en väg för politiken, säger Jenny Madestam, doktor i statsvetenskap.

Jenny Madestam, som skrev sin avhandling om partiledarval, tror dock att Anna Kinberg Batra, trots kort varsel, har ett hyfsat utgångsläge.

– Jag tror ändå att hon har goda förutsättningar. Hon har en stark roll i partiet och betraktas som en auktoritet. Hon har också exponerats mycket i media i och med krisen. Det är få väljare som har missat vem Anna Kinberg Batra är, säger hon.

En stor utmaning blir de stora direktsända tv-debatterna före valet.

– Hon har tränat på att debattera i riksdagen men tv är något annat. Det blir en press att hantera det formatet, säger Jenny Madestam.

Den avgående partiledaren Fredrik Reinfeldt meddelade på tisdagen att han lämnar riksdagen vid årsskiftet, bland annat för att ägna tiden åt att färdigställa en bok.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Jens Kärrman jens.karrman@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Kinberg Batras fyra utmaningar

Enligt Moderaternas egen valanalys finns en handfull frågor som partiet måste formulera bättre svar på inför väljarna.

1 Hur skapas fler jobb, särskilt bland unga?
2 Hur ska skolresultaten förbättras?
3 Hur ska nyanlända flyktingar och invandrare snabbare få jobb och komma in i det svenska samhället?
4 Hur ska jämställdheten förbättras? “

DN 10 dec 2014:

“Hård dom mot CIA:s brutalitet

”Brutala” och ”ineffektiva”. Domen över CIA:s förhörsmetoder i ”kriget mot terrorismen” efter 11 septemberattackerna 2001 är hård i en rapport från den amerikanska senaten.

– Denna rapport visar att CIA är en fläck på våra värderingar och vår historia. Utredningen tar inte bort den fläcken, men kan visa världen och oss själva att USA kan ändra sig och att vi står för ett rättvist samhälle, sade underrättelseutskottets ordförande, demokraten Dianne Feinstein, i ett timslångt tal i senaten på tisdagen.

Rapporten är en 6 700 sidor lång vidräkning med CIA:s arbete i jakten på terrorister under åren 2002–2007, med över 38 000 fotnoter, allt – än så länge – hemligstämplat. Offentlig är nu en 500 sidor lång sammanfattning som med skärpa fastslår inte bara att de brutala metoder som CIA tillämpade var mer utstuderade än tidigare varit känt, utan också att CIA medvetet mörkade övergreppen både för Vita huset och för kongressen – och att dessa inhumana förhörstekniker inte heller fungerade.

Den grövsta metod som tillämpades för att få tillfångatagna, misstänka terrorister att tala var skendränkning, av FN och människorättsorganisationer klassat som tortyr. Andra brutala metoder är förhindrande av sömn, kraftig nedkylning, slag och hot. En fånge ska inte ha fått sova på över en vecka. Åtminstone 119 personer ska ha utsatts för CIA:s förhörsmetoder.

– Enligt varje vedertagen betydelse av ordet så var det som CIA:s fångar utsattes för tortyr, sade Dianne Feinstein.

Den kontroversiella rapporten är framtagen under fem års tid (och till en kostnad av 50 miljoner dollar) av senatens underrättelseutskott. Utöver en genomgång av metoderna innehåller rapporten 20 fallstudier av hur fängslade terroristmisstänkta behandlats. Ett av dessa fall rör jakten på Usama bin Ladin, där författarna menar att inga grymma förhör hjälpte för att nå fram till al Qaida-ledaren, som dödades av amerikanerna 2011. Inte i något annat studerat fall fick CIA fram mer än lite eller felaktig information.

Många medger i dag att USA har begått övergrepp och president Barack Obama har i sina beskrivningar av vad CIA har ägnat sig åt använt ordet ”tortyr”. Obama betonade i går rapportens betydelse och underströk att han så snart han tillträtt 2009 avslutade CIA-programmet.

Innehållet i rapporten är så laddat att USA har ökat bevakningen kring en rad ambassader och amerikansk personal i länder som Pakistan, Jemen, Irak, Egypten och Libyen. Marinkårssoldater sattes också i högsta beredskap.

Utrikesminister John Kerry ringde i fredags direkt till Dianne Feinstein och varnade henne för de konsekvenser som ett offentliggörande av CIA-rapporten skulle kunna få och bad henne att vänta. Men Feinstein har velat publicera rapporten länge: ”Detta måste ut”, som hon sade i en intervju i LA Times.

Dianne Feinstein, som lett utskottet i senaten sedan 2009 och varit känd som en tillskyndare av CIA, har med tiden blivit alltmer upprörd över både övergreppen och CIA:s försök att dölja dem. Tillkomsten av rapporten har ackompanjerats av en lång och infekterad debatt, som lett till att utskottets republikaner tagit avstånd från den, med undantag för John McCain (som själv utsatts för tortyr under Vietnamkriget).

I våras avslöjades att CIA avlyssnat underrättelseutskottets arbete, medan CIA å sin sida anklagade utskottet för att snoka i deras hemligheter.

CIA tillbakavisar innehållet i rapporten och försvarar sig i ett längre uttalande. Enligt CIA är stora delar av rapporten felaktiga; man menar att underrättelsetjänsten alltid haft justitiedepartementet bakom sig, och att metoderna visst var framgångsrika, även i fallet bin Ladin. Såväl förre presidenten George W Bush som vice presidenten Dick Cheney, båda ansvariga vid tiden för övergreppen, försvarar myndigheten.

Inga ansvariga på CIA väntas bli ställda till svars för övergreppen, men rapporten väcker ny, häftig debatt om USA:s roll inför världen och sig självt. Något av vad som väntar speglas sannolikt i vad John McCain sade i senaten i går:

– Det här handlar inte om våra fiender. Det här handlar om oss.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“Fakta. Kriget mot terrorismen

Ett svar på attackerna den 11 september 2001

Kriget mot terrorismen är en benämning på de militära, politiska och rättsliga åtgärder som gjorts som svar på terrorattackerna den 11 september 2001.
Kriget har förts mot stater, organisationer och människor som USA anser utför, skyddar eller stöder terror.
Afghanistan invaderades 2001, Irak 2003.
2007 anföll USA-styrkor mål i södra Somalia i jakt på misstänkta terrorister. **Källa: BBC**
Tt

Förhörsmetoder som ska ha använts

Skendränkning. En person spänns fast och ett tygstycke spänns över ansiktet så att andningsvägarna täcks. Vatten hälls över tygstycket vilket får personen att uppleva drunkning.
Sömnbrist. En person förvägras sömn och tvingas hålla sig vaken. Bryter ner motståndskraften under förhör.
Andra metoder. Inspärrning i små utrymmen, slag och förnedring. “

DN 10 dec 2014:

”Reglerna mot tortyr gällde bara inom USA”

“USA har en egen definition av tortyr, säger Mark Klamberg som är jurist och folkrättsexpert vid Uppsala universitet.

1 Hur har USA resonerat när man använt den här typen av förhörsmetoder?
– Dels har man haft en väldigt snäv definition av tortyr, dels har USA en annan syn på den territoriella räckvidden. Bush ansåg att reglerna bara omfattade amerikanskt territorium. Det har Obama nyligen ändrat på. Nu omfattas även Guan-tánamo och platser som administreras av USA:s myndigheter. Men om en person tillfångatagits av en annan stat och en amerikansk medborgare medverkar (till tortyr) anser USA att tortyrkonventionen inte gäller.

2 Handlar det bara om en annan tolkning av FN-konventionen?
– Delvis. Men det handlar egentligen om att man redan bestämt sig för vad man vill, och sedan säger man till juristerna att finna argument för att få lov att göra det.

3 Hur har 11 september påverkat USA:s hållning?
– Det kan ha funnits olyckliga tolkningar även tidigare. Men jag ser definitivt 11 september och hotet från terrorismen som avgörande.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN 11 dec 2014:

“Tortyr går aldrig att försvara

Utan tvivel utsattes USA för en brutal chock den 11 september 2001. al-Qaidas terrorpiloter tog med sig nästan 3 000 människor i döden, och det skedde på amerikansk mark. Inget nationellt trauma rättfädigar dock att alla medel förklaras tillåtna – alla – i jakten på skyldiga.

Senatens underrättelseutskott har nu släppt sin mastodontrapport om de ”förstärkta förhörsmetoder” CIA använde sig av under kriget mot terrorismen. Innehållet är inte alldeles nytt; det är sedan länge känt att en av al-Qaidas toppmän utsattes för skendränkning 183 gånger.

Rapporten ger ändå detaljer som tecknar en skrämmande bild av vad USA ägnade sig åt i hemliga fängelser jorden runt. Demokraternas utskottsmajoritet säger dessutom att tortyren inte gav information av något särskilt värde. CIA anses ha systematiskt vilselett president George W Bush, kongressen och allmänheten.

Debatten kring rapporten är bisarr på flera punkter. Att CIA:s program var godkänt av justitiedepartementets välbetalda jurister är lika korrekt som obegripligt. Bush gick i god för att alla fångar hanterades humant, men det beror sannolikt på att han såg till att inte bli informerad.

Absurt är också att många republikaner vägrar medge att sätta epitetet tortyr på skendränkning, eller för den delen på andra metoder som att stänga in människor i lådor dagar i sträck.

Och om nu allt var legitimt, varför ville CIA och Bushs vänner inte offentliggöra rapporten? Tydligen för att det kan väcka antiamerikanska känslor. Det är som om berättelsen är värre än själva tortyren.

Om tortyr fungerar kan ingen veta. En del offer är duktiga på att utstå smärta, andra klarar inte behandlingen och säger vad som helst. CIA hävdar att Usama bin Ladin inte hade spårats utan förhören, men rapporten säger att det är struntprat. al-Qaidaledaren hittades långt efter att president Obama hade stoppat tortyren.

I grunden spelar det heller ingen roll. En rättsstat kan inte kringgå lagen för att det är ”nödvändigt” eller godkänna tortyr ”i vissa fall”. Om skendränkning, varför inte sträckbänk? Om terrorister, varför inte vanliga massmördare? När moraliska gränser flyttas följer förfallet.

USA:s rykte i världen har fläckats svårt. Landet måste anstränga sig för att övertyga alla om att det aldrig ska hända igen.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se “

DN 11 dec 2014:

”Bristen på stora reformer sänker Socialdemokraterna”

“ Förlorat framgångsrecept. Under lång tid gick Socialdemokraterna till val på stora reformer – av pensioner, föräldraförsäkring och semester. I de senaste valen har det saknats ekonomiskt prioriterade förslag av denna kaliber, trots att både tandvården och arbetsrätten skulle platsa på en reformagenda, skriver statsvetaren Jonas Hinnfors. “

“Om man studerar Socialdemokraterna under partiets ”gyllene år” efter andra världskriget fram till slutet av 1980-talet framträder ett specifikt drag: partiet lyckades regelbundet samla sig till genomgripande välfärdsreformer. Ibland var reformerna kontroversiella eller fick oönskade eller oväntade effekter men Socialdemokraterna var i grunden ett parti som levererade reformer. Reformerna präglade Sverige och som den amerikanska statsvetaren Sheri Berman beskrivit i flera böcker kom de vartefter att accepteras även av borgerliga väljare och partier. Numera är det dock länge sedan partiet förmådde gå till val på en större reform. Socialdemokraterna har i praktiken upphört att vara ett reformparti.

Stefan Löfven försöker nu via extra valet i mars få väljarna att skaka om spelplanen så att Socialdemokraterna kan återkomma i regeringsställning. I val kan allt hända men det är en utmaning för Löfven att få väljarna att i större skaror vända tillbaka till det parti som tidigare dominerade svensk politik.

Kanske gjordes strategiska misstag som ledde fram till debaclet kring budgeten. Alliansens agerande att lägga ett samlat budgetförslag tvingade möjligen i praktiken Löfven att ta in Vänsterpartiet i sitt budgetförslag. Därmed gavs SD en nyckelroll. Men Socialdemokraternas problem är mer djupgående än en höst med låsningar kring budgetarbetet. Skälen till den successiva nedgången från ett 45–50- till ett 30–35-procentsparti bör sökas historiskt. Senast partiet förmådde leverera en större välfärdsreform var när maxtaxan i barn- och äldreomsorg kom in i 1998 års valmanifest och sjösattes fram till 2002. 2002 är det år Socialdemokraterna senast nådde ett valresultat som var i närheten av de traditionella nivåerna.

Från ATP-reformen 1958, som intressant nog gav upphov till vårt senaste extra val, där Socialdemokraterna alltså tog strid för en av efterkrigstidens största välfärdsstatsreformer, över till barnomsorgsreformer, arbetsrätt, semesterförlängning och så vidare lyckades Socialdemokratin konkret leverera reformer som ett svar på partiets delvis vaga och inte alltid lättdefinierade ideologiska vision. I och med det så kallade stoppaketet 1990 tog reformarbetet dock abrupt slut.

Partiet hade i 1988 års valmanifest förberett en lång rad välfärdsreformer: föräldraförsäkringen skulle förlängas från nio till 18 månader, semestern skulle förlängas till sex veckor och alla barn skulle få rätt till barnomsorg från 1,5 års ålder. Dessutom skulle skatterna sänkas, något som internt i partiet i och för sig var kontroversiellt men som presenterades som ”rättvisare skatter”. Mycket snart efter valet drabbades partiledningen av panik när det ekonomiska läget försämrades drastiskt. Det enda som blev kvar var ironiskt nog skattereformen. Reformerna lades i princip på hyllan. Stoppaketet 1990, när reformer ersattes av löne-, prisstopp och strejkstopp, ledde trots modifieringar till väldiga spänningar inom arbetarrörelsen och Socialdemokraterna backade i valet 1991 från 43,2 procent till 37,7 procent. Valutslaget blev en första dramatisk varningssignal till Socialdemokraterna att väljarna inte riktigt kände igen partiet.

Under 1980-talet växte alltså uppfattningen fram att skatterna i princip inte kunde höjas mer. Under 1990-talet utvecklades även en insikt om budgetbalans. Om skattepolitiken respektive budgetpolicyn varit rimliga får ekonomer bedöma, men Socialdemokratin har sedan dess haft utomordentligt svårt att samla sig till reformer.

Samtidigt som reformerna har uteblivit har Socialdemokratin stundtals blivit vilsnare kring vad partiet egentligen vill givet de nya ramarna för politiken. Spelet kring det femte jobbskatteavdraget är ett tydligt exempel på ambivalensen. Att först utmåla skattesänkningar som roten till Sveriges problem för att sedan acceptera jobbskatteavdraget var rimligen förvirrande både för de väljare som önskade sig högre skatter och för de som önskade sig lägre skatter. En konsekvens av beslutet att behålla det femte jobbskatteavdraget blev även att budgetutrymmet för reformer blev ännu snävare.

Den budget partiet nu går till val på tillsammans med Miljöpartiet bygger i stora drag på Socialdemokraternas valmanifest inför 2014 års val. Manifestet 2014 var i sin tur i flera delar snarlikt 2010 års rödgröna valmanifest. I båda valen nådde Socialdemokraterna sina sämsta resultat sedan 1914. Naturligtvis saknar inte manifesten, eller budgeten, prioriteringar och satsningar, men exempelvis förstärkningar av A-kassa och sjukförsäkring är ju snarare försök att återställa halvsekelgamla reformer än nya slags satsningar. I inget av manifesten, och inte heller i den budget som precis förlorat i riksdagen, fanns någon reform av det slag och med den ekonomiska prioritering som gjorde att

Socialdemokraterna under 50 år lyckades dominera svenskt politiskt liv.

Vad skulle Socialdemokratin då kunna göra? Frågan kan förstås enbart finna svar inom partiet självt men dess svar på hur socialdemokratisk ideologi förverkligas var länge att avsätta medel till välfärdsstaten. Exempelvis en stor tandvårdsreform hade uppfyllt de flesta kriterierna på en välfärdsreform som påverkar alla - och partiet skulle ännu en gång kunna visa att man förmår konkretisera sina ideologiska visioner.

Samtidigt är klassiska reformer med en stor pengapåse till ett visst område kanske allt svårare att genomföra inom de ramar partiet satt upp. Ett alternativt sätt att försöka komma tillbaka till reformagerande skulle kunna vara att fokusera på ett annat av Socialdemokratins klassiska reformområden: arbetsrätt och utformningen av trygghetssystem. I en tid när allt fler människor går in i och ut ur anställningar, samtidigt är såväl anställda som egenföretagare som arbetsgivare finns stora utmaningar att utforma arbetsrätt och trygghetssystem så att flexibilitet och konkurrenskraft kan samsas med de värden som fortfarande genomsyrar Socialdemokraternas partiprogram: solidaritet och individens frihetsförverkligande via kollektiva åtaganden.

I val kan allt hända men Socialdemokraterna tycks ha allt svårare att vara ett reformparti. Utsikterna inför 2015 års val är osäkra.

Jonas Hinnfors, Professor I Statsvetenskap, Göteborgs Universitet "

DN 11 dec 2014:

"Branschen går åt fel håll"

Nära hundra tusen byggföretag ska granskas av 45 inspektörer. Det är långt från tillräckligt, enligt branschen. S och MP ville satsa 60 miljoner på Arbetsmiljöverket. Men med dagens budget blir det inga extra pengar.

2014 har varit ett svart år på svenska byggen. Hittills har 14 arbetare dött i olyckor. Det är en ökning jämfört med de senaste åren, då snittet varit en i månaden. Senast den 4 november dog två polska arbetare hos en österrikisk under-entreprenör vid Fortums värmeverksbygge i Hjorthagen, där arbetet pågick dygnet runt.

Utländska byggjobbare är överrepresenterade i dödsstatistiken. Företag från andra EU-länder finns nu på hälften av Stockholms byggen, enligt en uppskattning från fackligt håll. Språkförbistring och bristande kunskap om svenska arbetsmiljökrav ökar riskerna. Även svenska småföretag, som blivit vanligare på stora byggen, har enligt Arbetsmiljöverket dålig koll på arbetsmiljölagen.

Många företag saknar i dag skyddsombud. Därför blir Arbetsmiljöverkets inspektörer ännu viktigare. Men den förra regeringen skar bort en tredjedel av inspektörerna och Sverige har nu bara 0,6 per 10 000 arbetstagare. Det är långt under FN-organet International Labour Organizations, ILO:s, rekommendation.

Andelen inspekterade arbetsplatser är i dag en droppe i havet, konstaterar Jan Swedberg på Arbets-miljöverket.

– De få gånger vi kommer på ett oseriöst företag behöver de bara rätta till bristen för att vid nästa bygge på nytt hoppa över säkerheten, säger Jan Swedberg.

Både facket och Sveriges Bygg-industrier är frustrerade över läget, och över att verkets inspektörer allt oftare saknar tillräcklig branschkunskap.

– Det kan komma någon med erfarenhet från bageribranschen. De har inte en chans att se allt, säger Jörgen Eriksson, ombudsman på fackförbundet Byggnads.

Regeringen Löfven ville 2015 ge Arbetsmiljöverket 60 nya miljoner. Det hade kunnat leda till något fler inspektörer, men nu ser det inte ut att bli så.

De största problemen orsakas av de långa underentreprenörskedjorna, anser Tomas Kullberg, regionalt skyddsombud på Byggnads i Stockholm.

Vissa kedjor kan vara tio led långa, och alla i kedjan ska göra vinst. Halvvägs ned kan de oseriösa företagen dyka upp. De som dumpar löner, inte betalar skatt, och ofta slarvar med arbetsmiljön.

– Flera gånger i månaden träffar jag arbetare som jobbar all vaken tid. Mest utländska, men även svenska, säger Tomas Kullberg.

Flera fackrepresentanter DN talat med säger att det inte tycks finnas någon gräns för hur fort saker ska gå. Jörgen Eriksson på Byggnads slår fast att det finns en vit marknad, en grå – och en väldigt svart:

– Där existerar inga regler. Där arbetar papperslösa och andra som inte kan säga ifrån. Jag har sett folk få en kniv och ett par handskar och inget mer för att börja asbest-sanera.

Sveriges Byggindustrier, BI, arbetar också hårt för att få bukt med företag som struntar i att betala skatt, dumpar löner och arbetsmiljö:

– I dag är det alldeles för lätt att flyga under radarn, säger BI:s utvecklingschef Peter Löfgren.

– Nu behöver vi mer stöd från politikerna. Till exempel bör det bli obligatoriskt för alla företag som verkar i Sverige att från dag ett anmäla sig till Skatteverket.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“Fakta. Byggolyckor

Byggbranschen har bara har knappt 7 procent av arbetskraften. Ändå stod den 2012 för 48 procent av alla förbud från Arbetsmiljöverket, och 41 procent av myndighetens anmälningar till polis och åklagare.

Detta trots att det bara finns cirka 45 inspektörer för att kontrollera 90 000 företag.

Hittills under 2014 har 14 personer dött på svenska byggen. Det gör byggbranschen till en av de mest olycksdrabbade.

Källa: Byggnads, Sveriges Byggindustirer, ILO, Arbetsmiljöverket “

DN 11 dec 2014:

”Svensk diplomatisk seger”

“FN:s flyktingorgan UNHCR har lyckats få länder att lova fler platser för vidarebosättning av flyktingar. Sverige pekas ut som en nyckelspelare och enligt ministern Morgan Johansson handlar det om en diplomatisk seger.

Efter en givarkonferens i tisdags i Genève meddelade UNHCR:s chef António Guterres att 28 länder lovat att ta emot över 100 000 syriska flyktingar för så kallad vidare-bosättning. Det handlar alltså om de flyktingar som befinner sig i närområdet och som UNHCR bedömer är i behov av att permanent omlokaliseras.

Guterres specificerade inte exakt vilka länder som lovat vad, men pekade på att Sverige och Tyskland haft nyckelroller, skriver AFP.

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) säger att Sveriges roll i sammanhanget varit främst diplomatisk. Sverige har varit ordförande i den grupp inom UNHCR som sköter vidarebosättningen, som Johansson berättar lyckats väl, vilket bidragit till att många länder nu är beredda att öka sitt mottagande.

– Det blir en form av grupptryck, säger Johansson och påpekar att Sverige och Tyskland gått i bräsch-en tillsammans med USA.

Johansson säger också att man kunnat visa att vidarebosättningar kunnat genomföras med kvalitet, vilket varit viktigt för att fler länder ska följa efter.

Inför konferensen var bara strax över 40 000 platser säkrade, enligt AFP. En siffra som nu alltså ökat drastiskt.

– Det är en framgång för oss i det internationella samarbetet, säger Morgan Johansson.

De flyktingar som kommer till Sverige och andra länder genom vidarebosättning utgör en liten del av flyktingarna. Sverige har nu lovat att ta emot 750 syriska flyktingar för vidarebosättning 2015 och lika många 2016, som en del av de 1 700–1 900 kvotflyktingar som Sverige tar emot årligen.

Johannes Ledel/ Tt “

DN 11 dec 2014:

“Unga israeler söker sina rötter i Berlin

Doron Eisenberg och Nir Ivenizki har bytt Tel Aviv mot Berlin. Här driver de ett kafé och skivbolag utan att känna sig som fanflyktingar. – Staten Israel borde betala oss, vi ger landet ett annat ansikte än regeringen, säger Nir Ivenizki.

Berlin.
Ingen vet exakt hur många israeler som just nu bor i Berlin. Någon säger 15 000, andra uppskattar siffran till 20 000. Några är här en kortare tid, andra är bofasta.

Det är med israelerna som med alla andra unga som dras till den tyska huvudstaden. Några studerar, andra är konstnärer av något slag, ytterligare några arbetar, kanske på ett litet nystartat teknikbolag. Både Berlin och Tel Aviv förknippas med en livaktig ”start up”-scen.

Nir Ivenizki och Doron Eisenberg är bofasta, de flyttade till Tyskland för sju år sedan och bor sedan 2011 i Berlin.

– Från början var musiken min enda koppling till Tyskland och Berlin, berättar Nir Ivenizki.

Sedan i september driver de två ett kafé vid sidan av dj-jobbet på nätterna. De har spelat på flera av Berlins berömda klubbar. Kaféinredningen är spartansk. Färgen på de nakna väggarna för tankarna till ökensand, från taket hänger likaledes nakna glödlampor i långa sladdar över borden och på den sparsmakade matsedeln finns traditionella Mellanösternrätter som shakshuka och malawach.

– Det är inget israeliskt ställe, men det är klart att israeler också kommer hit eftersom de känner sig som hemma, säger Nir Ivenizki.

Borden, bänkarna och sittkuberna i furu har de konstruerat och skruvat ihop själva och i rummet innanför kaféet ligger skiv-affären med techno- och houseplattorna från det egna skivbolaget Legotek.

– Lego står för att bygga och tek för techno, förklarar Doron Eisenberg.

Kaféet heter Gordon, också det har en historia.

– Det anspelar på de illegala fester vi hade på hustaken på Gordon Street i Tel Aviv, säger Nir Ivenizki.

Han berättar att i slutet av 90-talet rådde rena Woodstockstämningen i den israeliska huvudstaden. Den tog slut med den andra palestinska intifadan, ett uppror som började år 2000 efter att den dåvarande israeliska premiärministern Ariel Sharon hade besökt Tempelberget i Jerusalem.

– Sedan dess har det blivit mer och mer stress och massor av unga människor har lämnat landet, fortsätter Nir Ivenizki.

Dessutom har allt blivit så dyrt i Israel.

– Till och med våra egna produkter är dyrare i Israel än utomlands. I Berlin tjänar man mer än i Israel och lever ändå mycket billigare, förklarar han.

Immigrationen har blivit omdebatterad (se artikel intill). Nir Ivenizki vägrar att känna sig som något slags fanflykting.

– Man kan likna oss vid hemliga ambassadörer som ger vårt land ett helt annat rykte än regeringen. Staten borde egentligen betala oss, säger Nir Ivenizki kaxigt.

Neukölln, där kaféet ligger, har de senaste åren poppat upp som hippast i Berlin och är samtidigt en stadsdel som sedan decennier är präglad av invandringen, inte minst från palestinier och andra arabisktalande från Mellanöstern.

Efter sommarens Gazakrig blev den tilltagande antisemitismen i Berlin omtalad, protester mot kriget hade blandats med anti-semitiska slagord. I september hölls en stor manifestation vid Brandenburger Tor med förbundskanslern Angela Merkel som talare.

En rabbin i den judiska församlingen utnämnde just Neukölln till en så kallad no-go-area – den som begav sig dit med en synlig davidsstjärna eller en kippa på huvudet var dumdristig.

Nir Ivenizki skakar på huvudet, han har aldrig känt sig hotad här.

– Jag har lärt mig två saker när man är ny på ett ställe, man ska flyta med strömmen och inte visa sig rädd. Integrera dig helt enkelt.

Judarna utgjorde bara någon procent av den tyska befolkningen före kriget. I städer som Berlin och Frankfurt var det judiska inslaget större, i Berlin fanns det runt 160 000 judar före kriget. Åtskilliga var helt integrerade i det tyska samhället och brydde sig väldigt lite om sitt judiska ursprung när de drabbades av nazisternas raslagar.

I Berlin fanns personligheter som Albert Einstein och den judiska intelligentian satte sin prägel på staden. Einstein lämnade landet tidigt och andra följde efter, exempelvis några av arkitekterna från Bauhaus-skolan som förbjöds när nazisterna kom till makten 1933.

Några av dem flyttade till just Tel Aviv och fortsatte sitt arbete där.

I Berlin fortsatte samtidigt deporteringarna och planläggningen av den slutgiltiga lösningen.

Om det tidigare var tabu för israeler att åka till Berlin och Tyskland så gäller inte det längre. I stället är det många som vill söka sina rötter i det gamla hemlandet. Det var inte det avgörande skälet för barnbarnet Doron Eisenberg, men det bidrog.

– Min morfar bodde i Kreuzberg innan han flydde före kriget. Jag har förstås varit där och tittat. För mig var det inget konstigt att flytta till Berlin, min mamma hade rest dit hela tiden. Min farfar däremot kom från Polen och han ville aldrig åka till Tyskland.

Nir Ivenizki har inte sina rötter i Tyskland, utan i Polen.

– Man måste tänka framåt, den som fastnar i historien kommer aldrig vidare. Men man kan förstås lära av historien och det tycker jag att tyskarna har gjort, säger han.

Frågan för den 32-årige Nir Ivenizki är nu hur framtiden ska gestalta sig – ska han stanna i Tyskland eller flytta hem till Israel så småningom.

– Ja, jag har kommit upp i den åldern då man frågar sig hur det ska bli med fru och barn. Den stora frågan är om jag ska försöka hitta en judisk hustru eller inte. Jag har inget svar, men jag undrar vad min mamma ska säga.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se

Fakta.

Av Berlins 3,5 miljoner invånare är cirka en halv miljon utländska medborgare.
Medborgare från följande fem länder utgör de största grupperna enligt den senaste kända statistiken:

Turkiet	101 975
Polen	44 838
Serbien och Montenegro	18 277
Italien	18 261
Ryssland	16 752

3 110 israeliska medborgare är skrivna i Berlin. Att skillnaden är så stor mellan antalet skrivna israeler och antagandet att 15 000–20 000 israeler vistas i Berlin, beror bland annat på att israeliska medborgare med tyska förfäder kan ansöka om tyskt pass och de registreras inte som utländska medborgare. “

DN 11 dec 2014:

“Höga priser en öm punkt för Israel

Jerusalem. I oktober, när 28-årige Naor Narkiss på Facebook redovisade de svindlande prisskillnaderna mellan vanliga mjölkprodukter i Tyskland och Israel, anade han inte vilket rabalder han drog i gång.

Analys

Narkiss, 28, är en av allt fler israeliska Berlinbor. Hans budskap till sina landsmän var kort och gott: Ni är lurade. Politikerna struntar i er. Kom hit.

Det väckte indignation av olika slag: hos israeliska konsumenter som chockades över hur mycket de betalar i onödan, och bland politiker och kommentatorer som brännmärkte Narkiss som opatriotisk.

Narkiss hade rört vid en öm punkt. Israel är ekonomiskt solitt, med blomstrande export och tillväxt. Men de flesta israeler är fattiga, med -europeiska mått mätt. Få av dem kan drömma om att köpa en lägenhet utan hjälp av föräldrarna. En israel i en svensk billighetsaffär tror inte sina ögon. Allt är hälften, eller en tredjedel, så billigt – inklusive israeliska grönsaker.

Tiotusentals israeler applåderade Narkiss, som bombarderades med förfrågningar om hur man flyttar till Berlin. Premiärminister Benjamin Netanyahu lovade – för hundrade gången – att ta bort de skyhöga tullarna på mat, som sedan 1950-talet upprätthålls av mäktiga påtryckningsgrupper.

Nära en miljon israeler lever utanför landet. I många år, men allt mindre numera, betraktades de som svikare och materialister som valt de rika ländernas köttgrytor framför nationsbyggandet. Sådant förakt mot utvandrare finns i många länder. När Vilhelm Moberg började forska och skriva om 1800-talets Amerikafarare möttes han av ovilja och kritik – emigranterna var fanflyktingar och sekterister som inte skulle glorifieras.

Det judiska Palestina och senare Israel var ett ideologiskt projekt lika mycket som ett hemland; en plats som krävde offer och för-sakelser, med ett socialt tryck som kändes kvävande för bohemer, avvikare och individualister. Flera perioder, under svältåren kring första världskriget och sedan i slutet av 1920-talet, var utvandringen av judar högre än invandringen. Men trots sionismens nationalromantik så kvarstår ett brutalt faktum: De flesta judiska invandrare 1880–2014 har inte varit idealister, utan personer som inte haft någon annanstans att ta vägen.

Sedan första början har Israel mist tusentals skickliga personer varje år. Under den stats-dirigerade ekonomin, som inte avvecklades förrän i slutet av 1980-talet, var entreprenörer och framstående vetenskapsmän tvungna att lämna landet för att finna spelrum för sin förmåga.

I många år betraktades de israeler som lyckats skaffa sig ett utländskt pass med förakt. I dag, bland de unga, betraktas de med avund. Om Israel hamnar på kollisionskurs med västvärlden, med sanktioner och andra ledsamheter, så är det lika bra att förvissa sig om en flyktväg, resonerar allt fler.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

DN 11 dec 2014:

“Oroligheter väntas efter ministerns död

Minuterna efter beskedet om den palestinske ministern Ziad Abu Eins död posterade president Mahmud Abbas tusentals palestinska soldater i Västbankens städer, för att hindra indignerade palestinier att konfrontera israeliska soldater.

Ramallah.
Eftersom mycket pekar på att Abu Ein dödades av israeliska soldater så är det näst intill säkert att svåra oroligheter nu stundar. Kravaller rasade på kvällen intill byn Turmusaya, där Abu Ein avled, och I flyktinglägret Jelazun.

Abu Ein, 59, var minister för motståndet mot israeliska bosättningar, och en av presidentens närmaste män. Tillsammans med israeliska och palestinska aktivister deltog han på onsdagen i firandet av den internationella människorättsdagen.

– Allt gick fullkomligt fredligt till, vi planterade olivträd i stället för de som förstörts av bosättare. Plötsligt dök nära hundra soldater upp och sköt tårgas och chockgranater mot oss, säger Reut Mor från den israeliska juristorganisationen Yesh Din till DN.

Ett ögonvittne säger till DN att Abu Ein dödades av en gevärskolv som en israelisk soldat körde i bröstet på honom. Ett annat vittnesmål talar om en militärhjälm som skulle ha varit tillhygget. Israeliska militär-talesmän säger att Abu Ein varit diabetiker och kan ha drabbats av en hjärtattack.

Två jordanska obduktionsläkare och en israelisk var närvarande då Abu Ein obducerades i Ramallah på onsdagen.

Båda lägren talar rutinmässigt osanning i situationer som denna. Tidigare i år lyckades Israel dölja att två palestinska skolpojkar skjutits av en israelisk soldat. Sanningen uppdagades först nyligen.

Häromveckan, då en palestinsk busschaufför av allt att döma begick självmord, drev palestinierna, också på högsta nivå, tesen att han mördats av judar.

– Vi ska kämpa för att barbarerna som gjort detta ska ställas inför rätta, sade president Mahmud Abbas presstalesman till DN.

Abu Ein tillbringade flera år i israeliska fängelser. Han låg enligt Israel bakom ett terrordåd i Tiberias 1979, då två barn dödades. Han släpptes 1985 under en stor israelisk-palestinsk fångutväxling.

Så snart dödsbudet kom stängde alla palestinska butiker på Västbanken. Sveriges generalkonsul Ann-Sofie Nilsson ställde in en mottagning i Ramallah, som skulle firat de svensk-palestinska förbindelserna.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com "

DN 11 dec 2014:

"Polen fick förvarning om känslig CIA-rapport

Inget land namnges i USA-senatens rapport om CIA:s hemliga fängelser som presenterades på tisdagen. Men det är sedan länge känt att Polen, Rumänien och Litauen är de tre europeiska länder där den amerikanska spionorganisationen torterade misstänkta terrorister under åren 2002–2003.

I den hårt redigerade senatsrapporten är nationsbeteckningarna övermaskade, men det framgår av sammanhanget att Polen är ett av länderna. Anläggningen låg i Stare Kiejkuty i nordöstra Polen i en gammal militärbas, och där bedrev CIA brutala förhör och tortyr av misstänkta terrorister.

Att ett hemligt CIA-fängelse verkligen fanns i Polen blev i realiteten bekräftat när USA:s president Barack Obama sent i måndags kväll ringde till Polens premiärminister Ewa Kopacz för att förvarna om att senatens rapport skulle släppas.

En källa i det polska UD sade till tidningen Gazeta Wyborcza att Obamas signal visar hur högt USA värderar Polen. I själva verket är frågan om polsk medverkan i tortyr, om än indirekt, oerhört pinsam; en hemligstämplad förundersökning – som inte har kommit någon vart – har pågått sedan 2008.

Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg fast- slog i juli 2014 att Polen bröt mot den -europeiska konventionen om mänskliga rättigheter när man tillät CIA att tortera två män i Kiejkuty.

En av dem, palestiniern Al Nashiri, utsattes för skenavrättningar, och den andre, saudiern Abu Zubaydah, utsattes för skendränkning minst 83 gånger.

Det polska utrikesministeriet har vägrat att kommentera frågan, men offentliggörandet av senatsrapporten har tvingat fram några av de ansvariga i ljuset.

Polens dåvarande president Aleksander Kwasniewski (under åren 1995–2005) har nu medgivit att han kände till CIA-fängelset.

– Vi hade underrättelsesamarbete med USA efter terrordåden 2001, men det fanns inte något medgivande om tortyr, sade Kwasniewski i en radiointervju.

Han medgav att amerikanerna då fick möjlighet att använda Kiejkuty, och han försvarade verksamheten:

– Det var inte tortyr för tortyrens skull eller för att uppfylla några amerikanska agenters sadistiska behov, utan syftet var att skaffa information.

Enligt Kwasniewski kom han efter ett drygt år överens med president George W Bush om att denna form av underrättelsesamarbete skulle avslutas, vilket också skedde.

Leszek Miller, som var premiär-minister vid den tid CIA-fängelset var verksamt, avfärdar senatsrapporten:

– Man ska inte bli upprörd över kampen mot terrorismen, utan över terrorismen, sade han till tv-kanalen TVN24.

– Man vet inte ens om det handlar om Polen. Om jag visste något om det skulle jag inte avslöja något, -eftersom jag har tystnadsplikt.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

12 december 2014.

DN 12 dec 2014:

“Tyskland kan ha hittat sin roll

Ett återförenat land möter andra krav än dem som ställdes på efterkrigstidens Västtyskland. Inför Putins hot har den tyska utrikespolitiken äntligen klarnat.

Tysklands återförening för nästan 25 år sedan placerade återigen i Europas hjärta ett stort land vars läge, ekonomiska potential och, ja, historia väckte misstankar om pånyttfödda maktambitioner. Tidens prominenta europeiska ledare – en Giulio Andreotti, en Margaret Thatcher, en François Mitterrand – befarade att Tyskland skulle försöka ändra de båda världskrigens resultat.

I tyska politiska kretsar skulle blotta tanken ha tett sig monstruös och absurd 1990. Men i och med att Tysklands delning upphörde kom också kalla krigets bipolära världsordning till ett slut, och nu när världen står inför allt fler svåra regionala kriser och spänningar har avsaknaden av en ny ordning framträtt i all sin farlighet.

Oron för att historiens vålnader skulle återkomma har hittills varit ogrundad, åtminstone vad Tyskland angår. Den globala finanskrisen och dess effekter på Europa har förvandlat Tyskland till en ekonomisk hegemon, men det är ingen roll som regeringen har eftersträvat eller gottar sig åt. Det återförende Tyskland är och förblir en fredlig demokrati, erkänner alla grannländers gränser och är stadigt förankrat i Nato och EU.

I dag hotar Tyskland inte sina grannar eller den europeiska ordningen, men så har det ju inte alltid varit. Under de första 70 åren efter enandet 1871 arbetade Tyskland på att – mer eller mindre ensamt och mot Frankrike – påtvinga Europa sin politiska och militära dominans. Nederlaget i första världskriget ledde till de extrema ytterligheterna under Hitler, som slutade med total förlust och Tysklands delning.

Förbundsrepubliken, grundad 1949, var en allt annat än en suverän stat när det gällde utrikespolitik. Kalla krigets utbrott ledde till att den unga västtyska demokratin stabilt integrerades i västblocket under de tre västallierades – Storbritannien, Frankrike och USA – förmyndarskap.

Integrationen med väst fick företräde framför en återförening. Neutralitet i utbyte mot återförening stöddes inte av en majoritet i Förbundsrepubliken och sannerligen inte av de allierade. Men villkoret för en framgångsrik integration med väst var försoning med Frankrike, den gamle fienden och grannen.

Tyskland måste också resa sig efter nazismens moraliska katastrof. Dess viktigaste utrikespolitiska angelägenhet var att återvinna det internationella samfundets respekt och i sista hand bevara möjligheten till en återförening. Dessa mål utgjorde basen för Förbundsrepublikens stöd för europeisk integration, dess attityd till östblocket och försoningen med forna fiender och nazismens offer, i synnerhet judarna.

Med återföreningen den 3 oktober 1990 återvann Tyskland sin fulla suveränitet. Ända sedan dess har det försökt komma underfund med hur den ska användas.

Europas mäktigaste land kunde inte längre göra anspråk på en speciell ställning i Nato och avstå från alla militära operationer utanför sitt territorium. Det hade skapat ett strategiskt vakuum i Europas hjärta och väckt frågor om huruvida tyskarna återigen skulle välja en egen linje, den här gången mellan öst och väst. Tyskland måste alltså finna en väg framåt som tillgodosåg pacifismen hos en stor majoritet av det tyska folket och Natos militära krav.

Hur bräcklig grunden för Tysklands utrikespolitik var stod klart efter finanskrisen 2008. Efter 1990 var de stora demokratiska partierna överens om att utrikespolitiken måste präglas av kontinuitet och förutsägbarhet, men det var Tyskland som motsatte sig ett europeiskt svar på krisen och insisterade på nationella lösningar som skulle samordnas av EU.

Som Europas starkaste ekonomi måste Tyskland plötsligt ta ledningen men visste inte bättre än att pracka på resten av EU sina egna lärdomar, särskilt en omsorg om prisstabilitet med bakgrund i mellankrigstidens hyperinflation. Regeringen förväxlar alltjämt Förbundsrepublikens framgångsrecept med vad som krävs av EU:s och eurozonens ledande ekonomi. Följden är att EU har befunnit sig i permanent kris, utmärkt av ekonomisk stagnation och hög arbetslöshet.

Men att Ryssland har återgått till militarism i östra Europa verkar leda till en omsvängning. Plötsligt står säkerheten för Tysklands eget territorium på spel igen. President Putins agerande medför ett direkt hot mot EU:s mest grundläggande principer, som har bestämt den tyska utrikespolitiken i årtionden.

Det är ingen tillfällighet att ett av Putins centrala mål är att lösgöra Tyskland från väst (eller i varje fall neutralisera det). Men förbundskansler Angela Merkel har genomgått en remarkabel förvandling. Hon är alltjämt villig att tala med Kreml men står orubbligt fast vid västs sammanhållning.

Detta framgick nyligen i ett tal i Sydney där hon bröt med ”de små stegens politik” som hade väglett henne i eurokrisen efter 2008. Hon namngav tydligt det hot som Putin reser mot Europa, just därför att hotet inte är begränsat till Ukraina.

Det var ett uppseendeväckande tal. Och det ger hopp om att den tyska utrikespolitiken under tryck av de pågående kriserna i EU och Östeuropa äntligen har fått fäste.

Joschka Fischer var under mer än 20 år en av de tongivande inom Tysklands gröna parti. Åren 1998-2005 var han utrikesminister och vice förbundskansler.

Översättning: Margareta Eklöf

DN 12 dec 2014

”Överge inte Reinfeldts öppna asylpolitik”

“Bevara öppenheten. Nu svävar delar av borgerligheten på målet i flyktingfrågan, och prat om ”volymer” och begränsningar hörs. En borgerlig migrationspolitik borde ha större självförtroende än så. Slarva inte bort Alliansregeringens humanistiska flyktingpolitik, skriver 14 liberaler i ett upprop till nya M-ledaren Anna Kinberg Batra.

Öppna era hjärtan. Fler får plats. Så uttrycker sig vår tidigare statsminister, moderatledaren Fredrik Reinfeldt. Alliansen drev i regeringsställning igenom en liberalisering av Sveriges migrationspolitik och gav fler människor en möjlighet att ta sig till Sverige för att arbeta eller söka skydd.

Sverige har öppnat för arbetskraftsinvandring och vi har fri rörlighet inom EU, en rörlighet som varit viktig för svensk ekonomi. Dessutom har vi en asylpolitik, ett humanitärt åtagande som kostar åtminstone på kort sikt, men innebär ett välkomnande först efter omfattande prövning av individuella skyddsbehov.

Det är ett skifte. Sverige har tidigare slagit igen dörren när det är kris i världen. När människor flydde från Östeuropa 1989 skärpte den socialdemokratiska regeringen drastiskt flyktingpolitiken. Fyra år senare införde vi visumkrav för flyktingar från krigets Bosnien.

Alliansregeringen bröt med denna dystra historia och det är unikt för en högerregering i västvärlden. Detta samtidigt som Sverige har

hanterat en finanskris och ökat sysselsättningen. Det är något att vara stolt över. Den politiken behöver utvecklas och spridas till våra europeiska grannar.

Visst finns det problem, och vi behöver en diskussion om kostnader och byråkratin kring mottagandet. Ingen ska kallas rasist för att de kommer med obekväma fakta eller bekymrar sig över integrationen. Men risken med den borgerliga eftervalsdebatt som har uppstått är att den glider från att handla om integrationsproblem till att se människorna som problemet.

En del borgerliga lokalpolitiker och ledarsidor har på sista tiden börjat tala om problemet med ”volymfrågan”. Ingen av ledarsidorna tillstår att de har bytt linje. Men det är svårt att inte märka skillnaden mellan deras texter och reaktionerna på migrationsminister Tobias Billströms volymutspel i februari 2013.

Då förklarade Billström att vi bör ”prata om volymer och volymproblem.” Det fick Dagens Nyheters ledarsida att anklaga Moderaterna för obehaglig retorisk anpassning. Den hävdade att det var bedrövligt att partiet ”smeker den invandringsfientliga opinionen medhårs”.

Nu skriver Dagens Nyheter i stället: ”Genom att kombinera ett större mottagande av kvotflyktingar med en lite mindre avvikande asylpolitik skulle vi kunna minska flyktinginvandringen något.”

Även Expressens politiska redaktör Anna Dahlberg har öppnat för en förändrad diskussion. I en krönika skrev hon att ”Sverige [måste] skaffa sig en uthållig samhällsberedskap” för mottagningen, men lade sedan till att ”även nivån på mottagandet behöver ses över”.

Många menar att det enda sättet att hindra SD från att växa ytterligare är att i viss utsträckning skärpa politiken. Det är ett vågspel. I många av europeiska länder har invandringspolitiken stramats åt och borgerliga partier anammat en hårdare ton, utan att främlingsfientliga partier minskat – tvärtom. I Danmark och Nederländerna är de största parti i flera opinionsundersökningar och i länder som Storbritannien och Frankrike blev nationalistpartier störst i årets val till Europaparlamentsvalet.

Men oavsett valtekniska överväganden leder volymdebatten fel. Om vi har en process som bygger på individuell prövning av asylskäl kan man inte politiskt besluta om en viss volymbegränsning. Det är verkligt lidande som leder till ökat tryck, särskilt det grymma inbördeskriget i Syrien. Då är det orimligt att betrakta asylrätten som en kran som kan vridas på och av.

Det är legitimt att oroa sig över integrationspolitiken, och där har DN och Expressen och de andra rösterna viktiga förslag. Våra bostads- och arbetsmarknader är inte avpassade för mångfald och rörlighet. Men det gäller att vara noga med vilka problemformuleringar man etablerar och farhågor man förstärker. Är det verkligen volymen människor som är problemet eller är det systemet?

Att tala om våra integrationsproblem som ”volymfrågan” är som att tala om problemet med ungdomsarbetslöshet som att vi har för många ungdomar.

En borgerlig migrationspolitik borde ha större självförtroende än så. Den ska varken snegla mot Sverigedemokraternas krav på slutna yttre gränser eller kompromissa med Socialdemokraternas inre gränser,

kring arbetsmarknader och bostadsmarknader. Den måste tala om allt vi har att vinna med en öppenhetslinje och försvara en humanistisk syn på asyl just när den ifrågasätts.

Samtidigt borde den tydligare kritisera lönebildning, arbetsrätt och höga skatter på låga inkomster som gör att de som inte är tillräckligt produktiva från dag ett aldrig får sitt första jobb. I dag ser vi i stället uppgivna opinionsbildare som konstaterar att reformer är omöjliga och då måste vi minska tillflödet. DN:s ledarsida har till exempel talat om att idén om att avreglera arbetsmarknaden så att även de med dålig utbildning får jobb bara är ”drömmar”.

Det är en obegriplig kapitulation. Om man vet vad som är rätt måste man kämpa för det i stället för att ge upp på förhand. Det kanske anses politiskt omöjligt idag, men varför är man i opinionsbildningsbranschen om inte för att försöka förändra värderingar? Det är dessutom ansvarslöst. Även om vi inte fick en enda flykting till Sverige skulle vi behöva öppna arbets- och bostadsmarknader om vi vill att dagens unga ska få goda livschanser.

I stället för att stirra sig blind på antalet flyktingar borde den som oroas över asylmottagningens kostnader presentera förslag för minskade kostnader per flykting. Vi ska jaga miljarder – inte människor.

Det är i situationer som denna som våra grundläggande värderingar ställs på prov. Vårt budskap till Anna Kinberg Batra och de andra politiker som nu ska bära Alliansens agenda vidare är klart: Allianssregeringarnas öppenhetslinje är bland de viktigaste arv den moderna borgerligheten har lämnat efter sig. Slarva inte bort den.

Rola Brentlin, Grundare Av Migro
Svend Dahl, Chef Liberala Nyhetsbyrån
Mattias Goldmann, Vd Fores
Hannes Hervieu, Ordf Centerstudenter
Hanna Håkanson, Ordf Liberala Studenter
Isobel Hadley-Kamptz, Debattör Och Författare
Alexandra Ivanov, Ordf Fria Moderata Studentförbundet
Sofia Nerbrand, Ordförande Bertil Ohlininstitutet
Johan Norberg, Författare
Linda Nordlund, Ordf Liberala Ungdomsförbundet
Fredrik Segerfeldt, Författare
Mattias Svensson, Magasinet Neo
Rasmus Törnblom, Ordf Moderata Ungdomsförbundet
Hanna Wagenius, Ordf Centerpartiets Ungdomsförbund “

DN 12 dec 2014:

“Gamla konflikter lägger sordin på miljösamtal

Höstens optimism om att kunna nå ett nytt världsomspännande - klimatavtal har dämpats. Förhandlingarna går trögt på FN:s klimatmöte i Lima som ska avslutas i dag, fredag. Men klimat- och miljöminister Åsa Romson tror ändå att de 194 länderna kommer att enas.

– Det finns en oro. Men man är ändå väldigt mån om att det ska bli ett avtal, säger MP-språkröret Åsa Romson.

Sent på fredagskvällen ska klimatmötet vara avslutat. Men Cop 20, som mötet kallas, riskerar att dra ut på tiden.

– Inget Cop-möte har hittills slutat i tid. Så lär det inte bli den här gången heller, tror den tidigare miljö-ministern Lena Ek (C) som följer mötet på plats.

Den svenska delegationen har i likhet med andra länders representanter sina hemresor bokade först på söndag. Men den optimism som spritt sig runt om i världen efter flera års tröga förhandlingar, bland annat på FN:s klimatmöte i New York i september, byttes i går till pessimism.

”Dagen är fylld av oro”, skrev Natur-skyddsföreningens ordförande Svante Axelsson i sin blogg. Han och andra miljöorganisationer som är på plats i Perus huvudstad klagar på det bristande engagemanget att nå fram i de 13 dagar långa förhandlingarna.

– Det har dykt upp gamla spöken som ställer till problem. Bland annat har konflikten mellan rika och fattiga länder tagits upp på nytt, bekräftar Lena Ek.

Hon tror, i likhet med Åsa Romson, att det trots allt blir ett avtal som alla 194 deltagande länder skriver under. Avtalet utgör grunden för nästa års stora globala klimatavtal som ska ersätta Kyotoavtalet som löpte ut 2012. Sedan dess har världen stått utan avtal.

– Men frågan är vilken sorts dokument det blir. Det kommer att bli oerhört spretigt och svårt att förhandla fram ett avtal som fungerar, varnar Lena Ek.

Under Limamötet har hennes internationella initiativ för att övertyga länder om de positiva ekonomiska effekterna av klimatinvesteringar spelat en roll. I sitt tal i Lima lyfte även klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP) fram att allt fler länder ser klimatsatsningar som något som också främjar hälsa och ekonomi.

– Jag har kommit till Lima för att vi måste lägga grunden till ett ambitiöst och rättvist globalt klimatavtal i Paris nästa år, sade Åsa Romson i sitt tal.

Men när DN nådde henne på telefon i går var hon är inte säker på att förhandlingarna i Lima når tillräckligt långt för att världens ledare ska undvika en upprepning av det misslyckade klimatmötet i Köpenhamn 2009.

Flera knäckfrågor återstår:

Grundtextens formuleringar inför Parismötet 2015 ska godkännas av alla länder. Risken är att texten om ett avtal som ska gälla från 2020 blir alltför urvattnad.

Rika och fattiga länder bråkar om pengar. Minst 750 miljarder kronor ska fram för finansiering av klimatprojekt fram till 2020.

Åsikterna går isär om hur långt ett nytt avtal ska vara. En annan diskussionsfråga är hur bindande ett avtal ska vara eller om det räcker med mer frivilliga åtaganden.

– Jag har fortfarande förhoppningar att bygga en grund härifrån som kommer att vara tillräckligt möjliggörande för en fortsatt process under våren. Men det kommer att behövas kompletteringar under nästa år, säger Åsa Romson.

Till mötet hade hon hoppats ta med sig ett särskilt svenskt klimatbistånd till fattiga länder. Men några sådana pengar finns inte - eftersom den borgerliga budgeten röstades igenom i riksdagen förra veckan.

– Tyvärr kan vi inte ge några sådana pengar förrän tidigast i vårbudgeten, konstaterar Romson.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Detta har hänt.

1990
Klimatpanelen IPCC:s första rapport om läget för klimatet, AR1.
1992
Rio de Janeiro.
FN:s ramkonvention för klimatet, UNFCCC, antas. Förhandlingar, Cop, Conference of the parties, ska hållas varje år.
1995
IPCC:s andra rapport, AR2.
Berlin, Cop 1.
Första partskonferensen.
1997
Kyoto, Cop 3.
Kyotoprotokollet, första avtalet om bindande utsläppsminskningar. Protokollet trädde i kraft 2005.
2000
Haag, Cop 6.
EU vägrar acceptera ett förslag från USA. Förhandlingarna bryter samman.
2001
IPCC:s tredje rapport, AR3.
Bonn, Cop 6-bis.
Förhandlingarna återupptas. USA beslutar att inte ska stödja Kyotoprotokollet och deltar endast som observatör.
Marrakesh, Cop 7.
Slutförhandling inför Kyotoprotokollets införande.
2004
Buenos Aires, Cop 10.
Diskussioner om vad som ska hända efter att Kyotoprotokollet går ut 2012 inleds.

2007
IPCC:s fjärde rapport, AR4. IPCC får tillsammans med Al Gore Nobels fredspris.
Bali, Cop 13. Bali Action Plan antas i syfte att leda fram till ett nytt avtal i Köpenhamn 2009.
2009
Köpenhamn, Cop 15. Det mest uppmärksammade klimatmötet hittills. Ingen överenskommelse nås.
2010
Cancún, Cop 16. Flera överenskommelser, bland annat att målet är att hålla temperaturökningen under 2 grader.
2011
Durban, Cop 17. Överenskommelse om ett nytt avtal senast 2015 som ska träda i kraft 2020.
2012
Doha, Cop 18. En brygga mellan Kyotoprotokollet och det nya avtalet efter 2020 antas.
2013
Warszawa, Cop 19.
Lyckas bara delvis enas om en tidsplan inför Parismötet 2015.
2014
IPCC:s femte rapport, AR5.
Lima, Cop 20.
Mål: bereda väg för ett globalt
långsiktigt avtal i Paris 2015.
2015
Paris, Cop 21. Ett nytt avtal som träder i kraft 2020 ska förhandlas fram.
Källa: IPCC, Klimatforhandling.se "

DN 12 dec 2014:

"Sista chansen för att lyckas med avtalet

År 2014 ser ut att bli jordens varmaste år sedan mätningarna började, varmare än rekordåren 1998, 2005 och 2010.

Analys
Detta trots att vi inte har haft en fullt utvecklad "El niño", väderfenomenet i Stilla havet som dyker upp med ojämna mellanrum och ökar planetens medeltemperatur.

Många länder har drabbats av översvämningar och ovanligt kraftiga regnoväder, medan andra haft extrem torka, framför allt på grund av höga havstemperaturer.

Allt detta meddelade den världsmeteorologiska organisationen WMO förra veckan, och det är alltså den verkligheten förhandlarna i Lima har att förhålla sig till.

Klimatet är utan tvekan den största ödesfrågan för världen, och mötet i Lima kan vara ett av de viktigaste. När länderna möts om ett år i Paris finns inte mycket förhandlingsmån kvar. Då bör allt vara klart för ett nytt klimatavtal.

Avtalet ska träda i kraft år 2020, och det är allra senast då utsläppen snabbt måste minska om vi ska ha en chans att begränsa uppvärmningen till mindre än två grader vid seklets slut, enligt klimatpanelen IPCC:s senaste rapport.

Just nu lever vi utan ett globalt klimatavtal. Kyotoavtalet som löpte ut 2012 har förlängts, men det är inte tillräckligt. År 2020 kan det vara för sent att vända utvecklingen. Fortsätter vi som nu kan jordens medeltemperatur år 2100 vara 4 grader varmare än före industrialiseringen, med katastrofala följder för hela världen. I Lima pågår därför även diskussioner om vilka konkreta åtgärder som måste till före 2020 – till exempel utfasning av subventioner till fossila bränslen.

Men allt är inte nattsvart. Den gröna klimatfonden, som ska finansiera klimatåtgärder i utvecklingsländer, har samlat in tio miljarder dollar. Avtalet mellan världens största klimatbovar Kina och USA om att minska utsläppen är en viktig politisk signal. Tack vare avtalet och nedskärningar i utsläppen som EU har lovat göra har de fyra forskningsorganisationerna Ecofys, Climate Analytics, Potsdam Institute for Climate Impact Research och Newclimate Institute för första gången sedan 2009 kommit fram till en lägre prognos för världens temperaturhöjning vid seklets slut.

I måndags presenterade organisationen Germanwatch en rankning av klimatarbetet i olika länder. Saudiarabien kom sist. Australien har rasat ned till näst sista plats och ersatt Kanada, som nu ligger två platser längre upp på listan, som sämsta industrination. Sverige kom på femte plats, efter Danmark som ligger fyra.

På platserna ett, två och tre – de enda som enligt Germanwatch är mycket bra på klimatarbete – finns än så länge inga länder alls.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN 11 dec 2014:

“Stefan Löfvens utspel förvånar experterna

Statsminister Stefan Löfvens besked om att Socialdemokraterna går till val ensamt var överraskande – och kan vara riskabelt. Det säger statsvetare DN har talat med. – Politiker som ändrar sig är inte uppskattade, säger Peter Esaiasson, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

När Stefan Löfven i förra veckan meddelade att extraval kommer att utlysas, gjorde han också klart att den budget som S och MP lagt fram kommer att fungera som plattform för partiernas valrörelse. Det stod klart att Socialdemokraterna och Miljöpartiet skulle gå till val tillsammans.

Men nu tonar Stefan Löfven ned uttalandena från förra veckan.

– Budgeten är överspelad. Den har röstats ned och man kan inte gå till val precis på den budgeten. Nu har vi ett extraval och då har vi nya förutsättningar. Men det innebär inte att jag tänker byta politik helt och hållet, säger han.

Löfven understryker att han inte har några planer på att bryta samarbetet med MP. Men han är sam-tidigt tydlig med att S kommer att genomföra valrörelsen på egen hand.

– Vi går till val som Socialdemokraterna. Vi sitter i en regering tillsammans med Miljöpartiet. Vi har lagt en budget tillsammans – den gäller inte längre för den röstades ned. Förutsättningarna är annorlunda och då måste vi hantera det.

Statsvetare som DN har talat med blev förvånade över Löfvens besked.

– Jag blev väldigt överraskad och det tror jag att alla blev. Det har nog gått väldigt hastigt alltihop, det verkar panikartat. Det kan tyda på att det finns ett mycket större tryck -inifrån partiet än vi har märkt, säger Jonas Hinnfors, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

– Det är väldigt förvånande och dessutom ovanligt att en politiker ändrar sig så snabbt. Politiker som ändrar sig är inte uppskattade. Medborgarna vill inte kolla till politiken så ofta, man misstror politiker som ändrar sig, säger Peter Esaiasson, också han professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

Jenny Madestam är universitetslektor i statsvetenskap vid Stockholms universitet.

– Jag är på ett sätt förvånad eftersom man initialt hållit fast vid budgeten. Samtidigt är det inte förvånande. Givet det parlamentariska läget kan det vara smartare stå på egna ben helt och hållet.

LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson sade i en intervju i torsdagens DN att Socialdemokraterna bör klippa banden till Miljöpartiet i den kommande valrörelsen. Orsaken var bland annat att samarbetet med MP riskerar att försvåra uppgörelser över blockgränsen.

– Nu argumenterar även Stefan Löfven för att det är lättare att nå blocköverskridande överenskommelser utan Miljöpartiet och det kanske stämmer. Miljöpartiet har varit en nagel i ögat på både Alliansen och Sverigedemokraterna, säger Johan Hinnfors.

Stefan Löfven vill inte svara på vilka delar av det rödgröna budgetförslaget som kan plockas bort i den kommande valrörelsen.

– På område efter område skulle vi ha gjort skillnad med vår budget, som tyvärr blev nedröstad. Det är klart att jag inte ändrar politik bara för att den blivit nedröstad. Där-emot är jag i en annan situation nu, säger Stefan Löfven.

Jenny Madestam säger att väljarna kan uppfatta det som negativt att Stefan Löfven ser ut att påverkas av opinionen mot MP-samarbetet.

– Men det kan också ses som positivt att lyssna på vad tunga aktörer säger. Nu handlar om att ro hem det inför väljarna så det inte framstår som förvirrande. Och så behöver han och S fokusera på att föra en kraftfull politik som handlar om att ta tag i samhällsproblemen som finns i Sverige.

Miljöpartiets partisekreterare Anders Wallner säger i en skriftlig kommentar att MP och S är överens.

– Vi kommer att bedriva val-rörelse som egna partier, men vår gemensamma ambition är självklart att fortsätta regeringssamarbetet.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se

Fakta.

S och MP gick till val med egna manifest

Inför valet i september gick de tre rödgröna partierna S, MP och V till val som självständiga partier, vart och ett av dem hade egna manifest.

S och MP gjorde tidigt klart att de såg varandra som partner i en eventuell regering, medan V fick stå vid sidan.

V släpptes inte in, partiet stod utanför, men gjorde ändå upp med S-MP-regeringen om att stödja regeringens budget, efter att V fått igenom krav.

Alliansen, då regeringen, gick till val på ett gemensamt program.

Tt “

DN 12 dec 2014:

“Kristersson tar över efter Borg

Moderaterna har nu utsett Anders Borgs efterträdare. Det blir Ulf Kristersson som ska axla manteln som partiets nya finansministerkandidat. Arbetsmarknadsfrågorna tas om hand av Elisabeth Svantesson.

Så sent som i tisdags blev det officiellt att Anna Kinberg Batra föreslås som ny partiledare för Moderaterna. Nu har hon börjat forma sitt nya lag och den näst tyngsta posten går till förre socialförsäkringsministern Ulf Kristersson som blir ekonomisk-politisk talesperson för Moderaterna.

Precis som förra finansministern Anders Borg har Kristersson studerat ekonomi vid Uppsala universitet. Han har dessutom varit Muf-ordförande och kommunal-politiker i Stockholm och i Strängnäs, där han fortfarande bor.

Han fick frågan om att ta över den ekonomiska politiken häromdagen och funderade bara en kort stund innan han tackade ja. Han är försiktig med att ge några nya löften utan konstaterar att partiet nu står inför en valrörelse där det gäller att hitta nya argument för att vinna väljarnas förtroende. Samtidigt försvarar han regelverket för den nuvarande ekonomiska politiken.

– Jag tror att de allra flesta är överens om att överskottsmålet är en central del av det finanspolitiska ramverket. Det har varit viktigt och det förblir viktigt. Överskottsmålet gäller, säger han.

– Den långsiktiga stabiliteten i ekonomin får inte äventyras och då handlar det om att inte samla på sig alltför stora underskott.

Hur ser du på att införa fler jobbskatteavdrag?

– Det vill jag sätta mig in djupare i. Det är rätt uppenbart att jobbskatteavdraget har främjat jobbtillväxten. Sen får vi diskutera framåt vad vi ska göra, säger Ulf Kristersson.

Samtidigt blir förra arbetsmarknadsministern Elisabeth Svantesson Moderaternas talesperson för jobbfrågor och kommer i och med det också att få den brännheta integrationspolitiken på sitt bord. Hon talar om att det ska bli lättare att få sitt första jobb och att komma in på arbetsmarknaden.

– Det behövs fler nya vägar in men det är för tidigt att säga vad svaret är på det, säger hon.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Ulf Kristersson är född 1963. 2010–2014 var han socialförsäkringsminister i den borgerliga regeringen. Han var ordförande i Muf 1989 – 1992 och riksdagsledamot för M 1991—2000.

Elisabeth Svantesson är född 1967. 2013—2014 var hon arbetsmarknadsminister i den borgerliga regeringen. Hon har varit riksdagsledamot sedan 2006. **Tt “**

DN 12 dec 2014:

“Protesterna dör ut – men Hongkong är förändrat

Peking. Barrikaderna monteras ned av tusen-tals poliser. Tälten rullas ihop och paraplyerna fälls in. Demonstranterna flyttar på sig och går hem. Protesterna i Hongkong är över och kommunistpartiets ledning i Peking drar säkert en suck av lättnad.

Under två och en halv månad var den åttafiliga vägen genom finanskvarteren i Hongkong en symbol för protesterna. I går var det över. De mestadels fridfulla demonstrationerna för demokrati upplöstes stilla – med sjutusen poliser som inte utövade våld eller mötte våldsamt motstånd någonstans. Det hela slutade utan blod och utan eftergifter från Peking. Tills vidare.

Det är svårt att veta vad ledarna i den kinesiska huvudstaden räknar med ska hända i Hongkong fram-över, innan det omtvistade valet 2017 äger rum. Men det är lätt att inse att de i går var nöjda med strategin att vänta ut proteströrelsen tills den nästan tappat farten av sig själv.

Ett snabbt och brutalt slut hade kostat den kinesiska ledningen en enorm imageförlust i omvärlden. Även om det hade varit polisen i den före detta brittiska kolonin som utfört handlingarna.

Kina investerar tiotals miljarder kronor om året på att förbättra bilden av sig själva i världen. Det hade varit bortkastade pengar om demonstrationerna hade slagits ned med järnnävar. Öppenheten, tv-kamerorna och det faktum att Hongkong är en särskild del av Kina gjorde att metoder som används i andra delar av landet av allt att döma inte ansågs aktuella, bara som en eventuell sista utväg.

Medan protesterna i Hongkong fick pågå i 75 dagar skulle en demonstration för demokrati på det kinesiska fastlandet slås ned inom några minuter.

Nästa framgång för kommunistpartiet är att det kommer ur den utdragna striden utan att ha kompromissat på en enda punkt. De två tre kandidaterna i valet 2017 måste fortfarande först godkännas av en kommitté som står partiet nära. Vilket var anledningen till att protesterna startade i slutet av september. Kritiken från resten av världen har heller inte varit stor, mer än just i början. Naturligtvis är det inga fria val som Peking förespråkar, men i takt med att demonstranterna fick hållas blev kritiken tystare.

Ännu ett gott resultat för Kinas ledning handlar om att protesterna aldrig spred sig till det kinesiska fastlandet. Att det skulle ske var osannolikt – särskilt så länge inga eftergifter gavs i Hongkong – men det paranoida kommunistpartiet ser risker överallt.

Trots bristen på framsteg har proteströrelsen förändrat Hongkong. Som mest drog demonstrationerna över 100 000 människor, mestadels unga, födda på 80-och 90-talen; studenter som uppmuntrats av sina lärare att tänka självständigt och kritiskt.

En hård kärna har fortsatt att tälta in i det sista. Nu återstår bara ett litet protestområde i en annan del av staden, där ett 20-tal personer uppehåller sig. Också den platsen ska rensas av polisen vid ett lämpligt tillfälle.

På en stor banderoll med ett paraply stod i går: Vi kommer tillbaka! Liknande budskap fanns textade på gator och på tält när polisen började röja undan.

Nära den kinesiska arméns högkvarter i centrala delen av Hongkong hängde en gigantisk orangefärgad banderoll som sa: ”Detta är bara början!”, rapporterar nyhetsbyrån Reuters.

Det var också budskapet från Alex Chow, en av studentorganisationernas ledare:

– Ni kan få en rensning i dag, men folk kommer tillbaka på gatorna en annan dag.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Hongkong

Storbritannien arrenderade Hongkong under 99 år, regionen återgick till Kina den 1 juli 1997.

Hongkong har en hög grad av självbestämmande.

Enligt en överenskommelse 2007 skulle Hongkongborna i valet 2017 ges rätten att rösta fram sin politiska ledare. Men i september stängde Kina dörren till ett fritt val: de två tre kandidater som tillåts ställa upp måste först godkännas av en majoritet i en 1 200 medlemmar stor nomineringskommitté.

Beslutet väntas begränsa kandidaterna till en krets av Peking-trogna och utesluta möjligheterna för politiska motståndare. Beskedet mottogs med ilska och besvikelse i Hongkong och ledde till de över två månader långa massprotesterna.

Hongkong har press- och yttrande-frihet, demonstrationer är tillåtna och internet är inte spärrat för sociala medier som Twitter och Facebook. **Dn “**

DN 12 dec 2014:

“Samarbete med Israel omprövas

Efter att den palestinske ministern Ziad Abu Ein avled efter ett handgemäng med israeliska gränspoliser på onsdagen, omprövar den palestinska regeringen sitt säkerhetssamarbete med Israel.

Ramallah.
Abu Ein begravdes på torsdagen i Ramallah under maximala hedersbetygelser. Efter obduktionen vid det palestinska al-Quds-universitetet i Jerusalem drog palestinska talesmän slutsatsen att Abu Ein överfölls och mördades av israeliska soldater. Den israeliske patologen Chen Kugel, som var närvarande under obduktionen, vägrade skriva under den palestinska formuleringen, men bestred inte att de israeliska styrkornas knuffar och strupgrepp varit dödsorsaken:

– Men det rörde sig om en svårt sjuk människa, med omfattande blockeringar i hjärtats blodkärl. Mycket litet behövdes för att utlösa en hjärtattack.

De aktivister som angreps av gränspoliserna befann sig på privat palestinsk mark, nära en kilometer från närmaste israeliska bosättning. Deras manifestation – plantering av en olivlund som bosättare förstört – var ett led i firandet av den internationella människorättsdagen, och känd i förväg av militärmyndigheterna. Israeliska jurister som deltog i aktionen säger till DN att gränspolisernas agerande, med tårgas- och chockgranater, var alldeles oprovocerat.

Den palestinska regeringen håller på söndag ett extra sammanträde för att besluta om säkerhetssam-arbetet med Israel skall fortsätta.

Chefsförhandlaren Saeb Areqat vädjade till sina kolleger att inte vidta drastiska åtgärder, eftersom detta skulle kunna påverka USA:s agerande inför Palestinas ansökan om FN-medlemskap i januari.

Israels premiärminister Benjamin Netanyahu har begärt att USA ska lägga in veto mot det palestinska initiativet. USA har vädjat till president Mahmud Abbas att dra tillbaka sin FN-ansökan, men han har vägrat, väl medveten om att den palestinska opinionen inte skulle acceptera någon reträtt på den punkten.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com "

DN 12 dec 2014:

"CIA-chef: Metoderna var motbjudande

Washington.
Kritiken mot CIA har varit hård i kölvattnet av senatens nysläppta rapport om organisationens arbetssätt i jakten på terrorister.

CIA-chefen John Brennan medgav i en unik presskonferens vid högkvarteret Langley i går att inga bevis finns för att den information som pressades fram av "förstärkta förhörstekniker" som underrättelse-organisationen använde sig av endast gick att få genom denna utstuderade behandling av fångarna.

– Anställda inom CIA använde sig av metoder som inte var sanktionerade, var motbjudande och med rätta ska förkastas. Vi misslyckades med att ställa några av dessa anställda till ansvar för deras misstag, säger John Brennan.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se "

DN 12 dec 2014:

“Johan Schück: Tala med varandra i stället och stoppa extravalet

Regeringskrisen är en kreditnegativ händelse för Sverige, varnar ratingfirman Moody’s. Det finns risk att hushållens konsumtion dämpas fram till nyvalet i mars, menar HUI Research. Den politiska osäkerheten påverkar ekonomin.

På senare tid har det ofta sagts att Sveriges ekonomi är så stark att regeringskris och nyval inte utgör någon fara. Finansmarknadernas hittills mycket svaga reaktion kan tas som ett belägg. Börsen går fortfarande starkt och räntorna är rekordlåga. Kronkursen är visserligen svag, men utan att någon blir särskilt bekymrad.

Bakom detta ligger att Sverige har starka offentliga finanser, med måttligt budgetunderskott och en av Europas lägsta statsskulder. Detta har gett möjlighet att hålla inhemsk efterfrågan uppe när andra EU-länder tvingas strama åt. Den svenska BNP-utvecklingen och sysselsättningen går därför relativt starkt, trots att exporten sviktar.

Det finns dock vissa skäl till oro, såsom att bostadsmarknaden är i obalans och att detta driver upp storstädernas bostadspriser. Av det skälet är svenska hushåll bland de mer skuldsatta i Europa (se grafiken), samtidigt som bankerna måste finansiera sina bostadskrediter genom att ta upp stora lån i utländsk valuta.

Här ligger en risk för instabilitet som Riksbanken och Finansinspektionen nyligen har påtalat. Men så länge allt går bra, vilket det hittills gör, är det inte många som bryr sig. Däremot skulle det bli annorlunda vid en mer omfattande internationell störning som även går ut över Sverige.

Sådant har ju hänt förr och kan inträffa igen. I så fall skulle också läget i Sverige troligtvis också bedömas betydligt mer kritiskt. Det gäller särskilt som den politiska röran i riksdagen ser ut att bli långvarig.

Hittills är inget som tyder på att det extraval som av statsminister Stefan Löfven är planerat till den 22 mars skulle lösa några problem. För att majoritetsläget i riksdagen ska klarna krävs en stor omsvängning i väljar-kåren, jämfört med det ordinarie valet i höstas. Samtidigt betyder en hård valrörelse att samtalsklimatet mellan de politiska partierna försämras, vilket gör det svårt att nå behövliga uppgörelser efter valet.

Egentligen tycks varken S-MP-rege-ringen eller Alliansen ha önskat det nyval som omständigheterna har drivit fram. Man kommer att tänka på spel-teorins liknelse om fångarnas dilemma, där var och en av de inblandade fattar beslut som tycks gynna deras egen sak – men utfallet ändå blir en förlust för alla.

Extravalet tas dock redan som ett faktum, trots att formellt beslut om det inte kan fattas förrän den 29 december. Tid finns fortfarande för politikerna att söka besinning, i stället för att enbart ladda för en ny strid. Dagarna fram till jul blir avgörande för om något sådant ska hända. Oddsen ser inte särskilt goda ut, men man skulle kunna se det så här: Stefan Löfven, såsom gammal fackförbunds-ledare, har lagt ut

ett varsel som ger sista chansen till förhandlingar. Då gäller det att utnyttja tiden till att undvika en utdragen storkonflikt som alla förlorar på.

Men de enda diskussioner som tycks pågå gäller omröstningsreglerna kring statsbudgeten, där allians-partierna vill ha ändringar som hindrar Sverige-demokraterna att blockera för en minoritetsregering. Men denna väg leder ingenstans, eftersom även ändrade regler kan kringgås. Dessutom missar man det viktiga: hur en verklig majoritet bakom budgetbesluten ska kunna skapas.

Någon form av bredare uppgörelse blir nödvändig, sedan SD har gett besked att man kommer att fälla varje budget som inte går partiet till mötes. När det gäller 2015 befinner sig allianspartierna nu i ett överläge sedan deras budget-alternativ vann i riksdagens omröstning, men motsvarande osäkra situation ser ut att uppstå åtskilliga gånger under mandatperioden. Det betyder att den skadliga osäkerheten, även för ekonomin, blir bestående länge till.

Socialdemokraterna och Alliansen borde därför tala allvar med varandra redan nu, när det fortfarande går att dröja med extraval och helst sätta stopp för detta grova missgrepp. Vad finns att vänta på?

Johan Schück är samhällsekonomisk krönikör.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 12 dec 2014:

“EU och USA har långt kvar till ett färdigt avtal

När EU och USA möts igen i februari för fortsatta förhandlingar om ett frihandelsavtal måste man komma framåt. Men motståndet mot ett avtal är större än vad många politiker väntat sig.

Analys

Efter över ett år av skuggboxning, för att låna EU:s handelskommissionär Cecilia Malmströms ord, drar det ihop sig till verkliga förhandlingar om ett frihandelsavtal mellan EU och USA. I veckan möttes delegationerna ledda av Malmström och hennes amerikanska motsvarighet Michael Froman, för att stämma av område för område: var är vi?

Men trots att båda sidor på hög politisk nivå är ense om fördelarna med ett avtal är vägen till ett papper att skriva under lika lång som besvärlig. Det är bara med god politisk vilja, tjänstemannamässig skicklighet och en skopa tur som den så kallade TTIP-överenskommelsen kan bli klar under nästa år.

Knäckfrågorna är många och rör såväl livsmedelsmärkning som lokal upphandling (där USA genom regler om att ”köpa amerikanskt” utestänger utländska konkurrenter) – men inbegriper också det avgörande förhandlingsmandat som den snart helt republikanskt dominerade kongressen måste ge president Barack Obama.

Och även om delegationerna har ambitioner att peta ut varje skavande gruskorn ur enskilda områden, är det många som måste enas. På den amerikanska sidan lurar 50 delstater, i EU 28 medlemsländer – alla med sina prioriteringar. Bland EU-medborgarna är motståndet mot TTIP dessutom mycket större än väntat, menar Malmström, som under sina första veckor som kommissionär ägnat sig åt att ge processen ökad öppenhet.

I USA är skepsisen stor även hos fackföreningsrörelsen, något som blev tydligt inte minst under ett seminarium på svenska ambassaden nyligen. Representanter för de svenska arbetsmarknadsparterna, inklusive LO-basen Karl-Petter Thorwaldson och Svenskt Näringslivs Carola Lemne, försökte övertyga sina amerikanska kolleger om att frihandel inte behöver betyda export av arbetstillfällen, utan saker. Fackföreträdarna från USA häpnade med misstro och förundran över den svenska samverkansmodellen.

Fast medan kritikerna menar att ett avtal riskerar att sänka exempelvis miljöskydd och lönenivåer, hävdar förespråkarna att inga standarder ska sänkas, utan att det gäller att underlätta handeln. I dag krävs till exempel dubbla tester för produkter som bilar, läkemedel och medicinteknik. Det är onödigt, dyrt och omständligt.

Många vill stjälpa TTIP och 2016 sätter presidentvalskampanjen i USA allt annat på paus. Cecilia Malmströms kommentar till tidspressen borde dock kunna glädja fler: det är viktigare att det blir bra än att det går fort.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN 12 dec 2014:

“Bönder vill ha stöd när mjölkpriset sjunker

Mjölken flödade utanför EU-kommissionens byggnad i Bryssel i går. Företrädare för EU:s mjölkbönder tog en paus i sitt krismöte och öppnade en kran över bilder på EU:s politiska ledare som snart guppade på en sjö av mjölk.

Aktionen är ett rop på hjälp efter att priset på mjölk har sjunkit till bottennivåer i stora delar av EU. Dessutom har mjölkbönderna i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Finland drabbats hårt av det ryska importstoppet på mejeri-varor.

I de baltiska staterna har priset på mjölk sjunkit med 30–40 procent sedan början av 2014 och EU-kommissionen har redan beslutat att ge särskilt krisstöd på sammanlagt 28 miljoner euro till dessa länder. En stor del av Finlands export av mejerivaror har tidigare gått till Rysland och förhandlingar pågår därför om även Finland ska få särskilt krisstöd.

EU:s mjölkbönder är också oroliga för effekterna av EU:s nya jordbrukspolitik som träder i kraft nästa år. De nya reglerna innebär bland annat att mjölkkvoterna försvinner.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN 12 dec 2014:

“Här har du framtidens hus (typ)

Majoriteten i Stadshuset satsar på ”Stockholmshus” – ett massproducerat typhus med hyror som även låginkomsttagare kan klara. En trea på 70 kvadrat ska kosta mellan 7 500 och 10 500 kronor i månaden.

– De tre kommunala bostadsbolagen får i uppdrag att ta fram en modell för Stockholmshus, och skynda på arbetet så mycket som möjligt, säger bostadsborgarrådet Ann-Margarethe Livh (V).

Målet är att sänka produktionskostnaden med 20–25 procent. Riktlinjer för hyresnivån ligger i spannet 1 300–1 800 kronor per kvadratmeter och år. Sabos – Sveriges allmännyttiga bostadsföretags – kombohus är förebilden. Stockholmshusen ska, enligt politikernas uppdrag, ha varierande god arkitektur samt högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet.

– Massproduktion låter trist men det är allmännyttans roll att pressa kostnaderna. Vi ska gå igenom var Stockholmshusen kan passa in, det kanske inte går att uppföra dem på alla platser i innerstan, säger Ann-Margarethe Livh.

Enligt henne ska Stockholm också skärpa kraven när staden delar ut markanvisningar till byggbolag.

– Vi måste ställa krav på att hålla ner hyran. Det kan också vara ett krav när vi utlyser arkitekttävlingar, att hyran ska vara så och så hög.

Den rödgrönrosa majoritetens uppdrag till allmännyttan är byggstart för 5 000 bostäder fram till 2017.

När ska de vara klara?

– Kanske 2020, om vi har tur och det inte är för många som överklagar, säger Ann-Margarethe Livh.

Men redan till hösten tror hon att 140 nya bostäder i Råcksta kan vara inflyttningsklara. Det är lägenheter i så kallade snabba hus på mark som väntar på att exploateras, de kan hyras av 18–35-åringar och får en egen kö hos Bostadsförmedlingen.

– Det är små, snygga lägenheter i tillfälliga hus som kan byggas snabbt och vara lätta att montera ned igen, säger Ann-Margarethe Livh.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta.

Den rödgrönrosa majoritetens mål är att bygga 40 000 nya bostäder till 2020 och 140 000 nya bostäder fram till 2030. Minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter.

Takten i bostadsbyggandet ska öka och fokus ligga på hyresrätter med rimliga hyror. Bostäderna ska vara klimatsmarta och byggandet ska fokusera på unga, studenter och grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Studentbostäder, små bostäder och hyresrätter med rimliga hyror ska prioriteras i planprocessen.

Ytterstaden är central i majoritetens stadsutveckling. Stadsdelarnas unika karaktärer ska tas hänsyn till och utvecklas, snarare än att tillämpa en vision om en likartad stenstad över hela staden.

DN

Hyreskaserner

De sista tre decennierna av 1800-talet mer än fördubblades Stockholms befolkning, till omkring 300 000 personer. Då, och strax efter sekelskiftet, växte stora hyreskaserner upp i bland annat Sibirien. De som flyttade in var oftast arbetare med familjer, en del kom från landsbygden medan andra lämnade den gamla kåkbebyggelsen på Ladugårdslandet eller Södermalm, Sibiriens hyreskaserner var ofta byggda i spekulationssyfte med en enkel utformning och många små lägen-heter i såväl gathus som gårdshus. Trångboddheten var stor och inneboendesystemet utbrett.

Smalhusförstäder

Under 1930-talet började smalhusförstäder byggas. Husen var tre våningar höga och bestod mestadels av lägenheter om 2 rum och kök. Oftast var de inte mer än 10 meter breda vilket gjorde att man kunde bygga genomgående lägenheter med förnster åt två håll och bättre ljusförhållanden. I Traneberg stod de första smalhusen färdiga 1934.

Stockholmshem byggde tillsammans med Familjebostäder cirka 5 700 lägenheter i smalhus mellan 1936 och 1946. Exempel på smalhusförstäder är Hammarbyhöjden, Telefonplan, Hägersten, Abrahamsberg, Årsta, Västertorp, Johanneshov och Gröndal.

Egnahem

För att lösa bostadsbristen beslöt Stockholms stad 1926 att starta ett organiserat självbyggeri. Tio procent av insatsen betalades med husägarens eget arbete och staden lånade ut resten. Olika typhus fick stå modell och husen var ofta inte större än 2-3 rum och kök. 1928 stod 200 stugor klara i Olovslund i Bromma och i Pungpinan i Enskede. Fram till 1975 hade cirka 8 000 självbyggda småstugor byggts i bland annat Nockebyhov, Norra Ängby, Tallkrogen, Svedmyra, Hökmossen, Eneby, Långbro, Långsjö, Mälarhöjden, Gubbängen, Herrängen, Sköndal, Örby och Södra Ängby.

Tunnelbaneförstad

I takt med att tunnelbanenätet byggdes ut kom också de så kallade tunnelbaneförstäderna. De byggdes enligt samma riktlinjer och alla fick ungefär samma utseende. Intill tunnelbanestationen anlades ett litet centrum, som markerades av höga punkthus. Utanför centrum byggdes lägre trevåningshus och ytterligare en bit bort byggdes villor och radhus. I närheten av centrum byggdes skola och anlades idrottsplats. Exempel på tunnelbaneförstäder är Bagarmossen, Bandhagen, Björkhagen, Fruängen, Gubbängen, Högdalen, Hökarängen och Kärrtorp.

Miljonprogram

Syftet var att bygga bort den stora bostadsbristen med moderna bostäder till rimliga priser. En tvårumslägenhet skulle inte kosta mer än en femtedel av en normal industriarbetarlön. Oavsett hustyp skulle byggandet vara standardiserat och rationellt. För att få korta byggtider och låga kostnader byggdes ofta många likadana hus i ett område. Exempel på miljonprogramsområden i Stockholm är Akalla, Backlura, Byälvsvägen i Bagarmossen, Fältöversten, Hjulsta, Husby, Kälvesta, Nälsta, Rinkeby, Skärholmen, Sätra, Tensta, Vinsta, Vårberg, Östberga och Bredäng.

Källa: Stockholmskällan “

DN 12 dec 2014:

Ola Andersson: Svaret är politiskt – inte byggnadstekniskt

Slopade inkomstkrav på hyresgäster i allmännyttan är ett långt större steg mot den enskildes rätt till bostad än några idéer om hustyper.

Kommentar.
Ann-Margarethe Livh (v), Stockholms bostadsborgarråd, lanserade i veckan den nya majoritetens bostadspolitik med ett utspel om att de kommunala bostadsbolagen skall ta fram typhus, ”Stockholmshus”, för att pressa byggpriserna. Ett löfte eller ett hot?

Det är inget fel med hustyper – stadsbyggande har alltid byggt på standardiserade bostadstyper. Gamla Stans smala medeltida hus med butik i bottenvåningen, bostad en trappa upp och magasin på vinden och miljonprogrammets lamellhus är två exempel på tidigare epokers ”Stockholmshus”.

Problemet är att höga bostadspriser och hyror inte beror på höga byggkostnader. Det kan vem som helst övertyga sig om genom följande tankeexperiment: Tänk er två grannhus med bostadsrätter. Det ena är nybyggt, det andra hundra år gammalt. Är kvadratmeterpriset i det nybyggda huset högre än i det gamla?

Svaret är förstås nej. Är det någon skillnad på prisnivåerna är det sannolikt att det gamla huset, trots att byggkostnaden är avskriven sedan generationer, är lite dyrare än det nybyggda, om det har generösare takhöjd, eller är mer gediget byggt.

I dagens Stockholm är det bristen på bostäder som sätter priset, inte byggkostnaden. Tillgång och efterfrågan sätter priserna på bostadsrätter och villor, och hyrorna följer med för att inte marknads-hyrornas förespråkare skall få vatten på sin kvarn.

Bostäder i Stockholm är dyra av samma anledning som brödet är dyrt i en stad med matbrist. Alla behöver både bröd och tak över huvudet, och finns det för lite av varan bjuder vi över varandra. Det finns bara ett sätt att sänka pris-nivån: Baka bröd eller bygg bostäder till efterfrågan är tillgodosedd. Bygga mer, helt enkelt.

Här är skillnaden mellan blocken inte så stor som man kunde tro. Det är sant att bristen delvis är ett resultat av alliansens gamla synder. Under mandatperioden 2002–2006 ökade socialdemokraterna under Annika Billström produktionen till 20 000 bostäder, det så kallade 20K-programmet. När alliansen kom till makten 2006 sänktes målet till 15 000 per mandatperiod, samtidigt som befolkningsökningen i Stockholm accelererade.

Att det var ohållbart insåg dock till sist även alliansen. I förra årets budget ökade Sten Nordin målet för markanvisningar för bostäder på stadens mark till 8 000 bostäder om året, och där ligger målet kvar i den nya majoritetens budget. Först 2017 är målet högre, 8 500. Inte heller vad gäller hyresrätter skiljer sig förra årets alliansbudget och årets rödgröna åt. 1 500 om året är målet i bägge fram till 2016, år 2017 2 000.

Den huvudsakliga anledningen till att det inte går att bygga mer är Stockholmarna själva – de som redan har en bostad, vill säga. De som går man ur huse så fort någon vill bygga hus i tallbacken på andra sidan gatan de vill ha för sig själva. Och väljare retar politiker inte ostraffat.

Men om priset beror på tillgången, och det inte går att bygga snabbare, hur skall då studenter, ungdomar och andra utan pengar ha råd att bo? Svaret på den frågan är inte byggnadstekniskt. Det är politiskt.

I regeringsformen står klart och tydligt att det allmänna skall trygga den enskildes rätt till en bostad. Det kan inte marknaden göra, det kan bara ske på samma sätt som vi garanteras vård, skola och omsorg – genom att samhället satsar resurser.

Det finns ett verktyg för det i stadens verktygslåda, eller rättare sagt fyra – de kommunala bostadsbolagen. Deras existensberättigande är, som beteckningen allmännytta antyder, att vara till allmän nytta. Dock drev den förra regeringen igenom en lag om de allmännyttiga bostadsföretagen som kräver att de skall drivas enligt ”affärsmässiga principer”.

Det är nog här vi skall leta efter skillnaden mellan den nya majoriteten och den förra. Under alliansen tolkades begreppet ”affärs-mässiga principer” som att de allmännyttiga bostadsbolagens uppgift är att ge vinst till sina ägare, det vill säga kommunen. Det lyckades de bra med. 2013 kunde staden plocka ut 3,3 miljarder i vinst från allmännyttan.

Det är nog här, snarare än att plocka fram billiga typbostäder, bostadsborgarrådet skall satsa sina krafter. Det har hon i ärlighetens namn redan börjat med. Häromveckan avskaffades inkomstkraven på hyresgäster i allmännyttan. Ett långt större steg mot den enskildes rätt till bostad än några idéer om hustyper – men bara om stadens mål för bostadsbyggandet kan hållas.

Det kräver att majoriteten kan enas om att stadens mark kan användas att bygga bostäder på, och att arga grannar kan blidkas eller åtminstone hanteras. Det lär inte bli lättare om de ser framför sig snabba och billiga hus. Tvärtom är utmaningen för stadens politiker och tjänstemän att övertyga oss om att de nya bostäder som behövs kan bidra till att göra Stockholm till en bättre stad.

Ola Andersson”

DN 12 dec 2014:

”Helst vill vi bygga nu”

“Johan Sandström och Johan Skarborg ser bostadsbristen för unga varje dag. De byggde ett hus med små lägenheter som blev ”Årets stockholmsbyggnad” och siktar nu på 500 små bostäder i fem hus nära Globen.

De pluggade i Uppsala samtidigt för sisådär 20 år sedan och deras vägar har korsats fler gånger sedan dess. Nästa kors är fem hus i korsform i en skogsbacke nära Globen med sammanlagt 500 bostäder som de snart hoppas få klartecken att få bygga från Stockholms stad. Deras gemensamma projekt Lean Bostad AB grundades för att de hela tiden hörde välutbildade smarta unga människor prata bostadsbrist.

– Vi kände att vi i alla fall måste göra något. Vi träffar ofta unga människor som inte kan ta ett jobb för att de inte har någonstans att bo, säger Johan Skarborg som är koncernchef på Academic Work. Företaget började i liten skara med att fixa extrajobb åt studiekompisar och har utvecklats till att förmedla 15 000 jobb om året till högutbildade unga, varav nästan hälften i Stockholm.

Det första avtrycket i bostads-Stockholm blev Kvarteret Kobran vid Telefonplan med 55 ytsnåla lägenheter i ett energisnålt hus som fick arkitekturpriset ”Årets stockholmsbyggnad” 2013.

– Vi siktade inte på något arkitektur-pris även om det var jätte-roligt. Vi vill bygga bra bostäder med inriktning på unga som ännu inte bildat familj. Men det går att satsa på att bygga vackra hus utan att det behöver kosta särskilt mycket extra, betonar Johan Sandström, vd för Lean Bostad.

Det projekt företaget nu driver är betydligt större. Lena Bostad hoppas snart få en markanvisning vid Konstgjutarvägen nära Globens tunnelbanestation. Skogsbacken som förut stördes av en kraftledning är en av flera tomter som ingår i stadens byggplan för Årstastråket som ska göra området sydväst om Gullmarsplan mer likt en stad.

I skogsbacken planerar Johan Skarborg och Johan Sandström fem hus på tretton våningar med 100 bostäder i varje. Hälften ska vara bostadsrätter, hälften hyresrätter och alla bostäder blir lika stora – 43 kvadratmeter. Husen byggs i korsform för att ge mycket ljus, men lite insyn. I en lägre byggnad mot Konstgjutarvägen som ska binda samman de fem husen blir det utrymmen för butiker och låghuset får tennisbanor på taket.

– Det här läget är bra för unga människor. De vill bo nära tunnelbanan och slippa köpa bil. Det blir inte så många bilparkeringar, men bilpooler och mycket cykelparkeringar, säger Johan Sandström.

Om det går som Johan Skarborg och Johan Sandström hoppas kan det bli byggstart 2016 eller 2017.

– Vi är ju doers och har svårt att vänta. Helst vill vi bygga nu, det är upp till politikerna i Stadshuset att visa att de menar allvar med att göra någonting åt bristen på bostäder för unga, säger Johan Skarborg.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

13 december 2014.

DN 13 dec 2014:

“Vilsenheten regerar

Spagat är en ”kroppsställning med benen i horisontalplanet pekande åt var sitt håll”, enligt Svensk ordbok. Det är få förunnat att klara den. Statsminister Stefan Löfven visar hur knepigt det är att gå ned även i den bildliga, dags- politiska varianten. Socialdemokraterna har dessutom ett liknande, långsiktigt problem.

Löfvens dubbla budskap om samarbetet med Miljöpartiet skulle vara komiska om inte bakgrunden var så allvarlig. Förra veckan skulle S och MP gå till nyval tillsammans på sin förträffliga men ack så nedröstade budget. Åtta dagar senare hade statsministern svängt 180 grader, S tågar på egen hand. Efter fredagens partistyrelsemöte försökte han säga olika saker samtidigt, utan att det blev klart om ens Löfven själv visste vad han menade.

En nyvalskampanj på samma plattform som redan kapsejsat var förvisso en märklig tanke. När LO-basen Karl- Petter Thorwaldsson offentligt förklarade att S måste dumpa MP blev Löfven tvungen att tassa efter. Problemet var att han hade skruvat fast sig vid Fridolin och Romson. Eftersom misstag inte kan medges säger Löfven nu att det ska regeras med både gröna och ”fler partier”, utan att verka förstå att pakten med MP (och Vänstern) stöter bort andra partner.

Före valet i höstas hade ingen någon aning om vad en S-ledd regering skulle innebära. Sicksackkursen fram mot den 22 mars kompliceras i stället av att det finns ett facit. Om Löfven än en gång lovar att bygga

Förbifarten så vet alla att det inte stämmer. Inte heller miljöpartisterna kan vara så säkra på vad de hör.

Den senaste veckan har också bilden av amatörteater förstärkts. Löfven verkar inte ta till sig det faktum att den politiska världen har helt andra förutsättningar än den fackliga.

Men den socialdemokratiska förvirringen går längre än så. Det större bekymret är att S inte tar sig ur föreställningen att man har rätt till både makten och 45 procent av väljarna. Under storhetstiden fick de andra vackert anpassa sig. Folkpartiet och Centern låg närmare S och var glada för en liten stund på stora scenen. Men tiderna har förändrats på alla punkter.

Statsvetaren Jonas Hinnfors beskrev på DN Debatt i torsdags hur socialdemokratin fram till slutet av 80-talet kunde leva på ständigt nya välfärdsreformer. I valrörelsen 1988 kom ännu ett generöst paket, med bland annat utbyggd föräldraförsäkring. Därefter har det varit tunt, med maxtaxan i barnomsorgen som undantag.

1988 års manifest blev det inte mycket av. Stora obalanser och överhettning i ekonomin skulle snart leda ned i den förödande finanskrisen. S vann valet men insåg att programmet inte var genomförbart. 90-talet fick sedan handla om budgetsanering.

Dessutom hade Sverige slagit i ett skattetak. Från 1950 till 1980 höjdes kommunalskatten från 10 till 30 kronor, och så gick det inte att fortsätta om inte alla incitament för att arbeta skulle dödas. Skattereformen i slutet av 80-talet var ett slags bekräftelse.

En del trodde att den senaste internationella finanskrisen skulle initiera en vänstervåg. Men S har det besvärligt i dåliga tider, när reformutrymmet krymper ännu mer. Återställare i sjukförsäkringen går i viss mån att utlova till någon dag framöver, men inte mycket nytt.

Socialdemokrater runt om i Europa uppvisar samma desorientering. Brittiska Labour trodde att kapitalismens kris skulle ge mandat för mer stat och stramare tyglar på företagen, men har svårt att övertyga om sin ekonomiska kompetens. I Frankrike lovade socialisterna i valet 2012 en ordentlig vänster-gir med stora skattehöjningar och sänkt pensionsålder, men tvingades slå back när det kvävde tillväxten. Och i Tyskland genomförde Gerhard Schröder framsynta reformer av arbetsmarknaden som var djupt impopulära hos kärnväljarna; SPD har fastnat runt 25 procent i opinionen.

Resurser måste skapas innan de fördelas. Alla reformer är inte dyra. Men det faller på sin orimlighet att svenska socialdemokrater skulle smörja ekonomin genom att exempelvis flexibilisera arbetsrätten. Om inte annat skulle LO-basen inlägga veto.

Det krångliga läget i riksdagen satte snurr på Stefan Löfvens piruetter. Men det magra valresultatet i september markerade i grunden partiets strukturella svårigheter. Socialdemokratin sitter fast i spagaten.

Dn 13/12 2014 “

DN 13 dec 2014:

“Förhandling är inte prat

Det går inte att förhandla med partier som inte kan förlora något i förhandlingen. En förhandling där den ena saknar skäl att kompromissa är mer underkastelse än förhandling.

Vari består skillnaden mellan att ”prata med” och att ”förhandla med”? Det har blivit till ett jämmer och en klagosång från olika håll att ingen vill ”prata med” Sverigedemokraterna i riksdagen. Statsminister Stefan Löfven var den enda som i förra veckans tumult formulerade, om än diskret och i en bisats, skillnaden mellan prat och förhandling. Han sa det nödvändiga och klargörande: När man förhandlar måste man erbjuda den andra något.

Det vill säga, Socialdemokraterna har inget bud, vill inte avstå till SD det som SD vill ha. Och då är det hederligare att inte ens påbörja en förhandling. Frågan är alltså inte om man ska ”prata med” SD, det görs redan, utan om man ska kompromissa med dem, vilket är vad förhandling innebär.

Att efterhöra andras uppfattningar och insikter, att debattera och diskutera är inte att kompromissa med sin övertygelse och är således något annat än förhandling. Man mister inte sina ståndpunkter för att de möter andras. Tvärtom är det intellektuellt fruktbart. Dessutom hör det till god demokratisk ton. I en förhandling däremot mister man något. Själva förutsättningen för en förhandling är att man gör sig av med något man helst hade velat ha kvar, i utbyte mot något annat. Det har med andra ord en kostnad. Alltså gör man det enbart när man måste.

Kanske ska man därför förmoda att de övriga sju riksdagspartierna redan har ”pratat med” Sverigedemokraterna, och funnit att de inte vill byta tjänster med partiet och betala priset det satt på sina erbjudanden. Dess värderingar, förslag och prioriteringar är utförligt framlagda. Och som Löfven pregnant åskådliggjorde: förhandlar man har man bestämt sig för att ge ifrån sig något till den andra.

Det är som i ett parförhållande där den ena vill skiljas och är på väg bort. Den andra vill då prata och prata och prata – försöker få till stånd dessa evinnerliga prat och letar under tiden tecken på att något rör sig hos den andra, en liten öppning, ett medgivande om de fina minnena åtminstone, utövar skuldbeläggning om de gemensamma barnens väl, tills en plötsligt framkastad och ogenomtänkt eftergift kommer från den tveksamma, ett villkor för en fortsatt relation, därför att kraften och övertygelsen saknas för att säga: jag vill inte.

När den som nyss ville skiljas börjar villkora betyder det att denne är tillbaka, skilsmässan är inställd och nu förhandlas om förutsättningarna för den fortsatta relationen. Redan att komma till förhandlingen var att befästa förhållandet. Något har avyttrats av den enda som hade något att avyttra, och den försmådda har påbörjat sin vandring mot segern, om än en pyrrhusartad sådan.

På liknande sätt, tillbakatryckta som de länge varit på alla plan, har SD inget att förlora den dag någon i desperation ber dem om hjälp. Den som inget har att förlora i en förhandling vinner alltid. Relationen är för asymmetrisk för att förhandling ska kunna kallas förhandling. I en verklig förhandling kompromissar båda. Men SD behöver inte kompromissa. I utbyte mot den obefintliga kostnaden att ge motparten stöd i frågor som är dem likgiltiga kan de önska sig vad de vill i sin enda viktiga fråga. Det ligger alltså i denna förhandlings inre logik att om de andra partierna börjar förhandla med SD för att få igenom egna

förslag blir de kvar på knä tills SD fått allt de vill ha. Det finns inget skäl för dem att vara återhållsamma.

Det värsta som kan hända partiet är att förhandlingen strandar och då är allt bara som vanligt, att ingen vill ”prata med” dem och att folkets sanna röst tystas. Även det gynnar som bekant partiet. Och så gror missnöjet igen tills en ny förhandling framkallas där partiet än en gång inte har något att förlora, däremot genomdrivandet av hela sin politik att vinna.

Det vilar alltså ingen ängslig futtighet över de andra partiernas beslutsamhet att inte förhandla med SD. Det är inga koketta krumbukter eller falsk humanistisk moral. Det handlar om huruvida Sverigedemokraterna ska ha hela makten över migrations- och integrationsfrågorna eller ej, med allt som följer på det. Börjar de sju övriga att förhandla med dem styr Sverige- demokraterna i samma stund över dessa frågor. Inget mindre än så.

SD:s missnöje är inte mycket att klandra dem för. De har sina uppfattningar och motiverar dem med argument, de känner vad de känner. Men det går inte att förhandla med missnöjet. Missnöje är en destruktiv kraft i alla mänskliga sällskap, inte bara i politiken. Destruktiviteten dominerar och bestämmer överallt där den far fram. De ständigt missnöjdas försåtliga makt ligger i att de aldrig kan förlora, för även när de förlorar vinner de. En förhandling där den ena inte behöver ta risker är inte förhandling utan underkastelse.

”Prata med” missnöjesmänniskor och sverigedemokrater bör man göra, samtala, debattera, spegla, försöka övertyga, gå i dialog, bete sig hövligt och anständigt – men inte förhandla.

Lena Andersson Info@Rationalist.Se författare, skribent och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 13 dec 2014:

”90-kontot ingen garanti för att hjälpen faktiskt når fram”

“ Nytt mått behövs. 90-kontomärkningen fokuserar bara på kostnader hos insamlingsorganisationer och inte på kvaliteten i arbetet. Dessutom går delar av ”hjälpsumman” till sådant som resor, lokaler och löner. Det är hög tid att utveckla ett nytt mått, som säger något om nyttan och värdet av arbetet, skriver Gerda Larsson, Charity Rating.

Julen är den tid på året, förutom vid katastrofer, då vi i Sverige ger mest pengar till välgörande ändamål. Under 2013 uppgick svenska hushålls bidrag till ideella organisationer med 90-konto till 5,8 miljarder kronor. Den vanligaste frågan givare ställer till ideella organisationer är om gåvan ”når fram”. Svensk Insamlingskontrolls 90-konto anses av de flesta intyga detta. Problemet är att 90-kontomärkningen, som funnits sedan 1943, faktiskt inte intygar det.

Tanken bakom 90-kontots regler, med fokus på att minst 75 procent av intäkterna går till ändamålet, är att säkerställa att organisationer inte har ”oskäliga kostnader”. Ett ensidigt fokus på kostnader får tyvärr en helt annan effekt och uppmuntrar givare att bedöma ideella organisationer utifrån deras kostnader, snarare än resultaten av deras arbete och insatser.

Nyckeltal som administrations-, insamlings- och ändamålskostnader berättar väldigt lite om vad en ideell organisation uppnår med sitt arbete. Därmed måste de olika kostnaderna alltid jämföras med den nytta och det värde, den slutprodukt, som skapats. Värdet av ditt

bidrag kan inte rättvist beskrivas genom att enbart titta på kostnadsfördelningen.

Ideella organisationers uppdrag är att med hjälp av sina givares donationer och engagemang arbeta för en positiv förändring. När du som givare donerar pengar till ideell verksamhet är det mottagarens skyldighet att förvalta ditt bidrag på bästa sätt. Genom att uppmana fler organisationer att tydligare lyfta fram den faktiska nyttan och värdet av sitt arbete är vi övertygade om att den ideella sektorn kan göra mer och att det blir lättare för givaren att göra välinformerade och välgrundade val.

90–kontos nyckeltal har lett till en utbredd missuppfattning bland givare att ”ändamålskostnader” motsvarar den summa pengar som kommer fram till målgruppen. Det omfattar mer än så. Ändamålskostnader rymmer alltifrån löner, lokalhyror, transporter och utbildning av personal – allt som kan räknas till det ändamålsenliga arbetet. Begreppen blir förvirrande och givare tenderar att tro att löner, lokaler och transporter inkluderas i det som slarvigt kallas administration.

Det finns därmed uppenbara incitament för organisationer med 90-konto att redovisa så höga ändamålskostnader som möjligt. Riktlinjerna ger stort utrymme för tolkning och ett stort ansvar vilar på att organisationens egen revisor tolkat dessa riktlinjer rätt. Samtidigt vet givare sällan vad som kan räknas in i ändamålskostnader och kan därför tro att låga administrations- och insamlingskostnader kan likställas med effektivitet. Det leder till att organisationer, med revisorers vetskap, önskar redovisa så mycket kostnader som möjligt som ändamålskostnader.

Självklart säger vi inte att alla kostnader är irrelevanta. Att fokusera på vilken etikett ideella organisationer ger sina utgifter kan dock vara direkt hämmande för många organisationers utveckling. Rådande fokus på ändamålskostnader kan göra det svårt att investera i ideella organisationers framtid och hämmar deras tillväxtmöjligheter. Inom andra sektorer finns en förståelse för att investera långsiktigt – mot ett tydligt mål. Detta perspektiv saknas i mångt och mycket inom den ideella sektorn. Det beror inte på att organisationer inte söker utveckling, det beror på att det påverkar nyckeltalen negativt.

Att under ett eller flera år medvetet sänka ändamålsandelen för att på sikt genomföra ett större projekt eller arbeta med organisationsutveckling är svårt att motivera för givare som tittar på procentsatser och nyckeltal. Inte heller kan en organisation anställa fler duktiga insamlare med ambitionen att höja sina intäkter för att i framtiden kunna göra mycket mer. Med nuvarande regelverk för 90-konto uppmuntras inte organisationer att investera i sin egen utveckling om en större del av intäkterna varje år måste redovisas som ändamålskostnader. I förlängningen kan hela den ideella sektorn hämmas om den inte får rätt möjligheter att effektivisera, utvecklas eller växa.

Vi tror att den ideella sektorn tillsammans med Svensk Insamlingskontroll kan vidareutveckla det regelverk som finns i dag. Vi anser också att utvecklingen bör gå mot att mäta nyttan och värdet av organisationers arbete snarare än deras kostnader. Genom att organisationer erbjuder öppenhet och transparens i sitt arbete kan den enskilde givaren själv avgöra vilka kostnader hen anser vara relevanta och skäliga.

Givare vill veta att deras bidrag gör skillnad och det kräver att ideella organisationer rapporterar nyttan och värdet av sitt arbete – inte bara sina kostnader. Därför behöver nuvarande märkning kompletteras för att fungera som ett relevant beslutsunderlag för givare. Hur pengarna har använts och vilka resultat som uppnåddes bör vara självklara frågor att komplettera det ekonomiska bokslutet med. Om en ideell

organisation inte kan besvara dessa frågor bör de inte heller erhålla en kvalitetsmärkning som enligt egen utsago finns för att ”givaren ska kunna känna sig trygg”.

Vi uppmanar Svensk Insamlingskontroll och dess ordförande Nils Dexe att ta nya grepp för att utveckla regelverket för 90-konto. Med nuvarande regler för 90-konto hämmas organisationers utveckling och givare får inte hela bilden av ideella organisationers arbete. Vi uppmanar även de ideella organisationerna att själva förbättra öppenheten i sitt arbete så att givare enklare kan se det skapade värdet av sina gåvor. Sist men inte minst uppmanar vi alla som tänkt ge bort något i jul att fokusera på det viktiga, nyttan och värdet av en organisations arbete. Inte den ideella organisationens kostnader. Då kan vi få en positiv förändring som förgyller många jular framöver.

Gerda Larsson, Verksamhetschef Charity Rating

I korthet. Vad är ett 90-konto?

Svensk Insamlingskontroll, som utfärdar 90-konton, är en ideell förening med Svensk Näringsliv, Saco, TCO och LO som huvudmän.

En insamlingsorganisation, som bedriver offentlig insamling i humanitärt, välgörande, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål, kan beviljas 90-konto.

För samtliga 90-kontoinnehavare gäller – om det inte föreligger synnerliga skäl – att minst 75 % av de totala intäkterna ska gå till ändamålet. Om 90-kontoinnehavarens insamlings- och administrationskostnader överskridit 25 % av de totala intäkterna tre år i följd ska 90-kontot återkallas, om det inte föreligger synnerliga skäl. “

DN 13 dec 2014:

”Polisen saknar kompetens”

“”Zigenare”, ”psyksjuk”, ”har konverterat till islam”. Flera polismyndigheter får nu kritik för att de registrerat känsliga och kanske olagliga uppgifter. – Det här bekräftar det vi varnat för tidigare, säger diskrimineringsombudsmannen Agneta Broberg.

I en granskning av register hos tre polismyndigheter har Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) hittat flera allvarliga brister.

Polisen i Västra Götaland har bland annat registretat en person som har konverterat till islam.

– Det är en person som registrerats enbart på grund av sin religion. Det är mycket allvarligt och kan utgöra ett brott, säger SIN:s ordförande Sigurd Heuman.

Ärendet har därför lämnats över till åklagare. Polismyndigheten i Västra Götaland har dessutom anmält sig själv för att ha upprättat ett register över 180 personer som agerat mot utlämningar i asylärenden.

– Det finns uppgifter om deras politiska åsikter och religion, säger Sigurd Heuman.

Länspolismästare Klas Friberg kan inte svara på varför uppgifterna registrerats.

– Jag kan bara konstatera att de fanns och att de inte skulle ha funnits där. Vi har raderat dem nu.

Han ställer inte upp på beskrivningen att polismyndigheten i Västra Götaland generellt inte följer lagen i sin registerverksamhet.

– Det här är några ärenden som skötts på ett felaktigt sätt. Vi får ta konsekvenserna och det tycker jag att vi gör nu eftersom vi anmält oss själva.

SIN:s granskning inleddes efter DN:s avslöjande om Skånepolisens olagliga register över romer. Även det ärendet granskas av SIN, som nu följt upp vad som hänt med en del av uppgifterna.

Flera hundra av dem har flyttats till ett nytt register som SIN anser är lagligt, men som har brister. Bland annat fick SIN sex träffar när de -sökte på ”zigenare” i registret.

– Det var vittnesuppgifter som registrerats. Det är ett kränkande uttryck som dessutom troligtvis inte är tillräckligt objektivt för att kunna användas i polisverksamheten, säger Sigurd Heuman.

SIN har även hos polisen i Östergötland hittat känsliga uppgifter. Hos de olika polismyndigheterna har enskilda personer bland annat registrerats som judar eller ”psyksjuka”.

Flera av uppgifterna har samlats in utan ett tydligt syfte och utan att polisen kunnat förklara vad man behövt dem till. I flera fall framgår det inte om de registrerade är misstänkta för något brott.

– Det här är anmärkningsvärt. Det visar att polismyndigheterna inte följer lagen, säger Sigurd Heuman.

Diskrimineringsombudsmannen Agneta Broberg har tidigare varit mycket kritisk mot Skånepolisens register.

– Det här bekräftar att det vi har sett tidigare och varnat för kan vara ett problem i polisens arbete. Det finns en risk för ett diskriminerande bemötande i polisens arbetssätt och metoder, säger Agneta Broberg.

Hon tror att den nya polis-myndigheten som bildas efter årsskiftet ger en möjlighet att komma åt problemet. Det gör även justitiekansler Anna Skarhed.

– Det som kommer fram nu är allvarligt. Min bild är att polisen ofta saknar kompetensen som krävs i vissa registerfrågor. Det är viktigt att man i den nya polismyndigheten får till en kontroll som fungerar, säger Anna Skarhed.

Hon tror ändå att det finns en uppriktig önskan från polisen att komma till rätta med bristerna.

DN har sökt den avgående riks-polischefen Bengt Svenson, men fick i stället tala med Eva-Lotta Hedin, rättschef på Rikspolisstyrelsen.

– Det som SIN pekar på är att det fortfarande finns brister. Vi har gjort jättemycket under det senaste året, men arbetet är långt ifrån -färdigt, säger Eva-Lotta Hedin.

Enligt SIN rör det sig om grund-läggande fel som inte borde finnas. Hur kan det komma sig?

– Jag delar inte den bilden, men vi ser allvarligt på att det fortfarande finns brister. Vi kommer att gå igenom det här och se vad vi behöver göra. Vi utvecklar nya IT-system och fortsätter att utveckla systemen för att det ska vara lätt att göra rätt.

Hon vill inte heller kommentera att ärendet med personen som -konverterat till islam nu lämnats över till åklagare.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se
Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se

Fakta. DN avslöjade

I september förra året avslöjade DN att Skånepolisen upprättat ett register över romer.

Registret innehöll uppgifter om över 4 700 personer, varav drygt 1 000 var barn. Myndigheten SIN (Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden) bedömde att registret var olagligt på flera punkter. JK har beslutat att de personer som -registrerats har rätt till skadestånd.

Justitieombudsmannen granskar fortfarande vem som har ansvaret för registret. Den granskningen blir inte klar förrän nästa år. “

DN 13 dec 2014:

“Tio år har gått sedan tsunamin.

DN:s reporter Lena Sundström och fotograf Fredrik Funck samlar några personers vittnesmål till en berättelse. Möt mamman, UD-tjänstemannen, vd:n för Fritidsresor, volontären och -dottern som söker sina föräldrar.

Kapitel 1
Morgon i paradiset

Ann Hagéus Khao Lak kl 10.00
”Solkräm!” Ann fick tag på en arm och sedan fem armar till. Smorde in tre kroppar som redan var solvarma. Ibland glömde hon men det straffade sig direkt. Speciellt den nioårige Gösta hade en känsligare hud än de andra två. Och alla fina fräknarna. Fler än man kunde räkna.

Nere på stranden la hon sig tillrätta i en av solstolarna och kröp in under det flerfärgade parasollet. Barnen var redan i full gång nere vid strandbrynet och lekte ”Herre på täppan”, samma lek som de hade lekt i snö-högarna i Grillby utanför Enköping.

Hon hade precis slagit upp den stora tjocka boken om Bellman och hamnat mitt i dramatiken kring den stora branden i Stockholm som hade slukat kvarter efter kvarter när Julius, 11 år, och Gösta, 9 år, kom springande.

”Mamma, kolla på havet.”

Ann lyfte blicken och såg att vattnet plötsligt hade dragit sig tillbaka, som en ebb som kommit hastigt. Barnen hade velat springa och köpa

ananas, och hon hade fiskat upp en sedel och gett till Gösta. Den 4-åriga Karin kom släntrande efter.

”Men ta med er lillasyster när ni går.”

Hon slog en snabb blick ut mot havet innan hon la sig ner igen. Stenar och klippor som -tidigare hade legat dolda under -vattenytan var nu helt synliga, och hon tänkte på den stora vita fullmånen som hade lyst så starkt kvällen före när de hade gått hem från restaurangen.

När barnen kom tillbaka hade havet dragit sig så långt ut att det såg ut som en brun bergskam ute till havs. Hon såg på Julius.

”Spring och hämta pappa och kameran, Julius, så kan vi filma.”

Charlotta André Khao Lak 10.35
Charlotta hade precis gått bort till receptionen och frågat vad klockan var, när det var som att en bomb hade slagit ner i poolen. Stolar och bord flög genom luften. Himmel blev hav, och land blev vatten.

Hon hade rusat bort mot toaletterna för att gömma sig. Upptäckt att hon hade sprungit in på herrarnas och tänkt att det var fel, att hon inte skulle vara där, samtidigt som det bara hade forsat in mer och mer -vatten som snart nådde henne till midjan.

Vattnet var så tungt, fullt av lera och sand, och det var som att hon hela tiden drogs -nedåt. Kroppen som vägrade lyda och bara gav upp och Richard, hennes pojkvän, som hela tiden fortsatte skrika och som till slut hade fått henne att simma ut, så att han kunde dra upp henne på en mur och sedan vidare upp till ett tak där det fanns andra människor.

Vattenmassorna dånade som jetmotorer runtomkring henne. Och hon tänkte att det var jordens undergång. Att hela jordklotet höll på att fyllas med vatten.

Katrin Krantz Aftonbladets -nattredaktion, Stockholm kl 3:55
Katrin hade slängt upp fötterna på skrivbordet och nu satt hon på Aftonbladets redaktion och bläddrade i gårdagens tidningar. Nattetid förvandlades kontorslandskapet till glesbygd. Nattredigeraren och nattchefen skymtade långt borta som avlägsna grannar som man inte kunde höra utan bara se.

Hon var ensam vikarierande nattreporter men hade ingenting emot det. Ibland kändes det som att man både var en röst och en tröst i natten för alla ensamma människor, fulla, galna, olyckliga och ensamma som ringde in för att prata av sig en stund.

I kväll hade det varit lugnare än vanligt, kanske var det julhelgen, och när telefonen ringde sträckte hon sig framåt, fortfarande med fötterna på skrivbordet och tryckte ner ettan. Telefonen slutade blinka, och hon hörde en mansröst på andra sidan.

”Det är något som har hänt, jag är i Thailand, på Kata Beach, och det är något som har hänt här. Det är en massa vatten överallt.”

Det var något i mannens röst fick henne att bli klarvaken. Hon väckte datorn och drog ner fötterna från bordet.

”Vad för vatten?”

”Jag vet inte. Det ser för jävligt ut här. Det är en våg som har svept med sig bilar, solstolar, allt. Jag måste springa nu. Det kommer en ny våg…”

”Vänta. Vad sa du att du hette? Var kan jag nå dig någonstans?!”

Mannen rabblade sitt namn och ett telefonnummer. Sedan bröts signalen. Och hon satt och stirrade på luren.

Hon skulle precis ställa sig upp och gå bort till de andra och berätta om samtalet, när telefonen började blinka igen. Samtidigt såg hon hur det började rasa in mejl i inkorgen. Brev, meddelanden och bilder. Alla från människor som skrev från Thailand.

Johan Lundgren vd Fritidsresor, Härnösand kl 6.30
Johan hade väckt sin fru strax efter sex och förklarat att det hade hänt något i Thailand och att de därför var tvungna att åka tillbaka till Stockholm så fort som möjligt.

Julfirandet i Härnösand hade avbrutits, och när de passerade Gävle hade klockan hunnit bli tolv.

Det stämmer inte, tänkte han när han hörde rapporten på Ekot. Visst hade de också fått motsägelsefulla rapporter under morgonen, ända sedan servicechefen hade ringt in vid fyra på morgonen och sagt att det fanns uppgifter om en bomb som hade exploderat utanför något av deras hotell. Men detta, att det inte skulle finnas några skadade i Thailand. Det kunde inte stämma. Under förmiddagen hade de hört talas om bilar som låg upp och ner i poolen, och de hade fortfarande inte lyckats få tag på någon i Khao Lak. Det oroade honom. Han hade besökt det stora Blue Village-hotellet bara någon vecka före jul, så han visste precis hur där såg ut, och att det var något konstigt med att de inte svarade.

När han kom in på huvudkontoret två timmar senare meddelade han de övriga vad som gällde. De skulle utgå från att det allra värsta hade hänt och såg han ut som en tomte efteråt fick han ta det sen.

Om någon hade frågat honom varför han såg katastrofen så tidigt, hade han inte haft något bra svar. Men de som stod honom nära visste att han hade sett katastrofen på nära håll redan som 11-åring när hans pappa hade störtat med ett litet propellerplan på väg från Kramfors. Att han visste att katastrofer inte kommer med en föraning eller en förvarning. Plötsligt är de bara där.

Ann Hagéus Khao Lak kl 11.00
Ingen skrek, ingen ropade. Det var alldeles tyst. Inte ens fåglarna sjöng. Också hon hade slutat ropa. Vadade bara fram genom vattnet, fram och tillbaka, planlöst.

Palmerna har fått kullar, tänkte hon. Och såg sedan att det var rötterna som låg som blottade klumpfötter där stammen började. All jorden som sköljts bort. Rötterna, och sedan människoklasarna, de ljusa kropparna i badshorts och bikinis tryckta tätt intill -varandra vid träden, överallt, på samma sätt.

Bertil och Karin och Julius som stod och klamrade sig vid ett träd. Och Julius som fortfarande höll i filmkameran, krampaktigt, som att det hade varit det enda fasta att hålla sig i när vågen kom.

Vattnet drog sig nu tillbaka i strida strömmar, och kokosnötterna som for förbi fick henne att vända bort blicken eftersom hon såg att de varken var mindre eller större än ett barns huvud.

Hon försökte orientera sig men det fanns inte längre några riktmärken att förhålla sig till. Där bungalowhusen i sten nyss hade legat, fanns nu bara grunden kvar.

Kapitel 2
Överlevande och döda

Charlotta André Khao Lak
Hotellrummet låg på tredje våningen och hade en stor dubbelsäng och en toalett. Det var någon annans rum egentligen men all ordning hade upphört.

Hon såg på syskonen, nio och elva år gamla, som hon hade lagt intill varandra på den stora sängen. Varje gång det hördes ett ljud utanför ryckte de till.

”Kommer det mera? Kommer vattnet nu?”

”Vi är på ett bra ställe, vi är högt uppe.”

Hon kikade ut genom fönstret i smyg och ställde frågor till barnen för att dölja sin egen rädsla. Var hade de senast sett sina föräldrar? Vad hette de? Vad jobbade deras föräldrar med?

”Vi är från Oskarshamn”, sa flickan.

”Fast vi har flyttat till Umeå nu”, sa -pojken.

Charlotta tänkte att föräldrarna antagligen inte fanns längre. Och märkte att barnen tänkte så de också, för att det var den enda möjliga tanken när man såg bort mot Blue Village-hotellet dit föräldrarna hade gått för att handla.

Runtomkring dem pågick det diskussioner om vad som var farligast, om folk skulle lämna hotellrummet eller stanna, men pojken behövde vård och de fick hjälp med att bära syskonen nerför trapporna och upp mot vägen.

Uppe vid en korsning stod en bil och lastade på allvarligt skadade på ett flak som redan var alldeles fullt.

”Hospital! Hospital!”

Chauffören ropade åt henne. Och allting gick så fort. Innan hon hade hunnit tänka hade hon fått upp båda syskonen på flaket. Själv var hon inte tillräckligt skadad för att åka med, i stället stod hon kvar och såg när bilen startade och körde iväg.

Hon visste vad hon hade sagt. Att hon inte skulle lämna dem.

Det skavde i henne, men hon hade redan börjat gå.

Andreas Norman UD-anställd, Garvar Lundins gränd, Stockholm
Mobilen plingade till. Och han kikade på skärmen. Såg att det var en av hans kursare på diplomatprogrammet som hade skrivit något och tog upp telefonen för att läsa. Men meddelandet var kort.

”Det är fullständigt kaos här.”

Han stod länge och betraktade texten. Ett liknade meddelande hade kommit från en annan kurskamrat, lite tidigare på dagen.

”Vi behöver folk som kommer in.”

Vad var det som pågick? Varför hade de inte ringt till honom?

Efter att ha grubblat ett tag ringde han sin bemannare. Lämnade ett meddelande på en telefonsvarare och sa att han kunde jobba om de behövde folk.

”Jag finns på det här numret. Ring gärna.”

Sedan hörde han ingenting. Tänkte att de väl hade bemanningen klar. Och blev lite sur över detta. Han var väl lika kompetent som sina kursare.

Ann Hagéus Khao Lak
Thailändarna som brukade sälja saker nere vid stranden kom nu och delade ut allt de hade, vatten, mat och kläder. Och när mörkret föll uppe i bergen grillade de bläckfisk som de gick runt och bjöd på.

Ann kunde inte äta. I stället satt hon och tänkte på att de skulle missa sitt flygplan. Det skulle väl lyfta nu? Fanns där fem tomma stolar, eller stod planet och väntade?

Några thailändska kvinnor blev ivriga när de förstod att Ann saknade en son. Pekade och sa att de hade sett en blond pojke som såg ut att vara ungefär nio år gammal nere vid vägen. Någon hade burit på honom och satt honom på en pick-up-transport. Och Anns kropp hade vaknat till liv.

”Tänk om det är Gösta, Bertil! Vi måste ner och leta!”

De hade pratat om hur de skulle göra. Vem skulle gå, och vart skulle de gå? Till höger eller vänster? Hittade de ner till vägen genom djungeln när mörkret var så kompakt att de inte ens såg handen framför sig utan elden?

En australiensare som kom från en annan uppsamlingsplats var på väg tillbaka och erbjöd sig leta.

De hade textat en lapp och gett honom.

”Gösta! Mamma, pappa, Julius och Karin är ok. Vi kommer till dig i morgon! Vi älskar dig! Mamma och pappa”.

Hela natten satt Ann uppe och såg allt framför sig. Hur australiensaren kom fram och hur han gick runt och frågade efter Gösta. Hur han hittade honom. Längtan efter att hålla honom igen som plötsligt var så stark. Var han skadad? Var han rädd? Han måste ju undra var de var!

Hon såg på Bertil som hade somnat bredvid henne. Satt så hela natten och spelade upp scenen i sitt huvud. För sitt inre såg hon australiensaren som hittade Gösta.

Frida Isaksson Phi Phi Island
De hade varit uppe vid utsiktspunkten någon dag tidigare, hon, hennes pojkvän Jonas, hennes syster Sofie med pojkvännen Patrik, och så mamma och pappa.

Allt såg så annorlunda ut den här gången, och om och om igen var hon tvungen att konstatera att mamma och pappa inte var här. Att de borde ha varit här nu, tillsammans med alla andra. Ön var så liten och smal. Det kändes som att man kunde gå rakt över den på 5 minuter. Och nu hade det dessutom blivit mörkt.

Några gånger hajade hon till när hon såg en man med svarta badshorts eller en kvinna som skulle kunna ha varit, men som inte var. Men det var bara korta ögonblick som passerade, och sedan var det över.

Under natten var stämningen orolig och det gick ständiga rykten.

Det började brinna någonstans längre bort, och efter det bestämdes det att ingen fick elda på grund av risken för skogsbrand. Lite senare sa någon att de hade sett en orm, och nu när eldarna var släckta så fanns det inte någonting som höll ormarna borta.

Flera gånger började människor skrika att vattnet kom tillbaka. Och trots att de var så högt uppe började människor rusa fram och tillbaka i panik över det smala berget. Jonas var för skadad för att springa undan och var därför tvungen att ställa sig och krama ett träd för att inte bli nertrampad av alla dessa människor som kom rusandes genom mörkret.

Hela tiden var hon rädd.

Vid ett tillfälle på natten tyckte hon att hon hörde en helikopter, och hon tröstade sig med detta ljud. Att hjälp nog var på väg. Att någon hade hört att det hade hänt något på Phi Phi Island.

Kapitel 3
Kaos

Charlotta André Sjukhuset Takua Pa
Hon som alltid hade haft sjukhusskräck, och ändå kändes det enklare att ta hand om sår, duscha av skadade och att halka runt i blod än att ta hand om dem som var svårt chockade.

En svensk mamma hade sina två små barn hos sig men försvann mer och mer in i sig själv. Emellanåt gjorde barnen små försök att putta på sin mamma för att försöka få någon kontakt, men mamman blev allt svårare att nå.

Personalen var så förtvivlat underbemannad, hela tiden fortsatte det att komma in nya människor till sjukhuset, och ryktena om transporter hem till Sverige verkade bara vara just rykten. Från en lånad telefon lyckades hon få iväg ett sms till sin mamma.

”Vi är på ett sjukhus cirka 20 kilometer från Khao Lak. Alla är jätterädda. 300 svenskar, skicka hjälp. Vi älskar er.”

Under natten slog de läger i trapphuset högst upp i byggnaden. Trappan låg ute i det fria, med utsikt över omgivningarna och med fullmånen som lyste över dem alla, och de hade lagt ut kartongbitar på marken för att det skulle bli lite mjukare att ligga på.

En kvinna från Sverige hade fått stora delar av sin hud avskavd från kroppen, och Charlotta hade gått fram till henne för att hjälpa henne med hennes sår. Kvinnan berättade att hon hade åkt in och ut i djungeln med vågen. Och att hon saknade sina barn.

”Inte din man?”

”Jo, jag saknar min man också.”

Sedan sa hon namnen på barnen, och Charlotta försökte dölja det hon tänkte. Fortsatte att fokusera på såren samtidigt som hon frågade kvinnan hur gamla hennes barn var. Tänkte att det inte behövde betyda något alls. Det var ju så många människor som saknade någon. Och kvinnan hade ett så vanligt namn, och det fanns en massa barn som var

nio och elva år gamla. Men till slut var det så mycket som stämde. Och hon såg kvinnan rakt i ögonen. Och visste att hon nog aldrig mer skulle få ge ett sådant besked till någon i livet.

”Dina barn lever. Jag har träffat dem.”

Kvinnan såg på henne.

”Var är vi ifrån?”

”Oskarshamn.”

Hon såg skräcken i kvinnans ögon.

”Nej, det är fel. Vi bor i Umeå.”

Charlotta fick bråttom att förklara.

”Jag vet, jag vet. Ni bor i Umeå och ni är från Oskarshamn. Det var det barnen berättade. Att ni hade flyttat.”

Hon och kvinnan höll om varandra. Sa inte så mycket. Folk grät inte som på film, det var som att det inte fanns några krafter för att gråta.

Inte heller var det någon av dem som pratade om vad det var som hade hänt, vad de hade varit med om, eller var allt vattnet hade kommit ifrån. Inte heller hon och Richard hade pratat om det. De satt på ett sjukhus högt uppe i bergen och hade satt flytvästar på barnen på femte våningen.

Så såg rädslan ut.

Johan Lundgren Fritidsresors huvudkontor, Stockholm
De hade varit tvungna att omdirigera plan, men de behövde också få tag på fler plan, för det var nödvändigt att hitta mer flygkapacitet. Trafikchefen sa att det fanns två plan som han kunde tänka sig.

”Men de är i England, och skall ju gå med kunder.”

Johan hade gått in på sitt kontor och ringt till den engelska vd:n. Förklarade situationen och hörde hur den andre hummade på andra sidan luren.

”Du vet, det är totalt 600 passagerare som vi pratar om här. Två plan. Skall jag säga till dem att de måste kliva av.”

”Du får lösa det. Vi håller på att dö här. Vi har 600 personer som vi inte ens får tag på. Saknade. Vi har förlorat egna medarbetare där nere. Du måste lösa det åt mig.”

”Ge mig 5 minuter.”

Han hade ringt upp kort därefter.

”Vi tar hand om det. Det är klart.”

Johan kände en stor tacksamhet när han la på luren. Inte ett ord hade nämnts om kompensation. Inget om pengar som skulle flyttas mellan ett bolag till ett annat. Hälften av alla passagerare som var nere i Thailand hade tagit sig dit på egen hand reguljärt, men nu handlade det om att få hem folk. Ändå var det fortfarande som om UD inte förstod.

Medan hans bolag skickade ner personal som betalade ut pengar till svenskar på plats för att människor hade förlorat allt, hade UD en regel som sa att man var tvungen att betala in en avgift på minst 200 kronor när man skrev under en skuldförbindelse för att få låna pengar.

Han undrade vad de sysslade med där nere på departementet, eller där uppe, för det var så det kändes, som att de satt i någon slags upphöjd position. Och så hade Göran Persson haft en presskonferens mitt i allt-ihop där han sa att han inte skulle tveka att hjälpa till om han fick en fråga från resebolagen. Det var fullständigt absurt. De som hade suttit i telefonköer och försökt att få till en dialog i över ett dygn nu. Allt detta sa han till UD-kvinnan som han tillslut fick prata med.

”Det här håller inte! Vi vill komma upp till UD i eftermiddag!”

”Det går inte, jag är uppbokad på annat håll.”

”Men någon måste väl kunna träffa oss?”

”Vi tycker att ni överdriver situationen. Vi har lite andra uppgifter än de som ni kommer med.”

Han tappade nästan andan. De hade haft personal inne i Khao Lak på förmiddagen. De hade fått in vittnesmål. Det fanns svenskar på sjukhusen som saknade hela eller stora delar av sin familj. Han skrek det åt henne och han svor säkert också.

”Varför kan ni inte bara lyssna på oss?!”

”Nu får du lugna ner dig.”

Charlotta André Phuket
Charlotta kunde nästan inte tro att det var sant.

”Våra barn! Titta Richard, det är våra barn!”

På busshållplatsen stod de båda syskonen från deras hotell, pojken stod lutad mot en träkrycka och såg omplåstrad ut, och när de fick syn på Charlotta och Richard sken de upp och vinkade. Charlotta sprang fram till dem, och alla kramade om varandra sam-tidigt som hon berättade.

”Er mamma lever! Vi har hittat er mamma!”

Pojken hade sett på henne med stora ögon.

”Har du träffat vår mamma?”

Flickan sa ingenting. Stod bara alldeles tyst och tittade på Charlotta. Pojken fortsatte att fråga.

”Hur vet du att det är vår mamma?”

”Sa du att vi lever?”

”Var är hon nu någonstans?”

Charlotta förklarade och berättade. Barnen hade börjat gråta, och Charlotta höll om dem båda två.

Andreas Norman Svenska kriscentret Pearl Village, Phuket

En kvinna från UD hade visat honom runt, och en annan kollega hade gett honom en t-shirt.

Röda korset hade röda tröjor, Räddningsverket vita, Svenska kyrkan hade tröjor med sina emblem, och i sista minuten hade någon på UD insett att UD inte hade några profiltröjor på plats och därför sprungit ner till en souvenirbutik på Drottninggatan och köpt på sig en massa t-shirts. Knallgula tröjor med en svensk flagga på ärmen, texten ”Made in Sweden” på bröstet och en bild på en flinande viking med hjälm.

Han såg sig om i rummet. En man stod och grät i surfarshorts mitt på golvet. En journalist satt och skrev på en dator. Vid ett bord satt några turister med ansikten som inte verkade höra ihop med semesterkläderna och flipflop-sandalerna och de brunbrända kropparna.

Det vilade en märklig stämning över lokalen, och människor som i ena stunden satt apatiska och ihopsjunkna kunde i nästa stund börja skrika och bli utåtagerande. Som kvinnan som hade varit där med sin son flera dagar i rad. Hon som letade efter sin man och som senare hade tagit tag i en av Andreas kvinnliga kolleger, förtvivlad och aggressiv i upplösningstillstånd.

”Vad fan är det för jävla t-shirt?!”

”Vad menar du? Det är en t-shirt.”

”Jobbar du på UD?”

”Ja, jag jobbar på UD.”

”Made in Sweden! Vilket jävla skämt!”

Sonen som såg ut att vara i 15-årsåldern hade stått bredvid sin mamma och skakat i hela ansiktet. Andreas hade försökt få kontakt med honom samtidigt som han förklarade vad de gjorde, och vad de inte kunde göra, och han fick syn på en präst från Svenska Kyrkan som han vinkade dit.

Han hade gått raka vägen in på toaletten efteråt. Krängt av sig vikingatröjan och slängt den i en papperskorg, och tagit på sig en av sina egna. Det här fyllde inte sin -funktion. Vad sysslade de med egentligen?

Ann Hagéus Marriott Hotel, Phuket
Barnen satt och såg på ”Shrek” när hon kom in på hotellrummet. Den glada musiken slog emot henne och plötsligt var hon i en biosalong med den nioårige Gösta två veckor tidigare.

Hon hörde hur Bertil och Julius och Karin skrattade åt den dumma åsnans -kommentarer, och blev upprörd. Hur kunde de sitta och skratta när Gösta saknades? Såg de inte att han saknades? Hon gick in i badrummet och vred på kranen och stängde dörren.

På kvällen såg hon Bertils tysta rygg när han satt vid fönstret. Han hade tänt ett ljus och i hans ansikte fanns bara tomhet. Hon såg att han långsamt tog in att Gösta var borta, samtidigt som han ville att Gösta skulle se att Bertil satt här och väntade på honom. Att de alla var här och att det bara var Gösta som saknades.

Morgonen efter hade Bertil gått ut för att leta på sjukhusen igen och också bland de tempel där man hade samlat kroppar. Han hade fortfarande inte kommit tillbaka när telefonen ringde och en röst på

bruten engelska frågade henne om han hade kommit rätt. Sa att de hade hittat Gösta på ett Rescue center.

Hon satte sig ner på sängen.

”Var ringer du ifrån?”

”Jag ringer från hotellet. Nerifrån receptionen.”

Hon hade rusat genom hotellkorri-dorerna. Varför hade inte Bertil ringt själv? Kanske kunde han inte ringa. Så måste det vara. Hon såg framför sig hur Gösta satt i Bertils knä och höll om Bertils nacke. Bertil som satt och grät med ansiktet begravt i Göstas hår. Och plötsligt slog det henne att hon hade glömt att fråga om det enda som var viktigt.

När hon kom ner till receptionen fick hon tvinga sig själv att ställa frågan.

”Var han död eller levande?”

”Död.”

”Nej, var han död eller levande.”

”Nej, han var död.”

Hon frågade om och om igen. För hon förstod inte orden. Men mannen svarade hela tiden på samma sätt.

Andreas Norman Krabi
Italienare passerade honom i fältmässiga halvmilitära kläder, med ryggsäckar och all möjlig tänkbar utrustning. De hade till och med fått hit sina jeepar, italienarna! Och det var så tydligt att det fanns en organisation, en struktur, och en tydlig arbets-fördelning där var och en visste vad de skulle göra.

Själv hade han innan avresan fått några vaccinationssprutor, en guidebok till Thailand och några turistråd om att han skulle komma ihåg att dricka mycket vatten. Han stod i en smutsig likstinkande t-shirt med en handskriven namnlapp på bröstet som han själv hade textat så prydligt han kunde, ”Andreas Norman, Foreign Ministry Sweden”. På fötterna hade han sina vanliga gympaskor som han hade fått skaka av från likmask vid dagens slut. Och samtidigt som han försökte upprätthålla något slags sken av att han var den yttersta spetsen av en stor organisation, visste han att deras kontakter med UD bestod i att de varje kväll gick och väckte en thailändsk man som sov på en madrass i receptionen så att de kunde faxa sin rapport. På morgnarna kollade de sedan faxen och datorn bara för att konstatera att det inte hade kommit in några språkregler, några uppdateringar om hanteringen av de döda, eller någon information från stabs-mötena i Phuket.

De jobbade avskurna och isolerade. De lyfte och bar döda kroppar och slet med identifieringen, och förstod att UD började och slutade med dem själva här.

Det hade varit över 300 döda som skulle identifieras när han kom hit, och man hittade fortfarande nya kroppar inom deras upptagningsområde.

Efter några dagar blev han en del av -platsen. Likstanken, hettan, de ändlösa dagarna och kropparna som fortsatte att komma in.

Kapitel 4
Hemkomst

Johan Lundgren Fritidsresors huvudkontor, Stockholm
Det var han som ringde till de anhöriga när han fick dödsbuden för sina anställda. Ett samtal, och sedan ett annat, och sedan ett nytt. Han visste inte vad han skulle säga, eller hur han skulle börja, så han lyssnade mer än han pratade.

Vissa samtal varade i 5 minuter och andra i 30 minuter, men alla var lika svåra.

Samtidigt skulle de jobba med allt annat också, och han fick påminna både sig själv och sin personal om att de var tvungna att skilja på sina personliga känslor inför katastrofen och sitt jobb.

Föräldralösa barn kom ensamma till Arlanda och tillsammans med Rädda Barnen hade de satt upp ett mottagningsrum med leksaker och nallar och hjälppersonal på plats.

De träffade kunder som hade förlorat sina barn och andra som hade förlorat sina fruar och män. Dessutom skulle de hantera alla som var upprörda över helt andra saker. -Någon krävde att få boka om sitt evakueringsflyg så att de hann med en sista provning hos skräddaren. Någon var upprörd över att benutrymmet var sämre i evakueringsplanet, -någon annan över att de inte fick någon taxfree.

Så han sa till sina anställda:

”Jag förstår att ni är upprörda, men man har olika utgångspunkter och vi måste hantera det professionellt. En privatperson kan säga att det ligger folk och dör på stranden, och du bryr dig om din taxfreepåse. Men vi måste förklara för dem att vi förstår deras besvikelse, och att vi kommer göra allt vi kan, och att vi självklart kommer att kompensera dem.”

Frida Isaksson Phuket–Arlanda
Plötsligt kändes det så nyss. Pappas 50-årsdag när de hade kommit gående längs stranden och hört hur någon ropade uppifrån en pool. Hur hennes föräldrar hade stannat till och skämtat om att här hade de åkt över halva jordklotet och så sprang de rakt in i Falkenbergsbor.

Nu satt samma familj här på flygplatsen och skulle åka med samma plan hem. Och Frida märkte att hon sökte sig till trygg-heten, detta att den här andra familjen ändå satt här som en hel familj och att det fanns en mamma och en pappa.

De hade fått gå ombord på planet före alla andra. De övriga passagerarna var turister som bara hade varit nere och vänt, och som nu var hemskickade och irriterade.

”Finns det verkligen ingenstans man kan åka? Finns det ingenstans där det inte är drabbat?”

Frida såg på sin syster och på de andra och det var skönt att de fanns där och att de visste. Att de förstod hur det var att sitta i ett flygplan utan att kunna se ut, att inte kunna se havet och kunna kontrollera om det höll sig lugnt. Hur kroppen greps av panik när de spolade av planet utanför, och när folk spolade på toaletterna bredvid. Varför hon hade så svårt för att sätta ned fötterna på svensk mark när de flera timmar senare landade på Arlanda.

Att allt plötsligt blev på riktigt och så tydligt. Mamma och pappa var inte här. Och att de inte hade hittats i Thailand var -skrämmande och svårt, men att de inte fanns här hemma var outhärdligt och -omöjligt.

Andreas Norman UD, Stockholm
Hans flickvän hade gjort middag när han kom hem, och plötsligt var han bara en man som stod med en resväska i en tambur i en lägenhet i Fredhäll, och normaliteten blev så stor att det hade varit svårt att stänga dörren.

Han som hade jobbat till halv två på nätterna, sovit en drömlös medvetslös sömn, satt sig upp som en fällkniv klockan sju varje morgon, för att sedan gå till uppsamlingsplatsen igen. Nu orkade han inte ens sitta på en pinnstol.

Han såg på henne att hon förstod fast hon hade öppnat dörren vid första knackningen och tänt ljus och gjort lax med romsås.

”Jag är lite trött, jag tror att jag bara skall sova en stund.”

Ibland när han vaknade var det ljust, ibland var det mörkt, och ibland visste han knappt var han befann sig. Ibland vaknade han i panik och trodde att hennes armar och ben var döda kroppsdelar, och han var så van vid att röra vid döda att han inte längre visste vad som var vad.

När han vaknade bad han henne ta bort bananerna, och sedan liljorna och sedan soporna. Men likstanken följde med honom ut, också i det blåsiga och svenska januarivädret.

På det första mötet på UD som han blev kallad till hade utrikesminister Laila Freivalds talat. De hade suttit vid ett stort bord, och Laila Freivalds hade pratat om den svåra prövningen, hur hårt alla hade jobbat, och om den orättvisa kritiken och svartmålningen av UD i media.

Han hade fyllts av en svindel när han lyssnade, och känt ett sådant raseri, att han inte hade kunnat sitta tyst när hon var klar.

”Jag håller inte med dig utrikesministern.”

Inga artighetsfraser och ingen tjusig inledning. Inget ”Jag tackar utrikesministern för hennes beskrivning.”

I stället beskrev han hur avskurna de hade varit, att de inte hade haft något stöd hem-ifrån och att de inte hade haft någon utrustning där nere.

”Vi kan inte låtsas som att allt var bra.”

När han lämnade mötet tänkte han att de var många som hade levt med bilden av den svenska kompetensen, förmågan och ordningen. Såväl resenärer som myndigheter.

Tjänstemän som förväntade sig att människor i kris skulle stå för något slags rationellt lugn även när allting rasade.

Resenärer som på samma sätt hade haft en idé om att det också i en katastrof skulle finnas en struktur och ett svenskt välfärdssystem som fångade upp dem.

Ann Hagéus Stockholm
De hade aldrig hittat någon kropp på Rescue centret, och Bertil hade fått samla in fingeravtryck från Göstas leksaker i hans rum när de kom

hem så att sökandet kunde fortsätta. Månaderna gick och Ann kämpade för att hålla alla hemska tankar från sig. Ryktena om kidnappningar av barn. Att hon skulle ha letat mer. Att det var hon som hade velat till Khao Lak, medan en kollega till Bertil hade föreslagit ett helt annat ställe.

I hallen hade Göstas gympaskor stått och väntat när de hade kommit hem. De röda och vita skosnörena som var knutna så att han bara hade kunnat hoppa i skorna direkt.

Gösta som alltid hade haft så bråttom till allt, och som hade varit på vift redan som treåring när han hade smitit ut själv för att gå och hälsa på mormor och morfar i Stockholm. Ann som hade sprungit upp på vägen och ropat, fortsatt genom den lilla byn och ända upp till kyrkan där hon hade fått syn på en liten röd prick på vägen som rörde sig framåt.

Hur hon hade lyft upp honom den där gången, och burit honom hela vägen hem.

Lena Sundström centralred@dn.se "

DN 13 dec 2014:

"Bortträngda minnen håller inte längre som bevis i rätten

En pappa frias från anklagelser om sexuella övergrepp på sin dotter. Det var nog en av de sista rättegångarna i Sverige som bygger på bortträngda minnen. Men domstolarna råkar ständigt ut för nya experter med nya teorier.

Analys

Det var väntat att hovrätten för västra Sverige friade pappan som anklagades för att ha våldtagit sin egen dotter från det att hon var fyra år gammal. Man kan inte ens kalla det för ett mål där ord stod mot ord, som det gör i många andra mål om sexualbrott. Snarare stod flickans ord i vuxen ålder emot vad hon tidigare hade sagt, innan hon hade gått igenom behandling med hypnos och terapi.

Förr trodde experter och domstolar på idén att offrens minnen var så fruktansvärda att de hade begravts i något skrymsle i huvudet. Endast med hjälp av en terapeut var det möjligt att gräva fram minnena.

Liknande teorier låg bakom de fällande morddomarna mot Thomas Quick, numera Sture Bergwall. Att han ständigt kom med felaktiga uppgifter om hur offren såg ut, hur och var han hade mördat dem och var han hade gömt kropparna, ansågs bara naturligt. Minnena var så fruktansvärda att han höll dem på avstånd.

Under arbetet med att fria Sture Bergwall från domarna har teorierna granskats och förkastats. Dels är det osannolikt att en person som råkat ut för fruktansvärda övergrepp skulle lyckas glömma detta, hur mycket han eller hon än vill glömma.

Dels är risken stor att terapeuter i stället skapar falska minnen. Terapi och hypnos är suggestiva behandlingar och behandlingen ges ofta till sköra personer med allvarliga problem.

Därför friades pappan i fredagens dom. Till åklagarens försvar ska sägas att domstolen denna gång fick hela bilden klar för sig och därför kunde bedöma problemen med bortträngda minnen. Gissningsvis kommer det inga nya åtal som endast bygger på sådan bevisning.

Men fortfarande finns en stark tro hos många att experter ensamma kan avgöra saker som ingen annan förstår. Ett antal föräldrar har under senare år dömts för skakvåld mot sina nyfödda barn, utan att någon har sett något misstänkt. Föräldrarna har för omgivningen framstått som väl fungerande. Det enda beviset emot dem har varit ett utlåtande från en läkare som har tolkat barnens skador.

De tolkningarna är numera starkt ifrågasatta, precis som de tidigare teorierna om bortträngda minnen.

I grunden är det inte konstigt att experter gör olika tolkningar och ständigt ändrar teorier om verkligheten. Det är så kunskap utvecklas.

Men kanske behöver rättsväsendet inse att det är just så. Att de sakkunniga inte kan allt.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN 13 dec 2014:

“Förvirrade besked ger SD spelrum

Sverige befinner sig i en regeringskris där medborgarnas förtroende för riksdagspartierna riskerar att sättas på spel. I det läget går statsminister Stefan Löfven ut med svårtydda budskap, som skapar än mer förvirring.

Analys

De senaste två dagarna har statsminister Stefan Löfven (S) fällt olika uttalanden om Miljöpartiet och rege-ringens nedröstade budget som fått ansedda statsvetare att tala om panik-artade besked och vänster-ledaren att be om klargöranden.

Miljöpartiet försökte dämpa dramatiken genom att säga att ingenting har förändrats, de båda regeringspartierna har hela tiden sagt att man ska gå till val var för sig. Det är korrekt. Men Stefan Löfven har ändrat sitt budskap när det gäller den nedröstade rödgröna budgetens roll i valrörelsen.

”Det är ett starkt alternativ. Vi har tagit fram det tillsammans och vi går gärna till val på det igen”, sade han när beskedet om nyvalet gavs.

Nu, en dryg vecka senare, kallar Löfven budgeten överspelad.

Det är förvirrande besked till väljarna. Vad är det egentligen S avser att gå till val på? Vilka delar av budgeten vill S genomföra?

Miljöpartiet tänker gå till nyval på sitt gamla valmanifest. Väljarna förväntas tänka nytt medan partiet färskar upp gammal skåpmat.

Än mer förvirrande blir det när MP, liksom M, gjort en utvärdering där de dömt ut viktiga delar av sin senaste valrörelse.

Också tonläget oroar.

Samma partier som går till val på att de är bäst på att ta ansvar och samarbeta kastar invektiv och förolämpningar omkring sig. De svenska partierna måste nu hantera ett politiskt landskap där kontinentalplattorna förskjutits. Nya konfliktdimensioner växer fram och Sverige blir mer likt flera andra europeiska länder med ett främlingsfientligt parti i parlamentet. Sannolikheten är låg för att något block kommer att få egen majoritet i mars. Då finns det bara tre vägar.

Den första är att samarbeta över blockgränsen, till exempel mellan S och M eller Alliansen och S eller MP. Den andra är att Alliansen eller S börjar samarbeta med SD och den tredje att valsystemet eller spelreglerna ändras så att det går att styra landet med en minoritetsregering.

Nu pågår en brottningsmatch om vilken väg som ska väljas. S och MP vill välja väg ett, SD nummer två och Alliansen vill gå den tredje vägen.

Grundfrågan är hur SD ska hanteras – genom isolering eller samarbete? De sju andra partierna har inga lätta val. Väljer de sam-arbete över blockgränsen minskar konflikten dem emellan, och det kan göra SD till vinnare genom att det blir det stora oppositionspartiet. Ändras spelreglerna riskerar riksdagen att förlora demokratisk legitimitet.

Samarbetar partierna med SD kan priset bli att de tvingas driva en invandringspolitik som de anser är dålig för landet och världen.

Det är svåra val. Men om sju partier inte skapar nya valplaner, utan försöker göra om valrörelsen från i höstas, riskerar de att valet kommer att handla om det åttonde partiet och dess fråga. Och det gynnar framför allt Sverigedemokraterna.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 13 dec 2014:

“Ny valrörelse tvingar fram kompromiss om Förbifarten

Både Socialdemokraterna och Miljöpartiet kommer att gå till val med egna valmanifest. Samtidigt är MP berett att släppa frågan om Förbifart Stockholm i den kommande valrörelsen.

Det blev stor uppmärksamhet i torsdags när statsminister Stefan Löfven deklarerade att budgeten som S förhandlat fram med MP och V är ”överspelad”. Det öppnade för spekulationer om att S kan vara på väg att klippa banden med MP och satsa på andra samarbetspartner.

Men nu försäkrar båda parter att samarbetet ligger fast. Precis som inför valet i höstas har MP och S ambitionen att sitta i samma regering om de får tillräckligt väljarstöd i extravalet den 22 mars.

– Vi har det här samarbetet med Miljöpartiet. Vi sitter i den här regeringen och jag har ingen avsikt att bryta det regeringssamarbetet. Politiken ligger fast, säger Stefan Löfven (S).

Miljöpartiets partisekreterare Anders Wallner är inne på samma linje:

– Precis som i förra valrörelsen går vi till val som egna partier, men fortfarande med samma ambition att bilda en gemensam regering, säger han.

Både MP och S ska ta fram egna valmanifest inför extravalet. Enligt Anders Wallner kommer MP att ha samma valmanifest som senast.

– Vi ser inte framför oss att vi tillsammans med S ska ta fram ett gemensamt valmanifest. Vi har ett manifest som beslutats av våra medlemmar, säger Anders Wallner.

Socialdemokraterna kommer att bygga på sitt tidigare valmanifest men funderar, enligt uppgift till DN, på att krydda det med förslag som skulle underlätta framtida samarbete över blockgränsen.

– Hur valmanifestet ska se ut ska vi diskutera framgent, säger Stefan Löfven.

Samtidigt vill både S och MP städa undan några frågor som plågat samarbetet sedan regeringsbildningen. En sådan är motorvägsbygget Förbifart Stockholm.

S och MP har kommit överens om att stoppa bygget tillfälligt för att lokalpolitikerna ska kunna fundera igenom projektet en gång till. Den borgerliga ledningen i Stockholms läns landsting har dock förklarat att man inte vill se några förändringar. Dessutom väntas riksdagen nästa vecka göra ett tillkännagivande om att bygget bör startas snarast möjligt.

Tidigare i veckan fastslog Stefan Löfven att regeringen kommer att följa riksdagens beslut och hantera ärendet ”pragmatiskt och skyndsamt”. Nu lutar även Miljöpartiet åt att släppa frågan.

– Processen har följt den överenskommelse vi har och sen får man finna sig i resultatet av det som parterna har sagt. Det kommer säkert att finnas en besvikelse eller sorg över att vi inte kom längre, men samtidigt måste vi respektera de demokratiska instanserna och Sveriges riksdags beslut, säger Jonas Eriksson, MP-gruppledare i riksdagen.

Även om S och MP fortsätter att vara överens kommer Stefan Löfven att behöva söka stöd från and-ra partier om han går segrande ur valstriden i mars. Löfven är öppen för ytterligare samarbete med till exempel Folkpartiet och Centerpartiet. Även en breddad regering kan bli aktuell.

– Jag utesluter inte det. Det kan vara samarbete i riksdagen, men det kan också ta sig andra former, säger han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 13 dec 2014:

“FN-chefens död granskas på nytt

Minst ett 20-tal länder ställer sig bakom Sveriges resolution. Därmed ser måndagens omröstning i FN ut att bli en formalitet. Allt talar för att det blir en ny granskning av omständigheterna-kring den förre FN-chefen Dag Hammarskjölds död.

På måndag förväntas fallet Dag Hammarskjöld komma upp som en punkt på dagordningen i FN:s generalförsamling. I november kunde DN avslöja att Sverige bytt linje och att den nya regeringen vill driva på för att FN ska göra en ny granskning av den före detta generalsekreterarens död i en flygkrasch 1961.

Den svenska resolutionen, som föreslår att FN ska tillsätta en expertpanel som granskar de nya bevis som kommit fram, får starkt stöd. Minst ett 20-tal länder från alla kontinenter har ställt sig bakom Sveriges förslag i medresolutioner. UD:s kabinettssekreterare Annika Söder tror att måndagens diskussion i generalförsamlingen närmast blir en formalitet, och att resolutionen går igenom.

– Jag har svårt att se att någon skulle motsätta sig det här. Det är troligt att det blir en konsensus-diskussion och att det inte ens blir någon omröstning, säger Söder.

Beskedet är goda nyheter för de många personer som arbetat för en ny granskning. Här märks inte bara anhöriga till Dag Hammarskjöld och de övriga 15 dödsoffren.

FN:s nuvarande generalsekreterare Ban Ki-Moon har personligen engagerat sig i fallet liksom den före detta finske presidenten och fredspris-tagaren Martti Ahtisaari och Sveriges tidigare ärkebiskop KG Hammar.

Den senare var en av initiativ-tagarna till den oberoende juristkommission som i fjol lade fram nya uppgifter för FN som skulle kunna ge svar på om kraschen i Ndola i nuvarande Zambia var ett attentat. Tidigare utredningar har pekat på misstag av den svenske piloten som den sannolika olycksorsaken, men juristkommissionen lade fram nya bevis, delvis baserade på boken ”Who killed Hammarskjöld” av den brittiska forskaren och författaren Susan Williams.

Det är dessa upp-gifter som den expertpanel som FN nu föreslås tillsätta ska granska. Det handlar till exempel om de omtalade hemligstämplade dokument som finns i den amerikanska säkerhetstjänsten NSA:s arkiv.

I förra månaden avslöjade den tidigare utrikesministern Carl Bildt för DN att Sveriges tidigare regering fått se dokumenten, som han hävdade var ”triviala och betydelselösa”. Enligt vad DN erfar har även den nya regeringen tagit del av dokumenten, men till skillnad från regeringen Reinfeldt finner man att det finns anledning att gå vidare.

Annika Söder säger att det kan finnas andra dokument även hos andra länder som är intressanta.

– Det finns även lokala vittnen som inte blev hörda eller tagna på allvar av de tidiga utredningarna, säger Söder, som säger sig ha fått signaler från USA om att landet inte kommer att motsätta sig resolutionen.

Granskningen beräknas kosta två miljoner kronor.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se

Fakta.

Detta kan kasta ljus över gåtan Hammarskjöld

Hemligstämplade dokument

USA:s säkerhetstjänst, NSA, bedrev signalspaning i området där DC6-an störtade. NSA-arbetaren Charles Southall säger sig ha lyssnat till radiokommunikation på natten för kraschen, där en jaktplanspilot redogör för hur han attackerar planet. Även dokument från brittiska MI6 och andra kolonialmakter är av intresse.

Vittnesmål från Ndola

En lång rad vittnen, som var bosatta i Ndola vid olyckstillfället, har berättat hur de såg ett mindre plan attackera DC6-an strax före kraschen. De hördes aldrig i de -officiella utredningarna, utan har bland -annat intervjuats av den svenske biståndsarbetaren Göran Björkdahl.

Legosoldater

I ett tidigare hemligstämplat dokument, som nyligen blev offentligt, rapporterade den dåvarande amerikanske ambassadören i Kongo, Ed Gullion, att planet skjutits ned av en belgisk legosoldat. Det finns även uppgifter i ett norskt polisförhör från 2005 om att en sydafrikansk legosoldat sköt Hammarskjöld på marken efter kraschen.

Fakta. Misstänkt attentat

Dåvarande FN-chefen Dag Hammarskjöld omkom tillsammans med ytterligare 15 personer i en flygkrasch i Ndola 1961 då han var på medlingsuppdrag under Kongokrisen.

Eftersom ingen av de tidigare utredningarna definitivt kunnat slå fast olycksorsaken har teorierna om ett attentat levt kvar.

Sverige lägger på måndag med starkt stöd fram en -resolution i FN och allt talar för att det blir en ny granskning, som beräknas kosta två miljoner kronor.

Dn “

DN 13 dec 2014:

“Abe väntas vinna trots svikna löften

Han har misslyckats med att infria sina två år gamla vallöften. Japan har än en gång hamnat i ekonomisk utförsbacke. Lönerna har inte ökat, folk i allmänhet har inte fått en större tro på landet. Ändå kan premiärminister Shinzo Abe, som utlyste nyvalet, utöka sitt mandat på söndag.

DN i Asien
Det ser ut som själva tanken med valet: Abe, vars popularitet redan fallit, vill stärka sin ställning innan han riskerar att bli en riktigt impopulär premiärminister.

Att det är möjligt beror på att den politiska oppositionen, efter att ha regerat från 2009 till 2012, aldrig hittat ett alternativ till det styrande Liberaldemokratiska partiets, LDP, politik eller ens brytt sig om att kritisera den.

Därför för nu Japans demokratiska parti, DPJ, en tynande tillvaro. Och därför vore allt annat än en klar seger för LDP tillsammans med koalitionspartnern Komeito en sensation.

Enligt Shinzo Abe behöver han förnyat väljarstöd för att skjuta ”den tredje pilen” i sitt program för att få fart på Japan igen. De två första pilarna, i regeringens skickligt kommunicerade liknelse, avfyrades genom att låta centralbanken trycka mer pengar än tidigare och genom finanspolitiska stimulanser. Men effekterna har inte spridit sig i samhället som Abe hade önskat.

När det var dags för de strukturella reformerna hände inte mycket. Kanske mest för att den 60-årige premiärministern vet vilka konservativa krafter han då får att göra med.

Möjligen hoppades han från början på att hans allmänt optimistiska framtoning och tal om att återupprätta Japans storhet skulle smitta av sig på befolkningen, tända ekonomin och öka hans popularitet. Då skulle han kunna ta itu med de riktiga problemen med vind i ryggen.

– Det är i detta sammanhang en del av Shinzo Abes nationalistiska drag ska ses, anser Yuichi Hosoyo, professor i internationell politik vid Keiouniversitetet i Tokyo.

Den 26 december i fjol besökte Abe för första gången Yasukunitemplet i Tokyo i egenskap av landets premiärminister. Helgedomen är en känslig fråga eftersom den vid sidan av de 2,5 miljoner japaner som dött i krig även hedrar minnet av krigsförbrytare. Besöket ledde till ökad spänning med Kina och Sydkorea, men också till kritik från bundsförvanten USA.

– Shinzo Abe vill inte provocera, däremot gärna återupprätta Japans nationella stolthet, bedyrade professor Yuichi Hosoyo, en av premiärministerns säkerhetsråd-givare, när vi träffades på hans universitet tidigare i år.

Utan denna stolthet förlorar japaner självförtroendet och ser sitt land som ett sjunkande skepp. Stoltheten är viktig för att väcka liv i ekonomin igen. Shinzo Abe tror, enligt professorn, på den psykologiska effekten.

Men efter en momshöjning i våras, som är Abes sedan länge omhuldade verk, har Japan åter hamnat i recession. Japaner fortsätter att tvivla på vart landet är på väg. De vågar inte sätta sprätt på sparade pengar bara för att premiär-ministern tycker att de borde göra det för landets bästa.

Hans popularitet har dalat.

Trots det visar opinionsundersökningar att Liberaldemokraterna ensamma kan få mer än 300 av de 475 platserna i det japanska underhuset. Det skulle betyda två tredje-delars majoritet, vilket också är vad som behövs för att föreslå en förändring av landets pacifistiska grundlag.

Denna lag, som infördes i Japan av USA efter andra världskriget, stipulerar att Japan endast har självförsvarsstyrkor som aldrig får angripa. Men dessa styrkor har heller inte kunnat verka effektivt i internationella samarbeten, eftersom Japan inte fått komma till undsättning och försvara allierade och civilbefolkning vid attacker i andra länder.

Regeringen Abe omtolkade lagen i somras och kommer av allt att döma att försöka ändra på grund-lagen under de närmaste fyra åren. Förespråkare menar att Japan behöver det i en region där Kinas inflytande växer och den säkerhetspolitiska spänningen ökat. Kritiker hävdar att det skulle ge omvärlden fel signaler.

Väljarna verkar hur som helst beredda att ge Shinzo Abe ytterligare en chans för att se om hans politik till slut kan resultera i ökade löner, och inte bara i fördelar för storföretag och redan förmögna.

Det är efter en seger på söndag som Abe får visa om han menar allvar med sina vallöften om att förändra gamla strukturer. Reformlistan innehåller en rad punkter, som att luckra upp den tröga arbetsmarknaden, liberalisera den regionala elmarknaden och bryta sönder gamla monopolliknande nätverk av jordbrukskooperativ.

Om han vågar fullfölja kommer premiärministern att ifrågasättas, möta motstånd och tappa mark i popularitetsundersökningar. Då är det enligt partilogiken bättre att det är långt kvar till nästa val – fyra år.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se

Frågor & svar.

Svåra utmaningar väntar efter valet

1 Kan det bli en överraskning i valet på söndag med ett stort bakslag för premiärministern Shinzo Abe?

Det verkar inte så, enligt opinionsundersökningarna. För några veckor sedan tycktes han redo att förlora ett 40-tal platser i parlamentet och ändå kunna fortsätta regera. Nu ser det snarare ut som att hans parti Liberaldemokraterna kan gå framåt. I vilket fall som helst kommer Abe att kunna fortsätta regera med en stor majoritet.

2 Abe har lovat reformer i två år, men hittills har inget hänt. Var ska han börja?

Shinzo Abe har pekat ut flera områden, där förändringar av reglerna på arbetsmarknaden troligen är den viktigaste och svåraste att genomföra. Strikta lagar gör det svårt för japanska företag att minska antalet anställda. Förbud råder i stort sett mot att avskeda medarbetare.

Facken är starka och för att kringgå reglerna har företagen i stället börjat anställa tillfällig arbetskraft, som inte alls har samma sociala skyddsnät. Denna grupp växer stadigt.

3 Jordbruket är ett annat område där premiärministern talat om behovet av reformer. Hur ska han bära sig åt för att gå emot en så stark politisk kraft i Japan?

Det är oklart exakt hur, men han har sagt att han vill bryta upp Japans Jordbruk, ett mäktigt nätverk för bönder, som vuxit till en byråkratisk jätte och blivit till en ekonomisk belastning i Shinzo Abes ögon. Det är i det sammanhanget han också till slut gärna vill få till stånd ett handelsavtal med USA.

Japans skydd av det egna jordbruket och höga importtullar har bidragit till att japanska hushåll i snitt spenderar en mer än dubbelt så stor andel av sina inkomster på mat än amerikaner.

4 Vilken fördel får Abe av att han utlyste nyval redan efter två år?

Eftersom han sett att oppositionen är svag passade han på för att han är säker på att vinna valet, trots sin egen fallande popularitet. Efter momshöjningen i april, från 5 till 8 procent, har Japan hamnat i recession igen. Nu får Shinzo Abe fyra år på sig att genomföra de förändringar han lovat, och det tycks som om väljarna inte tycker att de har något bättre val än att rösta på honom igen.

Fakta. Shinzo Abe

Född 1954. Kommer från en politikersläkt, där fadern Shintaro Abe var generalsekreterare i Liberaldemokraterna, LDP, samma parti som sonen nu styr. Hans farfar var Japans premiärminister 1957–1960.

Studerade politik på universitet i Japan och USA och valdes in i det japanska parlamentet 1993.

-Premiärminister första gången 2006–2007, åter efter valet i december 2012. Den förste japanske premiärministern som är född efter andra världskriget.

Vill återupprätta Japans storhet, vilket enligt hans rådgivare är mer ämnat att gjuta mod i befolkningen för att få i gång ekonomin än att militärt utmana grannarna.

Har sedan han blev premiärminister haft ett frostigt förhållande med Kina, även om han och den kinesiska presidenten Xi Jinping nyligen tog i hand.

Källa: DN, CNN “

DN 13 dec 2014:

“Putin till Indien när affärerna i väst dalar

I takt med att västvärldens förbindelser med Ryssland alltmer kylts ned har Moskva ansett sig ha ett akut behov av att odla sina asiatiska vänskapsband, främst stormakterna Kina och Indien. I veckan begav sig president Vladimir Putin till New Delhi för att besöka den indiske premiärministern Narendra Modi.

Till skillnad från de ofta turbulenta rysk-kinesiska relationerna har de rysk-indiska relationerna historiskt sett i regel varit varma. De delar misstron mot USA – en nära allierad till Indiens arvfiende Pakistan – och ser båda en regional konkurrent i Kina.

Dessutom är det en för Kreml smärtsam verklighet att den ekonomiska och snart militära giganten Kina allt mer börjar betrakta Ryssland som en lillebror. Strax före sommaren – när EU-sanktionerna började trappas upp – slöts ett 30-årigt avtal om framtida leveranser av rysk naturgas till Kina; enligt de flesta bedömare med urusla villkor för Ryssland, med en prisnivå långt under den som gäller gasförsäljning till Europa.

Med Indien är relationerna mer fridfulla. Under mötet signerade Vladimir Putin och Narendra Modi flera avtal som -innebär att Ryssland fortsätter att vara den -totalt dominerande leverantören av krigsmaterial till Indien.

Det betyder mycket för ledarna i Moskva, som hjälplöst ser landets ekonomi och valuta störtdyka på grund av sanktionerna och det fallande priset på råolja. Utöver vapen-affärerna ska Ryssland förse Indien med 20 nya kärnkrafts-reaktorer och dessutom skrevs ett tioårigt avtal om ryska leveranser av olja som är värt fem miljarder dollar.

Ryssland har inte mycket att erbjuda på världsmarknaden, men kan alltså fortfarande ha ekonomisk och geopolitisk nytta av de enda två ryska produkter som är attraktiva för andra länder att köpa: avancerade vapen och energiråvaror.

Glädjen kring Putins besök grumlades något av att en av deltagarna i den ryska delegationen var ett kontroversiellt namn: Sergej Aksionov, premiärminister i den av Ryssland annekterade ukrainska halvön Krim.

För Indien är frågan känslig. Den indiska regeringen har försökt hålla sig neutral; samtidigt som man inte har godkänt den ryska invasionen i Ukraina har man tagit avstånd från de västliga sanktionerna mot Ryssland.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN 13 dec 2014:

“Priset på olja rasar – då välkomnas dyrare bensin

Sinabang. Kön ringlar lång av tvåhjuliga motorfordon på bensinstationen i Sinabang. Priset på bensin har just höjts med över 30 procent i Indonesien, en åtgärd som applåderas av ekonomer och som till och med får stöd här i bensinkön på ön Simeulue utanför Sumatra.

– Inga problem. Så länge det finns bensin på macken klagar jag inte, säger en kvinna medan hon fyller på sin skoter.

Simeulues isolerade läge långt väster om Sumatra och den glesa båttrafiken till ön gör att bensinstationerna ibland går torra i två, tre dagar. För tio år sedan blev den sömniga ön uppmärksammad för att den låg nära epicentrum för den stora jordbävningen som utlöste tsunamin som kostade 230 000 invånare livet i Asien.

Men det är inte årsdagen av katastrofen som varit det stora samtalsämnet på Simeulue den senaste tiden. Det är den nye presidenten Joko Widodos beslut att låta bensinpriset öka från under fyra kronor litern till motsvarande fem kronor och 20 öre.

Mindre än en månad efter att ”Jokowi”, som den populäre presidenten kallas i folkmun, tillträdde tog han itu med frågan som hans företrädare aldrig vågade ta sig an. Att Indonesien måste minska subventionerna och höja bränslepriserna var något han sa långt innan han valdes till president. Det är lätt att inse varför.

Dessa subventioner kostade i fjol 175 miljarder kronor, 15 procent av statsbudgeten, vilket är mer än vad nationen använder för att bygga ut och underhålla infrastrukturen.

– Jag ser logiken i prishöjningarna. Subventionerna har mest gynnat medel- och höginkomsttagare som äger en bil. Låginkomsttagare kör skoter och behöver bara tanka någon liter varje gång. Därför har de också råd, säger Santoso, en entreprenör på Simeulue.

Tidigare försök att öka bränslepriset i Indonesien har mötts med kraftig kritik från allmänheten. Minnet av demonstrationerna, som ledde till att envåldshärskaren Suhartos 32-åriga styre tog slut 1998, var tillräckligt för att Joko Widodos föregångare Susilo Bambang Yudhoyono under tio år aldrig vågade gå lika långt.

”Jokowi” har förklarat hur han tänker, att prishöjningarna inte är något han önskar, men att det är enda sättet att skaffa pengar som landet behöver, säger entreprenören Santoso.

– Därför har folk accepterat prishöjningarna, tror han.

I inledningen av sitt tal, då han tillkännagav förändringen i mitten av november, sa den nytillträdde presidenten att ”från tid till annan ställs vi som nation inför svåra val. Då måste vi välja och fatta ett beslut”.

– Hela denna tid har regeringen behövt utveckla infrastruktur, utbildning och sjukvård, men pengarna har saknats eftersom de har kastats bort på bränslesubventioner, fortsatte han i talet som pågick i mindre än tre minuter.

Huvudstaden Jakartas stillastående bilköer i rusningstrafik är ett tydligt exempel på behovet av utbyggd infrastruktur i Indonesien. Staden saknar ännu tunnelbana, trots tolv miljoner invånare, men bygget pågår och om några år kan den ökade framkomligheten bidra till ekonomisk utveckling.

Prisfallet på olja på världsmarknaden ökade utrymmet för Joko Widodo att genomföra förändringen. Det har begränsat den ekonomiska smärtan för fattiga invånare. Denna grupp ska, enligt presidenten, dessutom erhålla socialt stöd i olika former för att balansera bränsleökningarna, i ett försök att ge invånarna samma köpkraft som tidigare.

Enligt landets finansminister Bambang Brodjonegoro kommer ökningen av bränslepriset med 2 000 rupier (1,25 kronor) att driva upp inflationen med runt två procent.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Indonesien
Sydostasiens största ekonomi

Indonesien är med över 250 miljoner invånare världens fjärde folkrikaste land. Det är Sydostasiens största ekonomi, med en beräknad tillväxt på 5,3 procent 2014. Sedan Asienkrisen 1998 har Indonesien gått igenom en stor politisk och ekonomisk förändring. År 2013 var BNP per capita 3 822 dollar.

Indonesien har fiskevatten, kol, gas, olja och bördig jord. Nästan 60 procent av landet är täckt av skog. En del av den egna oljan exporteras, billigare olja av lägre kvalitet importeras från Afrika.

Källa: Utrikespolitiska institutet

Oljan på ny rekordlåg nivå

På fredagen handlades oljan tidvis under 59 dollarsnivån vilket innebar nytt femårslägsta. Det är flera faktorer som har bidragit till pristappet på cirka 40 procent sedan i somras.

Det produceras mer olja än vad som efterfrågas och Opec avser inte att dra ned på sin produktion utan kommer att låta marknaden sätta priset för att försvara sina marknadsandelar.

Dn “

DN 13 dec 2014:

“Säkerhetsexpert: Lämna inte dina bankuppgifter till en app

Hundratusentals svenskar lämnar ut sina bankuppgifter till så kallade budgetappar. Enligt företagen bakom tjänsterna är det helt ofarligt men banker och säkerhetsexperter avråder.

Att få koll på sin privatekonomi med hjälp av olika ekonomi-appar har blivit allt vanligare bland svenskarna. Störst på marknaden är Tink med över 200 000 användare. Appens syfte är att på ett enkelt och tydligt sätt ge dig en överblick av din ekonomi. Som användare kopplar du appen till din bank, genom att knappa in din personliga bankkod. Sedan samlas dina utgifter, inkomster och vad du har kvar av lönen i olika diagram som ger dig ett tydligt svar på vad du lägger pengarna på. Andra exempel på liknande appar är Qapital och Smartbudget.

Men hur säkert är det att lämna ut sin bankkod till tredje part och är det verkligen okej med banken? Nej, menar Jens Magnusson, privatekonom på SEB.

– Att få koll på sin ekonomi är så klart bra, men vi avråder starkt från att lämna ut sin personliga bankkod. Dels bryter man mot avtalet med sin bank, men framför allt riskerar man sin ekonomi som kan hamna i fel händer. Skulle något hända med pengarna ligger ansvaret hos dig själv och inte hos banken, säger han.

När Testfakta ställer samma fråga till fem andra banker får vi samma svar. Som kund får man inte lämna ut sin personliga kod till tredje part, och skulle något hända med dina pengar tar banken inget ansvar.

Daniel Kjellén, vd på Tink, ser dock inga problem eftersom man inte kan flytta några pengar med appen.

– Tink är en read only-tjänst, vilket innebär att man inte kan utföra betalningar eller göra något annat än att läsa information. Man kan alltså inte göra några överföringar så i praktiken är det ingen risk att våra användare blir bestulna. Vi jobbar också mycket med säkerhet och har samma säkerhetssystem och säkerhetskonsulter som de stora bankerna.

Men enligt IT-säkerhetsexperten Jakob Schlyter finns det ingenting som säger att Tink och liknande appar inte kan bli hackade och bankuppgifterna hamna i fel händer. Det vill säga att en obehörig kommer åt din bankkod och personnummer och loggar in på din internetbank. Ett sådant intrång skulle kunna få allvarliga konsekvenser, menar han.

– Man kan förstöra tillräckligt mycket genom att bara flytta runt pengar, till exempel göra så att det saknas täckning på ett konto. Hos vissa banker räcker det med bara bankkoden för att kunna föra över pengar till mottagare som man tidigare fört över pengar till.

Frågan om tredjepartstjänster i finanssektorn diskuteras just nu inom EU. Där har svenska Finans-inspektionen uttryckt oro för den här typen av tjänster och krävt hårdare reglering. Johan Terfelt, enhetschef för betaltjänster på myndigheten, råder i dagsläget konsumenter att vara försiktiga med att lämna ut sina bankkoder.

– Det värsta som kan hända är så klart att någon använder uppgifterna för olagliga transaktioner. Men det behöver inte bara handla om pengar. På din internetbank finns även en mängd information om dig och din ekonomi som sedan kan säljas vidare till andra aktörer, säger han.

Samtidigt ser han många fördelar med ekonomiappar som hjälper konsumenter hålla koll på sin ekonomi.

– Vi tror att det kan vara ett jättebra redskap. Men i dagsläget står de helt utan tillsyn och reglering. Även om en viss app har goda intentioner och bra säkerhet kan det finnas and-ra som bara är ute efter att komma åt information, säger han.

Susanna Nordenhem, Martin Hansson/Testfakta

Fakta.

Visar hur du använder pengarna

Numera finns det en uppsjö av tjänster som hjälper dig hålla koll på din ekonomi. De senaste åren har det dykt upp appar som automatiskt hämtar information om dina transaktioner direkt från din bank och ställer upp det i färgglada diagram.

Apparna kopplas till din internetbank via ditt personnummer och din personliga bankkod för förenklad inloggning. Med en förenklad inloggning kan du i de flesta fall enbart föra över pengar mellan dina egna konton. Men hos vissa banker går det även att föra över pengar till andra mottagare som du tidigare fört över pengar till. “

DN 13 dec 2014:

“Kostnaden för välfärd har stigit snabbare än kvaliteten

Produktiviteten inom kommu-nala verksamheter som skola och omsorg har under 2000-talet inte ökat på något mätbart sätt. Kvaliteten har ofta stigit, men detta gäller i ännu högre grad för kostnaderna, menar forskaren Magnus Arnek.

Det är svårt att mäta produktiviteten i offentlig verksamhet, alltså hur mycket som blir utfört i förhållande till de resurser som sätts in.

Men frågan är viktig och ständigt aktuell, särskilt med tanke på trycket från en åldrande befolkning och kraven på ökad i välfärds-tjänsterna.

I en ny rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Eso, försöker fil dr Magnus Arnek beräkna produktivitetsutvecklingen i kommunerna. Han använder en mängd indikatorer, främst för att fånga upp förändringar i kvaliteten på utförda tjänster.

Resultatet av hans granskning blir att kostnader har ökat på de flesta kommunala verksamhetsområden, medan kvaliteten tycks ha hållits oförändrad eller endast förbättrats något. Verksamhetens volym har vuxit i del fall, men minskat i andra – främst beroende på befolk-ningens ändrade ålderssammansättning.

– Kommunerna har fått 25 procent större resurser under perioden 2002–2012 som undersökningen omfattar, samtidigt som genomsnitts-

kostnaden för utförda tjänster har ökat. Men det finns inget uppenbart samband mellan den resursanvändningen och kvaliteten hos de tjänster som utförs. När det exempelvis gäller skolan är kopplingen svag, säger Magnus Arnek.

Produktiviteten inom de flesta kommunala verksamheter har därmed inte ökat på något märkbart sätt, med mätmetoder som han använder. Det kan bidra till finansieringsproblem i framtiden.

Ett undantag är dock äldreomsorgen, men där har produktivitetsökningen främst skett genom att kommunerna har dragit ned sina kostnader. Verksamheten kostar mindre i dag, när färre finns i äldreboende och fler i stället får hemtjänst.

Magnus Arnek betonar dock att de äldre är betydligt friskare numera än i början av 2000-talet, vilket gör att kvaliteten inte tycks ha påverkats negativt.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “ “

DN 13 dec 2014:

"Man ser en annan gemenskap här i dag"

Det har gått ett år sedan attacken i Kärrtorp som mobiliserade en hel stad i kampen mot rasism. Men nazisternas närvaro är fortfarande påtaglig. Rädslan likaså. Stadsdelen står mer enad än någonsin, men såren har ännu inte läkt.

På Kärrtorps gymnasium är det lunchrast och några elever kör en omgång biljard i uppehållsrummet. Bland dem Patrik Toma, 17, som flera gånger mötts av hakkors i början av en skoldag.

– Jag blir arg över att det ens finns nazister år 2014.

Kärrtorp har upprepade gånger drabbats av nazistiskt klotter, senast för tre veckor sedan. En ung tjej på väg hem vid 22-tiden på kvällen upptäckte flera mörkklädda män i närheten av Kärrtorps gymnasium och larmade polisen. Men när de anlände till platsen var männen borta. Kvar fanns bara deras budskap förevigat ett tiotal gånger, orden ”Nordfront” (Svenska motståndsrörelsens tidning) och ”radikal kamp”, enligt Tommy Kalenius, inspektör på mängdbrottsgruppen på Söderortspolisen. Patrullen stoppade en bil i samband med händelsen, men det gick inte att knyta personerna till brottet. Förundersökningen är nedlagd.

Den första tiden efter attacken i Kärrtorp för ett år sedan var jobbig för andraårseleven Idil Suleiman, 17. Några extra pluggtimmar efter skoldagens slut gjorde att mörkret hann falla innan hon och kompisen Miriam hade lämnat skolområdet.

– Då blev vi rädda. ”Ska vi verkligen våga gå hem nu, när hatet finns runt hörnet”, tänkte man. Men till slut fattade vi armkrok och sprang tillsammans till tunnelbanan, berättar Idil.

Rektorn för naturvetenskapsprogrammet, Darko Krsek, är en samlad man i mörka chinos och med en nyckelkedja hängande från höften, som helst vill prata om hur många elever Kärrtorps gymnasium förser Kungliga tekniska högskolan med. Ögonen blixtrar till också när nazister kommer på tal:

– Jag tror att alla reagerar på samma sätt – med avsky. Vad är det för fega individer som sprider sin propaganda på en skolbyggnad i skydd av natten?

Söndagen efter attacken, när uppemot 20 000 människor vällde in till stadsdelen för att visa sitt stöd, satt Darko Krsek i sin bil på skolans parkering. I bilen bredvid satt skolans vaktmästare. Eftersom Kärrtorps gymnasium är ett skyddsobjekt skulle man enligt överenskommelse med polisen öppna skolan vid eventuella sammandrabbningar, för att ge akutvård till skadade.

– Det är klart att man blir påverkad. Men man gör sitt bästa för att agera professionellt, antar en roll, säger Darko Krsek.

Han och vaktmästaren väntade i nio timmar, tog emellanåt en promenad till Kärrtorps IP, men behövde aldrig anta krisplanen. Denna gång var polisen beredd och demonstrationen kunde genomföras utan blodspillan.

Efter att vi lämnat skolan möter vi Ewa Larsson (MP), stadsdelsnämndens ordförande i Skarpnäck, på sushirestaurangen på torget. Hon beskriver manifestationen på Kärrtorps IP som en ”katharsis”, en rening:

– Vi stod och grät tillsammans. Det var en känsla av att civilsamhället reste sig mot ondskan.

Veckan innan hade hon kommit till torget i Kärrtorp just när nazisterna närmade sig. Som ledamot i polisstyrelsen i Stockholms län hade hon hört demonstrationen diskuteras och räknade med en omfattande polisinsats.

– Jag var helt övertygad om att insatsstyrkan skulle finnas på plats men där var bara fem poliser.

Hon tar en klunk mjölkigt te och skakar på huvudet. Månaderna som föregick demonstrationen hade det skett en upptrappning i området, menar hon. En känd nazist som flyttat tillbaka hade gjort sitt hem till en samlingsplats för nyrekryteringar. Nazisterna hade övat marsch och attack på Kärrtorps IP, enligt Ewa Larssons skrivelse till polisstyrelsen. De hade också markerat sin närvaro i stadsdelen med klotter och klisterlappar. Därför borde det ha varit uppenbart att nazisterna inte tänkte stilla se på när de boende i området, inklusive barnfamiljer och äldre, samlades för att stå upp emot dem, menar Ewa Larsson.

Polisen har i efterhand förklarat att felbedömningen var orsakad av mänskliga faktorn. Det fanns uppgifter om att nazister planerade en attack på demonstranterna, men informationen nådde aldrig dem som planerade insatsen.

Nazisterna, ett 40-tal unga män, hade parkerat sina bilar en bit bort och gått mot torget i samlad trupp till ljudet av klirrande flaskor som de plockat från en återvinningsstation. De var som överenskommet klädda i mörka kläder som gjorde det svårt att urskilja en från mängden. När de närmade sig folksamlingen tände de sina bengaler, satte på flygsirener och gick till attack.

I en intervju med DN några dagar efter berättade Svenska motståndsrörelsens talesperson Pär Öberg att attacken var ett svar på protesterna mot gruppen:

– De går ut och säger att Svenska motståndsrörelsen inte skulle få finnas i Kärrtorp och jag ser det som en kraftig provokation. Det är mer eller mindre en krigsförklaring.

När man ser ut genom restaurangfönstret som överblickar torget är det endast vädret, rått och duggregn, som påminner om den 15 december i fjol. Där hundratals stod då, finns nu endast några torgförsäljare, insvepta i filtar. På borden framför dem står vaser, gosedjur och diverse annat som ser ut att ha plockats ner från vinden. Längre bort kör en gråhårig man en fjärrstyrd radiobil kors och tvärs över torget, med snabba vändningar förbi julgranen.

– Men vi stod emot. Eller hur? säger Ewa Larsson högt och försöker engagera ett medelålders par vid bordet bredvid i samtalet.

Paret, försjunkna i egna tankar, ber henne upprepa frågan men instämmer därefter snabbt.

Kjell och Lena, som vi kan kalla dem, bor i området men vill av rädsla inte ha med sina namn i tidningen. Händelsen har satt djupa spår.

Lena har fortfarande svårt för höga ljud. Bilden de tecknar påminner i stort om berättelser från andra som var på platsen. Kaos, dödligt allvar.

– När vi hörde de första smällarna trodde jag att det var handgranater. Det går inte att jämföra med smällare eller något sånt. Det här leker man inte med. Det var krigsstämning, säger Kjell.

Lena, som väntade på deras tonåriga son vid tunnelbaneuppgången, hamnade mellan demonstranterna och nazisterna.

– Jag kom inte in i folksamlingen eftersom de stod i armkrok. De kunde inte släppa in mig för det skulle ha inneburit att de öppnade upp för nazisterna som var precis bakom mig. När jag stod där mötte blicken på en av de här killarna, nazisterna, han hade iskalla avtrubbade ögon och jag helt övertygad om att han skulle slå ihjäl mig.

Så hon sprang. Hoppandes mellan flaskor som föll ned från himlen. Lena stannade först när hon tagit sig in i trappuppgången på ett av flerbostadshusen bakom torget.

– Jag tror att alla som var med den dagen upplever en posttraumatisk stress, säger hon.

På måndag är det ett år sedan attacken i Kärrtorp. I samband med detta anordnar Linje 17 mot rasism en ny manifestation i stadsdelen.

De har också tagit fram en kravlista till kommunens politiker, som bland annat innefattar ett resurscentrum i Skarpnäcks stadsdel och bostad åt alla människor.

– Det finns ett stort symbolvärde i det som hände här. Jag tror att alla vet att människorna i Kärrtorp står enade mot rasism. Men vi kan inte stirra oss blinda på 15 december, vi måste framåt. Nu vill vi att Kärrtorp ska bli en pilotkommun i kampen för människors lika värde, säger Johan Lilly Gyberg, engagerad i Linje 17 och till vardags utredare på en statlig myndighet.

Han är kritisk till hur demonstrationen initialt framställdes i medier som en sammandrabbning mellan grupper, bland annat för att det fanns knivbeväpnade vänsterradikala individer i demonstrationen.

– Man misstänkliggör antifascister. Det har skett en extrem förskjutning i samhället där när de som är för människors lika värde måste försvara sig. Vi hade anordnat en fredlig demonstration och vi blev angripna av nazister. Jag kan inte säga att jag är ledsen att det fanns människor där som försvarade mig, mina och andras barn, från ett blodbad.

Händelserna i Kärrtorp ledde till en mobilisering i samhället, enligt Heléne Lööw, docent i historia på Uppsala universitet med inriktning på högerextremism:

– Initialt var den lokal, därefter mobiliserades hela Stockholm och sedan spreds manifestationerna i andra delar av landet, blev nationella. Vi har sett detta i samband med olika händelser under 80- och 90-talen. Det blir ett uppvaknande som leder till oerhört mycket aktiviteter under begränsad tid. Om man tittar på efterföljande demonstrationer så sjunker antalet individer som deltar successivt. Vardagen tar alltid över.

Det är inte första gången som nazister attackerat den här typen av manifestationer, men då har det skett på mindre orter, i medieskuggan, enligt Lööw. Att Kärrtorp ligger i Stockholm är en av anledningarna till att det blev så uppmärksammat.

– Det spelade en enormt stor roll, eftersom medier snabbt var på plats. Det hände också vid rätt tidpunkt. Människor kunde relatera till detta, det fanns igenkänningsfaktorer; de såg ett bostadsområde utsättas för en nazistisk propagandaoffensiv och fick en känsla av att ”nästa gång kunde det vara hemma hos oss”.

– Men det återstår att se om Kärrtorp får ikonisk status, säger Lööw.

För andraårseleven Idil Suleiman är det en självklarhet att gå på manifestationen på måndag. Det senaste året har hon engagerat sig ideellt mot rasism.

– Man ser en annan gemenskap här i dag. Det är viktigt att stå upp. Vi bor alla i samma stad.

Marijana Dragic marijana.dragic@dn.se

Bakgrund.
Nazister attackerade demonstration

Den 15 december förra året attackerade nazister från bland annat Svenska Motståndsrörelsen, SMR, en tillståndsgiven demonstration i Kärrtorp i södra Stockholm. I demonstrationen, som arrangerades av nätverket Linje 17 mot rasism, deltog såväl barnfamiljer som äldre personer, och händelsen väckte starka reaktioner.

En vecka senare, den 22 december, samlades uppemot 20 000 människor i Kärrtorp för en demonstration mot rasism och våld.

Ett år senare har över 30 personer, nästan alla från nazistgruppen, åtalats. Bara en tredjedel har hunnit få sin dom, bland annat dömdes sju av angriparna för våldsamt upplopp. En 30-årig man, ledare för SMR i Stockholm, dömdes till åtta månaders fängelse. Två män i 25-årsåldern, även dessa med ledande roller i SMR enligt åklagaren, dömdes till sex månaders fängelse. En man från vänsterextrema Revolutionära fronten dömdes till 6,5 års fängelse för att ha knivhuggit en av angriparna.

På måndag hålls en ny manifestation i Kärrtorp för att uppmärksamma årsdagen av attacken.”

DN 13 dec 2014:

“<u>När Sverige blev ett Naziland</u>

I veckan blev han nominerad till Sveriges Radios romanpris. Boklördag möter författaren Tony Samuelsson som skildrar hur Sverige kunde ha sett ut om landet degraderats till en delstat i Nazityskland.

Det är ett brunskiftande land som flimrar förbi tågfönstret på väg norrut. Brunt för den höstdöda grönskan, men också det politiska läget. Efter valet är det som om vi slungats bakåt i tiden, och man kan nästan tänka: Vilket liv skulle vi ha levt, om nazisterna vunnit kriget? I Dalarna finns en man som svarat på det.

Tony Samuelsson hämtar mig i Mora. Vi åker mot byn där han bor med sin familj, och där hans morföräldrar levde. Han växte upp i den moderna folkhemsförorten Farsta, men på loven bar det av upp hit.

– Där är mormor och morfars hus, säger han och pekar på ett enkelt falurött torp.

– Långt in på sextiotalet hade de inget rinnande vatten, och vi fick märklig mat, fläsk med paltbröd gjort på grisblod…

Kanske har klyvnaden mellan det gamla och nya gett honom ett sorts dubbelseende. En förmåga att kliva mellan olika historiska tidsskikt, ja till och med jonglera med dem tills de skiftat färg.

I den nya romanen har han inte bara varvat två tidsåldrar: ett svenskt och framförallt Stockholmskt 1940-tal och 1970-tal. ”Kafkapaviljongen” är dessutom en *kontrafaktisk* berättelse. Ett ”tänk om”-scenario där en speciell, fiktiv faktor, vrider historien åt ett annat, skrämmande håll.

– Jag läste ”Heder och samvete” av Maria-Pia Boëthius, en bok om andra världskriget där hon visar att det fanns en svensk maktelit som bäddade för ett fascistiskt makt-övertagande i Sverige, berättar Tony Samuelsson när vi stigit in i hans eget hus i vacker dalastil.

En brasa sprakar. Katter smyger över de breda golvplankorna.

– Hon skriver också att Hermann Göring trodde att Sverige skulle bli en delstat i Nazityskland, ungefär som Bayern. Det var en fängslande tanke som jag gick igång på. Vad skulle hända om Hitler vunnit och Sverige införlivats i ett segrande nazistiskt jätterike? Skulle svenskar hänföras av nazismen? Skulle jag?

– Jag ville skriva en roman om ett Sverige där de nazistiska idéerna blivit vardag. Du ska dras in i den här världen, tvingas göra dina egna överväganden. Jag vet inte själv vad jag skulle göra, som författare, i ett sådant samhälle. Jag kanske skulle vara en Sigge…

Romanens Sigge heter Eriksson i efternamn. Som ung litteratör börjar han som motståndsman i berättelsens svenska nazirike, där ”farliga” böcker bränns på bål. För att radera ut minnen och allt som kan väcka ånger, när förintelsen av judar fortsätter, och idéerna om ”renrasighet” går in i en ny, om möjligt ännu mer ohygglig fas.

Men saken är den, att gruppen som i dagens verkliga Sverige sällan tillhör de ekonomiska vinnarna, alltså författarna och konstnärerna, kan leva rätt så gott i romanens mardrömsvärld, om de är ”äkta arier” och skriver ”ariskt uppbyggligt”, vill säga.

– Jag ville undersöka litteraturens politiska betydelse och slagkraft. I en demokrati kan en politisk litteratur vara nyttig, i en diktatur väldigt farlig.

Kulturvärlden skattas så högt att dess departement har makt över snart sagt allt i det fiktiva storgermanska riket. Führern gillar finstämd naturlyrik, särskilt av en mystisk, ciggbolmande svensk poet. Och huvudpersonen Sigge, som först misshandlas brutalt av säkerhetspolisen, blir till sist en av landets mest regimkramade författare. Efter att han tillsammans med ett gäng andra diktare i det sena fyrtiotalet, suttit inspärrad på en märklig fängelseflygel, belägen på Långholmen.

– Det var när jag kom på detta med ”kafkapaviljongen” som skrivandet lossnade, säger Tony Samuelsson.

På denna specialavdelning får fångarna i stort sett vad de önskar, till och med den förbjudna boken ”Processen” av Franz Kafka ordnas fram. Men likt en litteraturpolitisk Lucifer, knackar en lömsk byråkrat på celldörrarna, och lovar släppa dem fria. Bara de skriver varsin litterär avbön, och lämnar sina övertygelser bakom sig.

Alla skriver på, med den naiva tron att det snart ska bli andra, demokratiska tider. Alla utom den fängslade författare som Tony Samuelsson hämtat från den verkliga världen, och som tar sin ”egen väg ut”: Stig Dagerman.

– Jag har velat skriva en sorts alternativ svensk litteraturhistoria, pröva vilka författare som skulle ha kunnat tänkas tystna under en nazistisk regim.

– Att jag placerat just Dagerman i fängelsepaviljongen är ingen tillfällighet. Du kan ju tänka dig hur hotad han kände sig under kriget, med alla antinazistiska texter som han skrivit. Han hade naturligtvis en dödsdom över sig, om Hitler hade vunnit.

”Kafkapaviljongen” känns nästan kusligt politiskt aktuell, vilket också flera recensenter påpekat, och jag frågar vad Sverigedemokraternas ledning skulle kunna tänkas tycka om de läste hans roman.

– De skulle säga att det inte handlade om dem, att de inte är nazister. Men om man likt dem är ett politiskt parti, där målet är ett etniskt rensat land där alla ser likadana ut, och idealet är ett slags ur-Sverige som aldrig funnits… Då tycker jag att man ska läsa min roman, för att se konsekvenserna av en sådan politik.

Det har mörknat därute. Han visar bokhyllehörnet där han skrev sin roman.

– Ofta började jag skriva kring midnatt, och kunde hålla på in i gryningen, säger Tony Samuelsson.

Precis som Dagerman?
– Ja, precis som Dagerman.

Pontus Dahlman “

DN 13 dec 2014:

“YOGA FRÅN RELIGION TILL INDUSTRI

Moderätta mattor, dyra lektioner och snygga Instagrambilder. Yogautbudet växer och blir mer medialt och kommersiellt – men också mer demokratiskt. Sofia Edgren undersöker en tvåtusenårig tradition som inte bara var bättre förr.

En grupp gravida sittandes i lotusställning på det lokala gymmet. Ett vingligt handstående på en surfbräda i ett turkosblått vatten. En sal av svettiga kroppar som synkroniserat intar ställning efter ställning i bastuvarm hetta.

Det handlar om yoga, den expanderande träningsform som alstrar nya modeller på löpande band. Och den uråldriga tradition som enligt Nationalencyklopedin primärt är ett av de klassiska indiska tankesystemen med betydelsen ”förening” och ”koncentration”. En förklaring förvisso, men på frågan om vad yoga är i praktiken är svaret flytande.

– Det är omöjligt att ge en konkret definition eftersom det finns så många olika idéer om vad yoga kan vara. För vissa är det meditation, för andra fysisk träning eller ett sätt att hitta sig själv eller Gud, säger Klas Nivren, doktorand i religionshistoria som forskat om moderna yogatraditioner.

Vinyasa, Ashtanga, Yin, Jivamukti, Bikram, Anusara, Yoga på surf-bräda, yoga i bastu, yoga naken, yoga på gym, yoga på nätet och så vidare. Vägen till det perfekta sinnet, kroppen eller Gud är många. I en tid när hälsorön och träningstrender avlöser varandra lanseras nya yogaformer snabbare än vi hunnit säga namaste. Och med den floden

följer plagg, mattor, appar och prylar vi inte hade en aning om att yoga krävde. Naomi Grosin, yogalärare som driver studion Inbalance i Stockholm, ser den växande industrin som något positivt eftersom den gör att fler får upp ögonen för yoga. Samtidigt tror hon att den kan skrämma många.

– Folk drar sig för att gå på passen, för de tror att de måste vara snygga på mattan. I dag finns det många yogaformer som fokuserar på hur det ska se ut utifrån. Men syftet med yoga är egentligen det motsatta. Att känna efter inåt för att på så sätt öka fokus och närvaro.

Under de snart 20 år som hon undervisat har yogaläget förändrats märkbart i staden. Från att ha varit en något diffus och ”flummig” syssla som bedrevs i rökelsedoftande källarlokaler breder yogan i dag ut sig på gym, spa-anläggningar och i studior på attraktiva innerstadsadresser. Om den typiska 90-talsyogin mediterade hos Bert Yogson i det (då) ohippa Hornstull klämmer stressade storstadsbor i dag en SATS-yoga på lunchen. Eller en 200-kronors Bikram på lyxställen av typen Ducalme i Vasastan – där man passar på att checka in sig på Facebook. Synen på västvärldens yoga som ett urbant fenomen är därtill förlegad – numera har varje småstad med självaktning en egen studio. I en ständigt växande yogaindustri där våra livsstilsval sägs spegla våra själar kan man dock fråga sig om traditionen som i tusentals år förknippats med spiritualism, asketism och inre strävan förvandlats till materialism, kommers och show off. Riskerar inte yogans essens av enkelhet att gå förlorad när utövaren dränks i nya former och prylar?

– Popularisering behöver inte vara samma sak som kommersialisering. Man kan ju utöva yoga utan att det kostar något. Men visst har yoga blivit en vara i allt större utsträckning. Men så är den ju också en del av ett globalt fenomen där vi handlar allt mer med tjänster, säger Klas Nevrin.

Begreppet yoga har dock haft skiftande betydelser sedan urminnes tider. I det indiska ursprungsspråket sanskrit finns en rad sammansatta ord innehållandes yoga och även om själva ordet sägs stamma från just ”förening” och ”koncentration” tycker Klas Nevrin att man ska akta sig för att söka en objektiv och ”sann” definition.

– Generellt har yoga alltid präglats av en spänning mellan dels utomvärldsliga mål, dels mellan individen och omvärlden. Även om yogan i någon mening alltid använts som ett verktyg för att skapa andlig, mental eller fysisk förbättring kan den betyda olika saker i olika sammanhang.

En nämnvärd skillnad mellan då och nu är att många av dagens yogaformer blivit mer individanpassade och mindre religiösa. Medan yogan förr var en metod man tillämpade för att bli fri från begär med slutmålet att slippa återfödelse, handlar det i dag ofta om att bejaka och balansera olika behov.

Enligt Klas Nevrin finns det ibland en syn på moderna yogaformer som sämre och mer ”ytliga” än de äldre.

– Vi vet väldigt lite om yogans historia och det tvistas om dess uppkomst. Framförallt har det funnits brahminer, hinduiska präster, som gjort anspråk på att äga en ursprunglig och ”sann” yoga. Men man ska passa sig för att tala om autenticitet i det här sammanhanget.

Inom hinduismen kan yoga spåras till de äldsta Upanishaderna som daterats till 500-talet före Kristus. Den moderna yogan härleds dock oftast till de synsätt som omnämns i 200-talets Yoga Sutras och Hathayogans uppkomst på 1300-talet. Medan den förstnämnda räknas till hinduismens sex filosofiska system och är influerad av buddhismen, lägger den senare mer betoning på kroppsställningar (”asana”)

och andning (”prana-yama”). Under århundraden har dessa ”yogor” utvecklats och lett fram till dagens mångfasetterade utbud.

– Många inslag i modern yoga är ändå inte alls så gamla. Exempelvis har solhälsningen, en serie rörelser som är en grundpelare i många av dagens yogaformer, inspirerats av indisk brottning och införlivades i yogaträning först vid 1900-talets början, berättar Klas Nevrin.

Startpunkten för det som brukar kallas modern yoga kan förenklat dateras till 1893 då den indiske gurun Swami Vivekananda besöker religionsparlamentet i Chicago. Hans läror, som kan ses som revolutionerande då de är mer individanpassade och betonar vikten av personlig erfarenhet framför textbaserad kunskap – sprider sig utanför Indien när ”guruer” flyttar till USA och Europa för att förmedla sina läror.

Hathayogans intåg i Sverige sker 1949 då den indiske gurun Shri Goswami inbjuds för att föreläsa i Stockholm. En grupp svenska läkare visar intresse för hans forskning och Goswami stannar i landet. Samma år grundas Goswami Yoga Institute i Stockholm. När meditation och inre sökande blir livsstilsideal under hippieerans glansdagar förvandlas yoga till en populär syssla i tiden.

– Den växande utgivningen av yogalitteratur i början av 70-talet bidrog till ett ökat intresse. Samtidigt saknades det ställen där man kunde praktisera yoga i Sverige, berättar danska Swami Janakananda som startade Skandinavisk Yoga och Meditationsskola i Sverige i början av 70-talet.

Överlag tycker han att svenskarna haft en positiv inställning till hans läror, även om man i medierna stundom varit skeptisk mot de tantriska inslag som finns inom Kriya yoga, som han undervisar i.

– Det skrevs exempelvis att vi bedrev en typ av ”sexyoga”, vilket inte stämmer. Medialiseringen av yoga sprider den, men ger ibland också en missvisande bild.

Samtidigt tycker han att det är bra att det förs en öppen diskussion om det växande yogautbudet. Själv är han kritisk mot industrin som ofta profiterar på yogan genom dyra prylar. På den egna kursgården är man restriktiv i sitt materiella utbud – några böcker, mattor, cd-skivor och en egendesignad nässköljkanna är det enda som säljs i butiken.

– Många tjänar stora summor på yoga. Ta exempelvis mannen bakom Bikram, en modern yogaform som bygger på tjugosex ställningar i 40-gradig hetta. Han har varit involverad i rättsliga tvister eftersom han vill patentera ”sin” yoga. Jag är både skeptisk till att yoga i sådan värme skulle vara bra och till mannen i fråga.

I en globaliserad och uppkopplad samtid påverkas yogan i allt högre utsträckning av samtida trender och livsstilsfenomen. Något datum för när yogan seglade upp som den ”trendiga” träningsform den stundom beskrivs som är svårt att sätta, men efter över 40 år som yogalärare kommer Swami Janakananda tydligt ihåg ”boomen” i slutet av 90-talet.

– Plötsligt började en massa folk ringa och fråga vilken typ av yoga vi undervisade i.

Huruvida det ihärdiga ringandet hängde ihop med att en viss popstjärna plötsligt kom ut som yogafrälst har Janakananda inget svar på. Madonnas ”Ray of Light” från 1998, en skiva där vart och vartannat spår bär yogainspiration – måste ändå creddas för att ha lyft västvärldens yogaintresse. Även om sångerskans egen idol Marilyn Monroe yogade redan på 50-talet bör hon räknas som en pionjär i den yogavåg som sköljt över väst sedan 90-talet – en våg som inte minst

påverkat modevärlden där det ena märket efter det andra lanserar sin egen ”yogalinje”.

Oavsett om kommersialiseringen av yoga är av ondo eller godo, tycker Klas Nevrin att de senaste årens spridning och mångfald har lett till en ofta mer demokratisk yoga.

– I vissa indiska kretsar var yoga exempelvis enbart tillgängligt för manliga brahminer, i dag är utövarna i väst framför-allt kvinnor. Därtill är yogan inte alltid lika auktoritär som den varit i forna tider.

En varningens flagg höjer han dock för att yoga-industrin kan spä på vissa ideal. Och då inte främst rörande vilka plagg som gäller på mattan, utan vilka kroppar. När allt värderas i termer av hälsa skapas det lätt en idealisering av hur en yogakropp ska se ut.

– Yogan kan bli en tävling där friskast och starkast vinner. Ett tänk som lägger ett stort ansvar på individen och skapar konkurrens bland utövarna. Något som blir motsägelsefullt eftersom yoga ofta används som ett effektivt anti-stressverktyg, säger Klas Nevrin.

Rachel ”Yoga girl” Brathen, den svenska yogalärare som genom sitt instagrammande genererat miljoner följare och en miljonindustri med retreats världen över, verkar dock inte skrämmas av kommersens inverkan på yogan.

– Det spelar ingen roll om du börjar yoga för att du vill ha en snygg kropp eller av något annat ”ytligt” skäl. Den som yogar tillräckligt länge kommer ändå att hitta fram till de inre värden som gör yoga så fantastiskt.

Sofia Edgren

YOGANS UTVECKLING I ÅRTAL: FRÅN FILOSOFISKA SKRIFTER TILL MODERIKTIGA YOGAMATTOR

500 f. Kr I de filosofiska skrifterna Upanishaderna benämns yoga som en metod för att ta kontroll över sinnena med målet att bli ett med Gud.

200-tal Yoga nämns i en av hinduismens 6 filosofiska grundtexter, Yoga Sutras, som en väg till rent medvetande, med betoning på meditation.

1500-tal Hathayoga, grunden för många av de populära yogaformerna i väst i dag, nämns i den indiska texten Hathayoga pradipika.

1948 Ashtanga Yoga Research Institute grundas av Sri Pattabhi Jois i Mysore i Indien. Ashtanga-yogan sprids och växer sig stor utanför Indien och påverkar många moderna yogaformer där man använder flöden av kroppsställningar.

1950-tal Yogagurun Indra Devi öppnar en yogastudio i Hollywood och undervisar bland andra stjärnorna Marilyn Monroe och Greta Garbo.

1970 Den danska yogaläraren Swami Janakananda grundar Skandinavisk Yoga och Meditationsskola i Köpenhamn. Hans läror sprider sig i Nordeuropa och han öppnar en kursgård i Småland 1972 och en skola i Stockholm 1974.

1973 Den indiske yogaläraren Bikram Chouhury grundar Bikramyoga. Bikram har kritiserats för sitt stränga upplägg och anspråket på att äga sin yogaform.

1997 Medicinsk yoga utvecklas i Sverige av Göran Boll. Får stor spridning inom sjukvården.

1998 I samband med skivsläppet av ”Ray of Light” förkunnar Madonna sin yogapassion. Intresset sprider sig i kändisvärlden, bland de hängivna syns skådespelarna Jennifer Aniston och Gwyneth Paltrow samt modellen Gisele Bündchen.

2007 Modeskaparen Stella McCartney lanserar sin första yogalinje för Adidas. Mode och yoga förenas och i Sverige designar Filippa K och Lovisa Burfitt yogaplagg.

2010 Yoga online. På 2010-talet lanseras appar som Pocket Yoga och nättjänster som Yogobe.

2014 Svenska yogaläraren Rachel Brathen alias Yoga girl har runt 1,2 miljoner Instagramföljare.

VANLIGA FORMER AV YOGA FRÅN A TILL Y

Anusarayoga är en yogaform som hämtar inspiration från tantrisk filosofi. I passen lägger man vikt vid ”hjärtöppnande” och biokemins grundprinciper för att hitta rätt positioner.

Ashtanga vinyasa-yoga är en dynamisk och fysiskt krävande form av hathayoga som bygger på tre serier av ställningar som synkroniseras med andningen.

Bikramyoga är en mycket fysisk form av hathayoga där 26 rörelser utövas i ett varmt (40-gradigt) rum under 90 minuter. Variationer kallas Hot yoga.

Hathayoga är grunden till många av dagens yogaformer och bygger på idén om att nå balans i kroppens energisystem genom fysiska övningar, andningskontroll, koncentrationsövningar och meditation.

Jivamuktiyoga är en fysiskt krävande typ av hathayoga där rörelser, andning och meditation synkroniseras i ett flöde. Klasserna inkluderar ofta musik, sång och diskussioner.

Kundaliniyoga har sitt ursprung i tantriska traditioner och består oftast av lättare rörelser som kombineras med andningsteknik. Fokus ligger på det mentala och andliga.

Lyengaryoga fäster stor vikt vid positionernas utförande. I träningen används hjälpmedel som underlättar för personer med fysiska förhinder.

Mediyoga eller ”medicinsk yoga” är en mjuk och meditativ yogaform med ursprung i Anusarayoga. Läraren tar hänsyn till utövarens individuella förutsättningar.

Poweryoga kallas ofta den yogaform som undervisas på träningsanläggningar. Utförs i rörelser där vikt fästs vid koncentration, styrka och andning.

Vinyasa flow är en fysisk yogaform som präglas av dynamiska positioner som länkas samman genom andning. Vinyasa flow bygger på ashtanga-vinyasa-yogans grunder, men lägger större vikt vid att skapa ett flöde i övergångarna.

Yin yoga är en lugn och meditativ form av yoga där man stannar länge i positionerna för muskelavslappning. Då stimuleras vissa punkter i kroppen och yogan verkar därmed som ett slags akupunktur.

Källa: Wikipedia och Naomi Grosin, Inbalance yoga. “

DN 13 dec 2014:

“SPRICKOR I AMERIKAS SMÄLTDEGEL

Gång på gång har försöken att göra det lättare för invandrare i USA stoppats och till slut drämde Barack Obama till med en exekutiv presidentorder som ska ge papperslösa rätt att stanna. Motståndet finns i småstäder som Hazleton, Pennsylvania, där rasismen är vardagsmat. Lördagsmagasinets reporter Martin Gelin och fotograf Linda Forsell skildrar högervindarnas framfart.

HLee Dura vet varför det har gått utför i Hazleton. Det är invandringens fel, säger hon. Vi står i Barbie-avdelningen på varuhuset Walmart strax utanför Hazletons stadskärna. Lee Dura, en självutnämnd *soccer mom* (fotbollsmamma), har två små döttrar hemma och försöker välja mellan dussintals olika dockor medan hon med tilltagande förtvivlan berättar om det här lilla samhället i östra Pennsylvania som gradvis förändrats till något helt annat än den vita, katolska småstad där hon växte upp.

– Vi hade ett vackert hem här. Det brukade vara en underbar liten stad. Nu känns det inte tryggt här längre. Det var ju på grund av allt det där vi flyttade här-ifrån, ut på landet, säger Lee Dura.

”Allt det där” är invandringen, som började öka snabbt här i Hazleton för ungefär tio år sedan. År 2002 införde Hazleton en ny lag som gav ett flertal stora fabriker skattelättnader för att anställa lågutbildade, vilket snart började attrahera stora mängder nyanlända invandrare från främst Dominikanska republiken och Mexiko.

Efter att ha varit en stad med nästan enbart vita invånare förvandlades Hazleton på ett par år till den första ankomststaden för tusentals latinamerikanska invandrare. För familjen Dura tycktes invandringsvågen hänga ihop med växande brottslighet, drogmissbruk och en allmän känsla av otrygghet på gatorna.

– Droppen var när min dotter, som var tre år gammal då, kom in till mig när jag stod i köket och visade upp en liten plastpåse som hon hittat utanför, på vår gräsmatta. Det låg vitt pulver inuti. *That was it*. Då visste jag att det var dags att bara dra härifrån.

Hon är 42 år gammal i dag, född och uppvuxen i ett Hazleton som hon bara kan minnas som idylliskt. Nu har sjukhuspersonalen här skottsäkra västar, säger hon, för att skydda sig mot de ”latin-amerikanska gängen”.

– En kväll, efter en av mina döttrars fotbollsträning, åt vi middag på Beltway diner här i stan. Två dagar senare blev den restaurangen rånad av ett gäng med machete. Jag har skaffat mig ett vapen nu för första gången i livet. Det känns hemskt, jag hatar egentligen vapen, men jag skaffade en licens för att bära det dolt, och det är det jag behöver göra för att vara säker på att min familj har det tryggt.

Lee Dura bestämde sig till slut för att det enda tänkbara alternativet var att lämna Hazleton och flytta till grannstaden, Drums, där det inte finns några dominikanska invandrare. Hon beskriver invandringen som

en kran med vatten som man sätter på, och så kommer plötsligt alla på en gång. Sedan kommer hon på en annan liknelse.

– Det är lite som ett hus med kackerlackor. När man ser en så vet man att det finns hundra till runt hörnet. Jag hatar att säga det här, men problemet gäller inte bara Hazleton, samma sak händer över hela landet.

Det är så här den amerikanska främlingsfientligheten ser ut i dag. Den visar sig inte längre som Ku klux klan-möten med brinnande kors. Den kan lika gärna stå här i Barbie-avdelningen på Walmart en tisdagsmorgon och småprata lite vardagligt. Om rasismen i USA bara fanns i Alabama eller Arizona, de delstater som är mest kända för sina invandringsfientliga lagar, så skulle det inte vara några problem för kongressen i USA att få igenom lagar som gjorde det lättare att invandra hit. Men det har man inte lyckats med. Förklaringen finns i hundratals småstäder som liknar Hazleton, Pennsylvania, där motståndet till invandring är lika självklart och naturligt som att säga att man hejar på Pittsburgh Steelers i amerikansk fotboll.

Det samtidigt som andra delar av USA protesterat högljutt mot flera fall av vita polismäns dödliga våld mot svarta.

Efter att Barack Obama blev omvald som president 2012 var ett av hans viktigaste löften att omfattande reformera invandringspolitiken. Han verkade ha goda chanser att lyckas med det. I början av 2013 skrev åtta amerikanska senatorer – fyra republikaner och fyra demokrater – ett lagförslag som skulle skapa en väg till medborgarskap för de uppskattningsvis 10 till 15 miljoner papperslösa invandrare som lever i USA.

Det var inte bara demokrater och progressiva som låg bakom förslaget. En rad röster från den amerikanska högern anslöt sig även till kampanjen för att få igenom reformen. Karl Rove, tidigare rådgivare till George W Bush och en av USA:s mest inflytelserika republikanska strateger, propagerade outtröttligt för ett genomförande. Den amerikanska handelskammaren, Chamber of commerce, lade miljontals dollar på reklamfilmer för lagförslaget. Stora organisationer inom den kristna högern ställde sig också bakom, med bibliska, humanitära argument. Bland Republikanernas partietablissemang i Washington växte övertygelsen om att reformen kunde motverka partiets besvärliga image som ett parti som enbart attraherar vita.

– Om Republikanerna ska vara partiet för entreprenörer, för ett fritt näringsliv, för en stark ekonomi, då måste vi även vara partiet som är för invandring, sade Carlos Gutierrez, då ledande i en koalition av invandringsvänliga republikaner och tidigare handelsminister under George W Bush.

New Yorks tidigare borgmästare Michael Bloomberg, som är partipolitiskt oberoende, turnerade runt i USA och höll långa, passionerade tal för sällskap med republikaner, där han vädjade om att de borde ge sitt stöd till lagförslaget.

– USA måste öka invandringen, eller gå under som nation, sade Bloomberg i ett tal i Washington DC förra våren.

Med ett sådant starkt stöd från å ena sidan den progressiva rörelsen i USA, med fackförbund och medborgarrättsorganisationer i spetsen, och å andra sidan det amerikanska näringslivet och en rad inflytelserika, pragmatiska republikaner tycktes det inte finnas något som kunde

stoppa denna reform. Barack Obama och Karl Rove stod trots allt på samma sida. I juni 2013 röstade senaten igenom lagförslaget med stor marginal: 68 röster mot 32.

Men bland den amerikanska högerns gräsrötter, långt från Washington DC, växte motståndet. Runt om i USA mobiliserade konservativa aktivister, invandringskritiska debattörer och inflytelserika talk radio-värdar med miljontals lyssnare dagligen en enorm backlash mot lag-förslaget. Den här sommaren organiserades 265 Teaparty-demonstra-tioner över USA, där man protesterade mot det man kallade ”the amnesty bill”. Det blev snart klart att Republikanerna i kongressen inte ens tänkte rösta om lagförslaget, eftersom motståndet var så starkt. I augusti i år konstaterade en uppgiven Obama att Republikanerna ”inte ens är intresserade av att lösa problemet”.

För sjunde gången på 2000-talet hade Republikanerna i kongressen stoppat ett invandringspolitiskt lagförslag.

I försöken att förstå motståndet till invandring i USA, ett land som trots allt är byggt på invandring, brukar de traditionella syndabockarna vara de historiskt mest rasistiska delarna av den amerikanska Södern: Alabama, Mississippi, South Carolina. Men om den amerikans-ka rasismen bara var tydligt avgränsad till sydstaterna skulle det inte räcka för att gång på gång stoppa den här sortens lagförslag i kon-gressen. Sanningen är snarare att främlingsfientligheten gömmer sig överallt, även här i Pennsylvania, bara två timmar från New York.

En av Bill Clintons närmaste män, James Carville, brukade säga att delstaten Pennsylvania består av Pittsburgh i ena änden, Philadelphia i den andra änden och ett gigantiskt Alabama som sträcker ut sig däremellan. Poängen var att Pennsylvanias landsbygd och småstäder som Hazleton geografiskt sett bara ligger några timmar från östkustens storstäder, men kulturellt och politiskt har mer gemensamt med den djupa, amerikanska Södern. Här går man i kyrkan på onsdagar och söndagar och man ser fler pickup-truckar med NRA-klistermärken (vapenorganisationen National rifle association) på bakluckan än klimatsmarta hybridbilar med Obama-klistermärken.

Under större delen av 1900-talet var Hazleton ett nav i delstatens kol- och järnvägsindustri, men i dag har de flesta gamla fabrikerna lagt ned. Här finns dock fortfarande en gigantisk förpacknings-fabrik för kött-produkter, med tusentals lågavlönade jobb som attraherat många av de nyanlända latinamerikans-ka invandrarna som kommit hit det seneste decenniet. På tio år har den latinamerkanska andelen av befolkningen i Hazleton vuxit från 5 procent till 37 procent.

Den kongressledamot som representerar Hazleton, Pennsylvania, är repub-likanen Lou Barletta. Före flytten till Washington var Barletta borgmästare i Hazleton mellan 2000 och 2010, en tid då han tillfälligt gjorde Hazleton känt över hela USA genom att införa landets mest aggressiva invandringslagar. År 2006 införde Barletta en rad lagar som, enligt New York Times, ”var de första lagarna i USA som är avsedda för att göra invandrares liv så obekväma att de måste flytta därifrån självmant”. Barletta var en av de republikaner som etablerade idén att invandrare bör mötas av så tuffa omständigheter i USA att de ska välja att ”självdeportera”. Det var länge en idé som bara fanns bland den yttre högern av Republikanerna, men gradvis har den eta-blerats i hela partiet. I presidentvalet 2012 framförde Republikanernas kandidat Mitt Romney ett liknande budskap.

Men det var här i Hazleton det började. Vilka förhållanden är det som skapat detta intensiva motstånd till invandring?

När vi anländer till Hazleton håller hösten på att kulminera i Pennsylvania. Längs landsvägarna hänger handskrivna skyltar för sweet corn och pumpor. En blåsig förmiddag kliver vi in på Beltway diner, restaurangen som hade rånats med machete av ett gäng tidigare i år. Här är det inte mycket som förändrats sedan stället öppnade på 1960-talet.

Längs lunchdisken inne på Beltway diner sitter ett halvdussin sammanbitna, mustaschprydda män i övre medelåldern, med guldkrucifix som hänger utanpå Pittsburgh Steelers-jackorna. De äter äggröra, dricker kaffe, muttrar lite över rubrikerna i lokaltidningen och verkar inte visa någon märkbar entusiasm över Taylor Swift-låtarna som strömmar ut ur transistorradion ovanför spisen.

På hörnan sitter Rich ”Grizz” Hacker och Joe Tait, som kallas för Teddy Roosevelt av vännerna på grund av sin enorma sekelskiftesmustasch. Joe Tait har bott i Hazleton sedan 1999.

– Det är inte bra här längre. För många etniska minoriter och för många illegala invandrare, säger han.

Rich Hacker nickar instämmande och gestikulerar mot en äldre dam som sitter och äter lunch ett par bord därifrån.

– Hon kan förklara vad som har hänt här, säger han.

Det visar sig vara Evelyn Granham, en lokalpolitiker och medlem av Hazletons societet, då hon är gift med en av traktens mest förmögna industrimän. Hon är pensionerad nu och klädd i enkla sportkläder, men hennes accent bär spår av något aristokratiskt, med ett vagt brittisk uttal. Granham satt i Pennsylvanias delstatskongress i åtta år, 2002 till 2010, och visar sig vara minst lika förtvivlad över utvecklingen här som andra Hazleton-bor vi pratar med. Jag frågar vad det var som förändrades i Hazleton under de där åtta åren. Hon lutar sig fram, spänner blicken i mig och viskar:

– *It went to hell*.

Det gick åt helvete.

Varför då?

– Minoriteterna. Well, det är väl vi som är minoriteten nu, men du förstår vad jag menar. De illegala invandrarna.

Hon tar med oss tillbaka till den gamla goda tiden, då Hazleton var en homogen, harmonisk småstad ”där alla tog hand om varandra”. Nu ser hon en utveckling där de gamla butiksägarna i stadskärnan flyr ut på landsbygden, eller till villaförorternas gallerior, och ersätts av invandrare. Det håller på att förstöra Hazleton, menar hon.

– Åk till Broad street. Åk till Wyoming street. Ni kommer att se själva. Det har blivit ett helvete. Där får ni se orsakerna till att alla andra flyttar härifrån.

Vi åker till Broad street och Wyoming street, en korsning som markerar mittpunkten i Hazletons stadskärna. Vi förväntar oss urban misär, utbrett drogmissbruk och hemlöshet. Men i stället ser vi ett nyligen renoverat *downtown*, där det kryllar av nyöppnade butiker, restauranger, barer, kemtvättar och frisörsalonger. De heter visserligen inte, som på den gamla goda tiden, Luigi's Barbershop eller Joe's Pizza, utan de heter Pacos tacos och Maria's nail salon. De gamla katolska kyrkorna, för italienare och polacker som brukade bo här, har nu ersatts med pentecostalkyrkor, pingstkyrkor, och de gamla sunkbarernas Budweiser-neonskyltar har bytts ut mot skyltar som i stället gör reklam för Corona och Modelo especial. Det står "desayuno" i stället för "breakfast" på skyltfönstren till de små lunchkrogarna. Men folk här verkar må ganska bra ändå.

Det är den typiska stadsbild av nyöppnade etablissemang som brukar växa fram i amerikanska städer med mycket invandring och hög rörlighet. Stolta, nyblivna småföretagare har hängt upp alldeles för stora banderoller där de skriver "GRAND OPENING!" i illröda versaler och först när man kikar in i lokalen förstår man att det är ett kontor för skatterevisorer.

En bit upp på Wyoming street ligger Hazeltons stadshus, som ser ut som en relik från en tid då staden hade bättre självförtroende. Romerska kolonner, Chesterfieldsoffor, mahognyskrivbord med symboliska fontänpennor. Vi träffar Joe Yannuzzi, som tog över borgmästarsätet efter den invandringsfientliga Lou Barlettas tio år här. Precis som i många andra städer där den vita medelklassen flytt ut på landsbygden har man budgetkris i Hazleton och för att spara på de offentliga finanserna drog Yannuzzi nyligen ned på stadshusets sekreterartjänst och anställde i stället sin fru som obetald assistent. Hon sitter nu i rummet bredvid och svarar på hans telefonsamtal. Yannuzzi tar oss snabbt igenom de senaste tjugo årens utveckling i Hazleton: från idyllisk, homogen småstad till 00-talets brottshärjade turbulens. Men han slutar inte berättelsen där, som de andra vi pratar med, utan uttrycker i stället en förvånansvärd optimism för framtiden. Under Barletta-årens invandringsmotstånd minskade invånarantalet i Hazleton från 30 000 till 20 000, men nu har det vänt igen, tack vare just invandringen – drygt 25 000 bor här, enligt den senaste mätningen från 2012.

– Visst fanns det negativa konsekvenser av invandringen. Det blev för mycket för den här lilla staden. Brottsligheten ökade och de offentliga utgifterna skenade för att vi var tvungna att bygga nya skolor och anställa en massa lärare som kunde spanska. År 2005 var vår budget för spanskundervisning ungefär 9 000 dollar, i dag är den 2 miljoner dollar. Så invandringen tänjde förstås rejält på vår budget. Men invandringen har också hjälpt Hazleton. Den har väckt liv i *downtown*. Kolla här nere på Wyoming street! Den var i totalt förfall, men nu är det blomstrande affärer där igen, folk på trottoarerna. Det känns som att staden lever igen.

I Europa har de högerextrema och främlingsfientliga partierna gått framåt på 2000-talet. I USA:s hårt inmurade tvåpartisystem finns det inget utrymme för sådana utbrytarpartier. I stället tvingas främlingsfientliga krafter i USA försöka arbeta inifrån de befintliga partierna. Sedan 1970-talet har det framför allt varit Republikanerna som har varit lyhörda för dessa idéer.

De två politiska partierna har aldrig tidigare varit så etniskt polariserade som i dag. 2012 vann Obama valet med stöd av 93 procent av svarta väljare, 73 procent av latinamerikanska väljare och 74 procent

av asiatiska väljare. På samma sätt har Republikanerna stadigt förlorat stödet bland framför allt latinamerikaner och asiater (man har haft katastrofala siffror bland svarta sedan Clinton, så det var inget som började med Obama). I presidentvalet 2004 vann George W Bush 41 procent av de latin-amerikanska väljarna. 2008 vann John McCain bara 31 procent och fyra år senare fick Mitt Romney nöja sig med 26 procent.

Européer som känner förtvivlan över växande främlingsfientlighet vänder sig ofta till USA som en hoppingivande före-bild. Här tycks främlingsfientligheten inte vara lika farlig. Invandrare verkar ha lättare att komma in i samhället. Samtidigt tycks de politiska frågor som rör ras och etnicitet prägla vardagspolitiken i USA mer än i något annat välbärgat land. Så det är svårt att säga att USA varken är mer eller mindre främlingsfientligt än europeiska länder. Snarare finns det helt enkelt flera olika sorters rasism här.

Dels finns den historiska rasismen mellan vita och afroamerikaner, som i synnerhet märks i den amerikanska södern, där den dröjt sig kvar från slaveriet. Dels finns det en främlingsfientlighet olika etniska minoriteter sinsemellan – åk till Jackson Heights i Queens och du möts av senegaleser som avskyr pakistanier och ryssar som hatar koreaner.

Men det finns även en ny typ av rasism, mot framför allt latinamerikaner och mexikaner, som mer liknar den europeiska rasismen där man talar om blod och jord, om att försvara en diffus känsla av nationell identitet och kultur och att landets gränser måste bevakas hårdare. Denna främlingsfientlighet har mer gemensamt med de national-konservativa partier som växer fram i Europa än med sydstaternas historiska plantage-rasism.

Att hela USA är byggt på invandring verkar inte bekymra de främlingsfientliga. Tvärtom tycks det ofta vara just de familjer som själva tvingats kämpa till sig rätten att kalla sig för amerikaner, som är minst benägna att vilja dela med sig av denna rättighet till andra nyanlända.

Republikanen Rick Santorum håller gärna tal om sina fattiga, italienska förfäder som flydde svält och misär i Syditalien för att ta jobb i Pennsylvanias kolgruvor. Men när han tllfrågas hur han ställer sig till de papperslösa i dagens USA blir svaret att de ska ställa sig längst bak i kön, och ”lära sig engelska, som mina förfäder gjorde”.

Precis som i europeiska länder är främlingsfientligheten starkast på landsbygden och i småstäderna. 2000-talets amerikanska storstäder är progressiva, liberala och optimistiska. Där har väljarna varit som mest mottagliga för Obamas budskap om gemensamma investeringar och staten som en konstruktiv kraft. I det senaste presidentvalet vann Obama varje storstad i USA, inklusive Salt Lake City i Utah och Houston i Texas.

Republikanerna har i sin tur blivit partiet för landsbygden, småstäderna och villaförorterna i utkanterna av storstadsområden. Ju längre du kommer från stadskärnan i en amerikansk metropol, desto större är sannolikheten att du träffar en republikan.

Denna klyfta märks även internt i det republikanska partiet, där etablissemanget och ”eliten” i Washington DC vill se en mycket mer öppen invandrings-politik, medan de konservativa aktivisterna runtom i landet inte kan föreställa sig något mer bedrövligt.

I detta interna slag mellan etablissemang och gräsrötter, Washington och landsbygden, Karl Rove och Teaparty-aktivisterna, verkar det som att de sistnämnda vann det här året. I höstens kongressval har den invandringskritiska falangen av partiet helt dominerat debatten. Till och med Rove, som länge varit den som allra ivrigast förespråkat att partiet måste omfamna Demokraternas invandringspolitiska reform av ren överlevnadsinstinkt, började under hösten producera reklamfilmer i mellanårsvalet där han attackerade demokrater för att just ha röstat för den invandringspolitiska reformen och ”give amnesty to illegals”.

Samma vecka som främlingsfientliga och nationalkonservativa partier skördade historiska framgångar i EU-parlamentsvalet chockades USA:s politiska etablissemang av en annan uppstickare: David Brat, en oerfaren ekonom, lyckades besegra Eric Cantor, partiets näst mest mäktiga politiker, i ett primärval i Virginia. David Brats valretorik handlade nästan uteslutande om illegal invandring. Han gjorde outtröttliga attacker på Cantor för att han varit allt för tillmötesgående med Demokraternas lagförslag om den invandringspolitiska reformen.

För Republikanerna är det här inte bara en tillfällig högersväng, utan en fortsättning på en tydlig väg mot en mer restriktiv invandringspolitik, som pågått de senaste tio åren. Det är en stor kontrast mot partiets historia, som ofta präglats av en liberal övertygelse om vikten av öppna gränser och global rörlighet.

Den president som genomförde den senaste invandringspolitiska reformen i USA var Ronald Reagan, som 1986 gav omkring sju miljoner papperslösa amerikaner en chans att få medborgarskap. Reagan personifierade också denna optimism inför rörlighet. Under sin presidentvalkampanj 1984 sade han: ”Jag tror på att ge amnesti till de familjer som fäst sina rötter här, även om de anlände illegalt.”

Men Reagans linje skulle till slut förlora det här interna slaget i det republikanska partiet. Inför presidentvalet 2012 anpassade Republikanerna sin parti-plattform till den växande Teaparty-falangen av partiet. Man lade starkare betoning på ”gränssäkerhet” och lovade att riva de ”hinder som gör det så svårt att deportera illegala invandrare”. Man formulerade nya, invandringskritiska slagord i plattformen: ”Vi är emot amnesti.” ”Vi stöder engelska som landets officiella språk.”

I somras blev invandringspolitiken åter USA:s hetaste politiska fråga. Förklaringen till detta var inte bara kongressens förhandlingar, utan en akut, humanitär kris vid den amerikanska gränsen till Mexiko, där det började välla in ensamkommande barn, som flydde från gängvåld och fattigdom i Honduras, El Salvador och Guatemala. 2013 anlände 8 000 ensamkommande barn till den amerikanska gränsen. I oktober i år hade det redan anlänt mer än 70 000 barn.

När amerikanska medier började visa de hjärtskärande bilderna på flyktinglägren vid gränsen, där hundratals små vettskrämda barn trängdes i våningssängar, förväntade sig Demokraterna att de invandringskritiska aktivisterna skulle tona ned sin retorik för ett ögonblick. Men i stället blev det tvärtom: flyktinglägren förvandlades i stället till ett kampanjverktyg, en symbol för Obamas inkompetens och för den bristande gränssäkerheten. Många republikaner såg tragedin som ett perfekt tillfälle att vinna mark inför höstens kongressval.

I början av oktober samlas USA:s kristna höger och konservativa aktivister på den årliga konferensen Values Voter Summit i

Washington DC. Tonläget är som vanligt uppskruvat. Det pratas mycket om invandringen i allmänhet och krisen vid den mexikanska gränsen i synnerhet. Ted Cruz, en stigande republikansk stjärna som sannolikt ställer upp som presidentkandidat 2016, drar ett skämt om hur fånigt det är att använda ”politiskt korrekta” ord som ”papperslösa” i stället för ”illegala invandrare”. Michele Bachmann, som ni kanske minns från presidentvalet 2012, berättar att hon precis återvänt från ett par dygn vid den mexikanska gränsen och var chockad över hur porös gränsen är. Hon får stående ovationer när hon avslutar talet:

– Stärk gränssäkerheten! Bygg ut gränsstaketet! Skicka tillbaka de illegala!

Men här och var stöter man på undantag. Som Glenn Bertsch, en rödblommig ung man från Pennsylvanias landsbygd som besökte konferensen i DC för att före-träda en organisation för hemskolor.

Bertsch säger att gränskrisen innebär en moralisk konflikt för USA:s kristna där två värderingar ställs mot varandra: medkänsla mot lag och ordning. Betonar man lag och ordning så är det enda rätta att skicka hem dessa barn, som inte har någon laglig rätt att befinna sig i USA. Men för Glenn Bertsch är det i stället medkänslan som väger tyngre. Detta handlar om barn som flytt från desperata omständigheter, det är klart att vi måste tala till vår kristna empati och hjälpa dem så gott vi kan, säger han.

Detsamma, säger han, gäller de tolv miljoner som redan befinner sig i USA i dag, varav många har bott här i flera decennier och utvecklat djupa rötter i landet.

– Den minoritet som har begått våldsamma brott kan deporteras, men alla de andra måste kunna få en väg till medborgarskap. Att deportera tolv miljoner människor är helt enkelt praktiskt och budgetmässigt omöjligt. När det gäller barn som flyr från drogkarteller är det humanitära förstås att låta dem stanna kvar, säger Glenn Bertsch.

Resten av konferensen präglas dock av en helt annan retorik kring invandringen. Texas-republikanen David Dewhurst varnar för att ”muslimska bönemattor har hittats vid mexikanska gränsen” och säger att de konservativa måste lära sig att stå emot Demokraternas försök att ”spela på era känslor och rulla ut den röda mattan för de olagliga”.

– Det är inte bara ensamkommande barn som flyr över gränsen, det är drogkarteller och terrorister. Och om vi inte stoppar dem vid gränsen i dag, då står de på din gräsmatta i morgon!

På konferensen träffar jag till slut den invandringskritiska högerns nya hjälte, David Brat. Han glider stolt och majestätiskt fram genom hotellkorridorerna, bollandes kramar och uppmuntrande ord från de andra konferensgästerna. Han har ett brett, kritvitt leende, en gyllene kalufs och stålbågade glasögon. Jag frågar om invandringen var den fråga som avgjorde valet för honom.

– Det var en stor fråga. Men den hänger ihop med de ekonomiska frågorna, säger han.

Likt många i Teaparty-falangen av Republikanerna ställer David Brat därmed de invandringskritiska aktivisterna på landsbygden mot en världsfrånvänd elit i Washington. Brat gick till hårda attacker mot sin

republikanska rival, Eric Cantor, för att dels ha varit alltför tillmötesgående ifråga om Demokraternas invandringspolitiska reform, dels för att tillhöra ”Wall Street-falangen” av Republikanerna, och ”eliten i Washington”, som förlorat kontakten med gräsrots-republikanerna ute i stugorna. I viss mån bekräftades Brats nidbild av Cantor då han omedelbart efter nederlaget i valet tog ett högavlönat jobb på Wall Street.

Klyftan mellan pragmatiska Washington-republikaner och konservativa gräsrötter på landsbygden märks även när jag besöker Fair, en av de konservativa organisationer som ivrigast kämpat mot den invandringspolitiska reformen.

– Republikanernas etablissemang är för reformen, men i partiorganisationerna runt om i landet är man emot den. Det finns en berättelse om att Republikanerna måste lära sig att flörta med latin-amerikanska väljare om de någonsin ska kunna vinna presidentval och att de bara kan göra det genom att ändra sin image och ge amnesti till alla de illegala. Men mycket forskning och statistik tyder på att latinamerikanerna ändå inte kommer att börja rösta på Republikanerna på väldigt länge. Många av dem kommer från socialistiska länder, så de tror på omfattande bidragssystem och de kommer alltid att rösta på det parti som förespråkar det, vilket är Demokraterna. Etablissemanget här i DC säger gärna att latinos är konservativa i familjepolitiken, men det är de ekonomiska frågorna som avgör i val, och där är de demokrater, säger Dale Wilcox, Fairs direktör för delstatsfrågor.

Wilcox och Fair förespråkar, precis som Mitt Romney i det senaste presidentvalet, den metod som de kallar självdeportering, vilket innebär att man skär ned på bidrag och skyddsnät som i dag finns tillgängliga för papperslösa, så att de på sikt självmant väljer att lämna USA.

– Folk frågar hur man deporterar tolv miljoner. Det är som att mata en elefant. Man tar en liten bit i taget, till slut är elefanten mätt, säger Wilcox.

Efter Demokraternas stora nederlag i kongressvalet i november var det många som dödförklarade den invandrings-politiska reformen. Men veckan efter valet förklarade Obama att han planerar att genomföra en så kallad exekutiv presidentorder, som ska ge omkring 5 miljoner papperslösa invandrare en chans att stanna i USA. Det var ett kontroversiellt, men väntat, beslut av Obama. Sannolikt ser han det som en chans att skriva sitt eget eftermäle, att befästa sina liberala värderingar när det gäller invandring, och en historisk roll som en ledare som stod rakryggad för mångfald när det blåste hårda vindar från den yttre högerkanten. Kanske kan det också bota hans dåliga samvete över det taktiska misstaget att hans administration redan satt rekord i antal deporteringar – ett politiskt haveri där Obama gjorde kalkylen att om han bara framstod som tillräckligt tuff i gränsbevakningen så skulle Republikanerna vilja samarbeta med honom i den bredare reformen. I stället möttes Obamas deporteringar av hård kritik från medborgarrättsaktivister som inte förstår varför tusentals papperslösa med familj och djupa rötter i USA deporterats under Obamaåren. Samtidigt fick Obama aldrig det väntade stödet från Republikanerna, vars kompromissvänlighet Obama tenderar att överskatta.

Med sin exekutiva presidentorder får USA:s papperslösa rimliga chanser till ett anständigt liv i USA. Men Obama kommer knappast att stilla denna kokande, politiska konflikt i USA. Tvärtom lär beslutet

befästa invandringspolitikens centrala roll i debatten och det kommer därmed också att bli en huvudfråga inför nästa presidentval, då ilskan bland väljarna i Hazleton och deras hundratals liknande småstäder runtom i USA kan börja koka.

På parkeringsplatsen utanför Beltway diner i Hazleton pryds bilarnas bakluckor av klistermärken som skvallrar om det konservativa grundläget i staden: *”Say no to socialism, say yes to a return to order.”*

Walter Comier och José Ferraz, två av stadens mer välbärgade affärsmän, båda klädda i marinblå kavajer och ljusa chinos, har förfäder som flyttade till USA från Italien respektive Brasilien. Men nu pratar de helst om hur illa det går för USA, på grund av invandringen.

– Jag har inget problem med invandring så länge den är laglig, men alla de här olagliga invandrarna håller på att förstöra USA. De har ju brutit mot lagen bara genom att komma hit, så vad får dig att tro att de plötsligt ska bli laglydiga? Det som händer nu i Hazleton pågår i småstäder över hela USA. De gamla hierarkierna håller på att lösas upp. Det finns ingen respekt för auktoriteter längre. Det leder till att vår amerikanska kultur och civilisation långsamt bryts ned.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

14 december 2014.

DN 14 dec 2014:

”Identitetspolitiken hotar den nordiska samhällsmodellen”

“ Riskerar tilliten till det offentliga. Hög tilltro till samhällsinstitutionerna och deras beslut är grunden till det lyckade nordiska samhällsbygget. Identitetspolitiken underminerar denna tilltro – om det så gäller betyg i skolan, rättsväsendets agerande eller olika bidrag – och hotar stabiliteten, skriver Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

Att döma av den politiska debatten lever vi med två helt olika bilder av vilket typ av samhälle Sverige är. Enligt den identitetspolitiska inriktning som kommit att dominera stora delar av det politiska samtalet är Sverige ett land som domineras av rasism, homofobi och förtryck av etniska minoriteter vilket tar sig uttrycks i olika former av strukturell och systemisk diskriminering av invandrare, kvinnor, funktionshandikappade, HBTQ-personer och så vidare. Det ligger åtminstone ett antal korn av sanning i detta. Tar man proklamationerna i till exempel grundlagens huvudparagraf om allas lika värde och om frihet från alla former av diskriminering är Sverige ännu långt ifrån detta ideal. Detta gäller emellertid också för alla andra nu kända samhällen och följer givetvis av att jämfört med allsköns glimrande ideal är verkligheten oftast rätt grådaskig.

Ser man i stället den svenska samhällsmodellen från ett jämförande perspektiv blir bilden rätt så annorlunda. Under de senaste tjugo åren har alltfler forskningsinstitut tagit sig för att försöka ranka länder efter hur väl de lyckas åstadkomma goda levnadsvillkor. Till de traditionella måtten av typ spädbarnsdödlighet och förväntad livslängd finns nu

också mått på jämställdhet, innovationsförmåga, korruption, hållbar miljö, demokratins och den offentliga förvaltningens kvalitet, pressfrihet, rättstatlighet, om människor uppfattar sig vara nöjda med sitt liv, minoriteters ställning, situationen för HBTQ-personer, och så vidare.

Vart och ett av dessa mått kan naturligtvis diskuteras men den samlade bilden är entydig: Tillsammans med de övriga nordiska länderna ligger Sverige i topp när man på detta sätt rangordnar länder efter hur väl de lyckas skapa goda livsvillkor.

Tillgången till dessa data har också skapat ett stort intresse för att förklara de enorma variationer som finns mellan hur väl olika länder lyckas skapa goda levnadsvillkor. Många av förklaringarna blir emellertid triviala – kanske mest så de som hävdar att det är ekonomiskt välstånd som är avgörande. Detta är i stora drag sant men också trivialt eftersom det är ungefär som att säga att det goda samhället förklarar det goda samhället. Andra har pekat på att det är demokrati som är avgörande men här har data sparkat bakut. Statistiken visar tämligen entydigt att det dessvärre inte är demokrati i sig som är kopplat till goda levnadsvillkor. Ett exempel är att numera överträffar med råge det autokratiskt kommunistiska Kina det liberalt demokratiska Indien på varje känt standardmått på mänsklig välfärd.

I stället för faktorer som dessa har många forskare kommit att peka på en annan mera grundläggande faktor, nämligen den mellanmänskliga tilliten i samhället. Denna mäts med frågor av typen ”anser du att man i allmänhet kan lita på andra människor”, vilka ställs till representativa urval av befolkningen. Frågan kan sägas mäta människors allmänna uppfattning som den moraliska halten i det samhälle de lever i. Samhällen med hög mellanmänsklig tillit anses vara i besittning av ett socialt kapital vilket visar sig vara en avgörande tillgång för att skapa goda levnadsvillkor. Litar man inte på andra människor avstår man till exempel från många utbyten som skulle ha varit fördelaktiga, såväl ekonomiska som emotionella. Litar man inte på att de flesta andra betalar sina skatter, källsorterar sina sopor, avstår från att ta emot mutor eller överutnyttja de sociala förmånerna är det föga rationellt att vara ”den ende” som betalar sina skatter, källsorterar sitt avfall och helt enkelt spelar enligt reglerna.

Nästa fråga är då vad som förklarar de mycket stora skillnader som finns i graden av social tillit i olika samhällen. Från början trodde många att det handlade om att människor som var aktiva i frivilliga organisationer utvecklade social tillit. Detta visade sig emellertid inte stämma, undersökning efter undersökning gav ett negativt resultat för att detta skulle ha något med det civila samhället att göra. I stället har forskningen här kommit med ett rätt så överraskande resultat, nämligen att det är uppfattningen om kvaliteten i de offentliga institutionerna som är avgörande. Inte bara utvecklingsländer utan även många länder i Europa som till exempel Grekland, Italien och Rumänien, är svårt drabbade av allehanda former av maktmissbruk i sin offentliga sektor.

Människor som ser att exempelvis lärare, läkare, poliser, domare och de som administrerar skatter och sociala förmåner är ohederliga, kan mutas och bryter mot normer som opartiskhet, saklighet och allas likhet inför lagen, kan tänkas dra två slutsatser. För det första, om man inte kan lita på människor som har denna slags funktioner i ens samhälle, hur ska man då kunna lita på folk i allmänhet? För det andra kommer man att tänka att de flesta människor, för att få vad de behöver, på grund av tjänstemännens ohederlighet måste engagera sig i allehanda oegentligheter och därför är andra människor i allmänhet inte att lita på. Grundbulten i de nordiska samhällens framgångssaga skulle då ligga i att vi i allmänhet kan räkna med att bli opartiskt och

hederligt bemötta i våra kontakter med den offentliga sektorns personal.

En central fråga är vilka hot som finns mot den framgångsrika samhällsmodell som de nordiska länderna representerar. Ett möjligt sådant hot kommer från just den identitetspolitiska inriktningen. Den säger nämligen att idén om opartiskhet är en chimär. I detta politiska tänkande hålls för sanning att personer som på något sätt avviker från majoritetsbefolkningen alltid kommer att diskrimineras i sina göranden med den offentliga sektorn. Det handlar om alltifrån beslut om olika bidrag till betygssättning i skolan, rättsväsendets agerande, anställningar, befordringar och tilldelning av allehanda anslag. I alla dessa sammanhang, säger oss den identitetspolitiska inriktningen, har personer som inte följer majoritetsbefolkningens mönster att vänta sig att bli diskriminerade. Enligt denna politiska inriktning ligger det helt enkelt inte inom mänsklig förmåga att opartiskt och sakligt kunna bedöma en person som inte tillhör den egna gruppen. Enbart kvinnor kan rättvist bedöma kvinnor. Enbart muslimer kan fatta rättvisa beslut om muslimer. Enbart transpersoner kan förhålla sig sakligt och opartiskt till transpersoner, och så vidare.

Av detta följer en viktig slutsats: I det fall identitetspolitiken skulle komma att bli dominerande så kommer grundbulten i den jämförelsevis mycket framgångsrika svenska samhällsmodellen att falla samman.

Bo Rothstein, Professor I Statsvetenskap, Göteborgs Universitet

Fakta. Identitetspolitik
Identitetspolitik utgår ifrån att vår roll som samhällsmedborgare på ett avgörande vis präglas av sådant som ras, klass, sexuell läggning, etnicitet, religion, kultur med mera.

Minoriteters specifika erfarenheter betonas i motsats till tanken på ett universellt medborgarskap **Dn “**

DN 14 dec 2014:

“DEN LEENDE NATIONALISMEN

Minskad invandring är bara ett av flera medel för SD att nå sitt huvudmål: att stöpa om Sverige till ett mer nationalistiskt land. Samer, kurder och judar kan få leva i Sverige – men de är inte svenskar, enligt SD:s partisekreterare Björn Söder. Han vill betala invandrare för att lämna landet: ”Det skulle vara bra med ett repatrieringsbidrag.”

Att kring millennieskiftet försöka få tag på en Sverigedemokrat var inte alltid lätt för en reporter. SD:arna ringde sällan tillbaka. När de väl svarade i telefon ville de ibland inte säga vad de hette.

– Är det här Sven Svensson, ordförande i SD:s lokalavdelning i Trelleköping?
– Kanske.

På SD-möten var minerna ofta sammanbitna. SD:are var inte sällan lite luggslitna, hemliga, på sin vakt mot omvärlden. Det fanns förklaringar. Sverigedemokrater blev ibland misshandlade och sparkade från sina jobb på grund av sin partitillhörighet. De ville inte berätta var partilokalen låg.

SD-bubblan var liten, och det verkade inte trevligt att vistas där inne. I valet 2002 fick partiet drygt en procent av rösterna.

Jag tänker på det här när jag en decemberlördag 2014 kommer till Västerås för att bevaka det största SD-mötet någonsin. 850 Sverige-

demokrater har samlats för att utbilda sig i partiets politik och fatta beslut om vilken landstings- och kommunpolitik som SD ska driva.

Aldrig förr har jag sett så många, så avspända och så glada Sverige-demokrater. Samtliga Västerås-hotell är fullbokade. Politiker och deras familjer syns överallt i stadens centrum, på restauranger, fik och barer.

Sorlet inne i Aros Congress Center är uppsluppet och förväntansfullt. Banderoller och affischer går i de varma färger som partiets PR-folk valt: rött, rosa, orange och lila. En discjockey spelar tralliga 70-tals-låtar: ”Mahna Mahna” från Mupparna och visselsången från Disneys tecknade Robin Hood-film. Det är musik som framkallar känslor av trygghet och glädje för många som växt upp på 60-, 70- och 80-talen – långt från den brötiga blågula vikingarock som på 1990-talet inspirerade flera av partiets toppar att bli nationalister.

SD-bubblan har blivit enormt mycket större. Och mindre bitter. Efter att vikarierande partiledaren Mattias Karlsson gått på offensiven och visat att SD har musklerna att fälla en regering är självförtroendet större än någonsin. Publiken jublar när Mattias Karlsson i talarstolen påminner om den senaste opinionsmätningen där SD får 17,7 procent av väljarstödet:

– Nu kan kampen om andraplatsen i svensk politik börja på allvar. Nu ritar vi om den politiska kartan!

Partiet lockar en annan sorts personer i dag: ”folk som har något att förlora”, som en SD-topp uttrycker det. De nya SD-politikerna är alltmer sällan skygga kufar som enbart umgås med partivänner – de kan vara utåtriktade medborgare som är förankrade i samhället.

Som Ängelholms färske SD-ordförande Johan Wifralius. Uppväxt i en akademisk vänstermiljö, en 44-åring som hängde med sina föräldrar på demonstrationer mot kärnkraftverket i Barsebäck som barn.

– Jag är bilförsäljare och älskar att prata med folk, säger han, och börjar berätta om knattelaget i fotboll som han tränar.

Eller Aron Emilsson, ett av partiets unga stjärnskott som lyfts upp i toppen av Mattias Karlsson. Född 1990, riksdagsledamot och kultur-politisk talesperson. Prydlig, artig, lugn och med en kandidatexamen i statsvetenskap och kulturvetenskap i bagaget. På mild västsvenska föreläser han om SD:s kulturpolitik för partivännerna.

– Vi har uppfattats som alltför enkelspåriga tidigare, säger han och talar om satsningar på kommunala musikskolor, om bibliotek och om gamla stationshus som borde K-märkas.

Det är lätt att se att SD:s yta och framtoning har förändrats. Men hur är det med innehållet, med kärnan?

Den som fortsätter att lyssna på Aron Emilsson upptäcker snart partiets särart. Kultur som är ”samhällssplittrande” och som verkar för ett mångkulturellt samhälle ska inte få skattepengar, säger han.

– Vi vill ta bort stöd till vuxenkultur som har politisk inriktning.

Samtidigt vill Aron Emilsson och SD själva politisera kulturen – i nationalistisk riktning. ”Kulturen ska binda samman Sveriges förflutna

med nutiden, förvalta dess historia och arv samt stärka gemenskapen i samhället och den nationella identiteten”, skriver partiet.

– Ingen annan lyfter fram den antropologiska dimensionen i kulturen. Det handlar om vår identitet som folk. Vi drar ner anslag till samtidskultur och lägger mer pengar på kulturarvet, säger Aron Emilsson.

Nationalismen blir ännu tydligare när partisekreteraren Björn Söder talar. Söder, numera andre vice talman i Sveriges riksdag, är rockstjärne-populär bland SD-gräsrötterna.

Många har väntat länge utanför sal 204 för att knipa en av de 40 platserna till hans föreläsning ”Partiets ideologiska grund”. Arrangörerna tvingas öppna en lika stor sal bredvid, där ljudet från Björn Söders seminarium kan höras. Båda salarna fylls omedelbart.

– Träng er inte! utbrister en kvinna som köat förgäves.

– Jag kan berätta för dig sedan, tröstar en partivän.

2011 vidgade SD sin ideologiska etikett. Från att ha kallat sig ett nationalistiskt parti började man använda uttrycket ”ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn”.

– Vår ideologi vilar på fyra ben: Demokrati, nationalism, konservatism och social rättvisa, säger Björn Söder.

SD:s demokratisyn skiljer sig från övriga partiers, fortsätter han sitt föredrag.

– De väver in andra begrepp i demokratin. Är man mot ett mångkulturellt samhälle och mot en hög invandring så är man enligt deras definition anti-demokrat. Det har ni säkert hört, att vi blir kallade antidemokrater.

Instämmanden från publiken:
– Mmm.

Demokrati betyder folkstyre, fortsätter Björn Söder.

– För att demokratin ska fungera krävs konsensus kring frågan om vilka som utgör folket. Då kommer vi in på nationalismen.

Björn Söder instruerar sina partivänner om vilka som tillhör det svenska folket – och vilka som inte gör det.

– Det är ju så att Sverige i dag inrymmer andra nationer. Vi har ju till exempel den samiska nationen. De är svenska medborgare, men tillhör den samiska nationen. Vi har också tornedalsfinnar och så vidare. Vi accepterar dem. Men om det blir för många nationer i nationalstaten – då kan det bli problem.

Andäktig tystnad. En mobil-signal hörs men Björn Söder låter sig inte störas. Han fortsätter berätta om SD:s vision: ett land byggt på ”kärleken till det egna landet”. Han citerar den tyske 1700-talsfilosofen

Johann Gottfried Herder, som med sina tankar om en ”folksjäl” är en viktig inspiratör för SD:

– Herder sa: ”Det finns bara en klass i staten. Folket. Kungen och den enkle bonden tillhör båda denna klass.”

Det här är centralt för Sverige-demokraterna. Partiet vill komma bortom vänster och höger. Vi tar det bästa från båda sidor, brukar SD:-are säga. I stället för höger-vänster-kamp tänker sig partiet en strid mellan ”värdekonservativa patrioter och kosmopolitiska kulturradikaler”, som Mattias Karlsson uttryckte det i våras i en flitigt citerad Facebookstatus.

En lokalpolitiker räcker upp handen.

– Begreppet nationalism är kontroversiellt och historiskt belastat. Varför är det så viktigt att hålla fast vid det?

Björn Söder svarar: man ska inte låta sina motståndare vinna.

– Våra motståndare vill solka ner begreppet nationalism. Det ska vi inte acceptera. Man ska komma ihåg att det var väldigt många inom vårt parti som tyckte att det var helt fel att vi började betona social-konservatismen, att vi inte längre tydligt sa att vi är ett nationalistiskt parti.

Trygghet, harmoni och minskade konfliktytor är nyckelord i Björn Söders anförande. Han beskriver ett varmt, omtänksamt samhälle där människorna bryr sig om varandra eftersom de har samma ursprung.

När föreläsningen är slut strömmar åhörare fram. De vill trycka Björn Söders hand, ta en selfie med honom, berätta hur mycket de gillar att vara SD:are.

– Kan man få ta ett kort? undrar Incan Löfstedt, lokalpolitiker i Nynäshamn som beskriver sig som ”en väldigt konservativ lastbilschaufför”.

Partisekreterarens humör är på topp. Fråga på, säger han när jag undrar om han hinner med en intervju.

Vem är det som inte får plats i SD:s vision av Sverige?

– Vi är för ett inkluderande samhälle, så alla som vill får plats. Vi har en öppen svenskhet som inkluderar även människor med rötter utomlands. Men man måste anpassa sig till det svenska och assimileras för att kunna bli svensk.

Måste man vara nationalist för att vara del av det Sverige du vill se?

– Absolut inte. Jag har säkert rätt mycket gemensamt med en liberal som är uppväxt i Sverige – även om vi har olika politisk uppfattning. Men vi har en samhörighet, vi firar samma högtider och har även en del grundvärderingar gemensamma, som tron på demokrati och på rättigheter för kvinnor. Därför kan vi ha en samhörighetskänsla.

De svenskar som har flera identiteter då? Du talar ju om att vi har människor från ”andra nationer” boende i Sverige.

– Ja. Det finns exempelvis människor som tillhör den samiska eller den judiska nationen i Sverige.

Kan man inte vara både jude och svensk, samtidigt?
– Jag tror att de flesta med judiskt ursprung som blivit svenskar lämnar sin judiska identitet. Men gör de inte det behöver inte det vara ett problem. Man måste skilja på medborgarskap och nationstillhörighet. De kan fortfarande vara svenska medborgare och leva i Sverige. Samer och judar har levt i Sverige under lång tid.

Komikern Soran Ismail brukar säga att han är 100 procent svensk och 100 procent kurd. Kan man inte vara det?
– Jag tror inte att man kan det, att tillhöra två nationer på det sättet. Däremot kan ju kurder vara svenska medborgare. Problemet är om det blir för många i Sverige som tillhör andra nationer.

I somras delade du en artikel från SD-tidningen Samtiden på din Facebooksida. ”Svenskar i minoritet i Malmö”, löd rubriken. Samtiden skrev att personer med utländsk bakgrund - minst en utlandsfödd förälder - överstiger 50 procent av befolkningen i Malmö. Du skrev också så i ditt FB-inlägg: ”Svenskar nu i minoritet i Sveriges tredje största stad.” Menar du att alla med en utlandsfödd mamma eller pappa inte är svenskar?

– Var det inte att svenskar var i minoritet i åldersgruppen under 18 år?

Nej, jag tror inte det [jag kollar senare upp det: artikeln handlar om alla Malmöbor].
– Hur som helst lever det ju många i Malmö som inte är svenskar, som är representanter för andra nationer. Inte minst den arabiska nationen.

Vilket land är ”den arabiska nationen”?
– Nej, det finns ju inget land som heter så. Araber bor i flera stater. Det är ju annars önskvärt att staters geografiska gränser sammanfaller med folkets utbredning.

Det låter som hur Putin resonerar när han aktiverar de ryska minoriteterna i Ukraina, Estland och Lettland.
– Problemet där är ju att Sovjet-unionen placerade stora ryska nationer i de baltiska staterna, att det var en strategi i övertagandet. Det är en imperialistisk, chauvinistisk nationalism som inte har något med SD:s ideologi att göra.

Om många Malmöbor inte är en del av den nationella gemenskap som du och ditt parti vill bygga – vad vill du göra med dem?
– De får anpassa sig och bli en del av den svenska nationen. Vi har en öppen svenskhet, en individ kan bli svensk oavsett bakgrund. Men det kräver att de assimileras. Och problemet med Malmö är att vi har tagit hit för många. Om det bor väldigt många från andra nationer tillsammans i Sverige så blir det utländska enklaver i Sverige.

När jag lyssnar på dig låter det som om alla som kommer från ett arabiskt land är likadana. Men de Malmöbor jag känner är väldigt olika sinsemellan, även de vars familj har sitt ursprung från samma land.
– Visst kan det vara så. Du och jag är också olika varandra. Men vissa grundläggande värdeelement förenar oss. Vi är båda uppvuxna i Sverige och det har format oss. Har man en annan kulturell bakgrund är det annat som förenar.

Malmö är mångkulturellt och en stor del av stadens identitet ligger i att det är en invandrarstad. De som växer upp i Malmö i

dag talar en annorlunda skånska än dem som växte upp här för några decennier sedan. Mer som Zlatan. De växer upp i en miljö där olika kulturer blandas med varandra. Är det dåligt?
– Jag tror att många av dem kommer att bli identitetslösa så småningom. De kommer att fråga: vilket land tillhör jag? Det blir ett identitetslöst samhälle. Och uppenbarligen är det problem i Malmö eftersom ekonomin är så usel. Resten av landet måste hålla Malmö under armarna i skatteutjämningssystemet. Hade Malmö varit så himla bra hade inte problemen varit så stora och så uppenbara.

Du har ju skrivit om Malmö en gång i tiden, om just det här du berättar nu: att du upplevt brist på sam-hörighet och svenskhet. När du var på Malmöfestivalen.
Björn Söder skrattar stort.

– ”Sillamackan”? Ja, det var väl en lite patetisk text. Jag var inte så gammal och har väl förändrats och mognat sedan dess. Jag var väl mer radikal då. Man är ju ofta det som ung.

”Sillamackan” är en text som Björn Söder publicerade på sin blogg i slutet av 90-talet, när han var i 20-årsåldern. Den handlar om hur han en sommardag åker tåg i Skåne, till Malmö. Han tittar ut på det skånska landskapet med bondgårdar som under en klarblå himmel ”såg ut som palats och tempel”. Björn Söder känner sig stolt: ”En stolthet över att vara svensk. Att ha blivit född svensk. Att ha förfäder som byggt upp Sverige.”

Framme i Malmö försämras Björn Söders humör. Han blir hungrig – men hittar bara ”utländsk mat” på festivalen. ”Latin food, tacos, busesca, falafel, indiska matspecialitéer, thailändska rätter, nigerianska specialitéer, kebab.” Han söker efter något annat. ”Jag hade satt mig för att om jag inte hittade något svenskt så fick min mage stå ut med att vara hungrig.”

Och plötsligt. Som ”ett litet ljus i den övrigt mörka omgivningen” så ser han en skylt: ”Sillamackor.” Överlycklig går han ”förbi alla vitlöksdoftande matstånd” och köper sin sillamacka. Men snart blir han åter dyster:

”Utanför McDonald’s hade mörka moln samlats. Av allt att döma var det nog en samlingsplats eller snarare ett tillhåll för hela världens olika folk, utom svenskar förstås. Var svenskarna tagit vägen vet jag inte och då vi passerade torget och gick in på en gågata stod det klart för mig att svenskarna hade flytt fältet. Överallt samlades stora svarta moln under det så annars klara stjärnrika himlavalvet. Toner från sydamerikansk och indisk musik blandades med språk från jordens alla hörn och känslan att man befann sig i ett land långt, långt härifrån steg inom en. Ingenstans fanns ett ljust moln att skymta. Överallt hängde det mörka moln.”

Björn Söder mår illa. ”Min mage höll på att vända sig ut och in och tårarna började leta sig ned för min kind”. Han skyndar till tåget för att komma bort från Malmö, från en kväll som gått från ”varm och ljus” till ”mörk och kall”.

När Björn Söder i Västerås påminns om ”Sillamackan” så tycker han att texten är pinsam.

Samtidigt uttrycker du ju – om än med ett melodramatiskt språk - det som du säger nu: att du inte känner samhörighet med

personerna du ser i Malmö. Då undrar jag: varför kan du inte känna samhörighet med människor på stan om de ser ut att ha rötter i andra länder? Du vet ju inget om dem, bara hur de ser ut.
– Det handlar om hela rörelsemönstret, sättet att prata. De sociala koderna kan kännas främmande för mig.

Lite som när Mattias Karlsson sa att han inte såg Zlatan som svensk?
– Lite så. Men det var lustigt det där med Zlatan, att alla gick i taket för det. För vid samma tid, när Mattias svarade på den frågan, var det fullt av journalister och tyckare som sa hur härligt det var att han var så osvensk. Nu är det annorlunda. Zlatan är säkert svensk, om han känner sig som svensk. Det är en grundförutsättning.

Om Sverigedemokraterna haft all makt – vad hade ni gjort med en mångkulturell stad som Malmö?
– Först och främst hade man behöva tackla problemen utan att fylla på nya. Ett stopp för EBO (att asylsökande tillåts ordna sitt eget boende, red:s anm.) och ett flyktingstopp. Sedan skulle det vara bra med ett repatrieringsbidrag.

Att invandrare ska få betalt för att flytta tillbaka? Det föreslår SD i Malmö idag.
– Ja, och det är bra. Vi måste underlätta för dem som överväger att flytta tillbaka till hemlandet. Då får vi bättre förutsättningar att skapa ett samhälle med gemensam identitet.

Ett sådant bidrag pekar ju direkt ut invandrare som problem. Man säger: det är bättre att ni sticker härifrån. Hur ser du på det?
– Många av dem inser själva att vi inte kan ha så många invandrare i Sverige på så kort tid. Vi får allt fler medlemmar i SD med invandrarbakgrund. De håller med om det här.

Jag talar inte om SD-medlemmar nu, utan om andra som känner sig utpekade av er politik.
– Vi har så stora grupper som kommer till Sverige nu att vi måste sätta stopp. Och dessutom underlätta för folk som vill flytta hem. Vi måste ställa krav: vill ni bo här nu så ska ni in i det svenska samhället. Vi måste sluta att underlätta för folk att aldrig komma in i det svenska samhället, som att tillhandahålla myndighetsinformation på arabiska och liknande. Folk måste lära sig svenska.

Så kommunala broschyrer ska inte översättas till andra språk?
– Under en övergångsperiod kan det vara kvar. Man kan inte bara ta bort det direkt. Det får fasas ut, säger Björn Söder.

En dryg kilometer från konferenscentret bor historikern Fredrik Persson-Lahusen. Han har nyligen flyttat hem till sin uppväxtort Västerås från Berlin, där han varit verksam vid Humboldtuniversitetet. 2008 disputerade han vid Lunds universitet på en avhandling om skånsk identitet.

Fredrik Persson-Lahusen har i sin forskning specialiserat sig på nationalism och kollektiva identiteter. När han läst Björn Söders intervjusvar säger han:

– Det Björn Söder uttrycker här är en radikal och konsekvent nationalism. En kompromisslös syn på nationalitet och gemenskap.

Det blir extremt tydligt hur annorlunda SD är från andra svenska riksdagspartier.

Visserligen, resonerar Fredrik Persson-Lahusen, säger Söder att var och en som är beredd att ”assimileras” kan bli svensk.

– Samtidigt gör han genom hela intervjun klart hur svårt, för att inte säga omöjligt, det är för en arab eller jude att verkligen tillskansa sig svenskheten.

Hur syns det, menar du?

– Tydligast är det när han drar in dig i diskussionen. Han säger ungefär: Niklas Orrenius, vi må tycka olika om saker och ting. Men vi delar… något sorts diffust kulturellt paket. Det blir tydligt att det handlar om att växa upp i Sverige och vilka föräldrar man har.

Fredrik Persson-Lahusen skissar upp nationalismens två huvudfåror: den fransk-amerikanska och den traditionella tyska.

– I den franska synen så handlar nationalismen om platsen man bor på, om medborgarskap, om gemensamma värden. I den tyska är det mer blod och jord. Det handlar om ditt ursprung. Där är det omöjligt att komma in i om du inte har rätt arv. Det som Björn Söder ger uttryck för rör sig mer mot den traditionella tyska synen.

Fast han säger ju att man kan vara svensk medborgare även om man, som han uttrycker det, tillhör en annan nation.

– Förvisso. Det är en pragmatisk hållning. Men längre fram i intervjun kommer ideologen fram, när han säger att folkens och staternas gränser bör överensstämma. Här avslöjar han den radikala nationalismens essens. Och det är där det oroande finns.

Varför oroande?

– Precis det här tankegodset har resulterat i krig och folkfördrivning. Det är inbyggt i det. Det leder alltid till att grupper pekas ut som ”fienden mitt ibland oss”.

SD är inget missnöjesparti som lite allmänt vill bromsa invandringen och i övrigt ha samma land som idag. ”Det primära målet med Sverigedemokraternas politik är att återupprätta en gemensam nationell identitet”, står det i det invandringspolitiska program som SD-ideologen Mattias Karlsson tog fram 2007.

I Fredrik Persson-Lahusens ögon arbetar Sverigedemokraterna långsiktigt och ideologiskt. Det finns en utbredd oförmåga att se att nationalismen är det centrala i SD:s politiska projekt. Visst är diskussionen om huruvida partiet är fascistiskt eller ej viktig, menar Persson-Lahusen– men minst lika angeläget är att se att SD vill flytta hela den politiska diskussionen mot en mer radikal nationalism.

Lyckas de?

– De är faktiskt på väg att göra det. Det märks inte minst om man tittar på hur partiets politiska motståndare valt att bemöta SD:s framfart. Jason ”Timbuktu” Diakités tal i riksdagen, till exempel, när han tog fram sitt svenska pass och underströk sin svenskhet. Jag förstår reflexen: man vill visa på en alternativ nationalism som är bättre. Samtidigt lyfter man fram nationalismen som något viktigt, och det är där SD vill ha diskussionen.

Men finns det inga exempel på god nationalism i historien?

– Jo. Kampen för demokrati och rösträtt knöts exempelvis till nationalism. Liberaler och socialister använde nationell gemenskap som

argument för att alla skulle få rösta. Och när tidigare kolonier i Afrika och Asien gjorde sig fria så fungerade nationalismen för ett ögonblick befriande – men ganska kort efteråt ledde samma nationalism till att länderna stagnerade.

För Fredrik Persson-Lahusen ekar SD-ideologin av ”mellankrigstidens radikalkonservatism, av författare som den unge Thomas Mann och Ernst Jünger”.

– De hade precis den här retoriken: att det sanna och rena har smutsats ned av liberalism och kosmopolitism.

Precis när jag ska lämna SD-konferensen och Västerås stöter jag ihop med partiets vikarierande ledare Mattias Karlsson, mör efter tal och fest, möten och intervjuer. Han halvligger i en soffa och har bytt om från kostym till jeans.

Liksom nästan alla andra Sverigedemokrater i dessa dagar är han på strålande gott humör. Han pratar lyckligt om huset han just köpt i en småländsk skog.

När talade du med Jimmie Åkesson senast?

– För några dagar sedan. Han tycker att det är en intressant händelseutveckling nu. Han hade en vision om att koppla bort allt med partiet – men han får svårare och svårare att inte följa vad som händer, säger Mattias Karlsson.

Hemma i Malmö mejlar jag Björn Söder hans intervjusvar. Jag ber honom kolla så att jag inte missförstått något.

Han kommer säkert att vilja ta tillbaka en del, tänker jag när jag klickar på ”send”. Det han säger om att betala invandrare för att lämna landet, och att man inte kan vara jude och svensk samtidigt … det är en hårdare, mer radikal retorik än den SD-topparna använt offentligt de senaste åren. Björn Söder gillar att avsluta sina tal inför partivänner med ett Per Albin Hansson-citat: ”Sverige åt svenskarna – och svenskarna åt Sverige!”

Egentligen säger ju Björn Söder faktiskt samma sak som tidigare partihöjdaren Erik Almqvist sa till komikern Soran Ismail den där järnrörsnatten som blev Almqvists fall: Det är inte ditt land, det är mitt land.

När mejlsvaret kommer från Björn Söder visar det sig att han är nöjd: ”Du har uppfattat det jag sade och man skall väl inte gå in och snygga till allt för mycket i efterhand”.

SD:s partisekreterare lägger till en smiley, :).

Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se

2,93 procent av rösterna fick Sverigedemokraterna i riksdagsvalet 2006.

20 mandat fick SD när partiet kom in i riksdagen 2010, med 5,7 procent av rösterna.

9,67 procent av rösterna fick SD i valet till Europaparlamentet 2014. En ökning med 6,6 procentenheter jämfört med EU-valet 2009.

2 mandat har partiet i parlamentet i Strasbourg.

12,86 procent av rösterna fick Sverigedemokraterna i det senaste riksdagsvalet. En ökning med 7,16 procentenheter jämfört med valet 2010.

49 mandat har partiet nu i Sveriges riksdag. “

DN 14 dec 2014:

“Löfven i enig trio för bättre arbetsvillkor i EU

Lönedumpning och oschyssta villkor gör att EU:s arbetsmarknad inte fungerar, enligt Sveriges, Tysklands och Österrikes S-ledare. De vill trycka på i EU för att ändra det.

Bommersvik.
– Det ska bli tydligt att EU:s regelverk möjliggör för varje land att hantera sin arbetsmarknad så som man själv önskar, sade statsministern och S-ledaren Stefan Löfven på en pressträff på Bommersvik.

Vid sin sida hade han Tysklands vice förbundskansler Sigmar Gabriel och Österrikes förbundskansler Werner Faymann, båda ledare för Socialdemokraterna på hemma-plan. De tre ska, i en arbetsgrupp med LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson och hans motsvarigheter, verka för att ändra EU-regler på arbetsmarknaden som de menar leder till osund konkurrens om jobb och minskar tilltron till EU som projekt.

– Vi vill se lika lön för lika arbete på samma arbetsplats, sade Sigmar Gabriel.

Han tog exempel från Hamburgs hamn och tillade att det inte går att klara sig på rumänska, bulgariska eller portugisiska löner i Hamburg.

Ett mål för gruppen, vars möjligheter att påverka till en del beror på om Stefan Löfven överlever extravalet, är att ändra EU:s regler för arbetskraft som arbetar i andra EU-länder.

– Ett medel är att se över utstationeringsdirektivet, svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige, säger Löfven.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S), som också var med på Bommersvik, säger att hon är optimistisk om möjligheterna att ändra direktivet, trots att det inte är så länge som det gjordes. En översyn till kan vara på gång.

En rad EU-länder, främst i östra Europa, vill inte ändra direktivet eftersom de anser att det skulle skada deras medborgares möjligheter att jobba i andra EU-länder.

– För att kunna försvara fri rörlighet måste man också kunna upprätthålla rättvisa villkor, det tror jag allt fler inser, säger Johansson.

Karl-Petter Thorwaldsson menar att Bommersviksmötet och det som ska följa kan vara början på något nytt, där facken driver frågan tillsammans med politikerna.

Som ett av de största hindren mot det han vill uppnå pekar han ut juristerna i EU-domstolen. De håller EU:s fyra friheter– fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och arbetskraft, högre än det mesta.

Moderaternas nygamla tales-person i arbetsmarknadsfrågor, Elisabeth Svantesson, undrar över S och Stefan Löfvens strategi. Hon

anser att Stefan Löfven och S borde satsa på att se till att de regler för utstationering som nyss setts över kommer på plats och används rätt, innan man gör något annat eller börjar prata om att ändra i fördragen för att ändra missförhållanden på arbetsmarknaden.

Det är naivt att tro att fördragsändringar bara skulle innebära fördelar, menar hon.

– Den svenska modellen är unik. Risken är att vi kommer sämre ut än vad vi har nu i en sådan förhandling, säger Svantesson.

Lars Larsson/Tt

Fakta. Bommersviksmötet

Målet är att driva på för ändringar i EU:s regler för utstationering av arbetskraft inom EU och att på sikt på in starkare skrivningar om ” en social dimension” i EU:s fördrag. Syftet är att stärka arbetstagarnas rättigheter och motverka dåliga villkor på arbetsmarknaden.

I vår ska gruppen träffas i Wien.

Gruppen hoppas på fler medlemmar, däribland Nederländerna och Frankrike. “

DN 14 dec 2014:

“Nu kan alla läsa Einstein

Albert Einsteins samlade skrifter, föreläsningar, brev, dagböcker och uträkningar på baksidan av anteckningsböcker är nu renskrivna, kommenterade, översatta till engelska och fritt tillgängliga för alla.

Den 10 december 1922, dagen när han skulle ha tagit emot Nobelpriset, skriver Albert Einstein i sin dagbok: ”Ärlig respekt utan ett spår av cynism eller ens skepsis är karakteristiskt för japanerna. Rena själar som ingen annanstans bland männi-skor. Man måste älska och beundra detta land.”

Han är inte alls vid Nobelhögtidligheterna i Stockholm utan i Kyoto under en nästan sex månader lång resa i Fjärran Östern.

– Både hans entusiasm för den japanska konsten, musiken och livsstilen, och hans fördomar och den europeiska synen på Fjärran Östern kommer fram i dagboken, säger Diana Kormos-Buchwald.

Hon är ledare för The Einstein Papers Project, ett samarbete mellan Princetonuniversitetet och Caltech i USA och Hebreiska universitetet i Jerusalem. Nästa år är det 100 år sedan Albert Einstein formulerade den allmänna relativitetsteorin, och inför jubileet lägger projektet nu ut hans skrifter på nätet, öppet för alla. Nu finns allt han skrev fram till våren 1923, när han var 44 år gammal, men till slut kommer alla hans brev, föreläsningar, dagböcker och även klotter och uträkningar att finnas på webbplatsen.

– Vi hoppas att forskare, lärare, elever och andra intresserade från hela världen ska använda dem, läsa vad han skriver om vetenskap, och lära sig om 1900-talets mest inflytelserika forskare, utifrån hans egna ord, säger Diana Kormos-Buchwald.

Projektet har hållit på sedan 1987, och är enormt ambitiöst. Alla texterna är renskrivna och finns översatta till engelska eftersom Albert Einstein fortsatte att skriva på tyska i hela sitt liv, även när han bodde i USA. Dessutom är de kommenterade och sökbara, med långa introduktioner till Einsteins liv och samtid. Bland redaktörerna i projektet finns både historiker, matematiker och fysiker med specialkunskaper om relativitetsteori och kvantmekanik.

– Läsarna kommer inte bara att kunna läsa Einstein och hans kollegers egna ord utan också dra nytta av hela den vetenskapliga notapparaten. Det är unikt för detta projekt. Jag är väldigt stolt över detta, säger Diana Kormos-Buchwald.

Bland texterna finns en uppsats Albert Einstein skrev på franska i sin studentexamen 1896, om sina planer för framtiden: ”En lycklig människa är alltför tillfreds med det nuvarande för att fundera så mycket på framtiden. Men å andra sidan vill ungdomar gärna planera djärva projekt.” Den fjärde februari 1902 skriver han brev till sin blivande hustru Mileva Marić när hon fött deras dotter Lieserl: ”Är hon frisk och kan hon redan skrika ordentligt? Vilken typ av ögon har hon? Vem av oss båda är hon mest lik? Vem ger henne mjölk? Är hon hungrig? Och så är hon helt skallig. Jag älskar henne så mycket och jag känner henne inte ens än!”

– Texterna handlar inte bara om Einstein utan också om alla de hundratals människor som var i kontakt med honom. De är en verklig resurs, och det är upp till användarna att avgöra vad de används till – att lära sig om det politiska och ekonomiska läget i Europa på 1920-talet, om tillkomsten av relativitetsteorin eller om popularisering av vetenskap. Jag kan komma på en rad olika ämnen som går att utforska, säger Diana Kormos-Buchwald.

Men framför allt får läsarna lära känna personen Albert Einstein.

– Einstein levde under mycket svåra tider i Europa. Han var en politiskt och socialt engagerad forskare, och det var ovanligt på den tiden. Och nu har det åter blivit ovanligt.

När Diana Kormos-Buchwald ska peka ut något som är extra intressant i samlingen är det resan till Fjärran Östern hösten 1922 som hon väljer eftersom den är relativt okänd. Albert Einstein hade sedan länge en inbjudan från sin japanske förläggare och valde att resa trots att han redan visste att han skulle få Nobelpriset. Det fanns flera anledningar. Dels älskade han havet, dels var situationen svår för honom i Tyskland där han var utsatt för dödshot på grund av sitt politiska engagemang för försoning mellan länder och sin pacifism.

– Det är svårt att föreställa sig det i dag, men att få resa till Japan för 100 år sedan var verkligen något mycket ovanligt för en enkel professor, säger Diana Kormos-Buchwald.

Det är förstås en tillfällighet att Albert Einsteins dagbok från resan publicerades på nätet bara några dagar innan de japanska forskarna

Isamu Akasaki, Hiroshi Amano och Shuji Nakamura fick ta emot årets Nobelpris i fysik. Men Diana Kormos-Buchwald tror att Einsteins besök kan ha haft stor betydelse för landets forskning.

– Det är intressant att läsa om hur hårt han arbetade för att popularisera den moderna vetenskapen i en del av världen som hade hört mycket lite om relativitetsteorin och kvantmekanik. De långsiktiga följderna av att en person som Einstein kom och reste runt och gav en lång serie föreläsningar för tusentals och åter tusentals personer var förmodligen enorma, säger hon.

Länk: http://einsteinpapers.press.princeton.edu/

Maria Gunther maria.gunther@dn.se

Fakta. Albert Einstein

Född 1879 i Ulm i Tyskland, död 1955 i Princeton i USA.

Arbetade 1902-09 på patentverket i Bern i Schweiz.

Under 1905, hans ”annus mirabilis” (mirakulösa år), publicerade han fyra revolutionerande artiklar inom olika grenar av fysiken:

En förklaring av den så kallade fotoelektriska effekten, att ljus kan slå ut elektroner ut elektroner ur en metallyta. Detta gav honom senare Nobelpriset i fysik.

Ett bevis för att vätskor består av atomer eller molekyler.

Den speciella relativitetsteorin, som beskriver rummets och tidens egenskaper och vad som händer vid hastigheter nära ljushastigheten.

Formeln E = mc2, som visar att energin (E) hos ett föremål är lika med massan (m) gånger ljushastighen (c) i kvadrat.

År 1914 blev han professor i Berlin.

1915 lyckades han formulera den allmänna relativitetsteorin, en fullständig teori för gravitationen.

Han var jude, och lämnade Tyskland när Hitler kom till makten 1933. Han var därefter knuten till Princetonuniversitetet i USA. “

DN 14 dec 2014:

“Karin Bojs: När några dinosaurier fick en ny chans

Fåglarna har fått ett nytt släktträd – en katalog som Carl von Linné bara hade kunnat drömma om. Där syns tydligt hur de fick sin stora chans när alla andra dinosaurier dog.

I veckan, när jag träffade årets Nobelpristagare i medicin, Edvard Moser, berättade han om sin väg in i vetenskapen. Redan som sjuåring drömde han om att bli forskare. På den tiden trodde han att jobbet gick ut på att gräva upp dinosaurier. Han läste massor av böcker om ämnet och en gång fick han åka till ett museum i Tyskland och titta på dinosaurieskelett.

Barns fascination för dinosaurier handlar delvis om att urtids-ödlorna är utdöda. Men det är inte riktigt sant. På senare år har det stått alltmer klart att en liten andel av dinosaurierna överlevde, och att de utvecklades till dagens fåglar.

Nästan alla dinosaurier – och en stor del av det övriga livet på jorden – dog ut för ungefär 66 miljoner år sedan när en stor himlakropp krockade med jorden. Kratern efter nedslaget syns fort-farande på Yucatánhalvön i Mexiko.

Men ett fåtal djur överlevde kraschen, däribland några små bevingade dinosaurier. Det var säkert en hjälp att de kunde flyga och förflytta sig till platser där det fortfarande fanns mat att hämta. Snart blev världen beboelig igen, och då var all konkurrens borta. Under de första årmiljonerna efter det stora massutdöendet utvecklades med explosiv hastighet de flesta av dagens fågelgrupper: andfåglar, hönsfåglar, ugglor, tranor, storkar, vadarfåglar, flamingor, pingviner, duvor, gökar, kolibrier, hackspettar, papegojor och tättingar.

Det vet vi nu, tack vare en gigantisk insats av ett par hundra forskare i ett tjugotal länder. Deras rön publiceras i totalt ett trettiotal studier, varav de tyngsta i veckans nummer av tidskrift Science och resten i mer specialiserade tidskrifter.

På 1700-talet sade Uppsalaprofessorn Carl von Linné: ”Gud skapade - Linné ordnade”. Som vanligt överdrev han sin insats en aning - han hade ju medhjälpare. Men en stor del av den tidens katalogisering av naturen utförde han på egen hand.

När 2000-talets forskare ska ordna naturen krävs två hundra personer och alldeles ny teknik. Fåglarnas nya släktträd har räknats fram med hjälp av flera superdatorer i Tyskland, Texas och Kalifornien.

Allra mest avgörande har varit de nya maskinerna för dna-sekvensering. Sådana maskiner har bara funnits på marknaden i tre, fyra år, men de har fullständigt revolutionerat dna-forskningen. Jag såg några av dessa maskiner i Uppsala häromdagen. Bara en enda kostar sju miljoner i inköp, och de nödvändiga kemikalierna kostar tusentals kronor för varje körning.

Fågelprojektet har letts från Kina och Köpenhamn, och med hjälp av den nya tekniken har forskarna kunnat sekvensera så gott som hela arvsmassan hos nästan 50 fågelarter. Tidigare försök att bygga

släktträd har byggt på ett fåtal gener, och då kan jämförelsen lätt bli missvisande.

Carl von Linné, på 1700-talet, hade inget dna alls att jämföra med. Han kunde bara utgå från karaktärer i utseendet när han skulle ordna naturen.

Några av veckans studier berättar om gener som krävs för att en fågel ska kunna lära sig att sjunga. Ett femtiotal sådana genvarianter har utvecklats parallellt hos minst två olika grupper av fåglar. Och även vi människor har utvecklat liknande genvarianter på en egen utvecklingsväg; de påverkar delar av hjärnan som vi använder när vi talar.

Den stora kraschen som dödade dinosaurierna banade inte bara väg för dagens fåglar, utan också för däggdjuren – och på sikt även för oss människor. Nu jobbar forskarna på det stora släktträdet för vår del av livets träd. De ordnar naturen, precis som Linné, fast på ett modernare sätt. Mottot för vår tids biologi lyder snarare: Evolutionen skapade – dna-maskiner och superdatorer ordnade.

Karin Bojs vetenskap@dn.se

DN 14 dec 2014:

“Indiens kvinnor tar fajten för trygghet

Bombay. Två år efter den brutala gängvåldtäkten i Indiens huvudstad New Delhi fortsätter våld mot kvinnor att engagera samhället. Många skolor och arbetsplatser i storstäderna har infört obligatorisk utbildning i självförsvar för flickor och kvinnliga anställda. I Bombay gläds kvinnoaktivister åt en bättre attityd från polisens sida.

Ett 20-tal kvinnor står i en ring runt Sharif Bapu på femte våningen i en skola i stadsdelen Versova i Bombay. Liggande på golvet visar den mångfaldigt indiske karate-mästaren hur kvinnorna ska agera om de råkar ut för ett våldtäktsförsök. Med några snabba rörelser med armbågar, ben och händer kan den attackerande mannen oskadliggöras.

– Det viktigaste är att du inte blir rädd och börja skrika. Med kunskapen om tre fyra enkla handgrepp förvandlas du i stället till din egen livvakt. Du känner dig automatiskt mycket tryggare, säger Sharif Bapu.

Efter introduktionen övar kvinnorna två och två. Det dunsar i golvet när angriparna förlorar balansen. Sharif Bapu ger sig inte innan alla fått ordning på rörelserna.

– Tveka inte! Ni måste få bort händerna från strupen, annars förlorar ni kontrollen över situationen.

På tisdag har det gått två år sedan en 23-årig student utsattes för en brutal gängvåldtäkt av sex män ombord på en rullande buss i Indiens huvudstad New Delhi. Kvinnan fick så svåra inre skador att hon avled knappt två veckor senare. Händelsen skakade om hela Indien. De första veckornas ilskna demonstrationer övergick i en bred debatt om kvinnors säkerhet och ställning i samhället. Tidningar och tv-kanaler har fortsatt att ge stort utrymme åt våldtäkter och sexuella trakasserier, ämnen som tidigare varit tabubelagda.

Det stora intresset för självförsvarskurser för kvinnor är ett resultat av uppmärksamheten. I Bombay och andra storstäder har skolor infört obligatorisk träning för flickor. Sharif Bapu, som driver Academy of Self Defence, har också fått många företag som kunder. Ofta handlar det om intensivkurser på en eller två dagar, ibland med hundratals deltagare.

För kvinnorna som kommer till skolan i Versova på torsdagskvällarna har den inledande självförsvars-kursen övergått i regelbunden träning.

– Först kom jag hit för att jag kände mig orolig. Det är bra att Indien till slut fick upp ögonen för våld mot kvinnor. Alla skriverier om våldtäkter ledde till att jag blev extra vaksam när jag var ensam ute på stan, säger den 40-åriga hemmafrun Preeti Oberoi.

– Mitt självförtroende är bättre, men jag märker också att jag mår bra av själva träningen. Därför fortsätter jag.

Kvinnorna i den stora träningssalen är överens om att risken att bli antastad är störst i kollektivtrafiken. Lokaltågen, som är megastaden Bombays livlina, har särskilda kvinnovagnar men i trängseln på

perrongerna kan det vara svårt att freda sig mot närgångna händer.

Kvinnorna i den stora träningssalen är överens om att risken att bli antastad är störst i kollektivtrafiken. Lokaltågen, som är megastaden Bombays livlina, har särskilda kvinnovagnar men i trängseln på perrongerna kan det vara svårt att freda sig mot närgångna händer.

För 37-åriga lärarinnan Tina Madan kom de nya handgreppen från kursen till användning -tidigare i höstas. När hon var på väg hem och gick ut från järnvägsstationen kände hon hur ett par händer pressades mot hennes bröst. Tina Madan visar hur hon med full kraft stötte armbågen i magen på mannen som gick bakom henne i trappan.

– Han vek sig dubbel. Folk stannade upp och tittade och han blev mycket förlägen. Utan att titta på mig mumlade han fram en ursäkt och gick därifrån, säger Tina Madan.

– Jag är stolt för att jag reagerade. Han förnedrade mig för att jag är kvinna. Vissa män verkar ha svårt att acceptera att indiska kvinnorna tar större plats i samhället. Vi stannar inte hemma länge, vi utbildar oss och skaffar jobb. Den utvecklingen går inte att stoppa.

Kärnfrågan i debatten om hur säkerheten för kvinnorna i Indien ska förbättras väcker motstridiga känslor. Uppmaningar om att kvinnorna ska bära traditionell klädsel eller stanna hemma för att inte riskera att bli antastade väcker ramaskri inom kvinnorörelsen. Det är inte kvinnorna som ska skyddas, det är kvinnornas frihet som står på spel, enligt All India Progressive Women´s Association.

Förra året anmäldes 33 707 våldtäkter i Indien. Det är en ökning med nästan 10 000 fall jämfört med året innan. Sannolikt är att fler drabbade väljer att anmäla brottet.

Efter våldtäkten i New Delhi skärptes lagstiftningen för sexuella övergrepp och trakasserier. Enligt kvinnorättsadvokaten Flavia Agnes har polisen fått en annan attityd.

– Jag har i flera årtionden arbetat med att hjälpa kvinnor som utsatts för våld genom rättsliga processer. Tidigare har vi haft svårt att hitta de kvinnor som behöver stöd, men nu delar polisen med sig av all information vi behöver. Det gör att vi kan arbeta mycket mer effektivt, säger Flavia Agnes som leder organisationen Majlis i Bombay.

– Plötsligt tillämpas de lagar och förordningar som ingen brytt sig om. Besluten på regeringsnivå når varje polisstation.

Efter våldtäkten i New Delhi fick polisen utstå massiv kritik. Polismän anklagades för att ha samma attityd till kvinnor som männen som utförde våldtäkten. Det blev inte bättre av höga chefer sa att det inte var polisens uppgift att skydda kvinnor som rände ute på -kvällarna. Eller att nio av tio våldtäkter är ”felaktiga”, att kvinnor som klär sig i åtsittande kläder får skylla sig själva.

– En förändring som gör en enorm skillnad är att polisen är skyldig att inom 15 minuter åka till de kvinnor som ringer och anmäler en våldtäkt. Kvinnorna behöver inte längre komma till polisstationen. Det finns många skräckexempel om kvinnor som utsatts för hån och nya övergrepp när de kommit för att anmäla en våldtäkt.

Även om Flavia Agnes och hennes kollegor gläds år förbättringarna påpekar hon att Indien fortfarande saknar en strategi för att förebygga våld mot kvinnor.

– Kvinnorna kommer att få ta den fajten själva. Utvecklingen beror på hur vi agerar, säger Flavia Agnes.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se

Fakta.
Gängvåldtäkten i New Delhi

En 23-årig student på väg hem från en biograf i Indiens huvudstad New Delhi utsattes för en brutal gängvåldtäkt ombord på en rullande buss den 16 december 2102. Kvinnan misshandlades med järnrör och slängdes av -bussen i farten. Även hennes manlige vän misshandlades svårt.

Den 29 december avled den 23-åriga kvinnan av sina skador på ett sjukhus i Singapore.

Sex män greps för brottet. -Samtidigt demonstrerade miljontals människor under flera veckor i Indiens storstäder.

En snabbkommission ledd av domaren J S Verma föreslog i januari 2013 hårdare straff, snabbare processer och ett korrekt agerande från polisen vid våldtäkter Några veckor senare godkände presidenten möjligheten att utdöma dödsstraff för våldtäkt i allvarliga fall.

I mars 2013 hittades den huvudmisstänkte bussföraren död i sin cell. Enligt polisen tog han sitt liv genom att hänga sig.

Den 13 september 2013 dömdes fyra av de åtalade männen till döden. Den femte gärningsmannen dömdes tidigare till tre år i ungdomsfängelse. Domarna har överklagats i flera instanser och ligger nu i Högsta domstolen.

Våldtäkter i Indien

Förra året anmäldes 33 707 våldtäkter i Indien.

Året innan var antalet 24 923.

I huvudstaden New Delhi, där situationen är värst, anmäldes 1 441 våldtäkter förra året.

2012 anmäldes 585 våldtäkter i huvudstaden.

Mörkertalet tros vara stort.

I 94 procent av de våldtäkter som -anmäldes förra året var förövaren en granne, bekant eller släkting till offret.

Knappt hälften av de personer som anmälde våldtäkt 2013 var mellan 18 och 30 år.

I relation till- storleken på befolkningen anmäls betydligt fler våldtäkter i Sverige än i Indien. Så också i de flesta andra europeiska länder, jämfört med Indien.

Källa: NCRB, DN

Dn "

DN 14 dec 2014:

"Nya säkerhetsbrister upptäckta – av tidning

Norsk säkerhetstjänst utesluter inte att främmande makt placerat ut den avlyssningsutrustning som hittats i Oslo utanför bland annat Stortinget och statsministerns bostad. Politiker kräver nu en förklaring till varför det var tidningen Aftenposten och inte säkerhetstjänsten som avslöjade skandalen.

Norge skakas av en ny lucka i landets säkerhetsarbete. Den -nationella säkerhetsmyndigheten (NSM) bekräftar att man funnit falska basstationer, som kan ha använts för att avlyssna mobiltrafik vid några av landets mest centrala institutioner.

Utrustningen har hittats utanför Stortinget (riksdagen), regeringskvarteret och statsminister Erna Solbergs bostad.

– Vi måste göra allt som är möjligt för att avslöja vem eller vad som ligger bakom det här och vilket som är det faktiska omfånget, sade justitieminister Anders Anundsen till NTB.

Aftenposten har under två månader registrerat övervakningen och tagit hjälp av två säkerhetsfirmor för att lokalisera de falska basstationerna, som kan registrera och avlyssna telefoner och tappa dem på data.

Det är bara polisen och myndigheter som har tillstånd att använda sådan utrustning i Norge. Den kostar enligt tidningen mellan en halv

och två miljoner norska kronor och får inte säljas till privatpersoner i något Natoland.

– Det vi ser är någon form av underrättelseverksamhet. Det är väldigt få personer som är berättigade att använda sådan här utrustning i Norge, sade Kyrre Sletesjøe på säkerhetsföretaget CEPIA till Aftenposten.

NSM utreder händelsen och säkerhetspolisen PST säger sig inte kunna utesluta att främmande makt kan ligga bakom.

Avslöjandet väckte starka reaktioner från politiskt håll.

– Det är tankeväckande att det är journalister och en privat firma som avslöjar detta, sade Hans Olav Syversen från Kristelig Folkeparti, som menar att det borde ligga i säkerhetstjänstens intresse att kartlägga aktiviteten runt landets mest centrala institutioner.

– Särskilt om den kan spåras tillbaka till andra länders underrättelsetjänst, sade han till NRK.

Hadia Tajik, ledare för Stortingets justitieutskott, sade att avlyssning är en risk politiker måste leva med, men menar att avslöjandet visade på ett stort hot mot samhällssäkerheten och krävde regeringen på ett svar kring vem som har ansvaret för att avslöja den här typen av verksamhet.

Avlyssningsskandalen sätter åter fingret på bristande säkerhet i det norska samhället. Polis och säkerhetstjänst fick hård kritik efter terrordåden sommaren 2011 och tidigare i veckan tog sig en demonstrant ända fram till scenen under utdelningen av Nobels fredspris i Oslo Rådhus.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se

Fakta. Aftenpostens avslöjande

Med hjälp av en krypterad mobiltelefon har Aftenposten i två månader registrerat en rad platser i Oslo med ”misstänkt mobilaktivitet”.

Därefter har tidningen samarbetat med säkerhetsföretagen Aeger Group och CEPIA Technologies som har utrustning som mer precist lokaliserat falska basstationer.

De senaste två veckorna har företagen gjort en rad mätningar som visar att övervakningsutrustning med ”mycket hög sannolikhet” används aktivt i centrala Oslo.

För att helt säkert kunna veta vilken typ av utrustning som används, var den finns placerad och vem som är målet för övervakningen skulle tidningen och säkerhetsföretagen behöva göra mätningar inne i byggnader. Det har de inte kunnat göra eftersom endast polisen har befogenhet till det. **TT**

Källa: Aftenposten “

DN 14 dec 2014:

“Löneväxla lönar sig – för vissa

Intresset för att byta en del av lönen mot pension har blivit större och väntas öka under nästa år. Men löneväxling är inte möjligt för alla och ibland är det inte en bra affär. Här är tips på vad du ska tänka på innan du tackar ja.

Vid årsskiftet begränsas avdragsrätten för privatpensionssparande till 1 800 kronor per år eller 150 kronor i månaden. Men många vill fortsätta att spara till sin pension och det har gjort att alternativen blivit intressanta. Ett alternativ är att löneväxla, vilket innebär att man byter en del av lönen mot en förmån, i det här fallet pension.

Jens Lindgren, chef för produkt och IT på Handelsbanken Liv säger att fler hört av sig om löneväxling den senaste tiden. Men också att han förväntar sig att efterfrågan stiger under nästa år.

– Jag tror på en markant ökning under 2015 när det blir uppenbart att det är bra för många att löneväxla, säger han.

Jens Magnusson, privatekonom på SEB, och Mattias Munter, pensionsekonom på Skandia är inne på samma linje.

– Framför allt är det företagens HR-personal som har hört av sig, säger Jens Magnusson.

För att visa hur löneväxling fungerar har vi tagit fram några exempel i grafiken här på sidan. Tanken är att visa själva principen mer än exakta belopp. Självfallet kan skatter och avgifter ändras under årens lopp och avkastningen bli både högre och lägre än de 2 procent vi räknat med.

Vi visar avkastningen utan skatte-avdrag och vi har inte heller tagit hänsyn till att den som löneväxlar måste betala inkomstskatt när pengarna tas ut.

Så här fungerar löneväxling till pension:

Att växla. Du avstår från en del av lönen som i stället sätts in i ett pensionssparande. Lönen sjunker alltså med samma belopp som du pensionssparar och du får ut mindre pengar efter skatt. När du tar ut pensionspengarna beskattas de som inkomst av tjänst.

Arbetsgivaren avgör. Det är de enskilda arbetsgivarna som bestämmer om de anställda får löneväxla. Det går alltså inte att kräva att få spara en del av lönen som pension. Vill du inte löneväxla kan du förstås avstå.

Inte för alla. Löneväxling är i princip bara bra för dem som har en löneinkomst på ungefär 40 000 kronor i månaden eller mer. Hamnar lönen, efter löneväxlingen, -under 39 100 kronor 2015 tjänar du in mindre allmän pension i det statliga systemet. Blir lönen ännu lägre påverkas även föräldraförsäkringen, sjukpenningen och a-kassan. Se i grafiken var inkomstgränserna går.

Enligt Statistiska centralbyrån, SCB, var det cirka 585 000 personer, eller ungefär var tionde löntagare, som tjänade mer än 40 000 kronor i månaden under 2013 och det är sannolikt fler som kommer upp i den lönen 2015.

Extra pengar. Arbetsgivaravgiften på din lön är 31,42 procent men när lönen växlas till en pensionspremie betalar arbetsgivaren i stället en särskild löneskatt på 24,26 procent. Det gör att arbetsgivaren kan betala in mer pengar till din pension utan att det kostar något extra.

Kolla tjänstepensionen. Om du löneväxlar ska tjänstepensionen beräknas på den lön du hade före växlingen. Annars förlorar du tjänste-pension på att löneväxla.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN 14 dec 2014:

“Här är några andra sätt att spara till pensionen

Avdragsrätten för privat pensionssparande minskas kraftigt nästa år. Men begränsningen gäller inte alla och det finns andra sätt att spara till pensionen.

Onsdagen den 3 december röstade riksdagen igenom nya avdragsregler för privat pensionssparande i samband med omröstningen om statsbudgetens utgiftsramar och inkomster. Under 2015 begränsas avdragsrätten till 1 800 kronor per år eller 150 kronor i månaden, jämfört med dagens 12 000 kronor per år.

Men alla berörs inte av de nya reglerna. Begränsningen gäller inte dem som driver ett eget företag och inte heller dem som har en arbetsgivare som inte betalar tjänstepension. De får göra avdrag för pensionssparande på upp till 35 procent av inkomsten eller högst 445 000 kronor per år även i fortsättningen. Löneväxling omfattas inte heller av begränsningen.

För alla andra är det direkt dåligt att pensionsspara mer än 1 800 kronor nästa år. Det beror på att du sparar med dina skattade pengar utan att få skatteavdrag, samtidigt som du får betala skatt en gång till när du tar ut pengarna – alltså dubbel skatt.

De pensionspengar du sparat ihop till och med 2014 berörs inte av de nya reglerna. Du fick skatte-avdrag när du sparade pengarna och du får betala inkomstskatt när du tar ut dem.

Det sparade pensionskapitalet ligger kvar hos banken -eller pensionsbolaget i det som kallas fribrev och väntar på att du ska börja ta ut det. Men det är en god idé att se över ditt sparande då och då även om du inte gör några nya insättningar.

Vill du fortsätta att spara till din pension bör du välja en annan sparform. De alternativ som lyfts fram är investeringssparkonto, ISK, och kapitalförsäkring.

Båda sparformerna kan liknas vid ett skal som du kan fylla med olika innehåll. Det kan vara allt ifrån vanligt banksparande till fonder och enskilda aktier.

Fördelen med ISK och kapitalförsäkring framför vanligt sparande gäller beskattningen. I stället för en kapitalvinstskatt på 30 procent av vinsten när du säljer, betalar du en årlig schablonskatt.

Med schablonbeskattningen kan du köpa och sälja aktier och fonder utan att behöva skatta för vinsten eller ta upp den i deklarationen. Det gör att det är mycket enklare att byta.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN 14 dec 2014:

”Vi vill bli ett London i Asien”

“När en större del av befolkningen blir medelklass i Asien krävs det mycket kapital till satsningar på infrastruktur. Det menar Magnus Böcker, vd för Singaporebörsen.

Magnus Böcker var tidigare chef för Stockholmsbörsen som ägs av amerikanska Nasdaq. Han blev 2009 chef för börsen i Singapore. Han blev omtalad när han inte släppte in den kinesiska e-handelsjätten Alibaba. Nu är han i Sverige för att berätta om utvecklingen i Asien för svenska investerare.

– Behovet av kapital till infrastrukturinvesteringar är enormt och vi ser ett stort intresse från Europa, konstaterar han.

Böcker backar upp sin analys med att det finns 500 miljoner i regionen som kan kallas sig medelklass och antalet kommer att dubblas på tio år.

– Det kommer bland annat att kräva att vatten och avloppssystem byggs ut, liksom transporter, telenät och energisystem, säger han.

Enligt Asiatiska utvecklingsbankens, ADB, beräkningar kommer det att krävas enorma 60 biljoner kronor (60 000 000 000 000). En stor del av satsningarna ska komma från obligationsmarknaden och Singaporebörsen kommer att öppna en börs för företagsobligationer under 2015.

Kravet på stora investeringar kommer också att leda till många börsnoteringar i regionen och antalet väntas överstiga både USA:s och Europas, enligt prognoserna.

I höstas börsnoterades den kinesiska e-handelsjätten Alibaba. Men där var det New York-börsen som öppnade sina dörrar i en rekordstor notering. Med tanke på det geografiska läget borde Singapore kunnat vara ett alternativ.

– Självklart var vi intresserade och initialt såg vi Alibaba som ett väldigt attraktivt företag att notera. Men med de regler de satt upp för bolagsstyrning när det gäller transparens och hur man tillsätter styrelser och liknande kunde vi inte notera dem, säger han.

– Vi har väldigt strikta och tydliga regler för vad som gäller för bolagsstyrningen, säger Magnus Böcker.

Magnus Böcker räknar med att det kommer att finnas sju riktigt stora börser i Asien framöver. Det handlar om Bombay i Indien, Shanghai och Hongkong i Kina, Seoul i Sydkorea, Tokyo i Japan, Sydney i Australien och Singapores börs.

– Singapore och Hongkong är mer internationella medan de andra främst är inhemska. Vi jobbar för att få förtroendet att vara ett London i Asien, säger Magnus Böcker.

Själv investerar han gärna i aktier men gör inga snabba affärer.

– Jag har sparat i aktier sedan jag var liten kille. Det är kul med företag och spännande med en aktieportfölj som man följer och se om man tänkt rätt, berättar han.

– Jag får erkänna att den är lite mer Asienfokuserad i dag.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN 14 dec 2014:

“Maria Crofts: Så påverkas du av den nya budgeten

Det kommer många frågor om vad som egentligen gäller efter budgetomröstningen i riksdagen. Här går jag igenom nyheterna som rör privatekonomin.

Krönika
Regeringen förlorade budgetomröstningen och Alliansen vann. Därför är det Alliansens budget som gäller under 2015.

Så långt tror jag att de flesta hänger med. Men det verkar finnas en stor osäkerhet om vad det egentligen innebär. Det är inte konstigt eftersom det är krångligt att hålla isär olika förslag och komma ihåg exakt vilka partier som står bakom dem. Därför är det bra att veta hur det går till när riksdagen fattar beslut om budgeten.

Först röstar riksdagen om ramarna för inkomsterna och utgifterna i statsbudgeten. Alltså hur stora inkomsterna blir, hur mycket pengar staten kan göra av med totalt och hur utgifterna fördelas mellan de 27 olika utgiftsområdena. Det beslutet fattade riks-dagen onsdagen den 3 december när regeringens budget röstades ned. Nästa steg är att riksdagen ska fördela utgifterna inom de olika utgiftsområdenas verksamheter. Det är massor av omröstningar och de sker de närmaste veckorna.

Men när det gäller de flesta förslagen kring privatekonomin behöver vi inte vänta tills alla omröstningarna är klara för att veta vad som gäller. Förändringarna som rör skatterna påverkar statens inkomster och utgifter och därför kom de med i beslutet den 3 december.

Det betyder att riksdagen har bestämt att avdraget för privat pensionssparande ska sänkas till 1 800 kronor 2015, att skatten höjs på tobak och alkohol och att fordonsskatten höjs. I de här frågorna hade regeringen och Alliansen samma förslag så det spelade egentligen ingen roll vilken budget som vann.

Samtidigt röstade riksdagen ned de skatteförändringar regeringen ville ha. Det blir ingen skattehöjning på inkomster över 50 000 kronor i månaden och skiktgränsen för när man ska betala statlig skatt höjs inte bara i takt med prisökningarna utan även med 2 procentenheter.

Sänkningen av skatten för pen--sionärer uteblir liksom den särskilda löneskatten i arbetsgivaravgiften för 65-plussare. Det kan också vara bra att veta att rut- och rotavdragen fortsätter att vara som i dag.

Regeringens övriga plånboksförslag kommer med största sannolikhet att röstas ned i riksdagen de närmaste veckorna. Därför blir det inga höjningar av taket i a-kassan, underhållsstödet till ensamstående föräldrar eller sjukersättningen.

Det här är läget i korthet och jag hoppas att genomgången är till hjälp för dig som undrat hur det egentligen blir med de förslag som varit uppe i debatten.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN 14 dec 2014:

“Deltidsarbete ger storförlust

En lågavlönad kommunalt anställd person kan förlora över tusen kronor i månaden i tjänstepension om han eller hon arbetar länge deltid. Det har tjänstepensionsbolaget AMF räknat ut. För högavlönade är förlusten ännu större.

Pensionsmyndigheten, politiker och pensionsexperter har länge upprepat samma sak: den som arbetar deltid länge kommer att få ”betala” det med lägre pension.

Nu har AMF tagit fram en beräkning som visar konsekvenserna. Med utgångspunkt från en ung lågavlönad person anställd i en kommun eller ett landsting, har de simulerat vad deltidsarbete skulle innebära. För denna person innebär 20 års arbete på 50 procent en pension som årligen är 12 800 kronor mindre än vid heltidsarbete.

Den som arbetar 75 procent under fem år förlorar 2 200 kronor årligen i pension, motsvarande drygt 180 kronor i månaden. Det kanske inte låter mycket, men denna person börjar arbeta vid 21 års ålder och har då en månadslön på 20 000 kronor. Dessutom gäller beräkningen endast tjänstepensionen. Även den statliga allmänna pensionen blir lägre av deltidsarbete.

Det är också dyrare att arbeta deltid i början av arbetslivet, eftersom man då går miste om ränta-på-ränta-effekten, det vill säga att de pensionspengar som arbetsgivaren betalar ger en avkastning hela vägen fram till pensionen. Har man en högre lön blir effekten ännu större.
Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN 14 dec 2014:

“Uppkoppling ger säkrare lastbilstrafik – och nya jobb

De svenska industrierna genomgår än en gång en stor omställning. Men precis som efter tidigare paradigmskiften förväntas Sverige kliva ut på andra sidan starkare än tidigare.

Omställningen är inte unik för Sverige. I Tyskland har den fått namnet industri 4.0. Namnet anspelar på att industrin nu genomgår den fjärde stora omställningen sedan den industriella revolutionen.

Efter ångmaskinen, elektriciteten och automatiseringen är det dags för ”sakernas internet” att förändra industrin. Sakernas internet är den uppkopplade värld där apparater som klockor, kylskåp och bilar lever och kommunicerar med varandra.

Inom industrin betyder det att alla led i produktionen kan kommunicera med varandra. Varje del kommer med en egen digital ritning och vet sin egen plats i produktionsledet.

Hos lastbils- och busstillverkaren Scania innebär digitaliseringen av industrin bland annat att varje lastbil blir lättare att anpassa efter kundernas behov. Det har lett till en stor ökning i produktiviteten. I dag arbetar ungefär lika många i produktionen som 1990, men produktiviteten har nästan trefaldigats, från 2,7 fordon per år och anställd till 7,4. Samtidigt har antalet anställda inom forskning och utveckling ökat från 1 000 till 3 600 anställda.

Försäljningen av tjänster och serviceavtal ökar också. Hos Scania står fordonsförsäljningen i dag bara för 50 procent av de totala intäkterna.

– Många tror att industri bara handlar om tillverkning, men vi håller på att utvecklas till en tjänstesektor också, säger Bengt Lindberg, professor i industriell produktion på KTH.

Joanna Daugaard och Caroline Ede arbetar med Scanias uppkopplade tjänster och kundlösningar.

I varje lastbil som säljs i Europa finns möjligheten att aktivera en kommunikationscentral som kan läsa av all information från lastbilen. Informationen som Scania får från lastbilen kan sedan användas för att ta reda på hur bilen mår och vad som behöver åtgärdas och för att hjälpa föraren att köra på ett bättre sätt. Datorn kan också upptäcka om någonting håller på att gå sönder och måste bytas ut och skicka den informationen till åkeriets dator.

Om någonting ändå skulle gå sönder kan datorn skanna av vilken del som måste bytas ut och skicka informationen till en servicebil som då kan ta med rätt reservdelar.

– Tidigare tändes en servicelampa som indikerade att lastbilen skulle in på service efter ett visst antal mil. Men lastbilar slits olika och med den nya tekniken är det möjligt att anpassa serviceintervallerna för varje lastbil, säger Joanna Daugaard.

Varje industriell omställning har fört med sig en oro om att jobben ska försvinna och att människor ska bli förlegade. Men historien har visat att ekonomin har förbättrats och nya jobb skapats efter varje omställning.

– Förr var vi svarvare och borrare men de jobben finns knappt nu. Den nya industrin kommer att skapa nya jobb inom nya yrkes-kategorier som inte finns i dag, säger Bengt Lindberg.

Jakob Lind jakob.lind@dn.se

Jobben som ökar

Framförallt ökar de mer högkvalificerade jobben inom industrin.
Mjukvaru- och systemutvecklare
IT-arkitekter
Testare och testledare
Civilingenjörer, elkraft,
Civilingenjörer, elektronik och teleteknik
Civilingenjörer, maskin
Motsvarande ingenjörer med treårig utbildning (högskoleingenjörer)
Även verkstadsmekaniker, CNC-operatörer och den lilla men specialiserade yrkesgruppen verktygsmakare.

Jobben som minskar

Inom industrin som helhet krymper antalet jobb inom produktion.
Framförallt minskar behovet av montörer och operatörer.

Källa: Håkan Gustavsson, analytiker på Arbetsförmedlingen. Analysen avser de kommande tio åren. “

DN 14 dec 2014:

“De jobbar på i ullstrumporna

Nästan alla ”svenska” kläder tillverkas i dag utomlands. Men Woolpower både väver tyget och syr underställ och strumpor i Östersund. – Våra ägare vill behålla produktionen i Sverige trots att det ger lägre vinst. Det kommer att löna sig på sikt, säger vd Linus Loveblad.

– Här sitter administrationen, säger Woolpowers vd Linus Loveblad i förbigående när vi hastigt går genom den barackliknande korridoren.

Det är företagsledningen han talar om. Nu är vi på väg till den riktiga verksamheten förstår vi, fabriksgolvet.

– Det här kommer du inte att kunna se någon annanstans i Sverige i dag, säger Linus Loveblad när vi kommer in i stickningen, den första av fabrikens tre delar.

Här vävs merinoullen med syntetinslag för hållfastigheten till luftiga tyger av varumärket ullfrotté som hela företaget Woolpower bygger på.

Ullfrottén uppfanns av dåvarande Vinettafabrikens ingenjörer i samarbete med militären i början av 70-talet. Kravet var att få fram ett varmt, luftigt och samtidigt tåligt tyg till militären. Och fortfarande är militären, polisen, brandkåren och livräddningen viktiga kunder – och inte minst viktiga marknadsförare.

I stickningen snurrar och pyser det överallt. Maskinerna tillverkar tuber i olika storlekar av garnet. Det är en av hemligheterna till att företaget har lyckats med att behålla all tillverkning i Sverige.

– Tubstickningen gör att vi minimerar antalet sömmar i plaggen. Det gör dem tåligare, men sömnaden är också den mest kostnadskrävande delen av tillverkningen, säger Linus Loveblad.

Bakom en plastdörr öppnar sig nästa steg i tillverkningen, beredningen. Här tvättas och tumlas tyget till olika storlekar.

Vid en maskin står Annelie Wikström och trycker ned stansjärn likt gigantiska pepparkaksformar över tyget. Just den här stansningen ska bli undertröjor.

Det tyg som blir över vid stansningen samlas ihop och pressas till innersulor till skor.

– Sulor av merinoull, finare kan det inte bli. Det var en tjej här på Mittuniversitetet som kom på det i sitt examensarbete, berättar Linus Loveblad.

Så kommer vi in på den del i fabriken där de flesta arbetar: sömnaden. Morgonskiftet håller på att avsluta sitt arbete. Alla sömmerskor bär hörselkåpor där de kan lyssna på musik eller talböcker.

Sömnaden är uppdelad i åtta linor för olika produkter, som långkalsonger, jackor eller tröjor. Men i stället för att varje sömmerska

sitter still och syr var sin liten del av plaggen flyttar sömmerskorna här med linan och syr alla moment själv.

– Det finns två stora fördelar med det. Dels blir varje sömmerska ansvarig för slutprodukten, dels är det betydligt bättre för arbetsmiljön att kunna variera arbetsuppgifterna, säger Linus Loveblad.

Emelie Dillner synar noggrant en rosa blixtlåskofta – eller Full zip jacket, som den formellt heter. På ett ställe vid blixtlåset viker sömmen kort av en millimeter, knappt synbart för ett otränat öga.

– Den här går till andrasorteringen, säger hon snabbt, klipper bort sitt kvalitetsmärke och lägger koftan åt sidan.

Emelie Dillner tycker också att det är bra att ha slutkontrollen av det hon sytt. I varje plagg syr hon och de andra sömmerskorna in ett kvalitetsmärke med sitt eget namn på.

– Ibland har jag fått tackkort från folk på olika håll i världen från människor som bär mina plagg, det är roligt, säger Emelie Dillner.

Ungefär 35 plagg hinner hon med under en dag.

Det är inte helt lätt att överleva som en textilfabrik med all tillverkning i Sverige. De yrkeskategorier som Woolpower behöver går knappt att finna i dag. Man anställer dem man litar på och lär upp dem, för en sömmerska kan det ta ett par år att komma upp till full kapacitet. Lönekostnaden för en sömmerska här skulle räcka till alla sömmerskor i en fabrik i Bangladesh.

Men valet att inte flytta produktionen till låglöneländer är ett mycket medvetet val som ägarna gjort. De är övertygade om att företagets värderingar på lång sikt kommer att löna sig.

– Våra kunder ska veta att den som tillverkar våra plagg lever under samma villkor som de själva vad gäller till exempel semester, lön och arbetstider. På det området har vi inte så många konkurrenter, säger Linus Loveblad.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se

Fakta. Woolpower

Antal anställda: 95
Omsättning 2013: 70 miljoner kronor.
Försäljning: 80 procent går på export till 25 länder.
Ägare: Familjeföretaget Ekstigen AB, som också äger Gränsfors bruk och Gränsfors smide, som bland annat tillverkar yxor och kofotar.

Historik: Började som KF-ägda Vinetta 1969. Företaget hade som mest mer än 530 anställda och tillverkade framför allt nylonstrumpbyxor. I början av 1970-talet utvecklades materialet Ullfrotté original i samarbete med svenska försvaret. Målet var att ta fram varma, hållbara och lättskötta underställ. De första Ullfrotté-plaggen började tillverkas 1972. Efter flera namn- och ägarbyten på vägen, ändrades namnet på företaget 1999 till Ullfrotté AB. Sedan hösten 2008 heter företaget Woolpower AB.

Övrigt: Woolpower vann tidigare i år en stor upphandling om underställ till svenska försvaret som kommer att öka omsättningen med 20 procent. Sedan i juli har man nyanställt 25 personer.
DN

Fakta. 30 år av svenskt mode

1983 Gunilla Pontén öppnar butik i SoHo, New York.
1993 Filippa K lanseras och slår igenom med stretchjeans och tighta t-tröjor.
1995 Lars Wallin vinner Guldknappen och Anna Holtblad nordisk Designpris.
1996 ACNE grundas.
1999 WE (nu WeSC) startas.
2003 Svensken Lars Nilsson tar över på Nina Ricci.
2005 House of Dagmar vinner Årets rookies och Cheap Monday startas.
2006 Modeveckan i Stockholms startas.
2007 Svenske Paulo Melim Andersson utnämns till designchef på franska modehuset Chloé.
2008 I april utser Financial Times H&M till Europas starkaste varumärke före bland annat Carrefour och Ikea.
2010 Svenska varumärket Black Book blir förste svenska varumärket att samarbeta med H&M.
2011 Elin Kling gör en kollektion för H&M och blir då Sveriges första modebloggare att göra en kollektion för klädvaruhuset.
2012 Bea Åkerlund (bilden)stylar Madonna på Superbowl och anses vara en av världens främsta stylister.
2013 CNN utser Sverige till Världens näst bäst klädda land efter Italien. “

DN 14 dec 2014:

“Johan Schück: Den nya industriella revolutionen är en jätteutmaning

Världen rusar in i en ny industriell revolution, där utvecklingen mot ökad automatisering och digitalisering går mycket snabbt. Om Sverige ska förbli ett ledande industriland måste också samhället förändras.

En av årets succéböcker heter ”The second machine age” av Erik Brynjolfsson och Andrew McAffe vid MIT (Massachusetts institute of technology). Där beskrivs målande hur det pågår en andra in-dustriell revolution, liknande den första -revolutionen som gav oss ångmaskinen, elektriciteten och explosionsmotorn.

Nu rör det sig i stället om digitalisering och automatisering, som innebär att gamla företag och jobb försvinner – för att ersättas med nya. Produkter och tjänster byts ut, vilket ställer krav på andra kunskaper. Det är en period av väldig omställning, där avigsidan är att många får svårt att hänga med.

Möjligheterna är enorma, vilket uttrycks av Moores lag som säger att antalet transistorer som ryms på ett datorchip hela tiden ökar exponentiellt. Detta har gällt sedan 1960-talet, men får allt större inverkan. Inget tycks bromsa den dramatiska utvecklingen som påverkar alla branscher, även utanför industrin.

Det är lätt att fascineras, men också att bli skrämd. I en tid med snabb industriell omvandling ställs också allt större krav på individerna, som är olika rustade att klara förändringar.

Främst i USA har följden blivit ökade inkomstskillnader, medan Europa har drabbats av långvarigt hög arbetslöshet. Båda inslagen finns även i Sverige.

Hittills har det ändå gått bättre hos oss än på många andra håll. Men inget är farligare än att lita på gamla meriter och invagga sig i falsk trygghet. En färsk rapport från konsultföretaget Boston Consulting Group, BCG, visar att Sverige – och andra nordiska länder – står inför stora utmaningar.

Den nordiska konkurrenskraften utgör, enligt BCG-rapporten, i allt högre grad en illusion. Produktiviteten sackar, liksom investeringarna. Industrins ställning försvagas, inte enbart i sysselsättningstermer utan även som andel av hela ekonomin.

Men delvis handlar detta om definitioner, eftersom gränsen mellan industri och tjänster inte är glasklar. För Sverige är dock ett problem att de multi-nationella företagen lägger allt mer av verksamheten utomlands. De mindre och medelstora företagen växer inte tillräckligt för att fylla luckan.

En väsentlig förklaring är bristen på arbetskraft med rätt utbildning, samtidigt som det inte är tillräckligt attraktivt för välutbildade att flytta hit. De svenska utbildnings- och skattesystemen svarar inte mot dagens behov att få fram talanger och kunna locka till sig ännu fler. I takt med globaliseringen har även arbetsmarknaden blivit allt mer internationell.

Enligt vår svenska självbild är Sverige ett ledande industriland. Det stämmer så tillvida att exporten till två tredje-delar består av industriprodukter som tillverkas av många framstående företag. Men dagsläget är en sak och framtiden kan snabbt bli en annan.

Nu krävs att samhället tydligare anpassar sig till de krav som följer av den andra industriella revolutionen. Främst gäller att vi måste satsa mer på utbildning och göra det lönsammare att utbilda sig. Annars kan Sverige inte förbli ett land som ligger långt framme.

Johan Schück johan.schuck@dn.se Johan Schück är samhällsekonomisk krönikör.

Tio-i-topp.
Attraktivaste länderna att jobba i
1. USA 42%
2. Storbritannien 37
3. Kanada 35
4. Tyskland 33
5. Schweiz 29
6. Frankrike 29
7. Australien 28
8. Spanien 26
9. Italien 25
10. Sverige 23
I webbundersökningen deltog 203 756 personer.
Källa: Boston Consulting Group “

DN 14 dec 2014:

“Robotar och nya material tar över

Blir robotarna de nya industriarbetarna, byggs framtidens bilar av trä och ska nya hus skrivas ut av 3D-skrivare? Ulf Boman, framtidsstrateg på analysföretaget Kairos Future och Cecilia Beskow, samhällspolitisk chef på fackförbundet Unionen har gjort en trendspaning över industribranschens framtid.

1 Robotarna tar över

Precis som i många andra branscher pågår en digitalisering och automatisering inom industrin. Det är inte bara enkla arbetsuppgifter som tas över av robotar, även saker som att hantera en stor mängd data och skapa ritningar automatiseras. Det betyder att sättet vi arbetar på kommer att förändras. Människor måste utföra de arbetsuppgifter som robotar inte klarar av. Till exempel att vara kreativa. Digitaliseringen bidrar till att skynda på övergången från att ett industrisamhälle till ett tankesamhälle. I tankesamhället utgörs råvaran av kunskap och förmågan att kombinera olika människors kunskaper och att tänka det nya otänkta är själva ”fabriken”. För utbildningsväsendet och för industriföretagen gäller det att satsa hårt på att utbilda fler med rätt kompetens för de nya industrijobben. Det blir en utmaning att ändra synen på industrijobb och locka unga till branschen.

2 3D-teknik

3D-tekniken utvecklas hela tiden och redan i dag kan man skriva ut hela bilar och hus i 3D-skrivare. I framtiden kommer den tekniken användas mer och konsumenter ska själva kunna skriva ut saker de beställer på nätet. Bara fantasin sätter gränser för vad man kan skriva ut. Det här betyder också att fabriker kommer att se helt annorlunda ut än nu. Det går till exempel att rita en produkt i Sverige och skriva ut den på andra sidan jorden, eller tvärtom.

3 Fabriken i fickan

Ny teknik gör att man i princip kan styra en fabrik från mobiltelefonen man har i fickan. När bilars motorer är helt digitaliserade kan man uppdatera sin bil och laga fel utan att åka till en fysisk verkstad. Det innebär att arbeta mer flexibelt och på distans. För svenska företag kan det leda till ökad globalisering och att gränserna mellan arbeta och fritid suddas ut. Globaliseringen kan ställa högre krav på att de anställda ska vara tillgängliga på obekväma arbetstider och göra att kulturell och språklig kompetens blir viktigare.

4 Nya material och nya användningsområden

I framtiden hittar vi nya material. Dessutom kommer vi inse att det går att göra saker man inte visste att man kunde göra när man kombinerar olika material. Ett exempel på det är grafen, vars upptäckare fått Nobelpris. Nu ser man att grafen kan alstra el ur luft. Ett annat exempel är möjligheten att hantera trådlösa nätverk med ledlampor. Skogsindustrin och stålindustrin kommer inte att dö ut. Däremot är det troligt att de förändras. Kanske kan man göra andra saker av papper och kanske kan man använda trä som konstruktionsmaterial i större utsträckning. Framtidens bilar skulle kunna vara gjorda av trä.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

DN 14 dec 2014:

“Så ska unga lockas till industrin

Industrin behöver de närmaste åren anställa många nya medarbetare, men allt färre ungdomar söker sig till industrijobb. För att locka fler har arbetsgivarna och facket skapat en modell för yrkesintroduktion med utbildning och handledning.

– Det här är ett bra sätt att komma in på arbetsmarknaden, tycker 20-årige Elias Bengtsson, som den 1 oktober började sitt introduktionsår hos Ellco Food i Klippan i Skåne, där ett åttiotal anställda tillverkar proteintillsatser till livsmedelsindustrin.

75 procent av tiden jobbar han skift i fabriken, med lön enligt kollektivavtal. Under resterande 25 procent får han utbildning och handledning.

– Att göra saker med händerna och inte bara sitta ned passar mig, konstaterar han.

Efter gymnasiet pluggade Elias Bengtsson först ett halvår i Kalmar för att bli gymnasielärare, men kom fram till att det inte var hans grej. När han i somras fick sommarjobb hos Ellco var planen att till hösten i stället börja läsa till förskollärare.

– Men jag trivdes här på Ellco, så när jag fick möjligheten att stanna ett år tog jag den. Nu ser jag absolut en framtid inom industrin.

De senaste åren har det talats mycket om ”jobbpakter” och yrkesintroduktion för unga arbetslösa. Flera branscher har slutit avtal om att unga ska slussas in via arbete på 75 procent och utbildning på 25 procent.

Modellen kommer från just industrin, som 2010 var först ut. Men Annelie Borgström på fackförbundet IF Metall poängterar att det i första hand handlar om nödvändig kompetensöverföring, inte om en arbetsmarknadsåtgärd.

– Den vänder sig till unga vuxna som vill jobba inom industrin, men som saknar rätt utbildning, säger hon.

Svensk industri står inför en krävande generationsväxling. Enligt SCB kommer det om 15 år att saknas 100 000 teknikutbildade.

De första åren gick det väldigt trögt att få arbetsgivarna att nappa. Men från i januari i år kan företagen söka ekonomiskt stöd från Arbetsförmedlingen för att finansiera handledningen, och i dag är 503 ungdomar anställda inom ramen för avtalet.

En del företag har tagit in någon de känner till sedan tidigare, som i Elias Bengtssons fall via sommarjobb, medan andra sökt lämpliga kandidater genom till exempel speeddejting. Senast en månad före introduktionsårets slut måste arbetsgivaren ge besked om praktikanten får stanna.

– De allra flesta kommer att bli kvar som fast anställda, säger Annelie Borgström på IF Metall.

På Ellco håller IF Metallklubbens ordförande Jimmie Ågren i utbildning och handledning för två ungdomar. Han tror att företaget kommer att anställa fler via yrkesintroduktionen.

– 15 procent av våra anställda går i pension de närmaste fem åren. Och det här är ett mer effektivt sätt att få in nya anställda än via semestervikariat. Vi kan systematiskt gå igenom maskin för maskin. Efter ett år kan de gå in på skiftet som fullärda, då kan de lika mycket som den som kommit in på annat sätt tar tre år på sig att lära.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se

Fakta. Utbildning och handledning under ett år

Yrkesintroduktionen pågår som regel i ett år och innebär arbete med avtalsenlig lön på 75 procent och utbildning på 25 procent.

Syftet är att unga vuxna under 26 år utan relevant yrkeserfarenhet ska komma in på industrijobb. Det går alltså inte att inom yrkesintroduktionen anställa en utbildad svetsare att utföra svetsarbete.

Den lokala fackklubben måste godkänna modellen.

På fackförbundet IF Metalls avtalsområden är i dag 503 ungdomar provanställda inom ramen för yrkesintroduktion. 400 stycken, på Volvo, och övriga på olika små och medelstora företag i södra och mellersta Sverige.

Alla ska ha tillgång till handledare och utvecklingsplan. Sedan i januari i år kan företagen söka ekonomiskt stöd för handledningen från Arbetsförmedlingen (ca 2 500 kronor i månaden).

Dn

Kompetens är Sveriges konkurrenskraft

”Vi kan konkurrera med att vi har varit och är väldigt produktiva och har ett högt kunskapsinnehåll. Jämfört med många konkurrentländer är Sverige mindre hierarkiskt och det finns ett mer decentraliserat beslutsfattande i företagen. Det gör att vi har möjligheter att ta vara på människors kompetens.” Det säger Erica Sjölander som är ny chef för IF Metalls utredningsenhet till fackförbundets tidning Info. Hon tror också att stabil ekonomi och ansvarsfull lönebildning är faktorer som gör Sverige till ett attraktivt land att investera i.

Dn “

DN 14 dec 2014:

“Därför är minnet och historien en strid på liv och död i Sydafrika

Jordens historia sträcker sig längs en blodig tidsaxel av kolonialism och rasism – fram till en kanske enad mänsklighet. Få andra länder förkroppsligar denna historia tydligare än Sydafrika. Filosofen Hans Ruin besökte landet för att lyssna till ekon av mänsklighetens förflutna.

I Hector Pieterson museum i Soweto vårdas minnet av upproret 1976. Hector var ett av de hundratals barn som sköts ihjäl av polisen. Fotografiet av hans livlösa blodiga kropp i famnen på en äldre pojke blev en symbol för den förnyade kampen mot apartheid. I museet kan man bland annat läsa: ”Demokratin kräver en pågående hågkomst av delade minnen. De berättelser som människor berättar om det förflutna bidrar till en förståelse av vilka vi är”.

Budskapet är ett av många vittnesmål om den intensiva minnespolitik som iscensattes när ANC kom till makten 1994 av Mandela personligen och vidarefört av Mbeki. Tilliten till ett ”vi” bör dock snarare ses som en hoppfull symbol än en verklighet. I Sydafrika är minnet och historien en strid på liv och död, och sanningskommissionens hopp om att nå försoning och gå vidare har inte lagt tiden tillrätta.

I Johannesburg finns också Apartheidmuseet. De båda museerna vårdar minnet av kampen och de döda, men de är riktade mot framtiden. Det första som möter besökaren på Apartheidmuseet är Mandelas episka ord: ”Att vara fri är inte bara att kasta av sig sina bojor, utan att leva på ett sådant sätt som respekterar och bidrar till andras frihet”.

Walter Benjamin skriver i ett av sina historiefilosofiska fragment att ”bara den historieskrivare kan tända hoppets gnista i det förgångna som är genomsyrad av insikten att inte ens de döda kommer att gå säkra för fienden om han segrar”. Till detta lägger han sedan till: ”Och denna fiende har inte upphört att segra”. Orden är nedtecknade i desperation då han redan var på flykt undan nazisterna, bara några månader före hans självmord på gränsen mellan Frankrike och Spanien hösten 1940.

När Nationalistpartiet överraskande vann valet i Sydafrika 1948 och inrättade *apartheid* – ”åtskillnad” – var det också en seger för de som stött Nazityskland under kriget. Följande år invigdes det stora Voortrekker-monumentet utanför Pretoria, en fyrtio meter hög egyptisk-germansk tempelstruktur. Vid dess entré står en värnlös boerkvinna med två barn klängande runt sin midja gjutna i brons. I en lång fris inuti byggnaden skildras de boerpionjärer som vandrade ut från Kapprovinsen in i landet under 1830-talet, som angreps av och senare själva besegrade en zuluarmé i en legendarisk strid den 16 december 1838.

Varje år just denna dag letar sig solens strålar in genom en liten öppning i himmelskupolen och träffar den gröna stensarkofag fyrtio meter nedanför som symboliserar de döda boerledarna. Med sin evigt brinnande eld bildar det arkaiskt utformade templet en grundval för den framtida rasåtskillnadspolitiken.

Efter 1994 fördes intensiva diskussioner om vad man skulle göra med byggnaden. Till sist valde man att låta den bestå, som en del av försoningspolitiken. För en utomstående betraktare är det närmast ofattbart att det kunde ske, som om Tyskland efter 1945 skulle fortsätta vårda något av det tredje rikets kultplatser. Men under vårt besök var det fullt av afrikaans-talande skolklasser som leddes runt framför den dramatiska frisen som visar hur värnlösa boer huggs ner av svekfulla zuluer.

Som ett led i försöket att skapa nya minnen för en annan framtid valde staten i stället att på en intilliggande kulle låta uppföra ett nytt monument, ”Freedom park”, som nyligen invigdes. Också här brinner en eld, men för hågkomst och försoning. Också här minns man de döda genom att hela byggnaden och intilliggande murar gjorts till en symbolisk gravplats, där namn på deltagare i de stora konflikter som präglat landet har skrivits in på de 200 000 stenarna. Här får också boerna vara med, men i form av de kvinnor och barn som internerades av engelsmännen och avled under Boerkriget, eller som det heter här: ”Det sydafrikanska kriget”.

Ingenstans i världen torde föresatsen att verkligen ”representera historien” i hela dess individuella tragedi fått ett så ambitiöst konstnärligt uttryck. Från denna av död och minnen formade plats kan man se Voortrekker-monumentet, men som en liten ask i fjärran. Den som sedan går stigen ner till den ekumeniska minneslunden vänder det ryggen och förflyttar sig utom dess synhåll. Som arkitektoniskt gestaltad minnespolitik är det enastående.

Parallellt med dessa sofistikerade minnesmärken över den traumatiska närhistorien skapas nu också en helt annan tidsaxel. Ett återkommande inslag i såväl Apartheidmuseet som Frihetsparken är nämligen kopplingen till landets äldsta historia av mänskliga och förmänskliga kvarlevor. I båda dessa institutioner leds betraktaren längs en tidslinje från de tidigaste resterna av mänskligt liv fram till den moderna historien med Mandelas och ANC:s seger.

Budskapet är tydligt: människan började sin vandring här, hon har övervunnit många hinder, däribland rasism och kolonialism, men nu kan hon omfatta denna långa vandring i bejakandet av en enad mänsklighet på afrikansk grund. I sin syftning återknyter denna humanism till etablerade föreställningar om en universellt delad rättsnorm i FN-deklarationens anda, i en på samma gång öppen och situerad gestalt.

Den är situerad i meningen att den nu knyts till en viss ort, nämligen den afrikanska kontinenten. Samtidigt är den till sitt innehåll inte knuten till något historiskt ursprung utan länkas i stället till landets nyligen genomförda fredliga revolution och dess liberala konstitution. Genom Mandelas exempel görs inte bara den mänskliga utan också den för-mänskliga historien läsbar som en möjlig väg mot en enad mänsklighet.

Det verkliga hjärtat i denna nya paleoantropologiska humanism hittar man i det väldiga utomhusmuseet Sterkfontein några mil utanför Johannesburg, ”The cradle of mankind”, Mänsklighetens vagga. Här upptäckte man redan i slutet av fyrtiotalet ett två miljoner år gammalt fossilerat kranium av rasen *australopithecus africanus*, en hominid som fick smeknamnet namnet ”Mrs Ples”. När resterna av den tre miljoner år gamla Lucy hittades i Etiopien 1974 förflyttades mänsklighetens vagga norrut. Men i ett förunderligt fall av synkronicitet fann

arkeologer från Witwatersranduniversitetet just året 1994 kvarlevorna av en ännu äldre släkting till dessa hominider i en intilliggande grotta. Denna lilla apvarelse med upprätt gång – döpt till Little foot - som sannolikt snubblade ner genom ett hål och dog på botten av grottan för 3,3 miljoner år sedan, var nu med ens den äldsta kända hominiden på jorden. Därmed var Sydafrikas anspråk på mänsklighetens ursprung åter säkrat.

Besökaren leds här längs en tidsstig från jordens uppkomst, över de första bakterierna, för att sedan dyka ner i den mörka grotta där man fann Lillefot, för att sedan röra sig upp i ljuset. I souvenirbutiken säljs bokmärken med förhistoriska skelett och Mandelacitat om hur mänskligheten nu äntligen kan finna harmoni. Förordet till den vetenskapliga översiktsboken är skrivet av Thabo Mbeki själv. Det tar spjärn i Darwin och de lokala arkeologiska fynden för att via en snabbspolning av rasismens och kolonialismens historia komma fram till att vi nu står inför en potentiellt enad universell mänsklighet som en gång inledde sitt äventyr just här.

När vi besökte denna grotta möttes vi av horder av stojande skolbarn som i små röda bygghjälmar leddes ner i grottan och upp i ljuset. Under besöken på Apartheidmuseet, Pietersonmuseet och Frihetsparken var vi ensamma eller omgivna av andra vuxna turister. Men här, i denna ärkehumanistiska historiegrotta, fanns det unga Sydafrika.

En cynisk betraktare kunde göra sig lustig över den obändiga strävan som hela tiden leder människan till att skapa ursprungsberättelser för att få fäste i nuet. Men mötet med dessa uppspelta barn, födda tio år efter apartheids fall, som just fått se och höra att det faktiskt var här, inte någon annanstans och inte för någon annans skull, som hela detta ofattbara äventyr en gång började, var så överväldigande att våra kritiska invändningar blåste bort. Vi skrattade med dem och lät oss svepas med i dessa befriande rymder av tid.

Var mänsklighetens resa började är en pågående förhandling som ingen arkeologisk utgrävning kan avgöra. Nya fynd förskjuter bilden. Vad som ändå är viktigt att se när vi tittar på hur Sydafrika skriver fram en ny nationell berättelse från Lillefot till Mandela, är att den till skillnad från många tidigare arkeologiska ursprungsmyter och segrares historia, aktivt eftersträvar en öppen och inkluderande form. Dess anspråk att ta spjärn i jorden och de djupaste kulturlagren är inte nationalistisk i den meningen att den vill säkra en territoriell-etnisk legitimitet. Den nyttjar dessa ålderdomliga troper enligt en omvänd postkolonial logik för ett nytt slags nationalmedvetande som lämnat rasism och etnicism bakom sig.

För den som följer landets dagliga politik är det samtidigt lätt att fyllas av uppgivenhet. Den utbredda fattigdomen och det usla utbildningssystemet tycks cementerade. Den fram till 2008 under just Mbeki vanvettigt misskötta aidsepidemin är ett öppet sår. Korruptionen och klientilismen inom det styrande partiet är förfärande.

En källa till hopp är då också konstitutionen och den domstol som ska vaka över dess anda, högt belägen på en kulle i Johannesburg. Själva byggnaden och dess omgivning är en makalös anläggning, ett minnesmärke och en fungerande institution i ett. Där en gång det fruktade fängelse stod som hyste både Gandhi och Mandela, har den nya byggnaden uppförts delvis med återanvänt tegel från murarna. Man har samtidigt bevarat några celler på gården, för att påminna om hur

kampen för rätten alltid måste föras och att man måste vaka över att den inte missbrukas.

Rätten byggs på så vis in i en historisk berättelse, som inte nyttjar rättvisans konventionella symboler, med dess vågar, blindbockar och svärd, utan som uttryckligen tvingar betraktaren att se rätten som sprungen ur kampen mot orättvisan som ett alltid närvarande hot.

I en nisch i en av fängelsets murar brinner en eld. Det är inte den mytiska nationalismen eld, inte heller sorgens och andaktens eld, utan ”demokratins eld”, *the flame of democracy*. Denna fladdrande låga kan ses som en gestaltning av ett på samma gång inbördes stridande och samverkande liv, och därmed kanske av den historiska tiden själv.

Hans Ruin är professor i filosofi vid Södertörns högskola. Han leder också det mångdisciplinära forskningsprojektet ”Tid, minne, representation”.

Hans Ruin Är Professor I Filosofi Vid Södertörns Högskola. Han Leder Också Det Mångdisciplinära Forskningsprojektet ”Tid, Minne, Representation”. “

DN 14 dec 2014:

“Los Angeles har fått en mittpunkt

Los Angeles håller på att förändras. Omkring den historiska stadskärnan växer det fram nya, blomstrande stadsdelar, där man nu hittar de bästa restaurangerna och de roligaste butikerna. Dessutom är det promenadvänligt – inget man brukar ta för givet i denna bilburna metropol.

På väg in till Grand Central Market i Los Angeles stadskärna, downtown, blir vi stoppade av en stressad filmproducent. Han förklarar att vi måste vänta en minut innan vi kan gå in i den här populära matmarknaden. Det pågår nämligen en tv-inspelning. Ett ögonblick senare kommer rapparen och skådisen LL Cool J springandes genom folkhavet, och hack i häl kommer någon som ser ut att vilja mörda honom. Förhoppningsvis är han också en skådis.

På det lilla kaféet Glanville & Babinski, som har en elegant liten bardisk vid marknadens entré, rycker baristan bara på axlarna och fortsätter göra en espresso. Här jobbar svåra, skäggiga hipsters som inte bryr sig om vilken Hollywood-kändis som råkar springa förbi, med en filmkamera hack i häl, just den här veckan. Så här är det nämligen varje dag numera i downtown Los Angeles.

I USA:s mest decentraliserade, utspridda storstad har man återupptäckt den historiska stadskärnan, downtown. För första gången på nästan ett sekel har den här gigantiska staden, som alltid varit utspridd över flera mil, slutligen fått ett centrum, en mittpunkt som allt kretsar kring. De senaste tio åren har det blivit något av en klyscha i Los Angeles att tala om en renässans för downtown, men nu har den faktiskt inträffat. I takt

med att Los Angeles stadskärna har gentrifierats har effekten också börjat spilla över till de kringliggande stadsdelarna, som det gamla, charmigt nedgångna Chinatown, det historiskt mexikanska Boyle Heights och galleri- och modebutikstäta Arts district.

Men allra mest händer det kanske just nu i Korea-town, som ligger direkt väster om stadskärnan, en tiominuters cykelfärd från Grand central market. Det är USA:s i särklass största koreanska bostadsområde, där man kan färdas längs hundratals kvarter utan att se några affärer, restauranger, baptistkyrkor eller bubble tea-kaféer som inte är koreanska. Det var länge en förbisedd del av den här jättelika metropolen, som utomstående bara besökte någon enstaka helg då och då, för att äta koreansk BBQ, dricka för mycket Hite, den lokala ölfavoriten, och sjunga karaoke. Men nu blomstrar Koreatown och det tycks dyka upp nya kul kaféer, hotell, restauranger och butiker varje vecka.

Vi checkar in på The Line Hotel, den senaste samlingsplatsen för centrala Los Angeles unga och kreativa.

Själva byggnaden är ett modernistiskt 1960-talshus som rymt en rad anonyma hotell genom åren, men nu togs över och förvandlades till ett av Los Angeles vackraste, och roligaste hotell. Rummen är inredda i en charmig kombination av kalifornisk elegans och New Mexico-rustik ökenestetik. På morgnarna kan man beställa upp fantastiska frukost-burritos, denna underbara kaliforniska uppfinning, till rummet, och trycka på en knapp så rullas den elektriska rullgardinen upp av sig själv, och så uppenbarar sig hela Los Angeles under ens säng: en ocean av låga hus där de ståtliga, långsmala palmerna badar i ett konstant glittrande solljus, med Hollywood Hills och bergen i fjärran. Men det verkar vara maten som lockar hit de flesta. I lobbyn möts man först av ett klurigt litet koreanskt bageri och en rymlig bar, innan man till sist går in genom en diskret liten portal som visar sig rymma ett hejdlöst populär, koreansk-mexikansk-amerikansk krog som heter Pot. I centrum står koreanska ”hot pots”, heta grytor, men menyn spretar åt alla möjliga håll. I slutänden är det bara Los Angeles-mat: koreansk husmanskost med inslag av mexikanskt, sydkaliforniskt och klassisk amerikansk comfort food.

Alla tre matställena på hotellet drivs av Roy Choi, som etablerat sig som Los Angeles hetaste kock på 2010-talet. Hela upplevelsen är också väldigt Los Angeles. Man tar i väldigt mycket för att vara nyskapande. I baren serveras exempelvis en cocktail med uni, sjöborre, en ingrediens som amerikanska ”foodies” matentusiaster verkar smått besatta av för tillfället.

Det är talande att det är just mat och dryck som lockar Los Angeles unga hipsters till Koreatown. Så har nämligen hela renässansen för downtown sett ut.

– Downtown Los Angeles är det bästa exemplet på hur medelklassen återupptäckt stadskärnorna i USA. Det är också talande att utvecklingen inte drivs av gallerier, antikaffärer, teatrar, utan av barer och restauranger, säger Brett Martin, en amerikansk matskribent.

Den legendariska matkritikern Ruth Reichl utsåg nyligen Los Angeles till USA:s bästa matstad. Reser man hit just för att äta finns det inte heller någon bättre utgångspunkt än downtown eller Koreatown. Här finns förstås USA:s bästa koreanska restauranger, men dessutom hittar man osannolikt goda tacos i varannat gathörn, sällan dyrare än två dollar styck, och man hittar guatemalansk, ecuadoriansk, taiwanesisk,

filippinsk och vietnamesisk mat, för att inte tala om hela den nya generation av avspända gourmetkrogar som vuxit fram här. Det är krögare som Roy Choi och Joseph Centeno, som driver fyra väldigt populära, och väldigt bra, restauranger i downtown, som har gjort att Los Angeles stadskärna blomstrar igen.

Vill man göra en kulinarisk odyssé i Koreatown och downtown så är cykel ett väldigt smidigt sätt att ta sig runt. På The Line Hotel får man gratis låna snygga Linus-cyklar för att utforska området. De uppmuntrar gästerna att inte bara hänga på hotellet, utan att ta till sig hela stadsdelen – ett försök att garantera att grannar och uråldrig lokalbefolkning inte ser det tjusiga, nyöppnade hotellet som ett hot, utan snarare som en faktor som kan stimulera den lokala ekonomin. Det är ingen dum idé att börja med ett besök på den koreanska institutionen Park's BBQ ett dussintal kvarter bort. Det är sannolikt den bästa koreanska barbecue-restaurangen i USA. Maten är lika oförglömlig som servicen är effektiv – man bussas snabbt in i ett bås där man ger beställningen till en servitör med headset, som bara några minuter senare rullar in fatet med kött som han osentimentalt slänger upp på bordsgrillen framför dig. Behöver man något mer är det bara att trycka på en liten knapp på bordet.

Ett betydligt enklare alternativ är Kobawoo House, dit man bör gå och äta bossam, fläsksida som serveras med salladsblad och kimchi, och diverse koreansk banchan, smårätter. Fortsätter man fem kvarter söderut blir allt plötsligt mexikanskt igen: här finns osande tacostånd, charmiga mexikanska frukostdiners och det oaxlanska matpalatset Guelaguetza, där man kan äta tacos med grillade gräshoppor och dricka mezcal medan mexikanska familjer från området gör dansuppvisningar i traditionell, oaxakansk klädsel.

När solen börjar gå ner uppstår ett gyllene dis över de ståtliga palmerna som kantar avenyerna här. Man köper några tacos från de mexikanska taqueros som kantar trottoarerna och grillar kött, som de snabbt rullar in i en majstortilla för en dollar och femtio cent. De koreansk-mexianska invånarna här verkar komma bra överens – för ett par år sedan gick man ihop i en förening och organiserade sig mot gängbrottsligheten i närheten och i dag är det här ett av de tryggaste områdena i hela Los Angeles.

Blir man sugen på ett par drinkar – utan sjöborre – kan man knacka på en mörk dörr utan skylt där man hittar R Bar, en charmigt nedgången bar som är inredd som ett havererat piratskepp, har en underbar jukebox och förmodligen det mest oförutsägbara klientelet i stan.

Att promenera omkring i Los Angeles Koreatown är som att upptäcka en ny stad inuti staden. Renässansen för Los Angeles stadskärna signalerar också ett bredare skifte i hela den amerikanska storstadsmiljön, mot det promenadvänliga, där mat och uteliv blir hörnstenarna i vardagen. Det är stadsdelar som präglas av en självklar mångfald där asiatiska och latinamerikanska invandrare hänger på samma barer som nyinflyttade hipsters. Här finns dessutom en väsentlig skillnad jämfört med andra populära storstäder i USA just nu, som New York och San Francisco: de flesta har faktiskt råd att bo här. Hyrorna i Los Angeles är, än så länge, långt under de and-ra amerikanska hipstermetropolernas nivåer, vilket innebär att det finns en mångfald som allt mer saknas i andra storstäder. Det är lika bra att njuta av det så länge det varar.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com "

15 december 2014.

DN 15 dec 2014:

“Maskförbud kan bli slag i luften

Det händer för ofta, på för många matcher. Fullt av folk, förväntan, lagfärger, kärlek – men så inträffar en plötslig kantring. En grupp drar på sig masker, viker upp halsduken för ansiktet, fäller fram huvan på tröjan. Då förändras luften, en kall vind drar igenom folkmassan. Något kommer att hända, något som inte kan leda till mycket gott.

Närhelst maskerna kommer på vet man att det är dags att gå åt sidan, iaktta vaksamhet.

I förra veckan föreslog en utredning maskeringsförbud på idrottsarenor. Det är ett steg i rätt riktning. Masker på supportrar skapar i sig rädsla och försvårar för polisen att förhindra och bestraffa brott.

Samtidigt är risken stor att det aktuella förslaget blir en papperstiger. Enligt texten ska förbud gälla ”om personen ensam eller tillsammans med annan genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna”. Med andra ord: Man kan lugnt bära vilka rånarluvor man vill både utanför och på arenan – så länge ens uppträdande inte utgör omedelbar fara.

En stor del av poängen med ett förbud borde vara att det ger polisen möjlighet att gripa folk innan de ställer till med kaos. När det väl brakat loss är det för sent, även om det med den nya lagen kanske blir lättare att identifiera folk i efterhand, på film – vilket dessutom förbättrar rättssäkerheten även för de misstänkta.

En lag med denna lydelse förändrar heller inte ett av huvudproblemen: Det är fortfarande i princip omöjligt för polisen att blåsa in med kavalleriet på en läktare. Då får man snabbt ett fullskaligt upplopp på halsen.

Både Norge och Danmark tycks, om jag läser utredningen rätt, gå längre med sina maskeringsförbud. I Norge är det straffbart att bära mask vid arrangemang på offentlig plats, punkt. Danmark har ett liknande förbud fast med flera undantag – men dessa upphör att gälla om det blir våldsamt.

Den svenska utredaren tycks ha löst problemet på ett mer... svenskt sätt. Kanske kunde man lika gärna skriva en lag med lydelsen: ”§23.2: Snälla, maskera er inte innan ni begår brott.”

”Men de som täcker ansiktet av religiösa skäl, då?” invänder vän av ordning. Den risken föreligger nog främst i teoriboken. Inga poliser lär gripa kvinnor i niqab på Ullevi i syfte att förhindra stormningar av bortaläktaren.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “”

DN 15 dec 2014:

“Dyrt, grymt och värdelöst

CIA överlät de okonventionella förhörsmetoderna till inhyrda specialister. I verkligheten rörde det sig om tortyr – och ”specialisterna” var klåpare.

Genom senatens underrättelseutskotts rapport fick vi veta mycket om CIA:s förhörsmetoder efter 11 september. Det var antagligen första gången i USA:s historia som termen ”rektal hydration” förekom i dagstidningar över hela landet.

Ett av de mest skakande avsnitten beskriver hur fångar skendränktes, fick ligga i badkar med iskallt vatten och slängdes mot väggar, allt under ledning av en utomstående entreprenör. Det var inte första gången regeringen vände sig till den privata sektorn och hamnade i en människorättskatastrof – tänk Abu Ghraib. Eller Blackwater. Men detta är ett utmärkt tillfälle att ropa stopp och belägg.

Specialisterna heter James Mitchell och Bruce Jessen. Liksom många privata företagare som arbetar åt staten har de själva varit statsanställda, i det här fallet som militärpsykologer. Och liksom praktiskt taget alla privata företagare som arbetar åt staten tjänade de enormt mycket mer än de gjort som federala tjänstemän. I det här fallet ungefär 80 miljoner dollar.

Mitchell och Jessen hade skaffat sig sin expertis genom att lära flygofficerare att klara av brutala förhör i kallakrigsstil. Tänk piloter som blir nedskjutna bakom fiendens linjer och torteras av kommunister. Och för allt vi vet kan de ha varit mycket skickliga på att visa sina elever hur de efter en nödlandning i Nordkorea ska stå emot påtryckningar att framför kameran göra ett uttalande som fördömer USA.

Men det är inte samma sak som att få en misstänkt al-Qaidamedlem att berätta var Usama bin Ladin gömmer sig. Plus att Mitchell och Jessen inte själva hade någon erfarenhet som förhörs-ledare, inte talade något av de språk som var fångarnas modersmål och inte satt inne med djupare kunskaper om islam eller al-Qaida.

De kände till andra psykologers experiment med att utsätta hundar för slumpartade elektriska stötar tills deras motståndsvilja var fullständigt bruten. Tänk om man kan plåga människor tills de hamnar i samma tillstånd av ”inlärd hjälplöshet”? Vi prövar! Mitchell och Jessen började tillämpa metoden på fångar som CIA hade samlat ihop. Några hade redan samarbetat med sina förhörsledare. Somliga visade sig senare inte ha haft något med al-Qaida att göra över huvud taget.

Andra var säkert onda människor som hade information CIA behövde men hade vägrat att tala i förhör utan tortyrinslag. Samarbetade de bättre under ”inlärd hjälplöshet” eller ljög de ihop något som blidkade deras plågoandar och missledde CIA?

Många har i tidigare liknande situationer valt att ljuga. Under andra världskriget blev en amerikansk pilot nedskjuten över Japan precis efter anfallet mot Hiroshima och torterades flera gånger för att avtvingas uppgifter om atombomben, som han inte visste det minsta om. Han hotades med halshuggning och berättade då att USA hade 100 atombomber och att Tokyo stod på tur. Den falska informationen skickades genast vidare till krigsministern och hela den japanska regeringen.

Underrättelseutskottets rapport finner att tortyren gav mycket få användbara upplysningar, och eventuellt var en hel del rena påhitt. Vi vill så gärna tro att det var människorättsaspekten som skulle chockera det amerikanska folket mest, men opinionsundersökningar visar att allmänhetens reaktion på tortyr av personer som misstänks för inblandning i terrordåd inte är starkare än ett blekt ”än sen då?”.

Klokt nog lade utskottet alltså tyngdpunkten på att metoderna hade varit ineffektiva och motverkat sitt syfte.

”Det räcker med att det är orätt att handla så, punkt slut. Men orätt och värdelöst är en besvärlig kombination”, sade senator Sheldon Whitehouse från Rhode Island. Han satt i underrättelseutskottet när rapporten utarbetades och är nu ordförande för ett underutskott om brottslighet och terrorism.

Och varför privata entreprenörer? Kanske helt enkelt därför att de statliga förhörsledarna inte tror att tortyr fungerar. Hur kom CIA fram till att det var en god idé att anlita de här figurerna? Har de inte sett den senaste omgången av ”Homeland”? (Ända sedan Saul lämnade CIA och blev privat konsult har han varit en katastrof.)

”Jag tror faktiskt att det har med köpkulturen att göra: ’Vi har inte svaret men vi kan köpa det’”, säger Baher Azmy, chefsjurist på Center for Constitutional Rights.

Tim Shorrock, som har skrivit ”Spies for hire”, anser att det handlar om att dölja vad som pågår: ”Entreprenörernas verksamhet går lätt att gömma undan i budgetar.”

CIA:s försvarare gör sig förstås redo att ifrågasätta rapporten. Nyhetsbyrån AP fick fatt i James Mitchell själv, som sade att rapporten var ”påvisbart och faktamässigt felaktig”, men han ville inte säga exakt vad felaktigheterna bestod av.

Mitchell hänvisade till ett sekretessavtal med CIA och sade inte mycket mer, utom att det ändå var bättre att bli skendränkt än att dödas av en drönare.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN 15 dec 2014:

”Jobb för nyanlända är nyckeln till integration”

“Förnyat löfte för hela landet. Centerpartiet vill driva på för en fördjupad jobblinje. Med sänkta trösklar på arbetsmarknaden, fortsatt utveckling av den privat drivna välfärden och bättre integration av de som söker skydd från förföljelse kan vi möta de stora samhällsutmaningarna, skriver Centerpartiets ledare Annie Lööf.

Siffrorna talar sitt tydliga språk. Utanförskapet är fortfarande för stort. Alltför många har inte ett jobb att gå till. I många mindre orter utanför storstadsområdena har företagen som skapade jobben flyttat utan att nya tagit deras plats. Av de jobb som fanns kvar försvann många i den ekonomiska krisens spår. I många förortsområden har företagen och därmed jobben aldrig riktigt etablerat sig.

Det innebär att Sverige delats. Dels mellan människor som har jobb och människor som står utanför arbetsmarknaden. Och dels mellan orter där företagen växer och jobb tillkommer, och orter där jobben försvinner, butikerna slås igen, och till salu-skyltar sätts upp på husen.

I bruksorter, i glesbygd, i förorten och i kommuner som Landskrona, Storfors och Haparanda där den totala arbetslösheten är långt över tio procent har utanförskapet bitit sig fast. Bakom procentsatserna göms och glöms människor av kött och blod. Människor som står och knackar på dörren till arbetsmarknaden utan att få komma in. Där varje ny vinter är förknippad med ångest över att pengarna ska räcka till nya vinterskor, mössa eller en varm jacka till barnen.

Alliansens verktyg för att tackla utanförskapet har varit arbetslinjen. Den har felaktigt beskrivits som en politik som i första hand handlar om statens finanser. I själva verket rör det sig om att ge människor ett syfte, sammanhang och trygghet. Om att kunna få ett jobb.

Därför formulerade Alliansen ett jobbmål: över fem miljoner människor ska ha ett jobb att gå till 2020. Det är 350 000 fler än i dag. Det är en stor utmaning, men med kloka reformer är det möjligt att skapa förutsättningar för den nya jobbtillväxten. Det är ingen naturlag att jobben växer i vissa delar av landet medan de försvinner i andra. Vilken politik som drivs spelar roll. Det illustreras inte minst av att nuvarande regering uttryckligen skriver i sin budgetproposition att deras reformer väntas minska sysselsättningen.

Alliansen återupprättade arbetets värde 2006. Drivkrafterna till jobb ökade och resultatet är över 300 000 fler i arbete, många av dem är utrikes födda. Men att öka drivkrafterna för att ta ett jobb är bara en sida av myntet. Den andra sidan handlar om var jobben skapas. De uppstår inte av sig själva utan är en följd av att företagsamma människor vågar satsa på sin idé eller ges förutsättningar att anställa.

Asea, Ikea och LKAB startade inte med hundratals anställda. Alla börjar som små. Utan fler småföretag skapas vare sig nya jobb eller växande storföretag. I dag är det i de små- och medelstora företag som jobbmotorn finns. Och den behöver smörjmedel för att inte hacka.

Genom fler småföretag kan samhället växa. Genom företagsamma människor som vill mer, vill framåt. Som inte nöjer sig med hur saker och ting är utan som ser möjligheter till lösningar där andra bara ser problem. Det är så jobben blir fler, så vi får pengar till det som ska betalas gemensamt: till en bättre skola, till en cancervård i världsklass, till omsorgen om våra äldre, till pensionerna.

När Sverige nu går mot extra val kommer Centerpartiet driva på för en fördjupad jobblinje som lägger fokus på hur företagen som anställer kan bli fler i hela landet.

1. För det första behöver en fördjupad jobblinje ge unga möjlighet att lösa biljett till arbetsmarknaden genom att trösklarna sänks. Vi behöver fortsätta sänka företagens kostnader, skapa mer flexibla regler, en tryggare omställning och göra det mer attraktivt och mindre krångligt att driva företag.

2. För det andra behöver en fördjupad jobblinje se till att branscher som öppnats upp inte får ett kollektivt näringsförbud. Att stänga vårdcentraler och skolor leder inte till fler jobb, till utveckling och lika möjligheter. Kvaliteten och människors valfrihet måste säkras. Utöver fler jobb och företag, leder det också till det mest centrala: högre kvalitet inom välfärden med kortare väntetid för att få höften opererad eller en bättre förskola.

3. För det tredje behövs en fördjupad jobblinje för att integrationen ska förbättras. Vårt mottagande och integrationen för alla de som söker skydd från förföljelse brister. Det är inte värdigt vårt samhälle. Här måste vi bli bättre.

Centerpartiet kommer inte föra fram en politik som beskriver människor som volymer eller sätter tak för hur många som ska få komma till vårt land från krigszoner, tortyr och våldsregimer. Europa ska vara en trygg hamn för människor som flyr. EU och Sverige måste stå upp för den grundläggande asylrätten, som är en mänsklig rättighet. Sverige ska inte göra mindre, men fler länder behöver göra mer. Det som händer i världen nu är unikt. Aldrig har så många människor varit på flykt sedan andra världskriget. Vår öppenhet mot omvärlden ska bestå, men integrationen måste fungera mycket bättre för dem som kommer hit. De stora brister som finns i vårt mottagande är en av de verkligt stora samhällsutmaningar som vi ser i dag i Sverige.

Nyanlända måste fortare komma i arbete, få en bostad och komma in i gemenskapen. Ett värdigt boende och jobb är nyckeln till en bättre integration. Ett jobb innebär ett sammanhang, kollegor och ökad egenmakt. Därför måste de små- och medelstora företagen där jobben skapas ges bättre möjlighet att anställa och bli fler.

Den akuta boendebristen för nyanlända som just nu råder runt om i vårt land måste tas på allvar. Dagens situation är ohållbar. Bättre lösningar med hjälp av bättre boendeupphandlingar, smidigare hantering av alternativa boenden och förenklade regler för byggande likt det Alliansen presenterade i vårt Sverigebygge, behövs så att en ny våg av bostäder kan ta fart, från Kiruna i norr till Ystad i söder. För den som inte har ett jobb är skillnaden mellan vardag och helg obefintlig. För den som kommit ny till vårt land och inte får chansen att komma in i värmen på en arbetsplats eller i ett ombonat hem är verkligheten målad i mörka färger.

Centerpartiet vill visa att det finns en väg framåt. Fler jobb i växande företag är svaret på att bryta utanförskapet, i hela landet. Det är så vi knyter ihop Sverige, så vi suddar ut skillnaden mellan den som har ett jobb och mellan den som inte har det. Mellan den som kommit ny till vårt land eller bott här i åratal. Så skapar vi framtidstro.

Till våren är det därför dags att ta nästa steg i arbetslinjen. Sverige behöver en fördjupad jobblinje som lägger fokus på hur företagen som anställer kan bli fler. I hela landet.

Annie Lööf, Partiledare För Centerpartiet **“**

DN 15 dec 2014:

”Militärplanet passerade rakt över våra huvuden”

“I fredags var en SAS-flight på kollisionskurs med ett ryskt militärflyg, avslöjade DN i helgen. Men det var inte första gången. I en exklusiv intervju berättar nu piloten Johan Wiklund hur han var sekunder från att krocka med ett ryskt signalspaningsflygplan tidigare i år. ”Det hade kunnat sluta väldigt illa”, säger han.

Det var vår i luften på morgonen den 3 mars när Johan Wiklund satte sig på cykeln i Malmö och trampade mot Öresundståget som skulle ta honom till arbetsplatsen, Köpenhamns flygplats Kastrup. Han minns att det var sol och molnfritt. Perfekta flygförhållanden.

Några timmar senare skulle 134 passagerare landa på flygplatsen i Rom, helt ovetande om att de varit 90 meter från att kollidera med ett ryskt -signalspaningsflygplan.

8 000 meter upp i luften i internationellt luftrum, fem mil sydväst om Malmö, hände det som många varnat för.

Flight SK 681 hade startat i nordostlig riktning och snabbt svängt höger snett ned över Skåne. Ganska snart hörde Johan Wiklund hur trafikledningen varnade ett annat plan för ett militärflyg i området.

– Jag tyckte det lät intressant, det var länge sedan jag hörde något liknande, säger han.

Johan Wiklund har själv bakgrund i militären och tittade ut för att försöka få syn på planet, fortfarande övertygad om att flygledningen hade kontroll över militärplanets position. Han satte kurs söderut och några minuter senare fick även Johan Wiklund samma varning.

– Vi blev ombedda att stiga till en ny höjd och vi såg ett plan dyka upp i närheten i våra egna system. Men det vi såg var inget militärflyg, utan ett civilt plan. Först då förstod vi att militärflyget de varnade för hade stängt av sin transponder.

Vid flygledningscentralen i Malmö kom informationen om det okända planet från den militära flygledningen, som upptäckt planet i sina system. Enligt Johan Wiklund hade den civila flygledningen kontakt med den militära via telefon.

– Jag hade påbörjat stigningen när jag plötsligt fick ett nytt meddelande där flygledningen föreslog att jag skulle avbryta och behålla min höjd. Jag blev väldigt förvånad. Jag är van att få färdtillstånd, inte förslag om att byta höjd.

Sedan hände allt väldigt fort.

– Precis när jag avbrutit stigningen ser jag det ute till höger. Det är ett grått turbopropflygplan, målat för att man inte ska se det. Jag räknar till fem. Sedan passerar det rakt över huvudet på oss.

Johan Wiklund och hans styrman bedömde att det ryska signalspaningsplanet passerade 90 meter över dem. Det minimala säkerhetsavståndet är, enligt regelverket, 300 meter.

– Vi blev inte rädda men lite omtumlade övrer att vi hade hamnat så nära. Det som gör det här till en allvarlig incident är att vi faktiskt var på väg mot varandra. Hade vi fortsatt stiga bedömer jag att vi hade varit på kollisionskurs och det hade kunnat sluta illa.

Efteråt gick han ut i kabinen för att se till att alla mådde bra. Passagerarna bläddrade oberört i sina tidningar och läsplattor. Ingen tycktes ha märkt något.

Johan Wiklund betonar att incidenten inte gjort honom rädd för att fortsätta flyga.

– Det ska inte passagerare vara heller. Jag och min familj är trygg med att jag flyger. Men jag har lärt mig att vi är i en ny situation. Trafiken över och kring Östersjön är tyngre och mycket mer frekvent i dag jämfört med för något år sedan. Min incident blottar en svaghet, det kan man inte hymla om.

Så sent som i fredags inträffade en liknande incident i samma område. Ett ryskt militärflyg kom alldeles för nära en SAS-flight på väg mot Polen. SAS dementerade först att något av deras plan varit inblandat, men ändrade sig sedan. Under lördagseftermiddagen var försvarsminister Peter Hultqvist i kontakt med Försvarsstaben om incidenten.

– Att flyga med avstängd transponder som det ryska planet gjorde är olämpligt, allvarligt och farligt. Det är ett direkt hot mot säkerheten i det internationella luftrummet, sa han efteråt.

Försvarsmakten, men också Luftfartsverket och tillsynsmyndigheten Transportstyrelsen, är oroade över den ökande frekvensen av militärflyg som stänger av sina transpondrar över Östersjön. I veckan pekade Polens försvars-minister Tomasz Siemoniak ut Sverige som det land som varit mest utsatt av det ryska flygvapnets aktivitet i Östersjöområdet den senaste tiden.

Dessutom har antalet kränkningar av exempelvis svenskt, finskt och flera Natoländers luftrum ökat.

– I år har vi haft sex fall av kränkningar av vårt luftrum och flera av dem har varit av flyg utan transponder. Jag vill poängtera att varje gång det händer innebär det risk för mycket allvarliga konsekvenser, säger Roland Murof på den estniska försvarsmakten.

Ansvaret för det svenska luftrummet delas mellan det militära och civila flyget. Den civila flygledningens system, sekundärradar, ger detaljerad information om alla flyg som rör sig i luften. Förutsatt att flygplanen har sina transpondrar påslagna.

Den militära flygledningen utgår däremot från ett så kallat primärradarsystem där de genom att skicka ut signaler även kan få information om flygplan utan transpondrar.

Säkerhetssystemet hänger därför på att den militära flygledningen larmar den civila flygledningen om de ser plan som flyger utan transpondrar. Om det av någon anledning inte skulle ske återstår ”pilot look out” som en sista säkerhetsbarriär. Alltså att piloten i det civila flyget ska titta ut genom fönstret.

Bara sedan incidenten i mars har den svenska militära flygledningen larmat flygkontrolledningen om mellan fem och tio ”osynliga plan” i anslutning till den civila flyg-trafiken, enligt Transportstyrelsen.

Johan Wiklunds förhoppning är att den civila flygledningen ska få ökade möjligheter att se allt som rör sig i luften, inte bara plan som har sin transponder på.

– Det är ju mitt jobb som pilot att se sanningen i vitögat och ha en korrekt bild av verkligheten. Det hade jag inte den 3 mars.

Men frågan är känslig för både privata och offentliga aktörer. De vill inte förknippas med eventuella luckor i flygsäkerhetssystemen.

– Visst är det så att flygsäkerheten äventyras om militärflygen stänger av sina transpondrar och inte håller sig till god sed i luftrummet, säger Lars-Eric Blad, sakkunnig på Transportstyrelsen.

Pilotföreningen har länge drivit frågan om att även den civila flygledningen ska ha en egen primärradar eller direkttillgång till försvarets system. Incidenten i mars hade kanske kunnat undvikas om den civila flygledningen haft direkt kontroll över situationen.

– Att undvika incidenter som den i mars är en av anledningarna, en annan är att primärradar också kan ge exakta uppgifter om väderförhållanden. Men vi har aldrig fått något gehör för våra påtryckningar, säger ordförande Johan Glantz.

Även Luftfartsverket och Transportstyrelsen håller med om att ett primärradarsystem skulle öka säkerheten för civilflyget, men pekar på kostnadsfrågan.

– Att ha eget primärradarsystem är så klart en möjlighet, men det är dyrt, säger Lars-Eric Blad.

I stället har samarbetet mellan de militära och civila trafikledningarna i Sverige fördjupats under året. Även kontakterna med den danska militären har utvecklats.

– Incidenten i fredags är ett bra exempel på att samarbetet fungerar väldigt bra, säger Micael Bydén, flygvapenchef.

Luftfartsverket tittar nu på olika varianter för att minska riskerna för kollisioner med ”osynliga” plan.

– Vi arbetar nu med att få till ett samarbete med Danmark som innebär att vi vill ha tillgång till signaler från deras primärradarstation på Bornholm. Den har ett viktigt strategiskt läge, säger Anders Jernberg, enhetschef på Luftfartsverket.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Hård kritik mot Ryssland efter senaste flygincidenten

Ryssland avfärdar försvarsminister Peter Hultqvists (S) uttalande om att ett ryskt militärflyg i fredags var farligt nära ett passagerarplan söder om Malmö. I Sverige får den ryska inställningen hård kritik.

– Det fanns ingen risk för en flygolycka med ett ryskt krigsflygplan i internationellt luftrum över Östersjön, säger generalmajor Igor Konasjenkov på försvarsministeriet till ryska nyhetsbyrån Itar-Tass.

Det ryska militärflyget var 70 kilometer från passagerarplanets rutt, skriver statliga tv-kanalen Russia Today. Den beskrivningen delas inte av den svenska Försvarsmakten.

Enligt Luftfartsverket flög det ryska planet under det så kallade separationsminimumet: minsta tillåtna avstånd mellan två farkoster i luften. Den gränsen är 1 000 fot på höjden eller 5 nautiska mil på bredden.

Det ryska tv-programmet Vestis sajt ironiserar över incidenten med rubriken ”Efter den påhittade ryska ubåten har svenskarna hittat ett osynligt flygplan”. Sajten påminner om att Sverige i höstas ”slösade tre miljoner dollar” på ubåtsjakt och slår fast att undervattenskränkningen var ”en tidningsanka”: ”Och nu hävdar Sveriges regering att ’osynliga’ ryska flygplan flyger över landet nästan varje dag.”

SAS dementerade hela lördagen DN:s uppgift om att en av dess flighter tvingades ändra kurs för att undvika kollision med ryskt militärflyg på fredagen. På söndagen uppgav SAS att det var först efter att DN tagit kontakt med bolaget som man fick kännedom om händelsen.

– Vi fick ingen information eller uppgifter om att någon säkerhetsgräns har brutits. Att ingen sådan rapport finns stämde under lördagen och är fortfarande hundra procent sant, säger SAS presschef Knut Morten Johansen.

Han påpekar att det aktuella passagerarplanet flygs av snart SAS-helägda Cimber under ett leasingavtal med SAS. Hade Cimber iordningställt en rapport om det inträffade hade SAS fått den och försett myndigheter med informationen, enligt Johansen.

Försvarsutskottets ordförande Allan Widman (FP) tycker att likgiltigheten inför civilas säkerhet är ”djupt allvarlig”.

– Det är inget annat än ligist-fasoner, säger Allan Widman (FP), försvarsutskottets ordförande, till TV4 Nyheterna.

Han tycker också att utrikesminister Margot Wallström ska kalla till sig Rysslands ambassadör, och vill att EU ska ”tala Ryssarna till rätta”.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se
Ossi Carp ossi.carp@dn.se
Robert Holender robert.holender@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Förföljelsen mot homosexuella ökar

Situationen för homosexuella i Egypten har förvärrats sedan Abdulfattah al-Sisi blev president, menar gayaktivister i landet. Just nu sitter tjugosex män häktade efter en razzia mot ett badhus i Kairo. De riskerar långa fängelsestraff.

Räden i förra veckan mot Bab-el-Bahr, ett hammam (turkiskt bad) vid Ramsestorget i centrala Kairo, tv-sändes i den regeringsvänliga kanalen al-Qahira wal Nas (”Kairo och folket”).

Inslaget visar hur batongbeväpnade poliser stormar in på badhuset och sliter ut männen på gatan. Där får de nakna eller halvklädda schavottera framför tv-kameran i vinterkylan innan de med våld tvingas in i en täckt polisbuss.

Tv-ankaret Mona Iraqi som närvarade vid razzian har fått mycket kritik från journalistkolleger och från hbtq-kretsar i Egypten för att hon gick polisens och myndig-heternas ärenden och okritiskt dokumenterade övergreppen.

Mona Iraqi har försvarat sig med att tv-inslaget, som ingick i det populära programmet ”El Mostakbai” (”De gömda”), fokuserar på spridningen av hiv.

Homosexualitet är inte olagligt i Egypten, men anses strida mot sociala och religiösa normer. Enligt en undersökning av Pew Research Center som publicerades förra året betraktar 94 procent av Egyptens befolkning homosexualitet som något onaturligt.

Homosexuella kan inte vara öppna med sin läggning utan tvingas leva dubbelliv. Myndigheterna använder lagar mot otukt och omoral för att fängsla och döma homosexuella. Den senaste tiden har polisens razzior mot de (fåtaliga) badhus som anses vara samlingsplatser för homosexuella ökat i omfattning. När de gripna förts till arresten fortsätter ofta övergreppen med hårdhänta och förnedrande ”kontroller” av männens underliv och analöppningar.

Tidigare i år dömdes fyra män till upp till åtta års fängelse för att ha klätt sig i kvinnokläder och iscensatt ett fejkat gaybröllop vid en privat fest på en flodbåt på Nilen. Händelsen videofilmades och med filmen som ”bevis” fälldes männen för ”avvikande och lösaktigt sexuellt beteende”.

– Jag hade hoppats på att attityderna mot homosexuella skulle bli bättre efter revolutionen 2011. Vi planerade till och med att ordna marscher och demonstrationer i Kairo. Men i stället har det blivit en hårdare attityd. Abdulfattah al-Sisi (som med stor majoritet valdes till ny president i somras) verkar göra allt för att markera mot de som avviker och tänker annorlunda, säger Malik, en ung egyptier som administrerar en webbsida för homosexuella och är aktiv i en htbq-organisation, i telefon till DN från Kairo.

Malik vågar inte framträda med sitt rätta namn av rädsla för repressalier. Han säger att han och hans kamrater trodde på en lättnad i attityderna mot homosexuella när president Muhammad Mursi, som stod det islamistiska Muslimska brödraskapet nära, förlorade makten förra sommaren.

– Men den nya regimen verkar angelägen om att spela ”moralkortet”. Den vill visa att de är minst lika fördömande mot homosexualitet som de ortodoxa muslimerna. Därför är det fler hbtq-personer som grips nu än tidigare, hävdar Malik.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Polis tystar Erdogans kritiker

Arresteringsvågen mot journalister, författare och andra regim-kritiker var väntad sedan länge, men dess omfattning har ändå skakat Turkiet. Nära fyrtio personer i flera provinser har gripits eller söks av polisen.

Antalya
Hårdast drabbades landets mest spridda tidning, Zaman, och tv-bolaget Samanyolu, som bägge står nära den muslimske predikanten Fethüllah Gülen, bosatt i USA.

Gülen, som länge var president Tayip Erdogans allierade, är hans hat-objekt sedan december ifjol. Då greps en rad personer i Erdogans närhet, misstänkta för svåra mutbrott. Korruptionsutredningen sköttes av poliser och åklagare med nära band till Gülen, och flera av de viktigaste avslöjandena gjordes av tidningen Taraf, en annan Gülen-trogen aktör. I dag är de flesta personer som ledde utredningen fängsla-de eller sparkade, medan alla de misstänkta friats från misstankar – av regeringstrogna jurister.

Ekrem Dumanli, Zamans chef-redaktör, greps på söndagen inför ögonen på ett stort journalist-uppbåd då han själv anmälde sig på en polisstation i Istanbul. Minst 33 and-ra personer är redan i polisförvar, de flesta av dem journalister, poliser och underrättelseofficerare. De hotas nu av åtal för att de ska ha upprättat ett olagligt gäng som hotar friheten. För ett par dagar sedan stiftade Erdogans AKP-parti en lag som möjliggör arrestering också då bevisen är vaga och osäkra.

Tusentals poliser och hundratals åklagare misstänkta för samröre med Gülen har rensats ut under året som gått. Alla har anat att dramatiska aktioner var på väg mot Erdogans belackare i medierna. Turkiets mest kände anonyme person, twittraren ”Fuat Avni” som hör till Erdogans innersta krets, meddelade redan i onsdags att de Gülenvänliga medierna nu stod på tur.

Erdogan glömmer aldrig en oförrätt och det var givet att han skulle ta itu med de medier som brustit i respekt under de dramatiska turerna i korruptionshärvan. Men han ville först i lugn och ro stöka undan sin komplicerade förvandling från premiär-minister till president.
– Detta är i praktiken en statskupp, vi lever inte längre i frihet, sade oppositionsledaren Kamal Kilicdaroglu.

Det första tecknet på att rege-ringspartiet AKP och framför allt dess ledare tappat intresset för demokratiseringsprocessen kom för några år sedan, då en rad framstående journalister fängslades och dömdes för svåra brott. Gemensamt för dem alla var att de kritiserat Gülen-rörel-sen, som då fort-farande hade Erdogans förtroende.

Den demokratiseringsprocess som EU anbefallt, och som Erdogan och AKP skickligt använde för att manövrera ut de turkiska militärerna från politiken, har i snart ett år rullat baklänges, så att de flesta juridiska instanser mist sitt oberoende.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

Fakta. **Strid mot mäktigt medieimperium**
Den turkiske presidenten Tayip Erdogan har redan tidigare ingripit mot misshagliga nyhetsmedier, en lång rad journalister har avskedats på senare år, sedan deras ägare hotats med att mista statliga kontrakt. Mest utsatt har familjen Dogans medieimperium varit.
Efter målmedvetna insatser från skattemyndigheterna 2009 fick Dogan böta 30 miljarder kronor – och tvingades sälja delar av sitt konglomerat, som omfattar tidningarna Hurriyet och Radikal samt flera tv-kanaler. Dogans medier har dock fortsatt kritisera regeringen, trots en rad repressalier mot familjens företag. **Dn “**

DN 15 dec 2014:

“Kritik mot urvattnat klimatavtal

FN:s klimatmöte i Lima kunde till slut komma överens om ett slutdokument – men avtalet beskrivs som urvattnat. Det ska nu bana väg för ett ambitiöst klimatavtal i Paris om ett år.

Det krävdes nattliga manglingar på övertid – mötet drog ut mer än ett dygn över tiden – innan Perus utrikesminister Manuel Pulgar-Vidal till applåder och jubel kunde meddela att slutdokumentet godkänts. Avtalet, som beskrivs som en urvattnad kompromiss, beskriver hur varje land ska redovisa sina klimat-åtaganden tidigt nästa år samt en vägkarta för förhandlingsarbetet fram till det stora klimat-mötet i Paris i december 2015.

Utvecklingsländerna ville ha löften om ekonomisk hjälp att klara av väntade klimatförändringar – vilket de fick i sluttexten. I Limadokumentet heter det att de rika länderna måste leda vägen mot minskade utsläpp och genombrott i förhandlingar, och hjälpa länder som Kina och Indien ekonomiskt.

En av anledningarna till att mötet faktiskt fick till ett slutdokument, är att låsningen mellan USA och Kina är borta – världens två största ekonomier, som svarar för 45 procent av de totala utsläppen. Men Christian Azar, professor i hållbara energi- och materialsystem på Chalmers som regelbundet medverkar i FN:s klimatpanel, tycker att många har glömt att titta på vad det är Kina har åtagit sig.

– Man har lovat att 2030 ska utsläppen nå sin topp, och den toppen kan ju vara på vilken nivå som helst. Redan i dag släpper Kina ut lika mycket per person som Europa, och följer Kina samma ökningstakt som nu kommer man nå helt hysteriska nivåer, konstaterar han. **Tt “**

DN 15 dec 2014:

”Försäkringsbolagen måste våga förenkla”

“Regeringen har ett ansvar för att avdragsrätten för pensionssparande sänks kraftigt vid årsskiftet. Den måste satsa på en bred informationskampanj i medierna, anser Anna-Karin Baltzari Danfors, chef för Konsumenternas försäkringsbyrå.

Fram till och med i år har sparare kunnat dra av 12 000 kronor av sin inkomst per år från beskattning – om pengarna går till privat pensionssparande. Men den 1 januari sänks beloppet till 1 800 kronor, eller 150 kronor i månaden, något regeringen och Alliansen är eniga om.

Den som fortsätter att sätta in pengar på samma sätt som tidigare riskerar med andra ord dubbel-beskattning.

– Nu när det politiska läget är så rörigt är det inte så lätt för konsumenterna att veta vad det är som gäller, säger Anna-Karin Baltzari Danfors, ny chef på den oberoende Konsumenternas försäkringsbyrå.

– Vi vill att regeringen tar ett ansvar och informerar brett i medier om förändringen, särskilt som det är så kort tid mellan beslut och verkställighet, tillägger hon.

Försäkringsavtal är svårtolkade – i varje fall för den genomsnittlige kunden. En hjärtefråga för Anna-Karin Baltzari Danfors är därför hur försäkringsbolagen ska bli bättre på att informera sina kunder om villkoren.

– Jag vill se ett förenklat språk så att kunderna verkligen förstår vad det är de köper, säger hon.

Ett problem är att avtalen måste vara juridiskt bindande, de ska hålla i en domstol. Därför blir också texten många gånger överlastad av juridiska termer och tekniska begrepp. Den blir helt enkelt obegriplig för den genomsnittlige kunden.

Baltzari Danfors tycker dock att bolagen borde kunna skicka med både en text på förenklat begriplig språk och bilagor som täcker de juridiska kraven. Det gäller också i allra högsta grad när bolagen har en direkt kommunikation med kunderna.

– De 12 000 kunder som ringer oss årligen förstår inte vad bolagen skriver. Bolagen måste våga förenkla så att kunderna förstår, men de anpassar inte sina brev till kundens situation, säger hon.

Runt 80 procent av de kunder som kontaktar byrån gör det efter att det har skett en skadeanmälan och de är missnöjda med bolagets besked. Bland dem finns en grupp som nu inte längre kan vända sig till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) för att få prövat om en ansvarsförsäkring gäller.

En ansvarsförsäkring täcker skadeståndsanspråk. Om till exempel någon halkar i en affär och skadar sig kan affärens ansvarsförsäkring täcka det skadestånd personen kan ha rätt till. Om det uppstår en tvist kunde en kund tidigare går till ARN, men inte längre.

Att gå till domstol är komplicerat och dyrt och Baltzari Danfors vill därför föra en dialog med branschen om hur sådana tvister kan lösas. Och hon har ett förslag:

– Ansvarsfrågor är komplicerade och det vore bra om vi hade en branschgemensam nämnd som kunderna kunde vända sig till.

Under flera år har förmedlingsbranschen vuxit. Rådgivare som ger ”gratis” information till kunder om var de ska placera sina premie-pensionspengar och sitt privata pensionssparande.

Vad få kunder förstår är att förmedlarna oftast får betalat via provisioner, som kan vara stora, från de bolag de rekommenderar kunderna att spara i.

De pengarna kommer från avkastningen på kundernas sparande.

Finansinspektionen vill stoppa provisionerna, men så långt vill inte Baltzari Danfors gå – än.

– Vi har inte tagit ställning till det. Men en rådgivare måste alltid kunna visa varför han eller hon rekommenderar ett visst sparande till en viss kund, säger hon.

I Storbritannien måste förmedlare utan att kunden frågar om det, informera om vilka provisioner han eller hon får. Tycker du att det ska vara så i Sverige?

– Ja, det skulle jag vilja se här. Det är helt rätt mot den svagare parten i ett avtal, säger hon.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Fakta. Oberoende stiftelse

Konsumenternas försäkringsbyrå är en oberoende stiftelse vars uppgift är att vägleda konsumenter i försäkringsfrågor. Det gör stiftelsen genom att tolka avtalsvillkor, informera om lagar och regler, göra jämförelser mellan olika försäkringsprodukter, samt att berätta hur den som är missnöjd kan gå vidare med sitt klagomål.

Bakom stiftelsen står Konsumentverket, Finansinspektionen och branschorganisationen Svensk Försäkring. “

DN 15 dec 2014:

“Birgitta Forsberg: Lite mer ansvar från riskkapitalisterna, tack

Riskkapitalisterna kan inte både hävda att de är urskickliga och svära sig fria från ansvar när det smäller till.

Sverige står inte högt i kurs i Danmark just nu. Och det är verkligen inte svårt att förstå. Det var det svenska riskkapitalbolaget Altor, lett av Harald Mix, som satte det numera konkursade oljehandelsbolaget OW Bunker på Köpenhamnsbörsen i våras. Vid noteringen i slutet av mars hade bolaget ett börsvärde på 6,5 miljarder kronor. Nu har runt 20 000 danska aktieägare tappat sina pengar. Ilskan är påtaglig fastän det gått mer än en månad sedan bolaget fallerade.

Riskkapitalisterna har redan dåligt rykte, bland annat på grund av sina tidigare ansträngningar att minimera skatten och för att de äger vinstdrivande bolag i offentlig sektor. Själva tjänar de ofta fantasisummor, de kan bli miljardärer eller åtminstone mångmiljonärer.

De försvarar sig ofta med att de är värda sin vikt i guld eftersom de skapar stora värden då de förbättrar bolag. Dessutom påpekar de att de även investerar sina egna pengar i riskkapital-bolagens fonder. De berättar gärna att de jobbar stenhårt med sina företag och lever ytterst nära dem. Man nästan ser framför sig hur de dyker upp i minsta bolagsskrubb och med stoppur i hand mäter ledtider.

Okej, säg att vi köper det resonemanget. Med tanke på att Altor Fund II ägde OW Bunker i sju år och att Harald Mix själv satt i oljehandlarens styrelse i början så borde Harald Mix ha känt det danska bolaget nästan lika bra som sitt eget kontor bredvid Hamburger Börs i Stockholm.

När Altors fond skulle sälja OW Bunker år 2013 tittade flera köpare på bolaget som handlade med det smutsigaste av alla bränslen: bunkerolja till fartyg. Men det blev ingen affär. ”Aha”, tänkte uppenbarligen Mix & co, ”om ingen vill köpa till det pris vi vill ha så sätter vi bolaget på börsen.”

Många riskkapitalister ser det som en utväg att dumpa företagen på aktie-ägare. Det vore bättre om riskkapitalisterna tänkte: ”Vi har så dåligt rykte att vi måste vara noggranna med att inte blåsa småsparare på pengar. Är det här bolaget verkligen en lämplig börs-kandidat?”

I det tjocka noteringsprospektet presenterade Altor bolaget som ett stabilt oljehandelsbolag. Men OW Bunker ägnade sig även till stor del åt att ge sina kunder kredit och kunde nästan lika gärna ha beskrivits som ett finansieringsbolag. I prospektet står heller ingenting om att OW Bunker spekulerade i oljepriset eller att bolaget år 2012 startade ett dotterbolag i Singapore som ägnade sig åt att ge andra bunkeroljeföretag krediter utan säkerhet.

Sommaren och hösten 2014 rasade oljepriset och den 5 november stod det klart att OW Bunker hade en förlust i sin oljehandelsportfölj på 1,1 miljarder kronor och att en kund i Singapore inte kunde betala en skuld som OW Bunker låtit löpa upp till hela 925 miljoner kronor. Totalt ett hål i räkenskaperna på drygt 2 miljarder kronor. Bolagets

egna kapital var utraderat. Bankerna svarade med att strypa krediterna. Två dagar senare gick bolaget i konkurs.

Styrelseledamöterna har skickat ut ett pressmeddelande där de svär sig fria. De visste ingenting om problemen. Två av ledamöterna, en svensk och en dansk, kom från Altor, som behöll 35 procent vid noteringen. Harald Mix har antytt att bolaget varit utsatt för bedrägeri.

Efter att ha helägt bolaget i sju år och delägt det noterade bolaget i ett halvår skulle alltså Altor ha gått från att ha känt till allt, till att inte förstå vad som försiggick eller att ha blivit lurat. Det håller inte. Riskkapitalister kan inte hävda att de är värda alla gullpengar om de inte tar ansvar för vad bolagen sysslar med.

Harald Mix behöver dock inte känna sig knäckt. Altors fond tjänade flera miljarder kronor på noteringen av OW Bunker ,så de som investerat i fonden lär vara nöjda. Dessutom stängde riskkapitalbolaget sin senaste fond i somras efter att ha samlat in drygt 18 miljarder kronor. Med andra ord behöver Altor inte mer pengar just nu. Harald Mix kan ägna sig åt att investera utan att må alltför dåligt över debaclet i Danmark. Men riskkapitalister kanske får svårare att notera sina bolag. I alla fall på Köpenhamnsbörsen.

Birgitta.Forsberg@Dn.Se näringslivskrönikör “

DN 15 dec 2014:

“Kommunal kritiskt till besked om nattis

I korthet. **Fackförbundet Kommunal varnar för konsekvenserna av Alliansens budget: föräldrar med helg- och nattjobb får fortsatt svårt att hitta barnomsorg. S och MP ville satsa 80 miljoner på nya ”nattis”, Alliansen stoppar vid 31 miljoner.**

Helt i strid mot arbetslinjen, påpekar fackförbundet Kommunals ordförande Annelie Nordström.

– Varje vecka träffar jag medlemmar som tvingas tacka nej till fasta heltidsjobb och i stället år efter år blir kvar i visstidsanställningar på deltid, bara för att de saknar barnomsorg som fungerar med schema-lagd skiftgång, säger hon.

De som arbetar kvällar, nätter och helger finns inom vård och omsorg, kollektivtrafiken, handeln, andra serviceyrken och medier, med mer.

Och trots att de i dag är runt 1,75 miljoner finns bara ett fåtal ”nattis”.

I Stockholm finns ett enda, på Södermalm, i privat regi.

– Det är för lite tryck i frågan, vi skulle behöva en lagstiftning som tvingar kommunerna att erbjuda barnomsorg när människor behöver den, tycker Annelie Nordström, som menar att det fortfarande är alltför vanligt att skuldbelägga den som efterfrågar barnomsorg på nätter och helger.

– Det är fortfarande lite skämmigt att barnen ska sova någon annanstans eller att de ska bli omhändertagna av någon annan än föräldrarna på helgen. Men varför skulle det vara finare att umgås med sina barn på lördag och söndag än på måndagen och tisdagen? frågar Kommunals ordförande retoriskt.

Alliansregeringen satsade i fjolårets budget drygt 15 miljoner i statliga stimulansbidrag, 31 miljoner 2014 och lika mycket 2015. En summa som Socialdemokraterna och Miljöpartiet alltså ville nära trefaldiga, till 80 miljoner kronor 2015. De rödgröna utesluter inte heller på sikt en lagändring.

Många kommuner hävdar att efterfrågan saknas, konstaterar Annelie Nordström.

– Men när ett nattis väl öppnar fylls det snabbt.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Svår uppgift väntar Riksbanken

Riksbanken når inte sitt inflationsmål inom fem år, enligt senaste undersökningen av inflationsförväntningarna. Det betyder att reporäntan får ligga kvar på nollnivå länge till och att den kan sänkas till minus.

Analys

Inflationen är alldeles för låg, trots att Riksbanken i höstas slog till med nollränta. Någon vändning syntes inte i november då konsumentprisindex, KPI, minskade med 0,2 procent, medan priserna steg med 0,6 procent om man bortser från räntekostnader.

Allmänhetens förväntningar ligger också långt ifrån Riksbankens inflationsmål på 2,0 procent. På ett års sikt räknar hushållen med nollinflation, visar Konjunkturinstitutets senaste barometer.

Tunga ekonomiska aktörer, däribland arbetsgivarnas och arbetstagarnas representanter, tror inte att inflationsmålet nås ens på fem års sikt, enligt undersökningsföretaget Prospera. Samtliga grupper har justerat ner sina inflationsförväntningar sedan i september.

Riksbanken har därför en svår uppgift framför sig. Trovärdigheten har tagit skada av att man under lång tid avvikit kraftigt från inflationsmålet. Det tycks inte räcka att reporäntan nu ligger på 0,0 procent och uppges stanna där till mitten av 2016.

Uppgiften blir inte lättare av att oljepriset har fallit kraftigt och fortfarande tycks vara på väg nedåt. Det är visserligen välkommet att Sveriges ekonomi ges en stimulans. Men effekten blir samtidigt att de svenska konsumentpriserna trycks ytterligare nedåt.

Det sjunkande oljepriset beror till stor del på ökad utvinning, bland annat av skifferolja i USA. Riksbanken kan se detta som en utbudschock, vars effekter man inte ska motverka. Men det blir ändå svårt att hålla sig passiv gentemot den uteblivna inflationen.

På tisdag är dags för ränte-besked. Vad kan Riksbanken tänkas göra?

Enklast är att ändra räntebanan och skjuta tidpunkten för nästa räntehöjning ännu längre bort. Man kan också ge tydliga riktlinjer inför kommande beslut, så kallad ”forward guidance”.

Ett hittills oprövat steg är att sänka reporäntan till minusnivå. Det verkar inte troligt redan nu, även om vice riksbankschefen Per Jansson har pekat på möjligheten. Han föredrar detta framför stödköp av obligationer, som inte är meningsfullt när marknadsräntorna redan är låga.

Obligationsköp står därför knappast på agendan, inte heller åtgärder för att försvaga kronans växelkurs mot andra valutor. Detta kunde leda till inflation, men också till störda relationer med andra länder. Den frågan hör nog därför hemma hos regeringen, inte enbart hos Riksbanken.

Johan Schück johan.schuck@dn.se

Fakta. Tänkbara åtgärder

Ändra räntebanan och skjut räntehöjning framåt.

Ge tydligare riktlinjer, så kallad ”forward guidance”.

Sänk reporäntan som i så fall hamnar på minustal.

Stödköp obligationer för att få ned marknadsräntorna.

Försvaga kronkursen och skapa inflation med importen. “

DN 15 dec 2014:

”Hur kan jag motivera min son att göra läxorna?”

“Den trettonårige sonen går i en skola med höga krav och mycket läxor. Han hänger med på lektionerna, men läxorna blir inte gjorda och nu riskerar han att halka efter. När hans mamma försöker få honom att göra läxorna blir det konflikt, sonen blir arg och ledsen och det blir dålig stämning. Hur kan hon hjälpa honom att bli mer motiverad att göra hemuppgifterna?

Fråga: Jag vill fråga om ett problem som gått från att vara ett irritationsmoment till att verkligen oroa mig. Min son som är 13 år går i en skola med ganska höga krav, kanske lite för höga kan jag tycka. Eleverna förväntas klara mycket på egen hand och får väldigt mycket läxor. Min son har inga problem med att hänga med på lektionerna än så länge, men läxorna blir inte gjorda vilket vi också fått höra på utvecklingssamtal. Nu riskerar han att börja halka efter rejält.

När jag försöker få honom att göra läxorna blir det ofta konflikt. Ibland försöker han komma undan genom att säga att de redan är klara eller att han inte hade några. När vi väl jobbar med läxorna blir det mycket protester och han blir både arg och ledsen när han gör fel eller när jag försöker förklara saker för honom. Jag blir dessvärre också irriterad eftersom det känns som om han inte ens försöker och bara lämpar över allt ansvar på mig eller lärarna. Det slutar ofta med dålig stämning och med att inga läxor alls blir gjorda.

Jag vet inte riktigt varför det är så stort motstånd för honom att göra läxor. Han kan skjuta upp saker han ska göra i det oändliga och samtidigt som han säger att han inte bryr sig om hur det går i skolan tror jag att han har ganska höga krav på sig själv. Han har också alltid haft svårt för att fokusera på en sak i taget.

Hur kan jag peppa min son och hur mycket ska jag pusha?

Tacksam för svar

Svar: Tack för ditt brev. Du är på intet sätt ensam om att uppleva hemläxor som en återkommande huvudvärk. En aktuell svensk undersökning visade att en majoritet av svenska skolbarn var stressade över just läxor och prov. Dessutom tar det mycket tid från familjelivet och leder ofta till bråk och konflikter. Frågan är om de pedagogiska vinsterna med att ha hemläxor väger upp den tid och kraft det tar. Om man tittar på den samlade forskningen är det inte givet att länder eller skolor med många läxor har elever som presterar bättre.

Samtidigt kan du inte bara strunta i att sonen vägrar göra läxor. Även om elever i skolor som har många läxor kanske inte lär sig så mycket mer än andra, råkar din son gå i en skola som har höga krav. I en sådan skola kan elever helt enkelt behöva lära sig en del saker hemma för att klara prov och bedömningar. Om undervisningen framöver kommer att vila än mer på hemläxor kan dina farhågor därmed vara berättigade. Även om orsakerna till att barn vägrar göra hemläxor kan variera är bristande motivation något som ofta bidrar. Jag uppfattar att det även är så i ert fall. Frågan är alltså inte om, utan hur du kan motivera din son till att göra hemläxor.

Till att börja med vill jag uppmuntra dig till att fokusera på *hur* sonen jobbar med hemläxor snarare än *hur mycket* han gör det. I den forskning jag nämnde har man nämligen visat att tiden en elev ägnar åt läxläsning betyder mycket mindre än engagemanget och upplevelsen av läxläsningen. Du bör alltså hellre sikta på lite mindre arbete under trevligare former. Jag vet att många konflikter runt hemläxor handlar om krav på att barnen ska jobba ett visst antal sidor i boken.

Vad kan du då göra för att din son ska känna mer engagemang och glädje när han jobbar med läxor? Mitt förslag är att du börjar med att försöka komma överens med honom om hur ni kan göra. Välj ett tillfälle när han är på gott humör och inte har just en trave läxor hängande över sig. När, var och hur skulle han vilja jobba med läxor? Hur vill han att du ska hjälpa till? Vad vill han att du *inte* ska göra eller säga? Poängen är att ställa öppna frågor och ge honom mycket inflytande. Det är nämligen tydligt att motivation och engagemang ökar ju mer barn upplever att de har frihet att styra över skolarbetet. Inför samtalet med sonen kan det kanske också vara bra att ha en dialog med skolan om vilka krav de ställer och vad de tycker att han bör prioritera.

När ni sedan börjar jobba med en läxa finns det några saker du kan tänka på. För det första bör du fokusera på meningen och målet med den aktuella läxan. Vad är det han ska lära sig? Vad har man för nytta av det? Du ska förstås inte börja föreläsa om det utan prata med honom om vad han tycker. Man vet nämligen att ju mer föräldrar får barn att fokusera på själva ämnet, snarare än på prestationen eller resultatet, desto större bli motivationen och arbetsglädjen. Andra sätt att väcka sonens engagemang för en läxa kan vara att visa eget intresse för ämnet i fråga eller att försöka koppla läxan till något han är intresserad av. Poängen är att verklig motivation bygger på intresse för

att lära sig något snarare än att enbart se pluggandet som ett medel för att klara provet eller få godkända betyg. Jag tror att de flesta föräldrar är medvetna om detta, men när det blir motstånd hamnar man lätt i diskussioner om konsekvenser. Då gäller det att försöka skifta fokus till själva ämnet igen.

Det kan förstås hända att din son inte ser någon poäng alls med läxan i fråga, eller helt enkelt inte vill. En lömsk fälla är att börja argumentera och försöka övertyga ett barn i det läget. Bekräfta i stället att det kan kännas meningslöst och tråkigt. Visa förståelse för att han blir arg och frustrerad när det blir fel. Om du visar empati för hans negativa känslor ökar chansen att han orkar försöka igen. I samma anda är det bra att undvika kravfyllda uttryck som ”du måste”, ”om du inte” eller ”annars”. Sådan kommunikation gör lätt att barnet tappar sin egen eventuella motivation och istället börjar protestera mot den upplevda pressen.

Du beskriver hur sonen blir arg när han gör fel och hur det kan leda till att läxläsningen avbryts. Jag förstår verkligen hur frustrerande det kan bli i sådana situationer, men jag vill uppmuntra dig att försöka lägga band på känslorna. Det finns flera studier som visar hur viktigt det är att föräldrar visar positiva känslor och är stödjande i samband med läxläsning, inte minst när något blir fel. Därmed inte sagt att man ska försöka skyla över misstag och muntra upp barnet med glada tillrop. När barn gör fel, vet man att de både lär sig mer och mår bättre av att föräldrar backar till misstaget och varsamt hjälper dem att förstå vad som blev fel. I längden blir fel och misstag heller inte lika laddade om man visar att man kan prata om dem, även om det kanske inte går att göra just när känslorna svallar.

Till sist vill jag ge ett tips om en metod som ibland används för att hjälpa barn som har svårt med koncentration och uthållighet. De får använda ett slags läxdagbok där de före arbetet med en läxa till exempel noterar vad de ska plugga, hur länge de tänker sitta och hur de mår. När de är klara får de notera hur mycket de har gjort, vad de har lärt sig och återigen hur de mår. Genom dagboken blir barnet mer medvetet om hur det jobbar, vilket leder till bättre självdisciplin.

Finns det inte en risk att sonen fullständigt struntar i läxorna om du skulle börja kommunicera på det sätt jag föreslår? Det kan förstås inte uteslutas, men samtidigt verkar det inte fungera särskilt bra att ställa krav heller. Och faktum är att man i studie efter studie visar att föräldrar och lärare som stödjer frihet och självständighet hos barn når mycket längre än vuxna som försöker utöva kontroll. Barnen blir mer motiverade, mår bättre och presterar dessutom bättre. Det är kanske inte så förvånande om man byter perspektiv. Hur känns det om chefen säger att man *måste* göra en tråkig uppgift, att det får konsekvenser om den inte blir gjord och sedan kommer in stup i kvarten för att kolla att man jobbar?

Martin Forster

Gå till www.forster.se/referenser141215 för att läsa mer om forskningen i svaret. “

DN 15 dec 2014:

“Bo Grandien var en sällsynt fin förebild

Som DN tidigare meddelat, har författaren, journalisten och konstprofessorn Bo Grandien avlidit, 82 år gammal.

Som jag sörjde när Bo Grandien lämnade Dagens Nyheter för gott, för att 1989 bli professor i konstvetenskap vid Stockholms universitet. Då hade han arbetat på DN i över två decennier och för mig var han både mentor och chef en period. Jag brukade passera hans tjänsterum i DN-skrapan och stod galoscherna utanför visste jag säkert att Bo var på plats, alltid lugn trots dagstidningsstressen och en ständig källa till goda råd för mig som ung, oerfaren reporter.

Bland annat lärde han mig att aldrig vänta för länge med det första talstrecket i ett reportage. Bo ansåg att denna närvaro behövdes senast i den tredje utgången, för annars riskerade man att tappa läsarnas intresse. Detta var under en tid då oändlighetslånga, självcentrerade inledningar var poppis bland inneskribenter och jag tvekade först, försökte på andra sätt – men har sedan i princip alltid hållit mig till detta välgrundade råd.

För jag kände få som skrev så ledigt och lärt som Bo Grandien, om allt ifrån ångbåtar och badkultur till byggnadshistoria. För mig representerade han kopplingen bakåt till en gammal DN-tradition med det stilsäkra, personliga reportaget. Hans lite gammeldags gentlemannaframtoning fick inte förväxlas med tråkighet, insåg jag snabbt, för spirituell var han också i sina uppskattade kåserier.

Trots min saknad var jag samtidigt mäkta imponerad över att han först lyckats läsa in materialet till sin avhandling på pendeln mellan Uppsala och DN-jobbet i Stockholm. Och att han sedan, vid sidan om heltidsjobbet, kvalificerade sig som konstprofessor.

Jag, som är konstvetare från Lund, tyckte också att det var extra roligt att hans avhandling handlade om den lundensiske 1800-tals arkitekten Carl Georg Brunius och att Bo såg det intressanta i detta sekels alla nystilar som många andra fnös åt vid denna tid.

Senare förstod jag att han dessutom var skönlitterär författare, debuterade med prosadikter redan 1951 och sammanlagt gav ut ett tjugotal böcker.

Efter pensioneringen 1996 fortsatte han skriva och engagera sig i konst och arkitektur, i Stockholms skönhetsråd och som ledamot av Konstakademien. Bo Grandien var helt enkel en sällsynt fin förebild.

Birgitta Rubin birgitta.rubin@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Krav att staten tar större del

I dag möter toppolitiker från Stockholm infrastrukturminister Anna Johansson (S) för att förhandla om Förbifartens finansiering. Från lokalt håll finns goda förhoppningar om mer statliga pengar.

Arbetet med Förbifart Stockholm stoppades, på regeringens order, i slutet av oktober fram till den 1 maj 2015. Den borgerliga alliansen, som styr landstinget, är skeptisk inför mötet.

– Vi omförhandlar inte redan ingångna överenskommelser om infrastrukturen. Vi är intresserade av ytterligare miljarder till kollektivtrafik, men ska vi förhandla måste det till nya pengar, säger finanslandstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M).

Förbifarten kostar 29 miljarder kronor att bygga och staten står för sex. Om man jämför med andra infrastrukturprojekt så har staten tagit en större andel tidigare, menar Jan Valeskog (S), ordförande i Stockholms stads exploateringsnämnd.

– Det är i allas intresse att ytterligare några miljarder av finansieringen tas av staten, så att vi får mer pengar till kollektivtrafiken, säger han.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Ätstörningar ökar kraftigt

Antalet stockholmare som får en ätstörningsdiagnos ökar kraftigt. Men mörkertalet är stort. – Det finns jättemånga, framför allt män, som skulle behöva hjälp som aldrig kommer till vård, säger Andreas Birgegård, enhetschef vid Kunskapscentrum för ätstörningar.

På bara fem år har antalet personer som fått en ätstörningsdiagnos på Stockholms tre specialistkliniker ökat med 37 procent. Förra var det 991 patienter jämfört med bara 628 för fem år sedan. Då räknas inte alla som får en diagnos på en vårdcentral in.

Antalet patienter som söker vård ökar också kraftigt. På Stockholms Centrum för Ätstörningar har man haft en konstant ökning av antalet patienter de senaste åren. Från omkring 1 000 patienter år 2006 till dagens dryga 1 700.

– Fler söker vård för ätstörningar. Våra yngsta patienter är nio år och de äldsta lite drygt 60 år, men majoriteten är mellan 14–24. Ökningen visar att man söker vård i högre grad, säger Anna-Maria af Sandeberg, verksamhetschef på Stockholms centrum för ätstörningar.

Enligt Kunskapscentrum för ätstörningar är problemet troligen betydligt större. Antalet män som söker vård för ätstörning har trefaldigats de senaste fem åren men ändå var det ändå bara 33 män som fick en ätstörningsdiagnos vid specialistklinikerna i Stockholm förra året.

– Ätstörningar ökar i vissa grupper och kryper nedåt i åldrarna. Mörkertalet är störst bland män eftersom det fortfarande ses som en kvinnosjuka. Man uppskattar att cirka tio procent av vuxna med ätstörningar är män, men på klinikerna ser vi bara tre fyra procent. Det är en högre tröskel för män att komma in för att vård, säger Andreas Birgegård.

Förra året var var fjärde hetsätarpatient i Stockholm en man. Hetsätningsstörning är en ny diagnos som innebär att man har ett regelbundet hetsätningsbeteende som man inte kompenserar för genom att kräkas eller träna.

– Det är personer som upplever att de tappat kontrollen över hur mycket och vad man äter. Det är okontrollerat men ofta väldigt planerat. Man går och handlar och ser till att man får vara i fred i några timmar, säger han.

Den vanligaste diagnosen är annars ätstörning utan närmare specifikation, UNS. Därefter kommer bulimiker och anorektiker.

– UNS betraktades tidigare som en ätstörning light. Men UNS är i allra högsta grad en allvarlig ätstörning, om än väldigt heterogen och svårdefinierad.

Den hårda klassificeringen av ätstörningarna anorexi och bulimi har också tidigare gjort att många nekats vård för att de inte fyllt kriterierna och varit tillräckligt sjuka.

– Jag har hört skräckhistorier från primärvården där man sagt att ”du måste gå ned i vikt innan du har en ätstörning”. Det är ju förfärligt därför att en stor majoritet av patienterna inte lider av undervikt. Bara 25 procent är avmagrade, de andra är normalviktiga eller till och med överviktiga.

Enligt Andreas Birgegård måste vården bättre identifiera ätstörningar, både bland män och kvinnor. Många patienter söker vård först när de drabbats av depression.

– Ätstörda patienter är väldigt ofta samsjuka med andra psykiatriska diagnoser. Bland vuxna patienter har drygt hälften ytterligare en psykiatrisk diagnos, oftast depression eller ångest.

En studie av alla patienter som vårdades för ätstörningar i Sverige mellan 2005 och 2009 visar hittills att nära var tionde har försökt ta livet av sig och att vissa även lyckats.

– Ätstörning är en av de farligaste sjukdomarna i psykiatrin med högst dödlighet. Det är i regel inte sjukdomen man dör av utan oftare andra saker som självmord. Anorexipatienter med hetsätning och självrensning har sämst prognos, säger Andreas Birgegård.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Så här delas ätstörningar in

Ätstörning UNS
UNS är en ätstörning utan närmare specifikation", och syftar på en allvarlig störning av hur man äter eller försöker kontrollera sin vikt som uppfyller några men inte alla formella kriterier för anorexi eller bulimi.
Exempel är en kvinna som visar tydliga tecken på självsvält och undervikt men inte har förlorat sin mens, eller någon som hetsäter stora mängder mat och kräks men mindre än två gånger i veckan under de tre sista månaderna.
Anorexi
Anorexia nervosa är en ätstörning som präglas av självsvält, menstruationsrubbningar samt olika psykiska kännetecken. Självsvälten betyder att vikt är så pass låg att -normala biologiska funktioner inte kan upprätthållas.
Viktiga psykiska kännetecken är rädsla för att gå upp i vikt eller bli tjock, störd kroppsuppfattning samt att självkänslan är mycket beroende av vikt och kroppsform.
Bulimi
Bulimia nervosa är en ätstörning som präglas av hetsätning (att man äter mycket stora mängder mat utan en känsla av kontroll) och försöker att bli av med det man ätit, oftast genom att kräkas eller använda laxermedel.
Som vid anorexi kan det finnas en stark rädsla för att gå upp i vikt och självkänslan kan vara mycket beroende av vikt och kroppsform.
Hetsätning BED
Innebär att man har perioder då man hetsäter men utan att försöka göra sig av med maten efteråt genom att till exempel kräkas. Om man får hetsätningsstörning har man tidigare ofta haft anorexi eller bulimi. Man kan bli kraftigt överviktig och har ofta psykiska problem i botten.
Källa: *atstorning.se* "

DN 15 dec 2014:

"Vi lever i ett ätstört samhälle"

"Erik Dufva var bara sjutton när han drabbades av anorexi. Han fick slåss både mot sjukdomen och fördomarna. – Vi lever i ett ätstört samhälle. 5-2 dieten är en sorts legaliserad ätstörning, säger Erik Dufva.

Vi träffas i församlingshemmet i södra Stockholm där han jobbar som präst. Han är 35 år och friskförklarad från sin ätstörning sedan länge. Men han minns tonåren när han drabbades av först ortorexi och tränade maniskt och därefter slutade att äta.

– Jag tränade varje dag och jag åt mindre och mindre. Jag vägde mig varje dag och jag skulle alltid väga mindre. Någonstans visste jag att så här kan man ju inte leva sitt liv. Men jag fick en mental tilt, säger Erik Dufva.

När han åkte som utbytesstudent till snabbmatslandet USA fick sjukdomen en extra skjuts. Allt kretsade kring träning och mat. Han tappade extremt mycket i vikt på bara ett halvår.

– Jag blev svagare och svagare. Jag hade ingen energi att tänka friska tankar. Att maximera tränandet och minimera ätandet blev ett slags fiktiv kontroll. Jag var rädd för att släppa kontrollen för då skulle jag bli världens fetaste människa och då var jag inte värd något längre.

Erik åkte hem till Sverige och fick hjälp och behandling för sin ätstörning under ett par år. Det var en tuff resa, särskilt som ung kille.

– Det blev ett dubbelt stigma. Jag var sjuk i en märklig sjukdom som ansågs självförvållad. Dessutom en sjukdom som en tonårskille absolut inte skulle drabbas av. Jag upplevde en stor skam kring min sjukdom.

I dag är han mentor för andra killar med anorexi och bulimi i föreningen Frisk och fri för att de ska kunna spegla sig i hans erfarenheter.

– Det är viktigt att det synliggörs att det inte är en kvinnosjukdom utan drabbar både kvinnor och män. Mäns ätstörningar börjar ofta i ortorexi, ett slags träningshets. Man vill bygga en snygg och manlig kropp och vara fit. Det kan slå över i anorexi.

Unga i dag har en tuffare resa i ett alltmer utseende- och matfixerat samhället. Bilder av hur vi ska träna och äta pumpas ut i eskalerande och oändlig realtid.

– Man ska ha ett fint jobb, jobba jämt och lyckas hålla ihop en familj. Och så ska man springa maraton. Vi har aldrig sprungit så många lopp och åkt så många Vasalopp som nu. Att vara slimmad och fysiskt vältränad är hög status. Om man inte tränar och äter nyttigt är man lat och en sämre människa.

Han drar paralleller med andra beroenden som samhället aktivt försöker dämpa och arbeta emot.

– Knark är enkelt att vara emot. För det är bara dumt. Men att träna och äta sunt är svårt att vara emot. Trots att det finns en så stor baksida av det. Och vi måste börja prata om det, säger Erik Dufva.

Själv försöker han gå emot strömmen genom att våga äta pizza utan att skämmas och försöka känna efter hur han mår, i stället för att väga sig. Dieter är han helt emot.

– Anorektiker har kört 5-2-dieten i alla tider. Det är inget nytt. Förr kallade vi det ätstörning, i dag kallar vi det diet. Konstigt att folk är så fascinerade över att det funkar. Det är ju inte konstigt att man går ned i vikt om man undviker att äta två dagar i veckan.

Han ser även problem i den kristna tron där självspäkning har varit ett ideal, även om tron är vad han menar hjälpt honom ur ätstörningen till slut.

– En otränad kropp ses som lathet och dekadens, kroppen är vårt sämre jag. Man jag kan inte separera mig från min kropp. Och min tro har hjälpt mig. Jag värderas inte efter min kropp eller ens mina handlingar. Jag är en människa och guds avbild och då är jag värd någonting. Det ger mig en skjuts, säger Erik Dufva.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

DN 15 dec 2014:

“Vill Alliansen begränsa det offentliga samtalet?

Alliansen har bestämt sig för att minimera stödet till landets kulturtidskrifter – från 19 till 4 miljoner kronor. Ett dråpslag som kan gå igenom på torsdag. ”Är de intresserade av att försvåra villkoren för tidskrifter där deras och andra partiers politik kritiseras?”, undrar tretton tidningsredaktörer.

Den återkommande retoriska frågan ”Men det får man väl inte säga i det här landet?” är ett exempel på hur yttrandefriheten under senare år beskrivits som begränsad i Sverige. I själva verket är utrymmet för att tala och uttrycka sig generöst i Sverige. I princip är det endast när det förekommer hets mot folkgrupp eller spridning av barnpornografi som människors frihet att yttra sig begränsas på andra sätt än att de bemöts, kritiseras och att åsikter debatteras.

En stor del av det offentliga samtalet har varit och fortsätter så att vara den rika floran av kulturtidskrifter som finns trots att Sverige är ett litet land. De har ofta utgjort utgångspunkten för journalistiska avslöjanden, samhälls- och kulturdebatter och tjänat som plantskola för några av Sveriges främsta författare, poeter och kulturutövare.

I kulturtidskrifterna får fördjupande samtal och artiklar om allt från poesi, folkmusik, grafik till arkeologi ta plats. Flera publiceras på de nationella minoriteternas språk. Dessa samtal har sedan i många fall genererat ytterligare diskussioner, reportage och kunskap. Det var i Re:public som polisens metoder inom Revaprojektet först uppmärksammades, unga serietecknare har kunnat publiceras i Galago och nya diskussioner om litteratur har uppstått tack vare exempelvis CONST Literary (P)review.

I fredags meddelande kulturutskottets ordförande Per Bill (M) att stödet för kulturtidskrifter kommer att skäras ner radikalt nästa år. 2014 delade 91 kulturtidskrifter, varav 17 elektroniska och resten tryckta, på drygt 19 miljoner kronor i produktionsstöd. Som det ser ut nu kommer den summan för 2015 snarare ligga runt 4–5 miljoner. Om detta förslag klubbas igenom på torsdag har många kulturtidskrifter svårt att se hur de skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Ett beslut som i förlängningen skulle påverka Sveriges öppna samtal.

Är det meningen? Vill Alliansen begränsa det offentliga samtalet? Är de intresserade av att försvåra villkoren för tidskrifter där deras politik, liksom övriga riksdagspartiers, kritiseras?

Kulturtidskriftsstödet har varit ett sätt att, som det står i förordningen som reglerar det, ”främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter”. Det kommer ur en insikt om och en erfarenhet av att det i det lilla landet Sverige i många fall är svårt att bedriva olika former av kulturell verksamhet enbart på marknadens villkor.

Men kulturtidskriftsstödet är också en fråga och en princip vars värde inte går att värdera i pengar, men som vi ändå vill hävda är oerhört mycket högre än 15 miljoner. Det har varit och är en markering mot de krafter som vill begränsa det offentliga samtalet. Låt det så fortsätta vara.

Utan att i detalj gå in på villkoren för landets kulturtidskrifter så vill vi också understryka att det på inget sätt rör sig om några goda arbetsvillkor. Samtliga inblandade – skribenter, illustratörer, fotografer, formgivare och redaktörer – arbetar mer eller mindre ideellt, med låga arvoden respektive löner, eller helt utan.

I Sverige i dag präglas medielandskapet av förändrade produktionsvillkor och redaktioner runt om i landet drabbas av nedskärningar. De flesta som är insatta i tidningskrisen anser att det är ett hot mot demokratin. I en tid när i stort sett alla tidningar kämpar med finansieringen och för att hitta nya och andra sätt för att betala för journalistik är det ännu viktigare med ett kulturtidskriftsstöd och oberoende journalistik.

Det pågår också ett omfattande arbete för att finansiera journalistik som publiceras på webben. Men än så länge finns det få modeller – om ens någon – som fungerar. Därför är det häpnadsväckande att kulturutskottet i sitt betänkande hänvisar till webbens möjligheter att få intäkter från läsarna. Det speglar hur lågt journalistik och det kritiska samtalet värderas av utskottets majoritet.

Tidskrifterna görs av lust och kärlek till det offentliga samtalet, de har genom åren byggts upp av generationer av redaktioners kunskap och utgör i dag ett ovärderligt kulturellt kapital. Som nu riskerar att rivas ner över en natt.

Sveriges brokiga samling av kulturtidskrifter förenas i en längtan efter mer kritik, mer poesi och mer samhällsdebatt! Genom våra publiceringar bidrar vi till den generösa och starka yttrandefriheten. Ge oss förutsättningar för att fortsätta det arbetet!

Eller, dra åtminstone inte undan mattan under fötterna för kulturtidskriftsredaktioner landet över. Om Alliansens drastiska förslag om att nedmontera kulturtidskriftsstödet går igenom nu på torsdag kommer mycket mindre att bli sagt i det här landet.

Malena Rydell & Mikael Feldbaum, Arena

Mireya Echeverría Quezada Och Johanna Palmström, Bang
Daniel Poohl, Expo
Sofie Tornhill, Fronesis
Siri Reuterstrand, Ordförande I Föreningen För Sveriges Kulturtidskrifter
Johannes Klenell, Galago
Göran Dahlberg Och Linn Hansén, Glänta
Birgitta Wallin, Karavan
Ann Ighe & Patricia Lorenzoni, Ord&Bild “

16 december 2014.

DN 16 dec 2014:

“Bygg billigare

Hyresmarknaden bär planekonomins kännetecken: Köerna är långa in i systemet, medan tröghet råder inom det. Utanför pågår svartabörshandeln. Bostadsmarknaden har blivit storstädernas brödkö, och till problemet hör att bagarnas utbud består av gräddtårtor.

Bilden av bostadseländet som SVT:s ”Agenda” tecknade i söndags fick närmast en sorglustig effekt. Medan stora nyanlända flyktingfamiljer får hålla till godo med ståplats i en etta, debatterar riksdagen byggnormernas gränsvärden för buller.

En byggherre visade en färdig lägenhet som hade kunnat bli två om det inte vore för kravet på en oljudsbefriad del i varje nytt hem.

När man betänker boendemiljön i krigets Aleppo i norra Syrien får begreppet buller en lite annan klang. Att utsättas för oväsen under långa perioder är inte nyttigt, men det finns grader i helvetet. Den ”balans” som behöver hittas mellan hälsorisker och byggbehov är verkligen ett dilemma för privilegierade. Att bli påmind om det kan vara nyttigt.

Brödkön växer – den som i går anmälde sig till Stockholms bostadsförmedling fick könummer 471 721. Är det då rationellt att hålla fast vid samma höga standard?

Det måste byggas både mer och billigare. Alla behöver inte, vill heller inte ha och har inte plånboken som motsvarar en fullt utrustad nybyggd lägenhet.

Ett potpurri av intressen och värden står som hinder för enklare bostäder. 60- och 70-talens miljonprogram har etsat sig fast i det svenska medvetandet och fläckat den billiga massproduktionens rykte. De fula, likformiga kolosser som står i givakt kring städerna är det få som vill se fler av.

Men man lär av misstagen. Miljön i miljonprogrammen präglas av daterade idéer om vad som borgar för ett trivsamt och tryggt stadsliv. Nya lågkostnadsprojekt behöver se radikalt annorlunda ut.

En välkommen nyhet är att den nya rödgröna majoriteten i Stockholms stadshus vill testa en ny lågprismodell i allmännyttan. Det ska pressa hyrorna i de nybyggda lägenheterna, som också ska bli fler. Hoppas partierna, i varje fall. Allt fler byggherrar och kommuner lockas av denna lovvärda tanke.

Fler invändningar går att hitta utöver att billiga byggen tenderar att bli trista och monotona. De måste fortfarande uppfylla en diger kravlista som de rödgröna partierna är obenägna att tumma på.

Nyproduktionen är dessutom bara en liten del av beståndet, och det är svårt att komma ifrån att bostäderna utgör en trasig marknad. I en rapport från i fjol beskrev Boverket hyresregleringens effekter, som hör till grundproblemet. Om flyttkedjorna fungerade skulle det inte behövas lika många nya bostäder.

En senare genomgång från samma myndighet har visat att höga produktionskostnader trots allt inte är det som får Sverige att sticka ut i jämförelser. Bristande konkurrens i den svenska byggbranschen går visserligen att skönja, men effekten är sannolikt inte kolossal.

Det rödgröna styret i Stadshuset kommer att stöta på svårigheter att förverkliga sina visioner av andra skäl. Det största hindret blir de själva. Miljöpartiet är i grunden kluvet inför staden som idé. När fler bostäder står på dagspolitikens dagordning heter det ”ja, gärna, men”, och så följer en lång lista med invändningar.

I söndagens ”Agenda” låtsades MP:s bostadsminister Mehmet Kaplan inte om glappet mellan grön teori och praktik, men i Stockholms stad har partikamraternas förslag betytt kraftigt bantade planer på fler bostäder. Hyresrätter och studentlägenheter är inga undantag. Vänsterpartiet har i sin tur som strategi att säga nej. Statliga subventioner trollar heller inte bort protesterna.

Var alla nya lågprislyor ska hamna förblir höljt i dimma. Kaplan hänvisade till utbyggd kollektivtrafik, men med Miljöpartiet och Vänstern vid ordförandeklubban riskerar rälsen att behöva sträckas en god bit utanför länets gränser för att spaden ska sättas i marken. Att människor i växande grad dras till stadens myller och inte längre störs av trängseln ligger utanför kalkylen.

Det blir inga fler bostäder om inte kommunen gör i ordning mark att bygga på.

Dn 16/12 2014 “

DN 16 dec 2014:

“Svart dag för turkisk pressfrihet

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan är en stor vän av konspirationsteorier. Den internationella räntelobbyn vill knäcka landets ekonomi, utländska intressen smider ränker med upprorsmakare, varje demonstrant tycks vara terrorist. Detsamma gäller nu icke regeringstrogen press.

Över 30 personer greps i söndags vid olika razzior, framför allt journalister och toppchefer i mediebolag som är kritiska till Erdogan. Huvudanklagelsen är just medlemskap i terrororganisation. En författare av manus till såpoperor åkte med i nätet. Dessutom arresterades ett antal polischefer som har deltagit i utredningen av en jättelik korruptionshärva med band till rege-ringen och presidentens familj.

Zaman, Turkiets största tidning, och tv-bolaget Samanyolu tillhörde måltavlorna. Båda är knutna till exilpredikanten Fethullah Gülens rörelse, som också har haft många anhängare inom polisen och rättsapparaten. Erdogan och Gülen, förr allierade för att trycka tillbaka arméns makt, har blivit dödsfiender.

Enligt presidenten har Gülens folk hittat på hela korruptionsskandalen, i syfte att störta regeringen. Tusentals poliser, åklagare och domare har fått sparken eller omplacerats. Erdogan har i princip tagit över kontrollen av rättsväsendet.

Pressfriheten var redan tidigare hårt ansatt. Kritiska journalister har trakasserats, förlorat sina jobb och ibland hamnat i fängelse.

Oberoende medier har fått problem med skattemyndigheterna. Erdogan har försökt stänga Twitter och Youtube. Även Gülenrörelsen medverkade ivrigt i jakten på sekulära medier.

Söndagens räder innebär ändå en ny dimension. Och det hade kunnat vara värre. En anonym twittrare som uppenbart arbetar nära Erdogan avslöjade att närmare 400 personer fanns på polisens listor. Omfattningen begränsades när det kom ut.

Erdogan var premiärminister i tio år innan han i augusti valdes till president. Målet är att ändra grundlagen så att befogenheterna utökas kraftigt, men han dominerar redan alla nivåer så till den grad att han regerar som han vill. Den ursprungligen milda islamismen blir allt hårdare.

Nyligen var Vladimir Putin på besök i Ankara. Den ryske presidenten har kommit längre i sina despotiska strävanden. Men också i Erdogans Turkiet blir utrymmet allt mindre för avvikande meningar.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se “

DN 16 dec 2014:

”Stoppa nedmonteringen av EU:s miljöpolitik”

“På väg mot tvärstopp. Den gemensamma miljöpolitiken har varit en av EU-samarbetets starka sidor. Nu är flera viktiga förslag på väg att stoppas av den nya Junckerkommissionen. Det är oroande steg tillbaka, och Sverige måste protestera, skriver Matilda Ernkrans (S) och Jytte Guteland (S).

EU-samarbetet har under 30 år stått för en progressiv gemensam miljöpolitik. Den har drivit klimat- och miljöfrågorna långt globalt. Inte minst den tidigare miljökommissionären Margot Wallström har bidragit till detta.

Miljön är en viktig uppgift för EU. Ett medlemsland kan inte ensamt stoppa luftföroreningar som blåser över gränsen från andra länder, eller ensam sätta stopp för klimatförändringarna. För oss är det självklart att EU behöver en rejäl och ambitiös miljöpolitik. Men nu är EU på väg att sätta tvärstopp för miljöpolitiken och anta en ny inriktning som i stället bromsar arbetet. Den nya Junckerkommissionen har aviserat flera oroande steg tillbaka:

Två stora miljöpaket, det om luftkvalitet och det om avfall, dras tillbaka. Det har vi erfarit genom källor som har insyn i Kommissionens planer.

Den överväger att riva upp hela EU:s naturvårdsregelverk som skyddar hotade arter och skyddsvärda områden.

Den struntar helt i de nya förslag som finns i EU:s sjunde ramprogram för miljön, det som bygger på svensken Johan Rockströms forskning om de nio planetära gränserna.

Det första miljöförslaget som EU-kommissionen planerar att dra tillbaka är det viktiga luftvårdspaketet, ”Ett program för ren luft i Europa”. 400 000 personer dör varje år i förtid i Europa på grund av luftföroreningar. Trots detta skrotar nu Junckerkommissionen ett färdigt lagförslag om skärpta luftkvalitetsregler. Förslaget bygger på FN:s överenskommelse i det så kallade Göteborgsprotokollet. Nu verkar det därmed som om EU inte längre vill följa detta protokoll. Flera års arbete för bättre luft och folkhälsa kastas bort. Det är oacceptabelt.

Det andra paketet som stoppas handlar om avfallshanteringen i Europa – programmet för ett avfallsfritt Europa. EU ska enligt förslaget bli resurseffektivare, återvinna mer och förbjuda deponering av avfall. Enligt den tidigare kommissionen skulle detta skapa en halv miljon jobb samtidigt som miljöpåverkan och utsläppen av växthusgaser minskar. Nu är det oklart hur detta arbete ska gå vidare. Blir det fritt fram för fortsatt resursslöseri?

Senare i veckan bestäms inriktningen för miljöpolitiken under de kommande åren. Den nya Junckerkommissionen ska lägga fram sitt arbetsprogram. De gemensamma reglerna, som finns till för att skydda värdefull natur och hotade växter och djur ska rivas upp eller ses över. Just naturvårdsarbete, som ju är en central EU-fråga, marginaliseras alltså i den nya agendan. Djur och växter känner inte nationsgränserna och vi behöver ta gemensamt ansvar i EU för att den biologiska mångfalden finns kvar till nästa generation.

Nedmonteringen av miljöpolitiken riskerar fortsätta om denna politik på EU-nivå blir verklighet. Organisationer som Oxfam, Birdlife,

WWF, Greenpeace och Svenska Naturskyddsföreningen förbereder sig för en omfattande motkampanj. Kritiken mot tillbakagången kommer att bli stark över hela Europa.

Vi vill uppmana utrikesministern Margot Wallström och klimat- och miljöministern Åsa Romson att så snart som möjligt ta kontakt med den nya kommissionen. Kontakter har redan tagits från regeringen, men vi menar att tonläget nu behöver skärpas. Allvaret i denna totala omsvängning från en progressiv union som driver fram nya miljöåt--gärder till en som tar flera steg tillbaka behöver möta omfattande protester från medlemsländerna.

Sverige bör markera betydelsen av att det sjunde ramprogrammet för miljö genomförs. De miljöregleringar som nu planeras måste fullföljas.

Den sorgliga bakgrunden till det som hänt är att miljöpolitiken har fångats i en fälla. Det handlar om EU:s regelförenklingsarbete som nu lägger sig som en våt filt över miljöpolitiken. Alla är vi för regelförenklingar. Men här används det populära ordet som ursäkt för att försämra klimat- och miljöpolitiken. Detta är ett genomskinligt populistiskt argument som vi blir mycket provocerade av. Vi hoppas att den svenska regeringen kan klargöra vilket misstag det skulle vara att gå den väg som kommissionen nu signalerat att de vill välja.

Den hittillsvarande miljöpolitiken har gynnat jobb och näringsliv väl i Sverige och Europa. Den har minskat utsläppen, byggt ut den förnybara energi och förbättrat folkhälsan. Miljöpolitiken har också stimulerat innovationer som har bidragit till europeiska exportframgångar.

Hållbar utveckling och tillväxt går hand i hand. Jobben skapas i ekonomisk omställning som i sin tur kräver bred samverkan i samhället. Många av de krafter i Europa som förespråkar en aktiv och framtidsinriktad miljöpolitik är glada över att Sverige åter har en regering som står för en stark miljöpolitik. Sverige har kommit tillbaka till den grupp med länder i EU som vill driva på utvecklingen på klimat- och miljöområdet. Det är en grupp länder som är fast övertygade om att den som är först in i ett mer hållbart samhälle, förenar ansvarstagande med framtida goda konkurrensmöjligheter.

Det är Moderaterna som har burit fram den högerkonservative Jean-Claude Juncker som kommissionsordförande. Han var deras kandidat till EU:s toppjobb. Nu måste Gunnar Hökmark och Christoffer Fjellner ta sitt ansvar och agera i parlamentets högergrupp EPP. Det vi bevittnar är en rejäl nedmontering av miljöpolitiken, samtidigt som de svenska Moderaterna tittar på.

Vi socialdemokrater har skrivit till vår partikamrat i kommissionen, vice ordförande Frans Timmermans, för att få honom att ändra inriktningen. Den svenska regeringen har agerat, och vi vill nu att den ska fortsätta påtryckningarna såväl i rådet som gentemot kommissionen för att miljöpolitiken inte ska bli lidande i kölvattnet av regelförenklingsarbetet.

Vi har agerat både i Europaparlamentet och hemma för att föra fram budskapet till Juncker om att kommissionen nu väljer fel väg. Juncker har låtit bli att lyssna. Vi hoppas fortfarande att viktiga förslag om bättre miljö ska gå att rädda. Svenska folket förväntar sig att Sverige ska arbeta i EU för bättre miljö. Det är en viktig del av det vi är överens om är EU:s starka sidor. Om det försvinner minskar legitimiteten för EU-samarbetet för många svenskar.

Matilda Ernkrans, Miljöpolitisk Talesperson I Socialdemokraterna Och Ordförande I Riksdagens Miljö- Och Jordbruksutskott.

Jytte Guteland, Ledamot I Europaparlamentet Och Medlem I Parlamentets Miljö-Kommittee Envi “

DN 16 dec 2014:

”Extravalet hotar jobben och ekonomin”

“LO-basen Karl-Petter Thorwaldsson önskar att extravalet ställs in. Orsaken är att den politiska oron skadar Sveriges ekonomi och hotar jobben. – Det allra bästa vore om extravalet inte blev av men just nu ser det inte så hoppfullt ut, säger han.

Så sent som i förra veckan argumenterade Karl-Petter Thorwaldsson för att Socialdemokraterna bör frigöra sig från Miljöpartiet och gå fram ensamma i valrörelsen. Uttalandet skapade oreda i leden och statsminister Stefan Löfven (S) blev hårt ansatt om sin syn på det framtida samarbetet. Till sist kom klargörandet: S går till val som enskilt parti men både vill och tänker samarbeta med MP även efter ett extra val.

– Jag blev rätt förvånad över att det väckte sådan uppmärksamhet. Men jag är samtidigt tydlig med att Socialdemokraterna måste gå till val på egen hand, säger Karl-Petter Thorwaldsson.

LO-basen ser helst av allt att det inte blir något extra val över huvud taget.

– Det vore det allra bästa men just nu känns det så låst att det inte är troligt att så kommer att ske. I dag är det inte så mycket som verkar hoppfullt i den frågan.

Orsaken till LO-basens oro är att världskonjunkturen är svag, den svenska tillväxten hackar och det finns många tecken på att ekonomin har svårt att komma i gång. Det kan i sin tur leda till att jobben hotas, inte minst inom LO-kollektivet.

– Det mest oroande är att det inte ser ut att finnas några öppningar. Det går inte att räkna bort risken att vi får ett oklart läge även efter extravalet. Vi får redan nu signaler om att investerare drar öronen åt sig vad gäller Sverige. Det är verkligen djupt tragiskt, säger Karl-Petter Thorwaldsson.

– Hittar inte de politiska partierna en lösning finns det betydande risker för att det här går ut över svensk ekonomi och i nästa läge jobben, fortsätter han.

LO-basen efterlyser att fler enga-gerar sig i debatten om vad den politiska oron får för konsekvenser för landets ekonomi.

– Många verkar tro att riksdagsarbetet bara är ett spel. Men just nu är vi inne i en väldigt turbulent tid och ingen vet var den europeiska ekonomin tar vägen. I sämsta fall sjunker tillväxten i Europa nästa år och då kommer det att dra med sig Sverige.

Thorwaldsson sitter själv i Socialdemokraternas beslutande organ, verkställande utskottet, och var med om beslutet om nyval.

– Vi gav Stefan Löfven ett väldigt starkt mandat att möjliggöra samarbete med de borgerliga partierna. Men vi såg snart att det var kört eftersom partiledarna redan på väg in till mötet med statsministern sa att de inte under några omständigheter tänker kompromissa med Stefan Löfven.

Karl-Petter Thorwaldsson tror som sagt att det inte går att undvika nyval. Om S vinner i mars hoppas han att det ska gå lättare att hitta öppningar för bredare samarbete.

– Vi i LO:s styrelse ger fullt förtroende till Stefan Löfven att vara den som sonderar terrängen med andra partier och bestämmer vilken rege-

ring han klarar av att organisera efter valet. Mycket tyder på att det krävs ett bredare underlag eller kanske ännu hellre bättre samarbete.

Vad skulle det få för konsekvenser för svensk ekonomi om läget i svensk politik är lika låst efter valet som i dag?

– Jag tror det skulle skada svensk ekonomi väldigt mycket – mycket mer än vad vi i dag kan se. Om omvärlden börjar bedöma Sverige som en risk med instabil ekonomi så är jag ganska pessimistisk.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Fakta. Regeringen politiskt bakbunden

Statsminister Stefan Löfven har meddelat att han den 29 december tänker utlysa extra val. Det beslutet får enligt regeringsformen inte fattas ”förrän tre månader har gått från den nyvalda riksdagens första sammanträde”, och det betyder att beslutet inte kan tas förrän just den 29 december.

Dock gäller lite andra tidsfrister vid ett extra val. Till exempel är tiden för förtidsröstning och budröstning bara tio dagar. Röstning vid utlandsmyndigheter får starta tidigast tjugo dagar före valdagen.

Regeringen Löfven sitter kvar fram till valet, men är politiskt bakbunden av att det är den borgerliga regeringens budget för 2015 som gäller, och den budgeten kommer att fortsätta att gälla även om S och MP vinner en större majoritet i valet. Däremot kan regeringen göra ändringsförslag i vårpropositionen.

Extravalet ska enligt planen genomföras den 22 mars nästa år och gäller bara val till riksdagen. “

DN 16 dec 2014:

“Tonläget gör nyvalet oundvikligt

Sannolikheten är mycket låg för att LO:s ordförande kommer att bli bönhörd och extravalet inte blir av. Thorwaldssons utspel är i stället ytterligare ett exempel på oredan inom Socialdemokraterna, där många nu vill distansera sig från Löfvens beslut.

Analys.
Stefan Löfven (S) har inte imponerat under sina första månader som statsminister, men nu börjar oredan närma sig nivåerna under Håkan Juholts ordförandetid.

Den nye S-ledarens kurs blir allt mer svårgripbar och hans ställning undermineras när hans företrädare och ledande socialdemokrater går ut och uttalar sig för ett annat vägval än det som Löfven har slagit in på. I dag distanserar sig LO:s ordförande från planen på extraval. Tidigare har Karl-Petter Thorwaldsson, Göran Persson, Mona Sahlin och andra kritiserat samarbetet med Miljöpartiet. Det ger intrycket av att de inte har fullt förtroende för statsministerns förmåga att lägga ut kursen. Kanske vill de kunna säga ”vad var det jag sade” efter extravalet.

Intrycket av oreda förstärks av oklara besked från Löfven. Först sade S och MP att de skulle gå till val på sin nedröstade budget. I förra veckan sade Löfven i stället att budgeten var överspelad. Så i går kallade regeringens fyra tyngsta ministrar pressen ut till Harpsund för att under 40 minuter rekapitulera sitt nedröstade budgetförslag, som varit känt i snart två månader.

– Jag har sagt hela tiden att vi ändrar inte politisk riktning, sade Stefan Löfven.

Men det är en konstig signal till en samarbetspartner att bli offentligt kritiserad av olika företrädare för den man allierat sig med, och sedan inte få höra statsministern tydligt ta avstånd från kritiken.

Nu fortsätter Sverige i stället mot extra val, med en retorik som blir allt gällare.

”En exempellös ansvarslöshet”, kallade Löfven i går Alliansens vägran att samarbeta över blockgränsen om budgeten. Hans pressekreterare hade tidigare på dagen irriterat en av regeringens önskade samarbetspartner, Center-ledaren Annie Lööf, genom att kalla hennes argumentation för ”dårpippihöger”. Annie Lööf talade i sin tur om statsministern för en dryg vecka sedan i termer av maktfullkomlighet.

Det höga tonläget och låsningarna gör att mycket lite tyder på att riksdagspartierna skulle kunna komma överens utan ett nyval emellan.

Statsministern sade i går att nyvalet ska handla om hur Sverige ska styras och vilken riktning landet ska ta. Hans tro är att partier som vägrar samarbete straffas av väljarna. Men om det inte blir hans parti som stärks i den kommande valrörelsen, utan i stället Alliansen, kan Löfvens retorik nu binda honom till att samarbeta i motsatt konstellation till den han tänkt sig. Då blir det svårt för Socialdemokraterna att vägra uppgörelser med en alliansregering.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Statsministern vädjar om samarbete – igen

Den viktigaste frågan i extravalet i mars blir hur Sverige ska styras i framtiden. Överenskommelser över blockgränsen eller samarbete med SD är de val som finns, enligt Stefan Löfven. – Det är en fråga som gäller alla från och med nu, säger statsministern.

Harpsund.
Regeringen var i går samlad på statsministerns residens Harpsund i Sörmland för överläggningar och julbord.

Trots att extravalet inte kommer att utlysas förrän om två veckor är valrörelseretoriken redan i gång. Statsminister Stefan Löfven, finansminister Magdalena Andersson, miljöminister Åsa Romson och utbildningsminister Gustav Fridolin inledde presskonferensen med en 40 minuter lång genomgång av allt som de anser blir sämre med den alliansbudget som riksdagen nyligen röstade igenom.

Utöver sakpolitiken anser Stefan Löfven att den extra valrörelsen kommer att domineras av frågan hur Sverige ska styras i framtiden.

– Jag är övertygad om att de partier som inte vill samarbeta kommer att straffas av väljarna, säger Stefan Löfven.

Efter valet i september gör Sverigedemokraternas framgångar att inget av de traditionella blocken är i närheten av att få egen majoritet. Inga opinionsmätningar tyder på att nyvalet kommer att förändra det parlamentariska läget på något avgörande sätt. Därför försöker nu statsministern sätta press på de borgerliga partiledarna att ge besked om hur de ska agera efter valet.

– Nu får alla partiledare tala om hur de tänker sig fortsättningen. Är man beredd att diskutera och samarbeta över blockgränserna, eller är

man beredd att ta stöd av Sverigedemokraterna för att få i genom sin politik? Det är en fråga som gäller alla från och med nu. Vårt besked är att vi vill ha ett samtal över blockgränserna för att inte Sverige-demokraterna ska få något avgörande inflytande, säger Stefan Löfven.

De borgerliga partierna har förordat att blocken redan före extravalet gör upp om praxis i riksdagen så att det blir lättare för en minoritets-regering att få igenom sin budget. Regeringen har inte helt avvisat tanken på att genomföra förändringar på sikt, men tvivlar på om det hjälper eftersom Sverigedemokraterna visat att partiet är berett att bryta mot praxis.

Både Stefan Löfven och MP-språkrören säger att beskedet innebär att även dem är beredda att samarbeta med en eventuell alliansregering efter valet.

– Det var inte så att vi under den förra mandatperioden sade nej till några samarbetsinviter från de borgerliga partierna. Inte alls. Utan de var helt ointresserade och ville ha den där ordningen där man styr i minoritet, säger Magdalena Andersson.

– De saker vi behöver göra på skolområdet eller miljöområdet mår bra av att det blir breda politiska uppgörelser. Det gäller givetvis oavsett vem som är statsminister, säger Gustav Fridolin.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet kommer att gå till val på separata valmanifest men den nedröstade budgeten kommer att utgöra grund för politiken. Hur stor andel av förslagen som kommer att bli verklighet för en ny S+MP–regering är däremot osäkert. Regeringen hoppas kunna genomföra vissa korrigeringar redan under 2015.

– Inkomstskatter kan man bara ändra vid årsskiftet, men avgifter kan man ändra vid halvårsskiftet. Nu får vi se vad som är möjligt att göra rent praktiskt, säger Stefan Löfven.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Tunga partitoppar kräver att Söder lämnar sin post

Sverigedemokraternas Björn Söder bör avgå som vice talman efter sina uttalanden om samer och judar i DN. Det kräver nu flera riksdagsledamöter och partiföreträdare – Mycket skrämmande, kommenterar statsminister Stefan Löfven Björn Söders uttalanden.

Partisekreteraren och vice talmannen Björn Söder sade i en DN-intervju i söndags att det finns ”människor som tillhör den samiska eller judiska nationen i Sverige”, och på frågan om man inte kan vara både jude och svensk samtidigt svarade han:

– Jag tror att de flesta med judiskt ursprung som blivit svenskar lämnar sin judiska identitet. Men gör de inte det behöver inte det vara ett problem. Man måste skilja på medborgarskap och nationstillhörighet. De kan fortfarande vara svenska medborgare och leva i Sverige. Samer och judar har levt i Sverige under lång tid.

Statsminister Stefan Löfven sade på måndagen att det Björn Söder uttalat i intervjun är ”mycket, mycket skrämmande"

– För mig är det oerhört tveksamt att en person som ska företräda hela Sverige ger uttryck för detta. Jag tycker att det är förskräckligt, säger Stefan Löfven.

Socialdemokraternas grupp-ledare i riksdagen Tomas Eneroth är tydligare ändå: Han uppmanar Björn Söder att avgå.

– Jag är väl medveten om att det inte finns några konstitutionella befogenheter som misstroende-votum för att få honom att avgå, men det är viktigt att representanter för andra partier ger en signal om vad som är rimligt, säger Eneroth, som tänker ta upp frågan med de övriga partiernas gruppledare.

Vänsterledaren Jonas Sjöstedt kräver att Björn Söder avgår från sin post som vice talman. ”Vänsterpartiet saknar helt förtroende för Björn Söder. Hans rasistiska uttalanden skämmer ut riksdagen och Sverige. Dags att avgå som talman”, skriver Sjöstedt på Twitter.

Miljöpartiet anser att Söder är olämplig som vice talman.

– Det är extrema uttalanden som utesluter delar av befolkningen. Det är oroväckande och obehagligt, säger Maria Ferm, Miljöpartiets gruppledare, till Aftonbladet.

Roger Haddad, FP-riksdagsledamot och integrationspolitisk tales-person, reagerar starkt mot Söders uttalanden.

– Han angriper två av våra fem nationella minoriteter som har hundra-tals år av närvaro i Sverige. Det visar att han inte har läst på tillräckligt om vår egen historia, säger han till TT.

Vänsterpartisten Rossana Dinamarca markerade mot Björn Söder i debatten i riksdagen på måndagen då han tjänstgjorde som talman. Dinamarca vägrade säga ”herr talman”, vilket är brukligt i kammaren. När Söder då påpekade att man ska säga ”herr talman”, svarade hon:

– Du är inte min talman.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se
Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se

Fakta. Söder förnekar sina uttalanden

Björn Söder sade på måndagskvällen i Aktuellt i SVT att han är ledsen över att han tillskrivs åsikter han inte har.

– Min ambition med intervjun i DN var att visa att vår nationalism är inkluderande, öppen för alla, en öppen svenskhet, och att visa respekt för de nationella minoriteter vi och riksdagen erkänt; att de inte omfattas av de assimileringskrav vi annars ställer på folk som kommer hit.

DN:s reporter Niklas Orrenius beskriver i artikeln i söndags hur han före publiceringen mejlar intervjusvaren till Björn Söder, och ber honom kontrollera så att han inte missförstått något. När mejlsvaret kommer från Björn Söder visar det sig att Söder är nöjd:

”Du har uppfattat det jag sade och man skall väl inte gå in och snygga till allt för mycket i efterhand”, skriver han till Niklas Orrenius och lägger till en smiley, :). “

DN 16 dec 2014:

“Nytt hemligt polisregister kränker utsatta kvinnor

Polisen i Stockholm har i hemlighet registrerat över 2 000 misshandlade och hotade kvinnor. Det avslöjar Sveriges Radio Ekot i dag. I registret finns integritetskränkande uppgifter om kvinnorna och deras anhöriga.

Det är brottsoffergruppen i Södertörn som upprättat registret – en polisenhet som hyllats för sitt arbete med brottsutsatta kvinnor.

Enligt Ekot har databasen funnits i tio år och innehåller uppgifter om över 2 000 kvinnor. Minst 20 poliser ska ha arbetat med den.

De registrerade kvinnorna ska ha varit utsatta för hot eller våld. Men registret innehåller också uppgifter som ”målsäganden mytoman” och ”målsäganden är mycket speciell, det känns nästan som att det är den misstänkte som är offret”.

Enligt Ekot har registret fungerat som ett ”bra att ha”-register, precis som Skånepolisens register över romer som DN avslöjade förra året. Flera av uppgifterna är enligt de registrerade dessutom felaktiga.

– Man blir ju väldigt chockad. Så här får man inte göra. Det här är så jävla kränkande som det kan bli, säger en av de registrerade kvinnorna till Ekot.

När hon försöker få svar om registret från polisen säger de hon pratar med att de inte känner till det. Det gäller både tidigare och nuvarande chefer som själva skrivit in uppgifter i registret.

Enligt Ingrid Helmius, doktor i offentlig rätt som forskat om polisens hemliga metoder, är polisens agerande mycket allvarligt.

– Man kan inte välja ut några som är utsatta för ett visst slags brott och låtsas att man skyddar dem genom att veta allt om dem. Det är bakvänt. Och dessutom i fullkomlig konflikt med hur lagstiftningen ser ut, säger hon till Ekot.

Förutom de brottsutsatta kvinnorna har polisen sparat flera uppgifter om deras anhöriga.

Registret innehåller även uppgifter om vilka länder en del av kvinnorna kommer från och vilken religion de tillhör.

– Det här visar så tydligt att den som har registrerat inte har någon som helst koll på de regler som gäller, säger Ingrid Helmius.

När Ekots reportrar konfronterar polisledningen med uppgifterna får de till sist svaret att registret existerar och att det dessutom har alla tillstånd som krävs.

– Vi har tillstånd för registret, och syftet är att kunna ha ett underlag för att hjälpa dem, säger Christian Agdur, polismästare i Södertörn, till Ekot.

Han försvarar en del av de känsliga uppgifterna med att det kan vara relevant att känna till exempelvis brottsoffrens religion. Om omdömet ”målsägande mytoman” säger han:

– Där har någon uppenbarligen gjort en bedömning att det är relevant. Om det var det i det sammanhanget kan jag absolut inte svara på.

När Ekot granskar det påstådda tillståndet visar det sig gälla ett register över misstänkta gärningsmän, inte brottsoffer, och har dessutom gått ut redan 2010. Polismästaren erkänner att det är ett problem.

– Ja, det låter allvarligt i mina öron.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Fakta. Kritiserade register

Sedan hösten 2013 har flera av polisens register uppmärksammats och fått skarp kritik.

I september 2013 avslöjade DN att Skånepolisen fört ett register över romer. Fler än 4 700 personer hade registrerats, av dem över 1 000 barn. Registret bedömdes vara olagligt.

I oktober 2014 avslöjades att polisen i Västra Götaland har ett register över 180 personer som agerat vid utlämningsärenden. Polismyndigheten är inte den som upprättat registret, men har ändå anmält sig själv till internutredningen.

I november 2014 avslutade Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden sin granskning av flera polismyndigheters register. Då konstaterade man att det i både Västra Götaland och Östergötland fanns flera olämpliga uppgifter. Bland annat har polisen registrerat personers religiösa tillhörighet. **DN “**

DN 16 dec 2014:

“Skarp markering av UD mot det ryska planet

Efter DN:s avslöjande om hur ett ryskt militärflyg varit på kollisionskurs med ett passagerarplan agerar utrikesminister Margot Wallström (S). Under måndagen kallades den ryske ambassadören Viktor Tatarintsev till ett möte på Utrikesdepartementet.

Vid lunchtid i fredags aktiverades både den svenska och den danska incidentberedskapen när ett ryskt militärflyg rörde sig i området kring Kastrup utan transponder, vilket betyder att planet var ”osynligt” för den civila flygledningen. Planet lämnade området efter en stund, men när det senare kom tillbaka var det på kollisionskurs med en SAS-flight på väg mot Polen. Både flygvapnet och Luftfartsverket betraktar händelsen som mycket allvarlig.

Försvarsminister Peter Hultqvist (S) var under lördagseftermiddagen i kontakt med Försvarsstaben.

– Det är allvarligt, olämpligt och direkt farligt att flyga utan att ha transponder påslagen. Att flyga utan transponder innebär att man utsätter andra för risker, sa han efteråt.

Under måndagen meddelade utrikesminister Margot Wallström i Bryssel att hon kallat upp den ryske ambassadören Viktor Tatarintsev till ett möte.

– Det viktiga här är att vi talar om att vi anser att det här var mycket olämpligt. Vår protest kommer att vara väldigt tydlig, säger hon.

Även Danmark har kallat upp den ryske ambassadören i Köpenhamn.

– Vi agerar samfällt och gör samma saker. Redan i går (söndag, reds anm) tog vi en kontakt med den ryska ambassaden och mötet ska ske i dag, måndag, säger Wallström.

Mötet ägde rum i Utrikesdepartementets lokaler på måndagen. Viktor Tatarintsev togs emot av kabinettssekreterare Annika Söder.

– Vi har påtalat att vi ser allvarligt på incidenten och att vi vill undvika att något liknande sker i framtiden, säger Jon Pelling på UD Press.

Vad som mer sades under mötet vill han inte kommentera.

– Mötet var mycket sakligt.

Den ryske generalmajoren Igor Konashenkov avfärdade i helgen riskerna med militärplanets agerande.

– Det fanns inga förutsättningar för en flygolycka med anledning av en flygning av ett ryskt stridsflygplan i det internationella luftrummet över Östersjön, sa han enligt nyhetsbyrån Itar-Tass.

– Flygningen genomfördes i enlighet med internationella flygregler, den kränkte inga gränser och höll ett säkert avstånd till rutter för civil flygtrafik.

Den ryske ambassadören Viktor Tatarintsev vill inte ge någon kommentar till DN, meddelar Liudmila Klimenkova, första sekreterare på ryska ambassaden i Stockholm.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“<u>När en i gisslan sköts – då stormade polisen</u>

Minst tre personer dödades och flera skadades natten till tisdagen, australisk tid, då tungt beväpnad polis stormade det kafé i Sydney där en man hållit totalt 17 personer gisslan i över 16 timmar.

Stormningen genomfördes sedan en av polisens skarpskyttar sett hur gisslantagaren skjutit en av gisslan. Några sekunder senare började polisens specialstyrka ta sig in i lokalen, skriver 7News i Sydney vars reporter hört polisens konversation där skarpskytten ropade ”gisslan nere”,

Vid en presskonferens efter några timmar bekräftade polisen de uppgifterna, och att två personer, en 38-årig kvinna och en 34-årig man dödats av gisslantagaren, som senare sköts ihjäl av polisen.

Strax före stormningen sågs minst sex personer fly ut på gatan och tas om hand av polis och räddningspersonal.

Stormningen blev mycket våldsam och i direktsända tv-bilder sågs polisens specialstyrka ta sig in på kaféet under kraftig skottlossning.

Efter 30 sekunder upphörde skotten och flera ur gisslan började ta sig ut på gatan. Några av dem fick bäras ut på bår och minst två var så svårt skadade att de fick hjärt- och lungräddning.

Ytterligare fyra personer skadades, en av dem en polis som träffades av en kula i ansiktet under fritagningen. Polismannen ska inte vara livshotande skadad.

– Detta var en isolerad händelse. Det var en gärning som begicks av en ensam person. Det ska inte få förändra hur vi lever våra liv, sade polischef Andrew P Scipione under presskonferensen.

Den den 49-årige gisslantagaren Man Haron Monis är född i Iran och har beviljats asyl i Australien. Han uppges ha krävt att få Islamiska statens flagga levererad till kaféet och att få tala med Australiens premiärminister Tony Abbott.

Man Haron Monis beskrivs som en självutnämnd muslimsk predikant. Han är väl känd av polis och sedan tidigare misstänkt för medhjälp till mord på sin ex-fru men frisläppt mot borgen. Han är även åtalad för flera fall av sexuella ofredanden.

Monis, som även har använt namnen Sheik Haron, och Mohammad Hassan Manteghi, har också dömts för att skickat förolämpande brev brev till dödade australiska soldaters familjer och kallat soldaterna för mördare. Han har slagits för att få domen ogiltig-förklarad ända upp i Högsta domstolen. Han menade att breven var politiska och hade syftade till att försöka övertala familjerna att motsätta sig Australiens militära engagemang i Afghanistan.

Gisslandramat startade sedan mannen beväpnad med ett avsågat hagelgevär kommit in på Lindt Chocolate Café vid Martin Place i centrala Sydney vid tiotiden på måndagsförmiddagen, lokal tid. Då fanns omkring tio anställda och trettio kunder i lokalen. Flera lyckades snabbt ta sig ut ur lokalen.

Minst fem till ur gisslan lyckades fly efter några timmar. Då rapporterades att ett dussintal fortfarande var kvar som gisslan. Flera tvingades ställa sig i kaféets fönster och hålla upp en flagga med arabisk skrift där det stod ”det finns ingen Gud förutom Allah” och ”Muhammed är hans profet”.

Det har funnits misstankar om att Islamiska staten förbereder attacker i Australien. Men enligt australiska medier tyder mycket på att det rörde sig om ensam beväpnad gisslantagare.

På sin webbplats, som togs ned under dramat, skrev dock 49-åringen att han inte stillatigande vill se på den terror som han menade att USA och dess allierade, bland annat Australien, utövar mot muslimer. I hans ögon var våld ett sätt att visa sig fredlig: ”Ju mer man bekämpar brotten, desto fredligare är man”, skrev -Monis i ett inlägg som han publicerade så sent som i söndags.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se

Clas Svahn clas.svahn@dn.se

Fakta.

Sydney är med sina 4,6 miljoner invånare i storstadsområdet Australiens mest folkrika stad.

Martin Place, där måndagens gisslandrama utspelade sig, ligger mitt i Sydneys centrala affärs- och finanskvarter.

Dn “

DN 16 dec 2014:

“En påminnelse om samhällets sårbarhet

Gärningsmannen bakom gisslandramat i Sydney hade uppenbarligen ingen koppling till kända terrorgrupper. Ändå är händelsen en påminnelse om samhällets sårbarhet mot mikroterrorism, en metod som omhuldas av extremistiska grupperingar som Islamiska staten (IS).

Kommentar.
För ett par månader sedan gick IS talesman Abu Muhammad al-Adnani ut med ett stridsrop till rörelsens anhängare världen över, en direkt uppfordran att attackera västvärldens civilbefolkning för att sprida skräck och förvirring: ”Slå in hans skalle med en sten, slakta honom med en kniv, kör över honom med din bil, kasta honom från en höjd, stryp eller förgifta honom”, uppmanade al-Adnani.

Nu kan man invända att erfarenheten visar att terroristers retorik inte med nödvändighet överensstämmer med deras handlingar. När det gäller Islamiska staten är det också viktigt att komma ihåg att deras främsta hatobjekt inte finns i västvärlden, utan utgörs av muslimer som avvikit från den av IS omhuldade ”rena” sunnitiska läran: shiiter, sufier, alawiter, sekulära.

Islamiska staten är ju också, till skillnad från dess systerorganisation al-Qaida, måna om att skapa ett eget territorium, det självutnämnda ”kalifat” som än så länge omfattar delar av Irak och Syrien. De kan därmed anses mindre benägna till stora spektakulära terrordåd mot västliga mål, som 11 september-attackerna.

Men alldeles bortsett dessa invändningar, och oavsett vilka syften gärningsmannen i Sydney hade, vore det fel att avfärda al-Adnanis skräckinjagande ord som ett oartikulerat krigsrop. Islamiska staten har en propagandaapparat som i all sin ohygglighet är oerhört väloljad och genomtänkt. Övergrepp mot kidnappade journalister och hjälparbetare i Syrien läggs genast ut på Youtube, Twitter och andra internet-baserade kanaler. Budskapet som överförs är att Islamiska statens våld respekteras och lönar sig. Det leder ju till krismöten bland västliga ledare, det skadskjuter folkrätten och internationella överenskommelser, det sprider rädsla i världens storstäder.

Islamiska statens simpelt brutala förkunnelse och bestialiska handlingar lockar bara några få promille bland världens 1,6 miljarder muslimer. Men det är ändå tillräckligt många för att säkerhetstjänster och lagstiftare ska oroas – även i Sverige.

”Mikroattacker” mot till synes slumpvisa mål i västvärlden är en ”bonus” som följer på uppmärksamheten kring övergreppen och terrorn i Islamiska statens kärnland i Syrien och Irak. Det räcker med en eller ett par avsigkomna och våldsbenägna personer för att tillfälligt skrapa hål på samhällsinstitutionernas säkerhetsfernissa. Vi såg det i Ottawa i Kanada för två månader sedan, då en terrorist med uttalade IS-sympatier dödades när han beväpnad försökte storma parlamentet. Historien har på sätt och viss upprepat sig i Sydney.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Skandalen växer – fler platser har lyssnats av

Ytterligare avancerad avlyssningsutrustning har upptäckts i centrala Oslo och väcker misstankar om att både regeringen och stora företag utsatts för spionage. Det krypteringssystem som infördes i fjol för norska regeringsmedlemmars mobiltelefoner skyddar bara mot talad kommunikation.

Det är Aftenposten som fortsätter att avslöja detaljer kring det misstänkta spionaget i Norge. I helgen kunde tidningen berätta att falska basstationer, som gör det möjligt att avlyssna mobiltelefoner och tömma dem på information, placerats ut vid flera centrala institutioner i Oslo, som Stortinget, regeringskvarteret och statsminister Erna Solbergs bostad.

Nu visar det sig att falska basstationer, så kallade IMSI-catchrar, upptäckts på fler håll i den norska huvudstaden. De finns bland annat vid Aker brygge och Tjuvholmen, där många stora industriföretag liksom banker och advokatfirmor har sina kontor. Säkerhetsexperter som Aftenposten talat med är övertygade om att det handlar om olovlig verksamhet eftersom den här utrustningen bara får användas av polis och särskilda myndigheter.

Enligt Jahn-Helge Flesvik vid säkerhetsfirman Aeger, som hjälpt tidningen med undersökningen, används utrustningen på ett sätt som ska göra den svår att upptäcka. Den är bara aktiv några få sekunder i intervaller.

– Det indikerar en viss mån av träning och förståelse för hur man ska reducera sin egen signatur i GSM-nätverket, säger Flesvik till tidningen.

Hypotetiskt sett skulle informationen kunna ha använts till insider-affärer och till att manipulera börskurser.

Avlyssningsskandalen har väckt stor uppmärksamhet i Norge, särskilt som det är en tidning och inte säkerhetspolisen som avslöjat den. Säkerhetsexperterna anser att det måste vara någon med stora resurser som står bakom och myndigheterna utesluter inte att det handlar om en främmande makt som avlyssnat landets högsta politiska ledning.

Förra året fick alla regeringsmedlemmar ett nytt krypteringssystem installerat på sina mobiler, men enligt experter som tv-kanalen NRK talat med krypterar systemet bara talad kommunikation och inte data- och sms-trafik.

Kjetil Berg Veire vid den nationella säkerhetsmyndigheten NMS, som ansvarar för systemet, förklarar att man valde lösningen beroende på de krav som användarna hade.

– Det är en balansgång mellan trygghet och funktionalitet, säger han till NRK.

Enligt NMS har man under en längre tid rutinmässigt undersökt om det kan finnas falska basstationer i omlopp i samband med möten och konferenser, men ingen så grundlig undersökning som den Aftenposten låtit göra har genomförts.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se

Fakta. Så fungerar den falska basstationen

När mobiltelefonen används godkänns den av en basstation genom ett unikt identifikationsnummer kallat IMSI. Det identifierar land, telebolag och ett unikt användarnummer.

En IMSI-catcher är enkelt uttryckt en falsk basstation, som plockar upp signalen innan den når den riktiga basstationen.

Telefonen använder basstationen med starkast signal och kräver inte någon identifikation av basstationen.

Nyare IMSI-catchrar kan användas för att hämta information från telefonen, såsom mejl, sms och bilder.

De falska basstationerna har funnits i över tio år och utvecklats till att bli allt mindre. De kan placeras i flygplan och bilar och har nu blivit så små att de kan bäras av en person. “

DN 16 dec 2014:

“Båda sidor i Ukraina anklagas för tortyr

Båda sidor i den ukrainska konflikten anklagas för tortyr i en FN-rapport som släpptes på måndagen. I samma rapport slås fast att totalt 4 634 människor har dödats sedan konflikten bröt ut i våras, och mer än 10 000 skadats.

Såväl ukrainska regeringsstyrkor som de proryska rebellerna har gjort sig skyldiga till övergrepp, skriver rapportförfattarna. Från de Kievlojala styrkornas sida handlar det bland annat om ”godtyckliga gripanden, tortyr och bortförande av människor”. Särskilt vissa frivilligbataljoner pekas ut.

Samtidigt slår man fast att när de ryskstödda separatisterna har tagit kontroll över ett område har ”tortyr, kidnappningar och tvångsarbete” florerat.

I östra Ukraina råder sedan några dagar en vapenvila, den andra i ordningen sedan den som infördes den 5 september i stort sett havererat.

Den här gången finns tecken på att eldupphöret kan hålla. Lördagen var den första dagen helt utan dödsoffer i området.

Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov uttalade sig på måndagen – liksom flera gånger den senaste tiden – för att separatisternas Donetsk och Luhansk ska bli kvar inom Ukraina. Moskvas linje är att Kiev bör genomföra ”konstitutionella reformer med deltagande av alla landets regioner”.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se

DN 16 dec 2014:

“Få tror på sänkta priser på bostäder

95 procent tror inte att bostadspriserna kommer att påverkas av regeringskrisen och nyvalet. Det visar en ny Sifoundersökning.

Det politiska läget i Sverige med en regeringskris och stundande nyval har skapat en oro på många håll.

Men få tror att det osäkra politiska läget får några större konsekvenser för bostadsmarknaden. Det visar en undersökning som Sifo har gjort på uppdrag av mäklarföretaget Bjurfors.

Tre av fyra tror inte heller att bostadsmarknaden i sin helhet kommer att påverkas särskilt mycket av regeringskris och extraval. 24 procent tror att många köpare och säljare av bostäder kommer att avvakta med försäljningar och köp på grund av osäkerheten. Kvinnorna tror detta i en något högre omfattning än männen, 25 procent mot 22 för männen.

Störst är oron för att bostadsmarknaden kommer att påverkas i övre Norrland, där 35 procent tror på färre antal bostadsaffärer. I norra Mellansverige är det endast 15 procent som tror det.

Och ännu mindre är oron för sjunkande bostadspriser. Endast 5 procent av de tillfrågade tror att regeringskrisen kommer att leda till att bostadspriserna kommer att gå ned. Männen är något oroligare för detta än kvinnorna. 6 procent av männen tror på lägre bostadspriser mot endast 3 procent av kvinnorna.

– Folk sitter ganska lugna. Vi har en väldigt stark bostadsmarknad med bra prisutveckling, låga räntor och ekonomin i ordning. Den här politiska situationen påverkar inte lika mycket som ekonomin i omvärlden. Den låga tillgången gör också sitt till att byggnationen är relativt låg, säger Mats Ljung, styrelseordförande i Bjurfors Sverige.

Han tror också att det finns viss oro för utvecklingen på bostadsmarknaden på längre sikt.

– Det den här politiska röran leder till en osäkerhet om vad som kommer att hända i framtiden, vilka spelregler kommer att gälla. Risken är att det blir en avvaktande marknad i början på året. Man kanske väljer att sitta lugnt i båten och bor kvar, säger han.

Skulle utbudet minska på grund av att fler väljer att inte sälja blir det ännu mer tryck på marknaden, menar Mats Ljung.

– För det finns köpare där ute, säger han.

Hos Bjurfors ser man att marknaden i år lugnat ned sig ovanligt tidigt inför julen.

– Det är nog en kombination av en viss oro för det politiska läget och hur amorteringskravet kommer att påverka marknaden.

Men Mats Ljung har inte uppfattat några signaler från mäklarna om att kunderna verkar bekymrade över hur de ska klara amorteringskravet, snarare en oro för hur det kommer att påverka prisbilden framöver.

Själv är Mats Ljung ganska positiv till amorteringskravet.

– Ska man införa det är det rätt tid att göra det nu. Min bedömning är att det finns utrymme för det i köparnas kalkyler, säger han.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se

Fakta. Enkäten

Undersökningen gjordes av Sifo på uppdrag av Bjurfors den 5–8 december 2014. Totalt svarade 1 624 personer på enkäten som skickades med e-post.

Tre av fyra tror inte att bostadsmarknaden i sin helhet kommer att påverkas av regeringskris och extraval.

Endast 5 procent tror att regeringskrisen kommer att leda till sänkta bopriser. “

DN 16 dec 2014:

“Kroppen har blivit ett projekt

Möjligheterna att förändra utseendet är fler än någonsin, samtidigt som idealen blivit allt svårare att uppnå. Den senaste trenden för unga kvinnor kallas ”thigh gap” och sprider sig som en löpeld i de sociala medierna.

Det är mycket som har hänt med utseendeidealen och hur vi uppfattar vår egen kropp under de senaste åren. Om man bara räknar de pengar som vi lägger ned på att försöka manipulera och förändra kroppen har de ökat enormt mycket.

Globalt sett ökade skönhetsindustrin sin omsättning från 1 600 miljoner dollar 1914 till 104 miljarder 1989, omräknat till dagens penningvärde. Enligt marknadskonsultföretaget Lucintel kommer skönhetsbranschen att omsätta 265 miljarder dollar 2017.

Det finns i dag också långt fler möjligheter att förändra sitt utseende med hjälp av olika kirurgiska ingrepp men även med botox.

– Det finns strumpbyxor som formar figuren, hårtransplantationer, penisförlängningar, listan kan göras hur lång som helst och den blir bara längre, säger Kristina Holmqvist Gattario, doktor i psykologi vid Göteborgs universitet.

Hon är en av tre forskare som skrivit boken ”Projekt perfekt” (Natur & Kultur) som handlar om utseendekultur och kroppsuppfattning. Kroppen är inte bara ett verktyg för att utföra saker, utan ett eget projekt som ska utföras.

– De nya möjligheterna bidrar till en förändrad föreställning om att kroppen är något som man kan förändra, om att den som anstränger sig kan se ut som ett ideal.

I det västerländska samhället används kroppen och utseendet för att tala om vem man är och hur man vill uppfattas, exempelvis vilken sexuell läggning man har och var man står politiskt, menar Kristina.

– Orakade armhålor kan till exempel förknippas med en alternativare, feministisk tillhörighet.

I den västerländska individualismen finns en tanke om att du själv ansvarar för ditt utseende. Kristina menar att detta i dag ingår i individens eget självförverkligande, inte minst som man kan köpa sig ett gymkort eller ett ingrepp hos plastikkirurgen.

Hon berättar om en forskningsstudie som gjordes i Fiji och som visade att kroppen där inte var något som individen ansvarade för. Om någon gick ned i vikt var det familjens ansvar att hjälpa den personen att gå upp igen, eftersom det sågs som ett ideal att vara rund.

I takt med globaliseringen blandas de olika idealen med varandra i en allt större utsträckning. I boken citerar forskarna en ung kvinna från Uganda som i P3 berättade hur det var när hon kom till Sverige. Hon hade växt upp med en föreställning om att det var bra att vara kraftig.

När hon kom till Sverige blev det en blandning mellan två ideal, det gamla och det nya.

Så vad kännetecknar dagens svenska ideal? Generellt kan man säga att de är snäva och svåra att uppnå. Eftersom vi lever med ett överflöd av mat och mycket handlar om att kontrollera sitt ätande, är det vackert att vara smal. I takt med att man kan förändra kroppen på artificiell väg, har det dessutom blivit allt finare att se ”naturlig” ut.

– Den naturliga skönheten lyfts hela tiden fram när vi intervjuar kvinnor. Särskilt i Sverige finns det en tanke om att man ska se bra ut, men utan att lägga alltför mycket tid på sitt utseende. Samtidigt framkommer att det krävs en hel del arbete för att se naturligt vacker ut, säger Kristina.

Eftersom Sverige betraktas som ett av de mest jämställda länderna i världen skulle man kunna anta att det inte finns så stora könsskillnader när det kommer till kroppsuppfattning. Men så verkar inte vara fallet. Även här visar flickor och kvinnor ett större kroppsmissnöje än pojkar och män.

Samhällets dubbla budskap kan till och med öka kroppsmissnöjet, menar forskarna bakom ”Projekt perfekt”. Samhället sägs vara jämställt, samtidigt som människor erfar något annat. En kvinna som deltog i en fokusstudie uttryckte det så här: ”Man ska fortfarande leva upp till en massa normer, men man kan inte säga att man gör det utan att man ska låtsas som om man inte gör det fast man gör det”.

Om kvinnor ofta lyfter fram slankhet, finns för både män och kvinnor samtidigt alltid idealet att se vältränad och hälsosam ut.

Som man ska man helst inte vara för pumpad och se ut som en kroppsbyggare. Kristina använder det engelska uttrycket ”lean masculinity” som betyder att män vill ha långa muskler snarare än hårda och bulliga. När hon och de andra forskarna bakom boken frågade män i 20-årsåldern lyfte dessa ofta fram Brad Pitt i filmen ”Fight club” som något de eftersträvade, den deffade kroppen.

De sociala medierna spelar en stor roll för vilken kroppsuppfattning vi får, menar Kristina, eftersom de matar oss med ett konstant flöde av ”selfies” och bilder på vackra människor.

– De har ett enormt inflytande eftersom bilderna vi ser där lätt internaliseras och blir det som vi jämför vår egen kropp med och som vi eftersträvar.

”Internalisering” innebär här att man tar in de ideal som finns i samhället och gör dem till sina egna.

Redan i fyraårsåldern verkar barn veta att flickor ska vara smala och att pojkar ska ha muskler. Pojkar får positiva kommentarer som handlar mer om kroppens funktion, medan flickor får kommentarer om sitt utseende. Man ser också hur medier som riktar sig till pojkar ser annorlunda ut än dem som riktas till flickor.

Just nu talas det mycket i de sociala medierna om att unga tjejer ska ha ”thigh gap”, eller på svenska en lårglipa. Det betyder att man ska ha ett mellanrum mellan låren, trots att man står med fötter och knän ihop. Den som googlar hittar massor med tips i olika forum om hur man kan uppnå det.

– Det är svårt att veta hur det idealet uppstod, säger Kristina, men understryker att det handlar mer om hur kroppen är byggd än vad man kan göra med den.

Det finns studier som visar att flickor som kommit i kontakt med Barbiedockan uttrycker ett större kroppsmissnöje än de som inte gjort det.

Pojkar som lekt med actionfigurer, som ofta har en bröstkorg som är två gånger större än midjan, rapporterar också de ett större missnöje med sina egna kroppar än de som lekt med mindre extrema figurer.

När barn kommer i puberteten blir kroppen och utseendet allt viktigare i relation till jämnåriga. Sexualiteten väcks också vilket gör att det blir allt viktigare att framstå som attraktiv inför en partner.

– Men egentligen är kropps-idealen skrämmande lika, oavsett vilken ålder man befinner sig i. Särskilt äldre kvinnor strävar efter en ungdomlighet under hela livet. Det är ett ideal som till och med verkar bli ännu viktigare med åldern.

Åldersteckenen tas emot mer positivt bland män än bland kvinnor. Vem har inte hört uttrycket ”de grå tinningarnas charm”, som bara gäller för män, inte kvinnor.

I samband med en informationskampanj om vikten av att använda solskyddskräm visade man både män och kvinnor simulerade bilder på hur deras ansikten kan komma att se ut när de blir äldre och får rynkor.

– Kvinnorna blev generellt väldigt chockade. En del uttryckte till och med att de såg ut som monster. Männen däremot såg mer positivt på sina rynkor. Några kunde till och med fälla positiva kommentarer som att de tyckte de såg väderbitna och manliga ut.

Hur gör man då för att skaffa sig en positiv kroppsuppfattning? Kristina menar att det kan vara bra att försöka se kroppen mer som ett verktyg för vissa funktioner, än som ett objekt som ska bedömas för sin yta.

När forskarna intervjuade 30 ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund, hälften flickor och hälften pojkar som var födda i Göteborgsområdet, var det en tjej som sa att hon var nöjd med sina ben. På frågan om varför svarade hon att det var för att hon kunde springa så snabbt. En annan sa att hon var nöjd med sina armar för att hon var bra på armbrytning.

Hur kommer man dit, att se kroppen mer som ett redskap?

– Ett sätt är att använda kroppen på olika vis som gör att man trivs i sin kropp, som att promenera, dansa, klättra, yoga eller spela fotboll. Det är viktigt att det är något som ger en positiv känsla. Då börjar man tänka att ”det är tack vare min kropp som jag kan göra det här”.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Kärrtorp samlades mot hatet

Mörkt, kallt och blött – men hoppfullt. Runt tusen personer slöt upp på årsdagen efter de våldsamma sammandrabbningarna mellan nazister och antirasister i Kärrtorp. Den här gången var det en välbevakad manifestation.

Då: en handfull poliser, nazister som går till attack mot en fredlig demonstration och fullskaligt kaos när aktivister gick till motangrepp.

Nu: poliser nära nog överallt, musik, sång, tal och plakat med budskap av typen ”För ett vänligt Sverige” och ”Folk mot hetsgrupp”.

– Tack för att ni kom, för ert medborgerliga engagemang. Vi behöver blicka framåt för att kunna skapa det Sverige vi vill ha, ett Sverige för mångfald och färgprakt, sa Sandra Eriksson, en av arrangörerna från Linje 17, till de runt tusen personer som kom till torget i Kärrtorp i går kväll.

Precis som för ett år sedan var torget befolkat av unga, gamla, små och stora. Några var ”vanliga” medborgare och andra uppenbart organiserade aktivister.

Men den här gången fick Kärrtorp alltså ha sin manifestation i fred – allt avlöpte lugnt.

– Kanske är jag mest av allt här för mina barns skull, jag vill att de ska växa upp i ett tryggt land, där de kan känna tillhörighet, sa Alex Monsalves som tagit med sig kinesiska ljuslyktor till torget.

Han är född i Chile och har levt i Sverige i 37 år. Han har gjort lumpen här, han har pluggat, bildat familj och är landstingsanställd:

– Ändå möts jag ofta av hat och jag tycker att det har blivit värre. Vi måste visa rasisterna att de har fel. Mångfald är bra, fortsatte Alex Monsalves.

När han tände sina ljuslyktor konstaterade han:

– Det finns hopp, vi är många som har visat det här i kväll.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

Bakgrund. Detta har hänt

1. Till angrepp. Nazistgruppen kommer in på torget, svartklädda och med flaskor i händerna som de slänger mot den antirasistiska manifestationen. Under rättsprocessen har de sagt att flaskor kastades som försvar, men det har domstolen helt avfärdat.

2. Få poliser. Bara en handfull poliser fanns på torget när nazistgruppen gick till attack, vilket polisen fått kritik för. ”Det första polisen gör, taskmörtar som de är, är att spraya ned vårt främsta led med pepparspray”, sade nazistledaren vid rättegången.

3. Motstånd. Många gör motstånd. En vänsterextremist döms för att ha knivhuggit en av angriparna. ”Jag vet inte vad vi hade för alternativ. Antingen hade vi stått där och tagit emot stryk, eller så kunde vi försvara oss”, sade han under rättegången.

4. Stor uppslutning. En vecka efter attacken samlades omkring 16 000 personer på Kärrtorps IP i en manifestation mot rasism och nazism. Den stora uppslutningen uppmärksammades också utomlands och nämndes av flera internationella nyhetsbyråer.

5. Politiker på plats. Nuvarande statsministern Stefan Löfven deltog i demonstrationen som hölls den 22 december. Samma helg hölls stödmanifestationer på många orter över hela Sverige.

6. Nazister döms. Den första rättegången hölls i februari, mot sju personer i nazistgruppen. ”På förekommen anledning tillåts inga gester i någon av salarna”, inledde domaren rättegången som samlat många SMR-anhängare som åhörare.

Tt “

DN 16 dec 2014:

“Grönt ljus för Förbifarten

Nu tyder allt på att bygget av Förbifart Stockholm återupptas inom kort. Ett besked från regeringen väntas inom kort.

På måndagsförmiddagen mötte toppolitiker från Stockholm infrastrukturminister Anna Johansson (S) för att förhandla om Förbifartens finansiering.

Stockholms finansborgarråd Karin Wanngård (S) och finanslandstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M) var eniga i sin tolkning av mötet: Bygget av Förbifarten startar igen, snart.

– Vi sade nej till att omförhandla finansieringen och det fanns inte – som det har påståtts ibland – några nya pengar från regeringen. Så infrastrukturministern konstaterade att det inte fanns något utrymme för förhandling och sade att regeringen får fatta ett nytt beslut i frågan, säger Torbjörn Rosdahl.

Karin Wanngård instämmer:

– Det fanns inget att förhandla om. Nu förväntar jag mig att regeringen tar beslut om att återuppta bygget så snart som möjligt, säger hon.

I slutet av oktober stoppade Trafikverket, på regeringens order, arbetet med infrastrukturprojektet Förbifart Stockholm fram till den 1 maj

2015. Riksdagen ska på torsdag behandla trafikutskottets beslut att återuppta bygget direkt efter nyår.

– Jag antar att regeringen vill förekomma riksdagsdebatten på torsdag. Det är viktigt att vårda de avtal vi har, börjar man rycka i dem någonstans så vet vi aldrig vart det tar vägen med tunnelbaneutbyggnad och nya bostäder, säger Torbjörn Rosdahl.

Daniel Helldén, Miljöpartiets toppnamn i Stadshuset och en av de ivrigaste motståndarna till Förbifarten, säger att han inte vill spekulera i vad regeringen kan komma att besluta.

– Vi är överens i Stockholmsmajoriteten om att vi behöver mer resurser till kollektivtrafiken, annars kommer den att kollapsa. Moderaterna i landstinget ville inte förhandla om det, de ville inte ta chansen att bygga ut och rusta upp kollektivtrafiken, säger Daniel Helldén.

Förbifarten kostar 29 miljarder kronor att bygga och staten står för sex av dem.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Alliansförslag får hård intern kritik

Alliansens nedskärning av tidskriftsstödet måste stoppas, kräver ledande folkpartister samtidigt som kritiken växer från kultursektorn. Nu öppnar Kulturutskottet dörren för andra möjligheter.

Det plötsliga beslutet i fredags att minska tidskriftsstödet med 79 procent, totalt 15 miljoner kronor, ifrågasattes omgående och har orsakat en storm av protester. Namnlistan Rädda kulturtidskriftsstödet har i skrivande stund 9 000 namnunderskrifter och på kultursidorna har kritiken varit massiv.

Även borgerliga politiker höjer rösten. Cecilia Wikström, folkpartistisk ledamot av Europaparlamentet och tidigare vice ordförande i riksdagens kulturutskott beskriver på Twitter de ansvariga i kulturutskottet som ”dilettanter” och ”charlataner”. På måndagen förklarade hon för SR:s Kulturnytt att hon hade stoppat förslaget om hon kunnat.

– Jag kan inte begripa det, helt enkelt. Det är längesen jag satt i kulturutskottet och var dess vice ordförande, men en sak kan jag garantera; hade jag varit i närheten, hade det aldrig inträffat, säger Wikström.

Förra kulturministern Lena Adelsohn Liljeroth skriver på sin Facebooksida att det är ”så sorgligt att Alliansen inte tar vara på de framsteg vi gjorde utan föreslår neddragning av stödet till kulturtidskrifter”.

Madeleine Sjöstedt (FP), tidigare kultur- och fastighetsborgarråd i Stockholms stad, förväntar sig nu att budgeten omedelbart skrivs om.

– Det är ett felaktigt beslut. Ett misstag. Det är fullt jämförbart med det som Socialdemokraterna och Miljöpartiet gjorde med Medelhavsmuseet och Terminologicentrum, säger Sjöstedt till DN.

Hon ser nedskärningsbeslutet som resultatet av bristande kunskaper i kulturutskottet.

– Jag noterar att det finns väldigt många nya kulturpolitiker nu. Kulturministern har vi märkt, men även i kulturutskottet förefaller det att vara så. Jag tänker att man gör misstag och att de måste rättas till det bästa, säger hon.

Vad är förklaringen till att ett sådant här radikalt nedskärningsbeslut görs av ”misstag”?

– Det är väl för att det är små pengar som man tror att de inte betyder någonting och tänker inte att det är precis tvärtom: att det är de små pengarna som får väldigt stor effekt. Och om det är någonting som är viktigt nu så är det ju en mångfald av röster i det offentliga samtalet.

Ska du agera för att stoppa detta?

– Jag har agerat på olika sätt, men jag vill inte berätta hur. Men det är samtal som pågår internt i partiet.

Så Folkpartiet kan komma att begära att nedskärningen av tidskriftsstödet stoppas?

– Jag hoppas på det. Jag utesluter inte det. Jag tror att människor tar intryck av goda argument.

Kulturutskottets ordförande Per Bill (M) tycks redan ha tagit åt sig av den massiva kritiken från kulturvärlden och Allianskollegerna. Bill säger till SR:s Kulturnytt att han är ”den förste att lyssna” om det finns andra förslag på hur staten kan fortsätta stödja kulturtidskrifterna utan att spräcka budgeten.

– Mitt intryck var ändå att det kan finnas möjligheter, men jag vill inte bedöma dem i dag utan det vill jag återkomma till det senare, säger han till SR.

Mats Johansson är moderat tidigare ledamot av kulturutskottet och politisk chefredaktör för SvD.

Han tycker som Alliansens ledamöter i kulturutskottet att tidskrifterna ska satsa på digital utgivning.

– Också tidskriftsvärlden måste in i det nya årtusendet – det är en linje jag försökte driva när jag satt i kulturutskottet mellan 2006 och 2010, säger Johansson till DN. Han vill se en tidskriftsutgivning som på sikt försörjer sig på annonser och prenumerationer, inte stödpengar.

Tar man bort mer än 75 procent av tidskriftsstödet så drabbar det också arvodena till medarbetarna.

– Ja, men då får man kompensera det genom att minska sina distributionskostnader genom att gå över till nätet. Det finns ingen återvändo där.

DN har sökt Per Bill och Cecilia Wikström, men inte fått svar.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se

Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Björn Wiman: Ren vandalism av okunniga och odugliga politiker

DN:s avslöjande i fredags att kulturtidskriftsstödet riskerar att skäras ner med närmare 80 procent har fått den svenska offentligheten att gå i taket. Och det är inte bara de närmast sörjande som reagerar. Erfarna politiker som folkpartisterna Madeleine Sjöstedt och Cecilia Wikström fräser ut sitt förakt för Allianskollegernas enfald, tidigare kulturministern Lena Adelsohn-Liljeroth är kritisk och i Expressen vädrar författaren Lars Gustafsson misstankar om ”en politisk avsikt”.

En sådan kan inte uteslutas, även om den mot bakgrund av den slumpartade hanteringen av ärendet är mindre trolig. I samband med Litteraturutredningen 2012 underströk den dåvarande regeringen tvärtom tidskriftsstödets betydelse för det offentliga samtalets djup; det enda parti som var principiellt emot var Sverigedemokraterna.

Nej, snarare än en ideologisk sammansvärjning tycks det denna gång handla om ren vandalism, bedriven av politiker som är både okunniga och odugliga på kulturområdet. Vilket på sitt sätt är ännu värre: ledamöterna i riksdagens kulturutskott är – i förvillelsen – beredda att utradera ett av den svenska offentlighetens viktigaste och mest vitala områden.

Nu tyder en del på att kultur-utskottet och dess ordförande Per Bill kan ta sitt förnuft tillfånga och inse att dessa 15 miljoner inte är vilka 15 miljoner som helst. Därmed kan kulturtidskrifternas framtid åtminstone tillfälligtvis vara säkrad. Den avgrund av arrogans som blottlagts bland svenska politiker låter sig dessvärre inte överbryggas lika lätt. **Björn Wiman** bjorn.wiman@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Lars Linder: SD har sina rötter i något katastrofalt välbekant

Ett land byggt på kärleken till Sverige. Ett land för en etnisk ”nation”: inte samers, inte judars, utan svenskars. Ett land med det befolkningspolitiska målet att få invandrare att resa hem, om inte annat så mot betalning. På sätt och vis var det inte så mycket nytt Björn Söder sa i Niklas Orrenius reportage om Sverigedemokraterna i söndagens DN, ändå var det närmast chockerande att se ett radikalnationellt budskap för vår tid så frankt formulerat.

Det bekräftade till fullo vad professorn i statskunskap Mats Lindberg konstaterat om Sverige-demokraterna. Han hör till dem som skrivit tydligast om partiets rötter, och hans slutsats är att partiet solklart placerar sig i den nationalsocialistiska traditionen.

Den ideologiska plats Sverigedemokraterna mutat in i sin tid liknar nästan exakt den som nazisterna intog i sin, med hänsyn taget till att demokratin då ännu gick att ifrågasätta och rasism kunde anses vetenskaplig. Den inrymmer drömmen om ett enat och renat folk, varken höger eller vänster. Den lovar att återupprätta ett sargat land, en tillflykt från tidens globala oro och slut på etnisk friktion och obekväm mångfald – fridsbudskap som ironiskt nog, då som nu, ackompanjeras inte bara av hård retorik mot vissa grupper utan också diskreta hot och våld i mörka gränder (något partiet i fråga naturligtvis förnekar varje kännedom om).

Det är samtidigt fascinerande att se hur SD i sina försök att sminka upp sitt budskap gjort nationalismens resa så att säga baklänges. Nazismen uppstod ur en sekellång nationalistisk utveckling som föddes i opposition mot småfurs-tarnas, Napoleons och den tidiga industrikapitalismens Europa, förråades under första världskriget och fick växtkraft ur stödet från konservativa krafter.

Resans slutpunkt var lika brutal som logisk: att slutgiltigt rena folkkroppen från föroreningar. Resultatet är katastrofalt välbekant, och sedan dess har radikalnationalister överallt försökt finna vägar att återuppta den nationella reningens idé med andra medel.

80-talets nynazism, där Sverigedemokraterna har sina rötter, kratsade sina frön ur Förintelsens aska, och även om Björn Söders version av det gamla budskapet är demokratiskt uppdaterat så är avsikten i grunden densamma: Bevara Sverige Svenskt. Samtidigt har partiet i sin strävan att stajla sin kärnfråga metodiskt letat sig bakåt genom nationalismens historia, lånat fjädrar av klassisk konservatism för att slutligen landa ända nere vid den gamle folkromantikern Johann Gottfried Herder, som Björn Söder förtjust citerar: ”Det finns ingen klass i staten.” (Hitler hade nickat instämmande.)

Vårt land tillhör alltså ett Folk med en harmonisk ”folksjäl”, utan inre klassmotsättningar, och demokratin tillhör detta Folk. Därmed bevisat: all disharmoni kommer utifrån, utbölingar får rätta sig eller sticka.

Från början gick inte ens nazisternas idé ut på att avliva männi-skor i stor skala. Judarna skulle deporteras, men de logistiska, politiska och diplomatiska problemen blev snabbt ohanterliga, så processen radikaliserades. Det fick bli massmord i stället.

Mats Lindberg har påpekat att även Sverigedemokraternas politik innebär en ”etnisk rensning light”, men frågan är ju om något sådant ens är möjligt. Att få bort oönskade människor kostar på, det är ingen trevlig historia ens i dag, fråga Migrationsverket. Det är rätt sannolikt att silkesvantarna rätt snart skulle åka av om SD en dag skulle få makten att börja leverera.

Jag delar skepsisen mot ordet -”nyfascism”, inte bara för att ”nynazism” i så fall vore mer exakt utan för att båda beteckningarna känns trubbiga på ett parti utan en öppet rasteoretisk och antidemokratisk agenda. Ändå kändes det befriande att Stefan Löfven tog bladet från munnen: alla som tycker att det är dags att börja tala med, eller rösta på, ett parti som nu företräder var åttonde svensk väljare bör påminnas om från vilket träd det här äpplet fallit.

Särskilt som partiets ledare själva, trots sitt nyfunna historiska intresse, drabbats av total minnesförlust på just den punkten.

Lars Linder lars.linder@dn.se “

DN 16 dec 2014:

“Kulturutskottet vet inte vad en kulturtidskrift är

Landets kulturtidskrifter har hastigt hamnat i en akut kris. Plötsligt hotar riksdagens kulturutskott att inom några dagar spoliera kulturtidskrifternas existens. Besparingar på 15 miljoner ska göras på ett stöd som inför 2014 var 19 miljoner. Det är allvarligt eftersom det årliga produktionsstödet är en grundplåt för att säkra kontinuiteten och förutsättningen för att utveckla verksamheten och möjliggöra den större övriga finansieringen för hela året.

Varför träffar det just kulturtidskrifterna? Jo, enligt utskottets komplettering till budgeten tror de borgerliga politikerna att tidskrifterna lika gärna kan publiceras digitalt som i pappersform och att detta skulle bli billigare.

”Utskottet vill peka på den möjlighet till ökad tillgänglighet och därmed bättre möjlighet att nå fler läsare samt till minskade kostnader, bland annat för distribution, som elektroniskt utgivna tidskrifter innebär.”

Men det är helt fel tänkt. Papperet och distributionen är faktiskt bara en bråkdel av den totala kostnaden för att producera en professionell tidskrift. En millimeter av en tummetott. Det är kvaliteten som kostar.

Kulturtidskrifter köper inte in standardiserade, färdigställda nyhetsartiklar och notiser från nyhetsbyråerna. Kulturtidskriftsredaktioner består av intellektuella som bevakar samhällsdebatten – i 10TAL:s fall följer vi bokutgivningen i Sverige och internationellt, studerar utländska publikationer, upprätthåller ett omfattande kontaktnät med redaktörer, journalister, författare och konstnärer över hela världen.

Kulturtidskrifter sätter i gång debatter och analyserar samhällsfenomen som tas upp av övriga medier. Kulturtidskrifter vidgar perspektiven genom att engagera experter inom olika ämnen som skriver långa fördjupande texter. Vi introducerar internationella författare för svenska läsare och som tas upp av förlagen. Tidskrifterna är en arena inte bara för en mångfald röster utan också för nya röster. De bidrar till försörjningen och återväxten inom journalistiken, bokförläggandet och bokutgivningen, samt en rad andra konstnärliga discipliner. Tidskrifterna kan synas onödiga för den oinitierade men fungerar i kultursystemet som bin i ekosystemet.

I ett normalstort nummer av tidskriften 10TAL medverkar ett femtiotal personer, skribenter, översättare, fotografer, illustratörer, konstnärer, författare – som alla ska få arvoden. Därtill kommer löner till redaktörer, formgivare, administratörer och marknadsförare. Det essentiella arbete med kulturtidskrifter som beskrivs ovan kostar detsamma oavsett elektronisk eller analog distribution.

Vi måste kunna förvänta oss av våra politiker att de vet vad en - kulturtidskrift är, hur den produceras och vad den spelar för roll i kulturnäringskedjan och vad den har för demokratiskt och kulturellt värde.

”Kulturpolitiken kan inte längre skötas av dilettanter”, skriver Björn Wiman i DN 13/12 apropå kulturutskottets förslag. Det förefaller huvudlöst men faktum är att det mer liknar galenskap och jag hoppas verkligen att riksdagens kulturutskott tar sitt förnuft till fånga och kommer till insikt om kulturtidskrifternas unika värde som idékälla och kunskapsproducent. Att de vill värna om den oberoende kulturen och försvara det fria ordet. 15 miljoner är bara en millimeter av en tummetott.

Madeleine Grive “

17 december 2014,

DN 17dec 2014:

“Polisen skvallrar vidare

Många frågor infinner sig efter Ekots avslöjande om Stockholmspolisens register över misshandlade kvinnor. Den första är: varför? Visst måste även frågor om juridisk grund, integritet och kvinnosyn ställas. Men det mest iögonfallande är poänglösheten.

På SR:s hemsida kan man läsa utdrag från registeruppgifterna. En sådan rör ”Sonja” som sägs ha ”en halvbror med brokig bakgrund”. Vad betyder det och vad har det med saken att göra?

Bo-Göran Bodin, en av Eko-reportrarna bakom avslöjandet, berättar att denna uppgift var just så rumphuggen som den framstår. Det är oklart vad ”brokig” betyder. Är det en omskrivning för stökig eller kriminell? Och vad skulle det i så fall säga om den anmälande kvinnan? Att den som – i polisens ögon – har en opålitlig halvbror sannolikt inte själv heller är att lita på?

Uppgifter av detta slag säger mer om avsändaren än den beskrivna kvinnan. I grunden skvalpar, precis som med romregistret, någon form av klan-tänkande där människor misstänkliggörs för vilka familjer eller grupper de tillhör snarare än vilka individer de är. Detta är fel i första ledet, men det blir ännu mer fel i andra. För förutom att människor är individer och inte kan göras kollektivt ansvariga för hur vissa släktingar lever sina liv, så utgår syn-sättet från en världsbild där man antingen hör till den ena kategorin eller den andra. Även personer som är kriminella eller missbrukare kan givetvis utsättas för brott.

Förutom att vissa anteckningar ter sig obegripliga är de oprofessionella. Det är en stor skillnad på att under en fikarast ifrågasätta trovärdigheten hos en våldsanmälande kvinna och att i förklenade ordalag beskriva henne i ett myndighetsdokument.

Christian Agdur är polismästare i Södertörn och ansvarig för gruppen som fört registret. Han säger till radion att han inte närmare känner till innehållet, men att syftet har varit att skydda kvinnorna bättre. Det är ett legitimt motiv. Haken är bara att det inte rimmar med de uppgifter som finns där.

Trovärdigheten är inte precis heller på topp efter de långa och envetna förnekandena av registrets existens. Det är illa, riktigt illa, att registren finns och att de ser ut som de gör. Men om ingen ens vill ta ansvar för dem måste vi övergå till att tala om ett rent haveri. “

DN 17 dec 2014:

“Genombrottet i Lima

Nästan alla var mer eller mindre missnöjda med klimatavtalet i Lima. Ändå gjordes ett stort framsteg: den 22 år gamla brandväggen mellan rika och fattiga länder raserades.

Det var avtalet som alla ville ha men ingen är glad åt. FN:s klimatkonferens i Lima avslutades tidigt på söndagsmorgonen, mer än 24 timmar senare än planerat, efter häftiga debatter de sista dagarna. Förhandlare från 196 länder lappade ihop en kompromiss som håller världen kvar på kursen mot en ny global klimatöverenskommelse i Paris 2015, men nästan alla var missnöjda med ett eller annat beslut.

Många som kritiserar avtalet missar dock poängen. Det är svagt i många avseenden men utgör också ett grundläggande genombrott i utformningen av en övergripande global klimatregim.

Konferensen hade två mål. Det första var att anta ett utkast till texten för överenskommelsen i Paris 2015. Det målet nådde man, men bara genom att skapa ett enormt dokument på 37 sidor som innehöll alla tänkbara alternativ som länderna kan vilja se i nästa års uppgörelse. Delegaterna försökte inte jämka mellan de olika förslagen utan rättade sig efter den gamla maximen ”Varför göra i dag det du kan skjuta upp till morgondagen?”.

Jämkandet får vänta till de fem överläggningar som planeras med början i februari 2015. Med tanke på hur mycket som skiljer

positionerna i Limatexten åt blir det mycket svårt att åstadkomma en text som kan undertecknas i Paris i december.

Det andra målet var att enas om de villkor som länderna kommer att ställa för sina nationella åtaganden – deras ”avsedda nationellt fastställda bidrag” (INDC) – år 2015. Här blev kompromisserna smärtsamma.

Utvecklingsländerna ville att INDC skulle omfatta såväl planer för anpassning till klimatförändringen som utsläppsnedskärningar, och att de utvecklade länderna skulle bidra med ekonomiskt stöd till fattigare länder. Men några åtaganden om nya pengar gjordes inte och att ta med anpassningsplanerna blir valfritt, inte obligatoriskt.

De utvecklade länderna ville att samtliga länder skulle lämna standardiserad information om sina utsläppsmål och planer för att allt ska bli transparent och jämförbart. Man enades om de viktigaste förslagen, men bara som vägledning, inte som krav. EU:s och USA:s förslag, att alla länders planer skulle underkastas bedömning av något slag, ströks också ur sluttexten.

Den sammanlagda effekten av alla länders planer kommer emellertid att beräknas så att man nästa år kan mäta om världen har gjort tillräckligt för att begränsa den genomsnittliga globala uppvärmningen till det överenskomna taket 2 grader. Svaret blir säkerligen nej.

Många som är kritiska till avtalet, särskilt miljörörelsen, ansåg att dessa kompromisser gjorde Limaavtalet alltför tänjbart. Varje land har stor frihet att göra vilka åtaganden det vill, relativt ohämmat av avtalets gemensamma regler. Dessa kritiker är oroliga för att detta gör det svårare att övertala alla att skära ner sina utsläpp ännu mer när det står klart att deras kollektiva insatser inte räcker, och att vissa länder rentav får möjlighet att använda tvivelaktiga redovisningsmetoder.

Detta förbiser dock Limaavtalets största prestation: det sätter punkt för den långvariga uppdelningen av världen i två typer av länder, de under utveckling och de utvecklade. Ända sedan FN:s klimatkonvention undertecknades 1992 har medlemsländernas förpliktelser definierats efter deras utvecklingsnivå det året. De rika ”Annex 1”-länderna har haft obligatoriska förpliktelser, de fattigare ”non-Annex 1”-länderna har bara behövt göra frivilliga insatser.

Denna tudelning har tett sig alltmer föråldrad efter hand som de större utvecklingsländerna, till exempel Kina och Brasilien, har trätt fram som ekonomiska supermakter som avger stora mängder växthusgas. Av det skälet har den utvecklade världen länge velat ersätta ”brandväggen” mellan de båda grupperingarna med en differentiering som bättre speglar världen av i dag. Men utvecklingsländerna, med stora stater som Kina, har insisterat på att den blir kvar.

Inte längre. Limaavtalet skapar förpliktelser utan hänsyn till skiljelinjen mellan Annex 1 och non-Annex 1. Det använder en ny fras hämtad från den färska uppgörelsen mellan USA och Kina: ländernas förpliktelser baseras på ”gemensamma men differentierade ansvarsområden och respektive förmåga i ljuset av olika nationella förhållanden”. Brandväggen har rivits.

I teorin bestämmer Limaavtalet om INDC inte utformningen av det långsiktiga Parisavtalet. Det blir alltså ännu en drabbning om denna fråga nästa år. Men det stora flertalet utvecklingsländer – däribland

Kina och Brasilien – är nöjda med den nya regimen. Den binära modellen är död, och det vet de länder som motsatte sig förändringen. Det var därför som dispyterna var så skarpa de båda sista dagarna i Lima.

Limakonferensen visar hur svåra förhandlingarna i Paris blir, trots optimismen på senare tid om globala framsteg. Ett mycket viktigt beslut har ändå fattats. Tack vare att man lämnade den stelbenta distinktionen mellan utvecklade länder och utvecklingsländer kan man gå vidare mot ett avtal som alla stater, även USA och Kina, kan underteckna.

Michael Jacobs

Michael Jacobs är gästprofessor vid London School of Economics. Han var 2004–2010 rådgivare åt brittiska regeringen i miljö- och klimatfrågor.

Översättning: Margareta Eklöf "

DN 17 dec 2014:

"100 procent meningslöst

I söndagens DN publicerades en mastig intervju med SD:s partisekreterare tillika riksdagens andre vice talman, Björn Söder. Han pratade om skillnaden mellan medborgarskap och nationstillhörighet, om vilka som ingår i den svenska nationen. Samer gör det inte. Judar kanske – om de överger sin judiska identitet.

Även om det Söder sa var ideologisk skåpmat, lät reaktionerna inte vänta på sig. Tyvärr blev den efterföljande debatten på SD:s premisser. I måndagens Aktuellt fick Söder frågan av ett mycket uppbragt nyhetsankare om man inte kan vara 100 procent kurd och 100 -procent svensk samtidigt. Söder -svarade förstås att nej, inget kan vara mer än 100 procent.

Procenträkningen leder absolut ingen vart. Somliga komponenter i en människas identitet kan samexistera utan att tränga ut varandra: Man kan lätt vara både "100 procent" mamma och "100 procent" IFK-supporter.

Men när det gäller kulturella, religiösa och nationella identiteter är samexistensen mycket mer komplex. Den som har mer än en hemvist lär sannolikt behöva jämka samman sina olika identiteter. Och nästan alltid uppstår något nytt när människor från en del av världen flyttar till en annan. Snabbt skapas ett kulturellt avstånd till vänner och släktingar som är kvar i det gamla landet, även om kärleken till fäderneslandet inte försvinner.

Denna process är högst påtaglig för miljontals människor, något som avspeglas inte minst i litteraturen. Tänk på Chimamanda Ngozi Adichie, Jhumpa Lahiri och Amos Oz, eller svenska Johannes Anyuru och Pooneh Rohi. Så kulturellt mycket fattigare världen vore utan människor som flyttade och utforskade, som skapade synteser av gamla och nya kulturer och identiteter.

Det är enfaldigt att hävda att det inte finns något som är ”svenskt”. Det räcker att åka några mil utanför Sverige för att uppleva konstrasten. Men vad har vi för glädje av politiker som är fixerade vid att avgränsa och kodifiera detta svårfångade och snabbföränderliga? Vad har vi för glädje av en ideologi som pekar ut människor som främmande, som icke tillhöriga? Har det någonsin, någonstans lett till något gott? Historien pekar enbart på motsatsen.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN 17dec 2014:

”Tvångsamortering fel sätt att minska hushållens skulder”

“Tillsätt en skuldkommission. Hushållens stigande skulder är Sveriges kanske största ekonomiska risk. Men förslaget om amorteringskrav är inte rätt väg att gå. I stället bör åtgärder som att sänka ränteavdraget och öka andelen bundna lån övervägas, skriver Magnus Henrekson, vd för Institutet för näringslivsforskning.

Det går inte att utesluta att hushållens stigande skulder är Sveriges största makroekonomiska risk. Politiken bör därför inriktas på att *inte* gynna hushållens skuldsättning, vilket dagens system gör. Förslaget att införa tvångsamortering för nya lån bör slopas. Det är tveksamt om tvångsamortering har någon större effekt för att hantera riskerna med hög skuldsättning. Förslaget ökar dessutom inlåsningen på bostadsmarknaden. Snarast bör en parlamentarisk skuldsättningskommission tillsättas som snabbutreder lämpliga åtgärder för att minska hushållens skuldsättning.

Under de senaste 20 åren har småhuspriserna nästan tredubblats och priserna på bostadsrätter i Stockholms innerstad har mer än femdubblats. Stigande priser har i sin tur fört med sig ökad skuldsättning för hushållen. Skulderna har stigit från 90 till 170 procent av hushållens disponibla inkomst.

De flesta bedömare är eniga om att den ökade skuldsättningen kan hota den makroekonomiska stabiliteten. Få hävdar att risken är obetydlig och att den därför bör ignoreras. Vid ett kraftigt prisfall på bostäder kommer hushållen att minska sin konsumtion. Minskningen kan bli kraftig. I så fall kommer arbetslösheten stiga och statsfinanserna

försämras. Det finns då också risk att inflationen faller. I värsta fall kan vi få en långvarig period av deflation liknande den i Japan.

Penningpolitiken är inte ett lämpligt huvudinstrument för att hantera riskerna med hushållens höga skuldsättning. Särskilt inte i dag när kombinationen av lågt resursutnyttjande och stigande skuldsättning försatt Riksbanken i ett policydilemma. Sänkt ränta är motiverad för att stärka efterfrågan och få upp inflationen; å andra sidan uppmuntrar en låg ränta till ökad skuldsättning, vilket ökar risken för makroekonomisk instabilitet.

Finansinspektionen föreslår amorteringstvång för nya lån ner till 50 procent av fastighetens värde. Redan tidigare gäller bolånetak på 85 procent och Bankföreningen har ändrat sina rekommendationer i syfte att öka amorteringarna. Redan i dag amorterar 80 procent av hushållen med en belåningsgrad på 76–85 procent. Dessa åtgärder har stärkt amorteringskulturen. Något som bör uppmuntras, men utan lagstadgat tvång.

Att inte försöka dämpa den stigande skuldsättningen vore oansvarigt, men varje åtgärd måste noga utvärderas. Den föreslagna tvångsamorteringen riskerar att öka inlåsningen på fastighetsmarknaden, vilket dämpar utbudet av fastigheter ytterligare. Utbudet på villamarknaden är i dag lägre än för ett år sedan. En allt stelare bostadsmarknad hämmar omflyttningen av arbetskraft och minskar den samhällsekonomiska dynamiken.

Vidare är förslaget fördelningspolitiskt tveksamt. De senaste årens stigande fastighetspriser har lett till en kraftig förmögenhetsomfördelning till förmån för dem som har fastigheter. Tvångsamorteringar för nya lån slår mot dem som ska in på fastighetsmarknaden, vanligtvis unga hushåll med svagare ekonomi. När sparandet är låst ökar dessutom risken att hushållen stramar åt sin konsumtion vid en ekonomisk nedgång. Att det finns risker med förslaget har även Finansinspektionen insett. De vill därför medge undantag, exempelvis vid arbetslöshet och sjukdom. Ett sådant regelverk blir svårt att utforma och tillämpa. Ska den enskilde gå till bankdirektören och be om undantag för att de just nu ligger i skilsmässa? Hur ska det kunna hanteras korrekt med hänsyn till rättssäkerhet och personlig integritet?

Tvingande amorteringar leder till en rad gränsdragningsproblem när nya lån ska definieras. Kanske ökar blancolån i omfattning? Eller kommer barnens lån i stället att kanaliseras via föräldrarna och deras lågbelånade hus? Det senare förutsätter att det är möjligt att öka belåningen på hus vars marknadsvärde stigit så att lånen understiger 50 procent.

Det är dags för ansvarstagande genom åtgärder som kan dämpa skuldsättningen (utan att fastighetsmarknaden faller) och stödja en god makroekonomisk utveckling. Fyra förslag:

Halvera ränteavdragen under en femårsperiod. Att skattesystemet uppmuntrar till ökad skuldsättning samtidigt som regeringen, Riksbanken och Finansinspektionen är överens att det finns risker med den pågående skulduppbyggnaden, är inte rimligt. Att under en femårsperiod sänka avdragen i politisk enighet ger stabila förutsättningar för hushållens ekonomiska planering. För ett lån på 3 miljoner som löper till en ränta på 2 procent skulle den årliga räntekostnaden stiga från 42 000 efter avdrag till 51 000 dvs. med 150 kronor per månad under fem år. Dagens ränteavdrag är en betydande belastning på statens finanser (närmare 30 miljarder). Avdragen gynnar främst hushåll med stora lån, vilket i stor utsträckning är de med höga inkomster. Genom investeringssparkontot har skatten på sparande redan sänkts kraftigt och det ursprungliga motivet för avdagsrätten – den löpande fastighetsbeskattningen (en tänkt avkastning av att bo i sin egen bostad) – har ersatts av en kommunal avgift.

Sänk med omedelbar verkan ränteavdraget till 50 000 kronor. Det slår bara på hushåll med lån större än cirka 5 miljoner. Åtgärden kommer att dämpa de värsta excesserna i storstäderna och ger ett visst statsfinansiellt bidrag.

Ta bort taket för hur mycket reavinst som får skjutas upp (i dagsläget 1 450 000 kronor) för att öka utbudet av bostäder. Det uppskjutna beloppet bör liksom i dag vara räntebelagt. Reavinstskatten på 22 procent bör också göras real, det vill säga inköps-, till- och ombyggnadskostnader bör få skrivas upp med inflationen plus en eller två procentenheter för att beakta att löpande underhåll krävs för att hålla huset intakt. Reavinstskatt bör samtidigt alltid utlösas vid arv av fastighet. Förslaget innebär en viss sänkning av reavinstskatten, vilken kan finansieras via de sänkta ränteavdragen.

Inför regler för att öka andelen lån som löper med bundna räntor. I dagsläget när hushållen nästan bara lånar till rörlig ränta ökar deras utsatthet för ränteuppgångar. Att under – säg – en femårsperiod införa en ordning där hushållens genomsnittliga räntebindning ska vara 3 eller kanske 5 år skulle göra hushållens samlade ekonomi, och därmed Sveriges ekonomi, mer robust när nästa ränteuppgång kommer.

Det går inte att utesluta att hushållens stigande skulder i dag utgör Sveriges största makroekonomiska risk. Detta talar för riktade åtgärder nu. En parlamentariskt sammansatt skuldsättningskommission borde omgående tillsättas och under 6–9 månader ta fram konkreta förslag och se till helheten vad gäller hög skuldsättning, dåligt fungerande bostadsmarknad och svagt resursutnyttjande. Hanteringen av skuldsättningen bör inte delegeras till Finansinspektionen eller Riksbanken, den kräver bredare grepp från regering och riksdag.

Magnus Henrekson, Professor Och Vd Institutet För Näringslivsforskning. “

DN 17 dec 2014:

“Landssorg utlyst efter skolmassakern

Minst 141 personer dödades, 132 av dem barn, när talibaner i går attackerade en skola i Peshawar i Pakistan och försökte döda så många som möjligt. Efter nära sju timmar deklarerade pakistanska säkerhetsstyrkor att också sex terrorister dödats och att dramat var över.

Över 100 personer skadades i attacken. Cirka 500 personer ska ha varit på skolan när attacken inleddes. Flera hundra barn befann sig under några timmar i terroristernas våld, osäkra på om de skulle överleva. Enligt militären var det sex personer som stormade in på skolan vid klockan 12 lokal tid, åtta på morgonen svensk tid, och omedelbart började skjuta mot både elever och skolpersonal. Flera explosioner hördes också inifrån skolan.

Asim Bajwa, armétalesman, sade efter dramat att talibanerna inte ställt några krav, och inte heller tagit gisslan när de kom till skolan:

– De började skjuta i skolans hall. De hade mat med sig för flera dagar, sade Asim Bajwa, och antydde därmed att det kunde ha blivit en gisslansituation, rapporterar Reuters.

Bara några minuter efter attacken tog talibanerna på sig skulden. En talesman för TTP, Tehrik-i-taliban Pakistan, Mohammad Khorasani, ringde upp nyhetsbyrån AFP och sade att sex personer deltog i attacken, både självmordsbombare och beväpnade skyttar.

– De har fått order att skjuta äldre elever men inte barn, sade Khorasani. Enligt honom var attacken ett svar och en hämnd för på

arméns halvårslånga offensiv i Waziristan, nära gränsen till Afghanistan.

Ett ögonvittne, skolbussföraren Jamshed Khan, sade till Reuters att han stod med sin buss utanför skolan när skottlossningen inleddes:

– Det var kaos överallt och elever och lärare skrek.

En elev berättade att lärarna instruerade eleverna att ducka för att skydda sig.

– Senare kom militär och förde ut oss. På vägen ut såg vi de döda kropparna av våra klasskamrater.

En trettonårig flicka överlevde genom att spela död. När talibanerna lämnat hennes klassrum lyckades hon ta sig ut, och ska vara den ende som överlevde i sin klass. Flickan är svårt chockad och skadad i benet, rapporterar BBC.

Enligt AFP bar minst fem av attentatsmännen militära uniformer. En elev som lyckades ta sig ut sade att attentatsmännen också hade ”sofistikerade vapen”.

Den militärledda skolan ligger på Warsak Road i Peshawar. Den är en av över 140 allmänna skolor i Pakistan som drivs av militären för barn till militärer – men också för civila. Många av lärarna är gifta med militärer, enligt den pakistans-ka nyhetssajten Dawn.

På tisdagen hade en större grupp elever samlats i skolans aula.

– Vi var i aulan när attacken inleddes. Efter en halvtimme kom militär och omringade skolan. Just nu går de igenom klassrummen ett efter ett, berättade en lärare för Reuters.

Ännu efter flera timmar hördes fortfarande skottväxling från området. Säkerhetsstyrkorna sökte systematiskt igenom och säkrade hus för hus på skolan, samtidigt som militära talesmän rapporterade om elever och lärare som räddats, och om terrorister som dödats en efter en.

– Denna skrämmande fega handling, att döda oskyldiga, visar att de inte bara är Pakistans fiender utan fiender till mänskligheten, sade armé-chefen Raheel Sharif.

Den pakistanska armén svarade på kvällen på skolmassakern med bland annat tio flygattacker mot talibanfästen i gränsområdet mot Afghanistan.

En officer, Mehmood Shah, sade att attentatsmännen kommit in på skolområdet från baksidan, över en kyrkogård.

– De kan inte ha kommit in genom huvudingången, sade han.

Det fanns också på tisdagen obekräftade uppgifter om att attentatsmännen varit fler än sex och att några lyckats ta sig ut genom att klippa upp taggtråd som inhägnar skolan.

Pakistans premiärminister Nawaz Sharif kallade skolattacken en ”nationell tragedi” och utlyste tre dagars landssorg i hela Pakistan.

– Förövarna bakom denna terroristattack kommer inte att skonas, men vår första prioritet är att rädda så många barn och oskyldiga som möjligt, sade Nawaz Sharif i ett uttalande.

De flesta av de dödade är mellan 12 och 16 år, enligt Pervez Khattak, minister i Khyber Pakhtunkhwaprovinsen där den svårt våldsdrabbade miljonstaden Peshawar ligger.

Säkerheten vid andra skolor i regionen höjdes som en direkt effekt av attacken.

De döda och skadade fördes till flera olika sjukhus. Ett av dem, Combined Military Hospital, tog emot över 100 döda och skadade.

Den pakistanske journalisten Tauseefur Rehman, som just besökt Lady Reading-sjukhuset när DN når honom, beskriver läget:

– Där var totalt kaos. Föräldrar sökte desperat efter sina barn, de grät och skrek ut sin sorg. Det var så fullt av känslor överallt, tårarna rann hos alla, hos vanliga patienter, läkarna och även bland journalisterna, sade han till DN vid 17-tiden, lokal tid.

– Jag såg flera döda kroppar, en trettonåring, en tolvåring, en elvaåring. En av kropparna hade sprängts i två delar.

Lady Reading-sjukhuset tog emot 26 döda och 44 skadade. 23 av de döda var barn, och alla 44 skadade var barn. För tolv av dem var läget kritiskt, enligt Tauseefur Rehman:

– Vi har haft många bombattacker här i Peshawar. Men detta är så tragiskt, med så många döda barn.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se

Fakta.

Militären driver flera skolor

Arméns grund- och gymnasieskola i Peshawar ingår i en kedja av skolor drivna av landets försvarsmakt. Verksamheten kallas Army public schools & colleges system.

Skolorna har startats eftersom militären, liksom i grannlandet Indien, vill kunna erbjuda personalens familjer utbildning och annan samhällsservice.

Inom skolsystemet erbjuds undervisning för elever ända från förskoleåldern och upp till motsvarande gymnasienivå.

Tt

Fakta.

Många blodiga dåd i början av 2014

I början av året intensifierades våldet i Peshawar, huvudort i de orosdrabbade trakterna i nordvästra Pakistan. Här är några av dåden:

12 januari 2014: Fem poliser dödas och fyra personer skadas, bland annat i en bombattack mot premiär-minister Nawaz Sharifs rådgivare, som dock klarar sig oskadd.

17 januari: En bomb exploderar på ett tåg på väg från Peshawar till Karachi. Minst tre dör och 20 skadas. Bara timmar tidigare har en bomb krävt nio liv under kvällsbönen i en religiös anläggning i Peshawar.

11 februari: Minst tio människor dödas och ytterligare 16 personer skadas i en granatattack mot en biograf i Peshawar. Dådet kommer elva dagar efter en liknande blodig aktion mot en annan bio i staden.

12 februari: Nio personer skjuts ihjäl när ett 20-tal män stormar ett hus i Peshawar. Huset är känt som ett fäste för motståndare till talibanerna.

16 februari: En bomb sliter sönder ett expresståg på väg från Karachi till Peshawar. Minst fem människor dödas.

14 mars: En självmordsattack riktad mot pakistansk polis dödar minst tio personer i en förort till Peshawar.

Tt

Tre frågor.

”Sharif kan stärkas”

Det är konflikten mellan talibanerna och armén som är orsaken till tisdagens terrordåd, säger Ann Wilkens, tidigare svensk ambassadör i Pakistan.

1. Kom den här attacken oväntat för dig?

– Nej, det har ju varit många attentat, inte minst i Peshawar, mot moskéer och mot armén. Så tyvärr, jag är inte förvånad. Men det är ju extra spektakulärt när en skola attackeras.

2. Vad vill talibanerna uppnå med dådet?

– De vill dels destabilisera landet och göra livet svårt för regeringen, dels hämnas på armén för dess offensiv i Waziristan. Talibanerna befinner sig i konflikt med armén och dådet ska ses i det perspektivet.

3. Vad händer nu?

– Det är väldigt viktigt hur regeringen hanterar detta. Premiär-minister Nawaz Sharif kan stärka sin ställning i den här regionen om han framstår som mer dådkraftig än oppositionen. Han lär redan vara på plats i Peshawar. “

DN 17 dec 2014:

“Islamistiskt våld skördar offer varje dag

De senaste årens våldsspiral i Pakistan ser inte ut att ha någon botten. Talibanerna och flera andra militanta extremistiska grupper har blivit ett hot mot hela landets existens.

Attentatet mot skolan i Peshawar där mer än 130 barn dödades väcker vrede i hela världen. Samma sak hände när skolflickan och numera fredspristagaren Malala Yousafzai sköts i huvudet för att hon kämpade för flickors rätt till utbildning, liksom när den före detta premiär-ministern Benazir Bhutto mördades efter ett valmöte för sju år sedan.

De spektakulära attentaten får stor uppmärksamhet, men det islamistiskt färgade våldet pågår hela tiden och skördar offer varje dag i Pakistan. Ofta är det oskyldiga civila som kommer i vägen för självmordsbombare eller attentatsmän.

Talibanerna i Pakistan är minst lika starka som i grannlandet Afghanistan. I det klankontrollerade Norra Waziristan har extremisterna länge kunnat leva helt öppet och fritt röra sig över gränsen till Afghanistan. Området har utvecklats till den viktigaste basen för islamistisk extremism i världen. Militären och säkerhetstjänsten i Pakistan var med om att bygga upp talibanrörelsen under den ryska frammarschen i Afghanistan på 1980-talet. Nu har jihadisterna blivit ett hot mot Pakistans framtida existens.

– Talibanerna i Pakistan är en ganska splittrad rörelse, med flera olika grupperingar och ledare. De får ofta sina pengar från Saudi-arabien.

Talibanerna vill störta det demokratiska styret i Pakistan och införa ett islamiskt kalifat, säger Sten Widmalm, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet och Sydasienkännare.

Den mest fruktade och hårdföra talibanledaren är Mulla Fazlullah. Han blev känd i omvärlden när talibanerna tog över styret i Swatdalen för sju år sedan. Han framförde sina islamistiska åsikter via en FM-sändare och kallades ”Radio Mulla”. Under hans ledning brändes och sprängdes mer än 400 flickskolor. Kvinnliga dansare dödades, musik förbjöds och videobutiker förstördes. För två år sedan ansågs Mulla Fazlullah vara den som beordrade attacken mot Malala Yousafzai.

Tisdagens blodbad på skolan i Peshawar sägs vara en hämnd för den pågående arméoffensiven mot talibanfästena i Norra Waziristan. Sedan i somras har mer än tusen personer dödats. USA har medverkat i offensiven genom drönarattacker.

Pakistans militär har en komplicerad relation till den brokiga floran av militanta grupper. Samtidigt som delar av armén försöker bomba ut talibanerna från Norra Waziristan finns det krafter inom militären som stöder jihadisterna.

Samma dubbelspel pågick när Pakistan officiellt blev USA:s allierade i kriget mot terrorismen efter attentaten mot Word Trade Center i New York för 13 år sedan. Pakistans dåvarande militäre ledare Pervez Musharraf försäkrade att extremistgrupperna skulle utplånas, men fraktioner inom militären fortsatte att ge islamisterna stöd.
– Armén kommer att svara med en större offensiv. Premiärminister Nawaz Sharif kommer att bli mer beroende av militären, säger Sten Widmalm.

Demokratin är mycket bräcklig i Pakistan. Den mäktiga militären är den enda institution som fungerar bra i samhället och hotet om ännu en kupp är alltid närvarande.

– Jag tror inte att militären väljer att ta över just nu. I praktiken kan generalerna diktera grundläggande villkor i bakgrunden. Jag tror att de är nöjda med den situationen, säger Sten Widmalm.

Pakistan, som har världens fjärde största kärnvapenarsenal, har i mer än ett årtionde beskrivits som ett land på gränsen till avgrunden. Det är svårt att hitta ljuspunkter som kan vända utvecklingen.

– Det som måste till är en satsning på infrastruktur och utbildning. Skolorna i Pakistan är i ett eländigt skick där de läroböcker som finns uppmanar till jihad, säger Sten Widmalm.

– Pakistan har enorma problem och får inte den hjälp utifrån som landet behöver. Som det ser ut nu har omvärlden helt tappat intresset för hela regionen. Sverige säljer militär materiel till Pakistan men ger inget bistånd.

Attentatet i Peshawar skedde samtidigt som de utländska soldaterna är på väg att lämna Afghanistan. Enligt professor Sten Widmalm innebär uttåget att talibanerna kommer att få större utrymme att verka även i Pakistan.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se

Fakta.

Talibaner i Pakistan

Tehrik-i-taliban Pakistan (TTP) är en paraplyorganisation som samlar en rad pakistanska rebellgrupper. Den bildades 2007 av Baitullah Mehsud, krigsherre från klanområdena i Södra Waziristan. TTP har samma rötter som taliban-rörelsen i Afghanistan.

Dess ledare har traditionellt kommit från de klankontrollerade nordvästra delarna av landet, men TTP utgör i dag ett ganska löst nätverk med närvaro även i storstäder som Karachi. Två av rörelsens ledare, Baitullah Mehsud och Hakimullah Mehsud har dödats av amerikanska drönarattacker.

TTP säger sig vilja inrätta ett emirat i Pakistan, med extrem tolkning av islamisk lag.

Tt

Kommentarer.

Det är en nationell tragedi. Det var mina barn, det är min förlust. Det var ett fruktansvärt och fegt dåd.

Pakistans premiärminister **Nawaz Sharif**.

En avskyvärd brutalitet som har tagit oskyldiga skolelevers liv.

Grannlandet Indiens premiärminister **Narendra Modi**.

Nyheterna är djupt chockerande. Det är fruktansvärt att barn dödas för att de går i skolan.

Storbritanniens premiärminister **David Cameron**.

Våra tankar och böner går till offren, deras familjer och deras älskade.

USA:s president **Barack Obama**.

När man tvingas lägga kroppar i liksäckar hela tiden ... man kan inte bli annat än förtvivlad.

Nasreen Qayyum, sjuksköterska på Lady Reading hospital i Peshawar.

Alltför många pakistanska politiker är för mjuka när de talar om talibanerna.

Shiraz Maher, politisk analytiker.

Jag fördömer den avskyvärda attacken mot skolan i Peshawar.

Frankrikes president **François Hollande**. “

DN 17 dec 2014:

“Michael Winiarski: Dubbelspelet banar väg för talibanerna

Möjligen var det fel fiende som USA bekämpade under tretton års krig i Afghanistan. Kanske skulle mer uppmärksamhet ha riktats mot grannlandet Pakistan, en stor sponsor av islamistisk terrorism.

Det blodiga terrordåd som Pakistans talibaner iscensatte i Peshawar sammanfaller med att talibanerna i Afghanistan trappat upp sina attacker mot regeringen i Kabul. Om två veckor har den USA-ledda internationella styrkan avvecklat sitt uppdrag i Afghanistan, och då kan man förvänta sig en ny offensiv från talibanernas sida.

Säkerhetsläget i Afghanistan har försämrats kraftigt på senare tid: i helgen dödade talibanerna över 20 människor i en serie attacker och självmordsdåd. Bland dödsoffren fanns tolv afghanska minröjare i Helmandprovinsen och två var utländska Natosoldater.

Det är kanske bara början vi ser. När Isaf, den internationella säkerhetsstyrkan, vid årsskiftet är borta från Afghanistan finns det inte särskilt mycket som hindrar talibanerna från att återta den makt som den extremislamistiska rörelsen förlorade hösten 2001. Och då är det krigshärjade landet tillbaka på ruta ett. Efter det långa krig som följde på terrordåden i USA den 11 september, som har kostat motsvarande 7 000 miljarder kronor och oräkneliga dödsoffer (inklusive 2 300 amerikanska soldater), kan talibanerna snart vara tillbaka i Kabul med sitt terrorvälde. Och i värsta fall åter erbjuda en fristad för islamistiska terrorgrupper.

Få bedömare tror att Kabulregimens säkerhetsstyrkor utan Natouppbackning är i stånd att motstå de högt motiverade och fanatiska talibanerna. Enbart under årets första tio månader har 4 600 afghanska soldater dödats i talibanattacker.

Exemplet Irak förskräcker: när IS, Islamiska staten, gick till offensiv ett drygt år efter den amerikanska truppreträtten, smälte den USA-utbildade irakiska armén ihop på nolltid.

Många kommer att fråga sig om det var ”värt” alla mänskliga offer att bedriva ett krig i Afghanistan som ändå misslyckades med att nedkämpa det islamistiska upproret. Men den frågan är inte den mest centrala, i varje fall inte som den amerikanska journalisten Carlotta Gall ser det. I hennes bok ”The wrong enemy. America in Afghanistan, 2001–2014”, som bygger på långvarig rapportering från regionen, driver hon bland annat tesen att USA och Natostyrkorna har fört krig mot fel fiende, i fel land.

Huvudproblemet finns inte i Afghanistan, utan söder och öster om gränsen, i det kärnvapen-bestyckade Pakistan, som officiellt är USA:s bundsförvant.

Carlotta Gall hävdar att USA har förslösat tid, pengar och människoliv i kriget mot de afghanska talibanerna, vilket i realiteten är dödliga bombangrepp mot fattiga afghanska byar. Medan den verkliga fienden har varit ISI, Pakistans militära säkerhetstjänst. Det var det mäktiga

ISI som på 1990-talet skapade talibanrörelsen och som sedan dess har rekryterat och tränat nya generationer av jihadister.

I själva verket, menar Carlotta Gall, har Pakistan sedan 40 år understött extrema islamister som ett led i att stärka sitt inflytande i Afghanistan och Centralasien och samtidigt motverka Indiens dominans i regionen. Pakistans dubbelspel är sedan länge uppenbart för den som vill se: med ena handen har regeringen i Islamabad tagit emot stora mängder amerikanska dollar för terrorbekämpning, medan man med den andra har understött islamistiska extremister i grannskapet. Det gick så lång som till att höga officerare i ISI, enligt Carlotta Gall, under tio år hjälpte Usama bin Ladin att gömma sig – i den pakistanska staden Abbottabad.

Baksidan av dubbelspelet och stödet för de afghanska talibanerna är att den pakistanska regeringen dragit på sig ett inhemskt talibanproblem. I somras gick armén till markoffensiv i det talibankontrollerade Norra Waziristan, och drev bort dem därifrån. Tisdagens skolattack var av allt att döma talibanernas hämnd.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se "

DN 17 dec 2014:

"Talmansstrid efter extravalet

Det ser ut att bli strid om talmansuppdragen efter extra valet. De rödgröna partierna vill inte släppa fram Sverigedemokraternas Björn Söder som man gjorde i höstas. Allianspartierna kan däremot tänka sig att låta Söder bli återvald.

Efter den planerade extravalet den 22 mars ska nya talmän väljas. Riksdagens andre vice talman Björn Söder fick i går också intern kritik för sina uttalanden om svenskhet i en DN-artikel i söndags.

– Jag tycker att han varit extremt otydlig, säger riksdagsledamoten Richard Jomshof (SD) som är partiets rättspolitiske talesperson.

Men den kritiken vill inte Söder kännas vid. Han känner sig misstolkad och tänker sitta kvar – kanske också efter extravalet.

– Jag tror inte att det är någon som har några större synpunkter på hur jag skött talmansuppdraget hittills, säger han.

Om Söder nomineras på nytt av SD kan det att bli stormigt i kammaren. Praxis är att det tredje största partiet får besätta posten som andre vice talman. I höstas lade övriga partier ned sina röster, trots att de ogillade tanken på Björn Söder som talman. Vänsterpartiet begärde dock sluten votering för att markera sitt missnöje.

Efter Björn Söders kontroversiella uttalanden om att det exempelvis inte går att vara kurd eller svensk samtidigt växer motståndet mot honom.

– Björn Söder bör överväga att avgå redan nu efter de uttalanden han gjort. Vi ser Björn Söder som olämplig som talman också efter extravalet, säger Socialdemokraternas gruppledare Tomas Eneroth.

Miljöpartiet kommer inte att lägga ner rösterna om Söder föreslås för ännu en period. Hur partiet ska göra om Sverigedemokraterna föreslår ett annat namn är inte bestämt.

– Vi får avvakta valresultatet, det blir märkligt att på förhand sia om vilka som blir så stora att de enligt tidigare praxis skulle få talmän. Hursomhelst vill vi inte under några omständigheter se Björn Söder som talman, säger partiets gruppledare Maria Ferm.

Inom de borgerliga partierna är frågan en het potatis. Roger Haddad, riksdagsledamot för Folkpartiet, har krävt Björn Söders avgång. Centerpartisten Kerstin Lundgren har påpekat på mikrobloggen Twitter att extravalet innebär en möjlighet att byta talman.

Men samtliga borgerliga partier kommer fortsätta att följa praxis även i nästa talmansval.

– Vi visste mycket väl vilken politik Björn Söder och Sverigedemokraterna stod för, men vi hedrar den praxis som finns i riksdagen att det tredje största partiet besätter posten som andre vice talman, säger Centerpartiets gruppledare Anders W Jonsson.

Moderaternas vice gruppledare Ewa Thalén Finné tar avstånd från den ”människosyn Björn Söder visar”, men att det inte är aktuellt för partiet att stoppa en eventuell kandidatur i april.

– De vice talmännen utses i förhållande till storleken på partierna. Den praxisen vill vi stå upp för, säger hon.

Om Söder kandiderar på nytt avgörs av den vikarierande partiledaren Mattias Karlsson.

– Det är upp till partiet att avgöra, säger Björn Söder.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Fakta.

Uttalade sig om minoriteter

I söndags uttalade sig Sverigedemokraternas partisekreterare Björn Söder, som också är riksdagens andre vice talman, om partiets syn på svenskhet i DN.

Han fick bland annat frågan om man till exempel, som komikern Soran Ismail sagt, kan vara 100 procent svensk och 100 procent kurd.

– Jag tror inte att man kan det, att tillhöra två nationer på det sättet, svarade Söder.

Uttalandet har fått hård kritik. Flera partier som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna anser att han borde lämna sin post.

I partiets principprogram slås fast att ”Sverigedemokraterna skiljer på medborgarskap i den svenska staten och tillhörighet till den svenska nationen.” SD anser att invandrare ska assimileras med undantag för samer, judar, romer, sverige-finnar och torne-dalingar som enligt svensk lag är nationella minoriteter.

Dn “

DN 17 dec 2014:

“Riksbanken ger ingen tydlig framtidssignal

Riksbanken placerar sig i vänteläge. Men hotet om deflation, som ständigt finns med i bakgrunden, behöver brytas. Snart kan det bli dags för okonventionella åtgärder.

Analys.
Nollränta är en drastisk åtgärd, som aldrig tidigare har prövats i Sverige. Men inte ens ett sådant steg ger snabba resultat när inflationen har bitit sig fast runt nollnivån.

Nu tvingas Riksbanken tvärtom konstatera att inflationsförväntningarna har sjunkit ännu mer sedan förra räntebeslutet i oktober. Inflationen ligger fortfarande långt under målet på 2,0 procent.

Det är en märklig situation när Sveriges ekonomi går relativt starkt, med stigande produktion och sysselsättning. I de flesta andra länder går konjunktur och inflation snarare hand i hand. I USA och Storbritannien har båda vänt uppåt, medan bägge alltjämt befinner sig kring bottenläge inom euroområdet.

Man kan visserligen peka på flera omständigheter som håller ned inflationen. Senast gäller det oljepriset som har fallit mycket kraftigt, vilket enligt Riksbanken drar ned inflationen med 0,4 procentenheter. Effekterna på lite längre sikt kan mycket väl bli större.

Sedan tidigare har tekniska förändringar, tillsammans med ökad global konkurrens, bidragit till ett lägre inflationstryck. Nya elektronikprodukter presterar mer och kostar ofta mindre. Även många tjänster kan bli billigare, särskilt om de utförs från lågkostnadsländer.

Detta gäller dock för stora delar av världen och ger knappast hela förklaringen till att prisutvecklingen är så svag just i Sverige, trots tillväxt i ekonomin. Där är det svårt att se annat än att Riksbanken reagerade för sent, när inflationen under längre tid hade hållit sig under målet.

Räntesänkningarna som inleddes i slutet av 2011 borde ha börjat tidigare och sedan fått gå snabbare. Det är först i år som Riksbanken har riktigt fått upp farten. Men då hade förväntningarna, både hos hushållen och tunga ekonomiska aktörer, redan ställt in sig på en inflation som understiger målet.

Nu är frågan hur Riksbanken ska gå vidare under nästa år. Att än en gång ändra räntebanan – och ytterligare flytta fram tidpunkten för nästa räntehöjning som nu anges till andra halvåret 2016 – är mest ett slag i luften. Alla vet att en prognos för reporäntan hinner ändras många gånger, innan det blir dags för beslut.

Riksbanken kan dock ge tydligare riktlinjer, så kallad ”forward guidance”, till exempel genom att ange vid vilken inflationstakt som reporäntan ska börja höjas. I nya pressmeddelandet talas det om en inflation på nära 2 procent, vilket kunde uppfattas som en sådan signal.

Men vid Riksbankens presskonferens förklarade Stefan Ingves att han inte ser det så, vilket gör det svårare att nå fram med denna sorts

signalering. Han angav i stället fyra andra tänkbara åtgärder, som kan bli aktuella från nästa räntemöte i februari. Det rör sig om att Riksbanken kan stödköpa värdepapper, ge särskilda lån till banker, sätta reporäntan på minusnivå samt göra interventioner för att påverka kronkursen.

I samtliga fall skulle syftet vara att få i gång inflationen, men vilken av åtgärderna som verkligen leder dit är oklart. Vad som därutöver ändå behövs är ökad efterfrågan i ekonomin, så att företagen vågar höja sina priser.

Försöka duger, kan man ändå säga. Hotet om deflation, som ständigt finns med i bakgrunden, behöver brytas. Snart kan det vara dags för okonventionella åtgärder, där Riksbanken visar att ingen möjlighet försummas – utan att man gör vad som går att göra.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 17 dec 2014:

“Ekonomiska krisen riskerar att spridas

Rysslands ekonomiska kris kan sända chockvågor ut till resten av världsekonomin. Företags investeringar riskerar att gå förlorade och osäkerheten kan sprida sig in i Europa. På tisdagen rådde allmän oro på marknaden och oljepriset gick under 60 dollar per fat för första gången på fem år. Norska kronan föll kraftigt och låg på samma nivå som den svenska för första gången på 14 år.

Den ryska ekonomin skakar på alla bredder. Det låga oljepriset gräver hål i budgeten, rubeln faller snabbt och sanktioner pressar landets företag. Tisdagens räntehöjning är ett desperat försök att försöka hålla uppe värdet på rubeln. Frågan är om det hjälper. En tillfällig förstärkning efter räntehöjningen vände snabbt till att den ryska- valutan försvagades ytterligare. Från att på morgonen ha stått i 65 rubel mot dollarn, handlades den på eftermiddagen i 80. Inte blev förutsättningarna för den oljeberoende ryska ekonomin bättre av att oljepriset sjönk ytterligare och för första gången sedan juni 2009 gick under 60 dollar per fat.

De omedelbara effekterna slår förstås hårdast mot den ryska befolkningen. En svag rubel ökar inflationen och för vanliga ryssar blir den mest märkbara effekten dyrare mat, eftersom Ryssland importerar en stor del av sina livsmedel.

Men trots att Ryssland inte är någon särskilt stor del av världsekonomin, bara 3 procent av hela världens BNP, finns det risker att krisen sprider sig ut över landets gränser, vilket hände när Ryssland gick ned i en djup kris 1998.

Ryssland har till exempel fort-farande nära ekonomiska band med östra Europa. En kraftig nedgång i Ryssland får därför konsekvenser för länder som Polen och har redan på många sätt, förutom ekonomiska, slagit hårt mot Ukraina. För Europa finns också en risk för att

Ryssland plötsligt stryper flödet av olja till Europa. Dessutom är Europas ekonomi redan i ett skröpligt skick. Europas motor, Tyskland, hackar och sämre tider i Ryssland bidrar varken till att höja humöret eller förhoppningarna inför framtiden.

Därtill råder osäkerhet kring hur Rysslands president Vladimir Putin reagerar på en ekonomisk kris. Putins agerande militärt och geopolitiskt är oförutsägbart. Det i sig skapar en typ av osäkerhet som de finansiella marknaderna och resten av den ekonomiska världen skyr och riskerar att lägga band på investeringar.

Krisen slår mot banker och företag i väst som har investeringar i Ryssland. Visserligen har de haft tid på sig att föra pengar ut ur landet. Men finansmarknaden är komplex och det går inte att utesluta att spridning kan ske den vägen.

Redan på tisdagen var oron på marknaden stor. Den norska kronan sjönk kraftigt och svenska kronan och norska kronan var lika mycket värda för första gången sedan sommaren 2000.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Fakta.

Energi ger hälften av landets intäkter

Omkring två tredjedelar av rysk export utgörs av olja och gas, och staten drar in ungefär hälften av sina intäkter från energisektorn.

Valutareserven har under året fallit till 419 miljarder dollar, från nivåer kring 500 miljarder vid årsskiftet. Det mesta har gått till interventioner för att försvara rubelns värde på valutamarknaden i skuggan av kapitalflykten från ryska tillgångar.

Råoljepriset har sedan i somras halverats, från 115 dollar till cirka 59 dollar per fat, för ett terminskontrakt så kallad Brentolja. Förutom Ryssland slår prisraset hårt mot andra oljeberoende ekonomier, som Nigeria och Venezuela, samt mot investeringstakten i energisektorn.

Tt “

DN 17 dec 2014:

“Het diskussion om enhetstaxa för SL

SL ska spara en hel del nästa år för att inte fördärva landstingets ekonomi. Den rödgröna oppositionen vill satsa mer för att rädda bussturer och anklagar de borgerliga för att snåla för mycket och slösa för mycket – samtidigt.

Stockholms läns landsting styrs efter valet av en borgerlig allians som inte längre har egen majoritet.

Efter den första dagen av landstingets två dagar långa debatt om nästa års budget ser det ut som om Sverigedemokraterna tänker avstå från att fälla delar av den borgerliga budgeten.

Det fanns annars en möjlighet för de rödgröna att driva igenom enhetstaxa på SL med hjälp av Sverigedemokraterna och Centerpartiet – som också stödjer enhetstanketanken.

Nu blev det inte så. Såväl Lukas Forslund (C) som Rickard Wall (SD) deklarerade sitt stöd för den borgerliga alliansens idé att tillsätta en bred parlamentarisk utredning om hela SL:s biljettsystem. Inget parti är nöjt med SL:s ekonomi som kännetecknas av att utgifterna ökar snabbare än intäkterna och att Stockholm tycks kunna växa snabbt utan att de betalande resenärerna i kollektivtrafiken blir nämnvärt fler.

De borgerliga vill bryta den nedåtgående spiralen med satsningar på mer bekvämlighet, bättre information och fler insatser för att se till att resenärerna vill betala för sina resor.

De rödgröna vill ha enhetstaxa som de anser leder till att betydligt fler väljer SL och att intäkterna ökar. De borgerliga anser att enhetstaxa dränerar SL:s ekonomi.

SL får bara 250 av de 500 miljoner kronor företaget begärt extra för att ha råd att köra trafiken nästa år och investeringarna på 7,6 miljarder kronor skjuts på framtiden.

De borgerliga fick hård kritik från flera rödgröna trafikpolitiker i debatten. Många bussturer har redan dragits in ”i smyg” i norrort och det finns skäl att tro att betydligt fler bussturer måste dras in.

De rödgröna vill satsa mer på busstrafiken och mer på investeringar, men de borgerliga kritiserar satsningarna för att vara ofinansierade luftslott.

Hur det blir med SL:s biljettsystem i framtiden beror både på vad den nya utredningen kommer fram till och vilka politiska konstellationer det finns när nästa budget ska behandlas.

Att Spårväg Citys förlängning skjuts upp är i alla fall solklart. Om det sedan beror mest på att den borgerliga landstingsalliansen inte förmår hantera landtingets ekonomi eller att den rödgrönrosa alliansen i Stadshuset ogillar satsningen beror på vem som är politisk tolk.

Trafikdebatten föregicks av en allmänpolitisk debatt. I den målade de borgerliga upp ett ganska välmående landsting som hanterar det ökande vårdbehovet och skyllde den senaste tidens motgångar på S–MP-regeringen och Stockholms stads nya majoritet.

De rödgröna målade upp ett landsting i sönderfall med en allt sämre, allt dyrare sjukvård. Och Sverigedemokraterna deklarerade att de under 2015 ska lära sig hur landstinget fungerar.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

DN 17 dec 2014:

“Ett monument över Bomben

Efter ”Snabbmatslandet” tar Eric Schlosser nu itu med den amerikanska bombhistoriken. Malena Rydell läser en fantastiskt - välresearchad bok, men går vilse i den tråkiga textmassan.

Eric Schlosser
”Bomben. Ett knapptryck från kärnvapenkrig”
Övers. Stefan Lindgren. Ordfront

”Om de inte accepterar våra villkor nu kan de förvänta sig ett ödeläggande regn från luften, vars like aldrig skådats på denna jord”, sa Harry Truman den 6 augusti 1945. Då hade han just släppt atombomben över Hiroshima, och laddade upp för nästa bomb som skulle fällas över Nagasaki tre dagar senare.

Staden ansågs vara ett perfekt mål, så intakt att det nya vapnets effekter skulle kunna studeras och bedömas tillförlitligt. Och när bomben föll över en krigsindustri omgiven av arbetarbostäder skulle det göra ett ”djupt psykologiskt intryck” på maximalt många arbetare, menade presidentens rådgivare.

”Jag ska tala om för er vad krig handlar om”, sade Curtis LeMay, även kallad ”Iron Ass” och ”västvärldens tuffaste snut”: ”Man måste döda folk och när man har dödat tillräckligt många, slutar de att slåss”. För LeMay, som bossade över det mesta i USA:s krigsföring under 1900-talet ner till kemikalie-mixen stänkande napalm för bästa spridning, till exempel var dödandet detsamma vare sig det gjordes med en sten, ett gevär eller en atombomb. Att göra honom till chef för Strategiska flygkommandot under kalla kriget var ett annat sätt för USA att säga till Sovjet att vi kommer inte att tveka att förinta er. Atombombkrigets historia blev lika brutal som kort.

Efter Nagasaki var atomkriget i stället det aldrig verkställda hotet om jordens undergång. Samt en mindre känd men evinnerlig radda olyckor, tickande missöden, och läckande silos – en sorglig, låg-intensivt dramatisk historia som Eric Schlosser nu tagit sig an den traggliga uppgiften att sammanställa, med explosionen i Damascus, Arkansas 1980 som nav.

Olyckorna i USA:s kärnvapen-arsenaler är en ständig påminnelse om att människan aldrig kan bli felfri. Schlossers berättelse handlar om de system och människor som skött hanteringen av USA:s kärnvapen. Men det är inte de politiska och militära höjdarna som får synas mest, utan de som arbetade på golvet, i *rocket fuel handlers clothing outfits*, ett slags rymddräkt för kärnvapenarbetare som förkortas RFHCO, eller ref.co, långt ute i USA:s mest vidsträckta, glesbefolkade stater där undergångsmissilerna förvarats och förvaras. Det var korpralerna, ingenjörerna, kvalitetskontrollanterna som förgiftades. Som Schlosser påpekar, inga monument har byggts över de som tjänstgjorde i kalla kriget, de som riskerade och förlorade sina liv medan de hade i uppgift att kontrollera säkerheten på USA:s livsfarliga vapen.

De beredskapsflygare som störtade med B-52:or fulla med atomgift i olika sädesfält. De som till skillnad från Curtis LeMay visste att det var en oändlig skillnad på dödande med gevär och dödande med kärnvapen, närmare bestämt grader i helvetet. Den här boken är deras monument. Fantastiskt välresearchad, med en notapparat tjock som en roman.

Det är märkligt att ”Bomben” har blivit så tråkig som den faktiskt är. Här finns apokalyps, Kubakrisen, tredje världskriget, Dr Strange-love-gubbar som är på riktigt, ”Star wars”, embryona till Internet, vilt knarkande militärer, ond bråd död – och en massa uppgrävda statshemligheter. För så här är det, konstaterar Schlosser: Kreml fick veta mycket mer om USA:s nukleära kapacitet än det amerikanska folket någonsin fick, till och med mer än vapenkonstruktörerna själva.

Det handlar dessutom om en uppfinning som science fiction-författarna uppfann före vetenskapsmännen. Det borde vara som upplagt för en faktasäker version av technothrillern, den litterära genre som blev så stor under 80-talet, då Ronald Reagan utnämnde bestsellern ”Tredje världskriget” till en ovanligt viktig bok. Technothrillern hyllade militärt hjältemod och lät intrikata detaljer om olika vapen spela en avgörande roll i berättelsen.

Detsamma kan man säga om ”Bomben”. Med den skillnaden att det är en av de torraste böcker jag läst. Här får en liksom äta upp sin hatt för alla gånger en påstått att samtida sakprosaförfattare går för långt i dramatiseringsiver och krystad fiktionalisering. Det händer förvisso ofta, men motsatsen kan också vara förfärligt tråkig. På ett sätt är det fint med en bok där kartläggningen av detaljerna i bortglömda människors liv kommer före de stora sammanhangen, men jag går vilse i den osållade textmassan och detaljrabblandet av tekniska termer från 1950-talet, eftersom jag inte har någon författare som håller mig i handen utan i stället låter kronologin kränga fram och tillbaka utan finess.

Schlosser är heller ingen analytiker, och han väljer bort att skriva om kärnvapnens roll efter 80-talet. Nu har USA 4 650 kärnvapen, och planerar att satsa 180 miljarder dollar på att underhålla kärnvapnen och uppgradera uranupparbetningsanläggningarna. De övriga kärn-vapenmakterna i världen har ungefär samma intentioner. Det har blivit mer, inte mindre troligt att kärnvapen ska komma till användning, avrundar Schlosser abrupt. Under 00-talet har vi av förklarliga skäl ägnat betydligt mer uppmärksamhet åt drönarkrigföringen i Afghanistan, den moderna terrorismen och kriget mot den och massmorden i Syrien, än åt kärnvapenhotet. Men kärnvapen är fortfarande det enda massförstörelsevapen som inte är förbjudet.

Den här veckan möttes regeringsföreträdare för över hundrafemtio länder i Wien för att diskutera detta faktum. ”Bomben” påminner om att kärnvapen, hur kalla krigs-gammalt det än låter, är och förblir det mest destruktiva vapen som existerar.

Malena Rydell “

DN 17 dec 2014:

“Ord & Bild. Vill Alliansen slakta en av Europas äldsta kulturtidskrifter?

Kanske tänker Alliansens företrädare öppet försvara övergreppsförslaget på Sveriges kulturtidskrifter. Jag har dock inte fantasi nog att föreställa mig hur argumenten skulle kunna se ut. Men vidsynt är inte detta förslag, även om också kalhyggen erbjuder en viss vidgad utsikt. Jag var under femton år ordförande för Stiftelsen Ord & Bild. Och jag har sett de ideella insatserna och den ständiga kampen för en tidskrifts överlevnad på nära håll.

Det statliga tidskriftsstödet är för de flesta kulturtidskrifter avgörande, men ingen kulturtidskrift kan bedriva sin verksamhet uteslutande genom det. Det har krävts och kräver ständig uppfinningsrikedom och en oupphörlig förnyelse av verksamheten, och detta inte minst under senare år då ändrade prenumerationsvanor och en allt snabbare digitalisering successivt börjat ändra alla spelregler.

År 1892 skrev den uppburne kåsören Jörgen i den trendkänsliga huvudstadstidningen Figaro om den nystartade tidskiften Ord & Bilds utsatta ekonomiska läge: ”Jörgen dansar i andanom på spädgrisens grav”. Men spädgrisen dog inte. Också andra spädgrisar från samma årskull överlevde: den av militärer grundade Föreningen för skidlöpningens främjande i Sverige och Stina Quints Folkskolans barntidning – båda ännu i livet men under andra namn – som Friluftsfrämjandet och Kamratposten. Och Ord & Bild har fortsatt att vara en viktig kulturtidskrift – en av Europas äldsta och en ytterst livaktig etthundratjugotvååring. Men utan ekonomiskt stöd ingen fortsatt överlevnad. Alliansen har nu genom sitt hastigt påkomna förslag till slakt på svenska kulturtidskrifter tänkt störta åldringen Ord & Bild och en rad andra långt yngre kulturtidskrifter i graven.

Vad jag under min tid på Ord & Bild kunde iaktta var att kulturtidskrifterna fungerade som en kombination av utbildning och effektiv arbetsförmedling. Otaliga är de unga oprövade, målmedvetna människor som genom ett inte särskilt välbetalt redaktionsarbete kunnat gå vidare till nya arbetsuppgifter inom kulturområdet. Jag skulle kunna göra en lång lista för Ord & Bilds vidkommande, och jag antar att man på tidskrifterna 10TAL, Bild & Bubbla, Bang, Lyrikvännen, Opsis Barnkultur, Arena, Expo och på de flesta andra tidskrifter skulle kunna göra samma sak. Nu är utbildning och arbetsförmedling inte tidskrifternas område, det är inte sådant som skapar hängivenheten. Men ur denna hängivenhet kommer också annat.

Kring Ord & Bild har det under de senaste två decennierna vuxit fram en imponerande verksamhet i Göteborg: Tidskriftsverkstan, Nätverkstan, Kulturverkstan, ett antal nya förlag och tidskrifter med många anställningar. En bättre och mer dynamisk ”arbetslinje” är svår att tänka sig. Billig dessutom – tidsskriftsstödet återbetalas till en stor del utan att givarna märker det i sin budget. Det är en paradox som inga räknedosor kan bemästra. Och så har det varit sedan de moderna europeiska kulturtidskrifternas pionjärtid. År 1855 publicerade Revue des deux Mondes de första dikterna ur Charles Baudelaires ”Les Fleurs du Mal” – ingen annan vågade trycka dem. Det var i tidskriftens värld de nya uttrycken kunde beredas plats, skrev redaktionen i en

kommentar, det var i tidskriften det gavs utrymme för ”den verkliga talangen att utvecklas, att stärkas, genom att utvidga dess vägar, genom att vidga dess horisont.” Så är det fortsatt. Charles Baudelaire kommer att överleva kulturutskottets Per Bill och eventuella kvarvarande kulturella folkpartister.

Om man är rädd för det nya är man också rädd för kulturtidskrifter. Jag tvekar att använda ordet ”midvinterblot” om det som nu iscensatts av Alliansens kulturtänkare eftersom ordet kan ge positiva vibrationer hos stödgruppen. Men en närmast rituell slakt är det inte desto mindre frågan om. Inte av hästar och av främmande element utan av en inhemsk läsnings- och bildningskultur – öppnare för omvärlden än mycket annat i landet.

Gunnar D Hansson “

18 december 2014.

DN 18 dec 2014:

“Rysslands kris är Putins

När västvärlden införde sanktioner efter Rysslands överfall på Ukraina fnös president Vladimir Putin av förakt. I dag håller han sin årliga stora presskonferens, och landet befinner sig mitt i en finansiell kollaps. Läget börjar likna härdsmältan 1998.

Den omedelbart utlösande faktorn är visserligen att oljepriset har halverats sedan i juni. Rysslands ekonomi är extremt beroende av energi- sektorn; två tredjedelar av exporten och halva statsbudgeten utgörs av olja och gas.

Med oljepriset faller också rubelns värde. Totalt i år har den förlorat 50 procent mot dollarn, men det är på sista tiden som raset har accelerat. Centralbanken har desperat försökt hålla emot och höjde i veckan räntan från 10,5 till 17 procent.

Inget hjälper. För här kommer sanktionerna in i bilden.

Putin annekterade Krimhalvön i mars och satte därefter i gång ett separatistuppror i östra Ukraina. De inledningsvis timida sanktionerna följdes i juli av att USA och EU stängde av en rad ryska företag och banker från de internationella kapitalmarknaderna. Alla investerare drog öronen åt sig.

Olja betalas i dollar, så Ryssland får in mer rubel när den egna valutan faller. Baksidan är att inflationen stiger när importen blir dyrare. Och

de ryska företagens dollarlån utomlands blir en växande plåga. Sanktionerna gör att de måste betalas, samtidigt som nya lån är omöjliga. Resultatet är en likviditetskris.

Att försvara valutans värde genom stödköp kan vara pengar i sjön. Att höja räntan för att stoppa rubelraset och kapitalflykten blir samtidigt en strypsnara på den inhemska ekonomin.

Statsbudgetens prognoser för 2015 utgår från 2,5 procents tillväxt, 5,5 procents inflation och ett oljepris på knappt 100 dollar fatet. Dagens nivå runt 60 dollar innebär i stället att BNP krymper med nästan 5 procent, enligt centralbanken. Samtidigt väntas priserna öka med uppåt 10 procent. Kombinationen är förödande.

Aggressionen mot Ukraina såg kanske ut som en god geopolitisk idé för autokraten Putin, men har i stället starkt bidragit till förtroendekrisen. Grunden i den ryska ekonomin var dock rutten redan på förhand.

Putin expanderade sin makt med hjälp av de lättförtjänta oljepengarna, som användes till offentlig sektor och höjda bidrag. Det väl tilltagna överskottet hamnade i den egna kretsens fickor i stället för att investeras i nya branscher, modernisering, kvalitet och flexibilitet. Rubelns fall borde i teorin gynna ryska exportföretag, men utöver olja och vapen klarar produkterna inte konkurrensen.

Staten och dess företag motsvarar halva BNP. De viktiga besluten tas av Putin själv. Och förutsättningarna för framgång i näringslivet är korruption och lydnad mot presidenten, inte kompetens eller idéer.

Sanktionerna tvingade oljekoncernen Rosneft, där Putins kumpan Igor Setjin är chef, att be om hjälp hos Kreml. Lösningen blev en komplicerad räddning som tycks gå ut på att centralbanken trycker rubel för att köpa dollar som betalar Rosnefts utlandslån. Uppgifterna om den obskyra operationen bidrog till veckans akuta kris. Men Putin sätter vännerna före landet.

Presidenten kan försöka tämja krisen med valutareglering, med risk för att reta oligarker och kvardröjande investerare. Men likviditeten skulle inte förbättras och oljepriset inte stiga för det.

Det rationella valet vore att söka avspänning med väst, att låta Ukraina vara i fred så att sanktionerna kan lättas. Mer sannolikt är att Putin vägrar backa, både från Donetsk och Krim. Och mannen som inte har genomfört några ekonomiska reformer efter 14 år vid makten lär inte prioritera dem i fortsättningen.

Men när Putin inte längre kan leverera en växande ekonomi och större förmåner till folket riskerar missnöjet att spridas, som efter valfusket 2011. Mutkolvar och oligarker kanske inte heller är nöjda med en minskande kaka.

Despoten i Kreml klagar bittert över att västvärlden är ute efter att sänka Ryssland. Men landets bekymmer har inte utlösts av USA, Nato, EU eller ens Ukraina. Den skyldige är Putin själv, med sin vanskötsel av ekonomin och sin paranoida utrikespolitik.

Det är möjligt att en del EU-medlemmar darrar, men att häva sanktionerna är inte aktuellt innan Ryssland ändrar beteende. De infördes inte av en slump, och är avsedda att ha effekter.

Dn 18/12 2014 “

DN 18 dec 2014:

”Så kan vi minska kostnaden för flyktingmottagandet”

“Tre förslag. Vi måste lyssna till människors oro och ta oss an de utmaningar som en kraftigt ökad invandring för med sig. Med lägre bidrag, tillfälliga uppehållstillstånd och snabbare avslagsprocess för säkra länder kan vi minska kostnaderna utan att inskränka asylrätten, skriver Kristdemokraternas partiledare Göran Hägglund.

Bilderna blir nästan omöjliga att ta in. Halshuggningar. Pojkar med vapen. Drunknade i Medelhavet. Mammor och pappor som bär på blodiga barn. Jag tänker att de borde gråta mer. Både mammorna och papporna och barnen. I stället är blickarna tomma.

En del kommer till Sverige. En liten procent av de som flyr, men ändå ett stort antal. Här blir de en volym. En överskriden prognos. Ett inrikespolitiskt slagträ.

Jag har varit arg och sorgsen denna höst. Över att vi blivit ett land där ingen diskuterar hur vi ska lösa samhällsproblem för att alla är upptagna med att klistra etiketter på varandra. Över att vi inte ser vilka som får betala priset för vår underlåtenhet att göra politiken bättre.

För de som betalar priset är dagens nyanlända som fastnar i långvarigt socialt och ekonomiskt utanförskap. Och morgondagens asylsökande som riskerar att möta en stängd dörr. En integrationspolitik som inte fungerar undergräver migrationspolitikens legitimitet. När politiken tappar legitimitet riskerar kraven på åtstramningar så småningom att förverkligas.

Är Sverige vaccinerat mot en sådan utveckling? Kan inte det som händer i våra grannländer också hända här? Är det självklart att vi aldrig kommer att se riksdagsbeslut om inskränkningar i asylrätten? Jag tror inte att det finns något sådant vaccin. Vi ser röstsiffrorna. Vi läser mejlen som strömmar in. Vi hör hur det pratas runt fikaborden.

Är de onda, de som röstar och mejlar och pratar? Nej, jag tror att många är högst vanliga och anständiga medborgare. De är oroliga. De tycker inte att politiken ger svar på de samhällsproblem som de möter i sin vardag.

Det finns inget vaccin. Men det finns ett val att göra. Vi kan fortsätta med handfallenhet och etiketter. Eller så kan vi lyssna till människors oro och ta oss an de utmaningar som en kraftigt ökad invandring för med sig. Kristdemokraterna har länge kämpat för en migrationspolitik som bygger på öppenhet, respekterar asylrätten och värnar de värden och principer som skyddsgrunderna bygger på. Det kommer vi att fortsätta med. Det är viktigt att Sverige, i dag och i framtiden, ger skydd till de som flyr undan förföljelse, krig och förtryck. Men vi som står för öppenhet och generositet behöver ge bättre svar på hur vi möter problem med flyktingmottagandet. Annars riskerar vi att svaret blir en stängd dörr.

De bättre svaren behöver handla om kostnaderna för mottagandet. Det är ett självändamål att ha en human migrationspolitik. Men det är inte ett självändamål att politiken ska kosta så mycket som möjligt. De bättre svaren behöver också handla om hur fler nyanlända snabbare ska få arbete. Följande förslag bedöms både sänka kostnaderna och öka chanserna till jobb.

1. Lägre bidrag och ett nytt etableringsavdrag. Jag tror att de allra flesta nyanlända kan och vill arbeta. Men även nyanlända påverkas av ekonomiska incitament. Om bidragen är för höga och möjliga

arbetsinkomster för låga kommer det att bli mindre arbete utfört. Möjligheten att sänka nyanländas etableringsersättning något bör därför prövas. Vi föreslår också ett nytt etableringsavdrag som innebär att en nyanländ under sina första fem år i Sverige sammanlagt kan tjäna upp till en halv miljon kronor, motsvarande 100 000 kronor per år, utan att betala inkomstskatt. Eftersom möjligheten till denna skattenedsättning upphör efter fem år skapas starka incitament till tidig etablering. Etableringsavdraget gör det mycket lönsamt att ta även deltids- eller säsongsanställningar. Även jobb till lägsta avtalade lönenivå blir mer lönsamma eftersom den nyanlända kompenseras med lägre skatt.

De som värnar nyanländas möjlighet till snabb etablering behöver även värna jobb som kräver lägre kvalifikationer. Både rut och rot är viktiga, liksom den sänkta restaurangmomsen och yrkesintroduktionsanställningar. Trots dessa reformer och trots nedsatta arbetsgivaravgifter för nyanlända krävs ytterligare reformer för att skapa ökad arbetskraftsefterfrågan och fler vägar in på arbetsmarknaden. Jag kommer att återkomma med sådana förslag.

2. Tillfälliga uppehållstillstånd de tre första åren. Den som beviljas asyl i Sverige bör som huvudregel ges ett uppehållstillstånd som gäller i tre år i stället för att, som i dag, få ett permanent uppehållstillstånd. Om skyddsbehovet kvarstår efter tre år permanentas uppehållstillståndet. Den som under de första tre åren har etablerat sig på arbetsmarknaden ges ett permanent uppehållstillstånd även om skyddsbehovet inte skulle kvarstå. Förslaget stärker incitamenten till etablering eftersom eget arbete säkrar rätten att stanna i Sverige.

Förslaget kan också påverka hur många som söker asyl just i vårt land. Att Sverige i dag, till skillnad från andra EU-länder, som huvudregel ger permanenta uppehållstillstånd kan göra att fler söker asyl här i stället för i andra EU-länder. En jämnare fördelning kan minska Sveriges kostnader och underlätta etableringen för de som kommer hit. Sannolikt kommer förslaget att ha begränsad effekt på antalet asylansökningar, men om det kan bidra till en något jämnare ansvarsfördelning inom EU så är det välkommet.

Eftersom en minskad användning av permanenta uppehållstillstånd skulle försvaga rätten till familjeåterförening bör den som beviljats uppehållstillstånd för tre år ges rätt att återförenas i Sverige med sin make/maka och barn under 18 år.

3. Säkra länder. Ett allvarligt hinder för snabb integration är de långa väntetiderna hos Migrationsverket. Varje asylansökan ska granskas individuellt med bevarad rättssäkerhet, men Migrationsverket bör snabbare behandla ansökningarna från länder som kan betecknas som säkra, från vilka nästan alla ansökningar avslås. Nästa år beräknas 8 000 ansökningar, framför allt ifrån västra Balkan vara uppenbart ogrundade, vilket gör att bara ett par procent beviljas. Förslaget bör leda till färre uppenbart ogrundade ansökningar, kortare köer och sänkta kostnader för mottagandet.

Det finns andra svar än stängda dörrar. De förslag jag presenterar i dag värnar asylrätten, minskar kostnaderna för invandringen och skapar förutsättningar för en utvecklad välfärd genom att fler bidrar. Jag tänker återkomma med ytterligare förslag. Jag tänker varken hålla fast vid en politik som inte fungerar eller acceptera beslut som inskränker asylrätten. Den som gör det sviker både de människor som flyr och de som känner oro inför invandringens och integrationens utmaningar.

Göran Hägglund, Partiordförande, Kd “

DN 18 dec 2014:

“Misstänkt spioneri mot regeringen

Det finns indikationer på att avancerad spionutrustning är placerad i området vid regeringshögkvarteret Rosenbad i Stockholm. Det handlar om misstänkta falska basstationer som i hemlighet kan övervaka till exempel politiker och tjänstemän Enligt Säpo är uppgifterna ”intressanta” och myndigheten ska utreda saken närmare.

I området kring kvarteret Rosenbad i Stockholm ligger några av de känsligaste verksamheterna i Sverige. Här bor och arbetar statsministern. I området ligger riksdagen och Regeringskansliet – med bland annat utrikesdepartementet.

DN kan i dag visa att det finns tecken på att mobiltrafiken runt Rosenbad är övervakad. Det handlar om så kallade IMSI-catchers, eller falska basstationer, som kan övervaka all mobilaktivitet i ett område.

Det framgår av tester som DN har genomfört med hjälp den tyskproducerade mobilen Cryptophone – en av världens mest avancerade krypterade telefoner.

Vår undersökning uppvisar ett liknande mönster som norska Aftenposten nyligen upptäckte i centrala Oslo. I helgen kunde tidningen avslöja att falska basstationer kring regeringskvarteren och Stortinget ska ha använts för att avlyssna mobiltelefoner – en publicering som rönt mycket stor uppmärksamhet och fått den norska säkerhetspolisen att inleda en utredning. Aftenposten använde sig också av en Cryptophone.

Under tisdagen och onsdagen har DN registrerat 42 misstänkta aktiviteter i mobilnätet när vi har promenerat på Strömgatan, mellan Rosenbad och Gustav Adolfs torg. Det rör sig om fall där basstationen, alltså den mobilmast som telefonen ansluter sig till, avviker från hur den brukar agera.

Samtliga dessa fall klassificeras som ”very high suspicion”, det vill säga mycket hög misstanke. Det är den högsta nivån i Cryptophones varningssystem.

Telefonen varnar för att det förekommer aktivitet i mobilens så kallade basband, trots att mobilens operativsystem inte används. Det är, enligt Cryptophone, ett undantag från hur vanliga basstationer opererar. I praktiken skulle det kunna betyda att telefonen, i stället för att koppla upp sig mot en vanlig mobilmast, väljer en falsk basstation från vilken man kan avlyssna till exempel samtal, sms och mejl. I vissa fall skulle det även kunna gå att utnyttja en mobils mikrofon trots att telefonen inte används.

DN har gjort utförliga stickprov på ett tiotal andra platser i Stockholm, samt använt telefonen i ett stort område i Stockholms innerstad och ett antal förorter. Området kring Regeringskansliet utgör en tydlig avvikelse. Det krävs fler undersökningar för att säkerställa att det verkligen förekommer falska basstationer i området. Det finns felkällor, till exempel kan den riktiga basstationen vara dåligt konfigurerad.

På tisdagseftermiddagen tog DN kontakt med Säkerhetspolisens pressinformation för att få myndighetens reaktion på testresultatet. Förfrågan ledde till att tre personer från Säpo, varav minst en från den operativa ledningen, bad om ett möte på myndighetens kontor i Solna redan samma eftermiddag.

Vid mötet redogjorde DN för ett par av testresultaten och efterfrågade Säpos reaktion. Myndigheten har också fått del av testresultat som publiceras i dagens tidning.

På onsdagen återkom Säpo med kommentarer kring materialet:

– Vi kommer att arbeta vidare med detta, men vad vi vidtar för åtgärder specifikt kan vi inte gå in på, säger Åsa Nilsson, operativ ledare i säkerhetsskyddet på Säpo.

– DN:s utrustning indikerar att det kan finnas avvikelser i trafiknätet. Det kan finnas olika förklaringar till det. Jag kan inte gå in på någon närmare bedömning i det fallet nu.

Vad har ni för kommentarer kring de uppgifter som DN har visat er?
– Det är intressant att ta del av testresultaten. Även om det bara är en ögonblicksbild – och inte en större kartläggning över tid – är det intressant.

Har ni gjort någon analys?
– Vilka metoder vi använder, eller hur vi exakt bedömer det, kan jag inte gå in på. Att det finns möjlighet att avlyssna datorer och telefoner – det är sådant vi tar hänsyn till när vi lämnar rådgivning.
Storleken på en IMSI-catcher, alltså en falsk basstation, varierar. De kan vara så små att de kan placeras i en jackficka eller en bil.

Den norska säkerhetstjänsten PST, som har inlett en utredning i Norge, misstänker att främmande makt står bakom den spionutrustning som Aftenposten avslöjat i Oslo.

– Det är först och främst länder som vi varit inblandade med, som kan tänkas stå bakom detta, om vi talar om en främmande makt. Vi har en iskall relation med Ryssland, och en dålig relation med Kina, sade Ståle Ulrichsen, säkerhets- och försvarsforskare vid Norsk Utenrikspolitisk Institutt till tidningen.

Spionavslöjandet i Norge har även fått svenska Post- och telestyrelsen (PTS) att agera. Kontakt har tagits med norska myndigheter gällande falska basstationer.

– Vi har tagit kontakt med våra systermyndigheter och bland annat talat med Norge. Vi för en första diskussion, sedan får vi ta ett beslut, säger Ove Landberg, enhetschef vid PTS till TT.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se

Fakta.

Utrustning för övervakning påvisad i Oslo

Norska tidningen Aftenposten avslöjade i fredags att ett nät av falska basstationer finns installerade kring det norska regeringskvarteret, Stortinget och norska statsministerns bostad.

Med hjälp av en krypterad mobiltelefon har Aftenposten i samarbete med två säkerhetsföretag registrerat flera platser i Oslo med ”misstänkt mobilaktivitet”.

Företagen har gjort mätningar som visar att utrustningen med ”mycket hög sannolikhet” används aktivt i centrala Oslo.

De falska basstationerna kan liknas vid avancerad spionutrustning som kan övervaka och avlyssna mobiltelefontrafik i områdena och även mobilsurfning.

Genom att skicka ut en starkare signal än vad det vanliga mobilnätet gör flyttas mobiltrafiken tillfälligt över till den falska basstationen.

Den norska nationella säkerhetsmyndigheten NSM har inlett egna undersökningar. “

DN 18 dec 2014:

“Expert: Fullt tänkbart att någon avlyssnar

Att regeringskvarteren kan vara avlyssnade är fullt tänkbart. Det säger säkerhets- och underrättelseexperten Joakim von Braun.

Joakim von Braun, som tidigare arbetat åt såväl Säkerhetspolisen som den militära underrättelsetjänsten IB, avfärdar att det skulle röra sig om något fel i en basstation.

– Teoretiskt sett skulle det kunna vara en dåligt konfigurerad basstation men det är knappast sannolikt med tanke på att operatörerna inte skulle tillåta ett sådant fel i ett område som Rosenbad där kraven på tillgänglighet och kapacitet är mycket hög.

von Braun menar att det mycket väl kan röra sig om ett spionage från främmande makt. En makt som han inte tror är USA utan snarare Ryssland eller Kina.

– USA har redan i dag så avancerad satellitteknik att de kan avlyssna såväl wlan som blåtandssändningar från rymden. Och efter den senaste tidens avslöjande om hur NSA har samlat in information från vänligt sinnade nationer och allierade så skulle det vara underligt om man vågar fortsätta med detta. Dessutom har USA redan ett bra samarbete med såväl Säkerhetspolisen som FRA, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Kontoret för särskild inhämtning.

I stället pekar von Braun ut Ryssland och Kina som tänkbara länder som skulle kunna vara intresserade av att utföra en avlyssning på det sätt som DN beskriver.

– På 1980-talet såg jag en lista över KGB:s täcknamn på sina avlyssningsstationer i Europa och Nordamerika och där fanns i princip alla huvudstäder med, inklusive Stockholm. Med tanke på att ryssarna ökat sin civila och militära avlyssning ofantligt under de senaste 15 åren så skulle det förvåna mig om antalet stationer minskat, säger han.

Enligt von Braun är avlyssning betydligt mer frekvent än vad vi normalt tror. När den upptäcks, av till exempel ett företag, tystas händelsen oftast ned.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se "

DN 18 dec 2014:

"Löfven redo offra hjärtefråga

Statsminister Stefan Löfven (S) är beredd att släppa frågan om traineejobb för unga för att få till stånd förhandlingar med de borgerliga partierna. Samtidigt klargör han att S kommer att samarbeta med en borgerlig regering om partiet förlorar makten.
– Jag är beredd att diskutera och förhandla och hitta lösningar om vad som är de gemensamma problemen, säger Stefan Löfven.

Lite drygt två veckor har gått sedan Sverigedemokraterna meddelade att partiet tänkte fälla rege-ringens budget och Stefan Löfven beslutade att han kommer att utlysa nyval till den 22 mars nästa år. Beslutet kom efter fruktlösa försök att hitta en förhandlingslösning med den borgerliga oppositionen, och sedan dess har tonläget mellan de politiska motparterna höjts ytterligare.

Nu öppnar dock Stefan Löfven för att släppa en av sina mest prestigeladdade frågor: traineejobben för unga. Det handlar om subventionerade extrajobb inom vården och omsorgen för att få unga arbetslösa i jobb. Såväl allianspartierna som SD är motståndare till traineejobben.

– Ibland är det bra att ta ett steg tillbaks och fråga sig vad som egentligen är viktigt. När vi pratar om unga vuxna i arbete och om traineejobb så tror jag på dem. Jag tycker att det är en bra idé. Men är det and-ra som har bra idéer om hur unga vuxna ska komma i arbete, så visst, jag har inga problem att diskutera vägen dit för det är målet som är det viktiga, säger Stefan Löfven.

Så traineejobben är inte längre heliga?
– För oss var det viktigt att kunna visa att vi kan göra något för att de här tiotusentals ungdomarna ska komma ur arbetslöshet. Jag tycker att

traineejobben är en bra lösning för de hanterar både ungdomsarbetslöshet och att vi kan få bättre kvalitet i vården genom fler anställda. Men finns det andra sätt att göra detta på, så visst, då är jag beredd att diskutera det.

Kan du även tänka dig att förhandla om friskoleuppgörelsen och det kommunala vetot?

– Det är klart att det är så. Men det är viktigt att klargöra vad som är vår utgångspunkt och det är att vi behöver diskutera om det ska vara marknaden som styr. Jag tycker att välfärden ska styras av demokrati och inte av marknad. Nu har vi en uppgörelse mellan oss, MP och V där vi ska tillsätta utredningar. Låt oss då avvakta resultaten av utredningarna och se vad det kan ge.

Om S förlorar makten i extravalet, skulle du då vara beredd att göra upp med Alliansen på motsvarande sätt som du nu begär av dem?

– Kom ihåg vårt partis historia. 1992 var Sverige riktigt illa ute. Då satt Ingvar Carlsson och Mona Sahlin med de fyra borgerliga partiledarna och gjorde upp med dem om ett paket som inte alls var populärt. Det var många svåra beslut som togs av det skälet att vi tar ansvar för landet. Det kommer vi alltid att göra. Därmed inte sagt att det är carte blanche för all slags politik, men att diskutera och förhandla och hitta lösningar om vad som är de gemensamma problemen. Jag tänker att det är jag beredd att göra nu också.

Om du vinner igen, vilka är då de första du kontaktar för att sondera uppgörelser?

– Det beror på valresultatet men det finns olika varianter. I försvars- och säkerhetspolitiken och i energi-frågor tänker vi oss riktigt brett. Därutöver kan det vara lite olika konstellationer vid olika tillfällen och i olika frågor.

När du pratar om bredare rege-ringsunderlag, vad menar du då?

– Jag tror att det är enklast att lösa i riksdagen. Det andra är ett större steg att ta.

Och med det andra menar du ministerposter?

– Ja, det är klart att det är så. Det ska inte uteslutas, det finns en sådan möjlighet. Men jag bedömer att det är ett större steg att ta.

Är V uteslutet i en kommande regering?

– Hur vi gör efter valet måste vi fundera på. Vi har ett samarbete med V och har slutit en uppgörelse om välfärden som jag tycker är bra.

Gäller den uppgörelsen fortfarande?

– Den sätter upp villkor för hur vi ska ta frågorna vidare. Låt oss nu utreda hur det ska förverkligas. Det är viktigt att de utredningarna får fortsätta och när de frågorna finns på bordet så låt oss ta det vidare i en bred konstellation om hur vi ska ta det vidare genom riksdagen.

Hur ser du på förändrade regler för att stärka minoritetsskyddet för regeringar?

– De borgerliga partierna har sagt att de vill ta upp en sådan diskussion. Vår slutsats är att om kan vi göra något som underlättar detta så är det bra. Men vi måste börja i en principiell diskussion. Vi ska ju stärka demokratin, inte försvaga den. Man kan inte gå så långt i regelverket att man begränsar riksdagsledamöters möjlighet att faktiskt ta ansvar i den politiska demokratin. Finns det konkreta förslag på vad det skulle kunna vara i själva budget-hanteringen så låt oss titta på det. Det kan vara tillfälliga överenskommelser också som man kan göra.

Hur menar du då?

– Riksdagsordningen kan vi inte bara ändra så här. Men det är klart att det säkert finns andra lösningar för hur man hanterar konkreta, svåra situationer.

Känner du att du gjorde rätt som beslutade om nyval?

– Ja. Det var inte så som någon trott att det var för hastigt, att vi fattade beslutet när själva omröstningen gjorts. Eftersom SD hade hotat om det här en längre tid så var frågeställningen inte ny.

Om förutsättningarna för överens-kommelser var så dåliga före beslutet, vad talar då för att det ska gå att enas efter valet?

– Efter ett extraval så har jag svårt att se de partier som säger att vi tänker köra på som om inget har hänt. Vi är skyldiga att hantera den här situationen.

Men med tanke på det nuvarande samtalsklimatet, hur är förutsättningarna?

– Just nu fanns inget gehör för det. Men jag är övertygad om att det finns krafter i alla partier som vill att vi måste lösa upp det här på något sätt.

Vad är ditt bidrag till att det har blivit så här?

– Jag öppnade en diskussion redan när jag tillträdde. Jag har i hela valrörelsen bjudit in och det första jag gör när jag får talmannens förtroende är att jag sätter mig igen i ärlig avsikt för att se vad det finns för möjligheter. Finns det i parlamentet, finns det i sakpolitiska frågor, går det bygga broar i budgetsammanhang? Jag tycker att jag gjort det och haft stöd för det mitt eget parti.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Fakta.

Extra val planeras den 22 mars

Pressen på statsminister Stefan Löfven ökar för att nå en lösning på den budgetknipa som hans regering hamnat i sedan Sverigedemokraterna valt att fälla budgeten och Löfven kontrade med att utlysa nyval.

Dock är inte nyvalet formellt utlyst än. Det sker den 29 december. Det innebär att det teoretiskt finns tid att nå överenskommelser med ett eller flera partier. Bland annat LO vill att nyvalet ställs in.

Ett nyval skulle inte heller enligt de senaste opinionsundersökningarna ge ett särskilt annorlunda parlamentariskt läge.

Just nu finns dock inte mycket som tyder på att LO:s önskan slår in.

I så fall sker nyvalet till riksdagen den 22 mars. Utlandsröstningen börjar 20 dagar före valet. Förtids- och budröstning startar bara tio dagar före. Regeringen sitter kvar och tvingas under tiden administrera den borgerliga budgeten.

Är det parlamentariska läget oförändrat efter ett nyval kan initiativet att bilda regering övergå till det största partiet i Alliansen, som då måste söka stöd hos fler än allianspartierna för att få igenom sin politik. **DN “**

DN 18 dec 2014:

“Läget ännu låst inför extravalet

Det låsta opinionsläget består. Beskedet om extravalet har inte lett till några stora förändringar, visar DN/Ipsos. – Ett val i dag skulle endast bekräfta det låsta läge vi fått i riksdagen, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

På en hastigt sammankallad presskonferens den tredje december aviserade statsminister Stefan Löfven att han avser att utlysa extraval. Regeringens budget hade just fallit och enligt S-ledaren var nyval det enda sättet att lösa upp knutarna i svensk politik.

Men DN/Ipsos decembermätning, som är genomförd efter nyvals-beskedet, visar att opinionsläget består. Alliansen har inte dragit nytta av regeringskrisen och får tillsammans ihop ett stöd på 40,8 procent.

Det tre rödgröna partierna ligger på 44,1 procent, vilket ger en block-skillnad på 3,3 procentenheter.

– Ett val i dag skulle ge ungefär samma mandatfördelning som vi just fått och endast bekräfta det låsta läge vi fått i riksdagen, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Andelen osäkra väljare är lika låg som direkt efter riksdagsvalet.

– Det finns inte mycket som talar för att ett extraval i mars skulle resultera i ett radikalt annorlunda valresultat. Politiken är densamma, retoriken densamma. Det talar för att de flesta väljare kommer att hålla fast vid sitt partival, säger David Ahlin.

Socialdemokraterna ser så här långt ut att vara en av få vinnare på extravalet. Partiet ökar med 3,5 procentenheter till 32 procent.

– Socialdemokraternas uppgång är precis på gränsen till att vara statistiskt säkerställd. Det mesta talar för att det har rört sig väljare till S direkt från Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ, säger David Ahlin.

Socialdemokraterna har dessutom den högsta mobiliseringen av samtliga partier. Av de som röstade på S i september skulle 92 procent rösta på partiet om det vore val i dag.

Den låga andelen osäkra väljare innebär att partierna måste locka över väljare från andra partier, och då helst över blockgränsen, för att öka.

– Det är den stora utmaningen för alla partier. Nu ska de möta väljarna i en ny valrörelse, men de har inga nya besked att komma med, säger från David Ahlin.

Sverigedemokraterna får 12,5 procent i Ipsos mätning och behåller därmed sin position som tungan på vågen.

I flera webbaserade mätningar har partiet legat betydligt högre. Också i den senaste mätningen från Novus, som gör telefonundersökningar, får partiet 16 procent.

Inför riksdagsvalet underskattade flertalet opinionsinstitut Sverigedemokraternas stöd.

– Det finns absolut en risk att Sverigedemokraterna underskattas i väljarbarometrarna inför extravalet. Det är en svår fråga om och i så fall hur man ska förändra den metod som använts under lång tid, säger David Ahlin.

Efter valet i september har vägningen uppdaterats med det nya valresultatet. Ipsos har dock inte förändrat mätmetoderna.

– Sverigedemokraterna innebär en stor utmaning för opinionsinstituten. Det är ännu inte helt utrett varför stödet för SD tenderar att underskattas i de telefonbaserade undersökningarna, säger David Ahlin.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Ewa Stenberg: De konkreta förslagen till Alliansen kommer för sent

Det dröjde två veckor efter det att nyvalet annonserats innan statsminister Stefan Löfven kom med en konkret förhandlingsinvit till de borgerliga. Det är så dags. En valrörelse är inte tid för förhandlingar över blockgränsen, men däremot för valtaktik.

Analys.
Samarbetsregeringen, benämner Stefan Löfven sitt lag. Inte konstigt, han valde att skåla i champagnen och fira en seger på valnatten, trots att han vare sig hade något borgerligt parti att göra upp med i riksdagen eller någon rödgrön majoritet.

Den instabila konstruktionen höll ett par månader, för trots titeln hittade regeringen inget stöd. Den socialdemokratiske statsministern säger nu, i intervjun här intill, att han såg Sverigedemokraternas kursändring och hans statsbudgets nederlag komma emot honom, men att han inte kunde göra någonting annat än att varsla om extraval. De borgerliga partiledarna ville ju inte förhandla med honom den där månskenskvällen den andra december.

Alliansen har varit en föga konstruktiv opposition. De borgerliga partierna har velat låta Stefan Löfven och hans gröna allierade regera sönder sig, så att de kan ta över för lång tid framöver. De borgerliga partierna krävde direkt efter höstens val att S och MP skulle förankra sin budget hos Vänsterpartiet, det var villkoret för att de skulle släppa fram Löfven som statsminister. Stefan Löfven gjorde som de begärde,

och sedan dess har Alliansen kritiserat honom för att ha gjort en vänstersväng, och anfört det som en viktig orsak till att inte vilja diskutera nya upp-görelser i riksdagen.

De borgerliga avvisade alltså alla förhandlingar om budgeten, när statsministern bjöd in sent på kvällen före riksdagens budgetomröstning. Men frågan är varför Löfven väntade så länge med att komma med konkreta förslag.

Om han såg sammanbrottet komma hade det kanske varit mer konstruktivt att bjuda in, utan föregående pressmeddelanden, ett par veckor i förväg, och då erbjuda sig att panta traineejobben och resonera om det kommunala vetot mot friskolor? Det hade varit mer av en utsträckt hand och mindre av att bjuda med armbågen.

Det verkar heller inte som om Löfven i förväg gjorde klart för allianspartierna att han såg ett extra val som det enda alternativet till en budgetförhandling med Alliansen. Tanken att gå till riksdagens talman och lämna in en avskedsansökan, och därmed ge Alliansen chansen att bilda regering, fanns inte.

Nu är det sannolikt för sent att förhandla över blockgränsen. Ingen vill ta initiativ till att undvika nyvalet eftersom det skulle sätta bilden av att vederbörande är rädd för att möta väljarna. Alliansen har dessutom inga incitament att förhandla om budgeten nu, när de har vunnit.

Enligt DN/Ipsos skulle ett nyval inte lösa de problem som orsakat det. Inget block har fortfarande majoritet, ingen förändring är över huvud taget statistiskt säkerställd i mätningen. S går dock upp kraftigt inom felmarginalen. I mätningen från TV4/Novus, som kom i tisdags, noterar S däremot en säkerställd uppgång. Socialdemokraterna gör egna mätningar, och har troligen också registrerat en uppgång och att de tar väljare från V, MP och Fi. Men det räcker inte.

Stefan Löfven har visat handlingskraft och ryckt åt sig initiativet när han utlyste nyvalet. Han talar dessutom om samarbete, vilket gillas av väljarna.

Dagens intervju här intill bör ses också i det ljuset. Men regeringen förefaller ännu inte ha någon klar plan för vad nyvalet ska handla om. Det är inte logiskt att tre månader efter ett val kalla till ett nytt med samma agenda som i det underkända. ”Ni röstade fel, försök igen!”, blir budskapet från de folkvalda då och väljarna dissas.

Därför måste regeringen kunna svara på vad detta val bör handla om, till skillnad från det som var i september.

Detsamma gäller Alliansen. Dess valmanifest underkändes av väljarna i höstas och har också kritiserats i interna valanalyser. Kommer de borgerliga partierna att dra några slutsatser av det? Och kommer de att fortsätta att agera som om de vore ett enda parti, och inte fyra olika?

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Protester på flera språk i riksdagen

Den vikarierande SD-ledaren Mattias Karlsson kan tänka sig att på nytt nominera Björn Söder till en talmanspost efter extravalet i mars. Samtidigt försvarar V-ledaren Jonas Sjöstedt de fortsatta protesterna mot Söder i riksdagens kammare.

Björn Söders uttalanden i en DN-intervju i söndags om att han inte ser judar och samer som en del av den svenska nationen ledde häromdagen till att riksdagsledamoten Rossana Dinamarca (V) vägrade att säga ”herr talman” när hon inledde sitt anförande i riksdagen. När Söder påpekade att man ska säga svarade Dinamarca med att säga:
– Du är inte min talman.

I går fortsatte protesterna från riksdagens talarstol. Miljöpartisten Jan Lindholm sade ”riikkabeaivvi sárdnideaddji” – motsvarande herr talman på nordsamiska – vilket fick Björn Söder att inflika ”herr talman”.

Däremot sade han ingenting när vänsterpartisten Karin Rågsjö inledde med orden:
– Shalom, herr talman.

Även Pernilla Stålhammar (MP) valde ett annat språk, romani, när hon tilltalade talmannen. Hälsningen fick Söder att komma med ett tillrättavisande:

– Herr talman, heter det.

Talman Urban Ahlin framhåller:
– I Sveriges riksdag använder vi bara ett språk och det är svenska, säger han till TT.

Men Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt försvarar markeringarna.

– Jag tycker att det varit väldigt värdiga markeringar. Vi har en talman som ifrågasätter om svenskar som har judisk tro eller är samer är en del av den svenska nationen. För mig är det någonting oerhört, säger han.

SD:s vikarierande partiledare Mattias Karlsson anser att den hårda kritiken mot Söder och krav på att han ska lämna sitt ämbete som andre vice talman bygger på ett missförstånd.

– Det Björn Söder gav uttryck för i intervjun är att Sverigedemokraterna stöder de nationella minoriteternas rätt att bevara sin identitet och sitt språk, säger Mattias Karlsson till DN.

Han kan tänka sig att nominera honom till en vice talmanspost även efter det planerade extravalet den 22 mars.

– Det får vi ta ställning till då. Men Björn Har gjort ett bra jobb, tycker Mattias Karlsson.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Erkännande av Palestina får stöd över blockgränsen

Erkännandet av Palestina har lett till inrikespolitisk strid i Sverige. Men i EU-parlamentet har partier på båda sidor om blockgränsen ställt sig bakom principen att en palestinsk stat ska erkännas. Både Gunnar Hökmark (M) och Marita Ulvskog (S) tycker att beslutet är en stor framgång, men de tolkar det på mycket olika sätt.

Bryssel.
Statsminister Stefan Löfven fick mycket kritik av Alliansen när han i regeringsförklaringen deklarerade att Sverige tänkte erkänna Palestina.

De borgerliga partiernas invändningar handlade om att utrikesnämnden inte hade informerats i förväg, att Sverige inte hade samordnat beslutet med övriga EU-länder samt att tidpunkten för erkännandet var fel.

Men beskedet från Stockholm var ett första tecken på ett växande opinionstryck i EU. Inget annat land har hittills följt efter, men flera parlament har antagit resolutioner där regeringarna uppmanas att erkänna Palestina.

I går beslutade också EU-parlamentet att ”i princip” ställa sig bakom ett ”erkännande av en palestinsk stat och tvåstatslösningen, och (anser) att detta bör gå hand i hand med utveckling av fredssamtalen, som bör föras framåt”.

Fem stora politiska grupper lyckades enas om denna gemensamma resolution som därför antogs med en mycket stor majoritet: 498 ja-röster, 88 nej och 111 nedlagda.

I resolutionstexten redogörs för Sveriges beslut att erkänna Palestina samt för de resolutioner som sedan dess har antagits av flera EU-länders nationella parlament.

Långa applåder följde efter omröstningen i EU-parlamentet och flera talare kallade beslutet historiskt.

Gunnar Hökmark (M), tidigare ordförande för Samfundet Sverige-Israel, var en av resolutionens under-tecknare och han är stolt över gårdagens beslut.

– Ja, parlamentet stödjer principen om en palestinsk stat inom ramen för en tvåstatslösning. Det är rätt väg att gå för alla som vill förstärka fredsprocessen, anser Hökmark.

Resolutionen kan tolkas som stöd för att fler länder ska erkänna Palestina?

– Nej, inte alls. Att som Sverige erkänna Palestina utan att behandla frågan i det sammanhang där den hör hemma – som en del av fredsprocessen – är tvärtom att motverka en tvåstatslösning.

Marita Ulvskog (S) röstade också ja till resolutionen, men hon gör en annan tolkning av innehållet.

– Jag är väldigt glad över att en så stor majoritet i parlamentet vill att fler länder ska följa det svenska exemplet och erkänna Palestina.

Men så uttrycks det inte i resolutionstexten?

– Nej, det är förstås medlemsländernas sak att fatta beslut om detta, inte EU-parlamentets. Men resolutionen tar upp Sverige som ett exempel och beslutet innebär ett starkt stöd för fler erkännanden av Palestina, hävdar Ulvskog.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Detta har hänt.

3 oktober: Statsminister Stefan Löfvens regeringsförklaring innehåller en deklaration om att Sverige tänker erkänna Palestina.
13 oktober: Storbritanniens underhus uppmanar den brittiska regeringen att göra detsamma.
22 oktober: Irlands senat antar en liknande resolution.
30 oktober: Sverige erkänner Palestina.
18 november: Spaniens parlament uppmanar i en vagt formulerad resolution sin regering att göra detsamma.
2 december: Frankrikes nationalförsamling antar en liknande resolution.
12 december: Portugals parlament röstar för ett erkännande.
17 december: EU-parlamentet ställer sig bakom ”erkännande av en palestinsk stat och tvåstats-lösningen”.
Belgiens parlament förbereder en resolution om erkännande av Palestina.
DN “

DN 18 dec 2014:

“Obamas besked historiskt – och kontroversiellt

De kubansk-amerikanska relationerna förändras dramatiskt. President Barack Obama -meddelade i går en helt ny linje i relationerna till Kuba, där vägen mot ett slopat handelsembargo öppnats i och med frisläppandet av den amerikan som suttit fängslad på Kuba i fem år.

Washington.
Relationerna mellan USA och Kuba kan vara på väg att normaliseras efter över ett halvt sekel. Dörröppnaren för USA:s omprövning av Kuba blev frisläppandet av den 65-årige Alan Gross, en amerikansk hjälparbetare som har suttit fängslad på Kuba sedan 2009.

– Våra länder har en komplicerad historia men inleder nu ett nytt kapitel som innebär slutet på ett förlegat förhållningssätt, sa president Barack Obama när han i går lade fram den nya politiska riktningen.

Förändringen är historisk – sedan USA bröt de diplomatiska förbindelserna och införde ett handelsembargo mot Kuba 1961 har relationerna varit bottenfrusna. Också Kubas president Raúl Castro talade i Havanna på tisdagen. Normaliseringen av de diplomatiska relationerna innebär att länderna öppnar ambassader i Havanna respektive Washington – för första gången på femtio år.

– Isoleringen av Kuba har inte fungerat. Vi borde samarbeta inom en rad områden, sa Obama och pekade på områden som humanitärt bistånd, handel och kampen mot terrorism.

Obama betonade också vikten av demokratiska reformer på Kuba.

Fängslandet av Gross har varit en försvårande omständighet för USA att ompröva relationen till Kuba. Enligt kubanska myndigheter släpptes Gross, som är vid dålig hälsa, av humanitära skäl. Frisläppandet ingår dock i en större uppgörelse, där USA i gengäld släpper tre kubaner som hållits fängslade misstänka för spioneri. Samtidigt friger Kuba 53 politiska fångar och USA ser över Kubas placering på sin lista över länder misstänkta för samröre med terrorism.

Att häva det långvariga handelsembargot är i USA mycket kontroversiellt och kräver en lagändring, men flera uppluckringar införs i form av till exempel lättade reserestriktioner. Det ska vidare bli möjligt att använda amerikanska kreditkort på Kuba, och USA öppnar möjlighet för handel och export bland annat av telekomutrustning. Kuba å sin sida utlovar en ökad tillgång till internet.

Kuba har drabbats hårt av sanktionerna och av den ekonomiska krisen i Venezuela, som har spillt över på landet. Som följd har Kuba infört vissa reformer som har lett även till lättnader från amerikanskt håll. När presidenterna Barack Obama och Raúl Castro tog i hand under Nelson Mandelas begravning sågs det också som ett tecken inför framtiden – nu, ett år senare, har de talat med varandra på telefon.

I USA förändras på samma gång attityderna bland såväl amerikanska politiker som bland exilkubanerna, där allt färre i dag stöder embargot. Också internationellt står USA under tryck. FN:s generalförsamling uppmanade i en resolution förra året landet att slopa handelsembargot.

Kritiker mot uppgörelsen menar att den är en seger för den kubanska regimen, en kommunistdiktatur utan yttrandefrihet där oliktänkande fängslas. Enligt Amnesty International ökade förra året trakasserier och godtyckliga gripanden av journalister, människorättsaktivister och oppositionella.

Sveriges utrikesminister Margot Wallström (S) välkomnar att USA återupptar de diplomatiska förbindelserna med Kuba, skriver nyhetsbyrån TT.

”Tidigare socialdemokratiska regeringar har länge arbetat för att sanktionerna ska hävas. Det är bra för båda länderna och deras folk. Det är bra med utbyte av alla de slag mellan länderna och för mänskliga rättigheter i Kuba”, säger hon i ett skriftligt uttalande.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se

Bakgrund. Kulmen på konflikten nåddes under Kubakrisen

1898 steg amerikanska soldater i land vid Guantánamoviken i östra Kuba och hjälpte kubanerna att kasta ut kolonialmakten Spanien.

Fram till 1959, då Fidel Castro och hans gerilla tog över makten i Kuba, fanns USA med i bakgrunden och drog i trådarna.

Konflikten fördjupades med det misslyckade invasionsförsöket vid Grisbukten 1961 med amerikanskt stöd. Kulmen nåddes under Kubakrisen 1962.

Handelsblockaden tvingade Kuba efter 1961 att nästan helt förlita sig till Sovjetunionen och Östeuropa.

Blockaden innebär att amerikanska företag i princip inte får handla med Kuba och att amerikanska medborgare inte får besöka landet.

När Barack Obama tillträdde som USA:s president 2009 ökade hoppet om att bilägga den gamla fiendskapen mellan USA och Kuba.

Källa: Landguiden, NE

Tt “

DN 18 dec 2014:

“Experter: Tveksamt om det kubanska folket får det bättre

Följden av normaliseringen mellan USA och Kuba kan bli en invasion av amerikanska turister till Havanna. Det tror experter som DN pratat med.

Rio de Janeiro.
– Det kommer att bli ett pengaflöde till Kuba, fler familjebidrag och mer kontakter mellan institutioner och föreningar, säger den kubanska demokratiaktivisten Antonio Rodiles.

Men han tror inte att den politiska situationen på ön kommer att förändras.

– Nej, inte alls.

Han menar att den ekonomiska öppningen kommer att styras med järnhand av regimen i Havanna och att de politiska rättigheterna kommer fortsätta att lysa med sin frånvaro.

– Om du vill öppna en teater tror jag att du kan få göra det, men om du öppnar en plats för politiska samtal kommer du att straffas, säger Antonio Rodiles.

Även den svenske Kubakännare, författaren Erik Jennische, är tveksam till att den historiska överenskommelsen kommer att förbättra livet för det kubanska folket.

– Detta handelsembargo har bara gällt amerikanska företag. Alla andra företag i Latinamerika och Europa har kunnat handla med Kuba. Ändå har inte ekonomin funkat, säger Erik Jennische, Latinamerikachef vid Civil Right Defenders i Stockholm.

Han menar att den statligt kontrollerade ekonomin hindrar folk från att förbättra sin situation. Det är tillåtet att öppna vissa företag, men förbjudet att anställa någon. Det är tillåtet att sälja varor, men det finns bara en statlig grossist som inte har många varor att erbjuda. För honom är uppgörelsen mellan USA och Kuba en symbolhandling.

– Den visar att de vill normalisera relationerna, inget mer. Allt annat ligger i den kubanska regeringens händer, säger Erik Jennische.

En av anledningarna till att förändringen kommer nu är att Kuba förlorat sitt ekonomiska stöd från Venezuela som har allt svårare att försörja sin revolution efter att världsmarknadspriset på olja nästa halverats under bara ett halvår. Regimen på Kuba letar nu desperat efter finansieringsalternativ av sin ekonomiska modell och i höstas hölls en handelsmässa i Havanna där regimen visade upp de sektorer som de var villiga att sälja ut till internationella investerare.

Vid lunchtid i går pratade Kubas statschef, överbefälhavaren Raúl Castro, till nationen där han i stället berättade att det var fångutbytet mellan länderna som banade väg för att relationerna efter 55 år skulle normaliseras. Det historiska talet varade i mindre än tio minuter. Om det hade hållits av hans storebror, revolutionshjälten Fidel Castro som gått i pension på grund av sjukdom, hade talet antagligen varat i flera timmar.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com “

DN 18 dec 2014:

“Pakistan begraver sina döda

Sorg och harm råder i Pakistan dagen efter skolmassakern i Peshawar där talibaner dödade minst 148 elever och lärare. Landets premiärminister Nawaz Sharif lovade fortsätta kampen mot terrorismen ”till dess den sista extremisten har utrotats”.

Golven verkar vara hala av blod och väggarna är sargade av hundratals gevärskulor. Många utrymmen är sotiga och svartbrända.

Omfattningen och brutaliteten i den väpnade attacken mot arméns grund- och gymnasieskola på Warsak Road i mångmiljonstaden Peshawar i norra Pakistan stod klar först på onsdagen, då tv-reportrar förmedlade bilder inifrån de klassrum där massdödandet ägde rum.

Runt om i Peshawar och dess omgivningar hölls begravningar av offren – de allra flesta flickor och pojkar i skolåldern, de flesta skjutna i huvudet på nära håll. Tidningen India Express utsända följde femtonåriga Yasirullahs blomsterprydda kista från sjukhusets bårhus till den muslimska begravningsplatsen. Hundratals gråtande delade familjens sorg.

På onsdagen framträdde ögonvittnet Jamshid Khan, en busschaufför i staden. Han berättar att sex beväpnade män stormade in på det vidsträckta och relativt välbevakade området kring skolan vid 10.30-tiden på förmiddagen.

– De var mycket målmedvetna och visste precis vad de skulle göra. De sköt vakterna först. Sedan hördes en stor explosion, en självmords-bomb, berättar Jamshid Khan.

Dådet är den mest omfattande talibanattacken i Pakistans historia och har väckt vrede och avsky världen över. Påve Franciskus fördömde på onsdagen ”det omänskliga terror-dådet. FN:s generalsekreterare Ban Ki-Moon kallade attacken ”ett fegt angrepp mot oskyldiga barn”.
– Ingen oförrätt kan någonsin ursäkta ett sådant dåd, sade FN-chefen.

Premiärminister Nawaz Sharif har utlyst tre dagars landssorg i Pakistan. Sharif sade under en tv-sänd presskonferens att pakistanska domstolar från och med nu har rätt att verkställa dödsstraff. Premiär-ministern tillade att den pågående militäroffensiven mot talibaner i gränsområdena mot Pakistan kommer att intensifieras.

– Vi kommer att fortsätta kriget mot terrorismen till dess den siste extremisten är utrotad från landets yta, sade Nawaz Sharif, som tillade att han inte gör någon skillnad på ”en god taliban och en ond taliban”.

Företrädare för den sunniextremistiska talibanrörelsen i Afghanistan fördömde även de skolmassakern i Peshawar som ”oförenlig med islam”, enligt ett uttalande som offentliggjordes på onsdagen. Samtidigt publicerade tidningen Hindustan Times uppgifter som visar att attacken planerats av den afghanske talibanöversten Omar Naray. Tidningen citerar pakistanska underrättelsekällor.

Den talibanska terrorgruppen Tehrik-e-Taliban Pakistan (TTP) tog omedelbart på sig skulden för attacken, som man kallar för hämnd för den pakistanska militäroffensiv som pågår mot talibaner i nordvästra Waziristan, ett klanområde väster om Peshawar. Talibanernas talesman Muhammad Khorasani betecknade dådet som ”framgångsrikt” och varnade samtidigt pakistanska civila att uppehålla sig nära ”militära installationer”. Att skolan på Warsak Road drevs av armén räckte som mordmotiv för TTP.
Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Därför är det svårt att bryta våldsspiralen

I Pakistan hoppas många människor att massakern på skolan i Peshawar ska leda till en enad front mot talibanerna och andra militanta grupper. DN förklarar varför förutsättningarna att snabbt bryta den nuvarande våldsspiralen i kärnvapenmakten Pakistan är dåliga.

Frågor & svar.

1. Hur kommer Pakistans regering att bemöta terrorattentatet i Peshawar?

Med en ökad offensiv mot talibanfästen i Norra Waziristan. Premiärminister Nawaz Sharif enda val är att förlita sig på militär vedergällning, men det är ingen långsiktig lösning på problemet.

2. Varför misslyckas Pakistan ständigt att slå ned de militanta islamistgrupperna?

I flera årtionden har armén ägnat sig åt ett dubbelspel. Samtidigt som den politiska ledningen och arméchefen säger att de gör allt för att stoppa jihadisterna finns det andra fraktioner inom framför allt underrättelsetjänsten ISI som aktivt hjälper grupperna. Både taliban-rörelsen och flera andra grupper som strider mot Indien i Kashmir har från början skapats av ISI. De militanta grupperna har utvecklats till ett hot mot hela Pakistans existens. Gränstrakterna mellan Pakistan och Afghanistan är i dag den viktigaste basen för islamistisk extremism i världen.

3. Hur stark är premiärminister Nawaz Sharif?

Både premiärministern och det civila samhället är svaga är Pakistan. En stor del av makten finns hos den mäktiga militären, som bland annat kontrollerar utrikespolitiken. Talesättet ”andra länder har en armé, men Pakistan är en armé med ett land” är ingen överdrift. Militären genomsyrar också ekonomin genom att driva hotell, shoppinggallerior, försäkringsbolag, fabriker och – som i Peshawar – skolor.

4. Under 33 år av Pakistans 67-åriga existens har landet styrts av kuppgeneraler. Vad måste hända för att den negativa utvecklingen ska brytas?

En förutsättning för att stärka demokratin är att militären slutar lägga sig i politiken. Satsningar på infrastruktur, inte minst strömförsörjningen, kommer på sikt att stärka det civila samhället. Bättre utbildning är också ett långsiktigt vapen mot terrorismen. I dag är skolorna i Pakistan i katastrofalt dåligt skick.

5. Vilket stöd har de militanta extremistgrupperna i Pakistan?

De politiska partier som har en islamistisk inriktning brukar få några få procent av rösterna i parlamentsval. De senaste årens många amerikanska drönarattacker mot talibanfästen i Norra Waziristan anses dock ha gjort det lättare för extremisterna att rekrytera anhängare.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se “

DN 18 dec 2014:

”Barnen är chockade”

“Många av de skadade barnen i skolmassakern i Peshawar är svårt traumatiserade sedan de sett sina skolkamrater och lärare brutalt dödas.

Det berättar Jenny Carlbom, som är projektansvarig och chef för Läkare utan gränsers kvinnosjukhus i Peshawar, femton minuters bilresa från den skola där massakern ägde rum i tisdags.

Under onsdagen hävdes många avspärrningar i staden och två anställda vid kvinnosjukhuset kunde ta sig till det stora Lady Reading-sjukhuset, som tog emot många skadade efter terroristattacken, för att erbjuda hjälp från Läkare utan gränser.

– Våra medarbetare berättar att de skadade barnen på Lady Readingsjukhuset är oerhört traumatiserade efter att ha sett sina skolkamrater dödas. Många barn är i svåra chocktillstånd.

– Vi har också fått bekräftat från officiella källor att attentatsmännen satte eld på skolans rektor och två lärare som avled av sina brännskador, säger Jenny Carlbom.

På onsdagen var landssorg utlyst i hela landet och alla skolor var stängda, liksom många affärer.

– Det hänger svarta sorgflaggor lite överallt. På en flagga stod det ”16 december 2014 A Black Day”, säger Jenny Carlbom.

Läkare utan gränsers kvinnosjukhus drivs av organisationens franska gren. 140 lokalanställda arbetar på sjukhuset.

– Många av dem är uppgivna, mår psykiskt dåligt och gråter. Och alla är väldigt berörda. Många i personalen har mist anhöriga, antingen släktingar som gick på skolan eller som undervisade där.

– Många är kvinnor med egna barn, och de känner med de mödrar som nu förlorat sina barn. Flera berättar att deras barn mår dåligt och är rädda för att gå tillbaka till sina skolor, säger Jenny Carlbom.

Många skolor i Peshawar har sedan tidigare varit hårt bevakade, med taggtråd och beväpnade vakter.

– Det är nog också därför det blev en sådan chock att de lyckades ta sig in på en hårt bevakad skola som drivs av militären, säger Jenny Carlbom

– Flera anställda känner sig osäkra när de åker mellan bostaden och sjukhuset. Skolan och arbetsplatsen har hittills upplevts som skyddade zoner. Vågar man nu inte skicka sina barn till skolan kan man inte vara trygg någonstans? undrar många.

Jenny Carlbom konstaterar att Peshawar är en stad som redan är väldigt hårt prövad, med återkommande terrorattacker mot olika mål, ibland varje vecka. Självmordsattacken i september förra året mot en kyrka i staden då 127 personer dödades och över 250 skadades är en av tragedierna som fortfarande finns i färskt minne.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Putin måste väga sina ord

Rubeln i fritt fall, krig i Ukraina och västs sanktioner. Ödesmättade frågor hänger i luften när Vladimir Putin i dag håller sin stora årliga presskonferens med 1 200 journalister från hela världen. Presidentens svar påverkar läget i Ryssland – och världen.

Maratonfrågestunden – som i fjol varade i över fyra timmar – är en enorm händelse i Ryssland och sänds direkt i de stora tv-kanalerna. Reklaminslag i bästa Hollywoodstil har de senaste dagarna lanserat evenemanget som en politisk thriller.

I Kanal 1 varvas bilder på brinnande hus i Ukraina med ryska OS-guld i Sotji och missiler avfyrade från atomubåtar, allt ackompanjerat av bombastisk musik. Mellan klippen hörs Putin kommentera sitt 2014 i snabbspolning – ”Krim återvänder hem” och så några meningar om konflikten i östra Ukraina:

”Vill du låta Ukrainas regering förgöra alla där? Nej, vi vill inte det. Vi kommer inte att tillåta det.”

Men den patriotiska yran kan inte dölja det faktum att Putin måste väga sina ord på guldvåg under dagens presskonferens. Vad han säger – eller inte säger – kan påverka såväl utvecklingen i Ukraina som sanktionerna, och inte minst rubelkrisen. Särskilt som de tre frågorna hör ihop.

Under de senaste dagarnas dramatik på valutabörsen, med störtdykningar för rubeln under måndagen och tisdagen, har Putin medvetet avstått från kommentarer. Hans presstalesman Dmitrij Peskov har dock flera gånger lovat att han ska beröra rubelkrisen på presskonferensen.

Tidigare har den ryske presidenten viftat bort frågan och skyllt på ”spekulanter”. Vad kan han säga eller göra nu som lindrar trycket mot landets valuta?

Även om det låga oljepriset är den enskilt viktigaste faktorn bakom rubelfallet så spelar västs sanktioner också in. Om Putin använder detta tillfälle till att lansera en mjukare linje mot Kiev – med syftet att mildra sanktionerna – så kan det påverka rubelkursen och Rysslands ekonomi i positiv riktning.

Det finns tecken som pekar åt det hållet. Utrikesminister Sergej Lavrov har flera gånger den senaste tiden gjort uttalanden som har gått ut på att de proryska rebellområdena i Donetsk och Luhansk bör förbli inom Ukraina.

Ändå finns det anledning att varna för överdriven optimism. Putins instinkt är normalt inte att vika ner sig, snarare tvärtom: inträngd i ett hörn svarar han med att slå tillbaka.

Samtidigt står det klart att aldrig så aggressiva utfall mot väst inte kan rädda Rysslands ekonomi. I längden kan nationell stolthet inte ersätta mat på bordet. Något konkret måste göras.

Kolumnisten Michail Rostovskij i Moskovskij Komsomolets menar att detta är presidentens stora chans: ”Känslan av att Putin är en sorts trollkarl som har allt i sin hand – från Krim till amurtigrarna och rubelkursen – har försvunnit. Det är dags för honom att ta tillbaka initiativet.”

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Dalai Lama: Jag kan vara siste på posten

Dalai Lama tror att risken är stor att han är den siste som inne-har ämbetet som tibetanernas andlige ledare.

– Alla institutioner som människan har skapat kommer att upphöra en dag. Det finns ingen garanti att för att nästa Dalai lama inte är en dumbom som kommer att vanhedra sig själv, säger Dalai Lama i en intervju med BBC.

– I så fall är det bättre att avsluta ämbetet med en populär Dalai lama.

Den nuvarande Dalai lama är den 14:e i ordningen. Nästa år fyller han 80 år och onsdagens uttalanden passar in i det realpolitiska läget. Med det nuvarande kinesiska styret i Tibet kommer det sannolikt att vara omöjligt för tibetanerna att utse en ny andlig ledare på det traditionella sättet. Kineserna har sagt att de själva kommer att välja en Pekingvänlig lama.

Sedan 55 år lever Dalai Lama i exil i Indien. För att undvika en framtida ledarkris avsade han sig den politiska makten över exil-regeringen för tre år sedan. I stället valdes den USA-utbildade Lobsang Sangay till premiärminister.

Dalai Lamas mångåriga försök att förhandla med Kina har varit resultatlösa. Tibetanernas tidigare krav på självständighet har reducerats till en önskan om självstyre inom Kina, men Dalai Lamas medelväg har inte rubbat makthavarna i Peking.

I intervjun med BBC uppmanar Dalai Lama omvärlden att pressa Kina att införa demokrati.

– Det är den fria världens moraliska ansvar.

Dn

Fakta. Dalai lama

Den nuvarande Dalai lama är den 14:e i ordningen sedan 1391. Han föddes sommaren 1935 som pojken Lhamo Dondrub.

Kina invaderade Tibet 1050. Dalai Lama flydde från Tibet 1959 till Indien efter en misslyckad resning mot de nya makthavarna. Sedan dess har det tibetanska exilstyret sitt säte i Dharamsala i delstaten Himachal Pradesh.

Dalai Lama tilldelades Nobels fredspris 1989. “

DN 18 dec 2014:

“Nu ska det bli enklare att se hur etiska fonderna är

Information om hur fonder hanterar etiska frågor ska bli mer enhetlig. Regeringen tillsätter i dag en utredare som ska ta fram förslag. – Det ska gå lätt att jämföra olika investeringar, säger finansmarknadsminister Per Bolund.

Den som vill spara i fonder som tar hänsyn till etiska frågor som miljö, mänskliga rättigheter och socialt ansvarstagande har det inte lätt i dag. Fonderna avgör själva hur de känsliga frågorna ska hanteras och vad som ingår i begreppet etiska fonder.

Nu tillsätter regeringen en utredare som ska ta fram förslag för mer enhetlig information. Direktiven väntas klubbas i dag, torsdag, på regeringens sammanträde.

– Människors engagemang i att konsumera mer hållbart ökar. Konsumtionen av ekomat ökar och även på andra sätt vill många agera miljövänligt. Då finns det också ett intresse att kunna göra det när man sparar i fonder och där vill vi hjälpa till, säger Per Bolund (MP).

Utredaren ska ta fram hur informationen ska kunna bli enhetlig för alla fonder i de här frågorna. Per Bolund nämner som ett exempel Fjärde AP-fondens arbete med att ta fram uppgifter om vilken klimatpåverkan deras innehav får.

– När det gäller utsläpp finns det enkla sätt att mäta hur stora avtryck företag ger. Den skulle kunna bli en standard för alla fonder, menar Per Bolund.

Han menar också att det finns en finansiell risk i bolag som använder mycket fossila bränslen och att den informationen är viktig för spararna.

– Om vi ska ta klimathotet på allvar kan det bli så att de här bolagen inte kan ta upp de tillgångar de har och att de då sjunker i värde och det finns risk för en klimatbubbla. När det gäller etiska frågor är det svårare men det är därför utredningen ska titta på olika lösningar, säger finansmarknadsministern.

Per Bolund nämner också det så kallade Normanbeloppet som de flesta fondbolag redovisar i dag. Det är ett slags jämförelsepris på fonder som fick namn av Per Bolunds företrädare på posten Peter Norman.

– Vi ser det här som en fortsättning i den andan, säger Per Bolund.

Det parlamentariska läget i riksdagen är oklar och i mars väntar med största sannolikhet ett nyval. Vad talar för att utredningens förslag kan blir verklighet framöver?
– Jag tror det finns en bred samsyn i den här frågan, säger han.

Granskningen om fondernas etik är en del av en större utredning, som tittar på hur fondbranschen ska anpassas till nya EU-regler, och ska vara klar vid nästa årsskifte. Inom branschen finns kritik mot att regelverket blivit så tufft att det blir för dyrt att starta nya fondbolag och att mindre aktörer riskerar att slås ut.

Finns det en risk att ännu fler krav gör det svårare för nya aktörer?
– Jag har svårt att se att det ska bli så, eftersom utredningens syfte är att titta på hur den svenska fondbranschen kan moderniseras och hur

konkurrenskraften kan stärkas. Det här är ett minimikrav som många fonder lyckas med redan i dag, menar Per Bolund.

När han själv valt fonder har ha tittat på vilka aktörer som lyft fram de här frågorna.
– Men det har inte varit så lätt att jämföra, konstaterar han.

Det finns i dag en mängd fonder som gör anspråk på att ha en etisk inriktning. Analysföretaget Morningstar listar nästan 200 alternativ som är nåbara för småsparare på den svenska marknaden.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Fakta. Jämför själv

Investeringar: Fondbolagen redovisar sina innehav i sina hel- och halvårsrapporter. Man kan också se det via Finansinspektionens hemsida www.fi.se/Register/Fondinnehav/.

Märkning: I premiepensionssystemet (PPM) har ett hundratal fonder märkningen M/E. Det betyder att fondbolaget anser att fonden tar hänsyn till miljö eller etik i sina placeringar. Det är fondbolaget självt som gjort bedömningen men man kan titta på en hållbarhetsprofil som finns som en separat länk till faktabladet och se om man tycker agerandet är etiskt.

Fakta. Stor spridning för etiska fonder

Avkastning i procent under fem år

Cliens Sverige 78,6

Handelsbanken Sverige Index Criteria 77,1

SPP Aktiefond Sverige 76,8

Aktie-Ansvar Sverige 74,5

Öhman Etisk Index Sverige A 74

Folksams Aktiefond Sverige 71,4

Genomsnitt för alla Sverigefonder 69

Nordea Swedish Stars 64,3

SEB Etisk Sverigefond - Lux utd 63,3

DNB Sverigefond A 57,8

Skandia Världsnaturfonden 57,5

Skandia Cancerfonden 57,4

Swedbank Robur Ethica Sverige 57,2

Swedbank Robur Humanfond 53,3

Urvalet består av fonder i kategorin Sverige som klassas som etiska av analysföretaget Morningstar. I jämförelsen ingår inte fonder med höga krav på insättning och småbolagsfonder.

Källa: Morningstar “

DN 18 dec 2014:

“Han vill att mat från USA ska säljas fritt i Sverige

Investeringsskydd ska finnas med i ett kommande avtal mellan EU och USA om frihandel och investeringar. Det menar USA:s chefsförhandlare Daniel Mullaney, som också vill att amerikanska livsmedel ska säljas fritt i Europa. Men han är beredd på motstånd.

– Investeringar måste ha starkast möjliga skydd om det ska bli ett avtal. Men samtidigt finns ett allmänintresse av skydd för konsumenter, arbetskraft och miljö. Det är något som USA vill ta hänsyn till, säger Daniel Mullaney.

Han är i Stockholm för att tillsammans med sin motpart på EU-sidan, Ignacio Garcia Bercero, vinna stöd för ett frihandels- och investeringsavtal mellan EU och USA. Ännu är saken inte avgjord, även om de båda chefsförhandlarna anser sig ha gjort viktiga framsteg.

Beträffande investeringsskyddet har EU tagit en förhandlingspaus för interna överläggningar, beroende på det hårda motstånd som finns bland annat i Tyskland. Här markerar Daniel Mullaney förhandlingsvilja, men endast till en viss gräns – eftersom USA:s ståndpunkt är att investeringar ska vara lagligt skyddade.

På liknande sätt är det med genmodifierade organismer i livsmedel, som USA tillåter mer än man gör i Europa. Nu vill man kunna sälja sina produkter fritt i EU-länderna, men Daniel Mullaney är medveten om att detta möter motstånd:

– Vi är beredda på inskränkningar, men dessa måste i så fall vara vetenskapligt grundade, framhåller han.

Det är en välkänd förhandlings-attityd: att vara mycket bestämd och samtidigt markera flexibilitet. På känsliga områden återstår mycket innan EU och USA kommer överens. Frågan är om det kan klaras under 2015, vilket EU-förhandlaren Ignacio Garcia Bercero hoppas på:

– Nästa år blir mycket viktigt, men förhandlingarna kan kräva längre tid. Det går att komma i mål senare, även om 2016 är ett valår för USA. Dessa frågor behöver inte vara partiskiljande, svarar Daniel Mullaney.

Han betonar de ekonomiska fördelar som ett frihandels- och investeringsavtal skulle ge, i form av ökad tillväxt och fler jobb. Tullarna, där sådana finns, är redan låga. Men det svåra är nu hur europeiska och amerikanska regleringar på olika områden ska kunna mötas, så att de inte längre utgör handelshinder:

– I EU-länderna och USA står vi för liknande värden, men har ofta valt att uppnå dem på skilda sätt. Nu bör vi godta varandras normer och sedan låta konsumenterna bestämma, poängterar Daniel Mullaney.

Det betyder, exempelvis, att svenskarna ska kunna köpa amerikansk kyckling i livsmedelsaffären, om de nu vill göra det valet.

Johan Schück johan.schuck@dn.se

Fakta. Ett färdigt avtal måste godkännas av många

Förhandlingarna har pågått i 16 månader.

Avsikten är att uppnå ett brett avtal som omfattar varor, tjänster och immateriella värden. Vissa områden, såsom kultur, är delvis undantagna.

Ett färdigt avtal måste godkännas av samtliga 28 EU-länders parlament, liksom av EU-parlamentet och USA:s kongress. “

DN 18 dec 2014:

“Pensionsspara bara i fond med låg avgift

Betala inte mer än 0,4 procent i avgift om du ska spara i en global indexfond. Det riktmärket ger Pensionsmyndigheten i en ny vägledning för privat pensionssparande.

Från årsskiftet minskar möjligheten kraftigt att göra skatteavdrag för privat pensionssparande. Rådet från pensionsmyndigheten är att upphöra med det skattesubventionerade sparandet man haft men att fortsätta månadsspara.

Sparformen investeringssparkontot, ISK, eller också kapitalförsäkring är lämpliga att använda för det, menar myndigheten. De här sparformerna måste dock fyllas med något.

– Globala aktiefonder med låga avgifter kan vara bra alternativ för ett långsiktigt sparande, säger Karin Grettve Odenfors, analytiker på Pensionsmyndigheten.

Experter understryker ofta att det är bra att välja alternativ med låga avgifter. Vad är då en låg avgift kan man undra?

– Vår kundtjänst får ofta den frågan, konstaterar Karin Grettve Odenfors.

Nu har Pensionsmyndigheten satt ett riktmärke på 0,4 procent för avgiften för globala aktiefonder.

– Håll koll på avgifterna när du jämför, råder Karin Grettve Odenfors.

Hon påpekar att nivån på 0,4 procent gäller för sparandet utanför premiepensionssystemet. Innanför måste fondbolagen lämna rabatter på avgifterna som hamnar på andra nivåer. Karin Grettve Odenfors menar att riktmärket också kan användas av spararen som stöd när man pratar med sin bank om vilka fonder de tycker kunden ska välja.

– Men vi vill betona att det här är ett exempel och det är upp till var och en att bestämma själv vilka fonder man vill välja, säger Karin Grettve Odenfors.

Enligt Pensionsmyndighetens beräkningar kan höga avgifter gröpa ur avkastningen rejält. För en fond med en avgift på 1,5 procent kan 36 procent av sparkapitalet gå till avgifter för ett sparande under 30 år. Har fonden en avgift på 0,4 procent försvinner 11 procent av sparkapitalet under samma period.

Nästan en tredjedel av svenskarnas sparande i aktiefonder finns i globalfonder. Det finns också ett stort antal globalfonder att välja på för den som är intresserade. Men det är bara ett tiotal som kvalificerar sig in under Pensionsmyndighetens riktmärke.

De flesta av dem är indexfonder, det vill säga de skuggar utvecklingen på en marknad och förvaltaren väljer inte ut några egna aktier. Motsatsen är aktivt förvaltade fonder där den som sköter fonden letar efter aktier som de tror kan gå bättre än genomsnittet.

Förvaltningsavgiften är det som spararen betalar till fondbolaget och den anges i procent per år av det förvaltade kapitalet. Avgiften dras dag för dag.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Globalfonder med låg avgift

Ethos Aktiefond **0,27 %**
SPP Aktiefond Global **0,30**
DNB Global Indeks **0,30**
AMF Aktiefond Världen **0,40**
Folksam LO Världen **0,40**
KPA Etisk Aktiefond **0,40**
AMF Aktiefond Global **0,40**
SEB Etisk Global Indexfond **0,40**
Handelsbanken Global Index Criteria **0,40**
AMF Aktiefond Mix **0,40**
Skandia Global Exponering **0,40** “

DN 18 dec 2014:

“Rysk köprusch inför väntad prishöjning

Medan rubeln fortsätter att falla panikhandlar ryssarna vitvaror, datorer och möbler. Många föredrar att plöja ner sina besparingar i varor innan valutan sjunker ännu mer. Och snart chockhöjs priserna.

På ett av Ikeas varuhus i Moskva ringlade långa köer mot kassorna klockan två på natten till onsdagen. I shoppinggallerior runt om i jättestaden var läget likadant.

En köprusch var kanske det sista man kunde vänta sig i det läge Ryssland nu befinner sig. Centralbanken förutspår negativ tillväxt nästa år på uppåt 4,7 procent om dagens låga oljepriser står sig. Både stat och näringsliv kommer att få dra åt tumskruvarna och många kan vänta sig arbetslöshet eller sänkt lön.

Ändå beter sig de shoppande Moskvaborna på sätt och vis rationellt.

Rubeln har sjunkit med mer än 50 procent i år, och bara i måndags förlorade den 11 procent mot dollarn. Men många detaljhandlare har varulager som importerades och betalades för månader sedan –och har inte hunnit höja sina priser mot kunderna.

På så sätt kan ryssar som inte hann växla in sina rubel när en dollar kostade 40 rubel – för bara en månad sedan – nu ”växla in” dem mot varor som har ett reellt värde i dollar. Och priserna är låga just nu. En Ipad kostade i går motsvarande 400 dollar i en galleria i Moskva, långt under priset i USA som är runt 500 dollar.

Hos en lyxbilhandlare i Moskva träffar amerikanska ABC news Maksim Legonkich som just har köpt en Porsche och betalat kontant.

– Det här är en otroligt bra affär, säger han. Jag är bara här för att jag behöver placera mina pengar säkert.

Katia, en annan kund i lyxaffären, sammanfattar välbärgade ryssars dilemma väl:

– Vi är här för att vi har ett problem. Vi har en massa rubel som förlorar i värde för varje sekund och det är för sent att köpa dollar till ett bra pris. Vi är här för att priset på bilar kommer att stiga i morgon.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Resursskola kan stängas efter miljonvinster

Ägarna av Magitaskolan i Liljeholmen har plockat ut en vinst på 17 miljoner kronor. Men skolan, som vänder sig till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, saknar enligt Skolinspektionen kompetens för att ta hand om barnen. Nu hotas resursskolan av stängning.

Magitaskolan i Liljeholmen vänder sig till barn med adhd, Aspergers syndrom, autism och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I slutet av höstterminen hade skolan 34 elever. Det är en friskola som under flera år haft vinstmarginaler på över 60 procent. Ägarna plockade våren 2013 ut en utdelning på nästan 17 miljoner kronor.

Skolinspektionen har gjort flera besök på skolan sedan december 2013, och kommit fram till att det finns allvarliga brister inom områden som är centrala för en skolas verksamhet.

Skolan anpassar inte undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar.

Eleverna får inte det särskilda stöd som de är i behov av.

Det finns inga specialpedagoger. Eftersom skolans profil är att vara anpassad med specialpedagogik är denna brist särskilt allvarlig, menar Skolinspektionen.

Arbetet med att följa upp och analysera kunskapsresultat och övrig måluppfyllelse är bristfälligt.

Det finns elever som i större utsträckning får sin undervisning av assistenter än av lärare.

En grupp elever på skolan får endast sju timmar lärarledd undervisning i veckan.

När Skolinspektionen intervjuade lärare på skolan i september sade de att de inte har fått någon genomgång av elevernas funktionsnedsättningar och behov och att de därför inte kunnat individanpassa sin undervisning. De vet inte heller var dokumentationen kring eleverna finns och det har inte funnits tid att leta efter den. Mycket av lärarnas arbete handlar om att lösa praktiska frågor, som att beställa material och möblera klassrummen.

Dessutom går enligt lärarna mycket av deras tid åt till att hantera oro och konflikter bland elever.

Representanter från elevhälsan säger till Skolinspektionen att det så gott som dagligen förekommer kränkningar på skolan. I en enkät som skolan har gjort svarar 9 av 20 elever svarar ja på påståendet ”ser du någon elev som aldrig får vara med och som ingen vill vara tillsammans med”. 7 av 20 elever svarar ja på påståendet ”blir du retad eller slagen i skolan” och 6 av 20 elever svarar nej på frågan” tycker du att vi har ett bra språk i skolan (inte säger fula ord eller kallar varandra för dåliga saker)”.

– Vi har en ganska kort uppföljning, vi är tillbaka på skolan redan i februari. Om de inte har åtgärdat bristerna då återkallar vi tillståndet, säger Anna Möller på Skolinspektionen.

Magitaskolans rektor och vd Elisabeth Gejrot är fullt medveten om problemen.

– Men jag är ganska övertygad om att vi kommer att ha åtgärdat dem till mitten av februari, säger hon.

Att rekrytera en specialpedagog har varit väldigt svårt, menar hon, det är ett bristyrke.

– Jag har redan träffat en möjlig kandidat och har bokat intervjuer med ytterligare två innan jul och ambitionen är helt enkelt att kunna skriva kontrakt med en ny medarbetare allra senast i januari. Det här speglar nog för övrigt ganska bra hur det ser ut när det gäller tillgången på specialpedagoger – att det krävs många månaders rekryteringsarbete innan man kommer så här långt, säger Elisabeth Gejrot.

Dessutom, vilket är viktigt sett till Skolinspektionens rapport påpekar hon, har skolan precis anställt en klasslärare med erforderlig kompetens för klass 1–6.

Under 2014 har ägarna inte plockat ut någon vinst ur skolan.
– Vi har återinvesterat vartenda öre. Vi har bemannat upp och är i nya lokaler. Just nu går vi med förlust, säger Elisabeth Gejrot.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN 18 dec 2014:

“Mobilmaster kan ge kaos i sommar

Om mobiloperatörerna får slå på sina nya basstationer längs järnvägen nästa sommar kommer det att leda till kraftiga störningar för kollektivtrafiken i Stockholm. Det skriver trafikförvaltningen i Stockholms län och kräver nu att starten skjuts upp.

Som DN berättade i gårdagens tidning väntar de svenska mobiloperatörerna på att få slå på flera hundra nya basstationer för att förbättra täckningen längs järnvägarna. De har gått med på att vänta till den 1 juli 2015 med detta eftersom det finns risk för störningar i tågtrafiken.

Tågoperatörerna känner en stark oro över konsekvenserna om mobilnäten slås på innan kommunika-tionssystemet mellan Trafikverket och tågen, GSM-R, skyddats för störningar.

Nu kräver trafikförvaltningen i Stockholms läns landsting att starten för de utbyggda mobilnäten skjuts upp. Annars kommer tågtrafiken i storstadsområdena och i synnerhet Stockholmsregionens kollektivtrafik att påverkas kraftigt.

”Varje dag genomförs 270 000 resor med pendeltåg i Storstockholm. Trafikförvaltningen bedömer att konsekvenserna av störningarna i GSM-R-nätet som förväntas ske från och med 2015-07-01 kan komma att bli betydande för pendeltågsresenärerna i Stockholm, i synnerhet eftersom infrastrukturen är hårt belastad och känslig för störningar”, skriver trafikförvaltningen i brevet till Post- och telestyrelsen, PTS.

Där framhåller man också att om pendeltågsresenärer från den 1 juli tvingas till att i stället åka buss, lokalbanor eller bil kommer både kollektivtrafiken och vägtrafiken att påverkas i stor omfattning.

Därför kräver trafikförvaltningen att PTS, som tilldelar frekvenser till mobiloperatörerna, förlänger det tillfälliga stoppet för de nya mobilnäten efter den 1 juli 2015.

I skrivelsen påtalar man också att direktiven från Trafikverket till fordonsägarna, det vill säga tåg-bolagen, varit otydliga avseende tekniska krav och lösningar. Dessutom har nödvändiga förändringar av EU:s regelverk för att göra det tillåtet att installera skyddsfilter på tågen dragit ut på tiden.

Även branschorganisationen Tågoperatörerna är kritisk till processen som lett fram till dagens situation. Man har nu tagit initiativ till en arbetsgrupp tillsammans med Trafikverket där man ska göra en riskanalys över vad som kan hända och vad som bör göras. Till exempel är det ytterst oklart om svenska tåg med störningsfilter längre får köra in i Norge och Danmark.

– De måste självklart skjuta på starten av mobilnäten tills allt är löst, även om vi alla älskar 4g. Vi har länge fört fram att det kommer att bli problem och väntar fortfarande på tydliga besked om vad vi förväntas göra och hur vi ska kunna köra tåg efter den 1 juli, säger Christel Wiman, vd för Tågoperatörerna.

För övrigt har EU-kommissionen gjort det frivilligt för tågbolagen att byta ut eller bygga om mobilutrustningen på tågen, så bolagen har inget incitament för att göra investeringen på kanske flera hundra miljoner. Tågoperatörerna är kritiska till att tågbolagen ska bekosta något som man själv inte har någon direkt nytta av, bara för att upprätthålla nuvarande kommunikation med Trafikverket.

– Man kan inte lasta över problemen på andra. Om PTS var för snabba med att sälja dessa frekvenser till mobiloperatörerna får de stå för detta ekonomiskt, säger Christel Wiman.

Också Trafikverket har tidigare begärt att PTS ska skjuta upp starten för de utbyggda mobilnäten tills det blivit möjligt för järnvägsföretagen att installera skyddsfilter i sina fordon. Men PTS ser ingen möjlighet att förlänga tidsfristen.

Enligt Trafikverkets generaldirektör Gunnar Malm ligger frågan nu hos näringsdepartementet.

– För oss handlar det om säkerheten. Jag hoppas att de löser frågan inom kort, säger han.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

DN 18 dec 2014:

”Det sjuka har blivit normalt”

“Hon svalt, hetsåt och kräktes under tonåren. Nu hjälper Jannica Tollén, 32, unga tjejer med ätstörningar. – Det är okej att vara ätstörd i dag. Man är en outsider om man inte fokuserar på kalorier, säger hon.

Jannica Tollén är i dag friskförklarad från både anorexin och bulimin men ändå ständigt på sin vakt. Hon avundas inte alla unga med allvarliga diagnoser som tvingas navigera i ett samhälle fokuserat på mat, dieter och utseende. Sjuklig självsvält samsas med 5–2-dieter och zerosizemode. Det sjuka tycks ha blivit normalt.

– Det blir en extra stor problematik för de som försöker ta sig ur ett ätstört beteende. Om man inte fokuserar på vikt och utesluter saker ur sin kost blir man en outsider, Man är jättekonstig om man försöker äta allsidigt och regelbundet, säger Jannica Tollén.

Som volontär på Tjejzonens ätstörningsjour möter hon tjejer från tolv upp till trettio år, även om de flesta som ringer eller chattar anonymt är i tonåren.

– Personligen tycker jag det är -läskigare när ätstörningar ökar bland äldre. Vuxna som normaliserar ett ätstört beteende är mer skrämmande för då har vi inget att visa nästa generation. Hur ska en förälder som själv står framför spegeln och säger ”vad ful och tjock jag är” kunna stötta en tonåring att -acceptera sin egen kropp, säger Jannica Tollén.

Många av tonåringarna lider både av psykisk ohälsa och dålig självbild. Hon tror att unga i storstäder har extra svårt att ha en egen kompass. I chatten har de i dag fler samtal än de klarar av.

– Tjejerna som kontaktar oss -säger: Jag är så äcklig, jag är så ful, jag är så dålig. Jag tror att utseendefixeringen är större i storstäder. Här vill femtioåringar ha en tjugoårings kropp och visar det också för sina barn.

Jannica Tollén spårar sina första egna ätstörningar till tolv års ålder. Då blev hon vegetarian, började hoppa över skollunchen och var väldigt noga med vad hon stoppade i sig.

När hon hamnade på gymnasie-internat utanför Gävle blev det ännu enklare att både svälta sig och hetsäta utan att någon såg.

– Jag kunde köpa en pizza, två liter glass, ett paket kakor, två liter läsk, en chipspåse, bröd och munkar och en påse pommes frites, för att äta på kvällen och sedan kompensera genom att kräkas, laxera eller överträna. Ibland hetsåt jag tre gånger om dagen, sedan svalt jag mig.

Hon lyckades länge dölja hur allvarliga hennes ätstörningar var. Med både bulimi och anorexi blev hon inte riktigt lika smal som anorexipatienter även om hon säger att benen stack ut.

– Jag vägde mig aldrig, däremot mätte jag mig hela tiden med måttband. Jag kände mig jätteduktig när jag hoppade över att äta. Jag tyckte om när jag började frysa och kände mig ihålig i magen.

Hon ägnade större delen av sin tid åt att planera måltider och dölja sin sjukdom. Hon blev expert på att ljuga för föräldrar och vänner. Först när hon fyllt 18 år gav hon upp.

– Jag ringde mamma och sade att nu är det över, jag orkar inte mer, hjälp mig. Kroppen bryts ned och man blir helt trasig i huvudet. Jag kunde inte hantera vanliga sociala situationer.

Jannica Tollén hamnade på behandlingshem i Dalarna och bodde där och hemma om vartannat under ett år. Hon fick hjälp att äta rätt och hitta rätt i sig själv. Med både KBT och psykodynamisk terapi.

– Jag kände mig äcklig. Det var nog den starkaste känslan. Tyckte att jag inte dög eller räckte till. I alla beroendesjukdomar finns det som ett hål i själen som man inte kan hantera. Det blev en ångestdämpning att kontrollera min mat.

I dag är Jannica Tollén friskförklarad och kroppen har börjat läka. Men hon hann få bestående frät-skador på tänderna och skador i tarmsystemet.

– En ätstörning är något som kan följa med en hela livet. Men jag har verktyg nu. Sjukdomen finns där och jag är vaksam på den.

I dag har de klassiska ätstörningsdiagnoserna anorexi och bulimi fått sällskap av en tredje diagnos, så kallad UNS som betyder odefinierad ätstörning.

– Det är enklare att få vård i dag med den nya diagnosen. När jag var ung var det väldigt strikta regler för att få en diagnos. Mina föräldrar kämpade i flera år för att få hjälp innan jag ansågs vara tillräckligt sjuk. Bulimi är väldigt svårdia-gnosticerad, det tar lång tid att se de fysiska konsekvenserna. Jag var tvungen att gå väldigt långt in i sjukdomen för att få hjälp.

Nu jobbar hon hårt för att få omgivningen att sluta fokusera på vikt och att inte uppmuntra människor som går ned i vikt eller håller dieter.

– Vi lever i ett samhälle som säger att allt går att förändra. Bara man jobbar tillräckligt hårt kan man få en helt annan kropp. Den bilden är mest fel. Vi måste acceptera att vi ser olika ut. I dag tänker jag mer på hur jag mår än hur jag ser ut, säger Jannica Tollén.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Ätstörningsjouren

Tjejzonen startade- ätstörningsjouren 2007 som är en anonym chatt för unga tjejer med ätstörningar.
Man tar emot cirka 220 samtal per månad och ser en ökning av tjejer som mår psykiskt dåligt och tvingas avvisa vart tredje samtal på grund av resursbrist.
Tjejerna berättar om sina ätstörningar, synen på mat, vikt och kropp samt sin nedstämdhet och ångest.
Chatten är öppen söndag till torsdag 20-22. **www.tjejzonen.se** “

DN 18 dec 2014:

“Kulturtidskrifter i giljotinen. De rödgröna lovar att försöka återställa bidragen

Kollega på 10TAL Madeleine Grive talade om kulturfientliga tider och en marknadsfundamentalism som fått Folkpartiet att tappa sina liberala värderingar och Moderaterna att glömma sitt värnande om kulturarvet. Sedan lät hon bilan falla över 10TAL:s senaste temanummer om Ukraina, varpå den omslutande ringen av demonstrerande redaktörer, prenumeranter och författare skrek ”Aj!” så att det skulle höras bort till kulturutskottet.

– När jag tänker på det här beslutet svartnar det för ögonen. Det är en kulturpolitisk skandal av rang, en av de värsta jag har varit med om i den här branschen, sa DN:s kulturchef Björn Wiman under ett anförande där han också läste upp namnen på de ledamöter i kulturutskottet som står bakom beslutet:

– Deras namn kommer i framtiden att vara behäftade med skam.

Huruvida det finns en politisk avsikt bakom nedskärningen rådde det delade meningar om. Väljer Alliansen att strypa stödet till kulturtidskrifterna för att det är en offentlighet där många vänsterintellektuella kommer till tals? Medan bland andra Madeleine Grive, Bangs redaktör Johanna Palmstjärna och Vänsterpartiets Rossana Dinamarca såg en vilja från Alliansens sida att tysta kulturtidskrifterna lyfte Björn Wiman fram arrogans och okunskap som mer troliga faktorer.

En av dem som kom för att beskåda den symboliska giljotineringen på Mynttorget var Leif Pagrotsky:

– Jag vill visa mitt engagemang för att den här viktiga delen av svenskt kulturliv får leva vidare. Den borgerliga gruppen i kulturutskottet klubbade det här beslutet utan någon som helst diskussion, analys eller framförhållning för dem som berörs. Det är inte seriöst, säger han.

Det är kulturutgiftsposten 3.1 som enligt Alliansbudgeten ska bli dryga 10 procent mindre. Där ingår förutom kulturtidskrifterna även litteraturstödet, stöd till läsfrämjande åtgärder, barnbokskatalogen, bokmässor och bidrag till minoritetsspråk och andra områden. Efter ett möte med Svenska Förläggareföreningen i onsdags förra veckan beslutade sig Kulturutskottet för att flytta besparingen på 15 miljoner kronor från litteraturstödet till kulturtidskrifterna. Men Förläggareföreningens ordförande Kristina Ahlinder berättar att hon själv på mötet rekommenderade kulturutskottet att i stället spara in pengarna på läsfrämjande åtgärder.

– Jag sa att om man nu har försatt sig i den här olyckliga sparsituationen, ta då hellre pengarna från läsfrämjande åtgärder. Där drabbar det inte lika hårt. Det pågår massor av initiativ i Sverige just nu, även privata, som handlar om ungas läsning. Barn- och ungdomsböcker är också den kategorin som vi ser en liten försäljningsökning för, säger Kristina Ahlinder.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se

Detta har hänt.

När den rödgröna budgeten föll i riksdagen blev det nödvändigt att spara 15 miljoner kronor på kulturutgiftspost 3.1.

Först beslutades att pengarna skulle tas från litteraturstödet, men efter ett möte med Svenska förläggareföreningen i onsdags förra veckan ändrade sig Kulturrådet och i fredags avslöjade DN att pengarna i stället skulle tas från kulturtidskriftsstödet.

Kritiken mot den nära 80--procentiga besparingen blir massiv på kultursidor och sociala medier. Även borgerliga politiker som Madeleine Sjöstedt (FP), Lena Adelsohn Liljeroth (M) och Cecilia Wikström (FP) kritiserar beslutet. Per Bill (M), ordförande i kulturutskottet, säger sig vara beredd att överväga andra möjligheter.

På tisdagen meddelade Per Bill att förslaget om nedskärning ändå står fast. I går, onsdag, hölls manifestationen ”Rädda kulturtidskrifterna från schavotten” på Mynttorget i Stockholm.

I dag, torsdag, väntas riksdagen rösta enligt kulturutskottets beslut. “

DN 18 dec 2014:

“Björn Wiman: Tillsammans skapar tidskrifterna en svenskhet

I söndags framträdde sverigedemokraten Björn Söder i en redan berömd DN-intervju och förde en rad resonemang om nationalism. Exempelvis kan man inte, menade riksdagens andre vice talman, samtidigt vara jude och svensk.

En instans som med något större insikt och trovärdighet än Björn Söder har undersökt relationen mellan det svenska och det judiska är kulturtidskriften Judisk Krönika, grundad 1932. Inför dagens riksdagsdebatt om det statliga tidskriftsstödet talar jag med chefredaktören Jackie Jakubowski, som utan omskrivningar förklarar att tidskriften får lägga ner om stödet försvinner: det årliga bidraget på 225 000 kronor är helt avgörande för dess fortsatta existens.

Judisk Krönika är bara ett exempel på en tidskrift som riskerar att utraderas om kulturutskottets -betänkande går igenom i riksdagen under torsdagen, men mot bakgrund av den senaste tidens politiska strömningar i samhället en av de mest aktuella. I drygt åttio år har tidskriften burits fram av insikten om att svenskheten har många olika ansikten, vart och ett med en unik förmåga att närma sig olika ämnen. Det gäller också andra av de tidskrifter av olika kulturformer som nu riskerar att gå under: musik-magasinen Lira och Opera, filmtidskriften FLM, Teatertidningen, journalistikmagasinet Scoop och så vidare.

Varje tidskrift representerar i sig en minoritets intressen, men tillsammans utgör de en helhet. Utan den skulle Sverige inte bara bli fattigare, utan också mindre svenskt.
Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se

19 december 2014.

DN 19 dec 2014:

”Konkurrens mellan lärosäten ger högre forskningskvalitet”

Förslag i dag. Höjd kvalitet, bättre information och bättre överblick. Det är målet med den nya, jämförande kvalitetsgranskning av forskningen vid svenska lärosäten som Vetenskapsrådet nu föreslår till regeringen. Utvärderingen ska också få styra en del av resursfördelningen, skriver Lars Anell och Sven Stafström, Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet lämnar nu, efter att ha inhämtat värdefulla synpunkter från ansvariga för andra länders utvärderingssystem, det svenska forskarsamhället och andra nationella intressenter, sitt förslag till regeringen om en modell för att utvärdera forskningen vid Sveriges universitet och högskolor: Fokus (Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige). Vi är övertygade om att Fokus är betydligt bättre än dagens system för att höja kvaliteten i svensk forskning och skapa bättre förutsättningar för forskningsgenombrott som kan bidra till samhällets utveckling.

Fokus innebär att det var sjätte år görs en utvärdering av forskningens kvalitet vid Sveriges samtliga lärosäten. Utvärderingen ska också påverka fördelningen av de medel som staten tilldelar lärosätena för forskning och forskarutbildning. Huvudsyftet med Fokus är ökad kvalitet i svensk forskning – inte omfördelning av pengar. Om alla lärosäten höjer sin forskningskvalitet lika mycket är målet nått utan att någon omfördelning skett.

Utgångspunkten i Vetenskapsrådets förslag är att konkurrens driver kvalitet och genom att låta internationella sakkunniga, så kallade peers, granska svensk forskning så skapas förutsättningar för en

rättvisande jämförelse. I dagens modell för fördelning av medel till forskning är denna jämförelse baserad på indikatorer som inte täcker alla forskningsområden och som exkluderar till exempel forskningens påverkan på samhället.

Vi ser Fokus som en kraftfull investering i framtidens forskningspolitik. Kostnaden för att genomföra Fokus är cirka 0,2 procent av det totala anslaget till lärosätena under en sexårsperiod. Det är rimligt att anta att vinsten, i form av höjd forskningskvalitet och förbättrad information och överblick över den svenska forskningen och dess resultat, är betydligt större. Att göra utvärderingar på nationell nivå är också klart mer resurseffektivt för forskningssystemet i stort än om alla lärosäten genomför sina egna utvärderingar.

Låt oss redovisa sex styrkor med Fokus:

1 **Fokus främjar långsiktig planering på lärosätena och skapar incitament för universitet och högskolor att göra prioriteringar i sin verksamhet.** Fokus ger, till skillnad från utvärderingar på enskilda lärosäten, ett underlag för nationell och ämnesmässig överblick och jämförelser. Det är endast en sådan jämförelse som skapar den konkurrenssituation som är kärnan i drivkraften mot ökad kvalitet.

2 **Fokus innebär att forskningens kvalitet granskas och utvärderas av sakkunniga forskare, s.k. peer review.** Det är den internationellt vedertagna metoden för att värdera forskning och den som visat sig vara den bästa för att identifiera forskning av högsta vetenskapliga kvalitet. De sakkunniga samlas i bedömarpaneler med i huvudsak internationell sammansättning. Det ger också möjlighet till utvärdering och kvalitetssäkring ur ett internationellt perspektiv.

3 **Fokus inkluderar, till skillnad från dagens modell, alla forskningsområden.** Utvärderingarna utgår från ett gemensamt ramverk, men anpassas utifrån vilken metod som är bäst lämpad för att utvärdera respektive område.

4 **Genom Fokus kan god forskningskvalitet identifieras och premieras oavsett inriktning och volym.** Till skillnad från dagens modell tar Fokus hänsyn till att lärosäten har olika förutsättningar och ger möjlighet för alla lärosäten att visa upp sina styrkor på ett bättre sätt.

5 **Fokus innehåller en bedömning av hur forskningsresultaten påverkat samhället.** Det kommer ske genom fallstudier där sociala, ekonomiska, miljömässiga eller kulturella effekter identifieras – något som vi menar är viktigt att utvärdera men svårt att visa eller bedöma med hjälp av enkla indikatorer.

6 **Fokus ska vara så resurseffektiv som möjligt för att minimera kostnader och arbetsbelastning för forskare.** Till skillnad från till exempel Research Excellence Framework i Storbritannien, bygger datainsamlingen inom Fokus på att de data som används för panelernas bedömning i så hög grad som möjligt hämtas in från befintliga källor, till exempel underlag från den nationella publikationsdatabasen SwePub.

Vi menar att ett utvärderingssystem baserat på sakkunniggranskning har stor potential att undvika och motverka negativa effekter som kan finnas i dagens rent indikatorstyrda resurstilldelningssystem. I diskussionen om fördelning av resurser till forskning lyfts till exempel brister i hantering av tvärvetenskap, hur man undviker att systemet missgynnar nytänkande och risktagande och att forskningen inte premieras på bekostnad av forskarutbildning och grundutbildning. Dessa effekter

är dock inte på något vis kopplade till just kvalitetsutvärdering med sakkunniggranskning, snarare tvärtom!

Vi föreslår regeringen att vissa delar av vår modell prövas under år 2016 innan den införs i full skala. Sådana tester ger möjlighet att praktiskt prova utvärderingsmetodens olika delar, men kan också ge underlag för förbättringar av modellen som sådan.

Fokus skapar förutsättningar för ökad kvalitet av svensk forskning och för ökat genomslag för forskningen i samhället. Vår förhoppning är att regeringen nu ger Vetenskapsrådet klartecken att förbereda denna viktiga investering i fram-tidens forskning.

Lars Anell, Styrelseordförande Vetenskapsrådet
Sven Stafström, Generaldirektör Vetenskapsrådet

Fakta. Det nya kvalitetsmåttet

Den 14 mars 2013 gav regeringen Veten-skapsrådet i uppdrag att i samråd med forskningsråden Forte, Formas och Vinnova utreda och lämna förslag till en modell för resursfördelning till universitet och högskolor som innefattar sakkunniggranskning av forskningens kvalitet och relevans.
Modellen ska ersätta dagens prestationsbaserade modell som fördelar 20 procent av basanslaget för forskning och forskarutbildning på basis av två indikatorer: publikationer och citeringar samt externa medel.
Vetenskapsrådet lämnar nu sitt förslag till regeringen på modellen, som fått namnet Fokus. Till skillnad från dagens indikatorbaserade modell kan FOKUS värdera även forskningens innehåll och framtida potential.
Genom sakkunniggranskning ges också större möjligheter till återkoppling som kan användas i lärosätenas eget kvalitetsutvecklande arbete. “

DN 19 dec 2014:

“Expert: Kan vara staten som övervakar

Den misstänkta mobiltrafiken utanför Rosenbad är sannolikt avsiktlig och beror inte på tekniskt fel, enligt expertis. Det kan handla om falska basstationer för spioneri, men en teori är att det skulle kunna röra sig om avancerad övervakning från svenska myndigheter. Tekniken bakom falska stationer är mycket lättill-gänglig – för några tusen kronor går utrustningen att köpa över internet.

Post- och telestyrelsen (PTS) väntas de närmaste dagarna lämna besked om resultaten av sin mätning av radiotrafiken omkring Rosen-bad. Mätningen påbörjades efter att Dagens Nyheter konfronterat Säkerhetspolisen med indikationer på falska basstationer.

– Vårt analysarbete kommer att pågå några dagar till, säger Jonas Wessel, chef för enheten för spektrumtillstånd vid PTS.

DN kunde i går rapportera att det finns tecken på att avancerad spionutrustning är placerad i området vid regeringshögkvarteret Rosenbad i Stockholm. Under tisdagen och onsdagen registrerades 42 misstänkta aktiviteter i mobil-nätet längs med Strömgatan, mellan Rosenbad och Gustav Adolfs torg. Det rör sig om fall där basstationen, alltså den mobilmast som telefonen ansluter sig till, avviker från hur den brukar agera.

Undersökningen uppvisar ett liknande mönster som norska Aften-posten nyligen upptäckte i cent-rala Oslo. Där har tidningen och

säkerhetsmyndigheter konstaterat att det med stor sannolikhet rör sig om falska basstationer. I stället för att telefonen kopplar upp sig mot en vanlig mobilmast tar den falska basstationen över, varefter det går att läsa mejl, sms och i vissa fall använda telefonens mikrofon för avlyssning.

Enligt Per Kangru, expert på mätningar av radiotrafik, krävs fler undersökningar i Stockholm för att konstatera om det verkligen är falska basstationer. Hans bedömning är att det inte rör sig om något tekniskt fel, exempelvis felkonfigurerade basstationer. Det är mer sannolikt att det finns ett medvetet syfte bakom avvikelserna.

– Telefonen varnar korrekt för att det sker något från nätet till telefonen när du är i det området. Det sker inte när du är på andra platser. Det är inte särskilt troligt att det är en felkonfigurering just i detta området, säger Per Kangru.

En teori, enligt Per Kangru, är att avvikelserna beror på så kallad ”geofencing”, vilket till exempel innebär att svenska myndigheter använder riktiga basstationer för att övervaka vilka personer som rör sig i området kring regeringen. Det är oklart hur de juridiska gränserna för sådan övervakning ser ut.

Säkerhetspolisen ville i går inte kommentera om de sysslar med ”geofencing”.

Enligt Wilhelm Agrell, professor på Lunds universitet och expert på säkerhetsfrågor, är området runt regeringskansliet intressant för många olika aktörer.

– Det som sker i de kvarteren har väldigt högt underrättelsevärde, även om det inte pratas hemlig-heter i telefon. Man kan exempelvis följa förändringar i trafikvolymerna eller hur personer rör sig, säger han.

Sedan 2012 anlitar regeringskansliet Telia som leverantör av både mobil och fast telefoni. Bolaget säger till DN att det inte har noterat några fel i det aktuella området men kommenterar inte om det vidtagit några åtgärder efter DN:s publicering.

Flera experter säger att tekniken bakom falska basstationer är mycket- lättillgänglig och har varit det i flera år. Med några tusen kronor och utrustning köpt över internet kan en tekniskt kunnig person göra en enklare modell för att fånga upp signaler med låg säkerhet.

– Det behöver inte vara särskilt avancerad utrustning utan något som en duktig hemmabyggare kan göra. Debatten om övervakning har mest rört stater och underrättelse-tjänster, men det kan lika gärna användas av amatörspanare eller kriminella, säger Wilhelm Agrell.

Han får medhåll av Johan Sigholm, doktorand i militärteknik vid Försvarshögskolan, som studerar övervaknings- och kommunikations-teknik.

– Men de hemmabyggda basstationerna riktar sig främst mot det gamla GSM-nätet som är mycket osäkert. Med professionell teknik är man inte ens säker på 3g, utan den kan dekryptera signalerna i realtid. Den tekniken säljs även i Sverige, men kostar flera miljoner kronor och är olaglig att använda.

Johan Sigholm poängterar att det inte behöver röra sig om främmande makt eller kriminella.

– En sådan här teknik har två sidor. Det kan vara en svensk statlig aktör som kan ha utrustning för att upptäcka om något känt element rör sig i området.

En enkel sökning på internet visar flera företag som specialiserat sig på att tillverka och sälja så kallade IMSI-catchers. Produkterna marknadsförs med löften som ”fångar upp alla mobilsignaler i din närhet”, ”extremt energisnål” och ”får plats i jackfickan”.

Tidningarna Expressen och IDG har gjort liknande undersökningar som DN utan att märka av någon misstänkt aktivitet i området kring Rosenbad. När DN upptäckte de misstänkta signalerna var det under några få sekunder inom femminutersperioder. Resten av tiden upp-täcktes inga avvikelser i mobiltrafiken.

– Är det en falsk basstation så är det normalt att den bara är verksam under mycket korta tidsperioder för att undvika upptäckt. Den kan också flyttas runt för att försvåra för den som letar, säger Wilhelm Agrell.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se
Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Fakta.
Samma metod på Aftenposten och DN

DN:s avslöjande om att Rosenbad kan vara drabbat av mobilspionage väcker uppmärksamhet i Norge. I helgen avslöjade tidningen Aftenposten att man upptäckt omfattande avlyssning av stortinget, regeringskvarteren och stats-minister Erna Solbergs bostad i Oslo. Även kontoren för några av landets största företag har drabbats. Det föranledde DN att göra en liknande undersökning i Stockholm.

Aftenposten konstaterar att tidningarna använt samma sorts avancerade typ av mobil-telefon, en Cryptophone, för att upptäcka om någon använt falska basstationer, så kallade IMSI-catchers. En IMSI-catcher skulle kunna användas för att avlyssna telefonsamtal eller sms. Storleken på en IMSI-catcher varierar, men den kan vara så liten att den kan placeras i en jackficka eller i en bil.

I Norge har avslöjandet lett till att säkerhetstjänsten tillsatt en utredning. Misstankarna riktas i dagsläget först och främst mot främmande makt. Kina och Ryssland nämns i sammanhanget på grund av Norges frostiga förhållande med länderna, men Richard Forno, en av USA:s ledande experter på cyber-säkerhet, utesluter inte att det handlar om ett Natoland.

– Det är inte otänkbart att USA står bakom övervakningen. Det kan strängt taget vara vem som helst, säger Forno till Aftenposten. “

DN 19 dec 2014:

“KD:s utspel sätter uppgörelse med rödgröna på prov

Det migrationspolitiska sam-arbetet över blockgränsen knakar i fogarna. Kristdemokraternas förslag om ändrade regler för flyktingmottagande väcker ont blod hos Miljöpartiet. MP säger blankt nej till en överenskommelse där KD-förslagen ingår.

– De vill införa en mer restriktiv politik. Det är något som drabbar de som är på flykt från krig och förföljelse och försvårar själva etableringen i samhället. Det är helt fel väg att gå, säger Maria Ferm (MP), migrationspolitisk talesperson.

På torsdagens DN Debatt presenterade KD-ledaren Göran Hägglund ett trepunktsprogram för förändrad flyktingpolitik. Det handlar bland annat om att flyktingar inte per automatik ska beviljas permanenta uppehållstillstånd. I stället vill KD att huvudregeln ska vara att uppehållstillstånden som beviljas ska vara tillfälliga.

Enligt uppgift till DN informerades Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet om utspelet först i onsdags kväll. Så väl folkpartiledaren Jan Björklund som C-ledaren Annie Lööf och den blivande moderatledaren Anna Kinberg Batra undviker att uttrycka vad de tycker om KD:s förslag.

– Det som är viktigt är att stå upp för asylrätten. Sedan behöver vi fortsätta förbättra integrationen, inte minst genom att fler kommer i arbete, säger Anna Kinberg Batra.

Samtidigt innebär de kristdemokratiska förslagen att den migrationspolitiska överenskommelsen mellan allianspartierna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna sätts på prov. Den nuvarande överenskommelsen påverkas inte, men KD-förslagen kan ha betydelse för framtida samarbete.

FP-ledaren Jan Björklund tycker att den migrationspolitiska överenskommelsen måste diskuteras när läget i omvärlden förändras.

– Den bygger på att alla partier är överens. Det är en diskussion som behöver föras nu när prognoserna om hur många som kommer till Sverige ökar, säger han.

Miljöpartiet, som skapade den migrationspolitiska överenskommelsen tillsammans med de borgerliga under förra mandatperioden, säger blankt nej till förslaget att permanenta uppehållstillstånd ersätts av tillfälliga. Dessutom är partiet kritiskt till KD:s krav att asylsökande från ”säkra” länder på till exempel östra Balkan ska snabbehandlas.

– Det finns inga ”säkra” länder, anser Maria Ferm.

Migrationsminister Morgan Johansson (S) underkänner KD:s resonemang om att sänkta ersättningsnivåer skulle leda till att fler söker arbete. Han är också oroad över att krav på arbete för permanent uppehållstillstånd innebär en tvångssituation gentemot arbets-givaren.

– De här två förslagen de kommer med är inte särskilt genomtänkta och därmed svåra att förhandla om, säger han.

Men Morgan Johansson avvisar ändå inte ett samarbete om migrationsfrågorna över blockgränsen.

– Det finns en överenskommelse och den tycker jag att vi ska hålla oss till. Om något parti inom den överenskommelsen vill ändra politik måste vi diskutera det. Jag är angelägen att hitta blocköverskridande lösningar, säger migrationsministern.

KD-ledaren Göran Hägglund anser att det måste stå varje parti fritt att föra fram egna förslag utanför uppgörelsen. Men han blev upprörd när DN på gårdagens presskonferens i riksdagen ställde frågan om förslagen inte var en anpassning till Sverigedemokraternas politik.

– Jag är trött på att alla diskussioner börjar och slutar med Sverigedemokraterna, deklarerade han.

Men bara drygt en halvtimme senare kallade Sverigedemokraterna till presskonferens för att välkomna att det nu blir en diskussion om flykting- och invandringspolitiken.

– I någon mening är det ett genombrott för oss, anser den vikarierande SD-ledaren Mattias Karlsson.

Däremot är han kritisk till KD:s förslag om att sänka skatten för nyanlända invandrare som får arbete.

– Det är oacceptabelt att införa olika skatteregler för svenskar och invandrare, säger Karlsson.

Vänsterpartiet varnar för att KD:s förslag leder till en anpassning till SD:s dagordning.

– Det har varit en styrka att alliansen stått för en human flyktingpolitik. Om man ser på utvecklingen i Danmark så har den börjat med en borgerlighet som stegvis har anpassat sig till vad främlingsfientliga partier säger, säger V-ledaren Jonas Sjöstedt.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Fakta. Kristdemokraternas tre förslag

KD vill minska kostnaderna för asyl- och anhörig-invandring som enligt statsbudgeten för 2015 beräknas till 36 miljarder kronor.

1 KD vill sänka de ny-anländas etablerings-ersättning. Samtidigt ska en nyanländ kunna tjäna en halv miljon kronor skattefritt under fem år.

2 Permanenta uppe-hållstillstånd ska ersättas av tillfälliga tillstånd som gäller i tre år. Om skyddsbehovet fortfarande finns kvar efter tre år ska personen få permanent uppehållstillstånd. Även den som har etablerat sig på arbetsmarknaden under de tre åren ska ges ett permanent tillstånd även om något skyddsbehov inte längre finns.

3 Asylsökande från länder som bedöms som ”säkra” ska få sina fall behandlade snabbt så att de i de flesta fall också kan avslås. Detta tror Kristdemokraterna ska leda till kortare köer och sänkta kostnader.
Dn “

DN 19 dec 2014:

“Lena Sundström: I dag avrättar man fångarna med CIA-drönare

När rapporten om CIA:s tortyr släpptes förra veckan sa president Obama att detta är ”motsatsen till de vi är”, och en senator, Angus King, sa: ”Detta är inte Amerika.” Vilket förstås är en tröstetanke. Som att det inte var Amerika som gjorde detta, amerikaner som jobbade på CIA, och en amerikansk president som godkände det hela.

Själv kommer jag att tänka på en kvinna vid namn Allyson Caison i den lilla staden Smithfield i USA som redan för tio år sedan började protestera mot CIA:s mystiska kidnappningsplan som flög över hela världen, plan som alltid återvände hem till Smithfield efter sina uppdrag. Det var det sista stoppet, en enkel landningsbana mitt ute bland åkrarna och ett litet brunt tegelhus, inte större än en privatvilla, som utgjorde själva flygplatsbyggnaden.

Allyson och hennes make Walt var några av de få i staden som protesterade i pressen. Hennes mäklarverksamhet blev lidande, grannar och vänner undvek paret, deras söner blev retade i skolan, och familjen kallades för Amerikahatare i lokaltidningen. Ett stort antal medlemmar i deras kyrka meddelade också att de var säkra på att bibeln tillät tortyr, och pekade på avsnitt där Gud hade gett order om att svärmar av gräshoppor skulle tortera de icke troende i Uppenbarelseboken. Men Allyson fortsatte att protestera. Sa: ”Det hände på min bakgård. Vi har bokstavligen haft flygplanen precis över oss.”

Problemet är förstås att vi är så många som har haft flygplanen precis över oss. Och att vi har haft det så länge.

Europaparlamentet har tidigare uppskattat att minst 1 245 flygningar i CIA:s regi har gått genom Europa. Ett av planen som var hemmahörande i Smithfield var Gulfstreamplanet N379P som hämtade Agiza och Alzery på Bromma flygplats och som sedan transporterade ner de båda männen till eltortyren i Egypten. Samma flygplan lämnade av en annan fånge i Marocko där man knäckte flera av fångens ben och torterade honom genom att skära med ett rakblad i hans genitalier.

Planet N379P som också kallades för ”Guantanamo Bay Express” flög världen över och dumpade människor i länder som Uzbekistan, Jordanien och Afghanistan. Det handlade om människor som aldrig hade ställts inför rätta, människor som ofta kidnappades och plötsligt bara försvann. Som den kanadensiska medborgaren, tvåbarnspappan och dataingenjören Maher Arar som mellanlandade på JFK International airport, men som aldrig boardade den flight som han skulle åkt vidare med.

Hans fru Mona som förtvivlat försökte ta reda på vad som hade hänt, och som till slut fick veta att hennes man hade tagits till det ökända Far’ Falastin-fängelset i Syrien av amerikanarna. Fängelset kallades för ”Graven” eftersom de 19 cellerna inte var mycket större än gravar, och under drygt tio månader hölls Maher Arar fången här, och utsattes för tortyr där man piskade honom med elkablar. I oktober 2003 släpptes han sedan fri utan någon som helst förklaring och en kanadensisk domare har i efterhand gjort en större utredning som har kunnat konstatera att det ”helt kategoriskt” gick att fria mannen från alla anklagelser.

I dag har president Bushs tortyrprogram lagts ner och en tortyrrapport har presenterats. I dag torterar USA inte längre fångar i hemliga fängelser i kriget mot terrorn, i dag avrättar man dem utomrättsligt med CIA--drönare med alla de civila sidoförluster som följder med detta, allt utifrån listor som godkänns av president Obama. De kommer aldrig att kunna frikännas efteråt, och de kommer aldrig att kunna vittna.

Jag antar att Obama intalar sig att också detta är motsatsen till vad Amerika är..

Lena Sundström centralred@dn.se journalist och författare “

DN 19 dec 2014:

“Ewa Stenberg: Räkna med att fler borgerliga partier följer efter

KD gör nu upp med regeringen Reinfeldts integrationspolitik. Det är ett paradigmskifte, där skillnaderna mellan partierna åter ökar om invandringspolitiken. Räkna med att fler borgerliga partier följer efter.

I går ändrades åter det svenska politiska landskapet. Den enade fronten som uppstod mellan sju riksdagspartier om invandringspolitiken efter att SD valts in i riksdagen bröts sönder.

Kristdemokraterna lägger om kursen genom att förespråka att flyktingar som kommer till Sverige bara ska få tillfälliga uppehållstillstånd.

Under alliansregeringen var det en viktig princip att ge permanenta uppehållstillstånd till nyanlända.

”Det underlättar för dem att lära sig svenska och att få jobb”, sa dåvarande integrationsminister Erik Ullenhag (FP) då.

Nu vill KD också med hjälp av morot (sänkt skatt och möjlighet till permanent uppehållstillstånd) och piska (lägre bidrag) förmå de nyanlända att anstränga sig hårdare för att få jobb.

Synsättet påminner om Alliansens arbetslinje och jobbskatte-avdraget, men är kontroversiellt eftersom det skapar en skatteklyfta mellan de som just kommit och de som bott längre i Sverige.

Göran Hägglund (KD) försvarade i går den nya linjen med att det är en ny situation när så många flyr till Sverige undan krig, och att kostnaderna måste diskuteras.

KD-ledaren värjde sig känslosamt mot frågor om det inte är ett steg närmare Sverigedemokraterna, som kan öka sannolikheten att vågmästarpartiet släpper fram en alliansregering.

De andra borgerliga partierna försvarade inte sin tidigare linje i går, utan sade bara att de också avser att komma med nya förslag.

Det är svårt att tro att KD inte har ägnat en tanke åt vad kursändringen skulle kunna göra med ett parti som försöker nå upp till fyra-procentsspärren.

Den erfarne Hägglund minns säkert valrörelsen 2002, när Folkpartiet gick upp 4,1 procentenheter genom ett förslag om språktest.

KD försöker nu attrahera de tidigare moderatväljare som i det senaste valet gick över till SD eftersom de ansåg att alliansregeringens invandringspolitik var för liberal. Den kritiken finns i både M och KD, ja ända inne i Moderaternas riksdagsgrupp.

”Jag tar också avstånd från Miljöpartiets i stora delar mycket naiva migrationspolitik som jag tyvärr tycker har påverkat Alliansens politik alltför mycket de senaste åren”, skrev till exempel riksdagsledamoten Jan Ericson (M) på sin blogg i går.

Innan SD kom in i riksdagen och Moderaterna förnyades fanns det stora skillnader mellan riksdagspartierna i frågor om invandring och integration.

M och S var ofta mest restriktiva, MP, KD, V och FP tillhörde de liberala.

Nu vill de borgerliga skapa fler valmöjligheter för väljare som har invandringsfrågan högt på agendan, i hopp om att hejda SD:s tillväxt.

Men det är inte klart att de kommer att lyckas. För samtidigt för de upp den fråga där Sverigedemokraterna har högst förtroende i topp på dagordningen. Sådant brukar enligt valforskningen gynna det partiet.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Ännu ett toppnamn lämnar M

Fredrik Reinfeldt, Anders Borg och nu Kent Persson. På bara några månader har större delen av Moderatledningen försvunnit. Nu går partiet in i en extravalrörelse med en ny partiledning.

Med bara tre månader kvar till det aviserade extravalet lämnar ännu en moderattopp politiken. Partisekreteraren Kent Persson kliver av i samband med extrastämman den 10 januari.

– För mig är det rimligt att lämna och se till att den nya partiledningen får skapa sitt nya lag, säger han till Aftonbladet.

Kent Persson är långt ifrån den förste toppmoderaten att avgå. Den tidigare statsministern Fredrik Reinfeldt aviserade sin avgång redan på valnatten och kommer att ägna det kommande året åt att skriva sina memoarer.

Partiets vice ordförande, det tidigare statsrådet Gunilla Carlsson, avgår också på extrastämman.

Anders Borg, med åtta år som respekterad finansminister på meritlistan, har redan gått vidare till Kinnevikskoncernen och ett antal internationella uppdrag.

Många tippade i somras att Catharina Elmsäter-Svärd skulle bli ny partiledare. Nu blir det inte så, i stället lämnar den tidigare infrastrukturministern och kommunalrådsfavoriten politiken helt.

Hillevi Engström, med en bakgrund som arbetsmarknads- och biståndsminister, går samma väg och blir kommundirektör i Upplands Väsby.

Andra tidigare statsråd som lämnat politiken är Lena Adelsohn Liljeroth, Peter Norman och Ewa Björling. Den tidigare utrikesministern Carl Bildt har däremot inte tydligt sagt att han lämnar politiken, så möjligheten att han gör ännu en come-back ska inte uteslutas förrän motsatsen bevisats.

Topptrion i den nya moderatledningen blir Anna Kinberg Batra, Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson. Tomas Tobé lär ansluta till den gruppen inom kort, antingen som gruppledare eller partisekreterare.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Bygge i gång utan att MP tappar ansiktet

Bygget av Förbifart Stockholm är inte längre stoppat. Sedan det borgerliga landstingsstyret vägrade att förhandla kunde Miljöpartiet släppa fram motorvägsbygget utan att tappa ansiktet. Det betyder pampig invigning omkring 2025.

Maktskiftena i Sverige och Stockholm betydde att tre politiska surdegar – Förbifart Stockholm, Bromma flygplats och Slussen – sattes på ny jäsning.

Bromma har nyss fått sig en förhandlingsman tilldelad och utredningen om Slussen ska bli klar i slutet av januari.

Stoppet för bygget av Förbifart Stockholm till den 1 maj nästa år hävdes redan i går.

Beskedet kom inte som någon överraskning. Det borgerliga landstingsstyret sade i måndags nej till att riva upp uppgörelsen om Förbifarten och alla andra trafikinvesteringar i Stockholm. Det beskedet var Socialdemokraterna inte särskilt ledsna för.

Partiets företrädare har deklarerat att Förbifarten ska byggas – men att de vill förhandla om huruvida huvuddelen av bygget ska betalas via trängselskatter eller via statsbudgeten.

Miljöpartiet som haft ”stopp för Förbifarten” som sin kanske viktigaste lokala fråga surade utåt över att finanslandstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M) vägrade förhandla om motorvägsbygget. Internt i partiets sammanträdesrum kan det ha funnits en lättnad över Rosdahls besked.

Nu kunde partiets folkvalda politiker gå med på att häva stoppet för Förbifarten utan att någon skulle kunna anklaga dem för att inte ha försökt.

Socialdemokraterna slipper nu dras med stoppet av Förbifarten i extravalet i mars. Miljöpartiet klarar sig kanske undan en intern svekdebatt, men kommer att få uppleva en valrörelse där Vänsterpartiet riktar kritik mot att MP vikt ned sig i en viktig klimatfråga.

Efter ett par månaders stopp för projektet och het debatt om det står det klart att partier med mindre än 13 procents väljarstöd på riksplanet och drygt 23 procents väljarstöd i Stockholm inte förmådde stoppa ett demokratiskt fattat byggbeslut.

Efter nyår drar motorvägsprojektet i gång igen. Projektledaren Johan Brantmark tänker försöka få de entreprenörer som fick lämna ledningsdragningar och andra förberedande byggen att återuppta arbetena så snabbt som möjligt. Däremot påskyndas inte upphandlingen av de första stora entreprenaderna – på över en miljard kronor styck – där tiden för att svara förlängdes efter det politiska stoppbeslutet.

– Vi kan inte ändra på det eftersom det är en internationell offentlig upphandling, men vi kanske kan forcera arbetet med några andra upphandlingar, säger Johan Brantmark.

I onsdags gav Mark- och miljööverdomstolen klartecken för arbetena i tunnlarna och vid de provisoriska hamnar som behövs. Det betyder att de enda formella hindren för bygget är några detaljplaner i Stockholm som överklagats.

Johan Brantmark räknar efter gårdagens besked med att få bygga Förbifarten i stället för att vänta. Han räknar med en byggtid på tio år och invigning 2025.

Både Förbifartens förespråkare och Förbifartens belackare talar om tät biltrafik. Men trafiken på exempelvis Essingeleden har minskat de senaste åren trots att Stockholm växer så det knakar.

Hur mycket trafik det blir i Förbifarten får framtiden utvisa.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

DN 19 dec 2014:

"Åsa Romson: En sorglig dag

Två ministrar – med skilda åsikter om att bygget av Förbifart Stockholm återupptas vid årsskiftet: – En sorglig dag, tycker klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP). – Ett jättebra beslut, säger infrastrukturminister Anna Johansson (S).

De stod intill varandra på pressträffen i regeringskansliet Rosenbad i går. Men det enda de var överens om när det gäller det kontroversiella motorvägsbygget var att frågan hanterats korrekt av regeringen.
När den borgerliga majoriteten i Stockholms läns landsting inte var intresserad av att ge mer trängselskattepengar till kollektivtrafik fanns inget annat att göra för regeringen än att ge grönt ljus till att återuppta det kontroversiella motorvägsbygget.
– Vi har gjort vad vi kan. Vi tycker fortfarande att det är ett dåligt projekt, säger en uppgiven Åsa Romson.
Infrastrukturministern gav en helt annan bild och lyfte fram miljö-argument för bygget.
– Det finns stora problem på Essingeleden där man står och spyr ut avgaser i stället för att ha en smidig väg genom Stockholm, menar Anna Johansson.
Hon och Romson är inte heller överens om vilken färg den nya tunnelbanan från Liljeholmen och norrut, som nu ska påskyndas, ska ha.
Lila, anser S,
Orange, tycker MP.
– Den kanske blir randig, skämtar Anna Johansson.
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se "

DN 19 dec 2014:

“Övertidsberget växer – nu nyanställs 1 000

Migrationsverkets personal tvingas arbeta kvällar och helger för att klara av den extremt stora mängden asylsökande. Nu nyanställer myndigheten cirka tusen nya personer. – Många är stressade och mår inte bra, säger fackordföranden Jörgen Broman.

Myndigheten bedömer att omkring 80 000 flyktingar kommer att ha sökt asyl i Sverige när året är slut. Majoriteten kommer från Syrien, Afghanistan, Somalia och Eritrea. Det är nästan lika många som rekordåret 1992, då 84 000 kom hit.

Situationen är mest ansträngd i Malmö, dit de flesta flyktingarna anländer.

Ordföranden för Sacos region Syd, Jörgen Broman, säger att läget har varit extremt ansträngt och att personalen är nära att gå på knäna. Värst var det i augusti då handläggarna hanterade 2 400–2 500 asylärenden i veckan i Malmö.

– Nu är vi nere på 1 400–1 500, men det är fortfarande ansträngt. Det svåraste är att se till att männi-skor får mat och tak över huvudet, säger han.

För att lösa situationen måste personalen arbeta schemalagda kvällar och helger. Men det medför även en hel del övertid.

– Det finns inte chans att klara av det här på vanlig tid. Vi måste jobba fram till klockan 21 på kvällen och även arbeta lördagar. Det är mycket övertid också. Många är stressade och mår inte bra, framför allt de äldre.

John Andén, ordförande för -Saco-S på Migrationsverket, säger att de asylsökande får vänta allt längre tid på att få sina ärenden utredda.

– Om en person registreras som asylsökande dröjer det fram till augusti nästa år innan utredningen startar på allvar.

För att hantera den stora flyktingströmmen planerar Migrationsverket att nyanställa fler till administ-ration, asyl- och tillståndsprövning samt till mottagningssystemet.

– I storleksordningen handlar det om runt tusen personer. Men om det kommer att sluta på tusen huvuden eller om vi fördelar en del av pengarna på utveckling av teknik i stället är ännu inte klart, säger presschef Fredrik Bengtsson.

I dag har Migrationsverket cirka 5 000 anställda.

Facket vittnar om kvälls- och helgarbete, övertid och stressade anställda.

– Vi är medvetna om det. Sverige är ett av de länder som tar emot flest asylsökande i Europa efter Tyskland. För att möta behovet kan vi inte hålla fast vid femdagarsvecka. Vi försöker jämna ut arbetsbördan genom en flexibel schemaläggning, säger Fredrik Bengtsson.

Kommer tusen nya personer att vara tillräckligt?

– Det är den bedömningen vi gör, men det kommer att vara en utmaning att utbilda alla i tid.

Snittkostnaden för en anställd är cirka 600 000 kronor om året. Det innebär att nyanställningarna kommer att kosta myndigheten cirka 600 miljoner kronor varje år.

Nästa år räknar Migrationsverket med att 95 000 personer kommer att söka asyl i Sverige.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Beskedet delar exilkubanerna

Bland kubanerna i USA är generationsklyftan avgrundsdjup. Medan de äldre är negativa till varje lättnad av sanktionerna stöder en stor majoritet av de unga ett upphävt handelsembargo.

DN i Miami.
Markisernas skugga räcker inte till och många står i solen utanför det kafé i stadsdelen Lilla Havanna som blivit känt som ett stamställe för exilkubanerna. Över en öppen disk serveras cafe con leche.

Alla pratar i munnen på varandra, ibland högljutt och hätskt och i princip räcker det att stå still och lyssna för att höra de argument som skapar en stark spänning bland exilkubanerna.

– Politiken har inte fungerat och det är dags att prova något annat. Detta är inte perfekt, men ett första steg – och vi måste släppa in information, talang och investeringar till Kuba. Visst, de äldre har erfaren-heter som vi yngre inte kommer i närheten av och jag kan förstå den och deras upprördhet och sorg. Den äldre generationen bär på stora sår, säger Gilbert Cabrera, som är brandman och som kom till USA som 18-åring 1995.

– Den äldre generationen bär på stor patriotism! vrålar ilsket en vithårig herre i beige kostym och bred slips.

Se, fortsätter Gilbert Cabrera, många av dem är helt förblindade av hat:

– Men jag var ung när jag kom och efter några år här blir man lite amerikan, man förstår det här landet och man förstår också att Kuba inte är det enda problem som USA har.

Men de äldre exilkubanernas bitterhet mot regimen på Kuba ger inte utrymme för kompromisser och de ser återinförandet av de diplomatiska kontakterna med USA och lättnaderna i sanktioner som ett svek.

Flera opinionsundersökningar visar dock ett dramatiskt skifte bland kubanerna i USA, där över 80 procent av de yngre är positiva till ett slopat embargo. Claudia Hernandez, doktorand i politisk filosofi, ler och säger att hon är lycklig över det som hänt:

– Vad som finns tillgängligt i ett samhälle präglar dess folk. Folk på Kuba talar inte om demokrati, de pratar om vad de ska sätta på matbordet.

Hon kom till Miami som tioåring med sin mamma och beskriver dem båda som politiska flyktingar. Men hennes mormor som också kom hit, flyttade tillbaka till Kuba av hemlängtan. Claudia Hernandez och hennes vänner talar om fria medier, investeringar, resor och om möjligheter – och jämför det som nu händer med Berlinmurens fall. De berättar om sina egna erfarenheter av Kuba som små barn och liv utan varor att köpa, utan telefon och där information spreds ryktesvägen. Vad (eller vem) som tar vid efter bröderna Castro vågar de inte gissa, men de hoppas på successiva reformer och ökad yttrandefrihet – samtidigt som de är rädda för en utveckling mer lik den i Kina, där repressionen är stark trots ekonomisk utveckling.

– Det viktigaste nu är öppnandet av en ambassad, och att det blir möjligt att resa, säger Hernandez.

Helt rigid är generationsklyftan emellertid inte. Medan den i sammanhanget unge republikanske senatorn Marco Rubio på en presskonferens lite senare på dagen talar så att det osar om de förnyade kontakterna som en katastrof och att ”detta är precis vad Castro ville ha”, säger den pensionerade lingvistikprofessorn Octavio Pino, som svettas i mängden utanför fiket i Lilla Havanna och som var en pojke när han kom till Miami 1960, att detta är en seger som också exilkubanerna borde fira. Samtidigt påminner han syrligt om att varje president sedan 1961 varje år har undertecknat en förlängning av embargot. Så ock Obama.

När jag undrar om Claudia Hernandez och hennes mor har olika syn på Kuba skrattar hon:

– Vi hade, men vi har diskuterat oss fram. Jag var nog väl ideologisk tidigare, hon var alltför cynisk.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se

Fakta. Tre reaktioner från omvärlden
"Förbindelserna med Castroregimen ska inte ändras, än mindre normaliseras, förrän Kubas folk är fritt." Talmannen i USA:s representanthus, republikanen **John Boehner**
"Nu har en annan mur börjat falla. Dialogen har segrat över konfrontationen." EU:s utrikeschef **Federica Mogherini**
"Obama har tagit det kanske viktigaste steget under sin presidentperiod." Venezuelas president **Nicolas Maduro “**

DN 19 dec 2014:

“Republikaner kritiska: Ännu ett misstag

USA:s president Barack Obamas besked om en försiktig normalisering av förbindelserna med Kuba möts med hård kritik av många ledande amerikanska republikaner. Samtidigt applåderar ledare i andra länder de nya tongångarna mellan Washington och Havanna.

I Havanna ringde kyrkklockorna för att markera en vändpunkt i de kubansk-amerikanska relationerna, och det rapporteras om spontana glädjeyttringar på stadens gator. Även världens ledare välkomnar beskedet. Från Chile och Venezuela och flera andra latinamerikanska länder kom hyllningar, liksom från Europa och Kanada som aldrig avbrutit relationerna med Kuba.

Hillary Clinton, tidigare utrikes-minister i Obamaadministrationen och en möjlig demokratisk presidentkandidat 2016, ställer sig också inte oväntat positiv till en ny Kubapolitik: En möjlighet att uppmuntra verkliga och hållbara reformer för det kubanska folket, sade hon.

Men många republikaner i USA är kritiska. Jeb Bush, före detta guvernör i Florida och tänkbar republikansk presidentkandidat, sade så sent som för några dagar sedan att handelsembargot mot Kuba borde stärkas. Beslutet att på sikt återupprätta diplomatiska relationer med Kuba är ”presidentens senaste utrikespolitiska misstag”, enligt Jeb Bush som hävdar att det underminerar USA:s trovärdighet och möjligheterna till ett fritt och demokratiskt Kuba. Också en annan tänkbar republikansk presidentkandidat, Texassenatorn Ted Cruz, är kritisk:

– Ytterligare ett misstag av Obama-Kerry-Clinton-administrationen, sade Ted Cruz till Fox News och argumenterade för att Kuba i dag är

ett land med en hårt pressad ekonomi med den svaga venezuelanska regeringen som enda vän i världen.

– Precis som Obamaadministrationen gjorde med Iran, just när greppet hårdnat, kastar man en ekonomisk livlina till Kuba och bröderna Castros brutala förtryck kan fortsätta, sade Ted Cruz.

Även borgmästaren Tomás Regalado i Miami, med den största kubanska exilbefolkningen i amerikanska städer, motsätter sig omorienteringen, som också kan inne-bära att Kuba också så småningom kan komma att öppna ett konsulat i Miami, något Vita huset informerade borgmästaren om redan före Obamas besked, skriver Miami Herald.

– Ett konsulat i Miami skulle vara ett misstag eftersom det skulle skapa ett säkerhetsproblem. En del personer skulle kanske vilja göra något mot ett konsulat, säger borgmästaren till tidningen.

President Obama tackade i onsdags påven Franciskus som manat både honom och den kubanske ledaren Raúl Castro att få till stånd en fångutväxling och frigivning av den fängslade amerikanske hjälparbetaren Alan Gross.

Påven ska också, tillsammans med Kanada, ha fungerat som medlare inför samtalen som ledde fram till avtalet mellan länderna. Genombrottet i förhandlingarna, som skedde både i Kanada och i Vatikanen, kom när USA erbjöd tre kubanska agenter fängslade i USA mot en kuban som arbetat för USA:s underrättelsetjänst och som suttit nästan 20 år i kubanskt fängelse.

– Man kan inte nog understryka påvens betydelse. Han kommer från regionen och har de regionala ledarnas öra, inklusive Kubas, säger en höganonym tjänsteman till New York Times.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Rivalerna är positiva till fredssamtal

De stridande parterna i Libyen har enats med FN:s representant om att inleda en dialog med sikte på fred. – Ett steg i rätt riktning, säger FN-sändebudet Bernardino Leon.

Inbördesstriderna mellan den internationellt erkända regeringen och Libyens gryning, en gruppering av lokala miliser och klaner, har hårdnat alltmer under de senaste månaderna. Libyens gryning behärskar huvudstaden Tripoli, och regeringen under premiärminister Abdullah al-Thinni har tvingats fly till Tobruk längst i öster.

Stridigheterna i Libyen närmar sig inbördeskrig. Flera utländska ambassader har evakuerat sin personal. EU, som bland annat förbundit sig att utbilda landets polis, har lagt sina utvecklingsprojekt på is på grund av oron. För några dagar sedan stängde Libyens två största oljehamnar.

Därför är det ett välkommet besked att företrädare för de två rivaliserande styrkorna är beredda till inledande samtal. Bernandino Leon, som leder FN-missionen Unismil i Libyen, understryker dock att det är långt kvar till reella fredsförhandlingar. Leon ska fortsätta konsultationerna med parterna under de närmsta dagarna och därefter informera säkerhetsrådet, säger han till FN:s nyhetstjänst UN News Centre.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Putin försöker lugna om ekonomiska krisen

Vladimir Putin lovade ryssarna bättre tider under sin stora årliga presskonferens på torsdagen. Den ekonomiska krisen kommer i värsta fall att pågå i två år, sa presidenten.

I Ukrainafrågan upprepade han redan kända ståndpunkter. När Putin äntligen bröt sin tystnad om rubelns fall – den har tappat nästan halva sitt värde sedan årsskiftet – hade han inga konkreta åtgärder att komma med. Krisen beror på ”externa faktorer”, men den är snart över, sa han lugnande till de över 1 200 journalisterna på plats.

– Under det mest ofördelaktiga ekonomiska scenariot kommer den här situationen att fortsätta i ungefär två år. Men läget kan också börja förbättras under första kvartalet, i mitten eller i slutet av nästa år.

Förhandsspekulationer gjorde gällande att Putin skulle ta tillfället i akt och gå USA och EU till mötes genom att visa upp en mjukare linje mot Ukraina. Så blev det inte, han upprepade sina redan kända ståndpunkter. Men det blev heller inte några uppseendeväckande retoriska attacker mot väst.

I sin kritik mot USA och EU höll sig Putin på ett principiellt plan snarare än att beröra Ukraina specifikt. Han drev hem poängen att USA är långt mer aggressivt än Ryssland genom att jämföra militär-budgetar.

– Ta kärnvapen: vår budget är 50 miljarder dollar. Pentagons är tio gånger högre. Vem är det egentligen som är aggressiv?

Sin vana trogen tog Putin till en svårbegriplig metafor där Ryssland inte oväntat spelar rollen av en björn.

– Ska vår björn sitta stilla, inte jaga griskultingar utan bara äta honung och bär? Kanske borde de helt enkelt lämna björnen i fred. Men de försöker kedja den, och när de har gjort det drar de ut hans tänder och klor.

Sådant tal kan kanske betraktas som en attack, men i så fall är den väl inlindad. Och möjligen kan frånvaron av riktigt hårda ord tas som ett tecken på att Ryssland ändå är berett till kompromisser i Ukrainafrågan.

Putin berörde också sin ukrainske kollega Petro Porosjenko och beskrev honom som en person man kan arbeta med – ”men han är inte den ende i Kiev”.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“I Pajala är partajet slut efter gruvyran

Festen är över och baksmällan hänger tung i Pajala sedan Northland har begärts i konkurs. Jobb har försvunnit och investeringar gått upp i rök. Men än finns det en strimma hopp om att verksamheten ska ta fart igen. Konkursförvaltaren har redan kontaktats av intressenter.

Det är ödsligt i lokalerna som en gång var matsal och konferenssal för de anställda på Northland. En ensam adventsljusstake lyser i ett av fönstren. Många fler står på ett bord och har börjat plockas ned i flyttkartonger. Partyt är slut, de anställda har gått hem.

Polarmörkret sänker sig över den stängda gruvan och en skrivbordslampa lyser på Wenche Huber som vaktar entrén.

– Det finns trots allt investeringar för nära 8 miljarder kronor där inne att bevaka fortfarande, konstaterar hon och låser upp porten.

DN besöker gruvan där verksamheten har legat nere sedan i oktober. Nu är det dagen efter att huvudinvesterarna i Northland plötsligt meddelade att de drar sig ur finansieringen av det andra rekonstruktionspaketet och begär krisbolaget i konkurs.

Harry Rantakyrö, som arbetade som personalspecialist på Northland och tillträder som kommunalråd i kommunen i januari, blickar ut i mörkret som lägger sig över det stora område där gruvbrytning pågick tills i oktober i år. Han kämpar fortfarande med att försöka förstå vad som hände. Bara häromdagen stod han i startgroparna att ringa in folk för att börja bryta malm igen. De signaler som hade gått ut pekade mot grönt ljus.

– Allt var färdigt, de utländska ägarna hade sagt okej och majoriteten av fordringsägarna hade sagt ja. Vad som hände sedan vet jag inte. Det är som att springa ett hundrameterslopp och snubbla på skosnörena vid mållinjen, beskriver han känslan när beskedet om konkursansökan kom, och tittar ut över området som varit Pajalas hopp.

För kommunen är slaget tungt. Gruvbolaget Northland har varit en berg- och dalbanefärd som fått befolkningen att pendla mellan eufori och förstämning flera gånger. Hela projektet har gått i ett rasande tempo.

– De byggde allt på världsrekordtid, två år, sedan gick det utför lika fort, konstaterar Harry Rantakyrö.

Northland var hoppet som gjorde att ungdomar i högre grad stannade kvar efter gymnasiet än tidigare. Det blev till och med inflyttning till Pajala och runt 1 500 av de 6 300 invånarna var direkt eller indirekt beroende av bolaget. Ungefär som om 150 000 personer i Storstockholm skulle vara beroende av ett bolag.

Samtidigt satsade 4 000 norrlänningar pengar i bolaget. Investeringar som nu har gått upp i rök. Som mest stod aktiekursen i nästan 3 000 norska kronor på Oslobörsen. I dag är den nere på 0,65 kronor.

På arbetsförmedlingen kom anstormningen efter beskedet direkt. Runt 50 personer kom in på kontoret och anmälde sig som arbetssökande dagen efter. I vanliga fall har man en handfull besökare per dag, berättar Kai Oja, sektionschef på arbetsförmedlingen. I

somras var bara runt 2 procent arbetslösa i kommunen, i november var siffran 9,8 procent och i december väntas siffran bli ännu högre.

Det låga malmpriset blev spiken i kistan för Northland. Priset har sjunkit med över 40 procent sedan verksamheten startade. Vid full drift hade bolaget klarat sig med ett pris på 80 dollar per ton. Nu är det nere på under 70 dollar per ton.

Många av de vi träffar i Pajala tycker att allting gick för fort. Harry Rantakyrö, som har jobbat i gruvindustrin i nästan 40 år, menar att det tar tio år innan en gruva är etablerad.

– Hade man fått i gång dubbla linjer i anrikningsverket hade gruvan kunnat gå runt med ett malmpris på 64 dollar per ton. Då hade vi tjänat pengar på dagens nivåer.

För Patrik Snell, som driver Snells entreprenad AB, en underentreprenör till gruvverksamhet, är nedläggningen ett kraftigt bakslag. Företaget, som anlitas framför allt för stenkrossning i gruvindustrin, har investerat 26 miljoner kronor i tron att gruvan ska bryta malm. Till att börja med var det gyllene tider, som mest jobbade 50–60 personer för Snell. I dag är man nere på 32. Samtidigt har man fordringar på 9,2 miljoner kronor på Northland, pengar som Patrik Snell inte räknar med att få tillbaka.

Men ingen vi pratar med har helt förlorat hoppet. ”Det luktar pengar”, sade statsminister Stefan Löfven när han besökte gruvan i inledningsskedet. Och Harry Rantakyrö känner fortfarande doften.

– Ja, verkligen. Jag är optimist. Malmen finns ju där och den har bra kvalitet, säger han och hoppas på att en ny entreprenör kommer och tar över gruvbrytningen.

Och konkursförvaltaren Hans Andersson berättar att intressenter redan har hört av sig, även om det är i ett mycket tidigt skede av konkursen. Hans ambition är att hela gruvan, anrikningsverket, omlastning och gjorda logistiklösningar säljs som en enhet.

– Det har lagts ned väldigt mycket pengar också i hamnanläggningen i Narvik. Bäst vore om verksamheten kan fortsätta med en ny ägare. Då skulle inte heller start-tiden för att få i gång driften igen bli onödigt lång säger han.

Fram tills dess råder oro för att de unga ska lämna Pajala. Ju längre tid det tar innan något nytt händer, desto större är risken. Patrik Snell betonar att en ny ägare måste vara tillförlitlig.

– Vi kan inte bli brända igen, säger han inne på det nya kontoret som byggts i tron att gruvbrytningen i Pajala skulle glimra.

Han konstaterar att när han gick ut gymnasiet stannade bara ett fåtal kvar i samhället. Med hoppet om gruvindustrin vände trenden. Gårdar togs över och rustades upp. Men om jobben försvinner kan pendeln svänga snabbt.

– Unga vill inte vara hemma utan jobb. Nu hör jag många säga: ”Vi tror inte på det här längre.” Vad ska de göra, de som har investerat i hem och hus, ska de också gå i konkurs? frågar han sig.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se
Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Detta har hänt.
Tecken på problem redan efter några månaders brytning

2010
Northland får det avgörande tillståndet för att starta gruva i Pajala.
2012
Den första malmsprängningen i Kaunisvaaraområdet sker den 18 oktober.
Bara efter några månader kommer de första tecknen på att allt inte står rätt till med bolagets ekonomi.
2013
Northland räddas undan konkurs med kapitaltillskott och lån från bland andra Folksam, Peab, Metso och riskkapitalbolaget Norrskenet (med statliga LKAB som delägare).
2014
7 oktober stoppas all verksamhet på obestämd tid. Flera hundra jobb försvinner.
2014
8 december går Northland i konkurs. Till konkursförvaltare utses Hans Andersson på Advokatbyrån Kaiding. Vd Johan Balck, finansdirektör Johan Dagertun och stabsdirektör Tomas Gustafsson lämnar sina positioner i bolaget.
Dn
Fakta.
Usel ekonomi i kommunen

Pajala kommun har inte pengar till löner. Enligt ekonomichef Agneta Suikki är kassan i princip tömd och checkräkningskrediten maximalt utnyttjad.
– Därför har vi lånat pengar av Pajala värmeverk och Pajala-bostäder för att klara av det i år, säger hon till Nordnytt i SVT.
En anledning till penningbristen är flera år av dåligt resultat och de stora investeringar kommunen gjort på grund av gruv-expansionen.
DN

DN 19 dec 2014:

“Johan Schück: Årets sista prognos präglas av osäkerhet

Sverige har ännu ett mellanår framför sig. Det saknas efterfrågan: exporten ger ingen större draghjälp och hemmamarknaden räcker inte till. Därför går uppgången i den svenska ekonomin trögt även under 2015.

Årets sista stora prognos har just kommit från Konjunkturinstitutet, KI. Den bekräftar vad man redan hade på känn: att någon snabb återhämtning knappast är att vänta, varken i omvärlden eller i Sverige.

Världsekonomin går visserligen i otakt, främst genom att USA och Storbritannien visar en mer gynnsam utveckling. Men för euroländerna, däribland Tyskland, ser det inte särskilt bra ut. Liknande gäller för våra nordiska grannländer, även om det är skillnad mellan Norge, som tappar tempo, och Finland, som är i recession.

Tillväxtekonomierna i olika världsdelar gör inte längre samma skäl för namnet. Av de så kallade Bric-länderna rycker Kina och Indien visserligen framåt, men kommer numera inte i närheten av tvåsiffriga tal. Brasilien befinner sig i stagnation, liksom Ryssland där utsikterna ytterligare försämras av oljeprisfallet.

Risken finns för en ännu svagare global utveckling. I sin prognos pekar KI ut allvarliga risker, såsom att det kan bli stora prissvängningar på finansmarknaderna – vilket även slår mot produktion och sysselsättning. Utlösande kan vara att någon av de

stora geopolitiska konflikterna, mellan Kina och Japan eller kring Ryssland och Ukraina, ser ut att förvärras.

Skuldsituationen i euroländerna finns också kvar som problem. Banksystemet är skakigt, även om de flesta av bankerna har passerat Europeiska centralbankens senaste stresstest. Grekland behöver fortfarande få sin statsskuld reducerad, samtidigt som Italien och Frankrike står med stora olösta problem.

För Sverige betyder allt detta att framtidsutsikterna på åtskilliga sätt är osäkra. En bräcklig konjunktur i omvärlden betyder att även vår export utvecklas svagt. Svensk industri, som påverkas mest av bristen på utländsk efterfrågan, håller då också tillbaka sina investeringar.

Detta kan inte, mer än delvis, kompenseras av att hemmamarknaden går relativt starkt. Efterfrågan kommer från hushållen som, utifrån en stadig inkomstökning, kan fortsätta att höja sin konsumtion. Offentlig konsumtion stiger också, liksom bostadsbyggandet.

Sammantaget räcker det för att Sverige ska få en BNP-tillväxt på 1,7 procent i år och sedan 2,3 procent under 2015 samt 3,1 procent under 2016, enligt KI:s nya prognos. Det låter kanske inte så illa, men är väsentligt mindre än vad KI räknade med i augusti (se grafiken). Sedan dess har utsikterna hunnit bli betydligt sämre.

KI:s prognos för nästa år är också lägre än vad andra prognosmakare har räknat med. Regeringen trodde i budgeten på en BNP-ökning med 3,0 procent under 2015. Riksbanken justerade så sent som i tisdags ned sin bedömning från 3,0 procent till 2,6 procent.

Naturligtvis vet ännu ingen säkert hur det kommer att bli under 2015 – och det finns åtskilligt som inte går att förutse. Men med tanke på riskerna i omvärlden kan KI mycket väl höra till dem som får någorlunda rätt. Även på hemmaplan finns sådant som håller tillbaka en uppgång.

Dit hör att hushållen tycks ha blivit mer försiktiga och sparar åtskilligt. Storstädernas höga bostadspriser kan vara en anledning, särskilt inför risken att det ska slå om till ett större prisfall. Bankernas krav på amortering av bostadslånen har också skärpts, långt innan Finansinspektionens kommande regler finns på plats.

Arbetslösheten är alltjämt relativt hög, men på långsam nedgång. Sysselsättningen väntas fortsätta stiga, trots ganska trög tillväxt i ekonomin. Det är förstås positivt, men har också den mörka sidan att produktiviteten stiger mycket långsamt.

Det bådar inte särskilt gott beträffande det framtida utrymmet för inkomstökningar och skattefinansierade reformer. Faran finns att Sverige, liksom stora delar av världen, är inne i en långvarig period av svag tillväxt. Men sådant följer ofta efter stora finanskriser som de senaste årens, även om detta gärna glöms bort.

Johan Schück johan.schuck@dn.sesamhällsekonomisk krönikör. “

DN 19 dec 2014:

“Det svenska lantbruket är en livlina vi inte får strypa

Livlinan, navelsträngen, pulsådern – viktiga ord för oss. Att omsätta detta till vår livsmedelsförsörjning – i ett land som tack och lov varit förskonade från krig, elände och epidemier – visar hur sårbara vi är.

Vi lever i förvissningen om att det finns mat i affären. Fler och fler bor i städer och vi har till stor del förlorat kunskapen att själva odla och ta tillvara.

Samtidigt står världen inför en utmaning av ofattbara mått. En växande befolkning behöver mat, krigshärdar blossar upp, fattigdomen sprider sig och allt fler hamnar i en otrygg matförsörjning. Medierna rapporterar om olika epidemier. Det kan ge bristsituationer. Som det lilla landet i Norden blir vi lätt marginaliserade. Det är denna uppenbara fara som jag saknar i debatten.

Vi har inga livsmedelslager, utan all vår mat befinner sig under transport. Det kallas ”just in time”-logistik. Ingen tror väl på riktigt något annat än att livsmedels-transporterna från kontinenten väljer andra mål när bristen blir påtaglig och riskerna med att köra till Sverige är större än vinsterna. Efter ett fåtal dygn skulle butikernas hyllor gapa tomma.

Frågorna hopar sig. Har vi verkligen gjort riktiga prioriteringar? Vi importerar mycket livsmedel – är detta långsiktigt hållbart? Har vi tappat kontakt med och förståelse för den svenska bonden och livsmedelsproduktionen?

Den politiska agendan blir alltmer kamouflagefärgad. Stöd- och samarbetspartier till S vill dessutom öka kostnaderna för lantbrukssektorn – vilket får betraktas som ett rejält självmål.

Ska då vi, som bor i ett land med gott om vatten, mark och friska djur, med höga säkerhetskrav på vår livsmedelsproduktion, verkligen lägga all energi på att diskutera var den billigaste maten finns? Ska vi stillatigande acceptera att allt fler gårdar läggs ner och allt färre hektar jordbruksmark odlas?

Det är dags att tänka till!

Som bondeledare i en lokalförening i LRF (Lantbrukarnas Riksförbund) anser jag att det behövs:

en sårbarhetsanalys över hela livsmedelsförsörjningen inklusive transport- och logistikfrågorna,

att självförsörjningsgraden måste diskuteras och sannolikt avsevärt förbättras,

att man inom totalförsvaret lyfter frågan om beredskapslager för livsmedel och andra förnödenheter.

Östen Ramneskär, Ordförande Bokenäsets Lrf, Bohuslän “

DN 19 dec 2014:

“Besparingarna tas på andra områden

Protesterna och kritiken gav resultat. Alliansen drog i sista stund tillbaka förslaget om nedskärningar av stödet till kulturtidskrifterna. Men nu ska pengarna sparas på annat håll i stället.

Alliansen tar tillbaka förslaget om en 80-procentig nedskärning av kulturtidskriftsstödet. När riksdagen debatterade kulturutskottets beslut i går yrkade ordföranden Per Bill (M) på återremiss av ärendet. Vad pengarna ska sparas på i stället var i går kväll ännu oklart.

– Vem är det nu som kommer att drabbas? Är det någon som inte har lika starka röster – som barnen eller biblioteken? frågade kulturminister Alice Bah Kunkhe (MP) när hon gick upp i riksdagens talarstol i slutet av debatten.

Beslutet om kulturbudgeten skjuts upp till på fredagen. Dessförinnan ska Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna i kulturutskottet enas om var 15 miljoner kronor ska sparas i stället. Sannolikt fördelas besparingen på den totala kulturbudgeten och ett nytt beslut väntas senast före helgen.

– Vi är en lyssnande allians. Om vi hittar ett sätt att lösa ett problem, så jobbar vi ända in i kaklet för att hitta en lösning och det har vi gjort nu, säger Per Bill till DN.

Men så sent som häromdagen så sa ju du att det skulle bli en besparing på kulturtidskrifterna?

– Vi har vridit och vänt på varenda sten som finns. Nu har vi hittat ett sätt hur vi ska lösa det.

Sent på torsdagseftermiddagen höll kulturutskottet ett extra sammanträde. Efter mötet ska alliansens nya besparing bli offentlig.

Madeleine Sjöstedt (FP), tidigare kulturborgarråd i Stockholm, är en av de borgerliga politiker som starkast kritiserat kulturutskottets beslut i fredags.

– Det här betyder att kulturtidskrifterna kan fortsätta med sitt viktiga arbete och att Sveriges riksdag har gjort en folkbildningsinsats för det svenska folket. 10TAL, Karavan och Orkesterjournalen kan nu fortsätta att vara viktiga instrument inom sina områden. Det här har varit fånigt på något sätt med tanke på hur små pengar det rör sig om. Det är en stor lättnad, säger hon.

Björn Wiechel är socialdemokratisk ledamot i kulturutskottet, där även Miljöpartiet och Vänsterpartiet har motsatt sig den planerade nedskärningen av tidskriftsstödet.

– Alliansen har ju inte ökat kulturanslaget så besparingen måste komma någon annanstans ifrån. De är nu skyldiga att vara mycket tydliga med varifrån pengarna ska tas.

Vad fick Alliansen att dra tillbaka sin budgetbesparing?

– Att vi socialdemokrater i kulturutskottet har legat på om detta och debatten i traditionella och sociala medier där det har argumenterats för varför tidskrifterna är så oerhört viktiga. Den här besparingen var inte så genomtänkt, säger Björn Wiechel till DN.

Förslaget om att skära ned kulturtidskriftsstödet med 80 procent har mötts av svidande kritik på landets kultursidor. Under parollen ”Rädda kulturtidskrifterna från schavotten” demonstrerade i onsdags författare, redaktörer och läsare på Mynttorget i Stockholm, där aktuella kulturtidskriftsnummer utsattes för en bokstavlig nedskärning i en pappersskärare. Författaren Jonas Gren, redaktör på 10TAL och Klimatmagasinet Effekt, var den som kläckte idén om en tidskriftsgiljotin:

– Det här är verkligen en kollektiv arbetsseger. Att synas som kroppar tillsammans utanför riksdagen i går var viktigt, men vad som gett resultat är framför allt det gemensamma arbetet där alla i tidskrifts-Sverige har engagerat sig. Så otroligt många berättelser om vad kulturtidskrifter betyder för Sverige har lyfts fram. Att mötas manifesterade en vägran att acceptera förlust, säger Jonas Gren till DN.

Johanna Palmström, redaktör för tidskriften Bang, var en av de som talade på demonstrationen.

Hur ser du på kovändningen och vad betyder den för Bang?
– Först och främst, vilket fantastiskt stöd som har visats för kulturtidskrifterna! Nu håller vi tummarna för att utskottet delar upp besparingen mellan alla berörda. Litteraturen och tidskrifterna behöver varandra. Vi hoppas nu kunna återgå till våra planer för 2015. Bang kommer att fortsätta driva antirasistisk och feministisk debatt, säger hon.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se

Detta har hänt.

När den rödgröna budgeten föll i riksdagen blev det nödvändigt att spara 15 miljoner kronor på kulturutgiftspost 3.1.

Först beslutades att pengarna skulle tas från litteraturstödet, men efter ett möte med Svenska förläggareföreningen i onsdags förra veckan ändrade sig Kulturrådet och i fredags avslöjade DN att pengarna i stället skulle tas från kulturtidskriftsstödet.

Kritiken mot den nära 80--procentiga besparingen blir massiv på kultursidor och sociala medier. Även borgerliga politiker som Madeleine Sjöstedt (FP), Lena Adelsohn Liljeroth (M) och Cecilia Wikström (FP) kritiserar beslutet. Per Bill (M), ordförande i kulturutskottet, säger sig vara beredd att överväga andra möjligheter.

På tisdagen meddelade Per Bill att förslaget om nedskärning ändå står fast.

På onsdagsförmiddagen hölls manifestationen ”Rädda kulturtidskrifterna från schavotten” på Mynttorget i Stockholm. Några hundra personer deltog, bland annat många företrädare för kulturtidskrifterna, utanför riksdagen. Bland talarna fanns DN:s kulturchef Björn Wiman. “

DN 19 dec 2014:

“Björn Wiman: Trots lättnaden skrämmer okunskapen

Under en manifestation på Mynttorget utanför riksdagen i onsdags läste jag upp namnen på de borgerliga politiker i kulturutskottet som var på väg att göra sitt livs politiska misstag. Frågan om stödet till de svenska kulturtidskrifterna var inte från början – och skulle inte heller ha behövt bli det – partipolitiskt definierad eller särskiljande över blockgränserna. Det var ett misstag som det gick prestige i.

Den tanke som ligger till grund för tidskriftsstödet är bildningstanken: tron på varje individs möjligheter att växa och utvecklas inom de områden som hon eller han själv väljer, oavsett hur ”breda” eller kommersiellt gångbara de är. Det är en sant liberal idé – och tidskriftsstödet har de senaste dagarna mycket riktigt försvarats av en rad engagerade borgerliga politiker, som gissningsvis verkat i kulisserna för att få sina allianskollegor att inte begå detta irreparabla ingrepp i den svenska offentligheten.

Vad som trots dagens lättnad ändå skrämmer är den bottenlösa okunskap som lagts i dagen kring kulturtidskrifternas roll. Svenska politiker var bara några timmar från att radera ut en traditionstyngd, välfungerande och vital del av samhällslivet, med konsekvenser för både medier, bokförlag och universitet.

Sverige är ett litet språkområde. Svenska kulturtidskrifter är inte, ska inte vara och kommer heller aldrig att bli publikdragare eller digitala klickmagneter. Deras roll i den offentliga näringskedjan är en annan: den syresättande. För denna livsnödvändiga funktion är 15 miljoner inte bara en rimlig peng. Det är rena gåvan.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN 19 dec 2014:

“Naturligt att Konstnärsnämnden förlitar sig på UD

Rektorn för Konstfack, Maria Lantz, påstår den 12 december att ett förmynderi tagit plats på Konstnärsnämnden, den statliga myndighet som har till övergripande uppgift är att främja möjligheter för konstnärer att vidareutveckla sitt konstnärskap (DN). Det som upprör henne är att Konstnärsnämnden numera följer UD:s rekommendationer när det gäller vistelse i riskfyllda områden i världen. Det stämmer att Konstnärsnämndens styrelse har fattat ett policybeslut att följa UD:s rekommendationer. Vi följer därmed andra myndigheter som hanterar utbyte med andra länder.

I den här frågan bör staten betraktas som en enhet. UD är den instans som är bäst på att göra riskbedömningar. Det är också UD som förväntas ta ansvaret om krissituationer uppstår. Konstnärsnämnden är statens expertmyndighet gällande konstnärers villkor. Att vi håller oss uppdaterade om världsläget är ett ansvar, och ett uttryck för omsorg om människors liv, inte ett sätt att utöva förmynderi, vilket Lantz antyder.

Vår policy gäller när konstnären specifikt anger att stödet gäller en resa till ett utpekat utsatt område. Men en policy är inte att förväxla med en lag eller föreskrift. En policy ska vara till hjälp för orienteringen i beslutsfattande och kommunikation. Konstnärsnämnden avråder alltså inte generellt från resor till Indien, Israel, Filippinerna, eller Thailand, så som Lantz påstår. Däremot är vissa avgränsade delar av dessa länder just nu så oroliga och

krigshärjade att initierade bedömare på UD anser det farligt att vistas där.

Bildkonstnären Lina Selander hade alltså, tvärt emot vad som påstås, kunnat få stöd för en vistelse i Hebron på Västbanken (det är Gaza som UD avråder ifrån när det gäller Palestina). En annan av Lantz farhågor gäller Nima Sarvestanis projekt i Afghanistan. Om vi fått samma ansökan i dag hade den granskats noga av oss och eventuellt föranlett vidare diskussion med ansökaren och UD.

Konstnärsnämnden stödjer också i fortsättningen och med ökande resurser svenska konstnärer som vill arbeta i utlandet. Vi ser deras närvaro som särskilt viktig i länder med svaga demokratiska traditioner och/eller bristande respekt för mänskliga rättigheter.

Konstnärsnämndens policy kan givetvis ha betydelse för de ytterst få som trots svåra säkerhetslägen överväger att arbeta i områden som UD avråder ifrån. Det står givetvis konstnären helt fritt att genomföra sina planer, men då utan finansiering från Konstnärsnämnden.

Gunilla Kindstrand Ordförande I Konstnärsnämnden “

DN 19 dec 2014:

“Därför tror skolforskare inte längre på disciplin

I dag börjar jullovet för elever runt om i landet. Skolan de går i ifrågasätts ständigt – med Jan Björklund etablerades bilden av ett akut behov av tidiga betyg och hårdare disciplin. Men är det vägen? Eva-Lotta Hultén diskuterar ny forskning om lärande.

Det senaste året har allt fler börjat ifrågasätta idéerna om hårdare krav och tidigare betyg i skolan. Det gäller även liberala debattörer, och från forskarhåll har kritiken varit hård länge. När en ny regering röstades fram i september var vi därför många som hoppades på att det skulle leda till en ny skolpolitik. Riktigt så enkelt blev det nu inte. Alliansen, med stöd av Sverigedemokraterna, kan fortsätta diktera villkoren för skolan. Det ger anledning till oro även för kommande kunskapsresultat.

När Jan Björklund förra året presenterade sin utredning om forskningsstödet för hans reformer (”Det tar tid”), konstaterade den handplockade utredaren på punkt efter punkt att stödet antingen var svagt, obefintligt eller att det saknades forskning. Björklund hävdade ändå att rapporten visade på goda effekter för hans reformer (och eftersom journalister i dag inte har tid att läsa långa utredningar så uteblev ifrågasättandet).

Förvrängning är en metod som Björklund använt sig av under hela sin karriär som skoldebattör och skolminister. När han började hävda att det gick dåligt för den svenska skolan presterade Sverige exempelvis

över, eller en bra bit över genomsnittet i alla Pisadelarna. Men Jan Björklund har varit skicklig på att formulera sig och servera medierna det de vill ha: kris och konflikter.

Journalister har inte varit svårbedda när det gällt att framställa en kamp mellan dem som är emot kunskap, de flummiga, och dem som är för; trots att några debattörer som är emot ”kunskap” inte finns. Bara debattörer som vill nyansera synen på vad kunskap är, vilken kunskap som är viktig och på hur skolan bör arbeta för att förmedla den. I spalter och debattprogram har det också varit fritt fram för vilt tyckande utan grund i någon kunskap om hur lärande går till. Lite paradoxalt eftersom de där tyckarna så unisont framhållit vikten av mer kunskap i skolan. Är kunskapsinhämtning bara för elever?

Så har den tydliga kampen mellan ”kunskapsskolan” och ”flumskolan” blivit ett självspelande piano de senaste 15 åren. Men inte mycket är nytt när det kommer till skolan. Under hela 1900-talet har striden mellan ”traditionalister” och ”progressivister” rasat. Kort sammanfattat anser de förra att kunskap är fakta som ska förmedlas från lärare till elev med traditionella metoder och är lätt mätbart, och de senare att kunskap är processbaserad och måste sättas i relation till eleven och omvärlden – meningsfullhet är ett nyckelord. Skillnaderna kan också beskrivas i synen på eleven som passiv mottagare eller som aktiv medskapare av kunskap.

Det var kring det förra sekelskiftet som ett ifrågasättande av den etablerade skolan började få fäste både i USA och i Europa. Nytänkarna vände sig emot skolans fixering vid drill och disciplin, den skarpa ämnesuppdelningen och bristen på anpassning till individerna. Den amerikanske pedagogen John Dewey drev en experimentskola i Chicago där ett friare undervisningssätt prövades och han blev progressivismens främste företrädare. Inte bara tankens utan också handens kunnande skulle ses som viktigt. Eleverna skulle uppmuntras att tänka och ifrågasätta, ämnesuppdelningen brytas upp, undervisningen kopplas till samhället utanför skolan och hänsyn tas till elevernas kunskaper och intressen. Hans idéer fick stor spridning. I Sverige fick Ellen Keys bok ”Barnets århundrade”, med liknande tankar, stort genomslag och spreds även den internationellt. Men det är skillnad på teori och praktik. Visserligen öppnades skolor som byggde på progressivismens idéer. Göteborgs högre samskola, som startade redan 1901 (av en grupp liberaler) och internatet Viggbyholmsskolan, som drog igång 1928, är några exempel, men de var få. Något bredare genomslag i skolan generellt var det inte tal om. Efterhand smög sig Deweys idéer ändå in i skolmedvetandet och i läroplanerna, både under socialdemokratiskt och så småningom borgerligt styre. Exempelvis folkpartiet stod periodvis tydligt på den progressiva sidan (den så flumanklagade läroplanen från 1994 antogs under borgerlig regering, liksom den föregående från 1980; så när Jan Björklund går på om den *socialdemokratiska* flumskolan måste det alltså vara den skola som styrdes av läroplanen från 1969, och dem före det han avser).

Under 70-talet kan man börja tala om en ”statsprogressivism” i Sverige med stark inriktning på individualisering av undervisningen – men i övrigt ganska urvattnad, som progressivism betraktad. Det fanns ändå de som tyckte att allt hade gått för långt och ville se en återgång till det som varit. Den så kallade Kunskapsrörelsen växte sig under slutet av 70-talet och början av 80-talet stark. Skolan anklagades för slapphet, låga krav och bristande ordning. Dess företrädare ville se traditionell undervisning, mer prov, läxor och betyg, färre grupparbeten och mindre elevinflytande. Ändå gick det bra för de

svenska eleverna. Så vad handlar traditionalisternas oro om? Är det en rädsla för det man har svårt att begripa?

Det är inte lätt att förändra skolan. Alla har vi gått där, alla vet vi hur en riktig skola ”ska” se ut. Traditionalisternas budskap har en fördel gentemot progressivisternas genom att vara enkelt: tala om för eleverna vad de ska kunna, förhör dem, sätt betyg, klart. Progressivisterna envisas med att resonera och relativisera – det de säger kräver mer ansträngning att förstå. Det kräver helt enkelt den förmåga att reflektera och tänka kritiskt som de förespråkar att skolan ska arbeta med att utveckla.

Samtidigt har det ibland funnits fog för en del av traditionalismens kritik mot det progressiva arbetssättet. På sina håll har det förekommit för mycket ogenomtänkt grupparbetande, elever i behov av styrning har släppts vind för våg, och kanske söker inte alla elever kunskap av sig själva. Men lösningen på det kan inte vara att avskaffa grupparbeten eller eget arbete, eller att utgå från att barn bara lär sig med hjälp av piskor och morötter. Samhället behöver ju människor som kan arbeta i grupp, därför bör barn träna på det i skolan. Vi behöver människor som kan ta ansvar för sitt eget lärande och driva projekt, därför behöver de träna på det med. Samhället behöver också nyfikna människor som vågar ta initiativ, därför måste skolan vara försiktig så att man inte tar de egenskaperna ur eleverna. Inte bara *vad* vi undervisar om utan också *hur* är av stor betydelse för hur barn lär och utvecklas. Och barn är inga datorer som ska programmeras, relationer spelar roll. Ropen på att lärare bara ska undervisa och inte behöva lägga kraft på det sociala är absurda. Framför allt för yngre barns lärande är relationen till läraren mycket viktig. Forskaren Lennart Grosin, som studerat vad som gör skolor effektiva, kallar det för pedagogisk kärlek.

Dagens progressivister hävdar att ansvarstagande, samarbetsförmåga, initiativkraft och kritiskt tänkande inte är något man enkelt kan mäta. Traditionalismens rigida kunskapssyn och mätfixering riskerar därför få dessa, och många andra svårmätbara förmågor, att hamna i skymundan. Det gynnar varken samhället eller individerna på sikt, och det riskerar dessutom att få många unga att tycka att skolan är dödande tråkig. Varför ska vi göra så, när det nu inte finns några kända motsättningar mellan faktakunskapande och eget tänkande, initiativtagande, elevinflytande och kreativitet? Tvärtom, den som drivs av lust att lära lär sig bättre och kunskaperna sitter kvar längre.

Striden mellan traditionalister och progressivister är i dag, precis som för hundra år sedan, internationell. I USA fick traditionalisternas vurm för tester, kontroller och tragglande starkt fäste under president Bush, med bland annat programmet No child left behind. Barack Obama tog över stafettpinnen och sjösatte Race to the top.

Men denna mät- och disciplinkultur har börjat möta alltmer motstånd. En av de främsta kritikerna är numera Diane Ravitch, utbildningsprofessorn som en gång var med och utformade No child left behind. Hon har, efter att ha studerat effekterna, kommit till slutsatsen att de reformer hon då rekommenderade är kontraproduktiva och skriver nu kritiska böcker och artiklar om det negativa med mätande och testande.

I sin bok ”The death and life of the great American school system” konstaterar hon: ”Skolan misslyckas om elever lämnar den med kunskapen om hur man väljer rätt svar på en flerialternativsfråga men är oförberedda för att leva tillfredsställande liv, agera som ansvarsfulla medborgare och göra goda val för sig själva, sina familjer och

samhället.” Och i våras skrev hon tillsammans med en lång rad skolforskare från bland annat USA, England, Nya Zeeland, Kanada och Sverige ett öppet brev, publicerat i The Guardian, till OECD:s utbildningsenhetschef Andreas Schleicher, där de uttryckte sin stora oro för vad Pisatesterna (som det är OECD som står bakom) gör med skolsystemet: mätfixering, kortsiktighet, ytlig syn på lärande, en reducering av skolans uppgift till att bara handla om samhällsekonomi och inte om demokrati och välbefinnande, främjandet av vinstdrivande företag i skolans värld, ökad stress för både lärare och elever, mindre professionell frihet för lärarna och en mer ensidig undervisning.

Också i Sverige har kritiken mot det myckna testandet, tidigare betyg och mer disciplin alltså börjat komma upp. För inte länge sedan hade traditionalisterna det självklara tolkningsföreträdet och närmast monopol på att synas i medierna. Så är det inte längre och det har vi alla stor anledning av känna hoppfullhet inför. Människan och lärandet är så oerhört mycket mer komplext och fantastiskt än vad traditionalismen låter oss tro.

Eva-Lotta Hultén “

DN 19 dec 2014:

“Här är varenda lägenhet unik

Unik. Unikare. Unikast. I Stockholm ligger just nu närmare hundra annonser med ”unika” lägenheter ute på Hemnet. Men vad innebär det att en lägenhet är unik? I Sundbyberg är en lägenhet som har ett ”unikt gavelläge” till salu. I Norra Djurgårdsstaden byggs just nu ett hus så unikt att varenda lägenhet i huset har ett unikt läge.

Stockholm stad kallar det för ett av Europas mest omfattande stadsutvecklingsområden. Och ett utvecklingsområde är det sannerligen. Det är fler traktorer än människor ute på gatorna, och än så länge är det långt var till dess att alla häftiga konceptskisser har realiserats.

Busstrafiken har inte riktigt börjat gå som den ska än, så om man bor här är bil än så länge nästan ett måste. Nästan varenda bil i området är en kombi av nyare modell. Volvo eller Audi, antingen mörk eller röd.

På trottoaren ligger ett tjugotal ihoprullade gräsmattestrippar tätt intill varandra och väntar på att få bli någons baksida. Men än är det långt kvar. Traktorerna på byggarbetsplatsen gräver fortfarande jord. Än är det långt kvar innan det enorma huset på Husarvikgatan 16 är färdigbyggt. Huset står klart under 2016.

Redan nu är lägenheterna ute till salu. På bostadsportalen Hemnet ligger tre lägenheter ute på samma adress. Bostäderna på de digitala konceptbilderna ser imponerande ut. Och dyra. Svindyra. Utgångspriset ligger på knappt tio miljoner, men om man har råd kan

man få något mer än 132 kvadratmeter vid vattnet. Man får någonting mer än stora glaspartier och takaltan.

Man får ett unikt läge.

Varför är läget unikt? Undrar den nyfikne. Skeptikern kanske påpekar att ungefär 15 000 personer kommer att flytta in i området. Eller att det ligger ett gammalt hus precis bakom de planerade jätte-lägenheterna som haft samma utsikt. Eller att det ligger minst tre exakt likadana lägenheter bredvid varandra med precis lika unika lägen i samma hus.

Men mäklaren ljuger inte. Det är klart att läget är unikt. För faktum kvarstår ju, ingen annan kommer att kunna köpa exakt den lägenheten på exakt den våningen med exakt den utsikten. Den exklusiviteten går inte att få för pengar.

Ordet ”unikt” har letat sig in i allt fler mäklarannonser under de senaste åren. En lägenhet är ditt hem. Du är unik, och ditt hem måste passa just dig och ingen annan.

År 2011 gjorde boendemarknadsplatsen Bovision en studie av de vanligaste adjektiven i mäklarannonser. Mer än 11 000 bostadsannonser och en halv miljon ord analyserades. Inte oväntat var ”stor” det vanligaste, tätt följt av ”ljust”. Men även mer diffusa, luddiga beskrivningar var vanligt förekommande. ”Charmig” ligger på plats 21. ”Bästa” på plats 24. ”Populära” på plats 36. På plats 45 ligger ”Unikt”, två platser före det mer informativa ”Stambytt”.

Vad som gör en lägenhet unik är svårt att sätta fingret på. Av bostäderna som just nu är ute till salu finns en i Sundbyberg. Den är inte unik på grund av det faktum att den ligger i Sundbyberg, Sveriges just nu snabbast växande kommun, utan av en helt annan anledning.

Lägenheten ligger i ett hörn. En gavellägenhet. Helt unik i sitt slag.

Inte heller här är det en lögn. Lägenheten ligger onekligen i ett hörn, och bortsett från lägenheterna under eller över ligger ingen annan lägenhet i just det här hörnet. Faktum är att lägenheten är helt unik i att ligga i ett hörn på den våningen i det huset.

”Jag skulle i stället framför allt vilja se den här rapporten som en bild av svenskarnas engagemang i sitt boende. Att boendet har blivit ett sätt att förverkliga sig själv, en livsstil och ett intresse”, skriver rapportförfattaren på Bovision om hur mäklarspråket förändrats. Han har en poäng.

För att bli oersättlig måste man vara annorlunda, sa Coco Chanel. Hennes ord gäller än i dag, kanske mer än någonsin. Inte minst om du jobbar som mäklare.

Anton Säll anton.sall@dn.se

Fakta. Topp 50

Här är de vanligaste adjektiven i mäklarannonserna:

1. Stor
2. Ljust
3. Vackra
4. Öppen
5. Bra
6. Högt
7. Fin
8. Härlig
9. Rymlig
10. Trevlig
11. Lugnt
12. Nytt
13. Belägen
14. Genomgående
15. Modern
16. Välplanerad
17. Helkaklat
18. Fantastisk
19. Fräscht
20. Perfekt
21. Charmig
22. Vit
23. Mindre
24. Bästa
25. Låg
26. Liten
27. Underbar
28. Nyrenoverat
29. Trivsamt
30. Mysig
31. Välskött
32. Bekvämt
33. Inglasad
34. Naturskönt
35. Barnvänligt
36. Populära
37. Gamla
38. Äldre
39. Renoverad
40. Attraktivt
41. Övre
42. Lättskött
43. Soligt
44. Generös
45. **Unikt**
46. Utmärkt
47. Stambytt
48. Insynsskyddad
49. Fri
50. Spännande

Källa: Bovisions studie 2011

Bostadsmäklaren: Jag undviker ord som ”sjöglimt”

Charlotte Winqvist är mäklare på Fastighetsbyrån och en av två mäklare som ansvarar för försäljningen av lägenheterna på Husarviksgatan. Hon berättar om vad som gör ett boende attraktivt vid marknadsföringen av lägenheten.

Varför är det här läget unikt?

– Enligt mig är det här ett unikt läge eftersom du som boende aldrig kommer att kunna få någon granne framför fastigheten. Man har både Husarviken samt Nationalstadsparken framför byggnationen. Det kommer aldrig att byggas någonting framför dig, och det ger ett väldigt unikt läge.

Vad är det främst som lockar spekulanter?

– Det finns olika saker som är attraktiva för olika personer. Alla har olika behov. Men hur planlösningen ser ut och om den går att ändra på är något som många värdesätter. Dock är det viktigt att alltid få ett godkännande av bostadsrättsföreningen innan man ändrar en planlösning.

Vad tänker du om ord som ”unik” eller ”trivsam” i en annons?

– Jag försöker att inte använda sådana ord särskilt ofta. Trivsamt kan vara en sak för dig och en helt annan sak för någon annan. Det är en definitionsfråga. Men det är klart, om det är ett väldigt bra läge som i det här fallet så trycker jag på det. Det är ett unikt läge. Dessutom är arkitekturen unik i sitt slag.

– Men jag brukar försöka undvika ord som exempelvis ”sjöglimt”. Det blir lite töntigt om man då knappt kan se vattnet. Det är bättre att trycka på lägenhetens bra saker.

Skulle du säga att man säljer en livsstil mer än en bostad i vissa fall?

– Ja, så kan det vara. Jag har till exempel sålt en hel del bostäder på Gärdet. Där är det många som har hund och gillar att motionera och vill ha närheten till grönområden. Eller om vi har en lägenhet nära Stureplan. Då kan det kanske vara någon person som gillar pulsen kring Stureplan.

Anton Säll anton.sall@dn.se

DN 19 dec 2014:

“Språkvårdaren: Slitaget gör att orden tappar i värde

I sak är det inte fel att alla lägenheter är unika, men en överanvändning av ordet leder till en devalvering av betydelsen, tror språkvårdaren och författaren Catharina Grünbaum.

DN:s tidigare korrekturchef Catharina Grünbaum är språkvårdare och skrev tidningens språkspalt mellan 1989 och 2010. Hon är dessutom ledamot i mediespråkgruppen och har bland annat tilldelats Svenska Akademiens språkvårdspris.

Hon är tveksam till den frikostiga användningen av adjektiv som egentligen inte säger någonting alls om själva lägenheten.

– ”Unikt” i mycket strikt betydelse betyder enastående. Att det bara finns ett av detta. Men det finns många saker som kan vara unika på många olika sätt, säger hon.

Vad tjänar man på att använda ordet ”unikt”?

– ”Unikt” är ett värdeladdat ord, och vi är ganska ense om hur just värdeladdningen ska tolkas. Läget för en lägenhet med utsikt över en industrigård räknas inte in som unikt, men när en gammal villa ligger vid vattnet, vilket inte är helt ovanligt, då drar man till med ”unikt”. Det här är ju vanligt i mäklarspråk, och slitaget bidrar till att ordet tappar i värde.

En lägenhet till salu har ”ett unikt gavelläge”, enligt annonsen. Vad tänker du om det?
– Det blir ju bara löjligt. Gavellägenheter finns väl också i husen intill med utsikt över samma område.

Varför använder man ordet ”unikt”?
– Det är naturligtvis för att framhålla att det inte finns gott om den här typen av boende. Man får någonting extra.

Borde mäklare sluta beskriva sina lägenheter som unika?
– Det vore i alla fall bättre att ransonera ordet lite mer. Då kan man få folk att inse att unikt är något mycket ovanligare än vad mäklarna vill framhålla. Det intressanta är att när mäklare skriver ”strålande läge” verkar det mer unikt än ”unikt läge”.

Anton Säll anton.sall@dn.se

20 december 2014.

DN 20 dec 2014:

“Nära men långt borta

Det har blivit som ett mantra. Varje gång övriga partiers förhållningssätt till SD debatteras, vid varje tillstymmelse till migrationspolitisk debatt, höjs ett varnande finger: ”Titta på Danmark.” Fingret har höjts många gånger de senaste åren och föga oväntat åkte det återigen upp som reaktion på Göran Hägglunds utspel i torsdags. En ledarskribent på Aftonbladet förklarade i gårdagens ”P1-morgon” att KD-ledarens förslag var ett steg i riktning mot en dansk utveckling.

”Danmark” betyder i detta sammanhang tre saker: 1. Ett växande främlingsfientligt populistparti. 2. Restriktiv invandringspolitik. 3. Politiker från flera partier använder sig av nationalistisk retorik, pratar om muslimer som ett problem och prioriterar danskt egenintresse framför internationella konventioner och öppenhet mot världens fattiga och flyende människor.

Och så här gick det till:

När den socialdemokratiske statsministern Poul Nyrup Rasmussen utlyste val 2001 blev det liberala partiet Venstre största parti och Anders Fogh Rasmussen bildade regering tillsammans med Konservative folkeparti. Det räckte inte för parlamentarisk majoritet och Dansk folkeparti blev stödparti. Det var då det stora skiftet i invandringspolitiken ägde rum. För att få permanent uppehållstillstånd krävdes nu att en person bott sju år i Danmark, från tidigare tre år. En 24-årsregel infördes för den som ville gifta sig och ta med make eller maka från utlandet. Kravet var också att den samlade anknytningen till Danmark

skulle vara större än till något annat land. Invandringspolitiken har skärpts flera gånger därefter, men 2001 är vändpunkten.

Tesen är att om Sverigedemokraterna på något sätt inkluderas i politiska samarbeten, eller om något annat parti rent sakpolitiskt närmar sig SD, så inleds en utveckling som för oss dit Danmark är i dag.

Länderna har stora likheter. Höga skatter och offentligfinansierad välfärd, proportionella valsystem, exportberoende ekonomier och mycket annat. Därför kan det verka sannolikt att det som skett i dansk politik lätt kan komma att inträffa i Sverige. Ett litet oförsiktigt steg och vips rullar vi ner för det sluttande planet.

Men skillnaderna mellan länderna är större än vad den som argumenterar på det sättet låtsas om. Det danska skeendet tog sin början långt före 2001.

Under 1980-talet kom den första stora flyktingvågen till Danmark som en följd av kriget mellan Iran och Irak. Redan då visade opinionsmätningarna att det fanns ett utbrett motstånd mot invandringen. Dansk folkepartis föregångare, det högerpopulistiska Fremskridtspartiet med den yvige Mogens Glistrup i spetsen, fångade upp och artikulerade en del av motståndet. Men skepsisen fanns inte bara i dessa kretsar.

Jacob Christensen är statsvetare och undervisar på socionomutbildningen vid universitetet i Odense. Han framhåller att liberala Jyllandsposten, Danmarks största dagstidning, alltsedan 1980-talet har drivit en invandringskritisk linje. (Det var för övrigt samma tidning som 2005 beställde och publicerade de så kallade Muhammedkarikatyrerna.) Christensen berättar också om splittringen inom Socialdemokraterna på 1990-talet. Politikerna i folketinget var för en generös invandring, men på kommunal nivå var stämningen en helt annan. Och när Dansk folkeparti växte sig allt större runt millennieskiftet kom väljarna i första hand från Socialdemokraterna.

I Sverige har de åtta åren med borgerlig regering medfört en mer kunskapsinriktad skolpolitik, en arbetslinje med åtstramade bidrag och sänkta skatter på arbete, mer av valfrihet i välfärden, samt en liberalare migrationspolitik. Förändringarna är påtagliga men förhållandevis ideologiskt odramatiska.

I Danmark var de borgerliga regeringarnas fokus mellan 2001 och 2011 rätt annorlunda och mer stridslystet. Anders Fogh Rasmussen var framför allt inriktad på att förändra värderingarna som präglade det danska samhället. Han ville uppvärdera den klassiska bildningen och det danska kulturarvet. Han gick till storms mot det politiskt korrekta, det kulturradikala, det kulturrelativistiska, synen på medborgaren som objekt för politikernas förbättringsvilja. Den åtstramade invandringspolitiken ackompanjerades av en delvis nyuppväckt dansk-nationalism och passade ganska bra in i Fogh Rasmussens projekt. Den kan inte bara ses som en eftergift åt Dansk folkeparti.

Poängen är att trots geografisk närhet är det politiska avståndet mellan Sverige och Danmark stort. Den migrations- och integrationspolitiska debatt som har börjat föras i Sverige inom de borgerliga partierna har helt andra förtecken än den danska. Den som vill tysta åsiktsutbytet genom att hänvisa till Danmark låtsas inte om hela bilden utan skär ut de små delar som bekräftar tesen.
DN 20/12 2014 “

DN 20 dec 2014:

“Varning för vilda vänstern

Lilla Grekland utlöste den stora eurokrisen för fem år sedan, när det kröp fram att staten fuskat med siffrorna för att dölja ett jättelikt budgetunderskott. Efter en brutal lågkonjunktur och drakoniska besparingar växer nu faktiskt ekonomin. Värre är det med politiken.

Få bryr sig om vem som är landets president, men runt den ceremoniella posten utspelar sig ett drama med oklara följder. Egentligen skulle parlamentet göra sitt val i februari, men premiärminister Antonis Samaras har tidigarelagt processen. I den sista omgången den 29 december måste vinnaren samla 180 av 300 röster, annars blir det automatiskt nyval till parlamentet. Regeringens kandidat fick i veckan bara 160.

Skälet till att Samaras ändrade tågordningen är att han ville städa undan valproblematiken från förhandlingarna med EU om nödlånens vidare öde. Totalt har 240 miljarder euro slussats till Grekland sedan 2010.

Men i ett nyval kan vänsterpopulis-tiska Syriza bli störst, vilket renderar 50 bonusmandat i parlamentet. Även om partiet inte får egen majoritet skulle det sannolikt leda regeringen.

Syriza vill skriva ned Greklands skulder. Där finns en logik: de utgör 175 procent av BNP, och ingen vettig människa tror att alla lån någonsin kommer att betalas. De privata fordringsägarna är nästan borta, så Europas skattebetalare skulle få ta smällen, men det lär ske förr eller senare. Ett kvarstående bekymmer är hur EU ska förklara en efterskänkning för andra länder med stora skulder.

Det stora problemet med Syriza är dess så kallade ekonomiska program.

Grekland hade fram till krisen levt med en ständigt växande och korrupt statsapparat. Nivån på bidrag och pensioner hade ekonomin ingen chans att bära. Syriza vill nu återställa till läget före krisen: höja minimilönen med 50 procent, införa avgiftsfri el för låginkomsttagare, bekämpa arbetslösheten genom att kraftigt bygga ut offentliga sektorn igen.

Hur Syriza ska betala det kalaset vet ingen. Det går att ha många invändningar mot EU:s åtstramningskrav, men Syriza vill skrota alla reformer och privatiseringar som har varit nödvändiga.

Euroområdets skyddsvallar är starkare än 2009. De politiska riskerna är desto större. Det finns gott om höger- och vänsterpopulister i EU som drömmer om att göra en Syriza.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se “

DN 20 dec 2014:

“Inför en förundrad omvärld

Utifrån sedd är den svenska politiska krisen obegriplig. Berättar man om hur begreppen nyfascister och strukturell rasism används blir man knappt trodd.

Välkommen till verkligheten! Så skulle man kunna sammanfatta omvärldens syn på den svenska politiska krisen, utlöst av Sverige-demokraterna (SD). En enda fråga – invandringen – har gjort landet omöjligt att regera. Omvärldens reaktion innehåller beklagande, en del skadeglädje, men ännu mer förvåning.

Detta välskötta Sverige som klarat den ekonomiska krisen bättre än vi? Som vi ser på med både beundran och avund?

Hur är det möjligt?

Européerna förstår bättre när man försöker förklara. Några få statistiska uppgifter brukar räcka: som att Sverige tar emot fler syriska flyktingar än något annat land i Europa. Att Sverige tar emot dubbelt så många flyktingar per capita som något annat OECD-land (världens rikemansklubb). Eller att de utrikes födda står för mer än 40 procent av den långvariga svenska arbetslösheten.

Invandringspolitik i form av sådana kalla fakta brukar även den förvåna omvärlden. Däremot inte att den skapar problem.

Detta är fullkomligt omöjligt, säger man till mig. Tror ni att ni lever i er egen värld med egna regler och lagar? Jämför ni er aldrig med vad som gäller för resten av Europa? Alla behöver vi ju en måttstock. Nej, säger jag. Vi jämför oss med er bara när det ibland sägs att ni måste göra mer än ni gör i dag.

Här brukar mina samtalspartner förläget skruva på sig och låtsas som om de inget hört. Fast de finner sig snabbt: ni svenskar tror alltså att ni är bättre än vi. Men varför skulle ni klara av vad vi redan på långt lägre nivåer har stora problem med? Ni verkar autistiskt förälskade i er egen godhet. Men sådant slutar i hyckleri och självbedrägeri. Och SD är det politiska pris ni betalar för att få uppträda som humanitär stormakt. Det är er egen orealistiska invandringspolitik som skapat detta monster.

Om SD vet mina europeiska samtalspartner kanske inte så mycket, men desto mer om missnöjespartier. SD liknar ett typiskt enfrågeparti av det slag man är van vid på kontinenten; som ingen röstar på för dess syn på daghem, försvar eller skola. Det handlar alltid om den Andre.

Men överdriver svenskarna inte SD:s farlighet? Rasism eller fascism i Sverige har européer stora svårigheter att föreställa sig. Bara den som inte varit i Ungern, Österrike, Frankrike, Irland, Grekland, Kroatien, Bulgarien eller Danmark kan se Sverige som särskilt hotat (listan kan göras längre beroende på i vilket land samtalet förs). När jag säger att begrepp som ”nyfascister” eller ”strukturell rasism” spelar en viktig roll i den svenska diskursen blir jag knappt trodd; i Berlin kommenteras det sarkastiskt med att man inte visste att Sverige står så nära ett *Machtübernahme*.

Ett lyxproblem, heter det. Ni svenskar överdriver. Ni skulle kunna skära ner er invandring kraftigt, så ta kål på SD och fortfarande vara bäst i klassen.

Nej, svarar jag. Att skära ner vad som kallas ”volymer” är tabu. Det vill eller vågar ingen.

Sedan får jag berätta om hur oron över invandringen, berättigad eller ej, av den politiska klassen bemötts med deklarationen *more of the same*. Den förre statsministerns romantiska mantra – finns det hjärterum så finns det stjärterum, öppna därför era plånböcker! – kan möjligen uppfattas som en ädel bekännelse inför Historien, men inte som en strategi för att stoppa SD.

De få européer som verkligen känner Sverige pekar på kontrasten mellan invandringspolitikens exemplariska generositet och den mästrande vägran att diskutera den. Utifrån förefaller den mindre som en sak- och mer som en svensk trosfråga (på löpande räkning). Det noteras att den politiska klassen och medierna vägrat diskutera invandringen i form av antal, siffror och kostnader. Märkligt; ingen annan verksamhet eller budgetpost kan hoppas på ett sådant fribrev. Denna bristande saklighet skulle dessutom ha bidragit till en stark emotionalisering av debatten, ofta hand i hand med grov antiintellektualism och rop på censur och mobbning mot dem som nämnt en siffra eller två.

Förvåning råder också över att SD som parti ägnas mer uppmärksamhet än dess väljare. Den europeiska erfarenheten är att ett missnöjespartis väljare oftast röstar mot än för något, att det i SD:s fall därför många gånger kanske rör sig om personer som inte har något emot invandring i sig, som bekymrar sig om proportioner snarare än om principer. Folk som vill diskutera just antal och kostnader och blir förbannade när de stämplas som extremister.

Frågetecken sätts även vad gäller det svenska politiska etablissemangets ståndaktighet. Det finns väl inget parti som föredrar att förlora val eller riskera att ramla ur parlamentet om det i stället kan revidera sin politik? Varför inte lägga om kursen om det nu är SD som har vinden i seglen? Politik är ju ingen moralisk skönhetstävling utan det möjligas konst. Resultat, inte idéer, är vad som räknas.

På det har jag inget bra svar. Skulle Sverige vara ett unikt undantag? Kristdemokraterna har visserligen börjat en försiktig omvändelse under galgen. Men de andra? Som en gång Sven Dufva står de fortfarande upp för vad de uppfattar som plikt och principer. Dock slutade det som bekant illa för honom, om än en död i heroisk skönhet.

”Ett dåligt huvud hade han, men hjärtat, det var gott.”

Fast Runeberg i all ära: kanske föredrar svenska politiker Brechts förslag att upplösa folket och välja sig ett nytt.

Richard Swartz richard.swartz@chello.at journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 20 dec 2014:

”Polisens arbete mot hatbrott måste samordnas nationellt”

“Ny utredning. Polisen måste bli bättre på att utreda hatbrott och förtroendet för myndigheten måste höjas. En nationell hatbrottssamordnare, särskilda arbetsgrupper i länen och en tydlig prioritering av denna brottslighet är tre av mina förslag till regeringen, skriver utredaren Håkan Sandahl, länspolismästare i Jönköpings län.

Hatbrott är ett problem som är långt större än antalet anmälda brott. Hatbrott är ett resultat av bristande respekt för mänskliga rättigheter, människors lika värde och drabbar människor för vem de är och inte för något som de har gjort. Kränkningen avser en omständighet de inte kan råda över och kränkningen blir därmed desto större.

Regeringen har gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott. Rikspolischefen utsåg mig till att ansvara för genomförandet av uppdraget.

Mörkertalet är oerhört stort när det gäller antalet anmälda hatbrott, enligt min bedömning. Det är stor variation på anmälningsbenägenheten mellan de brottsutsatta grupperna och ofta hänger det ihop med förtroendet för polisen, men även för rättsväsendet i övrigt, inom respektive grupp. Jag har under uppdragets gång träffat åtskilliga företrädare för brottsutsatta grupper som berättat att de i många fall väljer att inte anmäla. Då handlar det främst om hot, förtal och förolämpningar som framförs via brev eller e-post, men även utomhus i offentliga miljöer. Handgripliga angrepp i form av misshandel, ofredande och skadegörelse anmäls i högre utsträckning. Den tysthetskultur eller normaliseringsprocess det innebär att utstå ett kontinuerligt flöde av hot, förtal och förolämpningar verkar naturligtvis hämmande på den demokratiska processen och möjligheten att verka fritt i samhället.

För tydlighets skull vill jag nämna två exempel på hur detta kan se ut i verkligheten. När jag träffade företrädare för judiska församlingen i Stockholm framkom att de i hög utsträckning anmäler brott mot personer och egendom kopplade till de judiska församlingarna och skolorna. Genom församlingens säkerhetsorganisation hade rutiner arbetats fram och det fanns kontaktpersoner inom polisen att vända sig till. Det finns med andra ord förhållandevis goda förutsättningar för att utreda hatbrott som riktar sig mot judar.

När jag träffade företrädare för romska grupper framkom en rakt motsatt bild. Romer anmäler nästan aldrig hatbrott. Även om de skulle anmäla ett brott skulle de aldrig berätta att de tror att det brottsliga angreppet beror på att någon hatar att de är romer eftersom de då är rädda för att polisen ska registrera dem på den grunden. Förtroendet för polisen i de romska grupperna, som redan tidigare var lågt, är i princip obefintligt efter den uppmärksammade händelsen med registret hos Polismyndigheten i Skåne. I detta läge saknas det i praktiken förutsättningar för att utreda hatbrott mot romer. Detta är mycket allvarligt.

De ovan angivna exemplen syftar till att visa på betydelsen av att hantera frågorna om hur polisen utreder hatbrott och hur polisen

arbetar med förtroendeskapande åtgärder på ett samlat sätt, eftersom de hänger ihop.

Svensk polis genomgår för närvarande den största förändringen sedan förstatligandet 1965. De 21 länspolismyndigheterna och Rikspolisstyrelsen slås ihop till en polismyndighet i landet. Hela poängen med förändringen är att polisen ska bli mer effektiv när organisatoriska myndighetsgränser försvinner samtidigt som polisen ska arbeta mer enhetligt och komma närmare medborgarna. Polisen saknar i dag en strategisk inriktning för hatbrott, en uthållig och kompetent organisation för utredning av hatbrott samt en förmåga att över hela landet samverka med utsatta grupper och arbeta förtroendeskapande. Jag har nu lämnat ett stort antal förslag till förändrat och utvecklat arbetssätt för att bekämpa hatbrott som rikspolischefen behöver ta ställning till innan uppdraget slutligen ska redovisas till regeringen i februari 2015.

Förslag som ger polisen goda möjligheter att bekämpa hatbrott:

Förbättra polisens förmåga genom en nationell inriktning som tydligt prioriterar hatbrotten som viktiga.

De nationella operativa avdelningen ett särskilt ansvar för hatbrott.

Inrätta en funktion inom polisen som nationell hatbrottssamordnare.

Inrätta ett samrådsforum för bekämpandet av hatbrott med företrädare för myndigheterna inom rättsväsendet och företrädare för riksorganisationerna för brottsutsatta grupper, där polisen är sammankallande.

Inrätta hatbrottsgrupper i hela landet.

Det finns mycket att lära av polisens målmedvetna satsning på relationsbrott. Polisens satsning på brott i nära relation har lett till goda resultat även om det fortfarande finns mycket kvar att göra. Satsningen har innehållit kompetensutveckling för polispersonalen, bättre bemötande, ändrad attityd och ökad kunskap, helhetssyn på brotten, kampanjer för ökad anmälningsbenägenhet, annat fokus på kränkningen, förbättrade initiala utredningsåtgärder, specialisering med särskilt utpekade utredare och i många fall särskilda utredningsgrupper, Åklagarmyndighetens beslut om särskilt utpekade åklagare, tidiga beslut om målsägarbiträde och många fler åtgärder har inneburit att lagföringen ökat och utredningstiden kortats ner. Jag anser att hatbrotten bör hanteras på motsvarande sätt.

Utredningsarbete och förtroendeskapande åtgärder ska hanteras samlat, men utföras av olika individer. Inom varje region ska det finnas en hatbrottsgrupp på respektive kansliort. Hatbrott ska hanteras av utredare med särskild kompetens. Särskilt viktigt är bemötande av brottsoffer, initiala utredningsåtgärder, förundersökningsledning, samordning och förtroendeskapande åtgärder.

Det finns ett uppenbart utbildningsbehov för polispersonal som i sin tjänst har att hantera offer för hatbrott. Det handlar till viss del om teoretisk kunskap kring brotten, juridik, bevisfrågor och så vidare, men

lika mycket handlar det om andra värden som attityd, förståelse samt förmåga och vilja att ge god service.

Antalet polisstudenter med utländsk bakgrund sjunker samtidigt som antalet unga med utländsk bakgrund ökar i landet som helhet. Den nya polismyndigheten bör se över rekryteringsprocessen och utreda på vilket sätt denna påverkat rekryteringen negativt utifrån ett mångfaldsperspektiv. Polisen bör spegla samhället.

Rättsväsendets hantering av hatbrott måste kunna följas upp på ett bättre sätt. Hatbrotten bör kunna följas upp utifrån antal anmälningar till polisen, antalet redovisade ärenden till åklagare samt antalet fällande domar där hatbrottsmotivet påverkat påföljden. Det bör dessutom årligen genomföras en kvalitativ undersökning av brottsoffrens upplevelse av rättsväsendet.

Jag menar att dessa förslag ger polisen goda förutsättningar att bemöta brottsoffer och utsatta grupper på ett förtroendegivande sätt samt att utreda hatbrottsmotiven så att fler brott klaras upp.

Håkan Sandahl, Länspolismästare I Jönköpings Län “

DN 20 dec 2014:

”Vi har en lång tradition av att hjälpa andra”

“ **Debatten om invandring och flyktingmottagande har blossat upp igen. Men Migrationsverkets generaldirektör Anders Danielsson är kritisk till hur den förs. – Det tycks så himla mycket från alla håll, men det finns inget djup i resonemangen.**

Långt in i Migrationsverkets högkvarter har den tidigare Säpochefen Anders Danielsson byggt upp ett operativt ledningsrum. På rummets väggar hänger skärmar där han och medarbetarna kan följa flyktingströmmarna i realtid.

På skärmarna syns hur många som söker sig till Sverige i dag, hur många boendeplatser det finns i kommunerna just nu och hur många av Migrationsverkets anställda som är i tjänst.

Rummet är döpt efter Raoul Wallenberg som räddade tusentals judar undan nazisterna. Medarbetarna kallar det ”pling-plong-rummet” på grund av alla skärmar.

När Anders Danielsson tog över som generaldirektör för Migrationsverket 2012 sökte 44 000 människor asyl i Sverige. Nästa år räknar myndigheten med uppemot 95 000 asylsökande.

Siffrorna på pling-plong-rummets skärmar uppdateras i allt hög-re tal.

– Att förutse framtiden är omöjligt, men att förbereda sig för framtiden är möjligt. Läget just nu är rätt stabilt. De flesta som kommer hit är från Syrien. Andelen från Eri-trea har sjunkit något under hösten medan de från östra Balkan har ökat, säger Anders Danielsson.

Sverigedemokraterna gick kraftigt framåt i årets val och vill göra nyvalet till ett val om invandring. Politiker och debattörer med andra politiska tillhörigheter har börjat lyfta på locket till frågan om minskad invandring.

Debatten om invandring och flyktingmottagande har blossat upp igen, om den nu någonsin hade svalnat. Anders Danielsson är redan skapligt trött på den.

– Det tycks så himla mycket från alla håll, men det finns inget djup i resonemanget. Okej, du vill minska invandringen. Säg då hur.

Vad menar du?
– Är Sverige en del i EU? Ja. Har vi skrivit under Genèvekonventionen? Ja. Är det krig i Syrien? Ja. Är Sverige ett bra land att komma till? Ja. Frågan är vad man vill att vi ska ändra på. Att gå ur EU eller ändra på flyktingkonventionen är inte så lätt. Men visst, vi kan göra det miserabelt att komma hit. Då kommer så klart ingen.

Kristdemokraternas Göran Hägglund kom nyligen med flera förslag för att minska kostnaden för flyktingmottagandet. Bland annat föreslog han att permanenta uppehållstillstånd ska ersättas av tillfälliga tillstånd som gäller i tre år och därefter kan omvandlas till permanenta. Vad skulle det få för effekt?

– Det är en politisk fråga och nu är det valrörelse. Jag varken vill eller kan kommentera enskilda förslag. I så fall måste vi först utreda och bedöma det, och det har vi inte gjort.

Han har mer pressande problem än politiska utspel. Allt fler kommuner har under året börjat sätta sig på tvären och vägra ta emot fler flyktingar. Anders Danielsson har hela tiden sagt att det är makthavarna i riksdagen som måste se till att deras partikamrater i kommunerna tar sitt ansvar.

Men med parlamentarisk osäkerhet och stundande nyval verkar förutsättningarna sämre än någonsin.

– Hittills ser jag ingen stor politisk oenighet i de breda lagren, så ett nytt valresultat borde inte göra någon skillnad. Men vi får se vad som händer under valrörelsen och vad enskilda partier gör.

Sverigedemokraterna vill göra nyvalet till ett val om invandring. Hur ser du på det?
– Personligen är det klart att jag har tankar om det, men det behöver jag inte offentliggöra.

Hur ser du på begreppet ”massinvandring”?
– Om vi håller oss till fakta: Förra året gav Sverige skydd till cirka 30 000 människor. Samtidigt finns det 6,5 miljoner internflyktingar i Syrien. Libanon har tagit emot 1,5 miljoner människor. Turkiet har tagit emot lika många människor på en månad som EU gjort sedan kriget började. Och så sitter vi i Sverige och pratar om

”massinvandring”. Ett väldigt rikt land med lång tradition av att hjälpa människor. Jag har väldigt svårt att förstå detta.

Även om maktförhållandet inte ändras i nyvalet är SD vågmästare i var fjärde kommun. Det måste få konsekvenser för er?
– Ja, det kan få reella konsekvenser. Det kan bli en intressekonflikt mellan riksdagens beslut om att vi ska leva upp till internationella konventioner, och möjligheten att verkställa det beslutet i kommunerna.

Hur kan ni lösa det?
– Riksdagen har fullkomlig rätt att besluta att det finns en skyldighet att ta emot asylsökande. Tvångslagstiftning alltså. Det är precis det vi gör med ensamkommande barn i dag. Det är det jag kommer säga.

Men många kommuner säger att de helt enkelt inte kan ta emot fler.
– Jag inser att det finns stora skillnader mellan kommunerna som tar emot många, som Östra Göinge och Filipstad, och kommunerna som inte bidrar alls. Men det är en politisk fråga som måste lösas politiskt utifrån de åtaganden Sverige har gjort som stat.

Varför namnger du alltid kommunerna som tar emot många, men inte de som inte gör något alls?
– Jag tycker inte om att peka finger, det ska jag inte behöva göra som myndighetschef. Men Vaxholm och några skånska kommuner är exempel. De säger att det inte finns boendeplatser.

Vad tycker du om det argumentet?
– Jag kan inte värdera deras bevekelsegrunder. Har de inga boplatser så är det väl så. Men det kan inte vara fullständigt okänt för dem att det pågår ett krig i Syrien sedan flera år tillbaka.

Du vill att staten ska ha egna asylboenden.
– Vi vet att tillfälliga boenden är fyra gånger dyrare än ett anläggningsboende. Jag menar att vi kan få ut mer boenden för de pengar vi redan fått. Det är det vi ska titta på.

Var ska man ställa de statliga boendena om kommunerna inte vill ha dem?
– Det är en bra fråga. Men vi har faktiskt ett antal kommuner som visat intresse. Det innebär en långsiktighet för dem.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Fakta. Migration

2014
Hittills i år har över 77 000 personer sökt asyl i Sverige.
Migrationsverket räknar med att drygt 80 000 kommer att ha sökt asyl när året är slut. Flest antal människor sökte asyl i september, 9 977 personer, av dem var 3 092 ensamkommande barn.
Fram till och med november i år har 28 680 personer beviljats asyl, av dem kommer 15 462 från Syrien.
2015
Migrationsverkets senaste prognos gör gällande att mellan 80 000 och 105 000 människor kommer söka asyl i Sverige nästa år.
Myndigheten säger att den största utmaningen är boende. I slutet av 2015 räknar myndigheten med att ha 112 000 inskrivna asylsökande,

varav de flesta behöver hjälp med boendet. I dag tvingas myndigheten i hög utsträckning förlita sig på provisoriska boenden som vandrarhem och campingstugor.
Av dem som får uppehålls-tillstånd bor många kvar i Migrationsverkets boenden i brist på kommunala boenden. I slutet av nästa år räknar myndigheten med att ha 21 800 personer med uppehållstillstånd som fortfarande är inskrivna i deras system. I år är siffran drygt 13 600.
Danielsson om …

… JO-kritiken mot långa handläggningstider:
Vi är inte nöjda med det. Men det beror delvis på hur många som kommer hit och vilka resurser vi får. Det är sådant jag inte rår över.

... de kritiserade språk-analyserna:
Vi tar till oss av kritiken. Jag ska tillsätta en oberoende utredare som ska gå igenom de juridiska frågorna och om det är en lämplig metod.
... om den nya integrationsministern Morgan Johansson (S):
Vi har träffats tre gånger och det är mest jag som pratat. Han är försiktig i sina svar och jag förstår det. Men jag säger vad jag tycker.
Fakta. Anders Danielsson

Född: 1953.
Yrke: Generaldirektör Migrationsverket sedan 2012.
Bakgrund: General-direktör för Säkerhetspolisen mellan 2007 och 2012. Länspolismästare i Skåne mellan 2002 och 2007. Jurist. “

DN 20 dec 2014:

“Hundraåriga sagor blev öbornas räddning

DN i Indonesien. När den stora jordbävningen skakade ön Simeulue den 26 december 2004 dröjde det inte länge förrän upp till tio meter höga flodvågor dränkte stränderna och förstörde över 1 500 hus. Inga människor bodde närmare epicentrum än invånarna på den indonesiska ön. Bara en person drunknade.

Det som beskrivits som en av de värsta naturkatastroferna i modern tid hade en ljuspunkt. På ön dit tsunamin nådde först och där invånarna hade kortast tid att reagera behövdes inget modernt varningssystem.

Nio personer omkom på Simeulue, en avlägsen ö 16 mil väster om Sumatra. Hus rasade över några av invånarna, andra drabbades av hjärtattack, men endast en person blev offer för vattenmassorna som på andra platser tog tusentals liv.

Hur det kom sig?

Förklaringen ligger mer än hundra år tillbaka i tiden. Efter en jordbävning 1907 drabbades området av en enorm flodvåg och en stor del av öns befolkning omkom. Sedan dess har lärdomen om tsunamin gått från generation till generation.

– Efter ett jordskalv har vi bara några minuter på oss att springa upp på en höjd, säger 13-åriga Dina, stående på gården utanför Grundskola nr 3 i Teupat Barat på Simeulue.

Hon var tre år gammal och minns inte vad som hände den där dagen 2004. Hennes föräldrar har i efterhand återgett hur de tog med henne upp på en trädklädd kulle nära byn, dit alla flydde och stannade i två nätter.

Tusentals invånare evakuerades till höglänt terräng, men bufflarna på stranden hann inte undan och drunknade.

Senare, när Dina var sex år, började hennes farfar berätta historier om flodvågor. Det är samma skildringar som använts som godnatt-sagor för barnen i över hundra år på ön, -sedan tsunamin 1907.

Barnen ligger i sängen och lyssnar till skräckskildringarna från den gamla katastrofen. Ibland lyser det svagt från någon ljuskälla i rummet. Ibland är det becksvart både ute och inne, när strömmen gått, vilket den fortfarande ofta gör på Simeulue.

Berättelserna har inte bara skapat en ovärderlig kunskap om hur naturen ska läsas, utan har också bidragit till att knyta banden mellan generationerna.

Däremot är det en gåta hur -barnen kan somna på kvällarna -efter att ha hört dessa fasansfulla historier om hur naturen kan bete sig.

Och jordbävningar fortsätter att skaka ön i snitt en gång var tredje månad.

– Jag var rädd för jordbävningar och jag är fortfarande rädd, men vi vet vad som ska göras när de inträffar, säger Dina.

Sandstränder, kokospalmer, risfält, fiskebyar och mygg – det är ön Simeulue. 85 000 invånare försörjer sig till största delen på fiske och jordbruk. En och annan surfare hittar hit och finner sitt paradis, även om grannön Nias är mer känd för sina vågor.

Färjetrafiken från Sumatra är gles. Så sällan kommer båtarna att trafiken ständigt är föremål för -ilsken debatt. Öborna känner sig isolerade med avsikt.

Men numera landar varje dag ett -eller två små propellerplan på Simeulues flygplats, som ligger i en glänta i den täta vegetationen. Sex sju passagerare från Indonesiens tredje största stad Medan stiger av en dag i december. Några arbetar på sjukhuset i huvudorten Sinabang, andra gör affärer i fiskeindustrin.

Inför returresan lastas färska humrar i lådor med is. De stuvas in i flygplanet på golvet i kabinen, där säten tagits bort för att ge plats för den dyrbara lasten.

På flygplatsen med ett av världens kortaste bagageband har 62-åriga Radisah sedan tre år arbete som städare. Hon har bara ett namn, i likhet med många andra indoneser, och hastar dagligen fram och tillbaka till jobbet från sin bostad som ligger granne med det lilla flygfältet.

Hennes mamma Djamian blev över hundra år gammal och hade gott om tid att berätta om faran med ”smong” både för henne, hennes syskon och barnbarnen.

Tsunami är ett ovanligt ord på Simeulue. Stora flod-vågor -efter en jordbävning kal-las för smong på det lokala språket -defayan. Och smong var vad -Radisah fick höra talas om redan som barn. Mamman berättade då om sin egen erfarenhet från flod-vågen 1907. Hur hon som liten flicka drogs med av vattnet från stranden, men lyckades klamra sig fast vid ett klent bambuträd och överlevde.

Den berättelsen överförde mamman när hon började undervisa sin dotterson. Lawang Buance var sju när han först hörde historien som handlade om att alltid hålla blicken mot havet efter ett jordskalv: Var redo att springa när vattnet drar sig undan så mycket att det ligger döda fiskar på stranden!

Mormors ord ringer fortfarande i hans öron.

– Det är människor som går för att plocka upp fiskarna som råkar illa ut.

Hon lärde honom att tyda naturens tecken inför en annalkande tsunami. Trettio år senare rabblar han upp dem: katter går runt, runt utan mål och kor börjar råma utan anledning. Små floder blir torra. Brunnar sinar på kort tid och det blir tyst i träden när vinden slutar blåsa. Sedan hörs ett kraftigt tjutande ljud i luften.

– Då har man inte lång tid på sig, säger Lawang Buance.

Hans mamma Radisah nickar instämmande.

När jordbävningen inträffade på morgonen den 26 december var de sex personer i huset. Mamman, sonen, två döttrar, en svärdotter och ett barnbarn. De öppnade dörren så att den inte skulle fastna av skakningarna. Det kändes som om skalvet aldrig skulle ta slut.

Varken förr eller senare har -Radisah varit med om en sådan jordbävning. I fem minuter höll det på, uppskattar hon. Därefter följde kraftiga efterskalv var femte minut.

De satte sig utanför huset, tittade mot havet och var beredda på att fly. Någon i grannskapet kom springande, vatten höll på att tränga upp på land.

– Då tänkte jag ”smong, smong!” Alla visste vad de skulle göra, men det är mänskligt att bli rädd och det blev panik, minns Radisah.

Alla flydde – till fots, i bil eller på skoter. Tillsammans var de flera tusen människor som följde landsvägen och sedan svängde av mot en höjd med träd på andra sidan av en äng.

Radisah hade fått med sig -familjens riskokare med nykokt ris. Grannar hade grönsaker, fisk och burkar med kaffe i händerna. Alla delade med sig och åt tillsammans. Portionerna blev mindre för varje måltid, men efter två dygn när maten var slut kom myndigheterna med nödproviant.

Sonen Lawang Buance vågade sig tillbaka och samlade i all hast ihop provisoriskt byggmaterial på tomten. På höjden bodde de sedan i en hydda av pinnar, plastmattor och en vaxduk. Hela tiden rädda för nya

jordbävningar. Två veckor tog det innan familjen vågade återvända hem.

Efter jordbävningen hade bostadshusets väggar stora sprickor. Vid ett kraftigt efterskalv tre månader senare rasade huset platt till marken.

För befolkningen på Simeulue blev efterskalvet mer förödande. Många bostäder hade, i likhet med Radisahs, redan skador och klarade inte en ny stor jordbävning.

Familjen hann ut ur huset innan det smulades sönder. På nytt flydde de upp på höjden där de -redan tillbringat två veckor. Den här gången tvingades de stanna i tre månader.

Tio år senare sitter vi i deras nya hus som murades upp av en hjälporganisation 2005. Radisah säger att hon påminns om tiden uppe på kullen varje gång hon går över fältet för att skörda frukt. Hon gillar familjens nya, större hus – på dagarna. På nätterna sover hon i det gamla gårdshuset av trä eftersom hon är rädd att det nya huset av betong ska störta in över henne när nästa stora jordbävning inträffar.

Det är svärdottern som talar om det. Själv vill Radisah inte prata mer om rädslan. Hon erkänner att hon är rädd, men säger att hon bor i ut-huset för att hon måste baka bröd där.

Längre västerut längs kusten träffar vi Muliani som var elva år när jordbävningen ägde rum. Hon stod och lagade frukost åt hela familjen på morgonen, hela huset skakade och hon hann precis springa ut innan det föll ihop.

Hon, hennes mamma och två yngre systrar ställde sig på vägen tillsammans med nästan tusen -andra invånare i byn Salur Lasengalu.

Havet drog sig undan som hon aldrig sett det tidigare. När de andra började skrika att de skulle springa förstod hon inte varför. Varken hennes föräldrar eller hennes mor- -eller farföräldrar hade berättat om tsunamin 1907.

– Jag hade aldrig hört talas om varningstecknen, men grannarna visste precis vad vi skulle göra, -säger Muliani.

Hon fick med sig en sarong och räddade sin koran ur husspillrorna. Byborna sprang åt olika håll, men alla satte sig i säkerhet på höjder inåt land.

Från en kulle stirrade Muliani ut mot havet i timmar. Under två nätter låg hon sedan och tittade upp mot stjärnorna och tänkte att hon var glad som levde.

Hon hämtar den slitna koranen, minnet från katastrofen.

Tio år efter naturkatastrofen minns hon ännu exakt vad som hände. Hon och hennes kompisar talar fortfarande ofta om den dagen. Helst vill hon lämna ön, men det beror inte på risken för nya jordbävningar utan på att hon vill bryta med det inrutade och händelse-lösa livet på familjens restaurang vid en landsväg.

Muliani tackar den muntliga traditionen för att hon lever. Trots att hon själv gick i okunskap visste nästan alla andra hur naturens tecken

skulle tydas. Hon säger att den dag hon blir mamma och barnet är tillräckligt gammalt ska hon berätta hur det gick till när alla i byn räddades till livet.

I dag finns inte en invånare över sju år på ön som undgått att höra om smong. Till 1907 års katastrof har lagts 2004 års goda erfarenhet.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se

Fakta.

Jordbävningen inträffade 7:58 på morgonen den 26 december 2004 cirka 6 mil norr om Simeulues norra kust och 16 mil väster om Sumatra. Den efterföljande tsunamin nådde kusten i provinsen Aceh inom fem minuter. Efter elva minuter drabbades staden Banda Aceh av en 30 meter hög flodvåg, vilket var tre minuter innan en varning för tsunami hann utgå från Pacific tsunami warning center på Hawaii.
Antalet dödade och försvunna i Indonesien: 166 896.
Antalet hemlösa: 889 774.
Förstörelsen: 141 000 hus, 2 240 skolor, 2 676 broar och 3 229 fiskebåtar.
Återuppbyggnaden och livet efter katastrofen: I dag har Banda Aceh till stor del flyttat bort från havet. Nybyggda evakueringsbyggnader kan ta emot 400 eller 600 personer.
Tsunamimuseet fungerar även som skyddsplats för 1 600 invånare. Överallt syns skyltar hur man ska springa i händelse av en ny stor jordbävning. I skolan står tsunami på schemat. Ett tsunami-monument hedrar 46 718 döda.
I byar längs kusten har nya bostadshus byggts upp på samma platser som tidigare, nära havet, -eftersom det är dessa invånares enda mark. Men de har ofta svårt att finna arbete i närheten, överger huset och flyttar till Banda Aceh.
”2004 delade vi vågorna med världen. Nu kan vi dela erfarenheten och kunskapen vi fått av katastrofen”, säger Muhammad Dihamsyat vid Aceh disaster management agency i Banda Aceh, till DN under en intervju.
Fakta. Indonesien

Invånare: 250 miljoner, världens fjärde folkrikaste land. Cirka hälften av befolkningen under 30 år.
Huvudstad: Jakarta.
Officiellt språk: Bahasa indonesia, plus 400 lokala språk, varav javanesiska och sundanesiska är störst.
President: Joko Widodo, sedan i oktober.
Ekonomi: Sydostasiens största, med en beräknad tillväxt på 5,3 procent 2014.
BNP per capita: 3 822 dollar (2013).
Viktigaste exportvaror: Kol, gas, olja, naturgummi, palmolja och elektriska apparater.
Källa: DN, Utrikespolitiska institutet
Ön Simeulue
Ön Simeulue tillhör provinsen Aceh och är 10 mil lång och 8–28 kilometer bred.
Majoriteten av de 85 000 invånarna är muslimer, men tillhör flera olika etniska befolkningsgrupper som talar olika språk.
Huvudinkomster är fiske och jordbruk. Ekoturism är ett framtida mål.
Tsunamin den 26 december 2004 och det efterföljande Nias-jordskalvet den 28 mars 2005 ledde till omfattande materiell förödelse. “

DN 20 dec 2014:

“Stridsfrågor får vänta till våren

Bryssel. Det gick överraskande snabbt när Polens tidigare premiärminister Donald Tusk ledde sitt första EU-toppmöte. Inte ens relationen till Ryssland orsakade motsättningar, men i vår väntar nya strider.

Analys
EU:s sista toppmöte för i år slutade redan före midnatt i torsdags. Sällan har det gått så fort.

Tusentals bönder som intog EU-kvarteren i Bryssel i fredags morse för att protestera mot jordbrukspolitiken kom för sent. Då var stats- och rege-ringscheferna redan på väg hem.

Stefan Löfvens medarbetare verkade lyckliga över att Europeiska rådets nya ordförande, Polens tidigare premiärminister Donald Tusk, hade förberett så koncisa förslag till slutsatser. Bara ett par sidor text i stället för som brukligt upp till femton eller tjugo.

Men att nattmanglingarna ute- blev beror delvis på att sådant som kan – och säkert kommer att – orsaka strider sköts på framtiden.

EU-ledarna kom till exempel överens om att inrätta en ny stor fond för strategiska investeringar.

Men varifrån ska fondens 315 miljarder euro komma, vilka projekt ska få stöd, ska pengar tas från forskningsbudgeten eller strukturfonderna som länderna i öst räknat med? Allt detta kommer upp på EU-toppmötet i juni, och de förhandlingarna kan nog ta tid.

Innan dess lär dessutom EU:s relationer med Ryssland leda till nya motsättningar.

Under middagen i torsdags hade EU-ledarna en så kallad strategisk diskussion om läget i Ukraina, och den sägs också ha varit ovanligt lugn.

I två korta paragrafer i de slutsatser som antogs uppmanas Ryssland att genomföra överenskommelsen i Minsk. EU-ledarna förklarar att ”de står redo att vidta ytterligare åtgärder om så krävs”, men jämfört med tidigare är tonen mjukare. Många hade säkert väntat att Tusk tvärtom skulle vilja skärpa EU:s hållning mot Moskva.

Men det viktigaste för Polens tidigare premiärminister tycks ha varit att hålla ihop EU-kretsen. För också här väntar nya strider.

EU:s sanktioner mot Ryssland det senaste året är ettåriga och de första löper ut i februari. Ska de vara kvar krävs säkert minst en natts förhandlingar.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN 20 dec 2014:

“Oron växer bland ryska bankkunder

Rubeln återhämtade sig på fredagen och verkar ha nått en platå kring 60 för en dollar. Men panik hotar nu ryska banker. Storbanken Sberbank har redan drabbats av en rusning och tvingas dementera rykten om att ett stopp för uttag planerades.

– Det pågår storskaliga uttag av pengar från bankkort och konton. Befolkningen reagerar på lokala rykten om att uttag ska stoppas och bankkort blockeras, säger en källa nära Sberbanks ledning till affärstidningen Vedomosti.

Samtidigt visar statistik från Yandex – den ryska motsvarigheten till Google – att de mest sökta fraserna på ryska internet den 17 och 18 december var ”är det sant att Sberbanks kort ska blockeras?”, ”panik Sberbank bankkort” och liknande.

Paniken fick ytterligare näring av att bankens onlinesida låg nere under en period på torsdagen. Till sist trädde Sberbanks vice vd Stanislav Kuznetsov fram och förklarade att det handlade om ”överbelastning på systemet”.

I ett officiellt uttalande slog banken samtidigt fast att alla rykten om ett uttagsstopp var falska och att Sberbank även fortsättningsvis kommer att arbeta med de internationella kortjättarna Visa och Mastercard.

”Sberbank har de nödvändiga resurserna, både i rubel och i utländsk valuta”, hette det i uttalandet.

Att en bank av den här digniteten tvingas gå ut och meddela att den har pengar i kassan är förstås ett tecken i sig på hur desperat situationen är. Sberbank, som ägs till 50 procent av centralbanken, brukar kallas ”den ryska ekonomins blodomlopp”. Den är Rysslands största bank med kontor och uttagsautomater över hela jättelandet, och miljontals vanliga ryssar som kunder.

Lika allvarligt är att folk uppenbarligen är tveksamma till att ha sina pengar på rubelkonton trots de nya höga räntorna. Centralbanken höjde sin styrränta till 17 procent häromdagen och de flesta banker har följt efter.

På fredagen kom ännu en signal om svagheten i det ryska banksystemet. Mosprime, den ränta banker betalar för att låna av varandra i tre månader, steg till 29,9 procent, enligt Financial Times den högsta nivån på tio år och ett tydligt tecken på misstro till bankernas betalningsförmåga. Motsvarande ränta i Sverige ligger på 0,26 procent.

Som om inte detta var nog hör Sberbank och andra ryska storbanker till de företag som drabbas hårdast av västs sanktioner efter Ukrainakrisen. Bankernas tillgång till finansinstitut i EU och USA har strypts, vilket gör det svårt för dem att refinansiera lån i utländsk valuta.

Som en följd av detta sjönk bankaktier kraftigt på Moskvabörsen redan innan rubelkrisen blev akut i december. Sberbanks aktie har gått ned tvåsiffrigt under denna månad.

Om en vecka går ryssarna in i sin tio dagar långa nyårs- och julledighet. Många oroar sig naturligtvis över vilken ekonomisk verklighet de kommer att möta efter helgerna.

En sak de kan vara säkra på är att priserna kommer att vara högre när affärerna öppnar igen. Flera livsmedelskedjor har deklarerat att de kommer att höja sina priser med runt 15 procent vid årsskiftet.

Ännu större prishöjningar kan väntas på importerade varor som hemelektronik, kläder och bilar. Den svenska möbeljätten Ikea höjde sina priser i Ryssland redan i torsdags.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se

Fakta.

Styrräntan chockhöjdes
Rubeln kretsar kring 60 rubel per dollar, vilket kan jämföras med 80 rubel per dollar under den panikartade handeln i tisdags.
Återhämtningen bygger bland annat på att centralbanken chockhöjt styrräntan till 17 procent och gått in med nya typer av transaktioner för att säkra likviditeten, trots stor brist på utländsk valuta. Dessutom har den ryska regeringen gått in och gjort stödköp av rubel.
För ett år sedan, före höstens prisras på råolja, Ukrainakonflikten och påföljande sanktioner, räckte det med drygt 30 rubel för att köpa en dollar.
Tt "

DN 20 dec 2014:

"Oljepriset är nyckeln till räddning

Rysslands verkliga kris är ännu inte här. Än så länge räcker de ryska reserverna, trots att rubeln har rasat och ekonomin går in i allt djupare recession. Men allt hänger på oljepriset: om det inte stiger, så går ekonomin i bankrutt inom några år.

Analys
Sanktionerna mot Ryssland biter, men inte främst de som gäller exporten. För rysk del är det betydligt värre att vara avklippt från den globala kapitalmarknaden. Det betyder att storföretagen inte längre kan ta upp lån i utländsk valuta, som är nödvändig för att de ska klara sina internationella affärer.

Ryska centralbanken sitter med en stor valutareserv och kan hjälpa företagen när deras nuvarande lån i dollar eller euro löper ut. Men om några år kommer reserverna inte att räcka till, såvida Ryssland fortfarande är utestängt från krediter utifrån. Då kan man räkna med en rad företagskonkurser och i nästa led hotar även en statsbankrutt.

Räddningen från detta är om oljepriset vänder uppåt igen. Den senaste tidens prisfall betyder en väldig förlust av exportinkomster och skatteintäkter, även om en del kommer med fördröjning när löpande kontrakt går ut. Ekonomin är inne i en nedåtriktad spiral, även om det fortfarande är en bra bit kvar till botten.

Stigande oljepris skulle, nödtorftigt, kunna vända utvecklingen. Ryssland behöver visserligen en prisnivå på 90–100 dollar per fat,

vilket man förut kunde räkna med, för att statsfinanserna ska komma i balans. Men varje uppgång från nuvarande pris på cirka 60 dollar innebär en lindring.

Bland analytiker tror många att oljepriset snart stiger igen. Men ingen vet när vändningen kommer eller var den nya jämviktsnivån ska ligga. En vanlig gissning är att den hamnar någonstans mellan 70 och 80 dollar per fat, vilket i längden är otillräckligt för Ryssland.

Därför talar mycket för att den ryska ekonomin förblir i kris länge till. Man kanske undgår bankrutt, men kommer ändå att tvingas hanka sig fram. Hög inflation och stigande räntor betyder att ryssarna förlorar sitt nyvunna välstånd och att konsumtionen faller. Staten stramar samtidigt åt, till exempel genom att pensionerna förblir frysta – i stället för att räknas upp med inflationen.

Men vad Ryssland skulle behöva är egentligen inte främst ett högre oljepris, utan reformer som bryter upp det ensidiga beroendet av olja. Men detta hindras av den nuvarande maktstrukturen som är hårt knuten till kontrollen över oljetillgångarna. Under nuvarande politiska ledning är det svårt att se hur den låsta situationen ska kunna brytas upp.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 20 dec 2014:

“Filippa Reinfeldt går till näringslivet

Tidigare sjukvårdslandstingsrådet Filippa Reinfeldt har fått nytt jobb på privata vårdjätten Aleris.

– Det är oerhört spännande att bli en del av Aleris och få fortsätta arbetet med att utveckla och stärka hälso- och sjukvården, nu på skandinavisk nivå, uppger Filippa Reinfeldt i ett pressmeddelande.

Efter valet stod det klart att Filippa Reinfeldt (M) lämnar politiken. Nu har det tidigare sjukvårdslandstingsrådet fått nytt jobb som ansvarig för affärsutveckling och lobbyverksamhet på Investorägda vårdbolaget Aleris.

Hon tillträder sin nya tjänst den 1 februari 2015. Filippa Reinfeldt har tidigare kritiserats för att landstinget under hennes styre sålt av vårdcentraler för en spottstyver till privata köpare.

Liselott Kilaas, koncernchef för Aleris, uppger i pressmeddelandet att hon är mycket glad över rekryteringen:

– Filippa har djupa kunskaper inom främst sjukvård men även inom omsorg. Hon har varit banbrytande i att utveckla uppföljning och kvalitet men också i att göra vården och omsorgen mer inriktad på patienters och brukares behov.

Marijana Dragic marijana.dragic@dn.se “

DN 20 dec 2014:

“Paket från nätet slår alla rekord

I nio kilometer i timmen susar 100 000 julklappar runt på bandet i postterminalen i Veddesta. Paketomsättningen har ökat med 20 procent i år. Ändå e-handlar storstadsbor minst i landet.

Eftermiddagsskiftet har precis gått på i ett snögloppigt december-mörker i Veddesta industriområde i Järfälla. Ett trettiotal personer lastar paket efter paket från lastpallar på sorteringsbandet som löper i en 960 meter lång bana i taket.

Postnords terminal är helautomatiserad och så långt från Karl Bertil Jonsson och tomtarnas julverkstad man kan komma. 6 000 paket i timmen svischar runt i systemet i 2,4 meter per sekund. Paketen vägs och mäts och när scannern läst av paketens destination åker de rutschkana ned i rätt trailer som står parkerade i rader utmed lastkajen. Där börjar det Tetris-liknande precisionsarbetet att stuva in så många paket som möjligt i varje lastbil.

Mustafa Arslan från Hässelby är en av alla bemanningsjobbare som tagits in till årets tuffaste period. Han kommer att hinna packa cirka 1 800 paket i lastbilen som ska till Jönköping innan sextimmarspasset är slut.

– Jag har jobbat i två veckor nu, det är ett bra och kul jobb, jag hoppas jag får fortsätta efter nyår, säger Mustafa Arslan som svettas i vinterkylan.

Denna vecka har paketterminalen i Veddesta slagit alla rekord. Drygt 100 000 paket anländer och lämnar terminalen varje dygn, mot normala cirka 70 000. Platta bokpaket varvas med påsar från klädföretag och större paket med sportartiklar och skor.

Härifrån skickas sedan paketen till andra postterminaler, till företag och direkt hem till kunder med hemleverans.

– Gillar man paket så är det julafton varje dag här. Vi har haft en ökning med 20 procent i år, det är framför allt e-handel men även butiksleveranser, säger Jimmy Holmström, terminalchefen som själv jobbar både dag och natt under årets intensivaste vecka.

Postterminalen märkte en 20-procentig ökning även efter de två stora e-handelsdagarna Black Friday och Cyber Monday i november. Totalt har även e-handeln ökat med 20 procent i landet i år enligt Postnord och det är framför allt i norrlandslänen som e-handeln blomstrar. Norrbottningarna hämtar ut flest paket under jul, i snitt två paket per person, medan stockholmarna hämtar ut bara 1,4 paket.

– Det beror väl på att utbudet är så stort i Stockholm med många fysiska butiker. E-handeln kommer mer till sin rätt om man kan sitta i skogen och beställa från hela världen, säger Arne G Andersson, e-handelsspecialist på Postnord.

Julhandeln väntas slå rekord även på nätet i år då fyra av tio konsumenter uppger att de planerar att handla klappar på internet. Den totala julhandeln på nätet väntas bli 4,9 miljarder kronor och det är framför allt böcker, leksaker, tv- och datorspel, filmer och barn-artiklar som julklappshandlas.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se

Fakta.

De handlar mest
Antal uthämtade paket per hushåll under november och december 2013 i Stockholms län.
Ekerö 2,4
Nykvarn 2,3
Vallentuna 2,2
Salem 2,2
Vaxholm 2,0
Upplands-Bro 2,0
Österåker 2,0
Nynäshamn 1,9
Tyresö 1,9
Värmdö 1,9
Sigtuna 1,9
Norrtälje 1,9
Sollentuna 1,8
Järfälla 1,8
Haninge 1,8
Danderyd 1,7
Täby 1,7
Lidingö 1,7
Huddinge 1,7
Nacka 1,7
Upplands Väsby 1,7
Botkyrka 1,6
Södertälje 1,5
Sundbyberg 1,5
Stockholm 1,4
Solna 1,3

DN 20 dec 2014:

“… men en stor del skickas tillbaka

E-handeln ökar – men också returpaketen. Mellan 20 och 30 procent av varorna skickas tillbaka av kunden. – Konsumenterna som returnerar mycket är ofta de mest lönsamma, säger Klas Hjort, logistikforskare vid Lunds universitet.

Den stora andelen returer i samband med handel på nätet kostar pengar, och tar tid och energi från kunderna.

– Samtidigt visar forskningen att kunder som returnerar är ofta de mest lönsamma. Det är en slags hat-kärlek, utan returmöjlighet skulle vi inte haft samma e-handel, då hade inte folk vågat köpa hem för att testa, säger Klas Hjort.

Han har koncentrerat sig på modebranschen som har en hög andel returer. För vissa varor som byxor och shorts skickas fyra av tio plagg tillbaka. I snitt går mellan 20 till 30 procent av e-handelsvarorna i Sverige i retur.

– Många varor är svåra att hitta rätt storlek på även i butik, och det blir inte enklare online. Vi köper också mycket från utlandet där storlekarna är annorlunda.

Han kartlägger returkunderna för att se om det finns skillnader i köpbeteende beroende på var man bor. I Tyskland och Finland, där man länge haft lag på fri returrätt, är returerna fler. Tanken är att företagen ska använda returer för att skapa mervärde i stället för irritation.

– Om man märker att en kund skickar tillbaka en vara och beställer en annan storlek, kanske man ska skicka flera storlekar på en gång, så minskar transporterna.

Det handlar också om att e-handlarna måste bli bättre på att analysera information om kunderna. I dag finns bland annat en svensk storleksapplikation kallad Virtusize som använder kundhistorik för att hitta rätt i storleksdjungeln. Den läser av vilken storlek man tidigare passat i och anpassar storleken efter det.

– Färre returer är bra för både företagen och kunden. Om vi minskar returerna får vi en positiv effekt även på miljöpåverkan, säger Klas Hjort.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Returer

Här är kläderna vi returnerar mest
Vara och returandel i procent.
Byxor och shorts 37
Tröjor 27
Festklänningar 26
Vardagsklänningar 27
Accessoarer 27
Skor 21
Trosor 19
Jackor och kappor 18
Leggings, bodys 17
Behå och toppar 16
Smycken 13
Jeans 11
Toppar 10
T-tröjor 9
Bikinis 7
Källa: Lunds universitet

2,0
paket
hämtades ut per person i Norrbottens län i november och december 2013. Det placerar Norrbotten i e-handelstoppen, följt av Jämtlands län och Västerbottens län med 1,9 paket per person.

1,5
paket
hämtades ut per person i Skåne län i november och december 2013. Det placerar Skåne i e-handelsbotten, följt av Stockholms län och Västra Götalands län med 1,6 paket per person.
Källa: Nordnet

DN 20 dec 2014:

“Hyresgäster kräver sänkt hyra för 2015

Hyrorna i Stockholm ökade med 2,9 procent förra året – trots låga räntor. Hyrorna i innerstaden är 20–25 procent högre än hyrorna utanför tullarna. I årets hyresförhandlingar begär hyresgästföreningen sänkta hyror.

Väldigt få hyresgäster vet hur deras hyra blir nästa år. De få förhandlingar som är avslutade i Stockholms län betydde hyreshöjningar på i genomsnitt 0.85 till 0,95 procent i Värmdö bostäder, Förvaltaren i Sundbyberg och Sigtunahem. I övriga förhandlingar begär värdarna att få höja med 2–4 procent. Hyresgästföreningen vill ha väsentligt lägre höjningar och i två av de tre stora allmännyttiga bostadsföretagen i Stockholm, Stockholmshem och Svenska Bostäder, begär hyresgästföreningen att hyrorna sänks.

Skälen för det är att ränteläget är extremt lågt och att bolagen gjort stora vinster de senaste åren. Även under 2013 var räntorna också mycket låga. Ändå ökade den genomsnittliga hyran i Stockholm med 2,9 procent enligt statistik från Sweco som har hand om stadens offentliga statistik.

Genomsnittshyran 2013 var 1 188 kronor per kvadratmeter och år. Det betyder 7 425 kronor i månaden för en ”typbostad” på 75 kvadratmeter. Statistiken visar också att hyrorna är väsentligt högre i innerstaden än utanför tullarna. En genomsnittlig typbostad i Västerort hade en hyra på 6 856 kronor i månaden. En lika stor lägenhet i Söderort kostade 7 037 kronor per månad. I innerstaden var genomsnittshyran för typbostaden 8 375 kronor per månad.

De här skillnaderna kommer att debatteras en hel del eftersom hyresgästföreningen anser att hyrorna redan sätts så att läget betyder en hel del medan fastighetsägarna anser att läget ska betyda mer för hyressättningen än i dag. Läget är ett skäl till hyresskillnaderna. Ett annat är husens ålder. Den lägsta genomsnittshyran 2013 hade bostäder byggda på 1960-talet – sådana finns det många utanför tullarna. Bostäder byggda före 1930 och efter 1991 – som det finns en hel del av i innerstaden – hade de högsta hyrorna.

I ett hus byggt efter 1991 var den genomsnittliga hyran för en typbostad 9 768 kronor i månaden och nybyggda bostäder har ännu högre hyror. Den nya rödgrönrosa allians som styr Stockholm har lovat att bygga billiga hyresrätter. Dessa ”Stockholmshus” ska få hyror på mellan 1 300 och 1 800 kronor per kvadratmeter och år. Det betyder hyror på mellan 8 125 och 11 250 kronor i månaden för typbostaden. Huruvida över 11 000 kronor i månaden för 75 kvadratmeter är billigt finns det garanterat olika uppfattningar om.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

DN 20 dec 2014:

“Hanna Fahl: Att göra det sämre för samhällets svagaste är ett problem, inte en lösning

Det saknas inte anledningar till oro i Sverige just nu. Men det går att dra helt andra slutsatser än de som Göran Hägglund gav uttryck för på DN Debatt i veckan.

Det mest oroande med Göran Hägglunds utspel i DN Debatt är hur han pratar om oro (18/12). I debattartikeln presenterar han Kristdemokraternas nya inställning till invandringspolitiken: lägre bidrag, tillfälliga uppehållstillstånd, snabbare avslag på asylansökningar. Som skäl anger han ”människors oro”. Han nämner den flera gånger, skriver att vi måste ”lyssna till den”: ”Vi ser röstsiffrorna. Vi läser mejlen som strömmar in. Vi hör hur det pratas runt fikaborden”, skriver Hägglund. Det är ”högst vanliga och anständiga medborgare” som inte tycker att politiken ”ger svar på de samhällsproblem som de möter i sin vardag”.

Den får fungera rättfärdigande för hela hans utspel. Att oron har med invandring att göra är underförstått i debattartikeln, men inte på vilket sätt. Inte exakt vad den består av, vems oro den är, om den är berättigad eller inte. Bara pratet runt fikabordet, röstsiffrorna som väl bara kan antas mena Sverige-demokraternas, den vaga odefinierade oron.

Det saknas knappast anledningar till oro, inte för mig heller. Inkomstklyftorna till exempel. De ökar snabbast i Sverige av alla OECD-länder, och sjuka, arbets--lösa och förtidspensionärer har det sämre i dag än 2006. Bostadsbrist, arbetslöshet och vårdsituationen för psykiskt sjuka oroar mig. Jag kan föreställa mig att det här är en stor del av andras oro också.

Det finns mycket man kan säga om det. För mig är en bättre fördelningspolitik och minskade klasskillnader den naturliga slutsatsen. Det är det inte för alla. Men att sätta likhetstecken mellan oron och invandring har fram tills nu varit förbehållet Sverigedemokraterna. Det har varit deras hela agenda, de vill göra extravalet till en folkomröstning om invandring, det är den enskilda frågan de vill att vi ska projicera vår oro på. Nu har även Göran Hägglund och Kristdemokraterna skrivit under på den problemformuleringen.

Sverigedemokraternas agenda har också varit framgångsrik när det gäller att definiera samhällsdebatten i stort. Invandrings- och migrationspolitiken har isolerats till enskilt för-eller-motområde. I SVT:s ”Debatt” i torsdags stoppades varje ansats att lyfta integrationsdiskussionen till en högre och mer generell samhällsdebatt. ”Jag vill inte hamna i bostadsbyggandet, även om det är jättespännande”, avbröt programledaren Kristina Hedberg. ”Nu är vi inne i budgetdiskussionen”, avsnoppades Rossana Dinamarca (V) när hon försökte tala om bostäder och fler arbeten som integrations-åtgärder som *inte* handlar om att helt enkelt försämra villkoren för asylsökande.

Där är vi nu, i en ny valrörelse där det sätts likhetstecken mellan människors oro och invandring, där det inte går att tala om integration som en del av ett större samhällsbygge utan bara som något isolerat att vara för eller mot.

Jag vet inte hur jag ska säga det här på ett sätt som betyder något, för det har sagts så många gånger förut av smartare människor med bättre ord och det verkar aldrig göra någon skillnad. Men nu säger jag det ändå. Samhällsklyftor, rasism och den allmänna känslan av oro hänger ihop. Att göra det sämre för de svagaste är problemet och inte lösningen.

Alla har inte råd att handla julklappar i Sverige. Det oroar mig. Vet ni hur mycket vi som har råd julhandlar för i år? 68 miljarder, enligt prognosen från Handelns utredningsinstitut. Årets julklapp är ett aktivitetsarmband, ett jävla aktivitetsarmband. Förlåt, jag vet, det är ett vulgärt argument. Inte jämföra äpplen med päron. Jag missunnar ingen sitt aktivitetsarmband. Jag bara lämnar den siffran och den prylen här som något att ha i bakhuvudet när vi pratar om vilka människor vi som samhälle har råd att hjälpa och hur man för en politik som gör det.

Hanna Fahl hanna.fahl@dn.se “

21 december 2014.

DN 21 dec 2014:

“Höj rösten för handeln

Frihandelsförhandlingarna mellan EU och USA står still. Stefan Löfven behöver knuffa på.

Under inga omständigheter skulle frihandelsförhandlingarna mellan EU och USA gå helt smärtfritt. I TTIP, som projektet kallas, står mycket på spel.

Med några undantag är tullbarriärerna redan små. Den stora utmaningen består i att föra de två marknaderna närmare varandra med andra medel. Här gäller det att enas om hur man ska minska den dubbla byråkratin och samordna till exempel produktstandarder.

Om det hela ros i land blir frihandelsavtalet det största i sitt slag, och en välbehövlig injektion väntar båda parter. Fler dörrar ställs på glänt för handel och investeringar, och företagens marknader vidgas.

Förstås finns det olika prognoser som säger hur många nya jobb och vilken tillväxt avtalet kan tänkas bidra med. Decimalerna är inte särskilt intressanta. Att handeln har byggt vårt välstånd vet vi redan. Mer handel skapar ekonomisk förnyelse, utan besvärliga reformer och utan dyra stimulanspaket.

Ett sådant erbjudande borde euroländerna inte kunna tacka nej till, och inte heller Sverige. När förhandlingar startade förra sommaren var förhoppningen att alltihop skulle vara klart för påskrift 2015. Runt 18 månader senare är dock parterna inte i närheten av att gå i mål.

Ledare på båda sidor av Atlanten ropar på förnyade ansträngningar. I veckan efterlyste USA:s president Barack Obama ny energi i förhandlingarna, liksom Tysklands Angela Merkel och Storbritanniens David Cameron. Det italienska EU-ordförandeskapet försöker få processen att gå framåt.

Alla kämpar de samtidigt med sina egna protektionistiska demoner. En känslig fråga i USA är de offentliga upphandlingarna, som alla läger helst vill vika helt åt de egna företagen. Fackföreningarna stretar emot globaliseringen i allmänhet och drar med sig delar av Demokratiska partiet. I konkurrens med klimatförhandlingarna riskerar frihandelsavtalet med EU att inte bli mödan värd för Obama.

Republikanerna är även de delade, men ser kanske tillfället att driva in en kil hos motståndaren. Ju närmare nästa presidentval, desto mer kommer frågan att splittra.

Angela Merkels regeringskamrater, de traditionellt sett frihandelsvänliga tyska socialdemokraterna, velar och ställer sig skeptiska till delar av USA-avtalet. Kollegerna i Paris var från början avigt inställda. Jordbruket och kultursektorn är de mest infekterade bitarna.

Europas protektionistiska kör sjunger allt starkare. Frihandelssamtalen har väckt en reaktion som alltmer liknar den transatlantiska antiglobaliseringsrörelsen under 1990-talet.

Myterna är bekanta. Inför Världshandelsorganisationens möte i Seattle 1999 sades det att currypatent skulle döda de indiska restaurangerna. I dag är det klordoppade kycklingar som spökar.

Då liksom nu sägs investeringsavtal leda till företagsdiktatur och välfärdsstatens död. Sveriges ansvarige minister Mikael Damberg (S) är för regler som är tänkta att skydda investeringar mot godtyckliga statliga ingrepp. Delar av den socialdemokratiska familjen och LO-förbunden säger dock nej, liksom Miljöpartiet.

Stefan Löfven borde höja rösten, skingra myterna och formulera ett tydligare stöd åt ett avtal som svensk och europeisk ekonomi behöver.

Dn 21/12 2014 "

DN 21 dec 2014:

"Tack men nej tack till mastodontmyndigheter

Veckans stora mediepolitiska strid gällde stödet till kulturtidskrifterna. Det fick, efter mycket om och men, trots allt, till slut, så länge, vara kvar. Därför är det inte det minsta konstigt att måndagens beslut om Presstödsnämnden inte uppmärksammades alls. Inbakat i konstitutionsutskottets betänkande kring utgiftsposten som har med rikets styrelse att göra, infogades en uppmaning som löd så här:

"Regeringen bör redan nu överväga om inte Presstödsnämnden kan infogas i Myndigheten för radio och tv."

Ja, varför inte? Varför inte lägga ihop myndigheter som ändå sysslar med likartade saker, i det här fallet medie-frågor? Det låter bra, men det finns faktiskt goda skäl att avstå från just denna typ av effektivisering.

Den av regeringen tillsatta Presstödskommittén, som avslutade sitt arbete förra året, menade att förväntningarna på en effektivisering inte ska över-drivas. Med tanke på att Presstödsnämnden består av ett tiotal personer finns det av begripliga skäl inga stora summor att hämta i en sådan samman-slagning. Verkligen inte. Dessutom ligger myndigheternas lokaler redan vägg i vägg på Arenavägen 55 i Stockholm. En utslagen vägg är inte mycket till effektivisering.

Det viktigare skälet att avstå från sammanslagning är att de två myndigheternas uppgifter bör hållas åtskilda. Myndigheten för radio och tv ägnar sig framför allt åt att bevilja sändnings-tillstånd till kommersiella tv- och radiokanaler, utfärda utgivningsbevis för webb-platser och registrera utgivare för databaser som har grundlagsskydd. Granskningsnämnden för radio och tv, som numera ingår i samma myndighet, har till uppgift att pröva innehållet i sändningarna.

Detta har väldigt lite att göra med Presstödsnämndens arbete. Den ska inte pröva några utgivningsbeslut, inte granska innehållet, inte fungera som kontroll- och tillsynsorgan. Dess enda uppgift är att dela ut ungefär en halv miljard i driftsstöd och distributionsstöd till dagstid-ningar. Syftet är att värna mångfalden.

Det är svårt att se vad de två myndigheterna ska kunna tillföra var-andra. Kanske lockar möjligheten att bli en större organisation.

När det gäller just medier är det bra att myndighetsstrukturen är spretig och diversifierad. Man kan kasta ett öga på Norge, där den stora myndighet som kallas Medietilsynet har långt-gående befogenheter över alla slags medier. Myndigheten sätter åldersgränser på filmer, administrerar presstöd, -hanterar sändningstillstånd, har rätt att lägga sig i etableringsfrågor och ägarförhållanden i dagspressen (jo, det är sant), granskar reklamen i tv och radio, har inflytande över frågor som rör internet och dataspel och en hel del annat.

Slås Presstödsnämnden ihop med Myndigheten för radio och tv (vilken alltså redan har slagits ihop med Granskningsnämnden för radio och tv) är nästa naturliga steg att låta Statens medieråd flytta in. Ni vet, den där myndigheten som ska ”verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan”.

För starkt koncentrerad statlig makt över en sektor som bör stå så fri från staten som möjligt är inte bra. Mediernas självständighet värnas bättre av att myndighetsutövningen är mer uppdelad. Staten ska inte sitta med alla trådar i samma hand. Vi ska inte ha någon allsmäktig supermediemyndighets-generaldirektör som i hemlighet -betraktar medierna som sina marionett-dockor.

Yttrandefriheten står och faller inte med Presstödsnämndens självständiga vara eller icke vara. Men när -regeringen, i enlighet med riksdagens tillkänna-givande, har övervägt förslaget, bör den hövligt förklara att samman-slagning av mediemyndigheter är fel väg att gå.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN 21 dec 2014:

”Här är det ideologiska stoffet som visar fascismen i SD”

“Ideologi och terminologi. En ideologianalys av Sverigedemokraterna och etiketten nyfascism kan inte utgå från mellankrigstidens ytliga politiska klichéer. I modern fascismforskning är begreppet ultranationalism centralt och SD:s sätt att exkludera medborgare ur nationen typiskt, skriver vetenskapsjournalisten Henrik Arnstad.

Förra helgen deklarerade Sverigedemokraterna – via sin partisekreterare – att exempelvis judar inte ingår i den svenska nationen. Därmed avstannade debatten om huruvida partiet är fascistiskt. Lyste den underliggande ideologin igenom alltför tydligt? Ändå har partiets fascism aldrig varit särskilt väl dold. Frågan har snarare varit om betraktaren haft vilja och kunskap att se den.

Debatten om SD och fascismen blev efter statsministerns uttalande om partiet som ”nyfascister” ett politiskt minfält, men demonstrerar också den svenska beröringsskräcken inför själva ordet. Internationellt är fascismforskning ett enormt fält som inte bara studerat Hitler och Mussolini, utan mängder av rörelser över hela världen.

Men den svenska debatten återspeglar ofta klichéartade fördomar om hur ”riktiga fascister” måste se ut. Fascismforskaren Robert O Paxton beskriver kritiskt dessa bedrägliga stereotyper:

”En chauvinistisk demagog som harangerar en extatisk folkmassa, disciplinerade kadrer av marscherande ungdom, militanter iförda uniformt färgade skjortor som slår någon demoniserad minoritet sönder och samman, överraskningsanfall i gryningen och vältränade soldater som paraderar genom en erövrad stad.”

Jämför detta med vad en känd svensk professor nu säger om SD:

”Den dagen Sverigedemokraterna börjar beteckna sig som revolutionära manschauvinister, yrkar på korporativism, kräver att alla partier utom det egna ska avskaffas, går till angrepp mot alla som tolkas som ’svaga’, vill återupprätta ett rasbiologiskt institut, uttrycker en önskan att återställa Sveriges gränser till vad som gällde före freden i Nystad 1721 och genomför en militant marsch mot Stockholm med idel partimedlemmar i folkdräkt i syfte att gripa makten – den dagen är de att betrakta som fascister.”

Uttalandet saknar vetenskaplig kvalitet. Ingen ideologisk-politisk manifestation – fascistisk eller annan – ser likadan i dag ut som den gjorde 1922 eller 1933 (varken Hitler eller Mussolini grep för övrigt makten via statskupp). Mot slutet av 1960-talet konstruerade franska fascistiska intellektuella den så kallade neofascismen (”nyfascismen”). ”I praktiken översatte de främlingsrädsla och intolerans till ett liberaldemokratiskt språk”, skriver fascismforskaren Kevin Passmore. Fascismforskaren Roger Griffin beskriver omdaningen utifrån att ”dagens fascistiska rörelser saknar generellt idéer om totalitarism, korporativism, biologisk rasism, ledarprincipen och enpartistaten.”

En ideologianalys kan alltså inte utgå från mellankrigstidens ytliga politiska klichéer. Fascismforskaren Lena Berggren skriver att det

ideologiska angreppssättet innebär att ”en definition av fascismen måste centreras kring fascismens ideologiska innehåll, inte på dess politiska stil eller de strategier som de olika rörelserna använde sig av för att uppnå politisk makt”. I stället eftersöks framför allt två koncept, som signifikant för fascism. Dessa är folklig ultranationalism och nationens pånyttfödelse:

Ultranationalism är en politisk övertygelse som har nationalismen som allt överordnat primat. Alla andra politiska tankar (framför allt den traditionella höger-vänster-skalan) är underordnade. Ultranationalismen är inkompatibel med en liberal och inkluderande uppfattning om medborgarskap. Ultranationalisten tar sig själv rätten att fritt exkludera medborgare ur nationen.

Nationens pånyttfödelse utgår från att nationen anses vara i ett stadium av kris, dekadens eller undergång. Den kan endast räddas av en politisk rörelse bestående av sunda, friska och medvetna nationella idébärare. Den sjuka nationen ska ersättas av en pånyttfödd dito, en alternativ modernitet, baserad på utrensning av dekadens i varje sfär av den socio-politiska tillvaron.

En studie av SD:s ideologimaterial visar att partiet både är ultranationalistiskt samt har en stark idévärld om nationens pånyttfödelse. Jag förvånas själv över hur tydligt detta återges. SD:s befintliga uttalanden i DN om exkludering av svenska medborgare ur nationen (”judar”, ”araber”, ”samer”, och så vidare) kunde ha setts som en tillfällig groda av partisekreteraren, om inte SD-ledaren omedelbart kallat detta för en av ”partiets centrala ideologiska principer”. Samma ultranationalism har tidigare kommunicerats via järnrörsnattens uttalande ”det är inte ditt land, det är mitt land” samt avfärdandet av den infödde svensken Zlatan Ibrahimovic som en ”legosoldat” i fotbollslandslaget. Detta är skolexempel på ultranationalism och finns med i SD:s ideologimaterial:

”På samma sätt som den som är född in i en annan nation senare i livet kan bli en del av den svenska nationen menar vi också att man även som infödd svensk kan upphöra att vara en del av den svenska nationen genom att byta lojalitet, språk, identitet eller kultur.”

SD tar sig alltså rätten att fritt exkludera svenska medborgare ut ”nationen”. Detta diskvalificerar SD från att kallas demokratiskt, eftersom en demokratisk stat utgår från lika medborgarrätt. Det är därmed omöjligt för demokrati att samexistera med SD:s uteslutande ultranationalism. Rädslan inför framtiden sprider sig bland svenska medborgare, som tillhör utsatta samhällsgrupper och minoriteter.

Vissa vill kalla SD för radikal högerpopulism, vilket är tänkbart. Men högerpopulism utmärks av krav på lägre skatter, syftande till extrem nedmontering av byråkratiska strukturer. Detta synsätt existerar hos SD men är inte framträdande. Tvärtom hyllar SD en förvrängd och ultranationalistisk tolkning av det socialdemokratiska folkhemmet. Statsvetarna Anders Hellström och Tom Nilsson har påpekat att SD-väljare tenderar att uttrycka ganska konventionella åsikter när det kommer till välfärd, skatter och så vidare. SD själva deklarerar sig som konservativt och 2010–2014 närmade sig partiet tydligt konservatismen. Men inte heller denna ideologi har erhållit dominans inom SD.

Nationens pånyttfödelse återkommer ständigt i SD:s retorik, framför allt via partiets enorma intresse för kulturpolitik. De svenska ”kulturradikalernas strypgrepp om vår nation måste brytas upp”, anser SD. Konstverk som inte passar in i nationen är ”andlig lort” som

passar ”alldeles förträffligt på närmaste soptipp”. En misshaglig konstnär hotas med fängelse. Kritik mot SD kallas ”svenskfientlighet” och partiet motionerar om att ”kartlägga svenskfientlighetens utbredning och karaktär samt att föreslå åtgärder i syfte att motverka svenskfientligheten”. Statligt stöd till antirasistiska organisationer ska endast ”ges till sådana organisationer som också förbinder sig att motverka svenskfientlighet”. Ständigt mordhotas journalister, forskare, tjänstemän, politiker och allmänheten (även barn) om de offentligt kritiserar SD.

Inget parti är renlärigt ideologiskt, ej heller är SD hundra procent fascistiskt. Fascismforskaren Nigel Copsey skriver att ett visst fascistiskt inflytande finns i hela den euroepiska ultranationalismen (även populister). ”Om det nu ställer till problem för statsvetare, så får det väl vara så”, skriver han. Fascismen inom SD är en steglös skala, ständigt föränderlig. Där kan en viktig diskussion börja. Men att hävda att det inte existerar fascism inom SD är direkt felaktigt.

Flera har hävdat att det är ”fel strategi” att kalla SD fascistiskt, om man vill bekämpa partiets rasism. Det är möjligt. Det avgörande är inte definitionen, utan att svenska folket och de demokratiska partierna i Sveriges riksdag – från höger till vänster – förstår att gränsen mot SD utgör den viktigaste skiljelinjen i svensk politik sedan rösträttens genomförande.

Demokratin måste visa sig stark, handlingskraftig och stridbar när den nu utmanas på allvar. Historien lär oss vad som annars kan hända.

Henrik Arnstad, Vetenskapsjournalist Och Författare Till Boken ”Älskade Fascism. De Svartbruna Rörelsernas Ideologi Och Historia”

DN 21 dec 2014:

”Inte vårt ansvar att flyga hem svenskar”

“En ny flodvåg skulle utlösa samma kaos som den förra. I dag tar svenska staten ännu mindre ansvar för sina medborgare i utlandet än 2004. Det hävdar Lars Danielsson, tjänstemannen som blev symbol för statens senfärdiga reaktion på tsunamikatastrofen. DN:s Björn af Kleen och Lars Lindqvist har träffat honom i Sydkoreas huvudstad Seoul, där han i dag är Sveriges ambassadör.

Seoul.

Han verkar lättad.

Han sitter i ett baksäte i en blank ambassadbil i Seoul.

Bredrandig kostym som stramar en aning.

Disigt solsken.

Det har gått tio år.

Tio år sedan katastrofen tvingade bort Lars Danielsson från regeringsmaktens hjärta, Göran Perssons kansli.

Han hamnade på Carl Bildts utrikesdepartement. Två år av ofrivillig sysslolöshet tog vid.

Han sökte tjänst efter tjänst. Men lögner, förkunnade Carl Bildt, är en svag merit för ambassadörs-utnämning.

Till slut, hösten 2008, blev Lars Danielsson generalkonsul i Hongkong.

Ett uppdrag, säger han, med ”ganska liten inkorg”.

– Och det var väl därför som han satte mig där ... De flesta av mina kolleger, när vi hade den årliga chefsrotationen, sökte fem sex tjänster. Jag sökte- sexton. Med Hongkong som nummer sexton. För jag räknade ut att sätter jag det sist, så får jag det. Och mycket riktigt ...

Nu är Carl Bildts epok över. Lars Danielsson kan åter tala fritt.

– Det har varit ministerstyre i ordets ursprungliga bemärkelse. Jag har principiellt stora problem när ett politikområde definieras av en enda persons intresse och det var faktiskt så det blev under Carl Bildt: Moldavien, Ukraina, Vitryssland ...

– Han missade den stora förändring som sker här i Asien. Tillväxtmotorn. Alla andra med oss jämförbara länder har ökat sitt engagemang medan vi stängde i Filippinerna, stängde konsulatet i Kanton ... Med en annan utrikesminister hade vi kunnat ha bättre exportsiffror och därmed fler jobb i Sverige.

När den nordkoreanska diktatorn Kim Jong Il dog i december 2011 skulle Lars Danielsson låta sig intervjuas om läget i ”Aktuellt”. Han infor-merade UD, som tvingade honom att lämna återbud.

– Jag hade ju en diskussion, om man ska uttrycka det vänligt, med mina chefer om detta med medieframträdanden. Invändningen var att det skulle såra min tjänstbarhet i Sydkorea om jag uttalar mig i Sverige. Men i det fallet gällde- det ju Nordkorea och min tjänstbarhet i Nordkorea struntar jag i om jag ska vara ärlig.

– Nu verkar det ändras rätt rejält. Margot och Annika Söder (kabinettssekreteraren) har en helt annan inställning vilket jag verkligen välkomnar. Varför har vi en utrikesförvaltning som kostar x antal miljarder per år? Jo, för att kunna hjälpa svenskar att förstå vilka förändringar som sker i utlandet.

Lars Danielsson är likt sin antagonist Carl Bildt uppvuxen i Halmstad.

Föräldrarna var folkskollärare. Folkpartister. På somrarna kuskade familjen runt Europa i husvagn på jakt efter kulturella sevärdheter. Efter socialhögskolans förvaltningslinje tjänade Lars Danielsson kommunalrådet i Laholm. Han bodde i ett hus på Hästtorget.

Ägt av Daniel Bildt.

Far till Carl.

– Jag har inget problem med Bildt personligen. Han har uppenbarligen ett problem med mig, trots att jag uppfattar mig som en relativt - okontroversiell person. Så länge som han var min chef fanns en professionell skyldighet att uppföra sig, även om jag varken i Hongkong eller här Seoul har behövt umgås med honom dagligen.

– Han var förresten här för en månad sedan, efter att han lämnat som utrikesminister, för att prata på ett stort symposium om välfärd. Lite smålustigt.

När vi möter Lars Danielsson i Seoul har Göran Persson just åkt hem. Persson var i Seoul i egenskap av styrelseordförande för Scandi-navian Biogas. Danielsson hade arrangerat exklusiva möten med borgmästaren och miljö-ministern.

– Och jag sa just det till mina medarbetare: att jag blev påmind om hur skicklig han är på vissa saker. Ohyggligt bra på att fokusera, föra ett

samtal dit han vill. Men också om de sidor jag inte tycker var så kul. Han är en impulsiv människa, mycket känslomässig.

Det finns knappt en bild av Göran Persson från åren vid makten då han inte flankeras av Lars Danielsson.

Formellt hade Danielsson ansvar för utrikesfrågor i statsrådsberedningen.

Som nybliven statsminister var Persson blyg i EU-sammanhang. Strök längs väggarna, sökte sina nordiska kollegers blickar.

Lars Danielsson förlöste honom, hoppas han.

– Jag kommer ihåg i början, det var liksom: jag kan ju inte prata med Kohl ... Jag kommer ju från Vingåker. Jag försökte säga: det är inte farligt. De är också människor. Som går i gång på precis samma saker som du.

Grismage?

Göran Persson introducerades till Helmut Kohls favoriträtt: den pfalziska delikatessen Saumagen.

– Precis! Och när han väl förstod att det som gjorde honom duktig som kommunpolitiker också kunde användas i utrikespolitiken började det funka bra. Plus när han förstod att det går med lite svengelska. Hans engelska är ju utmärkt i dag, men i början var han som de flesta svenskar lite rostig.

– Jag var ju en av få som inte var rädd för honom. Många var ju det. Inte så att de skakade, men så att det var obekvämt ... Vi hade ju ett sådant förhållande att jag kunde säga vad jag tyckte. Om jag tyckte att han var dum så sa jag det, men givetvis bara till honom.

– Vi satt här i förra veckan och pratade om allt annat än Korea. Jag menar ju att han har en fullständigt unik förståelse av politiken. Vad som krävs för att fatta beslut i en demokrati av Sveriges typ, där vi sällan har några givna majoriteter, utan måste bygga majoriteter. Men hans eftermäle hade varit ännu bättre om han hade kunnat polera ned sin ... *bufflighet* är egentligen fel ord. Det var väldigt ryckigt.

Ryckigt?

– Det ligger ju delvis i jobbet. *The buck stops somewhere* även i ett delegerat parlamentariskt system som det svenska. Men jag kunde tycka illa om hur han behandlade andra. Även om han har en väldigt god personkännedom så behöver man ju inte säga till alla idioter att de är idioter.

Lars Danielsson berömmer sig för det mot-satta personlighetsdraget: listig återhållsamhet. En kameleontisk egenskap.

– Om man kan nå resultat genom att undvika att slå någon korkskalle på käften, verbalt alltså, då gör jag det. Du måste kunna spela roller i det här jobbet, och det har jag aldrig haft svårt för.

Var det en faktor? I ett decennium hade Lars Danielsson varit den grå eminensen i stats-ministerns skugga. Han som städade upp. Som var anpasslig, flexibel. Så hamnar denna iskalla socialdemokratiska strateg med oklanderlig meritlista, denna maktens musa, själv i offentlighetens ljus. Och börjar göra fatala misstag. Plötsligt står han inte längre bredvid Göran Persson utanför framför honom.

På annandag jul 2004 hade Lars Danielsson enligt egen uppgift som vanligt på helger cyklat till Rosenbad för att jobba undan. Och på förmiddagen talat med Hans Dahlgren, motparten på UD. Som högste tjänsteman och jourhavande beslutsfattare hade Danielsson handlat

enligt -*ansvarsprincipen*; försäkrat sig om att det departe-ment med ordinarie ansvar även hade kontroll i kris.

Men Hans Dahlgren sade sig aldrig ha kontaktats av statsministerns högra hand. Dahlgren kunde presentera bevis i form avskrivna samtalslistor från sitt telefonbolag. Lars Danielssons nummer saknades. Han hade aldrig ringt. Den livsviktiga länken mellan Göran Persson och tjänstemannaapparaten Lars Danielsson tycktes glappa.

Hade Lars Danielsson över huvud taget cyklat till Rosenbad på annandag jul? Granskarna i Katastrof-kommissionen ifrågasatte detta. Danielsson hade inte dragit sitt passerkort, men hävdar själv att han blivit insläppt av en vakt. ”I det ögonblick jag tvivlar på att han var på jobbet, att han medvetet skulle ha ljugit eller vilselett, då är ju hans tid i Regeringskansliet slut, naturligtvis”, sade Göran Persson, bestört, till Erik Fichtelius, journalist på SVT.

De motstridiga uppgifterna utlöste en schism mellan Dahlgren och Danielsson, två av statsministerns mest betrodda tjänstemän. Striden plågade Persson. Han säger till Erik Fichtelius att konflikten är mandatperiodens jobbigaste inslag efter mordet på Anna Lindh. ”*Jag ärvde Lars från Ingvar och Dahlgren jobbade för Palme, och de är båda mellan femtio och sextio, samma generation, och båda är kända för att vara ohyggligt nog-granna och arbetsamma och ha stor kompetens, så det är en mardrömslik situation.”*

I dag har Hans Dahlgren den mäktiga tjänst på statsrådsberedningen som Lars Danielsson brukade ha, statsministerns statssekreterare med full insyn i utnämningsapparaten och den dagliga regeringsagendan; spindeln i nätet.

– Utan att låta överlägsen: *been there, done that*. 15 år i maktens centrum. Jag gillar ju att jobba och i så måtto är jag väldigt glad över det här jobbet i Seoul. Man får hela tiden göra nya saker. Man har en chaufför som kör runt en, bor i ett jättestort hus, har jag lust kan jag bjuda in 50 personer på middag utan att behöva laga all mat själv.

– Det här är förstås på en helt annan nivå än i regeringen. Jag kanske inte kan säga exakt vad jag vill. Men det är ju inte samma tryck som runt statsministern där 20 personer granskar varje steg. Här kan jag göra femtio misstag per dag utan att det kostar lika mycket.

Vad tycker du om utnämningen av Hans Dahlgren till statssekreterare?

Han grimaserar. Ett slags grin.

Tystnad.

Såret är inte läkt.

Det framgår också i Lars Danielssons självbiografi ”I skuggan av makten” från 2007, där han hävdar att Hans Dahlgren aldrig återhämtade sig efter mordet på Anna Lindh.

– Det stämmer fortfarande. Jag tycker att Hans har varit en annan människa sedan dess. Vilket jag har stor respekt för, det var en så totalt osanno-lik händelse.

Det här med var folk hamnar någonstans, -säger Lars Danielsson, ”det är fan 80 procent tillfälligheter”.

– Det är en sak man lär sig i statsrådsberedningen: att bilda regering är ett besvärligt pussel. Jag pratade lite med Göran om det också: utnämningar är alltid ett lotteri. Problemet är att processen måste vara så sluten att det är svårt att kolla människor tillräckligt.

Hade du velat vara en del av Stefan Löfvens regering?
– Omöjligt att svara på. Men ställer du frågan: *sitter du och grämer dig för att du inte blev minister?* Så är svaret: definitivt nej. I 35 år har jag försökt gilla det jag gör. Det är ingen klyscha. Den inställningen har hjälpt mig mycket.

Lars Danielsson har varit sparsam med inter-vjuer sedan katastrofen. Senast avböjde han medverkan i Lottie Knutsons nya tsunamibok ”Nödrop” med motivet att katastrofens konsekvenser ”förstörde livet för honom själv och hans familj”. Förstasidor med ordet LÖGNARE, fotografer i trapphuset, repor i billacken, främmande som knuffas på busshållplatsen.

Lars Danielsson blev förste representant för regeringsmaktens nonchalans. Den vaksamma blicken, det strama leendet, den inskjutna -hakan. Bilden av maktens bortvändhet när det verkligen gällde. Lottie Knutson, Fritidsresors kommunikationsdirektör, fick motsatt behandling: hon dubbades till landsmoder och tilldelades medalj av konungen.

Danielsson finner dramaturgin djupt orättvis.

– Det här med skurkar och hjältar blir ju alltid lite snett. Jag tycker inte, och det har inte med Lottie Knutson som person att göra, att Fritids-resor hanterade katastrofen särskilt kul. De var extremt snabba med att trycka över huvudansvaret på staten.

– Alltså räkningarna från Fritidsresor kom ju långt innan det första flygplanet ens var i luften. Vi fick ju enorma räkningar. Tredjedag jul kom de första kostnaderna: vi kan göra det här ... det kostar så och så mycket ... Ni ska betala. Och staten betalade ju alltihop till slut. Det kostade ju inte Fritidsresor ett skit.

En hårdragning av Lars Danielsson. Staten betalade 31,3 miljoner av den nota på 54,8 som de tre ledande reseföretagen skickade regeringen, enligt Katastrofkommissionen. Fritidsresor begärde 25 och fick 17 miljoner tillbaka.

Chauffören, en slank medelålders man, kör försiktigt mot Hankukuniversitetet och en lunch-panel om säkerhetspolitik. Danielsson är en samhällstillvänd ambassadör. Jämställdhetspolitik, skatte-satser, småföretagande. Under tre dygn i Seoul hör jag honom föreläsa med inlevelse. Han skiljer sig från företrädaren Lars Vargö, japanolog och Haikuöversättare. Tillsammans med sina nordiska kolleger deltog Danielsson i den senaste sydkoreanska valrörelsen; höll välfärdspolitiska brandtal för båda sidor. Han har skapat sig ett politiskt sammanhang på andra sidan jorden, ett slags - socialdemokratisk satellit där han bestämmer.

– Jag utnyttjar den rörelsefrihet som finns i rollen, säger han.

Danielsson pekar högerut mot president-palatset med det korallblå taket, en kurvig öster-ländsk mansion.

– Ganska hermetiskt, presidenten har imperiala drag här. Det är ganska stumt, auktoritärt. Men hon har ett antal senior secretaries som ofta är mer inflytelserika än ministrar. Jag koncentrerar mig på dem, inte så att jag springer på cocktailpartyn, men varje kväll i den här stan äger det rum ett antal rätt intressanta middagar. Snacka om att staten och kapitalet går hand i hand: -Korea är korporativismens högborg. Delvis har det tjänat landet rätt väl.

Danielsson ber chauffören stanna utanför Obama Hall, en beige betongbunker. Ett par trappor ned serverar han sig te, medicin mot en skrovlig hals. Han hade 80-talet svenska studenter över på mat och vin i går i residenset. De ville aldrig gå hem. Sviterna till trots är svensken fixstjärnan i panelen. Hans manus är reducerat till ett ihopvikt A4. Han orerar med ett finger utsträckt i auditoriet. Han ”erkänner villigt” att

han lärt sig prata av Göran Persson. Crescendot är en försäkran om fortsatt europeisk närvaro.

– Vi kommer att vara här för er! Vi kommer följa er hela vägen fram till ett demokratiskt, fritt, pluralistiskt Korea! Vi säger det redan nu! *Loud and clear!* Vi kommer vara här för er!

Efteråt frågar han sig i väntan på hissen varför han egentligen gör sådant här. Sömniga akademiska paneler. Artiga longörer. Abstraktioner. Persson hade inte stått ut många minuter.

– Det är inte alltid skitdynamiskt, direkt. Diplo-matin är ofta väldigt långsam. Göran har inte riktigt sittfläsk. Eller sittfläsk har han ju, men det är inte riktigt rätt beskaffat. Men jag har ju hållit på med det här i 34 år och vet att det betyder någonting: hellre långsamt än att man skjuter ihjäl varandra. När det inte är så spännande, som i dag, tänker jag på vad jag ska göra i morgon.

I baksätet på väg tillbaka till ambassaden tar Lars Danielsson ett konferenssamtal från chefsgarnityret på Ikea. Det första varuhuset i Korea, världens mest omfångsrika, öppnar nu i december. ”Ett problembarn”, säger Lars Danielsson. Hur kan Ikea vara så respektlöst att man på hemsidan, och på kartor i det internationella sortimentet, kallar vattnet öster om Korea för- -Japanska havet? En okänslig påminnelse om grannlandets blodiga ockupation. Det självständiga Korea före-drar Östhavet. Svenska staten, som uppvaktats av den sydkoreanska ambassadören i Stockholm, saknar officiell hållning i namnfrågan.

– Call it what the heck you want! säger Lars Danielsson.

Men personligen vill han uppmana företaget till ödmjukhet.

– Ursäkten häromdagen var bra ... men ni måste komma ihåg att ursäkter enligt koreansk sed också kräver att ni ser ångerfulla ut, som om ni var på väg till en begravning ... *Look the act*! Möjligen var det några tillkortakommanden i det avseendet ... Men gjort är gjort antar jag.

Senare drar Ikea tillbaka kartan och ber de koreanska konsumenterna om ursäkt.

Även de oproportionerligt höga prisnivåerna har vållat Ikea problem. Fair Trade Commission har tagit notis om protester på sociala medier och initierat en granskning. I denna fråga manar Lars Danielsson cheferna till lugn. Symbolpolitik ska hanteras som symbolpolitik.

– Det är lite som när man i Sverige gör en KU-anmälan, *whatever that is*. När någon anmäler en minister till KU är det främst för att man vill åt rubriken. Anmälaren vet redan från början att den faktiska diskussionen inte kommer att leda till någon nämnvärd kritik. Det är politik alltså, dålig politik kan man tycka, men likväl politik. De vill visa: *vi har agerat*!

Han slår igen sitt mobilfodral i svart läder och vänder sig mot mig.

– Ah! Där gick jag möjligen lite väl långt ... Det är ju mina personliga uppfattningar som jag delger dem. Men Ikea är ju supernervösa för att det ska bli världens folkstorm. Hur de än ställer sig i den här namnfrågan har man ju ändan bak: japanerna, och det är förstås en mycket större marknad, är ju jätteglada.

Förmiddagen därpå, i hans avlånga hörnrum på ambassaden, ljust, ganska kylslaget, frågar jag på nytt Lars Danielsson om jämförelsen med konstitutionsutskottet. Är organet verkligen så tandlöst? Förhören av ministrar och ledande tjänstemän efter flodvågskatastrofen

passerade knappast obemärkta genom offentligheten. Tvärtom direktsändes utfrågningarna i Sveriges Television i februari 2006.

Så här kunde det låta när Lars Danielsson grillades:

Ordförande Göran Lennmarker (M): Ska jag förstå det så att statssekreteraren inte förstod att en sju meter hög flodvåg som sveper fram där det finns 20 000 svenskar är en stor nationell katastrof?

Eller:

Ingvar Svensson (KD): Om jag får återvända till de här icke-samtalen med Hans Dahlgren. Det intressanta är: Hur kan du till kommissionen beskriva innehållet i ett samtal som aldrig ägt rum?

Har Danielsson redan glömt?

Det blev än värre.

I februari 2007, ett år efter KU, återupptog -Katastrofkommissionen sin granskning.

Bakgrunden är att regeringen Reinfeldt uppmärksammats på 119 band med råkopior av all Regeringskansliets datatrafik mellan december 2004 och januari 2005.

Katastrofkommissionens huvudsekreterare Per Molander, en tung centralbyråkrat, kunde med hjälp av bevismaterialet äntligen bringa klarhet i Lars Danielssons ”verksamhet” julhelgen 2004. Rapporten sammanfattar hans insats som ”väsentligt mer perifer än Lars Danielsson har framställt det som i utfrågningarna”, som ”otillräcklig”. ”För detta måste han kritiseras”.

I boken ”I skuggan av makten” tillstår Lars Danielsson att ”en hel del psykiskt lidande” hade kunnat besparas om flygevakueringen och Räddningsverkets respons inletts 24 timmar tidigare.

– Vi på statsrådsberedningen har skuld, om man nu ska använda det uttrycket, men det handlade ju inte bara om huruvida Dahlgren och jag ringde varandra. Det var ju inte avgörande. Rättare sagt: det hade inte ett skit med saken att göra. Jag blev ju något slags ställföreträdare för skit som man egentligen väl ville slänga på Göran Persson. Göran kom man inte åt, han är ju väldigt bra på att ...

– I efterhand har ju 99 av 100 sagt till mig: det var ju faktiskt inte ni som var operativt an-svariga. Det var ju UD. Och det som irriterade människor var att Laila Freivalds inte visste vad en tsunami var. Den omedvetenheten finns inte kvar i dag.

Lars Danielsson dömer ut Laila Freivalds som utrikesminister.

– En mycket duglig justitieminister. Som försökte tillämpa samma metoder som utrikes-minister. Jag har aldrig sett en människa plugga så mycket inför varje framträdande. Det funkade inte riktigt.

Regeringens sena reaktion påverkade ”med all säkerhet” inte antalet döda, skriver Lars Danielsson i sin bok. Katastrofkommissionen gör en annan bedömning. Det ”kan inte uteslutas” att thailändska medborgare avled till följd av överbelastning på sjukhusen. Det kan inte ”med full säkerhet fastställas” om några svenskar dog till följd av den sena insatsen.

– Jag tror nästan ingen avled av sina skador.Det är klart att jag inser att varje dygns väntan var en frustration, säger Danielsson. Men det tragiska var ju att de som avled avled direkt.

Nu måste staten, säger ambassadören, upp-lysa om den konsulära katastroflagen, i kraft sedan augusti 2010.

– Låt oss säga att vi får en flodvåg i Thailand igen, du drabbas, ditt hotell blir förstört, du vill åka hem ... Om det händer, gud förbjude, ska inte staten skicka hem dig, utan reseföretagen. Eventuella kostnader är mellan dig och ditt försäkringsbolag.

– Det som är viktigt, också i det här jobbet som ambassadör, är att försöka nagla fast: vad är statens ansvar när något händer utomlands? Hur långt ska vi gå? Är det samhällets ansvar att utan kostnad för den enskilde transportera hem 13 000 svenskar från Thailand?

– Nej, svarar Lars Danielsson gång på gång i Seoul.

– Läser man lagstiftningen, som alltså skärptes 2010, är det klart och tydligt, det är inte samhällets ansvar. Om något är samhällets ansvar - mycket mycket mindre än tidigare.

Grå skrapor utanför ambassadfönstrets åttonde våning.

Ett märkligt samhälle utanför: å ena sidan kosmopolitisk idyll med hotellträdgårdar med gyllene juldekorationer, shoppingkvarter som sprakar och kontinentens bästa kimchi. Å andra sidan ett konstant molande hot från norr.

Han berättar om en middag i residenset. En amerikansk general skroderade i trädgården.

– Just nu har vi 125 stycken artilleripjäser -riktade mot oss. *But don't worry. Nothing will happen!*

Lars Danielsson ler åt det absurda.

– Jag kan ju, även på det här fridsamma stället,- få människor som kommer och undrar om vi kan skicka hem dem på vår bekostnad. Men det gör vi alltså inte. Det finns liksom inte ... Lagen tydliggör den enskildes ansvar i utlandet. Det -tycker jag är bra. I dagens globaliserade värld, där många hundratusentals befinner sig utomlands, är det omöjligt att hålla sig med en apparat som tar hand om alla överallt. Staten kan inte vara en brandkår om det börjar brinna på andra sidan jorden. Det kostar för mycket.

Privatpersoner som drabbas av en katastrof utomlands är nu tvingade att ersätta staten för sjukvårdsinsats och transport.

Gäller även avlidna: biljetten för kistan hem belastar dödsboet.

Bakgrunden till lagen är att många svenskar med avlidna familjemedlemmar kränktes i samband med flodvågskatastrofen. Hand-läggare från utrikesdepartementet stack fram statliga lånehandlingar under julhelgen 2004: skriv på om ni vill ha skjuts hem.

I dag slipper handläggare avkräva drabbade en signatur. Men omhändertagna är likafullt återbetalningsskyldiga.

För få svenskar, säger Lars Danielsson, inser att detta blev det bestående juridiska resultatet av flodvågskatastrofen.

– Det råder en bristande kongruens mellan folkföreställning och lagstiftning i dag. Vilket alltid är farligt. Lagstiftningen ska ju helst spegla folkuppfattningen. Och därför är det viktigt att UD kommunicerar vad som gäller. För när -verkligheten inträffar är fortfarande perceptionen bland människor: samhället, *please take care of us!*

Varför kan inte staten vara mer barmhärtig i nöd?
– Om vi skulle få det åtagandet krävs en resursförstärkning av utrikesförvaltningen, som jag inte tror vi har råd med. Och problemet blir att dra gränsen för när statens ansvar ska träda in: ska vågorna vara två eller fem meter höga? Det blir skitsvårt.

En kväll, det är varmt och doftar eukalyptus, följer vi Lars Danielsson till residenset, ett lummigt kvarter beläget i kullarna högt över staden.

Här bor nästan hälften av alla ambassadörer i landet.

Han ber chauffören stanna vid en bankomat. Tar fram sin tilltagna svarta börs och häver sig ur baksätet; kyparna på kvällens litteratursoaré skulle ha betalt i kontanter.

Jag frågar om han har ett socialt liv i kvarteret. Hänger han med diplomater?

Han svarar med ryggen mot bilen.

– Så lite som möjligt. En del är väldigt bra. Men några är inte min *cup of tea*. Ytliga. För mycket golf.

Känner du dig aldrig ensam?
– Det är klart. Jag arbetar mest när jag är här.

Lars Danielssons hustru, montessoripedagog, bor kvar i Stockholm. Han flyger hem var -åttonde vecka med Finnair via Helsingfors, brukar uppgradera sig till business med egna medel (månadslön 84 300 kronor).

Lars Danielsson har tjänstgjort i Seoul sedan 2011. Han kan få förlängt ett år till.

Är du trött på att resa?
– Jag har inget emot det, faktiskt. Jag är svag för flygplatser. I mitt nästa liv ska jag bli flygplatschef, en stor apparat som nästan ändå alltid -funkar.

Residenset är klätt i ljusrött tegel. Möbler av Carl Malmsten invändigt.

En tidig gäst, en brittisk översättare, över-räcker två tunna bokvolymer.

– *You know ... If you ever have a minute over.*

– *For literature, I've always two!*

Han sätter sig vid flygeln, en svart Weinbach, och spelar början på Gershwins "Summertime". Ena handen flyger viktlöst över den andra, huvudet böljar våglikt ovan tangenterna.

Han slutar tvärt. Det klingar falskt. Och vänder sig till en av sina medarbetare.

– *We need to fix this*.

Björn Af Kleen bjornafkleen@outlook.com

Fakta. Lars Danielsson

Gör: Sveriges ambassadör i Seoul, Sydkorea.

Född: 1953 i Halmstad.

Familj: Hustru, bosatt i Stockholm, och vuxna barn.

Karriär: Socialhögskolans förvaltningslinje; högerhand till kommunalrådet i Laholm; UD:s handläggarutbildning; tjänstgöring på Sveriges ambassad i Peking; svenska FN-delegationen i Genève och New York; tjänsteman på Ingvar Carlssons statsrådsberedning; statssekreterare hos Göran Persson med ansvar för EU- och utrikesfrågor; generalkonsul i Hongkong.

Fritid: Åker en del längdskidor i Sydkorea; surfade när han var utbytesstudent på high school i Huntington Beach i Kalifornien; spelar piano; har sjungit i kör.

Bakgrund.

Tsunamin och regeringen

Katastrofkommissionen med -Johan Hirschfeldt som ordförande och Per Molander som huvud-sekreterare granskade regeringens hantering av tsunamin i utredningarna ”Sverige och tsunamin” (2005) och ”Tsunamibanden” (2007).

Kommissionen pekade ut statsminister Göran Persson som ytterst ansvarig för Regeringskansliets ”tillkortakommanden i hanteringen av tsunamins konsekvenser”. Kommissionen identifierade en brist på ”organisation för att hantera allvarliga kriser” på Regeringskansliet.

Konsekvensen blev försening av insatser på plats i Thailand: ”Den - första insatsen av personal för rekognoscering, stabsarbete och sjukvård hade kunnat göras två dygn tidigare än den faktiskt skedde.” Som följd kom ”tilltron till den svenska staten som yttersta garant för trygghet och säkerhet att skadas”.

Kommissionen konstaterade att många thailändska medborgare högst sannolikt fått försämrad vård tack vare överbelastning på sjukhusen och det ”kan inte uteslutas att thailändska medborgare har avlidit till följd av detta”.

Flera bedömare, inklusive tidigare finansminister Pär Nuder (S), menar att regeringens tillkortakommande och den omfattande kritik som följde i medierna – bidrog till Social-demokraternas valförlust 2006.

Katastrofkommissionen återupptog sin granskning när regeringen Reinfeldt hösten 2006 uppmärksammades på 119 band med råkopior av Regeringskansliets datatrafik.

Granskningen ledde till explicit kritik av statsministerns stats-sekreterare Lars Danielsson. Danielsson hävdade bland annat att han på annandagsmorgonen mottagit ett mejl från UD med informationsunderlag om katastrofen samt den förmiddagen kontaktat Hans Dahlgren, kabinettssekreterare på UD, som ska ha försäkrat Danielsson att läget var under kontroll.

Rapporten ”Tsunamibanden” -visade att Lars Danielsson inte stod på sändlistan för det mejl han hävdade att han fått. Och Hans Dahlgren kunde med hjälp av s-amtalslistor från sitt telefonbolag visa att han inte mottagit samtal från Lars Danielsson.

Katastrofkommissionen konstaterade ett ”mönster i avvikelserna mellan de uppgifter som Danielsson lämnat till granskningsorganen och vad som vid närmare undersökning visar sig faktiskt eller med hög sannolikhet ha hänt”.

Lars Danielsson har inte ifråga-satt Hans Dahlgrens version av händelseförloppet, men sagt att han kan ha mottagit UD:s första utskick som sms snarare än mejl.

I tsunamin omkom 543 svenskar och omkring 1 500 skadades.

Dn “

DN 21 dec 2014:

“Löfven avvisar Borgs kritik: ”Det är fullständigt trams”

“Statsminister Stefan Löfven (S) manade till samarbete över blockgränsen i sitt jultal. Men efteråt var tonläget hårt när han kritiserade förra M-ministern Anders Borg för påståendet att extravalet hade kunnat undvikas.

– Trams, säger Löfven.

Löfven manade i sitt första jultal som regeringschef inför ett hundratal åhörare intill Gamla stans julmarknad på nytt till samarbete över blockgränsen.

– Jag kommer aldrig att låta personlig prestige gå före Sveriges -bästa, lovade han.

Samtidigt riktade förra moderata finansministern Anders Borg i Ekots lördagsintervju hård kritik mot Stefan Löfvens beslut att utlysa extra val den 22 mars.

– Oansvarigt, anser Anders Borg.

Han menar att nyvalet hade kunnat undvikas om den rödgröna regeringen backat från förslag som till exempel den höjda arbetsgivaravgiften för unga. Men Löfven slår tillbaka mot Borgs påstående att S-ledaren i stället för att snabbt utlysa nyval borde ha försökt inleda förhandlingar med de borgerliga.

– Det där är fullständigt trams. De visste att vi ville förhandla. De sa nej till förhandling, säger Löfven.

S-ledaren anklagar Borg, som efter den borgerliga valförlusten den 14 september lämnade politiken i samma veva som statsminister Fredrik Reinfeldt, för att ha smitit undan sitt ansvar.

– Det var en man som smet ut bakvägen när det började blåsa lite motvind. Nu är han bra på att ge tips. De tips han ger är att vi ska köpa de borgerligas politik. Då är man beredd att förhandla. Det är fullständigt orealistiskt, säger -Löfven.

Formellt ska extravalet till riksdagen utlysas av regeringen den 30 december. S-ledaren avvisar spekulationer om möjligheter att det i sista stund kan undvikas.

– Vi förbereder beslutet om ett extraval, säger han.

Löfven lanserade samtidigt i talet något som han kallar ”det svenska löftet”.

– Det svenska löftet är att vi hjälper varandra med kunskap, trygghet och jämlikhet, sade Löfven, dock utan att komma med några nya konkreta förslag.

Efteråt beskrev han löftet som en motsvarighet till den amerikanska drömmen i USA:

– Det är ett gemensamt åtagande som jag tycker att vi ska ha i Sverige. Lika väl som det finns en ”American dream” så ska det finnas ”ett svenskt löfte”. Det är att vi hjälps åt och ser till att alla människor kommer med på en bra positiv väg framåt i livet.

Julhelgen ska statsministern fira i Örnsköldsvik. På annandagen är det tio år sedan tsunamikatastrofen som den tidigare S-statsministern Göran Persson fick hård kritik för att ha reagerat för långsamt på. Nu manade Löfven till svenskar att finnas hos anhöriga till offren i samband med tioårsdagen.

– Se till att finnas hos människor där såren kan rivas upp, manade Löfven.

Under nyårshelgen reser Löfven till Brasilien för att medverka vid presidentinstallationen av Dilma Rousseff den 1 januari. De svensk-brasilianska relationerna handlar bland annat om det brasilianska -köpet av 36 Saab Gripen-plan som ska levereras fram till 2024.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 21 dec 2014:

“Stöd för fortsatt allianssamarbete

Centerpartiet måste prata mer om skola och sjukvård. Det är en av slutsatserna i partiets valanalys. – Det som är tydligt är att vi ska hålla fast vid vår närodlade politik, men att vi också måste titta mer på mjukare frågor, säger C-ledaren Annie Lööf.

Tanken var att Centerpartiets valanalys skulle presenteras på partiets kommundagar i slutet av januari. Men på grund av extravalet har valanalysgruppen, som leds av den tidigare riksdagsledamoten Johan Linander, redan presenterat en delrapport för partistyrelsen.

En slutsats är att partiet behöver bli bättre på att prata om välfärden.

– Medlemmarna kände sig väldigt hemma med vår satsning på närodlad politik med småföretagande, miljö och landsbygdsfrågor. Men vi ser också att vi behöver arbeta in några mjuka frågor. Ett parti som vill växa måste synas i debatten om vården, skolan och omsorgen, säger Johan Linander.

Enligt valanalysen är vurmen för det lokala självstyret ett skäl till att partiet ofta uppfattas som osynligt i välfärdsdebatten. Centerpartisterna tycker inte att staten ska ställa och styra i skolan och sjukvården.

– Det kan låta som att vi inte prioriterar frågorna alls, när det i själva verket är något som våra lokala politiker ägnar mycket tid åt. Här måste vi hitta vägen framåt, så att Annie Lööf och andra kan prata om frågor som rör kommunerna och landstingen, utan att det låter som om vi vill centralisera politiken, säger Johan Linander.

Men det tar tid att profilera sig på nya områden. Och det är bara några månader till extravalet i mars.

Centerledaren Annie Lööf räknar inte med att hinna förnya C-politiken i någon större utsträckning till dess, utan snarare renodla de budskap som partiet redan driver.

– Vi måste kunna hitta svaren som många söker på den ekonomiska politiken, allt ifrån att utveckla vår företagarpolitik till att vi möter integrationsutmaningen som Sverige har, säger Annie Lööf.

En annan slutsats för valanalysgruppen är att stödet för fortsatt allians-samarbete är mycket stort.

Annie Lööf noterar att hennes engagemang i Alliansen gillas av centerpartisterna.

– För oss är det viktigt att få stöd för våra idéer. Det ser vi att vi bäst får genom att samarbeta med de andra borgerliga partierna inom Alliansen. Det är också där vi hittar en berättelse framåt. Jag är inte förvånad utan snarare glad över att det är en sådan samstämmighet om allianssamarbetet, säger hon.

Framgången i EU-valet i maj – där Centerpartiet nådde sitt bästa valresultat på 19 år – gav organisationen självförtroende och skjuts uppåt efter en tung period.

– I EU-valet var vi till 100 procent på vår hemmaplan när valrörelsen på slutet handlade om djurskydd och antibiotikan. Det gjorde att vi flög upp, säger Johan Linander.

Han konstaterar att det visade sig vara betydligt svårare att sätta dagordningen i riksdagsvalet i september.

– Egentligen var det ingen politisk fråga som dominerade. Valet handlade om det politiska spelet, och det vann Sverigedemokraterna på, säger han.

Tanken är att valanalysgruppen ska återuppta sitt arbete efter extra-valet. I september ska Centerpartiet hålla partistämma.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Karin Eriksson

Fakta. Backade minst av de borgerliga partierna

Centern fick 6,1 procent i riks-dags-valet i september, en -minskning med 0,4 procent-enheter sedan valet 2010. Partiet backade minst av de borgerliga partierna och återtog positionen som Alliansens näst största parti.

Starkaste valkretsen var -Gotlands län och den svagaste Malmö kommun.

Centerpartiet går av -tradition bättre i kommunalvalen än i riks-dags-valet. Starkaste kommunala fästet är Mönsterås, där partiet i år fick 40,7 procent. Totalt finns sex fästen där partiet har haft makten sedan kommunreformen 1970.

Centerpartister innehar posten som kommunstyrelsens ordförande i 31 kommuner.

Källa: Valmyndigheten, SKL, Dagens Samhälle. “

DN 21 dec 2014:

“USA stärker gränsen – men många vill se invandringsreform

USA:s södra gräns bevakas i dag extremt hårt och allt färre lyckas ta sig över den. När president Barack Obama nyligen beslöt att ge miljontals illegala invandrare uppehållstillstånd ingår också en ytterligare förstärkning av gränsövervakningen i paketet. Men många menar att immigrationsfrågornas lösning ligger någon annanstans.

Washington.
I somras sköljde en våg av ensamkommande barn in över USA:s södra gräns. På två månader kom över 20 000 barn som många gånger hamnade i bristfälliga, fängelseliknande förvar innan de skickades tillbaka. Händelserna fick massiv uppmärksamhet i USA, men strömmen av barn minskade snabbt och redan vid midsommar hade trenden brutits.

Till viss del berodde det på hettan (som i gränsområdenas öken blir outhärdlig), men framför allt på den intensifierade amerikanska gränsövervakningen.

USA:s minister Jeh Johnson, med ansvar för USA:s nationella säkerhet – ”homeland security” – framhävde detta trendbrott när han under ett seminarium för en tid sedan talade om USA:s gränssäkerhet med fokus på landets södra gräns, som i praktiken alltid är den som avses när frågan kommer på tal. Och även om sommarens våg av ensamkommande barn gör avtryck i statistiken har antalet människor som illegalt passerar gränsen till USA från söder minskat under nästan ett decennium. Antalet gripanden i gränsområdena är de lägsta sedan 1970-talet.

Till stor del kan minskningen förklaras med en kraftigt förstärkt gränsbevakning. Den enorma förändringen sedan år 2000 kan illustreras med ett axplock ur minister Johnsons egna siffror: stängsel löper i dag längs en sträcka på 112 mil, en ökning från 1,2 mil år 2000. 11 863 underjordiska sensorer är i dag utplacerade (de fanns inte alls för 14 år sedan). Antalet bemannade flygplan har fördubblats och fartygen har gått från 2 till 84. Mobil videoövervakning har gått från noll till 178 enheter; ljus- respektive värmekänsliga kikare har ökat från noll till 9 255 respektive 600. Och så vidare.

De 23 000 anställda gränspoliserna, varav 80 procent finns längs gränsen mot Mexiko, är inte passiva – under Barack Obamas presidenttid har rekordmånga människor deporterats, hittills nära två miljoner. Många som tas vid gränsen placeras i fängelselik förvaring.

När Obama i november beslöt att utnyttja sin makt att runda kongressen och börja reformera immigrationssystemet – bland annat genom att ge fem miljoner illegala invandrare tillfällig amnesti – ingick ytterligare satsningar vid gränsen. Tidigare i veckan öppnades ett nytt deportationscenter i Texas med kapacitet för 2 400 personer, i första hand avsett för barn och familjer, i uttalat avskräckande syfte för andra med planer på att ta sig över gränsen.

Men Juanita Molina, chef för människorättsorganisationen Bor-der Action med bas i Tucson i Arizona, menar att utvecklingen är kontraproduktiv:

– Militariseringen längs gränsen ger fel signaler och underminerar allt förtroende i de samhällen som ligger längs gränsen. USA:s kriminalisering av ekonomiska immigranter göder samtidigt de karteller som kontrollerar människoströmmarna. De som kommer är

livrädda för gränspersonalen och hamnar i stället i händerna på den organiserade brottsligheten.

Hon säger att de familjer hon möter tycks allt svårare traumatiserade och bär på både yttre och inre minnen av extremt våld.

– Betydligt sämre utvecklade länder än USA lyckas skapa mänskligare flyktingläger än vi. Här delar vi upp även minderåriga efter ålder och kön och placerar dem i princip i burar. Men jag kan också förstå Jeh Johnson: var skulle man annars göra av dem?

Juanita Molina skulle hellre se en omfattande reform på immigrationsområdet, och en legalisering av den ekonomiska invandringen.Och få menar att den verkliga lösningen på immigrationsfrågan ligger vid en skärpt gränsbevakning. Det behövs ett större paket som omfattar exempelvis lagliga möjligheter att säsongsarbeta i USA, och att statusen ses över för de sex miljoner människor som även efter Obamas amnestier lever illegalt i USA. En annan nyckelfaktor ligger i livsvillkoren i Centralamerika.

Och på Center for Strategic and international studies, CSIS, i Washington säger Carl Meacham, chef för tankesmedjan Amerikaprogrammet, att ingen som följer immigrationsfrågorna förvånades över de ensamkommande barnen i somras. Det är en utveckling man sett tecken på i flera år och som grundar sig i de eländiga förhållanden som råder i länder som Guatemala, El Salvador och Honduras, där föräldrar utan framtidstro uppmuntrar sina barn att ge sig av i de-sperat hopp om ett bättre liv.

Men gränsområdet är farligt och längs vissa sträckor hårdbevakat, längs andra öde. Medan risken är stor att åka fast i kontroller kan den som försöker ta sig över i ödemarken i stället bli offer för rovdjur, extrema temperaturer och brist på vatten.

Enligt Obamas order ska gränspersonalen framöver i högre utsträckning prioritera människor med kriminellt förflutet, men hur man ska hantera nästa – sannolika – våg av barn är mer osäkert.

Obamas beslut att ta immigrationsfrågan i egna händer – utan kongressen – har fått starka reaktioner och Republikanerna grubblar på hur de ska stoppa eller i vart fall sabotera dekretet. Satsningar på gränsövervakning hör dock till delar som de ofta invandringsskeptiska Republikanerna prioriterar.

Även om både Demokrater och Republikaner i Washington (för övrigt i likhet med ministern Jeh Johnson) är ense om det akuta behovet av en rejäl reform, är utsikterna för en sådan minimal. Och medan Juanita Molina i Tucson berättar om de ofta tragiska öden hon varje dag möter vid gränsen, säger Carl Meacham, som har erfarenhet av immigrationsfrågorna också genom sitt tidigare arbete i senaten, att de i dag handlar mer om politiskt spel än om politiska ambitioner:

– Klimatet i kongressen är uselt och har blivit ännu sämre efter Obamas beslut. Och tiden är knapp: i realiteten är ny lagstiftning bara möjlig under 2015 års första kvartal. Därefter kommer allt att handla om presidentvalet 2016.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se

Fakta.

Fem miljoner får tillfällig amnesti
President Barack Obama genomdrev i november utan kongressens inflytande förändringar på immigrationsområdet, sedan en partiöverskridande politisk lösning efter många års försök inte kunnat nå ett genomförbart lagförslag.

Obamas beslut innebar bland annat att illegala invandrare som har bott i USA mer än fem år och har barn som är födda i landet (och därmed är amerikanska medborgare) får tillfälligt uppehållstillstånd i USA. Man beräknar att det finns cirka elva miljoner odokumenterade invandrare i USA. Ungefär fem miljoner omfattas av de nya bestämmelserna, som dock kan rivas upp av nästa president.

Fram till år 1904 saknade USA gränsövervakning och landgränserna var i princip öppna. I dag har gränspolisen US Border Patrol 23 000 anställda och en budget på 3,5 miljarder dollar. “

DN 21 dec 2014:

“Renzis parti riskerar att spricka

Rom. Bland premiärminister Matteo Renzis julklappar under den föga glittrande italienska granen finns framför allt Italiens dåliga ekonomi utan minsta skymt av tillväxt. Statsskulden skenar (över 130 procent av BNP) följd av en arbetslöshet som slår i taket.

Analys
I fredags hade Renzis koalitionsregering suttit i 300 dagar, exakt lika länge som företrädaren Enrico Letta. En jämförelse utfaller till Renzis nackdel inte bara när det gäller ekonomin, utan även i genomförda reformer och klubbade beslut. Detta trots att Renzi sparkade sin företrädare på ett parti-möte med motiveringen att Lettas regering var föga handlingskraftig.

Under Matteo Renzis tid som partiledare har Demokraterna (Pd) gått mot mitten. Det liknar i dag mer ett kristdemokratiskt parti än före detta kommunister. Det finns fortfarande en stark vänsterfalang inom partiet som än så länge under tystnad sluter upp bakom Renzi Men om det skulle bli nyval finns risken att partiet spricker.

Huvudproblemet för premiär-minister Renzi är att han står mycket ensam, säger statsvetaren Lorenzo De Sio till DN.

Ett annat besked som även kan väcka internationell oro kommer från populisten Beppe Grillos parti Femstjärnan. Partiet har samlat in 50 000 namnunderskrifter, tillräckligt för att starta en kampanj för att få till stånd en folkomröstning kring euron.

De Sio, som tillhör Roms aktade LUIS-universitet, betonar att Grillo är desperat, eftersom hans parti varken syns eller hörs i den politiska debatten. Avhoppen inom Femstjärnan har varit många.

Situationen är inte bättre för Silvio Berlusconis parti Forza Italia. Väljarna sviker sin gamle ledare som är dömd till samhällstjänst för

skattebrott. Om det vore val i dag skulle Forza Italia troligen halveras och hamna runt 15 procent.

Inom högern finns i dag ett stort tomrum. Lega Nords nye ledare Matteo Salvini vädrar morgonluft och har ambitionen att växa och bli stark även i Syditalien.

Under hans ledning har partiet blivit mer högerextremt och har nära kontakter med Marine Le Pen i Frankrike. Hjärtefrågorna är att samhällets resurser i första hand ska gå till italienare och att invandringen skall minska.

Januari blir en helt avgörande månad. En ny vallag, baserad på en överenskommelse med Berlusconi ska klubbas igenom. Hur vet ingen – i parlamentet har oppositionen redan lagt fram 17 000 modifieringar av lagförslaget.

Samtidigt måste parlamentet rösta fram en ny president. Italiens nuvarande president Giorgio Napolitano har meddelat att han avgår vid nyåret av åldersskäl – han fyller 90 i juni.

– Italiens president har en viktig roll som vågmästare i politiken. Därför är valet så oerhört laddat och dessutom omöjligt att förutse. Det är precis som när kyrkan väljer en påve. Den som är storfavorit i förväg blir i regel aldrig vald, påpekar Lorenzo De Sio.

Peter Loewe loewe@tin.it

Fakta.

Matteo Renzi fick i uppdrag att bilda regering av presidenten Napolitano i februari. 39 år gammal är han Italiens yngste premiärminister någonsin.

På Renzis dagordning står stora reformer av författningen som att slopa senaten vilket på sikt medför stora besparingar. En kontroversiell reform av arbetsmarknaden är redan genomförd, där ska det bli lättare att genomföra uppsägningar.

I EU-valet fick Renzis parti över 40 procent, ett rekordresultat baserat på kampanjen: ”Förändra Europa är bättre än att lämna Europa”.

DN 21 dec 2014:

“Färre 55-plussare vill jobba efter 65

Allt färre äldre vill jobba efter 65. Bland kommunanställda bara fyra av tio. Det visar den senaste Jobb-hälsobarometern från företagshälsovårdens branschorganisation Sveriges Företaghälsor.

– De senaste två åren har vi sett en generell försämring av i stort sett alla arbetsrelaterade hälsoparamet-rar, och nu slår det igenom också i form av minskad lust att arbeta kvar efter pensionen, säger Företagshälsornas vd Lars Hjalmarsson.

Bland 55-plussarna var det i årets mätning 54 procent som trodde att de skulle vilja jobba kvar efter 65-årsdagen.

Alltså mindre än de 58 procent som svarade ja i fjol, och 57 procent som gjorde det 2012.

Bland de som är snäppet yngre, 41–54 år, ser bara 52 procent framför sig att stanna på arbetsmarknaden efter 65. Däremot tänker sig 62 procent av 31–40-åringarna och 69 procent av de yngre att de ska jobba efter 65.

Det dröjer alltså ett par decennier tills vi kan vänta oss en mer markant höjning av pensionsåldern, konstaterar Företagshälsornas vd Lars Hjalmarsson.

– Om nu viljan står sig, säger han, och konstaterar samtidigt att det kanske mindre handlar om lust och vilja att jobba längre än om vetskapen att dagens unga kommer att tvingas hålla sig kvar längre på arbetsmarknaden.

Av de som i dag fyllt 55 är det främst bland de statligt anställda och i privata näringslivet man hittar de som kan tänka sig att fortsätta jobba efter folkpensionen, där handlar det om hälften. Färre är det inom landstingen och kommunerna.

Akademiker och chefer är också föga förvånande betydligt piggare på att arbeta efter 65 än de med kortare utbildning och utan ledningsansvar. Hela 56 procent av de universitets- eller högskoleutbildade kan tänka sig att arbeta hel- eller deltid efter 65 års ålder. Motsvarande andel för de med högst gymnasieutbildning är bara cirka 40 procent.

Hälsan spelar också roll. Bland de över 55 som under året inte haft en enda sjukdag kan 57 procent tänka sig att fortsätta jobba. Men bland dem som haft mellan en och 14 sjukdagar är motsvarande siffra knappt 45 procent. Sedan minskar arbetslusten med stigande antal sjukdagar. Bland dem som haft minst 3 månaders sjukfrånvaro senaste året överväger bara 27 procent att jobba efter 65.

Av de över 55 som känt psykiskt obehag av att gå till jobbet kan bara 36 procent tänka sig att jobba kvar.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se

Fakta.
Så görs undersökningen

Jobbhälsobarometern är landets största nationella representativa årliga undersökning om arbetsmiljö, hälsa, ohälsa, arbetsförhållanden med mera.Den bygger på svar från drygt 9 000 respondenter efter ett utskick på totalt 15 000. “

DN 21 dec 2014:

“Maria Crofts: Inte för sent att rädda pensionssparandet

Funderar du fortfarande på hur du ska göra med ditt pensionssparande nästa år ska du läsa det här. Då får du veta vad som gäller och hur du kan spara i fortsättningen.

Jag får många frågor om pensionssparandet, både när jag chattar med läsarna och i mejl. Därför reder jag ut en gång till hur det ligger till.

Under 2015 går det bara att få skatteavdrag för ett sparande på 1 800 kronor per år, vilket motsvarar 150 kronor i månaden. Den som sparar mer måste göra det med skattade pengar och utan avdrag. Pengarna beskattas sedan en gång till när de tas ut.

Hur snabbt du ska avsluta ditt avdragsgilla pensionssparande för att undvika dubbelbeskattning beror på hur mycket du sparar varje månad. Sparar du som genomsnittet, 500 kronor i månaden, kan du fortsätta några månader till. Men se till att du inte kommer upp i mer än 1 800 kronor.

Sparar du mer än snittet har du kortare tid på dig att avsluta ditt sparande. Om du brukar sätta undan maxbeloppet för avdrag, 1 000 kronor i månaden, bör du agera direkt efter julhelgerna.

Det enklaste är att ändra sitt sparande så att det styrs om till en annan sparform före årsskiftet. Men det är inte många bankdagar kvar i år

och då är det skönt att veta att det inte är någon katastrof om bankbesöket dröjer till efter nyår.

Det kan vara frestande att bara avsluta det avdragsgilla pensionssparandet och strunta i att starta ett nytt sparande. Men innan du gör det bör du ta reda på hur mycket du kan räkna med att få i pension och om du klarar dig på den summan.

Det gör du enklast genom att logga in på minpension.se och göra en prognos. Tycker du att det verkar krångligt kan du få hjälp av Pensionsmyndighetens kundtjänst telefon 0771–776 776.

Det är framför allt två sparformer som är bra för långsiktigt sparande som till pensionen, investeringssparkonto, ISK, och kapitalförsäkring. Gemensamt för dem är att de fungerar som ett skal om du kan fylla med olika sorters sparande, som fonder, aktier och andra värdepapper.

En stor fördel, särskilt nu när räntan är så låg, är att det inte blir någon skatt på värdeökningen utan att kapitalet schablonbeskattas varje år. Det gör att du kan köpa och sälja aktier och fonder utan att skatta för vinsten och deklarera försäljningarna.

Om du ska ha ISK eller Kapitalförsäkring beror på vad du vill med ditt sparande eftersom sparformerna skiljer sig på några punkter. Gå noggrant igenom de båda alternativen och kräv att banken förklarar skillnaderna. Tänk också på att bankerna kan ta ut avgifter för kapitalförsäkringarna och att avgifterna minskar ditt sparande.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN 21 dec 2014:

“Även i små roller spelade han huvudrollen

Han roade med sitt lugn. När and-ra spelade på – eller spelade över – var det honom vi tittade på. Leif Zern minns Ingvar Kjellson.

Det finns skådespelare som blir berömda för att de alltid spelar huvudroller. Så finns de andra – de som så ofta träffar rätt i småroller att man tror att de alltid spelar huvudroller. Ingvar Kjellson var de små rollernas mästare. Inte därför att han aldrig fick göra något annat. På Uppsala stadsteater, där han tillhörde den första ensemblen 1951-57, var han både en känslig Hamlet och en omisstänksam Orgon, familjefadern i Molières ”Tartuffe”.

Dessutom – så tidigt som 1954 – Vladimir mot Jan-Olof Strandbergs Estragon i Becketts ”I väntan på Godot”, en roll som jag tror kom att bli avgörande för Ingvar Kjellsons utveckling som skådespelare: den exakt avvägda känslan för det komiska och det sylvassa.

Han var över huvud taget vass och kunde komma in från sidan och med sin lätt nasala röst sticka håll på resten av sällskapet.

Från Beckett är steget inte långt till de många absurdistiska sammanhang han förekommit i, från Ionescos ”Den skalliga primadonnan” till Alfred Jarrys ”Kung Ubu”, den absurdistiska urtexten i Karl Dunérs uppsättning på Dramaten 2008. Mellan Dunér och Kjellson uppstod en självklar alkemi, en sorts surrealistisk minimalism som bildat en egen strömfåra i svensk teater.

Fars var en besläktad specialitet. Redan i Uppsala gjorde Ingvar Kjellson succé i Georges Feydeaus ”Spökhotellet” och fortsatte i

samma folkkära stil på unga TV-teatern, vars fasta ensemble han tillhörde i slutet av femtiotalet. Argan i Molières ”Den inbillade sjuke” blev en typisk Kjellson – han behärskade konsten att sätta en replik.

Dario Fo, naturligtvis.

Därefter Dramaten 1964 och en minnesvärd Jörgen Tesman i Ingmar Bergmans internationellt uppmärksammade ”Hedda Gabler”. En Ibsenroll som kräver intelligens för att inte fastna i torrbollsfacket. Här fick publiken en möjlighet att dra andan och le en smula innan tragedin nådde sin klimax.

Bergman såg Kjellsons kvaliteter och bjöd in honom varje gång det behövdes en accent. Relling – han med ”Fan tro’t” i Ibsens ”Vildanden” – är ett typiskt exempel. Distansen, den djävulska glimten i ögat.

Och mera Feydeau, den sanslöst festliga ”Leva loppan” på Dramaten 1968. Där skulle det bli sammanlagt 148 roller.

En av de sista premiärerna utspelade sig emellertid på Stockholms stadsteater. Kristina Lugns ”Rut och Ragnar” med Meta Velander, Ingvar Kjellsons hustru sedan 1949. Detta både sorgsna och djupt originella skilsmässodrama, en baklängesritual som de fick spela tillsammans.

Till skillnad från många andra svenska skådespelare var han ingen filmtyp och heller ingen Keve Hjelm eller Thommy Berggren. Man tänkte aldrig på att han spelade sig själv. Han var personlig i en annan mening. En klassisk aktör, fast inte i betydelsen ålderdomlig. Möjligen en smula åt det håll man i Frankrike kallar ”excentrique”. Obekymrad om de andra.

Jag vill minnas att han i något sammanhang beskrev sig själv som lat. Det var nog inte bara koketteri. Han roade med sitt lugn. När andra spelade på - eller över - var de honom vi tittade på. Han gav intryck av att se oss. Man delade något med honom.

Folkkär är ordet. Även på det området annorlunda. Under ett par månader hoppade han under en akut kris in som Dramatenchef. Komiskt. Ingvar Kjellson som Dramatenchef? Det var bara en av hans många kufar och gubbar. Snabbt in, snabbt ut.

Vad vill man helst minnas? Mon Cousin i tv-serien ”Hedebyborna” efter Sven Delblancs romaner. Ännu en Delblanc, titelrollen i ”Senecas död” på Dramaten 1982.

Men kanske framför allt Narren i Shakespeares ”Trettondagsafton” och Ingmar Bergmans regi, en roll som Shakespeare skrev för honom. Åter en som sett och hört allt.

Ingvar Kjellsons sista uppgift blev Firs i Tjechovs ”Körsbärsträdgården”, den gamle trotjänaren som blir kvar när alla har rest och pjäsen är slut. Det måste ha varit förutbestämt att det skulle bli Firs. Den lilla rollen som stannar kvar på näthinna, för att inte tala om den där nasala rösten, fullkomligt osentimental.

Så vill jag komma ihåg honom. Ingvar Firs Kjellson.

Leif Zern teater@dn.se

Ingvar Kjellson.

Född: Den 20 maj 1923 i Kärna socken i Östergötland, död den 18 december 2014, Djursholm.

Familj: Meta Velander, som han träffade när han var 15 år och hon 14 år. Barnen Jan och Annika med familjer.

Yrke: Skådespelare och från 1946 i cirka 140 roller på Dramaten.

Han spelade även på Uppsala stadsteater och den sista stora rollen var som Firs i ”Körsbärsträdgården” på Stadsteatern i Stockholm.

Exempel på uppsättningar han deltog i: ”Tolvskillingsoperan” 1969, ”Natten är dagens mor” 1983, ”Tartuffe” 1991 ”Markurells i Wadköping” 1999 och i Kristina Lugns pjäs ”Rut och Ragnar” 2010, som han spelade med sin hustru Meta Velander.

Tillhörde TV-teaterns fasta ensemble. Spelade bland annat Mon Cousin i ”Hedebyborna” 1978 och spelade i en rad filmer, bland andra ”Raskenstam”.

Han lånade även sin röst till filmer, bland annat var han Prins John i ”Robin Hood” och han hördes i ”Aristocats” och ”Resan till Melonia”. “

DN 21 dec 2014:

“Klas Östergren: Ulf Linde visade hur man inför konsten måste göra sig nollställd och öppen, befriad från sitt eget vetande.

I går kväll höll Klas Östergren sitt inträdestal över Ulf Linde vid Svenska Akademiens högtidssammankomst i Börssalen. Från och med nu sitter han på stol nummer 11. Kulturmagasinet publicerar här den fullständiga versionen av talet.

Med en harmlös överdrift kan man hävda att Ulf Linde var fix och färdig då han framträdde som författare på femtiotalet. När man överblickar hans verk står det klart hur konsekvent han är till stil och hållning, obeaktat ämne, oavsett om han skriver om antika kolonner, modernt måleri eller uppfattningen om jazzmusik. Synen på konsten och sättet att förmedla den, det som skulle ge honom en central position i svenskt kulturliv, finns med redan från början. Liksom tonen.

1950 annonserade en musikhandel i Stockholm: ”Nu har den kommit – Ulf Linde-klubban för vibrafon. Finns i tvenne utföranden – hårda för solo, mjuka för ackord.”

När han skrev använde han nog mest den hårda. För den klara och lustfyllda saklighetens skull.

I sin första bok, en katalog till en utställning kallad ”Kubism”, citerar han den franske poeten Guillaume Apollinaire, en av den moderna konstens försångare. 1912 skrev denne om Picasso, Braque och de andra: ”Den vanliga likheten har inte längre någon betydelse, eftersom allt offras av målaren för sanningen, för nödvändigheterna i en högre

natur vars existens han anar, men som inte ligger bar. Motivet har liten eller ingen betydelse längre.”

En uppkäftig reverens inför det osedda. Som man kan förstå som en strävan att åskådliggöra en osinnlig natur, en sanning bortom det traditionella måleriets former och volymer. Ett metafysiskt anspråk, i överensstämmelse med de nya vetenskapliga teorierna om tillvaron.

För att komma i förbindelse med sådana dimensioner måste måleriet förändras, liksom vårt sätt att tillägna oss sådana uttryck, vårt sätt att betrakta detta torftiga ytplan kallat ”en tavla”.

Ulf Linde skulle ägna detta seende, denna akt av tillägnelse, en betydande del av sitt skrivande. Kubismen blev en städse återkommande utgångspunkt, ett ledmotiv.

Men kubisterna själva behövde alltså inga motiv alls. Sanningen och nödvändigheterna i en högre natur lät sig anas överallt. Vilket betydde att de kunde måla vad och var som helst, överge le Bateau-Lavoir i Paris Montmartre för värmen och ljuset i södern. I Céret, till exempel, en stad i franska Pyrenéerna, strax innanför gränsen till Spanien. En liten men central ort på den moderna konstens karta.

En stekhet sommardag för fyrtio år sedan kom jag själv dit för att göra efterforskningar till en bok jag tänkte skriva. Jag var mycket ung. Gubbarna på Grand Café var desto äldre. De rådde mig bestämt att prata med en författare som bodde där och som varit bekant med varenda konstnär som någonsin fattat en pensel innanför stadens murar.

Jag lydde, anmälde mig i författarens hus och fick audiens. Tre dagar senare. Dagar som förflöt i stark sol och en förväntan som stegrade sig brant som bergen där omkring. Värt varenda minut, intalade jag mig, här var något stort på gång, jag skulle få träffa en person som var bekant med Picasso, Braque, Gris, Jacob, Kisling, Kremegne, Soutine och många därtill.

Stunden kom, mör av väntan i den tryckande värmen blev jag insläppt i huset, hänvisad till ett rum på nedre våningen. Dörren stängdes bakom mig och det blev kolsvart. Det var svalt och luktade bibliotek, eller kyrka, eller både och. Jag antog att jag var ensam där inne, tills någon röjde sig med en kraftlös hostning.

Det var författaren. Han fanns där någonstans i mörkret och med en tunn, spröd gammelmansröst ursäktade han sig för att han varken tålde ljus eller värme längre. Att ta någon i hand var det inte fråga om.

Det fanns en stol där jag fick slå mig ner. På ett bord intill låg och väntade ett exemplar av hans bok ”Kubismens födelse”. En, av allt att döma, avlägsen tilldragelse. Picasso hade då just gått ur tiden och den här relikten kunde när som helst göra detsamma.

Så det fanns inte tid för artigt småprat. Författaren till insiderskildringen ”Kubismens födelse” påbörjade ett föredrag som han säkert hållit många gånger förut, särskilt för vännerna nere på Grand Café. Det handlade om vardagslivet i den lilla staden, åren före första världskriget, om spansk asketism och själens dunkla natt, och vad det eventuellt kunde ha med den otålige Picasso att göra.

Intressant förvisso, men det hela pågick bara i några minuter, varpå det blev tyst. Den gamle gjorde en konstpaus. För att ta igen sig, trodde jag. Tills det framgick att han somnat. Han började dra små nätta stockar, anpassade till hans begränsade krafter.

I väntan på att han skulle kvickna till märkte jag att det trots allt inte var alldeles kolsvart i rummet. Det fanns en smal springa mellan fönsterluckorna där en tunn stråle av solljuset skar in. Som en aning av en annan sida av naturen.

Jag måste ha varit en konstig ung man, ty redan då tänkte jag på Johannes av Korset. Han bad en gång: ”Skänk mig äntligen helt, o min Herre, vad du hela tiden bara visar mig liksom genom en springa, visa mig det äntligen i full klarhet.”

Den spanske asketen blev kanske bönhörd, men inte jag. Efter en halvtimmes väntan på att husets herre skulle vakna gav jag upp, tog ”Kubismens födelse” med mig och gick. Missnöjd och irriterad av det lilla jag fått veta. Hans föredrag hade ju bara precis börjat.

Jag var för sent ute. Det gamla avantgardet var på väg att dö undan. Det fanns snart bara andrahandsuppgifter kvar, rykten och romantik. Tvisten om hur det modernistiska arvet skulle förvaltas var redan i full gång. Kubismen kallnade, som ett färglöst inslag i museernas permanenta hängningar, det där som man hastar förbi på väg till den aktuella utställning man kommit dit för att se.

Jag skrev min historia om målaren Soutine, en expressionist som fick färgen att glöda, avge ett eget ljus. Något helt annat än kubisternas ”cerebrala” bilder.

Men när detta skrivs, efter att jag ägnat en sommar åt Ulf Lindes texter från femtiotalet och framåt, är det som om han alldeles otvunget tagit över den föreläsning som påbörjades och som blev så snöpligt avbruten i Pyrenéerna för så många år sedan.

Tillbaka till kubismen, alltså. Och det ljus som vållade målarna sådana problem. Det var ju förbundet med den gamla vanliga ”likheten”. Och med deras stränga disciplin fick det offras för sanningen, för den högre natur de ville se uppenbarad.

”De menade att verkligheten existerade oberoende av det ljus som föll över den”, skriver Linde. ”Sanningen om ett föremål var ju inte beroende av om det rådde natt eller dag, om en ljuskälla befann sig till höger eller vänster… Inom sig ägde konstnären hela sanningen i sin föreställningsvärld och denna sanning var varken begränsad av tid eller rum…”

Lindes metafysiska förespeglingar är som vi kan se mer jordbundna. Han godtar Apollinaires höga pretentioner, men kan uppenbarligen tänka sig att se sanningen förlagd till konstnärens föreställningsvärld. Som en metafor för en estetisk upplevelse. En väsentlig förskjutning alltså. Redan där. Redan då. Tanken skulle mogna till en kardinaltes – konsten som ett tilltal, en personlig närvaro bakom tecknen. Ska vid-under ske så är det där och då, när någon tillägnar sig denna närvaro, inte som något mirakel på vägen till Damaskus.

I en berömd passage beskriver Linde hur allting började för hans egen del, en händelse som inträffade i sena tonåren. Han var gäst hemma hos en familj och satt vid kaffet efter maten och såg på en tavla på väggen, en liten målning som han sett många gånger förut och som alltid gjort honom irriterad – några hus längs en väg, ett par trän och en gubbe som är ute och går. I månsken. Oprecist, lite hafsigt målat. Fel proportioner på det mesta. Sådant som kan göra vilken tonåring som helst förbannad.

Men så händer det något. Han uppfattar en glimt, ett sken som får det hela att förvandlas. Bilden blir plötsligt alldeles fulländad, uttrycker allting precis exakt som det är: ”sommarnattens ljumhet, stillheten,

gruset som knastrar lätt under mannens steg, månens ljus, rymden… – allt!”

Den unge Linde blir hänförd, ”i ordets mest ursprungliga bemärkelse”. Något alldeles obestridligt, men obeständigt – en kort och flyktig förnimmelse, svår, kanske rent av omöjlig att förmedla till andra.

Han tillgriper poeten Paul Valéry: ”Men märk väl att det, till all lycka för poesin, inte går att tänja ut den korta tidrymd jag här talar om; skenet kan inte ersättas av ett jämnt, varaktigt ljus.”

Ett sätt att förlikas med konstens motsägelsefulla elementa, hopplöst svåra att beröra med ord utan att hamna i klichéer, en blandning av böner och blasfemier.

Linde avhåller sig också från att dra alltför långtgående slutsatser av detta ungdomsminne. Scenen gör intryck på läsarna ändå, trots att den kanske är en smula tillrättalagd. Som kubist har Linde lämnat naturen och gett sig sin egen föreställningsvärld i våld. Som författare skildrar han en vändpunkt, med den episka urscenens sätt att kringgå vägen dit och vägen därifrån genom att besvärja ett exakt och precist här och nu.

När han beskriver den där grabben som ointresserad, att det där med konst inte var något som angick honom, är det kanske i lojalitet med en egen ungdoms avoghet. Han var i själva verket väl preparerad. Han hade måleri i blodet, hans morfar, Johan Krouthén, satt i en gungstol i barndomens kvarter och gungade fram en värld av färgfläckar. Pojken hade sett hur det går till när färg blir ljus och ljus blir färg.

I memoarerna berättar han vidare om en lek de lekte – den gick ut på att betrakta husportar på håll och försöka avgöra ifall de var fernissade eller målade av någon mästare i dekormålning. ”Om träets ådring kom utifrån eller inifrån var häpnadsväckande lätt att se…” påstår han.

Skolvägen gick förbi skyltfönstren till Svenskt Tenn. I en passionerad modellbyggares ögon kunde möblernas detaljer påminna om flygplansdelar, ”själva snickeriet väckte min sakkunniga hänförelse; ett bordsben eller ett armstöd kunde göra mig yr av lycka”.

Ulf Linde var sin mors enda barn, en klenod i sig, föremål för ömma blickar, men även för klander, för brister och fel som skulle vändas bort från världens ögon.

Tillsammans kunde de inventera lumpbodarna i Gamla stan för att leta efter pynt till de många rummen på Strandvägen. Vaser, figuriner, prydnadsting i porslin, gärna sprucket och kantstött. Det gjorde inget. Hemburna blev föremålen sedan utstuderat placerade så att eventuella defekter skulle undgå betraktaren. Säkert inga obetydliga arrangemang i det här sammanhanget. En grundkurs i exponering. Installationer som givetvis väckte medvetenheten om skillnaden mellan ett objekt vilket som helst och ett konstverk – en vas är en vas är en vas, men med en spricka i godset, en bortvänd skavank, en för betraktaren förborgad sanning, blir ett harmlöst föremål en laddad meningsbärare, bräddfylld med outtalade avsikter, konsekvenser av sociala sammanhang.

Så den artonåring som blev drabbad av glimten i Ragnar Sandbergs målning var alltså väl tränad och, i filosofen Schopen-hauers mening, färdig för denna förtrollning, disponerad att bli den för ögonblicket till genialitet hänförde.

Linde ställde aldrig samman sina texter till ett samlat oeuvre. Väsentliga delar är återutgivna och redigerade av Lars Nygren, men mycket är spritt på stan. Börjar man leta så märker man snart att han

återfinns lite varstans. Han angår folk, på ett eller annat sätt. Inte sällan dyker kännare upp som oombedda men i all välmening vill poängtera vissa viktiga omständigheter.

”Uffe var ju egentligen en jazzkatt”, kan man få veta. ”Han plockade upp en grej och gjorde en egen pryl av det… Man fattade ju inte allt, men det svängde… det var liksom… jazz.”

Sagt som tröst, om man skulle ställas inför någon alkemistisk formel eller stereometrisk beräkning eller filosofisk urkund som råkar ha undgått ens kännedom.

Tanken bakom det där pratet om jazzen är väl att man inte ska ta allting på så stort allvar, mindre ad notam och mer ad lib, liksom. För Linde själv, en ung och osäker kille från det borgerliga Östermalm, kunde jazzen i slutet av fyrtiotalet lira med en dröm om frihet, en revolt. Simon Brehm och kompani var kanske bohemiska, men måttfullt subversiva. Deras uppror låter i dag återhållet, mer sobert än desperat. Men som uttryck för intellektuell oreda eller förryckt logik kan det sannerligen inte uppfattas. Den Linde som återfinns på de gamla spåren är en rumsren jazzkatt. Är det Dionysos som håller i vibrafonens klubbor så är det Apollon som byggt själva instrumentet.

Han lämnade orkesterlivet efter ett par år, av skäl som visar på typisk integritet. Det ena var att chefen på Nalen krävde att orkestern skulle uppträda i uniform. Det andra var att folk i kretsarna börjat använda droger. Två skäl att lägga av som bara kan vara skenbart motsägelsefulla.

Linde började sin skrivande bana i Orkesterjournalen. ”Det jag skrev då gäller fortfarande för mig”, säger han femtio år senare. ”Lyssna inifrån och ut, inte utifrån och in.” Samma tänkande som han praktiserade i konstkritiken, ”att gå inifrån verket och ut, sätta sig in i verkets tillblivelse och förstå vad som varit dess drivkraft. Egentligen borde all konstkritik vara en förklaring av varför just den här målningen, den här skulpturen, ser ut som den gör.”

Det blev en del studier, konsthistoria, filosofi och etnografi, men Ulf Linde var antagligen alltför otålig för att underkasta sig den akademiska världens villkor. Han blev kritiker i dagspressen. Och tiden var lika otålig som han. Sverige tog sista klivet från bondeland till industrination, det byggdes folkhem och nya stadskärnor. Det drevs en radikal kulturpolitik med både förhoppningar och förutsättningar. Stockholms tunnelbana blev en av världens mest vidsträckta konstsalonger.

”Jag minns”, berättar Linde, ”hur jag vid den här tiden börjat ledsna på att se konst heligförklaras, upphöjas till något den aldrig avsett. Livet kring konsten hade blivit så sofistikerat och alltmer iögonenfallande förbundet med pengar.”

Staten behövde plats för sina samlingar av nyare förvärv. Moderna museet grundades, en institution som skulle få en betydelse för det här landets kulturliv som är svår att överskatta. Pontus Hultén, Ulf Linde, Carlo Derkert och andra med dem bemödade sig om att allmänheten skulle få ta del av den egenartade kombination av skönhet, tänkvärdheter och humor som kallas modern konst.

Och de lyckades. Jag själv är tillräckligt gammal för att minnas ”Rörelse i konsten”, dessa manicker och mojänger som inte gjorde någon som helst nytta, utom, möjligtvis, att med poetisk mekanik vända världen upp och ned. Ett ingrepp som ingen vän av ordning lyckats återställa.

Efter några år som kritiker på DN blev det dags för Linde att ställa samman en del viktigare texter till en bok. Det blev ”Spejare”. Liten och tät, full av kunskap och iakttagelser, allvarlig, fri från inställsamhet och falsk blygsamhet. Men ändå lustfylld och tillgänglig. Linde stiger fram som en folkbildare.

Den bärande tesen hade han hämtat hos Marcel Duchamp – att den viktigaste estetiska relationen är den mellan verket och betraktaren, att den som vill tillägna sig ett konstverk måste lära sig att se, men att seendet också berör mer än rent optiska fenomen, att det gäller en aktivitet med mentalt motsägelsefulla processer. I sin förlängning handlar det om ett sätt att bilda sig en uppfattning om världen, ett sätt att förhålla sig i tillvaron.

Att detta kunde ta hus i helvete kan i dag vara ägnat att förvåna. Lindes synsätt väckte ont blod och i den debatt som bröt ut fick han företräda en radikal respektlöshet på kollisionskurs med dem som framhöll det enskilda konstverkets integritet. Den ansågs oantastlig.

Den amerikanske sociologen George H Mead betonade gesten som avgörande för all kommunikation, den gest som vi kan se i till exempel ett varggrin. Man förstår passningen, vargen behöver inte hugga, att visa tänderna räcker. Gesten är ett avbrutet, uppdämt och så småningom stiliserat förlopp som mottagaren kan fullborda i sina föreställningar. Kort sagt – tillägna sig. Den verbala gesten går ett steg vidare. Åtbörden har abstraherats ytterligare. Ett nedritat tecken går i sin tur ännu längre.

Ser man konstens tecken i enlighet därmed vore det märkligt om man inte också beaktade reaktionerna i sammanhanget. Det vore som att se konstnärens ansträngningar riktade ut i ett tomt intet. Ett slags estetisk medvetslöshet.

”Spejare” blev ett begrepp. Att boken i dag är en klassiker visar förstås vilken uppfattning som varit mest livskraftig. Uttrycket ”betraktaren gör verket” har i sig blivit närmast en truism, överförbart till läsare, lyssnare och vilken publik som helst.

Utöver det estetiska framhöll Duchamp att relationen mellan verket och betraktaren också var i allra högsta grad erotisk. En aspekt som Susan Sontag tog upp i sin kritik av kritiken: ”ett konstverk – hur uttrycksfullt det än är – är så beroende av betraktarens medverkan, ty denne kan förstå det men ändå på grund av okänslighet eller förströddhet förbli oberörd av det. Konst är förförelse, inte våldtäkt. Ett konstverk erbjuder en upplevelse som är tänkt att vara helt dominerande, men konsten kan inte förföra utan den upplevandes samtycke.”

En anmärkning som inte förlorat sin relevans femtio år efteråt. Man kan tillägga att hennes syfte den gången var dubbelt, att förhållandet i lika hög grad gällde kritikernas benägenhet att våldföra sig på verket.

”Spejare” gav Linde status av hjälte i vissa kretsar. Han hade säkert inget emot det, men underlät inte att framhålla sin tacksamhetsskuld till målarna, det var de som lärt honom allt väsentligt om konst. De har i sin tur beskrivit hans ateljébesök, hur han kunde gå omkring och snoka bland travar och bråte tills han fick vittring på något, rotade fram en målning där någonting hände, kanske någonting som undgått dem själva, som de inte uppmärksammat.

Han har lyft fram många, gamla som unga, i ord och i handling. Som kritiker, som professor vid Konsthögskolan och som utställare, inte minst på Thielska galleriet.

Linde gjorde metod av sitt märkvärdiga seende – att gå baklänges, från ett befintligt verk och nysta upp det för att återupprepa det konstnärliga arbete som lett fram till detta resultat. Processen kan te sig rätt lika från den ena utövaren till den andra. Om en händelse är en del i ett utfallsrum så handlar det i konstnärliga sammanhang om ett rum som kan se stökigt ut, fyllt av en oordning som, när dagen är till ända, visar sig vara en absolut förutsättning för själva händelsen, den ibland stränga och disciplinerade ordning som uppstått på ett papper eller en duk eller vad det nu kan vara.

I ett vänporträtt heter det: ”Det rörde sig om en naturlig ordning som tycktes följa formeln kaos + kaos = ordning. Själva ordningen var ett fynd och ingen konstruktion; eller – vilket är samma sak – en parering bara, inte resultatet av någon medveten ambition.”

Det är ett upprepat konstaterande, att någonting som betecknas som naturligt infunnit sig i det konstnärliga arbetet. ”Naturligt” kan i dag uppfattas som ett komprometterat begrepp, ett svajigt fundament. Man kan i det här sammanhanget förstå det som ett slags komfort – att någon har placerat ett ämne i sitt rätta element och därmed åstadkommit vila och balans mellan eljest svårförenliga storheter. Eller som ett uttryck för den ”sanning” Apollinaire talade om, att konstnären i sitt verk gjort rätt offer för nödvändigheterna i en högre natur.

Nåden i en plötslig överensstämmelse, i stillheten när det inte finns några fler val att begå, när man bara får ta emot och besinna det som är en givet.

Är det då som det där skenet kan uppstå, den där hänförande glimten? Glipan där ljuset tränger in och förändrar allt?

Ställd inför det här arbetet bestämde jag mig tidigt för att ägna mig åt Ulf Linde såsom han står att återfinna i sina egna verk, den författare som finns tillgänglig för var och en på närmaste bibliotek. Han själv tillämpade olika metoder. Vissa konstnärer och författare som han skrev om tillhörde de nära vännerna, andra var avlägsna, i tid och rum. Det går inte alltid att se någon avgörande skillnad i hans texter som visar hur det förhållit sig. Han kunde skriva lidelsefullt om konst han aldrig sett i verkligheten. Det lyckas bara om man är lika mycket författare som kritiker.

Bland författarna var det för övrigt mest poeterna som fick det att osa hett, som han uttryckte det. ”Det tycktes mig att poeter bäst härbärgerade en metafysisk visdom bortom all tid.” En uppfattning som fick honom att ägna sig åt Erik Lindegren, Mallarmé, eller amerikanen Wallace Stevens, vars poesi han beskrev som ”sekulariserad helighet”. En beskrivning som säger något om hans egna preferenser. Att översätta denna poesi till svenska är ett gott exempel på den ”resignationens konst” som bara en hänförd kan ägna sig åt.

Prosaisten Lars Ahlin intog en speciell ställning. I hans yviga förkunnelse fanns en god ambition att betona konstens sociala funktion, att göra den tillgänglig för andra än en ängslig borgerlighet. Ahlin anslöt sig till tanken om konsten som tilltal, en gest med avsikt att bemötas och besvaras.

Ett eko från Bubers jag och du, men också från Mead, vars föreläsningar om människan som samhällelig varelse är gångbara långt utanför sociologiska discipliner. Mead etablerar begreppet ”den generaliserade andre” för att beskriva samspelet mellan medvetande, jag och omvärld. Enkelt uttryckt – att erfara sig själv som en annans du.

Sociologen och kritikern Johan Asplund blev en vän och förmedlare, begreppet fick stor betydelse för sättet att se konstnären visavi publiken. En relation som för just författare kan bli komplicerad och ibland präglad av otyglad inlevelse och oönskad sentimentalitet.

Ahlin själv kunde med pondus anbefalla sin publik att läsa honom med brechtiansk distans, och absolut inte som ”sensationslystna läsecirkelstanter”. Ett tänkvärt eko från en tid då en manlig författare kunde kosta på sig att mästra sina läsarinnor.

Linde tillämpar den anbefallda metoden i sin egen läsning av Ahlin, med inlevelse i texten som sådan, men utan att identifiera sig med den gestalt som kan anas bakom suggestionen. Det kan i dag se ut som en spetsfundighet, lättare sagd än gjord. Den klarögde spejaren blev den gången möjligen bländad av diktarvännens närmast planetariska återsken.

Själv framträder han med en klar men sammansatt närvaro i sina texter. Jag kan inte se att hans gestalt skulle locka till någon förödande identifikation. Han kunde skriva i skiftande ämnen – den nya arkitekturen i Stockholms city, snickarglädje i skärgården, gyllene snittet, språkliga frågor och fenomen från alla möjliga epoker– och ändå hitta en vinkel som är personlig. Och, förstås, relaterad till ämnen som på ett eller annat sätt berör konsten. Eller, om man ska vända på det – han fick konsten att framstå som en allestädes närvarande angelägenhet.

Hur som helst, gubbarna på stan har rätt – det svänger.

Skulle jag framhålla något särskilt verk utöver ”Spejare”, så vore det boken om den evige följeslagaren Marcel Duchamp, Lindes mest omfångsrika fristående arbete. Bisarrt, vittert och, för att ta till ett ord som skulle få honom att sucka – underhållande. En ofrivillig detektivroman med Linde själv som utredare, besatt av ett olösligt fall, indragen i en härva av mysterier, kring en av 1900-talets mest gäckande artister.

Linde tar plats och ställer sig bredbent mitt inne i ett verk, med tidstypisk tillförsikt om det meningsfulla i att befinna sig just där. Lyhört och lärt rekonstruerar han det ryktbara ”glaset”, analyserar material och motiv, nystar upp ledtrådar från antiken till dadaismen, till Nietzsche, Bergson och en anarkismens urkund som Stirner.

Med vederhäftig frihet framkastar han förslag om hur Duchamp kan uppfattas, det konstnärliga uttryckets möjligheter, utdragna till sina yttersta konsekvenser. Det blir mer personligt än det kanske låter.

Linde framstår som en hypersensitiv och samtidigt robust intellektuell av skandinavisk sort som med stor ackuratess utreder till exempel de geometriska förutsättningarna för erotik.

Den ideale betraktaren som fullbordar verket med ett eget. I en stil som upphäver de flesta kategorier, naturalistisk i detaljerna, poetisk i sin helhet. Realism för fantaster. Eller, varför inte, kubistisk sakprosa.

I ”Ordkonst och bildkonst” berättar Pär Lagerkvist om en person som funderar kring kubisternas strama former och återhållna kolorit och som vill karaktärisera Picasso som ”en konstnär som strypt sig själf, mördat sentimentaliteten i sitt bröst, af rädsla för att den skulle ta öfverhanden”. En observation som säkert gäller fler än Picasso.

Man kan inte undgå att slås av den högt uppdrivna känslighet som Ulf Linde visar inför det sensuella och taktila i konsten, kvaliteter som ingen kan tillägna sig utan risk. En förmåga som, enligt den enklaste

personliga dialektik, torde ha haft en tung och besvärande baksida. Den kreativa sensibilitetens bakrus.

Som kunde ta sig uttryck i en omvittnad vrede. ”För att inte bli medial förmedlare mellan vulgära brackor och konstnärer måste en kritiker värja sig, bli ointaglig”, påpekar Tom Wolfe. En nödvändighet i en brutalt kommersialiserad kultur.

En kultur som var något mindre fördärvlig när Schopenhauer beskrev sin ideala bild av tillägnelsen som ”detsamma som förmågan att hålla sig rent åskådande… Förmågan att helt och hållet bortse från sina egna intressen, sitt viljande, sina syften, sålunda tidvis fullständigt avstå från sin personlighet och bli rent uppfattande subjekt, klart världsöga…”

En paradoxal och välsignad självförglömmelse alltså, en akt där vi, som han säger: ”ha upphört att vara individer, personligheten är glömd…”

Lindes tillägnelse, såsom den förmedlas i hans texter, befinner sig i denna spänning – i glappet mellan det man tror sig se och det som faktiskt finns att se. För att känna igen något som man aldrig uppfattat förut, för att uppfatta det som ett formulerat och organiserat tilltal måste man göra sig nollställd och öppen, befriad från sitt eget vetande.

Jazzen var säkert en bra skola för sådana färdigheter. Musiker som går upp på scenen strävar såvitt jag förstår att undvika tankar på hur de ska spela. De mentala förberedelserna består i att försöka låta bli att tänka, att göra sig redo att lyssna, inte minst, besvärligt nog, till sina egna infall.

Att se sig själv i andra och andra i sig själv. Att låta jaget upplösas i en annan begreppslighet, så som sker emellanåt i T S Eliots dikter. I en av kvartetterna heter det med typisk och omätlig enkelhet:

Ögonblicken av lycka – inte känslan av välmåga
njutning, fullbordan, trygghet eller tillgivenhet,
eller ens en mycket god middag, utan det plötsliga ljuset –
det har vi upplevt men gått miste om meningen,
och att närma sig meningen återkallar upplevelsen
i en annan form, bortom all mening
som vi kan tillskriva lyckan.
Översättning Th. Warburton

En poetisk reflektion med en häpnadsväckande relevans, daterad några år innan Linde satt efter en ”mycket god middag” och drabbades av det ”plötsliga ljuset”.

En kick som gav mersmak. Som en upplivande cocktail av leda och otålighet. Ty snart infann sig insikten om att ”that sudden illumination”, den där glimten, sällan uppträdde två gånger i samma verk. Den var för det mesta en engångsföreteelse.

Med det begäret och den insikten borde man aldrig hamna i destruktiv konservatism. Man måste jaga vidare eller slå sig till ro i resignation.

I slutet av 60-talet blev Linde professor vid Konsthögskolan. Han fick låta sitt seende göra tjänst hos andra än tidningarna. Någonting som av allt att döma berett honom stor glädje. Som pedagog och föreläsare kunde han åtnjuta full suveränitet, fri från det ”ändamålets knektvälde” som annars kan drabba de fria konsterna.

Arbetet med yngre målare kom att påverka och i viss mån också förändra hans syn på konsten. Vurmen för kubismen stillade sig, ismer är något som upprättas av kritiker, i efterhand. Han upptäckte en känsla för stillöshet och började se på konst bortom alla utseenden. ”All stil dunstade”, som han uttrycker det.

Det var en tid full av politiska kontroverser som Linde – med sin aversion mot Marx och Freud – försökte hålla sig utanför. Vilket förstås var omöjligt. Gamla vänskaper bröts, en del för gott.

Som professor och så småningom ledamot av två akademier blev Linde ansatt, hårt och kännbart. ”Jag har nog tyvärr utvecklats mycket lite i mitt liv… ena stunden kallats radikal och nästa konservativ trots att jag sagt samma sak.” I den hätska debatten kring postmodernismen i slutet av åttiotalet placerades följaktligen den forne radikalen på andra sidan barrikaderna, nu som företrädare för en möjligen ädel men definitivt åldrad modernism. En rockad som för övrigt vederfarits många framträdande gestalter från förra seklet. Mer eller mindre orättvist.

Tar man del av debatten i dag, många år senare, kan man konstatera att gränserna inte alls var så raka och tydliga som det då gjordes gällande. Den klarhet som tycks uppstå i en polemisk uppgörelse kan vara bedräglig, eftersom den ofta beror på att någon part mot bättre vetande lockats till att offra sitt förnuft.

Lindes hållning, det han valde att skriva om eller förevisa på utställningar, visar på en spännvidd som är svår att uppnå med en sträng övergripande doktrin som rättesnöre. Han gick nog mer på gehör.

Och har man trängt in i Duchamps verk med Lindes frenesi är man sannolikt också beredd att ifrågasätta det mesta, inklusive sig själv, sina egna utgångspunkter och sin egen auktoritet. Kanske inte öppet, men i alla fall hemma på kammaren. Offentligt uttryckte han sina farhågor för att vissa väsentliga värden skulle äventyras av postmodernismens relativiserande av verket som en enhetlig helhet, avsändarens autentiska subjekt etcetera. Hans oro kan, så här i efterhand, verka överdriven. Det är knappast modern filosofi som sätter konstens eventuella värden på spel.

De finns kvar så länge det finns ljus att kasta skuggor och återge tecken, så länge denna plötsliga överensstämmelse kan infinna sig, en obestridlig närvaro.

Som den där märkvärdiga fågeln i dikten av Hjalmar Gullberg, den majestätiska hägern vars ankomst verkar varsla om en annan ordning.

Jag låg på bryggan naken då en häger
stod ljudlöst, kommen som från ingenstans,
bakom och lät mig på mitt hårda läger
död som en sten bli kvar i solens glans.
Landskapet hade fått en annan mening.
Jag ägde inte bryggan. Den var hans.
Ett ”självklarhetens mysterium”.

”Att misskreditera mystiska upplevelser har aldrig förefallit mig vara en särskilt angelägen uppgift”, säger Linde. ”Ändå har jag ibland undrat om inte mystikernas språk varit väl drastiskt – de bländande skenen, själens dunkla natt, molnen av ovetenhet… Vore det helt fel att tänka sig att de tillstånden kunde klinga av så att blixtarna, natten och molnen förbyttes i ett uthärdligare ljus, bättre lämpat för jordiska förhållanden.” Undrade han i en sen betraktelse. Retoriskt, för han

visste svaret och hade vetat det länge. Ända sedan mötet med kubisterna och ljusglimten hos Ragnar Sandberg.
Försåvitt han nu inte alltid haft saken klar för sig. Om man som liten gosse får hjälpa sin mor med att arrangera trasiga prydnadsföremål så att sprickor och skavanker ska döljas blir man tidigt invigd i vuxenvärldens villkor och därmed också ålagd ett visst krav – att uppvisa storsinne inför medmänni-skors okunskap och deras oförmåga att upptäcka en förborgad sanning.

Ett stort krav att ställa på en liten människa. Att veta vad andra icke vet. Att se vad andra icke ser. Att överse.

Det är klart att det grundar ett intresse för konstnärer som visar tingens framsidor och baksidor i samma bild, som ser naturen från alla håll på samma gång.

Det är klart att den killen blir kubist. Och får till livsuppgift att förvalta dessa insikter, att förmedla dem till allmänheten, att framhålla det stora i det ofullkomliga och sprickorna i det som verkar felfritt.

Ett viktigt kall, ty, som den kanadensiske poeten Leonard Cohen säger:

There's a crack,
a crack in everything.
That's how the light gets in.
Den strimma ljus som kan anta så olika uppenbarelseformer – som aningen om en högre natur, som en livgivande gnista eller som glimten i ett öga speglad i ett annat.

Klas Östergren

Ulf Linde

Född 1929 i Stockholm.
Han började som jazzmusiker, men blev så småningom konstkritiker och författare. 1952 började han skriva konstkritik och var medarbetare på DN 1956–68. Därefter blev han professor i modern konstteori vid Konsthögskolan i Stockholm. Han var chef för Thielska galleriet 1977–97.
Linde skrev en rad böcker om konst och litteratur, bland annat den inflytelserika "Spejare" från 1960 (om bland andra Marcel Duchamp, Henri Michaux och Jackson Pollock) som utlöste en stor konstdebatt. I "Efter hand" (1985) finns många av hans viktigare artiklar och essäer samlade.
Ulf Linde valdes in i Svenska Akademien 1977 och efterträdde då Eyvind Johnson på stol nr 11.
Han avled 12 oktober 2013.

Klas Östergren

Född 1955 i Stockholm. I dag bor han på Österlen.
Han debuterade 20 år gammal med "Attila". Sitt stora genombrott fick han med "Gentlemen" (1980).
Bland hans verk kan nämnas: "Ismael" (1977), "Fantomerna" (1978), "Fattiga riddare och stora svenskar" (1983). 2005 kom "Gangsters", en fortsättning på "Gentlemen".
Han har skrivit tv-dramatik och är även verksam som översättare, bland annat av Henrik Ibsen och Alan Ayckbourn.
Han skrev manuset till Mikael Marcimains filmatisering av "Gentlemen", som nu visas på biograferna.
Från och med i går sitter han på stol nummer 11 i Svenska Akademien. "

22 december 2014.

DN 22 dec 2014:

“Putin bor inte här längre

Puh. Så kan man andas ut. Det blev inget av neddragningarna till tidsskriftsstödet. Alltså slapp vi se Putin alternativt talibanerna ta över Sverige och det fria ordet slaktas. Fram till förra veckan trodde jag att yttrandefrihet innebar att man fick säga vad man ville inom lagens gränser. Nu har jag förstått att det snarare handlar om att få bidrag för rätten att uttrycka sin åsikt. Se där, alltid lär man sig något nytt.

Nå. Nu när känslorna verkar ha svalnat vågar man kanske närma sig frågan hur det står till med själva utformningen av stödet utan att riskera att sättas på ett plan med enkel biljett till Kabul. Låt mig först klargöra att jag är jävig. Inom min familj existerar just en sådan kultur-tidskrift som uppfyller alla kriterier för bidrag – men som ändå aldrig fått något.

Nu har ägarna slutat söka. Så det här handlar alltså inte om dem, utan är mer en allmän fundering om godtycke och oförutsägbarhet.

Efter att ha bläddrat igenom de senaste tio årens beslut blir jag inte så värst mycket klokare. Vissa får sina utbetalningar årligen. Andra får ett år och blir plötsligt utan året efter. Beslutet ska tas utifrån kvalitet men också med tanke på vilka andra tidskrifter som får stöd. Mångfalden ska säkras. Besluten förefaller också påverkas av vilka personer som ingår i den referensgrupp som handplockas av Kulturrådets styrelse.

Referensgruppen består klokt nog av personer som kan tidskriftsvärlden – och oklokt nog av personer som själva arbetar för de bidragssökande tidningarna eller känner andra som gör det. Det löser man genom att anmäla jäv. Det tycks paradoxalt nog vara det säkraste sättet att få pengar.

För om man tittar på exempelvis bidragen som betalades ut åren 2009–2012 finner man sammantaget ett 30-tal jävsanmälda tidskrifter. Samtliga har beviljats stöd. Det behöver inte vara något konstigt i det. Men nog ser det illa ut – ungefär som när direktörer och styrelseledamöter säkrar sina egna ersättningar. Och nog undrar man om det inte finns något mindre godtyckligt sätt att stödja en fri debatt. Till exempel genom att skrota mervärdesskatten på tidskrifter. Det räcker inte hela vägen. Men lite mindre orättvist borde det i alla fall bli mellan dem som får och inte.

Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se "

DN 22 dec 2014:

"Försoning är också statskonst

Kvällen innan regeringen kastades in i kris bjöd Stefan Löfven in till samtal. Annie Lööf kom dit med ett krav. Hon ville att Socialdemokraterna skulle be om ursäkt för fjolårets taskspel under budgetprocessen, men statsministern sa nej. Lööf och de andra alliansledarna vände på klacken.

Det är inte utan att scenen väcker vissa frågor. Är partiledarna förskolebarn som ska bli sams efter ett bråk? "Säg förlåt, Stefan!"

Går det att bli vänner efter en uppslitande valdebatt? Kan alla försök att svartmåla motståndaren glömmas bort på valnatten och samarbete sedan ta vid?

I det mänskliga livet har både konflikter och försoning en viktig funktion. Från naturvetenskapens horisont sågs länge aggressiva beteenden som uttryck för antisociala reflexer. Dock inte längre. När biologerna mer noggrant började studera de inre striderna i chimpansflockar förändrades stegvis förståelsen.

Numera betraktas aggressioner närmast som ett socialt smörjmedel. Konflikter påskyndar förhandling och bildar en kanal för konkurrens. Det har visat sig vara en förutsättning för samarbete.

Till och med korpar röker dock fredspipa efter att ha drabbat samman med varandra. Primaternas skärmytslingar följs av grundliga försoningsritualer. Enligt nya studier inbegriper barns "förlåt mig"-

ceremonier ofta ett självförlöjligande moment. Funktionen är densamma.

Så kyls heta känslor av, och eldfängda ord bäddas in i sval förlåtelse. Utan denna komplexa process mår vi dåligt. Kängurun drabbas till exempel av tvångsmässiga stampanden om den inte får försonas.

Mellan partierna är hård konflikt nödvändig. Försoningen är samtidigt svår. Politik är en scenkonst och förhållandet till publiken, alltså väljarna, bildar ett kontrakt. Det som sägs i en valrörelse kan man inte bara stryka ett streck över. Politiker skyr det som kan uppfattas som svek.

Politik är bara till en viss del jämförbar med andra sociala samspel. Det gemensamma intresset är oftast betydligt svagare. Konkurrensen är en större faktor.

Men om inget radikalt händer kommer det ömsesidiga beroendet mellan partierna och blocken sannolikt att vara starkare än normalt efter vårens nyval. Det ställer krav på aktörerna.

Växlingen mellan konflikt och försoning är det som utmärker sociala varelser. Att behärska båda delar hör också till statskonsten.

Carl Johan Von Seth carljohan.vonseth@dn.se 2

DN 22 dec 2014:

”Stoppa social dumpning i offentliga upphandlingar”

“Ny utredning i dag. Fokus på lägsta pris i offentliga upphandlingar riskerar att leda till låga löner och sämre arbetsmiljö. En ny utredning ska undersöka hur beställarna ska kunna ställa krav på arbetsmiljö, sociala hänsyn och kollektivavtal, skriver civilminister Ardalan Shekarabi (S).

Det är hög tid att sätta stopp för möjligheten att upphandlingar vinns genom att ha låga löner, dåliga arbetsvillkor eller skadlig arbetsmiljö. Vi ser det som en självklarhet att aktivt arbeta för ett Sverige där marknaden befrias från social dumpning samtidigt som vi tillförsäkrar att produktionen sker under drägliga förhållanden och med respekt för arbetstagares grundläggande rättigheter.

Svensk ekonomi och arbetsmarknad behöver stärkas och prestera bättre. Sverige ska ha ett modernt, hållbart och rättvist arbetsliv. Ordning och reda ska gälla på arbetsmarknaden. Ett viktigt steg i den riktningen är att arbeta för att svenska löner och villkor ska gälla för alla som jobbar i Sverige. Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant.

Den offentliga sektorns storlek uppgår till cirka 50 procent av BNP och sysselsätter en betydande del av befolkningen. Värdet av alla varor och tjänster som produceras på uppdrag av offentlig sektor och som finansieras med allmänna medel motsvarar i dag cirka 33 procent av de offentliga utgifterna. Det betyder i klartext att varje år upphandlar det offentliga Sverige varor och tjänster för drygt 600 miljarder kronor.

Enligt Konkurrensverket annonserades 2013 knappt 20 000 upphandlingar i enlighet med upphandlingsreglerna. Dessa regler omfattar inte bara statliga och kommunala myndigheter, utan även andra organisationer som tillgodoser behov i det allmännas intresse och som finansieras eller kontrolleras av stat, kommun eller landsting. I oktober 2013 fanns 3 515 organisationer ägda av kommuner, landsting eller staten enligt Statistiska centralbyråns företagsregister.

Mot den här bakgrunden är det lätt att förstå att en väl fungerande offentlig upphandling är mycket betydelsefull för den offentliga sektorns funktion och därmed för en väl fungerande samhällsservice som tillgodoser medborgarnas berättigade förväntningar. Regeringens mål är att göra den offentliga delen av samhällsekonomin fri från lönedumpning och osjysta villkor. Att inte agera är oansvarigt.

Konkurrensverket redogör i sin rapport Siffror och fakta om offentlig upphandling (2014:1) att lägsta pris nu för första gången är det vanligaste tilldelningskriteriet när det gäller offentliga upphandlingar. En risk när upphandlande enheter fokuserar för mycket på lägsta pris är att ytterligare kvalitet utöver ställda krav i vissa fall inte spelar någon roll i anbudsvärderingen.

Vi vill vända den här negativa utvecklingen där för stort fokus läggs på lägsta pris. Det är dags att höja ambitionsnivån på det här området. Därför är det viktigt att påminna om att ett av syftena med 2014 års upphandlingsdirektiv är att ge upphandlande myndigheter och enheter bättre möjligheter att använda upphandling till stöd för gemensamma samhälleliga mål. Ett betydelsefullt sådant mål är att arbetstagare hos de leverantörer som producerar varor och tjänster som har upphandlats av det offentliga utför arbetet på villkor enligt kollektivavtal. Sådana villkor är nämligen viktiga element i det sociala skyddet för en arbetstagare.

Ett annat viktigt sådant mål är att varor som har upphandlats av upphandlande myndigheter eller enheter produceras under förhållanden som är förenliga med ILO:s åtta kärnkonventioner som utgör en minimistandard för arbetsvillkor över hela världen. Det handlar om grundläggande rättigheter i arbetslivet. När upphandlande myndigheter eller enheter ställer krav av ovan nämnt slag vid upphandlingar motverkas också social dumpning.

Väl genomförda kan 2014 års upphandlingsdirektiv bidra till att öka effektiviteten i de offentliga utgifterna och till att främja upphandlande myndigheters och enheters möjligheter att beakta innovativa lösningar, miljöhänsyn och sociala hänsyn i upphandlingar. Det omfattande arbetet, som nu pågår inom regeringskansliet, med att i tid genomföra direktiven genom tre nya kommande upphandlingslagar är därför högt prioriterat. Direktiven ska vara genomförda i svensk rätt i april 2016. Till grund för detta arbete ligger bl.a. Genomförandeutredningens betänkanden Nya regler om upphandling (SOU 2014:51) och En lag om upphandling av koncessioner (SOU 2014:69).

Genomförandeutredningen beslutades att tillsättas av den borgerliga regeringen 2012. Utredningens uppdrag omfattade att lämna förslag till hur vissa bestämmelser i 2014 års upphandlingsdirektiv borde genomföras i svensk rätt. Uppdraget omfattade bland annat genomförandet av direktivbestämmelser om iakttagande av tillämpliga miljö-, social- och arbetsrättsliga skyldigheter och de direktivbestämmelser som hänvisar till dessa. Enligt direktiven till utredningen skulle utredaren vidare beakta vad riksdagen tillkännagett om sådan ändring i lagen om offentlig upphandling att arbetsmiljöhänsyn kan tas och krav på villkor enligt svenska kollektivavtal ställas vid upphandling.

Utredningen har dock i sina förslag inte utnyttjat det utrymme som upphandlingsdirektiven lämnar när det gäller krav på att upphandlade

varor och tjänster ska produceras av leverantörer vars arbetstagare utför arbetena i enlighet med villkor i svenska kollektivavtal. Sådana krav framhålls tyvärr inte särskilt i utredningens förslag till lagtext. Med tanke på den betydelsefulla roll sådana villkor har för det sociala skyddet måste denna typ av villkor framhållas i de kommande upphandlingslagarna. Att så inte görs i förslagen är en brist. Därför är det tid att gå från passivitet till handling i denna, för samhället och arbetstagarna, viktiga fråga.

Mot den här bakgrunden beslutar regeringen i dag att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera hur krav på villkor enligt kollektivavtal kan föras in som uttryckliga bestämmelser i de nya kommande upphandlingslagarna och lämna förslag på hur sådana bestämmelser ska utformas. Vidare ska utredaren analysera hur krav kan ställas på att varor, tjänster och byggentreprenader produceras, tillhandahålls och utförs under sådana förhållanden att ILO:s kärnkonventioner respekteras. För arbete som inte utförs i Sverige ska lagar och kollektivavtal som gäller där arbetet utförs tillämpas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2015.

Ordning och reda ska gälla på den svenska arbetsmarknaden. Nu tar vi ett viktigt steg i syfte att arbeta för att svenska löner och villkor ska gälla alla som jobbar i Sverige. Regeringens löfte är därför att senast 2016 ska våra skattepengar, som går till offentliga kontrakt, inte längre kunna orsaka social dumpning.

Ardalan Shekarabi (S), Civilminister “

DN 22 dec 2014:

“Butikerna ratar fula grönsaker

Två tredjedelar av isbergssalladen och var fjärde morot som odlas i Sverige kommer aldrig ut i butikerna. Vissa är av för låg kvalitet, men många anses helt enkelt inte vara tillräckligt snygga.

Nära en tredjedel av all mat som framställs i världen kastas bort enligt FN-rapporter. Det mesta kastas av hushållen, men svinnet finns i alla led. I Sverige producerar jordbruket 400 000 ton mat som aldrig lämnar gården. I stället plöjs den ned, går till djurfoder eller biogas.

En del har för låg kvalitet för att säljas, andra är av hög kvalitet och goda att äta, men är inte tillräckligt vackra.

– Våra höga krav på hur grönsakerna ska se ut är en stor anledning till att de inte säljer, därför köper inte butikerna in varorna, säger -Ulrika Franke, projektledare på Jordbruksverket.

En undersökning som Jordbruksverket har gjort visar att två tredje-delar av den isbergssallad som odlas aldrig får chansen att bli upp-äten av en människa.

– En del blad är oaptitliga och lämnas kvar, men man lämnar även hela salladshuvuden för att de inte är knutna på rätt sätt. Hela fält med sallad lämnas för att man odlar på kontrakt och att den förväntade efterfrågan inte finns, säger Ulrika Franke.

Det är inte bara isbergssallad som aldrig lämnar gårdarna. Var fjärde morot, mer än var tionde lök och ungefär var sjunde potatis kommer aldrig ut till butikerna, visar andra av verkets undersökningar.

Hur stor del av svinnet bland frukt och grönt som enbart beror på utseendet är i dag oklart.

Men Ulrika Franke leder ett gemensamt projekt med Sverige, Danmark, Finland och Norge som granskar svinnet i jordbruket och vad det beror på. Resultaten kommer om ett år.

Att frukt och grönsaker ratas för att de inte är tillräckligt snygga beror på butikers och konsumenters krav. De regler för livsmedel som finns, handelsnormer, handlar i första hand om kvalitet och tillåter ganska stora variationer i utseende.

– Det har aldrig varit förbjudet med krokiga gurkor eller tvåbenta morötter, säger Kristina Mattsson, enhetschef på Jordbruksverket.

Frukt och grönt som är godkända för att ätas är indelade i tre klasser; Klass Extra med kraven Mycket bra, Klass 1 med kravet Fina och Klass 2 ”God ätkvalitet men lägre krav på yttre kvalitet”.

– Nio av tio produkter som säljs är i klass 1 eller över, man utnyttjar väldigt sällan möjligheten att sälja frukt och grönt i klass 2, säger Kristina Mattsson.

I Frankrike har flera av de stora affärskedjorna under året dragit i gång en lyckad kampanj där man lyft fram de lite fulare grönsakerna, gjort dem till åkerns hjältar och sålt till lägre pris. (Se artikel intill.)

I Sverige har ingen av de stora livsmedelskedjorna liknande planer, visar en rundringning till Coop, Ica, Axfood och Bergendahl.

– Det pågår diskussioner med näringen, vi har bland annat haft uppe frågan om hur man kan sälja lite udda produkter. Dels om att sälja det billigare, men även om man kan sälja det som något exklusivt och därmed dyrare. Exempelvis små potatisar och små rödbetor som säljs till restaurang, säger -Ulrika Franke.

– Jag tycker att det är intressant att vi har sett att man i vissa fall inte har samma krav på utseende. Handlar man på gårdsbutik eller ekologiskt accepterar man fler skavanker på frukten jämfört med ”vanlig” frukt i butik, säger Ulrika Franke.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se

Tips.

Så undviker du matsvinn* under julen

Planera dina matinköp. Storhelger innebär ofta att vi köper mycket mat och att allt inte används. Behöver du köpa så mycket som du tror? Dela gärna upp stora paket i mindre, frys in och ta fram efter hand.

Låt inte maten stå länge på julbordet. Bakterier kan växa till om maten är i rumstemperatur mer än ett par timmar. Små mängder varm eller ljummen mat kan ställas in i kylen direkt. Större mängder kan delas upp i mindre behållare så att de svalnar snabbare, eller kylas utomhus.

Trolla med resterna från julbordet. Gör till exempel en skinkomelett, pyttipanna eller sillmacka nästa dag. Många livsmedel, till exempel mjölk, grädde, ost, skinka och andra matrester går också bra att frysa.

Ta det kallt. Ju kallare temperatur desto längre håller maten. I kylen är 4–5 plusgrader lagom. I frysen är –18 grader bra.

28 kilo fullt ätbar mat slänger vi i snitt per person och år i Sverige. En tvåbarnsfamilj kan spara 3000–6000 kronor om året på att äta upp den i stället.

Fler tips och fakta finns på: www.stoppamatsvinnet.nu.

* Med matsvinn menas den mat som slängs men som hade kunnat ätas om den hanterats annorlunda.

Källa: Livsmedelsverket

Till skillnad från vad många tror bestämmer EU inte hur vår mat ska se ut. Det är bara tio kategorier av frukt och grönt med särskilda normer:

Bordsdruvor, citrusfrukter (apelsin, citron och småcitrus), sallad (huvud-, isberg-, frisé-, och escarolesallad), jordgubbar, kiwi, paprika, persikor och nektariner, päron, tomater, äpplen, bananer (gröna).

EU:s allmänna handelsnorm

För produkter som i EU:s regelverk inte har en egen produktspecifik norm ställs kravet att de ska vara av sund, god och marknadsmässig kvalitet samt försedda med uppgift om ursprungsland och packarens och/eller avsändarens namn och adress.

Detta gäller alla produkter som säljs inom EU, importerade och med ursprung i EU.

Källa: Jordbruksverket, Handelsnormer för frukt och grönsaker “

DN 22 dec 2014:

“Det liknar början på en vanlig, solig dag i Khao Lak. Men elefanterna är oroliga – plötsligt sliter de sig och rusar mot en höjd. Tio minuter senare slår vågen till.

DN i Thailand.
Khao Lak. Aniwat Jonkrit är arg när han stiger ur sängen. Han vaknade tidigt av elefanternas oväsen. De står bundna vid ett träd och nu tänker han minsann fråga skötaren varför han har piskat dem.

– Ingen slår elefanter!

Skötaren ser oförstående ut. Han svär på att han behandlat dem väl. Det är två elefanter som skriker av sig själva, försvarar sig skötaren.

Från Phuket, åtta mil söderut, ringer Aniwats syster. Vatten har trängt in på gatorna. Aniwat slår på DJ Radio för att informera sig.

Det regnar inte. Allt är normalt, inget att oroa sig för, hojtar radiorösten.

Den 24-årige elefantägaren tittar ut över sin park. Där står de oroliga, bångstyriga elefanterna kedjade vid trädet. Dagens första turister, några japaner, har redan satt sig på två andra elefanter.

Det liknar början på en vanlig, -solig dag under högsäsong i det nya turistparadiset Khao Lak, några hundra meter från Andamanska havet. Det är den 26 december 2004 och klockan närmar sig halv elva på

förmiddagen. 30 000 svenskar och minst lika många tyskar har rest till Thailand under julhelgen och hunnit vaggas in i semester-lunken.

Då sliter sig de båda djuren som väsnats hela morgonen. De sätter av mot en höjd vid ett vattenfall. Efter-som elefanter är flockdjur följer de andra efter, med turisterna på ryggen.

– Ska det vara så här? utbrister en av de japanska turisterna förvånat. Vilket äventyr!

Tio minuter senare fylls luften av en enorm smäll. En explosion? Som om Burma hade startat krig mot oss, säger elefantägaren.

Gäster kommer springande från Emerald Hotel på andra sidan gatan. Kvinnorna i bikini, männen i kortbyxor. Några hinner precis sätta sig i säkerhet på en terrass hos Aniwat innan flodvågen kommer.

Han står på terrassen i vad som känns som en evighet och ser huvuden guppa förbi i vågorna. Ibland ovanför, ibland under vattenytan. Människor spolas upp till elefantparken och försöker där klamra sig fast vid trädstammar, men när vågen drar sig tillbaka sliter den med sig de flesta ut mot havet igen.

– Det såg ut som om havet kommit upp på land. Det såg ut som helvetet, beskriver elefantägaren.

När vattnet slutligen drar sig undan springer han efter elefanterna, upp på höjden dit de flydde. Han ger de räddade turisterna vatten, mat och torra kläder. Senare på dagen ska de klaga på att de blivit strandsatta. De är vana vid att ställa krav på service och undrar varför ingen helikopter evakuerar dem.

Aniwat muttrar till svar att så fungerar det inte i Thailand.

De japanska turisterna har också tröttnat och vill inte längre sitta kvar på elefanterna. Men eftersom det är säkrare för dem på elefantryggarna får de inte kliva ned. På kvällen tänder Aniwat brasor för att hålla myggen borta, tills resebyrån anländer och hämtar japanerna med bil.

Han kan tala om elefanter och deras olika temperament i timmar. Numera är det illegalt att fånga vilda elefanter i Thailand, förr var det tillåtet. De två som väsnades på morgonen var vilda vid födseln.

Han tror att det var orsaken till att de kände på sig att något skulle hända.

– Om elefanterna börjar skrika nu tittar jag alltid mot havet. Då gör jag mig redo att fly, säger Aniwat.

Tecken saknas inte i vattnet utanför Khao Lak den här morgonen. På land känns en skakning vid åttatiden. Inte stor, det är en jordbävning långt borta i havet utanför Sumatras kust.

När den vertikala förskjutningen mellan plattorna i jordskorpan inträffar lyfts flera kubikkilometer vatten.

På djupt vatten är våghöjden mindre än en meter. Där rör sig vågorna med hög hastighet. När de närmar sig land och grundare vatten måste vattenmassorna ta vägen någonstans och reser sig kraftigt.

Enorma flodvågor jämnar Banda Aceh i Indonesien med marken. Då går ännu thailändare och turister i Khao Lak i okunskap om katastrofen som väntar.

Dykbåtskaptenen Gaeng tvivlar på vad han ser när han synar vattenytan. Hans båt är framme vid ögruppen Similan Islands, som lockar turister från hela världen. Dykarna står redo, men den här dagen är vattnet inte blått eller grönt som det brukar. Det är gult.

Ombord finns 45 turister, varav 20 svenskar. Gaeng är 27 år och heter egentligen Athit Suanrae. Han märker att strömmarna är konstiga. Tidvattnet kommer och går var femte minut och ombord på båten fattas beslutet att ställa in dykningen.

När den första flodvågen anländer ligger båten 300 meter utanför ön på djupt vatten. Vågen är inget problem för båten. Däremot kastas tusentals fiskar upp på ön.

Plötsligt inser turisterna ombord vad som kan ha hänt. Panik utbryter när alla tänker på sina anhöriga på land.

Gaengs pappa som är fiskare har aldrig sett något liknande. Samtidigt som sonen befinner sig ombord på dykbåten ställer sig fadern av nyfikenhet på Korallhalvön norr om Khao Lak för att titta på vattnet som dragit sig undan. Han är inte ensam. Hundratals invånare har åkt till stranden för att bevittna det konstiga tidvattnet.

Strax före halv elva håller servitrisen Wandee Kongpun, kallad Kung, på att stänga frukostmatsalen på hotell La Flora. Då ser hon hur havet försvinner. Koraller, fiskar och klippor blir synliga. Sedan uppfattar hon ett vitt skum vid udden och hör ett högt ljud, som en tjutande vind.

Hon hör ordet ”katastrof” och förstår att något är fel. Hon blir rädd och håller hela tiden blicken mot havet. Chefen säger åt henne att fortsätta servera gästerna. Men sedan ställer hon ned sin bricka och springer. Hon flyr upp på taket på en av hotellets byggnader. Vågen når upp till taknocken.

Samtidigt har manskapet ombord på flottans 60 ton tunga patrullbåt 813, som bevakar den kungliga familjen, sturskt styrt båten mot vågen och sedan häpet insett att motorstyrkan inte räcker när de slungas in över land, förbi Kung där hon står på taket.

Befälet ombord vittnar senare om att han ser hotellet La Flora under den tumultartade luftfärden, som slutar en kilometer upp på land. Där kilar båten ned sig i leran på andra sidan landsvägen.

Efteråt påträffas kroppar överallt. Uppemot 5 000 personer dör i Khao Lak – illegalt invandrade burmesiska gästarbetare oräknade. Över 500 svenska turister omkommer och det svenska kungaparet deltar några veckor senare i en minnesceremoni på stranden, där hotellen är förstörda och elefanter deltar i uppröjningsarbetet.

Tio år senare finns det fler hotellrum i Khao Lak än före katastrofen. Det nya Khao Lak är exklusivare och dyrare, ibland uppseendeväckande lyxigt. Tsunamin satte punkt för ryggsäcksturismen. Just i år har dock besökarna från utlandet minskat efter militärkuppen i maj.

På stranden där den svenske kungen deltog i minnesceremonin väntar Lamai Sare tio år senare på kunder att ge massage. Ibland hela dagar utan inkomster.

– Det låg där, säger hon och pekar på platsen för sin gamla arbetsplats på Fritidsresors Blue Village. I dag heter hotellet Apsara Beach Resort.

Hon saknar den gamla tiden. Det var ett bra jobb och svenskarna gav henne ofta dricks. På stranden är konkurrensen stenhård, och inte bara där. Överetableringen är total. På en enda gata i Khao Lak ligger det nu 23 ställen som erbjuder massage.

Ännu dyker svenska stamkunder upp hos Lamai Sare. Några skickar vykort med gratulationer när hon fyller år, och den 26 december varje år ser hon svenskar som kommer för att kasta blommor i vattnet till minne av sina anhöriga.

Hon önskar att allt hade varit som tidigare.

Efter tsunamin körde Gaeng från dykbåten omkring på sin pappas buckliga moped, som hade klarat flodvågen.

Det tog sex månader att finna Gaengs pappa, som identifierades med dna-prov.

Turisterna slutade att komma. När de återvände efter två år blev Gaeng först guide. Sedan sålde han en bit mark och köpte en bil som han nu transporterar semester-firande väster-länningar i. Familjen har fått det bättre ställt.

Han håller tummarna för det nya Khao Lak, som inte saknar charm. Men det håller på att bli för mycket av allt.

Före 2004 var hotellen små och utvecklingen gick långsamt. I dag är hotellen femstjärniga och allt går fort. Särskilt det senaste året.

När stora projekt sätter i gång kommer lokalbefolkningen i kläm, tycker Gaeng. Kvalificerade arbetare tas från andra platser i Thailand och migranter från Burma gör grovjobbet billigt.

– Leenden har ersatts av business, konstaterar han.

I Khao Lak är kvällarna stillsamma. Det finns några barer med coverband. När himlen mörknat körs en bil runt med högtalare: Kom och se thaiboxning!

På Moo Moo Cabaret fastnar en kväll en av de välsminkade artisterna med sin fjäderuppsättning i en krok på väggen och blir stående med ryggen mot publiken. De ryska turisterna fnissar skadeglatt, men applåderar när showen efter en stund kan fortsätta som planerat. De tjuter igenkännande när musiken i nästa nummer är en rysk schlager. Stökigare än så blir det inte i Khao Lak.

Hur länge har tropiska stränder varit befolkade under mänsklig-hetens historia?

För naturfolk var stranden en plats att vända ryggen åt. Stekande solsken och brist på dricksvatten, sandflugor och ett hav som inte alltid går att lita på var tillräckliga anledningar.

Massturism gjorde strandboende till drömbilden av semester för en frusen nordbo.

Tio år efter katastrofen syns ännu ruinerna av några hotell i Khao Lak som stod för nära havet. Turisterna och de lokala invånarna hade inte kunskap att läsa naturens tecken. När havet drog sig undan och lämnade fiskar kvar på en spektakulärt bred strandremsa sågs detta som en gåva från naturen att ta för sig av. Varningen i skådespelet gick de flesta förbi.

Numera har Khao Lak evakueringsbyggnader och ett system som tidigt varnar för flodvågor. Samma dag i december varje år genomförs övningar, säger borgmästaren under en intervju på sitt kontor i kommunhuset. Men han har glömt bort vilket datum.

Efter katastrofen sattes skyltar upp med några hundra meters mellanrum. På dessa syntes en bild av en blå våg och texten Tsunami evacuation route. I dag är många av skyltarna så solblekta att budskapet är raderat.

Och på stränderna är bunga-lower och hotell tillbaka på samma oskyddade platser som tidigare. Ett hotell med avkopplande barfotaliv direkt på stranden, heter det i resekataloger. Vilket för många fortsätter att vara själva meningen med att resa till Thailand.

The Haven heter ett projekt med 380 meters strandlinje och 110 rum. Förr hystes ryggsäcksturisten in i en enkel hydda med tak av strån som kallades bungalow. Det kostade mindre än en svensk hundralapp per natt.

The Haven är det nya Khao Lak. Panoramafönster från golv till tak. Murad kakellyx. Första klass och fem stjärnor, fortfarande kallad en bungalow.

I två år har bygget pågått. Snart är det dags att slå upp portarna. Och nu för tiden handlar det om andra pengar: 4 500 kronor per natt, inklusive privat pool vid kanten av Indiska oceanen.

Den bestående lärdomen av tsunamin tycks vara att något liknande aldrig kan hända igen.

Borgmästare Sawat Tamgaeng har inget emot alla nya hotellprojekt. Han hyllar investerarna från Phuket för att de bygger högt och för att de lämnar kvar grönområden. I stället för att som ägare av tidigare småhotell bygga ut sina anläggningar genom att sprida enkla hyddor över stora ytor.

Khao Lak behöver fler hotell, anser borgmästaren, som påstår att det fortfarande finns färre hotellrum än före tsunamin. En uppgift som andra skakar på huvudet åt.

I nästa andetag säger han att bygglov för närvarande godkänns i rasande fart och att orten kommer att se annorlunda ut om fem år.

Det finns redan 20 projekt som fått tillstånd för moderna hotell, som inte börjat byggas. Och ännu fler bygglov är på gång att sökas, upplyser borgmästaren.

Han ser nöjd ut.

Elefanterna som arbetade under uppröjningsarbetet visade tecken på att bli deprimerade. Hur syntes det? frågar jag Aniwat, elefantägaren.

Han svarar med en utläggning, som jag anar syftar till att jag ska förstå att elefanter precis som människor är olika.

Många turister tror att alla elefanter alltid är snälla, för det är så de framställs på naturfilm i tv. I själva verket skiljer sig deras temperament åt. Vissa elefanter är nästan alltid vänliga, andra ilskna. När de spänner ut öronen är de på dåligt humör. Särskilt ogillar de när turister tar kort med blixt, beskriver Aniwat.

– Är de arga måste man trösta dem, som man tröstar ett ledset barn.

För 52 år sedan drabbades södra Thailand av en svår storm. Även den gången användes elefanter för att dra i väg träd som fallit. Elefanter är fortfarande arbetsdjur i Thailand. Det finns ingen traktor som kan dra en stock så bra genom djungeln som en elefant, säger elefantägaren.

Han tror inte att hans djur gillar att ha turister på ryggen, men det är i alla fall inte ett lika hårt arbete som att dra stockar. Turister är det lättaste arbete som thailändska elefanter kan räkna med.

Desto hårdare jobb väntade dem som sattes in för att röja upp bland trädstammar, cement och lik efter tsunamin.

– Jag dömer inte dem som gjorde det, de ville hjälpa samhället, men enligt min mening är det fel att utsätta en elefant för sådant, säger Aniwat.

Kaos rådde överallt. Elefanterna riskerade att skada sig på spikar. Den starka lukten av döda kroppar drabbade deras sinnesstämning. Han gissar att stanken var anledningen till att vissa av dem tappade aptiten och blev helt stillastående.

– Det är inte svårt att tänka sig, tycker han. Det luktade fruktansvärt och elefanter är renliga djur som vill bada ofta.

För tio år sedan ställde Kung, servitrisen, ned brickan i frukostmatsalen på hotell La Flora och flydde upp på ett tak. Vattnet slickade taknocken, hon överlevde.

Vi går till hotellet där hon hjälpte till med återuppbyggnaden. Finns hon kvar?

La Flora hänger med i utvecklingen och erbjuder massage, thaiboxningsträning, yoga och privat romantisk middag. Turer arrangeras till dykparadiset på Similan Island, där vattnet en morgon var gult i stället för blått eller grönt.

På himlen inte ett moln. Vid hotellpoolen loja gäster som rör sig i ultrarapid. I högtalarna spelas en släpig diskolåt från 80-talet. Det är enda gången under fem dagar som det känns som om någon penslat ny färg över hela Khao Lak för att dölja de gamla spåren. Som om allt vore glömt. Kommer ingen ihåg vad som hände?

En servitris berättar:

– Ingen här vet vart Kung tagit vägen, men det sägs att hon gift sig med en farang, en europé, och bor i Thai Muang.

Vi åker till grönsakshandlare, bilverkstäder och lokala myndigheter i Thai Muang fem mil bort. Vi visar en tio år gammal bild av Kung och ställer samma fråga överallt. Nästa dag tittar vi in genom en lucka till köket på en restaurang som heter Mor Mai. Där synar en kvinna bilden och utbrister: Sweden.

Kung har gift sig med en svensk.

När vi knackar på i huset där hon tidigare bodde öppnar hennes yngsta syster Sa.

– Hon har gift sig med Karl från Sverige och flyttade till Stockholm för två år sedan, säger systern och bläddrar fram en bild på paret på sin surfplatta.

Vi får en snabbspolning av storasysterns liv i den stillastående hettan i huset. I flera år hade hon mardrömmar om tsunamin. Hon hade en amulett runt halsen som skydd mot onda andar. Hon var alltid rädd för ljud. För tre år sedan träffade hon svenske Karl, som byggde ett hus åt henne. Sedan flyttade de till Sverige tillsammans med hennes tonårsson.

Systrarna talar nu med varandra ett par, tre gånger i veckan. Och Wandee, som hon egentligen heter, studerar svenska och arbetar på en hjälporganisation.

För lillasystern räcker det att se fotografierna hon får från Sverige för att veta att storasystern mår bra.

– Det syns att hon är lycklig, säger hon.

Det var för DN:s reporter Christina Kellberg och fotograf Beatrice Lundborg som servitrisen Kung för tio år sedan berättade om katastrofdagen.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Tsunamin

Det totala antalet döda och saknade efter tsunamikatastrofen 2004 har inte kunnat fastställas exakt men beräknas till cirka 230 000 människor av vilka 227 000 kom från 14 länder kring Indiska oceanen.

Totalt avled medborgare från 55 nationer. Av dem var cirka 167 000 från Indonesien, 35 000 från Sri Lanka, 16 000 från Indien och drygt 8 000 från Thailand.

Antalet avlidna turister i länderna kring katastrofområdet var drygt 2 000. 552 (varav 15 saknas) från Tyskland, 543 (16) från Sverige, 178 (7) från Finland, 150 (1) från Storbritannien och 111 (5) från Schweiz.

Källa: Nationalencyklopedin

Fakta. Khao Lak

Khao Lak var den snabbast växande thailändska turistorten innan tsunamin ödelade en stor del av bebyggelsen. Här fanns allt det som kräsna turister, framför allt från Tyskland och Skandinavien, sökte: orörda stränder, regnskog och en småskalighet som för länge sedan gått förlorad i det mer kända Phuket 80 km söderut.

Fyra flodvågor drog in över Khao Lak den 26 december för tio år sedan och dödade uppemot 5 000 invånare (av de 8 200 som omkom i hela Thailand). Däribland fanns över 500 svenskar.

Under några år minskade turismen kraftigt, men under de senaste åren har orten haft fler turister än före katastrofen. Khao Lak är fortfarande en ort med låg bebyggelse, men nu har en ny fas inletts och ett 20-tal hotell har fått bygglov för stora projekt.

I Khao Lak-området bor 5 767 registrerade invånare, enligt statistiken på kommunkontoret, men även cirka 2 500 burmesiska gästarbetare. Antalet turister i fjol var 1,3 miljoner, men då räknas alla med, även de som bara varit på genomresa eller som endast gjort ett kort besökt på dyk- och snorkelöarna Similan.

Länge var tenn Khao Laks stora inkomstkälla. När det tog slut kom turisterna. Därutöver är i dag gummi och palmolja de viktigaste näringarna.

DN “

DN 22 dec 2014:

“Nytt polismord väcker avsky i USA

En polis sköts till döds i Florida på söndagen, dagen efter att två poliser i Brooklyn, New York, dödats av en man med uttalad avsikt att skada poliser. Händelserna inträffar efter veckor av protester mot polisens brutalitet.

Washington
En person greps på söndagen misstänkt för att ha dödat en polis i ett bostadsområde i Tampa, Florida, tidigt på morgonen.

Närmare omständigheter eller något motiv för brottet hade inte offentliggjorts vid denna upplagas pressläggning, men dödsskjutningen inträffar bara en dag efter det att två poliser mycket rått skjutits till döds i sin bil i New York-stadsdelen Brooklyn.

Den gärningsmannen hade tidigare uttryckt sin avsky mot poliser och attackerade de två poliserna som satt i sin bil, på kort avstånd med ett stort antal skott. Mannen hade ett långt kriminellt förflutet och begick sedan självmord, trängd och på flykt.

Innan mannen begav sig till Brooklyn misstänks han ha skjutit och skadat sin flickvän i närheten av Baltimore, och i sociala medier uttryckt planer på att skada poliser. New York-polisen hade förvarnats om att mannen var på väg, men varningarna nådde inte fram innan våldsverkaren var framme.

– Detta är en attack på oss alla, sade New Yorks borgmästare Bill de Blasio på en presskonferens.

Fördömande av våldet kom också från president Barack Obama.

När Bill de Blasio besökte det sjukhus där försök förgäves gjordes att rädda polisernas liv, möttes han av demonstrativt vända ryggar från de andra poliser som befann sig där.

Ordningsmakten har ansett sig sakna Bill de Blasios stöd och de starka känslor som lördagens polis-mord väckte riktas även mot de Blasio. Han anklagas av ett av polisförbunden nu för att ha de dödade polisernas ”blod på sina händer”.

På söndagen försökte de Blasio under sin medverkan vid en gudstjänst i St Patrick’s Cathedral i New York mildra det allt större misstroendet mot honom.

Händelserna ska ses i samband med de senaste veckornas omfattande protester mot polisbrutaliteten i USA, och mot besluten att inte åtala de poliser som i somras dödade Michael Brown i Ferguson och Eric Garner i New York, båda afroamerikanska män.

Åtalsbesluten har fattats av så kallade grand juryer i respektive stad.

I Ferguson, Missouri ledde beskedet till våldsamma kravaller, men i huvudsak har demonstrationerna sedan dess varit fredliga och har varit spridda över hela USA. Också frontfigurer bland de protesterande har varit hårda i sin kritik över helgens dödsskjutningar.

I New York har kritiken mot polisbrutaliteten i samband med Eric Garner, som pressades mot marken och kvävdes till döds av polis, spätt på de långvariga spänningarna mellan borgmästaren och ordningsmakten.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN 22 dec 2014:

“FI-chefen vill se snabb sänkning av ränteavdrag

Finansinspektionens chef Martin Andersson kräver att politikerna tar chansen och utnyttjar det rekordlåga ränteläget till att sänka ränteavdragen. Staten har mycket att vinna på det. – En procentenhet upp på räntan innebär åtta miljarder i mindre reformutrymme, säger han.

I november presenterade Martin Andersson ett åtgärdspaket där hushållen ska amortera ned nya bostadslån. Nu hoppas Finansinspektionens (FI) chef att politikerna gör sin hemläxa och utnyttjar de rekordlåga räntorna till att trappa av ränteavdraget från dagens nivå på 30 procent.

– Det är ett unikt bra läge när räntorna är så här låga, säger Martin Andersson.

– När räntorna går upp igen kommer det att kosta ganska mycket pengar. Om räntorna i dag går upp med en procentenhet, skulle det kosta statskassan åtta miljarder till följd av ränteavdragen, lägger han till.

FI-chefen kopplar avdragens storlek till hur politikerna talar om det begränsade reformutrymmet

– Är det rimligt att vi lägger så mycket på ränteavdrag, givet att det finns en oro för hushållens skuldsättning? frågar han sig.

Kommer ränteavdragen att börja trappas ned under din mandatperiod (till 2018)?

– Jag hoppas det. Det vore synd om man slarvar bort det här tillfället med extremt låga räntor.

Finansinspektionen kommer i början av nästa år att presentera detaljerna i kravet på amorteringar. Grunddragen berättade Martin Andersson om i höstas och de innebär att alla nya lån ska amorteras.

Samtidigt betonar han att allt fler låntagare amorterar och att den ”amorteringskultur” som han och politiker i skilda läger velat se nu är på väg. Men FI vill ”låsa in” beteendet hos bankerna och deras kunder – annars, menar Andersson, finns risken att branschen återgår till att ge amorteringsfria lån.

– Vi är det enda landet i världen där man inte amorterar. De andra länderna som har amorteringsfrihet har det under en begränsad tid, 5–10 år, säger Andersson.

Uppgiften just nu är att hitta de undantag som ska gälla. Martin Andersson tar som exempel att någon skulle förlora jobbet och därmed hamna i ekonomiska svårigheter.

– Det är klart att om man drabbas av arbetslöshet är inte det viktigaste i livet att man amorterar. Det gäller bara att hitta rätt legal skrivning, säger han.

Men ska ett lån för att lägga om taket räknas som ett nytt lån?

– Det är klart att det inte är bra om vi skapar ett regelverk där det finns risk att det regnar in i husen, eller att man inte kan byta värmesystem om det går sönder, säger Martin Andersson

Hur är det med värdestegring då? Är det okej att räkna in det?

– Nej. Idén med att skapa en buffert (genom amorteringar) är att man ska kunna klara ett boprisfall. Då är det konstigt att koppla kravet till marknadsvärdet och amortera genom att skriva upp bostadens värde. Det tänkandet bygger på att priserna fortsätter uppåt hela tiden, säger Andersson.

Förutom att politikerna börjar trappa av ränteavdragen ser FI-chefen gärna ytterligare åtgärder för att komma åt det han ser som grundproblemet med den höga skuldsättningen – den illa fungerande bostadsmarknaden.

– Det byggs för lite och det driver bostadspriserna uppåt, vilket driver skulderna uppåt, säger han.

– I det ligger naturligtvis alla dessa skatteregler och hyresregleringen. Vi måste få den här marknaden att fungera bättre, lägger han till.

FI räknar med att en tredjedel av ökningen av skulderna mellan 1995 och 2010 går att förklara med att fler äger sin bostad än tidigare. Där har omvandlingen av hyresrätter varit en viktig del. Under perioden byggdes det också för lite hyres-rätter.

Bland övriga prioriteringar för 2015 finns vad Martin Andersson kallar för konsumentskydd: kunderna har inte en stark ställning - i dag gentemot banker och försäkringsbolag. FI vill därför under 2015 prioritera arbetet med att skapa en ökad tydlighet och öppenhet. Ett exempel på det är hur bankerna sätter sina bolåneräntor och vilken information kunderna får.

– Vi kommer att titta på bolån och bankernas genomsnittsränta. Det är viktigt för att kunden ska förstå lättare hur räntorna sätts och vad man faktiskt betalar för.

Tycker du att banken gör det jobbet?

– Nej, det tycker jag inte. Det är därför vi kommer att reglera det.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se
Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Fakta.

Martin Andersson
Ålder: 48 år
Familj: Tre barn.
Utbildning: Ekonomie doktor, Handelshögskolan i Göteborg.
Inkomst: 128 500 kronor i månadslön.
Intressen: Matlagning och fotboll (favorit-laget är Hammarby).
Martin Andersson har varit generaldirektör för Finansinspektionen sedan januari 2009.
Efter höstens val fick han fortsatt förtroende att vara generaldirektör och chef för Finansinspektionen från och med den 15 januari 2015 till och med den 14 januari 2018. “

DN 22 dec 2014:

“Birgitta Forsberg: Lyxbehandlingen verkar stiga vissa chefer åt huvudet

Att blöjföretaget SCA:s ordförande Sverker Martin-Löf och vd Jan Johansson använt bolagets privatjet på fritiden påminner om den mentalitet där individen låter bruket ta hand om allt.

SCA och Industrivärden har varit en följetong i Svenska Dagbladet de senaste veckorna eftersom höga chefer har använt bolagens privatflyg och jaktställe på fritiden. Organisationen Aktiespararna är kritisk.

Att det blir så här kan bero på att en vd i ett stort börsbolag ofta pysslas om som en halvgud för att han – det är i de flesta fall en han – ska kunna koncentrera sig på att förbättra företaget.

Toppcheferna har sällan kontanter på sig. Om de känner sig sugna på en kopp kaffe frågar de sin assistent, presschef eller annan dödlig:

– Kan du ta det här?

Pengar som de dödliga sällan ser röken av igen, om de inte väljer att lämna in kvittot och få struntsumman godkänd.

Vissa toppar överlåter en del av sitt privatliv till sin sekreterare, som håller ordning på födelsedagar, presenter, flygbiljetter, tågbyten, hotell, port-följer, papper och bilnycklar.

Chefen har ständigt stöd, nästan hela hans, eller i vissa fall hennes, vakna liv sköts av bolaget. Lunchen betalar ofta bolaget eller någon annan. Om nästa möte är i Norrland eller Indien tar vissa privatjet. Det sparar tid.

Behandlingen verkar stiga vissa åt -huvudet. De verkar tycka att de inte bara är värda sin höga lön, sin fina bonus och sina förmånliga pensions-avtal utan att det är självklart att företaget även hjälper dem privat.

Att ta bolagets flygplan på fritiden sparar tid och är oerhört bekvämt. Dessutom imponerar den som kommer glidande i en exklusiv maskin på både kunder och vänner.

De som förespråkar ägare av kött och blod brukar anse att en sådan här -kultur har bättre grogrund i tjänstemanna-styrda bolag, särskilt i dem där röststarka A-aktier gör att tjänste-männen sitter säkert. Bland sådana bolag återfinns Industrivärden--sfären – som bland annat består av Industri-värden, Handelsbanken, SCA och Ericsson.

I Ericsson delar Industrivärden makten med familjen Wallenbergs investmentbolag Investor. Även Wallen-bergarna kan sägas vara tjänstemän. De äger bolagen via stiftelser och är beroende av arvoden från stiftelserna och bolagen. Också i den här sfären godkänner elitfigurerna varandras generösa förmåner och löner.

Men skillnaden är rätt stor. Investors sfär, där bland annat SEB ingår, är jämförelsevis ett under av öppenhet. Familjen Wallenberg kommer från överklassen och har inte velat sticka ut med extravaganser.

Kamratklubben i Industrivärden verkar dock strunta i vad omvärlden tycker. Det märktes inte minst i våras när nya EU-regler skulle begränsa antalet styrelseuppdrag som ledamöter i en banks styrelse kan ha. Industrivärdens toppar skyfflade om aktie-innehav så att SCA, Industrivärden och Handelsbanken kunde räknas som en koncern. Och simsalabim förvandlades tre olika styrelseuppdrag till ett. Finans-inspektionen hade ingenting att invända – trots att rockaden var till för att kringgå reglerna.

När det gäller SCA-chefen Jan -Johansson lyfter juristen gärna fram sin arbetarbakgrund i Timrå. När han tog studenten fick han välja mellan en student-mössa och en kvarting och valde förstås kvartingen, brukar han -berätta. Med en image av snus och snabba bilar har han framställt sig som en enkel grabb från Medelpad. Diskrepansen när sanningen kommer fram blir enorm.

Tyvärr för Jan Johansson hamnar hans arbete med att förändra SCA i bakgrunden. Inom sfären anses han ha gjort ett så bra jobb att han troligen var påtänkt för något stort, enligt en källa. Sfärtopparna skyddar honom genom att erbjuda Sverker Martin-Löfs huvud. Men att 71-åringen ska avgå år 2016 är inte någon större överraskning.

Det största problemet är att Jan Johansson och hans gäng inte verkar inse att de har gjort fel. De har lättat för långt från den svenska myllan.

Inte minst är de dåliga förebilder. Om cheferna på fritiden kan åka privatjet för miljontals kronor, kanske de -anställda tycker att det är okej att förse sig ur jobbets förråd av papper, dambindor och datorer. Det är chefen som sätter standarden. Ingen annan. Och chefen kan bara glömma att ingen anställd vet vad han, eller hon, gör. Vissa vet, andra anar, rykten går.

Det enda raka är att SCA byter fot. Det måste vara slut med privatjet på fritiden och med att anställa toppchefernas barn. Bland annat har Jan Johanssons dotter jobbat som assistent på personalavdelningen och en annan toppchefs dotter arbetar i jorden-runt-cirkusen kopplad till SCA:s segelbåt i Volvo Ocean Race, enligt en insatt källa.

Den interna kulturen kan inte krocka med blöjbolagets så kallade kärn-värden: respekt, högklassighet och ansvar. För att bli trovärdig måste SCA bli ett öppet företag.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

DN 22 dec 2014:

Få varsel i år: ”Bemanningsföretagen tar smällen”

“Antalet varslade i verkstadsindustrin blir i år det lägsta sedan före finanskrisen. En orsak är det ökade inslaget av bemannings-företag. – Dessa är bufferten som tar smällarna, säger Metall-basen Anders Ferbe.

Fram till och med november har 5 360 anställda i verkstadsindustrin varslats om uppsägning. Håller trenden i sig landar årets totalsiffra kring 6 000. Så lågt har antalet inte varit sedan 2007, alltså året före finanskrisen smällde till hösten 2008.

Men siffrorna är en sanning med modifikation, det betyder inte att industrin har gått på högvarv i år.

Att varselsiffran hamnat så pass lågt har andra förklaringar, enligt IF Metalls ordförande Anders Ferbe.

– Det som inte syns och som har förändrats är framväxten av bemanningsföretagen. Det kom efter krisen, säger han.

I spåren av finanskrisen har före-tagen blivit mindre benägna att fastanställa. Men visstidsanställningarna har legat relativt stabilt kring 7–8 procent av det totala antalet anställda, det är andelen bemanningsanställda som ökar, enligt facket.

Även den totala varselsiffran ser ut att bli betydligt lägre i år än i fjol, kanske runt 47 000–48 000 jämfört med närmare 59 000 i fjol och 115 000 toppåret 2009.

Ferbe oroas av det politiska vakuumet som riskerar få negativa följder för investeringarna i industrin. Inte på kort sikt, men med en ny handlingsförlamad regering efter nyvalet kan det bli ”jättestora problem”, speciellt inom den tunga industrin som är beroende av klara långsiktiga spelregler. **Tt “**

DN 22 dec 2014:

“Trafikverket och SJ oense om underhåll

SJ och Green Cargo är kritiska till att Trafikverket skjuter upp planerat järnvägsunderhåll med hänvisning till att regeringens budget röstades ned. Gunnar Malm, Trafikverkets generaldirektör, förstår tågoperatörernas frustration, men lägger ansvaret på politikerna.

När riksdagen nyligen röstade ned regeringens budget innebar det att en utlovad extra satsning på järnvägsunderhåll på 1,2 miljarder årligen gick förlorad. Det har fått Trafikverket att skjuta på flera viktiga järnvägsprojekt.

På SJ menar man att Trafikverket använder sig av budgetomröstningen för att dölja sin egen bristande planering.

– Trafikverkets utspel om att viktiga insatser för järnvägen och resenärerna avbryts på grund av höstens budgetbeslut är varken acceptabelt eller trovärdigt, säger SJ:s vd Crister Fritzson.

Han menar att 2015 års tidtabell, som började gälla förra söndagen, bekräftar att de underhållsarbeten som planerats fanns med redan på sensommaren 2014. Då hade inte något av de tänkbara regeringsalternativen presenterat några budgetar.

Bland annat pekar SJ på att Trafikverket tänker skjuta upp kontaktledningsbyten på södra stambanan mellan Hässleholm och Lund, en sträcka med stora driftsstörningar. Enligt SJ är detta ett arbete som planerats under flera år.

Spårbytet på Norra stambanan mellan Boden och Bastuträsk kommer också att avbrytas. Detta menar Crister Fritzson är allvarligt eftersom det stör både godstrafik och den långväga persontrafiken till Luleå, Kiruna och Narvik.

Även på järnvägsgodsföretaget Green Cargo är man upprörda över att Trafikverket hänvisar till budgetomröstningen för att senarelägga det redan planerade spårbytet mellan Boden och Bastuträsk.

– Det här är inte vilken bana som helst, utan godsstråket mellan norra Sverige och övriga landet och kontinenten. Trafikverkets löftesbrott kan driva järnvägsgods ut på vägarna och i förlängningen hota sysselsättningen i Sverige, säger Green Cargos vd Jan Kihlström.

Trafikverkets generaldirektör Gunnar Malm förstår tågoperatörernas frustration men menar att det varit ovanligt svårt att planera för järnvägsunderhållet under 2014.

– När budgeten med tillskottet röstades ned kunde vi konstatera att pengarna inte räckte och att vi måste titta på alla våra projekt en gång till. Vi kan inte fortsätta att planera underhållet på det här sättet. Det är inte behoven som styr utan budgettekniska regler, säger han.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

DN 22 dec 2014:

“Så kan Nya Slussen bantas

Färre hus, smalare väg – och mindre bussterminal. Så kan Nya Slussen bli en acceptabel lösning för alla parter. Det menar Skönhetsrådet, som lägger fram ett konstruktivt bantningsförslag som kan göra Nya Slussen bättre – och billigare.

Inför bygget av dagens Slussen pågick en långvarig strid om hotade kulturvärden. Den gällde i första hand Södra Stadshuset – nuvarande Stadsmuseet – som byggdes på 1600-talet och ritades av Nicodemus Tessin d.ä. Det skulle rivas för ge plats åt en monumental plats och det var Skönhetsrådet som tog kontakt med arkitekten Tage -William-Olsson och förmådde staden att välja en trafiklösning som skonade Södra Stadshuset.

I debatten om Nya Slussen har Skönhetsrådet i flera inlagor riktat skarp kritik mot stadens förslag för att det inte håller tillräckligt hög arkitektonisk klass, förstör viktiga utsikter och har en överdimensionerad trafikbro. Skönhetsrådet har fått begränsat gehör för synpunkterna och nu vill rådet försöka förbättra Nya Slussen. I en skrivelse till den grupp som den nya rödgrönrosa alliansen i Stadshuset tillsatt för att genomlysa Slussenprojektet betonar Skönhetsrådet att den inte bara får ägna sig åt att syna ekonomin.

– Om de bara fokuserar på ekonomin finns det en uppenbar risk att alla detaljer som kostar en slant, bantas bort. Då kan det bli hur tråkigt som helst, säger Skönhetsrådets sekreterare Henrik Nerlund.

Skönhetsrådet föreslår flera förändringar som ryms inom detaljplanen för Nya Slussen och den kommande detaljplanen för det nya bussterminalen.

En minskning av bussgaraget. Skönhetsrådet tror inte att det behövs en väldig bussterminal i Katarinaberget när Nacka får tunnel-bana. Om den bantas blir det närmare till tunnelbanan för bussresenärerna. Där finns troligen det stora summor att spara eftersom enbart terminalen beräknas gå på över en miljard kronor.

Lägre bebyggelse på kajen. Höga hus förstör Södermalms siluett med den nakna bergbranten. De förstör dessutom utsikten från husen bakom. De minskade intäkterna för byggrätterna för lägre hus kan kompenseras av att staden slipper betala höga ersättningar för förstörd utsikt.

Bort med glashusen ovanpå Slussen. Skönhetsrådet förstår varken glashusens arkitektoniska värde eller den ekonomiska kalkylen för dem. Glashusen blir inte genomskinliga utan mörka i solljus och ljuslyktor i mörker. Eftersom staden tänkte ha dem för kulturella ändamål ligger det stora besparingar i att inte bygga dem. Skönhetsrådet kan tänka sig ett hus – gärna runt.

Katarinaparken och terrasserna mot vattnet måste göras bättre. Skönhetsrådet befarar att såväl parken – som rådet i sig applåderar – och terrasserna ned mot vattnet kan bli ödsliga otrygga tillhåll, bortsett från några sommarmånader. De måste görs attraktiva även när det är

två plusgrader och duggregn.

Huvudbron måste bli smalare. Skönhetsrådet förstår inte att bron måste vara åtta filer bred när trafiken över vattnet vid Slussen inte är tätare i dag än för 80 år sedan. En smalare bro med sex filer räcker. Om de båda östligaste körfälten tas bort betyder det både en billigare och en snyggare bro .

Stadsmiljön får inte bli en budget-regulator. När de ekonomiska kalkylerna för Nya Slussen spruckit finns det enligt Skönhetsrådet en uppenbar risk för att det kommer att sparas på allt som kan göra Nya Slussen till en attraktiv plats för stockholmare och turister. Skönhetsrådet betonar att det är viktigt att Nya Slussen blir bra in i minsta detalj.

– Det här betyder inte att vi gör vågen för Nya Slussen. Men vi vill försöka se till att lösningen blir så bra som möjligt. Precis som Skönhetsrådet gjorde förra gången, säger Henrik Nerlund.

En av Skönhetsrådets ledamöter – Fredik von Feilitzen – reserverade sig mot beslutet. Han vill att Skönhetsrådet uttalar sitt stöd för Slussen plan B som innebär att Slussen rivs och byggs upp igen i samma form. Den grupp som utreder Slussen ska lämna sin utredning i slutet av januari.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

1 Skönhetsrådet tror inte att det behövs en väldig bussterminal i Katarinaberget när Nacka får tunnelbana.

2 Lägre bebyggelse på kajen.

3 Bort med glashusen ovanpå Slussen.

4 Katarinaparken och terrasserna mot vattnet måste göras bättre.

5 En smalare bro med sex filer räcker.

DN 22 dec 2014:

”Man gör inte revolution med Svenska Akademien”

Sara Danius tillträder den 1 juni som Svenska Akademiens ständiga sekreterare.

1 **Du är den första kvinnan på posten. Vad känner du inför uppdraget?**
– Det är en stor sak att vara den första kvinnan som är ständig sekreterare. Utnämningen har symbolisk betydelse och jag hoppas kunna vara en förebild. Och så ska det bli spännande att lära mig nya saker!

2 **Varför har det dröjt så länge?**
– Ja, man kan också vända på steken! Vi väntar ju fortfarande på vår första kvinnliga statschef i modern tid och vår första kvinnliga statsminister. Och på bättre representation i många styrelser.

3 **Vad vill du åstadkomma på den nya posten?**
– Den 1 juni, när jag tillträder, kommer jag att sätta mig in i arbetet och ser uppgiften klarare. Jag får ta över en utomordentligt välskött och framgångsrik organisation. Så det gäller för mig att vara klok och förvalta den väl. Behöver jag goda råd, har jag tre skickliga företrädare på nära håll att vända mig till!

– Man gör inte revolution med Svenska Akademien.

4 **Selma Lagerlöf som du skriver om på Idé & Kritik i dag tvekade inför att ta plats i Svenska Akademien. Har du också tvekat inför uppdraget som sekreterare?**
– Jag har tänkt länge och vägt fördelar mot nackdelar. Det är en stor heder att få detta förtroende från Akademien. Nackdelen är att det blir mindre tid till eget arbete och undervisning på Stockholms universitet. Sekreteraruppdraget är ett heltidsarbete.

5 **Hur ska du nu fira?**
– Det blir ett glas champagne här efter jul.

Maria Schottenius maria.schottenius@dn.se "

DN 22 dec 2014:

”Jag skulle vilja ha gjort något duktigt, innan jag bleve invald”

“Första kvinnan i Svenska Akademien – det var en händelse. Trots idén om ”svenske herrar och män” gav kungen sitt bifall. Det är hundra år sedan Selma Lagerlöf tog plats på stol nummer sju. På samma stol sitter nu Sara Danius, snart den första kvinnliga ständiga sekreteraren. Här skriver hon om företrädarens tvekan att inta platsen.

Ryktet hade alltså talat sant!

Så hette det i inledningen till en längre artikel i tidningen Dagen den 3 juni 1914. ”Ryktet hade alltså talat sant!”

Vad hade hänt? Svenska Akademien hade valt in en ny ledamot. Det hade ryktats om namnet, bland annat i en notis i Dagens Nyheter, men nu var beslutet fattat och offentliggjort. Nyheten spred sig snabbt om vem som skulle efterträda poeten Albert Theodor Gellerstedt på stol nummer sju. Pressen var entusiastisk, allmänheten också. Det var inte vilken författare som helst. Aktad, ja, mer än så, beundrad, rent av älskad. Känd i hela landet, för att inte säga i hela världen.

Den nya ledamoten, 55 år gammal, hade bara några år tidigare tilldelats Nobelpriset i litteratur, som första svensk och – ännu märkvärdigare – som första kvinna. Visserligen hade beslutet föregåtts av häftiga kontroverser inom Akademien, men ändå.

Fem år senare var allt annorlunda. Beslutet om invalet var i princip enhälligt. Hon fick 13 röster av 15. Alldeles oväsentligt var det väl inte att Carl David af Wirsén, den mest motspänstige på motståndarsidan, hade hunnit avlida under tiden. En ny tid hade börjat.

Det rör sig förstås om Selma Lagerlöf. Invalet överraskade henne, det förstår man av hennes brev till Erik Axel Karlfeldt, Wirséns efterträdare på sekreterarposten. ”Bäste Doktor Karlfeldt”, skrev hon från Mårbacka den 30 maj, ”ingen av Er akademis ledamöter tror jag har blivit så överraskad vid nyheten om ett inval som jag, och min första tanke var att jag inte borde mottaga det”.

Ville Selma Lagerlöf vara artig mot Akademien? Förmodligen inte. I ett brev till sin livskamrat, Sophie Elkan, skrivet samma dag, berättar hon om beskedet i liknande ordalag. Av allt att döma var hon verkligen överraskad. Framför allt var hon tveksam, även om hon kände sig hedrad. Hon vägde nackdelarna mot fördelarna, argument för argument. Den våren hade hon varit upptagen med att skriva en stor bok, ”Kejsaren av Portugallien”, och arbetet hade inte bara varit mödosamt, det hade också gått långsamt. Hon talade om myror som drar granbarr till en stack. I maj lossnade äntligen arbetet – då kom telefonsamtalet från Karlfeldt. Och han ville ha svar direkt. Lagerlöf hade hört om spekulationerna, som tryckts dagen före i Dagens Nyheter, och hade hunnit samla på sig tvivel. Hennes arbetsbelastning var stor nog som den var och dessutom var det långt till Stockholm. Skulle hon verkligen kunna vara till nytta? Borde man inte välja in någon annan?

Karlfeldt försäkrade henne att hon var behövd av Akademien – som stor diktare. Han var ytterst vänlig och tillmötesgående, ”inte det minsta akademisk”, noterade hon. Men han tillade samtidigt att om hon sade nej, ”så blev vägen till akademien inte så lätt igen öppnad för en kvinna”, som hon berättar i brevet till Elkan. Lagerlöf var engagerad i rörelsen för kvinnlig rösträtt, så argumentet vägde säkert tungt, men det var inte avgörande. ”Det som oroar mig är tiden, stockholmsresorna. Jag vill inte upphöra att skriva, som de andra göra”, fortsatte hon i brevet till Elkan. ”Jag skulle vilja ha gjort något duktigt, innan jag bleve invald. Det är det egentliga skälet till min tvekan. Detta är som ett slags pensionering. Nu duger jag till ingenting mer, nu blir jag invald i akademien. Det är så eget, att detta kommer just nu, då jag känner mig ung på nytt och arbetsför som jag inte varit på många år.”

Så ringde telefonen igen. Det var Karlfeldt i luren. Han ville ha besked. Lagerlöf påminde om sin tvekan. Han försäkrade att Akademien skulle ha överseende med att hon redan hade en stor arbetsbörda och att hon bodde där hon bodde, långt från huvudstaden, och så var saken klar. Svenska Akademien, inrättad 1786 av Gustaf III och av honom kallad ”ett samhälle af svenske herrar och män”, hade begåvats med sin första kvinnliga ledamot.

En detalj återstod dock. Akademiens Höge Beskyddare, Hans Majestät Konungen, måste godkänna invalet. Karlfeldt hade redan den 28 maj ställt ett brev till Gustaf V där han anförde Akademiens skäl att välja in en kvinna. Det var visserligen sant att Gustaf III beskrev Akademien som ”ett samhälle af svenske herrar och män”, betonade han, men ingenstans i stadgarna fanns en formulering som ”förutsätter, än mindre föreskrifver, att medlemmarna skola vara af manligt kön”.

Därtill påpekade Karlfeldt att Akademien redan tidigt i sin historia hade velat se Anna Maria Lenngren som ledamot. Och mycket riktigt. Den som ger sig ned i Akademiens arkiv hittar ett brev från den 2 februari 1795 där Carl Gustaf Leopold skriver till ständige sekreteraren, Nils von Rosenstein, för att diskutera tänkbara ledamöter. ”Uteslutas fruntimmer af våra författningar?” frågade Leopold och talade sig varm för fru Lenngren – hon vore ett ”rättvist ämne för academiens uppmärksamhet”. Och om fru Nordenflycht hade levat, tillade han, hade hon inte varit en av De Aderton?

Vid flera tillfällen ser man Lenngrens namn i Handlingarna. Under en sammankomst i januari 1798 upplästes ett par verser av henne och ledamöterna lyssnade med ”det fullkomligaste nöje och bifall”, som Rosenstein skrev i protokollet den 11 januari.

Idén föll dock på att kvinnor inte var myndiga och därför inte kunde underteckna Akademiens stadgar med sitt namn – namnteckningen hade varit ogiltig juridiskt sett. I stället träffades en annan överenskommelse så att Akademien kunde dra nytta av fru Lenngrens snille och lärdom. Hon fick fungera som skuggledamot och för detta fick hon en årlig pension av Akademien. Fortfarande idag omtalas Anna Maria Lenngren som den nittonde ledamoten.

Det var detta Karlfeldt syftade på när han pläderade för Lagerlöf i sitt brev till den Höge Beskyddaren. Han underströk också att Kungl. Vetenskapsakademien hade valt in Marie Curie, Nobelpristagare i fysik. Hunnen så långt infogade han emellertid en brasklapp. ”Akademien har icke med detta val åsyftat något yttrande i riktningen af kvinnliga inval öfver hufvud. Tvärtom synes den manliga traditionen härvid för fast och välgrundad för att frångås annat än i sällsynta undantagsfall, liknande det föreliggande.” Lagerlöf var ett unikum och skulle så förbli i trettio år, fram till Elin Wägners inval 1944.

Kungen biföll.

Så kom sommaren. Lagerlöf arbetade hårt med ”Kejsaren av Portugallien”. Först en bit in på hösten var hon klar. Den 30 november skriver hon till Karlfeldt att inträdestalet över Gellerstedt ännu inte är färdigt eftersom arbetet med boken dragit ut på tiden, men senast den 11 eller 12 december skulle Akademien kunna räkna med att få texten. Lagerlöf passade på att ventilera klädselfrågan. ”Tack för den lilla upplysningen om toaletten”, skriver hon. ”Jag hade nästan tänkt på helt vitt för inträdesdagen, svart naturligtvis för kommande högtidsdagar, men jag rättar mig alldeles efter akademiens önskan.”

Två veckor senare låg Lagerlöf till sängs. Hon hade känt sig dålig ett tag. Den 15 december – talet hade just gått iväg med posten och bara fem dagar återstod till högtidssammankomsten – den 15 december skrev hon till Karlfeldt att hon trodde att hon hade influensa. Men hennes läkare menade att det var överansträngning, avrådde bestämt från att fara och bad henne meddela Akademien, vilket hon härmed gjorde. Själv trodde hon att om hon bara fick vila några dagar skulle hon nog kunna komma, fast säker var hon ju inte.

Fem dagar senare stod hon ändå här, Selma Lagerlöf, i just denna sal, vid just detta klockslag, och talade över Gellerstedt, ”blommornas och fåglarnas skald”, som hon kallade honom. Alldeles begeistrad i företrädarens produktion var hon inte. Medan hon förberedde inträdestalet skrev hon till Elkan och klagade på den korta tid som stod

till buds. Akademien ville ha talet i god tid. Nu undrade hon hur hon skulle gripa sig an Gellerstedt. ”Karlen är så innerligt snäll och söt, men så omöjligt enkel och borgerlig. Det finns intet fel på honom”, skrev hon till Elkan. Men till sist hittade hon en framkomlig väg och det blev ett inträdestal, hela 45 minuter långt, som gjorde Gellerstedt rättvisa med god marginal.

Om Selma Lagerlöf hann läsa Aftonbladet den dagen vet jag inte, men om hon gjorde det, gladde hon sig säkert åt den kända författaren och kulturskribenten Helena Nybloms starkt uppskattande artikel om ”Kejsaren av Portugallien. Rubriken löd: ”Selma Lagerlöf och hennes senaste bok. Ett apropå till bemärkelsedagen”. Och hon gladde sig säkert lika mycket åt hyllningsdikten i spalten intill, alldeles under en annons för Wirserums Lyxmöbler på Vasagatan. Dagen till ära hade Astrid Gullstrand, regelbunden medarbetare i tidningen, skrivit en sonett:

Nu brinner ljuset vid din plats i ringen
av Sverges största skalder, där du står
så osökt värdig, älskad såsom ingen,
och gripande din röst vart hjärta når.
Ty vem kan såsom du fördjupa tingen
och locka fram ur vinter evig vår!
Invid din panna susar säkert vingen
av frigjord själ, som du att teckna går.
Må denna stund du i ditt väsen känna
hos Sverges kvinnor till din ande spänna
en våg av tankar, bärande och hög,
med tack för allt, du i din gärning givit –
du främst bland seklets svenska kvinnor skrivit
Ditt vittra namn, som genom världen flög…

Selma Lagerlöf höll sitt inträdestal iförd en aftonklänning som sytts upp av Stockholms främsta modehus, Augusta Lundin. Hon beskrev plagget som ”engageanter, flor och fransar” – citatet kom från Bellman, från Fredmans epistel nr 3, där det heter: ”Hurra, si, Ulla dansar:/Engageanter, flor och fransar, /vit sultan och blomsterkransar,/ Vita ben! Vita ben!/Si, ljus och lampors sken!”

Därefter hälsades hon hjärtligt välkommen av direktören, undertecknade Akademiens stadgar och fördes av sekreteraren till sin plats vid bordet, stol nummer sju. Hennes ljus tändes. Det var den 20 december 1914, och alla visste att dagen var historisk.

Uppgifterna om Selma Lagerlöfs inträde kommer huvudsakligen från Ying Toijer-Nilssons fina brevutgivning ”Du lär mig att bli fri. Selma Lagerlöf skriver till Sophie Elkan”.

Sara Danius litteratur@dn.se Stol nummer sju.

Texten är det tal Sara Danius höll i lördags, vid Svenska Akademiens högtidsdag den 20 december.

Selma Lagerlöf (1858–1940). Debuterade 1891 med ”Gösta Berlings saga”. ”Jerusalem” (1901–1902) räknas som internationellt genombrott. Nobelpriset 1909, invald i Svenska Akademien 1914, på stol nummer sju.
Sara Danius, född 1962, tog plats i Svenska Akademien 2013, också hon på stol nummer sju. Professor i litteraturvetenskap. Förra året kom hennes essäbok ”Den blå tvålen”, i år kom samlingen ”Husmoderns död och andra texter”. Nu blir hon den första kvinnliga sekreteraren i Svenska Akademien. “

23 december 2014.

http://dagens.dn.se/#reader/3255/e/496743

TISDAG 23 DECEMBER 2014

Ledare

- Fritt ord under hot
- Curlade till ett liv utan motstånd
- Venezuela och Sveriges tystnad
- ”Debatten är viktig och välkommen”

Debatt

- ”Sverige sämst på patienters delaktighet i egna vården”

Nyheter

- Kinberg Batras debut i nivå med Reinfeldts
- Oro efter sprängningar i Malmö
- Partierna förhandlar för att slippa nyval
- Butikernas överblivna mat blir hjälp åt hemlösa
- Stopp för att ta in hundvalpar i Sverige
- För tjugo år sedan sade första paret ja
- Årets senaste soluppgång dröjer
- Tid för vandring – se upp för älgar i jultrafiken
- Alla ville fira pigg 150-åring
- För att vara 150 är du rätt pigg
- ”Mycket större än jag räknat med”
- ”Fantastisk upplevelse öppna dörren till ateljén”
- Konferencieren Sissela Kyle
- Nyheter i korthet

Världen

- Rädslan hänger kvar trots det nya varningssystemet
- Temperaturen stiger efter Jeb Bush utspel
- Spansk prinsessa ställs inför rätta
- Bomb tog 20 människoliv
- Bilhatarna på krigsstigen när solen skiner över Rio
- Världen i korthet

Ekonomi

- Högre inflation största prioritet för Stefan Ingves
- Fjällanläggningarna oroas inte av snöbrist
- Ekonomi i korthet

Skriv i DN

- Bildinsändare. Sverker Lund, Solna
- Vi måste ge hoppet åter till våra invandrarbarn
- Ugnslax med fänkål och savojkål i syrlig dillgräddsky
- Skriv i DN i korthet

Insidan

- ”Jag fick tala om min sorg”
- Allt fler grupper erbjuder stöd
- Insidan i korthet

Stockholm

- Vintern lagd på is – men här kan du ha skoj
- Skyddade uppgifter om barn lämnades ut
- ”Inga billiga hyresrätter i Hagastaden”
- På stan. Händer i dag
- Stockholm i korthet

Sport

- Johan Esk: Att ta fram ettan var det lättaste: Björn Borg
- Ibrahimovic: Att komma tvåa är som att komma sist
- Waldner: Första gången som jag rankas före Stenmark
- Rubrikernas man ska leda Juniorkronorna mot guld
- Flygchef åtalas för kraschen
- Bellfaks är bästa V75-banken i Gävle
- Sörensen ser fram emot spel tre mot tre: ”Ska bli sjukt kul”
- Sport i korthet

Kultur

- Johan Croneman: Tv-julen är full av urtrista traditioner och renons på nytänk
- Läsplattor kan skada dygnsrytmen
- ”Jag tror att det är bra att se bakåt”
- ”Att höra musiken är att sätta livet på paus”
- Ur förnekelse kan ingen förändring komma
- Lars Linders grötrim
- Kulturjul
- Befriande sväng på ny festival
- Poetisk enaktare. Kammaropera med kvinnohistoria som fond
- Kultur i korthet

Familj

- ”I dödens närhet möter vi ofta människans storhet”
- Gunnar Oom
- Bo Grandien
- Per Gereholt

Namn och Nytt

- Tystnad äskas
- Plastpåshelg
- Tjuren Ferdinand
- Julbock? Vilken julbock? Norska buhunden Bliss deltar på sit
- Isen på sjön. Mössan på isen. Mössan, som snabbt fyllts av t
- Saga Madissons pappa Georg gick ut på stan och köpte en gran
- Nöff?
- Namn och Nytt i korthet

Exklusivt Jubileumsnummer DN 150 år

- Vilket är ditt starkaste DN-minne?
- Atlantpakten undertecknas
- Johannes Åman: Tingsten övertygad till långt mer än 51 procent
- Debatter som skakar om
- Frihet är att ha en arbetsgivare
- Bards val
- Från Wall till Wolodarski
- Paul Hansen: Bilden i fokus
- DN Foto. Dina ögon på plats
- OS-stadion blir en enda jättelik igelkott av utsträckta armar
- Niklas Orrenius: Än hänger idrott och politik ihop
- Första valet där kvinnor får rösta
- DAGEN H – högertrafikomläggningen
- Martin Luther Kings historiska tal
- Buchenwald efter befrielsen
- Atombombsprov i Nevadaöknen
- "Den vita flygplanskroppen borrar sig obevekligt in i byggnaden. Det är alltför overkligt."
- ”Svarta måndagen” på Wall street

- Kungabröllop efter att det sa klick
- Första stegen på månen
- Mordet på Anna Lindh
- Kvällen då Sörgårdens tak blåste av
- Ewa Stenberg: Det finns en tid före och en efter
- 150 år av förändring
- Hej, stad! Hej, bank!
- Stockholmstestet
- DN på stan
- Tillbaka till framtiden
- Liljeholmen nästa!
- Så ville Rudolf Wall att stockholmarnas nya tidning skulle vara
- Gulddraken håller koll
- Het strid om Slussen – för 100 år sedan
- 150 främsta svenska idrottarna genom tiderna
- Björn Borg – bäst av dem alla
- Olidligt!
- Björn Wiman: 150 år av tidsanda och tankeströmmar i DN Kultur
- Kulturens viktiga vakthållare har lämnat sitt torn
- Kulturens huvudpersoner
- Åsa Beckman: Nio människor och minnen från kulturredaktionen
- Bästa Beatrice Ask
- Testa dig själv. Vad vet du om DN Kultur?
- Fler debatter i DN Kultur
- Dagens Nyheter finns även i fantasin
- Jonas Thente: Ett ogräs som också är en vårprimör
- Magdalena Ribbing: Hopvikt DN var förträfflig på taxibilarnas golv
- Journalistiken har gått som på räls ända sedan Grönan
- De strävsamma signaturerna
- Han satte stil på NoN
- Ströyers dagbok
- Guruna i Göteborg
- Salon Gahlin
- Strävsamma signaturer
- Tikkanen:
- Bli en ny man
- Hanna Fahl: Saker som vi kollektivt har kämpat för de senaste 150 åren är plötsligt inte självklara längre
- Klassiska förstasidor 1864–1876
- Klassiska förstasidor 1877–1892
- Klassiska förstasidor 1893–1907
- Klassiska förstasidor 1908–1923
- Klassiska förstasidor 1924–1939
- Klassiska förstasidor 1940–1947
- Klassiska förstasidor 1948–1963
- Klassiska förstasidor 1964–1979
- Klassiska förstasidor 1980–1987
- Klassiska förstasidor 1988–2001
- Klassiska förstasidor 2002–2009
- Klassiska förstasidor 2010–2014

DN 23 dec 2014:

”Sverige sämst på patienters delaktighet i egna vården”

“Ny undersökning. Trots insatser för att öka patienternas delaktighet i vården halkar Sverige efter. Det visar en stor internationell undersökning av vårdupplevelser. Nu krävs mer samverkan och nya metoder för att tillvarata patienternas kraft, skriver patientrådet vid Myndigheten för vårdanalys.

Patienternas engagemang och kunskap måste tas tillvara på ett bättre sätt. I en ny studie utmärker sig Sverige som ett av de länder med sämst resultat vad gäller patienternas delaktighet i vården. Patienter kan och vill vara med och utforma sin vård. Ska vården tänka nytt är det hög tid att bjuda in patienterna.

Myndigheten för vårdanalys publicerar i dag resultaten från en internationell undersökning som beskriver patienters erfarenheter av kontakter med vården. Undersökningen ger en unik möjlighet att se hur svensk vård fungerar i förhållande till andra jämförbara länder. Det är en god utgångspunkt för att ifrågasätta självbilden av svensk hälso- och sjukvård och för att diskutera hur vården kan utvecklas.

Trots de senaste årens riktade insatser har vården inte ökat patienternas delaktighet nämnvärt. Det är tydligt att en rad insatser krävs för att stärka patientens roll.

Redan i dag lever nästan hälften av alla personer med en kronisk sjukdom. Antalet ökar. I den situationen blir det allt viktigare att dra nytta av kraften och viljan hos patienterna att ta ansvar för sin egen vård och behandling. Det handlar om våra liv, om människovärde och oberoende.

Utfallet av den internationella undersökningen är tydligt. Sverige ligger efter i utvecklingen inom flertalet områden som berörs i undersökningen. Svensk vård brister i involvering av patienterna och ger inte tillgång till den information som patienterna behöver. Patienterna får i lägst utsträckning den information från vården som de behöver för att fatta välgrundade beslut. Endast hälften av patienterna menar att de fått information om vad de själva kan göra och hålla uppsikt över när de kommer hem från sjukhuset. I många andra länder är andelen över 70 procent och i Nya Zeeland och USA är andelen närmare 90 procent.

I Sverige har drygt 30 procent av personer med kronisk sjukdom diskuterat målsättningen med sin vård med personalen. I Storbritannien och USA har cirka 70 procent getts möjligheten. 40 procent av personer med kronisk sjukdom i Sverige har en behandlingsplan. I USA är andelen 80 procent. Samordningen och helhetssynen på patienterna är låg. Endast 45 procent av svenskarna anser att det fått hjälp att koordinera sin vård jämfört med närmare 80 procent i flera andra länder.

Totalt har drygt 7 200 svenskar deltagit i undersökningen tillsammans med patienter från Australien, Frankrike, Kanada, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien, Tyskland och USA. Flertalet av deltagarna har någon kronisk sjukdom.

När årets resultat ställs mot resultaten 2010 och 2013 framträder inga tydliga förbättringstrender och inom vissa områden verkar utvecklingen gå bakåt. Om regering och landsting vill att patienter involveras på riktigt behöver utvecklingstakten öka rejält. Flera initiativ i rätt riktning har tagits.

En nationell strategi för förbättrad vård för personer med kroniska sjukdomar. I den ingår, förutom förebyggande vård, mer patientcentrerad och kunskapsbaserad vård.

Den nya patientlagen som börjar gälla den 1 januari 2015. Syftet är att stärka och tydliggöra patientens ställning och att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet.

Regeringens långsiktiga satsning på att Nationella kvalitetsregister i högre grad ska utgå från det som är viktigt för patienter och att de ska bidra till att förbättra vården.

Initiativen som tagits är bra, men nu gäller det att satsningarna börjar ge resultat.

Vården sitter fast i sina idéer om vad som är möjligt och vad patienter vill ha. Men ska vi lyckas utveckla vårdens organisation kommer det att krävas kreativitet och nytänkande. Detta sker först när professionerna slutar se patienter som objekt för vården och i stället ser patienter, professioner och it-system som jämbördiga parter i samma team. För detta krävs att hinder undanröjs. Det kan handla om vårdens ersättnings- och uppföljningssystem, bristen på kunskap om hur vården kan utvecklas tillsammans med patienter och vilka värden detta skapar. Beslutsfattare måste bjuda in patienterna till teamet och driva på utvecklingen mer aktivt med nya arbetssätt, bemötande och kommunikation som ökar kvaliteten i patienternas vårdprocesser – inte bara det enskilda mötet.

Det är därför hög tid att fråga oss patienter hur vården kan utvecklas. Vi kan och vill vara med och utforma vården och dess genomförande. Samtidigt saknas kunskap och utrymme i vården att tillvarata patientkraften. För att bygga kompetens, synlighet och momentum i innovations- och utvecklingsfrågorna bör följande områden adresseras.

1. Skapa långsiktiga arenor för patienter och professioner att tillsammans utveckla nya lösningar för hur delaktighet, vård och behandling kan utvecklas. Stötta vården att snabbt omsätta resultaten i praktisk handling som kommer alla patienter till del.

2. Prioritera resurser till forskning om nyttan med att involvera patienter i utvecklingsarbetet och hur vården kan göra detta på ett ändamålsenligt och framgångrikt sätt. Integrera forskningen och utveckling så att forskningens resultat tillgängliggörs i praktiken snabbare än i dag.

3. Fortsätt utveckla system att följa vårdens resultat och tillsammans med patienter identifiera och använda instrument som bättre beskriver de resultat som är viktiga för patienterna i vård och egenvård.

Resultaten i den internationella studien talar sitt tydliga språk. Utvecklingen mot en vård där svenska patienter känner sig delaktiga går för långsamt. Därför måste arbetet med att ta tillvara patienternas egen kraft prioriteras.

Vid årsskiftet träder den nya patientlagen i kraft som ska bidra till att öka patienternas delaktighet i vården. Här har vårdens beslutsfattare ett stort ansvar för att syftet med den nya lagen också omsätts i praktiken. Det är ett bra tillfälle till att vända utvecklingen. Det är inte rimligt att Sverige ska vara sämst på att tillvarata patienternas perspektiv.

Vårdanalys Patientråd:
Lennart Areskog, Förvaltningschef För Patient-nämnden I Region Skåne Angelica Frithiof, Bemötandeutbildare, Styrgruppsmedlem För Nationell Patientenkät Och Vårdbarometern Andreas Hager, E-Hälsojurist Och Grundare Av ”Genia - A Life Like Yours And Mine” Håkan Hedman, Ordförande I Njurförbundet Stina-Clara Hjulström, Ordförande I Demens-förbundet Sausan Ismail, Doula, Kulturtolk Och Hälsoguide I Nordöstra Göteborg Lars Berge Kleber, Ordförande I Afasiförbundet Samt Vice Ordförande I Handikappförbunden Tove Lindahl Greve, Verksamhetschef På Ung Cancer Veronica Lindberg, Ombudsman På Psoriasis-förbundet Anders Lönnberg, Ordförande För Storstockholms Diabetesförening (Ssdf), Samt Landstingsledamot Sara Riggare, Doktorand På Karolinska Institutet Och ”Chief Patient Officer” På Nerve Inger Ros, Ordförande I Riksförbundet Hjärtlung Inga-Lott Thörnell, Styrelseledamot I Sveriges Pensionärsförbund (Spf) Per G Torell, Förbundsordförande För Intresse-förbundet För Personer Med Schizofreni Och Liknande Psykoser Calle Waller, Vice Ordförande I Prostatacancerförbundet Anna Wångmar, Enhetschef På Patientnämnden I Landstinget Sörmland

Fakta. Exempel på enkätfrågorna

Under de senaste tolv månaderna, har någon läkare eller farmaceut gått igenom alla mediciner du tar tillsammans med dig? (53 procent svarade ja)

Har du en behandlingsplan för din kroniska sjukdom? (41 procent svarade ja)

När du lämnade sjukhuset, diskuterade någon med dig varför du skulle ta de olika medicinerna du fått med dig? (58 procent ja) “

DN 23 dec 2014:

“Partierna förhandlar för att slippa nyval

Hemliga förhandlingar för att kunna undvika ett nyval pågår sedan ett par dagar mellan regeringen och alliansen. Det bekräftas av DN:s källor. Enligt statsvetare finns tre huvud-möjligheter för en lösning.

Finansminister Magdalena Andersson (S) uppges vara den som leder diskussionerna och motparten har varit allianspartiernas gruppledare men för Kristdemokraterna vice gruppledaren Jakob Forssmed.

Ingen av parterna vill officiellt uppge eller avfärda att samtalen pågår men såväl DN:s som SVT:s källor bekräftar uppgifterna. Ett beslut om att utlysa extra val är förberett till den 30 december. Men hittar man en överenskommelse är det möjligt att Stefan Löfven i mellandagarna meddelar att valet ställs in.

– Det finns starka skäl på båda sidor för att undvika ett extra val, säger S-märkta statsvetaren Ulf Bjer-eld.

För Socialdemokraterna är risken att förlora den nyligen återvunna regeringsmakten medan Moderaterna har ett i stort sett helt okänt namn som ny partiledare.

– Folkpartiet skulle gå in i en ny valrörelse med samma partiledare efter att precis ha gjort sitt näst sämsta val någonsin och Kristdemokraterna balanserar återigen på fyra-procentspärren, säger Ulf Bjereld.

I princip finns det tre huvudalternativ för en uppgörelse:

1 Juridisk lösning

Överenskommelse om regeländringar som garanterar att minoritetsregeringar får igenom sin budget. Exempelvis skulle ett parti vars eget budgetförslag har fallit kunna förbjudas att rösta på ett annat partis förslag.

Jonas Hinnfors, professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet, vill dock varna för en sådan lösning.

– Detta tycks vara något som partierna överväger. Men det ligger nära karaktären av en konstitutionell förändring och det är normalt sådant som inte görs hastigt och utan noggrann utredning först.

2 Försäkran om egna budgetar

Allianspartierna kan komma att deklarera att man inte kommer att lägga fram fler gemensamma budgetar under mandatperioden utan i stället lägga partispecifika förslag. Löfvenregeringen får då regera med Alliansens budget året ut, men därefter kommer man under åren fram till 2018 att få igenom sin egen budget. Utan en samlad budget från Alliansen saknar Sverige-demokraterna ett tillräckligt stort budgetalternativ att rösta emot regeringen med.

Det som talar emot denna lösning är enligt Hinnfors att väljarna och partiernas gräsrötter skulle kunna tolka det som att Alliansen ensidigt vikit ner sig. För Löfven skulle det också svida att regera ett helt år med Alliansens budget.

3 Sakuppgörelse i någon form

För att blidka de gräsrötter som eventuellt redan börjat vässa plakatstolparna inför en ny val-rörelse skulle en försäkran om partispecifika budgetar kunna kombineras med bredare uppgörelser i vissa centrala frågor. Då skulle båda sidor kunna hävda att de tagit ansvar samtidigt som ingen behöver tappa ansiktet.

– Det finns ju ett antal områden där man står varandra nära. Vill man skjuta på själva besluten skulle överenskommelsen också kunna bestå av gemensamma beslut om att tillsätta breda utredningar, -exempelvis i energi- och försvarsfrågan, säger Jonas Hinnfors.

Erik Olsson erik.olsson@dn.se
Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se “

DN 23 dec 2014:

“Butikernas överblivna mat blir hjälp åt hemlösa

Allt fler matbutiker försöker ta till vara livsmedel som tidigare slängdes i soporna. Nu kan de i stället ges till välgörenhet och bland annat bli mat till hemlösa.

– Det är svårt att förstå att vi inte alltid har gjort så här, säger David Larsson, butikschef på Coop Nära i Hjorthagen.

Sedan ganska precis ett år ger butiken varje dag varor som annars skulle ha slängts. Det är allt ifrån kött som är nära bäst före-datum, bananer som börjar bli övermogna eller varor där förpackningarna har skadats.

– I genomsnitt blir det drygt tio kilo per dag som vi ger bort, säger David Larsson.

På ett år blir det några ton som blir till nytta i stället för att hamna i soporna. En vinst både för miljön, butiken och de hemlösa som får lunch hos Convictus, organisationen som tar emot varorna.

– Ekonomiskt har det hjälpt oss väldigt mycket. Det är inte mycket vi behöver handla själva, mest pasta, kryddor och kaffe, säger Gunilla Bjälvenstrand, kökschef hos Convictus Bryggan i Hjorthagen som tar emot maten.

Organisationen serverar lunch till hemlösa och de hjälpbehövande har blivit fler.

– Framför allt är det EU-medborgare som ökar, men även män-niskor från tredje land med uppehållstillstånd i andra EU-länder, säger Nina Nyman, föreståndare på Bryggan.

Hon har spisrosor på kinderna och langar fram stora ugnsformar med mat. Dagen då DN är på besök ska det bli julbuffé. Formar med prinskorvar, Jansson, lax och skinka passerar förbi, och så något gratäng-aktigt.

– Kålrotslåda, en finsk specialitet. Det måste jag ha, de klagade förra året då det inte fanns någon, säger Nina Nyman.

Förutom från Coop Nära får de mat från en Ica-butik, Östermalms-hallen, Munkbron och Valhalla-bageriet.

Butiken i Hjorthagen var den första Coop-butiken i Stockholmsom-rådet som började ge varor till välgörenhet.

– Linnea, en nyanställd, tyckte det var helt fel att så mycket mat slängdes. Hon försökte hitta en annan lösning och jag stöttade henne, berättar David Larsson.

Via Minna Hellman på Konsumentföreningen Stockholm fick butiken kontakt med Convictus och kunde skriva ett avtal.

– Problemet är att hitta mottagare. Vi har kravet att det ska vara en organisation med religiös inriktning, eller att de har 90-konto och står under insamlingskontroll, säger Minna Hellman.

I dag skänker ett tiotal Coop-butiker i Stockholmsområdet varor till välgörenhet. För David Larsson som är franchisetagare var det lite av en chanstagning att vara pionjär.

– Jag var ju tvungen att tänka på vad det innebär det juridiskt, ekonomiskt och i extra arbete, säger han.

Nu ett år senare är han nöjd:

– Det har varit väldigt enkelt. Nu skulle det kännas väldigt konstigt att slänga en massa mat, säger David Larsson.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Så samlas maten in

Maten som skänks får inte vara gammal. Kort utgångsdatum går däremot bra. Det får inte finnas risk att maten är hälsofarlig.

Den som tar emot skänkta livsmedel tar även över ansvaret för säkerheten med maten.

Enligt Naturvårdsverket produceras varje år 400 000 ton mat på den svenska landsbygden, som sedan inte lämnar gården.

Myndigheter och forskare i Sverige, Danmark, Norge och Finland samarbetar för att kartlägga matsvinnet.

För två år sedan fick Livsmedelsverket i uppdrag av regeringen att se hur man kan minska matsvinnet med 20 procent fram till nästa år. Arbetet sker tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket.

Nås målet skulle det, enligt Naturvårdsverket, minska svinnet med 200 000 ton mat per år beräknat över hela livsmedelskedjan.

Källa: Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket "

DN 23 dec 2014:

"Alla ville fira pigg 150-åring

Dagens Nyheters 150-åriga tidningshistoria fick precis vad den förtjänade.

En bländande hyllningsfest på Stadshuset i Stockholm.

För några veckor sedan låg de färgglada post-it-lapparna utspridda på ett betonggolv. Gula och rosa i långa rader. Tusen gäster, tusen lappar. De flyttades om igen och igen. Men strax innan klockan sju på måndagskvällen, dan före Födelsedan, fylldes platserna runt borden i den vintersmyckade Blå hallen i Stadshuset.

Medarbetare, kunder, ägare och läsare – med mer eller mindre välkända ansikten – syntes runt honnörsbordet. Lena Endre bredvid Pär Nuder och Magnus Härenstam bredvid skåde-spelerskan Harriet Andersson. Författaren David Lagercrantz och Christina Jutterström. DN-journalisten Magnus Falkehed, som vid den här tidpunkten förra året satt kidnappad i Syrien, fick platsen bredvid vd Gunilla Herlitz. Långt fram i salen satt även Jonas Gardell, Inga-Britt Ahlenius, Svenska Akademiens nyutnämnda ständiga sekreterare Sara Danius, författaren Jonas Hassen Khemiri, Stina Dabrowski och Albert Bonnier.

Alla på plats för att hylla 150 år av journalistik.

– Friheten är vår lösen och vårt mål, skrev Rudolf Wall i sin programförklaring 1864 när DN grundades. De orden lever, inte minst i kväll, säger chefredaktör Peter Wolodarski.

Förberedelserna inför festen har pågått i över ett år och den glada stämningen tog, trots isande vindar, fart redan när de första fyr-verkerierna sköts upp över Riddarfjärden.

Och närmare en Nobelfest än så skulle nog de flesta av oss inte komma – speciellt sedan efterrätten serverades på samma vis – med tomteblossprydd serveringsparad nedför trapporna.

Gästerna i Blå hallen fick först finbesök av Herbert Tingsten, gestaltad av Robert Fux som spelade den legendariske chef-redaktören i föreställningen ”Ansvaret är vårt” på Stadsteatern.

Värdarna Sissela Kyle, Måns Zelmerlöw och Marika Carlsson ledde sedan middagen vidare och välkomnade bland annat operasångerskan Barbara Hendricks, Uppsalakören Orphei Drängar och schlagerdrottningen Lena Philipsson. Kents frontfigur Jocke Berg och sångerskan Lisa Nilsson framförde också den nyskrivna (och alldeles magiska) låten ”Allt faller” för första gången tillsammans.

Även tidigare LO-ordföranden Stig Malm smög sig in på festen. Om än i form av ett omnämnande i Lena Anderssons tacktal. Författaren och skribenten berättade hur hon för många år sedan läst – i just DN – hur Malm refererade till tidningen som något man slog in fisk i.

Men tidningen är, och känns, mer än så.

Speciellt i dag, när de 150 första åren ska firas.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

DN 23 dec 2014:

“<u>För att vara 150 är du rätt pigg</u>

Här är det tacktal som DN-medarbetaren och författaren Lena Andersson höll på DN:s 150-årsfest i går kväll.

Kära 150-åring.

En gång läste jag i dig att tidningen, det är den man slår in fisk i dagen efter. Det var Stig Malm som sa det, förmodligen för att trösta sig i något drev.

Ändå minns jag tjugo år senare vad han sa. Ordet och tidningen är en förfärande kraft, och fantastisk. Tidningen är läsarnas kollektiva hågkomst, även när de glömmer. Man vet aldrig vilken artikel som någon minns, men minns gör vi.

Som många andra växte jag upp med dig och du är svår att tänka bort från mitt liv. Mitt umgänge började med sportsidorna på 1970-talet. Den oförglömlige sportchefen och krönikören Bobby Byström hade av oklar anledning Fänrik Ståls sägner som återkommande referens i sina texter om Borg, Stenmark och Wassberg. Och det var *enbart* tack vare Bobby jag fick en oupplöslig relation till bonden Paavo och Sven Dufva.

När jag under några år skrev i konkurrenten gick min pappa till biblioteket för att leta efter mina artiklar. Han ville gärna läsa dem, men att byta tidning till ”Dagbladet” – som han kallade den med ett

vagt sociologiskt skuldbeläggande i rösten – var otänkbart. Hans identitet skulle ha rämnat.

Och han var inte ensam. Sådant, kära DN, var ditt inflytande över månget svenskt 1900-talspsyke.

För att vara 150 är du rätt pigg. Din styrka är att vara på en och samma gång inbjudande bred och krävande smal. Du litar på människans nyfikenhet, och att hon kan förflytta sig genom kunskap och insikt. På 1990-talet när du var nyss fyllda 130 och jag var mellan tjugo och trettio var din ledarsida, din kultursida plus Torbjörn Tännsjö på debattsidan mitt egentliga universitet.

Ofta var det som stod lite för svårt, särskilt det om skattekilarna och postmodernismen, men bit för bit tack vare dig förstod jag hur saker hängde ihop, därför att skribenterna inte anpassade nivån till mig.

1993 skickade jag in ett kåseri jag skrivit till Namn & Nytt. Efter ett tag fick jag ett utbetalningskort som jag misstog för ett inbetalningskort. Jag ringde och frågade varför jag skulle betala in pengar till dig. Personen på andra sidan tittade i sina papper och frågade om jag ändå inte hade skrivit något i tidningen, för det här såg bestämt ut som ett honorar.

Efter ytterligare några publicerade kåserier ringde Magdalena Ribbing och bad mig komma upp på redaktionen; ett tungt inrökt rum med möbler i nött sammet, orört sedan Jolos dagar. Jag berättade för Ribbing att jag skrev en hel del kåserier och de som inte blev bra nog skickade jag till andra tidningar.

”Det är fint att du ger dina primörer till oss”, sa Magdalena Ribbing.

Jag åkte hem. Jag slog upp ”primörer” i ett lexikon.

De flesta blir konservativare med åren. Inte du. På din första dag för exakt 150 år sedan publicerade du följande lilla nyhet: ”H. M. drottningen, som i början af förra veckan var af en vrickning i foten hindrad att på några dagar lemna sina rum, är numera fullkomligt återställd.”

Senare fann du din form och den liberala kosmopolitiska kulturradikalismen från Tingsten har förblivit din särprägel, förvaltad av Arne Ruth och in i våra dagar. Pluralism, humanism och universell upplysningstradition. Inget överklassbjäfs och kungafjäsk, som chefredaktören Hans Bergström en gång sammanfattade hållningen.

En tidnings långverkan utgörs av det som är kvar när man inte längre minns enskildheterna men förnimmer tidningen som oumbärlig. Det gör många läsare med dig, även när de slår in fisk i dig.

Kära Dagens Nyheter. Tack för allt – och inte minst för denna överdådiga middag. Hoppas du ska ha hälsan länge än. “

DN 23 dec 2014:

“Rädslan hänger kvar trots det nya varningssystemet

Tio år efter tsunamikatastrofen säger sig Thailand ha Sydostasiens modernaste varningssystem på plats. Men Sakda Pangangsee i fiskebyn Nam Khem känner sig inte säker.

Nam Khem/Phuket.
Sakda Pangangsee skakar långsamt på huvudet och ler snett när han får frågan om han känner sig trygg nu. Vi ses vid ett av de 136 varningstorn som ska bidra till att fiskebyn Nam Khem och andra platser längs kusten aldrig mer ska behöva förlora så många människoliv i en tsunami.

Tsunamikänsliga bojar ligger ute i vattnet och skickar signaler via satellit till Bangkok. Om en tsunami är på väg är det tänkt att varningen ska gå ut till allmänheten inom några minuter, medier informeras och sirener ljuda från varningstorn.

Thailand har nu det bästa varningssystemet i hela Sydostasien, förklarade myndigheterna när allt var klart för två år sedan. Och många vi träffar säger att de känner sig säkrare och vet vad de ska göra om en flodvåg är på väg igen.

– Jag kunde inte sova i månader efter tsunamin, jag bara grät när jag såg vad som hänt. Men nu känner jag mig säker, säger Chollada Nokthond, som arbetar vid Sunset Beach Hotel, en av tre platser i Patong med varningstorn.

Hon berättar att sirenerna testas två gånger i månaden. En gång i halvåret övar hotellet också på att evakuera gäster och personal till en plats uppe i bergen. Rutten är noga utmärkt med skyltar.

Men Sakda Pankangsee i fiskebyn Nam Khem är inte övertygad.

– Det finns ett problem. Bojen som ska sända signaler till Bangkok härifrån har varit trasig. Jag är rädd för att den inte fungerar. När de gör sina dagliga tester i Bangkok känner de inte av den. Vi har frågat regeringen, de säger att den är bra nu, men jag vet inte jag, säger han.

Kanske beror hans oro på hur hårt flodvågen drabbade byn. Förödelsen var enorm. Husen vid stranden blev helt bortsvepta, döda låg överallt och överlevarna evakuerades. Rester av förödelsen syns fortfarande. En båt står kvar över en kilometer in på land, dit den kastades från havet. Vissa hus är ännu inte uppbyggda. I Nam Khem har tsunamin ännu ett grepp om befolkningen, både psykiskt och fysiskt.

Officiellt dog 800 personer i Nam Khem. Men förmodligen miste många fler livet. En stor del av befolkningen bestod av burmeser som jobbade i fiskenäringen. De flesta av dem var oregistrerade och kom aldrig med i statistiken. Uppskattningar talar om totalt mellan 2 000 och 3 000 döda.

Sakda Pankangsee är en av de 70 volontärer som nu har utbildats för att rycka ut om något händer. Byn har regelbundna tester där befolkningen tas till två olika samlingspunkter.

– Vi har en karta och en plan. Vi har 25 minuter på oss att flytta människorna, säger Sakda Pankangsee.

I volontärernas hus finns flytvästar, några gummibåtar, kartor med evakueringsrutt och sirener som drivs med handvev.

Medvetenheten är på en helt annan nivå än för tio år sedan när varningar lyste med sin frånvaro och många aldrig ens hade hört ordet tsunami.

Nu känner alla i Nam Khem till riskerna med att bo nära havet, konstaterar Sakda Pankangsee.

– Alla lär sig nu hur naturen, vågorna, skaldjuren och djuren fungerar.

Han berättar att redan ett dygn innan tsunamin slog till reagerade krabborna och klättrade uppåt i sina burar. Liknande berättelser finns om elefanter som började agera oroligt och röra sig mot bergen.

– Nu har vi alla lärt oss en läxa. Vi pratar med varandra om vad vi ser. Vi volontärer ringer till fiskare och kollar med dem, vi har mer kontakt med varandra och är uppmärksamma på signaler.

Det tog ett år efter tsunamin innan Sakda Pangangsee förmådde att ens titta på havet. Han kunde inte sova utan sömnpiller. 25 av hans kusiner omkom, liksom fem av åtta arbetskamrater. Nu jobbar han som fiskare och erbjuder endagsturer för turister. Havet är inte längre en fiende.

Men han konstaterar att mycket är annorlunda efter tsunamin. Ön han erbjuder turer till har inte längre några palmer. Den täcks bara av sand, och vattenståndet är högre.

Nere i hamnen står Noi och fiskar, precis som hon gjorde för tio år sedan när tsunamin kom. Hon är omgiven av färggranna fiskebåtar.

Havet ligger lugnt framför henne. Men efter att ha sprungit för livet och ha förlorat sin åttaåriga dotter i flodvågen är hon numera ständigt på helspänn. Hon har utvecklat sitt eget varningssystem.

– Jag tittar och tittar, alltid, jag släpper inte havet med blicken. Nu vet jag hur det ser ut innan det händer, säger hon och vänder sina stålgrå ögon ut mot havet.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Så fungerar varningssystemet

Thailands nationella katastrof- och varningscenter har satt upp 136 varningstorn och lagt ut bojar till havs. Bojarna sänder signaler via satellit till katastrof- och varningscentret i Bangkok. Där finns personal som dygnet runt kontrollerar bojarnas signaler.

Om de ser en ovanlig vågrörelse dubbelkollar de informationen och kalkylerar vågens riktning och hastighet. Detta kan göras på två minuter. Därefter sänds varningsmeddelanden via satelliter och varningstorn. SMS går ut till 15 000 myndighetspersoner, hundratals radiostationer meddelas, liksom tv-stationer. Går allt som det ska evakueras människor i tid innan flodvågen anländer.
Dn “

DN 23 dec 2014:

“Temperaturen stiger efter Jeb Bush utspel

Presidentvalskampanjen 2016 kan än en gång komma att stå mellan en Bush och en Clinton. I och med Jeb Bush besked att han vill kandidera för Republikanerna stiger temperaturen inför nomineringarna.

I USA tar de politiska kampanj-makarna aldrig paus. Nästan två år återstår innan nästa presidentval, men när Jeb Bush tidigare i veckan skrev på sin Facebooksida att han ”aktivt undersöker möjligheterna” att ställa upp i valet för Republikanerna lades omedelbart en högre växel in.

Även om Jeb Bush – son till George Bush den förste (president 1988–1992) och bror till George W Bush (president 2000–2008) – ännu inte formellt har meddelat sin kandidatur tolkas hans formuleringar just så. En första bit har därmed fallit på plats i kandidatpusslet inför 2016.

Framför allt påverkas de övriga republikaner som suktar efter presidentposten. Med Jeb Bush på banan blir loppet tyngre främst för de som liknar honom politiskt.

Stor spännvidd (och spänning) råder bland Republikanerna, men fältet rymmer inte hur många kandidater som helst.

Med Jeb Bush i startfältet ställer exempelvis Mitt Romney sannolikt inte upp en tredje gång. Jeb Bush har också varit mentor åt Marco Rubio, senator från Florida som varit ett av de hetaste namnen i spekulationerna (i dagarna uppmärksammad för sitt starka motstånd till lättnaderna av sanktionerna mot Kuba). Men det är tveksamt om Rubio kommer att ställa upp mot sin lärofader. Dessutom slåss de om samma lokala stöd.

Och om platsen på den politiska skalan är en sak, är dansen om kampanjbidragen minst lika central. Kampanjer är dyra och för att ta sig igenom primärvalen – den långa förvalsprocess som leder fram till en slutlig nominering – behöver en kandidat omkring 100 miljoner dollar. Jeb Bush har goda kontakter och hans medarbetare blev efter hans besked genast nedringda av villiga bidragsgivare. Det gör samtidigt insamlingen av pengar svårare för andra.

För andra tänkbara republikanska kandidater ökar nu pressen att positionera sig. Mest att hämta hos väljarna har de som står längst från den relativt moderat konservative Bush, som till exempel Tea Party-rörelsens Ted Cruz, senator från Texas. Andra namn i spekulationerna är Rand Paul, senator från Kentucky, Scott Walker, guvernör i Wisconsin och Chris Christie, dito i New Jersey.

Som kandidat väntas Bush få problem både med sitt ställningstagande för en migrationsreform (något som är mycket kontroversiellt bland Republikanerna), och med sina egna finansiella intressen i Kina– som bland vissa republikaner uppfattas som en hotande ekonomisk konkurrent till USA.

Men efter kampen om nomineringen väntar la grande finale – presidentvalskampanjen mot Demokraternas kandidat. Och på den sidan ökar nu trycket på Hillary Clinton att bekänna färg. Stalltipset är att hon ställer upp, och Clinton har i så fall ett överlägset försprång

bland tänkbara demokratiska kandidater, med ett redan välfungerande nätverk bakom sig. Väntan på Clintons besked har dock förlamat Demokraterna, där avsevärt färre nosar på Vita huset. Den vänsterliberala senatorn Elizabeth Warrens popularitet växer, och även om hon hittills har svarat nekande på frågor om presidentambitioner, hoppas hennes supportrar att hon ändrar sig.

En del skämtar om det lustiga i att amerikanerna, som en gång byggde sitt land i hög grad genom sitt avståndstagande från allt vad monarkier hette, är så svaga för politiska dynastier. Sedan 1988 har någon Bush eller Clinton funnits med i samtliga race, förutom 2012. Och med två år kvar tycks det inte osannolikt att kampen om Vita huset återigen kommer att stå mellan en Bush och en Clinton.

Sanna.Bjorling@Dn.Se "

DN 23 dec 2014:

"Högre inflation största prioritet för Stefan Ingves

Trots den hårda kritiken som riktats mot -honom, har riksbankschefen Stefan Ingves inga planer på att avgå i förtid. I stället prioriterar han att under nästa år få upp inflationen – med negativ ränta för bankerna om så krävs. Men hur detta skulle slå mot vanliga sparare vet han ännu inte.

Den främsta uppgiften för Riksbanken nästa år blir att få inflationen närmare målet på 2,0 procent. Det är viktigt då arbetsmarknadens parter måste veta vad de har att rätta sig efter inför avtalsrörelsen 2016, menar Stefan Ingves. Lönebildningen vid en inflation kring noll blir besvärlig, eftersom varken löntagare eller arbetsgivare då kan bedöma vad som är rimliga löneökningar.

Riksbanken står inför starka krav att få upp inflationen. Men ett problem är att bland annat parternas förväntningar om inflationen tycks ha bitit sig fast under Riksbankens mål.

– Men de är inte så mycket under två procent så det gäller att vända förväntningarna medan tid är, -invänder Ingves.

Betyder det under nästa år?

– Ja, vi bedriver den här väldigt expansiva penningpolitiken och vi har sagt att om det behövs mer så gör vi mer.

Samtidigt har 2014 för Riksbanken varit överraskningarnas år. Det gäller inte minst det fallande oljepriset som i huvudsak får positiva följder för hushållen, menar Ingves. Men för Riksbanken har situationen blivit mer komplicerad, eftersom inflationen ännu inte stiger – trots att reporäntan i höstas sänktes till rekordlåga 0,0 procent.

Men varför behöver vi inflation, utöver att det finns ett mål som ska följas?

– Ta ett läge där hushållens skulder är stora och växande och så föreställer vi oss fallande konsumentpriser. Det leder sannolikt till att vi också får en period av fallande löner, men inte fallande skulder. Tvärtom så blir skulderna i förhållande till inkomst bara större och större. Det vore en dålig värld att leva i.

Stefan Ingves varnar därmed för deflationshotet, men han vill samtidigt påtala att hög inflation inte är något att eftersträva. Vad han söker är ett svårfångat lagom där Riksbanken nu räknar med att hålla reporäntan på nollnivå ända till andra halvåret 2016.

Om så krävs finns också andra metoder, men Ingves anser att interventioner för att försvaga kronan kommer i sista hand.

Varför det, när en svagare kronkurs verkar vara det mest kraftfulla medlet?

– Sverige har sedan länge ett stort överskott gentemot omvärlden. Det skulle bli en väldig diskussion från andra länder om vi satte in direkta åtgärder för att försvaga kronan. Det kan få återverkningar som inte är önskvärda.

När det gäller andra åtgärder nämner Stefan Ingves att Riksbanken kan sätta en negativ reporänta, att man kan ge lågräntelån till bankerna eller stödköpa obligationer för att pressa ner marknadsräntorna. Frågan till honom blir då hur en -minusränta skulle kunna fungera.

– Reporäntan, som det i så fall handlar om, riktar sig till bankerna och gäller deras överskott på pengar som ska sättas in hos Riksbanken över natten. Syftet är att bankerna hellre ska välja att låna ut pengarna.

Kan det betyda att även vanliga sparare ska tvingas betala för att ha pengar insatta hos banken?

– Det vet vi inte ännu, för det här är så pass ovanligt, replikerar Stefan Ingves.

Han gör dock klart att det i så fall knappast kan bli fråga om annat än att sätta reporäntan strax under nollnivån. Åtgärden ska påverka bankerna, men avsikten är inte att den ska slå mot allmänheten. Dessutom kan det bli fråga om ett större paket, där Riksbanken samtidigt försöker påverka på olika sätt.

– Men fortfarande har Riksbanken flera uppgifter att hantera. Utöver inflationen finns också frågan om hushållens skuldsättning, liksom den finansiella stabiliteten. Där kan jag inte vara nöjd så länge skuldernas andel av inkomsterna stiger, vilket är vad vi räknar med. Då behöver det göras mer, såsom sänkt bolånetak, strängare amorteringsregler, minskade ränteavdrag eller annat.

I DN föreslog du för ett år sedan en bred bostadsmarknadskommission. Har detta haft någon effekt?

– Det har rört på sig under loppet av året. För ett år sedan fanns inte frågan om amorteringskrav, men nu finns den.

– Men det är ju inte så att de här problemen är i närheten av att vara lösta.

Riksbankschefen talar om en ”kollektiv blind fläck”, att inte minst politikerna har svårt att inse att problemen med skuldökningen och bostadsbristen kräver flera olika åtgärder. Dessutom ligger bollen främst hos regeringen och riks-dagen.

– Vad vi och Finansinspektionen sysslar med är att sätta ett plåster i ena hörnet om bekymren kvarstår.

Välkänt är att Stefan Ingves helst hade sett att de uppgifter inom makrotillsynen som tidigare i år lades på Finansinspektionen, i stället skulle ha hamnat hos Riksbanken. Han har också utsatts för hård - kritik för penningpolitiken som inte har kunnat hindra alltför låg inflation. Många i hans ställe skulle nog känna situationen som motig.

Dina företrädare som riksbankschef lämnade innan deras mandatperioder gick ut. Hur länge vill du fortsätta?
– Jag är vald att fortsätta under - ytterligare tre år och har inga andra planer, säger Stefan Ingves.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se
Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 23 dec 2014:

“Johan Croneman: Tv-julen är full av urtrista traditioner och renons på nytänk

Julteve är förutsägbar. Johan Croneman tänker inte missa ”Livet är underbart” och ”Lassie på äventyr”. Skandal att den sist-nämnda är svår att hitta i tablåerna.

Jag läser jultablåer, och det är i stort sett samma som det alltid har varit. Väldigt förutsägbart, många urtrista traditioner. Väldig renons på nytänk.

Och alla verkar ju nöjda med det – rubbar man julcirklarna så blir folk skogstokiga. Jag föreslog häromåret (och jag är av samma åsikt nu) att man skulle skrota Kalle och Disney på julen, det har ju helt spelat ut sin roll och betydelse.

I tv-tidernas begynnelse var det den enda Disney man fick eller kunde se på tv under ett helt år, av det skälet var det begripligt att hela nationen satt som klistrad, jul efter jul. Tecknad film, Kalle Anka livs levande, vilken grej!

I dag verkar inte en enda unge bry sig, bara föräldrarna som sitter där och suckar och stönar och sjunger med i nostalgin. ”Ungjävlar, nu kommer ni hit och tittar annars blir det ingen tomte”!!

Jag tror jag fick två miljarder mejl efter detta det mest oanständiga av förslag, och i den floden av invektiv var nog det vanligaste förslaget: Grattis! Jag borde få en traditionell stegling i julklapp.

Det finns egentligen bara två saker som jag själv alltid vill se i tv-tablån under juldagarna, Frank Capras ”Livet är underbart” från 1949 och Fred M Wilcox ”Lassie på äventyr” från 1943. SVT2 sänder

Capra-klassikern på juldagen klockan 16.00 – jag har desperat letat efter ”Lassie come home” (den engelska titeln är betydligt relevantare än den svenska). TCM sänder några andra Lassie-filmer under julhelgen, men det är egentligen bara den första som är något att ha.

Det är faktiskt den enda film jag har som egen tradition att gråta till – jag försöker alltid skjuta upp ögonblicket när kranen skall sättas på, för sedan går det liksom inte att sluta.

När en skadad Lassie i slutscenerna släpar sig fram på gatorna i hembyn, efter att korsat en kontinent för att återvända, och ännu en gång få möta upp unge lillhusse Joe vid skolhuset, ja då är det ju knappt att man ens ser längre för alla tårar.

Jag ser det som mitt årliga reningsbad – och lite av en tv-skandal är det faktiskt att den under senare år varit svårt att hitta i julens matinétablå.

Slutscenen i ”Livet är underbart” är ju ingen dålig ersättare, medges. När George Bailey kommer hem till julfirandet väntar hela stan på att hylla honom – stackars George önskar ju en desperat natt att han aldrig hade blivit född, och efter att ha blivit bönhörd av ängeln Clarence får han sannerligen se hur livet hade varit utan honom. Det finns dessutom intressanta klassperspektiv i bägge filmerna, det är inte bara sentimentalt nonsens. Icke!!

Men som sagt, annars kan vi som vanligt bada i julkonserter, julvärdar, Karl Bertil Jonssons jul och mycket mys och mycket stök. Och så ”Stjärnorna på slottet”, givetvis, premiär på lördag, SVT1, 20.00.

Först ut är Helena Bergström, jag har tjyvtittat, hon är väldigt – känslosam. Och ”själfull”. Här kommer inte heller ett endaste öga att vara torrt. Jag har otroligt svårt att uppbringa eget intresse för den här typen av kändismonologer, låtsasutvik, som i slutänden ändå inte har sagt ett smack. Men visst, det är fint spelat.

Johan Croneman johancroneman@gmail.com “

DN 23 dec 2014:

“Läsplattor kan skada dygnsrytmen

Läsning på läsplatta innan du går och lägger dig kan försämra din sömn avsevärt. Det visar en ny studie utförd på Pennsylvania State-universitetet. i studien fick tolv deltagare i fem dagar läsa i fyra timmar på en läsplatta före läggdags, och även läsa tryckta pappersböcker i motsvarande tid.

När de hade läst på läsplatta upplevde deltagarna i studien minskad trötthet på kvällen, svårighet att somna och vittnade om sämre morgonhumör jämfört med när de hade läst på papper. Studien drar därmed slutsatsen att läsplattor och annan ljusavgivande elektronik kan påverka vakenhet och hälsa.

Frida Rångtell, sömnforskare vid Uppsala universitet, genomför just nu en liknande studie i Sverige.

– Vi har mätt sammansättningen av det ljus som kommer från surfplattan, och det innehåller en stor del blått ljus, som är den typ av ljus som har störst negativ påverkan på sömnhormonet melatonin. Melatonin gör oss trötta och att vi får lättare att somna. Ljus minskar alltså mängden melatonin som frisätts och kan göra oss alerta.

Rångtell menar att sömnen är väldigt viktig för inlärning och om läsning på surfplatta på kvällen faktiskt har en betydande roll för vår sömn så är det också troligt att vår förmåga till inlärning påverkas.

Finns det några individuella -faktorer att ta hänsyn till?

– Det tror jag säkert att det gör. Kroppen är fantastisk när det gäller att anpassa sig, och man kan ju tänka sig att om man är van att utsätta sig för ljus på kvällen innan man ska sova så kanske man blir mindre påverkad av ljuset från läsplattan om man läser på den i sängen. Sedan så skulle eventuellt även variationer i säsong och var man bor kunna påverka hur pass känslig man är för att utsättas för artificiellt ljus på kvällen utöver det naturliga ljuset utifrån. Tänk bara på skillnaderna i hur mycket ljus som vi får naturligt under de svenska sommar-månaderna jämfört med under vintermånaderna.

Kristofer Ahlström kristofer.ahlstrom@dn.se “

24 december 2014.

DN 24 dec 2014:

“Astrid skrev vår jul

Det är svårt att tänka sig en svensk jul utan Astrid Lindgren. Tillsammans med en handfull andra konstnärers verk – Jenny Nyström, Viktor Rydberg, Tage Danielsson och dessvärre kanske även Lars Norén – har hennes berättelser samman-flätats med våra hedniska, kristna och sekulära traditioner och blivit en del av själva julens dna.

I Bullerbyn firades storslagen jul med nyhuggna granar, fågelkärvar, pepparkakor och gamle farfar nöjt vaggande i gungstolen. Madicken ville gömma lite lackdoft i en burk och skruva av locket på sommaren när jullängtan blir svår. Lotta på Bråkmakargatan var, sin vana trogen, tvungen att rädda situationen när det verkade som att alla granar i stan var slut lagom till den 24 december.

Och kanske framför allt: Det stora tabberaset i Katthult. Emil i Lönneberga som bjuder socknens fattighjon på ett julbord de sent ska glömma. ”Se, där är ljus och salighet utan gräns”, säger Stolle-Jocke med bävan i rösten när han ser överflödet av korvar, syltor och skinkor. ”Nu ska här bli kalas!”, konstaterar en oerhört nöjd ung smålänning medan hans ännu yngre syster är något mer skeptisk: ”Emil... är du säker på att det här inte är ett hyss?”

I morgon, Juldagen, är det premiär för ”Astrid”, SVT-dokumentären i tre delar som följer författarinnan, nationalmonumentet genom livet. Ett liv som sammanföll med skapelsen och formandet av det moderna Sverige.

Astrid Lindgren föddes 1907 då, som det formuleras i dokumentären, otrohet var ett brott och kvinnan mannens ägodel. Hon födde en ”oäkta” son, lämnade bort honom i flera år och klev ut på arbetsmarknaden.

Under andra världskriget arbetade hon med brevcensuren på Försvarsstaben. Där kom hon att läsa ett brev med judisk avsändare, ett brev som berättade om en transport av judar från Wien till Polen. Hennes första politiska engagemang, säger hon, var ett intensivt hat mot Hitler. Samtidigt fruktade hon den ryska Röda armén: ”Nationalsocialismen och bolsjevismen är som två skräcksödlor i kamp mot varandra”, skriver hon i en dagbok från krigsåren.

Pippi Långstrump, och därmed författaren Astrid Lindgren, föds när kriget dör. Då Pippi landat på bok-diskarna utbryter allvarsam, pannrynkig offentlig diskussion om hennes lämplighet som förebild: ”Men några debatter har aldrig hejdat mig”, konstaterar Astrid Lindgren. Många år senare ska hon tillägga: ”Man kan inte anpassa sina böcker efter varifrån vinden blåser”.

Hennes inställning gör henne inte direkt till gullegris för 60- och 70-talsvänstern: Hon anklagas för att sakna den rätta samhällskritiska tonen och för att hennes Emil är ”agrar-kapitalist”. Hon själv, slår en av tidens politiska körsångare missnöjt fast, är ”en tvättäkta centerpartist”.

”Själv känner jag mig som socialist”, konstaterar hon, men denna ideologiska grundsyn hindrar henne sannerligen inte från att ge upphov till en alldeles fantastisk fejd med den socialdemokratiska regering som ville beskatta henne med 102 procent.

”Så många procent finns ju inte”, säger huvudpersonen i sagan ”Pomperipossa i Monismanien” som publicerades i Expressen i mars 1976. Men:

”Jo då, fick hon höra, i Monismanien fanns det hur många procent som helst.”

Socialdemokraterna var på 1970-talet alltför vana vid att vara sagans hjälte. Att tilldelas skurkrollen, dessutom av Astrid Lindgren, blev en chock: Finansminister Gunnar Sträng bemötte Pomperipossa grötmyndigt på finansministrars vis, varpå regeringen föll i påföljande val.

I sitt skrivande, liksom i tidens debatter, hittade Astrid Lindgren med stor precision den svagare parten och ställde sig tätt intill. Det är ett perspektiv som ofta ger hennes berättelser sälta. Någon rätt igenom harmlös sagotant var hon inte.

Det präglade också hennes engage-mang. Hon solidariserade sig med Lasermannens offer, tog stark ställning mot främlingsfientlighet och ömmade inte minst för de kurdiska familjerna Sincari som tog sin tillflykt till Åsele kyrka i mitten av 1990-talet och vars öde berörde många svenskar.

Det fanns en livslång melankoli i Astrid Lindgren. Hennes hjältar och hjält-innor var inte sällan just utsatta barn. Den föräldralöse Bo Vilhelm Olsson från Upplandsgatan i ”Mio min mio”. Barnarbetarna Mattias och Anna i ”Sunnanäng”. Skorpan Lejonhjärta döende i sin hosta i lägenheten.

Och så, mitt i alla glimrande skildringar av doftande granar och slädturer i morgonens yrsnö: Pippi Långstrump, som ensam på julafton blickar ut genom sitt snöomslutna fönster.

”God jul, pappa långt borta i Söderhavet. God jul, mamma”, säger hon med ögonen mot himlen.

”Om jag känner mig ensam? Nej då. Om jag fått många julklappar? Ja då, massvis... Det där sista var ljug förstås. Jag vill inte göra henne ledsen och orolig.”

Men melankolin varar inte länge, sorgen segrar aldrig över hoppet. Pippi får också en fin jul.

Dn 24/12 2014 “

DN 24 dec 2014:

“Förändringens lätta darrning

I helgen kommer många att sätta sig framför ”Downton Abbeys” julspecial för att se en svunnen värld i förändring. Kanske handlar det egentligen om oss.

De puffar på täcket och kudden med samma invanda gester som alla andra gör hemma i sovrummet när de ska gå och lägga sig. Men de har bäddat rakt ner på stenen, under tak inne i arkaden mitt i Stockholms city, alldeles intill den överdådiga julbelysningen med älgar och renar i led-ljus. Efter att ha suttit ute i kylan hela dagen, ska de nu sova utomhus också.

Mitt i kommersens glitter och mys sliter de upp en reva av verklighe

ten. Bara av att de finns där. Plötsligt får reklamen en otäck, iskallt egoistisk underton: Du, som redan har allt… ska unna dig mer. Du är verkligen värd det.

Man kan lägga tio kronor i tiggarens pappmugg eller hundra. Man kan tänka att man ska ge bort en get. Eller inte. Känslan är ändå där, och den är viktig. Världen går inte längre att stänga ute. Och just den känslan är en väg mot förändring.

Nu väntar många på ”Downton Abbeys” julspecial som sänds på SVT dagen efter annandagen. I tomrummet mellan avsnitten kan man fundera över varför det är så fängslande att följa herrskapets och tjänstefolkets stolta kamp mot tiden. Alla vet att stora förändringar

kommer. Marken vibrerar under slottet, vibrationerna ökar långsamt, långsamt. Men strävsamt håller de kvar vid det gamla mot alla odds. Samtidigt som de anpassar sig försöker de hålla emot.

Vi vet hur det kommer att gå. Demokratin kommer, arbetarrörelsen med krav på rättvisa, fascismen kommer och förintelsen. Efter kriget väntar rockmusik, ungdomsrevolt, tv i alla vardagsrum, bilism, flygtrafik och Vietnamkrig. Ja, en hel massa som de där stackarna i slottet inte har en aning om än.

Så varför är det så betryggande att åse deras stolta kamp mot tiden? Kan det vara så att deras ceremoniella fastklamrande egentligen handlar om oss. Att vi också kan höra framtiden mullra på avstånd och ibland rent av känna hur marken darrar lätt under fötterna.

Ändå har vi (som varit vuxna i några decennier) redan fått kämpa en del för att vara moderna. Lärt oss datorer, fastän de verkade obegripliga först, och att sköta e-post och internet. Vi har sett Sverige omvandlas från jämlikhetssträvande, centralstyrd enhetlighet mot valfrihet, kundnytta, växande klassklyftor och segregation. Och med EU den fria rörligheten.

Man kan ana att det inte är slut där. Hur kommer framtiden att kunna hantera en värld där allt tycks vara i rörelse, flyktingströmmar, penningströmmar, informationsströmmar och klimatförändringar. Inte ens årstiderna är konstanta längre.

Hasselbusken utanför mitt fönster har just slagit ut i blom, nu när jag plockar fram det gamla julpyntet igen och gör på precis samma sätt som förra året. Upprepar allt igen som om inget egentligen hänt. Som om inte ett mycket händelserikt år har gått, då världen verkligen på djupet har förändrats på många olika sätt.

Man kan tända ett ljus och tänka att mitt i mörkret ska något nytt komma. Så märkligt är ju livet, att det börjar om där nere i mörkret. Och det är just vid den här tiden på året, då man är närmast livets förfall, som man också är närmast dess största hemlighet, pånyttfödelsen.

Man ser det inte, har svårt att fatta det. Men någonstans där nere i mörkret finns livsgnistan. Den kommer att träffa fröet, få det att börja gro och bli nästa sommars blomning.

Gamla firanden upprepas. På ytan kan det se ut som om de inte förändras. Men inne i tankarnas värld kan gamla former få nya betydelser, även om man gör precis som förut och hänger upp sin gamla julstjärna i toppen en gång till. Julen är ett sammelsurium av hedniskt, kristet och kommers, av gammal fornnordisk sed och berättelser från Mellanöstern, av led-ljus och halmbockar.

Mitt i den hemkäraste av högtider finns den vida världen. Just när doften av nybakat sprids i köket. Lussebullar med saffran från Iran. Pepparkakor kryddade med ingefära från Afrika och kryddnejlikor från Moluckerna. Vit gröt av ris från Asien med riven bark från kanelträdet på.

Men den som vill kan förstås i stället välja att tänka på att tomten bor i Lappland, långt i norr där det finns mycket snö. Att han klär sig konstigt, håller renar och beter sig ganska underligt på det hela taget. En främling. Dåligt assimilerad, skulle vissa säga. När han far iväg

med sina renar i den här julens Kalle Anka, så kan man i så fall konstatera att varken han eller de andra renskötande nissarna någonsin kommer att kunna bli några riktiga svenskar.

Men den stora rörelsen i tiden är ändå att vi har släppt in världen. Och djupt inne i oss redan börjat begrunda vad det innebär att vi hör ihop med den.

De som ligger ute i kväll och sover på gatan, kanske på lastpall för att få någon decimeters luftspalt av isolering mot gatstenens kyla, kan nog också på avstånd höra framtidens dova muller. Och kanske rent av känna i marken hur det darrar lätt under oss när förändringar närmar sig.

Maja Hagerman "

DN 24 dec 2014:

"Diktatorn" är ännu aktuell

"Julen må vara här, men den senaste tidens nyheter om Nordkorea har mer verkat rötmånad.

Det började i slutet av november med det stora datorintrånget hos filmbolaget Sony Pictures. Inträngingarna lyckades digitalparalysera hela bolaget; varken telefoner eller mejl fungerade och extremt känsliga uppgifter hamnade i hackarhänder.

Det tog bara dagar innan misstankarna riktades mot Nordkorea och kopplades till filmen "The interview". Där spelar Seth Rogan och James Franco två tv-personligheter som får i uppdrag att mörda Nordkoreas diktator Kim Jong Un, och misstankarna har sedermera bekräftats av FBI och förnekats av andra bedömare, inte minst Kim-administrationen själv. Men filmpremiären ställdes in.

Och bara de senaste dygnen har Nordkoreas redan mycket sparsamma internet slagits ut helt – kanske av USA – och Sydkoreas kärnkraft – kanske av Nordkorea – utsatts för en cyberattack.

Man kan säga att av allt som regimen Kim ställer till med hör datorintrång hos storföretag till det mildare. Kommunisterna i statsstyret är sällsamt grymma och hittar ständigt nya sätt att pina sin befolkning med svält, tortyr och straffläger. Samtidigt som de håller omvärlden i skräck med sin blandning av oförutsägbarhet, hysteriska hot och kärnvapen.

Det sägs ibland att just atombomben är orsaken till att omvärlden låter Pyongyang hållas. Men en viktigare förklaring är landets allierade. Både Ryssland och Kina var till exempel emot att den skräckfyllda FN-rapporten om människorättssituationen i Nordkorea i veckan skulle diskuteras i FN:s säkerhetsråd. Nu kunde de röstas ned.

Moskva och Peking står med skammen. Liksom till viss del Sony. Inte nog med att hackarna avslöjade svåra pinsamheter i chefernas mailkonversation – allt från skvaller om Angelina Jolie till rasistskämt på president Obamas bekostnad. Nu har alltså filmjätten gjort exakt det som alla säger att man inte bör: givit efter för terrorism.

Bolaget lever på yttrandefriheten, men är av rädsla villigt att offra den.

Seth Rogan är ingen Charlie Chaplin. Men om påtryckningar från Tyskland år 1940 hade fått United Artists att dra in filmen ”Diktatorn” hade film- och satirhistorien sett helt annorlunda ut.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN 24 dec 2014:

”Fem konkreta förslag för ett bättre politisk samtalsklimat”

“Kom överens. Grön Ungdom och Liberala ungdomsförbundet kommer i valrörelsen att arbeta för skilda regeringsalternativ. Politik bygger på att konfliktlinjer upprätthålls och åsikter bryts mot varandra. Men för att bryta dagens låsta läge föreslår vi fem frågor där partierna bör enas, skriver ledarna för Grön Ungdom och Luf.

Sverige är på väg mot extraval. Grön Ungdom och Liberala ungdomsförbundet är sprungna ur skilda politiska idéarv och kommer i den valrörelse vi har nu framför oss arbeta för skilda regeringsalternativ: en återvald rödgrön regering, respektive en återkomst för allians-regeringen.

Men skilda som vi är finns det också mycket som förenar. Vi tillhör den breda mitt i svensk politik som varit pådrivande för det pågående värderingskifte mot öppenhet, progressivitet och en tilltagande respekt för varje individs egen färd framåt som har präglat och fortsätter att prägla Sverige. Vi bär ambitioner och drömmar om radikala reformer, men vi tror inte att Sverige vinner på stora vänster- eller högergirar. I det politiska läge som nu råder enas vi också i en djup övertygelse om att flertalet av partierna i Sveriges riksdag, trots olika politiska utgångspunkter, bör kunna komma samman och föra Sverige framåt.

Vi är djupt oroade över tonen i den svenska politiska debatten i dag. Vi bör kunna gå till val som skilda regeringsalternativ och ändå visa

varandra respekt och aktning. De skyttegravar som grävs djupare och de vallar som nu byggs allt högre på båda sidor om blockgränsen riskerar att under lång tid framöver förlama det svenska politiska systemets förmåga att genomföra reformer.

I stark kontrast till detta har våra respektive moderpartier en historia av breda uppgörelser. Folkpartiet har över blockgränsen genomfört breda skattereformer och varit pådrivande för att få Pensionsöverens-kommelsen på plats. Miljöpartiet har genom förra mandatperiodens migrationspolitiska överenskommelse haft ett avgörande inflytande för att göra Sverige till mer öppet land mot omvärlden. Tillsammans har vi historiskt verkat för en ökad mångfald av aktörer inom skolan och tillsammans slöt vi med andra förra årets friskoleuppgörelse.

När 2014 nu snart blir 2015 är det bara en av dessa samsyner, den migrationspolitiska överenskommelsen, som ännu fullt lever. Lång tid har förflutit och över 500 avsteg har gjorts från den senaste stora skattereformen, Pensionsöverenskommelsen genomlever sin största kris på 30 år och förtroendet mellan partierna bakom friskoleupp-görelsen har skadats. Därtill behöver vi nå en bredare samsyn kring avgörande strukturfrågor för Sveriges framtid, såsom energi och klimat.

Så här kan det inte fortgå. Vår bild är att Sverige under överskådlig tid kommer att styras av minoritetsregeringar. Det kan kräva ytterligare praxisändringar som underlättar minoritetsstyren, men det kräver framförallt en större samarbetsvilja och ett bättre samtalsklimat efter valet den 22 mars än vad vi sett under hösten.

Sant är att politik bygger på att konfliktlinjer upprätthålls och skilda lösningar möts i en öppen debatt. Att slipa ned de ideologiska skillnaderna alternativen emellan är inte rätt väg. Men utifrån skilda övertygelser måste vi i stora sakfrågor kunna nå en samsyn. Vi vill därför i dag rikta fem förslag till riksdagens partier för att dagens politiska klimat inte också ska prägla morgondagens.

1 Kalla till partisekreteraröverläggningar. Vi måste kunna enas om att fram till valdagen den 22 mars deskalera i stället för att eskalera det politiska tonläget. Det måste finnas utrymme för kontrasterande inslag i alla valrörelser, men vi riskerar att de kommande månaderna få en politisk debatt som spär på politikerförakt och som riskerar att sprida förakt också partier emellan. Partisekreterarna bör nå en överenskommelse om att försöka föra det politiska samtalet i en mer respektfull riktning.

2. Kom samman kring praxis i riksdagen. Det är uppenbart att en praxis som även etablerade partier inte är eniga om inte är en praxis som kommer att hålla i längden. Efter förra årets brytpunktstrid och årets budgetprocess är det uppenbart att en ny samsyn behöver komma till. Det ansvaret åligger alla riksdagens partier.

3. Värna Pensionsöverenskommelsen. Pensionssystem kräver ett långsiktigt åtagande av de politiska partierna. Alla i vårt land behöver känna en tillit till att regelsystemet för våra pensioner präglas av stabilitet under lång tid framöver, och att nivån på våra framtida pensioner präglas av förutsägbarhet. Därför finns Pensionsöverens-kommelsen. Miljöpartiet bör som regeringsparti omedelbart ges tillträde till gruppen i väntan på en långsiktig överenskommelse som vårdar den bärande principen om konsensus kring alla beslut mellan alla ingående partier.

4. Rädda samsynen om friskolornas framtid. Friskoleuppgörelsen är central. Långsiktiga och stabila villkor för aktörerna är avgörande för att kunna bygga långsiktiga och välfungerande skolor. Partierna bakom friskoleuppgörelsen bör omedelbart träffas för att vårda den senaste stora blocköverskridande uppgörelsen.

5. Starta ett arbete med de stora strukturreformer som Sverige behöver omedelbart efter extravalet. Det handlar klimat- och energifrågorna. Precis som att vi behöver långsiktiga spelregler för att kunna säkra en hållbar och stabil elproduktion behövs detsamma för klimatfrågan. Sverige ska här vara ett föregångsland. En ny klimatlag bör övervägas. Det handlar också om en skattereform, där vi vid sidan av en ständig och viktig debatt om nivån på skattetrycket, måste kunna komma samman kring principer för skatteuttaget.

Grön Ungdom och Liberala ungdomsförbundet förbereder sig nu för extraval. Vi kommer att mötas i mängder av debatter och diskussioner. Vi kommer förespråka skilda visioner för Sverige och för världen. Vi har redan uppmanat våra medlemmar och valarbetare att visa politiska motståndare respekt. Våra relativt små organisationer kommer göra vad vi kan för att värna det politiska samtalet i vårt land. Men det stora ansvaret vilar i dag på andra. Både före och efter den 22 mars måste det ansvaret axlas av dem som gör anspråk på att styra Sverige.

Magda Rasmusson, Språkrör Grön Ungdom
Lorentz Tovatt, Språkrör Grön Ungdom
Linda Nordlund, Ordförande Liberala Ungdomsförbundet
Erik Scheller, 1:E Vice Ordförande Liberala Ungdomsförbundet “

DN 24 dec 2014:

“Billigare njuta av julens klassiker

Julskinka, sillsallad och köttbullar – julmaten har blivit billigare på ett drygt kvartssekel. I varje fall om man räknar i fast penningvärde. Ett undantag finns dock: vörtbröd.

Har maten blivit billigare de senaste decennierna? Ja, säger de flesta som forskat i saken. Kanske inte räknat i kronor, men när inflationen räknats bort är saken klar: maten, jämfört med andra varor, har formligen rasat i pris.

Konsumentföreningen i Stockholm (KFS) har på DN:s begäran grävt i sina arkiv och fått fram en prislista från julhandeln 1988. Den är slående.

Julskinka i konsumbutikerna i Stockholm hade i december 1988 ett ordinarie pris på 66,80 kronor kilot. I Coop i Farsta centrum i södra Stockholm låg priset i december i år på 79,90 kronor kilot. Men räknas 1988 års pris om till dagens värde på kronan blir priset 201,40 kronor. Det är ett prisfall – när inflationen räknats bort – på 31 procent.

För köttbullarna handlar det om ett fall på 58 procent och för sillsalladen 54 procent.

Louise Ungerth, chef för Konsument och miljö på KFS är väl medveten om att mat, jämfört med många andra produkter, har blivit billigare. Det finns fler skäl till det.

– Det viktigaste är EU-inträdet. År 1988 hade vi tullar och delvis stängda gränser för livsmedel. Det var en skyddad miljö där man kunde ta ut högre priser, säger hon.

– I dag har vi dessutom ett mycket större inslag av lågpriskedjor som inte fanns då, tillägger Louise Ungerth.

Hon påpekar att en del av matpriserna betalar vi via EU-avgiften. En del av den kommer tillbaka i form av stöd till jordbruket. En annan faktor som spelar in är att momsen på mat sänktes 1996.

– Och så har vi livsmedelskedjornas egna varumärken som press-ar priserna. 1988 fanns väl bara Konsums blåvita serie som ett eget varumärke, säger Louise Ungerth.

Det hon finner mest anmärkningsvärt är hur hög inflationen var tidigare. Mellan 1993 och 2014 var inflationen sammantaget 24 procent.

– Men räknar man i stället åren 1988-2014 har inflationen varit hela 74 procent, säger hon.

Det har fått betydelse för konsumtionen. I början av 1980-talet lade ett genomsnittligt svenskt hushåll ungefär en fjärdedel av sin disponibla inkomst (inkomst efter skatt, men inräknat bidrag) på mat. Det var dubbelt så stor andel som i år.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Fakta. Butikspris
1988–2014

Köttbullar
1988: 116,05 kr/kg.
2014: 48,43 kr/kg.
Leverpastej, bredbar
1988: 20,56 kr/kg.
2014: 12,50 kr/kg.
Mästerjulkorv, rå
1988: 71,27 kr/kg.
2014: 54,95 kr/kg.
Julkorv, kokt
1988: 24,39 kr/kg.
2014: 19,50 kr/kg.
Julskinka
1988: 116,40 kr/kg.
2014: 79,90 kr/kg.
Julrussinvört
1988: 23,18 kr/kg.
2014: 28,95 kr/kg.
Inlagd sill
1988: 45,83 kr/kg.
2014: 31,50 kr/kg.
Sillsallad
1988: 37,99. kr/kg.
2014: 17,50 kr/kg.
Hushållsost
1988: 102,11 kr/kg.
2014: 74,95 kr/kg.

Priserna gäller -Konsumbutiker. -Priserna är beräknade till 2014 års värde genom att ta hänsyn till en inflation på 74 procent mellan oktober 1988 och oktober 2014.
Källa: KFS

Fakta. Julbordets historia

”Traditionella” rätter dukades upp först på 1970-talet

Förutom bröd och ost är sannolikt lutfisk den äldsta av de traditionella rätter som brukar finnas på svenskarnas julbord. Den finns beskriven redan på 1500-talet, men är troligen äldre än så.

Precis som Elin Peters skriver här intill är det traditionstyngda julbordet annars inte så gammalt som man kan tro. Dessutom var skillnaderna mellan samhällsklasserna större förr. De flesta torpare och arbetare hade knappast råd att frossa i kött som vi gör i dag.

Enligt Skansen hamnar skinka som ett populärt inslag upp på julborden först på 1900-talet. Det var en styckningsdetalj som sparades för andra tillfällen och i stället var det grisfötter och grishuvud som stod i centrum.

När det gäller de ”traditionella” julrätterna köttbullar, prinskorv och Jansons frestelse blir de vanliga inslag på julbordet först på 1970--talet.

Dessutom var skillnaderna stora mellan olika delar av Sverige. I Uppland åt man gärna gädda, i Östergötland bruna bönor och fläskkorv och på Öland var det kroppkakor som gällde.

Källa: Skansen “

DN 24 dec 2014:

“Elin Peters: Här och nu är traditionerna som allra viktigast

När vi sätter oss till bords på julafton är inte bara julstämningen på topp, det är också det ögonblick under året då traditionerna är som allra viktigast. Vad som ska – och inte ska – stå på bordet är nästan rituellt.

Kommentar.
Samtidigt är traditionerna inte så självklara som man gärna vill tro, de varierar från familj till familj och i olika delar av landet. Dessutom är de kanske inte riktigt så uråldriga som vi gärna vill tro. Principen att angripa julbordet i fem omgångar, så kallade ”turer”, härstammar till exempel från de riktlinjer Tore Wretman i början av 1960-talet drog upp för hur det närbesläktade smörgåsbordet skulle ätas.

Därmed inte sagt att vissa rätter – gärna de fläskbaserade, från ”julegrisen” – länge har funnits på våra bord i juletider. Även sillen har sitt ursprung i det som kallades ”brännvinsbord”, som serverades som ett slags förrätt redan på 1500-talet.

Men snabba mattrender tycks inte påverka julmatstraditionerna i så stor utsträckning, och även om man kanske förnyar tillbehören lite år från år kommer bordets självklara fokus att vara ungefär detsamma. Pulled pork och chiapudding kommer knappast att ta plats mellan julskinka och senapssill, vare sig detta år eller nästa.

Det gör en prisjämförelse ganska enkel: det är lätt att undersöka hur priset på skinka, köttbullar och sill har stått sig. Och trenden är densamma som för mat i allmänhet: Matpriserna har blivit lägre. Att just brödet sticker i väg är dock knappast en överraskning, brödet har blivit en prestigeprodukt på senare år och det syns naturligtvis på priset. Samtidigt visar undersökningar av bland annat Livsmedelsföretagen att många svenskar tror att de kommer att köpa dyrare kött– och charkprodukter av högre kvalitet.

Det finns dock tecken på en förändring. Intresset för att äta mindre kött och mer vegetariskt har ökat, och sannolikt kommer detta även att smitta av sig på julbordet, där det massiva proteinfrossandet känns mindre tilltalande för många.

Så ska jag spå någon kommande julbordsförändring är det just denna: Mindre kött och mer grönt, utan att man för den skull skippar de traditionstyngda klassikerna.

Elin Peters elin.peters@dn.se "

DN 24 dec 2014:

"Så påverkas du av de nya lagarna

Ett flertal nya lagar träder i kraft efter årsskiftet. DN listar nio fördelaktiga förändringar för den enskilde medborgaren – samt fyra förändringar som innebär höjda skatter eller sänkt avdrag. Fördelaktiga förändringar för den enskilda är exempelvis:

1 **Skattereduktion för mikro-producerad el.** Intresset för att investera i småskalig elproduktion för eget bruk från förnyelsebara källor som vind och vatten växer i Sverige. För dessa producenter införs en skattereduktion.

2 **Ökat inflytande för enskilda i val av gode män.** Enskilda personer ska ges större inflytande över valet av god man eller förvaltare. Samtidigt ska kontrollen av dessa skärpas.

3 **Förenklad lantmäteriförrättning.** Med början nästa år blir det möjligt att ansöka elektroniskt om lantmäteriförrättning – bland annat fastighetsreglering, avstyckning och inrättande av gemensamhetsanläggning. Det ska bli enklare och snabbare för de sökande och förhoppningsvis effektivare och billigare för lantmäterimyndigheten.

4 **Resenärers rättigheter stärks.** Konsumentverket och Transportstyrelsen ges större befogenheter att ingripa, bland annat med ekonomiska påföljder, mot transportörer som inte uppfyller sina skyldigheter gentemot tåg-, fartygs- och busspassagerare.

5 **Stärkt konsumentskydd vid automatisk avtalsförlängning.** Automatisk avtalsförlängning innebär att tidsbestämda avtal förlängs om konsumenten inte aktivt säger upp avtalet vid dess utgång. Från och med 1 januari blir det krav på näringsidkare att skriftligen påminna kunden om avtalstidens utgång senast en månad i förväg.

6 **Stärkt skydd för taxiresenärer.** Krav på tydligare pris-information vid taxiresor införs. Om priset för resan väntas överstiga 500 kronor måste resenären tydligt upplysas om detta i samband med beställning. Prisuppgiften ska ange det pris som resan som högst kan komma att gå på.

7 Slopad påställningsavgift.

Gäller alla fordon.

8 Stärkt patientinflytande. Genom den nya patientlagen ska patientens möjlighet till inflytande i hälso- och sjukvården stärkas. Bland annat vidgas möjligheten för att få ett oberoende så kallat andra utlåtande. Landstingens skyldighet att erbjuda öppen vård utvidgas till att även gälla patienter från andra landsting.

9 **Höjt belopp för assistans-ersättning.** Schablonbeloppet för assistansersättning, det vill säga det belopp som assistansberättigade får för att anlita personliga assistenter, höjs med fyra kronor i timmen till 284 kronor.

... och här är förändringar som innebär höjda skatter eller sänkta avdrag:

1 **Avdragsrätt för pensionssparande begränsas.** Det är privat pensionssparande som berörs och det fasta beloppet sänks från 12 000 till 1 800 kronor per år.

2 Höjd skatt på tobak. Punktskatten höjs med 12 procent på snus och 6 procent för övrig tobak.

3 Höjd skatt på alkohol. Spritskatten höjs med 1 procent medan skatten på vin, öl och övriga alkoholhaltiga drycker höjs med 9 procent.

4 Höjd fordonsskatt. Skatten höjs för ett flertal bilar, lätta bussar och lätta lastbilar i det koldioxidbaserade systemet. Utsläppsnivån för när koldioxidbeloppet börjar tas ut sänks från 117 till 111 gram per kilometer. Därtill höjs själva beloppet från 20 till 22 kronor. För fordon som kan drivas på etanol eller gas höjs koldioxidbeloppet från 10 till 11 kronor. Bränslefaktorn som används för att beräkna skatten för dieselbilar höjs också, liksom den viktbaserade fordonsskatten som höjs med cirka 11 procent för dieseldrivna lätta fordon och cirka 14 procent för övriga lätta fordon.

Erik Olsson erik.olsson@dn.se “

DN 24 dec 2014:

”En tandborste uppskattas mest”

“Eva Nordenstam von Delwig är informationsansvarig på Läkarmissionen, som har fått in drygt 33 000 julklappar, som ska delas ut till barn på skolor, sjukhus och barnhem i Rumänien, Ukraina, Moldavien och Georgien. Det är en ökning med nästan 12 procent sedan i fjol.

1 Vad beror den här ökningen på?
– Jag vet inte. Det kanske har varit så många negativa saker som har hänt i höst – ebola, valstrul här hemma samt stora konflikter i Ukraina och Syrien – att människor vill fokusera på något mer konkret. Det ligger ganska stor möda och kärlek bakom julklapparna, och de innebär en annan ansträngning än att ge pengar.

2 Varför delas julklapparna ut i just de här länderna?
– Därför att vi har samarbetspartner i form av olika organisationer i de här länderna som ser till att julklapparna distribueras.

3 Vad brukar vara mest uppskattat?
– Alla paket ska innehålla tandborste och tandkräm. Tandborsten är också det som uppskattas mest, men det ska vara en borste med något extra, till exempel med Bamse eller en krokodil på. En annan sak som är väldigt uppskattad är den personliga hälsningen från svenska barn. Barnen som får julklapparna blir förvånade över att andra barn har tänkt på dem.
Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

DN 24 dec 2014:

“Saknaden går inte över

Resor, motion och salsadans. Sanna Barrljung gör sitt bästa för att hitta glädje i livet efter att sönerna Max och Martin, 17 och 19 år gamla, gick bort i tsunamin för tio år sedan. Men saknaden och sorgen försvinner aldrig.

De blåturkosa vågorna sköljer in över den långa breda stranden i Khao Lak. Stämningen är fridfull och det är gott om plats för strosande semesterfirare. Som ett paradis.

Sanna Barrljung och hennes man Göran Hallander förälskade sig i Khao Laks stränder när de var där 2003. När de året därpå bestämde sig för att åka tillbaka fick de med sig Sanna Barrljungs två tonårssöner. Det här kanske blir sista -resan de följer med oss, tänkte de, -killarna var ju på väg ut i vuxenlivet. De fick rätt på ett fruktansvärt sätt.

”Det borde varit jag, de var i sina bästa år”, sade Sanna Barrljung när jag träffade henne första gången vid stadshuset i Phuket bara några dagar efter att flodvågen svepte in på annandagen 2004. Då var hon förundrad över hur kroppen kunde fungera, att hon stod upp och andades, trots det som hade hänt. Nu har det gått tio år och det har varit en kämpig tid med djupa svackor. Det som hände går aldrig att radera.

– En del säger att tio år skulle vara ett märkesår, att det skulle börja lätta. Men nej, Max och Martin är lika döda nu som då.

Vi sitter nära platsen där det skedde, snett till vänster ligger korallreven där Martin och Max snorklade när flodvågen obarmhärtigt

dundrade in. Hit har de återvänt varje år, förutom i fjol när de åkte på resa till Sydamerika.

Det känns lite som att komma hem. Här träffar de tsunamigänget, andra som också förlorade nära och kära. De är de enda som verkligen förstår vad de går igenom. Men vardagen kan vara svår.

– Mitt stora dilemma har varit att hitta livslusten, att förstå varför jag ska vara kvar på den här jorden, säger Sanna Barrljung.

Till att börja med hade hon tänkt att hon bara skulle leva till ettårsdagen, sedan skulle hon ta livet av sig. När hon kom på att hon kunde ta livet av sig vilket datum som helst, översköljdes hon av ett lugn.

– Jag bestämde datum och berättade det för Göran som skulle åka bort den helgen. Då sa han att han förstås inte åker någonstans.

En gång därefter gick hon till verket och svalde en stor mängd piller, men Göran upptäckte det i tid.

Efter det följde psykologbesök. Sanna har fått EMDR-behandling, en trauma-behandling där patienten får berätta om händelsen samtidigt som ögonen ska följa terapeutens fingrar. Hon har också fått ECB-behandling, en form av elchocker.

När hon blev utskriven lovade hon psykologen att hon inte ska försöka ta livet av sig igen.

– Och jag är sådan som tycker att ett löfte är ett löfte. Så nu lovar jag att inte göra det innan Göran dör.

Hon har färgat håret blont sedan vi träffades sist. Hon har hittat strategier för att hantera sorgen. Mycket går ut på att hålla sig aktiv, med resor eller motion. Huset i Hudiksvall är sålt för att ge mer pengar över till resor. De har varit i Afrika och Japan, dansat salsa på Kuba och vandrat i Anderna. Snart väntar Indien.

De verkar ha roligt när de pratar om sina resor.

– Det har vi. Men känslan av att något är amputerat, som finns där men aldrig kommer tillbaka, försvinner aldrig.

När vi pratar har Sanna Barrljung nära till både skratt och sorg. På vardera sidan om henne sitter maken Göran och pojkarnas pappa, Thomas Pajuste; Sanna och hennes gubbar, som tsunamigänget kallar dem.

De har kommit varandra närmare efter flodvågen. Alla tre är goda vänner, de umgås och reser tillsammans. Men det är Thomas hon är närmast i sorgen.

– Först var jag så arg på Göran, han hade ju allt kvar, barn, barnbarn och fru.

Egentligen skulle den här artikeln handla om hopp bland dem som miste sina nära i tsunamin. Känner de hopp?

Sanna Barrljung konstaterar att de har det bra jämfört med många andra i världen.

– Det är inte ett liv vi har valt. Vi gör vad vi kan av det.

Vid ett barrträd har de och några andra anhöriga skapat en minneslund. De har smyckat trädet med snäckor, de sätter dit färska blommor och tänder rökelser. Ramarna på bilderna av Max och Martin är smyckade med hjärtan och alla tre berättar kärleksfullt anekdoter om pojkarna. Om hur Max alltid var försenad, om Martin som ville bli läkare. Hit går de på morgonen den 26 december, för att ha sin egen - ceremoni, före den större där Sanna ska läsa en dikt.

De har hittat strategier att leva med det som hänt.

– Men ingen får säga att vi ska lära oss något av det här, eller att allt har en mening. Jag ser ingen mening alls med det som har hänt. För oss läker inte tiden alla sår. Men man blir bättre på att hantera sorgen, man lär sig leva med den, säger Sanna.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Fakta. Minnesceremonier

Julhelgen 2004 beräknas runt 30 000 svenskar ha befunnit sig i Thailand. Tsunamierna slog först in över ön Phuket, sedan över Phi Phi-öarna och därpå Khao Lak.

Nära 500 av de svenska dödsoffren befann sig i eller vid Khao Lak, turistorten byggd bara någon meter över havsnivån. På annandag jul håller Sveriges ambassad en ceremoni på stranden till minne av katastrofens offer. Företrädare för regeringen och svenska kyrkan kommer att finnas på plats.

I Sverige uppmärksammas årsdagen med en nationell minnesgudstjänst i Uppsala domkyrka ledd av ärkebiskop Antje Jackelén. Guds-tjänsten sänds direkt i SVT. Kungafamiljen och statsminister - Stefan Löfven när-varar.

Även i Katarina kyrka i Stockholm anordnas en minneshögtid, liksom i Limhamns kyrka i Malmö och i Sofia Albertina kyrka i Landskrona.

Tt “

DN 24 dec 2014:

“USA förnekar nätattack

Washington. Spänningarna mellan USA och Nordkorea stiger, men det är inte bevisat att USA låg bakom internetkraschen i Nordkorea i måndags. Filmbolaget Sony bestämde på tisdagen att komedin ”The Interview” ska visas och häver stoppet efter den omfattande cyberattacken i förra veckan.

Analys

Vad orsakade internethaveriet i Nordkorea? Efter att i helgen ha fungerat allt sämre bröts de nordkoreanska internetförbindelserna fullständigt under närmare tio timmar i måndags. USA har inte kommenterat en eventuell inblandning, men efter den senaste veckans märkliga händelser riktades misstankarna naturligt mot USA.

President Barack Obama, som försöker ha julsemester på Hawaii, sade i en intervju att USA kommer att svara ”proportionerligt” på de hackerattacker som filmproduktionsbolaget Sony Pictures har utsatts för och som USA anklagar Nordkorea för att ligga bakom. FBI säger sig ha bevis för angreppen, men beskyllningarna avvisas av Nordkorea.

Internetkraschen i måndags kan ha flera orsaker. Den kan härröra ur ett mekaniskt fel eller vara resultatet av en medveten överbelastning, där ett stort antal personer (eller datorer) använder kapaciteten tills den brister. Det kan ha styrts från USA. En överbelastningsaktion är lättare att iscensätta på kort varsel än en mer sofistikerad cyber-attack. Haveriet kan också härröra från Kina, varigenom nästan all

nordkoreansk internettrafik går – eller vara iscensatt från Nordkorea självt, vilket inte är så otroligt som det låter. Internetförbindelserna i landet är få och hårt kontrollerade, och endast en liten elit har tillgång till fri surf. Regimen är sannolikt föga intresserad av att sprida kunskap om den senaste tidens uppmärksamhet, som ytterst grundar sig i målet för hot och hacker-attacker – den Sonyproducerade komedin ”The interview”. Filmen handlar om ett fiktivt mord på Nordkoreas president Kim Jong Un.

Obama har sagt sig ha förståelse för rädslan hos Sony och hos filmdistributörer att stoppa premiären. Men på tisdagen bestämde sig bolaget för att ändå premiärvisa filmen på juldagen som planerat.

Det finns inga bevis för att USA låg bakom måndagens internet-haveri. Den förre FN-ambassadören Bill Richardson sa till CNN att nedstängningen tycktes vara alltför klen för att vara ett troligt amerikanskt svar på Nord-koreas angrepp. Alldeles lätt att hitta effektiva sätt att ge igen mot Nordkorea är det dock inte; landet är extremt isolerat och redan i dag utsatt för hårda sanktioner. På samma sätt vore det i praktiken verkningslöst för USA att återinföra Nordkorea på listan över terrorländer. Obama har dock genom att undvika att kalla attackerna för krigföring velat dämpa tonläget.

Men fler vill reda ut Nordkoreas nätsabotage, och Sydkorea har bett USA om hjälp att spåra hacker-attacker mot sin kärnkraft.

Efter påtryckningar från USA har Nordkorea också fått förnyad uppmärksamhet i FN, där säkerhets-rådet i måndags för första gången tog upp landets omfattande kränkningar mot mänskliga rättigheter, något som tidigare har hindrats av Kina.

Flera av säkerhetsrådets medlemmar stöder nu ett förslag om att ställa Nordkorea till svars inför den internationella brottmålsdomstolen för övergreppen, även USA (som dock självt inte undertecknat den konvention som ligger till grund för domstolen). Men det är dock en lång väg kvar innan den nordkoreanska regimen kan kallas till förhör.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se

Fakta.

Uppmärksammad attack mot Iran

Cyberkrig är en allt vanligare form av allvarliga attacker mellan länder och attacker mot datasystem och internetfunktioner kan slå ut centrala samhällsfunktioner. Flertalet länder bevakar misstänkt datatrafik och försvarar sig mot angrepp.

Den kanske mest omfattande och sofistikerade dataattacken genomfördes 2010 mot Irans kärnenergicentrifuger. USA anses ligga bakom den men har aldrig officiellt erkänt sin inblandning i cyberangreppet.

Den hårda diktaturen Nordkorea, som är underutvecklad på flertalet områden, antas ha en anmärkningsvärd datakapacitet. Sydkorea har upprepade gånger anklagat Nord-korea för attacker. “

DN 24 dec 2014:

“Ungdomarna struntade i presidentvalet

40 procent av Tunisiens befolkning på elva miljoner invånare är under 25 år. Detta unga land ska nu styras av en president som löper stor risk att dö av ålderdomssvaghet under sin femåriga ämbetsperiod.

Den 88-årige Beiji Caid Essebsi fick 55,7 procent av rösterna i helgens presidentval, jämfört med 44,3 procent för den sittande presidenten Marcef Marzouki. De internationella observatörerna som var på plats konstaterar att valet gick rätt och rättvist till.

Men många uttryckte också oro över det ljumma intresset från Tunisiens unga att delta i valet. Enligt Elyas Guermazi, en aktivist som arbetar för att förmå unga att rösta, var deltagandet bland förstagångsväljarna så lågt som 5 procent. Och den belgiske valobservatören Zakia Khattabi uppmanar politikerna att engagera de unga:

– Det är absolut nödvändigt om vägen till en stabil demokrati ska fortsätta, säger hon till nyhetssajten Tunisia Live.

När Tunisien genomförde sin ”jasminrevolution” i januari 2011, den folkliga revolt som tvingade envåldshärskaren Zine Abdine Ben Ali att avgå, var det ungdomarna som var den drivande kraften. Varför har de ”unga arga” gett politiken på båten? DN lät frågan gå vidare till Brahim Rouabah, samhällsforskare vid American Institute for Maghreb Studies i Tunis:

– Många är besvikna över den långamma förändringstakten och över att många av de gamla strukturerna förblir oreformerade, som poliskåren och säkerhetstjänsten. Dessutom är ungdomsarbetslösheten väldigt hög, konstaterar Rouabah, som tror att de ungas motvilja att rösta snarare beror på apati än på en medveten valbojkott.

– Om det fanns politiska alternativ för de unga skulle de nog bli mer aktiva, säger Rouabah.

I sitt första framträdande efter valtriumfen lovade Essebsi att bli ”en president för all tunisier”. Men redan samma kväll som hans valseger utlystes förekom sammanstötningar mellan polis och unga demonstranter i södra Tunisien.

– Eftersom Essebsi även leder det parti (det sekulära Nida Tounes) som dominerar parlamentet, har han ett stort ansvar att inte bli för maktfullkomlig nu, säger Rouabah.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 24 dec 2014:

“Skypegrundaren vill se mer stöd till unga entreprenörer

Pengar till nya lovande företag riskerar att inte nå fram, trots att kapitalet finns. Anledningen är att de svenska reglerna är för fyrkantiga, anser Skypegrundarnen Niklas Zennström. Han tror att politikerna kan stötta unga entreprenörer på ett bättre sätt.

Kapital är en bristvara för många av de svenska nystartade företagen inom IT-sektorn. Skypegrundaren och IT-investeraren Niklas Zennström anser att politikerna kan göra mer.

– Det borde bli mer risktagande från statens sida när det gäller att stötta IT-entreprenörer redan när deras idéer befinner sig i sin linda, anser han.

– Det handlar inte om att bli mer våghalsig men politikerna, kanske framför allt statens tjänstemän, borde vara med och satsa när pengarna verkligen behövs. Nu kommer man in när allt har börjat rulla i gång.

Han anser att reglerna som tjänste-männen har att förhålla sig till är för fyrkantiga i dag och därmed utgör de också ett hinder.

Nyligen genomförde Niklas Zennström för fjärde gången tävlingen Green Mentorship Award där han stöttar svenska miljöentreprenörer. Ett par av årets vinnare är Sofie Allert, 24 år, och Linnea Wikman, 27 år. Förutom en miljon kronor i projektstöd från statliga Vinnova får de också Niklas Zennström som personlig mentor under ett år.

När DN träffar Niklas Zennström på en restaurang i centrala Stockholm sitter han i ett första förberedande samtal med vinnarna.

Han hoppas mycket på deras idé då de arbetar med att försöka lösa ett av Sveriges mest akuta problem, övergödningen av Östersjön.

– Klimatproblemet är det största vi har att brottas med och mycket av lösningarna finns hos våra innovatörer och entreprenörer, säger han. Än så länge finns inget ”Skype” eller ”Spotify” inom miljöbranschen, men det kommer, tror han.

– Min roll för de unga som i dag satsar i sina första företag är att vara en förebild, hjälpa dem att tänka lite större och bidra med kontakter, säger Niklas Zennström.

Han konstaterar att miljöbolagen som regel är mer kapitalkrävande än IT-företag i samma utvecklingsfas. Många gånger måste miljöföretagen ägna sig åt omfattande laboratorietester för att sedan bekräfta att dessa fungerar i större skala.

Ett problem i dag, enligt Niklas Zennström, är det mycket låga oljepriset. Blir det långvarigt riskerar det att försena satsning på förnybara energislag, befarar han.

– Det är svårt att ändra beteenden och förnybar energi upplevs ofta som dyrt att utveckla, även om så inte är fallet längre.

En konservativ sektor när det gäller miljöfrågor är byggbranschen.

– De jobbar med beprövade metoder och vill inte ta risker. De har en kortsiktig syn på byggets ekonomi, men inser inte de långsiktiga vinster som följer om man tar till andra miljösmarta lösningar, säger han.

Kiruna som står inför en omfattande flytt av staden ser Niklas Zennström som ett unikt tillfälle att bygga en ny, klimatsmart och miljöanpassad stad i Sverige redan från början.

– I Kina och på andra ställen i Asien byggs redan nya städer med den utgångspunkten, säger han.

Skype blev en utmanare till de traditionella telefonbolagen och Google är ett hot mot medieindustrin. Ser du andra branscher som bör se upp?

– Utbildning och hälsosektorerna är väldigt spännande områden där det kommer att hända väldigt mycket framöver, säger Niklas Zennström.

Inom utbildningen har man redan kommit långt. Med hjälp av en smart telefon eller läsplatta går det i dag till exempel att följa föreläsningar från vilket universitet som helst på klotet.

– En annan sak är att tekniskt anpassa övningshäften där dina och andras svar visar hur man tar till sig undervisning. Med teknikens hjälp går det både att ändra på sättet att undervisa och visa vad man behöver träna mer på.

Niklas Zennström blev nyligen invald i Swedish Start up Hall of Fame inom Start up-huben SUP46 i Stockholm som DN skildrat i tidigare artiklar. SUP 46 är ett Silicon Valley i miniatyr, men Zennström tror att Stockholm inom några år passerar Silicon Valley med att ta fram miljardbolag. Förutom redan kända Skype, Spotify, Klarna och Minecraft ser han flera intressanta bolag som kan bli något stort framöver.

– Fortfarande saknar vi det riktiga självförtroendet i Sverige och vi tänker oftast i för liten skala.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se

Fakta.

Pristagare i Green mentorship award

Niklas Mårten Zennström

Född: 16 februari 1966, Järfälla, uppvuxen i Uppsala.

Utbildning: Civilingenjör och civilekonom, examen vid Uppsala universitet.

Karriär: Arbetat inom Stenbeck-sfären, Tele 2.

Skapat: Skype, Kazaa och Joost.

Bolag: Är vd i sitt investeringsbolag Atomico som investerar i relativt nystartade företag inom IT-sektorn.

Engagemang: Stödjer tillsammans med hustrun Cathrine verksamhet inom klimatforskning, mänskliga rättigheter och entreprenörskap genom Philanthropies. Niklas Zennström arbetar också för att bekämpa klimatförändringar och förbättra tillståndet i Östersjön.

Uppdrag: H & M-styrelseledamot, valdes i november i år in i SUP46s Swedish Start up Hall of Fame.

Förmögenhet: Tio miljarder kronor.

Källa: Veckans Affärer

Övriga vinnare, utöver Sofie Allerts och Linnea Wikmans bolag Swedish Algae Factory är före-tagen Bioptech, Watty och Playback Energy.

Utöver Vinnova är Cleantech Inn, Venture Cup, Serendipity Innovations partner till priset.”

DN 24 dec 2014:

“Närvaro lindrar smärtan

Vi låtsas inte om det. Vi försöker låta bli att tänka på det. Fast innerst inne vet vi att vi alla i någon mening är alldeles ensamma. Det finns ingen som kan förstå precis hur vi känner. ”När livet rullar på är det inte särskilt störande. Men när man hamnar i kris, blir känslan påtaglig och plågsam, säger Peter Strang.

Man kan sitta i ett rum fyllt med vänner som pratar och har trevligt, och samtidigt känna sig totalt ensam. Ibland vet man inte varför. Känslan bara finns där. Ibland är det något svårt i ens liv som gör att man upplever sig utanför. Något man inte vill berätta om, eller något som inte är hemligt men som de andra inte kan dela hur välvilliga de än är. Trots att man är med är man avskild.

Det finns olika typer av ensamhet. Upplevelsen av att innerst inne vara ensam, även om man har nära och kära, brukar kallas för existentiell ensamhet.

Peter Strang, som är cancerläkare och professor i palliativ medicin, har ofta sett hur den ensamheten plågar patienter som fått ett besked om en allvarlig, obotlig sjukdom. När han bestämde sig för att skriva en bok om ensamhet var det där han började.

– Men jag kände snabbt hur stort och spännande ämnet är. Det här med tillhörighet, gemenskap och ensamhet är grundläggande frågor för människan. De har spelat stor roll under vår evolutionära utveckling, det och mycket annat ville jag skriva om.

Bokens huvudtitel är ”Att höra till” och det är viktigt. För att höra till betyder inte nödvändigtvis att man har ett stort socialt umgänge. Människor är olika, understryker Peter Strang i boken. Vissa vill för det mesta umgås och vara bland and-ra människor, andra är gärna för sig själva större delen av tiden. En del har god social förmåga och får lätt kontakt med andra, andra har det svårare. Det gemensamma är behovet av att på något vis höra till.

– Det handlar om att ha en plats i ett sammanhang, något jag tror är underskattat, säger Peter Strang.

I boken tar han upp hur tillhörighet och gemenskap haft ett överlevnadsvärde för människan. Under en lång period av vår utveckling var det bokstavligen livsfarligt att inte höra till en grupp. Det var nödvändigt för att man skulle tillförsäkras föda och värme, och som skydd mot allehanda faror som rovdjur.

I dag ser samhället annorlunda ut, men våra gener är desamma. Därifrån har vi vårt behov av tillhörighet och vår starka rädsla för att motas bort, stötas ut från gruppen.

– Smärtan i den ofrivilliga ensamheten har varit en varningssignal som har tjänat oss väl, den har fyllt en funktion, säger Peter Strang. Men den kan också vara en börda, en plåga för många människor.

Det nya samhället har gett oss nya möjligheter till tillhörighet, i den virtuella världen.

– Det är en stor fördel med nätet. Man har chans att hålla kontakt med många, på ett sätt som man kanske inte hinner med i vardagen. Man kan också få kontakt med personer som man delar intresse med, eller som man känner sig lik. Och för dem som har svårt med social interaktion kan det vara lättare på nätet.

Internet är en bonus när det gäller tillhörighet, menar Peter Strang. Men fysisk närhet och beröring, blickkontakt och dofter har förstås en viktig roll. När någon är förtvivlad och ledsen känns det naturligt för många av oss att ta till fysisk kontakt, hålla handen, klappa, krama. Forskning har visat att kroppskontakt faktiskt dämpar fysisk smärta,

säger Peter Strang. Och det finns också studier som visar att en annan persons blotta närvaro tillfälligt kan minska smärta.

– Det har vi använt oss av även i vården. Vi har spontant gjort rätt utan att veta om det. Nu har man sett att smärttröskeln i hjärnan påverkas. Till och med att titta på en bild av någon man tycker om, som en partner, kan medföra att man har mindre ont, visar nya hjärn-studier.

Dödsångest är kanske en metafor för ensamhet, tänker Peter Strang. Den existentiella ensamheten aktiveras när man inser att man till sist måste klara sig själv, och då behöver man en ny gemenskap. Hos människor som närmar sig döden kommer ofta tankar på dem som har ”gått före”, säger han.

– Det finns döende patienter som ”ser” sina döda anhöriga fast de är helt klara i huvudet på andra sätt. En del gör det i ”syner”, andra i drömmarna. De beskriver det som något positivt och jättetröstande, inte som något skrämmande. Jag tror att det handlar om behovet av gemenskap, de söker i tankarna efter sina nära som varit med om samma sak.

Alla har vi den existentiella ensamheten under ytan, menar han.

– Fast vi vill inte kännas vid den. Vi är duktiga på att skjuta bort den. Men den finns där ständigt, och hinnan är tunn. När vi hamnar i kris blottas den.

– Den som har haft det svårt säger ”ingen människa i världen vet hur det har varit för mig”. I det finns lidandet.

Den existentiella ensamheten är ett ofrånkomligt livsvillkor som alla delar. Men den går att lindra. Exempelvis genom att, när man har det svårt, möta andra i samma situation – något som många beskriver som det mest tröstande. Olika former av stödgrupper, där man möter andra ”i verkligheten” eller på nätet, betyder mycket.

Att ha en partner, familj och vänner kan göra den existentiella ensamheten mer uthärdlig. Men det kan inte ta bort den. Förväntningarna på speciellt parrelationen kan vara stora – man letar efter någon som ska ”rädda en” från denna ensamhet.

– Det kan ibland leda till att man hela tiden söker efter sin räddare, man byter kanske partner för att man vill hitta den som man kan dela allt med, som ska fylla allt. Men det går inte. Relationer är väldigt viktiga för de flesta, men vi behöver också mål och mening i livet – det är ett annat av våra stora livsvillkor, säger Peter Strang.

Malin Nordgren malin.nordgren@dn.se

Fakta. Peter Strang

Ålder: 57 år.

Bor: Stockholm.

Gör: Cancerläkare och överläkare vid Stockholms sjukhem. Professor i palliativ medicin vid Karolinska institutet.

Aktuell: Med boken ”Att höra till. Om ensamhet och gemenskap” (Natur och Kultur).

Fakta. Alternativ för gemenskap i jul

Julhelgen förknippas med gemenskap. För den som är ofrivilligt ensam och inte har släkt eller vänner att vara med kan det kännas särskilt tungt under storhelgerna. I slutet av 1960-talet började man ordna ”Alternativ jul”, från början framför allt som en protest mot kommersialiseringen. I dag finns alternativt julfirande på många håll, anordnat av bland andra Röda korset och Stadsmissionen. “

DN 24 dec 2014:

“Bister blick på skönheten. Mike Leigh gör komplext porträtt av älskad landskapsmålare

”Mr. Turner”
Manus och regi: Mike Leigh.
I rollerna: Timothy Spall, Dorothy Atkinson, Paul Jesson, Marion Bailey m fl. Längd: 2 tim 30 min (från 7 år).

Räkna inte med att komma närmare människan i Mike Leighs film om den engelska landskapsmålaren William Turner. Som Timothy Spall gör honom är Turner (1775–1851) knappt mänsklig.

Han uttrycker sig mest i grymtningar och bistra blickar. Han har ett förhållande med sin hushållerska Hannah Danby (Dorothy Atkinson), men hon kan inte räkna med någon uppvaktning. När det gäller sex – vilket det gör ytterst sällan – är hans metod att grabba tag och sätta i gång.

Den grymtande Turner har fått en del stön till svar från kritiker som tyckt att Spalls entoniga tolkning blivit långtråkig. Vid film-festivalen i Cannes vann han dock pris som bästa manliga skådespelare.

Mike Leighs film vinner på sin envetenhet. Konstnären William Turner gnuggas in i oss.

I ”Mr. Turner” visar Leigh fram tavlor, landskap och människor men avhåller sig från att kommentera eller guida. Det blir en film om konstnärskapet som hantering. Turner och hans kollegor stövlar ut i det fria och försöker skörda -sol-glitter, vågkammar och stormar, som de sedan serverar på dukar och säljer – förhoppningsvis dyrt.

Det är relativt snålt med bilder på Turners verk. Konstnärsporträtt på film brukar innehålla någon sekvens där vi får se konstnären kämpa med en tavla. Efter bilder av svett och möda förevisas resul-tatet i en dröjande bild. En tavla ägnas särskild uppmärksamhet, ”Slavskeppet”. Den var inspirerad av en verklig händelse då en kapten på ett skepp med last av slavar -kastade döda och döende slavar överbord, eftersom försäkringen inte täckte slavar som dog på skeppet.

Konstkritikern John Ruskin (Joshua McGuire) får med överklassläspning tala om hur han njuter av tavlan; här blir Leigh väl grov i skildringen av klyftan mellan -arbetarklassonen Turner och -överklassbeundrarna. Detta är också ett av de tillfällen då Leigh kunde ha bjudit på lite mer guidning. Jag fick i efterskott läsa mig till att det var Ruskin som karikerades.

Fast att vara fåordig är också att säga något om Turner. Tydligen är förhållandevis lite känt om denna slutna person. Han levde länge med sin far (Paul Jesson) och hushållerskan, och ignorerade de döttrar han hade med Sarah Danby (Ruth Sheen), faster till hushållerskan Hannah.

I filmen rasar Sarah över hur likgiltig han är inför sina egna barn. Det separerade paret möts då en dotter dött. ”Jag beklagar er sorg”, säger Turner.

”Mr. Turner” är fotograferad av ständige Leigh-medarbetaren Dick Pope och mycket stilfull. Pope lyckas bemästra de praktfulla landskapen så att det inte blir en turistbroschyr. I den fagraste vy dyker den tjocka, mörkt klädda, surmulna Timothy Spall upp och förankrar skönheten. Han är som en plump i bilden där han står metodiskt skissande.

Vi får se 1800-talets England med en professionell bildmakares blick, som råvaran till det som ska bli -något vackert. Eller i alla fall kan vi inbilla oss det.

Mårten Blomkvist film@dn.se “

DN 24 dec 2014:

“Oersättliga kulturarv förstörs i striderna

Inbördesstriderna i Syrien och Irak har inte bara orsakat en humanitär katastrof. Förstörelsen av regionens kulturarv är värre än man tidigare trott, visar en ny FN-rapport. Unescos general-direktör talar om ”kulturell rensning”.

Närmare 300 platser och byggnader klassade som kulturarv har skövlats i Syriens inbördeskrig. Det visar en kartläggning som FN:s forsknings- och utbildningsråd Unitar presenterade på tisdagen.

Syrien har genomkorsats av kulturer från tre kontinenter under de senaste hundra tusen åren. Här finns några av världens mest betydelsefulla fynd från tidiga högkulturer. Men det pågående inbördeskriget har drabbat inte bara Syriens befolkning i form av massdöd och tiotals miljoner flyktingar. Landets oersättliga kulturarv har också bombats, bränts och raserats, i vissa fall bortom all räddning, visar Unitars kartläggning.

Striderna i Syrien har tidigare gjort det svårt att bedöma hur illa det är ställt med fornskatterna. Unitar har gått systematiskt till väga och gjort en omfattande studie med hjälp av satellitbilder. Resultatet är nedslående. Den unika korsriddarborgen Krak de Chevaliers är svårt sargad. Även den antika staden Palmyra har drabbats av omfattande förstörelse, liksom den tusenåriga marknaden i Aleppo, som finns med på FN:s lista över världsarv som måste skyddas. Frontlinjen i den delade staden Aleppo skär rätt igenom de gamla marknadsplatserna.

– Flera av soukerna (marknadskvarteren) är helt ödelagda. Det återstår bara förbrända ruinhögar. Andra är delvis förstörda. Vi pratar om handelsplatser som är mer än tusen år gamla. Jag förstår inte hur de ska kunna byggas upp igen, säger till DN (via Skype) Ahmed Masri, en ung arkeolog som jobbar ideellt med att försöka skydda de historiska platserna för attacker.

– Men ofta är det en omöjlig uppgift. Vi kan inget göra mot missiler och bombflyg, säger Ahmed Masri.

Syriens grannland Irak har också drabbats av förstörelsevågen av historiska arv och platser. Och i Irak handlar det mer om medveten plundring än om sidoskador efter inbördesstrider. Terrororganisationen Islamiska staten (IS) vandaliserar kulturarv som en del av krigföringen. Den extrema form av islam som IS förespråkar innebär att alla andra religioner och trosriktningar ska elimineras, och de slår ned på vad de kallar ”avgudadyrkan”.

När IS styrkor intog Mosul sprängde de monumentet där den gammeltestamentlige profeten Jona sägs ligga begravd. Men förstörelsen drabbar inte bara kristna gravar och monument, utan också shiitiska tempel och sufiska moskéer.

– Vandaliseringen av kulturarv i Irak och Syrien saknar motstycke i historien, säger FN-organet Unescos generaldirektör Irina Bokova som nyligen besökte Iraks huvudstad Bagdad för att orientera sig om läget och för att väcka opinion mot den pågående skövlingen.

– Det finns ingen tid att förlora. Dessa extremister försöker sudda ut vårt medvetande och vårt kollektiva minne. Det handlar om kulturell rensning i samma betydelse som etnisk rensning, säger Bokova.

Det är också belagt att Islamiska staten via mellanhänder säljer ovärderliga fornfynd på den internationella svarta marknaden. Bland annat har en assyrisk kungagrav från 800-talet före Kristus, belägen i Irak, plundrats på stentavlor. Föremålen kunde senare spåras av Interpol till Europa, rapporterar den allarabiska tidningen al-Akhbar.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 24 dec 2014:

“Allt fler får vård i det egna hemmet

I november vårdades 1 880 svårt sjuka patienter i Stockholms län i sina hem i stället för på sjukhus. Det är en kraftig ökning sedan vårdvalet -infördes – och de allra flesta patienter är nöjda.

– För att klara en ökad och äldre befolkning, som lever längre med dödliga och kroniska sjukdomar, och med färre vårdplatser på sjukhus, så måtte vi hitta alternativa lösningar, säger Fredrik Sandlund som är verksamhetschef för landstingsdrivna ASiH (avancerad sjukvård i hemmet) Stockholm södra.

Många av dem som får ASiH hade annars behövt vårdas på akutsjukhus.

– För kroniskt sjuka med stort vårdbehov är det en väldigt bra vårdform, de får vara hemma fast de är svårt sjuka. Det kan vara patienter som har till exempel avancerad hjärtsvikt eller terminal cancer, säger Anna Nergårdh, chefläkare i Stockholms läns landsting.

Även personer med kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL), och äldre multisjuka är vanliga patientgrupper inom ASiH. Kring patienten finns ett team, utformat efter varje individs behov. Teamet kan bestå av exempelvis läkare, sjuksköterska, sjukgymnast, arbetsterapeut och kurator.

– Själva sjukdomstillståndet måste vara förhållandevis stabilt, patienten ska inte behöva åka på röntgen och andra undersökningar ofta, säger Fredrik Sandlund.

Av de 350 patienter som är anslutna till ASiH Södra Stockholm skulle en del annars behöva åka ofta till akutsjukhus, eller ligga inne i perioder.

– Vi kan ta hand om akuta situationer och vi är tillgängliga dygnet runt med läkare och sjuksköterskor, säger Fredrik Sandlund.

De patientenkäter som gjorts visar att nio av tio vårdade har ett stort förtroende för personalen som vårdar dem i hemmet. Förtroendet är lika högt hos närstående. Patienterna svarar i stort sett samstämmigt att de kan få omedelbar kontakt och hjälp.

– Avancerad hemsjukvård är väldigt uppskattat, patienterna och närstående är nöjda och tillgängligheten dygnet runt av samma vårdgivare värderas högt, säger Fredrik Sandlund.

Det beror på, menar han, att det är ett begränsat antal personer som rör sig runt patienten – och att de har ett telefonnummer de kan ringa dygnet runt.

– Det skapar en väldig trygghet, säger Fredrik Sandlund.

Kan ni växa och ta emot ännu fler?

– Det tror vi och det vill vi, det gäller bara att ha tillräckligt kompetenta medarbetare och att våra enheter inte blir för stora, säger Fredrik Sandlund.

Anna Nergårdh påpekar att när vårdvalet infördes i januari 2013 tillkom fler utförare.

– Vi ser hur det kan växa ytterligare. Avancerad sjukvård i hemmet har kommit för att stanna, säger hon.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta.

Antal personer -inskrivna i systemet för avancerad hemsjukvård:

Januari 2014: 1 571.

November 2014: 1 180.

En ökning som motsvarar 20 procent. “

DN 24 dec 2014:

“Kommunen erbjuder tiggare husvagnsboende under julen

Sundbyberg hyr in husvagnar till hemlösa tiggare. – Det är svinkallt och det känns som en given insats. Vi löser problemet över jul och nyår och tar konsekvenserna sedan, säger kommunalrådet Jonas Nygren (S).

Det tiotal tiggare som har sovit i en gångtunnel i centrala Sundbyberg slipper tillbringa nätterna utomhus över helgerna.

– I en liten kommun som vår har vi snabbt ganska bra koll på vilka som rör sig på gatorna. Nu ser vi, tillsammans med kyrkor och näringsidkare, till att de får tak över huvudet och tillgång till toalett och dusch, säger Jonas Nygren.

Ni är inte oroade för att husvagnarna ska dra fler hemlösa till Sundbyberg?

– Det är en rent mänsklig insats. Nu är det svinkallt och de finns där. De är dåligt klädda och de far illa. Det vore fruktansvärt om någon skulle bli skadad eller stryka med i kylan, säger Jonas Nygren.

Kommunpolitikerna har, enligt honom, diskuterat situationen fram och tillbaka under lång tid.

– Det finns en form av hopplöshet hos många: ”kan vi göra så här? är det kommunens ansvar?”. Men om husvagnarna får en snöbollseffekt och fler hemlösa letar sig till Sundbyberg får vi ta det då, säger Jonas Nygren.

Det handlar om en tillfällig lösning, tre husvagnar med ett tiotal sovplatser. De ska stå på en camping där Sundbyberg tidigare har löst tillfällig hemlöshet.

Kommunen samarbetar bland annat med Centrumkyrkan, som har öppen jul där alla är välkomna, och Hemköp som donerar överbliven men inte uttjänt mat.

– Kostnaden för kommunen är marginell, vi betalar några tusenlappar i månaden, säger Jonas Nygren.

I Stockholms stad har antalet fattiga EU-medborgare fördubblats det senaste året.

I januari väntas politikerna fatta beslut om att utöka platserna på Vinternatt till 130 stycken, att ordna en evakueringslokal att användas vid extrem kyla och för personer som avhysts från tillfälliga boplatser, att ytterligare 5,3 miljoner kronor ska avsättas till arbetet med fattiga EU-medborgare och att ett förslag med Sommarnattsplatser ska tas fram.

– Det finns mycket kvar att göra men det känns bra att vi är överens i den nya majoriteten om att verkligen försöka titta på alla möjliga lösningar. Genom de insatser vi gör nu kan vi lindra den akuta nöden samtidigt som vi fortsätter arbetet med den långsiktiga strategin, säger socialborgarrådet Åsa Lindhagen (MP).

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

25 december 2014:

DN 25 dec 2014:

“Förmedling med förhinder

Socialdemokraterna ville ge Arbetsförmedlingen en större påse pengar och ett slimmat beting. Det ena gick i stöpet när bud-geten röstades ned, men i veckan kunde arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) trösta sig med en julstädning i direktiven. ”Avreglering”, var ordet ministern använde i Ekot.

När Johansson rensat färdigt blev instruktionen till Arbetsförmed-lingen en tredjedel så lång som under förra regeringen. Detaljregle-ringen sägs minska. Mindre klåfingrighet från rege-ringen ger mer tid till myndighetens kärnuppgift, hoppas ministern.

Varför har ingen tänkt på det innan? Arbetsförmedlingen ska ju, precis som det låter på namnet, förmedla arbete och på det har myndigheten sakteligen blivit sämre. En förklaring är att tjänste-männen drunknar i andra uppgifter.

Alliansen öste på. Under sin tid vid makten införde partierna en större kontrollapparat. Fler funktioner flyttade samtidigt till myndigheten, till exempel när alliansregeringen försökte foga ihop integrationspolitiken med arbetsmarknaden.

Förhoppningen var att Arbetsförmedlingen skulle kunna användas för att komma åt det samhällsproblem som de fyra borgerliga partierna gjorde till sitt projekt att lösa: utanförskapet.

Arbetslinjen krävde mer av Arbetsförmedlingen. Den grupp som befann sig på längst avstånd från ett jobb skulle prioriteras. Det är denna idé som Ylva Johansson städar bort.

Utanförskapet minskade visser-ligen med Alliansens politik, men just Arbetsförmedlingens bidrag lär inte ha varit det avgörande. Alla reformer där blev knappast braksuccéer. Att koncentrera insatserna till de mest utsatta fungerade dåligt, trots förstärkta resurser. Dokumentationsbördan blev i stället tyngre och klimatet på förmedlingskontoren tycktes ständigt bli sämre.

Därför är det inte alldeles fel att försöka ge arbetsförmedlarna mer tid till arbetsförmedling. Men problemet är äldre än Alliansens politik.

2006 pekade Riksrevisionen på stora brister i hela det system som rege-ringen Göran Persson hade rått om. Granskningen visade en negativ trend sedan 1990-talskrisen. Arbetsförmedlingen fungerade allt sämre i sin roll som matchare och informationsförmedlare.

Kontakterna med arbetsgivarna blev färre och förtroendet sjönk. Olika arbetsmarknadspolitiska program slukade en svällande budget. För varje krona som sköts till från regeringen tycktes effektiviteten sjunka.

Historien upprepar sig alltså. En pussel-bit i förklaringen finns i ekonomin. Och förändringarna på arbetsmarknaden kan inte trollas bort i ett regleringsbrev.

Till bilden hör att svensk ekonomi aldrig blev sig lik efter 90-talets kris. De arbetslösa har med tiden blivit fler. En större andel av dem räknas också som ”utsatta” i statistiken. Arbetsmarknaden har samtidigt ändrat karaktär och arbetsgivarna ställer andra, ofta högre krav.

Bemanningsbolag och rekryteringsföretag förändrar också förutsättningarna för en myndighet att hålla överblick. Arbetsförmedlingen är många myndigheter i en, vilket har varit en av poängerna. Systemet med länsarbetsnämnder och en arbetsmarknadsstyrelse bildade en gång kuggar i arbetsmarknadens maskineri. Svåra fall skulle varvas med de lätta och en enhetlig socialdemokratisk politik hållas samman.

Tiden lär ha sprungit ifrån denna filosofi. Skulle det fungera bättre om myndigheten styckades i mindre, mer specialiserade bitar? Såväl socialdemo-krater som moderater har lekt med tanken. Vilka funktioner går i så fall att bryta loss? Kan vissa ”avregleras” på riktigt? Kanske överlämnas åt fackens och arbetsgivarnas gemensamma organ?

Det är sådana frågor partierna borde besvara. De senaste regeringarnas erfarenheter med arbetsförmedlingen talar för större reformer. Det blir snabbt stökigt efter en julstädning.

Dn 25/12 2014 “

DN 25 dec 2014:

”Åsikter på sociala medier är inte den allmänna opinionen”

“Inte representativt. Inlägg i sociala medier används ofta för att ge en bild av den allmänna opinionen. I själva verket är det ofta de extrema åsiktsuttrycken som får mest spridning. Traditionella medier bör ta ett publicistiskt ansvar för att sociala medier inte blir en förlängning av sensationsjournalistiken, skriver fyra forskare.

Trots en växande medvetenhet om att sociala medier har sin egen logik och sina egna åsiktsstormar så används denna typ av lättillgängliga data ofta som en bild av den allmänna opinionen. Inte minst traditionella massmedier ger återkommande förenklade bilder av opinioner och stämningar utifrån sociala medier.

I ett pågående forskningsprojekt lett av Jonas Andersson Schwarz undersöker vi kritiskt delningslogiken i sociala medier och idén att sociala medier oreflekterat kan ses som representativa för allmänheten. Endast ytterst litet av det vi tänker och säger till vardags lämnar spår på nätet. Därtill menar vi att sociala medier innehåller flera källor till snedfördelning avseende vad som sprids och hur stor spridning enskilda inlägg får, samt att massmedia ofta hänvisar till sociala medier på ett missvisande sätt.

Ett tydligt exempel på dessa tendenser kan vi se i debatten kring tv-serien ”Pippi Långstrump”. När SVT i höstas meddelade att delar av barnprogrammet från 1969 som kan verka stötande klippts bort följde en intensiv massmediedebatt. Vi menar dock att nyheten kanske aldrig ens blivit en debatt om inte en liten minoritet röster på sociala medier som tydligt tog avstånd och motsatte sig redigeringen fått spridning.

Ett fåtal personer som är väldigt aktiva på sociala medier upprepar systematiskt en berättelse, och traditionella massmedier hakar på.

I vår studie undersöker vi delningsbeteenden bland annat genom att analysera så kallat retweetande, det vill säga användardriven återcirkulering av inlägg gjorda på mikrobloggen Twitter. Var femte svensk har erfarenhet av Twitter och tjänsten har stor betydelse för opinionsbildningen i landet.

Som ett led i studien analyserade vi alla inlägg på det svenskspråkiga Twitter som innehöll ordet ”Pippi” den 29 september. Den samlade räckvidden för de mest retweetade inläggen som uttryckte motstånd mot ingreppet i barnprogrammet var endast en sjättedel av de mest spridda inläggen som uttryckte stöd för att klippa i ”Pippi”.

Det är viktigt att notera att de här sifforna varken bör ses som representativa för svenska folket eller sociala medier som någon sorts helhet. Dock visar de att den sammanlagda spridningen på Twitter för de respektive ståndpunkterna i frågan skilde sig väldigt mycket. De som motsatte sig redigeringen hade långt mindre inflytande än de som förespråkade den.

Vi har tidigare observerat att ett litet fåtal användare tenderar att vara avsevärt mer aktiva än genomsnittet. Dessa användare retweetar flitigt inlägg som engagerar dem. Detta sker inte minst bland inlägg som cirkulerar under etiketten #svpol, och vi såg det även i Pippifrågan. Bland de tweets som motsatte sig redigeringen stod en grupp på endast tjugo användare för nästan en fjärdedel av den sammanlagda räckvidden. Det här är en liten grupp användare som programmatiskt retweetar mängder av inlägg. Räknas dessa bort sjunker den avståndstagande gruppens räckvidd till en åttondel. När vi gjorde samma övning för den motsatta sidan såg vi att effekten inte uppstod, de mest aktiva retweetarna stod här endast för 0,6 procent av den sammanlagda räckvidden.

Det är svårt att avgöra omfattningen av enskilda berättelser i samma ögonblick som de börjar spridas. Därtill finns en risk att twitteranvändare rycks med och tror att det de ser på Twitter är representativt – trots att de i själva verket följer en specifik kategori människor, som kan ha högst specifika individuella agendor. Inom somliga åsiktsgemenskaper tycks dessutom små grupper av högfrekventa twittrare bidra till att blåsa upp spridningen för den egna sidans argument och få det att verka som att en åsiktsströmning är större än vad den egentligen är.

Åskådare förleds att tro att en opinion satts i rörelse eller att ett ”drev” pågår, trots att det i själva verket kanske bara rör sig om ett fåtal uttalanden. I Pippifrågan var det vidare flera av landets mest inflytelserika twittrare som i sin egen kommunikation gjorde sig lustiga över utsagor gjorda av dem som motsatte sig redigeringen. På så vis riskerar dessa ”supertwittrare” att bidra till föreställningen att den motsatta sidan är större än vad den är.

Det bör vara ett tydligt publicistiskt ansvar att inte låta de sociala medierna bli en förlängning av sensationsjournalistiken. Sociala medier kan vara fantastiska källor till fördjupning och dialog, men i värsta fall utgör den Twitterdrivna opinionsbildningen en utveckling mot två extremer: Å ena sidan starkt partiska tyckare, nedsänkta i åsiktsbrunnar och ekokammare där användarnas egna världsbilder ständigt blir bekräftade. Å andra sidan, en tittarsiffre- och klickmaximerande grupp publicister som varje dag vill skapa Debatten med stort D. När sådana aktörer okritiskt ser Twitter som en värdemätare på ”vad som diskuteras just nu” finns risken att vi passerar ständigt nya lågvattenmärken för den sensationsdrivna offentligheten.

Vidare är vi kritiska till tendensen att hänvisa till ”sociala medier” i allmänhet. Olika nedslag i olika sociala medier innebär olika spelvillkor, olika arenor, olika incitament för användarna att delta, och i förlängningen olika resultat. När vi undersökte åsikterna som uttrycktes på tv-programmet SVT Debatts Facebooksida och i kvällstidningarnas webbenkäter såg vi helt olika fördelningar av åsikter i Pippifrågan, jämfört med Twitterflödet.

Den användaraktivitet redaktioner hänvisar till är dessutom ofta igångsatt av dessa redaktioner själva – som när SVT Debatt i Pippidebatten citerade inlägg som gjorts som direkta svar på frågor ställda av redaktionen på programmets egna Facebooksida, utan att i förväg tillfråga de som gjort inläggen. Ett problem är om opinioner uppfattas som alltför riggade – det kan ge mer extrema aktörer moraliskt frikort att själva manipulera bilden av opinionen.

Data från sociala medier är användbara – om man analyserar utifrån dataströmmarnas egna förutsättningar. Twitter är uppdelat i olika kluster, men det är bland annat möjligt att mäta hur snävt respektive brett ett twitterflöde är, för att lättare värdera det som källa. I en kommande rapport föreslår vi olika sätt att motverka de tendenser vi beskriver här.

Jonas Andersson Schwarz, Lektor Vid Institutionen För Kultur Och Lärande, Södertörns Högskola
Johan Hammarlund, M-Brain Magnus Kjellberg, Retriever
Stefan Di Grado, Retriever

Fakta. Om projektet

”Vad gör en politisk utsaga framgångsrik? Den användardrivna kommunikationens villkor” är ett pågående forskningsprojekt som studerar delningslogiker i sociala medier, för att fördjupa analysmetod och kritisk förståelse. Projektet stöds av Internetfonden, Riksbankens Jubileumsfond och de deltagande medieanalysföretagen. “

DN 25 dec 2014:

“Hemmet visar din identitet

En majoritet av svenskarna tycker att hemmet speglar deras identitet. Samtidigt har bostaden blivit allt viktigare som språngbräda i karriären. – Svenskarna försöker undvika områden som anses dra ned deras sociala anseende, säger Micael Nilsson på Boverket.

Sju av tio svenskar tycker att hemmet är en del av deras identitet och att det signalerar vilka de är. Kvinnor identifierar sig mer med sitt boende än män, enligt en ny TNS Sifo-mätning.

De flesta tycker i första hand att inredningsstilen skildrar bostadsinnehavaren. På andra plats hamnar bostadens geografiska placering.

En majoritet av det svenska folket tror även att andra bildar sig en uppfattning om ens person utifrån boendet. Här anses den geografiska placeringen vara avgörande.

Micael Nilsson, fil. dr och expert på bostadssociala frågor vid Boverket, tycker att undersökningen speglar den moderna forskningen på området. Han menar att det socialdemokratiska välfärdsprogrammet har lyckats bra med att bryta upp traditionella klasstillhörigheter, som har ersatts av ett individualistiskt samhälle där vi måste marknadsföra oss själva för att lyckas i arbetslivet. Bostaden har i större utsträckning blivit en markör för att stärka ens sociala anseende.

– Tidigare försökte människor till stor del efterlikna en klass, men nu ska vi tvärtom särskilja oss från olika grupper. Det gäller att signalera att man är framgångsrik. Individualismen är en konkurrensfördel, man blir tydlig med vem man är, säger han.

Samtidigt har bostadssegregationen ökat i takt med att de ekonomiska skillnaderna ökat. På 1970-talet var klyftorna som lägst, vilket avspeglade sig i att såväl industri-arbetare, som hantverkare och lägre tjänstemän kunde bo i miljonprograms-områden. I dag har det blivit allt viktigare att välja ”rätt” område för att ses som en lyckad individ. Det handlar inte bara om närhet till kommunikationer och parker, utan även vilka ens grannar är.

– Svenskarna väljer område lite utifrån vad andra tycker om det.

Lina Hedman, forskare i kulturgeografi vid Institutet för bostads- och urbanforskning, håller med om att den socioekonomiska segregationen har ökat i samhället. Den styrs huvudsakligen av svenskfödda som undviker områden med lägre status.

– Segregationen hänger dels ihop med vilka bostäder som finns tillgängliga, till exempel finns inte villor i alla områden. Men människor undviker även områden som har dåligt rykte eller en hög andel invandrare, säger hon.

Den etniska segregationen har däremot legat ganska konstant sedan 1990-talet.

– Utlandsfödda har en boendekarriär som till vissa delar liknar svenskföddas. De flyttar från utsatta områden när de får det bättre, sedan fylls området på av nytillkomna utifrån, säger hon.

Finns det några faror med segregation?

– Ja, det är klart att det är problematiskt om människor från olika samhällsgrupper inte får möjlighet att mötas. Sedan har vi sett att det finns negativa konsekvenser för människor som bor i områden med lägre status. De får något sämre förutsättningar på arbetsmarknaden, vilket kan bero på att de har ett sämre nätverk. Det kan även vara negativt för ens självbild att bo i ett område med dåligt rykte.

Vad kan politikerna göra åt segregationen?

– De kan skapa bättre möjligheter för människor att bo där de vill bo. Mycket handlar om att bygga hyresrätter i olika typer av områden för att öka valmöjligheterna. Att höja statusen på ett område är däremot svårt eftersom det till stor del är ryktesbaserat.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se
Dn

Fakta. Området anses påverka anseendet

Sju av tio svenskar (73 procent) tycker att hemmet är en del av deras identitet och att det signalerar vilka de är. Främst inredningsstilen anses skildra bostadsinnehavaren (47 procent) följt av området/den geografiska placeringen (25 procent).

Majoriteten av det svenska folket tror att andra bildar sig en uppfattning av en person utifrån boendet (60 procent). Bland dem är det främst den geografiska platsen som tros påverka bilden (39 procent).

2004 personer har deltagit i undersökningen som gjordes av TNS Sifo på uppdrag av Blocket Bostad mellan den 13 och 27 november.“

DN 25 dec 2014:

“Reinfeldt vill inte lägga sig i extravalet

Inget snack om extraval och dagspolitik – men gärna om den värme och tacksamhet han säger sig ha mött från många människor under de senaste månaderna. I sin första stora tv-intervju sedan han lämnade statsministerposten var Fredrik Reinfeldt noga med att inte lägga sig i det spända politiska läget.

– Extravalet får andra kommentera. Jag tycker det är viktigt att Anna Kinberg Batra får komma in i sin roll. Hon har dessutom pekat ut ett team som jag tror mycket på, sade Fredrik Reinfeldt i TV4:s Nyhetsmorgon.

Efter närmare tolv år som partiledare och åtta som statsminister valde Fredrik Reinfeldt att meddela sin avgång från båda posterna redan under valnatten i september. Sedan dess har han varit i stort sett osynlig i medierna. I tv-intervjun förklarade Reinfeldt att beslutet att kliva av var noga genomtänkt.

– Val handlar om att fatta beslut. Jag och mina vänner i Alliansen har varit tydliga med hur vi tänkte tolka valresultatet. Att då hänga sig kvar, det har vi sett många politiker i and-ra länder som gör, det är att inte respektera väljarresultatet.

Moderatledaren, som formellt avgår vid extrastämman den 10 janu-ari, säger sig också ha fått starka reaktioner på beskedet.

– Det fascinerande var att många beskrev den här kvällen att de satt och grät när de följde detta. Det satte igång många känslor. Det har jag värdesatt väldigt mycket eftersom jag tycker att politik ska vara värme och möte med människor.

Också det uppmärksammade ”öppna-era-hjärtan-talet” berördes i julaftonsintervjun. Fredrik Reinfeldt poängterade på nytt det viktiga i att låta Sverige vara ett öppet land.

– Jag måste stå upp mot dem som hävdar att det här är ett land som stängdes för tre generationer sedan och ingen annan är välkommen. För mig är det ett ohållbart samhälle.

– Och det ska absolut färga julhögtider och annat också. Det får gärna vara annorlunda, därför att jag är nyfiken på människor, nyfiken på de som inte lever som jag.

Under det närmaste året ska han också börja skriva på en bok. Dessutom finns enligt Fredrik Reinfeldt ”ett par” jobberbjudanden att fundera över.

Men rykten som pekar ut honom som aktuell för att bli ny generalsekreterare för FN ger han inte mycket för.

– Om jag någon gång nämns här så nämns många andra i andra länder. Och när det sedan ska tillsättas blir det smalt i gången. Jag är absolut inte inställd på det.

Tt “

DN 25 dec 2014:

“Minnena av katastrofen i Khao Lak har inte bleknat

Khao Lak. Den kväljande lukten från de döda, den desperata jakten på anhöriga, de överfulla sjukhusen och de små barnsandalerna på stranden. Det har gått tio år, men det går aldrig att glömma hur semesterparadiset Khao Lak förvandlades till ett kaosartat inferno.

Jag och fotograf Åsa Sjöström hade ingen aning om vad som väntade oss när vi i sista sekund hann med planet till Thailand på annandagen. En slö julmorgon hade förvandlats till en hets för att så snart som möjligt komma fram och täcka katastrofen.

Det pirrar i magen på planet till Bangkok, där vi sedan byter för att flyga till Phuket. Vi har inte hunnit få särskilt mycket information, vet egentligen inte vad vi är på väg till, bara att många svenskar befinner sig i Thailand.

Första dagen hinner vi bara till Patongstranden i Phuket. En del bilar har kastats upp på taken, de strandnära hotellen är illa tilltygade och vi träffar människor med bandage, som har klarat sig ur vågen med livet i behåll. De berättar hur vågen kom som en vägg, lät som en jetmotor och kändes som en torktumlare där man kastades fram och tillbaka.

Det är illa nog. Men först när vi dagen därpå kliver ner på stranden i Khao Lak, semesterparadiset norr om Phuket, förstår vi omfattningen av katastrofen. Det första som möter oss på den lilla vägen ner mot stranden är thailändare med munskydd. De bär på döda. En stannar och spyr. Stanken av förruttnelse är omänsklig.

Khao Lak är ödelagt, hotellen borta, raderade av flodvågen. Kroppar flyter fortfarande i land, en man ligger uppsvälld i badbyxor vid en swimmingpool, döda ligger utspridda överallt. Det känns overkligt.

Vi stannar till vid ett tempel där kroppar ligger på rad, en del inlindade, andra i badkläder. Människor går runt för att se om de kan hitta anhöriga bland de döda. Det är obarmhärtigt när någon gör det.

Det är stunder när pennan och blocket känns otillräckliga. Ibland vill vi bara hjälpa till att leta efter saknade, eller sätta upp tält åt dem som har förlorat sina hem. Men alla klagar på bristande information och obefintlig hjälp från Sverige.

Överlevande rycker ut som volon-tärer och gör upp namnlistor, en samordnad svensk räddnings-insats lyser med sin frånvaro.

Det gör ändå att rapporterna hem känns meningsfulla.

Allt känns väldigt nära, de drabbade skulle kunnat komma från ens egen familj. Ett par från Täby som vi träffar i hettan på flygplatsen, där skadade ligger och väntar på transport hem, visar bild på sin nioårige son, som de inte har hittat. Vi letar efter honom var vi än kommer, men utan lycka.

Sjukhusen är överfulla och varma. De flesta saknar luftkonditionering och har bara surrande fläktar i taket. En del ligger utanför i brist på plats. Många ligger där utan att veta var resten av deras familj har tagit vägen. Flodvågen har splittrat människor. Vi hör historier om hur de med hjälp av thailändare flytt till bergen, fått hjälp med transporter till sjukhus och blivit bjudna på mat. Thailändarna jobbar dygnet runt och alla prisar deras agerande, medan de bannar Sveriges.

Det är intensiva dagar med död, förtvivlan och kaos från morgon till kväll. Varje gång vi rullar upp för den slingrande vägen innan Khao Laks vidsträckta stränder breder ut sig spänns musklerna. Men tanken på vad de som verkligen drabbats går igenom håller en upprätt.

Tio år efteråt är det svårt att förstå. Skönheten och lugnet på stranden, som jag aldrig kunde uppfatta i kaoset 2004, är intagande. Några surfare njuter på vågorna utanför det hus som var Fritidsresors hotell, Blue Village, där flera svenskar dog.

För tio år sedan var hotellet, som hyste många barnfamiljer helt kvaddat. Sandaler, en del i alldeles för liten storlek, låg kvar på stranden, några thailändare kom fram och gav oss svenska körkort och pass.

Nu ligger ett nytt hotell här, gästerna är avspända, allt är fräscht och precis som vid Blue Village finns ett schema för aktiviteter under dagen, som att lära sig karva fukt eller paddla kajak. Tiden för olika aktiviteter var en av få saker kvar för tio år sedan.

Templet i Lam Kaem, där vi möttes av hundratalet döda vid ingången, är nu den lugna oas som en tempelplats ska vara. Några hundar stryker omkring, fåglar kvittrar och det är fridfullt.

Runt platsen där de döda låg har växter planterats. En urblekt skylt visar åt vilket håll folk ska fly om kata-strofen skulle komma igen. Den söta, kväljande och inträngan-de lukten av död har försvunnit.

Khao Lak har återgått till att vara ett semesterparadis. Men minnena av det som hände har inte bleknat.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

DN 25 dec 2014:

“Nya upplopp efter ännu en polisskjutning

Den färgade 18-åringen Antonio Martin sköts till döds av en polis vid en bensinstation i Berkeley i Missouri kvällen före julafton. Kroppen blev liggande på marken i två timmar innan den fördes bort. Efter skottet drabbade polis och en folkmassa samman.

USA har den senaste tiden skakats av omfattande protester mot polisskjutningar mot unga svarta män. Nu ökar oron för att tisdagens dödsfall ska leda till nya kravaller. Det inträffade när polisen gjorde en rutin-kontroll av en bil på bensinstationen på tisdagskvällen, lokal tid. När polisen närmade sig fordonet drog en av de två ungdomarna ett vapen, uppger St Louis County-polisen.

”Polismannen fruktade för sitt liv och avfyrade flera skott mot den misstänkta som fick dödliga skador”, skriver polisen i ett offentligt uttalande. Den andra personen flydde från platsen.

Polisen spärrades snabbt av området. Men kroppen av den döda tonåringen blev liggande på bensinstationen i nästan två timmar – medan polisen genomförde en teknisk undersökning – innan den fördes bort.

Tidigare har två andra afroamerikaner, Michael Brown i Ferguson och Eric Garner i New York, dödats i samband med polistillslag. Dödsskjutningarna har fått vreden att koka inte bara i Ferguson utan i stora delar av USA med ifrågasättande av polisens rutiner och behandling av minoriteter. Berkeley ligger bara några kilometer från Ferguson.

Ett hundratal personer samlades utanför avspärrningarna vid macken och hamnade i bråk med polisen. Bilder och videofilmer visar tjock rök som ligger över platsen och lokala medier uppger att folkmassan kastade stenar och tegelstenar mot polisen som svarade med att använda pepparsprej. Även en närliggande butik blev vandaliserad.

Minst fyra personer har gripits och två polismän skadades, rapporterar Reuters. Enligt tidningen St Lois Post Dispatch fanns det personer i folkmassan som varit aktiva i protesterna i samband med polisens dödsskjutning av Michael Brown.

Dödsskjutningen ska nu utredas av den regionala polisens avdelning för interna brott. -

St Louis County-polisen släppte på onsdagen en video som visar hur en ung man riktar en pistol mot en polis.

Enligt polischefen Jon Belmar vid St Louis County avlossade polismannen tre skott: ett som träffade den misstänkte, ett som träffade en bil och ett tredje där kulan ännu inte har hittats, skriver Wall Street Journal.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se

Fakta.

Detta har hänt

17 juli. Eric Garner dör efter att en polisman tagit ett förbjudet strypgrepp på honom. En film av händelsen visar att Garner, som led av astma, vid flera tillfällen säger att han inte kan andas. Den 3 december tillkännages att polismannen som grep Garner inte kommer att åtalas.

9 augusti. Den obeväpnade Michael Brown är på väg hem när han skjuts ihjäl av polismannen Darren Wilson som hävdar att han agerade i självförsvar. Orsaken var att Brown hade slagit honom. Detta ifrågasätts av bilder på Wilsons som har till synes lindriga skador. Efter dödsskjutningen utbryter kravaller. Protestanterna menar att Brown sköts på grund av sin hudfärg. Den 24 november meddelar domaren att man inte åtalar Wilson för dödsskjutningen. Det leder till att uppploppen tar fart och sprids över landet.

Dn "

DN 25 dec 2014:

"Liebermans utspel om fred förvånar Israel

Utrikesminister Avigdor Lieberman har förbluffat Israel med appeller om förhandlingar och israelisk-palestinsk fred.

– Premiärminister Benjamin Netanyahus "gör-ingenting"-politik har gjort oss bankrutt. Vi måste ta resoluta initiativ för att nå en generell lösning. Europa är vår främsta handelspartner, men EU kommer inte längre att finna sig i vår passivitet. Vi är ett exportland, och vi har inte råd att bli isolerade. Se på Ryssland, hur det kan gå, sade Lieberman inför ett handplockat auditorium på Tel Avivs universitet på tisdagen.

Tidigare under veckan har Lieberman signalerat att hans parti "Israel vårt hem" är redo att gå i koa-lition med Socialdemokrater och andra fredspartier efter valen mars 2015. Hans häftiga kursomläggning har mötts av ilskna protester i extremnationalisternas läger, där man räknat med Lieberman som en nyckelfigur i nästa ministär.

I höstas kallade Lieberman hem sin Stockholmsambassadör i protest mot Sveriges erkännande av Pale-stina. Så sent som i förra veckan meddelade den stridbare utrikesministern att han inte tänker sammanträffa med sin svenska kollega Margot Wallström när hon besöker Israel i januari.

– Lieberman har inga andra ledstjärnor än sitt eget bästa. Han fiskade gärna röster i extrema vatten då det lönade sig, men han kommer inte att offra sin karriär för en omöjlig sak, säger Liebermans förre partikamrat, diplomaten Danny Ayalon.

Liebermans deklarationer kommer samtidigt med dramatiska polisavslöjanden om utbrett skumrask inom hans parti. En rad av dess Knessetmedlemmar, ledda av ministern Faina Kirschenbaum, misstänks ha slussat medel från allmän-nyttiga stiftelser till partikassor och privata fickor.

Liebermans parti var från början ett utpräglat intresseorgan för ryska invandrare. Många av dem hade anlänt med antidemokratiska och antiarabiska attityder och hade inget att invända mot ledarens provokativa utspel, som ideligen bringa-de Israel i förlägenhet. Lieberman skyddade de ryska invandrarna från rabbinatet, ett ultraortodox judiskt statsverk som gärna trakasserade ryssarna och reste tvivel om deras judiskhet.

Men allt fler ryssar har lärt sig att ta sig fram i det nya landet på egen hand, och deras barn är israe-ler, som inte känner något behov av patriarkaliskt beskydd. För att dryga ut sin väljarbas har Lieberman, som bor i en israelisk koloni på Västbanken, på senare år flörtat allt mer oblygt med extremnationalismen.

Han har dock hela tiden understrukit att han i princip är för en fredsuppgörelse och en delning av landet, men med en revision av 1949 års gränser. Efter den gränsdragning han rekommenderar skulle de flesta av Israels större arabiska samhällen hamna i ett nytt Palestina, samtidigt som de flesta större kolonier på Västbanken skulle anslutas till Israel.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

Fakta. Avigdor Lieberman

Avigdor Lieberman föddes i Moldova 1958. Hans far var officer i Röda armén och tillbringade många år i sibiriska slavläger. Enligt Lieberman utvandrade familjen till Israel 1978 sedan han motarbetats av antisemiter i sin akademiska karriär.

Under sina studentår i Jerusalem gjorde han sig känd som utkastare på studentföreningens pub, och som slagskämpe. De ideliga tillbuden mellan hans gäng och de arabiska studenterna gjorde honom känd i vidare kretsar, och när Benjamin Netanyahu inledde sin politiska karriär 1988 gjorde han Lieberman till sitt allt i allo. Han är utrikesminister sedan 2009. “

26 december 2014.

DN 26 dec 2014:

“Besk medicin

Frågan är om det finns något fält där det finns en sådan avgrund mellan vad forskningen visar och vad som sägs från politiskt håll – som inom sjukförsäkringen. Den politiska debatten, inte minst från rödgrönt håll, förs utifrån en mer ideologisk syn på arbete än vad forskningen numera vet om sjukskrivningsprocessen. Snabb rehabilitering och tidiga avstämningsmöten har ordinerats på bred front. Men allehanda insatser har visat sig ofta göra mer skada än nytta.

Inspektionen för socialförsäkringen slår i rapporten ”Leder utredning av sjukskrivna till ökad återgång i arbetet” hål på en del av myterna. Så kallade avstämningsmöten, där Försäkringskassan, den sjukskrivne, läkaren och arbetsgivaren träffas för att se över möjligheten att komma tillbaka i arbete förlänger sjukfrånvaron. Rapportförfattarna konstaterar att ”sjukskrivna som annars hade återgått i arbete blir kvar i sjukskrivning, sannolikt på grund av att rehabiliteringsinsatser sätts in i onödan.”

Givetvis finns rehabiliteringsinsatser som både fungerar och är nödvändiga. Men att så många individer slinker med och löper en ökad risk att bli förtidspensionerade är ett slöseri med både mänskliga och ekonomiska resurser.

Förutom den brist på träffsäkerhet som rapporten blottar, säger resultatet också något om hur individens upplevelse av arbetsoförmåga och sjukdom sker i växelverkan med omgivningen. Detta samspel mellan individ och samhälle är okontroversiell inom forskningen. Men inom den politiska världen betraktas arbetsoförmåga alltjämt som något finns eller inte – och mindre som något som färgas av egna och andras förväntningar.

Det faktum att tidiga insatser förlänger sjukskrivningar måste rimligtvis förklaras med hur det som bekräftar det sjuka – i stället för det friska – faktiskt ökar människors lidande.

Primär och sekundär sjukdomsvinst är etablerade begrepp. Men man borde hitta ett begrepp för baksidan av sjukdomsvinsten, alltså den ”friskhetsförlust” som följer av att man börjar behandla människor som 100 procent oförmögna stackare. Det är viktigt med empati, men det är inte liktydigt med att ta över livet för en annan människa. Att en människa till följd av ohälsa eller funktionshinder är oförmögen till vissa saker behöver inte betyda att hon är oförmögen till allt.

Egentligen är det som står i rapporten, och som framkommit i tidigare forskning, rätt oerhört. Tänk om det gällt någon annan form av behandling. Om gips eller antibiotika visade sig leda till ökat risk för förtidspension jämfört med patienter – med samma skador – som inte gipsades eller tuggade penicillin.

Sjukskrivning måste börja betraktas som en behandlingsmetod bland andra och med biverkningar som andra. Det som kan vara livsavgörande för en individ kan vara livsfarligt för en annan. Lika lite som man kan ordinera exempelvis cellgifter utan urskillning borde man sjukskriva patienter slentrian-mässigt och utan att riktigt veta vad man gör.

Ytterligare en aspekt som borde göra läkarkåren, Socialstyrelsen och regeringen mer försiktig är den smittorisk som följer av behandlingen. Både i samhället i stort och inom familjen. Det senare har Inspektionen för socialförsäkringen också granskat. I en rapport från i höstas, ”Sjukfrånvaro över generationer”, konstateras att barn, i huvudsak döttrar, ärver föräldrarnas och då särskilt mödrarnas sjukskrivningsmönster. Sambandet noteras även när hänsyn tagits till socioekonomiska och sociala faktorer.

En brist med studien är dock att inte skälen till sjukfrånvaron redovisas. Man kan förstås tänka sig att det i statistiken också smugit sig in ett antal personer med allvarliga, ärftliga sjukdomar. Och att barnen således från början har ett sämre hälsomässigt utgångsläge. Men med tanke på hur diagnospanoramat för sjukskrivningar ser ut generellt torde denna grupp vara marginell.

I rapporten refereras en norsk studie där man undersökt barnen till personer som överklagat ett avslag på förtidspension. Överklaganden fördelades slumpmässigt på olika domstolar med olika beviljandegrad. Forskarna fann att andelen förtidspensionärer bland barnen ökade med 12 procentenheter i familjer där föräldern efter rättslig prövning beviljats ersättning.

Ingen torde bli förvånad. Om barn sägs att de inte gör som föräldrarna säger, utan som föräldrarna gör. Precis som arbetslöshet och socialbidragsberoende tenderar att gå i arv gör sannolikt sjukskrivning också det. Och precis som arbetslöshet och socialbidrags-beroende måste bekämpas – måste detsamma gälla den långa sjukfrånvaron.

Och den kampen handlar givetvis inte om att dra undan mattan för dem som är hänvisade till endera ersättningssystem. Men lika lite som det finns politiker som argumenterar för rätten att vara arbetslös eller socialbidragsberoende borde det finnas politiker som argumenterar för rätten att vara sjukskriven hur länge som helst. Kampen borde i stället handla om rätten att komma tillbaka. Eller ännu hellre – rätten att så länge det går få vara kvar på arbetsmarknaden.

Att det sedan måste finnas skyddsnät vid såväl sjukdom som arbetslöshet och fattigdom är en annan femma.

Dn 26/12 2014 “

DN 26 dec 2014:

”Häktning får inte användas som ett universalmedel”

“Översyn nödvändig. Häktningen är den mest ingripande tvångsåtgärd som står till buds vid en brottsutredning. Sverige har fått mycket kritik för brister i häktningssystemet, och det är nu dags för en ordentlig översyn av lagstiftare och forskare, skriver sex jurister och rektorn vid Lunds universitet.

Under senare tid har det från olika håll påtalats att det finns allvarliga brister i det svenska häktningssystemet. Debatten har varit livlig och främst gällt det faktum att vi i svensk rätt inte har någon bortre gräns för hur lång tid en misstänkt kan vara häktad. Det har också hävdats att restriktionerna i samband med häktning ofta är alltför hårda och att de tillämpas på ett slentrianmässigt sätt. Man har särskilt uppmärksammat att sådana brister i systemet kan få allvarliga konsekvenser för bland annat personer med psykisk ohälsa och för unga som placeras i häkte. Denna omfattande kritik, som – i vart fall när det gäller de långa häktnings-tiderna – tycks vara samstämmig, har kommit från så vitt skilda håll som FN:s tortyrkommitté, företrädare för kriminalvården, advokatsamfundet och journalister.

Det finns således en massiv kritik mot systemet och krav på förändringar. Forskare vid den juridiska fakulteten vid Lunds universitet har intresserat sig för dessa frågor och vill med detta inlägg i debatten synliggöra behovet av forskning kring de uppmärksammade problemen. En grundläggande utgångspunkt för en sådan studie är naturligtvis att inledningsvis identifiera och analysera syftet med häktningsinstitutet. När detta väl är gjort kan studien inriktas på att undersöka om det finns alternativa vägar att uppnå detta syfte.

Redan utan några mer djupgående studier kan följande konstateras. De grundläggande syftena med häktningen i Sverige är, enligt 24 kap. rättegångsbalken, att den misstänkte inte ska kunna fly (flyktfara), förstöra bevis eller försvåra utredningen (kollusionsfara) eller återfalla i brottslig verksamhet (recidivfara). Minst ett av dessa kriterier ska vara uppfyllt och det ska finnas en beaktansvärd risk för att detta ska inträffa.

Man strävar efter en materiellt riktig dom: en skyldig ska dömas och en oskyldig ska frias. Häktningsinstitutet tjänar detta eftersträvande. Den misstänktes närvaro vid en eventuell rätte-gång försäkras, samtidigt som man ser till att, vid en fällande dom, den dömde inte kan undandra sig straffverkställighet. Häktning är ibland också nödvändig för att möjliggöra en ändamålsenlig insamling av bevis. Vid recidivfara har häktning en brottsförebyggande funktion, till exempel genom att hindra en person som är misstänkt för mordbrand från att anlägga en ny brand medan brottsutredningen pågår.

Det finns dock tecken på att häktning i vissa fall kommit att användas för att ge brottsutredarna en oproportionerligt lång tid för att säkra bevisning. Vi har konstaterat att syftena med häktning i andra länder verkar vara desamma som i Sverige, även om den nationella lagstiftningens utformning varierar. Samtidigt har vi funnit att tillämpningen skiljer sig åt. I den jämförelse vi har gjort med England, Tyskland och USA kan vi till exempel se att åklagarna där väcker åtal betydligt tidigare än i Sverige.

Det återstår dock att göra en djupare analys av rättsläget. Detta bör ske i ett samspel mellan forskare och lagstiftare och den gemensamma målsättningen bör vara att undersöka vari eventuella brister består. Står de att finna i lagstiftningens syfte eller i dess utformning? Eller är det kanske snarare så att det finns brister i tolkningen och/eller tillämpningen av lagstiftningen som inte stämmer överens med dess syften? Den akademiska forskningen ger ett helhetsperspektiv som kan skilja sig från praktiska erfarenheter som fokuserar på häktningens problem som ett isolerat fenomen.

Häktningen är den mest ingripande tvångsåtgärd som står till buds vid en brottsutredning. Den bör användas med eftertänksamhet och i enlighet med tydligt uttalade syften. Häktning får inte användas som ett universalmedel för allehanda ändamål, låt vara att sådana ändamål i sig kan vara lovvärda. Det är därför viktigt att det avsätts resurser för att såväl forskare som lagstiftare ska kunna beredas tillfälle att finna lösningar på de uppmärksammade problemen.

Ulrika Andersson, Docent I Straffrätt

Sverker Jönsson, Lektor I Straffrätt

Christoffer Wong, Lektor I Straffrätt

Helén Örnemark Hansen, Docent I Straffrätt

Christina Moêll, Dekan Vid Juridiska Fakulteten

Per Eriksson, Rektor Artikelförfattarna Är Verksamma Vid Lunds Universitet.

Fakta. Häktning

Under 2013 häktades totalt 9 415 personer. Av dessa satt över hälften (5 260 personer) häktade i 30 dagar och uppåt.

2 757 personer satt häktade i mer än 61 dagar. Cirka 26 personer har under 2012–2013 suttit häktade i över 361 dagar.

70 procent av alla häktade har restriktioner. De personer som häktas i mellan 21–30 dagar påförs oftast restriktioner (1 718 personer).

När det gäller restriktioner har Sverige vid flera tillfällen kritiserats av de kommittéer som övervakar efterlevnaden av FN:s tortyrkonvention. Kritiken riktas främst mot antalet ärenden där restriktioner används och hur länge restriktionerna gäller.

Källa: BRÅ:s rapport ”Häktningstider och restriktioner” (januari 2014) “

DN 26 dec 2014:

“Hot och våld mot anställda utreds

Hoten mot Migrationsverket har mer än fördubblats på bara ett år, vilket DN tidigare har berättat om. Nu ber generaldirektör Anders Danielsson att Brå ska utreda frågan. – Vi har många anställda som far illa, säger Anders Danielsson som själv lever med livvaktsskydd.

Sönderslagna rutor, anlagda bränder och hot om våld. Migrationsverket har blivit en hotfullare och våldsammare arbetsplats. Enligt myndighetens generaldirektör, Anders Danielsson, är det ett stort problem.

– Det är mycket känslor i asyl-politiken. De känslorna hamnar ofta på oss och i slutändan landar det på enskilda individer. Ibland blir det ganska hett om öronen, säger han.

Du själv har alltid med dig en livvakt.

– Ja, men det är delvis på grund av mitt gamla liv (som Säpochef, reds anm). Det är klart att jag får mina brev, men jag har bra folk som städar undan så jag slipper se det.

När DN granskade hot mot myndighetspersonal för några veckor sedan visade det sig att rapporterade hot- och våldsincidenter på Migrationsverket mer än fördubblats fram till december i år jämfört med hela 2013.

Migrationsverket ligger ändå relativt lågt jämfört med andra myndigheter.

– Jag tror att mörkertalet är oerhört stort. Många anmäler nog inte allt de är med om, säger Anders Danielsson.

Därför har han nu bett Brotts-förebyggande rådet (Brå) att granska ”otillbörlig påverkan” mot Migrationsverket. Brå ska kartlägga de olika typerna av påverkan och utreda vilken effekt det får.

– De ska se över alltifrån skadegörelse till hot och våld mot våra anställda. Det finns många som far illa, säger Anders Danielsson.

Beslutet tas emot positivt av huvudskyddsombudet Thomas Mårtensson på fackförbundet ST som organiserar många av Migrationsverkets anställda.

– Det är viktigt att man tar den här frågan på allvar. Hoten har ökat kraftigt och vi har exempel på medarbetare som blivit attackerade och misshandlade, säger han.

Hotbilden mot Migrationsverkets anställda är komplex. Många hot kommer från frustrerade eller desperata människor som exempelvis söker asyl i Sverige. Ofta rör det sig om hot om självmord.

En annan typ av hot kommer från olika politiska grupper, främst vänsterextrema. För ett år sedan skedde synkroniserade attacker mot fem av myndighetens kontor. Generaldirektör Anders Danielsson har tidigare krävt att både Säpo och polisen skärper säkerheten för de anställda.

Enligt Thomas Mårtensson finns det en risk att hoten påverkar handläggarna i deras myndighetsut-övning. I beslutet om en granskning av Brå framgår att även Migrationsverket ser en risk för ”minskad beslutskraft och självcensur”.

Thomas Mårtensson säger att hotbilden mot anställda på Migrationsverket försvåras av att många är mer tillgängliga privat över sociala medier.

– Vi har ett öppet samhälle med stora möjligheter att söka kontakt och det är ofta lätt att söka upp enskilda handläggare på Facebook. Det är en risk vi uppmärksammat ledningen på. Men i slutändan får varje enskild tjänsteman själv avgöra hur tillgänglig och öppen den vill vara på nätet.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Dn

Fakta.
Tre uppmärksammade hot under det senaste året

Mariestad, augusti 2014

En knivbeväpnad man i 40-årsåldern hotar personalen på Migrationsverkets kontor. Han visar upp kniven och ska enligt ett vittne ha sagt: ”Någon kan stryka med och det kan vara någon på Migrationsverket”.

Umeå, maj 2014

En misstänkt bomb sitter upptejpad på dörren till Migrationsverkets kontor. Polisen spärrar av ett stort område innan föremålet kan skjutas sönder av bombgruppen. Föremålet är inte en riktig bomb, men polisen rubricerar händelsen som grovt olaga hot.

Sverige, december 2013

I en synkroniserad attack mot Migrationsverkets lokaler i Göteborg, Umeå, Kristianstad, Helsingborg och Sundbyberg krossar en anarkistisk grupp bland annat fönsterrutor och sprutar ned dörrar med färg.

Fakta.

Migrationsverket ofta utsatt

År	**hot**	**våld**
2010	96	8
2011	85	12
2012	87	10
2013	77	7
2014*	218	14

*Till och med november 2014.

Migrationsverket har drygt 5 000 anställda. “

DN 26 dec 2014:

“Flera till sjukhus efter anlagd brand i moské

Flera personer är skadade sedan ett brinnande föremål kastats in i en moské i Eskilstuna. – Det har skett en intensifiering i hatet mot muslimer, säger Omar Mustafa, ordförande för Islamska förbundet i Sverige.

Bilder från Eskilstuna-Kuriren visar ett enormt rökmoln över staden och hur stora eldslågor slår ut genom fönstren.

Abdirisak Hussein bor i området och brukar själv be i moskén.

– En vän ringde mig, så jag sprang hit och var här före polisen och brandkåren, berättar han.

Enligt honom befann sig både barn och vuxna i lokalen för att be när branden bröt ut.

– När jag kom såg jag en kille som blödde, folk sade att han hade slagit sönder fönstret så att de kunde ta sig ut. Sedan såg jag en man vars byxor stod i lågor.

Stämningen är orolig bland dem som tagit sig ut från bönelokalen.

– Folk är mycket chockade. Enda glädjen i mörkret är att folk tog sig ut så snabbt, säger Abdirisak Hussein.

Moskén ligger i bottenplanet i ett stort hyreshus och enligt uppgifter från polisen befann sig ett 20-tal människor där när det började brinna strax efter klockan ett – tiden för eftermiddagsbönen. Alla lyckades ta sig ut men flera är skadade.

– Två fick rökskador, två sårskador och någon har fått en fraktur, säger Lars Franzell, förundersökningsledare vid Eskilstunapolisen.

I en presskommuniké från Mälarsjukhuset beskrivs en person som ”svårt skadad men stabil”. Samtliga personer som förts till sjukhuset ska vara under behandling.

Omar Mustafa ordförande i Islamiska förbundet i Sverige (Ifis) har precis läst om branden när TT når honom per telefon.

– Det här är ytterst allvarligt. Moskéer som ligger i källarlokaler har ofta dålig brandsäkerhet och inga utrymningsvägar, säger han.

Attacken är långt ifrån den första i år.

– Det har varit i genomsnitt ett attentat per månad, spritt över landet, säger Omar Mustafa.

Han räknar upp:

– Skadegörelse i Helsingborg, flera vandaliseringar och skadegörelser i Flen, klottrade hakkors i Stockholm, misstänkt mordbrand mot moskébygget i Norrköping... Det var något mot moskéer i Dalarna och i Eslöv i Skåne.

Omar Mustafa beskriver det som att hatet mot muslimer intensifierats och att det nu oftare tar sig fysiska uttryck.

– Man har gått från ord till handling, säger han.

Men det som hänt i Eskilstuna är inte unikt.

– Moskén i Malmö har brunnit ned två gånger, moskén i Trollhättan har utsatts för mordbrand och i Hallunda utsattes man för stenkastning för några år sedan.

Polisen i Eskilstuna har inlett en förundersökning gällande grov mordbrand.

Säkerhetspolisen (Säpo) säger till TT att de avvaktar polisens utredning men att de står redo att vidta åtgärder om det skulle framkomma uppgifter som är av intresse för Säpo.

Tt

Ygeman: Vidrigt och oacceptabelt

Inrikesminister Anders Ygeman (S) kommenterar det som hänt i Eskilstuna:

– Det är vidrigt, det är oacceptabel och det är ett område där samhället måste skärpa sina åtgärder. Vi gör inte tillräckligt för att klara av att skydda oavsett om det är en moské eller ett annat trossamfund.

– Det var därför vi redan i regeringsförklaringen sade att vi vill jobba mot hatbrotten.

Du börjar direkt att prata om hatbrott, men vet vi i nuläget att det här var ett sådant?

– Nej, i nuläget vet vi inte, men polisen har bekräftat att det är en anlagd brand och det är klart att vi ska invänta att vi vet att det är det. Men även om det skulle visa sig att just den här händelsen inte är ett hatbrott så har det varit ett antal andra händelser som varit nog så allvarliga.

Tt "

DN 26 dec 2014:

"Kungen vände sig till alla

Kungen både inledde och avslutade sitt årliga jultal genom att poängtera att han vände sig till alla i Sverige. – Alla som föds här och som kommit hit för att skapa sig ett bättre liv.

När kungen hölls sitt årliga jultal i radions P1 inledde han med orden:

– Kära svenskar, hemma och utomlands, alla i Sverige.

Han påpekade att alla i vårt land inte firar jul, men hoppades att de ändå tog tillfället i akt att stanna upp och ta sig tid till eftertanke. Han uppmärksammade också dem för vilka den här tiden på året är ext-ra jobbig:

– Då julen påminner om att de mist någon. Det finns också de som inte har någon att fira jul med.

När 2014 summerades nämnde kungen framgångarna i OS och Paralympics och den soliga varma sommaren som minde om barndomens somrar. Men han påminde också om översvämningarna i Västsverige och skogsbranden i Västmanland.

– Människor som fick fly undan vatten och eld, som svävade i ovisshet om vad som skulle hända. Många fick se hela sina livsverk gå förlorade.

Kungen nämnde också valåret och det förmodade extravalet.

– Det är min förhoppning och övertygelse att denna ovanliga situation kommer att lösa sig till det bästa för Sverige, sade han och påminde om vår rätt att rösta, en rättighet som inte kan tas för given i alla länder.

Han räknade upp flera av de förfärliga saker som sker utanför Sveriges gränser. Oroligheter, krig, fattigdom och förtryck. Han talade om ebola och uttryckte stolthet och beundran över de svenskar som hjälper till att bekämpa sjukdomen.

Han talade om att det i morgon är tio år sedan tsunamikatastrofen.

– Vi påminns åter igen om hur skört livet är, hur maktlösa och små vi egentligen är, vi människor. Hur vi ibland står utan svar när livet gör tvära kast och allt vänds upp och ned.

– Men trots allt så tar vi oss vidare, hjälper och stöttar varandra, ser ljus i tillvaron igen.

Året som kommer ser kungen fram mot skid-VM i Falun, prinsbröllopet, friidrotts-VM och klimatkonferensen i Paris. Så avslutade han med att uttrycka sin tacksamhet:

– Till alla svenskar, alla männi-skor som bor i vårt land, alla som föds här och som kommit hit för att skapa sig ett bättre liv.
Tt “

DN 26 dec 2014:

“Reinfeldt omnämns ofta trots få framträdanden

KD:s Göran Hägglund har omnämnts minst i medierna av partiledarna efter valet. Partiledare som knappt visat sig har uppmärksammats mer, enligt en mätning som Retriever gjort för TT.

S-ledaren och statsministern Stefan Löfven har nämnts tio gånger så ofta som Göran Hägglund i press, på webben och i radio och tv sedan den 15 september och fram till och med den 17 december, nästan 39 000 gånger mot 3 803 för KD-ledaren.

Tvåa är Fredrik Reinfeldt med nära 12 000 omnämningar, trots att han gick under jorden efter valnatten och bara har framträtt ett fåtal gånger sedan dess. Men det har varit mycket debatt om hans tid som partiledare och statsminister, om hans snabba uttåg och om vem som ska efterträda honom som M-ledare.

Enligt Ioanna Lokebratt, analytiker på medieanalysföretaget Retriever, förekom Reinfeldt lika ofta som under hela det första halvåret i år, när han var statsminister och aktiv partiledare.

Trea är hans föreslagna efterträdare Anna Kinberg Batra, följd av Åsa Romson (MP) och FP:s Jan Björklund.

Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson försvann från offentligheten i mitten av oktober, när han sjukskrevs. Ändå finns han som sexa i antalet omnämnanden, 7 553.

Därefter kommer Gustav Fridolin (MP), Jonas Sjöstedt (V), Annie Lööf (C), SD-vikarien Mattias Karlsson och Göran Hägglund.

TT har också bett Retriever att göra en mätning av hur många gånger Löfven och hans ministrar har omskrivits sedan tillträdet. Det verkar vara tyngden i uppdraget som betyder mest.

Efter statsministern kommer finansminister Magdalena Andersson (S), vice statsminister och klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP), utrikesminister Margot Wallström (S), utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) och försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Sexa är kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP), som fick mycket kritik i början utan att knappt ha gjort något.

Minst har det rapporterats om framtids- och strategiminister Kristina Persson (S).

Tt “

27 december 2014.

DN 27 dec 2014:

“Från käbbel till nyval

Landet har feber. Hetsiga strider rasar om orden och deras innebörd, om skulden för att samarbetet som alla talar om uteblivit och om vem som över huvud taget är värd att lyssna på. Det verkar vara trångt i åsiktskorridoren och något fel på ingångsvärdena. Käbbel

Stefan Löfven tappade humöret. Det var en direktsänd tv-debatt i september och Annie Lööf hade precis försökt att pracka på honom en rapport för att visa på sin överlägsenhet i energidebatten. Kombinerat med vad rubrik-makare kom att kalla en knuff avfärdade Löfven rapporten med de bevingade orden: ”Det är bara käbbel. Det är bara käbbel. Det är bara käbbel.”

Repetition är som bekant all kunskaps moder. Den käbbliga treenigheten utgör inget undantag på den punkten.

När vi nu sätter punkt för super-valåret går det att konstatera att scenen i tv-studion kom att prägla riksdagen mer än vad de flesta av oss hade önskat. Aldrig har vi fått höra så många politiker upprepa ”samarbete”, ”en utsträckt hand” och ”ansvar”. Aldrig har vi fått så mycket käbbel.

Åsiktskorridor

Begreppet myntades av statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson, som definierade det som ”den buffertzon där du fortfarande har visst svängrum att yttra en åsikt utan att behöva ta emot en dagsfärsk diagnos av ditt mentala tillstånd”.

Man kan också uttrycka det som: Åsikter som folk får yttra utan att löpa gatlopp i sociala och traditionella medier.

Ekengren Oscarsson gav flera exempel på dessa åsikter. Så vill en av fem svenskar införa dödsstraff för mord, fyra av tio tycker att vi bör ta emot färre flyktingar.

Begreppet har under året använts flitigt både av dem som menar att korridoren är ett allvarligt samhällsproblem och dem som menar att det är absurt att till exempel flyktingbegränsning skulle vara ”tabu” när det diskuteras oavbrutet.

Intressant nog tycks åsiktskorridoren vara raka motsatsen till religion: De som befinner sig i den säger att den inte finns medan de som står utanför inte kan fatta hur något så uppenbart kan betvivlas.

Russofobi
Europas dolda folksjukdom är ”russo-fobin” och i det svårartade fallet Sverige drivs hatet mot Ryssland, ryssarna och Putin av stormakts-komplex.

Det var i en intervju med Svenska Dagbladet som Sergej Markov, personligt sändebud åt Putin, tidigare i år ställde diagnosen.

Idén i sig är betydligt äldre. 1800-talsfilosofen John Stuart Mill sägs ha varit först. Sedan han myntade det har begreppet brukats och missbrukats som förklaringsfaktor i olika storpolitiska skeenden.

Bakgrunden denna gång är fjolårets Majdanprotester i Kiev. Ilskan riktade demonstranterna mot den nu avsatte presidenten Janukovytj. Putins svar var att annektera Krimhalvön och starta ett hybridkrig i östra Ukraina; upprorsmakarna i Ukraina var ju ”fascister” och ”nynazister”.

”Russofobi” hör till samma propagandavokabulär. Som sjukdomsanalys sorterar fenomenet i kategorin årets hälsomyter.

EU-migrant
Det var väl en fiffig *framing* av ett växande problem? Hos somliga leder ordet ”tiggare” tankarna till människor som far illa och är i behov av hjälp. Andra tänker att den som är fullt frisk men ändå slår sig ner i ett gathörn och ber om allmosor förmodligen saknar karaktär.

EU-migranter placerar fenomenet med tiggande östeuropéer i ett helt annat slags kategori: Människorna som sitter insvepta i filtar och sovsäckar med en pappkopp framför sig är inte den svenska välfärds-statens ansvar utan först och främst ett EU-problem. Lösningen för dessa människor finns i hemlandet och inom unionens regelverk.

Genom att inte blanda in begreppet romer slipper vi tänka på den antiziganism som är en av orsakerna. Samtidigt, genom att inte tala om ”romska tiggare” undgår vi att skapa en olycklig språklig koppling mellan romer generellt och tiggeri.

Det är sålunda en både aningen kallsinnigt byråkratisk och korrekt benämning.

Cisnormativitet
Under året som gått har begreppet cisnormen börjat dyka upp på kultursidorna. Någon vedertagen definition kan varken NE eller SAOL bistå med. Men nätet vet att berätta att en cis-person är en individ vars könsidentitet hänger ihop med juridiskt, socialt och biologiskt kön. Alltså ett slags motsats till transpersoner. Begreppet hittas uteslutande i artiklar som avhandlas inom identitetspolitikens område.

Identitetspolitik i sin tur utgår från tanken att det finns vissa grupptillhörigheter utifrån exempelvis ras, klass, kön och sexuell läggning och att dessa blott kan företrädas av individer med ”rätt” hudfärg, klass, kön eller sexuell orientering. Den som läser artiklar av ”identitetspolitiksvurmare” har svårt att undgå att notera hur resonemanget liknar det som förs av Sverigedemokrater. Där bara infödda svenskar verkligen kan förstå Sverige kan i identitetspolitiken bara den med mörk hudfärg verkligen förstå rasismen.

Ingångsvärde

Alla politiker säger sig vara tydliga när de luddar till det som värst, även Stefan Löfven, men ingångsvärde är statsministerns alldeles egna favoritord. Den gängse betydelsen har varit anskaffningskostnad (till exempel av ett hus eller en aktie). För statsministern ser det snarast ut att innebära utgångsbud i en förhandling.

Som fackbas gällde det säkert att lägga sig en bra bit högre än vad man trodde sig kunna uppnå, just för att kunna uppnå det man ville. Som politiker blev det att vara så otydlig som möjligt.

I Löfvens Sverige skulle det samarbetas, särskilt av andra. Problemet var att regeringens ingångsvärden antingen var diffusa eller lät som ultimatum. S och MP hade varsitt ingångsvärde, V ytterligare ett, och vad som kom ut var förlamning eller förhalning. Inte blev det mycket att förtälja.

Skapandet av en handlingskraftig regering var Löfvens främsta ingångsvärde. Utfallet blev ett annat.

Nyval

Det har inte hänt sedan 1958, så i princip kan man säga att nyval inte förekommer i Sverige. Som alla besserwissrar påpekat heter det inte ens nyval. Uttrycket som används i regeringsformen är ”extra val”.

Ändå har vi nu hamnat där. Det formella beslutet kan fattas först den 29 december. Men sedan Stefan Löfven meddelade att han nått vägs ände har landet befunnit sig i febrig väntan.

Kommer nyvalet att lösa något? Knappast i sig. Inget av blocken lär kunna nå egen majoritet. Därmed kvarstår grundproblemen: SD är för extremt för att något annat parti ska kunna tänka sig att samarbeta med det. Och för blocköverskridande samarbete krävs inte bara mod och kreativitet utan också tillit.

Parallellt med den strid som väntar måste partierna därför på allvar börja intressera sig för hur de på andra sidan blockgränsen tänker. Vad är viktigt för dem? Utan en sådan förståelse kommer krisen bara att fördjupas.

Johannes Åman johannes.aman@dn.se
Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se
Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se
Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se
Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se
Magnus Bard magnus.bard@dn.se
Carl Johan Von Seth carljohan.vonseth@dn.se
Susanna Birgerssonsusanna.birgersson@dn.se “

DN 27 dec 2014:

“Det brinner

Attackerna mot moskéer och synagogor blir fler och allvarligare. Vad betyder det för demokratin, yttrande- och religionsfriheten?

Det finns grader i helvetet. Juldagens brandattentat mot moskén i Eskilstuna måste av flera skäl kategoriseras som ett dåd av värsta slaget. Dels för att det fanns människor i lokalen – ett 70-tal enligt uppgifter till Ekot – varav fem skadades. Dels för att attacken riktar sig mot den grundlagsfästa religionsfriheten och respekten för det som ursprungligen kallades kyrkofrid. En inte allt för vågad gissning är att dådet också färgas av ett visst mått av hat och främlingsfientlighet.

Någon eller några gärningsmän har ännu inte gripits. Men Säkerhetspolisen har kopplats in i utredningen, just för att det finns misstankar om att attacken är politiskt motiverad.

Men vad är egentligen ett politiskt motiv och var går gränsen? Grishuvuden eller hakkors vid en synagoga eller en moské – är inte det också politiskt? Och måste man höra till en extremmiljö för att brottet ska falla under Säpos ansvar?

Säpos uppgift är att förhindra attacker mot det demokratiska styrelseskicket. Och på samma sätt som man kan fråga sig var gränsen för politisk brottslighet går, bör man fundera över begrepp som demokrati och systemhotande. Hatbrott och islamofobiskt eller antisemitiskt klotter sorterar under den vanliga polisens ansvarsområde. Men är det självklart att sådana attacker inte är systemhotande? Religionsfrihet är liksom yttrandefriheten grundlagsfäst och en del av det svenska demokratiska systemet. Och då är väl systemet hotat om inte dessa rättigheter kan upprätthållas?

Om tjuvar brukar sägas att ”det börjar med en knappnål”. I Eskilstuna lyder brottsrubriceringen grov mordbrand. Vem tror att den eller de som utförde dådet inte började sin hatbrottskarriär med något eller några mindre grova brott?

Den fråga man därför borde ställa sig är om inte -tiden hunnit ikapp den ansvarsuppdelning mellan Säpo och den vanliga polisen som ter sig mer som en teoretisk skrivbordsprodukt än en praktisk uppdelning.

Johan Olsson, avdelningschef vid Säpo, menar dock att det inte nödvändigtvis är antingen eller. Tvärtom finns, berättar han, ett kontinuerligt informationsutbyte mellan Säkerhetspolisen och den lokala och regionala polisen rörande just brott och personer som befinner sig i något slags gränsland. Dels kan Säpo bistå med information om personer som redan finns i deras rullor. Dels kan den lokala eller regionala polisen informera om personer som omvänt kan bli högintressanta för Säkerhetspolisen.

Hur väl detta informationsutbyte verkligen fungerar är svårt för utomstående att bedöma. Men att Säpo skulle agera som huvudman vid varje rasistiskt klotter vore inte heller någon bra lösning. Säkerhetspolisens verksamhet är i huvudsak centraliserad och det är på lokal nivå kunskapen om ortens brottsaktiva finns. Säkerhetspolisens arbete utförs till stor del utan insyn och det utgör också skäl att inte låta mer än nödvändigt hanteras där.

Men mycket talar ändå för att vi i dag skulle behöva en diskussion om vad som är systemhotande brottslighet respektive inte. Det som börjar med ett grishuvud behöver inte sluta där. Och om många i moskén hade dödats – och motivet visar sig vara politiskt – är det svårt att se att dådet inte skulle ha samma terrorstatus som självmordsattentatet på Drottninggatan för fyra år sedan. **DN 27/12 2014** “

DN 27 dec 2014:

”Skolledarna vill att staten tar större ansvar för skolan”

Skolledare och lärare eniga. Nio av tio skolledare vill nu att staten ska ta större ansvar för skolans finansiering och styrning – ett skifte i opinionen hos de som står mitt i skoldebattens verklighet. Det behövs en nationell kunskapsstrategi som löper genom hela utbildningssystemet, skriver representanter för rektorer, lärare och fack.

För första gången säger nu landets skolledare att de inte längre tror på det decentraliserade ansvaret för finansieringen av den svenska grund- och gymnasieskolan. I enkätsvar från nära 3 000 skolledare svarar nästan nio av tio att de vill att staten ska ta ett större ansvar för att garantera resurserna till elevernas utbildning. Saco tillsammans med lärarna, skolledarna och universitetslärarna anser nu att staten måste ta ett starkare grepp om hela utbildningskedjan.

Sveriges Skolledarförbunds medlemmar stod bakom reformen om kommunalt huvudmannaskap för skolan när den genomfördes. Nästan 90 procent av dem svarar nu att de inte tycker att det fungerar längre utan vill att staten ska ta ett större ansvar för att garantera resurserna till skolan. Lärarnas Riksförbunds tidigare undersökning visade att åtta av tio lärare vill att staten ska ta ett huvudansvar för skolan. Tillsammans blir detta en mycket tydlig signal. Tilltron till det svenska skolsystemet börjar vackla.

En nyligen presenterad rapport från IFAU visar att det inte finns några enkla svar på varför resultatutvecklingen i skolan är så negativ. Rapporten visar samtidigt att de förhoppningar som knöts till 90-talets decentraliseringsreformer, som skulle förbättra möjligheterna att styra resurserna rätt, har kommit på skam. Lärare, skolledare och universitetslärare är nu eniga om att staten måste ta ett starkare grepp om utbildningsväsendet för att kunna hejda den negativa utvecklingen. Vi uppmanar regeringen att samla alla berörda aktörer till en bred dialog om hur en sådan satsning ska utformas.

I stället för handlingskraft finns det en uppenbar risk att den politiska krisen går ut över skolans och därmed på sikt även den högre utbildningens kvalitet. Det krävs en samsyn mellan riksdagspartierna om att skolan är helt avgörande för att Sverige ska kunna konkurrera på sikt och att detta i sin tur kräver att staten tydligt tar sitt huvudansvar.

Satsningar på mindre undervisningsgrupper i lågstadiet, investeringar för att stärka läraryrkets attraktivitet, en utredning för att se hur vi kan se till att alla elever ska klara gymnasiet, och ytterligare platser förutsatt hög kvalitet i högskolan är alla bra och viktiga satsningar. Men behoven av en samlad, kraftfull statlig satsning på utbildning är så pass omfattande, att det krävs att det görs mer. En seriös diskussion kring hur vi kan vända utvecklingen i den svenska skolan måste ta upp frågan om ansvar, finansiering och styrning.

Svensk skola är förvisso i många fall bättre än sitt rykte, och hundratusentals skolledare och lärare gör varje dag stora insatser för att lyfta sina elever. Men avsaknaden av tydligt ansvar för att skapa

likvärdiga förutsättningar för våra skolor, elever, lärare, och skolledare är direkt avgörande för de kraftigt sjunkande kunskapsresultaten.

Ett annat exempel på behovet av nationell strategi är lärarutbildningens attraktivitet. Staten behöver ta ett större ansvar för att det ska finnas tillräckligt med utbildade och legitimerade lärare inom samtliga undervisningsämnen. Det är ett direkt hot mot skolans kunskapsuppdrag och på sikt ett hot mot Sveriges konkurrenskraft att det finns så få sökande till vissa lärarutbildningar. För lärarutbildning med inriktning mot årskurs 7-9 har det endast antagits 5 lärarstudenter i fysik, 3 i tyska och 4 i franska för höstterminen.

IFAU:s rapport visade också att kommunala huvudmän i liten utsträckning prioriterat lärarkompetens eller personalförsörjning i sina skolplaner. Ska Sverige även i fortsättningen kunna konkurrera som kunskapsnation måste läraryrket återigen bli ett attraktivt karriärval för våra allra mest motiverade studenter.

Det behövs en nationell kunskapsstrategi som löper genom hela utbildningssystemet. Vi uppmanar regeringen och oppositionspartierna att samarbeta för att vända kunskapsutvecklingen i den svenska skolan:

1 **Ökat statligt ansvar för finansieringen av skolan.** Staten har ett stort ansvar för upprätthållandet av ett sammanhållet skolsystem av hög kvalitet. Staten måste ta ett ökat ansvar för att garantera resurserna till skolan, i syfte att garantera likvärdigheten.

2 **Staten måste garantera en likvärdig skola**.

Skolan har ett likvärdighetsuppdrag. Det lämpar sig illa för marknadens logik med oreglerad etableringsrätt och successiv utslagning av mindre populära enheter. Resurserna måste användas förnuftigt i varje del genom hela utbildningskedjan - i undervisningen, vid skoletableringar, i lärarutbildningen, i studie- och yrkesvägledning med mera. Det förutsätter att någon har övergripande ansvar för systemet.

3 **Ökat professionellt mandat och ansvar för lärare och rektorer.** Vi lärare och skolledare är beredda att ta vårt professionella ansvar. Samtidigt som en del av ansvaret för skolan – finansiering och styrning – i ökad grad bör tas över av staten, behövs en verklig decentralisering så att professionerna i skolan får ökat utrymme att leda både skolans organisation och elevernas lärande utan att detaljstyras i hur de konkret lägger upp detta.

När lärare och skolledare nu är eniga måste politikerna lyssna. Vi kan inte längre blunda för att det krävs ett mer uttalat statligt ansvar. Varje dag som går är en förlorad dag för de elever som inte får den skolgång vi skulle kunna ha möjlighet att ge dem. Nu krävs en rejäl statlig satsning på att vända kunskapsresultaten och stärka likvärdigheten i den svenska skolan.

Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund
Bo Jansson, Lärarnas Riksförbund
Mats Ericson, Sveriges Universitetslärarförbund
Göran Arrius, Saco “

DN 27 dec 2014:

“Lyktor tändes för varje liv som släcktes

Khao Lak. Mjuka vågor svepte in över stranden när de svenskar som dog under tsunamin hedrades. När mörkret hade lagt sig och ceremonin var slut lyste 543 ljus upp stranden, ett för varje svensk som omkom.

Runt 500 anhöriga hade samlats för att delta i ceremonin som anordnades av UD och Svenska kyrkan. Precis intill stranden nedanför Orchid Hotel, till havets brus, hedrades de som gick bort för tio år sedan när den kraftiga flodvågen ödelade semesterparadiset. 8 500 dog i Thailand, varav 542 svenskar.

Som på en given signal, precis som när en ceremoni hölls ett år efter katastrofen, slutade regnet när minnesstunden inleddes med psalm nummer 256: ”Var inte rädd.”

–’Så delar man upp sitt liv före och efter. Med saknaden som en spänd bubbla i mitten’, läste Sanna Barrljung, som förlorade sönerna Max, 17, och Martin, 19.

Så avslutade hon, som har kämpat med livslusten sedan sönerna gick bort, ändå med lite hopp:

– ’Gläd er åt livet, stöd varandra och fatta mod, minns de döda och älska de levande’, reciterade hon en dikt skriven av Martin Lönnebo.

Det var en tung morgon för Sanna Barrljung, pojkarnas pappa Thomas Pajuste och Sanna Barrljungs man Göran Hallander. Gråt och sorg på morgonen fick Sanna Barrljung att tveka om hon ens skulle orka stå på scenen.

Men när ceremonin var över och de anhöriga långsamt på huk tänt gravljus för att hedra de döda så kände de en viss lättnad.

– Det var en väldigt fin ceremoni och nu kan vi slappna av lite. Vi har ju fått ett sånt fint nätverk och så god kontakt med alla andra anhöriga vi känner. Det hjälper, säger Göran Hallander.

Ute på havet passerade några fiskebåtar. På scenen vajade den thailändska och den svenska flaggan. Facklor lyste upp när mörkret lade sig.

Nu när tio år har gått tycker de ändå att de kan känna någon typ av avslut. Efter att ha åkt tillbaka till Thailand varje jul, förutom en, sedan katastrofen funderar Sanna Barrljung och Göran Hallander på att ändra sina rutiner.

– Vi kanske kommer hit någon annan gång på året som turister, vi har ju fått starka band till Thailand, men varje jul vet jag inte om det blir längre, säger Sanna Barrljung.

Thomas Pajuste kommer dock att återvända. För honom är julen raderad ur almanackan och han trivs bra i Thailand.

– För mig finns inte julafton och nyårsafton i Sverige.

Efter en tyst minut och psalmen ”Härlig är jorden” kunde anhöriga samlas i hotellets trädgård för en mottagning. De såg lite lättare ut än när ceremonin hölls ett år efter katastrofen.

Men sorgen, den finns där än. Att den skulle vara mindre efter tio år, tror bara de som inte har förlorat någon, menar Ingrid Gudmundsson, som miste sin dotter Linda, då 31 år, och barnbarnet Mira, ett år, i katastrofen.

– Sorg är ju ett tillstånd. Det är viktigt vad vi gör med tiden. Men saknaden finns där ändå. Den är som ett evigt blåmärke i hjärtat som inte läker så lätt, säger hon.

På morgonen, före ceremonin, hade hon och andra anhöriga till Linda en privat minnesstund vid ett träd precis nedanför Orchid Beach resort. Det var här Linda och Mira bodde 2004. ”Din gnista förblir vår ledstjärna”, står det intill bilden på Linda.

Och gnista har Ingrid Gudmundsson visat. Bara några veckor efter det chockartade beskedet att Linda och Mira mist livet i tsunamin inledde hon ett ideellt projekt för att stödja barn i Thailand som förlorat sina föräldrar i katastrofen. Hon bär ett smycke med en skyddsängel runt halsen. Det och vänskapshjärtan tillverkar hon och säljer. För inkomsterna hjälper hon till med inköp till skolan Ban Bangsak i Khao Lak, där bara barn som har förlorat någon förälder går. Dottern Linda var smyckesdesigner och drev företaget Inda design. Ingrids verksamhet heter Inda-hjälpen. Arbetet hjälper henne i svåra stunder.

– När det är jobbigt är det ganska bra att ha hantverket. Det är terapeutiskt i sig att sitta och lirka. Det känns också som om Linda är med, smyckestillverkning var ju hennes grej, vi gör det här tillsammans.

Numera tillbringar hon tre månader om året i Thailand. Då köper hon och maken Börje Eriksson in de saker som Ban Bangsak school i Khao Lak behöver. Här går 1 000 elever, varav 800 bor på området efter-som de inte har någon anhörig som kan ta hand om dem.

Hon tycker att det känns bra att kunna hjälpa till, att göra något gott i det hemska.

– Jag läste i tidningarna att en massa barn här nere hade förlorat sina föräldrar, hus, hem och allt. Eftersom jag har varit lärare i hela mitt liv kände jag att här kan jag hjälpa till, säger hon.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Fakta.

Flest dödsfall i Indonesien

Tsunamin för tio år sedan drabbade Indonesien allra hårdast, där omkom över 200 000 personer.

Men för Sveriges del var det effekterna i Thailand som fick störst uppmärksamhet. Tiotusentals svenskar befann sig på semester i Thailand och tsunamin kom att bli en av de katastrofer som tagit flest svenskars liv. Totalt dog runt 8 500 personer i Thailand, varav 542 svenskar, ytterligare en dog på Sri Lanka. Över 2 400 av dem som dog i Thailand var utländska turister.

Hårdast drabbade områden i Thailand var Khao Lak, Phi-Phi-öarna, Phuket och Krabi. De flesta av de döda svenskarna befann sig i Khao Lak. **DN “**

DN 27 dec 2014:

“Kungen och statsministern hedrade offren

”Era liv släcktes, men minnet av er kärlek lyser i mörkret.” Det sade statsminister Stefan Löfven under minneshögtiden för tsunamioffren i Uppsala domkyrka.

När tsunamin slog till på annandagen 2004 och över 230 000 människor miste livet blev kung Carl XVI Gustaf en för landet enande faktor. På fredagen påmindes alla om de 543 svenskar som dog och det minne de lämnat efter sig då ljus på ljus tändes längs bänkraderna i Uppsala domkyrka på tioårsdagen av katastrofen. En gudstjänst ledd av ärkebiskop Antje Jackelén där tal, sång och musik avlöste varandra.

På plats i kyrkan fanns förutom kungen också bland andra drottning Silvia, kronprinsessan Victoria och prins Daniel.

Statsminister Stefan Löfven höll ett kort tal där han riktade sig till dem som drabbats av den största av sorg, att mista en anhörig:

– Ingen sorg jag har känt i livet hittills kan jämföras med den många av er lever med. Men jag vill säga detta: Att älska någon är något av det vackraste och samtidigt svåraste vi människor kan göra. Genom att älska binder du band till andra som kan göra så fruktansvärt ont när de bryts av. Och i dag minns vi alla de band som slets itu för tio år sedan.

– Vi kan hylla livet, i all sin bräcklighet, för att ha gett oss människor att älska. Vi samlas i dag för att hed-ra alla er som förlorade livet i tsunamikatastrofen i december 2004. Era liv släcktes men minnet av er lyser i mörkret, sa Stefan Löfven.

Ärkebiskop Antje Jackelén konstaterade att tio år har gått men att vi fortfarande minns:

– Tsunamikatastrofen har lämnat ärr på jordens yta och i människors liv. Vrede har kommit och gått från och till, samtidigt som också läkedom har kommit. Var är de vars liv så abrupt tog slut? De finns i minnen och bärs i hjärtan. De finns i den omvärdering som många har gjort, att gemenskapen betyder mycket mer än jagandet efter tillvarons allehanda. De finns hos Gud, sa ärkebiskopen.

Ärkebiskopen pekade också på hur liten och skör människan kan vara inför naturens krafter men också hur vi gör allt vi kan för att leva i denna natur:

– Vi har inget annat val än att leva både vår makt och vår maktlöshet. Vår styrka och vår skörhet. Vi kan leva vår makt med ansvar. Vi kan leva vår maktlöshet i respekt för det som är större än vi, sa hon och tillade senare:

– Det finns oaser av fred också i en pinad värld.

Förutom de 543 svenskar som dog skadades 1 500 och många and-ra har också fått fortsätta leva med olika former av psykiska trauman.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se “

DN 27 dec 2014:

“Jan Björklund: Förhastat av Löfven att besluta om nyval

Jan Björklund säger att Stefan Löfvens beslut om nyval var väldigt förhastat. Folkpartiledaren tror att regeringsdugligheten blir avgörande, om det ändå blir ett nyval i mars. – Vår regering hade åtta stabila år. Nu fick vi åtta instabila veckor, säger han.

In i det sista pågår hemliga förhandlingar för att stoppa nyvalet. Jan Björklund vill inte kommentera de samtalen. Men han säger att Stefan Löfvens beslut om gå till extraval var ”väldigt förhastat”. Det fanns en möjlighet att göra upp om nya spelregler för minoritetsstyre på kvällen före budget-omröstningen.

– Jag har svårt att förstå varför Löfven inte nappade på det. Han målade in sig i ett hörn om extra-valet, säger Jan Björklund.

Folkpartiledaren förutspår att regeringsduglighet blir en viktig faktor vid ett eventuellt extra val. Förutsättningarna har förändrats sedan valet i höstas, hävdar han.

– Väljarna var trötta på Alliansen efter åtta år. De ville testa något nytt. Det blev ett haveri. Det betyder att attraktiviteten i Alliansen mycket väl kommer att öka.

Folkpartiet kommer också att bedriva en delvis annorlunda val-rörelse om det blir val i mars. Partiet gjorde ett dåligt val i september. I mitten av november – före hotet om nyval – pekade partiledaren ut åtta punkter för förnyelse på DN:s debattsida. Nu väljer han framför allt att koncentrera sig på två frågor.

– Den första är försvaret, inte minst på grund av ubåtskrisen och det accelererande ryska arroganta uppträdandet. Den andra är integration och migration, säger han.

Det är ingen hemlighet att Folkpartiet vill se kraftigt höjda försvarsanslag och omfattande reformer av arbetsrätten, med till exempel förändringar av turordningsreglerna i Las. Tidigare har Moderaterna varit den stora bromsklossen i Alliansen.

– Just nu är Moderaterna inne i ett skifte. Vi får återkomma till hur de utvecklas. Men för vår del ser jag att arbetslinjen måste appliceras ännu mer på integrationspolitiken, säger Björklund.

Integration var en fråga som var stor för Folkpartiet i början på 00-talet. Det finns en uppfattning, även internt i Folkpartiet, att ni släppte den. Håller du med?
– Ja.

Varför?
– Det korta svaret är Alliansen. Ett par av de krav som vi hade på en mer flexibel arbetsmarknad och på språktest för medborgarskap fick vi inte igenom i Alliansen. Vi fick släppa ett antal angelägna krav. Å andra sidan var det som vi gjorde under regeringstiden centralt. Det allra viktigaste var etableringsreformen.

Vad hade hänt om ni hade fått igenom era andra krav på reformer?
– Vi hade varit bättre rustade i dag. Med en mer flexibel arbetsmarknad hade folk haft lättare att komma in. Och det är klart att det är en nyckel för att få jobb att man förstår svenska.

Är det dags att damma av kravet på språktest?
– Vi återkommer. Det finns ju i vårt partiprogram och vi ska återkomma i vårt integrationsprogram. Men det har hittills inte gått att få igenom.

De som varnar för låglöneproletariat med er politik, vad vill du svara dem?
– Är det bättre att man är arbetslös och i utanförskap? Det är klart att det är fantastiskt om alla kan bli akademiker och alla kan ha höga löner, men om det inte fungerar – är det då bättre att människor går på socialbidrag och i utanförskap?

Ska vi ha högutbildade läkare som kör taxi?
– Nej, det ska vi inte. Men alla som kommer hit är verkligen inte läkare. På grund av konflikter i Somalia och Afghanistan kommer nu vuxna människor med mycket låg utbildning.

Missade ni integrationspolitiken i valet i september?
– Ja, jag är självkritisk. Missade är kanske fel ord. Valrörelsen i höstas handlade också om integration och migration. Men det blev en diskussion om vi skulle stänga gränserna eller låta folk komma hit. Vi missade att beskriva att även vi ser att integrationen inte fungerar tillräckligt bra.

Folkpartiledaren är lika självkritisk till alliansregeringens försvarspolitik. Utvecklingen har felbedömts av flera regeringar, säger han.

– Både vi och den tidigare rege-ringen lade ju om försvarspolitiken för att i huvudsak betona de internationella insatserna.

Vad tänker du i dag om beslutet att avskaffa den allmänna värnplikten?
– Med facit i hand var det olyckligt. Det byggde helt på inriktningen med internationella insatser. Det var ingen som tänkte att man kunde skicka folk till Afghanistan med plikt. Men det är klart att nu när hotbilden mot Sverige ökar har vi avhänt oss ett instrument som kunde ha varit användbart. Vi kommer inte att komma tillbaka till ett system där alla grabbar gör lumpen. Men vi borde titta på den dansk-norska modellen. De kallar med pliktlagar in specialkompetenta personer.

Vilka möjligheter ser du att något kan hända i Alliansen om försvaret?
– Det får vi återkomma till. Vi har inte påbörjat arbetet med ett alliansmanifest. Men jag menar ju att försvarsberedningens förslag är otillräckliga. Det redovisade även ÖB häromdagen. När man läser underlaget är det uppenbart att det rör sig om mångmiljardbelopp.

Karin Eriksson

Fakta. Valresultat
FP backade i september

Folkpartiet stannade på 5,4 procent i riksdagsvalet. Det var en tillbakagång med 1,6 procent-enheter, och ett av partiets sämsta valresultat i modern tid.

Bottennoteringen är från valet 1998, när partiet fick 4,7 procent.

I DN/Ipsos decembermätning får partiet 5,6 procent. **DN “**

DN 27 dec 2014:

“Hundratals visade sitt stöd för religionsfriheten

Omkring 300 personer samlades på annandagen utanför den utbrunna moskén i centrala Eskilstuna för att visa sitt stöd för religionsfriheten och för den drabbade församlingen. Statsminister Stefan Löfven sade att det inträffade är ”ett avskyvärt dåd”.

Eskilstuna.
På Norra Brogatan, den gå-gata där moskén ligger bara några hundra meter söder om järnvägsstationen, har de brandspräckta fönstren spikats igen med plywoodskivor. Längs husväggen ligger sten och bråte och andra rester från branden kvar. Takkanten och plåten på krönet är svarta av sot.
Här inne satt enligt polisen kanske så många som 70 personer, när elden startade vid 13-tiden på juldagen. Alla klarade sig ut, men fem personer skadades och fick föras till sjukhus.
Statsminister Stefan Löfven kal-lade moskébranden för ”ett avskyvärt dåd”.
– Vi kommer aldrig någonsin tolerera den här typen av brott. Människor som ska utöva sin religion ska ha rätten att göra det, sade Stefan Löfven till Ekot i Sveriges Radio.
Nathalie Söderberg från det antirasistiska nätverket Tillsammans för Eskilstuna, som är knutet till tidningen Expo, var med och drog i gång stödaktionen med ett upprop på Facebook.
– Vi vet inte vilket motivet kan vara och vi vet inte vem eller vilka som ligger bakom. Men det spelar ingen roll. Det är fruktansvärt att göra detta mot dem som praktiserar sin tro, säger hon.
Hennes uppmaning fick omkring 300 personer, unga och gamla, mörka och ljusa, att möta upp för att utföra sin egen kärleksbombning, en stödgärning som bestod i att sätta upp hjärtan i olika former och färger med ett namn eller en hälsning.
En annan som reagerade omedelbart och tog kontakt med de ansvariga i moskén var Hannu -Lounela, diakon i Svenska kyrkan som sedan en lång tid haft kontinuerlig kontakt med den drabbade moskén och med andra moskéer i staden.
– Vi erbjöd hjälp, och om de behöver, även en tillfällig lokal, säger Hannu Lounela, och får nickande medhåll av kyrkoherden Johan Hedlund.
Abdirisak Hussein, aktiv medlem i församlingen, höll ett kort tal från moskéns tak:
– De som gjort detta barbariska dåd kommer inte att segra. I dag när jag ser hur många som samlats för att stödja oss gläds jag. Vi i Eskilstuna kommer inte att acceptera detta. Vi säger nej, nej och åter nej till rasism, till våld och till -diskriminering, sade Abdirisak Hussein.
Bland dem som kommit från andra städer för att ge sitt stöd fanns Afghanistankännaren Peter Hjukström, från Mariefred som hade en försvarlig bunt röda hjärtan med sig:
– Jag lade ut på Facebook att jag skulle hit, och efterhand bad upp emot 75 vänner mig göra samma sak för dem, säger han med häftpistolen höjd för att fästa alla hjärtan på den trävägg som ersatt fönstren.
Jan Lindström hade rest från Arboga för att visa sitt stöd genom att sätta upp ett rött trähjärta. Det är viktigt att protestera mot en sådan här attack, konstaterar han.
– Enfald begränsar, mångfald berikar, säger han.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se

Fakta. Attacker mot moskéer 2014

Januari
Stockholm. Moské fick sin entré nedklottrad med hakkors.
Maj
Eskilstuna. Under en -kvällsbön blockerades dörren med trädbalkar och betongblock.
Juli
Norrköping. Byggbaracker och den påbörjade moskébyggnaden sattes i brand.
September
Södertälje. Somaliska föreningens bönelokal och Palestinska föreningen drabbades av vandalisering.
Flen. Fönster krossades på moské.
Avesta. Någon tände eld på mattor i moskén.
Oktober
Helsingborg. Vandalisering av källarmoské.
Flen. Fönster krossades på moské.
November
Eslöv. Moskéns rutor krossades.
November
Örebro. Brandfarlig vätska kastades in genom ett fönster.
December
Eslöv. Två fönsterrutor krossades och delar av fasaden sprejades.
Eskilstuna. Flera skadade efter misstänkt brandattentat mot moské i Nyfors.
Källa: Expo “

DN 27 dec 2014:

“Kan vara politiskt dåd – Säpo kopplas in

Säkerhetspolisen har kopplats in i utredningen kring brandattentatet mot moskén i Eskilstuna. Juldagens attentat där fem personer skadades är långt ifrån det enda som har riktats mot moskéer i Sverige – och det andra som inträffar i Eskilstuna i år.

Polisen misstänker att moskébranden i bostadsområdet Nyfors är anlagd och en förundersökning om grov mordbrand är inledd. Det finns en vittnesuppgift att någon kastade in ett föremål genom ett fönster till lokalen, där flera barn och - vuxna fanns, som utlöste den kraftiga branden vid 13-tiden på torsdagen.

Men på annandagens kväll hade inte vittnet hittats, och polisen hade inte heller fått in andra uppgifter som stöder att ett föremål slängts in i moskén.

– Vi kan inte utesluta det. Men vi har inte i de förhör som hittills hållits fått bekräftat att någon kastat in något, säger Roland Lindkvist, vakthavande befäl.

Den tekniska undersökningen av lokalen ska följas upp med ytterligare vittnesförhör. Även Säkerhetspolisen har kopplats in i utredningen. Det sker i fall där det finns misstankar om att det är politiskt motiverade brott.

– Vi arbetar med att hämta in information från källor som kan finnas i brottsaktiva miljöer som vi följer. Vi tittar också på nätet och matchar

det mot information vi har sedan tidigare i vårt underrättelsearbete mot brottsaktiva individer och nätverk, säger Sirpa Franzén, presschef på Säkerhetspolisen.

Gårdagens attentat är bara ett i raden som har riktats mot moskéer i Sverige det senaste året. En sammanställning av tidningen Expo visar att det i genomsnitt har skett en attack i månaden under 2014.

I våras vandaliserades moskén i Årby i Eskilstuna, dörren blockerades under kvällsbönen och ingångarna hade spärrats med träbalkar och betongblock. Säpo vill inte uttala sig om det finns något samband mellan händelserna, eller om jul-dagens attentat kan ha främlingsfientliga motiv.

– Det är för tidigt att säga något om vilken riktning det pekar åt. Men bara att vi sätter i gång att jobba så här tidigt innebär att vi ser att det kan vara ett allvarligt brott, och att det kan vara de -miljöer vi följer som ligger bakom det hela, säger Sirpa Franzén.

På fredagen hade alla utom en av de fem som skadades vid branden fått lämna sjukhuset, uppgav Mälarsjukhuset i Eskilstuna.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

DN 27 dec 2014:

“Färre skadliga kemikalier i barnens plastleksaker

Är du orolig för att barnens julklappar innehåller farliga kemikalier? Testfaktas stora granskning visar att de värsta mjukgörarna har försvunnit ur leksakerna.

För många barnfamiljer innebär julen ett stort tillskott till leksaksparken där hemma – oavsett om man vill det eller inte. Samtidigt får vi ofta höra att leksaker kan vara en källa till kemikalier i barnens vardag. Glädjande nog verkar leksaksbranschen ha fasat ut de skadligaste mjukgörarna, visar Testfaktas stora granskning. Av 70 undersökta leksaker i plast, innehåller endast två hormonstörande ftalater. I båda fallen handlar det om ftalaten DEHP som är förbjuden i alla typer av leksaker.

I jämförelse med tidigare undersökningar som gjorts av Kemikalieinspektionen ser det bättre ut denna gång. Vid senaste granskningen 2013 var det drygt 10 procent av leksakerna som innehöll förbjudna ftalater, enligt Mats Forkman, enhetschef på Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning.

– Det är jättekul att ni har hittat så lite och man får verkligen hoppas att det tyder på en förbättring. Samtidigt vågar jag inte säga att det verkligen är så. Statistik är svårt och för att vara helt säker måste man göra väldigt omfattande studier, säger han.

Kemikalieinspektionen har de senaste åren arbetat hårt för att utbilda leksaksbranschen om vilka regler som gäller för olika kemikalier i leksaker och hur man kan kontrollera att dessa efterföljs.

– Känslan är att medvetenheten har ökat, åtminstone bland de stora aktörerna i leksaksbranschen, säger Mats Forkman.

Men även om företagen fasat ut de värsta mjukgörarna ur sina produkter visar Testfaktas analys att de ersatts med andra kemikalier med mjukgörande egenskaper som man inte vet så mycket om. Två av de ämnen som laboratoriet kan konstatera finns i leksakerna – DINCH och ATBC – har nyligen utvärderats av danska Miljöstyrelsen.

– När det gäller DINCH anser man att det finns ett tillräckligt stort data-underlag för att säga att den ser bra ut utifrån ett hälso- och miljöperspektiv. Det andra ämnet finns det fortfarande en del frågetecken kring, säger Erik Gravenfors, ekotoxikolog på Kemikalieinspektionen.

Tyvärr visar granskningen även att problemen med tungmetaller i elektroniska leksaker finns kvar. Av sex undersökta elektroniska leksaker hade fem för höga halter av bly eller kadmium i kretskortens lödpunkter.

– Tungmetaller är ett stort problem i billiga elektronikprodukter över huvud taget trots att reglerna funnits ett bra tag. Här är det dock ingen direkt fara för konsumenten så länge man inte plockar sönder produkten. Däremot är det ett arbetsmiljöproblem i avfallsledet och ett miljöproblem, säger Mats Forkman.

Hur kan man som förälder minska risken att köpa giftiga leksaker?

– Billiga leksaker som faller sönder bara man tittar på dem bör man vara misstänksam mot. Vi vet också att problemen är mindre hos seriösa leksakskedjor och företag. Man kan också lukta på leksaken och välja bort sådant som luktar starkt kemiskt eller parfym. Har man dränkt in något i parfym vill man ofta dölja något annat, säger Mats Forkman.

Martin Hansson/Testfakta

Fakta. Så gjordes granskningen

Testfakta köpte in 70 leksaker från de största leksaksbutikerna, lågprisvaruhusen och dagligvarukedjorna – bland annat lego, dockor, bilar, bollar, plastdjur, tidningar med pyssel och ett antal elektroniska leksaker.

Därefter utfördes en så kallad XRF-scanning för att se om produkterna innehåller farliga tungmetaller och pvc.

De leksaker som innehöll pvc skickades till Sveriges tekniska forskningslaboratorium, SP, för våtkemisk analys av ftalater. Vid analysen kunde laboratoriet även se signaler från alternativa mjukgörare. “

DN 27 dec 2014:

“Trycket ökar på länder som diskriminerar romer

Romer tigger på gatorna i Europa och deras -fattigdom och utsatthet blir synlig överallt. Det skapar ett politiskt tryck mot romernas hemländer som märks i EU-parlamentet. För första gången vill också EU-kommissionen dra ett medlemsland som diskriminerar romska skolbarn inför rätta.

Bryssel.
I EU-parlamentet är det svårt att undgå de stora affischerna.

Under rubriken ”Från tiggare till parlamentsledamot” visas två foton på Damian Draghici, som är socialist från Rumänien och en av EU-parlamentets två romska ledamöter.

På den ena bilden är han en ung man som har långt, trassligt hår. På den andra är han kortklippt och klädd i kostym.

– Ja, jag har varit tiggare, förklarar Damian Draghici när han hälsar välkommen.

Han berättar att många har ifrågasatt om han verkligen skulle -avslöja sin bakgrund för folk i Bryssel.

– Jag skäms inte för det, fortsätter han. Den gången var jag 18 år och kunde inte försörja mig på annat sätt. Tiggeriet är en del av mitt liv och har gjort mig till den jag är.

Redan då, som tonårig tiggare, var Damian Draghici en skicklig musiker. Han gjorde karriär och blev kändis. Sedan blev han politiker och rådgivare till Rumäniens omstridde premiärminister Victor Ponta.

Nu vill han vara en förebild och visa romer i EU att det går att förverkliga sina drömmar, trots alla hinder.

Tidigare blev Soraya Post, Feministiskt initiativs parlamentsledamot från Sverige, provocerad av hans tal om att framgång minsann är möjlig, bara romerna anstränger sig.

I våras kallade Soraya Post honom för korrupt och tyckte att -Damian Draghici underskattade den utbredda och systematiska diskriminering som romer i EU utsätts för i Rumänien.

Men i dag är båda ledamöter i EU-parlamentet. Dessutom är de med i samma grupp, socialistgruppen, och i synen på läget för EU:s romer verkar de ha närmat sig varandra. Båda är djupt oroliga.

– Jag har rest i Rumänien, Slovakien, Tjeckien och Ungern. Det händer ingenting. Det finns ytterst få goda exempel, berättar Damian Draghici.

I dessa tider måste EU-parlamentets två romska ledamöter försöka hålla ihop, tycker därför Soraya Post.

Den här dagen är hon en av talarna. När Soraya Post får ordet talar hon om de många människor i dagens EU som lever utan mat för dagen, utan bostad och utan tillgång till sjukvård och skola.

– Det är en skam. Europa brukar peka på tredje världen, men nöden finns på vår egen bakgård, konstaterar hon.

Statistiken från EU:s byrå för mänskliga rättigheter talar sitt tydliga språk. EU:s största minoritet lever under eländiga villkor i sina hemländer. Att de ger sig iväg är inte konstigt, påpekar Soraya Post.

– Tiggarna försöker skapa sig en bättre framtid och göra vad deras regeringar har misslyckats med.

Så vad kan EU göra? Massor, anser Soraya Post.

Ett förslag är att frysa EU-bidragen till länder som år efter år bryter mot grundläggande mänskliga rättigheter. Ett annat är att dra fler länder inför rätta som inte följer EU:s förbud mot diskriminering.

I höstas inleddes för första gången ett sådant rättsligt förfarande. EU-kommissionen anklagar Tjeckien för att regelmässigt sätta romska barn i särskola, vilket är ett brott mot EU:s regler rörande likabehandling.

Det finns mängder med material för liknande processer, påpekar - Soraya Post.

I EU-parlamentet ökar det politiska trycket. Att så lite sker och att Rumänien bara har använt knappt 12 procent av de pengar som EU har avsatt för olika regionala projekt upprör många ledamöter.

– Ja, här är folk väldigt trötta på Rumänien, säger EU-parlamentarikern Cecilia Wikström (FP).

Det finns dock tecken på att Rumänien under senare tid har utnyttjat mer av EU:s fonder. Men än finns ingen officiell statistik. Och det enda som verkligen skulle leda till förändring är att låta pengar tala, tror Cecilia Wikström.

– Dra in jordbruksstödet. När länder bryter mot stabilitetspaktens krav på budgetbalans blir det ett väldigt liv. Varför inte när det handlar om brott mot det som är själva kärnan i samarbetet i EU; mänskliga rättigheter?

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Fakta. Romer i EU

Det finns omkring 10-12 miljoner romer i EU.

Flest bor i Rumänien (cirka 1,8 miljoner, drygt 8 procent av befolkningen), Bulgarien (750 000, drygt 10 pro- cent av befolkningen), Ungern (700 000, cirka 7 procent), Slovakien (500 000, drygt 9 procent), Frankrike (400 000, cirka 0,6 procent).

90 procent av EU:s romer lever i fattigdom.

20 procent har ingen sjukförsäkring.

Bara 15 procent av romska elever fortsätter studierna efter grundskola.

En av tre romer har ett betalt arbete.

En av tre romer i åldersgruppen 35 till 54 har hälsoproblem.

Källa: Rapport från FRA, EU:s byrå för mänskliga rättigheter, om romers levnadsförhållanden i elva EU-länder “

DN 27 dec 2014:

“Ukrainskt Natointresse får Moskva att se rött

Fredagens fredsförhandlingar mellan Ukraina och de proryska separatisterna ställdes in i sista stund. Samtidigt växer vreden i Moskva över Kievs beslut att förbereda medlemskap i väst-alliansen Nato.

Under Västeuropas julhelg – i Ukraina och Ryssland infaller den först den 7 januari – var det meningen att vapenvilan i Donetsk och Luhansk skulle stärkas med nya -avtal i Vitrysslands huvudstad Minsk.

Men resultatet ser ut att bli magert. Kiev och de östukrainska separatisterna kunde bara enas om en utväxling av fångar under förhandlingarna den 24 december. En aviserad andra samtalsomgång ställdes i går in av okända skäl.

– Det blir inget möte med kontaktgruppen. Men vi är fortfarande redo att erbjuda Minsk som plats för förhandlingar, sa en talesman för Vitrysslands utrikesdepartement till nyhetsbyrån AFP.

Kontaktgruppen består förutom av representanter för Kiev och rebellerna också av en rysk delegation och en från den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE. Gruppen enades i september om ett eldupphör som har brutits regelbundet av båda parter. Sedan några veckor har striderna ändå mattats av väsentligt, dock utan att något formellt avtal skrivits under.

I stället för att mötas kring förhandlingsbordet fortsatte Kiev och Moskva sitt ordkrig kring det ukrainska parlamentets beslut i tisdags

att överge landets alliansfrihet och i stället förbereda en medlemsansökan till Nato.

Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov varnade redan i onsdags för följderna av ett ukrainskt Natomed-lemskap:

– Det vore farligt, inte bara för Ukrainas folk, utan för Europas - säkerhet, sa han.

Premiärminister Dmitrij Medvedev å sin sida förklarade på Facebook att ett Natomedlemskap ”gör Ukraina till en potentiell militär motståndare till Ryssland”.

Bedömare i Kiev hävdar liksom de flesta västregeringar att Ryssland redan för krig mot Ukraina, att landet har reguljära soldater inne i sitt grannland. Ur ett ukrainskt perspektiv är det just detta som driver landet att ompröva sin alliansfrihet, medan Ryssland ser bara tanken på Natomedlemskap som en ”röd -linje” som inte får överträdas.

Därför är det en händelse som ser ut som en tanke att president Putin just på fredagen skrev under en reviderad variant av Rysslands militärdoktrin.

Jämfört med den förra versionen från 2010 finns flera skärpningar. De upplevda hoten mot Ryssland är långt fler än för fyra år sedan, och vissa verkar skapade för att i efterhand legitimera en insats i Ukraina.

Så här heter det bland annat i en lista över ”yttre militära hot”:

”Upprättande av regimer i grannländer – till exempel genom störtande av den legitima regeringen – vars politik hotar Rysslands intressen.”

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se

Detta har hänt. Ukrainakonflikten

Konflikten i östra Ukraina började i april, när proryska separatister i länen Donetsk och Luhansk började ockupera regeringsbyggnader.

Separatisterna utropade senare ”folkrepubliker” i Donetsk och Luhansk, och valde i november egna presidenter och parlament. De har under hela konflikten fått stöd av Ryssland – med frivilligsoldater, träning, materiel och enligt många vittnesmål också med reguljär rysk trupp som deltagit i striderna. Detta förnekas dock av Moskva.

Såväl rebellsidan som -regeringssidan har anklagats för övergrepp av internatio- nella människorättsorganisationer.

4 000 människor, drygt, har efter åtta månader dödats i konflikten. Över en miljon människor har tvingats på flykt, i ungefär lika delar till övriga Ukraina eller Ryssland.

En vapenvila den 5 september bröts regelbundet av båda parter. Sedan några veckor har striderna dock mattats av väsentligt. **DN “**

DN 27 dec 2014:

“Litauen tar nästa steg mot väst

Den 1 januari inför Litauen euron som valuta. Det kommer att locka investeringar och föra landet närmare den europeiska gemenskapens hjärta, hoppas entusiasterna. Men den nya valutan har bara stöd av en väldigt knapp majoritet.

När Litauen som sista baltiska stat inför euron nästa år blir landet det 19:e som ansluter sig till EMU. Inträdet gläder landets ambassadör i Sverige, Eitvydas Bajarunas, trots att eurons rykte skamfilats något efter den europeiska skuldkrisen.

– Litauen accepterar de risker det innebär att införa euron som valuta, men de är hanterbara om man jämför med alternativet – att vara under fortsatt rysk influens, säger han.

Eitvydas Bajarunas säger att det är stor skillnad på hur svenskar och litauer ser på EU och EMU.

– För Sverige var EU bara ett ekonomiskt projekt, för oss var det en bekräftelse på att vi tillhörde -Europa. Att ansluta sig till euron är ytterligare ett steg mot Europa.

Men opinionsmätningar visar att åsikterna går isär bland det litauiska folket. Bara 53 procent ställde sig positiva till euron i en mätning i november och någon separat folkomröstning har inte hållits.

2009 slog krisen till med full kraft mot Litauen, men hård besparingspolitik vände trenden och landet väntas nu uppvisa en tillväxt på 3,1 procent under nästa år. Bara Irland väntas komma högre av EU-länderna.

– Vi tog oss igenom krisen 2009 på ett bra sätt utan extern hjälp, säger Eitvydas Bajarunas.

Samtidigt är arbetslösheten fortsatt hög, 11,2 procent i år, och många emigrerar fortfarande för att söka jobb. Litauen sträcker sig därför västerut, bland annat mot Sverige, för att locka investeringar.

Ett inträde i euron kommer underlätta det, tror Justinas Pagirys, chef för investeringar och utveckling på Investment Lithuania.

– För en liten och öppen ekonomi som Litauen kommer det att bidra med självförtroende. Saker blir bättre i eurozonen, säger han.

Fortfarande går en betydande del av den litauiska exporten till Ryssland. Men varken Bajarunas -eller Pagirys är särskilt oroliga för att relationen med den mäktiga grannen i öst kommer att påverkas speciellt mycket.

– Möjligen kan en viss rysk -politiker tycka att Litauen rör sig för mycket i västlig riktning, säger Justinas Pagirys.

Filip Kotsambouikidis/Tt

Fakta. Litauen

Litauen blev självständigt strax före Sovjetunionens fall 1991.

Landet gick med i Nato i mars 2004 och blev medlem i EU i maj samma år.

De största minoritetsgrupperna är polacker (6,6 procent), ryssar (5,4 procent) och vitryssar (1,3 procent).

Litauen är ett av EU:s fattigare länder. Genomsnittslönen i Litauen var 2008 drygt 600 euro, medan minimilönerna låg på drygt 230 euro.

TT”

DN 27 dec 2014:

“Snart avgår nya snabbtåget

Inom ett par månader utmanas SJ för första gången på allvar av konkurrens på spåren. Då börjar MTR Express trafikera det statliga bolagets mest lönsamma sträcka Stockholm–Göteborg.

I november levererades det förs-ta MTR-tåget från Stadlerfabriken i Schweiz. Samtidigt transporterade SJ i förra veckan ned sina första SJ 2000-vagnar till ABB i Schweiz för en omfattande upprustning. Samtliga 36 tåg ska uppgraderas för 3,5 miljarder kronor fram till 2019.

Konkurrensen på spåren hårdnar. Utmanaren MTR Express kör inte lika snabbt som SJ 2000. I stället ska man konkurrera med lägre priser, moderna energisnåla tåg och god service.

Det rödsvarta tåget väcker ett visst uppseende på Stockholms central. Det är första avgången enligt ordinarie tidtabell, men bara en provtur för att testa tåget på svensk räls inför den publika premiären någon gång i mars. DN har som förs-ta svenska medieföretag provåkt sträckan Stockholm–Göteborg.

Tågets inredning går i diskreta grå nyanser. På golvet heltäckande mattor. Några färgklickar bryter av mot den anonyma färgskalan. Var åttonde stol är röd, liksom nödbromsen. Och på borden står fast monterade lampor med röd skärm. Det är en specialbeställd version av den klassiska svenska Bumlinglampan.

En annan inredningsdetalj är Breitlingklockorna på väggarna i varje vagn, specialtillverkade för MTR Express.

– De ska knyta an till Schweiz, där tåget är tillverkat, säger Johan Söör, vd för MTR Express.

Benutrymmet känns ovanligt väl tilltaget i hela tåget. På MTR Express har man valt att inte dela in tåget i första och andra klass. I stället har man en flytande indelning av tåget beroende på hur bokningsläget ser ut, ungefär som på flyget.

För den moderne resenären är tekniken viktig. Telefonen har fått ett eget litet utfällbart bord. Men mellan de två stolarna finns endast ett eluttag, vilket kan kännas som en miss i planeringen. Dubbelkontakter kommer dock att finnas till utlåning, intygar Johan Söör.

Mitt i tåget finns en liten och enkel bistro med en kaffemaskin och en mikrovågsugn att värma upp enklare maträtter i.

Biljetterna finns i tre prisklasser beroende på ombokningsregler och service ombord.

– Resenärer med de dyraste biljetterna sitter alltid i en avskild del av tåget, säger Johan Söör.

Vid förarspakarna sitter Björn Nettervik lugnt och äter en lunchmacka. Hastighetsmätaren visar på 170 km/tim.

Han började som lokförare på SJ 1981 och har en gedigen järnvägs-erfarenhet, bland annat 30 år hos nuvarande konkurrenten SJ. Han tycker att arbetsmiljön ombord är utmärkt och tåget följsamt att köra.

– Det är ett lätt tåg byggt i aluminium med ett intelligent styrsystem som hela tiden känner av exakt hur mycket motorstyrka som behövs för att hålla en viss fart. Det gör det till Sveriges mest energieffektiva tåg, säger han.

Björn Nettervik är trafiksäkerhets- och fordonschef på MTR Express, men han kommer att fortsätta att underhålla sin förarkompetens, vilket innebär minst fem turer i halvåret.

– Det är viktigt att vara en del av personalens vardag, säger han.

Att köpa nya tåg är en rejäl investering som kräver en kapitalstark investerare, i det här fallet Hongkongbaserade MTR.

– Man brukar säga att det kostar cirka en miljon kronor per meter att köpa tåg. Våra sex tåg har kostat 700 miljoner, säger Johan Söör.

Tågmodellen Stadler Flirt har hittills byggts i cirka tusen exemplar av Stadlerfabriken i Schweiz. Ett sextio-tal av dem finns i Norge.

– Därför vet vi att de fungerar väl i kyla och snö, säger de, säger John Barlass, chefsingenjör för MTR i Europa som också är med på provturen.
När vi rullar in på Göteborgs central regnar det lätt. På perrongen står flera personer och fotograferar tåget. Snabbtågsutmanaren väcker uppenbarligen intresse.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta.

Så lång tid tar resan Stockholm–Göteborg

MTR Express, snabbtåg
Restid: 3.19.
Antal avgångar: Fyra gånger per vardag, start i mars. I augusti 2015 åtta avgångar per vardag.
Biljettpriser: Inte fastställda.
SJ 2000, snabbtåg
Restid: 2.50 för avgångar utan stopp, cirka 3 timmar för övriga.
Antal avgångar: 20 på vardagar, 8 på lördagar, 12 på söndagar.
Priser: 195–1 194 kronor i andra klass, 295–1 499 kronor i första klass.
SJ Intercity, loktåg
Restid: Drygt 4 timmar.
Antal avgångar: 6 avgångar torsdag–måndag.
Priser: 95–792 kr i andra klass, 195–1 103 kr i första klass.
Blå tåget
Nostalgitåg med 60-talsvagnar.
Restid: 3.30–3.50.
Antal avgångar: En avgång per dag torsdag–söndag.
Priser: Fast pris 400–500 kronor i andra klass beroende på veckodag. 750 kronor i första klass. “

DN 27 dec 2014:

“Färre ryssar att vänta i januari

Ryssen kommer – inte. Turistföretagen oroar sig för att den svaga rubeln och president Putins reserestriktioner sätter stopp för nyårskommersen i Stockholm.

– Det kommer inte att komma en enda ryss. Det är min känsla nu, säger Marcus Carlsson, marknadschef på turistföretaget Stockholm Info.

Tidigare har ett stort antal ryska turister besökt Stockholm de två första veckorna i januari. Många är långlediga för jul- och nyårsfirande, den ryska julen infaller den 7 januari eftersom den ortodoxa kyrkan följer den julianska kalendern.

Ryssarna spenderar dessutom, enligt Marcus Carlsson, mest pengar av alla turister – över 1 000 kronor om dagen.

– De ryska turisterna har blivit fler rätt många år i rad, men vi märkte redan för ett år sedan att reserestriktionerna påverkade. I år ser det ut att bli totalt mörker, säger han.

Den sinande turistströmmen har, enligt honom, dels att göra med rubelns fall och den osäkra ekonomin i Ryssland, dels med att Putin har bett alla statsanställda att inte åka utomlands på semestern.

– Det slår rätt hårt. Vi halverar vår hop on/hop off-busstrafik, vi brukar köra två bussar i 20-minuterstrafik, nu drar vi ner till en, säger Marcus Carlsson.

Men han tror att många butiker, exempelvis i Gamla stan, drabbas hårdare.

– Ryssarna gillar att shoppa och är duktiga på att spendera, det här blir kännbart för många i branschen. Är du en mindre aktör är de ryska turistpengarna ett viktigt inflöde, jag tror att företag kommer att gå omkull, säger Marcus Carlsson.

Januari är, enligt honom, en dålig turistmånad över lag. Den vanliga säsongen sätter i gång först runt påskhelgen.

– Det blir en lång, svart tunnel fram till påsk, säger Marcus Carlsson.

Peter Lindqvist, vd på Stockholm visitors board, är inte lika orolig.

– Under året har antalet ryska turister i Stockholm backat med 5–6 procent, men de backar mer nere i Europa, säger han.

Även om Stockholm arrangerar EM i konståkning i januari och det brukar dra mycket ryssar så tror Peter Lindqvist att det blir en nedgång och sämre än förra året.

– Men så katastrofalt att det blir helt tomt på ryssar de två första veckorna i januari tvivlar jag på, säger Lindqvist.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta.

Förra året stod ryska turister för 127 410 övernattningar på hotell i Stockholms län. Det var en ökning med 16 procent från 2010.

Antalet ryssar som kom till Stockholm med färja var: **2011:** 137 000, **2012:** 170 000 och **2013:** 187 000.

I januari 2014 stod ryska turister för 18 865 hotellövernattningar, en minskning med 4 procent från januari 2013.

Källa: Stockholms visitors board “

DN 27 dec 2014:

“Barnfetma ska stoppas redan på MVC

Risken att bli fet är upp till tio gånger högre för barn i fattiga förorter än för andra. Nu fångar landstinget upp högriskfamiljer redan på mödravårdscentralen, nästan 400 familjer har nappat på att lära sig mer om hälsosamma vanor.

Högsta andelen fyraåringar med övervikt i Stockholm har Skärholmen, Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista medan de lägsta andelarna finns på Södermalm och Östermalm samt i Hägersten-Liljeholmen.

Sedan sommaren 2013 finns hälsovägledare på sju mödra- och barnavårdscentraler i Skärholmen, Rinkeby, Kista och Husby. Alla föräldrar med ett BMI över 25 får frågan om de vill vara med i projektet.

– Vi var lite oroliga för hur det skulle tas emot men många tackar ja, det är helt frivilligt och gratis, säger hälsovägledaren Mia Bramsgård.

Föräldrarna – framför allt mammor – får svara på en mängd frågor som inte enbart handlar om kost och motion utan också om vanor och levnadshistoria. Under en vecka får de föra bok över vad de äter och dricker och hur de rör på sig.

– Sedan tittar vi på det tillsammans, de brukar själva komma på vad de vill ändra, därefter har vi tät kontakt, säger Mia Bramsgård.

Den uppföljning av projektet som gjordes i höstas visar att de kvinnor som var gravida hade gått upp 30 procent mindre än

genomsnittet, de mammor som inte var gravida hade i medel-tal gått ner 5–7 kilo.

– Huvudmålet är att förebygga barnfetma, fokus ligger på det ofödda eller lilla barnet. Det gäller att skapa så goda förutsättningar som möjligt, det är svårt att ändra matvanor som man har etablerat, säger Jenny Sydhoff, som är ansvarig för handlingsprogrammet mot övervikt och fetma på landstinget.

Projektet ger mycket ny kunskap till landstinget, menar hon, kunskap om sådant som har varit dolt, som att vi pratar om livsmedel på olika sätt.

– Mjölk är inte alltid mjölk, det är 73 sockerbitar i en burk kondenserad mjölk, säger Mia Bramsgård.

Hälsovägledarna erbjuder sig att gå på en butiksvandring med familjerna, för att läsa innehållsförteckningar och visa hur man gör för att välja billig och nyttig mat.

– Ibland gör vi hembesök och på öppna förskolan har vi grupp-övningar och pratar om hälso-samma vanor och om gränssättning som förälder, säger Mia Bramsgård.

Hälso- och sjukvårdslandstingsrådet Anna Starbrink (FP) understryker att projektet är viktigt eftersom fetma och övervikt leder till stora hälsoproblem.

Varför finns hälsovägledarna bara i fyra Stockholmsförorter och inte i hela länet?

– Vi ska lägga kraften där vi har de största behoven. Men vi ska utveckla metoden, varje barnavårdscentral måste ha kompetens och jobba med de här frågorna, säger hon.

Det finns, enligt henne, många barn i Stockholms län som lider av fetma.

– Nästa år ökar vi budgeten för arbetet mot fetma och övervikt med tio miljoner kronor. Vi ska också komplettera med åtgärder för större barn, säger Anna Starbrink.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta. Miljonsatsning mot övervikt

Under 2015 satsar landstinget cirka 25 miljoner kronor på att utveckla insatser och stöd mot övervikt och fetma. Programmet fokuserar på metodutveckling och förebyggande insatser för barn samt stöd till livsstilsförändringar.

På sju mödra- och barnavårdscentraler i Rinkeby, Kista/Husby och Skärholmen riktas arbetet till gravida med övervikt eller fetma. Kontrollverksamheter finns i motsvarande områden. Efter en förstudie inleddes projektet sommaren 2013 och består av fyra hälsovägledare med språk- och kultur-kompetens. Språk som erbjuds, utöver svenska, är somaliska, arabiska, syrianska, spanska och engelska.

Drygt 370 familjer har rekryterats sedan juni 2013 och cirka hälften får stöd på annat språk än svenska, flest på arabiska och somaliska (drygt var femte för vardera språket). Kostnaden har under 2013 varit 3,5 miljoner och beräknas 2014 bli 5,8 miljoner kronor. “

DN 27 dec 2014:

“Författare blir fixstjärnor i fiktionen

Ständigt denne Thomas Mann. Nu dyker den tyske författaren upp i flera samtidsromaner. Och han är inte ensam. Mats Almegård ser en lång rad döda författare få nytt liv i tysk litteratur.

I schweizaren Christian Krachts roman ”Imperium” arresteras huvudpersonen August Engelhardt efter att ha uppträtt osedligt. Han har varit naken på stranden och anmälts av Thomas Mann, som dagen därpå grubblar över varför han anmält ynglingen. Han kommer fram till att det möjligen var ett försök att kväsa det egna intresset för unga män.

Thomas Mann fortsätter att dyka upp här och där i samtidens kultur. Han figurerar i Hayao Miyazakis film ”Det blåser upp en vind”. Florian Illies gav honom stort utrymme i boken ”1913 – århundradets sommar”. Och i Tyskland har det kommit flera skönlitterära verk som placerar Mann i en central roll.

Egentligen handlar det inte bara om Thomas Mann. I den tysskspråkiga litteraturen myllrar det just nu av fiktiva författarporträtt. Man kan undra vad det beror på. Har det att göra med den starka retrotrenden i tv-serier och filmer? Eller har författare inspirerats av hur reality-tv och dokusåpor suddat ut gränsen mellan fiktion och verklighet? Det finns flera tänkbara svar.

Volker Weidermann låter i romanen ”Ostende, 1936 – Sommer der Freundschaft” en grupp författare resa till den lilla belgiska bad-orten Ostende: Stefan Zweig, Joseph Roth, Ernst Toller och Irmgard Keun. Deras böcker har börjat brännas i Hitlers Tyskland. Det yttre trycket och författarnas olika livs-situationer ger upphov till slitningar och spänningar inom gruppen. Stefan Zweig har tänkt skriva hela sommaren, men när Joseph Roth anländer vänds allt upp och ned. Denne är vid det här laget försupen och deprimerad, vilket utsätter författarnas vänskap för prövningar. Diskussionerna vindlar: Vad kommer att hända hemma i Tyskland? Vilket exilförlag kan tänkas vilja ta över utgivningen av Roths böcker?

Weidermann har hittat ett perfekt ögonblick i tiden, en geografiskt avgränsad plats där havet tar vid och ett intressant persongalleri av författare på flykt undan nazisterna. Kan det bli mer spännande? Kanske kunde det ändå det. Weidermann är mer litteraturvetare än romanförfattare och boken landar någonstans mellan essä och fiktiv text, med viss slagsida mot fakta-återgivning. Det gör att det dramatiska drivet uteblir. Porträtten av författarna verkar vara (litteratur-)historiskt korrekta, men de är inte levande. Det är synd, för Weidermanns bok är angelägen, inte minst i dagens Europa där det fria ordet åter är hotat.

I en annan dramatisk tid – den tyska efterkrigstiden – utspelar sig förra årets mest explicita Thomas Mann-roman. I ”Königsallee” har Hans Pleschinski förlagt handlingen till det återuppbyggda Düsseldorf. Året är 1954 och paret Mann tar in på hotell Breidenbacher Hof. Mann har kommit till staden för en litterär afton där han ska läsa sina texter.

Pleschinski skildrar den internationellt ryktbare författarens ankomst ur många perspektiv. De som berättar är bland annat hotellets städare, personalen på radiofirman som installerar en grammofon åt det berömda paret och Manns vuxna barn som också bor på hotellet.

Manns förhållande till nazismen blir extra tydlig när hotellets concierge har ordet. Denne tvingas nämligen ljuga för en av sina stamkunder – den tidigare Wehrmachtofficeren Albert Kesselring – om

att hotellet är fullbelagt. Thomas Mann vill inte bo under samma tak som en nazikollaboratör.

Men den allra viktigaste berättaren är den homosexuelle köpmannen Klas Heuser som ska få återse sin älskare. (I verkligheten möttes Mann och Heuser på semesterön Sylt sommaren 1927 och hade en kort affär, något som Mann ofta återkom till i sina dagböcker.)

Även om det mesta i ”Königs-allee” är baserat på verkliga händelser är den dramatiska nerven fiktiv. Mann besökte verkligen Düsseldorf 1954, men han träffade inte Heuser. För ett Mann-fan som Pleschinski (som bland annat använder sig av strukturen i ”Lotte i Weimar”, där Mann beskriver hur Goethe återser en tidigare kärlek) är det förstås ett fascinerande tankeexperiment: hur hade den store författaren reagerat vid ett sådant möte?

Pleschinski skriver fint, men hämmas ibland av sin beundran för Mann. I kapitlen som berättas ur Manns perspektiv blir det något styltigt.

I stället är det historiens periferi som är intressantast – där efterkrigstyskarnas bild av Thomas Mann blir tydlig. Den moraliska resningen, det litterära idolskapet, den internationella auran. Och samtidigt är hans homosexualitet något som måste döljas, en ”smärtsam lögn”.

Mann blir ett prisma för ett Tyskland som under femtiotalet försöker göra upp med det förflutna. Han är en offentlig person men också en privatperson med hemligheter.

Thomas Mann är även fixstjärna i Maxim Billers novell ”I huvudet på Bruno Schulz” (på svenska i höst). I den möter vi den maniske författaren Bruno Schulz, (i verkligheten mest känd för prosasamlingen ”Kanelbutikerna”) som i november 1938 skriver brev till Thomas Mann och ber honom komma till polska Drohobycz, för att avslöja en charlatan som utger sig för att vara Mann. Schulz dyrkar den tyske författaren och ser med djup avsmak hur denne skojare inte bara påstår sig vara Mann för att få äta och bo gratis i staden, han är dessutom aktiv i nazisternas kartläggning av stadens judar. Schulz som själv är jude förfäras av att hans favoritförfattares namn solkas ned.

För läsare som kan sin Schulz är Billers novell en fest. Anspelningar och dolda citat ur Schulz egna böcker förekommer flitigt. Men där Pleschinskis Mann i mångt och mycket förblir en klippdocka ur litteraturhistorien vet Biller att göra sin huvudperson levande – oavsett läsarens förkunskaper. I den desperata situationen (nazisterna som kartlägger judar, andra världskriget som rycker närmare) blir Schulz mer än bara en litteraturhistorisk referens. Denne polske författares porträtt befinner sig i skärningspunkten mellan fiktion och fakta.

Verklig magi uppstår, som här, när vi får läsa om författare som intresserar oss och de genom fiktionen görs komplexa nog att framstå som hela människor.

Biller skildrar, precis som Weidermann, en speciell tid. Bådas huvudpersoner är förföljda författare. Kanske lämpar de sig särskilt väl som tidsvittnen: sensibla, beskrivande personer som suger i sig sin samtid för att hämta stoff till sina texter.

Så vad betyder det att vår tids berättare plockar upp dem som litterära personer? Är det för att de upplever att vi – med gryende nazism, inskränkningar av yttrandefrihet, ekonomisk kris, mellanstatliga konflikter – har något att lära av historien?

Det skulle kunna vara förklaringen till varför just Thomas Mann är (nästan) överallt. För han var inte bara författare till en lång rad odödliga verk – han var också en hårdnackad motståndare till nazismen. Han fråntogs sitt tyska medborgarskap av den nazistiska regimen 1936 (samma år som Zweig och Roth träffades i Ostende och två år innan den fiktive Bruno Schulz ska vädja till honom om hjälp mot nazisterna).

Mann blev en av Hitlers skarpaste offentliga kritiker, inte minst genom de radiosändningar han genomförde i amerikansk exil. Efter kriget var Mann, vilket Pleschinski också visar i sin roman, precis som många andra exilförfattare omdebatterad i Tyskland. Hans uttalanden om den tyska kollektiva skulden ifrågasattes. Samtidigt var hans politiska status så stark att tyska tidningar på allvar diskuterade huruvida Mann kunde bli den förste förbundspresidenten i den nya förbundsrepubliken.

Denna politiska särställning – kombinerat med hans litterära stjärnstatus, hans rika och välkända familj (kallad ”the amazing family”), den tävlingsinriktade relationen till författarbrodern Heinrich och en homosexualitet som endast lär ha fått utlopp i litteraturen och dagböckerna – gör Thomas Mann till en lika mångfasetterad och spännande människa som författare. Inte är det konstigt att yngre kolleger vill ge sin bild av honom. Nu återstår bara att se var han dyker upp härnäst.

Mats Almegård Litteratur@Dn.Se “

28 december 2014.

DN 28 dec 2014:

“Bland despoter och demagoger

Sällan blir det så uppenbart som under det gångna året: Sverige kommer inte undan världen. Rysslands aggressiva och svårberäkneliga uppträdande ställer nya krav på vår säkerhetspolitik. Samtidigt producerar inbördeskriget i Syrien en flyktingvåg som vi måste hjälpa till att ta ansvar för.

Protesterna på Majdan i Kiev var redan i gång när 2014 började, och ledde i februari till presidentens avgång och flykt. Majoriteten ukrainare föredrog EU:s modell framför det korrupta och auktoritära Ryssland. Men president Vladimir Putin var inte nöjd.

Snart vimlade Krimhalvön av ”gröna män”, hemliga ryska soldater som tog kontrollen och beredde väg för -annektering. Därefter startade Putin ett separatistuppror i östra Ukraina som han stöttar med trupper, materiel och rådgivare. Rebellerna sköt i somras ned ett malaysiskt passagerarplan. Inbördeskriget har hittills krävt 4 700 liv. Hela tiden har Kreml skamlöst ljugit om den ryska inblandningen.

Putin har också trappat upp sin antivästliga retorik till hysteriska höjder, och sprider myter om att USA och Nato vill förödmjuka och krossa Ryssland. Stridsflygplan skickas på provokativa uppdrag runt Östersjön.

Med sitt överfall på Ukraina har Putin brutit mot den europeiska efterkrigsordning som sagt att gränser inte ändras med våld. Västvärldens sanktioner var nödvändiga och har fått effekt. Men det

ryska totalberoendet av olje- och gasexport gjorde höstens prisras till rena dråpslaget för landets ekonomi. Presidenten är fortfarande populär. Hans vanstyre blir dock allt tydligare, och makten vilar tungt på en kleptokratisk klick.

I Mellanöstern blev den syriska tragedin allt mörkare; över 200 000 människor har dött i kriget. Under året har extremiströrelsen Islamiska staten (IS) adderat en ny dimension. Denna sammansmältning av fanatiska jihadister, professionellt militärt kunnande och oljepengar har haft stora framgångar på slagfältet i både Syrien och Irak. IS använder sina egna illdåd som propaganda för att sätta skräck i yazidier och andra som kommer i vägen. Halshuggningar av kidnappade västerlänningar sprids över internet.

Bashar al-Assads bloddränkta diktatur i Syrien och ett maktfullkomligt shiitiskt styre i Irak samverkade för att stöta bort sunniter och underblåsa den religiösa splittringen i hela regionen. Amerikanska flygattacker och en ny regering i Bagdad stoppade IS framryckning. Men luftkriget måste kompletteras med något slags styrkor på marken. Och det finns få allierade i Syrien.

Iran tillhör också IS fiender, men håller al-Assad under armarna och har spelat en destruktiv roll i Irak. Den internationella dragkampen fortsätter om det kärnteknikprogram vars syfte på goda grunder misstänks vara att skaffa atomvapen. Risken finns att Irans rivaler svarar med samma mynt.

Den arabiska våren har vissnat och dött, utom i Tunisien. Libyen slits sönder av olika miliser. I Egypten har armén efter kuppen förra året konsoliderat en regim byggd på vapenmakt och förtryck av mänskliga rättigheter. Ex-generalen Abdulfattah al-Sisi har återupprättat polisstaten.

Ett nytt krig utbröt i somras mellan Israel och den palestinska terrororganisationen Hamas i Gaza. Våldsdåd ökade spänningen på Västbanken. Några fredssamtal syns inte vid horisonten.

I grannskapet, i Turkiet, blir president Erdogan alltmer lik Putin i sin syn på pressfrihet och rättsstat. Fanns det någon global trend 2014 var det just despoternas renässans, ofta med en nationalistisk nyans.

Xi Jinping har blivit enpartistaten Kinas mäktigaste ledare sedan Deng Xiaoping. Ingen går säker för korruptionspolisen, ett effektivt vapen mot politiska medtävlare. Med landets ekonomiska frammarsch följer också ambitioner och krav på omvärlden. Kina grälar om gränser och territorialvatten med i stort sett alla länder kring Öst- och Sydkinesiska havet.

Japan inser faran, och premiär-minister Shinzo Abe försöker ivrigt blåsa liv i ekonomin för att göra det möjligt att stå upp mot den store grannen. Hela Östasien månar om att hålla kvar USA i regionen som säkerhets-politisk motvikt.

Medan världen har visat sig allt ostyri-gare är president Barack Obamas uttalade mål att inte lägga sig i mer än nödvändigt. Efter reträtten från Afghanistan är ändå en fortsättningsstyrka av nöden, och talibanernas attacker ökar i intensitet. USA lämnade Irak, men sugs nu tillbaka.

Obamas doktrin är att ingripa militärt om amerikanska intressen hotas direkt, annars bara tillsammans med andra och under begränsad tid. Syrien visar på politikens inre motsägelser. Ingen har glömt de gigantiska problem invasionen i Irak skapade. Men USA framstår i stället som villrådigt. Frånvaron av en huvudfiende, som Sovjet under kalla kriget, gör supermaktens roll komplicerad och ifrågasatt även på hemmaplan. Mellanårsvalet, ett debacle för Obamas demokratiska parti, gjorde inte presidentens ställning starkare.

Europa mindes att det var 100 år sedan första världskriget startade och 25 år sedan Berlinmuren föll. Men trots att finans-krisen såg ut att vara överstånden har både tillväxt och inflation sjunkit till oroväckande nära noll. Frankrike och Italien har förtvivlat svårt att sätta fart på de reformer som behövs, samtidigt som Tyskland har upphöjt försiktighet till religion.

Centrifugalkrafter hamnade sorgligt ofta i nyhetstoppen. Storbritannien lyckades behålla Skottland efter en oviss folkomröstning, medan Katalonien fortsatte att göra allt för att få skilja sig från Spanien. Och britterna tycktes större delen av året stappla närmare ett faktiskt utträde ur EU.

Världsläget är inte mycket att hurra över. Än så länge håller åtminstone den europeiska enigheten om sanktionerna mot Putin. Det är alltid något.

Dn 28/12 2014 "

DN 28 dec 2014:

"Peter Wolodarski: Välkommen besinning fem minuter före nyår.

Extravalet var feltänkt från början. Lördagens besked från sex riksdagspartier sätter punkt för en destruktiv politisk höst.

Halv elva åkte statsministern upp för riksdagens rulltrappa tillsammans med Miljöpartiets båda språkrör. En liten stund därefter kom Alliansens fyra ledare i samlad trupp. En knapp minut senare stod alla sju uppställda och höll gemensam presskonferens.

Behärskad lättnad – de två orden sammanfattar stämningsläget. Politikerna bakom podiet tycktes till freds med situationen, de hade inte fattat ett beslut i affekt, de kom fram till något som alla inblandade verkade se som viktigt.

Stefan Löfven gav tydliga besked. Han motsades inte av Alliansens företrädare, även om Anna Kinberg Batra tittade strängt på statsministern.

Hela föreställningen andades besinning, för att låna ett begrepp från Sydsvenskanjournalisten och för-fattaren Per T Ohlssons historiebok om svensk politik. När det verkligen gäller, när mycket står på spel tenderar de ledande aktörerna att behärska sig och gemensamt avvärja hot och kriser.

Alltsammans var som ett slags repris från vår politiska historia. Fem i tolv träder någon fram på scenen och säger stopp – vi kan inte fortsätta så här. Tänk på Sveriges bästa.

Resultatet? Inget extraval den 22 mars. Inga fler riksdagsomröstningar där minoriteter kan bryta sönder budgetar. Ingen mer oklarhet om vem som ska regera när det finns ett block som är större än alla andra.

Under 2015 gäller Alliansens budget, så som riksdagen nyligen beslutade. Men därefter har Stefan Löfven möjlighet att driva sin egen ekonomiska politik, så länge han har stöd av det största blocket.

Om Fredrik Reinfeldt följde presskonferensen måste han ha tänkt – vad var det jag sa. I flera år efterlyste den förre statsministern ungefär detta. Han begärde gång på gång av Socialdemokraterna att de skulle ge motsvarande löfte, men misslyckades.

Efter den mest turbulenta hösten i svensk politik sedan 1992 har sex partier enats om att minoritetsregerande ska vara möjligt. Egentligen ingen ny modell i svensk politik, men något som blivit väldigt svårt både efter denna och förra höstens oreda i riksdagen.

Till skillnad från för 20 år sedan är dagens kris enbart hemmatillverkad. När Carl Bildt och Ingvar Carlsson gjorde upp om två krispaket hade de ett stenhårt marknadstryck emot sig, som delvis hängde samman med en europeisk valutastorm.

Stefan Löfven bär inte ansvar för alla parlamentariska problem som uppstått i kölvattnet av Sverigedemokraternas framgångar, men som statsminister har han agerat förhastat och ogenomtänkt.

Budgetprocessen blev en fars. Löftet om att avgå om Alliansen vann omröstningen sveks. Beskedet om att utlysa extraval fattades utan eftertanke. Planen på att gå till val på den nedröstade rödgröna budgeten skrotades på en vecka.

Över huvud taget har höstens politiska förslag från regeringen varit svajiga, tydligast illustrerat av den pausade Förbifarten som nu startas igen. Känslan är att Löfven varken haft kontroll eller ordning och reda.

Decemberöverenskommelsen, som de inblandade kallar den, borde ha kunnat slutas utan att Sverige för-berett sig för ett extraval. Det är ingen liten sak att dra igång en valapparat. Nu backas hela processen utan att något egent-ligen hänt sedan början av december.

Samtidigt måste man välkomna lördagens besked. Extravalet var från början ingen lösning på de problem som drabbade Löfven. Sverige behöver kunna regeras av minoriteter, om vi inte ska hamna i ett läge där S och M sitter i en stor koalition. Sverigedemokraterna kan inte tillåtas att ensamma förändra praxis utan att resten av riksdagen reagerar.

Stefan Löfven har länge velat bryta upp blockpolitiken, men ser nu paradoxalt ut att ha cementerat den genom överenskommelsen med Alliansen.

Enligt handslaget med de borgerliga ska det största blockets budget kunna lotsas genom riksdagen. För att få igenom sin ekonomiska politik måste därför Löfven knyta till sig Vänster-partiet, så länge de borgerliga lägger fram en gemensam politik. Mitten-samverkan ligger inte i korten.

Moderaterna har därmed fått som man ville, till priset av rödgröna budgetar fram till 2018. Den nya partiledaren, som inte ens hunnit tillträda, slipper att kasta sig ut i en osäker valrörelse. Blockpolitiken ligger fast. Och Moderaterna hinner slicka sina sår från i höstas och fundera ut nya strategier för att bemöta SD.

Anna Kinberg Batra vågade inte chansa om extravalet den 22 mars.

Stefan Löfven framstår som en hoppjerka, men har möjligheter att reparera förtroendeskadan fram till det ordinarie valet 2018.

Om det finns någon tydlig förlorare på uppgörelsen, så är det Miljöpartiet som nu kommer att pressas till smärtsamma eftergifter om försvaret (höjda anslag) och energin (ingen avveckling av kärnkraften). Minoritetsregerandet lär tära på de gröna. Gustav Fridolin var den ende som inte fick komma till tals på lördagens presskonferens; i sig en talande bild. Det är en klen tröst att partiet kommer att få närvara i pensionsarbetsgruppen – så länge MP sitter i regeringen.

Bättre ser det ut för Vänsterpartiet, som av allt döma tillåts påverka den ekonomiska politiken utan att behöva bära själva regeringsansvaret.

Sverigedemokraterna då? SD meddelade snabbt att man tänker lämna in en misstroendeförklaring mot Stefan Löfven. Partiet snuvas ju på sin ”folkomröstning om invandringen”.

Även om SD garanterat förlorar misstroendeomröstningen är partiets blotta närvaro i riksdagen en kronisk huvudvärk för alla andra.

Decemberöverenskommelsen lindrar smärtan för det närmaste året. Det är en historisk uppgörelse. Men på sikt kan sex partier inte förhandla bort framgångar för ett sjunde. “

DN 28 dec 2014:

”Låt alla nyfödda barn vara med sin familj dygnet runt”

“Närhet är det normala. Tiden när vi lämnade våra sjuka fyra- eller åttaåringar -ensamma på sjukhus är förbi. Tiden när vi slutar göra detta mot våra nyfödda barn är inne nu. Kuvösen är inte det bästa alternativet ens för mycket för tidigt födda barn, skriver Uwe Ewald, professor i neonatalogi, och Sara Johansson, beteendevetare.

I dag separeras de allra flesta nyfödda barn som föds sjuka eller för tidigt i Sverige från sina föräldrar. Detta sker omedelbart efter förlossningen och sedan en stor andel av dygnet för de allra sjukaste och svagaste. Äldre barn har fått en självklar rätt till sina föräldrar vid sjukhusvård, men när de gäller de nyfödda barnen lever vi fortfarande kvar i föreställningen att de inte behöver sina föräldrar. Problemet är att all modern forskning visar att nyföddhetsperioden inte är någon undantagsperiod, utan i stället den tid i livet då vi är som allra mest känsliga och påverkbara.

För tidigt födda barn som placeras på förälderns bröst i stället för ensamma i säng eller i kuvös, lugnas snabbare, andas bättre, går bättre upp i vikt och kan vårdas på sjukhus färre dygn. Anledningarna är två: kvinnans bröst är bättre på att reglera temperaturen än en kuvös – till och med när två tvillingar har olika temperatur kan hennes kropp värma den ena tvillingen medan den andra svalkas till en normal kroppstemperatur, samtidigt.

Den andra förklaringen är att människan är ett däggdjur och genetiskt programmerad att omedelbart efter födseln ta sig till bröstet och vara fysiskt nära föräldern. Alternativet har evolutionärt varit död. Utebliven kroppskontakt utlöser en genetiskt betingad stressrespons och har således inte bara emotionella aspekter, utan även medicinska.

I dag vet vi att kuvösen inte är det bästa alternativet ens för barn födda så tidigt som i graviditetsvecka 23. Men trots detta tillåts inte betydligt äldre nyfödda vara hos föräldern mer än några timmar per dag när de behöver sjukhusvård.

I stället vårdas de i salar där flera andra svårt sjuka barn befinner sig. Det ökar inte bara risken för att infektioner överförs mellan barnen. Det ger familjen, föräldrar och syskon, mycket lite eller inget utrymme till vila och avskildhet. Ofta sägs samma sjukvård vara ”familjecentrerad”. Men sjukvården kan förstås inte utgå från familjens behov, när familjen inte ens fysiskt kan vara där.

En förklaring som ofta förs fram till att man fortfarande separerar små barn från sina föräldrar när de blir sjuka eller föds för tidigt är ”att lokalerna inte är anpassade” för att föräldern ska kunna sova över med sitt barn. Detta har nu tillåtits vara en förklaring under flera decennier. Och det är de allra yngsta barnen som förväntas stå ut. För på ett annat våningsplan, eller lite längre bort i korridoren, finns fyraåringen eller åttaåringen med en fraktur eller blindtarmsinflammation. Och här är det sedan länge otänkbart att man skulle anse att barnet lika gärna kan vara utan föräldern större delen av dygnet eftersom ”lokalerna tyvärr inte är anpassade”.

När sjukvårdens resurser är begränsade, ska de utgå från vem som har störst behov. Svaret handlar inte om lokaler utan om förställningar om nyfödda barn och om okunskap. Ett barn har inte mindre behov av sin familj för att det är nyfött och livshotande sjukt. Det är i stället vid dessa tillfällen som närhet och vila behövs som allra mest.

Vi människor tänker ofta i termer av att ett nyfött barn börjar uppleva närhet till föräldern först i ögonblicket när barnet föds. Men faktum är att barnet känt en annan människas röst, hjärtslag och kropp, hela tiden inne i livmodern. Närhet är det normala för ett nyfött barn. Barnet har aldrig tidigare i livet upplevt någon som helst separation.

Att vara nära föräldern är inte bara viktigt eftersom det är så som barnet får hjälp att hålla sin kroppstemperatur. Det är först nära föräldern som barnet får de specifika sinnesintryck som är avgörande för den växande hjärnan: ljudet av förälderns hjärtslag, ögonkontakt på ett tittvänligt avstånd, en annan människas kroppsrörelser och doften av den som barnet känner igen.

Tidigt i livet som hjärnan är som allra rikast på nervceller. Just under denna period sker en snabb omstrukturering från mängd till smidig funktionalitet. De nervceller som stimuleras kopplas samman i nätverk, de som inte används, rensas ut och dör genom celldöd. De celler som stimuleras kan signalera stress, smärta och överlevnad, eller närhet, trygghet och utforskande. Nu finns fantastiska möjligheter att med förhållandevis små medel påverka människors framtida liv på helt avgörande sätt.

Nära föräldern får barnet del av förälderns bakterieflora, ett fenomen vi bara är i början av att förstå. Förälderns flora jämfört med

sjukhusets minskar risken för allvarliga infektioner hos dessa sköra barn. Ny forskning talar också för att det finns kommunikation mellan den bakterieflora vi koloniseras av och värden som härbärgera dem som kan påverka funktion, utveckling och välbefinnande. Nyfödda barn behöver närhet och omfamning. De behöver skyddas från smärta, starkt ljus och ljud. Men inte från föräldern.

Vi kan använda modern neurovetenskap för att förklara varför det nyfödda barnet måste vårdas tillsammans med sin familj. Vi kan förklara att satsningar på vården av nyfödda och deras familjer är bland det mest lönsamma ett samhälle kan företa sig – nyfödda barn blir nämligen så småningom till skolbarn och vuxna. Vi kan också bara bestämma oss för att nyfödda barn är barn. De har samma ovillkorliga rätt till sina föräldrar och till sina syskon, som vi för länge sedan tillskrivit de äldre barnen.

Nyfödda barn är inte mindre känsliga för smärta eller för separation än vad ett äldre barn eller en vuxen är. De är mer känsliga. De påverkas på sätt vi förstår i dag, och på sätt vi bara kan ana oss till genom att lära av historien.

Tiden när vi lämnade våra sjuka fyra- och åttaåringar ensamma på sjukhus är förbi. Tiden när vi slutar göra detta mot våra nyfödda barn är inne nu. Ingen intervention, inget läkemedel i världen kan eller kommer någonsin ersätta det som föräldern och som barnets familj kan ge.

Uwe Ewald, Sara Johansson "

DN 28 dec 2014:

"Hemliga spelet som löste krisen

Den historiska överenskommelsen mellan regeringen och allians-partierna förhandlades fram under stort hemlighetsmakeri. En avgörande kontakt togs mellan finansminister Magdalena Andersson och KD-ledaren Göran Hägglund, visar DN:s kart-läggning.

Bara dagarna innan statsminister Stefan Löfven på tisdag skulle ha utlyst extra riksdagsval den 22 mars träffade regeringspartierna och den borgerliga oppositionen i går en överenskommelse som innebär att det inte blir någon ny valrörelse.

Ledarna för Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna meddelande på en gemensam presskonferens i riksdagen att minoritetsregeringar ska kunna få igenom sin budget i riksdagen utan risk för att fällas av oppositionen. Bakom överenskommelsen ligger hemliga samtal, möten och förhandlingar som pågått under nästan tre veckor.

Efter regeringens nesliga budget-nederlag i riksdagen den 3 december och Stefan Löfvens besked samma dag om att utlysa extra val var positionerna till synes helt låsta mellan S–MP-regeringen och de borgerliga som velat diskutera reglerna för minoritetsstyre på mötet med Löfven och MP-språkrören på regeringskansliet Rosenbad den 2 december.

Sju dagar senare, den 9 december, skrev alliansledarna en gemensam artikel på DN Debatt. De upprepade då att de var beredda att göra upp om långsiktiga regler för regeringsbildning och budgetomröstning.

Artikeln uppfattades först som ”en bjudning med armbågen” i regeringskansliet.

Men efter kontakter på flera nivåer mellan borgerliga företrädare och socialdemokrater kontaktades regeringskansliet av ett före detta statsråd. Då insåg kretsen kring Stefan Löfven att det låg allvar bakom förhandlingsinviten och att det fanns en möjlighet att få till stånd en blocköverskridande uppgörelse och undvika nyval.

KD-ledaren Göran Hägglund sågs av S-företrädare som den mest konstruktive av de borgerliga parti-ledarna. Det var honom som finansminister Magdalena Andersson valde att kontakta den 15 december. Dagen därpå träffade hon Hägglund.

– Jag tydliggjorde vad jag såg som möjligt för alliansspartierna att medverka med. Det var nog det som fick det att få fart så att det blev verkliga förhandlingar, berättar Hägglund.

Den 17 december hade han telefonkontakt med Andersson. KD-ledaren fick då klart för sig att rege-ringen ville undvika extravalet.

Den 18 december inleddes förhandlingar av en grupp som i första hand bestod av partiernas gruppledare i riksdagen men också av några ministrar och partisekreterare. Förutom Tomas Eneroth deltog Magdalena Andersson vid några möten men ersattes senare av näringsminister Mikael Damberg (S).

– Damberg spelade en viktig roll när förhandlingarna var på väg att haverera, säger en källa.

Värsta krisen uppstod den 20 december när Stefan Löfven höll jultal på Stortorget i Gamla stan och gick till angrepp på de borgerliga och den tidigare finansministern Anders Borg. Samtidigt pågick hemliga förhandlingar i riksdagshuset några hundra meter därifrån.

– Stämningen var upprörd bland de borgerliga mot Löfvens hårda tonläge, berättar en källa.

Från Miljöpartiet deltog partisekreterare Anders Wallner och finansmarknadsminister Per Bolund samt gruppledaren Maria Ferm. Den borgerliga sidan representerades av gruppledarna Jakob Forssmed (KD), Anders W Jonsson (C), Erik Ullenhag (FP) och tillträdande M-partisekreteraren Tomas Tobé.

Partiledarna hölls utanför de direkta förhandlingarna till sista stund. Däremot har moderatledaren Fredrik Reinfeldt funnits med i kulisserna som bollplank till sin efterträdare Anna Kinberg Batra, berättar en högt uppsatt moderat.

Först på annandagens kväll träffades partiledarna för att bekräfta överenskommelsen. Det skedde enligt uppgift i god stämning. Överenskommelsen slöts med handslag.

– Regeringen har backat. Vi erbjöd den här överenskommelsen redan den 2 december. Nu har de ändrat sig, tycker folkpartiledaren Jan Björklund.

Han och övriga alliansledare som tidigare välkomnade extravalet tycker nu tvärtom att det är bra att det inte blir av.

– Det här är ett principgenombrott för hur Sverige ska styras, säger Annie Lööf, ledare för Centerpartiet.

En del i uppgörelsen är att Miljö-partiet i regeringsställning får insyn i pensionsgruppens arbete. Men partiet blir därmed inte ett sjätte parti i pensionsöverenskommelsen.

– Det viktiga är vilka som deltar i beslut om framtidens pensioner, anser vice statsminister Åsa Romson (MP).

Vänsterpartiet ingår inte i överenskommelsen, men partiledaren Jonas Sjöstedt har fått löpande information om de pågående förhandlingarna. Han välkomnar uppgörelsen.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Janerik Henriksson/Tt,

Jessica Gow/Tt

Fanni Olin Dahl/Tt,

Henrik Montgomery/Tt

Roger Turesson roger.turesson@dn.se "

DN 28 dec 2014:

"De borgerliga vinner mer än S-ledaren

Räkna med en radikalare politik i Sverige efter att Alliansen fått igenom sina förslag till ändrade spelregler i riksdagen. Det blir konsekvensen av att blockpolitiken segrade när regeringen och Alliansen till sist gjorde upp. Statsminister Löfven får nu luta sig mot Vänsterpartiet.

Analys.
Direkt efter julfirandet ställde sig sju partiledare i går sida vid sida och presenterade en uppgörelse. Det gav intryck av att samtalsklimatet förbättrats väsentligt i svensk politik. Men läser man Karin Erikssons intervju med statsminister Stefan Löfven (S) här i DN i dag, så är tonläget fortfarande fränt gentemot dem han just kommit överens med. Löfven menar till exempel att de borgerliga inte velat se till ett allvarligt läge för Sverige utan bara brytt sig om det politiska spelet. Det visar att skuldfördelningen och striden om verklighetsbeskrivningen går vidare.

I den öppenhjärtiga intervjun säger Löfven att han deklarerade sin avsikt att utlysa nyval för att undvika att Alliansen skulle få bilda regering.

Det lyckades han med. Han har behållit det politiska initiativet under hösten och kommer att få igenom sina budgetar.

Men på sikt har Löfven ändå vunnit mindre än de borgerliga. Han sade tydligt för tre veckor sedan att han inte tänkte regera med

alliansens budget, men det tvingas han ändå göra delvis fram till i sommar, delvis ända fram till nästa årsskifte.

Löfven har haft som övergripande mål att bryta upp de politiska blocken och skapa samarbete om sakpolitiken med borgerliga partier.

De borgerliga får nu gehör för sina tidigare förslag, som bevarar blockpolitiken och fäster Vänsterpartiet i motståndarlaget. Det är ett strategiskt intresse för dem inför valrörelsen 2018. De får nu också tid för partiledarskiften och för att utveckla sin politik, som underkändes av väljarna i höstas.

Å andra sidan får de hacka i sig vänsterinriktade budgetar fram till 2018. De borgerliga tvingas förklara för väljarna varför de lagt ned vapnen i den ekonomiska politiken och risken finns att väljarna tror att de borgerliga gjorde upp med regeringen för att de inte vågade gå till val en gång till.

Sverigedemokraterna reagerade med ilska på den nya uppgörelsen och begärde genast misstroendevotum. Partiet förlorar möjligheten att kräva skärpningar av invandringspolitiken i utbyte mot att släppa fram en budget. Däremot kan SD vinna oppositionspoäng, när de borgerliga inte längre agerar för att fälla regeringens ekonomiska politik.

Den enda partiledare som har alla skäl att se fram mot 2015 med extra tillförsikt är Jonas Sjöstedt (V).

Han skulle kunna ägna julledigheten åt att brodera ett stycke ur uppgörelsen mellan S, MP, M, C, FP och KD i korsstygn för att sedan rama in bonaden och hänga upp den på partikansliet.

”Förslag till rambeslut samt riktlinjer för den ekonomiska politiken från den partikonstellation som är störst släpps fram vid budgetomröstningen i kammaren.”

Det är föga poetiskt men kan växlas in mot reformer vid kommande budgetförhandlingar. För utan Vänsterpartiet är inte regeringspartierna, med 40 procent av ledamöterna i riksdagen, största partikonstellation. Det är Alliansen, om den fortsätter att lägga gemensamma förslag.

Det betyder att regeringen nu har ett carte blanche för sina budgetar, och mycket starka incitament att pressa in alla förslag som går i dem. Det innebär i sin tur en relativ försvagning av riksdagen.

Att detta sker på initiativ från Alliansen, bygget givetvis på en tro hos de borgerliga att de ska få ta över regeringsmakten 2018 från en sargad S- och MP-regering.

Det väntar nämligen, budgetreglerna till trots, en serie nederlag i andra frågor för regeringen Löfven.

Nu får regeringen arbeta på en diger tilläggsbudget till i april, som kan ersätta så mycket som möjligt av allianspolitiken.

Det går dock inte att ändra inkomstskatter, så pensionärerna får ingen skattesänkning. Däremot kan arbetsgivaravgifterna för unga höjas,

vilket ger regeringen pengar till reformer på bland annat skolområdet och i arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen hade hoppats få i gång flera blocköverskridande samtal efter gårdagens uppgörelse. Skola och integration stod på S och MP:s förslagslista, utöver de tre som de borgerliga gick med på.

Nu inskränker det sig till försvar, pensioner och energi, där samtal var på gång hur som helst.

De borgerliga partierna får en svår balansgång att gå mellan att nå inflytande för sin politik genom att göra upp å ena sidan och att opponera å andra sidan. Gör de upp i för många frågor riskerar de att lämna oppositionsrollen till SD, som ständigt kommer att nafsa dem i hasorna.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

Fakta. Sagt om överenskommelsen

Det är ett ansvarstagande som borde ha skett i september. Det var modigt av de borgerliga att komma till förhandlingsbordet och sätta Sveriges väl före politiken.
LO:s ordförande **Karl-Petter Thorwaldsson**

Det är bra med breda samtal kring energifrågan men det är givetvis innehållet som blir avgörande. Samtidigt beklagar jag att regeringens överenskommelse med Vänsterpartiet om vinster i välfärden ligger fast. Nu hade varit ett utmärkt tillfälle att begrava den för all framtid.
Svenskt Näringslivs vd **Carola Lemne**

Två frågor med akuta problem saknades helt – skolan och arbetet med migration och mot rasism. Det är förvånande. Inom skolans område borde det gå att få en samsyn.
Feministiskt initiativs talesperson **Gudrun Schyman**

Skolan är minst lika central för Sveriges framtid som de frågor som partierna pekat ut. Vi saknar därför en diskussion om långsiktiga uppgörelser också om skolan. Skolan får inte bli ett område med ständiga kursändringar.
Lärarförbundets ordförande **Johanna Jaara Åstrand**

Äntligen, skulle man kunna säga. Äntligen tar de ledande politikerna i Sverige det ansvar man kan begära av dem och ser till att landet kan styras.
Sacos ordförande **Göran Arrius**

Den skapar den stabilitet som Sverige behöver och möjligheter för regeringen att bedriva en effektiv löntagarinriktad politik.
Statsminister Stefan Löfven har agerat skickligt och tagit stort ansvar för Sverige
Handelsanställdas förbunds förbundsordförande **Susanna Gideonsson “**

DN 28 dec 2014:

“Hård intern kritik mot Kinberg Batra

Den blivande M-ledaren Anna Kinberg Batra hade kunnat bli statsminister i mars om de borgerliga gått segrande ut ett extra val. Men hon försvarar decemberöverenskommelsen med de rödgröna – trots hård intern kritik.

– Den regeringskonstellation som fått störst stöd ska också kunna regera. Nästa gång det blir val ska det bli Alliansen, säger Kinberg Batra efter gårdagens historiska presskonferens i riksdagen.

Den 27 november lät det annorlunda. När DN konfronterade henne med Stefan Löfvens vädjan att allianspartierna skulle agera så att Sverigedemokraterna inte skulle kunna fälla den rödgröna budgeten var hon kallsinnig.

– Jag tror att vi skulle svika Alliansens väljare om vi övergav vår egen politik. Det är inte aktuellt, sade hon då.

Men nu har hon och de tre andra borgerliga partierna ändrat sig. Om det blir ett gemensamt alliansbudgetförslag även till vårbudgeten i april kan det innebära att partierna avstår från att rösta på det i riksdagens kammare.

Beskedet fick hård kritik på Kinberg Batras egen sida på sociala nätverket Facebook av namnkunniga moderater, som tidigare partiledaren Ulf Adelsohn. Han beskriver uppgörelsen som ”en villkorslös kapitulation”.

”Tyvärr är det här riktigt illa. I iver att utestänga SD har ni gjort V till vågmästare”, skriver Adelsohn.

Förra kulturministern Cecilia Stegö Chiló kallar uppgörelsen ”ett hafsverk”.

”Sorry Anna, detta var inte bra”, skriver hon.

Men Kinberg Batra försvarar överenskommelsen med att det nu, till skillnad från i höstas, finns en ömsesidig överenskommelse mellan regeringspartierna Social-demokraterna och Miljöpartiet, och de fyra allianspartierna.

– Mycket av den socialdemokratiska retoriken har utgått ifrån att de har en egen rätt att regera. Så är det inte och det har också statsministern erkänt, säger hon.

Men är det inte en risk att väljarna uppfattar det som att ni etablerade partier nu vill stänga ute Sverige-demokraterna och att de stiger ännu mer i opinionsmätningarna?

– Det här handlar inte om det, utan att vi ska ha ordning och reda och att man ska kunna regera landet om man är störst.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Clas Svahn clas.svahn@dn.se “

DN 28 dec 2014:

“Detta innebär uppgörelsen

1 Den statsministerkandidat som representerar största partikonstellationen släpps fram vid en omröstning i riksdagen om talmannens förslag. Det sker genom att övriga partier som står bakom överenskommelsen lägger ned sina röster.

DN:s kommentar: *Här har Socialdemokraterna lovat något de inte lovade före valet, nämligen att släppa fram en borgerlig regering om alliansparterna är större än de rödgröna.*

2 En minoritetsregering ska kunna få igenom sin budget. Om det finns en risk för att förslaget skulle falla avstår övriga partier som står bakom överenskommelsen från att delta i omröstningen.

DN:s kommentar: *De borgerliga har ändrat sig från i höstas när de röstade på sin budget, trots att de visste att Sverige-demokraterna också skulle ställa sig bakom deras budgetförslag.*

3 Utbrytningar ur budgeten ska inte vara möjliga.

DN:s kommentar: *Socialdemokraterna och Miljöpartiet lovar att inte upprepa fjolårets beslut i riksdagen att i efterhand riva upp en inkomstskattesänkning för högre inkomster efter att budgeten beslutats i sin helhet.*

4 Överenskommelsen pekar ut tre politiska områden för samarbete och samtal: försvar och säkerhet, pensioner och energi.

DN:s kommentar: *De borgerliga har släppt in Miljöpartiet i de blocköverskridande samtalen i pensionsgruppen. Dock är MP inte del av pensionsgruppen, utan deltar bara så länge partiet sitter i regeringen.*

5 Decemberöverenskommelsen tillämpas första gången när regeringen lägger fram vårpropositionen i april 2015 och den gäller till och med 2022.

Juan Flores juan.flores@dn.se “

DN 28 dec 2014:

“SD kommer att väcka misstroendevotum

Sverigedemokraterna tänker väcka misstroendevotum mot statsminister Stefan Löfven. Men misstroendeförklaringen får ingen effekt eftersom de fyra borgerliga partierna tänker lägga ner sina röster.

Bara några minuter efter att överenskommelsen mellan regeringspartierna S och MP och Alliansen vridit budgetvapnet ur händerna på SD meddelade vikarierande SD-ledaren Mattias Karlsson att han tänker väcka misstroendevotum mot statsminister Löfven. Han hoppades få med sig allianspartierna.
– Annars har de övergett sin roll som opposition, säger Karlsson.

Men de borgerliga partiledarna som Centerpartiets ledare Annie Lööf markerar att något sådant inte är aktuellt.

– Vi i Alliansen väljer att bevara Sverige stabilt och det gör vi genom att komma överens i form, inte i politik, säger Lööf.

Den vikarierande SD-ledaren Mattias Karlsson anser att de sex partierna bakom decemberöverenskommelsen bryter mot demokratiska principer. Han riktar även kritik mot Stefan Löfven för löftesbrott.

– Han bryter sitt löfte om att folket ska få avgöra den uppkomna situationen i ett nyval, säger Karlsson.

Han anser att allianspartierna nu abdikerar från att driva en egen politik och från att vara opposition.

– Då blir SD det enda partiet i opposition. Det tror jag kommer att gynna oss, säger han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
Juan Flores juan.flores@dn.se
Fakta.

Misstroendeförklaring

En misstroendeförklaring innebär att riksdagen kan tvinga regeringen eller en enskild minister att avgå. Minst 35 ledamöter krävs för att föreslå en sådan omröstning. Därefter måste en majoritet, minst 175 ledamöter, rösta ja till förslaget för att tvinga en minister eller hela regeringen att avgå eller utlysa extra val.

Fem gånger har riksdagen röstat om misstroendeförklaring utan att dessa gått igenom.

Två gånger har hot om en misstroendeförklaring haft effekt. Den borgerliga Fälldin-regeringen avgick 1981 och justitieminister Anna-Greta Leijon (S) tvingades avgå efter Ebbe Carlsson-affären 1988.

Källa: Riksdagen, DN “

DN 28 dec 2014:

“Sverige nu mindre sårbart vid en kris

Nu slipper vi ett extraval som hade gjort Sveriges ekonomi mer sårbar. Men i stället väntar höjda arbetsgivaravgifter som kan bli ett hot mot jobben för ungdomar.

Analys.
Viktigast med den nu ingångna överenskommelsen är att Sverige kan ha en handlingskraftig regering, om vi plötsligt ställs inför en ekonomisk krissituation. Även om läget är lugnt, kan det snabbt skifta till det sämre. En uppblossande internationell oro kunde spridas hit, särskilt vid tvekan om Sveriges förmåga att möta kriser.

Faran blir nu betydligt mindre. Genom överenskommelsen råder ingen tvekan om vilka som ska regera under mandatperioden och vilka som är i opposition. När nu båda sidor har enats om principerna för hur statsminister ska utses, behöver det inte uppstå regeringskris efter valet 2018.

Sittande regering kan i fortsättningen få sina budgetförslag igenom riksdagen. I nuvarande läge ska Allianspartierna därmed lägga ned sina röster, inte låta Sverige-demokraterna fälla avgörandet. Samma gäller även när budget-ramarna är fastlagda och riksdagen ska bestämma om utgifterna inom varje område.

För 2015 har vi tills vidare den budget som riksdagen röstade igenom i början av december, då Alliansen – till följd av Sverige-demokraternas röstning – oväntat vann över de rödgröna partierna. Men den nya överenskommelsen innebär att något sådant inte ska hända igen. Detta kommer att märkas redan i mitten av april när regeringen presenterar sin ekonomiska vårproposition och tilläggsbudget.

Stefan Löfvens uttalade avsikt är att då lägga fram förslag som innebär att viktiga delar av den antagna budgeten för 2015 rivs upp.

Det kräver att skatterna höjs, så att man kan finansiera en del av de reformer som fanns i S-MP-regeringens nedröstade budgetförslag. Nu är statsministern inne på att öka arbetsgivaravgifterna, troligen från den 1 juli nästa år, medan inkomstskatten inte kan höjas redan då.

Främst handlar det om en högre arbetsgivaravgift för ungdomar, alltså att dagens nedsättning reduceras, vilket ju fanns med i det tidigare budgetförslaget. Det skulle ge närmare fem miljarder kronor under andra halvåret 2015, vilket i så fall öppnar för en höjning av taket och grundbeloppet i a-kassan. Utrymmet räcker för ytterligare flera reformer på regeringens lista, exempelvis högre underhållsstöd.

Men höjda arbetsgivaravgifter slår samtidigt mot jobben för ungdomar, särskilt de lågavlönade med begränsad utbildning. Främst inom tjänstesektorn finns företag som kan tvingas minska sin personalstyrka om lönekostnaderna plötsligt stiger. Det läget kan bli svårt för regeringen att hantera, även med de traineejobb och extratjänster inom välfärden som man har talat om.

Vad som inte hinner göras under 2015, kan regeringen nu i stället få gjort under åren 2016, 2017 och 2018. Det betyder höjningar av inkomstskatten och ökade utgifter, bland annat för skolan och infrastrukturen, liksom skattesänkning för pensionärer. Men så mycket är fortfarande otydligt – både i år och på längre sikt – att plånbokseffekterna ännu inte kan analyseras.

Oklarheten gäller även de sakfrågor som ingår i överenskommelsen. Beträffande försvars- och säkerhetspolitiken uttalas inget om finansieringen av väntade anslagsökningar. Om energifrågorna sägs endast att alla partierna, varav flera är djupt oense, ska delta i en kommission.

Andra ekonomiskt tunga områden där det skulle behövas breda grepp är migrations- och integrationspolitiken, liksom bostads-politiken. Men de förbigås helt, trots att problemen där inte kan lösas med tystnad.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “ “

DN 28 dec 2014:

“Risk för oseriösa byggare när Kiruna flyttar

Gruvstaden Kiruna är glödhet. Hotellpriserna har rusat upp till London-nivå och lunchpriserna är högre än i Stockholm. Men Klondykestämningen lockar också mindre seriösa aktörer i byggbranschen. DN har besökt en nordlig utpost där behovet av byggarbetare, ingenjörer och bostäder är akut på grund av flytten.

Förberedelserna har redan pågått i tio år. Men nu börjar det brännas. Kirunas stadskärna ska flyttas, redan har de första spadtagen för det nya stadshuset tagits. Det handlar om ett jätteprojekt som sker på grund av LKAB:s malmbrytning som äter sig in allt närmare den nuvarande stadskärnan.

Projekt Kommunomvandlingen i Kiruna omfattar 25–30 miljarder kronor. Summan är väl tilltagen men kan ändå komma att visa sig vara i underkant, berättar Eva Ekelund, mark och exploateringschef.

– Inom en snar framtid ska närmare 1 500 byggjobbare vara på plats för att resa det nya Stadshuset och bygga de nya affärskvarteren som ska ligga i direkt anslutning, säger hon.

Redan inom ett par år ska tjänstemännen inta sina arbetsrum i den nya cirkelrunda Kristallen, dryga halvmilen bort från det populära stadshus där vi sitter och pratar med Eva Ekelund.

Tio affärskvarter ska enligt planerna samtidigt slå följe med de kommunala flyttlassen, liksom 6 000 vanliga Kirunabor som måste lämna sina hem för nya.

Kirunas arbetsmarknad är överhettad, arbetslösheten är i det närmaste obefintlig. Arbetskraft utifrån är nödvändigt och upphandlingsprocessen är i full gång. Kontakter med företag i norra Finland har redan tagits och sökarljuset är även inställt på estniska och polska företag.

– Det kommer att bli mycket av ”fly in och flyout”-lösningar för att fylla behovet av arbetare, säger Christer Vinsa, projektansvarig i Kiruna.

Projektet kommer att innebära stora utmaningar för Kiruna. DN har i tidigare artiklar skildrat problemen på den svenska byggmarknaden där arbetsvillkor, löner och säkerhet satts ur spel.

Kiruna kommer inte att utgöra något undantag även om kommunens ambition är att stävja oseriösa inslag.

– Hela den grova ekonomiska brottsligheten har dock för vana att söka sig dit pengarna finns och det kommer sannolikt även att gälla Kiruna, säger Kjell Sjöblom, riksamordnare på Skatteverket.

Skatteverket har varit på plats för att informera om hur Kiruna i möjligaste mån kan minimera de risker som brukar följa på stora byggprojekt. Kommunomvandlingen är unik för svenska förhållanden och erfarenheterna av ett jätteprojekt av det här slaget är av begripliga skäl begränsade.

– Ju längre ned i underentreprenörskedjan man hamnar desto mer ökar risken för att kollektivavtal om löner och arbetstider kringgås. I Kiruna ska det inte bara byggas nytt, stora delar av staden ska också rivas och det är här riskerna för att något kan gå snett ökar, enligt Kjell Sjöblom.

– Svartjobben blir generellt mycket större inom områden där det inte krävs någon högre kunskap eller utbildning, fortsätter han.

DN har tidigare berättat om att till exempel arbetare från Mongoliet har använts vid rivningsarbeten i Stockholms-området. De används inte för att de är världsbäst på att riva utan helt enkelt för att de är billig arbetskraft, betonar flera med insyn i hur byggbranschen fungerar. Förutom usla löner erbjuds de lägst avlönade bristfälliga boendeförhållanden. Samtidigt som skatter och sociala avgifter undanhålls ökar också risken för olyckor markant i spåren på bygg- och rivningshetsen.

Kjell Sjöblom på Skatteverket betonar att det är viktigt att upphandlaren – i det här fallet Kiruna – har modeller som kan hantera riskerna, inte minst i upphandlingsfasen men även längre fram i processen. Kommunomvandlingen beräknas pågå i minst 15 år.

– Vi kan inte tala om för Kiruna hur de ska göra mer än att peka på riskerna. I vart fall är tiden en faktor som kan ställa till det, betonar Kjell Sjöblom.

Men att gömma undan en grupp influgen billig arbetskraft i form av mongoliska rivningsarbetare tror Christer Vinsa på Kiruna kommun inte kommer att gå.

– Kiruna är för litet och det skulle snart vara känt över hela stan.

Samtidigt är det svårt att kontrollera hela kedjan, medger Eva Ekelund.

– Första ledet är inte så svårt, men sedan ska de upphandla några som upphandlar några andra. Vi kan bara ställa krav i första ledet, säger hon.

Bostadsbrist är redan ett stort problem. Priserna har stigit snabbt och redan veckopendlar många av dem som arbetar vid de byggen som startat till kommunen.

– Jag åker hit och jobbar på vardagarna från Kirnujärvi utanför Pajala. Det finns inte så mycket jobb där, säger Tanja Sautkko, som kör lastbil vid platsen där Stadshuset ska byggas.

Vid ett punkthus som håller på att byggas är flera av byggjobbarna veckopendlare.

– Vi har också svårt att hitta boende, väntetiden kan vara lång, säger Tobias Nilsson från Boden, som jobbar vid bygget från måndag till torsdag.

Niklas Thörn, som bor i Kiruna, konstaterar att tvåan han en gång köpte kunde säljas för mycket mer pengar bara några år senare. Sedan dess har priserna stigit ännu mer.

Mats Nilsson, teknisk chef vid Tekniska Verken, konstaterar att Kiruna står mitt i en högkonjunktur.

– Ibland förstår vi inte vad världen pratar om när de säger det är lågkonjunktur. Här har vi akut arbetsbrist, säger Mats Nilsson.

Christer Vinsa säger sig vara medveten om riskerna med dunkla affärslösningar, men är nöjd med att han och kommunens övriga projektansvariga har fått in det i kalkylerna redan nu.

– Vår kommunomvandling handlar lika mycket om att hantera mjuka parametrar som alla hårda och konkreta, som till exempel byggprojektets logistik. Vi måste värna om varumärket Kiruna. Att kommunflytten skulle drabbas av skandalrubriker som till exempel OS-satsningen i Sotji eller fotbolls-VM i Doha finns inte på kartan. Då står vi inför ett totalt misslyckande, slår Christer Vinsa fast.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se

DN 28 dec 2014:

“10 största genombrotten i år

Rymdsonden Rosettas närkontakt med en komet kommer på första plats enligt tidskriften Science. På listan finns även samarbetande smårobotar, manipulerade minnen och 40 000 år gamla grottmålningar.

Möte med en komet ett genombrott

Landaren Philae överlevde bara några dygn på ytan, men moderskeppet Rosetta följer kometen under hela nästa år.Årets största vetenskapliga genombrott står den europeiska rymdsonden Rosetta för.

Rosetta kom fram till kometen 67P/Churyumov-Gerasimenko i augusti efter mer än tio år i -rymden, och är nu den första sonden någonsin i bana runt en komet. I november skickades landaren Philae ned till själva kärnan.

Landningen gick inte helt som planerat, och Philae hamnade på en plats som var för skuggig för att solpanelerna skulle kunna försörja instrumenten ombord med ström.

Men under sina första dygn på kometen, innan batterierna laddade ur, kunde den samla in mycket värdefull data åt forskarna.

Merparten av undersökningarna görs av moderskeppet Rosetta som under nästa år följer kometen när den närmar sig solen och får en fullt utvecklad svans. 67P/Churyumov-Gerasimenko har bjudit på många överraskningar redan, och Rosetta kommer att lära oss mycket mer om kometer, solsystemets uppkomst och vårt eget ursprung.

Robotar som samarbetar utan styrning

Enkla små robotar som följer enkla regler kan skapa saker tillsammans utan mänsklig inblandning.

Flera forskargrupper har under året presenterat robotar som kan samarbeta och tillsammans skapar något kollektivt.

Några robotar är inspirerade av termiter som bygger en stack. Var och en arbetar oberoende av de andra, men genom att följa enkla regler och läsa av omgivningen kan de tillsammans konstruera murar, trappor och byggnader. Robotarna hämtar byggklossar, klättrar över det som redan är byggt och lägger sin kloss där det verkar lämpligt tills konstruktionen är klar.

I en annan studie kan tusentals robotar på tre ben, stora som enkronor, forma bokstäver eller stjärnor, rektanglar och andra former genom att känna var de andra befinner sig.

Forskare har också fått små helikoptrar att flyga i formation utan att kollidera, och robotbåtar att göra gruppmanövrar.

I framtiden kan byggrobotarna användas vid översvämningar och andra katastrofer, och även för att bygga forskningsstationer på havsbotten eller rymdbaser på Mars.

Fåglar är överlevande dinosaurier

Fåglarnas släktträd och hur snabbt de utvecklades när övriga dinosaurier dog ut har kartlagts i ett stort internationellt forskningssamarbete.

För 65 miljoner år sedan, strax efter att övriga dinosaurier hade dött ut, exploderade fåglarnas evolution.

På mycket kort tid gick de från tre till 30 släktlinjer, som motsvarar de 30 grupper av fåglar vi har i dag.

Det visar ett samarbete mellan forskare i hela världen, bland annat vid Uppsala universitet.

Under fyra år har de analyserat arvsmassan från olika nutida fågelarter och fossil av dinosaurier och utdöda fåglar och lyckats skapa ett släktträd.

Projektet har varit möjligt tack vare teknikutvecklingen, där -forskarna nu har maskiner för att analysera dna och dessutom -superdatorer och nya beräkningsalgoritmer som kan jämföra och hitta likheter och skillnader i arvsmassan.

Resultaten visar bland annat att vissa egenskaper, som att kunna härma andra djurs läten, har uppkommit flera gånger under evolutionen, och att yttre likhet inte behöver betyda nära släktskap.

Ett utökat genetiskt alfabet har skapats

Forskare har för första gången skapat extra delar till den genetiska koden i levande E.coli-bakterier.

Den genetiska koden i alla levande varelser på jorden är uppbyggd av samma fyra bokstäver: nukleotiderna A, G, C och T. A är alltid ihopkopplad med T, och C alltid med G.

Nu har forskare lagt till ett nytt par av bokstäver till alfabetet: X och Y, i levande E.coli-bakterier. Bakterierna finns bara i en odling på ett labb i södra Kalifornien, och kan inte föra de nya bokstäverna vidare till kommande generationer om de rymmer därifrån.

X och Y gör ingenting för bakterierna, men i framtiden kan det bli möjligt att använda dem för att skapa helt nya proteiner uppbyggda av andra aminosyror än de 20 våra består av.

Målningar i grotta skriver om historien

40 000 år gamla målningar i en indonesisk grotta visar att konsten inte uppstod i Europa.

Bilder på väggen i en grotta på ön Sulawesi i Indonesien är fyra gånger äldre än vad forskarna tidigare har trott. Målningarna upptäcktes för flera decennier sedan, men i år kunde forskare datera radioaktivt uran i små stalaktiter som växer på bilderna och visa att de gjordes för mellan 35 000 och 40 000 år sedan.

De är alltså minst lika gamla som de äldsta grottmålningarna som hittats i Europa.

De flesta av bilderna i grottan föreställer händer – människor har hållit upp handen mot väggen och blåst ut färg runt den – men där finns också en målning av en gris och av ett djur som kallas hjortsvin.

Målningarna skriver om vår historia. Tidigare har många forskare hävdat att den figurativa konsten först uppstod i Europa.

En möjlig förklaring till de gamla målningarna i Indonesien är att asiaterna och européerna lärde sig måla samtidigt.

Men det är troligare att våra förfäder redan kunde göra konst när de lämnade Afrika för 60 000 år sedan.

Ungt blod -föryngrar gamla möss

Injektioner av blod från yngre djur motverkar flera ålders-tecken hos gamla möss.

Blod från unga möss verkar fungera som en föryngringskur för äldre djur. Blodet ger gamla möss, i en ålder som motsvarar 70 år hos människor, starkare och uthålligare muskler, friskare hjärtan och tillväxt av nya nervceller i hjärnan, enligt flera studier som publicerats under året.

Mössen tycks också få bättre rumsminne och större förmåga att urskilja olika lukter. Unga möss undviker doften av mint medan äldre djur inte gör det. Men när de gamla mössen behandlats med ungt blod såg forskarna att även de undvek mintlukt.

Framför allt är det en faktor i blodet, GDF11, som verkar vara föryngrande.

Faktorn GDF11 finns även hos oss. Nu har kliniska försök påbörjats där patienter med Alzheimers sjukdom får injektioner med blodplasma från unga.

Om de goda, föryngrande effekterna även fungerar hos människor kan detta vara ett steg mot en medicin som i kombination med andra behandlingar hejdar eller bromsar sjukdomen.

Väldigt små satelliter slår igenom

Småsatelliter, som är billiga och enkla att tillverka och skjuta upp, börjar nu användas för riktig forskning.

Universitet runt om i världen har länge låtit studenter bygga Cubesats, satelliter som inte är större än en kubikdecimeter.

Nu blir det tydligt hur användbara småsatelliterna kan vara även för forskare. I år har fler än 75 Cubesats skjutits upp.

De kostar bara en bråkdel av priset på vanliga satelliter och är dessutom enkla att få upp i omloppsbana – de kan följa med ombord på raketer som skjuter upp större farkoster eller släppas ut direkt från internationella rymdstationen ISS. Tekniken som ryms på dem blir alltmer avancerad, och de kan också göra mätningar tillsammans med andra småsatelliter.

Nytt hopp om bot för diabetiker

De första lyckade försöken att omvandla stamceller till insulinproducerande betaceller kan öppna vägen för behandling av typ 1-diabetes.

De så kallade betacellerna i bukspottkörteln producerar insulin.

Vid diabetes typ 1 angrips cellerna av kroppens eget immunförsvar och bryts ned eller slutar fungera.

I mer än tio års tid har forskare i hela världen försökt få mänskliga stamceller att omvandlas till betaceller för att få en möjlighet att behandla och även bota sjukdomen. Under 2014 lyckades två grupper med detta för första gången, med olika metoder och från olika typer av stamceller.

Processen tar tid. Det krävs också mer forskning för att få bukspottkörteln att ta emot de nya betacellerna utan att stöta bort dem, och för att skydda cellerna mot de attacker från immunsystemet som gav patienten diabetes.

Men redan nu ger de tillverkade betacellerna forskarna helt nya möjligheter att studera diabetes i labbet, och till exempel se om det är skillnad på betaceller tillverkade av stamceller från friska personer och de från patienter med diabetes.

Datachip som härmar hjärnan

De första datachipen som arbetar mer som biologiska system kom ut på marknaden i år.

När vi förstår hjärnan bättre kan vi också bygga bättre datorer. I år lanserade flera dataföretag så kallade neuromorfiska chip som försöker härma hur biologiska system fungerar.

Datorer har varit uppbyggda på samma sätt sedan 1940-talet, med olika delar: ett minne, en styrenhet och en processor. Arkitekturen fungerar bra för logiska beräkningar, men är sämre på uppgifter som går ut på att ta hand om stora mängder data, som att kunna se eller känna.

De neuromorfiska chipen arbetar mer som hjärnan, där varje nervcell kan kommunicera med tusentals andra och många olika typer av information behandlas samtidigt. Arbetet blir effektivt eftersom olika delar av hjärnan är specialiserad på olika saker.

Ett neuromorfiskt chip som kom ut på marknaden i år innehåller 5,4 miljarder transistorer ihopkopplade med 256 miljoner kopplingar, vilket förstås är mycket, mycket mindre än hjärnans hundra miljarder nervceller och många gånger fler synapser.

Manipulera minnen med laserljus

Forskare använder laser för att omvandla negativa minnen till positiva i hjärnan hos möss.

Förra året lyckades forskare radera minnen hos möss och skapa nya med hjälp av så kallad optogenetik: laserljus som påverkar enskilda nervceller i hjärnan.

I år kom de ytterligare ett steg genom att byta ut innehållet i ett minne från något negativt till något positivt.

En hanmus som mindes att han hade fått en elchock i foten på ett visst ställe i buren lärde sig att undvika det.

Men när forskarna aktiverade hjärncellerna som var kopplade till minnet av elchocken när musen fick träffa två honor blev det i stället

ett lustfyllt minne. Efter det återvände musen till stället i buren så ofta han kunde.

Det fungerade även åt motsatt håll.

En hanmus som mindes ett möte med en hona kunde få det utbytt till ett minne som väckte lika obehagliga känslor som en elchock.

Resultaten visar att våra minnen kanske inte alltid är så pålitliga och dessutom går att påverka. Men framför allt lär de oss mycket mer om hur hjärnan fungerar.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se

Tre saker att se fram emot under 2015.

1. Mycket mer data från Rosetta, och möjligt återuppväckande av landaren Philae när kometen kommer närmare solen.

2. Partikelaccele-ratorn LHC på Cern i Genève öppnar igen, med mycket högre energi, och kan lära oss mer om Higgsbo-sonen och andra exotiska partiklar.

3. Nasas rymdsond New Horizons kommer fram till Pluto efter nio år i rymden. "

DN 28 dec 2014:

"Karin Bojs: Varg, lo, björn och järv tillbaka i Europa

Europas sätt att förvalta vargar, lodjur, björnar och järvar är ett föredöme för resten av världen. Vi visar att människor och rovdjur kan leva i samma landskap, menar forskare.

"Succé". "Skäl för optimism". "Lovande". Ett resultat av "skyddande lagstiftning och stödjande attityder från allmänheten".

Jag hajar till lite när jag ser de värdeladdade och positiva orden i senaste numret av den annars så knastertorra tidskriften Science. Formuleringarna ingår en stor studie av en lång rad europeiska forskare. Flera av medförfattarna är svenska, och hela studien är ledd av Guillaume Chapron vid Grimsö forskningsstation, som sorterar under Sveriges lantbruksuniversitet.

I den svenska debatten framställs rovdjursfrågan ofta som ett svårt problem. Nästan inget annat ämne som jag bevakar brukar orsaka så hätska mejl och kommen-tarer. Det spelar ingen roll hur exakt jag citerar vetenskapliga studier i de mest ansedda vetenskapstidskrifter – drevet går ändå.

Även i min privata vänkrets finns personer som helst såg att inga vargar fanns, åtminstone inte i trakter där de själva bor och håller sina djur.

Men man kan alltså också se på den rådande situationen som en framgångssaga.

Sammanställningen i Science visar att alla länder i Europa utom Belgien, Danmark, Nederländerna och Luxemburg numera har åtminstone ett stort rovdjur.

I 22 av de undersökta länderna lever björnar. Varg finns i 28 länder och lodjur i 23 länder. Järv – som kräver kallt klimat – finns dock bara i tre länder: Sverige, Norge och Finland.

Samtliga björnpopulationer är stabila eller ökar något, även om några är kritisk små. Vargen ökar på de flesta håll, men på några ställen minskar de och spanska vargar är nära att dö ut.

De flesta populationer av lodjur är stabila, även om några minskar. Järven ökar, och det finns över tusen individer, uppdelat på två separata populationer.

Forskarna medger att människor och rovdjur i samma landskap innebär en ”formidabel utmaning”. På en del håll har rovdjuren – särskilt vargen – blivit en symbol för klyftor mellan stad och landsbygd. I delar av Norge har tjuvjakt på varg blivit socialt accepterat. I Österrike har tjuvjägare utrotat björnen.

Allra svårast är samexistensen i områden där rovdjuren tidigare har varit utrotade, och där traditionella metoder för att skydda tamdjuren har försvunnit. Annars kan sådana gamla metoder – som vakthundar och herdar – vara en hjälp, liksom moderna metoder som elstängsel, påpekar forskarna.

Det europeiska systemet – med sina brister och utmaningar – kan jämföras med det amerikanska systemet. Där försöker man i stället hålla isär människor och rovdjur. Tanken är att rovdjuren ska hålla sig i viltreservat. Där kan intresserade människor komma och titta på dem.

Dessa viltreservat kan visser-ligen vara ganska stora till ytan. Men forskarna bakom studien i Science påpekar att det europeiska systemet är mycket mer effektivt, om man vill bevara rovdjur. Europa har till exempel dubbelt så många vargar som USA, trots att vi har mindre yta och är dubbelt så tät-befolkade.

Därför finns skäl för andra länder, till exempel i Afrika och Asien, att lära av det europeiska exemplet, menar Guillaume Chapron och hans medförfattare.

För att bilden inte ska bli alltför rosenskimrande har Guillaume Chapron dessutom skrivit en alldeles egen kommenterande artikel i Nature, den konkurrerande stora vetenskapstidskriften. Där anklagar han den förra svenska rege-ringen för att missbruka hans egna forskningsresultat i sin argumentation för vargjakt. Han betonar hur viktigt det är att forskare upprätthåller sin integritet, även om den egna karriären kommer till skada.

Att forska om vargar – och att skriva om vargar – kräver att man orkar stå emot tryck från olika håll.

Karin Bojs vetenskap@dn.se Vetenskapsjournalist “

DN 28 dec 2014:

“Långa matsittningar en hälsokur för fransmän

Folkhälsa handlar inte bara om att röra på sig, utan också om att sitta ned – vid matbordet. Det är fransmännen världsmästare på. Hade det inte varit för deras långa måltider skulle de vara bland de mest ohälsosamma i Europa.

Det klingar högt och metalliskt när Daniel Tricaud ringer i den lilla bronsbjällran för att signalera att middagen är klar. Plötsligt kommer det ungdomar från alla håll, nedför trappan och ut från rummet intill det kombinerade vardagsrummet och matsalen.

– Den här bjällran ringde min mamma i när jag var barn, säger han och ställer tillbaka den i bokhyllan i facket intill den lilla dammiga tv:n.

Klockan är fem över åtta på kvällen. Om tio minuter kommer hans familj att dela samma sittande position med en tredjedel av Frankrikes 65 miljoner invånare.

Ingen i familjen Tricaud kommer att resa sig från bordet innan klockan är tio minuter i nio. Det är, med några minuters marginal, ett rikssnitt för tid vid middagsbordet.

Fransmännen fascinerar sociologer och hälsoexperter. Få människor på jorden är så regelbundna i sina matvanor som fransmän. Med ett gökurs regelbundenhet sitter hälften av dem till bords klockan ett på dagen.

Skilda samhällsklasser äter olika saker, men själva ritualen har de gemensamt. Medelfransmannen tillbringar dagligen 2 timmar och 22 minuter vid matbordet. I motsats till vad som ofta sägs, har inte fransmännen backat för någon amerikaniserad snabbmatskultur. Tvärtom har tiden vid bordet ökat med en kvart sedan 1980-talet.

När McDonald’s slog sig in på den franska marknaden på 1980-talet tvingades de se över sin strategi. I stället för att bygga restauranger som skulle generera ett snabbt flöde av människor tvingades de bygga om lokalerna så att kunderna kunde komma i grupp och sitta ned länge.

– Kan ingen hämta min telefon som ringer, säger Daniel som sitter längst in, mellan bordet och julgranen, när han hör en ringsignal från rummet bredvid.

Det är pappan som har lagat kvällens huvudrätt, färserade kålhuvuden. Men han har just blivit opererad efter en motorcykel-olycka och har lite svårt för att röra på sig.

De övriga vid bordet rycker på axlarna och verkar inte känna sig pigga på att resa sig upp för att hämta någon telefon.

– Vilken idé att ringa vid den här tiden, säger Guillaume, den 19-årige sonen.

Telefonen slutar ringa utan att någon har rest sig.

Axèle och Daniel Tricauds alla fyra barn sitter samlade vid bordet. Som ofta sitter även 21-åriga Antoines flickvän, Laureen, med vid bordet.

– Hemma hos mig jobbar mamma sent och kommer inte hem förrän klockan halv tio. Jag har svårt att inte småäta innan om jag måste vänta på henne, förklarar Laureen.

Med sina långa sittningar vid matbordet är fransmännen ett av de folk som småäter minst mellan måltiderna. Det gör också fransmännen – och speciellt fransyskorna – till några av Europas smalaste. Fransmän röker och dricker mycket och sportar lite. Men riterna med de

regelbundna och långa måltiderna gör ändå att de ligger högt i flera folkhälsoundersökningar, vare sig det handlar om livslängd eller hjärt- och kärlsjukdomar. Hela samhällsstrukturen är byggd kring matbordet.

Daniel Tricaud arbetar på den franska försäkringskassan och Axèle arbetar på ett center för familjemedling. När de flyttade in i Paris-lägenheten hade de inte råd att byta ut några möbler – annat än det allra viktigaste.

– Matbordet! Det var det enda vi köpte nytt. Det runda som vi hade var inte praktiskt för det här rummet, säger Axèle.

Med sonens flickvän räknad är de ofta sju vid bordet. Alla utom den 23-åriga dottern Camille verkar hungriga.

– Gillar du inte kålen, undrar Daniel och rynkar på ögonbrynen när han ser den halvt uppätna portionen ligga kvar på tallriken. Camille mumlar någon ursäkt.

Just grupptrycket vid matbordet utgör en av stommarna i den franska matkulturen, anser sociologen Thibaut de Saint Pol. Han forskar i matkultur och kroppssyn på École Normal i Cachan.

– En fransk paradox är att invånarna är väldigt individualistiska så länge de står upp. Så fort fransmännen sätter sig ned förvandlas de. Det är en extremt kollektivistisk ritual att sitta vid ett franskt matbord. Man umgås och har trevligt, men man håller också koll på varandra. Att äta olika saker är något man inte gör, man lämnar ogärna mat och man tar inte för sig fyra gånger på raken. Det ges också lite utrymme och hänsyn för individuella behov, som att vara vegetarian eller allergiker till exempel, säger Thibaut de Saint Pol till DN.

Typiskt nog har Frankrike krävt och fått uppskov från EU-kravet på bagerier och restauranger att ange allergiframkallande ingredienser.

– Det mest förolämpande man kan göra är att bara resa sig upp och lämna bordet. Här i Frankrike är det en väldigt våldsam gest. Det är att vända ryggen åt folk, säger sociologen.

Efter vårt möte ska han själv rusa i väg till ett arbetsmöte med ledningen – kring snittar och drinkar. Mat och arbetsliv hör ihop. Har man problem på jobbet så kallar man inte in kollegan på kontoret. Man säger att vi måste luncha. Det är kring maten man slappnar av och kan lösa saker och ting, säger sociologen.

En annan sociolog, Claude Fischler, har låtit amerikaner och fransmän reagera på olika ord, som chokladtårta. Amerikanerna associerade chokladtårta med skuld. Fransmännen kopplade tårtan till födelsedag. Liknande studier har gjorts även i Europa, säger Thibaut de Saint Pol.

– I USA är mat något funktionellt, ett bränsle – även om saker ändras mycket även där. I Italien associerar man det med ett territorium, till närhet, en kökträdgård eller en region. I Frankrike handlar det alltid om umgänge, hävdar sociologen.

2010 förklarade Unesco den frans-ka gastronomiska måltiden som världsarv. Lika mycket som vad man äter handlar det om hur man äter. Eller som kyparen Elyes Haddad på brasseriet Wepler vid Place de Clichy i Paris säger:

– Fransmännen kommer vid ungefär samma tid, de äter saker i ordning, en efter en. Utlänningarna brukar ofta beställa in allt på en gång huller om buller, ostron här, sallad där ... Det är lite olika traditioner, säger han.

Redan i förskolan lär sig franska barn att dela upp måltiden i grönsaker i början, huvudrätt och någon yoghurt till efterrätt.

En förklaring kan vara den katolska traditionen. Kyrkan var ofta den främsta odlaren av kulinarisk kunskap och utveckling av vin, öl, kakor och kökträdgårdar. Den katolska munken Dom Pérignon skapade

champagne som dricks till fest och aperitif. John Harvey Kellog, en amerikansk Sjundedagsadventist, uppfann flingorna med samma namn på ett sanatorium där kött, alkohol, kaffe och tobak var förbjudet. Det är en historia som sätter spår, än i dag menar, Thibaut de Saint Pol:

– Om någon skulle försöka tvinga fransmännen att arbeta under lunchen skulle det bli revolution, säger han.

Magnus Falkehed magnus@falkehed.com

Världen runt.

Alkohol håller nere medellivslängden

Även i Ryssland är måltiderna långa och fyller en viktig social funktion.

Lunchen, obed, består ofta av tre rätter – soppa, varmrätt och efterrätt – och kan vara långt mer än en timme. I jämförelse med övriga Europa äter ryssar betydligt mindre färska grönsaker. I stället blir det mycket potatis, lök och rotfrukter.

Men att ryssarnas livslängd trots en uppåtgående trend ändå är så pass låg beror mindre på vad de äter än på vad de dricker. Genomsnittsryssen dricker nästan 15 liter ren alkohol per år, att jämföra med 9 liter för en svensk. Fortfarande dör 25 procent av de ryska männen före 55 års ålder, oftast av alkoholrelaterade orsaker.

Var femte måltid äts i bilen

Tio miljarder munkar. Det, och mycket annat, stoppar amerikanerna i sig varje år. Över en tredjedel av invånarna är kraftigt överviktiga, för femtio år sedan var den siffran bara 13 procent. Skillnaderna är enorma mellan olika socioekonomiska grupper.

I USA kan man få tag på allt – men för många fattiga amerikaner är ohälsosamma alternativ det enda pengarna räcker till. Mycket spännande händer i restaurangköken med innovativa blandningar av matkulturer, men amerikanen i gemen äter oftare förpackade än färska livsmedel. Och 20 procent av amerikanska måltider konsumeras i bilen.

Religionen styr innehållet på faten

I Indien med 1,2 miljarder invånare finns en rad regionala variationer när det gäller matvanor. Religionen styr också innehållet på tallriken för hundratals miljoner indier. Hinduer äter inte nötkött och Indiens omkring 200 miljoner muslimer äter inte fläskkött.

Många indier är vegetarianer, i den rika delstaten Gujarat serveras bara vegetarisk mat.

En indisk middag innehåller många smårätter och tar lång tid att förbereda. En majoritet av medelklassfamiljerna har hembiträden som hjälper till att laga maten.

Fetma är inget problem som förknippas med Indien, men ett resultat av förbättrad levnadsstandard är att allt fler indier blir överviktiga.

Fattiga äter när de kan

I östra Afrika är fattig- domen utbredd. Verkligheten för många invånare är att de äter när de kan, enkla mål som är kolhydrattunga och billiga. Kenya och Tanzania har sin ugali, en sorts stelnad majsgröt, medan ugandierna njuter av sin matoke, som är en sorts bananmos.

I de högre inkomstskikten konsumeras kött regelbundet. Kyckling, som tidigare var en lyxmåltid att förtära på fredagskvällarna, blir allt oftare en vardagsrätt på middagsbordet i medelklasshemmen.”

DN 28 dec 2014:

“Begravning av polis hejdar inte debatten

Washington. En av de två poliser som sköts i New York förra lördagen begravdes i går. Dödsskjutningarna har tillfälligt hejdat höstens protester mot polisvåldet, men debatten om ras och rättsväsende är inte över.

Över 25 000 poliser från hela USA kom till begravningsgudstjänsten för Rafael Ramos, som sköts ihjäl i New York tillsammans med en kollega för en vecka sedan av en man med uttalat polishat. Deltog på begravningen gjorde även bland and-ra USA:s vicepresident Joe Biden och New Yorks borgmästare Bill de Blasio.

De brutala dödsskjutningarna har inte bara pressat den redan ansträngda relationen mellan New Yorks poliskår och demokraten de Blasio, utan också lagt ett nytt kapitel till senhöstens våg av protester mot hur afroamerikaner diskrimineras av polis och rättsväsende. Medan sympatierna för de dödade polisernas familjer är enorma, lever den underliggande diskussionen om ras och rättsväsende i högs-ta grad kvar.

Protesterna, som i början hade våldsamma inslag, utbröt i Ferguson, Missouri, i november efter beslutet att inte åtala den polis som i somras sköt ihjäl den afroamerikanske 18-åringen Michael Brown. De spred sig sedan över landet men då i huvudsak i form av fredliga demonstrationer.

– Vi står vid ett slags vägskäl nu, säger Tanya Coke, som undervisar på John Jay College for Criminal Justice i New York, och fortsätter:

– Antingen ebbar protesterna ut, eller så är de början på en långvarig rörelse för förändring. Men det kräver att deltagarna enas kring några politiska krav, och kring något slags ledarskap.

Tanya Coke är jurist med inriktning på medborgarrättsfrågor och tidigare brottmålsadvokat på Manhattan. På väggen i hennes arbetsrum sitter ett fotografi från Martin Luther Kings marsch från Selma, Alabama, som blev en milstolpe i 1960-talets medborgarrättsrörelse.

– Det är nedslående att se hur väntade besluten om att fria poliserna var för många afroamerikaner. De saknar förtroende för rättsväsendet och räknar med att särbehandlas.

Hon säger att alla unga svarta pojkar tidigt lär sig hur de ska bete sig när de, ofta utan synbara skäl, stoppas av polis: öppna väskan, ställ dig bredbent, lyft händerna. Rör dig långsamt, tala lugnt. Hon jämför det med säkerhetskontrollen på en flygplats där passagerarna lyder utan uppmaning.

– Om proteströrelsen ska bli bestående måste vi tala om mer än individuella fall. Vi måste tala om varför vita och svarta har helt olika bilder av rättsväsendet och om varför vi i USA spärrar in fler medborgare i överfulla fängelser än något jämförbart land.

Attityder tar längre tid att påverka än lagstiftning, men att göra en oberoende utredning obligatorisk varje gång en polis dödar någon vore

en konkret förändring. I dag arbetar polis och lokala åklagare på många håll ofta symbiotiskt nära varandra.

Tanya Coke lyfter också fram sambanden mellan diskrimineringen inom rättsväsendet och socioekonomiska faktorer: de ekonomiska klyftorna i USA har ökat under många år och minoriteter drar där ofta det kortaste strået.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se

Fakta. Flera fall av dödligt polisvåld har orsakat kravaller

Dödsskjutningen av den obeväpnade Michael Brown i Ferguson, Missouri, i augusti i år orsakade våldsamma kravaller och debatt om hur afroamerikaner ofta särbehandlas av en i huvudsak vit poliskår.

När en åtalsjury i november beslutade att inte åtala den polis som dödat Brown följde nya upplopp, riktade mot ett diskriminerande rättsväsende.

Protesterna spred sig över USA och fick ny kraft när en åtalsjury i New York beslutade att inte åtala polisen för Eric Garners död. Den 43-årige Garner kvävdes till döds i juli.

Även andra fall har uppmärksammats, bland dem den 12-årige Tamir Rice, som nyligen sköts till döds av polis i Cleveland, Ohio.

Förra lördagen gick en man till våldsam och oprovocerad, dödlig attack mot två poliser i New York. Gärningsmannen begick självmord i samband med händelsen. **DN “**

DN 28 dec 2014:

“Nu ska norrmännen få insyn i landets mörka historia

Det är känt som Landssvikararkivet. Efter 70 års hemligstämpel blir Norges mörka historia offentlig. Vid årsskiftet öppnas arkiven från rättegångarna mot medlöpare under andra världskriget.

Det handlar om 1 200 hyllmeter i landets Riksarkiv. Handlingarna berör rättegångarna som hölls mot de personer som stämplades som förrädare under kriget för att de i olika utsträckning samarbetat med den nazistiska ockupationsmakten. Totalt berörs 92 000 personer av dokumenten.

Arkiven har tidigare bara varit öppna för de dömda själva, deras anhöriga och för forskning. Förra hösten konstaterade en grupp, som haft till uppgift att avgöra om arkiven kunde öppnas, att öppna källor är viktiga för att kunna föra en informerad debatt kring ett svårt historiskt tema. 70 år efter krigsslutet får nu även allmänheten tillgång till den tidigare hemligstämplade informationen.

Tusentals norrmän dömdes till långvariga fängelsestraff för att ha förrått och våldfört sig på landsmän, inte minst alla de norrmän som var medlemmar av motståndsrörelsen. Erland Pettersen vid Riksarkivet räknar med att intresset kommer att vara stort. Han säger att mängden information om varje dömd person varierar kraftigt.

– Om en person bara var medlem av Nasjonal samling (NS, det norska nazistpartiet) och blev bötfälld finns det kanske bara två, tre dokument i arkiven. När det handlar om ekonomiskt förräderi kan det handla om flera lådor, säger Pettersen till tv-kanalen NRK.

Redan förra året släpptes över tusentals tidigare inte offentliga dokument och bilder kring på NS-ledaren Vidkun Quisling, betraktad som den störste landsförrädaren av dem alla. Kring Quislings skuld rådde inga tvivel, men Hans Fredrik Dahl, en av de historiker som haft tillgång till arkivet, konstaterar att många norrmän dömdes på lösa grunder. Att öppna arkiven menar han gör det möjligt för upprättelse i en del fall.

– Det kan vara viktigt att korrigera skvaller och rykten som florerar runt middagsbordet, säger Dahl till NRK.

Det största intresset för dokumenten tros komma från efterlevande till de dömda som aldrig riktigt fått reda på vad som hände under en mycket turbulent och känslig period av den norska historien.

En del av informationen kommer att förbli hemlig. Det handlar till exempel om känsliga privata uppgifter kring personernas hälsa.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se “

DN 28 dec 2014:

“Aktier fortsatt högt i kurs 2015

Trots kraftiga kursuppgångar på många börser tror alla på aktier även nästa år. Det visar en genomgång som DN gjort av prognoser inför 2015. – Det är bra att bredda sig med globalfonder, säger sparekonomen Claes Hemberg.

Många aktiefonder har gått bra i år, liksom förra året och året före det. Ska man tro de stora förvaltarnas bedömningar inför 2015 kommer aktier att fortsätta upp även på det nya året. USA, Japan och Europa är de marknader som får tummen upp av flest bedömare.

Förklaringen till den stora optimismen är den extremt låga räntan. Det finns helt enkelt inga alternativ för den som letar efter bättre avkastning.

SEB har i sin senaste Investment Outlook en femma på en sjugradig skala för aktier. Fyra är ett neutralläge. För räntebärande tillgångar ligger siffran på två. När det gäller marknader tror SEB mest på Europa och USA som får sex på en sjugradig skala. Globala aktier får en femma, en viss övervikt.

Även Nordea tror starkt på aktier. ”Trots stora uppgångar för aktier de senaste åren är utsikterna för det kommande året lovande. Behåll en klar övervikt i aktier”, råder banken i sin senaste globala placeringsstrategi.

När det gäller aktieregioner tror Nordea mer på Europa och Japan där de har övervikt, för Sverige har man en neutral viktning och en undervikt för tillväxtmarknader.

På Handelsbanken tror man på USA, men främst mindre bolag då stora exportbolag kan få motvindar av en starkare dollar. Sverige är man lite mer försiktig samtidigt som banken tror att Europa kan överraska positivt. När det gäller de stora tillväxtmarknader räknar man med att Indien kan gå bra men utfärdar varningar för både Ryssland och Latinamerika.

Fidelity, en av världens största kapitalförvaltare, tror att turbulensen på marknaderna kan öka under 2015 men att investerar inte behöver bli allt för oroliga över det. De sätter också plus för USA och Japan men minus för tillväxtmarknader.

Konkurrenten JP Morgan Asset Management har också en positiv syn på aktier att räknar med att de ska ge en bättre avkastning än obligationer. Även Danske Capital har en övervikt för aktier för närvarande.

Tron på akter är alltså massiv bland bedömarna. Finns det en risk att optimismen är för stark?

– Det man ska ha respekt för är att värderingarna av aktier inte är lika attraktiva som de varit tidigare. Det som kan gå fel är om USA höjer räntan lite tidigare och snabbare än väntat. Det tror jag kan bli en utmaning för börserna, säger Lena Fahlén, chefsekonom på Handelsbanken Asset Management.

Claes Hemberg, sparekonom på Avanza, anser att det kan vara bra att bredda sitt sparande med främst globalfonder.

– Då får man aktier spridda över hela världen med mycket USA, vilket är en fördel om dollarn blir starkare, säger han.

Även han tror att de låga räntorna fungerar som en stötdämpare.

– Vi kommer säker att se kast på börsen på plus eller minus tio procent framöver men det finns nog fortfarande mycket pengar som vill in på börsen, säger han.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Fakta.

Sverigefonder – bästa och sämsta 2014

Bästa

Avkastning i år, i procent

Carnegie Småbolagsfond +33,1

Handelsbanken AstraZeneca Allemansfond +29,7

Coeli Select Sverige +28,3

Catella Småbolag +25,1

Swedbank Robur Sweden High Dividend +22,1

Länsförsäkringar Småbolag Sverige +21,7

Lannebo Sverige 130/30 +21,7

Norron Active R +21,4

DNB Sweden Micro Cap +20,8

PriorNilsson Sverige Aktiv +20,2

Sämsta

Danske Invest Sverige Fokus –8

Ålandsbanken Swedish Growth +6,5

ODIN Sverige SEK +6,7

Danske Invest Sweden A +6,8

ODIN Sverige NOK +6,9

Danske Invest Sverige +7,9

Granit Sverige 130/30 +8

DNB Sverige Koncis +8

Nordea Alfa +8,2

Strand Småbolagsfond +9,0

Källa: Morningstar “

DN 28 dec 2014:

”Amorteringskrav ett förmynderi”

“Pia Nilsson, vd för Fondbolagens förening, är starkt kritisk till Finansinspektionens amorteringskrav på bolån.– Det är det största förmynderi jag varit med om, säger hon.

Pia Nisson har ett mångårigt förflutet som privatekonom. Hon arbetade med privatekonomiska frågor från mitten av 1980-talet till 1999 när hon började på Fondbolagens förening, där hon ska arbeta ett år till innan hon går i pension.

När Finansinspektionen, FI, presenterade sina planer på att alla, som har bolån som överstiger 50 procent av bostadens inköpspris, ska amortera väcktes privatekonomen i henne.

– I den här frågan uttalar jag mig inte för Fondbolagens förening utan som privatperson och med den yrkeserfarenhet jag har som privatekonom, säger Pia Nilsson.

Hennes främsta invändning är att hon inte tycker att FI ska bestämma hur mycket hushållen ska amortera på sina lån.

– Finansinspektionens uppgift är att ha tillsyn över bankerna som ska göra en bra kreditbedömning och individuella amorteringsplaner. Uppgiften är inte att agera så här drastiskt och bestämma vad som ska gälla för hushållen, säger Pia Nilsson.

Hon pekar också på att bankerna infört krav på att kunderna ska amortera om bolånen överstiger 70 procent av marknadspriset.

– Det har blivit bra med de individuella amorteringsplanerna och det har fått många att betala av på sina lån. Nu skickar Finansinspektionen signalen att svenskarna inte vet sitt eget bästa, säger hon.

En stor nackdel med ett absolut amorteringskrav, anser hon, är att de som får svårt att fullfölja dem måste ansöka om undantag.

– Då ska de buga och bocka och vi vet precis vilka det är som kommer att behöva göra det.

Hon gör bedömningen att de som främst kommer att beröras av amorteringskravet är unga förstagångsköpare, barnfamiljer som behöver större och äldre som vill byta till en mindre bostad. Eftersom de som har lån sedan tidigare inte behöver amortera blir det billigare att bo kvar.

– Det kommer att minska omsättningen på bostäder och tillväxten kan påverkas när de som vill flytta till storstäderna inte kan det eftersom de inte har råd att skaffa bostad.

Pia Nilsson befarar att unga som inte kan få ekonomisk hjälp av sina föräldrar kommer att få ännu svårare att köpa bostad. Många måste ta topplån och till insatsen och det blir väldigt dyrt när de dessutom ska amortera på bottenlånet.

– Därför borde vi bygga bostäder till dem som inga har och stimulera sparandet till den egna insatsen.

Hon understryker att hon tycker att det är bra att amortera men betonar också vikten av att ha ett sparkapital.

– Om man till exempel blir arbetslös är det inte bara att ta ett lån, då är det bra att ha ett kapital att ta av, säger Pia Nilsson.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se

Fakta. Ny amorteringsregler 2015

I mitten av november presenterade Finansinspektionen, FI, huvudlinjerna för de nya kraven på amorteringar av bostadslån.

FI:s plan är att kravet på amortering ska börja gälla sommaren 2015.

2 % per år ska lånen amorteras med ner till en nivå på 70 procent av det ursprungliga lånebeloppet och sedan vidare med 1 procent per år ner till 50 procent.

Amorteringskravet ska gälla nya lån men FI har ännu inte specificerat exakt vad som menas med nya lån.

FI ska också ta fram -regler för tillfälliga undantag när hushåll får ansträngd ekonomi till exempel på grund av dödsfall eller arbetslöshet. **Dn "**

DN 28 dec 2014:

"Hasse Eriksson: Nytt stöd för att välja indexfonder

Jag har många gånger skrivit att sparare bör välja indexfonder om de inte har goda argument att tro på en aktiv förvaltare. Det finns flera skäl till att ge det rådet.

Indexfonder kostar mindre. Det beror på att förvaltarna skuggar utvecklingen på en marknad och inte gör några egna analyser. Det gör att avgiften kan hållas lägre.

Högre avgifter gröper ur avkastningen om förvaltaren inte presterar så bra att den kompenserar för den dyrare prislappen

Avgiften är känd i förväg och kan jämföras med andra alternativ. Men hur stor avkastningen blir i framtiden för de olika alternativen vet man inte.

Det är inte heller lätt att veta vilken av de aktiva fonderna man ska välja i det stora utbud som finns. Speciellt om man inte är så intresserad.

I genomgångar av forskningsläget sägs det ofta att det mesta tyder på att det är mycket svårt att slå den genomsnittliga utvecklingen på lång sikt. Det mesta av forskningen handlar dock om USA-börsen. För Sverigefonder har det inte funnits mycket forskning på hög nivå.

För några veckor sedan kom dock en genomgång som Harry Flam, professor i internationell ekonomi ,och Roine Vestman, forskare vid Stockholms universitet, gjort om Sverigefonder som presenterades på DN Debatt.

Deras slutsatser var att historisk avkastning inte säger något om framtida resultat och att slumpen avgör hur förvaltarna lyckats.

Forskarna har fått kritik från branschen för sina slutsatser. Men resultatet får ses som ytterligare ett argument för att välja indexfonder om man inte har hög tro på en aktiv förvaltare.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN 28 dec 2014:

“Skiftjobb kan ge sämre minne

Skiftarbete kan försämra ditt minne och din reaktionsförmåga. Det visar en ny forskningsstudie. – En del far illa. Sover man dåligt och missar djupsömnen blir man okoncentrerad, konstaterar Torbjörn Marklund, skyddsombud på Boliden Rönnskär.

Att skiftarbete med nattjobb kan ge sömnstörningar som i sin tur ökar risken för bland annat cancer, hjärt-kärlsjukdom, depression och diabetes, är känt sedan tidigare. Men nu visar en fransk-brittisk forskningsstudie, som nyligen publicerats i British Medical Journal, att de skiftande arbetstiderna även kan leda till minnessvårigheter och nedsatt reaktionsförmåga.

De kognitiva svårigheterna tar ett tiotal år på sig att utvecklas, enligt forskarna, som undersökt 3 000 personer i olika branscher. Den som arbetat natt och skift i mer än ett decennium uppvisade i snitt samma resultat som en sex år äldre person.

Vi människor och vår biologiska klocka är helt enkelt byggda för att vara aktiva på dagarna och sova på nätterna.

Forskningen visar samtidigt att en del av problemen kan förebyggas med medveten schemaläggning och regelbundna hälsokontroller.

Torbjörn Marklund har arbetat skift på Boliden Rönnskär, smältverket utanför Skellefteå som körs dygnet runt, sedan 1989.

Som skyddsombud har han engagerat sig i det förebyggande arbetet, bland annat i en arbetsgrupp där facket och företagsledningen gemensamt arbetar med skiftes-relaterade hälsofrågor.

– Vi arbetar aktivt med att öka kunskapen om hur vi bäst kan ta hand om våra kroppar, säger han.

Till exempel har företaget testat olika typer av skiftgångar, på jakt efter den optimala modellen som påverkar människan så lite negativt som möjligt. Samtliga nyanställda får också numera utbildning i hur de bör äta, sova och motionera.

Ändå sliter rundskiftet, konstaterar Torbjörn Marklund: arbete sju dagar i rad, där skiften förflyttar sig från förmiddag till eftermiddag till natt, följt av ledighet i fyra eller fem dagar, och sedan sju nya skift.

– Det är rätt påfrestande, man ställer ju om dygnet, sedan har man fyra fem dagar på sig att ställa om till att vara morgonmänniska igen. En del far illa, vissa får kliva av skiftgången för att de inte kan sova på nätterna, medan andra inte kan sova på dagarna.

– Kommer du inte ned i djupsömn så blir du ju förr eller senare lite okoncentrerad. Som skiftarbetare lever man i något slags limbo och är alltid lite halvtrött. Det är inte alla som klarar det. Att vara nattmänniska från början är nästan en förutsättning.

På vad beror då försämringen av minne och reaktionsmönster hos vissa långvariga skiftarbetare?

En orsak forskarna misstänker är överproduktion av stresshormon, en annan brist på D-vitamin.

Att sova på dagarna och växla mellan olika skift är inte vad kroppen förväntar sig, det blir svårt att hitta en rytm, och sömnkvaliteten kan bli lidande, påpekar sömnforskaren Christian Benedict vid Uppsala universitet.

– Det kan påverka minnesbildningen, eftersom minnet ska stabiliseras under sömnen.

Sömnen är över huvud taget viktig för hjärnans hälsa, påpekar han.

– Giftiga substanser rensas bort ur hjärnan när du sover. Sover du inte tillräckligt mycket och bra så löper du större risk att utveckla hjärnsjukdom, som ms och alzheimer.

Det positiva i forskarnas budskap är att hjärnan faktiskt kan återhämta sig – åtminstone från minnes- och koncentrationsstörningar.

– Efter fem år har du samma kognitiva funktioner igen, om du sover gott och lever sunt i övrigt. Därmed kan du hämta dig från både skiftarbete och från småbarnsåren, då du kanske också sover dåligt, säger Christian Benedict.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se

Fakta.

En av fyra anställda arbetar skift eller efter någon typ av schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet. Skiftarbete är vanligare bland kvinnor och yngre än bland män och äldre.

De näringsgrenar som har högst andel skiftarbetare är vård och omsorg, transport samt hotell och restaurang.

De vanligaste problemen med skiftarbete handlar om sömnbrist, störd sömn och trötthet. Det kan vara svårt att ställa om sömnen till nattetid efter tre eller fler nattskift i följd.

Arbeta om möjligt högst tre nattskift i rad. Liksom högst tre skift med tidiga morgonpass eller tre sena kvällspass.

Undvik att äta hela måltider mellan midnatt och 06. Undvik snabbmat under skiftet. Ät en lätt frukost före dagsömn.

Alla som arbetar på natten ska erbjudas läkarundersökning innan anställningen inleds och därefter vart sjätte år. Det är obligatoriskt för arbetsgivaren att erbjuda, men frivilligt för de anställda att delta i undersökningen. Efter 50 års ålder ska undersökningen erbjudas vart tredje år.

Källor: Stressforskningsinstitutet, SCB och Arbetsmiiljöverket "

DN 28 dec 2014:

"Arkitektur delar ut ris och ros till Umeå i årets sista nummer

Arkitekturs sista nummer för året pryds av orden "Umeås energi" (broderade på omslaget) och med Umeås nya landmärke i fonden, den nyligen Kasper Salin-belönade Kulturväven.

Här summeras årets mer -bestående inslag, det vill säga -strukturella förändringar av staden. Till "Väven" har ju till exempel stadsbiblioteket tvingats flytta. Här visas också hur parker och offentliga rum rustats upp i områden vid Umeälven. Och inte minst, här rannsakas stadens viktiga maktfaktor, fastighetskoncernen Balticgruppen.

Men Arkitektur berättar också om Umeås gamla lokstallar, som ockuperats av unga kritiker och blivit Umeå kulturhus. Ris och ros med andra ord, vilket gör åtminstone mig ännu mer nyfiken på utvecklingen framöver. För Umeå kommer självklart att leva vidare även nu när beteckningen "kulturhuvudstad" upphör att gälla.

En annan del av numret ägnas åt trafikmiljöer: skulpturala byggen i mastodontformat. Vi färdas över den nyligen öppnade bron på E4:ans sträckning mellan Njurunda och Sundsvall samt kör genom omstridda Norra länken i Stockholm. Inte bara hus alltså i Arkitektur utan allt sådant som påverkar vår gemensamma miljö. Både intressant och viktigt.
Lotta Jonson konst@dn.se "

DN 28 dec 2014:

“ Konstprofessor Jeff Werner: ”Anställ nya chefer för att öka mångfalden på museerna”

Riksutställningar har fått i uppdrag att visa på museisektorns ”utvecklingspotential i det mångkulturella Sverige”. Analysen haltar, tycker Jeff Werner.

Riksutställningars rapport ”Museerna och mångfalden”, skriven av Eric Fugeläng, diskuterar hur museer kan bli mindre vita, mer kloka och en större angelägenhet för fler svenskar. Den ramlar med andra ord rakt ner i en aktuell debatt om vithetsnormer.

Det stundande extravalet bidrar förstås också till dess aktualitet. För mitt i den politiska striden om vad svenskhet är och kan vara står museerna med sin historia och sina samlingar. Är deras uppgift fortfarande att värna traditionella, nationella värden? Eller har de en roll att fylla i att skapa en mer inkluderande svenskhet?

Vad museer gör är varken betydelselöst eller oskyldigt. Museerna är publika framgångssuccéer med lika stor publik som biograferna. Men till skillnad från vad som visas på bio litar folk på museer. Mätningar visar att museer tillhör de institutioner i samhället som har störst förtroende. Därför är det viktigt vad museer säger eller inte säger, liksom vilka röster som hörs och vilka människor som syns där.

Anslående i rapporten är bristen på statistik. Ingen har en klar bild av vilka som arbetar på museum eller vilka besökarna är. De publikundersökningar som finns fokuserar på antal, kön och ålder, eftersom det är det som efterfrågas av uppdragsgivarna. Det fåtal studier som existerar visar att svenskar med utländsk bakgrund är underrepresenterade jämfört med befolkningen i stort. Och att underrepresentationen är än värre bland personalen. Störst mångfald tycks finnas på forskningsintensiva museer, där kompetens väger tungt vid rekryteringar.

Därför är det illa att Kulturrådet, som använder den internationella museiorganisationens Icoms definition av vad museer är, väljer att stryka två viktiga preciseringar: att museer är icke-kommersiella och bedriver forskning. Dessa punkter i Icoms definition går stick i stäv mot utvecklingen av kulturpolitiken i Sverige, där museerna tvingats bli alltmer kommersiella och krympa sina forskningsambitioner.

Detta har direkta konsekvenser för mångfalden. Få museer kan i dag prioritera att göra de viktigaste utställningarna, framför de mest publika. För även om pengarna inte alltid kommer från biljettkassan så påverkas anslagen av antalet besökare, men inte vad dessa besökare fått med sig hem i form av nya insikter eller förändrad världsbild.

Avsaknaden av egen forskningsverksamhet har också medfört litet utbyte med universiteten. Föga förvånande är därför att de i personalen med mest uppdaterade insikter i mångfaldsfrågor också har sämst anställningsvillkor och minst makt, exempelvis timanställda pedagoger med en fot kvar i universitetsvärlden.

Kulturrådet uppmärksammar problemet med att lika söker lika. Museichefer tenderar att rekrytera personal som liknar dem själva, vilket för det mesta betyder vit medel-klass. Därför föreslår Kulturrådet än mer temporär personal: volontärer, frilansande curatorer och praktikanter.

Som om det vore prekariatet som ska rädda museerna. Vore det inte bättre att börja förändringen upp-ifrån och tillsätta andra chefer? “

DN 28 dec 2014:

”Åsikter på sociala medier är inte den allmänna opinionen”

Inte representativt. Inlägg i sociala medier används ofta för att ge en bild av den allmänna opinionen. I själva verket är det ofta de extrema åsiktsuttrycken som får mest spridning. Traditionella medier bör ta ett publicistiskt ansvar för att socialamedier inte blir en förlängning av sensationsjournalistiken, skriver fyra forskare.

Trots en växande medvetenhet om att sociala medier har sin egen logik och sina egna åsiktsstormar så används denna typ av lättillgängliga data ofta som en bild av den allmänna opinionen. Inte minst traditionella massmedier ger återkommande förenklade bilder av opinioner och stämningar utifrån sociala medier.

I ett pågående forskningsprojekt lett av Jonas Andersson Schwarz undersöker vi kritiskt delningslogiken i sociala medier och idén att sociala medier oreflekterat kan ses som representativa för allmänheten. Endast ytterst litet av det vi tänker och säger till vardags lämnar spår på nätet. Därtill menar vi att sociala medier innehåller flera källor till snedfördelning avseende vad som sprids och hur stor spridning enskilda inlägg får, samt att massmedia ofta hänvisar till sociala medier på ett missvisande sätt.

Ett tydligt exempel på dessa tendenser kan vi se i debatten kring tv-serien ”Pippi Långstrump”. När SVT i höstas meddelade att delar av barnprogrammet från 1969 som kan verka stötande klippts bort följde en intensiv massmediedebatt. Vi menar dock att nyheten kanske aldrig ens blivit en debatt om inte en liten minoritet röster på sociala medier som tydligt tog avstånd och motsatte sig redigeringen fått spridning. Ett fåtal personer som är väldigt aktiva på sociala medier upprepar systematiskt en berättelse, och traditionella massmedier hakar på.

I vår studie undersöker vi delningsbeteenden bland annat genom att analysera så kallat retweetande, det vill säga användardriven återcirkulering av inlägg gjorda på mikrobloggen Twitter. Var femte svensk har erfarenhet av Twitter och tjänsten har stor betydelse för opinionsbildningen i landet.

Som ett led i studien analyserade vi alla inlägg på det svenskspråkiga Twitter som innehöll ordet ”Pippi” den 29 september. Den samlade räckvidden för de mest retweetade inläggen som uttryckte motstånd mot ingreppet i barnprogrammet var endast en sjättedel av de mest spridda inläggen som uttryckte stöd för att klippa i ”Pippi”.

Det är viktigt att notera att de här sifforna varken bör ses som representativa för svenska folket eller sociala medier som någon sorts helhet. Dock visar de att den sammanlagda spridningen på Twitter för de respektive ståndpunkterna i frågan skilde sig väldigt mycket. De som motsatte sig redigeringen hade långt mindre inflytande än de som förespråkade den.

Vi har tidigare observerat att ett litet fåtal användare tenderar att vara avsevärt mer aktiva än genomsnittet. Dessa användare retweetar flitigt inlägg som engagerar dem. Detta sker inte minst bland inlägg som cirkulerar under etiketten #svpol, och vi såg det även i Pippifrågan. Bland de tweets som motsatte sig redigeringen stod en grupp på endast

tjugo användare för nästan en fjärdedel av den sammanlagda räckvidden. Det här är en liten grupp användare som programmatiskt retweetar mängder av inlägg. Räknas dessa bort sjunker den avståndstagande gruppens räckvidd till en åttondel. När vi gjorde samma övning för den motsatta sidan såg vi att effekten inte uppstod, de mest aktiva retweetarna stod här endast för 0,6 procent av den sammanlagda räckvidden.

Det är svårt att avgöra omfattningen av enskilda berättelser i samma ögonblick som de börjar spridas. Därtill finns en risk att twitteranvändare rycks med och tror att det de ser på Twitter är representativt – trots att de i själva verket följer en specifik kategori människor, som kan ha högst specifika individuella agendor. Inom somliga åsiktsgemenskaper tycks dessutom små grupper av högfrekventa twittrare bidra till att blåsa upp spridningen för den egna sidans argument och få det att verka som att en åsiktsströmning är större än vad den egentligen är.

Åskådare förleds att tro att en opinion satts i rörelse eller att ett ”drev” pågår, trots att det i själva verket kanske bara rör sig om ett fåtal uttalanden. I Pippifrågan var det vidare flera av landets mest inflytelserika twittrare som i sin egen kommunikation gjorde sig lustiga över utsagor gjorda av dem som motsatte sig redigeringen. På så vis riskerar dessa ”supertwittrare” att bidra till föreställningen att den motsatta sidan är större än vad den är.

Det bör vara ett tydligt publicistiskt ansvar att inte låta de sociala medierna bli en förlängning av sensationsjournalistiken. Sociala medier kan vara fantastiska källor till fördjupning och dialog, men i värsta fall utgör den Twitterdrivna opinionsbildningen en utveckling mot två extremer: Å ena sidan starkt partiska tyckare, nedsänkta i åsiktsbrunnar och ekokammare där användarnas egna världsbilder ständigt blir bekräftade. Å andra sidan, en tittarsiffre- och klickmaximerande grupp publicister som varje dag vill skapa Debatten med stort D. När sådana aktörer okritiskt ser Twitter som en värdemätare på ”vad som diskuteras just nu” finns risken att vi passerar ständigt nya lågvattenmärken för den sensationsdrivna offentligheten.

Vidare är vi kritiska till tendensen att hänvisa till ”sociala medier” i allmänhet. Olika nedslag i olika sociala medier innebär olika spelvillkor, olika arenor, olika incitament för användarna att delta, och i förlängningen olika resultat. När vi undersökte åsikterna som uttrycktes på tv-programmet SVT Debatts Facebooksida och i kvällstidningarnas webbenkäter såg vi helt olika fördelningar av åsikter i Pippifrågan, jämfört med Twitterflödet.

Den användaraktivitet redaktioner hänvisar till är dessutom ofta igångsatt av dessa redaktioner själva – som när SVT Debatt i Pippidebatten citerade inlägg som gjorts som direkta svar på frågor ställda av redaktionen på programmets egna Facebooksida, utan att i förväg tillfråga de som gjort inläggen. Ett problem är om opinioner uppfattas som alltför riggade – det kan ge mer extrema aktörer moraliskt frikort att själva manipulera bilden av opinionen.

Data från sociala medier är användbara – om man analyserar utifrån dataströmmarnas egna förutsättningar. Twitter är uppdelat i olika kluster, men det är bland annat möjligt att mäta hur snävt respektive brett ett twitterflöde är, för att lättare värdera det som källa. I en

kommande rapport föreslår vi olika sätt att motverka de tendenser vi beskriver här.

Jonas Andersson Schwarz, Lektor Vid Institutionen För Kultur Och Lärande, Södertörns Högskola

Johan Hammarlund, M-Brain Magnus Kjellberg, Retriever Stefan Di Grado, Retriever

Fakta. Om projektet

”Vad gör en politisk utsaga framgångsrik? Den användardrivna kommunikationens villkor” är ett pågående forskningsprojekt som studerar delningslogiker i sociala medier, för att fördjupa analysmetod och kritisk förståelse. Projektet stöds av Internetfonden, Riksbankens Jubileumsfond och de deltagande medieanalysföretagen. “

29 december 2014.

DN 29 dec 2014:

“Farväl år 2014

Carin Mannheimer 1934–2014
Det är många konstidkare som säger sig ha som mål att ”förändra samhället”. Desto färre som lyckas. En av de senare var tveklöst Carin Mannheimer, vars fiktiva produktioner kunde ge en sannare bild av sin samtid än de mest renodlade och genomgranskade fakta.

”Lära för livet” (1977) fick halva landet att börja diskutera skolfrågor och gav henne Stora journalistpriset. ”Svenska hjärtan” (1987) skildrade välfärdsgenerationernas vardagsliv medan ”Solbacken: Avd. E” var ett salt nedslag i äldrevården. Hon täckte helt enkelt in hela livet, ställde de viktiga frågorna och lyckades i det vara både bitsk och underhållande. En kombination som gav henne något av en särställning i svensk populärkultur.
Erik Helmerson

Ben Bradlee 1921–2014
Kolla aldrig en bra story, är något Ben Bradlee aldrig skulle ha sagt. Washington Posts klassiske redaktionschef såg till att allt som publicerades om Watergateskandalen var både sant och intressant.

70-talets stora affär i USA blev rättesnöret för all undersökande journalistik. Men Watergate handlade inte bara om Bradlees och reportrarnas envishet, utan om samspelet mellan press och samhälle. Avslöjandena fick omskakande politiska följder, men andra mäktiga aktörer gav eldunderstöd från sitt håll för att fälla president Richard Nixon.

Bradlee avskydde när makthavare ljög eller skaffade sig orättmätiga fördelar. Men omvänt låg den egna ribban också högt: journalister ska inte förfalska eller vinkla på ett ohederligt sätt.

Att mörkläggning och lögner kan vara värre än själva handlingen är sanning än i dag. Även om Bradlee representerade en svunnen gyllene era står sig hans journalistiska ideal.
Gunnar Jonsson

Robert A Dahl 1915–2014
Vad är demokrati? Vad är politisk jämlikhet? Hur utövas makt – egentligen? Ingen har, som den amerikanske statsvetarprofessorn Robert A Dahl borrat i dessa grundläggande frågor. Mången A-student i statskunskap har, i likhet med mig, fått stifta bekantskap med demokratins fundamenta genom Dahls bok ”Demokratin och dess antagonister”.

Är inte det ett kvitto på verklig akademisk storhet, att vilja och kunna förklara det mest basala även för nybörjare?

I en dödsruna som publicerades i New York Times citeras en professor från Stanford om Robert A Dahls betydelse för demokratiforskningen: ”Under de decennier när statsvetare fokuserade på allt smalare och ofta tekniska frågor, var han den som förde oss tillbaka till den stora bilden, de stora frågorna.”

Dahl satte ljuset på bristerna i det amerikanska styrelseskicket. Det är en väldigt bra utgångspunkt för att bemöta demokratins antagonister.
Susanna Birgersson

Hiroo Onoda 1922–2014
”Det kanske tar tre år, det kanske tar fem”, sa hans befäl. ”Men vi kommer och hämtar dig. Stanna här och slåss.”

Och Hiroo Onoda stannade på den filippinska ön Lubang och slogs. Han var kvar i 29 år efter krigets slut. Han stal boskap, lappade uniformen och utgick från att varje -meddelande om att motståndet skulle upphöra var falskt.

Först 1974, då hans gamle befäl kom till ön och beordrade ”manöver”, blev det fred för Onoda. Han återvände till ett Japan, men till sitt Japan kunde han inte komma tillbaka. Landet av bambu och fanatisk kejsartro hade fyllts av skyskrapor och snabbtåg. Onoda vantrivdes svårt.

Som barn är det lätt att fascineras av tanken på att vara bortglömd i djungeln, ensam, utlämnad åt sig själv. Med -stigande ålder är det inte svårt att identifiera sig med den som utkämpar en egen, envis kamp för egna, envisa ideal, omedveten om att allt utanför förvandlats till något helt annat.
Erik Helmerson

Tugce Albayrak 1991–2014
När respiratorn stängdes av vakade tusentals människor utanför sjukhuset i Offenbach. Det var den 28 november, precis när dygnet slog över till att bli tyskturkiskan Tugce Albayraks tjugotredje födelsedag.

Alla som har varit på en nattbuss, i en kö, eller just ingenstans – bara utan rätt sällskap vid fel tillfälle – vet att det inte på något sätt är

självklart att andra ingriper när det behövs. Hur andras nedåtriktade blickar kan skrämma lika mycket som personen som aktivt beter sig illa.

Tugce Albayrak slog inte ner blicken. När två tonårstjejer ropade på hjälp för att de blev antastade av en grupp män ingrep hon och avbröt det. Men när hon kom ut från snabbmatsrestaurangen där det skett väntade en av männen på henne, varpå han slog henne så att hon föll svårt till marken. Hennes föräldrar fick senare beskedet att deras dotter, lärarstudenten som skulle gifta sig nästa år, var hjärndöd.

Civilkurage är en bristvara och denna kvinnas öde lika sorgligt som viktigt att våga inspireras av. Världen behöver fler Tugce Albayrak, inte färre.
Amanda Björkman

Wojciech Jaruzelski 1923–2014
De mörka glasögonen bar han inte för att injaga skräck i människor utan på grund av en ögonskada i unga år. Men nog såg general Jaruzelski ut som en riktig diktator. I december 1981 meddelade han att undantagstillstånd införts i Polen. Den frihet som spirat i landet sedan varvsstrejken året innan undertrycktes brutalt. Den oberoende fack-föreningsrörelsen Solidaritet tvingades under jorden.

Själv såg sig Jaruzelski som en polsk patriot. Han hävdade att han räddat landet undan en sovjetisk invasion av det slag som 13 år tidigare drabbat Tjeckoslovakien. Vad som hänt om Jaruzelski inte använt militärt våld får vi aldrig veta. Fakta är att han valde diktatorns väg – men också att han efter några år mildrade förtrycket. 1988 inledde han rundabordssamtal med oppositionen, vilka kom att leda till de första fria valen inom östblocket.

Jaruzelski ägnade sitt liv åt att tjäna ett ruttet system. Men inom kategorin förtryckare tillhörde han inte de värsta.
Johannes Åman

Fred Phelps 1929–2014
”God hates fags”, gud hatar bögar, var hans världsberömda motto. Kansaspastorn Fred Phelps fanatiska församling var – lyckligtvis – mer mediefenomen än massrörelse.

Han gick bort i år, strax efter att balansen i amerikansk opinion tippade över. De senaste två decennierna har stödet för homosexuellas rättigheter ökat snabbt. En säker majoritet är numera för homoäktenskap.

Under det gångna året fattades en störtskur av avgörande beslut i landets domstolar och lagstiftande församlingar. Den federala staten i Washington erkänner nu enkönade äktenskap i fler än hälften av delstaterna.

Även i Europa gick det framåt. Vår kontinents sista förbud mot homosexualitet, i Nordcypern, avskaffades. 2014 blev också året då dörren öppnades för gaybröllop i England och Wales. Skottland, Finland och Luxemburg stiftade lag som gör det möjligt där. Estland blev det första tidigare Sovjet-landet som godkände partnerskap.

Med Fred Phelps försvann en symbol för hatet. Verkliga, historiska segrar vanns i opinionen och parlamenten.
Carl Johan von Seth

Nils Horner 1962–2014
Det är inte ovanligt att människor som gått ur tiden beskrivs med lite väl stora ord. I Nils Horners fall är förhållandet det omvända. Inga ord räcker riktigt till för att beskriva hans lågmälda storhet. Han var ett unikum med sin röst, sin ansats, sitt tonfall och den enorma nyfikenhet som präglade hans arbete. Livet som radiolyssnare har blivit gråare.

Som journalist och medborgare är det än mörkare. Nils Horner mördades när han var ute för att göra det han gjorde mest – prata med människor för att få oss här hemma att bättre förstå vad som händer i andra delar av världen. Ett mord på en journalist är ett angrepp på det fria ordet, på vår skyldighet att inte blunda för övergrepp – även om de sker på andra sidan jordklotet.

Nu har den plikten blivit svårare att upprätthålla. Priset har blivit för högt. Det våld mot civila vi skulle behöva veta mer om förblir till stora delar främmande eftersom ingen kan föra vittnesmålen vidare.
Hanne Kjöller

Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se
Johannes Åman johannes.aman@dn.se
Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se
Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se
Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se
Carl Johan Von Seth carljohan.vonseth@dn.se
Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN 29 dec 2014:

“Samsyn kring fortsatt konflikt

Kaoset är avvärjt, SD har förpassats ut i marginalen och blockpolitiken får konstgjord andning.

Sannolikt hade inget gott kommit av ett nyval. Skyttegravarna hade grävts djupare. I skuggan av det metapolitiska käbblet hade de verkliga problemen legat olösta, allt medan marknadens och omvärldens tilltro till det svenska politiska systemet snabbt eroderade. Sett ur det perspektivet kom uppgörelsen som presenterades i lördags som en stor lättnad.

SD:s ambition att göra invandringspolitiken till den allt överordnade konflikten har lyckligtvis omintetgjorts. Under veckorna kring budgetomröstningen var det Mattias Karlsson som höll i pipan och fick övriga partier att hoppa omkring i en klumpig dans. Men den belåtenhet som partiledningen fram tills nyligen utstrålade har förbytts i misslynne och från partikansliet har kungjorts att straffet blir en misstroendeförklaring mot statsministern. Det har SD inte mycket för. Efter helgens överenskommelse är det inte längre Karlsson som blåser i pipan.

Pakten är en paradox. Å ena sidan står sex partier bakom en ordning som stöds av ett sjunde och i praktiken isolerar det åttonde. Ur den synvinkeln ser det ut som att SD nu har fått mer rätt i sitt påstående om att de utgör det enda oppositionspartiet. Å andra sidan är motsatsen egentligen sannare, nämligen att överenskommelsen möjliggör fortsatta konflikter längs höger-vänsterskalan. Regeringen och Alliansens har enats om att ge systemet konstgjord andning så att både

regerings- och oppositionspolitik kan bedrivas på ungefär samma sätt som tidigare. Jo, regeringen ska samarbeta med Alliansen om försvar, energi och pensioner. Men finns det något som tyder på att samarbetsklimatet har blivit ens en gnutta bättre?

Oppositionen kan alltså ha kvar sitt höga tonläge men har förbundit sig att låta regeringen genomdriva sin ekonomiska politik, hur den än ser ut. Kombinationen lär frambringa ett slags politisk kognitiv dissonans.

Samtidigt: Det hade inte varit riskfritt att försvaga vänster-högerdimensionen i svensk politik. Om politikens konfliktlinjer flyttas bort från den ekonomiska politiken skapas ett orimligt stort utrymme för diskussioner om ursprung, etnicitet, grupptillhörighet, rasism och diskriminerande strukturer. Risken är att tilliten i samhället tunnas ut. Stora grupper som känner sig hotade av en nationalistisk retorik blir mer mottagliga för det i hög grad falska budskapet att de alltid och överallt kommer att bli diskriminerade.

Konflikter kring den ekonomiska politiken behövs för att vidmakthålla fokus på de verkliga problemen, inte minst på arbetsmarknaden.

SD har förpassats ut i marginalen. Givetvis återstår att se hur hållfast överenskommelsen är. Men alldeles oavsett måste frågorma om hur å ena sidan invandringspolitiken, å andra sidan bostads- och arbetsmarknadspolitiken ska fås att gå i takt, besvaras. I annat fall växer det problem som tycktes ha fått sin lösning i lördags.

Dn 29/12 2014 "

DN 29 dec 2014:

"Alliansen har villkorslöst gett upp sitt eget inflytande"

"Kapitulation utan villkor. Oavsett vilka budgetförslag regeringen lägger så har alliansen nu förbundit sig att inte stoppa dem i riksdagen. Decemberöverenskommelsen stärker dessutom vänsterpartiets inflytande över regeringens ekonomiska politik. Det är konsekvensen av en illa skött regeringsbildning skriver Mikael Odenberg (M), tidigare gruppledare i riksdagen.

Ledarskribenter, kolumnister och politiska förståsigpåare analyserar nu som bäst vilka som vinner och förlorar på lördagens december-överenskommelse. Många bedömare tycks så här långt mena att partierna äntligen har tagit samhällsansvar och gemensamt lyckats lösa en allvarlig politisk kris. Den beskrivningen är långt ifrån invänd-ningsfri.

Ett alternativt, och enligt min mening mer korrekt, sätt att beskriva decemberöverenskommelsen är som ett demokratiskt och parlamentariskt nederlag. Den innebär att partierna offrar viktiga parlamentariska -principer och snuvar väljarna på möjligheten att ånyo få -komma till tals i fria val. För mig är det heller inte uppenbart att ett politiskt system som framkallar ett nyval vart femtionde år ska beskrivas som ett system i kris.

Regeringsbildningen efter höstens val sköttes illa. Stefan Löfven sonderade aldrig förutsättningarna för att regera, utan bara för att bilda regering. Inte heller tänkte en plötsligt ledarlös allians längre än till själva regeringsbildningen. Man förklarade sig villig att släppa fram Löfven som regeringsbildare men hade ingen uppfattning om villkoren för att tolerera hans regeringsutövning.

När Sverigedemokraterna sedan valde att utnyttja alla sina parlamentariska möjligheter maximalt blev resultatet att regeringen inte längre kunde fullfölja sin ekonomiska politik. Om partierna i ett sådant läge inte är beredda att gå in i förhandlingar om de politiska sak-frågorna är extraval inte ett nederlag för -demokratin, utan den logiska utväg som grundlagarna anvisar.

Det finns förvisso inget som talade för att ett extraval i mars skulle ha skapat förutsättningar för att bilda en majoritetsregering. Sverigedemokraterna hade sannolikt behållit och kanske till och med förstärkt sin vågmästarställning. Icke desto mindre skulle ett extraval ha kunnat skapa den nödvändiga dynamiken för att få fram en fungerande regering.

Även ett status quo hade – om partierna menar allvar med att inte göra sig beroende av Sverigedemokraterna – framtvingat politiska förhandlingar mellan Socialdemokraterna och Alliansen. Och för den händelse att Alliansen i stället blivit större än de rödgröna skulle Anna Kinberg Batra ha tillträtt som ny statsminister. Den möjligheten har alliansen nu frivilligt avstått ifrån.

En ny alliansregering i minoritet hade inte fått någon lätt resa. Men till skillnad från vad många föreställer sig hade det gått att regera landet, precis som det gjorde under den gångna mandatperioden 2010–2014. En alliansregering hade fått igenom sin budgetproposition nästa höst. Den hade nämligen aldrig ställts mot något enat rödgrönt alternativ. Sverigedemokraternas löfte att fälla alla budgetförslag som inte går deras väg hade därför varit ett tomt hot. Därtill kommer att det för varje regeringskris som ett parti skapar också blir allt svårare att utlösa nästa.

Decemberöverenskommelsen innehåller -viktiga, om än till intet förpliktande, punkter om överläggningar kring försvaret, energi-politiken och pensionerna. Det är bra. De är alla områden i behov av breda lösningar. Överenskommelsens övriga punkter är desto mer betänkliga.

Den första är utfästelsen att det minsta blocket efter ett val ska lägga ner sina röster i omröstningen om ny statsminister. Detta utmålas som en seger för alliansen, eftersom Socialdemokraterna tidigare inte velat lova att släppa fram Alliansens statsministerkandidat om Alliansen blir större än de rödgröna.

Att företrädaren för det största blocket kallas till regeringsbildare följer emellertid redan av politisk logik och parlamentarisk aritmetik. Så skedde följaktligen också i höstas. Men som de fortsatta händelserna visade så räcker inte detta långt om regeringsbildaren sedan inte förmår att också skapa majoriteter i parlamentet till grund för sin regeringsutövning.

Varje regeringsbildning är unik. Därför är det inte ansvarsfullt att partierna på den ”förlorande” sidan i förväg avsvär sig möjligheterna att delta i processen och påverka regeringsbildningen. Oavsett hur och med vem statsministerkandidaten avser att bilda sin regering så lovar oppositionen nu att förbli passiva åskådare, utan några egna synpunkter. Så hade våra grundlagsfäder inte tänkt sig att en regeringsbildning skulle gå till.

Än mer anmärkningsvärd är den del av överenskommelsen som stadgar att en minoritetsregering alltid ska kunna få igenom sin budget, även om det inte finns stöd för den i riksdagen. I stället för en parlamentarisk process där regeringen tvingas söka sig fram till lösningar som kan vinna majoritet, så få vi en ordning där oppositionen lovar att inte störa genom att rösta på sina egna förslag.

Det är förvisso viktigt med samsyn om parlamentariska spelregler och gemensam praxis. Och det är bra att man blivit överens om att inte tänja på riksdagsordningen genom att exempelvis bryta ut enskildheter i ett redan fattat rambeslut och ändra det med hjälp av utskottsinitiativ, såsom skedde härom året med brytpunkten i den statliga skatteskalan. Därifrån är dock steget mycket långt till att hitta på olika regler, vars yttersta syfte är att förhindra att en faktisk majoritet i riksdagen får komma till uttryck i riksdagens beslut.

Syftet med allt detta sägs vara att förhindra att Sverigedemokraterna får någon makt. I själva verket är det Alliansens eget inflytande för resten av innevarande mandatperiod som man ger upp. Den kapitulationen är dessutom helt villkorslös. Oavsett vilka budgetförslag regeringen lägger så förbinder sig Alliansen att inte stoppa dem i riksdagen. Om så löntagarfonderna ska återinföras eller bankerna förstatligas så kommer Alliansen inte att stoppa förslagen, i vart fall inte så länge de ryms inom ramen för budgetpolitiken.

Till detta kommer att man med december-överenskommelsen ytterligare stärker Vänsterpartiets inflytande över regeringens ekonomiska politik. Alliansens förhoppning är naturligtvis att man genom överenskommelsen ska förhindra att blockpolitiken bryts upp, att Vänsterpartiet tydligt länkas till socialdemo-kraterna i ett rödgrönt block och att man därmed stärker sina möjligheter att vinna 2018 års val samt förbättrar möjligheterna att därefter regera i minoritet.

Den kvarstående frågan är dock varför någon ska rösta på partier som tecknar överenskommelser om att inte arbeta i riksdagen för att få genomslag för sin politik, utan som i stället lovar att lägga ner sina röster om man riskerar att få stöd för den.

Mikael Odenberg f d Riksdagsledamot (M), f d gruppledare, f d vice ordförande i riksdagens näringsutskott respektive finansutskott "

DN 29 dec 2014:

”Löfven har ett högt tonläge”

“Interna kritiken växer. Nu svarar Anna Kinberg Batra på de hårda orden från bland andra sina företrädare Carl Bildt och Ulf Adelsohn. Det var statsminister Stefan Löfvens ansvar att samtalen mellan regeringen och allianspartierna först havererade, anser den blivande moderatledaren. Hon hävdar att de borgerliga partiledarna ville ha samförstånd om spelreglerna, men att de inte ensidigt kunde lägga ned sina röster.

Genom lördagens så kallade decemberöverenskommelse tycker partiledarna inom Alliansen att de har fått som de ville. Det blev en uppgörelse om spelreglerna för minoritetsstyre, och inte förhandlingar om sakpolitiken. Men alla alliansanhängare är inte lika nöjda.

Framför allt har Anna Kinberg Batra fått intern kritik för att svensk politik i praktiken gör en vänstergir. På Facebook rasade moderata sympatisörer efter lördagens presskonferens. Den tidigare moderatledaren Ulf Adelsohn beskrev uppgörelsen som en villkorslös kapitulation. Den före detta kulturministern Cecilia Stegö Chilò kallade uppgörelsen ”ett hastverk”.

Även förre utrikesministern Carl Bildt är bekymrad när han skriver i sin blogg:

”En del besvärligheter kan det dock komma att bli – mest dock för Alliansens partier. I före 2006 väl etablerad tradition brukar allianspartierna lägga en gemensam reservation i finansutskottet om

den ekonomiska politikens inriktning. Jag utgår från att så kommer att bli fallet nu också. Men man riskerar då att råka ut för förödmjukelsen att i enlighet med överenskommelsen inte kunna rösta för denna i kammaren om det skulle vara en risk för att den skulle gå igenom."

EU-parlamentarikern Gunnar Hökmark tycker att Löfven är den stora vinnaren. Även ute i de moderata länsförbunden finns en viss tveksamhet. Anna Kinberg Batras svar på den skarpa kritiken är att "det är viktigt att det finns olika alternativ".

– Vi måste föra en stark oppositionspolitik nu. Vi har tusentals riksdagsbeslut framför oss. Viktiga skillnader kommer att synas. Det är viktigt att visa väljarna varför vår ekonomiska politik skulle göra skillnad. Det har vi framför oss inför 2018, säger hon.

Men nu blir det flera år när Vänsterpartiet kan få ett inflytande över den ekonomiska politiken. Vad tänker du om det?

– Ja, tyvärr så underkände väljarna vårt regeringsalternativ i september. Nu är Stefan Löfven regeringsbildare. Men nu måste ju vi bilda opposition och ta fram bättre förslag för att förtjäna förtroendet 2018.

– Jag tycker att det är naturligt att vi har en ordentlig intern diskussion. Det här är en historisk överenskommelse. Jag hoppas att alla moderater har mycket energi inför att gå till val igen och vinna val igen och byta statsminister. Nu har sittande statsminister bestämt att det inte blir extraval. Då är vi tillbaka igen till att i opposition visa varför Sverige behöver en alliansregering 2018.

I gårdagens DN gav Stefan Löfven sin version av decemberdramat i svensk politik. Statsministerns tolkning är att de borgerliga hade siktet inställt på ta över regeringsmakten efter budgetomröstningen den 3 december. Det var därför som han valde att ge beskedet att Sverige skulle gå till extraval.

– Det är ju ett ganska högt tonläge från Stefan Löfven. Det måste jag ju säga. Men det är ju förståeligt om det är mycket känslor hos honom efter den här hösten. Det har ju varit drygt 100 dagar i statsministerämbetet som vi kommer att tala om länge. De har varit väldigt turbulenta, säger Anna Kinberg Batra, när hon kommenterar statsministerns beskrivning av regeringskrisen.

Stefan Löfven gör ju tolkningen att ni var beredda att ta över regeringsmakten i december. Har han rätt?

– Oppositionen ska alltid vara beredd att ta över ansvar, naturligtvis. Men vi var tydliga kvällen den 2 december, liksom i valrörelsen, om att vi behöver finna samförstånd om former för att Sverige ska kunna regeras av det underlag som är störst. Det som var historiskt i går var att en socialdemokratisk regeringschef också medgav att det gäller även om Alliansen skulle ha det största underlaget. Det är den viktiga framgången för vår del.

Hans tolkning är ändå att ert mål var att ta över regeringsmakten. Det är en ganska sensationell tolkning. Vad säger du om det?

– Nej, skälet till att han bjöd in oss den kvällen måste ju ha varit att regeringschefen själv ville diskutera situationen. Det är ju en ganska

ovanlig situation att en regering står inför att förlora sin budgetproposition. Då har ju regeringen och regeringschefen flera olika alternativ. Då valde han efter budgetdebatten att avisera extraval. Det måste ju han stå för. Om han nu själv har valt att backa ifrån det.

Nu hänvisar du till hans tankar. Men det är klart att ni också måste ha haft en tanke om vad som skulle hända. Vad var det?

– Vi var tydliga när vi gick dit, och redan tidigare, att vi hade en bättre ekonomisk politik, och att vi sökte samförstånd om att största underlaget ska släppas fram. Det gäller statsministeromröstningen och det gäller budgetbeslut. Nu har vi fått en överenskommelse som förtydligar och befäster praxis och som gör det tydligt till nästa val att det spelar roll vad man väljer för regerings-alternativ. Och det man väljer ska kunna fungera.

Det pågår en dragkamp om historieskrivningen av vad som egentligen hände på mötet mellan regeringen och Alliansen på kvällen den 2 december. Mötet ägde rum på Rosenbad kvällen före budgetomröstningen, och några timmar efter Sverigedemokraternas besked att partiet beslutat sig för att rösta ned regeringens budget.

Folkpartiledaren Jan Björklund har sagt till DN att de sex partierna redan där och då kunde ha träffat en överenskommelse om regler för minoritetsstyre. Han anser att Stefan Löfven ”målade in sig i ett hörn” och att beslutet om extraval var ”väldigt förhastat”.

Enligt statsministern faller sådana resonemang på sin egen orimlighet. Han säger att han ställdes inför tre alternativ av de borgerliga partiledarna på mötet: att regera med Alliansens budget, att avgå eller att utlysa extraval.

När alliansledarna fick frågan om det fanns något i form eller sak som kunde göras för att undvika kaoset, blev svaret nej. Det fanns ”inte på kartan” att de skulle lägga ned sina röster mot en överenskommelse om spelreglerna.

Anna Kinberg Batra vill efter att ha läst söndagens DN-intervju med Löfven helst inte svara på om regeringen kunde ha räddat sin första budget genom en överenskommelse på kvällen den 2 december. Men att ensidigt lägga ned rösterna var ”inte aktuellt” för de borgerliga.

– Läget var ju att Alliansens budget låg på bordet och Stefan Löfven stod inför en regeringskris. Vi var tydliga med att vi behövde finna former för att vi inte skulle riskera liknande osäkerhet igen. Det är därför som vi har nått den här överenskommelsen nu, säger hon.

Han säger att ni inte var intresserade av att lösa situationen i början av december. Här förekommer olika uppgifter från borgerligt håll. Hade ni varit beredda att lägga ned era röster redan den 3 december?

– En förutsättning för att lägga ned några röster i en budgetomröstning är att vi är överens om att det skulle vara ömsesidigt. En sådan överenskommelse fanns inte då. Men den finns nu. Det var därför vi tog upp den frågan då. Sedan går uppgifterna isär, och var och en har rätt till sin upplevelse, men det var därför som vi tog upp detta då. Vi tog upp det i budgetdebatten dagen därpå. Och vi har skrivit om det i

Dagens Nyheter (DN Debatt-artikel den 9 december, DN:s anmärkning).

Fanns det en realistisk möjlighet att lösa ut detta den 2 december, så att regeringen hade klarat sin budget?

– Alliansens uppgift är att utgöra ett regeringsalternativ, inte att hjälpa Stefan Löfven att sitta kvar på vilka villkor som helst. Det är hans uppgift att bära regeringsmakten och ta ställning till de alternativ som finns om hans budgetproposition faller. Men vi var tydliga den 2 december om att vi ville söka samförstånd kring formerna för att Sverige ska kunna regeras, för att undvika den här typen av osäkerhet.

Hade Löfven kunnat rädda sin förs-ta budget med en sådan överenskommelse?

– Det måste han ytterst svara på. Men vi var tydliga redan på mötet om att vi ville finna samförstånd kring detta.

Men var det aktuellt för er att lägga ned era röster?

– Vi hade varit tydliga före och efter valet. Vi skulle lägga alliansförslag och vi lovade väljarna att rösta på dem. Och vi behövde finna samförstånd om formerna för att regera Sverige. Nu finns det. Då kan man diskutera hur man agerar i omröstningar. Men att ensidigt lägga ned rösterna var inte aktuellt. Vi hade varit tydliga mot väljarna hela vägen i valrörelsen.

Varför krävdes det hela detta decemberdrama för att nå fram till en uppgörelse, tror du?

– Det måste du fråga Stefan Löfven. Vi var tydliga redan före och under och efter den 2 december.

Jag har ju frågat Stefan Löfven. Då säger han att det som ledde fram till uppgörelsen, det var att det här beskedet om nyval fanns på bordet. Det var inte alla i borgerligheten som ville ha ett nyval.

– För oss har det inte med det beslutet att göra. Det beslutet är regeringens och hans. Sverige behöver former för att det största underlaget ska kunna regera. Eftersom vi har en riksdag med åtta partier. Tiden när ett parti kunde diktera villkoren för regeringsmakten är över. Nu har vi många partier och då handlar det om olika konstellationer som måste formeras, och vara tydliga mot väljarna även före val.

I vilken mån innebär uppgörelsen att regeringen gått med på Alliansens krav?

– Vi välkomnar ju att Socialdemokraterna har kommit överens med oss om att de här formerna måste finnas. Vi har sträckt ut den handen länge. Redan före valet, under förra mandatperioden, när vi hade de här diskussionerna i samband med förra budgetbehandlingen. Det är viktigt och det hedrar Socialdemokraterna att vi äntligen har lyckats nå en överenskommelse och att den gäller även efter nästa val.

I vilken mån är detta ett erkännande av att det som hände för ett år sedan, när de rödgröna och SD fällde en del av budgeten, att det var fel?

– I överenskommelsen ingår ett ömsesidigt åtagande om att inte göra den typen av utbrytningar och det tycker jag är viktigt.

Nu får ni i Moderaterna genomföra ett partiledarskifte i lugn och ro. Vad betyder det?

– Att vi lägger en god grund till 2018. Återigen, extravalsfrågan är helt upp till regeringen. Det var inte vårt beslut. Vi var redo att gå till val den 22 mars. Nu har Stefan Löfven bestämt att det inte blir så. Nu börjar vår resa till nästa val i september 2018.

Den sittande partiledaren Fredrik Reinfeldt har beskrivits som ett bollplank i den här processen. Hur kommenterar du det?

– Vi har god kontakt och har haft det i många år. Det hoppas jag att vi fortsätter att ha.

Och även i detta?

– Jag kommenterar aldrig detaljer i hur vi har kontakt.

Karin Eriksson

Detta innebär överenskommelsen

1. Den statsministerkandidat som representerar största partikonstellationen släpps fram vid en omröstning i riksdagen om talmannens förslag. Det sker genom att övriga partier som står bakom överenskommelsen lägger ned sina röster.

2. En minoritetsregering ska kunna få igenom sin budget. Om det finns en risk för att förslaget skulle falla avstår övriga partier som står bakom överenskommelsen från att delta i omröstningen.

3. Utbrytningar ur budgeten i efterhand ska inte längre vara möjliga.

4. Överenskommelsen pekar ut tre politiska områden för samarbete och samtal: försvar och säkerhet, pensioner och energi.

Decemberöverenskommelsen tillämpas första gången när rege-ringen lägger fram vårpropositionen i april 2015 och den gäller till och med 2022. **DN**

Dn

Detta har hänt. Spelet bakom decemberöverenskommelsen

Den 2 december. Sverigedemokraterna meddelar att de tänker bryta riksdagens praxis och rösta för alliansspartiernas budgetmotion. Regeringen bjuder in de fyra alliansledarna till möte. Samtalet slutar i oenighet.

Den 3 december. Regeringens budgetproposition röstas ned. Statsminister Stefan Löfven meddelar att han i slutet av december tänker utlysa extra riksdagsval den 22 mars.

Den 9 december. Alliansledarna skriver på DN Debatt att de vill göra upp om regler för minoritets-regerande.

Den 15 december. Finansminister Magdalena Andersson (S) kontaktar Göran Hägglund (KD). De träffas på finansdepartementet dagen därpå.

Den 18 december. Förhandlingar inleds mellan regeringen och en delegation med företrädare för de fyra allianspartierna. Syftet är att undvika extra val.

Den 20 december. Statsminister Stefan Löfven håller jultal i Gamla stan och fäller hårda ord om de borgerliga. Samtidigt pågår hemliga förhandlingar i riksdagshuset några hundra meter därifrån – förhandlingar som tillfälligt hotar att bryta samman.

Den 26 december. Partiledarna sätter punkt för förhandlingarna med en historisk uppgörelse om nya regler för minoritetsstyre och samarbete om försvaret, energin och pensionerna.

Den 27 december. Ledarna för regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet samt de fyra borgerliga partierna – Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna – håller presskonferens om decemberöverenskommelsen. “

DN 29 dec 2014:

”Naturligt att ingå i regering”

“Vänsterpartiet har stärkt sin roll efter decemberöverenskommelsen. – Vi ser oss som ett självklart regeringsparti på sikt, säger V-ledaren Jonas Sjöstedt.

Lördagens uppgörelse mellan regeringen och Alliansen innebär att Vänsterpartiet fått ett direkt inflytande över budgeten så länge allianspartierna lägger fram gemensamma budgetförslag. I gårdagens DN-intervju säger statsminister Stefan Löfven att regeringen kommer att regera med stöd av Vänsterpartiet så länge blockpolitiken kvarstår.

Jonas Sjöstedt går nu ett steg längre och säger att samarbetet gäller till nästa val:

– Vi har kommit överens om att vi ska göra statsbudgetarna gemensamt under resten av mandatperioden. Vi kommer att vara helt nödvändiga att förhandla med.

I ett första steg vill Vänsterpartiet genomföra de reformer partiet förhandlade fram med regeringen i höstbudgeten, som bland annat gällde vinster i välfärden, sänkt pensionärsskatt, villkor för ensamstående föräldrar och att minska inkomstklyftan mellan män och kvinnor.

– Det är viktigt för oss att överenskommelsen om vinster i välfärden genomförs och respekteras som planerat. Det är själva fundamentet som budgetsamarbetet vilar på. Man ser tydligt vilken inriktning vi har

och vi kommer att vilja genomföra de förslagen och göra mer saker utöver dem.

Jonas Sjöstedt lyfter även fram frågan om ett regeringssamarbete. Efter valet var han besviken över Löfvens besked att det inte var aktuell med några V-ministrar i den rödgröna regeringen. Men efter decemberöverenskommelsen hörs på nytt röster internt i partiet.

– Det finns enstaka röster i partiet som menar att nu borde vi sitta i regeringen, säger Sjöstedt.

Kommer ni att ställa det kravet?

– Det är min grundläggande hållning, men det viktigaste i den här situationen var att lösa den politiska krisen och få inflytande över politiken. Men någon dag kommer vi att vara där. Vi ser oss som ett självklart regeringsparti på sikt.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

DN 29 dec 2014:

“Valmyndigheten pustar ut – nu slipper man trycka nya valsedlar

Omkring 130 miljoner kronor sparar statskassan på att det inte blir något extra riksdagsval. Papperet som köpts in till nya valsedlar sparas till ett senare tillfälle.

Valmyndigheten hade redan beställt 300 ton vitt papper, till en kostnad av 2,4 miljoner kronor, eftersom leveranstiden kan vara lång. Men myndigheten har ett lager att förvara rullarna i till nästa val, troligen 2018.

– Jag tror att när vi kommer till jobbet på måndag så tycker vi nog att det var ganska skönt att det inte blir av, säger handläggaren Carl-Otto Björkling som fortfarande har övertid att ta ut efter valen 2014.

Den största kostnaden i samband med val är bidragen till kommuner för att ordna förtidsröstning. Senast gick det på 110 miljoner kronor, och drygt 100 miljoner räknar Carl-Otto Björkling på att staten nu sparar i den delen.

Den näst största kostnaden står utskicken av valsedlar och röstlängder för. Här skulle det ha handlat om cirka 24 miljoner kronor. Totalt sett räknar alltså Valmyndigheten med att spara uppemot 130 miljoner på att det inte blir något extraval.

Juan Flores juan.flores@dn.se “

DN 29 dec 2014:

“Nyfiken nykomling dyrare i butikerna

Torekov. För första gången på många år kommer det nu att finnas olika typer av svensk kyckling i affären. En ny ras som växer långsammare lanseras i dagarna. Tidigare har det bara funnits två snabbväxande raser på den svenska marknaden.

Rowan Ranger heter den nya svenska kyckling som kommer ut i butikerna strax före årsskiftet. Den är ett resultat av många års avel för att få fram en kyckling som växer långsammare än de som finns i dag.

– Vi har backat tillbaka tiden. Den här är som för 20 år sedan när kycklingarna växte i en annan takt, säger Per-Olof Ingemarsson, vd för Bjärefågel.

Företaget är först med att föda upp och sälja den nya kycklingrasen i Sverige. För Rowan Ranger tar det ungefär 50 dagar att växa till och bli slaktfärdiga. De svenska kycklingar vi äter i dag är av arten Ross eller Cobb. Raserna är snar- lika och består av snabbväxande fåglar som blir slaktfärdiga på 30–40 dagar.

– De raserna har vi haft i åtminstone 25 år eller längre, de växlar lite i modell men i princip är det samma kyckling, säger Eva Berntson, veterinär på Swehatch, avelsföretaget som importerat den nya Rowan Ranger som avlats fram i Skottland.

Diskussioner om att införa en ny typ av kyckling har pågått länge i hela branschen, så även på Bjärefågel där diskussionen inleddes 2004.

– Många av våra kunder har frågat efter en mer långsamväxande kyckling, säger Martin Ingemarsson, bror till vd:n med samma efternamn och controller på företaget.

Ross och Cobb är vita fåglar, Rowan Ranger är allt från vita till brunspräckliga och nästan svarta.

– De är mer nyfikna och inte så nervösa som de andra, säger Martin Ingemarsson.

När vi kommer in i kycklingstallet blir det först lite kacklig uppståndelse men sedan kommer de fram och pickar på skor och drar i skosnören.

Uppfödningen är inte ekologisk, men djuren har dubbelt så mycket utrymme som hos andra konventionella odlare. Där får det som mest finnas 36 kilo kyckling per kvadratmeter, ungefär 18 slaktfärdiga kycklingar, hos Bjärefågel är det ungefär nio färdigvuxna kycklingar per kvadratmeter. De får inte heller medicin mot parasiter, koccidiostatika, i fodret som är vanligt i konventionell uppfödning.

De ekologiska uppfödarna är de som skulle ha mest att vinna på en mer långsamväxande kyckling. En ekokyckling måste enligt reglerna leva i minst 70 dagar.

– De hinner inte bli jättestora, men håller man kycklingarna i 70 – 80 dagar måste man hålla tillbaka tillväxten. Det gör man genom att inte ge dem det kraftigaste fodret, säger Lotta Berg, veterinär och docent i husdjurshygien vid Statens lantbruksuniversitet, SLU.

Vi äter alltmer kyckling i Sverige. Under 2000-talet har förbrukningen av fågel nära nog fördubblats, från 11,5 kilo per person 1999 till 20,3 kilo förra året. Framför allt är det kyckling vi äter, andra fåglar som kalkon och anka står för en mycket liten del av förbrukningen.

Trots att förbrukningen har ökat har det inte förrän nu blivit fler sorters svenska kycklingar att välja på, även om det har efterlysts. Frankrike lyfts ofta fram som förebild, där finns ett trettiotal olika raser att välja mellan, många av dem betydligt mer långsamväxande än de svenska.

– Det beror på att de franska konsumenterna efterfrågar olika sorters kyckling och de är även villiga att betala för det, säger Lotta Berg.

Enkelt uttryckt har snabbväxande kycklingar avlats fram för att så snabbt som möjligt omvandla foder till kött, det är mest lönsamt för producenten. En kyckling som växer långsamt blir dyrare, den hinner äta mer och färre kycklingar produceras.

– Vi räknar med att det blir en slaktomgång mindre per år, säger Per-Olof Ingemarsson.

Hur mycket dyrare den nya kycklingen blir kan han inte säga, priserna kommer att variera beroende på butikernas egna tillägg. Om kunderna är villiga att betala ett högre pris för sin kyckling kommer till stor del att hänga på smaken.

– Den smakar som kyckling gjorde förr, säger Per-Olof Ingemarsson.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se

Fakta.

De slaktkycklingar som finns i dag heter Ross 308 och Cobb 500.

De är lite olika under uppfödningen, men likvärdiga och har samma vita färg. De slaktas när de är 30–40 dagar gamla med vikter på mellan 1,6 och 2,3 kilo. Den lättare är grillkyckling.

Den nya hybriden är en Ranger (höna) korsad med en Rowan (tupp). Planerad slakt vid 50 dagar – då väger den cirka 2,3 kilo.

Källa: Svensk fågel, Swehatch. “

DN 29 dec 2014:

“Var fjärde ung flicka får alkohol hemma

Nio av tio tonårsföräldrar tror inte att deras barn dricker mindre om de bjuds på alkohol hemma, visar en ny undersökning. Men mer än var fjärde flicka i nionde klass uppger ändå att föräldrarna låtit dem smaka på alkohol hemma.

Forskning visar att barn som blir bjudna på alkohol av sina föräldrar börjar dricka tidigare och mer än dem som inte blivit bjudna hemma. Inför nyårshelgen har Sifo, på uppdrag av Folkhälsomyndigheten, frågat 2 100 föräldrar till barn födda 1998 om de tror att deras tonåringar dricker mindre utanför hemmet om de bjuds på alkohol hemma.
Nio av tio anser att myten inte stämmer. Myten om att unga som bjuds på alkohol i hemmet dricker mindre är på väg att försvinna, konstaterar Folkhälsomyndigheten.

– Det är viktigt att signalera att forskning visar att man genom att bjuda unga på alkohol ökar risken för att de ska dricka mer, säger enhetschef Anna Jansson.

Om föräldrarna tidigare ansett att det legat någon sanning bakom påståendet eller om beteendet förändrats över tid har myndigheten inga uppgifter om. Anna Jansson hänvisar till statistik från CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, som visar att andelen niondeklassare som uppger att de bjudits på alkohol i hemmet har sjunkit.

År 2006 svarade exempelvis nära 58 procent av flickorna att de druckit alkohol hemma. I dag ger endast 27 procent av de tillfrågade samma svar.

– Det har skett en stor förändring, framför allt från 2010 och framåt. Vi arbetar i dag såväl nationellt, regionalt och lokalt samt mer fokuserat på frågan om ungas alkoholvanor och det har gett resultat, säger Anna Jansson.

Hon påpekar vikten av att enas om regler kring alkohol, både inom familjen och med andra tonårsföräldrar.

– Äldre kompisar är de som oftast förser tonåringar med alkohol. Prata med äldre syskon och kompisar om vad som är okej eller inte i er familj. De flesta ungdomar avstår från att dricka om de inte får alkoholen från någon de känner.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se "

DN 29 dec 2014:

"Fler tvingas bo tillsammans"

Allt fler flyttar hemifrån samtidigt som det råder bostadsbrist i landet. Det leder till att fler tvingas bo trångt.

Andelen personer som bor ensamma har minskat från 39,6 procent 1990 till 37,7 procent förra året, visar statistik från SCB. Numera bor var sjätte ensam, skriver tidningen Hem & Hyra.

– En rimlig orsak är att det numera inte är lika enkelt att etablera sig på bostadsmarknaden som förut, säger Hans-Åke Palmgren, analytiker på Boverket, till TT.

Tommy Johansson på SCB tror att siffrorna kan vara missvisande, och att det egentligen handlar om ännu fler som bor tillsammans. Detta - eftersom allt fler knölar in sig i en och samma lägenhet, men fortfarande kanske är folkbokförda hemma hos föräldrarna.

Enligt Palmgren behöver det inte betyda att människor flyttar ihop av fri vilja.

– Under framför allt de senaste åtta åren har vi byggt lite samtidigt som vi haft en ökad befolkningsmängd då vi ökat invandringen.

Det kan leda till att många kanske inte ser någon annan utväg än att bo tillsammans.

– Det är unga och nytillkomna på bostadsmarknaden som främst får brottas med problemet att dela en bostad när det är svårt att få tag på en egen, säger Hans-Åke Palmgren.

Tt "

DN 29 dec 2014:

“Försökte runda åskan – sedan försvann planet

När alla räddningsoperationer ställdes in på söndagskvällen fanns ännu inga spår efter det försvunna passagerarplanet från Air Asia. 162 personer befann sig ombord när det försvann på väg från Indonesien till Singapore.

Det mesta tydde på söndagskvällen på att Air Asias flight QZ8501 har kraschat någonstans i havet nordost om den indonesiska huvudstaden Jakarta mellan Belitung Island och Kalimantan. Men sökandet, som genomförts med flyg och fartyg, var mycket svårt på grund av dåligt väder med starka vindar och regn.

Planet, en Airbus 320-200, lyfte från Juanda international airport i Surabaya i Indonesien klockan 05.35 lokal tid på söndagen, 23.35 svensk tid i lördags kväll. Vädret var ostadigt och soluppgången, som skulle ha setts öster om planet, doldes i moln.

Mindre än en timme efter start kontaktade piloten flygledningen i Jakarta för att få tillstånd att svänga vänster och stiga från 10 000 meter till 11 000 för att försöka undvika ett område med åska framför planet.

Men åskovädret sträckte sig betydligt högre, ända till 13 500 meter enligt indonesiska meteorologer, och flight QZ8501 kan ha tvingats flyga rakt igenom det.

– Det kan ha varit turbulens, blixtar och såväl horisontella som vertikala vindar inuti molnen, säger en indonesisk meteorolog till CBS News.

En minut efter att piloten begärt att få ändra kurs försvann planet utan förvarning från radarskärmarna, uppger Indonesiens transportdepartement. Ingen SOS-signal skickades ut och ingen kommunikation hördes från cockpit.

Ombord på planet fanns sju besättningsmedlemmar och 155 passagerare, varav de flesta, 156 personer, var indonesiska medborgare. 17 av de ombordvarande var barn. Kaptenen hade drygt 6 100 flygtimmar bakom sig.

Söndagens olycka för tankarna till hur Malaysia Airlines MH370, utan ett spår, försvann på väg till Peking tidigare i år. Båda händelserna ägde rum över hav men skillnaderna är trots allt många. Det område som det indonesiska planet befann sig över täcks av ett stort antal radarstationer och havet där är betydligt grundare.

Ett stort antal oroliga anhöriga samlades på flygplatsen i Surabaya och på flygbolagets webbplats ändrades Air Asias röda logga till grå. En text berättade att flygplanet förlorat kontakten med flygkontrollen.

– Det här är min värsta mardröm. Och den tar inte slut, skriver Air Asias chef Tony Fernandes i ett twittermeddelande.

Air Asia är ett av världens största lågprisbolag och består av en bolagsgrupp som startades i Malaysia. Det plan som nu saknas tillhör den indonesiska grenen av Air Asia. Flygplanstypen, Airbus 320-200, är ett av världens vanligaste passagerarplan med en maximal räckvidd på 4 800 kilometer.

Det plan som nu saknas genomgick en större kontroll så sent som den 16 november. Enligt tillverkaren Airbus har det planet en sammanlagd flygtid på 23 000 timmar.

Sökandet efter det försvunna passagerarplanet avslutades när mörkret föll på söndagen för att återupptas på måndagsmorgonen.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se

Fakta.

Air Asia

Air Asia är ett av världens största lågprisflygbolag. För många svenskar är det kanske mest känt för sin trafik i och runt Thailand.

Egentligen är det en hel bolagsgrupp runt det ursprungligen malaysiska Air Asia. Delvis lokalägda grenar finns i flera asiatiska länder. QZ8501 tillhörde indonesiska Air Asia.

Liksom för motsvarigheter som Ryanair i Europa är en del av Air Asias framgångsrecept stordriftsfördelen i att hålla sig till en flygplanstyp. Air Asia använde tidigare Boeing 737, samma plan som Ryanair har, men har nu helt gått över till Airbus A320.

Bolagets interkontinentala varumärke, Air Asia X, flög tidigare till Europa, men de linjerna upphörde 2012. **TT**

Olyckor i år

Rapporten om det saknade Air Asia-planet, flight QZ8501, kommer i slutet av ett dystert år för flygtrafiken i regionen.

Den 8 mars försvann Malaysia Airlines plan MH370 under en flygning mellan Kuala Lumpur och Peking. Ombord fanns 239 personer. Trots enorma sökinsatser, bland annat i Indiska oceanen väster om Australien, har ännu inga spår av planet hittats.

Den 17 juli dog 298 människor när Malaysia Airlines flight MH17 kraschade i östra Ukraina, sannolikt efter att ha blivit nedskjutet. Ukraina anklagar proryska -separatister för att ha skjutit ned planet med rysk hjälp. Dessa skyller i sin tur på Ukrainas militär.

TT-Reuters “

DN 29 dec 2014:

“789 döda i världen – ett mörkt år för passagerarflyget

Med 789 döda i större flyg-olyckor i år, och från i går ytterligare 162 saknade, ser 2014 ut att bli det mörkaste året när det gäller internationellt flyg sedan 2010.

Under många år låg dödstalen när det gäller flygolyckor på över 1 000 personer om året.

Men trots en stark ökning av flygtrafiken har antalet omkomna minskat, samtidigt som säkerheten blivit större. Under hela förra året omkom 265 personer när det gäller passagerarflygplan med plats för fler än 14 ombord, enligt statistik från Aviation Safety Network.

Om man också räknar in olyckor med mindre flygplan uppgår statistiken över antalet döda hittills i år till 1 150 personer, oräknat de nu saknade efter flight QZ8501.

Gårdagens olycka är den tredje som drabbar ett större flygplan från Sydostasien under 2014. Med den inräknad kan 951 personer ha mist sina liv i sju olika katastrofer hittills i år:

Den 8 mars försvann Malaysia Airlines flight MH370 med 239 personer ombord under flygning från Kuala Lumpur i Malaysia till Peking i Kina. Satellitdata har visat hur planet oväntat ändrade kurs

och begav sig söder ut där det försvann utan ett spår. Det söks fortfarande i ett stort havsområde väster om Australien.

Den 14 juni sköts ett trupptransportplan från Ukrainas flygvapen ned nära Lugansk i östra Ukraina. Samtliga 49 ombord dog.

Den 17 juli sköts Malaysia Airlines flight MH17 ned över östra Ukraina och samtliga 298 ombord omkom.

Den 23 juli störtade ett passagerarplan från Trans Asia Airways med 58 personer ombord under landning i hårt väder i Taiwan. 48 av de ombordvarande dog.

Den 24 juli omkom samtliga 116 ombord när ett MD-80 från Air Algérie kraschade drygt en och en halv timme efter start från Ouagadougou i Burkina Faso på väg till Alger i Algeriet.

10 augusti störtade ett plan från Sepahan Air strax efter start från Mehrabadflygplatsen utanför Teheran i Iran med 39 döda som följd. Nio personer ombord överlevde. Olyckan orsakades av att planets ena motor slutade fungera strax efter start vilket fick det rysktillverkade planet att störta bara sekunder efter det att det lyft.

Det värsta året när det gäller antalet döda i samband med flygolyckor var 1972 då 2 370 människor miste sina liv i 71 olika olyckor.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se “

DN 29 dec 2014:

“Feminism det nya modet bland USA:s kändisar

Jorden runt.
Fler amerikaner verkar nu bli nyfikna på vad ordet feminism egentligen betyder.

Antalet sökningar på ”definitionen av feminism” har ökat med nästan 400 procent i USA i år, enligt Google Trends. Delvis beror det ökade intresset för feminism sannolikt på den våg av kändisar som under året har börjat kalla sig för feminister.

I somras gjorde popstjärnan Beyoncé ett konsertuppträdande där ordet ”feminist” skrevs i gigantiska versaler bakom henne medan en av hennes låtar citerade ett feministiskt tal av författaren Chimamanda Ngozi Adichie. Sångerskan Taylor Swift förklarade i en intervju i höstas att hon också blivit feminist, eftersom författaren Lena Dunham (som ligger bakom den uppmärksammade tv-serien ”Girls”) övertygat henne om att ordet inte alls innebar att man behövde hata män, vilket hon hade trott, utan att det snarare handlar om att män och kvinnor ska ha samma rättigheter.

Skådespelaren Reese Witherspoon kom också ut som feminist under hösten och hänvisade, precis som Swift, till Lena Dunham som personen som fått henne att se ljuset. ”Hon har förändrat våra kulturella attityder”, sade Witherspoon.

Ordet feminism har fått en så stor spridning i det offentliga samtalet i USA i år att Time Magazine föreslog det som ett av de ord som tidningens läsare kunde rösta om att bannlysa i tidningen inför 2015, vilket förstås skapade en omedelbar backlash på sociala medier.

Men bland feministiska debattörer är många skeptiska till om populariseringen av själva ordet feminist kommer att följas av någon verklig politisk förändring.

Samtidigt som ordet feminism får mer utrymme i det offentliga samtalet sker bakslag för kvinnors rättigheter på delstatsnivå i USA, i synnerhet när det gäller tillgången till abortkliniker och preventivmedel.

”Om alla är feminister, är då någon feminist? Att ordet feminism plötsligt syns överallt i populärkulturen betyder inte att det sker framsteg i verkligheten”, skriver författaren Jessica Valenti i den amerikanska upplagan av The Guardian.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN 29 dec 2014:

“Hård kamp för att rädda nödställda passagerare

Över 300 personer satt fortfarande på söndagskvällen fast på en brinnande bilfärja på väg från Grekland till Italien. På kvällen rapporterades 169 personer ha räddats. Minst en person har omkommit. En svensk kan finnas ombord.

Branden startade på bildäck på färjan ”Norman Atlantic” vid halv femtiden på morgonen. Det hårda vädret med kraftig vind och hög sjö försvårade för de fartyg som kom till olycksplatsen att lägga sig nära den brinnande färjan och försöka rädda passagerare.

På kvällen lyckades en bogserbåt fästa en vajer i färjan, stabilisera den drivande färjan och förbereda en bärgning. Samtidigt pågick en dramatisk räddningoperation där flera räddningshelikoptrar vinschade upp passagerare och flög dem i säkerhet, en operation som väntades pågå hela natten.

De kvarvarande passagerarna uppgavs vara samlade högt upp i fartyget i väntan på evakuering. Färjan var då omgiven av flera handelsfartyg och räddningsfartyg från Italien, Grekland och Albanien.

I det första skedet av räddningsarbetet befann sig ett stort lastfartyg i närheten av ”Norman Atlantic” och kunde ta emot många som hoppat eller tagit sig ned i livbåtar.

Flera ombord på färjan kontaktade grekiska och italienska medier och vädjade om hjälp.

– Det är mörkt, undre delarna av fartyget brinner. Vi är på bryggan, vi kan se ett fartyg närma sig, sade en passagerare i grekisk tv.

– Vi öppnade några skåp och slet åt oss räddningsvästar, vi får rädda oss själva.

Bilder från olycksplatsen när det ljusnat visade hur tjock svart rök vällde upp ur fartygets inre. Fartyg i närheten försökte dämpa sjögången genom att lägga sig nära fartyget.

Vid 21-tiden på söndagskvällen hade 169 av de totalt 478 personerna ombord räddats, uppgav italienska medier. En grekisk man drunk-nade när han misslyckats med att ta sig upp i en livbåt och försvann ned i det kalla vattnet.

Vid en färjebrand riskerar de som är ombord inte bara att kvävas av rök, eller skadas av hetta från lågorna. Färjans metallskrov kan också bli så hett att det kan bli svårt att vistas på färjan.

– Våra skosulor började smälta när vi var i receptionsområdet. Fartyget brinner och vi sjunker utan att någon kan rädda oss. Snälla, hjälp oss, lämna oss inte här ensamma, vädjade en passagerare i den grekiska tv-kanalen Mega.

– Vi gör allt vi kan för att rädda de ombord, och ingen – ingen – kommer att lämnas i sticket. Det är en av de mest komplicerade räddnings-operationerna vi har upplevt, sade den grekiske sjöfartsministern Miltiadis Varvitsiotis till Reuters.

Bilfärjan som var på väg från Patras i Grekland hade följt den grekiska kusten norrut på sin väg mot Ancona i Italien.

Ombord på färjan fanns enligt tidningen Corriere della Sera, som hänvisar till källor närstående det grekiska ägarbolaget minst 44 italienare, 268 greker, 54 turkar, 22 albaner, 18 tyskar, 10 schweizare, 9 fransmän några ryssar, österrikare, britter och holländare. Många av passagerarna ska vara lastbilschaufförer. Enligt den tyska tidningen Der Spiegel fanns också en svensk ombord.

Svenska utrikesdepartementet undersökte på söndagen uppgifterna med hjälp av ambassaderna i Aten och Rom, men hade på kvällen ännu inte fått bekräftat att det finns någon svensk ombord.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se
Juan Flores juan.flores@dn.se

Fakta.
Adriatiska havet
Adriatiska havet är en stor vik i Medelhavet mellan Italien och Balkanhalvön, som förenas med Joniska havet genom Otrantosundet. Havet är 738 kilometer långt, i snitt 248 kilometer brett, och har ett medeldjup på 239 meter.
Det utgör en viktig kommersiell sjötransportrutt, och flera centraleuropeiska länder är kraftigt beroende av hamnarna i norra Adriatiska havet.
Kryssningstrafiken växer också snabbt, och är viktig för turismen i området.
Havet används ofta av brottslig sjötrafik, till exempel vid människosmuggling. **Källor: NE.se, Europeiska kommissionen**
Tt “

DN 29 dec 2014:

“Proffsen tror på börsen – men 2015 kan bli turbulent

Börsen kommer att fortsätta upp även nästa år men det kan bli en turbulent färd. Den bedömningen gör aktieproffs som DN talat med.– Eftersom börsen har gått upp så många år i rad kan vi få en svängig börs nästa år, säger Agnetha Jönsson på Aktiespararna.

Det var varit tre fina år på raken för Stockholmsbörsen och den kan fortsätta upp även nästa år om än i lite lägre siffror. Den bedömningen gör förvaltare och analytiker i DN:s rundringning inför 2015.

Ann Grevelius, aktieförvaltare under många år och senast på SEB, tror på ett plus på 3 till 4 procent plus ungefär lika mycket till när aktieutdelningarna räknas in.

– Aktier är fortfarande det bästa tillgångsslaget och direktavkastningen är hyggligt attraktiv, säger hon och pekar samtidigt på några faktorer som kan störa bilden.

En är att det inte är någon riktig fart på den globala ekonomin, värderingarna för bolagen är relativt höga och den geopolitiska oron som Ukrainakrisen påverkar riskviljan.

– Jag tror att det blir mer fokus på enskilda bolag än specifika branscher även om bankerna har stöd i stabil affärsmodell och hög direktavkastning, säger hon.

I övrigt räknar hon med att företag som gynnas av låga räntor har bra förutsättningar. Till exempel bolag som kan låna billigt och växa via köp. Hon tror att även bolag som gynnas av en stark dollar kommer att ha medvind.

Även Agnetha Jönsson, chefredaktör på tidningen Aktiespararen, håller fram den låga räntan som en faktor som driver börsen.

– Jag tror att bankerna kan fortsätta gå hyggligt nästa år och förhoppningsvis blir det också en bättre utveckling i verkstadssektorn. Intresset för bolag med hög direktavkastning kommer också att vara hög, säger hon.

– Om bolagens vinster ökar, framför allt i verkstadsindustrin, kan det bli ett hyggligt plusår, fortsätter hon.

Men hon varnar samtidigt för att det kan blir turbulent.

– Eftersom börsen gått upp så många år i rad kan vi få en mer svängig börs nästa år, tror Agnetha Jönsson.

Esbjörn Lundevall, aktiestrateg på SEB, tror även han på en svagt positiv utveckling för börsen nästa år med ett plus på 5– 8 procent med utdelningar inräknade.

– Det är bra jämfört med räntemarknaden. Men det kommer inte att vara en rak linje utan det blir nog flera sättningar och mindre tydliga trender, säger han.

Han tror att aktier som ger bra utdelningar kan gå relativt bra första halvåret medan verkstadsaktier kan få det fortsatt kärvt under samma period.

Erik Brändström, vd för Spiltan fonder, menar att man över tid ska få betalt för den risk man tar med aktier och givet det så ska börsen ett normalt år ge någonstans mellan 8–§12 procent med utdelningar inräknade.

Han tror också att det kommer att vara en stökig utveckling och pekar på att det finns flera risker som kan påverka marknaden negativt där konflikten i Ukraina är ett exempel.

– Vill man bli orolig finns det mycket att titta på. Men det finns också otroligt många bra bolag som inte är så påverkade av den utvecklingen. Jag tror inte man ska titta på branscher, det blir för brett . I stället ska man leta efter bolag som kan påverka sin egen situation när det gäller priser, kunder och liknande, säger han.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Experterna tipsar.
3 aktier att hålla koll på under 2015

Erik Brändström, vd Spiltan Fonder: ”Jag väljer tre med olika risknivå. Låg, mellan och hög.”
Lundberg
”Där får man kvalitet rakt igenom.”
Indutrade
”Där får man innehav i flera fina verkstadsbolag.”
Kinnevik
”Där köper man in sig i intressanta, nischade tillväxtbolag som dessutom är verksamma i tillväxtländer, allt i samma aktie.”
Ann Grevelius, aktie-förvaltare:
Autoliv
”Världsledande bolag med stark balansräkning och stabil tillväxt.”
Nordea
”Rimlig värdering och bra direkt-avkastning.”
Investor
”Bra noterad portfölj och det låga ränteläget ger möjligheter till fortsatt aktivitet i de onoterade bolagen.”
Agnetha Jönsson, chefredaktör på tidningen Aktiespararen:
SEB
”Jag tror de kommer att ha en fortsatt positiv utveckling på företagssidan som håller uppe resultatet.”
H & M
”Vi tror att tillväxten fortsätter och att effekten av e-handeln underskattats.”
Investor
”Ett bra bolag där du får en riskspridning och en bra portfölj.”
Esbjörn Lundevall, aktiestrateg på SEB:
H & M
”Höga utdelningar kombinerad med tillväxt i världsklass och bra lönsamhet och det är fortfarande en undervärderad aktie.”
Nordea
”Det är billigast bland bankerna och jag tror marknaden överskattar riskerna med deras verksamhet i Ryssland, Finland och Norge.”
Ericsson
”Gynnsam utveckling på deras marknader kan ge högre marginaler samtidigt som bolaget har starkt fokus på besparingar.”

DN 29 dec 2014:

“Vi måste alla ta ansvar och hjälpa varandra

Om jag hade haft makten skulle jag ha omfamnat alla som behöver det. Det är visserligen lättare sagt än gjort, men låt oss stå upp mot rasisterna, låt oss öppna det vackra Sverige för alla vi kan hjälpa. Låt oss rädda dem som behöver oss.

Vad skiljer dig från mig om du har blåa ögon och blont hår medan jag har bruna och svart hår?

Din insida ser precis likadan ut som min. Om alla från barnsben fått lära sig att sluta döma folk för att hen ser annorlunda ut, för att hen har slöja, för att hen är mörkhyad eller för att hen är överviktig kanske samhället hade sett annorlunda ut i dag.

Sverige är det underbara landet som tagit väl hand om mina föräldrar, som sett till att jag fötts här och fått växa upp här. Däremot kommer min rädsla för hur släkten i Mellanöstern har det alltid att finnas inom mig. Ständigt funderar jag på hur de klarar vardagen, utan vatten vissa dagar, andra dagar finner de ingen mat. Och jag tänker på alla barn som hör bomberna falla.

Om man i stället tog emot dem, såg till att barnen fick växa upp här, skulle de bidra positivt till samhället.

Det finns de som anser att invandrarna kostar staten alldeles för mycket och tror att alla som lever under odugliga levnadsvillkor är kriminella. Denna främlingsfientliga syn handlar om att folk är rädda för att invandringen ska skada exempelvis ekonomin eller den nationella identiteten. Vi ser hur främlingsfientliga partier etablerar sig i nationella parlament samt i Europaparlamentet.

Vi borde alla öppna våra armar och hjälpa dem vi har möjlighet att hjälpa. Varken du eller jag vet vad som står och lurar bakom hörnet, en dag kanske *vi* behöver den hjälpen. Alla som är rädda för invandringen kan ta reda på statistik om vad de bidrar med, positivt såväl som negativt. Tillsammans kan vi hjälpa fler och stå upp i kampen mot rasism. Vi är ett, tänk om, tänk rätt.

Khalid Dasouki, Gymnasieelev I Uppsala “

DN 29 dec 2014:

“Så ska Stockholm fortsätta att växa – om planerna följs

Stockholms kommuner ökar sina bostads-byggar-ambitioner ännu mer. Nu planeras närmare 187 000 bostäder fram till 2023. Det visar en rapport från SCB.

– Järfälla, Nacka, Nykvarn och Sundbyberg planerar att utöka sitt bostadsbestånd med mer än 50 procent, säger Konstantin Kalinichenko på SCB:s enhet för byggande, bostäder och fastigheter.

Stockholm är den kommun i länet som planerar att bygga flest antal bostäder, 64 600 stycken, under perioden 2014 till 2023. Därnäst kommer Nacka med planer på 12 900 nya lägenheter och småhus under den närmaste tioårs-perioden.

Den kommun som planerar att bygga minst är Salem. Här kommer, om allt går som det är tänkt, endast lite drygt 770 bostäder att färdigställas till år 2023.

Men kommunerna överskattar konsekvent sitt byggande, enligt SCB. I planerna som samlades in för år 2013 överskattades bostadsbyggandet i 14 av kommunerna. Stockholm är den kommun som gjorde den största överskattningen, 387 fler bostäder planerades än vad som faktiskt blev utfallet.

I Vaxholm och Nynäshamn färdigställdes mindre än 40 procent av det byggande som planerades. I Huddinge kommun däremot färdigställdes fyra gånger fler bostäder än vad som planerats. Även i Lidingö, Danderyd och Sundbyberg blev betydligt fler bostäder inflyttningsklara, mer än dubbelt så många färdigställdes.

– Men generellt är planerna väldigt optimistiska om man jämför med de lägenheter som faktiskt har byggts, säger Konstantin Kalinichenko.

Det finns planerade bostadsprojekt där bygglovet varit beviljat sedan länge, men inget byggande har påbörjats.

Totalt fanns i slutet av september 2014 beviljade bygglov för drygt 26 100 lägenheter i länet som ännu inte färdigställts. Av dessa var 4 470 inte ens påbörjade.

Flest ej färdiga bostäder finns i Sundbyberg, 817 stycken, Solna 635, Haninge 510 och Täby, 403 stycken.

Befolkningsprognoserna påverkas generellt föga av de nya bostadsbyggnadsplanerna. En anledning till det är att länet har en miljon bostäder och att byggandet uppgår till mindre än en procent per år.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta.

86 procent av de planerade nya bostäderna under 2014–2030 är lägenheter i flerbostadshus.

Det finns planer för totalt 14 604 studentbostäder fram till 2030, av vilka 8 738 planeras 2014–2023.

2 123 nya bostäder för äldre eller funktionsnedsatta ska byggas 2014–2030.

Österåker tänker bygga 740 nya ägarlägenheter mellan 2017 och 2024. Planer för att bygga ägarlägenheter finns dessutom i Sigtuna, Solna och Lidingö.

Stockholm, Nacka och Vaxholm har räknat in ombyggnad i sina byggplaner. Totalt förväntas 9 025 lägenheter tillkomma genom ombyggnad i dessa kommuner under 2014–2030.

Källa: SCB”

DN 29 dec 2014:

“De nya stockholmarna bor redan i länet

Vilka är det som flyttar in? De flesta bor redan här. Stockholms läns centrala delar har en del inflyttare från resten av landet men i ytterkanterna är flyttlassen väldigt lokala.

Det är i hög grad länets centrala delar – Stockholm, Solna och Sundbyberg – som svarar för det lång-väga inrikes flyttutbytet. -Generellt är flyttarna lokala, i andra hand inom länet eller regionalt och i -tredje hand från och till andra -större kommuner i landet och/eller i ett stråk mot nordväst.

Det visar en kartläggning som forskarna Jan Amcoff, John Östh och Thomas Niedomysl gjort åt Stockholms läns landsting.

De långväga flyttutbytet sker inga-lunda med några kommuner i sina helheter, utan endast med deras centralorter samt några områden med särskilda förutsättningar. Det är till exempel Åre och Österlen som har intensivt flyttutbyte med länets centrala delar.

Stora delar av landets yta har inget som helst flyttutbyte med de olika delarna av Stockholms län, räknat per tusen invånare. Regionalt sett finns en viss tyngdpunkt mot östra Svealand, Dalarna och Södra Norrland.

Inflyttningen till Stockholms inner-stad är i huvudsak lokal. En del inflyttare kommer från städer i närområdet, som Uppsala, Söder-tälje, Sigtuna och Trosa. I ett Sverige-perspektiv märks framför allt de centrala delarna av större städer runtom i landet.

Dessutom finns ett antal mer lantliga områden med en kontinuerligt hög inflyttning per tusen invånare. Dit hör trakten kring Åre, Södra Siljansbygden, Sörmland, Österlen, samt delar av Öland och Gotland.

Utflyttningen från Stockholms innerstad är som mest intensiv till områden i länets centrala delar. I riktning mot Bergslagen finns stora områden utan eller med helt obetydligt utflyttning från Stockholms innerstad.

De centrala delarna av rikets större städer har förhållandevis stor inflyttning från Stockholms innerstad. Därutöver har en del andra områden ett kontinuerligt inflöde av innerstadsbor. Dit hör till exempel Österlen, nordvästra Skåne, trakten väster om Siljan i Dalarna samt Åredalen i Jämtland.

Att ”flytta ut på landet” innebär alltså, ur ett Stockholmsperspektiv, att man vanligen flyttar till centrum av någon annan ganska stor stad.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

6 200 långväga inflyttare kom från resten av landet till -Stockholms innerstad under åren 2009–2010. “

DN 29 dec 2014:

“Vår dotter klarar inte av att sova själv – vad ska vi göra?

Skrivet av Martin Forster 12:32, 29 december 2014 i kategori Föräldraskap

En orolig mamma berättar att hennes dotter är så rädd för att vara ensam, bland annat när hon ska sova. Psykologen Martin Forster berättar att det inte är ett ovanligt problem hos barn och kommer med en del råd och tips.

Fråga:
Jag är mamma till två flickor varav den äldsta är tio år. Bägge flickorna är glada, aktiva, påhittiga och har mängder med vänner och intressen. Jag skriver med anledning av min stora flickas oro och svårigheter att komma till ro. När hon var nyfödd sov hon löjligt bra. Hela nätter ganska snart och när hon blev äldre lade vi henne bara i sin säng och hon somnade. Vänner och bekanta förundrades över detta.

Lillasystern blev allvarligt sjuk kort efter födseln och vi var inlagda på sjukhus i några dagar. Allt gick bra men när vi kom hem enades jag och min man om att dela upp oss och sova med var sitt barn för att öka på möjligheterna till en hyfsad nattsömn. Det pågick i någon eller några månader. När vi sedan återgick till att sova ihop upplever vi att problemen började. Vi har varit tvungna att ligga bredvid barnen tills dess de somnat och den stora flickan kom dessutom alltid in till oss på natten.

Vi har jobbat oss ifrån detta med att ligga bredvid för några år sedan och lillasystern somnar numera på några minuter och vaknar i princip aldrig på nätterna. Storasystern däremot har fortsatt. Hon kräver inte längre att vi ska sova bredvid henne, men hon har svårt att komma till ro när hon ska somna. Hon vill också att vi ska vara på övervåningen, där hon sover. Hon kommer in till oss varje natt och speciellt min nattsömn blir väldigt störd av detta.

Att sova över hos kompisar eller släktingar utan oss går inte. Hon vill heller inte vara ensam hemma om hon inte har en kompis med sig. Hon är en riktig tuffing i många avseenden, men när det kommer till att vara ensam blir hon liten igen. Vi har tänkt att hon kommer att växa ifrån det, men nu går hon i fjärde klass och problemen kvarstår.
Vi är en väldigt kärleksfull familj och vi upplever oss som engagerade och bra föräldrar som är närvarande ”på riktigt”. Hon vet att vi älskar henne villkorslöst. Jag har funderat mycket över om vi bidragit till detta eller om barn helt enkelt bara blir olika. Tacksam för råd!

Svar:
Separationsångest är en av de vanligaste rädslorna bland barn. Många barn upplever det i någon mån och ungefär ett barn i varje klass har så stora problem att det tydligt hindrar dem i vardagen. Som alltid när det handlar om rädslor gäller det att hjälpa barnet att stegvis närma sig det som skrämmer. Just när det handlar om separationsångest kan det dock vara svårt att finna små steg på vägen. Ibland kräver situationen att man måste ta ett stort kliv, som exempelvis när barn börjar förskolan. Om man tar för små steg kan processen dessutom bli utdragen och mer plågsam för barnet.

Jag misstänker att ni är ett typiskt exempel på hur rädsla och oro utvecklas hos barn. Man vet att barnets personlighet och medfödda egenskaper har stor betydelse, generellt större betydelse än uppväxtmiljön. Vissa barn föds helt enkelt med en benägenhet att bli

ängsliga. Då brukar föräldrarna anpassa sig och själva börja bete sig ängsligt eller beskyddande. Man dras med i en dans där barnets oro leder till egen oro, som leder till ytterligare oro och så vidare. Till slut är båda parter mästare på att läsa av små signaler på oro hos varandra och agerar därefter. På det sättet kan föräldrar i all välmening bidra till sina barns rädslor.

Jag vill därmed säga att man som förälder oftast inte är skyldig till sina barns problem. Däremot är man ansvarig för att hjälpa dem. Och separationsångest är tacksamt nog ett problem som man ofta kan lösa. När det gäller svårare fall av separationsångest finns det många studier som visar hur terapi (KBT) hjälper en majoritet av barnen. Det är dessutom en typ av oro som oftare än andra slags rädslor går över av sig själv. Så verkar det inte vara för er dotter än så länge, så jag förstår att ni nu vill göra något mer än bara vänta.

Om ni inte lyckas lösa problemet på egen hand rekommenderar jag att ni tar kontakt med vårdcentralen eller någon barn- och ungdomsmedicinsk mottagning. På flera håll i Sverige kan föräldrar numera söka hjälp inom där för problem som inte är tillräckligt allvarliga för BUP.

Utmaningen är att hjälpa er dotter att ta lagom stora steg mot att våga sova (eller vara) själv. Det första är att hitta ett bra tillfälle för att prata igenom problemet och göra en plan tillsammans med dottern. Att noggrant planera hennes utmaningar i förväg är avgörande. När föräldrar spontant försöker övertyga ett redan uppjagat barn om att våga något, är risken stor för att barnet blir än mer uppjagat och tvärvägrar. Jag vet inte vad som brukar hända när hon kommer in till er på natten, men jag gissar att ni har haft en del diskussioner då. Det typiska misstaget är att man med ord försöker argumentera och övertyga om att det inte finns något att vara rädd för. Ju mer man pratar, desto räddare blir barnet och till slut ger man upp maktkampen. Problemet är att rädslan inte är logisk – er dotter vet att det inte är farligare att sova i sin egen säng, men hennes känslor lyssnar inte till det.

Jag förslår att ni gör en lista med saker som er dotter för närvarande inte klarar av eller tycker är läskiga (till exempel sova när ni är på nedervåningen, sova över hos en kompis etcetera). Därefter får dottern rangordna utmaningarna från det lättaste till det svåraste. Vissa av utmaningarna kan ni sedan behöva bryta ned i ytterligare steg. Att sova över hos en kompis är ett exempel på något som kan vara svårt att ta stegvis.

Frågan är hur det går att göra det steget lättare. Är det ändå lättare att börja med släkten? Kan hennes syster vara med? Finns det någon kompis som bor nära? Kan man börja med att kompisen sover över hos henne?

Att sova över hos någon annan kanske inte är första steget, men att sova hela natten i sin egen säng borde inte ligga lika långt bort. Frågan är vad som händer i dagsläget när hon kommer in till er på natten. Får hon sova hos er? Stannar någon av er i hennes rum tills hon somnar om? Beroende på vad hon klarar av i dag får ni planera ett steg som innebär en lite större utmaning. Undvik steg som handlar om tidsbegränsning, som till exempel att vara kvar i tio minuter. Då börjar barnet räkna sekunderna i stället för att komma till ro. Det är bättre om ni kan hitta steg som gäller hela natten, till exempel att hon får smyga in till er och lägga sig på en madrass på golvet om hon vill. Sedan kan madrassen vara i hallen och så vidare. När hon har klarat ett steg någon vecka kan ni börja diskutera nästa steg. Även om ni inledningsvis har gjort en grov plan får ni diskutera och komma överens med dottern inför varje steg. Låt henne verkligen bli

involverad i planeringen eftersom det är avgörande att barn känner sig delaktiga när de ska utmana sina rädslor.

När barn är rädda för att vara ensamma har de ofta skrämmande tankar om vad som kan hända. De kan exempelvis vara rädda för att de själva ska drabbas av något hemskt, eller att föräldrarna ska dö eller försvinna. Försök att prata med er dotter om det, om ni inte redan vet vad hon brukar tänka. Som sagt ska man undvika argumentation när ett barn känner rädsla, men det är bra att lyhört lyssna på barnets farhågor. Inför utmaningar kan ni fråga vad dottern är rädd för och efteråt kan ni följa upp de tankarna om det passar. Poängen är inte att som förälder kunna säga ”vad var det jag sa – jag lever ju fortfarande”, utan att låta barnet dra sådana slutsatser själv.

Jag vill avsluta med ett sista råd som brukar vara relevant vid separationsångest. När barnet är oroligt och förtvivlat vill man som förälder förstås komma till undsättning och säga något tröstande. Risken är att man fastnar i en fälla där man ständigt försäkrar barnet om att allt kommer att gå bra – mamma kommer aldrig att dö. Problemet med sådana försäkringar är att de i längden göder barnets oro. Ju mer man övertygar barnet, desto mer frågar det.
Givetvis ska man inte måla fan på väggen och kallhamrat slå fast att olyckan och döden kan slå till när som helst. Utmaningen är att svara en gång och sedan försöka uppmuntra barnet att stänga dörren, lägga på luren eller släcka lampan. Mellan raderna säger man då att det faktiskt inte finns någon anledning till oro och att man tror att barnet klarar utmaningen. Till slut kommer barnet att tro det själv.

På www.forster.se/referenser141299 finns referenser till forskningen i svaret. “

30 december 2014.

DN 30 dec 2014:

“Vrede utan nyanser

Med full kraft och hårda ord har före detta partiledare, ministrar och riksdagsmän rasat de senaste dagarna. Partister säger upp medlemskap och opinionsbildare högerut är arga över det som på debattsidor kallas ynkligt, ett svek, ett demokratiskt nederlag och kapitulering utan villkor. Att kalla Anna Kinberg Batras första tid i ledningen för moderaterna för tuff är ingen överdrift.

Den borgerliga besvikelsen är inte svår att förstå. Decemberöverenskommelsens löfte om att släppa igenom den största partikonstellationens statsminister och budget medför en markant maktförskjutning från riksdag till regering.

Förutsatt att överenskommelsen håller samman kommer vi i två mandat-perioder nu se en svagare opposition och där färre mandat kommer att få större inflytande.

Att göra minoritetsstyrets budget till en helig ko är riskabelt. Att på förhand lova att inte fälla budgeten innebär att Stefan Löfven i teorin kan kasta in mer eller mindre vilken ekonomisk kompott han vill utan att någon kommer att hindra honom i parlamentet. Eller som förre toppmoderaten Mikael Odenberg dystopiskt målar upp det på måndagens DN Debatt: inte ens förstatligande av banker och återinförande av löntagarfonder skulle Alliansen stoppa med den nya ordningen, bara det innefattas av budgeten. Det är onekligen en allvarlig invändning. Politik är inte främst form, utan innehåll. Och den lilla detaljen saknas med några få undantag i uppgörelsen. Detta

avspeglas också i den mätning från SVT/Sifo som kom på måndagen och som visar att en av tre väljare tycker att överenskommelsen är odemokratisk.

Tyvärr blev det ont om tid. Om Stefan Löfven inte hade varit så ivrig att hota med nyval hade det sannolikt funnits utrymme för fler sakfrågor än pensioner, energi och försvar. Men Löfven förklarade sin brådska med att han absolut inte tänkte styra med en Alliansbudget. Vilket han ju nu faktiskt gör ändå. Med lite mer erfarenhet och is i statsministerns mage hade utformningen sannolikt blivit bättre.

Den nya ordningen ställer höga krav på samtliga parter att visa på politikens konfliktlinjer. Även om det inom den ekonomiska politiken i någon mån kommer att framstå som att oppositionen är en chimär.

För även om många har varit ivriga att måla upp Sverigedemokraterna som enda oppositionsalternativ så är även det en underlig tolkning. Opposition till vad? Den tidigare parlamentariska ordningen? De har nu precis lika stor och liten chans att agera opposition som övriga partier utanför regeringskansliet.

Den borgerliga vredens styrka ger intryck av att det finns betydligt bättre scenarier som partiledarna har bortsett från. Frågan är bara vilka det är. Att gå till val igen för att genomgå samma traggliga procedur med regeringsbildande, statsministerval och en fälld budget? Att någon konstellation skulle få majoritet är av opinionsmätningar att döma osannolikt.

Inte heller tycks den tillilsknade delen av högern ta i beaktande att detta inte är fråga om ett frikort till Socialdemokraterna. Det är en principiell förändring som även ger Alliansen en chans att i framtiden inte bara väljas, utan faktiskt även styra landet med sin budget. Vore reaktionerna lika starka om det varit ombytta roller? Kritiken inom vänstern är påtagligt mild i jämförelse.

Många tycks ha glömt varför denna situation har uppstått. Oavsett vilken konstellation som hade vunnit regeringsmakten vid ett nytt val, har Mattias Karlsson (SD) hotat med att partiet avser fälla samtliga budgetar som inte sverigedemokratiserats. (Komiskt, kan tyckas, med tanke på att dessa 12,9 procents höga maktanspråk nu lett till att Karlsson gråter krokodiltårar över att minoriteter får för stort inflytande med nya ordningen.)

Den tolfte månadens överenskommelse är inte på något sätt optimal. Men den lindrar de parlamentariska skador som Sverigedemokraterna har orsakat med sitt barnsliga beteende och praxisbrott vid budgetomröstningen. Och den gör att Sverige kan styras, om än med en inte oproblematisk maktförskjutning.

Få, om någon, anser nog att detta är den perfekta lösningen. Men i dagsläget finns det faktiskt inget bättre alternativ.

Dn 30/12 2014 “

DN 30 dec 2014:

“Vi har alla ansvar, sa ministern

Programmet ”I lagens namn” i P1 tog under julhelgen upp brottsligheten i invandrartäta bostadsområden. Det handlar inte minst om de 55 platser i 22 städer som Polisen utpekat som områden där kriminella nätverk styr delar av lokalsamhället. Effekten är ökad brottslighet, gäng, hot mot vittnen och en rädsla eller oförmåga hos poliserna att sköta sitt jobb.

I programmet presenteras fakta från Brås nationella trygghetsundersökning 2014**.** Där framkommer att svenskar med invandrarbakgrund löper klart större risk att utsättas för brott än de med helsvensk bakgrund.

Det är ett massivt underbetyg för Sverige att vi släppt kontrollen över -delar av samhället till brottslingar. Delvis har vi gjort det med goda intentioner. Vi har lyssnat på dem som anser att -poliser är en del av någon sorts förtryckarapparat som i möjligaste mån ska hållas borta från problemhärdar och bara bjudas in med armbågen först när alla snälla metoder misslyckats minst två gånger.

Delvis har vi gjort det för att denna typ av brottslighet sällan drabbar de debatterande klasserna, offren tenderar att sakna Twitterföljare bland journalister och rings inte ofta in till ”Agenda”.

Och delvis tycks ansvarsfördelningen fortfarande besynnerligt oklar. I slutet av programmet intervjuas den förra justitieministern Beatrice Ask. Hon får frågan: ”Har du ett ansvar för att andra generationens invandrare ofta utsätts för brott?”

Svaret kommer blixtsnabbt, hörbarligen ur ryggmärgen: ”Vi har alla ett ansvar”.

Det är oroväckande. En rimligare respons hade varit ”Ja, jag mer än kanske någon annan eftersom jag var justitieminister i åtta år. Åtta! Det är ju oceaner av tid!”

Men det som ses som allas ansvar tenderar att bli ingens.

Det är bra att både Ask och den nye inrikesministern, Anders Ygeman (S), lyfter fram integrationsfrågor som A och O för att lösa problemen – även om de båda på något märkligt sätt samtidigt lyckas inta ståndpunkten att brottsligheten i de invandrartäta områdena absolut inte har med integration att göra.

Men om jobb, svenskkunskaper och vettiga boendeförhållanden är den långsiktiga behandlingen så är fler poliser på plats, och fler lagförda brottslingar, akutmedicinen. 55 högriskområden måste bli noll. Alla har rätt till trygghet där de bor.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Kapitalismens inre motsägelse

Deng Xiaopings marknadsekonomiska -reformer ökade ett helt samhälles drift att tjäna pengar. Däremot gav de inte kineserna något nytt mål att sträva mot.

År 1976 kom Daniel Bell ut med en bok som hette ”The cultural contradictions of capitalism”. Han hävdade att kapitalismen undergräver sig själv därför att den livnär en befolkning av ständigt fler konsumenter som bara är ute efter att tillgodose sina egna intressen. Först är de flitiga, men snart blir de beroende av välstånd, konsumtion, lånade pengar och njutningar och är inte längre de hårt arbetande med-borgare som kapitalismen fordrar.

Bell hade rätt i att det finns en motsägelse i kapitalismens kärna, men han tog fel på dess natur. Rika, konsumtionsinriktade kapitalister arbetar fortfarande flitigt. Ta en titt runt omkring.

Kapitalismens verkliga motsägelse är att den väcker en enorm ambition, men den hjälper oss inte att välja vad vi ska gå in för. Den pekar inte ut ett ända-mål som man bör ägna sitt liv åt. Den göder illusionen att karriär och ekonomisk framgång kan ge tillfredsställelse, vilket är vår tids centrala illusion.

Kapitalismen skapar människor som är vagt medvetna om att de inte lever rikast tänkbara andliga liv, inte har möjligheter att ta reda på hur de skulle kunna göra det, inte hinner göra det och till sist faller för oseriösa rörelser och lättviktiga religioner.

För att kapitalismen ska överleva måste den vara förankrad i en moralisk kultur, som bjuder den motstånd och förser den med en värdeskala byggd på moral och inte på pengar. Men kapitalismen är glupsk. Den personliga ambition den väcker hotar alltid att radera ut den motkultur den behöver.

Det moderna Kina är ett extremt exempel på denna företeelse, något Evan Osnos vältaligt skildrar i sin bok ”Age of ambition”, som just har vunnit National book award.

Deng Xiaopings kapitalistiska reformer höjde ett helt samhälles ambitionsnivåer. Ett folk som hade uppfostrats under Mao till att vara ”en rostfri skruv i revolutionsmaskinen” fick på en enda generation chansen att bygga upp förmögenheter från ingenting. Detta ledde till törst efter nya sensationer, skriver Osnos, ett glupande begär efter ännu mer pengar.

Osnos beskriver den ”engelska feber” som grep många kinesiska ungdomar. Li Yang var blyg av naturen men kom underfund med att han blev djärvare, ju högre han ropade ut engelska fraser. Han fyllde stora arenor och tog mer än en månadslön för en enda dags undervisning. Han förmådde stora folksamlingar att skrika engelska fraser unisont, till exempel ”Låt mig ta tempen på dig!” och upprepa patriotiska slagord: ”Lär dig engelska för att göra Kina starkare!”

Osnos intervjuade en av Lis hängivna följare som kallade sig Michael och ansåg sig vara en ”pånyttfödd engelsktalande”. Michael bakade ihop de nyinlärda engelska uttrycken med de optimistiska mantran han svängde sig med: ”Det förflutna är inte lika bra som framtiden. Tro på dig själv. Skapa underverk.”

Det var denna ambitionsexplosion som skapade Kinas välstånd. En kvinna som kallade sig ”Harvardmamma” tvingade sin dotter att hålla istärningar i händerna en kvart åt gången för att hon skulle lära sig karaktärsstyrka. Snart byggde Kina lika många nya bostäder var fjortonde dag som Roms hela bestånd.

Men denna feber, liksom kommunismen före den, raderade ut buddhismens och taoismens djupa, rika andliga traditioner. Samhället hårdnade. Korruptionen grep omkring sig. Människor fick uppfattningen att samhället var hårdhjärtat och hänsynslöst. De drog sig inom sig själva. En dag blev en liten flicka överkörd av en brödbil i staden Foshan. 17 personer gick förbi utan att ingripa där hon låg blödande på marken. Övervakningsfilmen spelades upp gång på gång i tv och alla blev illa berörda.

Li Yang, mannen som lärde ut engelska, avslöjades som en notorisk hustrumisshandlare. Hans elev Michael blev bitter. De optimistiska slagorden på hans vägg hade nu en frustrerad underton: ”Jag måste skaffa mig en helt annan syn på livet!” och ”Jag står inte ut längre!”

Detta ledde till ett stort andligt sökande, vilket är ofrånkomligt bland människor med en moralisk fantasi som kan hållas nere men aldrig tillintetgöras. Osnos skriver att många kineser kände att det fanns ett andligt tomrum i deras samhälles hjärta. De fyllde det på alla sätt de kunde, med återuppväckt konfucianism, nationalism, föreläsningar av Harvardfilosofen Michael Sandel och kristendom.

Detta andliga sökande pågår i alla riktningar på samma gång utan någon central melodi. Man får en känsla av att nationens framtid kommer att bestämmas lika mycket av denna process som av politiska reformer eller kapitalistiska innovationer. Kina letar desperat efter ett andligt och humanistiskt bo åt sin kapitalistiska ambition. Vi andra letar antagligen inte lika febrilt efter en motkultur, men den grundläggande utmaningen är densamma. Kapitalistisk ambition är en härdande storm. Om det inte finns någon lika stark motkultur som styr den sliter vinden loss det späda lövverk som förljuvar livet.

David Brooks amerikansk journalist och författare.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN 30 dec 2014:

“Där blev det ingen överenskommelse

Grekland går alltså till nyval. Oppositionspartiet Syriza jublar från sin position längst fram i opinionsundersökningarna. Vid en valvinst ska Syriza skriva av och omförhandla skulderna och bedriva en expansiv ekonomisk politik med resurser som inte finns.

När nyvalsbeskedet kom föll Atenbörsen med nästan 11 procent. Nu - råder stor ovisshet om huruvida väljarna ska fortsätta låta sig lockas av Syriza. Eller om de trots allt håller sig till mer realistiska politiker och det reformprogram som sakta fört landet uppför kanterna i den ekonomiska avgrund där det befann sig.

Man kan klaga på tråkig svensk konsensuskultur, och decemberöverenskommelsen är inte en perfekt lösning på våra parlamentariska problem. Men säga vad man vill om samförståndsanda och kompromissvilja: det är bättre att med mjäkig styrfart krångla sig runt hindren än att frejdigt braka in i dem med huvudet före.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN 30 dec 2014:

”Högre utbildningskvalitet måste gå före fler platser”

Stoppa utbyggnaden av högskolan. Ensidiga satsningar på fler utbildningsplatser gynnar varken samhället, högskolorna eller studenterna. Om Sverige ska bli en ledande kunskapsnation måste resurserna i stället användas till att stärka -utbildningens kvalitet, skriver tre företrädare för Saco.

Kvantiteten har länge fått gå före kvaliteten i högskolan. Varken den förkastade budgeten eller den som riksdagen antog ändrar den bilden. Samtidigt som urholkningen av högskolan fortsätter finns det ett politiskt tryck på fler utbildningsplatser. Men ensidiga satsningar på fler platser gynnar varken samhället, högskolorna eller de studenter som får utbildning av tvivelaktig kvalitet. I nuläget måste högskolans begränsade budgetutrymme användas till att stärka utbildningens kvalitet, inte till att bygga ut högskolan ytterligare. Om Sverige ska bli en ledande kunskapsnation måste bättre utbildning vara i fokus, inte bara mer utbildning.

I mitten på 1940-talet bedrevs högre utbildning vid universiteten i Uppsala och Lund, vid högskolorna i Stockholm och Göteborg, samt vid några fackhögskolor inom medicin, ekonomi och teknik. År 2014 finns det ungefär 50 lärosäten för högskoleutbildning och minst ett lärosäte i varje län. Etableringen av nya högskolor och universitet är ett av de viktigaste inslagen i efterkrigstidens högskolepolitik. Det har bidragit till att minska de individuella utbildningskostnaderna och innebär att många kan pendla till en högskoleutbildning. Detta kan ha haft särskilt stor betydelse för personer med svag ekonomisk bakgrund.

I studenter räknat byggdes högskolan upp i snabb takt under 1990-talet då antalet studenter fördubblades. Det senaste läsåret fanns det ungefär 415 000 registrerade högskolestudenter. Vid 24 års ålder har drygt 40 procent påbörjat högskoleutbildning och bland 29-åringarna är det nästan hälften. Men vad är det egentligen för utbildning de får?

Kvaliteten på högskolan är i dag ifrågasatt. Den tveksamma kvaliteten syns bland annat i Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar, där nästan var femte utbildning underkändes. En bidragande orsak till den bristande kvaliteten kan vara att antalet studenter har ökat snabbare än resurserna tillåter. Dessutom har det skett en urholkning av resurserna, då ersättningsbeloppen inte räknas upp med de faktiska kostnadsökningarna och dessutom minskas genom ett produktivitetsavdrag.

Samtidigt visar IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering) att utbyggnaden av högskolan medfört sämre studentkvalitet. Detta är en naturlig följd av att övergången till högre studier redan är hög bland ungdomar i de högsta betygsintervallen. Det finns inte något överskott av högpresterande studenter som kan antas när fler platser tillkommer. Detta medför att studenter med allt sämre förkunskaper kommer in när högskolan växer. Dessutom är grundskolan och gymnasiets kvalitet ifrågasatt generellt. Lärarna måste lägga allt mer tid på att hjälpa studenterna genom utbildningarna vilket tar resurser från övrig undervisning. Det går inte heller att utesluta att kraven på studenterna sänks. Ökad genomströmning ger mer resurser till högskolan. Dagens resurssystem ger tyvärr incitament till högskolorna att godkänna studenter som inte når upp till kraven för godkänt.

Högskolelärarna lägger ner mycket tid och engagemang för att kompensera för den sjunkande studentkvaliteten och de urholkade resurserna. Konsekvensen blir mindre tid för egen forskning. Andelen

disputerade lärare vid högskolorna varierar också mellan 40 procent och 80 procent, vilket kan innebära att vissa högskolor kan ha problem att forsknings-anknyta sin utbildning. Samtidigt är en av tre högskolelärare tidsbegränsat anställd, vilket är avsevärt högre än i många andra yrken.

Uteblivna satsningar på personalen slår självklart igenom på högskoleutbildningens kvalitet. Det blir fler storföreläsningar, färre lärarledda lektioner och mindre handledning under uppsatsskrivandet. På många kurser, framför allt inom samhällsvetenskap och humaniora, är den lärarledda tiden mindre än tio timmar i veckan.

Det är obegripligt att det finns så liten förståelse bland politiska beslutsfattare på högskoleområdet om förhållandet mellan kvalitet och kvantitet. Ett kvantitativt mål som andelen högskoleutbildade kan verka rimligt, men om det sker på bekostnad av kunskapsinnehållet motverkar det sitt syfte. Högskolan får inte reduceras till en arbetsmarknadsregulator som ska fixa fina siffror i ett internationellt perspektiv.

Att ha ett stort antal studenter får aldrig bli ett självändamål. Såväl i högskolan som på lägre utbildningsnivåer måste fokus ligga på vad studenterna och eleverna lär sig. Saco uppmanar därför samtliga partier att tänka om vad gäller prioriteringarna för högskolan. Högskolan har byggts ut kraftigt under många år. I nuläget måste en rejäl satsning för att höja kvaliteten för de som redan studerar gå före en ytterligare utbyggnad av högskolan.

Satsningarna måste innebära goda arbetsvillkor för lärare och forskare. Utgångspunkten ska vara fler fasta tjänster och goda möjligheter att kombinera forskning och undervisning. Fler lärarledda timmar och ökad forskningsanknytning är andra självklara inslag. Och kvalitetssatsningarna får inte utformas på ett sätt så att de äts upp av urholkning och avräkningsposter. Man kan inte ge med ena handen och ta tillbaka med den andra.

Det bör också tillsättas en utredning som ser över resurstilldelningssystemet. Dagens resurstilldelningssystem bygger delvis på att studenterna klarar sina kurser. Det ger högskolorna incitament att godkänna studenter som inte når målen. Risken för detta är större i dag än när systemet utformades. Då fanns det hälften så många studenter och de hade bättre förutsättningar att klara sin utbildning.

Högskolan är utbildningssystemets högsta nivå. Det är där som kunskaper fördjupas och nya skapas. Den högre utbildningen är fundamentet för tillväxt, innovation och samhälls-utveckling. Samtidigt utvecklar den individen och ger högre löneinkomst, mindre risk för arbetslöshet och bättre hälsa. Men detta är historiska samband som bygger på den tidens kvalitet och studenter. Dessa samband är inte självklara om vi devalverar högskolan till en massutbildning med bristande kvalitet.

Hade resurserna varit oändliga hade vi inte behövt välja mellan kvantitet och kvalitet. Men resurserna är begränsade och ska räcka till mycket. Då måste kvalitet gå före kvantitet. Det borde både regeringen och oppositionen begripa.

Göran Arrius, Sacordförande
Håkan Regnér, Sacoekonom
Linda Simonsen, Sacoekonom “

DN 30 dec 2014:

“Knäckfrågan som Alliansen duckar för

En svag riksdag, en stark minoritetsregering och en bakbunden opposition. Decemberöverenskommelsen får kritik från flera håll. Knäckfrågan är om allianspartierna kommer att lägga en gemensam budgetproposition. – Det får vi återkomma till, säger Tomas Tobé, Moderaternas blivande partisekreterare.

Decemberuppgörelsen skulle låsa upp dödläget i riksdagen och möjliggöra för minoritetsregeringar att få igenom sina budgetar. Men inför vårbudgeten riskerar det ändå att bli problem, eftersom frågetecken kring hur det ska fungera praktiskt kvarstår. Om Alliansen lägger ett gemensamt budgetförslag kan den inte rösta på det utan att riskera att Sverigedemokraterna återigen fäller regeringens budget. Men lägger allianspartierna enskilda förslag parti för parti kan allianssamarbetet börja luckras upp, enligt statsvetare.

Borgerliga företrädare har varnat för att regeringen nu kan få igenom vad den vill, oavsett stöd i riksdagen. I DN-intervjun med statsminister Stefan Löfven efter att överenskommelsen hade presenterats, sa han att man kommer att regera med stöd av Vänsterpartiet så länge blockpolitiken kvarstår. I gårdagens DN slog V-ledaren Jonas Sjöstedt fast att V och regeringen är överens om att göra statsbudgeterna gemensamt under resten av mandatperioden. Men det är oklart vad som händer om Vänsterpartiet av någon anledning i framtiden inte stöder regeringens budget.

”Om S och MP går fram med en egen budget är Alliansen den största partikonstellationen och då kan vi rösta på vår egen budgetmotion”, twittrade Erik Ullenhag, Folkpartiets ekonomisk-politiska talesperson, under söndagen.

”Jo självklart kommer vi lägga både egna budgetförslag och and-ra förslag. Sverige behöver olika, och mer av Alliansens, alternativ”, twittrade Anna Kinberg Batra (M), den 27 december, samma dag som överenskommelsen presenterades.

Men något klart besked om hur Alliansen ska agera kommer inte att ges inom den närmaste framtiden, säger Tomas Tobé, vice gruppledare för Moderaterna i riksdagen och blivande partisekreterare:

– Det är något vi kommer att återkomma till. Det finns olika borgerliga politiker som har uttryckt olika åsikter, men vi har ännu inte gett något besked om hur vi kommer att göra.

Men om ni lägger en gemensam budgetproposition kommer ni inte då att tvingas avstå från att rösta på den?

– I och med överenskommelsen innebär det att bakom budgeten måste det finnas en partikonstellation som är större än den andra. Löfven behöver i sin budget säkerställa att han har stöd för den i sin riksdag.

Och annars röstar ni på en gemensam alliansproposition?

– Du kommer inte att få något besked av mig i dag, vi kommer att återkomma med hur vi gör efter att regeringen har presenterat sin budgetmotion.

Ni får hård intern kritik för att ha blivit en svag opposition. Hur bemöter du det?

– Kritiken kommer att tystna när de ser hur aktiva vi är som opposition. De som kritiserar oss säger att vi blir ett stödparti till Socialdemokraterna. Jag kan ha respekt för den åsikten, men jag delar den inte.

Tommy Möller är professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet och han ser flera svårigheter med decemberöverenskommelsen.

– Uppgörelsen betyder att oppositionen antingen kommer att sluta lägga gemensamma budgetpropositioner och i stället lägga enskilda som inte kan få majoritet i riksdagen. Eller att man kommer att lägga gemensamma propositioner för att understryka att man är ett regeringsalternativ, men då kommer man ju inte att kunna rösta på sitt förslag. Då ger man regeringen carte blanche.

Möller spår att regeringens kommande budgetpropositioner kommer att bli matigare än brukligt.

– I princip kan allt som har med ekonomi att göra tas med budgetbeslutet. Minska strafftiden för personer som sitter i fängelse för att spara pengar, till exempel. Det kommer att bli mycket debatt om vad som är en budgetfråga och matar man in för mycket så försvagas riksdagens ställning rejält. Det är en utveckling vi kommer att se, säger han.

Han anser att en annan konsekvens blir en ”mycket svag opposition”.

Marie Demker, professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet och samhällsdebattör med tidigare engagemang i S och V, ser inte samma risk för det.

– Det är upp till bevis. Alla de borgerliga partiledarna har markerat sin vilja att föra fram alternativ och markera när man inte delar regeringens uppfattning. Sedan är det naturligtvis så att budgeten är regeringens mest kraftfulla instrument, så det är klart att när man på förhand har sagt att den ska gå igenom också avhänder sig vissa maktmedel. Å andra sidan är det normala att en regering får igenom sin budget.

Hon ser dock samma frågetecken som Möller kring hur Alliansen ska agera gällande gemensam budgetproposition.

– Såvitt jag vet sa de borgerliga redan innan valet i höstas att man bara skulle lägga fram en gemensam budget en gång, sedan skulle man inte göra det mer. Det som är oklart nu är om man ändå kommer att fortsätta lägga fram en gemensam budget och inte rösta på den. Då blir det lite konstigt. Det har stor betydelse för de politiska konsekvenserna.

Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se

Några frågor oppositionen kan få igenom i vår

Skolan

Regeringen riskerar att bli överkörd i flera skolfrågor. Alliansen har lagt förslag om exempelvis tioårig grundskola, betyg från årskurs fyra och fritt fram för skolavslutningar i kyrkan. Flera av förslagen har stöd från SD.

Infrastruktur

Nedläggningen av Bromma flygplats är en annan fråga regeringen ser ut att förlora och även i kommande propositioner från Alliansen kan regeringen lida nederlag.

Kriminalvård

Tomas Tobé (M) tror att skärpta straff är en av de frågor som kommer att bli verklighet redan i år.

Familjepolitik

Sverigedemokraterna har också sagt sig stödja Alliansens motion om att stoppa regeringens förslag att ta bort vårdnadsbidraget.

Dn

Detta har hänt. Spelet bakom uppgörelsen

2 december. Sverigedemokraterna meddelar att de tänker bryta riksdagens praxis och rösta för allians-partiernas budgetmotion. Regeringen bjuder in de fyra alliansledarna till möte. Samtalet slutar i oenighet.

3 december. Regeringens budgetproposition röstas ned. Statsminister Stefan Löfven meddelar att han i slutet av december tänker utlysa extra riksdagsval den 22 mars.

9 december. Alliansledarna skriver på DN Debatt att de vill göra upp om regler för minoritets-regerande.

15 december. Finansminister Magdalena Andersson (S) kontaktar Göran Hägglund (KD). De träffas på finansdepartementet dagen därpå.

18 december. Förhandlingar inleds mellan regeringen och en delegation med företrädare för de fyra allianspartierna. Syftet är att undvika extra val.

20 december. Statsminister Stefan Löfven håller jultal i Gamla stan och fäller hårda ord om de borgerliga. Samtidigt pågår hemliga förhandlingar i riksdagshuset några hundra meter därifrån – förhandlingar som tillfälligt hotar att bryta samman.

26 december. Partiledarna sätter punkt för förhandlingarna med en historisk uppgörelse om nya regler för minoritetsstyre och samarbete om försvaret, energin och pensionerna.

27 december. Ledarna för regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet samt de fyra borgerliga partierna – Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna – håller presskonferens om decemberöverenskommelsen.

Dn "

DN 30 dec 2014:

"Direkt när riksdagen öppnar lämnar vi in misstroendeförklaringen"

"Vågmästarrollen kvarstår och SD är ett stärkt oppositionsparti, hävdar vikarierande partiledaren Mattias Karlsson i en DN-intervju. Han saknar helt förtroende för statsminister Stefan Löfven och anser det vara "rena bondfångeriet" av Alliansen att ge regeringen fritt spelrum. Enligt Mattias Karlsson vet ingen när partiledaren Jimmie Åkesson är så pass återställd att han kan komma tillbaka.

När regeringspartierna Social-demokraterna och Miljöpartiet kom överens med de fyra borgerliga partierna och ställde in extravalet var huvudsyftet att oskadliggöra Sverige-demokraterna. Det är vikarierande partiledaren Mattias Karlssons bild av uppgörelsen som presenterades i lördags. Några dagar efter den historiska överenskommelsen är han fortfarande upprörd och förbereder en misstroendeförklaring mot statsminister Stefan Löfven.

– Det mest beklagliga är den demo-kratiska aspekten. Vi går i fel riktning i Sverige när vi har det här extrema stödet för minoritetsstyren. Jag hade gärna sett att vi gått i motsatt riktning, kanske mer i likhet med bland annat Danmark, där man söker bredare uppgörelser och mer konsensus kring sakinnehållet i politiken. Att man nu gör det ännu lättare för en minoritet att styra landet tror jag

inte är bra i längden.

På vilket sätt är det inte bra?
– Som jag ser det är det en av grundpelarna i demokratin att majoriteten ska styra och att styret av landet ska vara förankrat hos en så bred andel av befolkningen som möjligt. Nu går man i motsatt riktning.

Om fler partier nu gör upp om spelreglerna är det väl ändå en majoritet som står bakom?
– Problemet är att man inte har gjort upp i sak. Hade man förhandlat sig fram till ett politiskt paket med olika ståndpunkter där man landar i att det här kan vi gemensamt stå för hade det varit en sak, men nu är det mer en formalialösning där man ger carte blanche för en väldigt svag minoritetsregering att styra som den vill.

Varför väcker ni misstroendeförklaring mot statsminister Stefan Löfven?
– Vi har inget som helst förtroende kvar för Stefan Löfven som statsminister. Framför allt handlar det om alla brutna löften. Det som fick oss att fatta det här beslutet var att löftet om extraval drogs in. Att först ställa ut ett löfte om att väljarna ska få göra sin röst hörd kring ett svårt läge som uppstått och några veckor senare bara dra tillbaka löftet är mycket allvarligt. Rimligare hade varit att, även om man gjorde den här uppgörelsen, fortsätta med planerna på extraval och låta folket säga sitt. Det här var inget som var känt för väljarna innan valet, något som i grunden ändrar spelreglerna i svensk politik. Det blir nästan lite kuppartat. Det är inte ett ansvarsfullt agerande.

När kommer ni att lämna in miss-troende-förklaringen?
– Direkt när riksdagen öppnar, om jag förstått saken rätt.

Vad tror du den får för effekt? Inget av de andra partierna kommer ju att ge misstroendeförklaringen sitt stöd.
– Min utgångspunkt är att när man har en statsminister som alldeles uppenbart inte klarar av att samla stöd för sakinnehållet i sin politik, och som inte klarar av att leda landet på ett ansvarsfullt sätt, borde det ligga i varje ansvars-tagande oppositionspartis intresse att försöka byta ut den statsministern. Men om oppositionspartierna väljer att ta den chansen eller om de väljer att sitta kvar i knäet på Stefan Löfven kan jag inte bedöma. Det viktiga för oss är att göra det tydligare för väljarna vilka som ger sitt stöd för Stefan Löfven och vilka som inte gör det.

Blir inte misstroendeförklaringen ett spel för galleriet där ni bara framstår som dåliga förlorare?
– Vi agerar utifrån principiella skäl. Det har vi gjort hela tiden. Är det så att vi har en statsminister som vi inte tror är skickad att leda landet på bästa sätt, då ser vi det som vårt ansvar att göra det vi kan för att få en bättre ledning. Jag bryr mig inte så mycket om själva spelet och hur det uppfattas.

Hur ser du på era möjligheter att få igenom er politik under mandat-perioden?
– Vårt inflytande över budgetprocessen ser ut att bli mindre om den här överenskommelsen håller, men vår vågmästarroll kvarstår. Man kan inte tänka bort Sveriges tredje största parti från den politiska kartan. I sak finns det fortfarande stora skilje-linjer mellan de rödgröna och Alliansen och det kommer att komma en mängd motionsbetänkanden och propositioner som ska behandlas där jag har svårt att tro att Alliansen kommer att lägga ned sina röster. Därmed har vi fortfarande ett inflytande i riksdagen och en vågmästarroll.

Kan du peka på några sakfrågor där du tror att ni kommer att få ett reellt inflytande?

– Vissa saker som det flaggats för i budgetpropositionen. Det handlar till exempel om kilometerskatten och vårdnadsbidraget. Jag kan också tänka mig olika förändringar inom kriminalpolitiken där Alliansen flaggat för straffskärpningar på vissa områden. I frågan om försvarsanslagen ligger vi närmare Alliansen än de rödgröna. I försvarspolitiken har jag svårt att se hur Moderaterna och Miljöpartiet ska kunna nå en uppgörelse.

Du har uttalat dig i hårda ordalag om Miljöpartiet, betyder det att ni ogärna röstar med MP framöver?

– Tycker vi ungefär likadant har jag inga som helst problem att rösta med Miljöpartiet, men problemet är att vi står väldigt långt ifrån varandra i de flesta sakfrågor. Det är beklagligt att de stora partierna ger ett så pass litet och extremt parti som Miljöpartiet ett så stort inflytande i svensk politik. På presskonferensen i lördags sa både Socialdemokraterna och Moderaterna att de kommer att hedra migrations-överenskommelsen – det innebär att väljarna får Miljöpartiets migrationspolitik hur de än röstar, om de inte röstar på Sverigedemokraterna.

Vilken betydelse får turerna kring överenskommelsen för hur du ser på de övriga partierna i det vardagliga riksdagsarbetet framöver?

– Känslomässiga reaktioner är inget som jag låter styra politiska beslut. Anledningen till att vi är missnöjda med Miljöpartiets inflytande är att vi tror att partiet driver Sverige i en skadlig riktning. Grunden för varför vi agerade som vi gjorde om budgeten har inte förändrats. Vi har en situation där vi står inför en hotande systemkollaps i flera kommuner när det gäller flyktingmottagandet och vi har en under-finansierad budget för den omedelbara asylmottagningen. Inget av de andra partierna har gett svar på hur de tänker hantera den här situationen.

Ni hade ju tänkt att extravalet skulle bli en folkomröstning om invandringen. Hur ska ni nu skapa uppmärksamhet kring den frågan?

– Vår roll som oppositionsparti har stärkts. En del av de resurser vi hade tänkt avsätta för den valkampanj som nu inte blir av kommer vi använda för att köra kampanjer på gator och torg. Det handlar också om att intensifiera oppositions-arbetet i riksdagen.

Betyder det att ni kommer att fokusera mer på invandrings-frågan och inte driva så många andra frågor?

– Så länge den här situationen består kommer vi att fokusera på invandringen. I dag lånar Sverige pengar till välfärden samtidigt som vi har ett underskott för den omedelbara asylhanteringen. Det måste de andra partierna ge svar på hur vi ska lösa.

Alliansen säger ju själva att de kommer att bedriva en kraftfull oppositionspolitik. Varför skulle allianspartierna inte kunna göra det?

– Men det blir ju ett spel för galleriet. I de voteringar där det gäller som mest har man ju lovat att inte stödja sin egen politik. Man har också lovat att till varje pris skydda Stefan Löfven som statsminister. Det är rena bondfångeriet att hävda att man fortfarande är en stark opposition under de premisserna.

Men du sa ju själv att det är många andra frågor som inte har med budgetbesluten att göra?
– Jo, det är det, men de har inte samma tyngd eftersom det i slut-ändan ändå är resurserna som styr. Man har ju också lovat att inte ens lyfta ut vissa enskilda bitar ur budgeten. Då kan man inte samtidigt säga att man är en stark oppositionskraft.

Ser du någon förflyttning hos de andra partierna i invandrings-frågan?
– Det fanns intressanta element i Kristdemokraternas utspel häromveckan. Mig veterligen är det första gången på många år som ett parti, förutom vårt, börjat prata om volymerna och kostnaderna kopplade till invandringspolitiken.

Hur tror du att decemberöverenskommelsen kommer att påverka hur de andra partierna agerar i invandringsfrågan?
– Jag tror att det är risk att de stora kommer att lägga munkavle på de kritiska röster som funnits. Det är uppenbart att överenskommelsen är riktad mot Sverigedemokraterna. De stora partierna kommer att vakta på sina samarbetspartner så att inte våra frågor får ett ökat utrymme i debatten.

Är det något du ångrar i er strategi efter valet i höstas?
– Nej, det är det inte. Jag har agerat utifrån vad jag har trott är det bästa för Sverige och det står jag för. Hur andra väljer att agera kan jag inte styra.

Men är det något ni kunde ha gjort annorlunda?
– Det tror jag inte. Vi försöker leva upp till det förtroende vi fick av väljarna. I vilket annat land som helst hade det varit rimligt att de andra partierna börjat samtala med oss. Vi var tvungna att försöka få upp våra frågor på dagordningen och agera så kraftfullt vi kunde göra för att få förändra politiken. Nu blev det inte så, men vi har ändå förändrat den politiska spelplanen.

Befäster det här blockpolitiken?
– På ett sätt har vi redan ett stort block med sex partier och sedan Sverigedemokraterna. Det är ju en annan form av blockpolitik.

Hur mycket har Jimmie Åkesson -varit involverad i diskussionen kring hur ni ska agera efter december-överenskommelsen?
– Jimmie har av naturliga skäl inte varit någon drivande kraft i de här diskussionerna. Jag håller honom informerad och än så länge har vi inte varit oense om vad som varit det lämpligaste sättet att agera på.

Hur länge kommer han vara borta från partiledarskapet?
– Han är sjukskriven fram till den 31 januari. Därefter gör läkaren en ny bedömning. Jag tror inte att någon kan säga när Jimmie är så pass återställd att han kan komma tillbaka fullt ut.

Har turerna kring de andra partiernas överenskommelse stärkt eller minskat ditt intresse för att fortsätta permanent som partiledare, om den frågan skulle bli aktuell?
– Det har ingen som helst inverkan. Utgångspunkten är fortfarande att Jimmie Åkesson är partiledare och ska leda partiet i valrörelsen 2018.

Torbjörn Tenfält torbjorn.tenfalt@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Muslimer kräver ökat skydd efter ny brand

Natten till måndagen brann ytterligare en moské – nu i Eslöv. Säkerhetspolisen kopplas in även i det ärendet. Samtidigt kräver muslimska föreningar ökat skydd. – Det här året är det mest extrema jag varit med om, säger Mohammed Amin Kharraki på Islamiska förbundet.

Säkerhetspolisen (Säpo) deltar redan i utredningen av den misstänkta mordbranden mot en moské i Eskilstuna på juldagen.

I går natt brann även en moské i Eslöv och polisen misstänker att branden var anlagd. Säpo uppger för DN att de är inkopplade även i den utredningen.

– Vi bidrar med den information och de underrättelser som vi har. Det är för att se om det kan röra sig om ett politiskt motiverat brott, och hur vi kan hjälpa polisens utredning framåt, säger Fredrik Milder, pressekreterare på Säpo.

Finns det några indikationer på att det rör sig om ett politiskt brott?

– Det är för tidigt att säga.

Under året har flera moskéer utsatts för hot och skadegörelse. Enligt tidningen Expo har det skett en incident i månaden, och då räknas inte de två misstänkta mordbränderna i Eskilstuna och Eslöv.

Redan 2013 skrev Nätverket svenska muslimer i samarbete en alternativrapport till FN:s kommitté mot rasdiskriminering och krävde att staten skulle betala för bättre säkerhet för muslimska samfund.

Islamiska förbundet var en av organisationerna bakom kravet.

I dag är förbundets presstalesman Mohammed Amin Kharraki upprörd över att frågan inte tas på allvar.

– Oavsett vem som ligger bakom de två senaste bränderna är det väldigt allvarligt. Människor utsätts för fara på en plats där de i vanliga fall befinner sig för att få ro och trygghet.

Enligt honom har 2014 varit det värsta året någonsin för svenska moskéer.

– Moskéer och muslimer har varit utsatta i flera års tid, men det här är första gången man ser kontinuerliga attacker på olika platser i landet. Det här året är det mest extrema jag varit med om, säger Mohammed Amin Kharraki.

Han tror att en bakomliggande faktor är ökade antimuslimska strömningar, både i Europa och i Sverige.

– Vi har ett politiskt läge med ett antimuslimskt parti som går framåt kraftigt, men problemen finns också i resten av samhället. Hatet är inte nytt men det känns som att de som håller på med det här vågar mer. Politikerna måste ta det på allvar, det rör sig inte om pojkstreck längre, säger han.

Säpo vill inte gå in på vilka grupp-eringar som skulle kunna ligga bakom de senaste bränderna, men säger att det är ”något som vi tittar på”.

– Om brottsrubriceringen är mordbrand och det sker mot en moské så är det något som Säkerhetspolisen följer upp. Vi vill se om det kan röra sig om ett attentat som de miljöer vi följer kan ligga bakom. Men det är för tidigt att säga, säger Säpos Fredrik Milder.

Fredrik Milder vill inte heller kommentera den generella hot-bilden mot moskéer och trossamfund i Sverige.

– Hotbilden kan jag inte gå in på, där har jag ingen bedömning att lämna. Det är egentligen en fråga för den lokala polismyndigheten vilka hotbilder som finns mot de lokala trossamfunden.

Branden i Eslöv kunde släckas snabbt, och ingen person skadades. Om branden hade tagit fart hade det funnits en stor spridningsrisk till de boende, enligt räddningstjänsten.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Spåren i sanden vittnar om den enorma tragedin

Udda, nedkippade skor. Lämnade av män, kvinnor och barn som flytt Syrien för sina liv undan terrororganisationen Islamiska staten. Det är en annorlunda men talande bild av den pågående syriska flyktingkatastrofen. Och det mänskliga lidandet i Syrien visar inga tecken på att mattas av under nästa år.

Mursitpinar
I slutet av september i år stod DN-fotografen Jonas Lindkvist och jag på en oländig, sandig stäpp på gränsen mellan Turkiet och Syrien. Vi bevittnade en av historiens största och snabbaste folkomflyttningar.

Någon vecka tidigare hade terrorgruppen Islamiska staten (IS) satt i gång en obönhörlig offensiv mot de kurdiskt dominerade områdena i norra Syrien, med sikte på staden Kobane. Den dödliga kombinationen av pansar, artilleri och självmordsbombare jagade in skräck i civilbefolkningen, som flydde i panik till Turkiet.

På tre veckor tog sig närmare 200 000 människor över gränsen. Mursitpinar, den gudsförgätna plats där vi befann oss, var en av de större passagerna.

När vi anländer är gränsövergången tillfälligt stängd. På den syriska sidan trängs familjer bakom taggtrådshinder. De väntar tålmodigt på att den nyckfulla gränspolisen ska släppa in dem till turkiskt territorium. Från Kobane, bara någon kilometer bort, hörs hotfullt artillerimuller.

Smärre sandstormar drar regelbundet fram över nejden och murar igen ögon och andningsvägar. Overallklädda män från det turkiska räddningsverket, Afad, dirigerar fram bussar som ska köra flyktingarna till närmsta större stad, Suruc.

Ett smärre uppbåd av journalister från alla världens hörn står beredda att dokumentera flyktingarnas ankomst. Med mediefolket följer ett tjugotal sändningsbussar med paraboler på taken, som utgör ett minst sagt surrealistiskt inslag i det öde platta ökenlandskapet.

Jonas Lindkvist lämnar journalistflocken och strövar runt i sanddynerna. Efter en stund kommer han tillbaka och visar mig digitalkamerans display: en kavalkad av skor, var och en ett minnesmärke av den pågående flyktingtragedin. Skorna är udda och uttrampade, nästan undantagslöst av billigaste kinesiska tillverkning.

Skorna berättar sin egen historia om de syriska familjernas belägenhet. Snabbt snabbt ska flyktingarna upp på bussar och lastbilsflak, i väg till säkerhetsavstånd från bomberna och artillerielden i Kobane. De kramar sina få ägodelar, de är frusna och stumma av sömnlöshet och det svaghetstillstånd som drabbar den som flytt för sitt liv. Oron och chocken de har utsatts för syns i deras ansikten och rörelsemönster. Har du tappat skon? Det kanske varken känns eller märks.

Flyktingvågen från Kobane till Turkiet är ett av de senaste kapitlen i den pågående syriska tragedin, en humanitär katastrof som inte visar några tecken på lindring.

Närmare elva miljoner syrier –drygt halva befolkningen – är på flykt undan kriget. Sju miljoner av flyktingarna är kvar i Syrien, omkring fyra miljoner har tagit sig till andra länder.

En överväldigande majoritet av de som lämnat Syrien befinner sig i något av grannländerna: Turkiet, Jordanien, Irak och Libanon, som tillsammans tagit emot sammanlagt 3,4 miljoner syriska flyktingar. En liten rännil – cirka 150 000 – har beviljats asyl inom EU.

I Libanon utgör de syriska flyktingarna nu en fjärdedel av befolkningen. Men även ett land som Turkiet, stort både till ytan (jämförbart med Sverige ihop med Norge) och till folkmängden (82 miljoner) pressas hårt av den snabba och omfattande flyktinginvandringen från Syrien.

Under 2015 kan antalet flyktingar från Syrien i Turkiet passera tvåmiljonerstrecket, enligt prognoserna. Syrien- och Irakflyktingarna har hittills kostat Turkiet motsvarande 40 miljarder kronor, den högsta summan (per capita) i världen för Syrienkrigets offer.

USA har lämnat miljardbidrag till Turkiet för att bistå flyktingarna, men administrationen i Washington har varit motvillig till att ge syrier fristad på amerikansk mark – nyligen signalerades dock att USA ska ta emot 10 000 kvotflyktingar från Syrien.

Bollandet med statistik är möjligen nödvändigt, men också förrädiskt. Det blir ju lätt så att siffer-exercisen får oss att glömma att det handlar om människor av kött och blod, som flyr undan bomber, plundring och hot om våldtäkt och tortyr. Människor som kanske inte ens får med sig sina skor.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se

Fakta.

Närmare 11 miljoner är på flykt
Flyktingkatastrofen i Syrien är den värsta som världen upplevt sedan andra världs-kriget.

Närmare 11 miljoner syrier, drygt halva befolkningen, har flytt. Över 7 miljoner är på flykt i sitt eget land, omkring 4 miljoner människor har flytt till andra länder sedan kriget började i mars 2011. Flertalet finns i Libanon, Turkiet, Jordanien och Irak.

150 000 syriska flyktingar har beviljats asyl inom EU.

Matprogram stoppades
I början av december meddelade FN:s livsmedelsorgan World Food Program att de måste stoppa sin mathjälp till flyktingarna på grund av pengabrist.

En världsomfattande internetkampanj startades för att samla in pengar till mat. Målet var att förmå 64 miljoner människor världen över att skänka en dollar (cirka 7,50 kronor). Det skulle rädda en månads matkostnader för minst 1,7 miljoner syrier.

Dn “

DN 30 dec 2014:

”Under all kritik att inte alla EU-länder tar solidariskt ansvar”

“Sverige ligger i topp inom EU när det gäller att ta emot flyktingar från Syrien. Biståndsminister Isabella Lövin (MP) kräver att fler länder inom unionen ställer upp:– Det är under all kritik att inte alla EU-länder tar ett solidariskt ansvar för den här enorma humanitära katastrofen.

Över 77 000 personer har sökt asyl i Sverige i år. En majoritet av dem kommer från krigets Syrien. Under 2014 har närmare 16 000 syrier beviljats asyl i Sverige.

Sverige – och Tyskland – är mest generösa bland EU:s medlemsländer att ta emot flyktingar från Syrien. Tillsammans har de två länderna tagit emot hälften av alla syriska flyktingar i Europa. Om man nu kan tala om ”generositet” i sammanhanget: tolv av EU-länderna, däribland de baltiska staterna liksom Italien och Tjeckien, har inte tagit emot en enda kvotflykting från Syrien. Vårt grannland Finland har nästa år lovat att ge 350 Syrienflyktingar uppehållstillstånd.

När DN träffar Isabella Lövin för en intervju på hennes kontor i Arvfurstens palats är hon noga med att påpeka att Syriens grannländer drar det riktigt tunga lasset i den pågående flyktingkatastrofen.

Sverige svarar för en ytterst liten andel av det hjälpbehov som uppstått.

– Det finns ju röster i diskussionen som tycker att det är något negativt att Sverige tar så stort ansvar. Men jag tycker att vi ska vara stolta. Och jag tycker definitivt att det behövs ett större solidariskt ansvar inom EU.

I en utfrågning inför valet tyckte Lövin att EU under vissa omständigheter ska kunna tvinga medlemsländer att ta emot flyktingar. Ledande aktörer, som FN-organet UNHCR:s Europachef Vincent - Cochotel, har väckt tanken att EU borde bötfälla medlemsländer som inte ställer upp i flyktingfrågan.

I dag säger Isabella Lövin att de ”ovilliga” länderna i första hand ska övertygas genom påtryckningar på EU-kommissionen och via diskussion och opinionsbildning.

– Det finns ju en gemensam flykting- och migrationspolitik i EU. Nu handlar det om att förmå medlemsländerna att ta ansvar. Att ta till rättsliga metoder är att gå gans-ka långt.

Om Sverige är ”bäst i EU-klassen” när det gäller själva flyktingmottagandet så är vi betydligt mindre berömvärda i ett annat avseende. Sverige är det land inom EU som tar mest pengar från biståndsbudgeten för att bekosta flyktingmottagning: Nästa år handlar det om drygt 8 miljarder kronor av en budget på cirka 40 miljarder.

– Den politiken användes fullt ut av den förra regeringen, det är svårt att helt lägga om kursen. I synnerhet som vi ärvde ett budgetunderskott på 90 miljarder, svarar biståndsministern, som tillägger att Sverige är en fortsatt mycket stor internationell biståndsgivare med sitt enprocentsmål (en procent av bruttonationalprodukten ska gå till bistånd).

Entreprenören Bert Karlsson har skapat ett imperium av flyktingförläggningar med miljardomsättning.

Är det bra att Karlsson kan bli en större biståndsmottagare än fattiga kvinnor i Asien?

– Vi befinner oss i en process där det inte finns tillräckligt med flyktingboenden. Men vi arbetar på att minska behovet av externa entreprenörer. Man får heller inte glömma engagemanget från civilsamhället, som kyrkan och olika frivilligorganisationer, svarar Isabella Lövin.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Segerviss vänster vill omförhandla skuld

Det blir nyval i Grekland och vänsteralliansen Syriza toppar opinionsmätningarna. Partiets ledare lovar att det ska bli slut på åtstramningspolitiken.

Efter det tredje och sista försöket förlorade den grekiska regeringens presidentkandidat Stavros Dimas i går parlamentets omröstning i Aten.

Dimas är konservativ politiker och har tidigare varit Greklands EU-kommissionär. Han fick 168 av parlamentets 300 röster, men det hade krävts stöd av 180 ledamöter.

Utgången innebär en förlust för premiärminister Antonis Samaras, konservativa Ny demokratis ledare, som tycks ha gjort ett taktiskt misstag.

Samaras överraskade omvärlden när han plötsligt tidigarelade parlamentets omröstning, som planerats till februari nästa år, och hävdade att regeringens kandidat skulle vinna.

Men efter gårdagens nederlag har det grekiska parlamentet i stället upplösts och nyval utlysts till den 25 januari.

– Vi gjorde vad vi kunde för att undvika nyval, hävdade Samaras i går enligt nyhetsbyrån AFP.

Den politiska osäkerhet som därmed präglar Grekland har lett till nervösa reaktioner på marknaderna. Ingen vet hur landets relation med EU och IMF påverkas av det regeringsskifte som kan vänta.

Regeringspartierna, konservativa Ny demokrati och socialdemokratiska Pasok, utmanas sedan länge av vänsteralliansen Syriza.

Syriza toppar opinionsmätningarna och har under det senaste året haft mellan 30 och 35 procent av väljarna bakom sig. I den senaste opinionsundersökningen har stödet dock minskat något till drygt 28 procent. Men Syriza ligger fort-farande före Ny demokrati som hamnar på andra plats med 25 procent.

Syrizas ledare Alexis Tsipras uppträder redan som en valvinnare och har presenterat ett program för en ny vänsterregerings första hundra dagar. Han vill bland annat höja skatterna för de välbärgade och i stället höja minimilönerna samt ge verkligt behövande gratis sjukvård och el.

Under senare tid har Alexis Tsipras samtidigt tonat ned andra krav. Talet om att nationalisera Greklands banker är till exempel borta.

Tsipras vill också behålla euron, men hävdar att en vänsterregering ska omförhandla lånen med EU och IMF. Han kräver dessutom avskrivning av Greklands stora skuld som för närvarande motsvarar 175 procent av landets BNP.

– Med folkets vilja kommer åtstramningsbesluten snart att vara historia, förklarade Tsipras efter parlamentets omröstning enligt AFP.

Frågan är förstås vad långivarna säger. Gårdagens kommentar från den ansvarige EU-kommissionären i Bryssel var kortfattad och avvaktande.

– Ett starkt engagemang för Europa och ett starkt stöd bland grekiska väljare och politiska ledare för den nödvändiga tillväxtvänliga reformprocessen kommer att vara avgörande för om Grekland ska blomstra i euroområdet, deklarerade Pierre Moscovici.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“EU:s skydd räcker inte vid akut kris

Grekland skickar åter ut chockvågor över Europa. Riskerna är dock som vanligt störst för grekerna själva. De har redan förlorat mycket, men kan råka ännu mer illa ut.

Analys

Grekiska ekonomin är inne i en försiktig uppgång, efter att ha backat sju år i följd. Vändningen är dock inte säkrad utan bygger på att det råder någorlunda stabila förhållanden. Mycket av detta riskerar att gå förlorat om nyvalet den 25 januari leder till konflikt mellan Grekland och dess viktigaste långivare.

Ekonomin i Grekland är fortfarande bedrövlig. Arbetslösheten ligger på 27 procent, produktionsnivån är en tredjedel lägre än före krisen och statsskulden uppgår till cirka 175 procent av BNP. Då dröjer det innan befolkningen börjar märka förbättringar, även om internationella organ som OECD är mer positiva.

Enligt opinionsundersökningarna kan nyvalet leda till seger för vänsterinriktade oppositionspartiet Syriza. Men att bli största parti är nog lättare än att därefter bilda en koalitions-regering. Det är en öppen fråga vem som ska leda Grekland efter nyvalet och hur den ekonomiska politiken blir.

Syriza vill omförhandla villkoren i stödpaketen till Grekland. Syftet är att minska kraven på åtstramning av de offentliga utgifterna och skriva ned statsskulden. Det är ingen orimlig önskan, men allt är beroende av att långivarna är villiga att ställa upp. Ensidigt kan en grekisk regering inte göra något drastiskt, såvida man vill stanna kvar i EU och behålla euron som valuta.

Från motparten, den så kallade trojkan (som består av EU-kommissionen, Europeiska centralbanken och Internationella valutafonden), märks dock inget intresse av att omförhandla. Där anser man tvärtom att det får räcka med stödpaketen hittills till Grekland på sammanlagt 230 miljarder euro. IMF fryser nu alla utbetalningar tills grekerna har fått en ny regering.

Krav på omförhandling kan därför leda till att allt drar ut på tiden utan att Grekland uppnår något. Samtidigt kan man räkna med att det blir oroligt på finansmarknaderna, något som märktes omedelbart efter beskedet om nyval. De redan höga marknadsräntorna steg ytterligare och Atenbörsen föll från en redan låg nivå.

Om detta får fortsätta en längre tid, riskerar den spirande ekonomiska återhämtningen i Grekland att brytas. För andra euroländer är faran att det uppstår en akut kris som sprids även till dem. I Italien och Spanien föll börserna i går, men på förhand är det svårt att säga vilka länder som i första hand skulle drabbas.

Hotet om en ny Greklandskris kan ändå få en dämpande effekt som sträcker sig längre än till Sydeuropa. Även om det numera finns större skyddsvallar runt det europeiska banksystemet, så räcker de knappast i ett krisläge. I så fall får euroländernas skattebetalare vara beredda att stå för notan, vilket kan få dem att dra åt svångremmen redan i dag.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Fondjättarna tappar i global fondhandel

Fondjättarna Swedbank och SEB tappar -marknadsandelar men fortfarande dominerar de fyra storbankerna kraftigt, visar DN:s -genomgång.

De fyra största bankerna Swedbank, SEB, Nordea och Handelsbanken har historiskt haft fondmarknaden i ett järngrepp. Det har berott på att de via sina stora kontorsnät över landet har haft en supereffektiv försäljningskanal för sina produkter.

Men på senare år har konkurrensen om spararnas pengar hårdnat. Möjligheterna för sparare att välja fonder från olika fondtorg har ökat kraftigt. Även de flesta stora aktörer har släppt in externa fonder för sina kunder.

Den större valfriheten syns nu i kampen om kunderna där bankernas andel krymper. För fem år sedan hade bankerna nästan 70 procent av det förvaltade kapitalet. De senaste åren har andelen sjunkit år för år och i dag ligger andelen på 57 procent, visar DN:s genomgång av nya siffror från analysföretaget -Moneymate.

Det är de två största aktörerna Swedbank Robur och SEB som tappat mest. Swedbank har gått från en andel på 27 procent till 23 i dag och SEB har tappat från 18 till 12 procent. Nordea och Handelsbanken har behållit sina andelar kring 12 respektive 10 procent.

Claes Hemberg, sparekonom på Avanza Bank ser flera förklaringar till förändringen.

– Sparandet i Sverigefonder har gått ned medan global- och USA-fonder ökat och där har funnits ett stort utbud hos andra fondbolag som de stora aktörerna inte lyckats matcha, säger han.

Han pekar också på att indexfonder, som skuggar utvecklingen på en marknad och inte förvaltas aktivt, blivit allt populärare. Där har en del av flödena gått till andra aktörer än storbankerna. Till det kan läggas att många äldre som fondsparat länge och har pengar i bankernas stora allemansfonder nu börjar sälja för att använda pengarna.

– Det vi ser i statistiken är att unga sparar mer i globalfonder och äldre säljer Sverigefonder, säger Claes Hemberg.

Swedbank Roburs Informationschef Pär Bäckman bekräftar den långsiktiga trenden med minskade marknadsandelar.

– Det har dock gått bättre de senaste tre åren med något stigande marknadsandel, även om vi inte är tillbaka där vi önskar, säger han.

– I en växande marknad är det ofta så att den som är störst har svårt att försvara sin marknadsandel, medan effekten är motsatt när en marknad sjunker, säger Pär Bäckman.

Men bankerna går inte lottlösa när andra fonder säljs på deras plattformar. Bankerna får så kallad kick back, som innebär att en del av förvaltningsavgiften går tillbaka till den aktör som distribuerat fonden. Fördelningen mellan parterna varierar, men en tumregel är att parterna delar på kundens avgift.

När det gäller kapitalflöden från spararna under 2014 har Nordea haft största nettoinflödena, insättningar minus uttag, av storbankerna till

och med november. För Nordea ligger inflödet på 29 miljarder kronor och mer än hälften av kapitalet har gått in i bankens blandfonder.

Handelsbankens inflöden ligger på nästan 25 miljarder kronor medan Swedbank och SEB har 16 respektive 13 miljarder kronor.

Av de andra aktörerna är det SPP, Catella och Danske Invest som hör till vinnarna. De har dragit till sig mest kapital, kring 10 miljarder kronor vardera. Största nettoutflödena har ett av de populäraste bolagen i premiepensionssystemet, Skagen fonder, haft med ett nettoutflöde på 4,4 miljarder kronor totalt.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Fakta. Fondsparande

Så fördelas sparandet mellan olika grupper
Procent av totalt kapital för olika former av fondsparande. Hushållens direktsparande 19

Investeringssparkonto, ISK 4

Individuellt pensionssparande 3

Fondförsäkring 25

Premiepension, PPM 25

Förvaltarregistrerat 8

Ideella organisationer 3

Svenska företag 10

Övriga 3

Källa: Moneymate “

DN 30 dec 2014:

”Miljösektorn har enorma möjligheter”

Närings- och innovationsminister Mikael Damberg vill se över hela det statliga riskkapitalet. Han vill att staten ska gå in tidigare och stötta så kallade start up-bolag. Det får dock inte uppstå en konkurrenssituation med det privata kapitalet, varnar Riskkapitalföreningen.

Skypegrundaren Niklas Zennström och affärsängeln och serieentreprenören Jane Walerud har i olika DN-intervjuer under julhelgen pekat på behovet att ett starkare statligt engagemang redan när nya företag inom IT-sektorn befinner sig i sin uppstartfas. Båda vill att staten bidrar mer vid sidan av det privata riskkapitalet.

Närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S) är inte främmande för tanken. Till DN säger han att den svenska IT-sektorn har rönt stora framgångar, men också att mer behöver göras.

– Jag vill därför se över hela det statliga riskkapitalet. Tanken är att det ska jobba i tidiga faser och vara marknadskompletterande, säger Mikael Damberg.

Ministern vill med andra ord se ”pengarna arbeta”.

IT-branschens två förgrundsgestalter Niklas Zennström och Jane Walerud lyfter båda fram miljöfrågorna där olika svenska lösningar kan komma i fråga. Och näringsministern är med på noterna. Klimatet är ett av två prioriterade områden för statsministerns innovationsråd, konstaterar Mikael Damberg.

– En intressant sektor, som Niklas Zennström själv pekar på, är just miljötekniksidan. Där finns både stora behov men också enorma möjligheter för nystartade svenska företag, säger närings- och innovationsministern.

Niklas Zennström är rädd för att inte tillräckligt med riskkapital till nya lovande företag når fram, trots att kapitalet finns. Anledningen är att de svenska reglerna är för fyrkantiga, anser Skypegrundaren.

Isabella de Feudis, vd för Riskkapitalföreningen, konstaterar att det finns mycket statligt riskkapital i Sverige. Men även om till exempel statliga Almi redan bidrar till mycket bra fungerar den statliga riskkapitalförsörjningen inte optimalt.

– Vi tycker dock att det är marknaden som i första hand ska avgöra vart pengarna går, men att staten gärna kan ta rygg på det privata riskkapitalet, säger hon.

Skälet är att det inte bara handlar om att tillföra pengar i nya bolag. Det handlar i minst lika stor utsträckning om att bidra med erfarenhet och kunskap i de bolag som är på väg att startas.

Viktigast för tillväxten och jobben är dock långsiktiga spelregler inom skattelagstiftning, miljö och sektorer som life science – det anser Isabella de Feudis.

– Om privata affärsänglar skjuter till, låt säga ett par hundratusen kronor, är det bra om staten kan lägga till lika mycket. Sedan får inte det statliga riskkapitalet hamna i en konkurrenssituation med det privata, det gynnar ingen, säger hon.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Nya sedlar till hösten

Nästa år inleds det överlägset största utbytet av sedlar och mynt Sverige skådat.Över 300 miljoner sedlar och ungefär två miljarder mynt ska bytas ut.

Dessa kontanter ska ersättas av nya med start hösten 2015. Bara tiokronan blir kvar.

I oktober släpps nya sedlar i valörerna 20, 50, 200 och 1 000 kronor. De nya sedlarna pryds av kända kulturpersonligheter: Astrid Lindgren, Evert Taube och Ingmar Bergman samt förre FN-chefen Dag Hammarskjöld. Ytterligare ett år senare kommer splitter nya 100- och 500-kronorssedlar med Greta Garbo och Birgit Nilsson som motiv. Samtidigt inleds utbytet av enkronor och femkronor mot nya och en helt ny tvåkrona införs.

Användningen av kontanter minskar i rask takt. Toppåret 2007 fanns det kontanter för 109 miljarder kronor. I november i år hade kontantmängden krympt ihop till knappt 80 miljarder kronor.

Bytet av kontanter beräknas kosta Riksbanken omkring 150 miljoner kronor.

Mats Olsson/Tt

Frågor och svar.

Varför byts sedlarna och -mynten ut?

De nuvarande sedlarna är utformade för 25 år sedan och Riksbanken beslutade, med riksdagens godkännande, att det behövs nya sedlar med effektivare skydd mot förfalskningar.

Varför tvåkrona och 200-kronorssedel?

Kontantanvändningen kommer, antar Riksbanken, att minska när betalningar kan göras med en tvåkrona i stället för två enkronor eller en 200-kronorssedel i stället för två hundralappar.

Hur länge kan man betala med de vi har i dag?

20-, 50- och 1 000-kronorssedlarna: 30 juni 2016.

100- och 500-kronorssedlarna samt en-, och femkronorsmynten: 30 juni 2017.

Källa: Riksbanken

Tt "

DN 30 dec 2014:

"Jag spydde för att få bort ångest"

"När Tommy Lagestam googlade på "ätstörning" kom han till sidor där det stod att det drabbade unga kvinnor. Rädslan för att bli avvisad och stämplad som konstig gjorde att han inte vågade söka hjälp.

Tommy Lagestam var sexton år och befann sig på en semesterresa i Grekland med sin familj när det hände något som gjorde honom ledsen, eller snarare triggade hans ångest.

– Jag minns faktiskt inte vad det var. Det var inte något stort. Men det gjorde att jag gick in på toaletten i mitt hotellrum där jag spydde. Jag var arg eller ledsen och hittade det här sättet att bearbeta känslorna på. Det gav mig en kick som liknade den som jag fick när jag rökte första gången, då av nikotinet som gjorde att jag kände mig lugn och triggad på samma gång, säger Tommy i telefon från Singapore där han bor och jobbar som copywriter.

Händelsen på hotellet i Grekland blev starten på en ätstörning som det tog flera år att bemästra. Efteråt ville han göra det igen och igen, utan att ha några tankar på att det skulle kunna vara skadligt. Han spydde för att få bort sin ångest och för att känna det lugn som infann sig efteråt. Så småningom blev det ett system som han också använde för att bli smalare.

Värst var det ungefär ett halvår efter händelsen i Grekland. På morgonen kunde han äta en knäcke-macka, spy upp den och sedan försöka kompensera kaloriintaget genom att promenera i två timmar. På kvällen gjorde han om samma sak, åt en macka och kompenserade genom att gå en lång sträcka.

När vi pratar om de komplexa sambanden bakom ätstörningar påpekar Tommy att han alltid har haft ett slags mindervärdighetskomplex som gör att han ofta försöker vara bäst på någonting.

– Det har inte spelat så stor roll vad. Men i grund och botten handlar det väl om en önskan att bli sedd. Varje gång någon gav mig en kommentar om att jag var smal, så blev jag glad.

Han kommer ihåg att han redan före tonåren var negativ till sin egen kropp när han jämförde den med andras.

– Jag var inte större eller mindre än någon annan. Men jag minns att jag inte tyckte att jag passade in i de kroppskategorier som fanns. Antagligen gjorde jag det, men jag hade inte någon helhetsbild av min kropp. Jag kunde se hur andras kroppar såg ut, men inte min egen.

Ätstörningen kom under samma period som han blev sexuellt aktiv och träffade sin första kille.

– Det var först då som jag kunde bedöma hur min egen kropp såg ut, utifrån hur andra människor såg på den. Jag kunde sätta mig in i vad and-ra ville ha av den och jag ville ha de specifika egenskaperna.

Vad kroppen hade för funktion var underordnat dess estetiska funktion, vad andra ”åtrådde” och vad de ville ha för att tycka om honom. I Tommys fall var det höftben och revben som han tyckte skulle vara synliga.

– Idealet kom från modeindustrin och de kvinnliga modeller som jag tittade på. Det som jag trodde att killar ville ha. Om jag hade det, skulle de vilja ha mig också. Jag ville att man skulle känna varje revben. Kinderna skulle vara nästan urgröpta.

I dag har han svårt att förstå hur han kunde tycka att det var snyggt, men tror att det var ett ideal som triggade någon sorts tävlingsinstinkt som gjorde att han ville vinna.

– Några av killarna jag träffade var långa och smala. Jag ville anamma det – och vara ett snäpp bättre. Jag hör ju hur konstigt det låter att vilja vinna på det här sättet. Men det fanns en sådan dimension när mina ätstörningar började.

– Om jag inte kunde vara bäst i skolan eller på sport, var jag i alla fall den som kunde pressa min kropp längst. Om någon var riktigt smal så revbenen syntes, skulle jag bli ännu smalare så ännu fler revben syntes. För mig var det synonymt med att lyckas.

Efter ungefär tre år började Tommy förstå att något var fel. Han googlade allt oftare på ätstörningar. Men när han kom till sidor där det stod att ”många unga kvinnor drabbas av ätstörningar”, blev han rädd för att det var något annat som var fel med honom och att de skulle tycka att han var konstig om han sökte hjälp.

– Det kunde vara vårdcentraler eller ätstörningsorganisationer som fokuserade på att det var kvinnor som drabbades. Det blev ett skäl för mig att inte söka hjälp. Jag tänkte att det skulle bli pinsamt och att jag skulle bli avvisad om jag gick dit.

Det var samma molande oro som han hade känt inför att komma ut när han var 16 år, rädslan för att bli ”avslöjad” och att bli utfryst när han berättade som det var.

– Jag kommer från Borlänge som är en liten ort i Dalarna. Det är ingen jätteöppen tillvaro och jag hade inte så mycket kompisar. Jag var nog rädd för att bli ensam.

Till slut kontaktade han en ungdomsmottagning för att han hade ångest, utan att säga något om ätstörningar. Under den timme som besöket varade försökte Tommy mest att bortförklara sina problem.

När tiden var ute sa psykologen att han tyckte att det behövdes fler möten så att Tommy skulle kunna komma till botten med sina problem för att kunna må bättre.

– Det kändes jättekonstigt eftersom jag var helt inställd på att han skulle avvisa mig.

De träffades en gång i veckan ett tiotal gånger, pratade igenom tankar och känslor och så småningom mådde Tommy bättre. Han beskriver behandlingen som väldigt enkel.

– Men det gav en legitimitet till vad jag kände och det var tillräckligt för att jag skulle ta det på allvar. Tankarna på att kräkas fanns så klart kvar länge, men ganska snart kunde jag kontrollera dem genom att använda kompensationsbeteenden.

Till exempel gick han i början långa sträckor efter att han hade ätit, för att så småningom komma in i ett normalare mönster.

– I dag har jag en helt sund livsstil, även om jag aldrig slutar att tänka på min kropp. Varje gång jag har ätit tänker jag på vad jag borde göra för att kompensera det. Men jag kan kontrollera tankarna och intala mig att jag måste äta för att må bra. Jag har nog haft tur som kunnat ta mig ur det så snabbt.

Varför väljer du att prata om det?

– För att killar som går igenom saker som de inte förstår sig på ska få veta att det finns andra som går igenom samma sak. Då kanske de vågar söka hjälp i tid. Jag vill inte heller låtsas som om det inte har hänt eftersom det är en del av min historia.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se

Fakta.

Namn: Tommy Lagestam.

Ålder: 25 år.

Bor: I Shanghai sedan september, tidigare i New York och San Francisco.

Uppväxt: I Borlänge.

Yrke: Copywriter.

Fyra män om sina kroppar. Del 3

Förhållandet till den egna kroppen kan se väldigt olika ut. I den här serien berättar fyra män om hur det är för dem. Tidigare artiklar var publicerade 17 och 18/12. “

DN 30 dec 2014:

“Så har den politiska kartan ritats om

Stockholms län blev lite röda-re efter valet. En rad kommuner fick blocköverskridande styren och i åtta av kommunerna saknar den styrande konstellationen egen majoritet i kommunfullmäktige. Men i många frågor finns en samsyn över partigränserna.

En dryg tredjedel av Stockholms läns kommuner är stabilt borgerliga fästen: nordostkommunerna plus Sollentuna, Nacka, Ekerö, Lidingö och Salem. Södertälje, Botkyrka och Sundbyberg har en nästan obruten svit av socialdemokratiskt präglade styren. De tre skärgårdskommunerna Haninge, Värmdö och Nynäshamn har ofta haft blocköverskridande styren. I resten av kommunerna är det maktskifte minst vartannat val.

I år var det borgerlig motvind i valet även om Centerpartiet gick fram lite i de flesta kommuner. Det ledde till totala maktskiften i Stockholm och Upplands Väsby där de rödgröna nu styr med stöd från - Feministiskt initiativ respektive lokalpartiet Väsbys bästa. De båda kommunerna höjer skatten i år med 35 respektive 32 öre.

– Det allra viktigaste för oss är att lyfta resultaten i skolorna. Det är stor skillnad mellan olika skolor i kommunen och vi vill se till att alla barn får lika stora möjligheter till en bra start i livet, säger Mathias Boman (S), ny ordförande i kommunstyrelsen i Upplands Väsby.

Bostadsbyggandet har tagit fart i Upplands Väsby de senaste åren precis som i många andra kommuner. Mathias Boman räknar med att det ska öka ytterligare och den nya majoriteten tänker i första hand satsa på att bygga fler hyresrätter.

Bostadsbyggandet – och speciellt då en stark inriktning mot hyresrätter – är en av huvudfrågorna även i de kommuner som styrs av blocköverskridande majoriteter. Järfälla har gått från borgerligt till blocköverskridande styre med social-demokrater, miljöpartister och centerpartister.

– Vi var ganska snabbt klara med inriktningen på politiken. Vi satsar 80 miljoner mer på skolorna, vi garanterar våra ungdomar sommarjobb och vi ska se till att vår allmännytta också får bygga bostäder, säger Claes Thunblad (S), ny ordförande i kommunstyrelsen i Järfälla.

I Haninge gick det inte lika snabbt att hitta ett politiskt styre. Socialdemokraterna och Miljöpartiet – som styrt kommunen tillsammans med de borgerliga i fyra år – fann varandra.

– Men det dröjde innan Centerpartiet vågade tala med oss. När vi väl satte oss ned visade det sig att vi är överens om väldigt mycket, säger Meeri Wasberg (S), som lämnat riksdagen för att bli ordförande i kommunstyrelsen i Haninge.

Även i Haninge satsar det nya styret på att ge skolorna resurser – främst för att minska skillnaderna mellan olika skolor. Bostadsbyggande och en satsning på att locka företag till en kommun som har relativt få arbetsplatser är andra hjärtefrågor.

Järfälla och Haninge är två av åtta kommuner som styrs av allianser som inte har egen majoritet i kommunfullmäktige. I Järfälla har de styrande partierna en valteknisk uppgörelse med Vänsterpartiet att luta sig mot. I Haninge förfogar de styrande bara över 27 av 61 mandat i kommunfullmäktige. Men det är troligen inget större bekymmer.

– Om vi lägger fram en budget som får Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Rättvisepartiet -Socialisterna att enas om att fälla oss har vi gjort ett riktigt uselt jobb. Det kommer inte att ske, säger Meeri Wasberg.

I praktiken är det troligen bara i Solna och Huddinge som Sverigedemokraterna kan få ett reellt inflytande över politiken. Där styr borgerliga allianser i minoritet. I Solna ledde det för en månad sedan till att kommunfullmäktige antog en socialdemokratisk budget. Efter förhandlingar mellan de borgerliga och Socialdemokraterna är dock det parlamentariska lugnet återställt. Sedan är det en helt annan fråga om medborgarna märker någon avgörande skillnad mellan ett rödgrönt och ett borgerligt styre. Inför 2015 har i princip alla kommuner i länet oavsett styre prioriterat skolan – och bostadsbyggandet.

– Egentligen är det så att i minst 90 procent av alla viktiga frågor är vi ganska överens över blockgränsen. Kommunalpolitik handlar mer om praktiska frågor än om ideologi, säger Claes Thunblad.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

DN 30 dec 2014:

“Jag tycker om kritik för jag vill bli bättre

Det blir ingen fri museientré under 2015. Även storsatsningarna på kulturskolan och miljonprogrammen får vänta. Men på längre sikt innebär decemberuppgörelsen att en rödgrön kulturpolitik är säkrad, menar kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

”I’m not here to please”. Den fasttejpade lappen under datorskärmen på Alice Bah Kuhnkes skrivbord i tjänsterummet på Kultur-departementet är en av få detaljer som vittnar om att Sverige sedan i höstas har en ny kulturminister. Tavlorna, Stjärnsundsuret, designlamporna och all annan inredning i hennes tjänsterum är annars utvalda av Lena Adelsohn Liljeroth. Symboliken är slående: här arbetar en miljöpartistisk kulturminister med att just nu verkställa en borgerlig kulturpolitik.

När vi träffas några dagar före jul vet Alice Bah Kuhnke ingenting om statsminister Stefan Löfvens uppgörelse med Alliansen. Den når hennes öron först på annandag jul, alltså dagen före presskonferensen den 27 december. Under intervjun pratar vi bland annat om den stundande valkampanjen och Alice Bah Kuhnkes eventuella chanser att få behålla sin ministerpost i en ny regeringsbildning – frågor som i väntan på publicering efter julhelgen hann bli lika intressanta som julskinka på en nyårsmeny. I går eftermiddag fick DN en ny intervju på telefon.

Vad innebär decemberuppgörelsen för kulturpolitiken?
– Den är bra, eftersom det extra valet var ett hinder för mig att driva

vår kulturpolitik de kommande fyra åren. Men under i alla fall hela första delen av 2015, tills vi lägger fram en ny vårbudget, är det alliansens budget som gäller. Så därför får jag sannolikt inte mitt stora -manöverutrymme förrän 2016.

Kommer du inte att kunna ändra på någonting under hela 2015?
– Jo, men bara småjusteringar i vårbudgeten. Jag kommer inte att kunna föra in en kvarts miljard kronor extra – de pengarna kommer först när vi lägger fram hela vår budget nästa höst, alltså budgeten för 2016, säger Alice Bah Kuhnke strax innan hon ska ge sig ut i pulkabacken.

Det är framför allt de stora, mer kostsamma reformerna om kultur i miljonprogrammen, en mer tillgänglig kulturskola och fri musei-entré som blir svåra att realisera nästa år.

– Det blir effekten av Alliansens budget och att de inte vill göra de investeringar vi vill se. För att de inte vill höja skatten för höginkomsttagare, nota bene (skratt). För de som tjänar över 55 000. Ja, jag blir irriterad varenda gång jag tänker på det.

Vilket område tycker du blir mest lidande av att du måste rätta dig efter Alliansbudgeten nästa år?
– Att det inte blir mer kultur för fler. Att kulturen under det kommande året fortsatt kommer att vara till mest för dem som har makt och möjligheter att ta sig till den. Och inte det som jag och regeringen vill, att kultur ska vara naturliga och självklara inslag i alla barns och äldres liv. Det är den stora skiljelinjen. Konkret kan det handla om saker som att ge alla barn möjligheten att spela i band, träna på ett instrument, dansa eller spela teater.

Men från och med 2016 finns egentligen inga problem med att genomdriva en rödgrön kulturpolitik?
– Nej, jag ser inga stora problem men självklart kommer det att krävas av mig att jag förhandlar och driver igenom mina frågor när vi lägger vårt pussel i regeringen. Det har jag börjat med redan nu. Man måste hålla sig framme.

Vilka förhandlar du med – är det Stefan Löfven?
– Ja, det är självklart att han leder arbetet, men sedan är det också ständiga samtal med finansdepartementet, med Magdalena Andersson och Per Bolund.

Är det lätt att få gehör för kultursatsningar hos dem?
– Inget är lätt dess värre (skratt). Men det känns väldigt bra att vara en del av en regering som vill göra investeringar, säger hon.

En av de saker som förändrats i Alice Bah Kuhnkes liv sedan hon fick jobb i den nya regeringen är att hon har slutat att åka hiss – även de fem våningarna upp till arbetsrummet på Kulturdepartementet.

– Innan yogade jag alltid varje morgon och ett tag lyckades jag ta bussen från Nacka till Danvikstull för att sedan jogga till Medborgarplatsen. Men inte nu längre. Jag har alltid jobbat mycket och innan jag tackade ja till ministerposten tänkte jag att hur mycket jobb kan det egentligen vara? Det är helt absurt mycket jobb! Man går hem med tjocka pärmar varje kväll. Det är dygnet runt. Så nu har trapporna blivit min vardagsmotion, säger Alice Bah Kuhnke.

En dörr i kultur- och demokratiministerns tjänsterum leder in i ett litet sovskrymsle. Mitt emot sängen hänger en affisch med ett stort foto på Lena Adelsohn Liljeroth och texten ”För ett tryggare Sverige” – en dekoration som verkar hänga kvar mest av humoristiska skäl. Den gamla kulturministern övervakar den nyas drömmar.

Vad består ditt arbete i just nu när du inte kan driva igenom din politik?
– Vi nagelfar vartenda ord i varenda text för att leta efter utrymmen att ändå få påverka i den ideologiska riktning man har. Står det i alliansens budget att alla medel ska gå just dit, eller står det att det är ett område? Då kan vi fördela inom området. Men det är ett kringskuret manöverutrymme, säger hon.

Ingen annan minister har varit mer medialt omdiskuterad under hösten än Alice Bah Kuhnke. Många jublade vid utnämningen medan vissa kritiserat henne för att sakna kulturell kompetens och vägra att svara på intervjufrågor. Efter en debattartikel i DN Kultur om bland annat kulturens roll i ett ekologiskt samhälle konstaterade Björn - Wiman: ”Marken gungar under hennes fötter”.

Hur känns det att läsa debattartiklar som handlar om dig själv?
– Jag har genom åren övat upp en förmåga att förhålla mig till andra människors tyckande och tänkande. Samtidigt som jag på ett nästan perverst sätt tycker om kritik, för att jag vill bli bättre, och känner att jag utvecklas av kritik. Så det har varit en (skratt)… intressant känsla. Mm.

Blev din vision om kulturens roll i ett ekologiskt samhälle missförstådd?
– Jag kanske borde ha försökt förklara den mer utförligt än i ett stycke, men jag tänker att de som inte tror på det jag skrev inte ser vår politiska utgångspunkt. För mig är det självklart att vi lever i en tid av konsumism där vuxna människor kan köa i dagar för att köpa en ny version av en mobiltelefon, där barn riskerar att mobbas om de har fel sorts jacka på sig. Ju mer kultur människor får möjlighet att ta del av, desto mer växer andra känslor och andra behov som förhoppningsvis också kan leda till ett mer hållbart samhälle.

Men är inte kultur också en del av konsumismen? Nya kulturprodukter, ny design, nya begär?
– Jo, kommersialism är inte enbart av ondo, men den ensidiga konsumism som vi lever med i dag, där starka krafter vill att vi ska köpa och slänga och köpa nytt, i stället för att göra om eller använda igen, ställer jag i motsatsförhållande till de värden som ett mer kulturellt samhälle kan skapa.

Tidigare har Alice Bah Kuhnke berättat att hon fick en fri, rent av flummig uppfostran. Men några dagar efter intervjun, samma söndag hon fyller 43 år, skickar hon ett sms med en anekdot från barndomen – tänkt att illustrera varför hon också kan ha blivit något hårdare än andra och klarar av att stå pall när det blåser:

”Vår pappa var (är) på gränsen till galet ’hård’. Han upprepade ständigt (!) att ”ni har inget att skylla på om ni inte lyckas göra nåt bra av era liv”. Och ’ni har haft TUREN, inte förtjänat, att födas i världens bästa land’! Och min personliga favorit som jag får bita mig själv i tungan för att INTE säga till mina tre ohängda ungar; ”Varför gråter du?! (Med arg röst) Har militären dödat hela din familj? Svälter du? Nej men då så – skärp till dig!”

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se

Mitt 2015. Alice Bah Kuhnke

Därför kommer 2015 bli Alice Bah Kuhnkes år: Sveriges nya kultur- och demokratiminister såg ut att bara få ett halvår på nya jobbet, men lär efter decemberuppgörelsen sitta kvar i minst fyra år.

Född: I Malmö 1971.

Bor: Villa i Nacka.

Bakgrund: Tidigare tv-programledare och en av grundarna till tankesmedjan Sektor 3. Har arbetat som hållbarhetschef på teknikkonsultbolaget ÅF och varit generaldirektör för Ungdomsstyrelsen.

Därför betyder den här saken mycket för mig: ”Vi har inte så många forum i vårt land där man lyfter perspektiv på det som sker runt omkring oss och vänder och vrider på dem. Även perspektiv som kanske inte är kommersiellt gångbara. Eller socialt accepterade. Kulturtidskrifterna rymmer dessa perspektiv och bidrar till mångfalden av tankar i vårt samhälle.”

Mitt nyårslöfte för 2015: ”Att arbeta ännu hårdare för att ändra det jag kan under 2015 och förbereda så mycket som möjligt inför 2016 års budget. “

DN 30 dec 2014:

“*En*–två–tre, *en*–två–tre, *en* –två–tre...

Nyår – och hög tid att lägga en sula på -parketten. Den svepande nyårsvalsen har -intressanta anor. DN:s Martin Nyström -guidar dig i dess snurrande historia och tipsar om valsfavoriter. Vi lär dig också att dansa vals.

När teaterprovokatören Frank Castorf gästade Stockholms stadsteater 1998 med sin iscensättning av Johann Strauss operett ”Läderlappen”, lät han den vanligen ystert accelererande wienervals-scenen i andra akten förlamas av en giftig gas. Som om det fanns något dödligt i valsens galet virvlande turer. Det var en för tysk regiteater typiskt dekonstruerande idé, men som ändå anknöt till wienervalsens egen remarkabla historia. Särskilt till de valsutbrott i 1800-talets Wien då det varje kväll samlades mer än femtiotusen människor på stadens offentliga danspalats för att sedan valsa hela nätterna igenom tills man nästan kollapsade. Det var en av många dansmanier som sedan medeltiden drabbade Europa, men vars drogliknande verkan nog bara kan jämföras med de transtillstånd som uppnåddes under den technopulserande rejveran på 1990-talet.

Denna wienervals hade från början uppstått ur det sena 1700-talets folkliga danser i tre fjärdedels takt. Det var danser vari man, till skillnad från aristokratins menuetter, stampade, snurrade och höll om varandra. Att ”valsa”, som på tyska betydde att ”rulla runt”, blev också snart föremål för myndigheternas kritik och ingripanden. Som till exempel det famösa snurrförbud som infördes och innebar att det under dansen var otillåtet att ”vända och vrida på kvinnan”. Valsen ansågs vara oanständigt kroppsnära och svettig och man försökte även reglera det med ett förbud mot att dansa utan handskar samt att dansa för många valser i följd (max tjugo minuter). Allt för att undvika valsandets mest deliriska effekter.

Men vid tiden för den franska revolutionen, då parisarna mycket symboliskt byggde en dansbana över Bastiljens ruiner, gick inte valsen att hejda längre. Med borgerskapets och böndernas nya samhällsställning följde också ett förfinande av den folkliga kultur som de var en del av. Det skedde i det kosmopolitiska Wien där den under det tidiga 1800-talet lämnade gatan och de trampade jordgolven, för de skinande parketterna i de jättelika danspalats som byggdes för att kunna ta emot upp till tiotusen dansare. Det var ställen med illustra namn som Odeon, Apollo och Tivoli där valsen blev elegant glidande istället för robust stampande, men utan att mista sin virvlande verkan. Det var en utveckling som musikaliskt först dirigerades av Johann Strauss den äldre, och därefter av sonen Johann Strauss den yngre – ”Valskungen” – som med sin ”An der schönen blauen Donau” från 1867 spred valsen över världen med en sådan framgång att även de puritanska förbudsivrarna i England och USA gav vika. När han besökte Boston 1872 var det inför etthundratusen åskådare, en konsert som blev valsens eget Woodstock.

Det nya med wienervalsen, jämfört med sina folkligare föregångare, var att formen utvidgades till att bestå av en introduktion, fem repriser och en coda (avrundning) för att ge dansandet en maximalt upphetsande dramaturgi. Man tänjde också på tvåan i takten för att få fram en glidande karaktär. Melodierna blev dessutom utpräglat instrumentella, fyllda med ”raketer”, ”rullader”, ”ryck” och ”rutschar” – figurer som var inspirerade av fiolens spelteknik. Fiolen har alltid varit valsens eget trollspö, och personifierades i tv-åldern av den legendariske Willi Boskofsky när han under lång tid ledde nyårskonserten från Wien med felan i hand. (Läs mer i Gerd och Lennart Reimers ”Wienervalsen och familjen Strauss”.)

Men valsen stannade inte på dansgolven utan tog sig också in i konstmusiken och upp på scenen. Med Frédéric Chopins kompositioner för solopiano förhöjdes den till att bli en drömmens och längtans egen inre koreografi. Där fick den också tillbaka något av sin sjungande karaktär.

I Pjotr Tjajkovskijs balettmusik blev valsen ett yttersta uttryck för en romantisk fantasivärld som sökte sig bortom det verkliga livets tvingande tyngdlagar. Valsens mest livaktiga sceniska hemvist blev dock i den wienska operetten, exempelvis i Franz Lehárs ”Glada änkan” (1905), där den också blev alltmer nostalgisk.

Ett skimmer av det förflutna kom även att prägla valsens närvaro i Richard Strauss opera ”Rosenkavaljeren” (1911), i Maurice Ravels orkesterverk ”La valse” (1920) och i Stephen Sondheims musikal ”A little night music” från 1973.

Under 1900-talet levde valsen länge kvar på dansbanorna men i förenklade former, påverkad av visor och schlagers. Trots sin trefjärdedelstakt nådde den också in i den helt fyrtaktsdominerade jazzen och popmusiken, fast ofta på ett lite udda sätt. Som i Miles Davis epokgörande album ”Kind of blue” från 1959 där han i låten ”All blues” segelflyger till en tassande valsrytm. Eller som i The Beatles mästerliga ”We can work it out” från 1966 där versen

påstridiga fyrtakt lugnar ner sig av en mollstämt reflekterande valstakt i sticket.

Att The Band kallade sin legendariska avskedskonsert i San Francisco 1973 för ”The last waltz” (som även blev biofilm av Martin Scorsese), vittnar om att begreppet ”vals” bär på en betydelse som väckte starka känslor även inom rockkulturen. Kanske genom att vara ett sista halmstrå till en förlorad värld, eller som en garant för fortsatt liv. Som i Leonard Cohens vackra tolkning från 1986 av den spanske poeten Federico García Lorcas ”Liten wienervals” från 1986: ”O my love, o my love/Take this waltz, take this waltz/It’s yours now. It’s all that there is”.

Martin Nyström martin.nystrom@dn.se

Fem svenska valser.

1 ”Briggens blåögda blonda kapten” med BAO på ”Benny Anderssons Orkester” (Mono Music)

Benny Andersson har gjort allt från dragspeldriven gammalvals till salongsfähig wienervals. Allra finast är dock denna svängigt stampande Östersjövals som en bit in gömmer ett månskensglitter över Genuabukten.

2 ”Morfar har berättat” med Alf Robertson på ”Till Ada med kärlek” (Parlophone”)
Lasse Dahlquists morfar var lots på Brännö och inspiration till denna purpurskimrande skymningsvals om skärgården, horisonten och den tryggt blinkande Vinga fyr som aldrig överger de som är ute till havs.

3 ”Sommarnatt/Kom i min famn” med Sven-Bertil Taube på ”Taube sjunger Taube” (Emi)
En av Evert Taubes mest sofistikerade valser med gester i melodin som är typiska för wienervalsen. Den beskriver känslan av att bli ett med sommarnatten och att dansa med en sådan lätthet att man knappt nuddar marken.

4 ”Rim i juli” med Olle -Adolphson på ”Ge mig en dag” (Prophone)
Tillsammans med Lillebror Söderlundhs ”En valsmelodi” är detta en av den svenska valsen mest mollstämda stunder, men som slår ut i ett sällsamt och för Olle Adolphson typiskt ljus i vändningen: ”I vreden bor det glädje”.

5 ”Att angöra en brygga” med Monica Zetterlund på ”Z – det bästa med Monica -Zetterlund” (Universal)
Med ”Monicas vals” och ”Bedårande sommarvals” färgades det svenska 1960-talet av Monica Zetterlunds coolt valsande jazzröst. Ett gung som fick en komisk udd i Lars Färnlöfs ledmotiv om män som tror att de står bakom rodret.

Lär dig dansa nyårsvals med DN De professionella dansarna Malin och Mike Watson (kända från ”Let’s dance”) lär ut stegen på *dn.se/kultur* **Lyssna också på valsfavoriter** Martin Nyströms lista hittar du på DN Kulturs Spotify. “

DN 30 dec 2014:

”Valsen väcker något kroppsligt i oss”

Valsen uppstod för mer än två hundra år men lockar än i dag allt fler till att lära sig stegen och turerna. Inte minst inför nyårs-helgen. Vi ringde upp dansforskaren Cecilia Malmström Olsson för att få veta mer om valsens tjuskraft. Vad kännetecknar valsen som dans?

– Nu finns det en uppsjö av olika varianter på vals, men skall man generalisera så är det kopplingen mellan rytmen i trefjärdels takt och det oavbrutna snurrandet.

Vad har gjort den så livaktig?

– Jag tror att det har med snurrandet att göra. Det väcker något djupt kroppsligt och ursprungligt i oss, en attraktion som liknar det som barnet känner för gungor och karuseller. Att med sin partner snurra runt sig själv och samtidigt, ibland åt motsatt håll, röra sig i en cirkel i rummet kan vara direkt svindlande. Som att befinna sig i en stark rörelse utan fast riktning.

Det där låter ju nästan lite farligt?

– Javisst! Dessutom erbjöd valsen ett nytt och intimare sätt att mötas i både det privata och offentliga rummet. Man fick hålla i varandra, vilket utmanade moral under 1800-talet. Från medicinskt håll kunde det därför hävdas att valsen orsakade svindelsymptom och nervösa problem, särskilt hos kvinnan, genom dess sätt att påverka hjärnan och ryggmärgen.

Så valsen fungerade som en -befriare av kroppen?

– Ja, det kan man nog säga. Vilket senare blev helt uttalat hos Isadora Duncan, en av den moderna dansens pionjärer, som såg en frigörelse av det naturliga i valsens rörelser.

Men valsen tog också steget in i filmens värld. Hur har den använts där?

– Framförallt finns den med i 30- och 40-talens musikaliska komedier från Hollywood. Särskilt elegant är scenen i ”Swing time” där Ginger Rogers och Fred Astaire glider över från att valsa till att steppa. Ett grepp som även Gene Kelley använder i ”Thousands cheer” där han valsar med en golvmopp och sedan steppar med en sopkvast.

Har valsen då bara stått för nostalgi?

– Inte alltid. Det kanske finaste exemplet är i ”Sound of music” där valsens mjukhet ställs mot det hårda marscherandet. Där trefjärdels-gunget symboliserar det mänskliga och blir en utväg ur stöveltrampet.

Har du själv någon favoritvals?

– Tom Waits ”Innocent when you dream” för friktionen mellan den romantiska valskänslan och den råa tyngden i hans röst.

Martin Nyström martin.nystrom@dn.se “

31 december 214.

DN 31 dec 2014:

“Myternas Mecka

Utan kunskap ingen precision. Svenska väljare prioriterar invandring högt, men kunskaperna haltar.

Sällan har väl en myndighetsprognos påverkat agendan i så hög grad. Migrationsverkets uppskattning av hur många som väntas fly till Sverige kom att prägla hela valrörelsen. Var det inte uppmaningar om öppna hjärtan så var det rapporter från överbelamrade myndigheter.

Invandring och integration kommer att få fortsatt stor plats i den politiska debatten under 2015. Och det med rätta: här finns samhällsutmaningar som behöver hanteras. Men för att göra det på ett effektivt sätt krävs också att vi faktiskt vet vad vi talar om.

Och det gör vi inte. Ungefär så skulle man kunna sammanfatta den undersökning som tankesmedjan Fores har beställt av Novus. Genomgången visar att nästan hälften av de svarande tror att sysselsättningsgraden bland utrikes födda är 40 procent eller lägre. Statistik från 2013 visar att det i själva verket rör sig om 63 procent.

På frågan om hur många av de som invandrade till Sverige 2012 som var flyktingar, svarar sex av tio att det var fler än 30 000, när det i själva verket var runt 17 500 personer. Och på frågan om hur många som utvandrade samma år tror drygt fyra av tio att det var 20 000 eller färre. Det året utvandrade omkring 52 000 personer.

Alltså: Invandringen överskattas och utvandringen underskattas. Lägg där till en överdriven bild av hur illa det är ställt med utrikes föddas plats på arbetsmarknaden.

För att ta så mycket plats i den offentliga debatten är diskussionerna ofta påtagligt fattiga på konkretion. Välanvända argument om att

integrationen har misslyckats, att mottagningssystemet just nu går på knäna och att rekordmånga väntas fly till Sverige har givetvis påverkat mångas bild av situationen.

Och insikten att detta är viktiga frågor som måste dryftas är välkommen. Synd bara att den i så hög utsträckning bygger på myter och missförstånd.

Undersökningen visar också att fyra av tio tycker att Sverige ska ta emot färre flyktingar. Denna grupp är överrepresenterad bland dem som tror att fler får asyl i Sverige än vad som egentligen är fallet. De tror också i högre utsträckning att sysselsättningsgraden bland utrikes födda är lägre än vad den är.

Vad som är hönan och ägget förblir osagt: kunskapsnivån eller attityderna. Däremot står det klart att så länge resonemangen förs i svepande ordalag är det lätt att själv i rubriker och politiska utspel läsa in vad som passar den egna världsbilden. Det gäller såväl de som är positiva som negativa till invandring.

För den som vill se en konstruktiv debatt är alltså kunskap bästa försvar. Att konkretisera och tala om situationen som den ser ut handlar varken om att förminska eller förstora problem, bara att förhålla sig till verkligheten. Att påpeka att utrikes föddas ställning på arbetsmarknaden inte är så svag som många tror betyder inte att det finns någon som helst anledning att vara nöjd med en sysselsättningsgrad på 63 procent.

Som alltid med den här typen av undersökningar finns svagheter. En sådan är att statistiken inte rör den senaste tidens ökade invandring, vilket sannolikt har påverkat svenskarnas bild av situationen över tid. Men resultaten erbjuder ändå en god påminnelse när debatten nu intensifieras: Att vilja lösa problem är bra, att lösa dem såsom de faktiskt ser ut är bättre.

Dn 31/12 2014 “

DN 31 dec 2014:

”Unik chans att göra positivt vägval för vår miljö nästa år”

Möjligheternas år. Under 2015 ska FN besluta om nya hållbarhetsmål. Det finns många skäl att vara optimistisk – bland annat solenergins segertåg och oväntat snabba utsläppsminskningar. Nu kräver vi att Sverige tar täten i det globala moderniseringsprojektet, skriver Svante Axelsson och Johan Rockström.

Året 2015 kan visa sig bli ett av de viktigaste åren i mänsklighetens moderna historia. ”Möjligheternas år” erbjuder unika tillfällen som ger skäl för en positiv framtidstro. Det saknas inte problem eller hotbilder. Mitt i en värld där vår uppmärksamhet upptas av finansiell osäkerhet, geopolitisk instabilitet i vårt närområde, främlingsfientlighet och en unik politisk turbulens på hemmaplan, står planetens framtida stabilitet på spel, och med den vår långsiktiga möjlighet att säkra ekonomisk utveckling och mänsklig välfärd. De globala klimatutsläppen måste börja minska om vi skall kunna undvika självförstärkande processer som leder till en okontrollerad global uppvärmning.

Dramatiska ord. Men det är till detta vägskäl mänskligheten har nått.

I september skall FN slå fast de globala hållbarhetsmålen, Sustainable Development Goals (SDG:s). Ambitionerna är höga: radera all hunger och extrem fattigdom till 2030, hälsovård och utbildning åt alla, med mera. Sam-tidigt föreslås att dessa mål skall uppnås utan att globala miljömål för ett stabilt klimat, hållbara hav, bibehållen biologisk mångfald och säker tillgång på färskvatten överskrids. 2015 ser vi glädjande nog för första gången konturerna av ett nytt utvecklingsramverk, där ekonomisk utveckling sker inom ramen för planetens säkra manöverutrymme.

Det andra avgörandet under 2015 kommer när världens ledare samlas i Paris i december, för att slå fast ett klimatavtal som ger världen en chans att undvika en global uppvärmning som överskrider två grader.

Vi har båda arbetat med miljöfrågor i 25 år, och aldrig har vi upplevt en så motsägelsefull tid som nu. Ena morgonen vaknar man upp deprimerad, tyngd av berget av empirisk forskning som visar på de oacceptabla miljörisker vi utsätter oss själva och våra barn för. Nästa morgon vaknar man upp upprymd av att ny teknologi och smarta systemlösningar gör det möjligt att övergå till fossilfri modern välfärdsutveckling och säkra goda liv åt alla, samtidigt. Det var länge sedan det fanns skäl att vara så optimistisk. Exemplen är många, och låt oss här lyfta fram några.

1 Världen kan försörjas med 100 procent förnybar energi. Prisutvecklingen på förnybar energi i allmänhet och solceller i synnerhet är en av de mest glädjande globala trenderna. 2014 får man minst fyra gånger så mycket solceller för varje tusenlapp som man fick 2010, och priset fortsätter att sjunka. I dag är det i flera länder billigare att producera sin egen solel än att köpa el från nätet. ”Stenåldern försvann inte för att stenen tog slut”, har OPEC:s tidigare generalsekreterares shejk Yamani sagt. Sannolikt kommer vi att övergå till förnybar energi innan oljan och kolet är slut, eftersom alternativen är klimatneutrala och i flera fall billigare.

2 Det går snabbare och lättare att minska utsläppen av växthusgaser än vad de flesta tror. Erfarenheten av åtgärder vi redan har genomfört visar att utsläppen minskar snabbare än beräknat, och till en lägre kostnad. EU:s mål om att minska utsläppen med 20 procent till 2020 jämfört med 1990 är i princip genomfört fem år före utsatt tid. Politikerna vågar inte spänna bågen och överskattar systematiskt kostnaden av att minska utsläppen av växthusgaser.

Detta bekräftas också i den internationella högnivå rapporten ”The New Climate Economy”, som tagits fram av ledande ekonomer och som Sverige varit med om att initiera. Den visar att det i många fall är lönsamt för enskilda länder att gå före i klimatarbetet. Dessa erfarenheter är enormt glädjande i ljuset av klimatförhandlarnas handlingsförlamning.

Men staterna spelar med dubbla agendor. På hemmaplan vill många länder minska utsläppen snabbare än vad de lovar på FN-möten. Tyskland, världens fjärde största ekonomi, genomför just nu en imponerande energi-omställning där all kärnkraft skall vara avvecklad till 2022 samtidigt som utsläppen av växthusgaser skall minskas med 40 procent till 2020 jämfört med 1990. De börjar nu att med legala medel stänga ned både kärnkraft och kolkraft. Sannolikt kommer Tysklands mål om att i princip bara använda förnybar energi 2050 påverka världens utveckling mer än de globala klimatförhandlingarna, genom den teknikutveckling den leder till och som sprids globalt. Även Kina är på väg att minska sina kolkraftverk, och de egna planerna visar att de kommer att ”peaka” utsläppen från kolkraften 2020. FN:s klimatförhandlingar är ändå viktiga eftersom de kan lägga en global miniminnivå för nationella åtaganden. De snabba globala utsläppsminskningar som är nödvändiga kommer att utgå från länders och företags erfarenheter – länder kommer att tävla om att bli fossiloberoende eftersom det är bra för hälsan, jobben och ekonomin.

I Sverige finns möjligheten att kombinera tillväxt och hållbarhet i syfte att bygga en ny välfärd. Utmaningarna är tydliga men rymmer också möjligheter – arbetslösheten hög, räntan är låg och de 4 000 miljarderna i det svenska pensionssystemet letar efter hållbara investeringar. Allt fler branscher, bland annat inom fordonsindustrin, bygg- och energisektorn, visar att de kan utveckla hållbara fossilfria affärslösningar. Samtidigt är det detta som gör oss så frustrerade.

Det är bara ledarskapet som saknas. För det behövs långsiktiga spelregler, politiskt etablerade gränser, inom vilka vi kan ha ekonomisk tillväxt, innovation och välfärd. För första gången vet vi att vi kan skala upp teknologiska lösningar som är ekonomiskt

konkurrenskraftiga och hållbara, för förnybara energisystem, hållbar matproduktion och hållbar förvaltning av skogar och hav. Vi ser alltmer som pekar på att vi närmar oss ett nytt teknologisprång inom den digitala revolutionen, nanoteknologin och nästa generation ellagring, för att nämna några exempel.

Vi föreslår därför två politiska nyårslöften till alla politiska ledare i Sverige:

Att Sverige visar internationellt ledarskap, och utvecklar en ”berättelse” och en operationell strategi för hur nästa moderniseringsprojekt av samhället kan utvecklas inom planetens gränser.

Att Sverige tar fram en vision om en omvandling till en hållbar välfärd, där vi sätter som mål att bli världens första fossilfria nation till år 2030. Vi kan visa världen att det går att bygga en modern välfärdsstat inom de ekologiska gränserna.

Frågan är om något land i världen har bättre förutsättningar än Sverige att ta täten i en sådan modern välfärdsutveckling inom planetens och naturens gränser. Vi behöver ett blocköverskridande samhällskontrakt så att all den goda kraft som i dag ligger i vänteläge bland kommuner, näringsliv, fackförbund, trossamfund, miljöorganisationer och människor i allmänhet kan släppas fri! Låt oss ta vara på möjligheternas år 2015.

Johan Rockström, Professor I Miljövetenskap Vid Stockholms Universitet

Svante Axelsson, Generalsekreterare -Naturskyddsföreningen “

DN 31 dec 2014:

“Toppar: Bryt samarbetet

Nu höjs röster i ledningen för de tre mindre borgerliga partierna att allianssamarbetet ska brytas upp. Till vårbudgeten bör Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna lägga fram egna förslag, anser partistyrelseledamöter DN talat med. KD kan komma med ett beslut i början på nästa år.

– Det vore väldigt positivt om vi la fram en egen budget nu till våren. Jag tror att väljarna är intresserade av att i större grad se vad skillnaderna är mellan de fyra allianspartierna, säger Ebba Busch Thor (KD), kommunalråd i Uppsala och partistyrelseledamot.

En diskussion har inletts i KD:s partistyrelse och Ebba Busch Thor tror att ett beslut kan fattas i början av nästa år. Om partiet går sin egen väg spricker allianssamarbetet om budgeten.

– Om jag ska tolka överenskommelsen har man gett upp tanken att gå ihop med en gemensam allianbudget. Det blir större möjlighet för respektive parti att profilera sig, säger Bengt Germundsson (KD), partistyrelseledamot och kommunalråd i partiets starkaste kommunfäste Markaryd.

Strax före jul presenterade KD-ledaren Göran Hägglund ett förslag om att begränsa kostnaderna för asyl- och anhöriginvandring, utan att förankra förslaget hos de övriga tre allianspartierna. KD har också pressats av opinionssiffror under fyraprocentsspärren månaderna efter valet där partiet sjönk till 4,6 procent.

Även i ledningen för det näst minsta borgerliga partiet, Folkpartiet, höjs röster för att bryta allianssamarbetet om den ekonomiska politiken som gällt sedan valrörelsen 2006.

– Eftersom partierna valt att säga att man ska vara i opposition fram till 2018 tror jag man ska ha ett lösare samarbete. Det innebär att man

ska gå fram med en egen budget, säger Staffan Werme (FP), ledamot i partistyrelsen.

Även hans kollega i FP-styret -Ulrika Landergren, kommunalråd i Kungsbacka, håller med:

– Vi gick till val på en gemensam budget, men nu bör vi gå fram själva.

Liberala ungdomsförbundets ordförande Linda Nordlund efterlyser större tydlighet kring Folkpartiets politik.

– Det har kostat oss mycket väljarstöd att vara med i Alliansen och vi bör därför lägga en egen budget, säger hon.

Även högt uppsatta C-politiker vill att partiet går fram på egen hand till vårbudgeten i april, trots att den är en kompletteringsbudget för den borgerliga budget som - med Sverigedemokraternas stöd – gick igenom i riksdagen i början av december.

Johan Linander sitter i Centerpartiets partistyrelse och leder partiets eftervalsanalys.

– Det finns ett starkt stöd i partiet för att gå fram med egen budget, även om vi inte frågat specifikt om vårbudgeten, säger han.

Hans partikollega Maria Söderberg, kommunstyrelsenordförande i Krokom och ledamot i partistyrelsen, ser vårbudgeten som ett bra tillfälle att profilera den egna politiken. Hanna Wagenius, ungdomsförbundet Cuf:s ordförande och ledamot av partistyrelsen, tycker inte att det spelar så stor roll hur partiet agerar i vår, men hon vill att partiet därefter lyfter fram sin egen politik på tydligare sätt.

– Det är viktigt att vi lägger egna budgetar under de kommande åren för att tydliggöra vad som är Centerns prioriteringar, säger hon.

Torbjörn Tenfält torbjorn.tenfalt@dn.se

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Gruppledare tonar ned risken för splittring

Nästa års vårbudget är en komplettering av den borgerliga budget som röstades igenom av riksdagen för fyra veckor sedan. Det talar för att det blir ett gemensamt budgetförslag från allianspartierna även i april, enligt gruppledarna för Centerpartiet, Folkpartiet och Krist-demokraterna.

– Vårbudgeten är en ändringsbudget. Därför finns en starkare koppling att göra en alliansgemensam motion, säger Anders W Jonsson (C), gruppledare i riksdagen.

Han spelar ned risken för att ett gemensamt alliansförslag skulle ge V-ledaren Jonas Sjöstedt ett bättre förhandlingsläge och driva den rödgröna regeringens politik vänsterut.

– Det var egentligen ett undantag mellan den 3 och 27 december då vi plötsligt fick ett parti som sa att ”vi skiter i sakpolitiken, vi tänker fälla allt”. Nu är vi tillbaka till den ordning som gällde i oktober och november och dessförinnan också, säger Anders W Jonsson.

Han tror att det dröjer till april när regeringen lagt fram sin vårbudget innan beskedet kommer från de fyra allianspartierna.

– Spretar det hejvilt kommer det att bli fyra olika motioner. Men visar det sig att vi har en stor samsyn, vilket vi har ganska mycket i den ekonomiska politiken, blir det en gemensam motion.

Folkpartiet avvaktar också med sitt besked. De interna kraven i DN:s rundringning på att lägga fram en egen budget redan i vår tonas ned av partiledningen.

– Det där är en diskussion vi får ta internt i lugn och ro, säger Erik Ullenhag, gruppledare och ekonomisk-politisk talesperson.

Även Ullenhag ser argument för en fortsatt sammanhållen alliansbudget till våren eftersom det handlar om kompletteringar av den borgerliga budget som träder i kraft i morgon den 1 januari.

– Vårbudgeten är en uppföljning på den budget vi har vunnit tillsammans med andra i Alliansen, så där finns en del som talar för att vi ska följa upp höstens budgetproposition.

I Kristdemokraternas partistyrelse har diskussionen om hur partiet som pressas av sjunkande opinionssiffror ska agera. Partistyrelseledamoten Ebba Busch Thor tror att ett beslut kommer redan i början av nästa år. Men partiets ekonomisk-politiske talesperson Jakob Fors-smed delar inte den prognosen.

– Vi behöver tid att analysera detta och bestämma oss för vad som är bäst att göra till våren, men framför allt också till hösten. Därför tror jag att beskedet kommer att dröja ett tag.

Forssmed ser i likhet med C och FP en koppling mellan 2015 års budget och vårbudgeten.

– Just när det gäller våren finns det en del som talar för att man håller fast vid ett samlat alternativ. Men det skulle också kunna finnas skäl för enskilda budgetar vid det tillfället.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Fakta.

Decemberöverenskommelsen mellan regeringspartierna S och MP samt de fyra borgerliga partierna innebär bland annat att en minoritetsregering ska kunna få igenom sin budget.

För att så ska ske, står det i överenskommelsen från den 27 december, ska budgeten från ”den partikonstellation som är störst” släppas fram. Med ”partikonstellation” menas till exempel S, MP och V som i höstas samarbetade om den budget som föll i omröstningen den 3 december när SD röstade på alliansens skuggbudget. “

DN 31 dec 2014:

“Expert vill se mer granskning av östtyskt spioneri

Professor Birgitta Almgren har förstört hårddisken och bränt pärmen med uppgifter om påstådda svenska Stasiagenter. Men forskningen om det östtyska spioneriet i Sverige bör fortsätta, anser hon.

– Vi har ett källmaterial som visar hur diktaturer infiltrerar i ett öppet land som Sverige. Man borde inte vara så rädd att studera detta. I andra länder finns en seriös debatt om Stasi och östtyskt spioneri, säger Birgitta Almgren till DN.

Före tolvslaget på nyårsafton är hon ålagd att förstöra de anteckningar hon förde när hon studerade det topphemliga materialet hos - Säkerhetspolisen.

Dåvarande Regeringsrätten, nuvarande Högsta Förvaltningsdomstolen, ställde flera villkor för att hon skulle få titta på materialet. Hon fick inte namnge det 50-tal svenskar som fanns angivna för samarbete med den östtyska säkerhetstjänsten Stasi. Hon fick inte dela materialet med den forskargrupp som hon ingick i. Materialet skulle studeras i Säpos lokaler och hon fick inte göra några kopior. De anteckningar hon gjorde skulle förstöras när hon var klar med sin forskning. Datumet sköts upp i flera omgångar.

Birgitta Almgren berättar nu att hon redan förstört anteckningarna.

– Jag hade anteckningarna i en pärm och den har jag nu eldat upp. På högskolan i Södertörn har de tömt datorn och jag har sedan förstört den, berättar hon.

Det är åtta månaders arbete i Säpos lokaler som nu är förstörda. Resultatet blev ändå en bok ”Inte bara spioner” som kom ut år 2011.

– En stor del av materialet till boken kommer från Stasis material som i dag finns i Tyskland, så det är en liten del som förstörts, berättar hon.

För hennes egen del är forskningsprojektet avslutat, men hon är kritisk till att det fortfarande är så svårt att studera den här perioden i Sverige.

– I Tyskland har man öppna seminarier där forna agenter träffar sina offer. Jag hade hoppats att Säpo hade tagit hjälp av historiker. Kunskapen finns i deras eget arkiv.

År 2012 gav den förra regeringen ut en vitbok om ”misstänkt samröre med Stasi”. Där framgår att material om påstådda kopplingar mellan svenskar och Stasi finns i det så kallade Rosenholzkartoteket som förvaras i USA. Regeringen ansåg att det var Tysklands sak att avgöra om ytterligare uppgifter ska begäras ut från USA.

– Jag tycker det är märkligt att regeringen inte begärde ut materialet från USA. Man borde inte vara så rädd. En demokratis styrka är öppenhet, säger Birgitta Almgren.

Flera personer har riktat skarp kritik mot Säkerhetspolisen för att ha hindrat forskningen på området och även för att förstöra materialet så att ingen i framtiden kan ta del av dokumenten.

Att dokumenten skulle ha förstörts dementeras dock av Säpos press-sekreterare Fredrik Milder.

– Vi har lämnat över de gamla dokumenten till Riksarkivet och följer deras anvisningar, säger Fredrik Milder.

DN har förgäves sökt företrädare för justitiedepartementet för att höra om den nya regeringen tänker försöka få ut fler uppgifter från Rosenholzkartoteket om personer som arbetade för Stasi i Sverige.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“FN utreder flygkrasch

Dag Hammarskjölds död ska utredas igen. Nya uppgifter om den tidigare FN-chefens flygkrasch ska granskas av en oberoende expertpanel. ”Vi vill ha svar på vad som hände”, säger UD:s Annika Söder.

Beslutet välkomnas av utrikesdepartementet som på den nya regeringens uppdrag drivit frågan om att FN ska utreda den svenska FN-chefens död.

– Vi vill ha svar på vad som hände. Vi har ingen förutfattad mening om det var en olycka eller inte, även om det är osannolikt att det sker en olycka just då. Det är klarheten vi vill åt, säger Annika Söder, kabinettssekreterare på UD.

Den nya resolutionen om att utreda Dag Hammarskjölds död lades fram av 56 länder i FN, däribland Sverige, och gick igenom utan omröstning. Nu ska en expertpanel bildas som under nästa år ska granska fallet.

– De ska vrida och vända på ny och gammal information. De kan exempelvis höra personer i trakten som inte togs på allvar när det inträffade, säger Annika Söder.

Det var 1961 som den dåvarande FN-chefen och 15 andra passagerare dog i en flygkrasch i nuvarande Zambia. Kraschen har förklarats som en olycka till följd av pilotens misstag, men teorier om att planet har skjutits eller på andra sätt tvingats ned har levt kvar.

Förra året fick teorierna nytt liv när Hammarskjöldskommissionen kom med uttalandet att det finns nya bevis som behöver granskas. Kommissionen var samtidigt kritisk till att bland annat USA inte velat lämna ut uppgifter som kunde ha betydelse för fallet.

– Vi hoppas verkligen att de länder som kan ha information är tillmötesgående mot FN:s experter. Det måste vara i allas intresse att få veta vad som hänt, säger Söder.

Regeringen Reinfeldt ville inte driva frågan i FN. Dåvarande utrikesminister Carl Bildt tog del av de hemligstämplade amerikanska handlingarna men sa att innehållet var ”trivialt och betydelselöst”.

”De innehöll ingenting som förändrar någonting i sakfrågan”, skrev Carl Bildt till DN tidigare i år.

Den nya regeringen gör en annan bedömning även om det inte tillkommit nya uppgifter.

– Det här är inte en fråga mellan Sverige och ett annat land utan det är en internationell fråga. Det intressanta är en samlad bedömning som görs av FN, det är först då det blir trovärdigt, säger Annika Söder.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Kubaner dansar in ett nytt år – och en ny tid

I över 50 år har den kommunistiska enpartistaten Kuba firat årsdagen av revolutionen den 1 januari med USA-fientliga fester. Efter den överraskande islossningen mellan de båda länderna planeras nu i stället en salsafest på Havannas gator.

Havanna
Väktaren utanför den byggnad där USA har sin enda representation på Kuba vet inte riktigt vad han vakar över längre. För bara några veckor sedan var den sex våningar höga byggnaden vid havspromenaden i Havanna en bit fiendeland på kubansk mark dit oppositionen gick för att gå demokratikurser och få visum för att resa till USA.

Efter Barack Obamas oväntade öppning i Kubafrågan för två veckor sedan ska byggnaden nu rymma den första amerikanska ambassaden i Havanna på 56 år.

Väktaren blåser ändå på rutin i visselpipan så fort någon kommer nära byggnaden.

– Här får du inte gå, säger han och ber mig gå över till andra sidan gatan.

Jag undrar vad som är det farliga med att gå längs det så kallade amerikanska intressekontoret i Havanna.

– Det är förbjudet, svarar väktaren.

När jag nämner det nya avtalet som innebär att Kuba och USA ska normalisera sina relationer slappnar han av.

– Jag vet. Nästa år kommer att bli bra. På revolutionsdagen ska det bli ett stort salsaparty här. Vi går mot en bättre framtid, säger han och sträcker ut armen över torget utanför.

När stämningen mellan USA och Kuba var som sämst för femton år sedan gav den dåvarande överbefälhavaren Fidel Castro order om att anlägga torget framför USA:s intressekontor. I bortre änden restes en staty med Kubas självständighetshjälte José Marti som pekar mot byggnaden och framför den uppfördes en scen där regimtrogna uttryckte sin ilska mot den mäktige grannen i norr.

USA svarade med att sätta upp en neonskylt på fasaden som dygnet runt visade visdomsord av Martin Luther King, vilka uppmanade Kubas befolkning att kämpa för sin frihet. Fidel Castro kontrade med att hissa ett hav av flaggor framför byggnaden som skymde neonskylten.

I dag har torget, som heter Tribuna Anti-imperialista de José Marti, spelat ut sin roll.

Avtalet mellan USA:s president Barack Obama och Kubas nuvarande överbefälhavare Raúl Castro innebär att den amerikanska kongressen ska ta ställning om ett upphävande av den över 50 år långa handelsblockaden och ta bort Kuba från listan över länder som ger understöd åt terrorism. Det gör att Kuba från och med nästa år kan ta emot investeringar från bland annat Världsbanken och FN:s utvecklingsprogram. Avtalet gör det också lättare för amerikaner att resa till Kuba och att sända pengar till sina släktingar på ön.

I gengäld lovar Kuba att släppa 53 politiska fångar och att öppna för internet på ön.

Den svåraste knuten att lösa är handelsblockaden, som är en lag som endast kan upphävas av kongressen i Washington. Eftersom kongressen nästa år kommer att styras av republikaner, som av tradition är fientligt inställda till regimen på Kuba, är det troligt att blockaden inte kommer att upp-hävas helt, utan att i stället lättas upp.

Vid bensinmacken Tangana bredvid Tribuna Anti-imperialista de José Marti bromsar läkaren Ped-ro Valdéz in för att fylla tanken till sin snart 30 år gamla Lada. Den fick han av staten efter att han tjänstgjort som läkare i Moçambique under den marxistiska regimen på 1980-talet.

– Det finns ingen anledning att bråka med USA längre. Vi ligger så nära varandra och bör dra nytta av varandra. Det gynnar ingen att vara ovänner, säger han.

Trots att Pedro Valdéz är 62 år och mag- och tarmspecialist på ett av Havannas finaste sjukhus, har han inte råd att tanka mer än fem liter eller att reparera sin Sovjettillverkade bil. På vissa ställen har karossen rostat bort och kopplingen är lagad med ståltråd. Om han hade varit specialist på vilket annat sjukhus som helst i Latinamerika hade han haft en lön på uppemot hundratusen kronor i månaden och tillhört överklassen. På Kuba tjänar han några hundra kronor i månaden och är en bland alla andra.

– Jag klagar inte. Jag har levt ett bra liv. Snart ska jag pensionera mig, säger han.

På Kuba har landets mest utbildade ofta lägst lön. De som tjänar bäst är taxichaufförerna som på två turer drar in lika mycket som läkaren Pedro Valdéz kommer att få i månaden av staten när han går i pension.

Statsanställda tjänar generellt dåligt på Kuba, även läkare och akademiker. De som tjänar bra är de som har tillgång till turistvalutan CUC som taxichaufförer, prostituerade, musiker och hotellpersonal.

En annan gynnad yrkesgrupp i den statskontrollerade ekonomin är ägarna till så kallade paladares, familjeägda restauranger som drivs i familjers hem. Tidigare var det endast tillåtet att ha tolv sittande gäster, men sedan Fidel Castro lämnade över makten till sin lillebror Raúl Castro, har reglerna lättats. Numera får en paladar ha upp mot 50 gäster och flera anställda.

– För oss har ändringen blivit räddningen, säger Yanelys Napoles, 40 år.

Hon lämnade Kuba för 15 år sedan av ekonomiska skäl och flyttade till Italien. I Rom träffade hon sin man, fick två barn och arbetade på en restaurang som hennes svärfar drev i närheten av Vatikanen. När den ekonomiska krisen spred sig till Italien för några år sedan bestämde hon sig för att flytta tillbaka till Kuba. Först ville regimen inte ta emot henne, eftersom hon en gång lämnat landet, men när Yanelys insisterade gav myndigheterna efter. Sedan fem månader tillbaka driver hon La Isla de la Pasta med sin man i Havannas före detta överklasskvarter Vedado.

– Det är en dröm som gått i uppfyllelse, säger Yanelys och tittar ut över borden där sex av sju är fyllda med gäster.

Hennes paladar ligger på bottenvåningen till ett fyravåningshus i art deco-stil, inte långt från Kubas berömda filminstitut. Menypriserna anges i turist-valutan CUC, lika mycket värd som en dollar, och som även kubaner börjat handla med.

– Jag märker att Kuba förändras nu. Det öppnas mer och mer. Detta avtal med USA är väldigt positivt. Det finns många kubaner i Miami

som vill hälsa på sitt älskade Havanna. Nästa år blir det mycket lättare för dem att komma hit. Det kommer att skapas en ny ekonomi här, säger Yanelys Napoles.

Det enda som hennes man tycker är jobbigt är att få tag på matvaror. På grund av det dåligt utvecklade jordbruket saknas det ibland produkter.

– Man får leta lite, men till slut hittar man alltid något. Pastan lagar vi själva, säger Alessandro Canfora, 42 år.

Turismen har blivit en viktig del på Kuba och utgör uppskattningsvis en fjärdel av BNP:n. Inför nyårshelgen är Havanna proppfylld av vitklädda turister från Europa, Latinamerika och Kanada. De betalar alla i hårdvalutan CUC som ser till att ekonomin inte kollapsar. En av nyårsturisterna är Denise Collar från Dominikanska republiken:

– Många gnäller på Kubas ekonomi och styrelseskick, men jag tycker ändå att det är upplyftande att komma hit. I Dominikanska republiken har vi en överklass som styr och äger allt, övriga är fattiga. Vi har massor av problem med droger och kriminalitet. I Havanna ser du inte det. Här finns inte samma klassklyftor, säger Denise Collar.

Hon tror att den normaliserade relationen till USA innebär att Kubas ekonomi kommer att öppnas upp.

– Jag kan tänka mig att Kuba blir som Kina. Kapitalistisk ekonomi, men ett fortsatt kommunistiskt styre.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com

Detta har hänt. Relationen till USA tinar nära 60 år efter revolutionen

1956
Med 17 gerillakrigare och sju vapen inleder advokaten Fidel Castro en revolution mot Batistaregimen i Sierra Maestrabergen. Efter att hans kompanjon Ernesto ”Che” Gue-vara vunnit ett viktigt slag i staden Santa Clara mot regeringsstyrkorna tågar gerillan in i Havanna och Fidel Castro kan den 1 januari 1959 utropa att revolutionen har segrat.

1962
Efter att USA, med hjälp av 1 350 exilkubaner, invaderat Grisbukten 1961 får Kuba militär hjälp av Sovjet för att hålla USA borta. I gengäld får Sovjet bygga uppskjutningsramper för kärnvapenmissiler på ön. När ett amerikanskt U2-plan upptäcker anläggningen försätts USA i högsta krigsberedskap. Den amerikanska militären planerar att bomba Kuba måndagen den 29 oktober, men dagen innan övertalar president John F Kennedy Sovjets ledare Nikita Chrusjtjov om att dra till-baka kärnvapnen. Så nära hade världen aldrig varit ett tredje världskrig.

1976
Kuba utropar sig till en socialistisk republik. En kampanj gör kubaner till det mest läs- och skrivkunniga folket i Latinamerika och den förbättrade sjukvården får ned spädbarnsdödligheten till europeiska nivåer. Sovjet stödköper kubanskt socker och ger ett bistånd som uppgår till en femtedel av landets BNP.

1994
När kommunistregimerna i Sovjet och Östeuropa faller minskar Kubas ekonomi med 40 procent. Jordbruket kollapsar och stora delar av befolkningen blir undernärda. USA förstärker handelsblockaden i hopp om att få kommunistregimen på knä. För att revolutionen ska överleva öppnar Castro för turism och tillåter dollarn som extra valuta.

2003
Den växande demokratirörelsen vill att regimen ska införa fria val och skriva under FN:s stadgar om mänskliga rättigheter. I stället kastar regimen 75 av landets främsta demokratikämpar i fängelse. EU beslutar om diplomatiska åtgärder. Vänsterintellektuella, som tidigare stött den kubanska revolutionen, kritiserar regimen.

2006
Fidel Castro drabbas av cancer och läggs in på sjukhus. Han får kraftiga inre blödningar och många tror att han ska dö. Han tillfrisknar, men vidarebefordrar ändå makten till sin fem år yngre bror, Raúl Castro, som från och med 2008 är Kubas överbefälhavare. Han anses vara mer pragmatisk än sin storebror och har inlett ett flertal reformer.

2014
Den 17 december överraskar Kuba och USA världen med att presentera ett avtal om normalisering som förhandlats fram i hemlighet under 18 månader i Kanada med hjälp av påven. Ländernas båda ledare presenterar avtalet samtidigt vid varsin presskonferens och tillkännager även ett fångutbyte.

Fakta.

Oppositionen förföljs

Kuba är en kommunistisk enpartistat, vars politiska liv domineras av bröderna Fidel och Raúl Castro och andra veteraner från revolutionen 1958–1959. Författningen är utformad efter sovjetisk förebild.

Regimens tolerans för kritik och missnöjesyttringar är låg. Oppositionen är splittrad i flera hundra små grupper som motarbetas och förföljs. I början av 2008 skrev dock Kuba under två FN-konventioner om mänskliga rättigheter. Efter det släpptes ett tiotal samvetsfångar, men samtidigt blev det vanligare med godtyckliga korttidsgripanden.

Kubanska kommissionen för mänskliga rättigheter rapporterade i början av 2013 att antalet gripanden av politiska skäl ökat dramatiskt under det gångna två åren. 6 602 regimmotståndare greps under 2012, mot 4 123 under 2011 och 2 074 under 2010.

Källa: Landguiden

Många tar emot bidrag

Förra året mottog kubaner över-föringar på 17,3 miljoner kronor från släktingar I USA. Eftersom det tidigare endast var tillåtet att sända 15 000 kronor om året per person väntas överföringarna öka. Enligt avtalet med Obama får släktingar från och med 2015 sända 60 000 kronor per år.

Det finns i dag nio dagliga flyg-avgångar mellan Miami och Havanna som varje år ger Kuba 400 000 besök. Inkomsterna från besökarna beräknas tillföra Kubas ekonomi 8,5 miljarder kronor per år.

Dn “

DN 31 dec 2014:

“Över 200 greps efter dom mot Putinkritiker

Mer än 200 oppositionsaktivister greps i centrala Moskva på tisdagskvällen efter ännu en fällande dom mot den ledande Putinkritikern Alexej Navalnyj. Bland de gripna fanns Navalnyj själv.

”Först körde de mig till polis-stationen, sedan fick de nya order. Nu är jag hemma. Utanför dörren vaktar fem soldater”, twittrade Navalnyj sent på tisdagskvällen.

Det var slutet på en lång dag som tillfälligt verkade ge ny energi åt den hårt prövade ryska oppositionen mot president Vladimir Putin.

Redan på förmiddagen kom domen mot den 38-årige bloggaren och advokaten. Han fick 3,5 års villkorligt fängelse för förskingring från ett ryskt dotterbolag till den franska kosmetikjätten Yves Rocher. Samtidigt fick hans yngre bror Oleg ett reellt fängelsestraff av samma längd.

Enligt domaren ska bröderna ha lurat företaget på pengar genom att slussa över medel till ett eget transportföretag. Men Yves Rocher har inga krav på vare sig Oleg eller Alexej, och precis som för ett par år sedan när Alexej Navalnyj dömdes för att ha ”stulit skog” är det knappt någon som tror annat än att domarna är ett politiskt beställningsverk: Han blir helt enkelt straffad för sin kritik mot Putin.

Åklagaren hade krävt tio års fängelse för Alexej och åtta år för Oleg. Nu får i stället Oleg ett riktigt fängelse-straff, vilket är det som retar upp oppositionen mest: när man inte lyckas tysta sin kritiker tar man familjen som gisslan.

– Skäms ni inte? Varför sätter ni honom i fängelse? För att straffa mig desto hårdare, sade Alexej Navalnyj till domaren Jelena Korobtjenko sedan domen hade lästs upp.

Den många gånger dödförklarade oppositionsrörelsen verkade få nytt liv för ett ögonblick. En vanligtvis beskedlig journalist som DN känner skrev på Facebook:

– Makten slår alltid på den som ligger. Nu är det dags att knyta upp slipsen, slänga de moraliska principerna överbord och ta ett armeringsjärn i handen.

Över 20 000 hade anmält att de skulle demonstrera för Navalnyj på Manegeplatsen i centrala Moskva på kvällen, men bara ett par tre tusen verkar ha dykt upp. Bland dem Navalnyj själv, som nästan omedelbart greps av polis för brott mot husarresten. Sedan grep kravallpoliser från specialstyrkan Omon ytterligare minst 240 personer.

Många frågar sig varför Kreml väljer detta tillfälle att sätta Navalnyj på plats. Den massrörelse han ledde för tre år sedan har vittrat sönder under trycket från hot, fängelsestraff och den allmänna patriotiska yran under krisen i Ukraina.

Kanske rör det sig om en ryggmärgsreaktion från personer inom makteliten. Men beslutet kan visa sig otaktiskt. Med en svår ekonomisk kris under inrullning har makten nu retat upp delar av storstädernas medelklass, och protesterna kan sprida sig.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se

Fakta.
Alexej -Navalnyj

Alexej Navalnyj dömdes 2013 till fem års villkorligt fängelse för förskingring från ett skogsbolag. Han själv, hans anhängare och människorättsorganisationer betecknade domen som en politisk hämnd från Kreml.

I september 2013 ställde han upp i Moskvas borgmästarval och kom tvåa med 27 procent av rösterna.

Kärnan i Navalnyjs politiska program är att stoppa korruptionen. Han har också framträtt som rysk nationalist.

Dn "

DN 31 dec 2014:

"Kriminella ligor siktar in sig på insiderbrottslighet

2014 blev ett rekordår för antal fällda insiderbrott. Nu varnar åklagare för att internationella ligor kan slå till med insiderbrott i Sverige. – Vi ser att det att den här formen av kriminalitet redan pågår i Europa, säger Martin Tidén på Ekobrottsmyndigheten.

Ett insiderbrott är när personer gör affärer när de har information som inte är känd på marknaden. Det traditionella är att anställda eller ledning utnyttjar den här fördelen. Men nu befarar Ekobrottsmyndigheten att ett nytt inslag i den olagliga insiderhandeln är på väg på den svenska värdepappersmarknaden.

– Vi misstänker att det kan finnas kriminella ligor som kan försöka tjäna pengar på insiderhandel. Av internationella samarbeten vet vi att den här formen av kriminalitet redan pågår i Europa och USA, säger Martin Tidén, chefs-åklagare på Ekobrottsmyndighetens finansmarknadskammare.

Tidén pekar på fall där så kallade hedgefonder använts. Det är fonder som har friare regler för hur de agerar och ofta har kopplingar till olika skatteparadis.

– Min erfarenhet säger mig att om det finns där kan det komma hit. Varför skulle det här området vara annorlunda? Jag skulle inte bli

förvånad om det dyker upp multikriminella i en av våra undersökningar, säger Marin Tidén.

Han vägrar dock att svara på frågan om det redan pågår en utredning som har dessa kopplingar.

Martin Tidén tog över ansvaret för insiderbrottsligheten på Ekobrottsmyndigheten, EBM, år 2012. Efter att ha arbetat i motvind i många år syns nu tydliga tecken på en islossning i jakten på insiderbrottslingar. Vändningen kom när EBM alltmer började hänvisa till den europeiska lagstiftningen.

– Vi har blivit duktigare på att få personer åtalade och fällda. Varje dom tror jag har en avskräckande effekt, säger Martin Tidén.

Antalet åtal har länge varit mycket litet i förhållande till anmälningar. Hittills i år har fem fall gått till åtal, vilket är ett rekord. De senaste åren har också de fällande domarna ökat kraftigt. Under 2014 blev det nio fällande domar. För 2013 och 2012 var det två fällande domar per år.

I ungefär hälften av fallen har det varit anställda som kommit över insiderinformation och i de andra är det styrelse eller ledning som agerat.

– Företag har dålig kontroll på sin insiderinformation och man har dålig kultur på bolaget. Vi skulle vilja att företagen blev duktigare på det här, säger Martin Tidén.

Det kan handla om en så enkel sak att man har gemensamma skrivare och att papper med utskriven insiderinformation glöms kvar.

– I förlängningen leder den här sortens slarv till ett skadat förtroende för marknaden. Det kan också leda till att investerare väljer att inte köpa aktier i ett bolag som inte har kontroll på sin insiderinformation, menar Martin Tidén.

– Risken är ju att andra har ett informationsövertag om till exempel ett företagsförvärv eller en vinstvarning. Investerare som inte har informationen blir då lurade att köpa eller sälja till fel pris, fortsätter han.

Chefsåklagaren konstaterar att ju bättre det går på börsen desto fler tillfällen blir det där det finns insiderinformation. Då ökar antalet anmälningar och som en följd av det antalet åtal.

Ytterligare en förstärkning i insiderjakten blev när EBM plockade fram den ”förnuftige investeraren” för att visa att den information som de åtalade använt vid sina affärer verkligen ska betraktas som insiderinformation.

Enkelt uttryckt: Om informationen inte har offentliggjorts och är av sådan art att en förnuftig investerare skulle väga in den i sitt investeringsbeslut, så handlar det om insiderinformation.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se
Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Det här är ett insiderbrott.

Det är brottsligt att utnyttja -information som inte är allmänt känd för att köpa eller sälja aktier -eller andra värdepapper. Straff-skalan sträcker sig från dagsböter till fyra års fängelse.

Exempel på rättsfall

SSAB: I november 2014 döms tre tidigare anställda vid ståltillverkaren SSAB till villkorlig dom, dagsböter och vinståterbetalning för insiderbrott som skedde två år tidigare. De dömda har överklagat.

Getinge: En person anställd vid medicinteknikföretaget Getinge åtalas i november för att ha använt insiderinformation i samband med egna affärer. Enligt åklagaren har han handlat aktier i ett företag som Getinge var intresserad av och gjort affärer i samband med vinstvarningar. Personen nekar till brott.

Fingerprint cards: I maj döms den tidigare chefen i utvecklingsbolaget till ett års fängelse. En medåtalad får tio månaders fängelse. De har dömts för att ha genomfört eller försökt att genomföra insideraffärer vid elva olika tillfällen under 2011 och 2012. “

DN 31 dec 2014:

“Nya eurolandet skakar om i ECB

Litauen går i natt över till euron. Från nyåret är därmed 19 av EU-länderna med i valutaunionen. Det leder till att rösträtten i Europeiska centralbanken ska rotera mellan euroländerna.

I Litauen är siktet sedan länge inställt på valutaunionen och man har tidigare förgäves försökt ansluta sig till. Redan före landets EU-inträde 2004 knöts dess valuta, lit, till euron. Men först i år står dörren för medlemskap öppen, sedan kravet har uppfyllts att det offentliga underskottet ska vara mindre än 3,0 procent av BNP.

Tidpunkten är från ekonomisk synvinkel inte den bästa. Litauen har ett relativt stort handelsutbyte med Ryssland och påverkas nu av recessionen där, liksom av de ryska sanktionerna mot import av livsmedel. Litauen tyngs av den osäkerhet som konflikten mellan Ryssland och Ukraina för med sig.

Men den inhemska efterfrågan är stark, inflationen är låg och reallönerna stiger, samtidigt som den höga arbetslösheten är på väg att sjunka.

I Litauen uppfattas det inte som någon stor fråga att möjligheten att sätta egen ränta och justera växelkursen försvinner genom övergången till euron. Nu finns i stället förhoppningar om att locka utländska investeringar, särskilt inom IT-sektorn där landet ligger relativt långt framme.

De svenska intressena är om-fattande i banksektorn och delvis även i industrin. Men landet är litet, med endast tre miljoner invånare och en begränsad ekonomi.

De ekonomiska följderna för -Sverige av Litauens övergång till euro är inte så påtagliga. Därför ändras knappast det svenska opinionsläget, där nej till euron har stark övervikt.

I Litauen bedöms valutaunionen främst i politiska termer, såsom en förstärkning av landets västliga tillhörighet – inte enbart i EU, utan också i Nato.

Det skiljer sig från hur de flesta resonerar i Sverige, där säkerhetshotet från öster inte känns lika påträngande.

Nytt genom Litauens eurointräde är däremot att rösträttsreglerna ändras i Europeiska centralbanken, ECB. Hittills har varje euroland haft sin centralbankschef som röstande företrädare i ECB:s styrelse. När euroländerna blir fler än 18 införs i stället ett rotationssystem där rösträtten växlar mellan länderna.

Detta avgjordes redan 2002, men genom Litauens eurointräde träder nu denna regel i funktion. Det är ett steg i federalistisk riktning, att alla euroländer inte längre har ständig rösträtt.

ECB blir därmed mer likt amerikanska Federal Reserve där rösträtten också roterar mellan ledamöterna.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “ “

DN 31 dec 2014:

“Nordens största galleria tar form

I dag är det som en jättelik grotta där små, små människor iförda färgglada hjälmar myllrar runt. Till hösten ska grottan vara fylld med hundratals affärer, krogar och en väldig biograf. Mall of Scandinavia i Solna är ett projekt som kostar mer än de väldiga arenorna Friends och Tele2 – tillsammans.

Alla som passerar Solna med pendeltåg har kunnat studera hur den väldiga byggnaden mellan stationen och Friends arena växt upp. Unibail Rodamco investerar 5,8 miljarder kronor i Mall of Scandinavia – Nordens största shoppingcenter på drygt 100 000 kvadratmeter. Allt härinne bakom byggdörrarna är stort – från de till synes kilometerlånga slingor av golvvärme som monterats i betonggolvet innanför huvudentrén till den biograf med 15 salonger som växer upp som ett kubformat torn i andra änden.

– Det är inte storleken i sig som är viktig utan det innehåll vi fyller det med, säger Lars-Åke Tollemark, vd för Unibail Rodamco i Norden. Tillsammans med projektchefen Jonatan Carlring visar han runt i det väldiga huset. Det är inte alldeles enkelt att föreställa sig stora livsmedelshallar, kända klädmärkesbutiker och över 20 restauranger i det som ännu är ett väldigt skal – i flera våningar med tvärsgående gångar mellan de långa, böjda -huvudstråken.

– Det får inte bli tråkigt. Även om det är stort får det aldrig kännas enbart stort, förklarar Jonatan Carlring.

För inte så länge sedan var ett köpcentrum ett köpcentrum och inget annat. Nästan hela ytan var butiker, butiker, butiker. Trenden de senaste decennierna har gått mot att ett köpcentrum måste locka med

både mat och dryck och helst lite upplevelser för att vara framgångsrikt. I Mall of Scandinavia vigs mellan 20 och 25 procent av ytan åt mat, dryck, bio och andra upplevelser. O'Learys som satsade stort på bowling, golf, biljard och annat som komplement till sportbaren vid Tele2 Arena satsar ännu mer i Solna och bland de över 20 restaurangarena finns snabbmat på stående fot, gourmetmat på vita dukar – och allt däremellan.

Listan på välkända affärer som finns i alla centrum, mer udda märkesbutiker och internationella märken som valt Mall of Scandinavia för sin första etablering i Sverige är redan ganska lång och kommer att bli längre.

– Vi måste både ha det breda och det mer exklusiva. Det har varit lättare att få internationella aktörer än svenska att förstå att Mall of Scandinavia är något annat och större än andra köpcentrum och har ett läge som är oöverträffat, säger Lars-Åke Tollemark.

Han visar på en karta hur de tusentals bilfamiljer som ska hit kommer från olika håll in mot anläggningen för att inte mötas förrän i parkeringsdäcken med sammanlagt 4 000 platser. Den som inte åker bil leds från pendel-tåget direkt in i Mall of Scandinavia – oavsett om målet för resan är shopping eller ett evenemang på Friends arena.

– Tvärbanan går ju hit och sedan får vi tunnelbana. Den är ren bonus, vi hade inte med den i våra kalkyler, säger Lars Åke Tollemark.

I kalkylerna ingår dock att det enbart i de tre största kontoren i Arenastaden – SE-banken, Vattenfall och Telia Sonera – om några år finns över 10 000 arbetsplatser, att det bor ganska mycket folk på gång – och cykelavstånd och att det är sju kilometer till Sergels torg.

Men att investera nästan sex miljarder i en tid då många spår att e-handeln kommer att stöpa om hela handeln måste ändå vara riskfyllt.

– Det är väldigt mycket pengar. Men vi satsar mer och mer på att ha färre men större centrumanläggningar, säger Lars-Åke Tollemark. Han tänker inte heller slå ihjäl Solna Centrum som Unibail Rodamco också äger - det är en helt annan typ av anläggning med mycket samhällsservice och de flesta besökare bor eller arbetar i närheten.

Till sommaren ska den väldiga anläggningen i stort sett vara inredd och i slutet av september ger sig Mall of Scandinavia in i kampen om innehållet i våra plånböcker.

– Mall of Scandinavia är unikt på den svenska marknaden med ett enormt utbud och ett stort upptagningsområde. Det kommer att påverka många andra köpcentrum, säger Fredrik Kolterjahn, försäljningschef på HUI Research, som följt handelns utveckling länge.

Han vill inte peka ut de som förlorar på Mall of Scandinavias etablering närmare än att det handlar om köpcentrum som inte klarar av att förnya sig tillräckligt snabbt och som kan hamna i en nedåtgående spiral.

– De som lyckas förnya sig hela tiden har goda förutsättningar att klara sig bra. Stockholm växer snabbt och det finns pengar, säger Fredrik Kolterjahn.

Han tror att det kommer att ta omkring tre år innan stämpeln succé eller fiasko kan sättas på Mall of Scandinavia. Den första tiden kommer nyhetens behag att locka de flesta stockholmare till den väldiga anläggningen.

– De första åren är det också stor omsättning på butiker. De som inte passar in försvinner. Efter ungefär tre år har ett nytt centrum satt sig. Men då gäller det att inte slå sig till ro. Centrumen måste förnyas hela tiden, säger Fredrik Kolterjahn.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

Fakta. Mall of Scandinavia
250 butiker och plats för 4 000 bilar

Mall of Scandinavia öppnar i september och blir Skandinaviens största köpcentrum med omkring 250 butiker och restauranger på en yta på drygt 100 000 kvadratmeter. Under och över köpcentrumet finns plats för 4 000 bilar. På taket och längs väggarna mot Arena-stadens gator byggs Telia Soneras nya -huvudkontor och bostäder.

Unibail-Rodamco har ännu inte offentliggjort mer än en del av de företag som tecknat hyresavtal i Mall of Scandinavia. Bland de hyresgäster som är klara märks en del internationella märken som Michael Kors, Disney, Hugo Boss och Starbucks.

Åhléns, Ica, Hemköp, O'Learys, SF Bio och Inditex – med Zara och flera andra modemärken – har alla tecknat avtal på ytor på mer än 3 000 kvadratmeter.

Unibail-Rodamco äger tre andra köpcentrum runt Stockholm, Täby, Solna och Nacka Forum. Företagets svenska rötter är Piren som köptes av nederländska Rodamco som senare blev den mindre delen av Unibail-Rodamco med säte i Paris. Företaget äger över 80 köpcentrum i Europa och många kontorsfastigheter. Företaget är världens tredje största fastighetsbolag och äger fastigheter värda omkring 300 miljarder.

Fakta. Köpcentrum
Sickla omsätter mest

Här är Stockholms tio största köpcentrum räknat på omsättning:

1) Sickla köpkvarter 2,7 milj

2) Täby centrum 2,6 milj

3) Nordiska Kompaniet 2,1 milj

4) Farsta centrum 1,9 milj

5) Kista galleria 1,9 milj

6) Gallerian Hamngatan 1,6 milj

7) SKHLM (Skärholmen) 1,5 milj

8) Åhléns city 1,5 milj

9) Liljeholmstorget 1,4 milj

10) Nacka Forum 1,4 milj

Siffrorna gäller omsättning 2013 och endast detaljhandel. Kungens kurva och Barkarby handelsplats finns inte med eftersom de klassas som handelsområden.

Källa: HUI Research, SSCD

DN 31 dec 2014:

“Polisen: Folk slår bokstavligt talat ihjäl varandra

Nyårsafton är den största våldshelgen på hela året. En kvarts miljon människor väntas fira i city – och trots en omfattande insats varnar polisen för att de inte mäktar med.– Mellan klockan 2 och 6 på morgonen håller folk bokstavligt talat på att slå ihjäl varandra. Vi hinner inte beta av brotten i den takt de sker, säger Citypolisens insatschef Peter Magnusson.

För tio år sedan kunde ett nyårsfirande på Slussen bli en tillställning med livet som insats, enligt Peter Magnusson, Citypolisens insatschef för nyårshelgen.

– Det var kaosartat och risken för den enskilde var betydande. Då berodde det mer på tur än något annat att ingen blev allvarligt skadad, säger Peter Magnusson.

Sedan dess har polisen tillsammans med Stockholms stad samverkat för att stockholmarna ska kunna fira så tryggt som möjligt.

Just nyårsafton är den enskilt största polisinsatsen på hela året – att jämföra med en högriskmatch.

– I fjol hade vi fyra våldsbrott vid Slussenfirandet, varav två riktades mot polis. Lyckligtvis var inget av dem väldigt allvarligt. Att det är så få våldsbrott när över 80 000 människor, varav många väldigt berusade, samlas på ett och samma ställe – det är ett fantastiskt betyg, säger Peter Magnusson.

Men det är dessvärre inte hela bilden. En kvarts miljon människor väntas fira i city totalt – och våldsbrotten väntas kulminera. Nyår är den dag på året då flest misshandelsbrott anmäls, enligt Brottsförebyggande rådet.

– Detta är största våldshelgen på året. Jag tror att mörkertalet är enormt eftersom vi inte hinner med allt och en del efteranmäls. Mellan klockan 2 och 6 på morgonen håller folk bokstavligt talat på att slå ihjäl varandra och vi hinner inte beta av brotten i den takt de sker. Vi måste prioritera vem vi ska hjälpa säger Peter Magnusson.

Situationen förvärras av en bristande respekt för 112-numret, menar Peter Magnusson.

– Människor ringer för allt, från att de inte får tag i en taxi till att de tappat bort sin jacka. Det innebär att någon som behöver hjälp på riktigt kanske inte kommer fram.

Exakt hur många poliser som kommer att delta i kommenderingen vill Peter Magnusson inte gå in på men menar att det rör sig om ”långt över 100 poliser”, bland annat till fots, till häst och båt.

Sjöpolisen har bland annat ansvaret för säkerheten på pråmen från vilken nyårsfyrverkerierna ska avfyras.

– Vi har ett antal bevaknings-båtar som ser till att inte andra fartyg kommer i närheten av den här pråmen. Om det skulle ske en kollison vore det direkt livsfarligt, säger -Peter Magnusson.

Fyrverkerier som avfyras av privatpersoner är ett problem som polisen har svårare att hantera. Trots en 18-årsgräns hamnar många i händerna på minderåriga. I helgen ställdes flera SL-bussar in i Södertälje sedan ett ungdomsgäng skjutit raketer mot dem.

– Troligast är att det är föräldrar eller syskon som ”köper ut”. Vilket innebär en fara både för ungdomen och andra. Vi kallar det fyrverkeri men det egentligen är en sprängpjäs, och kommer det en femgrams-bomb farande genom luften då är det direkt dödligt. Under hela december är det ett betydande arbetsmiljöproblem för oss och andra funktioner i samhället, säger Peter Magnusson.

Marijana Dragic marijana.dragic@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Här är kulturens tio i topp-lista. Som ni vill ha den.

Lagom till årets sista dag är den klar: den svenska kulturens egen tio i topp-lista!

I dag presenterar vi alltså ”vinnarna” i den omröstning som vi på DN Kultur med anledning av tidningens 150-årsfirande under hösten har ordnat utifrån vår lista över de 150 kulturhändelser som skapat Sverige sedan 1864.

Vi gjorde listan dels för att visa att kulturen inte bara skildrar samhället utan även är med och skapar det, men också – framför allt – för att det är roligt.

Mycket av det gångna årets debatt kring kulturen har annars handlat om dess ”funktion” i samhället. Vad ska kulturen vara ”bra” för? Kan den tjäna några specifika ”syften” i ideologiska, kommersiella eller pedagogiska sammanhang? Detta torftiga och instrumentella tänkande blev tydligt när riksdagen strax före jul var på väg att avskaffa det blygsamma stödet till Sveriges kulturtidskrifter.

Då om inte förr stod det klart att kultur är en alldeles för allvarlig sak för att överlåtas till kulturpolitiker. Och jag tycker att de tio händelser som ni läsare har röstat fram visar hur levande kulturen är för oss svenskar – inte minst den del av den som kommer till oss tidigt i livet och som sprids i flera kanaler. Över 10 000 personer deltog i vår

omröstning, som under några dagar fyllde de sociala medierna med funderingar, bryderier och kval. Svårt! Roligt men omöjligt! Ska man rösta på det ”objektivt” viktigaste eller på det som betytt mest för en själv? Med hjärnan eller hjärtat?

När det gäller den sistnämnda frågan brukar jag minnas Leif Alsheimer, den alltför tidigt bortgångne rättsvetaren som blev smått berömd när han ålade sina juridikstudenter att läsa skönlitteratur. Hans bildningsbegrepp är ett av de finaste jag vet: ”Konsten att tänka med hjärtat och känna med huvudet.”

Själv kan jag just i dag inte låta bli att känna en jublande glädje över allt roligt, vackert, gripande och spännande som har skapats under de gångna 150 åren – och tänka på att minst lika mycket fantastiskt kommer att skapas under de 150 år som kommer.

Inte heller i framtiden kommer kulturen att ha någon ”funktion”. Den är en del av livet.

Gott nytt år!

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

Hela 150-listan. Alla händelser med antal röster

1. Barnlitteratur: Astrid Lindgren ”Pippi Långstrump”, 1945 (4 465)
2. Tv: ”Fem myror är fler än fyra elefanter”, 1973 (3 194)
3. Litteratur: Jonas Gardell ”Torka aldrig tårar utan handskar”, 2012–13 (1 825)
4. Litteratur: Vilhelm Moberg Utvandrarsviten, 1951–59 (1 735)
5. Tv: Tage Danielsson och Per Åhlin ”Karl Bertil Jonssons julafton”, 1975 (1 684)
6. Musik: Abba ”Dancing queen”, 1976 (1 464)
7. Film: Ingmar Bergman ”Fanny och Alexander”, 1982 (1 255)
8. Musik: Jan Johansson ”Jazz på svenska”, 1964 (1 211)
9. Barnlitteratur: Astrid Lindgren ”Bröderna Lejonhjärta”, 1973 (1 172)
10. Litteratur: Nobelpriset i litteratur, 1901 (1 134)
11. Film: Lukas Moodysson ”Fucking Åmål”, 1998 (1 058)
12. Serier: Rune Andréasson ”Bamse”, 1973 (1 044)
13. Film: Lasse Åberg ”Sällskapsresan”, 1980 (877)
14. Konst: Carl Larsson ”Ett hem”, 1899 (876)
15. Barnlitteratur: Selma Lagerlöf ”Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige”, 1906-07 (833)
16. Musik: Ebba Grön ”Staten & kapitalet”, 1980 (813)
17. Revy: Hasseåtage ”Gula hund”, 1964 (797)
18. Tv: Killinggänget ”Nilecity 105,6”, 1995 (775)
19. Litteratur: Per Anders Fogelström ”Stadserien”, 1960-68 (757)
20. Musik: Evert Taube ”Calle Schewens vals”, 1931 (725)
21. Litteratur: Selma Lagerlöf ”Gösta Berlings saga”, 1891 (719)
22. Musik: Håkan Hellström ”Känn ingen sorg för mig Göteborg”, 2000 (710)
23. Litteratur: August Strindberg ”Röda rummet”, 1879 (674)

24. Litteratur: Nina Björk ”Under det rosa täcket”, 1996 (666)
25. Spel: Mojang (Markus Persson) ”Minecraft”, 2009 (614)
26. Litteratur: Stieg Larsson Milleniumtrilogin, 2005-07 (534)
27. Teater: Turteatern ”Scum-manifestet”, 2011 (519)
28. Musikal: Benny Andersson och Björn Ulvaeus ”Kristina från Duvemåla”, 1995 (499)
29. Arkitektur: Ragnar Östberg Stockholms stadshus, 1923 (495)
30. Musik: Hultsfredsfestivalen1986–2009 (491)
31. Teater: Margareta Garpe och Suzanne Osten ”Jösses flickor”, 1974 (454)
32. Barnlitteratur: Gunilla Bergström ”God natt, Alfons Åberg”, 1972 (447)
33. Barnlitteratur: Tove Jansson ”Trollkarlens hatt”, 1948 (446)
34. Radio: P3 Dokumentär, 2005 (438)
35. Tv: ”Hylands hörna”, 1962 (435)
36. Arkitektur: Gunnar Asplund Stock- holms stadsbibliotek, 1928 (405)
37. Opera: Jussi Björlings internationella genombrott, 1936 (399)
38. Litteratur: Frans G Bengtsson ”Röde orm”, 1941-95 (381)
39. Form: ”Stockholmsutställningen”, 1930 (378)
40. Film: Malik Bendjelloul ”Searching for Sugar Man”, 2013 (373)
41. Barnlitteratur: Elsa Beskow ”Tomtebobarnen”, 1910 (354)
42. Musik: Bathory ”Bathory”, 1984 (344)
43. Musik: Europe ”The final countdown”, 1986 (343)
44. Litteratur: Karin Boye ”I rörelse”, 1927 (340)
45. Barnlitteratur: Barbro Lindgren ”Loranga, Masarin och Dartanjang”, 1969 (336)
46. Serier: Martin Kellerman ”Rocky”, 1998- (325)
47. Barnlitteratur: Katarina Taikon Katizi-serien, 1969-80 (321)
48. Litteratur: Zlatan Ibrahimovic & David Lagercrantz ”Jag är Zlatan”, 2011 (292)
49. Konst: Lars Vilks ”Muhammed som rondellhund”, 2007 (289)
50. Film: Roy Andersson ”En kärlekshistoria”, 1970 (288)
51. Film: Stefan Jarl ”Ett anständigt liv”, 1979 (285)
52. Litteratur: Hjalmar Söderberg ”Den allvarsamma leken”, 1912 (285)
53. Film: Ingmar Bergman ”Smultronstället”, 1957 (277)
54. Musik: Carola Häggkvist ”Främling”, 1983 (267)
55. Radio: Svensktoppen, 1962 (267)
56. Litteratur: Edith Södergran ”Dikter”, 1916 (266)
57. Musik: Lars-Erik Larsson ”Förklädd Gud”, 1940 (258)
58. Musik: The Latin Kings ”I skuggan av betongen”, 1997 (257)
59. Litteratur: Dan Andersson ”Svarta ballader”, 1917 (254)
60. Teater: Arthur Schnitzler ”När man köper julklappar”, 1954 (251)
61. Tv: Ingmar Bergman ”Scener ur ett äktenskap”, 1974 (250)
62. Barnlitteratur: Maria Gripe ”Tordyveln flyger i skymningen”, 1978 (248)
63. Litteratur: Ulf Lundell ”Jack”, 1976 (238)
64. Form: Nils och Kajsa Strinning Stringhyllan, 1949 (237)
65. Konst: Anna Odell ”Okänd kvinna 2009–349701”, 2009 (235)
66. Musik: Robyn ”Body talk”, 2010 (219)
67. Musik: Wilhelm Peterson-Berger ”Frösöblomster”, 1896 (219)
68. Film: Bo Widerberg ”Kvarteret Korpen”, 1963 (212)
69. Konst: Carl Johan De Geer ”Skända flaggan”, 1967 (211)
70. Teater: Lars Norén ”Natten är dagens mor”, ”Kaos är granne med Gud”, ”Stillheten”, 1982–83 (204)
71. Litteratur: Moa Martinsson ”Mor gifter sig”, 1936 (201)
72. Dans: Cullbergbaletten, 1967 (198)
73. Litteratur: Tomas Tranströmer ”17 dikter”, 1954 (195)
74. Litteratur: 1917 års kyrkobibel, 1917 (188)
75. Musik: Allan Pettersson ”Symfoni nr 7”, 1966-67 (185)
76. Konst: ”Hilma af Klint – abstrakt pionjär”, 2013 (184)

77. Musik: Cheironstudion, 1992 (181)
78. Film: Ingmar Bergman ”Persona”, 1967 (172)
79. Konst: Peter Tillberg ”Blir du lönsam lille vän?”, 1971-72 (169)
80. Litteratur: Maj Sjöwall och Per Wahlöö ”Roseanna”, 1965 (166)
81. Musik: Alice Babs ”Swing it, magistern!”, 1940 (165)
82. Film: Bo Widerberg ”Mannen på taket”, 1976 (155)
83. Arkitektur: Peter Celsing Kulturhuset, 1974 (154)
84. Litteratur: Nils Ferlin ”En döddansares visor”, 1930 (154)
85. Form: Simon Gate och Edward Hald Orrefors glasbruk, 1916 (152)
86. Musik: Pugh Rogefeldt ”Ja, dä ä dä”, 1969 (152)
87. Film: Victor Sjöström ”Kör-karlen”, 1921 (150)
88. Film: Vilgot Sjöman ”Jag är nyfiken gul”, 1967 (150)
89. Musik: Cornelis Vreesvijk, Fred Åkerström och Ann-Louise Hanson turnerar, 1964 (147)
90. Tv: ”Expedition Robinson”, 1997 (144)
91. Litteratur: Gustaf Fröding ”Stänk och flikar”, 1896 (142)
92. Film: Alf Sjöberg ”Hets”, 1944 (137)
93. Opera: Karl Birger Blomdahl ”Aniara”, 1959 (137)
94. Litteratur: Ivar Lo-Johansson ”Statarna 1”, ”Statarna 2” 1936–37 (137)
95. Barnlitteratur: Lennart Hellsing ”Sjörövarboken”, 1965 (135)
96. Musik: Povel Ramel ”Johanssons boogie woogie-vals”, 1944 (131)
97. Litteratur: Elin Wägner ”Väckarklocka”, 1941 (128)
98. Konst: Nils Dardel ”Den döende dandyn”, 1918 (126)
99. Tidskrift: Pop, 1992–99 (124)
100. Konst: Siri Derkert ”Ristningar i betong”, 1965 (123)
101. Teater: Jonas Hassen Khemiri och Farnaz Arbabi ”Invasion!”, 2006 (120)
102. Opera: Birgit Nilsson ”Turandot”, 1958 (120)
103. Teater: Bengt Ekerot ”Lång dags färd mot natt”, 1956 (119)
104. Teater: Mattias Andersson & Backateatern, 2006 (119)
105. Arkitektur: Santiago Calatrava Turning Torso, 2005 (115)
106. Litteratur Kerstin Ekman ”Kvinnorna och staden”, ”Häxringarna”, ”Springkällan”, ”Änglahuset”, ”En stad av ljus”, 1974–83 (110)
107. Litteratur: Klas Östergren ”Gentlemen”, 1980 (107)
108. Serier: Joakim Pirinen ”Välkommen till sandlådan”, 1983 (101)
109. Barnlitteratur: Anna-Clara Tidholm ”Knacka på!”, 1992 (100)
110. Tv: Mikael Marcimain ”Lasermannen”, 2005 (100)
111. Litteratur: Peter Englund ”Poltava”, 1988 (97)
112. Musik: Swedish House Mafia ”One last tour”, 2012 (97)
113. Konst: Anders Zorn ”En premiär”, 1888 (95)
114. Litteratur: Gunnar Ekelöf ”Sent på jorden”, 1932 (95)
115. Politik: Kulturpropositionen, 1974 (93)
116. Konst: Sigrid Hjertén ”Ateljéinteriör”, 1916 (90)
117. Teater: Johan Bergenstråhle ”Den goda människan i Sezuan”, 1971 (90)
118. Litteratur: Pär Lagerkvist ”Gäst hos verkligheten”, 1925 (90)
119. Litteratur: Eyvind Johnson och Harry Martinson, 1974 (86)
120. Litteratur: Leif GW Persson ”Grisfesten”, 1978 (78)
121. Teater: Kent Andersson & Bengt Bratt ”Flotten”, ”Hemmet” och ”Sandlådan”, 1967–68 (78)
122. Musik: Rob ’n’ Raz feat. Leila K ”Got to get”, 1989 (73) 1
23. Foto: Christer Strömholm ”Vän- nerna från Place Blanche”, 1983 (73)
124. Litteratur: Sonja Åkesson ”Husfrid”, 1963 (68)
125. Debatt: Strindbergsfejden, 1910–12 (65)
126. Litteratur: Stig Trenter ”Farlig fåfänga”, 1944 (62)
127. Dans: Mats Ek ”Svansjön”, 1987 (59)
128. Utställning: ”Hemutställningen 1917”, 1917 (55)
129. Litteratur: Jan Guillous ”Coq Rouge”, 1986 (52)

130. Teater: Per Lysander och Suzan- ne Osten ”Medeas barn”, 1975 (49)
131. Dans: Svenska baletten i Paris, 1920 (47)
132. Ungdomslitteratur: Kerstin Thor- vall ”Vart ska du gå? Ut”, 1969 (47)
133. Litteratur: Göran Sonnevi ”Om kriget i Vietnam”, 1965 (47)
134. Litteratur: Liza Marklund ”Sprängaren”, 1998 (40)
135. Konst: Makode Linde ”Painful cake”, 2012 (40)
136. Litteratur: Henning Mankell ”Mördare utan ansikte”, 1991 (35)
137. Teater: Ingmar Bergman ”Vem är rädd för Virginia Woolf?”, 1963 (34)
138. Litteratur: Erik Lindegren ”mannen utan väg”, 1942 (33)
139. Litteratur: PO Enquist ”Legionärerna”, 1968 (29)
140. Litteratur: Birgitta Trotzig ”Dykungens dotter”, 1985 (27)
141. Musik: Sven David Sandström ”Requiem: De ur alla minnen fallna”, 1982 (27)
142. Opera: Ingvar Lidholm ”Ett drömspel”, 1992 (27)
143. Teater: Lars Norén ”Sju tre”, 1999 (23)
144. Tidskrift: BLM, 1932 (22)
145. Konst: Cecilia Edefalk ”Baby”, 1986–87 (21)
146. Konst: Opponenternas skrivelse, 1885 (18)
147. Teater: Intima teatern, 1907 (16)
148. Teater: Alf Sjöberg ”Drottningens juvelsmycke”, 1957 (15)
149. Litteratur: Ann Jäderlund ”Som en gång varit äng”, 1988 (15)
150. Mode: Ann-Sofie Back, 2014 (13)

DN 31 dec 2014:

“Nobelpriset i litteratur

Litteratur: Nobelpriset i litteratur, 1901 (Antal röster: 1 134)

10. Allt började med ett testamente. När kemisten och uppfinnaren Alfred Nobel avled 10 december 1896 testamenterade han 31 miljoner kronor till en fond ur vilken pris skulle ges åt dem som ”under det förlupne året hafva gjort menskligheten den största nyttan”.

Redan från start blev priset omstritt. Kung Oscar II var skeptisk eftersom Nobel sagt att det inte bara skulle delas ut till svenskar. Av de fem prisen är litteraturpriset, vid sidan om fredpriset, det mest omdiskuterade. Svenska Akademien låter ofta snarstucken när deras val ifrågasätts men borde vara lyckliga över ett sådant intresse.

Det visar att litteraturpriset berör – och berör starkt. Det öppnar nya världar för läsarna. Och när folk upprörs över att det inte känner till pristagaren är det för att de tycker att det har *rätt* att göra det, på ett annat sätt än när det gäller en kemipristagare. Det säger något om människors stora förväntningar på litteraturen.

”Först och främst upplevde jag skräck. Och därefter inföll medvetenheten om vilken stor ära det innebar” sa Elfriede Jelinek när hon i DN i höstas berättade om hur det var att utses till 2004 års litteraturpristagare.

Många är vi som gillar att priset har denna mäktiga klang. När det med jämna mellanrum sticker upp någon utländsk kritiker som fnyser att det inte längre betyder så mycket blir vi ofta lite stötta i kanten.

Sekretessen, mystiken, sekunden när den berömda dörren öppnas i Börssalen. Ingen pr-firma i världen hade kunnat hitta på ett så vinnande koncept. Nobelpriset är en svensk institution med betydelse för hela världens litteratur.

Åsa Beckman asa.beckman@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Bröderna Lejonhjärta

Barnlitteratur: Astrid Lindgren ”Bröderna Lejonhjärta”, 1973 (1 172)

9. ”Man måste lära sig att leva så att man blir vän med döden. Tror jag tralala”, sa Astrid Lindgren till Margareta Strömstedt under en tv-inspelning. Astrids son hade nyligen avlidit.

Döden finns med i så många av Astrid Lindgrens böcker, för hon kunde som ingen annan berätta så att den inte gjorde omöjligt ont. I ”Bröderna Lejonhjärta” skrev hon tröstboken för oss alla, ateister som religiösa: sagan om vart vi kommer efter döden.

Bröderna Skorpan och Jonatan Lejon -lever ett kort och svårt liv, och en kväll berättar Jonatan om Nangijala för sin svårt sjuke lillebror Skorpan, för att lindra hans dödsskräck. Nangijala är landet ”där det fortfarande är lägereldarnas och sagornas tid”, och dit kommer man efter döden. ”Vi ses i Nangijala” blir också det sista Jonatan säger till Skorpan innan han dör, numera ofta citerat i förtvivlade dödsannonser.

Skorpan kommer till Nangijala, en värld som Ilon Wikland tecknade som en ljuvlig idyll. Men även i den blommande Körsbärsdalen visar det sig finnas stora svårigheter, och sagan om Nangijala växer till ett frihetsepos om motstånd mot tyranni, om pacifism och om att våga göra det man egentligen inte törs.

”Bröderna Lejonhjärta” blev omedelbart älskad, och var ett ovanligt inslag i en tid när realismen i övrigt dominerade i barnboksutgivningen. Var det fantasy? Religiöst? Boken diskuterades ur alla möjliga synvinklar.

Själv sa Astrid Lindgren någon gång att Skorpan faktiskt bara dör en gång, men det tänkte hon inte skriva någon på näsan. Trösten ska finnas för den som behöver.

Lotta Olsslotta.olsson@dn.se

DN 31 dec 2014:

“Jazz på svenska

Musik: Jan Johansson ”Jazz på svenska”, 1964 (1 211)

8. Redan som ung chalmerist i Göte-borg i början på 50-talet fick Jan Johansson den då kontroversiella idén att korsa jazz med svensk folkmusik i ett spex som handlade om Gustav Vasa. Men när han och basisten Georg Riedel stiger in i studion en februaridag 1962 för att spela in ”Visa från Utanmyra” och två låtar till på albumet Jazz på svenska – handlar det om allt annat än spex. Det blir ett unikt, avskalat möte mellan två musiktraditioner som för alltid kom att förändra svensk musik. Ett möte där den amerikanska bluesens och jazzens blå klanger legerar sig med vemodet i den svenska folktonen. Där musikalisk utblick och inblick blir samma sak.

För det mest säregna med ”Jazz på svenska” är hur organiskt de folkliga melodierna vecklar ut sig och blir sig själva. Hur sällsamt orörda de framstår – trots den påtagliga lekfullheten och experimentlustan i det improviserande förhållningssättet. Som om de var tvungna att bli avlyssnade från en avlägsen och främmande frekvens innan de igen kunde fås att låta som de alltid låtit. Att bli ett med musiken är en sliten kliché, men har väl aldrig haft större relevans än för det som Johansson och Riedel lyckades med.

Och kanske är det också denna inkännande äkthet och fullständiga brist på ironi eller andra disanseringseffekter som gjort dess ställning så ikonisk inom svensk musik. Leken finns där i varje takt men den är hela vägen djupt allvarsam.

Martin Nyström martin.nystrom@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Fanny och Alexander

Film: Ingmar Bergman ”Fanny och Alexander”, 1982 (1 255)

7. ”Efter Fanny och Alexander blir det ingen mer långfilm för mig. Roligare kan det aldrig bli, inte jobbigare heller. ’Fanny och Alexander’ är som en summering av hela mitt liv som filmskapare. Långfilm är ett arbete för unga människor, både fysiskt och psykiskt.”

Så skrev Ingmar Bergman efter att ha slutfört arbetet med den film som skulle bli hans grandiosa återkomst till Sverige efter åren i tysk exil, men också ett lång farväl till den filmkonst som burit hans namn över världen.

Med ”Fanny och Alexander” kom dämonregissören lite otippat ut som svensk films främste festfixare. Han kryddade sitt storslagna, episka familjedrama i sekelskiftesmiljö med ståtliga kalas, burlesk humor, crossdressing, rysansvärda spökerier och magiska under. Jarl Kulle gör sin kanske mest minnesvärda roll som fryntlig, sexfixerad men ömhjärtad patriark. Hans motpol är Jan Malmsjös demoniska biskop. Runt dem finns ett imponerande galleri av färgstarka kvinnor spelade av bland andra Ewa Fröling och Gunn Wållgren.

Inspirationskällorna till filmen var, enligt sajten ingmarbergman.se, delvis konstnärliga. Bergman har talat om en bild från E T A Hoffmanns ”Nötknäpparen” med två barn som kurar skymning på julafton, men också om Charles Dickens. Men han lånade förstås även friskt från sin egen barndom som rymde såväl livsbejakande muntrationer som sträng och hård moralism.

Den där barnblicken löper som en röd tråd genom hela den storslagna berättelsen där ljus och mörker hela tiden avlöser varandra på ett oemotståndligt sätt.

Helena Lindblad helena.lindblad@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Dancing Queen

Musik: Abba ”Dancing queen”, 1976 (1 464)

6. Det är inte självklart elegans man främst förknippar Abba med. När de vann sin schlagerseger 1974 väckte de glitterbrokiga scenkläderna lika mycket uppseende som vinnarlåten ”Waterloo”. Två år senare var det kungabröllop i Sverige, och till den tv-sända hyllningsgalan hittade Abba på att lansera sin kommande singel ”Dancing queen” inför det blivande kungaparet, i böljande krinoliner och pimpinetta hovuniformer med långstrumpor.

Fega var de åtminstone inte, och kanske måste man se tilltaget mot bakgrund av den hårdproggiga tidsanda som gjorde att Abba inte alls bara hade hyllats för att ha bärgat hem Sveriges första schlagerseger och äran att arrangera hela evenemanget året efter. Tvärtom blev gruppen den svenska musikrörelsens främsta hatobjekt, och på den alter-nativfestival som arrangerades parallellt med Schlager-EM 1975 stod Ulf Dageby som Sillstrypar’n och sjöng en nidvisa om Abba och deras ”kläder av plast”.

År 1976 valde Sverige att inte delta i tävlingen alls, men Abba hade redan fortsatt att klättra mot nya höjder. Och trots den tillfälliga kostymeringen var ”Dancing queen” det absolut mest raffinerade de dittills hade gjort: en graciös melodi som utan ansträngning krokade i den växande discovågen, med en behärskad ”bump”-rytm och ett storslaget glittrande stråkarrangemang bakom de båda sångerskornas längtansfyllda lovsång till spelet på dansgolvet.

I dag är Abbas plats i pophistorien självklar, och ”Dancing queen” framstår som något av deras kronjuvel. En av de – ja, faktiskt – elegantaste discolåtar som gjorts, snarast mer tidlös för varje år som går. Att de vann i längden kan ingen ha missat.

Nils Hansson nils.hansson@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Karl-Bertil Jonssons julafton

Tv: Tage Danielsson ”Sagan om Karl-Bertil Jonsson julafton”, 1975 (1 684)

5. När Tage Danielsson skrev sin samhällskritiska saga kunde han knappast drömma om att den skulle bli en standardingrediens på det svenska julbordet tillsammans med glögg, skinka och Kalle Anka. Nästa år firar den 14-årige humanistiske superstjärnan Karl-Bertil Jonsson hela 40 år i tv-rutan.

Men premiärvisningen på julafton 1975 höll på att sluta i katastrof. Tecknaren Per Åhlin hade använt en ny typ av penna vars färg släppte från det tecknade materialet. Under hösten tvingades han arbeta dygnet runt för att bli klar till dopparedagen. Den allra första kopian skarvades nödtorftigt ihop med tejp och byttes sedan ut lagom till andra julen.

Det gjorde inget. Tv-tittarna öppnade genast sina hjärtan för den timide svenske Robin Hood-figuren som extrajobbade på Postverket och ”omfördelade” julklappar från de allra rikaste till de allra fattigaste. Detta trots vilda protester från pappan Tyko Jonsson – en rödbrusig och kolerisk varuhusägare som utbrast: ”Jag har närt en KOMMUNIST vid min barm!”.

Men den medmänskliga kraften i Karl-Bertil Jonssons gärning går långt bortom partigränser och blockpolitik. Tage Danielssons humanistiska tolkning av det kristna kärleksbudskapet är också en perfekt berättad saga vad gäller struktur, tempo och dramaturgi, men utan den subtila ironin hade den kanske inte överlevt så här länge. Minns till exempel den ironiska tvisten på slutet ”Det var på den tiden man fortfarande firade jul till minne av Jesus födelse…”.

Och inledningsmeningen om att sagan ”utspelade sig under en jul då man ännu kunde se fattiga människor på gatorna” känns tyvärr högaktuell i dag.

Karl-Bertil behövs mer än någonsin.

Nicholas Wennö nicholas.wenno@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Utvandrarsviten

Litteratur: Vilhelm Moberg Utvandrarsviten, 1951–1959 (1 735)

4. Den allra första meningen i Vilhelm Mobergs romansvit är också ett mycket kort referat av hela handlingen: ”Detta är en berättelse om några människor, som från sina hem i Ljuder i Småland utvandrade till Nordamerika”. Så kort kan man beskriva en grupp människors korta liv på jorden. Men Moberg sätter örat till dessa människors historia och gör dem -levande långt bortom all kylig statistik. Gång på gång har den fyra romaner långa sviten utsetts till den svenska litteraturens förnämsta och mest representativa klassiker – av läsare, bibliotekarier, bokhandlare, forskare och kritiker. Det är ett gripande mästerverk som bygger på grundlig research, skicklig gestaltning och en brinnande respekt för människan och hennes strävan efter ett bättre liv. Det är också en magnifik humanistisk traktat med universell giltighet som säger att varje människa är unik, vem hon än är och vilken socken i världen hon än kommer ifrån. I förgrunden står Karl-Oskar och Kristina, men kring dem finns de andra i gruppen: Arvid och Robert, Ulrika i Västergöhl, Inga-Lena och resten av denna del av mänskligheten.

Inledningen avslutas med orden ”I hemorten är deras namn glömda och deras utvandrings äventyr skall snart ingå i sagan och legenden”. Men den som en gång tagit del av Karl Oskar och Kristinas resa glömmer dem aldrig. De må vara saga och legend, men likväl vandrar de ibland oss och går jämte oss var gång vi passerar en spegel.

Jonas Thente jonas.thente@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Äntligen har ”de som älskade mest” fått sin upprättelse

Litteratur: Jonas Gardell ”Torka aldrig tårar utan handskar”, 2012–13 (1 825)

3. Det finns en sak som förenar nästan alla epokgörande romaner. Frågan som inställer sig i läsarens huvud: varför har inte det här gjorts förut? Ämnet har ju så länge legat i öppen dager?

Jonas Gardells romansvit ”Torka aldrig tårar utan handskar” är epokgörande. Följaktligen är det också en berättelse som tycks ha dröjt obegripligt länge med att låta sig formuleras, som stod författaren och bävade inför att sätta i gång. Var erfarenheterna för dyrköpta?

Under 1980- och 90-talen dog unga män i sviterna av aidsviruset och inget, säger inget, blev sig likt igen. Den som, till äventyrs, undrar varför gemenskapen över relationsgränserna är så porös, för att inte säga obefintlig, inom gayvärlden måste till exempel förstå att där knappast finns en äldre generation. Många av dem, och flera av de mest högljudda, de modigaste, de som Gardell kallar för ”de som älskade mest”, dog ut.

Dessa män får sin postuma återupprättelse i ”Torka aldrig tårar utan handskar”. Åtskilliga vackra ord har redan använts om böckerna, ”frigörelseskildring”, ”utvandrarepos”. Men frågan är om inte ordet ”civilisations-process” bäst fångar det som utspelar sig.

I de essäer som interfolierar böckernas episka partier återger Gardell termer ur pressarkiven som, på 80-talet, rutinmässigt fortfarande tillämpades om homosexuella män. ”Ohygieniska”. ”Sjuka”. ”Onaturliga”. Det är ord som, i dag, aldrig skulle användas av en vettig människa i svensk press. Den aktivism som radikaliserades i kölvattnet av aidskrisen och som ledde dit vi i dag befinner oss har effektivt satt stopp för det. Aids innebar, ironiskt nog, även förutsättningen för att hbtq-frågorna till slut hamnade både i ett politiskt centrum och i det allmänna medvetandet.

Det faktum att DN:s läsare har röstat fram dessa modiga, omtumlande och djupt gripande böcker till en välförtjänt bronsplats över de senaste 150 årens viktigaste kulturhändelser kan definitivt ses som ett kvitto på detta.

Samtidigt infinner sig misstanken om att placeringen, i alla fall delvis, även kan tolkas som ett uttryck för den unika plats som Jonas Gardell har erövrat i den svenska folksjälen. Det är en position som – åtminstone för 30 år sedan då han inledde sin karriär – egentligen trotsar alla odds.

På den tiden krävdes det mod, för att inte säga ballar av stål, för att inte bara träda fram som homosexuell, utan också vägra kompromissa med identitetsuttrycken. Det är lätt att glömma i en tid då statsministrar trampar med i Prideparaderna och kronprinsessor delar ut priser på gaygalor.

På 80-talet, just det 80-tal då böckernas Paul, Bengt och Rasmus dog som flugor världen över, förvisades homofilerna fortfarande till folkhemmets trossbotten. Det snusk som bögarna sysselsatte sig med pratade man inte om och i synnerhet inte på bästa sändningstid i tv. Man skulle skämmas.

Gardell – sekonderad av hjältar som After Dark, Rikard Wolff, Mark Levengood och Mian Lodalen – förändrade det där i grunden. Ingen av dem, och i synnerhet inte Gardell, hänföll åt strykrädd inställsamhet eller förminskade sig själva. Gardell gjorde snarare det enda raka:

ställde sig vid mikrofonen, reclaimade sitt människovärde och sade ”shut up and suck” till alla som ville stänga honom ute.

På så sätt skedde det förunderliga. Svennarna, och inte minst den äldre kvinnliga delen av dem, kapitulerade. Det var som om ett ankare kastades ut och förtöjde två dittills oförenliga enheter – hetero och homo – vid varandra. Vi var mer lika än vad någon dittills hade trott. Somliga hatade honom för det. Men desto fler älskade honom så till den grad att Jonas Gardell, i folkdjupet, länge kan sägas ha förkroppsligat själva begreppet homosexualitet. Beställ upp ett par bildmappar från DN:s bildarkiv om ni inte tror mig. Fotografierna där Gardell figurerar med sitt okynnesleende under bildrubriken ”homosexuell” är åtskilliga. Som gick det inte att separera det ena från det andra.

På senare tid har tillståndet normaliserats ett par grader. Gardell stöter fortfarande på patrull och inte sällan bland humorbefriade, normkritiska twitterkommissarier. Det är väl ett slags sundhetstecken, endast de riktigt betydelsefulla författarna och gränsöverskridarna utsätts för fadersmord.

När man är en lika självklar del av både den svenska underhållnings- och kulturhistorien som Snoddas och Vilhelm Moberg blir man en sådan som yngre homofiler måste ta spjärn emot. Birgitta Stenberg och Bengt Martin får därför ursäkta, Jonas Gardell var den som slog upp garderobsdörren på allvar genom att gå och bli folklig.

Efteråt behövde vi aldrig stänga den igen. Vi som kom efter kunde bara peka på komikern och författaren på tv och säga till våra föräldrar och vänner: *shut up and suck*, vi är som han. Och vi skäms inte, vi heller.

Johan Hilton teater@dn.se

DN 31 dec 2014:

“Påhittiga pedagoger gjorde det mesta rätt

Tv: ”Fem myror är fler än fyra elefanter”, 1973 (3 194)

2. Ibland när jag känner mig lite vilsen i tillvaron brukar jag sjunga tyst för mig själv: ”Där är där man inte äääär/här är där man äääär/ Här har man alltid med sig/Här har man alltid med sig.” Ni kanske hör det där jazzgunget i huvudet, Magnus och Brasses lite brummiga röster och Evas trygga skånska.

”Fem myror är fler än fyra elefanter” producerades av TV 2 (nuvarande SVT 2) och premiärsändes den 19 november 1973. Fyra år senare gjorde skådespelartrion Magnus Härenstam, Brasse Brännström och Eva Remaeus om succén som 1977 års julkalender.

Det fanns en amerikansk förlaga, ”Sesame street”, (samme dockmakare, Jim Henson, gjorde sedan ”Mupparna”) med pedagogiska ambitioner. Idén var att göra detsamma på svenska, det vill säga väcka barns intresse för bokstäver, prepositioner, siffror och annat samhällsnyttigt. Men lyckligtvis var målen högre satta än så: fantasi, galenskap, sagolika sammanträffanden, tokiga låtar, färgfyrverkerier och anarkism i ögonhöjd med barnen skulle också få plats.

Jag kunde redan läsa när ”Fem myror är fler än fyra elefanter” visades första gången, men hade pinsamma svårigheter med ordningen på alfabetet – för att inte tala om höger och vänster. Min lillebror, som

varken kunde läsa eller säga ”r” på något vettigt sätt, och jag gjorde gemensam sak i den breda tv-fåtöljen framför rutan. Även om vi båda bara ville dö av tristess när barn skulle bokstavera namn, så glömde man det när sketcherna och sångerna kom i gång.

Den där kemin mellan den pedantiske viktigpettern Magnus, den charmfulle nörden Brasse med sin kära ”Lattjo lajban”-låda och den präktiga och samtidigt milt förföriska Eva har det skrivits spaltmeter om, men den är central. Den riktade sig både utåt och inåt på ett spännande sätt. Trion hade alltid barnpubliken i fokus men utan att vara tillgjorda, samtidigt fanns det den där lite vibrerande, känsloladdade spänningen mellan dem. Magnus och Brasse med sina löjliga hattar och trivsellängd på byxorna ville ju så förtvivlat gärna vara ensamma med härliga och coola Eva (vilket sällan hände).

Men någon enstaka gång fick det hetta till. Ta till exempel den underbara scenen där Eva och Magnus (trikåerna!) har en danssalong och ska försöka lära Brasse att dansa ”Framåt och bakåt-tangon”. Brasse far först omkring som en slappbent trasdocka, det är först i Evas trygga famn som han får styr på lemmarna och får ordning på vad som är fram och bak och när man ska göra stopp.

Till slut dansar de lyckligt ut ur bilden och lämnar Magnus kvar som tröstar sig med att säga: ”Jag förstår inte varför de håller på med den där gamla skruttdansen, den är ju helt ute, nu är det ’höger-vänster-dansen’ som gäller!” Känslofyrverkeri i slapsticktappning. Så briljant.

Huruvida ”Fem myror är fler än fyra elefanter” gjorde svenska kids bättre i skolan är aldrig utrett, men betyget för programserien blev skyhögt. 2006 utsågs ”Fem myror …” till det bästa barnprogrammet genom tiderna i SVT:s underhållningsprogram ”Folktoppen” som utlyst en omröstning bland svenska folket.

Visst finns det ett och annat som kanske känns lite förlegat i dag, vissa könsroller kanske, men ett program som fortfarande känns nyskapande fyrtio år efter att det producerades har gjort det mesta rätt. När Brasse Brännström gick bort tidigt i höstas sade barnkulturpionjären Suzanne Osten i en intervju: ”Det är fortfarande chockerande radikalt att påstå att barn vill lära sig något …” Hon kallade ”Fem myror …” ”surrealistisk, frihetlig, frisk och associativ” och berömde den intelligenta tonen.

Det viktigaste man som både barn och förälder kan lära sig av Magnus, Brasse, Eva och deras påhittiga pedagogik är att vara inkluderande. Då får man med sig vem man vill och vice versa. ”Fem myror är fler än fyra elefanter” har jag, och många med mig, alltid med mig.

Helena Lindblad helena.lindblad@dn.se “

DN 31 dec 2014:

“Uppfinningen Pippi Långstrump

Och vinnaren är … Astrid Lindgrens allra starkaste skapelse: en radikal och mycket svensk individualist med röda flätor, häst och apa. Om Pippi inte fanns skulle svenskarna förmodigen ha uppfunnit henne, skriver DN:s Björn Wiman.

Barnlitteratur: Astrid Lindgren ”Pippi Långstrump”, 1945 (4 465)

1. I dag är vi alla Pippi Långstrump.

Påståendet rymmer en konkret sanning – också som annat än klatschig slogan för att kungöra det faktum att världens kanske mest populära barnboksfigur står som solklar segrare i DN:s omröstning över de kulturhändelser som har skapat Sverige under de senaste 150 åren. Barnlitteraturens klassiker är de böcker som gått in i vårt blodomlopp – också om vi inte själva har läst dem. För barnlitteraturens bästa berättelser behövs ingen konstruerad kanon, de finns ändå i det allmänna medvetandet. Det är med dem som med den äkta bildningen: det är de som finns kvar när vi glömt allt vi lärt oss.

Inte heller är det, tror jag, en slump att Pippis födelse infaller nästan exakt mitt i den tidsperiod som listan omfattat: 81 år efter DN:s grundande 1864 och 74 år före dagens datum. Hon är bokstavligen en centralfigur i den svenska moderniteten: den är lika viktig för hennes tillkomst som hennes tillkomst är för moderniteten. Pippi är, som Astrid Lindgrens man Sture profetiskt konstaterade -redan i samband med utgivningen 1945, inte en bok utan en uppfinning.

Men så var Pippi Långstrump också från början en familjeprodukt. Historien är välkänd om hur dottern Karin hittade på figuren när hon låg sjuk i mässlingen, mitt under and-ra världskriget.

Det sistnämnda är inte minst viktigt. I sin nyutkomna biografi över Astrid Lindgren, ”Denna dagen, ett liv” – som på ett utmärkt sätt kompletterar Margareta Strömstedts levnadsteckning från 1977 – påminner den danska författaren Jens Andersen om den inverkan som samtida idéströmningar inom filosofi (Bertrand Russells teorier om barnets vilja till makt) och barnpsykologi (A S Neills utvecklingslära om fri uppfostran) hade på Astrid Lindgren. Han pekar på de litterära influenser som brukar framhållas: ”Anne på Grönkulla”, E T A Hoffmans ”Det främmande barnet”, ”Alice i Underlandet” och 30-talets serier om övernaturligt starka figurer som Tarzan och Stålmannen. Och i den SVT-dokumentär som sänds under julhelgen finns anslående bildbevis på hur den unga Astrid Lindgren på biografen i Vimmerby såg filmerna om Mary Pickford, som hade en häst i sitt rum och skurade golvet med borstar på fötterna som en skridskoprinsessa.

Amatörer lånar, genier stjäl, heter det som bekant. Och det gäller att göra det i rätt tid. De estetiska donatorerna bakom Pippi Långstrump hamnar alla i skymundan för själva *tiden*, andra världskriget. Pippi stiger inte bara tidsmässigt, utan även tematiskt fram ur andra världskrigets fasor – med håret färgat rött av dess blod, om man vill dra åt det symboliska hållet. Och det vill man kanske: Astrid Lindgrens fruktan och fascination för krigets stora tyranner Stalin, Hitler och Mussolini går igen på flera ställen i första boken om Pippi Långstrump: här finns mobbaren Bengt som Pippi slänger upp i ett träd och den på tyska brytande cirkusdirektören och hans ”Schtarke Adolf” – ett diktatorsporträtt i Charlie Chaplins anda med manifesta inslag av

”Bröderna Marx” och den slapstickhumor som Lindgren alltid återkom till.

Det är i mötet med dem som Pippi stiger fram som en ny människa för en ny tid: en godmodig men urstark pacifist som står för både motsatsen och motståndet till den patriarkala våldsordning som just lagt världen i ruiner. Det är inte en tillfällighet att Pippis stora kommersiella genombrott äger rum under julhandeln 1945 – präglad av många barnfamiljers behov av fest och skratt efter de tröstlösa krigsåren.

Men Pippi Långstrump hade aldrig blivit vad hon är om hon inte också varit en banbrytande uppfinning i den kulturella industrin. En av förtjänsterna med Jens Andersens biografi är att den visar vilken medveten spelare i berättarbranschen Astrid Lindgren var. Och hon var inte ensam. Redan från början agerade barnboksbibliotekarien Elsa Olenius som gränslöst uppmuntrande promotor åt Astrid Lindgren: Olenius satt i juryn för förlaget Rabén & Sjögrens barnbokstävling och åtog sig samtidigt uppdraget som frilansande redaktör för den första boken om Pippi, vilken hon efter utgivningen överöste med beröm i sitt bokprogram i Sveriges Radio, ett omdöme som förlaget sedan i sin tur kunde citera på omslaget till följande upplagor. Och så vidare. Det var också Olenius som på hösten 1946 såg till att boken lästes in som följetong i Sveriges Radio och tog initiativet till att Pippi även blev en succéartad barnteaterföreställning som bidrog till den stora Pippi-hysterin över hela landet. Till och med de fräckaste av dagens litterära agenter skulle bli fräkniga av skam om de kunnat bevittna denna skamlösa blandning av networking, nepotism och kulturell *cross promotion*.

Inte för att Astrid Lindgren själv ville vara sämre. Hon var en av de första författarna som förstod att alla plattformar är lika goda för en bra historia. Redan från början spreds Pippi i flera olika kanaler och medieslag som sinsemellan befruktade varandra – teater, radio, böcker och snart också film. Astrid Lindgren blev banbrytande inom det som i dag kallas ”novelization” – hon arbetade raskt om framgångsrika film- och radiomanus till bästsäljande böcker och vice versa. ”Vidare ska det nog bli Pippidockor och Pippipussel så småningom”, noterar hon i ett brev 1947. Som sagt. Inte bara en bok. En uppfinning.

Pippis genombrott i det framväxande folkhemmet blev av samma slag som hennes personlighet: explosivt och omedelbart. Till de tidiga beundrarna hörde de små prinsessorna på Haga och lillprinsen Carl Gustaf. Hon möttes till en början av översvallande entu-siasm också från litteraturkritikerna – även om det var professor John Landqvist som skulle gå till historien då han dömde ut Pippi som ”sinnessjuk” och menade att hennes tokerier saknade allt sammanhang med ”ett barns själsliv”.

Det kan vi skratta rått åt i dag – men nog hade Landqvist ofrivilligt rätt i att Pippi Långstrump går att härleda till den mindre förnuftsinriktade traditionen inom den allt annat än barnsliga europeiska modernismen. Min egen favoritscen i Pippi-böckerna är den där Pippi tillsammans med Tommy och Annika sitter på en grindstolpe och driver med en förbipasserande liten flicka, bland annat genom att berätta den sanslösa historien om kinesen Hai Shang och dennes matstrejkande son Petter. Pippi på grindstolpen är ingen okomplicerad godhetsapostel – själv vill jag gärna se scenen som Astrid Lindgrens första *non serviam:* hennes nej till den kvävande gruppkramen från det svenska folket som ska komma i framtiden. ”Det begriper du väl att det är lögn”, säger hon till den lilla flickan. ”Du får inte låta folk inbilla dig vad som helst.”

Lögnen betyder frihet, men den betyder också ensamhet. Och i just detta begrepp finns, tror jag, en av nycklarna till Pippi Långstrumps

starka position i vårt kulturella medvetande. Den gängse bilden är ju att se Pippi som det avvikande elementet i den svenska kollektiva konformismen, men man kan lika gärna tänka sig att det förhåller sig precis tvärtom: det är just genom sin naturliga oförmåga och ovilja att inordna sig i kollektivet som hon blir en så typisk representant för den växelverkan mellan trygghet och oberoende som historikerna Henrik Berggren och Lars Trägårdh beskriver som konstituerande för svenskheten i sin bok ”Är svensken människa?”. Kanske är Pippi Långstrump i själva verket den svenska statsindividualismens allra mest bedårande barn: en stark (bokstavligen!) individ som tack vare sunda statsfinanser och ett tryggt socialförsäkringssystem (kappsäcken med gullpengar) slipper oroa sig för sina dysfunktionella släktingar (Efraim Långstrump) och som i besittning av en egnahemsvilla (Villekulla) och ett tryggt transportmedel (Lilla Gubben) kan göra motstånd mot den sociala ingenjörskonstens övernitiska representanter (Prussiluskan, Kling och Klang).

Ja, om Pippi inte fanns skulle svenskarna förmodligen ha uppfunnit henne. Hon är Vilhelm Moberg, Greta Garbo, Kristina Lugn, Jonas Gardell och Zlatan i en och samma person. Den radikala individualism som – till synes paradoxalt – bär upp bygget av det svenska välfärdssamhället har aldrig drivits längre än i berättelsen om Pippi. Här finns ingen ensamhet utan frihet, ingen frihet utan ensamhet – det är samma insikt som bär fram både Geijers ”Odalbonden” och Ulf Lundells trotsiga utbygdsjägare. Dessutom är Pippi, som någon påpekat, ensam också i tiden, för alltid fast i barndomen. Tommy och Annika kan en dag tänkas etablera sig som skötsamma medborgare i den lilla köpingen, Ronja tar förmodligen över pappas företag i rövarbranschen och Emil blir som bekant kommunalnämndsordförande. Men Pippi, med sin vrickade uppväxt i samhällets bokstavliga utkant, utan utbildning och uppfostran – vem blir hon?

Det dröjde nästan 60 år innan tiden tillät att Pippi blev stor. Men då blev hon det med besked. När Stieg Larsson skapade Lisbeth Salander visste han naturligtvis exakt vad han gjorde: Pippi som vuxen blev en asocial hacker med superkrafter och tatueringar lika stora som hennes frihetsbehov – och de två kvinnliga medborgare i den svenska fantasin som har väckt störst internationell uppmärksamhet har gjort det just för att de gestaltar svenskarnas i omvärldens ögon exotiska behov av att få göra det enda de egentligen vill: att få vara i fred – och låta andra vara det. Det är ju dit hela det moderna Sverige har strävat: mot den perfekta friheten – och den lika perfekta ensamheten.

Jag tror att det är i det ljuset man måste se Pippiböckernas svindlade vackra slutrader, när vännerna genom de avlövade vintergrenarna i trädgården kikar in i Villa Villekulla och blir vittnen till en av den svenska litteraturens mest gripande urscener:

”Pippi satt vid bordet med huvudet lutat mot armarna. Med ett drömmande uttryck i ögonen stirrade hon på ett litet ljus, som stod framför henne med fladdrande låga. ’Hon … hon ser så ensam ut på nåt vis”, sa Annika och darrade lite på rösten. [...] Om hon ville titta hitåt, så skulle vi vinka åt henne’, sa Tommy.

Men Pippi bara stirrade framför sig med drömmande ögon.

Så släckte hon ljuset.”

Ensam och stark. I bakgrunden finns en skattkista. Svenskare – och mänskligare – kan ingen vara.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN 31 dec 2014

“Museerna får tid att ladda inför fler besökare

Museer i Stockholm beklagar förseningen av fri entré-reformen, som innebär en fortsatt smalare publik under 2015. Samtidigt är det med en suck av lättnad: nu blir det mer tid för förberedelser inför en väntande besöksboom.

I går framgick av en DN-intervju med kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke att regeringen måste skjuta på de stora kultur-politiska reformerna till 2016. Det berör framför allt satsningen på kultur i miljonprogrammen, en mer tillgänglig Kulturskola och fri entré på statliga museer – reformer som är alltför kostsamma för att kunna räddas med finjusteringar i den rödgröna vårbudgeten. Moderna museets chef Daniel Birnbaum anade att fri entré-reformen skulle skjutas upp redan då alliansbudgeten röstades igenom i början av december.

– Men det är synd, tycker jag. Det hade passat så bra in i våra större projekt nästa år, som vårens ”Ett öppet museum i en större värld” och sommarens jätteutställning ”Efter Babel”. Det handlar inte om att nå fler personer i någon slags numerisk mening. Vi har aldrig legat så högt vad gäller antal människor som kommer till museet, men det hade varit spännande att försöka nå ut till andra grupper och personer, som inte lika självklart kommer hit. Vi vill nå ut till ett större Sverige med människor från andra delar av världen som bor här, säger Daniel Birnbaum och fortsätter:

– Vi får väl trösta oss med att vi sedan några år har hittat på vår egna lilla fri entré-reform. Vi har alltid fri entré på fredagskvällar, till samlingarna, och alla under 19 har alltid kommit in gratis. Men det är klart att vi längtar efter något större. Nu får det bli 2016 i stället, då vi å and-ra sidan kommer att vara desto mer förberedda. Vi får lite mer tid på oss, säger han.

Reaktionen på förseningen är liknande på Arkdes, som nyligen har slagit sitt publikrekord med pepparkaksutställningen. T f överintendent Kerstin Brunnberg beklagar att museets stora utställningar i vår, ”Constructing worlds” och ”Ung design”, nu blir mindre tillgängliga än de hade hoppats.

– Men det är en försening man får stå ut med. Det jobb som vi lade ned på förberedelser, det plockar vi fram när det blir aktuellt igen, så det är ingen stor sak för oss. Så här är det när man har ett land med politik, säger hon.

I förberedelserna ingick bland annat en beräkning av det inkomstbortfall som en fri entré-reform skulle innebära. Arkdes har också börjat planera en ny basutställning, som ska ha både djup och bredd.

– Reformen möjliggör att nya publikgrupper kommer till oss, folk som kanske inte har varit hos oss alls förut, och då är det osedvanligt viktigt att vi också kan leva upp till deras förväntningar, säger hon.

Var förseningen i den meningen rent av välkommen?
– Ja, det kan man säga.

Ulf Tomner, utvecklingschef på Världskulturmuseerna (Etnografiska museet, Medelhavsmuseet, Världskulturmuseet och Östasiatiska museet), instämmer åtminstone till hälften:

– Välkommen är att ta i, men det är helt okej. Vi har en viktig uppgift i den tid vi lever i nu, med världskultur och mångkultur, och om det blir fri entré redan nu i april eller om det kommer senare, vid årsskiftet, är inte avgörande för vår planering. Vi hade börjat planeringen för 2015 in-nan fri entré kom på tal. Nu får vi lite mer tid att förbereda oss, säger han.

Inte heller ledningen för Kulturskolan Stockholm verkar slita sitt hår över att satsningen på Kulturskolan skjuts på framtiden.

– Vi hoppas att det blir en nationell strategi för kulturskolorna, även om det skjuts upp till 2016. Den uppskjutna satsningen påverkar inte vår nuvarande verksamhet. Genom att Stockholms stad har satsat extra på kulturskolan under 2015 så kommer vi i Stockholm att kunna utöka verksamheten för att nå flera, säger Mona Thorin, kommunikationschef på Kulturskolan Stockholm.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se “

:

1 januari 2015.

DN 1 januari 2015:

“Ropa inte på hämnd

2014 kommer att gå till historien som året då terrororganisationen IS på allvar kröp fram under stenarna i Syrien och Irak för att sprida död och skräck långt utanför regionens gränser.

I takt med att organisationen, också känd som Daesh, vann terräng vann den också allt fler anhängare från övriga världen. Tydligen finns en lockelse i besinningslöst våld, tortyr, sexuellt slaveri, etnisk rensning och strid till döden även för några – ett fåtal – av dem som under sin uppväxt kunnat njuta fredens, rösträttens och välfärdens frukter.

De flesta av de jihadister som anslutit sig till IS kommer från regionen. Men enligt en uppskattning som redovisas hos Radio free Europe är Sverige det västland som exporterat flest jihadkrigare till Irak och Syrien i förhållande till folkmängd.

En människa som återvänder efter att ha stått i IS tjänst har inte bara verkat för en organisation som dagligen begår brott mot mänskligheten. Det finns en risk att han eller hon begår nya brott efter återvändandet.

Det är viktigt att inte överdriva hotet. Under hela 1900-talet har människor lämnat Sverige och andra länder för att slåss vid fjärran fronter. Få som kommer tillbaka fortsätter på våldets väg. Dock finns en viktig detalj som skiljer de moderna jihadisterna från många tidigare utlandskrigare: organisationen har som uttalat mål att dess strid ska fortsätta att föras med terrordåd på utländsk mark.

En artikel i Newsweek nyligen redogör för hur olika länder hanterat problemet med jihadresenärerna och deras återkomst. ”Förlåtelse eller straff” lyder rubriken med två ord som -sammanfattar diskussionen rätt väl.

Till de länder som främst vandrar straffets väg hör Storbritannien, Kanada och Australien. De arbetar med repressiva metoder som att dra in medborgarskap och införa nya brottsrubriceringar.

Som motvikt till hårdhandskarna lyfts den danska metoden fram. I landets näst största stad Århus får återvändarna inte bara vård för sina skador, de erbjuds också hjälp att hitta jobb eller platser på lärosäten. I programmet ingår även att myndigheterna för en dialog med moskéer som varit misstänkta rekryteringsbaser.

Det är lätt att reagera med bestörtning, och kanske en del hånfullhet, när man hör om de danska metoderna mot jihadresenärer. De ska alltså resa till Mellanöstern, slåss för en närmast fascistisk gudsstat, slakta oliktänkande – och sedan återvända hem och hamna i rehab? Varför inte öppna ett jihadist-spa på en gång där det förutom terapeutiska samtal ingår gym, varma bad och visning av ”Lawrence av Arabien”? Hur naivt kan samhället bli?

Svaret på den frågan måste bli: Så naivt som det krävs. Arbetet mot jihadresenärer får inte styras av hämnd-begär, hårda straff aldrig bli självändamål.

Alla åtgärder som vidtas måste styras av den övergripande frågan: Vad ger den bästa effekten? Hur ser vi till att så få som möjligt lämnar Sverige och ansluter sig till IS eller någon annan terrororganisation? Och hur försäkrar vi oss på bästa sätt att hemvändarna inte begår våldsdåd på svensk mark?

I Sverige har Mona Sahlin utsetts till nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. I en intervju med SvD säger hon att hennes första intryck av arbetet är att myndigheterna övergett de invandrartäta ”förorterna”. Det gör att föräldrar som misstänker att deras barn är i riskzonen för att resa till Syrien inte har någon naturlig kontakt att vända sig till.

Sahlin efterlyser också en effektiv avhopparverksamhet och ökad kompetens hos till exempel lärare att känna igen och reagera på extremisternas symboler. Detta fick omedelbart en del att tala om ”angivarsamhälle”, ett tecken om något på hur naiviteten kan gå för långt. Precis som det är en allvarlig varningssignal om en elev börjar smycka sig med hakkors är IS-symboler fullgoda skäl för vuxenvärlden att ana oråd.

IS må vara ett nytt hot mot den civiliserade världen, men dilemmat är allt annat än nytt. Det handlar om hur mycket kontroll och repression en liberal, öppen demokrati kan och bör tillämpa för att säkra sin egen existens. Och var i så fall gränsen går innan samhället slutar att vara liberalt, öppet och demokratiskt.

När kan man till exempel beslagta pass för människor som misstänks stå i begrepp att slåss för en terrorrörelse? Vilka åsikter ska en individ tillåtas hysa innan han eller hon ska bli föremål för särskild övervakning – och hur långt får övervakningen gå?

Sverige har all rätt att skydda sig från terror. Det måste ske beslutsamt och resultatinriktat. I det arbetets spår kommer röster att höjas som hävdar att metoderna är dels för hårda, dels för mjuka. Några kommer att tala om hetsjakt på muslimer, andra klaga över mjäkighet. Att slåss för en terrorgrupp ska självklart vara kriminellt, vilket justitieminister Morgan Johansson nyligen aviserade på DN Debatt. Försvaret mot IS måste ske med både mjuka och hårda metoder.

Dn 1/1 2015 “

DN 1 januari 2015:

”Data från ditt aktivitetsband är försäkringsbolagens dröm”

“Våra digitala liv. I den digitala världen är det ofta du själv som är produkten. Denna sanning blir allt viktigare att tänka på när fler och fler vardagsprodukter kopplas upp. Det är inte nödvändigtvis dåligt, men vi behöver en bredare debatt om hur vårt digitala liv utformas, skriver Mattias Allring.

Oroar du dig för din integritet online? Kanske tror du att någon människa av kött och blod är intresserad av att snoka runt i dina digitala angelägenheter? Glöm det – du är helt enkelt alldeles för obetydlig för att någon ska slösa sin dyrbara tid på dig. Det innebär dock inte att din integritet lämnas orörd. Ditt digitala avtryck synas och analyseras per automatik hela tiden, så även medan du läser de här raderna. Just nu sniffar digitala blodhundar runt i din facebooksida, på de sidor du klickat på och de platser din gps skvallrat att du rört dig på (samt – om du stängt av gps:en – vilka kända routrar som finns i din närhet och kan skvallra om var du är). Och det är bara några av de hundratals datakällor som du lämnat efter dig i ditt digitala avtryck. Arméer av algoritmer analyserar, drar slutsatser och sprider via sina herrar den växande legenden om din digitala själ till alla som kan betala.

Syftet är dock inte att skada dig – det är att anpassa verksamheter och erbjudanden maximalt efter dig och din situation. Ibland för att erbjuda dig något. Ibland för att sälja något om dig till någon annan. Alltid för att anpassa världen efter dig och den data du lämnar efter dig.

Som du kanske har märkt har den digitala världen börjat kröka sig runt oss som individer. Den anpassar sig och spelar upp våra respektive kundanpassade versioner av verkligheten. Din värld är inte längre samma som min. Och detta är bara början – det som redan har hänt.

Nästa stora steg i utvecklingen har många namn, men det vanligaste är ”internet of things”. Det brukar betraktas som en nära framtid där praktiskt taget allt är uppkopplat mot internet. Dina skor, ditt mjölkpaket, din blomsterrabatt. De beslutsfattare som inte lyckas förstå vilken oerhörd revolution den digitala världen står inför backar oftast in i analysen av fram-tiden. Det är bakvänt att föröka förstå varför din blomrabatt behöver internet. Det gör den inte. Men internet behöver din blomrabatt. Och dina löpsteg. Och nuvarande status i ditt kylskåp. Internets hunger på data är omättlig och varje ny pusselbit data om ditt liv och din omgivning är en möjlighet att ta fram nya tjänster och fatta bättre affärsbeslut med utgångspunkt i dig och din värld. Och ett litet steg närmare en fullständig digital kopia av verkligheten.

Tekniken för att realisera många av den uppkopplade världens utopier är redan på plats. Din nya uppkopplade bil skulle tekniskt sett redan kunna stödja beteendebaserade dag-för-dag-försäkringar där notan bygger på hur du faktiskt körde i går (vilket ansedda analysinstitutet Gartner spår kommer att revolutionera försäkringsbranschen).

Med en växande flora av digitala uppkopplade hälsomätare kommer det snart att gå att börja dra hyfsat sofistikerade slutsatser om din hälsa – (när tillverkarna inser värdet av att samverka kring data de samlar in). Sannolikheten att försäkringsbranschen börjar intressera sig även för detta förr eller senare är en lågoddsare.

Om du tror att detta är dåligt för dig har du sannolikt fel. Som en effekt av allt som den uppkopplade världen erbjuder kommer du troligen att leva längre, sänka din stress, få mer tid med familjen, få fler spännande jobberbjudanden, leva mer hållbart och ha råd med mer. För att nämna några av de anledningar till att du aldrig kommer att protestera mot intrånget i din integritet med någon större inlevelse.

Men det finns förlorare också. Alla kommer inte att tjäna på att få sin digitala själ dissekerad, analyserad och kommunicerad. De som i dag lyckas flyga under radarn med sina personliga tillkortakommanden kommer att få finna sig i att bli diskret och digitalt bortsorterade, nedgraderade och avpolletterade. Den digitala armbågen kommer att räckas mot de oönskade med avsaknad av erbjudanden, rabatter och förhöjd servicenivå. Det kommer alltid att finnas ett avslöjande fingeravtryck någonstans som en nitisk och oförlåtande algoritm nosar upp och indexerar innan den dröm ens hunnit formulera sig som kommer att krossas på automatisk väg. Jag kan naturligtvis inte säga hur det kommer att ske – hade jag tillgång till den kristallkulan skulle jag inte behöva jobba för uppehället. Men jag kan extrapolera vad som händer och spekulera lite.

Jag tror exempelvis att jobbansökningar inom några år kommer att kunna grovsorteras på automatisk väg genom att undersöka hur sanningsenligt personen beskriver sig själv.

– Jaså du är välorganiserad? Ditt kylskåp håller inte med. Du är ansvarstagande? Du kör som en biltjuv. Och du har dessutom en fysik som en 70-åring.

Några tiondels sekund efter att den jobb-sökande tryckt på ”send” är ansökan bortsorterad av en cynisk algoritm och mejlet som börjar med orden ”Tack för din ansökan, men tyvärr...” är författat och lagt i högen för kommande avslag. Den lyckligt ovetande har inte ens hunnit resa sig från stolen.

I ett annat land misslyckas en kvinna samtidigt med att ta ett blancolån för att köpa nya möbler till huset. Räntan som erbjöds var oväntat usel. En månad senare begär mannen ut skilsmässa. Familjemönstret avslöjade att någon slags kris var förestående.

I ett tredje land får en familjefar ett uselt prisförslag på sin livförsäkring som han väljer att avstå. Fyra månader senare dör han i lungcancer. Data från badrumsartiklar och wearables i kombination med data som påvisade trolig rökning (som ej angetts i ansökan) ledde till en riskbedömning som var avsevärt högre än vad som framgick av ansökan.

Visst skulle du kunna ställa dig utanför systemet genom att avskaffa din digitala profil; deleta facebookkontot, rota fram en gammal dumtelefon och aldrig mer köpa uppkopplade produkter. Jag tror dock att den approachen kommer att göra ungefär lika mycket för din digitala framgång som en kontaktannons utan foto, en bil-annons utan miltal eller en jobbansökan utan CV.

Det som är säkert är att internetjättarna kommer att fortsätta med projektet att försöka indexera hela världen. Trenden kommer att förstärkas av att det mesta i vår omgivning börjar samla in data om oss och allt runt oss. Bland annat genom trenden med ”smarta hem” kommer ekonomiska ekosystem att växa fram där data delas och flyter

på tvären mellan olika sammanhang på ett sätt som stimulerar innovation kring hur data exploateras. Mitt i allt detta kommer vi konsumenter villigt att fortsätta exponera våra data med halvöppna ögon så länge det erbjuds gratistjänster. Och inom en snar framtid är vi för beroende av tjänsterna för att dra oss ut.

Det finns en lustig tecknad seriestrip på temat som cirkulerar bland digitala affärsutvecklare:

Två grisar tittar in i en svinstia. Den ena grisen utbrister förtjust till den andre; ”så fint det är, och bonden vill inte ens ha betalt om vi flyttar in.” I den digitala världen är det ofta du själv som är produkten.

Vi behöver få i gång en bredare debatt om vad som händer i den uppkopplade världen, så att vi som samhälle kan vara med och forma den. Annars kommer den uppkopplade världen att forma vårt samhälle.

Mattias Allring, Liberal Debattör, Affärsstrateg Inom Uppkopplad Teknik “

DN 1 januari 2015:

“Allt fler missnöjda med husbilsköpet

Misslyckade husbilsköp har medfört rekordmånga anmälningar till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) under 2014.

Under 2014 inkom 49 anmälningar vilket kan jämföras med 24 året innan. Bland anmälningarna finns helt nya husbilar med massvis av fel, likväl som begagnade husbilar med felaktig mätarställning, fuktskadade husbilar med mera.

Det är en dyster läsning. Kunderna bollas många gånger mellan återförsäljare och tillverkare utan att det blir någon ordning på husbilarna.

DN har nyligen berättat om två fall där missnöjda husbilsköpare vänt sig till ARN re-spektive advokat för att få rätt mot säljarna.

Här är några fler exempel:

En man köper våren 2014 en ny Kabe 810 LT. Husbilen visar sig vara ett riktigt måndagsexemplar. Färskvattenpumpen är felmonterad, värmesystemet är felmonterat och saknar backventil, duschpump saknas. Värmesystemet läcker ut litervis med glykol. Det tar otaliga verkstadsbesök hos både tillverkaren i Tenhult och återförsäljaren Caravanhallen i Haninge innan det uppenbaras att det finns en spricka i värmesystemet. Nio månader med elva verkstadsbesök gör att kunden inte kan använda husbilen som tänkt. Ärendet väntar på beslut.

Ett par köper en begagnad husbil hos Tolurent, ett företag som säljer campingfordon, i Grums. En LMC Liberty från 2006 som uppges har rullat 5 400 mil. Köparna hittar snart elva fel på bilen. Och än värre; det visar sig att den rullat över 13 500 mil. Köparna kräver att köpet hävs. Tolurent motsätter sig detta. ARN:s beslut blir att köpet ska

hävas och att köparna ska återfå sina 349 000 kronor. Men kravet på ersättning för en förstörd semester avvisas.

Ett par köper en Fiat LMC Liberty 566 från 1993 av Zäta Caravan i Genevad. Vid provkörning undrar den kvinnliga föraren över att femmans växel är så svår att få i och får till svar att det ”krävs visst krafttag”. Vid första turen med bilen slutade femmans växel att fungera. Fel på koppling, urtrampningslager och femmans växel konstateras på verkstad. Zäta Caravan vägrar åtgärda felet och köparen kräver att köpet hävs. ARN bifaller och beslutar om hävning.

En man köper en Dethleff av årsmodell 2012 av Yali, Göteborg. Bilen uppges ha rullat 1 900 mil. En kontroll av husbilens databox visar att den rullat mer än tre gånger så långt nästan 3 900 mil. ARN:s beslut blir att säljaren ska kompensera köparen med 40 000 kronor.

En kvinna köper en Kabe 740 LXL, årsmodell 2012 av Östgöta Camping i Mantorp. Bilen visar sig ha 13 olika fel. De flesta åtgärdas av säljaren och tillverkaren. Bland annat byte av toalett, installerande av backventiler för spillvattnet, byte av lås till bagageluckan på höger sida medan kunden själv lagat en del fel. Hon kräver skadestånd och ersättning för att bilen tillbringat 28 veckor på verkstad samt hävning av köpet. ARN beslutar endast att av resterande fel ska Östgöta Camping åtgärda att bagageluckan på vänster sida inte går att öppna. Därutöver ska säljaren betala ersättning för 13 resor tur och retur samt 10 enkelresor med 11 489 kronor.

Jacques Wallner jacques.wallner@dn.se

Fråga & svar. Tomas Haglund, ordförande för Husvagnsbranschens riksförbund, HRF

Vad ska man säga om de många anmälningarna till ARN?

– Det kan jag inte svara på. Det kan finnas många orsaker.

Varför ökar anmälningarna?

– Det säljs många husbilar. Många kunder är nya användare som inte tidigare haft ett fritidsfordon.

Vad kan branschen göra bättre?

– Vi har länge pratat om att erbjuda våra medlemmar en utbildning. Det finns ärenden som kunnat hanteras bättre. Men man ska också komma ihåg att många företag står utanför vår organisation.

Är husbilskunder mer kritiska?

– Husbilskunderna skiljer sig från husvagnskunderna som kanske många gånger vuxit upp med den typen av fordon. Det är något som brister i kommunikationen mellan säljare och köpare.

Finns det standardiserade rutiner för hur man tar hand om missnöjda kunder?

– Nej, det finns inga regler för hur det ska hanteras. Men frågan är väckt. Det är en omogen och spretig bransch. **DN**

Fotnot: HRF organiserar företag med anknytning till mobilt boende.

Fakta.
Sålda husbilar i Sverige
2009 2 363
2010 3 068
2011 3 735
2012 3 598
2013 3 519
2014* 3 439
*Till och med september
Källa: Husvagnsbranschens riksförbund “

DN 1 januari 2015:

“Flyktingar vägrade gå av bussen

Runt 45 flyktingar vägrade på nyårsafton att kliva av den buss som fört dem från Malmö till en flyktingmottagning i Grytan, strax söder om Östersund. Svår kyla och avsaknad av storstad ledde till besvikelse.

Elva flyktingar av totalt 58 ombord hade dock vid 16-tiden godtagit placeringen och flyttat in, uppger Migrationsverket.

Senare hade tre valt att lösa sitt boende på egen hand, vilket alla flyktingar är fria att göra. De tre hade då lämnat både bussen och Grytans flyktingförläggning, en nedlagd militäranläggning strax utanför Östersund.

– Det är ingen bra situation, vi vet inte hur det akuta läget ska lösas, sade Sophia Öhvall Lindberg, presskommunikatör vid Migrationsverket, till DN sent på eftermiddagen.

– Jag har aldrig tidigare under min tid på Migrationsverket hört talas om en liknande händelse, sade Sophia Öhvall Lindberg.

Verket hade personal på plats för att hantera situationen. Man förde en dialog med de missnöjda, som fick klara besked om vad regelverket säger: att man som asylsökande inte har rätt att välja placering.

En reporter från Östersundsposten som besökte Grytan skrev i tidningens webbupplaga att flertalet av resenärerna var män från Syrien. De var chockade:

– Jag är 75 år och kommer från Mellanöstern. Så skickas jag till ett ställe där det ser ut så här. Det är ju livsfarligt för mig att vistas här, sade Isan Hydr till tidningen och pekade på det isiga underlaget.

Polisen i Östersund uppger för TT att en begäran om assistans från ordningsmakten för att få flyktingarna att lämna bussen avvisades.

Kalle Holmberg kalle.holmberg@dn.se

DN 1 januari 2015:

“Experter eniga: I akuta kriser besinnar man sig

Extravalet avvärjdes med hjälp av en överenskommelse i sista stund. Att en politisk motståndare bjuder på hämtpizza kan vara det som behövs för att nå en uppgörelse. Det säger två veteraner från kronkrisen 1992, Mona Sahlin (S) och Olle Wästberg (FP).

När hissen öppnades på sjunde våningen i regeringshögkvarteret Rosenbad fastnade deras blickar på en handskriven lapp på väggen. ”Sossefri zon”, stod det. Social-demokraterna Mona Sahlin, Ingvar Carlsson och Allan Larsson svalde och fortsatte sedan till mötet. De skulle rädda landet tillsammans med regeringen Bildt.

Det var sent på kvällen den 20 september 1992 och finanshajarna gjorde vad de kunde för att knäcka den svenska kronan. Den handskrivna lappen signalerade Moderaternas inställning men Carl Bildt hade ändå känt sig tvingad att kalla på Socialdemokraterna.

Att en uppgörelse trots allt kunde baxas i hamn hängde på att enskilda aktörer litade på varandra och att borgerligheten såg annorlunda ut på den tiden. Den bilden är Mona Sahlin (S) och Olle Wästberg (FP) överens om.

Sahlin var då partisekreterare och Wästberg statssekreterare på finansdepartementet. Nyligen deltog de i ett seminarium om kronkrisen på Södertörns högskola.

– Det fanns en väldig misstänksamhet, men folkpartisterna löste det. Det var sådant som att Bengt Westerberg och Olle köpte pizza till oss när vi höll på att svälta ihjäl där på natten. Det är kombinationen politik och person som avgör vid förhandlingsbordet i tuffa lägen, säger Mona Sahlin.

Olle Wästberg vittnar om de vänskapliga band han hade till socialdemokrater som Leif Pagrotsky och Jan O Karlsson.

– Man måste förstå varandra, säger Wästberg.

Han och Sahlin pekar även på att borgerligheten såg annorlunda ut 1992 jämfört med i dag. S och FP stod närmare varandra både i värderingar och konkret politik. Spänningarna inom regeringen Bildt, inte minst mellan M och FP var betydande.

– Vi var helt på det klara med att vi inte kunde göra det här inom en regering som helt dominerades av Moderaterna. Vi måste få en mycket bredare uppgörelse, säger Olle Wästberg.

De två politiska veteranerna framhåller att uppgörelsen 1992 gjordes under ett hårt tryck från en djup finansiell kris.

Här finns en avgörande skillnad mellan dagens parlamentariska röra och tidigare tillfällen när politikerna lyckats enas, menar Klas Åmark, professor emeritus i historia.

Han tycker att rege-ringskrisen som nyligen räddades med decemberöverenskommelsen liknar 1920-talet då regeringarna var svaga och maktskiftena täta.

– Extraordinära politiska åtgärder kräver akuta kriser för att kunna genomföras. I dag befinner sig inte Sverige i en ekonomisk eller utrikespolitisk kris som tvingar ihop partierna, säger Åmark.

Förutom kronkrisen 1992 exemplifierar han med samlingsregeringen som kom till på grund av krigsfaran 1939 och kohandeln mellan Socialdemokraterna och Bondeförbundet 1933 efter Kreugerkraschen (se nästa uppslag).

Leif Lewin, professor emeritus i statsvetenskap, håller med om att yttre tryck är en avgörande faktor för stora uppgörelser över blockgränsen. Ett sådant ledde till decemberuppgörelsen, anser han.

– Det var ett tryck från SD, som trots att de bara har 13 procent dirigerade det politiska spelet. Jag tror att politikerna kände sig pressade att hitta en lösning. Vi får se om partierna nu tar itu med invandrarfrågan och där finns det vissa tecken på att det håller på att ske en islossning. Jag tror att partierna över-väger detta, säger Lewin.

Årets kris utspelade sig i ett helt nytt medielandskap. Det har gjort det svårare än tidigare att nå samförstånd, menar journalisten Per T Ohlsson som nyligen utkom med boken ”Svensk politik”.

– Ta de idébaserade diskussionerna mellan Olof Palme och Gösta Bohman, vi ser inte någonting liknande i dag. Allt det har gett vika för

snabba medieanpassade utspel. Jag tror det bidrar till att låsa fast positionerna. När du hela tiden försöker uttrycka dig tillspetsat och drastiskt upphör till slut förutsättningarna för ett givande samtal, säger Per T Ohlsson.

Men Per T Ohlssons tes i sin bok är att svensk politik utmärks av att det kan vara hårda strider och svåra lägen, men i sista stund finner man en lösning.

– Det är exakt det som har hänt här. Jag tror fortfarande att reflexen i svensk politik, att man i avgörande lägen besinnar sig, är fortfarande väldigt påtaglig. Det visade sig i decemberuppgörelsen.

Statsvetaren Cecilia Åse är inne på samma linje.

– Det som var utmärkande med regeringskrisen före december-uppgörelsen var att oenigheten gällde de politiska spelreglerna. Nu har de bestämt sig för hur spelreglerna ska vara och på det sättet signalerar överenskommelsen en återgång till svensk politisk konsensuskultur.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se
Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se

Fakta. Då och nu

Mona Sahlin
Då: 1990 debuterade Sahlin som statsråd när hon blev arbetsmarknadsminister i Ingvar Carlssons regering. Lade fram ett förslag om lönestopp i syfte att få bukt med problemen i svensk ekonomi. När riksdagen röstade nej avgick S-regeringen men återkom direkt. Efter valförlusten 1991 blev Sahlin partisekreterare och deltog som det i uppgörelsen under kronkrisen 1992.

Nu: Avgick som partiledare för Socialdemokraterna 2011 på grund av valförlusten året före. Hon som innehaft sju statsrådsposter säger nu att hon lämnat partipolitiken. Nyligen fick hon ett uppdrag på pr-byrån Diplomat. Hon sitter också i Systembolagets styrelse och arbetar på rege-ringens uppdrag med samordning mot vålds-bejakande extremism.

Olle Wästberg
Då: Blev statssekreterare i finansdepartementet med Ann Wibble som chef efter den borgerliga valsegern 1991. I den rollen deltog han i upp-görelsen med S under kronkrisen. Satt då också i FP:s partistyrelse. Hade tidigare varit riksdagsledamot.

Nu: Delar sin tid mellan olika styrelseuppdrag och verksamhet som skribent och debattör. Har under 2000-talet varit svensk generalkonsul i New York, vd för Svenska institutet och samordnare för Raoul Wallenbergs jubileumsår 2012. “

DN 1 januari 2015:

“Sju politiska kriser som skakade Sverige

Hundra år av strider om vem som ska styra landet och hur – sammanfattat i sju punkter.

1. Rojalisterna satte hårt mot hårt

Den 6 februari 1914 kunde man tro att en ny storhetstid randades för den svenska monarkin. Tiotusentals bönder hade samlats i Stockholm när kung Gustaf V tog till orda utanför slottet. De hade kommit från hela landet för att intyga sin vilja att bära kostnaderna för en upprustning av försvaret.

Det kom att gå till historien som borggårdstalet och hade tillkommit genom ett konspirerande som låg på gränsen till statskupp. Bland andra den berömde upptäckts-resanden Sven Hedin hade formulerat kungens ord som var medvetet provokativa och syftade till att fälla statsminister Karl Staaf och hans vänsterliberala regering.

Tidens stora frågor var rösträtten och försvaret. Karl Staafs arbete för att utvidga demokratin och hans ovilja att rusta upp gjorde honom till ett hatobjekt i högerkretsar. Bland annat tillverkades askfat föreställande Staafs ansikte där man kunde fimpa i hans ögon.

Bomben i Gustav V:s tal var att han talade om armén och flottan som sin egen. Han satte sig över regeringen och underkände hela idén om parlamentarism, en princip som ännu inte vunnit fäste i Sverige men som Karl Staaf var en stark anhängare av. Måttet var rågat för den liberale statsministern som avgick. Efter ett nyval tillsatte kungen en högerorienterad ämbetsmannaregering under ledning av Hjalmar Hammarskjöld.

Den rojalistiska högerns seger över vänstern var blott tillfällig. Tre år senare tvingades kungen 1917 att släppa fram en samlingsregering bestående av liberaler och socialdemokrater. Därmed var parlamentarismen ett faktum och snart hade även allmän och lika rösträtt införts.

2. Kohandel blev svaretpå börskrasch och fascism

Det blev en maratondebatt om konflikterna på arbetsmarknaden. Året var 1926 och bara inlägget från statsminister Rikard Sandler (S) var två och en halv timme långt.

”Det är bättre att den här rege-ringen faller, än att regeringsmakten förfaller”, sade Sandler. Hans avgångshot räddade inte S-regeringen.

Många var då besvikna på demokratin. Liberaler och socialdemokrater hade hoppats på stabila väns-termajoriteter. I stället präglades hela 1920-talet av svaga minoritetsregeringar och ständiga maktskiften. Efter att striden om rösträtten var vunnen gled liberaler och socialdemokrater isär. Den parlamentariska situationen blev splittrad.

De frisinnades CG Ekman blev mästare på att regera med minimalt underlag. Demokratin förblev dock kraftlös, vilket uppmuntrade fascister och nazister. Polariseringen i samhället förstärktes av hårda motsättningar mellan löntagare och arbetsgivare. Det kulminerade med skotten i Ådalen 1931 när fem personer sköts till döds under en demonstration.

Den 12 mars 1932 hittades den svenske finansmannen Ivar Kreuger skjuten på sitt hotellrum i Paris. Hans företagsimperium visade sig vara ett falsarium. Han drog med sig CG Ekman i fallet när det uppdagades att statsministern tagit emot pengar från Kreuger. Nu slog den ekonomiska världsdepressionen till mot Sverige med full kraft.

Efter höstens andrakammarval stod Socialdemokraterna inför uppgiften att ännu en gång möta tidens utmaningar som en minoritetsregering. Det drev fram en historisk kursändring. Genom den berömda ”kohandeln” gjorde man upp med Bondeförbundet om krispolitiken. Sverige fick ett stabilt styre för förs-ta gången sedan demokratins genombrott.

3. En nedlagd röstblev avgörandeför pensionsstriden
Få riksdags-ledamöter har spelat en så avgörande roll som folkpartisten Ture Königsson.

Trots att partipiskan ven hårt valde han att i avgörandets stund följa sin inre övertygelse.

Därmed tillfogade han sitt parti och hela borgerligheten ett nederlag som skulle få konsekvenser i decennier.

Pensionsfrågan blev 1950-talets stora stridsfråga. För Socialdemokraterna handlade det om hur man strategiskt skulle gå vidare i välfärdsbygget under efterkrigstiden.

Sedan 1951 regerade Social-demokraterna i koalition med Bondeförbundet (som sedan blev Centerpartiet).

När pensionsstriden hårdnade valde bondeförbundarna att hoppa av. Samtidigt hade Folkpartiet växt sig stora och dess ledare, nationalekonomen Bertil Ohlin, var en direkt utmanare till Erlander om statsministerposten.

Folkomröstningen 1956, med tre alternativ, hade inte gett något tydligt utslag. Positionerna var låsta. Då tog Erlander en rövare. I hopp om att vinna fler riksdagsmandat, och på så vis kunna avgöra striden, utlyste han nyval 1958. Det blev en besvikelse. Erlander fick inte slagläge.

I stället var det en varvsarbetare från Göteborg som fick avgörandet i sin hand vid riksdagsvoteringen.

Ture Königsson kunde inte med att rösta för ett borgerligt förslag som enligt honom var sämre för hans arbetskamrater än Social-demokraternas allmänna tjänstepension.

ATP-systemet segrade och kom att gälla många decennier.

Det blev också inledningen på Socialdemokraternas gyllene era och början till slutet på Bertil Ohlins storhetstid.

4. Lotten fick avgöra närmatematiken inte gick ihop
Matematiken spelade politikerna ett infernaliskt spratt i valet 1973.

När enkammarriksdagen infördes tre år tidigare hade antalet ledamöter satts till 350. Ingen hade funderat närmare på att det talet är exakt delbart med två. När rösträkningen var klar i september 1973 visade

det sig att mandatfördelningen i riksdagen blev 175–175 mellan vänsterblocket och de borgerliga.

Olof Palme (S) kunde sitta kvar som statsminister tack vare att Sverige tillämpar negativ parlamentarism: allt som krävs är att en regering inte har majoriteten emot sig. Den bisarra konsekvensen blev dock att många frågor kom att avgöras genom lottdragning.

Under riksdagsåret 1975–76 skedde det inte mindre än 79 gånger. Pressen på politikerna att närvara vid voteringarna och inte trycka på fel knapp var så hård att en ledamot vid ett tillfälle stapplade ut ur plenisalen och svimmade.

Nyval var en lösning på situationen som allvarligt diskuterades. Olof Palme sonderade även ”hypotetiskt” med FP-ledaren Gunnar Helén om hans parti kunde tänka sig att ingå i en S-ledd regering men fick nobben.

I stället satsade Olof Palme, av många sedd som en konfrontationspolitiker, på överenskommelser över blockgränsen. Det har gått till historien som Hagauppgörelserna, eftersom samtalen ägde rum på Haga slott utanför Stockholm. Även arbetsmarknadens parter deltog. Där kom Socialdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet överens om tunga beslut rörande skatter, pensioner och lagen om anställningsskydd (Las).

Till valet 1976 hade antalet platser i riksdagen ändrats till 349.

5. Kärnkraften splittradede borgerliga partierna

Det blev ett rekord. Sedan demokratins genombrott har ingen svensk statsminister haft så litet rege-ringsunderlag som Folkpartiledaren Ola Ullsten. Han ledde en ren FP-regering 1978–1979 då hans parti bara hade 39 av riksdagens 350 mandat.

Speciella omständigheter ledde fram till denna situation. 1976 hade C, FP och M satt punkt för 44 år av socialdemokratiskt regeringsinnehav. Centerpartiet hade då vuxit till borgerlighetens ledande parti, bland annat tack vare sin kritiska syn på kärnkraften. I den frågan fanns samtidigt fröet till den första Fälldinregeringens undergång.

Dödsstöten kom när regeringen inte längre kunde skjuta upp beslutet om laddning av reaktorerna Forsmark 1 och Ringhals 3. Moderaterna och Folkpartiet ville säga ja. Fälldin hade satt sin politiska heder i pant för ett nej. Konflikten visade sig olöslig.

Efter Fälldins avgång följde ett intrikat politiskt spel där Ola Ullsten steg för steg manövrerade sig fram till makten. Gösta Bohman levde i föreställningen att M och FP skulle bilda regering. Ullsten lät honom tro det, men spelade samtidigt under täcket med Socialdemokraterna. Vid denna tid värnade FP om sin socialliberala profil och ville markera avstånd till högern.

Det var whisky och soda i glasen när Ullsten och Palme gjorde upp i Tessinska palatset i Stockholm, där förre FP-ledaren Gunnar Helén nu residerade som landshövding. Eftersom mindre än ett år återstod till nästa val ansåg Palme att han kunde släppa fram Folkpartiet.

Socialdemokraterna lade ner sina röster i voteringen om Ullsten som statsminister.

M-ledaren Gösta Bohman reagerade med ilska: ”Detta är den allvarligaste ohederlighet jag mött i mitt politiska liv”, ansåg han.

6. Fienderna hjälptesåt under kronkrisen
De satt sida vid sida men var uppenbart obekväma i varandras sällskap. Bara ett år tidigare hade de ihärdigt bekämpat varandra under en valrörelse. Sedan dess hade Sveriges ekonomi störtat brant utför. Nu insåg statsminister Carl Bildt (M) och Ingvar Carlsson (S) att de för landets bästa måste visa enighet inför medierna och folket.

Politikerna hade länge kämpat med skevheter i den svenska ekonomin. 1990 avgick Ingvar Carlsson om statsminister när riksdagen sade nej till hans reformpaket, men han var snabbt tillbaka på posten. 1991 vann de borgerliga valet men ett smolk i deras glädjebägare var att regeringen inte hade majoritet i riksdagen. Ny Demokrati hade kommit från ingenstans och kapat åt sig en vågmästarroll.

De ekonomiska orosmolnen hopade sig. Bankerna var illa ute samtidigt som arbetslösheten steg och budgetunderskottet växte. När kronan utsattes för en brutal internationell spekulationsvåg hösten 1992 höjde riksbanken räntan till otänkbara 500 procent. Ny demokrati hotade med att provocera fram ett nyval.

Bildt svalde stoltheten, lyfte luren och ringde Ingvar Carlsson. S-ledaren insåg att han också var tvungen att lägga gammal fiendskap åt sidan. Det resulterade efter långa och segslitna förhandlingar i två krispaket som var smärtsamma för bägge parter: karensdag i sjukförsäkringen, höjd bensinskatt, bantade försvarsanslag, höjd pensionsålder med mera.

Det var en början på Sveriges återhämtning men som försvar av den fasta kronkursen räckte det inte. Den 19 november kapitulerade regeringen och riksbanken och Sverige fick en flytande valuta för första gången sedan 1932.

7. Extraval hotade när SD fällde budgeten
Få trodde att det skulle gå så långt. Ändå fanns tecknen där sedan länge. Det spelade ingen roll att S-ledaren Stefan Löfven hade talat om en utsträckt hand i över ett år. När det drog ihop sig till budgetomröstningen var resultatet av inviterna obefintligt. Den borgerliga alliansen stod orubbligt samlad på andra sidan blockgränsen.

För Sverigedemokraterna blev tisdagen den 2 december en högtidsstund. Under en välregisserad föreställning lämnade vikarierande partiledaren Mattias Karlsson chockbeskedet inför en uppsjö av direktsändande tv-kameror. SD tänkte inte bara bryta praxis och rösta på Alliansens budget. Karlsson lovade dessutom att försöka fälla varje regering och varje budget som inte närmar sig partiet i migrationsfrågan.

Under ett nattligt möte på Rosenbad gjorde statsminister Stefan Löfven en sista förhandlingstrevare, men fick kalla handen av de borgerliga. I det läget kunde Löfven ha gått till talmannen och låtit denne försöka hitta ett fungerande regeringsunderlag. I stället valde statsministern att göra det som bara han kunde göra: avisera att ett nyval kommer att utlysas.

Men i elfte timmen, tre dagar innan extravalet officiellt skulle utlysas, höll sex av riksdagspartierna en historisk presskonferens. Regeringen, S och MP, hade kommit överens med Alliansen om vad som sedermera kommit att kallas decemberuppgörelsen. Den gäller fram till 2022 och går ut på att den största partikonstellationen i riksdagen ska få regera även om den saknar majoritet.

En minoritetsregering ska också kunna få igenom sin budget. Om det finns en risk för att förslaget skulle falla avstår övriga partier som står bakom överenskommelsen från att delta i omröstningen.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se
Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se

Fakta. Kronkrisen 1992

10 september
Riksbanken höjer räntan till 75 procent efter aggressiva spekulationer mot den svenska kronan.

16 september
Riksbanken höjer räntan till 500 procent. Statsminister Carl Bildt bjuder in S-ledaren Ingvar Carlsson till förhandlingar om ett krispaket.

19 september
Förhandlingarna nära att haverera när KD kräver att vårdnadsbidraget ska vara kvar.

20 september
Regeringen och Socialdemokraterna presenterar krispaketet på en presskonferens.

30 september
Ett andra krispaket presenteras eftersom det första inte haft effekt.

19 november
Riksbanken ger upp och kronan lämnas att flyta fritt. Då har försöken att åstadkomma ett tredje krispaket misslyckats. **DN**

Källor: ”Svensk politik” av Per T Ohlsson, ”Svensk politik under 1900-talet” av Stig Hadenius, historikern Klas Åmark, statsvetaren Leif Lewin, regeringen.se, Nationalencyklopedin. “

DN 1 januari 2015:

“Den frispråkige monarken

Blir blivande kung Charles den som förnyar Storbritanniens monarki eller förstör han den? Uppfattningarna går isär om den 66-årige tronföljaren som vägrar hålla tyst med vad han tycker.

London.
Just nu visas en utsåld och kritikerhyllad föreställning på en av Londons teatrar om vad som händer när drottning Elizabeth dör och hennes äldsta son tar över. -Affischen till pjäsen ”King Charles III” är en bild på Charles när han högtidligt sitter på tronen med mantel och kungakronan – och med tejp för munnen. Bilden syftar på att han har Åsikter, vilket inte monarkin ska ha, åtminstone inte utåt.

Prins Charles av Wales är känd, vissa skulle säga ökänd, för att skicka brev till politiker och aktivt ta ställning i frågor som rör miljö, jordbruk, arkitektur, utbildning och hälsa. Han är motståndare till genförändrade grödor och pläderar för ekologisk odling liksom alternativa läkemedel och den traditionella rävjakten med hundar.

– Charles kommer att bli en dålig kung, säger professor Stephen Haseler, till DN.

Han är expert på brittisk politik och uttalad republikan.

– Brittiska monarkin var ifrågasatt under inbördeskrigen på 1600-talet, men har överlevt tack vare överenskommelsen att regenter ska hålla sig borta från politiken, fortsätter han.

Det kommer Charles ha svårt att göra när han blir kung, befarar Stephen Haseler.

– Som kung kommer han inte att klara av att hålla inne med sina åsikter.

Även om de flesta akademiker tror att prinsen nog blir mer återhållsam när han väl sitter på tronen, är professor Haseler långt ifrån ensam om slutsatsen att osäkerheten ökar för monarkin som sådan med den blivande kungen. En ledare i konservativa The Times konstaterade nyligen att landet lärt sig att leva med en drottning eller kung som är diskret: ”Det sista vi behöver är en monark som babblar”, skrev tidningen.

Men tronarvingens frispråkighet har också försvarare.

– Prinsen förstår nödvändig-heten av att han är försiktig med hur han uttrycker sig i angelägna saker, men jag tror att han kommer att fortsätta göra precis det, säger Patrick Holden, som driver ekologiskt jordbruk och är prinsens rådgivare i hållbarhetsfrågor, till The Guardian.

– Han är del av en monarki som utvecklas. Han anser att de här frågorna är för allvarliga för att ignoreras, fortsätter Patrick Holden.

The Guardian har talat med flera källor som står Charles nära. Fram tonar en bild av en blivande monark som inte kommer att nöja sig med att klippa band, hålla neutrala jultal och läsa upp regeringsförklaringar.

Kung Charles III kommer att fortsätta driva sina hjärtefrågor, men hela tiden stämma av att det han gör inte skadar monarkin, framhåller källorna. För att hamna på rätt sida om gränsen ska Charles låta svaren

på två frågor vägleda honom: Tolkas det jag säger som märkligt därför att drottningen inte skulle ha sagt det? Eller skulle det vara farligt att säga det?

Drottning Elizabeth II har under sina 62 år på tronen vid enstaka tillfällen låtit framskymta politiska ställningstaganden. Dels är det känt att hon inte uppskattade konservativa premiärministern Margaret Thatcher, vars politik ökade motsättningarna inom landet och gynnade den vita befolkningen i Rhodesia. Dels har drottningen uttalat sig om Skottland.

Första gången var 1977 när skots-ka nationalismen växte och drottningen firade 25 år på tronen: ”Kanske kan jubileet påminna oss om vilka fördelar som unionen har gett oss”, sade hon då.

När folkomröstningen i höstas i Skottland verkade leda till en självständighet från Storbritannien var trycket hårt på drottningen att uttala sig. Det gjorde hon också. I samband med en gudstjänst nära sitt slott Balmoral i skotska höglandet sade hon till andra besökare att ”folk skulle tänka väldigt noga” över hur de skulle rösta.

Hennes son är inte lika diskret. Förra året, när Ryssland krävde kontroll över Krimhalvön, jämförde Charles maktambitionerna hos Putin med Hitlers framfart i grannländerna.

Charles gillade inte att Kina 1997 fick ta över Hongkong. Han liknade överlämnandet vid en fruktansvärd, sovjetisk regisserad föreställning där de kinesiska ledarna var ”hemska vaxdockor”.

Prinsen är inte heller särskilt populär hos britterna. Den listan toppas av hans förstfödda son William, nästa i tur att ärva tronen. Men Charles har trots allt stadigt blivit mer omtyckt de senaste åren.

Den negativa bilden av honom under de stormiga åren med den karismatiska lady Diana håller gradvis på att blekna.

Från slutet av 1980-talet och flera år efter Dianas död 1997 var den förhärskande uppfattningen att den vackra, unga, varma prinsessan förstördes av den kyliga och hjärtlösa Windsorfamiljen och att otrogna Charles svek sin första hust-ru på flera plan. Efter hennes död har det till och med spekulerats i att prins Harry har en annan pappa.

Den utpekade fadern, tidigare officeren James Hewitt, har tvingats att offentligt tillbakavisa uppgifterna och förklarat att Harry redan var född när han och Diana inledde sitt förhållande.

1990-talets pågående såpopera underblåstes av att inflytelserika medier valde sida i de verbala bråken, oftast till förmån för Diana. Äldre britter har därför fortfarande svårt att förlåta att Charles gift sig med sin tidigare älskarinna Camilla Parker Bowles.

Vigseln 2005 mellan Charles och Camilla var så känslig att hon sedan dess i officiella sammanhang alltid tituleras hertiginna av Cornwall. Den rättmätiga titeln ”prinsessa av Wales” tillhör fortfarande Diana.

Enligt hovets hemsida kommer Camilla Parker Bowles dessutom aldrig att bli drottning. När Charles tar över tronen ska Camilla få titeln HRH The Princess Consort, hennes kungliga höghet prinsessgemål.

Charles fyllde 66 år i november. Hela sitt liv har han utbildats för att bli kung och kommer alltså att nå höjdpunkten av sin karriär när han passerat normal pensionsålder.

Som ung var han osäker på sin plats i tillvaron, vilket han berättade inför studenter i Cambridge i början av 1970-talet. Politikern och diplomaten Christopher Soames gav emellertid Charles ett råd: få människor tackar nej till att träffa den som ska ärva tronen, särskilt om ett möte inkluderar en fin middag och högprofilerade gäster.

Det har prinsen följt. Till exempel har han medverkat till en fond som 2010 hade samlat ihop 50 miljarder kronor som ska gå till länder som värnar sina regnskogar. Fonden hade föregåtts av ett möte året innan hemma hos prinsen i Clarence house i London. De som var med var bland andra USA:s Hillary Clinton, Frankrikes Nicolas Sarkozy, Tysklands Angela Merkel, Italiens Silvio Berlusconi, Japans Taro Aso och ledare från Australien, Indonesien, Guyana med flera.

Den typen av påverkan verkar britterna inte bekymras av, särskilt inte dem som håller med om att miljöfrågor är viktiga. Det som stör är framför allt att Charles bearbetar brittiska parlamentet. The Times har anklagat honom för att ha spioner i regeringskansliet som informerar om vad som är på gång.

The Guardian har begärt att få ut 27 brev som tronarvingen har skickat till regeringen för att kontrollera om eller hur han påverkat politiken.

Breven kallas för ”anteckningarna från svarta spindeln” och syftar på Charles slarviga handstil. Inom en nära framtid väntas en domstol besluta om breven kan lämnas ut.

Professor Stephen Haseler är mycket kritisk till Charles metoder.

– Om han nu verkligen vill vara med och påverka får han väl göra som andra och ställa upp och kandidera i ett val, säger han.

Charles engagemang är även ifrågasatt inom familjen. Förutom det självklara, att monarkin ska stå över politiken, har hans närmaste inte alltid samma värderingar.

När prinsen häromåret tog med sina föräldrar till Burnley i nordvästra England, där en av hans -stiftelser medverkat till att rusta upp byggnader från bomullsindustrins glansdagar, frågade hans pappa prins Philip: ”Varför vill du spara dessa hemska gamla områden?”

Prins Philip är 93 år, drottning Elizabeth är 88. Hon har gradvis trappat ner på sina uppdrag och reser numera sällan utomlands. Strax före jul spekulerades i att hon skulle abdikera. Denna gång var ryktena så intensiva att ett av vadslagningsbolagen slutade ta emot insatser från sina kunder. Det var misstänkt mycket spel på hennes avgång. I samma veva hade dessutom familjen träffats för en jullunch och BBC höll på att spela in drottningens jultal.

Hovet sade inget officiellt om abdikationen, men tipsade medierna om att noga studera tal som drottningen hållit genom åren. Där framgår tydligt att Elizabeth lovat att i hela sitt liv stå till tjänst för det brittiska folket.

Den enda monark i Storbritannien som i modern tid avgått före sin död är kung Edward VIII, som 1936 valde kärleken till frånskilda amerikanskan Wallis Simpson framför tronen.

Det krävs med and-ra ord en skandal för att bryta en tradition, vilket inte Elizabeth kommer att bidra till, men vissa tror att prins Charles kan komma att göra.

Drottningen är den äldsta personen som regerat i Storbritannien. Finns hon kvar på tronen i september i år kommer hon även vara den monark

som har suttit allra längst på tronen och överträffa drottning Victorias 63 år.

Tiden när prins Charles tar över är rimligen inte särskilt många år bort. Republikanen Stephen Haseler, som räknar med att kung Charles III:s period försvagar monarkin, anser att tajmingen för tronbytet är synnerligen olämplig. Han pekar bland annat på den för britterna så infekterade Europafrågan, där premiärminister David Cameron lovat en folkomröstning om EU-medlemskapet 2017.

– Sedan har vi följderna av folkomröstningen i Skottland och de diskussioner som nu pågår runt konstitutionen och ökad självständighet även för regionerna i England, säger Stephen Haseler.

Den tidigare centralstyrda brittiska familjen med England, Nordirland, Skottland och Wales är på väg att luckras upp.

Även samväldet med drygt 50 länder som drottning Elizabeth ärvde har ändrat skepnad. Det är inte alls givet att Australien, Bahamas, Jamaica, Kanada med flera vill ha Charles III som sitt statsöver-huvud.

Det kan onekligen bli så att monarkisterna i Storbritannien behöver vädja till högre makter när de framöver ska sluta nationalsången med God save the King.

Källor: Amerikanska Time, brittiska BBC, The Guardian och The Times samt Royal.gov.uk

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se

Fakta.

Charles Philip Arthur George föddes den 14 november 1948 och är drottning Elizabeths och prins Philips äldsta son.

Charles har tre syskon: Anne född 1950, Andrew född 1960, Edward född 1964.

Charles gifte sig 1981 med Diana Spencer (1961–1997). De fick två barn:

Prins William, född 1982, som sedan 2011 är gift med Catherine Middleton. 2013 fick de sonen George. I april i år väntas ett syskon.

Prins Harry, född 1984.

Charles och Diana separerade 1992 och skiljde sig officiellt 1996.

2005 gifte Charles om sig med Camilla Parker Bowles.

Prinsen är första tronarvingen som har gått i skola och inte enbart undervisats av privatlärare hemma i slottet.

Under 1950- och 60-talen gick Charles i skolor som också hans pappa hade gått i.

Charles studerade historia, arkeologi och antropologi vid Trinity college i Cambridge samt historia och walesiska vid University college of Wales i Aberystwyth.

Han har startat över 25 olika stiftelser som har cirka 1 800 anställda.

Fonden Prince's trust har sedan starten 1976 stöttat omkring 750 000 personer i åldern 13 till 30 år, som varit arbetslösa eller haft problem i skolan.

Charles och Camillas officiella residens är Clarence House nära Buckingham Palace i London.

Deras privata hem är Highgrove House nära Tetbury i Gloucestershire. De har även bostäderna Birkhall i Skottland och Llwynywermod i Wales. "

DN 1 januari 2015:

“Säkerhetspolis slog till mot oppositionella

Den kubanska konstnären Tania Burguera och flera andra oppositionella greps i tisdags i en massarrestering av säkerhetstjänsten inför nyår på Kuba. Flera av familjerna har inte hört något av polisen och vet inte var deras anhöriga är någonstans.

Havanna
”Det är nyår och flera familjer kan inte fira tillsammans”, skriver den världsberömda kubanska bloggerskan Yoani Sánchez på Twitter.

Hennes man greps i deras hem i tisdags och fördes bort med handklovar till ett häkte. Först sent på natten släpptes han utan att ha få veta varför han gripits. De godtyckliga arresteringarna följer ett mönster som den kubanska regimen använder för att slå ned på demokratirörelsen på ön.

– De gör det för att störa, splittra och oroa. Regimen är livrädd för att protesterna ska blomma ut, säger en kuban som vill vara anonym till DN.

Han är receptionist på ett av turisthotellen i Havanna och menar att regimen tydligt vill visa att normaliseringen av relationen med USA inte innebär att enpartistaten Kuba tänkt ändra sitt styrelsesätt.

– Säkerhetstjänsten vill sprida budskapet om att det inte ska löna sig att protestera, säger han.

Gripanden av de oppositionella genomfördes under tisdagen för att förhindra att de deltog i en aktion för yttrandefrihet som konstnären Tania Burguera hade bjudit in till på Plaza de la Revolución i Havanna. Tanken var att vem som helst i samhället skulle få chansen att under en minut uttrycka sina åsikter om Kubas framtid i en megafon på torget.

Men innan någon hann dit sattes de antingen i husarrest eller greps. En av de första att gripas var bloggerskan Yoani Sánchez man, journalisten Reinaldo Escobar, som förra gången konstnären genomförde sin aktion för yttrandefrihet, talade i hennes megafon och kritiserade militärerna som styr landet.

-Konstnären Tania Bruguera greps och frigavs först på nyårsaftonen. Hon väntades hålla en presskonferens natten till nyårsdagen. På sociala medier som Twitter och Facebook driver hennes anhängare en kampanj under etiketten #YoTambienExijo (jag kräver också) för att stödja henne.

– Det är otäckt att de slår till just nu under nyår. Vilken dålig publicitet det skapar. Hon är ju bara en konstnär som vill ge befolkningen rätt att uttrycka sig, säger Cecilia Gonzales, som uppträdet med sitt band på en av restaurangerna i Havanna.

Hon får inte medhåll av basisten i bandet.

– Den här så kallade konstnären bor i New York och kom bara hit för att ställa till med problem. Låt henne jobba för att göra livet bättre på Kuba i stället. Regimen gör så gott de kan. Allt går inte att ändra över en natt, menar han.

En av de främsta demokratiförespråkarna på Kuba, Antonio Rodiles, är fortfarande spårlöst försvunnen. Hans sambo har inte hört av honom sedan polisen förde bort honom i tisdags och är orolig. Men den kubanska regimens megafoner menar att hon inte behöver oroa sig.

Enligt den regimvänlige twittraren Yohandry Fontana, som av många bedömare misstänks stå den kubanska säkerhetstjänsten nära, ligger Antonio Rodiles i själva verket hemma och trycker för att kunna skuldbelägga den kubanska regeringen.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com

Fakta.

Kuba har 11,4 miljoner invånare.
Statsskick: Enpartistat.
President: Raúl Castro.
BNP per capita: 10 200 dollar (2012).
Källa: Wikipedia

DN 1 januari 2015:

“Hälsobranschen tar fart när tekniken hjälper till

Att aktivitetsarmbandet blev fjolårets julklapp är ingen slump. Den digitala hälsobranschen har exploderat i USA. I år kan den ta fart även i Sverige.

2014 lanserade Apple ett operativsystem med inbyggt hälsokit. Något som ytterligare triggade utvecklingen av appar som används för att mäta hur du mår. Samma år fick Sverige en ny myndighet med uppdrag att utveckla den nationella e-hälsan. Dessutom syntes en markant ökning av nystartade företag med fokus på digitalt välmående.

I IT-bolagens mecka, Silicon Valley i USA, har intresset för digital hälsa varit stort under flera år. Mellan 2012 och 2013 ökade investeringarna i den typen av bolag med 39 procent och landade på 1,9 miljarder dollar.

Ylva Hultman arbetar på Stockholms stads näringslivsbolag, Stockholms Business Region, och ansvarar bland annat för att hitta utländska investerare till svenska bolag inom det digitala hälsoområdet. Hon är övertygad om att 2015 kan bli året branschen blommar ut på allvar i Sverige.

– Jag tror att det blir en ketchupeffekt, att det lossnar för de nystartade bolagen och att fler startar. Branschen kommer definitivt ta ett steg framåt, säger hon.

Enligt Ylva Hultman beror det ökade intresset för e-hälsa bland annat på ökade kostnader för ohälsa runt om i världen, befolkningen i flera länder blir mer överviktig, psykisk ohälsa ökar och det finns fler äldre att ta hand om. En annan orsak är en växande efterfrågan både från den offentliga sjukvården och från privatpersoner.

Stockholms Business Region har gjort en lista över heta bolag, från drygt 50 kommuner i Stockholmsregionen, som de tror på och vill synliggöra. Syftet med listan är att väcka utländska investerares intresse.

– Tio av de fyrtio bolag vi har lyft fram verkar inom det digitala hälsoområdet och investerarna har redan visat intresse, säger hon.

Det är inte bara nya och mindre bolag som har fått upp ögonen för branschen, även större företag som Telia och Tele2 visar satsar. Telia presenterade i somras särskilda abonnemang som gör det möjligt för kunderna att kunna övervaka sin egen hälsa från hemmet och skicka vidare sina data till vården och Tele2 startade i augusti ett samarbete med Cybercom som arbetar med uppkopplade lösningar och har satsat på e-hälsa.

2013 arrangerades för första gången konferensen Digital Health Days i Stockholm på initiativ av Stockholms science city, Kista science city, handelskammaren och Stockholms stad. Konferensen vänder sig till e-hälsoföretag över hela världen och fungerar som en mötesplats för experter, investerare och företag i branschen. 2014 ökade antalet besökare på mässan 25 procent och Nima Jokilaakso som arbetar med planeringen av 2015 års mässa tror på en minst lika stor ökning den här gången.

– Patienterna är engagerade och vill ha koll på sin hälsa genom enkla medel. Därför kartlägger allt fler sin hälsa med hjälp av teknik. Utmaningen för vården blir att dra nytta av den kunskap om sin hälsa som patienterna redan har, säger han.

För att möta den digitala utvecklingen inom vården skapades E-hälsomyndigheten i början av 2014. Deras uppdrag är att samordna och följa utvecklingen av den nationella e-hälsan. De ansvarar bland annat för e-recepten i Sverige och för att utveckla ett personligt hälsokonto där du som privatperson ska kunna överblicka, lagra och administrera din hälsoinformation. Eva Reimers, kommunikationschef på myndigheten tror att mycket kommer att hända inom det digitala hälsovårdsområdet de närmsta åren.

– Jag tror att digitaliseringen kan leda till en mer jämlik och mer tillgänglig vård, säger hon.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se

Fakta. ”Den digitala hälsobranschen”

Med den digitala hälsobranschen menas bolag och aktörer som arbetar med hälsa och teknik i kombination. Det handlar om allt från hälsoappar till avancerade system för digitaliserad sjukvård. Enligt E-hälsomyndigheten finns ungefär 1 000 aktörer inom området i Sverige.

Fakta.

Åtta heta svenska bolag i branschen

DD Innovation
Tillhandahåller lösningar för e-hälsa.
Hoas tool shop
Har skapat en app som ska hjälpa personer med depression och ångest.
Inerventions.
Har utvecklat en dräkt som reducerar spasmer som exempelvis kan användas av personer som drabbats av stroke eller som har en cp-skada.
Mando group
Har utvecklat en tallriksvåg som är kopplad till en app som ska hjälpa personer med ätstörningar
One lab
Erbjuder digital hälsoinformation, bland annat om blodprov.
Källa: Stockholms Business Region

DN 1 januari 2015:

"Svensk flygledning på nordisk export

Det privata svenska flyg-ledningsbolaget ACR förbereder sig för en expansion i Norden. Men siktet är inställt på att vinna upphandlingar över hela Europa.

Det svenska flygtrafikledningsföretaget ACR Aviation Capacity Resources (ACR) ska expandera utomlands. Först ut är norska och danska marknaderna.

– Norge är väldigt likt Sverige med många medelstora flygplatser som är viktiga för den regionala infrastrukturen. Vi kommer också vara med i upphandlingarna av vissa flygplatser i Danmark och i framtiden är marknaderna i Tyskland och England också jätteintressanta. säger Wilhelm Wohlfahrt, vd på ACR.

Den första september 2010 bröts för första gången det statliga monopolet inom flygtrafikledning i Sverige. Då vann ACR upphandlingen av tre kontrolltorn över Luftfartsverket (LFV). Sedan dess har 13 av landets 39 trafikflygplatser valt att byta från LFV som tidigare hade monopol på flygtrafikledning i landet.

Från och med 1 första januari 2015 kommer flygledningen på tolv av dem drivas av ACR. Då tar ACR bland annat över flygledningen på Skavsta flygplats som är Sveriges femte största flygplats till antalet passagerare under 2014.

– Skavsta blir vår största operation och den enda som är öppen dygnet runt alla dagar om året, säger Wilhelm Wohlfahrt.

De flygplatser som hittills valt att upphandla flygtrafikledningen från ACR har sänkt sina kostnader med en tredjedel jämfört med innan avregleringen trädde i kraft. Efter årsskiftet kommer den norska flygtrafiktjänstmarknaden öppnas för konkurrens på samma sätt som den svenska och under våren ska de första upphandlingarna att ske.

ACR grundades 2004 men tvingades vänta till 2010 innan den svenska luftfartslagen ändrades. De är fortfarande det enda helt privatägda flygtrafikledningsföretaget i Europa. Under 2014 omsatte de 90 miljoner kronor och hade 78 anställda. Nästa år förväntas företaget i och med de nya flygplatskontrakten omsätta en bra bit över 100 miljoner och ha omkring 100 anställda.

– Vår styrka är att vi har en väldigt slimmad organisation. Efter årsskiftet kommer vi vara 90 operativa flygledare och 12 administrativa. Våra konkurrenter har en betydligt större organisation än så och det gör oss väldigt flexibla, effektiva och konkurrenskraftiga, säger Wilhelm Wohlfahrt.

Sedan tidigare är marknaderna i bland annat Danmark, Storbritannien, Tyskland och Spanien öppna för den privata marknaden. Även Nederländerna och Finland ser just nu över möjligheterna för en avreglering.

Jakob Lindjakob.lind@dn.se

Fakta.

Flygplatser som drivs av ACR
Västerås
Växjö
Örebro
Kalmar
Norrköping
Skellefteå
Jönköping
Karlstad
Trollhättan-Vänersborg
Fr.o.m. 1 januari 2015:
Stockholm Skavsta Airport
Ängelholm-Helsingborg
Ljungbyhed

DN 1 januari 2015:

“Förbifarten kan bli ett lyft för pendlare

Regeringens klartecken för bygget av Förbifart Stockholm betyder inte att alla detaljer är spikade. Oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg (S) har gott hopp om mer kollektivtrafik i Förbifarten – gärna i helt egna körfält för snabb busstrafik mellan Haninge och Täby.

Regeringens beslut att häva stoppet för Förbifart Stockholm innehöll även två andra delar.

Den ena är att gruppen i Stockholmsförhandlingen om mer tunnelbana som sedermera bytt namn till Sverigeförhandlingen och fått nya uppdrag även ska undersöka förutsättningarna för en tunnel-banelinje under Mälaren väster om centrala Stockholm. En sådan i någon form har i princip alla partier i Stockholm föreslagit. Den andra är att det ska ske en översyn av möjlig-heterna till kollektivtrafik i Förbifart Stockholm.

– Jag har inte ett ögonblick tvivlat på att Förbifarten skulle få klarsignal. Att regeringen öppnar för mer kollektivtrafik är väldigt viktigt. Dagens planer utgår från att sex procent ska åka kollektivt i Förbifarten, det måste bli fler, anser oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg.

Hon har fyra år i landstingets trafiknämnd bakom sig och bor i Huddinge. Därför ser hon en storsatsning på effektiv, miljövänlig busstrafik i Förbifarten som en nyckelfråga för arbetsmarknaden i Stockholm och utvecklingen av Södertörn.

– Det går att drömma om att kunna gå eller cykla till jobbet. Men de flesta av oss kommer att få pendla även i framtiden och då är det nödvändigt att vi knyter samman de norra och södra delarna av länet bättre, säger Erika Ullberg.

I höstas lanserade Skanska, Scania, tredje AP-fonden och ledande lokalpolitiker i Botkyrka och Huddinge ”Stockholmsbågen”. Tanken är att tät busstrafik – kanske som sammankopplade busståg i rusningstid – ska gå i en båge från Haninge till Täby, i huvudsak på helt egna körfält.

– Jag kan inte påstå att jag vet exakt hur det borde se ut, men idén tilltalar mig. Jag tror att kapacitetsstark miljövänlig busstrafik är underskattad. I debatten förs oftare dyra spårvägar och orealistiska linbanor och båtar fram, säger Erika Ullberg.

För att kunna åka hela bågen från Haninge till Täby i buss på 45 minuter och en delsträcka som Kungens kurva-Kista på 15–20 minuter krävs mer än busskörfält i Förbifarten. Främst att Södertörnsleden – numer omdöpt till Tvärförbindelse Södertörn – byggs. Den har skjutits upp både av politiska och trafikjuridiska skäl flera gånger det senaste decenniet och gör att tung långtradartrafik på väg från färjor i Nynäshamn mot södra Sverige bullrar fram på smala vägar genom centrala Huddinge.

I landstinget är maktförhållandena precis som i riksdagen – fast tvärtom. Här styr de borgerliga med Sverigedemokraterna som vågmästare.

Än så länge har SD intagit en extremt avvaktande roll. Inför nästa höst när budgeten för 2016 ska fastställas har partiet lovat ställa krav. Erika Ullberg ser en möjlighet för Socialdemokraterna att få lite mer gehör när de borgerliga efter åtta år med egen majoritet ställs inför en ny politisk situation. Ett faktum finanslandstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M) påtalat vid flera tillfällen.

– Jag hoppas ju att Torbjörn Rosdahl kan visa sig vara den samförståndspolitiker han påstår sig vara, säger Erika Ullberg.

På trafikområdet hoppas hon att det snart kommer en dag då SL får ordning på investeringarna och att man får ett biljettsystem som är klart och tydligt och som gör att den som bara reser ibland vågar resa kollektivt.

En tvistefråga i landstinget är SL-taxan där den rödgröna oppositionen vill ha enhetstaxa. Strax före jul sjösattes en utredning om taxesystemet.

Den kan vad det lider komma fram till att enhetstaxan är ett bra förslag. På den borgerliga sidan är Centerpartiet positivt till enhetstaxa.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

Fakta.
Omdiskuterad taxa

Dragkampen om enhetstaxa eller zonsystem i SL-trafiken har pågått i över ett decennium. Förespråkarna hävdar att enhetstaxan är enkel, att den ger rättvisa mellan invånarna i länet och att den gör att fler reser och därmed ökar SL:s intäkter.

Motståndarna anser att det är mer rättvist med ett system där långa resor är dyrare än korta och menar att en enhetstaxa skulle urholka SL:s ekonomi.

Att SL:s ekonomi är betydligt mer beroende av alla som reser med månadskort eller andra periodkort än de som reser ibland berörs sällan i den politiska taxedebatten. Rent generellt är det så för oss resenärer att det är relativt billigt att åka med SL med månadskort, men relativt dyrt att åka singelresor.

Fakta.
Kan få många resande

Ett omfattande system med snabba bussar i en båge kring Stockholm med Förbifarten som vital del skulle kunna jämföras med utbyggnaden av Tvärbanan lite närmare centrala Stockholm. Den har generellt lockat fler resenärer än den var planerad för. Väldigt få reser med Tvärbanan hela vägen från Hammarby sjöstad till Solna.

Snabbussar i en båge runt stan skulle inte heller leda till en hord av resenärer hela sträckan mellan Täby och Haninge. Men på många delsträckor kan den troligen locka mycket folk. Det har Tvärbanan exempelvis mellan Hammarby sjöstad och Gullmarsplan och mellan Årstaberg och Liljeholmen. “

DN 1 januari 2015:

”Hisnande och fantastiskt”

“När Karin Nyman låg nedbäddad hemma vintern 1941 började mamma Astrid skapa berättelsen kring Pippi Långstrump. Samma Pippi som DN:s läsare placerar etta på listan över viktiga kulturhändelser de senaste 150 åren.

Astrid Lindgrens dotter Karin Nyman låter häpen över Pippis förstaplats i DN:s omröstning. Vilket kan vara svårt att förstå. Efter att ha fått uppleva hur berättelserna om Pippi Långstrump sålts i miljonupplagor, prisbelönats otaliga gånger, förvandlats till film och datorspel och dessutom översatts till över nittio språk – den rödhåriga fritänkaren heter Pippi Tat Dai i Vietnam, Pippi Langsokkur på Färöarna – borde inget om figurens dragningskraft längre förvåna.

– Oj, oj, det här är hisnande. Det är inte lätt att fatta vidden av detta – hur är det möjligt? Jag trodde att Pippi skulle vara med någonstans rätt högt upp på DN:s lista, men det här är verkligen fantastiskt roligt, säger Karin Nyman.

Folket har sagt sitt. Boken om Pippilotta Viktualia Rullgardina Krusmynta Efraimsdotter Långstrump är en viktigare kulturhändelse än något Ingmar Bergman, Karin Boye, Ebba Grön, Selma Lagerlöf, Vilhelm Moberg, Markus ”Minecraft” Persson eller Tomas Tranströmer åstadkommit.

– Ja, jag inser att Pippi når så vitt i tid och rum att hon är en viktig kulturhändelse, hon har nått så långt ut i världen – om man ska ha det som bedömningsgrund. Men egentligen handlar det kanske inte bara om boken utan hur själva figuren Pippi har spritts framför allt med filmerna. Även små barn vet vem hon är utan att ha läst böckerna. På det viset är Pippi lite grand jämförbar med jultomten.

Du är ju högst delaktig i denna framgång – hade du inte kommit på namnet Pippi Långstrump så hade din mor inte haft någon saga att berätta.

– Njae, inte högst delaktig, men det är klart att hade jag inte funnits så hade inte Pippi heller funnits. Fast namnet Pippi Långstrump är kanske inte så viktigt i sammanhanget och jag tror inte att jag var inspiration för böckerna. Jag tror att hon tog lite här och lite där. I den nya Astrid Lindgren-dokumentären visas hur hon tydligen kom ihåg till exempel Mary Pickford-filmen där Pickford har en häst i köket och skurar golvet med ett slags borstskridskor. Det är säkert mer sådana saker som inspirerade till figuren.

Tillkomsten är en klassiker: Den då sjuåriga dottern Karin låg vintern 1941 nedbäddad med feber. Och det här var decennier innan uttråkade barn kunde undkomma leda med hjälp av Ipad-manicker och smarta telefoner.

– Det var ju fruktansvärt långtråkigt att ligga där och jag var inte sjukare än att jag ville ha lite liv omkring mig och bli underhållen. Så mamma läste och berättade för mig, men jag krävde ständigt mer underhållning och till slut så sade hon nästan desperat: ”Ja, men vad ska jag berätta nu då?” och då bara flög bara det där ”berätta om Pippi Långstrump” ur mig utan någon tanke alls och så blev det något att bygga på för mamma. Berättelsen växte över tid.

Var fick du Långstrump ifrån?

– Ingen aning. Det är ovanligt, men jag antar att det måste vara bildat från ”ström” – strump i stället för ström, som ju är en vanlig del av många efternamn.

Var Pippi i bokform nära den Pippi Långstrump som din mamma berättade om?

– Nej, från början var Pippi något helt annat, men fick med tiden allt fler attribut. Från början fanns till exempel inte Tommy och Annika med alls, men behövdes väl sedan när det skulle bli en bok. Var det någon jag kände igen mig i i berättelsen var det snarare Annikagestalten än Pippi.

Tror du Astrid Lindgren lånade något från dig eller din bror Lars till Pippis personlighet?

– Det tål att tänka på när det gäller Lars, jag kommer inte på något direkt, men osannolikt är det inte. Han vågade ju ge sig ut längre i omvärlden än jag. Jag satt mest hemma på mammas gata. Fast hur det gick till när Pippis gestalt skapades är så svårt att komma fram till. Berättelsen var ju en så fullständigt… burlesk historia som mamma säkert hade sin glädje i att göra så utagerande som möjligt, säger hon och skrattar.

Karin Nyman påpekar att många av Lindgrenböcker som följde efter Pippi Långstrump-debuten i hög grad byggde på författarens minnen från barndomstrakterna i Småland.

– Pippi kom ju till så, vad ska jag säga, oseriöst. Hon bara uppstod som något roligt att berätta om och skriva ner utan att vara så väldigt konstfull i formuleringarna. Böckerna som skrevs senare lade mamma sig mera vinn om språkligt.

Vad är din förklaring till att historierna så här snart sjuttio år senare fortsätter att fånga nya läsare runt om i världen?

– En barnfigur som Pippi som är så absolut oberoende av vuxna är väl en önskedröm för barn, och den drömmen kan de leva ut med Pippi. Hon fungerar säkert som en ventil. Pippi är någon som får en att förstå att man inte nödvändigtvis är fången i de vuxnas garn.

Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se “

DN 1 januari 2015:

”Konspirationsteorier ska kritiseras – fast ödmjukt”

“Är världen verkligen vad den ser ut att vara? Eller döljer sig massor av konspirationer under ytan? Människors ovilja att acceptera slumpen är en bakgrund till konspirationsteorier, menar forskaren Rasmus Fleischer.

Tanken på konspirationer är lika gammal som civilisationen och visst förekommer hemliga sammanslutningar och dolda agendor. Men konspirationsteorier är ofta produkter av tankemönster som går igen genom historien, snarare än verkliga hot.

Rasmus Fleischer, forskare i ekonomisk historia, tycker att det är viktigt att skilja mellan å ena sidan enskilda konspirationsteorier och å andra sidan det som brukar kallas ”konspiracism”.

– Konspiracism är en världsåskådning där man bygger upp föreställningen att världen består av en mängd konspirationer, säger han.

Människor som representerar synsättet upplever att konspirationer lurar bakom varje hörn. En konspiration liksom hakar i nästa, och till slut bildas en hel väv av konspirationer, som alla hänger samman.

Konspiracism har en lång historia och är traditionellt djupt sammanflätad med antisemitismen. En känd konspirationsteori är Sion vises protokoll, ett dokument som ansågs vara ”beviset” för att judar planerade att ta världsherraväldet. Redan på 1920-talet kunde man dock bevisa att Sion vises protokoll var en ren och skär förfalskning

och att ursprunget var en satirisk pamflett riktad mot Napoleon III. Trots det finns det fortfarande människor som tror på det.

Inom dagens nynazism florerar en stor mängd konspirationsteorier, menar Rasmus Fleischer. Men i dag tar också många aktiva konspirationsteoretiker eller ”sanningssökare” avstånd från antisemitism. Inom både new age-rörelsen och den väckelsekristna rörelsen förekommer en hel del konspirasicm.

En konspirationsteori som fått starkt fäste är att läkemedelsindustrin skapar vaccin för att göra oss sjuka. Bland många vaccinationsmotståndare råder föreställningen att vaccin bland annat orsakar astma, och genom att lura människor att vaccinera sig säkrar läkemedelsföretagen sitt kundunderlag för astmamedicin.

Andra konspirationsteoretiska föreställningar är att vi utsätts för strålning, inte bara från mobiler utan även från vanliga trådlösa nätverk. Strålningen sägs orsaka cancer och neurologiska skador, men det finns sätt att skydda sig, genom produkter som specialkalsonger och sängkläder med invävda metalltrådar.

– Många gånger finns det rent kommersiella intressen hos dem som sprider konspirationsteorier om exempelvis läkemedelsföretag, säger Rasmus Fleischer. Den som säljer alternativmediciner och kosttillskott vill naturligtvis misstänkliggöra den traditionella marknaden för att locka till sig kunder.

Andra motiv till konspiracism, menar Rasmus Fleischer, är förmodligen rent existentiella. I samband med att man lanserar konspirationsteorier beskriver man ofta en värld som är i kris och upplösning.

– Det här rör sig om människor som har svårt att godta existensen av slumpen, säger Rasmus Fleischer. De har svårt att acceptera att strukturer som uppstår i vårt samhälle inte uppfunnits av enskilda personer, utan att de är produkten av en historisk utveckling. Kapitalismen är en sådan struktur, som i själva verket utvecklats historiskt men som tillskrivs enskilda individer med onda avsikter.

Men går det att hitta en minsta gemensam nämnare för konspirationsteorier?

– Många konspirationsteorier är oerhört influerade av det politiska klimatet i USA i dag, säger Rasmus Fleischer. Här finns en stark närvaro av den kristna evangelistiska tanken på apokalypsen, den berättelse vi hittar i Johannes uppenbarelsebok. Det finns starka strukturella kopplingar mellan konspirationsteorierna och den apokalyptiska tanken om hur jorden går mot den yttersta dagen.

Andra tydliga drag är att konspirasicmen demoniserar en ståndpunkt och okritiskt idealiserar en annan. Exempelvis framhålls ofta fördelen med alternativa mediciner till förmån för den etablerade medicinen. Ett annat exempel är hur småföretagandet och den ekonomiska småskaligheten framhålls som ett ideal, medan bankväsendet demoniseras.

En annan sak som ofta är utmärkande för konspirationsteorier är en extrem fixering vid ”fakta”.

– Om man pratar med någon som är övertygad om att händelserna 11 september 2001 iscensattes av Vita huset, så kommer man att få så mycket fakta kastad på sig att man inte har en chans att ta ställning, säger Rasmus Fleischer. Men dessa fakta är hämtade från vitt skilda håll och sätts inte i ett sammanhang, och analyseras inte systematiskt.

Fyller konspirationsteorier någon funktion i ett samhälle?
– Man ska vara försiktig med konspirationsteorier och jag tycker att man ska skärskåda och kritisera dem. Men kritiken ska utformas konsekvent och ödmjukt. Och jag tycker att konspirationsteorier ska ses som symtom på något.

För det kanske inte är orimligt att det finns en misstro mot exempelvis läkemedelsindustrin, menar Rasmus Fleischer. Att det finns en massa kvacksalvare som kan saluföra verkningslösa naturpreparat genom att hävda att läkemedelsindustrin konspirerar mot människor beror kanske på att delar av läkemedelsindustrin faktiskt är väldigt problematisk.

– Egentligen, säger han, är ju konspirationsteorier lika legitima som vilka andra teorier som helst. De kan vara falska, men ibland visar de sig vara sanna. Det stora problemet med dem är egentligen att de brister i sin samhällsanalys, förbiser komplexiteten.

Lotten Wiklund

Några vanliga konspirationsteorier

”HIV orsakar inte aids. Men detta försöker läkemedelsindustrin dölja”. Tyvärr har denna felaktiga teori fått inflytande i exempelvis södra Afrika.

”De gasmoln som flygplan lämnar efter sig på himlen i form av vita streck är i själva verket kemikalier som sprutas ut över medborgarna.” ”Chemtrails” är en av de just nu dominerande konspirationsteorierna.

”Utomjordingar styr jorden.” Före detta politikern engelsmannen David Icke debatterar för sin teori om att världen styrs av ett hemligt sällskap reptiler som kommer från en annan dimension i rymden. “

DN 1 januari 2015:

“Han vill ge romer en röst

Emir Selimi, 31 år, arbetar för att romer i Sverige och det svenska samhället ska komma närmare varandra. För det fick han ta emot Raoul Wallenbergpriset 2014.

När Emir Selimi berättade för en lärarkollega om sin romska bakgrund tittade denne bort. Kollegan verkade chockad och stod där alldeles tyst. På väg hem förbannade Emir sig själv för att han avslöjat sin etniska tillhörighet, den han innerst inne är stolt över.

– Reaktionen var nästan lika stark som om jag sagt att jag var en självmordsbombare. Efter den här händelsen började en annan lärare göra allt för att upptäcka brister i min undervisning. Jag kände mig påhoppad, säger Emir Selimi.

Tjugofyra år gammal upplevde han för första gången i Sverige att människor misstrodde honom på grund av att han är rom. Men lärarkollegernas bemötande fick honom samtidigt att börja arbeta med upplysning om att romer ännu är diskriminerade.

Hösten 2014, nästan tio år senare, fick Emir ta emot det årets Raoul Wallenbergs-pris vid en ceremoni i Stockholm. Motiveringen var att han vill ge romer en starkare röst – och samtidigt verka för att romerna själva ska bli mer öppna mot det omgivande samhället.

– Raoul Wallenberg kände att han inte hade något val och måste göra allt som stod i hans makt för att rädda ungerska judar från att skickas

till koncentrationslägren. Att få ett pris till hans minne är stort, säger Emir Selimi.

Efter upplevelsen på gymnasieskolan i södra Stockholm började han må dåligt och självförtroendet fick sig en rejäl knäck.

– Om inte ens jag som väletablerad och utbildad rom kan tala om mitt ursprung, hur är det då för romska barn och unga romer som inte startat sitt liv på riktigt? Till slut var jag som en tryckkokare där alla känslor måste få utlopp. Jag gick med i några romska föreningar, men ville göra mer.

I maj 2013 startade Emir och några vänner ”Unga romer”, en förening som fått allt större uppmärksamhet. Politiker som förra justitieministern Beatrice Ask och den socialdemokratiska partisekreteraren Carin Jämtin har lyssnat på hans tankar om integration, om hur romer och det svenska samhället ska mötas på lika villkor.

– Jag är webbmaster och kan redigera både film och video. Därför arbetar vi mycket med till exempel Facebook och Youtube för att få ut vårt budskap. Romer måste ofta dölja sitt ursprung och sin historia, vi vill arbeta för att fler ska våga stå upp för sin etniska bakgrund. Det är inget fel att vara rom!

För en tid sedan avslöjade DN att polisen i Skåne hade olagliga register över tusentals romer. Hur reagerade du?

– När jag första gången fick höra om registret undrade jag om det kunde vara sant i dagens Sverige. Sedan blev jag nojig. Fanns jag registrerad? Mina barn? Andras barn? Registren skadade romernas förtroende för samhället.

Emir Selimi är född 1983 i Serbiens huvudstad Belgrad. Mamman, ursprungligen från Makedonien, tog emot blodgivare på ett av stadens sjukhus. Pappan arbetade i en fabrik som tillverkade saft. Båda föräldrarna har romskt ursprung.

– Jag minns inte mycket från barndomen, säger Emir. Men jag kommer ihåg att jag fick sitta längst bak i klassrummet med två andra romska barn. De serbiska kamraterna slog, sparkade och spottade på oss medan lärarna stod tysta och tittade. Vi var hatade på grund av att vi var romer. Redan som sjuåring undrade jag vem som bestämt att romer skulle behandlas illa, men jag kunde inte riktigt sätta ord på den känsla av orättvisa som jag hade.

När Emir börjat i årskurs två bröt kriget mellan Serbien och Bosnien ut. Emir, hans mamma och två syskon lämnade Belgrad. Pappan blev kvar i Serbien. Emir var åtta år den gången och visste inte ett dugg om Sverige. Efter att ha fått uppehållstillstånd hamnade han, mamman och syskonen till slut i Nyköping.

– Det blev min barndomsstad. Jag gick i en klass med svenska barn från fyran och märkte inte av någon diskriminering i skolan. Alla visste att jag var rom och tyckte det var kul att någon hade en annorlunda bakgrund. De som ogillar romer känner oftast inte någon med romsk bakgrund, och de har aldrig varit hemma hos en romsk familj.

Tidigt var Emir något av en ”mini-filosof”, säger han själv. Han minns hur han en dag i Belgrad dag tänkte att om han slog och sparkade på en katt skulle han komma att återfödas som en katt – en katt som folk ständigt skulle sparka på. Den som öppnade hans skolskåp i högstadiet i Nyköping möttes av bilder på Mahatma Gandhi, Martin Luther King och Buddha.

Emir minns hur kamraterna skrattade åt när han undvek att trampa på myror och hur han ständigt försökte lösa minsta tecken på konflikt i klassrummet. Flera år senare har flera av dem sagt att de uppskattade hans sätt att vara.

Att utan fördomar och förutfattade meningar möta sina medmänniskor är en ledstjärna för Emir, som är utbildad waldorfbildlärare.

– När jag själv träffar en klass första gången brukar jag ägna en lång stund åt att betona att det måste finnas plats för alla elever. Utanför klassrummet – ute i världen – kan det vara eländigt och orättvist, men under mina lektioner är alla likvärdiga och alla är lika

I dag finns fortfarande seglivade fördomar om romer. En sådan är att romer gillar att bo i tält och husvagn och flytta omkring.

– Så fel, säger Emir och skakar ilsket på huvudet. Under stora delar av 1900-talet fanns en svensk lag som innebar att romer i Sverige inte fick bo mer än tre veckor på samma plats. Om de stannade längre körde polisen i väg dem. Romerna i Sverige blev alltså tvingade till att bo som hemlösa.

– Samtidigt är det viktigt att nämna att när romer i Sverige bodde i tält och husvagn ägde min morfar och farfar mark, och hade hus i gamla Jugoslavien. Att romerna i Sverige ville bo i tält och husvagn är rent ut sagt skitsnack.

Så säger Emir att när han är gammal och sitter i rullstol hoppas han att alla ska säga att ”den där Emir” försökte i alla fall göra världen lite bättre.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se

Fakta. Raoul Wallenbergpriset

Raoul Wallenberg var en svensk diplomat som under andra världskrigets slutskede räddade tiotusentals judar undan Förintelsen. Han greps den 17 januari 1945 i Budapest av sovjetiska soldater och har sedan dess inte synts till.

Sedan 2013 delas Raoul Wallenbergpriset ut av Raoul Wallenberg Academy, till någon som verkar i Wallenbergs anda. Regeringen bidrar med prissumman på 100 000 kronor.”

2 januari 2015.

DN 2 januari 2015:

“Popper som post modernist

“Historien har inget mål och samhället är ingen organism med ett -nnersta väsen. Karl Popper såg och kritiserade det auktoritära draget i marxismen. Han skulle ha stått främmande inför dagens identitetspolitik. Ändå finns hos honom en postmodern spricka.

År 2015 är det sjuttio år sedan Karl Poppers ”Det öppna samhället och dess fiender” kom ut. Popper kallade boken sin krigsinsats, men den utövade inflytande även under 1970-talets vänstervåg när den återupptäcktes av framför allt socialliberaler. Stundom har den beskrivits som en räddare i debattnöden mot testuggande socialister som aldrig kunde ha annat än rätt efter-som de marxistiska och hegelianska teorier de stödde sig på var utformade så att kritiken mot påståendena bekräftade påståendenas riktighet.

”Det öppna samhället och dess fiender” visade på en förnuftsmässig väg ut ur de inlåsande resonemangen. Ofriheten och stagnationen var, menade Popper, inbyggd i de kollektivistiska idéerna, inte en olycklig omständighet. Han påvisade vidare hur de olika kollektivistiska riktningarna gick tillbaka på samma anfader, Platon, och uppvisade besläktade föreställningar om historiens gång, människan, gruppen, kunskapen om världen och tillvarons allmänna beskaffenhet. Fascismen föddes inte ur kapitalismen som en del marxister hävdade, och fortfarande hävdar. Poppers systematisering antydde snarare halvsyskonskap med marxismen via föräldraskapet i antiken.

Karl Poppers relevans i dag är inte självklar. Hans tänkande har till stora delar blivit allmängods och kopplats loss från honom. Det som överraskar mig vid läsningen är att han i långa stycken framstår som en tidig postmodernist. Fastän hemmahörig i analytisk filosofi i Bertrand Russells anda har delar av hans filosofi vidareutvecklas och konkretiserats av postmodernister som Foucault, Lyotard och Butler, även om dessa knappast såg Popper som en inspiration och han själv inte hade varit förtjust över sällskapet.

Denna Poppers manifesta ambivalens får aktuell gestalt i den vacklan som finns i identitetspolitiken, där man försöker förena Marx med Foucault, subjektivism med fasta moraliska värden, essentialism med antiessentialism, socialism med queer. Det låter sig göras endast med svåra teoretiska slitningar som följd.

Gemensamt för de kollektivistiska -lärorna, som Popper spårar till Platon, är att en utvald grupp är utsedd som den främsta, som bärare av historien. Dess kamp med andra strängt definierade grupper är central. Vidare betraktas samhället som en organism, där summan är större än delarna, en ordnad helhet med ett innersta väsen vilket säger något sannare och riktigare om delarna än delarna själva kan göra, ty de styr inte över detta väsen, utan styrs av det.

Ovetande och deter-minerade är människorna på väg mot organismens högre mål, som en cell i organismen, strukturen, historien och kollektivet. Individens autonomi och självbestämmande är en illusion. Hela varat och psyket bestäms av den sociala positionen.

Sådana auktoritära underkastelseteorier, immuna mot kritisk prövning och med en fortlevande politisk lockelse, var vad Popper gav sig i kast med att granska den kunskapsteoretiska rimligheten i.

Hans ifrågasättande av Marx rör inte dennes indignation över eländet. Den delar Popper och han är erkännsam mot Marx både som agitator mot ofärd och som upplysningstänkare, ”en av dem som tog 1789 års idéer på allvar”. Kritiken gäller världsåskådningen och kunskapssynen: tron att allt går att förklara och förstå, den programmatiska kollektivismen, den essentialistiska synen på fenomenen som enhetliga organismer, samt historicismen, att historien har en förutsebar riktning som inte går att påverka.

I motsats till Marx determinism var människans ontologiska frihet det som djupast besjälade Karl Popper även om han hade föga till övers för ontologi, läran om tingens beskaffenhet. Frågan om friheten brottades han med både i sin vetenskapsteori och sin politiska filosofi, och de två hänger intimt och konsekvent samman i hans tänkande.

Han är politisk reformist just för att han menar att människorna bestämmer över samhället, inte något högre väsen eller ekonomiska och sociala lagar som slår människan i bojor. Inget måste vara som det är, allt går att ändra, reformera, ompröva. Samma princip gäller metoderna för att söka kunskap. Teorier måste formuleras så att de kan falsifieras, vilket innebär att världen skulle kunna vara på ett annat sätt än teorin föreslår. Detta i kontrast till Marx och Hegels naturlagstänkande, där hela världen förklaras på en gång och kunskapen läggs fast för alltid.

Den första delen i ”Det öppna samhället och dess fiender” ägnas helt åt det antika Grekland och de olika sätt att se på staten som följer av de filosofiska idéer som vid tiden dryftades. Denna första del som kallas ”Platons tjuskraft” (The Spell of Plato) är bokens mest märkvärdiga och insiktsbringande; enastående intressant, tidlös och klargörande.

Enligt Popper vämjdes Platon vid det kaotiska föränderliga Aten med dess begynnande demokratiska tendenser. Som filosofiskt motangrepp la Platon fram sin upplysta despoti grundad i sträng klassuppdelning, ordning och en absolut uppfattning om hur världen en gång för alla är beskaffad. Målet för staten var enligt Platon att nå det slutgiltigt sanna, rätta och goda. Det kunde bara ske genom att hårt kontrollera undersåtarna, och att låsa världen och staten i ett perfekt tillstånd, oföränderligt och slutet såsom det perfekta måste vara, bortom det förfall som tidens flöde och skrämmande nymodigheter innebär. Platon ville med Poppers ord stoppa tiden.

Platons filosofiska motpoler var sofisterna, som var egalitära i betydelsen hierarkilösa. De betonade liksom Popper kunskapens osäkerhet och bedräglighet, att vi aldrig kan veta om vi uppfattar världen korrekt, varför det enda vi kan göra är att trevande försöka men alltid inse att vi kan ha missuppfattat alltihop.

Vi kan söka det som är sannare och bättre men inte hävda att vi funnit dem. Allt är preliminärt eftersom det är i ständig rörelse. Av detta blir samhället öppet och pluralistiskt.

Platon skrev i polemik mot sofisternas upplösthet och klandrade dem för att vara demokrater, värdesubjektivister och i avsaknad av etisk hållning, vilket är en rimlig följd av deras syn på kunskapen och tillvaron. Utan någorlunda säkra perceptioner är det rätta och sanna inte tillgängligt för oss.

Vid läsningen av Popper framgår hur en viss sorts tänkande löper som en konstant i idéhistorien och står mot ett annat tänkande som ter sig lika konstant. De politiska uppfattningar vi känner organiseras i hög grad utifrån dessa två riktningar, platonism och sofism, och till stora delar tycks människor som psykologiska typer vara antingen det ena eller det andra på en glidande skala.

Denna min kommentar, det ska tilläggas, är mer platonsk än poppersk/sofistisk, då de senare avvisar allt tal om att världen är på ett visst sätt.

Trots att Popper slår följe med antikens sofister tror han på en universell människa, på objektiv kunskap och en objektiv verklighet, vilket är en smula motsägelsefullt. Han motsätter sig kraftfullt giltigheten i subjektivismen, fenomenologin och det intuitiva kunskapssökandet, men gör det med samma argument som kunskapsrelativister och fenomenologer använder för att ta avstånd från objektiv kunskap. Det finns inga otolkade sinnesdata, skriver Popper i ett eko av Kant. Vad som ter sig givet för oss är redan tolkat och avkodat. Och just av det skälet bör vi inte tro att vi når verklig kunskap genom subjektiva metoder och våra förnimmelser enbart.

Popper försöker lösa problemet genom att framhålla människans felbarhet. Verkligheten existerar visserligen oberoende av oss och vi kan förstå den, men bara i små steg och med rigorösa objektiva metoder, inte i kolossala marxistiska svep eller metafysiska och totala hegelianska sanningsutsagor om helheter som inte är helheter. Det är vår sinnrika varseblivningsförmåga som gör att vi i vårt inre kan omforma beståndsdelar till abstrakta helheter. Det gör inte dessa till giltiga kunskapsobjekt.

Historien har för Popper således inte stort H och kapitalismen inte stort K och kan inte undersökas som helgjutna system. De utgörs av mindre delar och olika kausalsamband som står oberoende från varandra; i vart fall kan den felbara människan inte korrekt avläsa hur allt hänger ihop. Historia är en språklig benämning, en begreppslig förenkling som inte existerar som enhet och som saknar det inneboende väsen som ordet antyder.

Det är här den postmoderna sprickan blir tydlig hos Popper. I sin kategoriska och fullständiga antiessentialism, som ytterst är upplösning av alla kategorier, sällar han sig oavsiktligt till den form av upplysningskritik som decennier efter Popper togs upp av de poststrukturalistiska filosoferna. De talade liksom Popper om ”de stora berättelsernas död”, alltså helhetslärorna som emanerar ur platonismen. Och precis som Popper avvisar de ”naturen” och det essenstänkande som hör till den, att tingen är något i sig själva och består av något som kan identifieras som typiskt, med en kärna och en ofrånkomlig utvecklingslogik.

I likhet med Popper anammar postmodernisterna sofisternas osäkerhet inför kunskap och bejakelse av rörelsen framför Platons absolutism och stadiga samhällsbygge. Med Popper dekonstruerar de innevarande kunskapsproduktion på olika fält (diskurserna) för att avslöja de falskt essentiella uppfattningar den grundas i hellre än att bygga nya filosofiska tankesystem med risk för att ta nya essentiella föreställningar i bruk.

Men i motsats till Popper tar de konsekvenserna av sina förhållningssätt, avvisar objektiv kunskap och anammar sanningsrelativismen och det subjektiva vetandet där ingen utsaga är giltigare än någon annan. Och på samma sätt som sofisterna i Aten hyllade föränderligheten, det kaotiska och oreglerade förordar poststrukturalisterna tumultet, hybriden, det osköna, vaga, kategorilösa och uppblandade framför det rena, raka, äkta, tydliga, avgränsade, entydigt sanna och Platonskt perfekta.

Poststrukturalisternas filosofiska insatser och ifrågasättanden har vidgat horisonter och varit ovärderliga som grund för ifrågasättande av bestående strukturer och hierarkier. Men dessvärre har de också emellanåt gett den intellektuella lättjan och dumheten en sofistikerad utstyrsel. Risken är stor att man slutar försöka om man ständigt betonar hur lite som går att veta, att ”kunskap” är maktutövning och kränkning av andras perspektiv, och att vad subjektet upplever som sant alltid är viktigt och giltigt.

Karl Popper skulle inte ha känt igen något av detta som sitt. Men förkastar man allt hos en entydig fiende hamnar man ofta mot sin vilja hos fiendens fiende. Så driver en absolutistisk antiessentialism förnuftsivraren Popper i famnen på den förnuftsfientliga relativism och nihilism som är honom främmande.

Lena Andersson

Fakta.

Karl -Popper

Karl Popper (1902–1994) var österrikare från Wien. Ett par år före Anschluss 1938 lämnade han Wien för London. I ungdomen hade han en tid varit övertygad marxist, vilket ledde honom in på vetenskapsteorins område. Han skrev ”Det öppna samhället och dess fiender” under kriget. “

DN 2 januari 2015:

“Detta är inte Sverige

Enstaka våldsdårar får inte förstöra Sverige som ett land av religiös tolerans.

Så har det brunnit vid ytterligare en svensk moské, nu i Uppsala. Vittnesmål till polisen talar om att något har kastats mot byggnadens vägg och att lågor slagit upp. Polisen rubricerar på torsdagen händelsen som försök till mordbrand, hets mot folkgrupp, skadegörelse och hatbrott.

2015 börjar alltså som 2014 slutade. I december skedde två moskébränder, i Eskilstuna respektive Eslöv. Fortfarande vet vi inte exakt vad som ligger bakom någon av bränderna och bör vara mycket försiktiga med slutsatser åt något håll.

Men enligt en ny kartläggning från SST, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, är muslimer den religiösa grupp i Sverige som är mest utsatt för diskriminering och hatbrott. Nivån beskrivs som ”relativt jämn över tid” men med en svagt uppåtgående trend. Det poängteras dock att statistiken är mycket osäker på grund av ett stort mörkertal.

Vad som står klart är att händelser som dessa skapar oro hos många svenska muslimer. Om känslan av hot leder till att troende drar sig från att besöka sina helgedomar, eller på andra sätt avstår från att utöva sin tro, är den svenska religionsfriheten satt under press.

En bieffekt av attackerna är att bilden sprids av ett Sverige där rasismen, våldet och hoten ständigt ökar. Denna bild stärks varje gång medierna hittar människor som reagerar med glädje på de brinnande moskéerna. Är det inte en Facebookgrupp som innehåller skadeglada kommentarer är det intervjuade ortsbor som tycks njuta av våldet mot sina muslimska grannar.

”Detta är alltså Sverige 2015”, konstaterar sorgsna och arga kommentatorer när de ser en Facebook-användare som jublar åt en brinnande moské. Men det är det ju inte. Det är en ytterst liten del av Sverige, och tack och lov är det inte mycket som tyder på att den delen ökar. Om 1 000 svenskar gläds på internet åt terror-dåd mot religiösa byggnader är det 99,99 procent av befolkningen som inte gör det.

De allra flesta av de 99,99 procenten blir lika sorgsna och arga. De vill inte bo i ett land där den största religiösa minoriteten känner otrygghet i sina religiösa rum. De kanske deltar i någon av de aktioner av ”kärleksbombningar” som riktats mot utsatta moskéer, de kanske går i en kippavandring till stöd för drabbade synagogor. De kanske deltar i någon av fredagens planerade stödmanifestationer i Stockholm, Göteborg och Malmö för muslimska församlingar.

Problemet med att fokusera på de enstaka dårar som utför terrordåd, och måla upp bilden av ett rasistiskt kaos-Sverige, är att det kan gynna brandbombskastarnas intressen. Det spär på motsättningar och ökar rädslan för troende att besöka sina heliga rum – i ett läge när alla tjänar på att livet går vidare som vanligt. Det bästa sättet att besegra terror är att inte ge efter för den. Detta gäller även den terror som består i angrepp på moskéer, synagogor och kyrkor.

Det viktiga är att samhället visar att det tar angreppen på största allvar. I veckan anslog regeringen tre miljoner extra till skydd för utsatta religiösa lokaler. Det är en början, men mer måste göras. Forskningsläget måste förbättras. Bättre samarbete måste till mellan församlingar och polis.

Och, inte minst: Polisen måste öka sin kompetens och ambition i arbetet så att fler hatbrott klaras upp – och framför allt förebyggs.

Dn 2/1 2015 “

DN 2 januari 2015:

”Gör om reglerna för anställning från grunden”

“Las är förlegad. Åtta av tio företagare låter bli att fastanställa på grund av Las, enligt en ny enkätundersökning från Teknikföretagen. Det är dags att göra om lagen, för att fler ska få chansen till jobb och för att fler företag ska klara sig i den globala konkurrensen, skriver Åke Svensson och Anders Weihe från Teknikföretagen.

Nils-Åke Hallström är entreprenör i Jämtland och driver tre företag i Hallströmsgruppen som årligen omsätter 350 miljoner kronor. I den jämtska glesbygden spelar Nils-Åke en avgörande roll. Han utsågs i höst till Årets företagare i Sverige. Nära två hundra människor och deras familjer i Nälden får sin försörjning via Hallströmsgruppens företag. I början av 90-talet anlände åtskilliga flyktingar från Balkan, många fick jobb hos Nils-Åke och i dag arbetar människor från åtta olika nationer i gruppens företag.

Men det är en ständig kamp för överlevnad. 40 procent av försäljningen går på export och konkurrensen är stenhård. Därför investerar man årligen tiotals miljoner i ny teknik som ofta kräver ny kompetens, ibland genom rekrytering. Men när konjunkturen viker och företagen tvingas dra ned, då är det de nya välutbildade medarbetarna som får gå. ”Det här är personer mitt i livet med familjer som vi vill ska flytta hit – men vi kan inte ge dem en rimlig anställningstrygghet när reglerna ser ut som de gör”, konstaterar Nils-Åke Hallström.

Undersökningar visar att fyra av tio svenskar mitt i karriären skulle vilja byta jobb men inte gör det. Ett skäl är att de inte vågar. Vem vill byta jobb när man skulle hamna sist i turordningslistan och förlora jobbet först om det blir tufft för den nya arbetsgivaren?

Regelverket påverkar självklart även företagarna och Teknikföretagen har frågat våra 3 700 medlemsföretag om effekterna. Sju av tio svarade att Las minskar viljan att anställa och dessutom medför att de ställer högre krav på utbildning och erfarenhet än de annars skulle gjort. Åtta av tio svarade att de hellre visstids-anställer på grund av Las-reglerna. 85 procent av företagen angav att de på grund av reglerna hyr in bemanningsföretag i högre grad, snarare än anställer nya medarbetare.

Det är inte av illvilja som företag inte anställer eller undviker fasta jobb. Men de stela och föråldrade reglerna höjer riskerna och kostnaderna för att anställa. Tröskeln blir för hög för alla som inte kan visa upp en lång yrkeserfarenhet eller för dem som har särskilda problem, sjukdom eller handikapp. Det är inte svårare än så.

Det är lätt att se vilka konsekvenser det här får, till exempel för integrationen av nyanlända flyktingar. Bara hälften har fått ett jobb efter åtta år (SCB). Med ett jobb får man en genväg till svenska språket och en plats i samhället. Med ett jobb blir man mindre bidragsberoende, får tillbaka sin självkänsla och kan lättare vara en förebild i sin familj.

Svårigheterna för nya svenskar att få jobb är bara ett exempel. Många unga människor har också svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. De saknar erfarenhet och många har inte rätt eller tillräcklig utbildning. För oss är det tydligt att utformningen av arbetsrätten i dag är en av de största stenarna i den mur som hindrar många människor från att få jobb.

Vi är medvetna om att det också krävs håll-bara lösningar för dem som inte kan arbeta på den reguljära arbetsmarknaden. Det måste finnas fungerande system så att även deras arbetsförmåga kan tas tillvara, även om det kan innebära vissa undanträngningseffekter.

En reformering av den 40 år gamla lagen om anställningsskydd är minst lika viktig för före-tagen. Den kom till när världen såg helt annorlunda ut, i dag är konkurrenssituationen tuffare och kompetensbehoven radikalt högre. Det har visserligen lappats och lagats en del i lagstiftningen, men kärnan är sig lik: föråldrad och sedan länge färdig att göras om från grunden.

Till råga på allt är den trygghet som anställda tror sig garanteras genom lagen om anställningsskydd en illusion. Verklig anställningstrygghet kan inte regleras fram, utan bygger på att företag vinner nya affärer, går med vinst och kan växa. Och för att kunna vara fortsatt konkurrenskraftiga är det nödvändigt att kunna behålla rätt kompetens.

Inför uppsägningar måste fack och arbetsgivare alltid förhandla, vilket ibland leder till helt andra resultat än principen först in sist ut. Detta kan komma som en chock för medarbetare som trodde att de stod rätt i kön och att just deras jobb var trygga.

Vi behöver en modern lagstiftning kring anställningsskyddet som utgår från den värld vi lever i dag, inte hur det såg ut för mer än fyra decennier sedan. Det finns de som hävdar att det skulle räcka med justeringar i den nuvarande lagstiftningen, till exempel förändrade turordningsregler. Eller att de förändringar som behövs kan åstadkommas förhandlingsvägen mellan fack och arbetsgivare. På kort sikt kan man säkert nå en bit. Men med tanke på de utmaningar företag i Sverige möter i en allt hårdare global konkurrens kommer det enligt vår uppfattning att vara helt otillräckligt. Vi måste därför tänka om från grunden: hur ska reglerna om anställning utformas så att de håller för den värld vi lever i nu? Två utgångspunkter är centrala i det arbetet.

För det första är anställningsavtalet ett av de viktigaste en individ någonsin ingår. Då måste det finnas en rimlig nivå av förutsägbarhet och transparent trygghet om och när avtalet sägs upp. Det måste finnas en bra omställnings-försäkring som underlättar att man kan hitta ny anställning.

För det andra måste det finnas en hög grad av flexibilitet för företagen men också för de anställda. Man måste kunna korrigera sina misstag och snabbt ställa om när konjunktur och marknad viker – eller växer. Man måste veta vad det kostar, och man måste kunna begränsa sina risker och våga pröva nya lösningar och jobb.

Vi ska lära av andra länders system och regel-verk, men vi ska skapa vår egen lösning som passar den svenska modellen och våra företags utmaningar. Vi behöver genomföra det arbetet i samverkan mellan politiken, företagen, arbetsgivar-organisationerna, facken och tankesmedjorna. Och det brådskar. Ska vi kunna underlätta för företagen att konkurrera på exportmarknaderna – och samtidigt hjälpa tiotusentals människor som i dag står utanför arbetsmarknaden – då måste vi börja riva murarna så snart det bara går.

Åke Svensson, Vd Teknikföretagen Anders Weihe, Förhandlingschef, Teknikföretagen Teknikföretagen Är En Arbetsgivarorganisation Som Företräder 3 700 Medlemsföretag.

I korthet. Lagen om anställningsskydd

Lagen antogs 1982 och skyddar arbets-tagare vid uppsägningar.

Om anställda sägs upp sker det enligt turordningsregeln där arbetstagare med längre anställningstid har företräde. Turordnings-regeln kan åsidosättas genom kollektivavtal.

Källa: DN, Wikipedia. “

DN 2 januari 2015:

“Rädslan sprider sig efter brandattacken

För tredje gången på kort tid har en moské utsatts för en brand-attack – denna gång i Uppsala. Församlingsmedlemmarna är oroliga. – Jag är rädd att det ska hända mina barn något när vi går hit på bönen, säger Bassam Irsan.

Av brandattentatet återstår bara lite sot på väggen när DN besöker församlingen i Svartbäcken. Även klottret på dörrarna har tvättats bort.

Men rädslan finns kvar. Parkeringen är full av bilar och ovanligt många församlingsmedlemmar har kommit till moskén för att be.

– Medlemmarna är ledsna och oroliga. Liknande saker har hänt på andra håll och man undrar vad det är som pågår. Jag har aldrig förr känt av ett sådant hot mot muslimer, säger Osman Sayed, styrelseledamot i Uppsala moské.

Hudeifa Abu kom till moskén drygt en timme efter attentatet för att delta i morgonbönen. Han förstod direkt att något hade hänt eftersom polisen stod utanför byggnaden.

– Någon hade kastat en tegelsten mot en fönsterruta för att krossa glaset och få in brandbomben i moskén, men rutan gick inte sönder.

Han säger att det kunde ha gått mycket värre.

– Hade det hänt under fredags-bönen hade flera hundra personer varit på plats och om en brandbomb kastas in i lokalen i en sådan situation vore det katastrof.

Församlingsmedlemmen Bassam Irsan är orolig för sin familj.

– Jag är rädd att det ska hända mina barn något när vi går hit på bönen, att vi skulle brinna inne, säger han.

Det är inte första gången som det klottras kränkande uttryck på moskén. Styrelsen vet ännu inte om moskén kommer att vidta några specifika åtgärder med anledning av den senaste händelsen.

En färsk kartläggning från Nämnden för statligt stöd till trossamfund, SST, gör gällande att 44,5 procent av landets muslimska föreningar har utsatts för hot och 66 procent för skadegörelse, enligt en enkät som besvarades 2014.

Islamiska förbundet är kritiskt till regeringen och menar att den måste göra något.

– Känslan är att det är planerade hatbrott med syfte att skrämma en del av befolkningen. Det är en -attack mot religionsfriheten, en -attack mot hela samhället och jag kan inte annat än att definiera det som terrordåd, säger ordförande Omar Mustafa till TT.

Inrikesminister Anders Ygeman fördömer händelsen i Uppsala och säger att regeringen kommer att vidta åtgärder.

– Väldigt mycket tyder på att det rör sig om ett hatbrott. Det är inte bara en attack mot en moské, det är en attack mot hela Sverige och vår grundlagsstadgade religionsfrihet, säger han till DN.

Även statsminister Stefan Löfven fördömer händelsen.

– I Sverige ska ingen behöva vara rädd när man utövar sin religion, säger han till TT.

Uppsalapolisen fick larm om händelsen vid halv sextiden på torsdagsmorgonen. Enligt vittnesuppgifter ska en man ha kastat ett brandfarligt föremål mot väggen, eventuellt en molotovcocktail, varpå det slog upp lågor mot fasaden. Men eldsvådan var liten och slocknade.

Polisen har rubricerat händelsen som försök till mordbrand, hets mot folkgrupp och skadegörelse. Nu står moskén under polisbevakning. Säpo bistår Uppsalapolisen.

– Oftast är det polismyndigheten som har de bästa utredningsmöjligheterna. Vi från säkerhetspolisen bistår med information. Vi följer brottsaktiva individer och nätverk, människor med avsikt och förmåga att utföra sådan här brott, säger pressekreterare Fredrik Milder.

Under nyårsdagen gick det ut direktiv till landets poliser om att tillsynen vid religiösa byggnader ska skärpas generellt.

Marit Sundbergmarit.sundberg@dn.se
Ossi Carp ossi.carp@dn.se

Fakta. Attacker

25 december. Fem personer förs till sjukhus när en kraftig brand bryter ut i en moské i Eskilstuna. Enligt vittnen startade elden när någon kastade ett föremål genom ett fönster. Polisen har inlett en förundersökning om grov mordbrand.

29 december. En moské i Eslöv eldhärjas. När räddningstjänsten kom på plats brann det både på utsidan av lokalen och innanför ett krossat fönster. Ingen skadades. Polisen misstänker mordbrand. “

DN 2 januari 2015:

“25 dagar som förändrade svensk politik

l Den historiska decemberöverenskommelsen kommer att prägla politiken 2015. l Både de rödgröna och Alliansen försökte splittra - motståndarna, men misslyckades. l DN:s Karin Eriksson och Hans Olsson kartlägger decemberkrisen, med start i ett uppslitande möte för exakt en månad sedan.

Chokladpraliner stod på bordet och tanken var att hela den ekonomiska politiken skulle hamna där också. En statsminister, en finansminister, en statssekreterare och två språkrör väntade besök.

Det vore fel att säga att de var förväntansfulla, men de kände någon form av förtröstan. Klockan närmade sig 21.30 på kvällen den 2 december och det var mindre än 19 timmar kvar till budgetomröstningen i riksdagen, men regeringschefen och hans förtrogna trodde fort-farande att de skulle klara att rädda sitt förslag.

Så kom ledarna för de fyra borgerliga partierna gående från riksdagens lokaler på Helgeandsholmen. De gick alla fyra i bredd, som på marsch, fram till de huttrande reportrarna utanför regeringskansliet Rosenbad. Om man kan sammanfatta supervalåret 2014 på några få sekunder måste det bli just dessa: Hur moderaternas talesperson Anna Kinberg Batra, folkpartiledaren Jan Björklund, KD-ledaren Göran Hägglund och centerledaren Annie Lööf gick fram till kamerorna och leende meddelade att lagd budget ligger.

***

Beskedet från Sverigedemokraterna hade kommit några timmar tidigare: De tänkte fälla regeringens budgetproposition, och varje

budget från varje regering som ville öka kostnaderna för invandringen och ge Miljöpartiet inflytande.

Statsministerns svar var att omgående sträcka ut en hand till Alliansen. När inbjudan kom satt allians-ledarna i ett sedan tidigare planerat möte.

Samordningen inleddes ögonblickligen. De kom överens om att tacka ja, och ta med sig ett förslag om regler för minoritetsstyre.

– Vi sa att det är viktigt att vi inte kommer tomhänta, berättar Annie Lööf.

På regeringskansliet förberedde statsminister Stefan Löfven, finansminister Magdalena Andersson, statssekreteraren Emma Lennartsson samt språkrören Åsa Romson och Gustav Fridolin förhandlingar. De var praktiskt inriktade, och förberedda på att prata om i stort sett allt.

– Jag trodde verkligen att det skulle gå att hitta en förhandlingslösning. Jag har varit med om svåra politiska situationer förut, och i alla sammanhang har det till slut löst sig, minns Fridolin från timmarna före mötet.

Så kom de borgerliga partiledarna och sa nej till förhandlingar om budgeten till journalisterna utanför porten. Besvikelse och förvåning spred sig i förhandlingsdelegationen på Rosenbad.

– Det var en märklig känsla, har Stefan Löfven berättat.

Det verkade som om mötet var över innan det ens hade börjat, men ett samtal skulle det ändå bli.

***

Regeringsföreträdarna och oppositionsledarna hälsade och satte sig i utrymmet utanför gästmatsalen på fjärde våningen, vid ett runt bord med soffor och fåtöljer.

Stefan Löfven upprepade budskapet från sin presskonferens några timmar tidigare: Beskedet från SD innebar att det partiet hotade att fälla alla partier som inte dansar efter deras pipa. Det är en ny situation i svensk politik. Fanns det en väg framåt?

Anna Kinberg Batra fick ordet. Det var tydligt den här kvällen att hon redan axlat ansvaret som oppositionsledare. Hon meddelade att det inte var någon idé att skicka tillbaka budgeten till finansutskottet för ytterligare förhandling. I stället var alliansledarna beredda att diskutera ett handslag för minoritetsstyre.

Tonläget var formellt.

Mer som en debatt än en förhandling.

***

Om man frågar de borgerliga om varför de såg så glada ut när de gick till Rosenbad kommer lite olika svar.

– Vi är väl glada som personer, säger centerledaren Annie Lööf.

– Vår budget går igenom, säger Jan Björklund.

Det finns ett svar till: Hämnden är ljuv.

Det går inte att förstå vad som händer i december 2014 utan att blicka tillbaka på den förra mandatperioden. Faktum är att grunden för regeringskrisen lades långt -innan Stefan Löfven var påtänkt som socialdemokratisk partiledare.

Redan i december 2010 röstade de rödgröna och Sverigedemokraterna gemensamt för krav på att regeringskansliet skulle bantas med 300 miljoner.

Men det var hösten 2013 som det stora budgetbråket kom.

De rödgröna och Sverigedemokraterna stoppade en av Alliansens sista skattesänkningar. Förslaget om höjd brytpunkt för statlig skatt skrotades.

De borgerliga partierna hävdar, och hävdade, att det beslutet stod i strid med den ordning och praxis som Sverige haft för budgetbesluten ända sedan krisen på 1990-talet.

Budgetbråket skapade djupa slitningar mellan den dåvarande regeringen och den rödgröna oppositionen. Särskilt Centerpartiet, som varit med om att utforma budget-reglerna ihop med Socialdemokraterna, upplevde den rödgröna oppositionens agerande som ett stort svek.

Men budgetstriden kom också att skada regeringen i praktiken. Under hösten ville Moderaterna lansera ett stopp för skattesänkningar. Den omsvängningen blev obegriplig när de borgerliga partierna samtidigt var låsta i en hätsk strid om brytpunkten – en skattesänkning som dessutom riktades specifikt mot höginkomsttagare – ända in i december.

Finansminister Magdalena Andersson naglade fast allianspartierna som skattesänkare. En ledande moderat har i samtal med DN pekat ut striden om brytpunkten som en av orsakerna till valförlusten.

Men den kortsiktigt rätta taktiken kan vara den långsiktigt felaktiga strategin: Ett år senare stod Magdalena Andersson inför hotet om att förlora sin första budgetproposition.

I de första tidningsrubrikerna om krismötet på kvällen den 2 december hette det att centerledaren Annie Lööf krävt en ursäkt om budget-ordningen. Det är en formulering som representanter för båda sidor på mötet tillbakavisar.

Däremot var det uppenbart att Alliansen såg förslaget om nya spelregler som ett erkännande av att det som hände hösten 2013 var fel.

– Vi presenterade konkreta och seriösa saker för att Sverige ska kunna styras stabilt och handlingskraftigt. Jag var och är fortfarande förvånad över att Socialdemokraterna då inte tog den möjligheten som vi gav utan valde att utlysa nyval, säger Annie Lööf till DN strax före jul.

Folkpartiledaren Jan Björklund är inne på ett liknande resonemang när DN träffar honom för en jul-intervju.

– Vårt förslag avfärdades mycket snabbt. Min bedömning är möjligen att det var oreflekterat snabbt, säger han.

Tolkning står mot tolkning när det gäller denna del av historieskrivningen.

Klart är att spelreglerna diskuterades på mötet den 2 december. Klart är också att ingen på den rödgröna sidan uppfattade att det förslaget var en öppning till förhandlingar om budgetomröstningen. De ville diskutera den akuta situationen. De andra ville prata om vad som kunde göras längre fram.

Om det fanns en mikroskopisk möjlighet att nå en överenskommelse, begravdes den i ömsesidig misstro den där kvällen.

***

Det var nästan fullmåne över Stockholm, och i fönstren lyste adventsljusstakar. Annie Lööf tog en bit choklad. Det gjorde Magdalena Andersson också.

Pressfolket fick sitta i ett angränsande rum. Det var tio tolv personer på liten yta, några fick stå. Från toppmötet hördes mummel. Ton-läget steg och sänktes.

Stefan Löfven och Annie Lööf hamnade som så ofta på kant med varandra. När han försökte vara statsmannamässig, undrade hon vad han visste om att regera.

Gustav Fridolin och Jan Björklund hamnade i ordväxling om vad som var den logiska följden av att Sverigedemokraterna gav Alliansen sitt stöd.

Låsningarna blev allt mer uppenbara runt bordet på Rosenbad.

Stefan Löfven har i efterhand sagt till DN att det ”faller på sin egen orimlighet” att regeringen och Alliansen skulle gjort upp den 2 december. Det finns några omständigheter som stöder hans tolkning.

Allianspartierna hade gjort en stor sak av löftet till väljarna om att rösta för sin gemensamma budget. På mötet räknade de upp stats-ministerns tre möjligheter i rege-ringskriserna: Regera på alliansens budget, avgå eller utlysa extraval. Det ställdes också en fråga av både Magdalena Andersson och Gustav Fridolin: Finns det något i sak eller form som kan göras för att undvika den uppkomna situationen?

– Jag ville vara säker på att alla möjligheter var prövade, berättar Gustav Fridolin.

Svaret på den frågan var nej.

***

Varför hade de båda sidorna så svårt att nå fram till varandra? Många har pekat på polariseringen i svensk politik. Men man kan också peka på styrkan och lojaliteten i de samarbeten som vuxit fram under det senaste årtiondet.

Stefan Löfvens strategiska misstag under hela 2014 var att han trodde att han kunde splittra fyrklövern, och locka Folkpartiet och Centerpartiet med ministerposter i en rödgrön regering. Kanske lät han sig luras av beredvilligheten hos en del borgerliga veteraner, som själva var aktiva i toppolitiken när Folkpartiet och Centerpartiet framför allt klassades som ”mittenpartierna”.

Kanske skulle han i stället ha lyssnat på de nuvarande partiledningarna. Jan Björklund har i flera år sagt samma sak: Nej. Om block-politiken luckras upp, gynnas Social-demokraterna.

– Det är klart att Socialdemokraterna skulle älska att sitta på rege-ringsmakten i evinnerlig tid. Men det tänker vi inte medverka till, säger Jan Björklund till Dagens Nyheter.

Både Björklund och Anna Kinberg Batra har fört fram prin-cipiella invändningar mot ett samarbete över blockgränsen om den ekonomiska politiken. De varnar för att Sverigedemokraterna blir det enda oppositionspartiet. Den inställningen har kritiserats efter decemberöverenskommelsen. Alliansen föser Stefan Löfven i armarna på Vänsterpartiet, hävdar borgerliga debattörer.

Kanske finns det öppningar för sakpolitiskt samarbete över blockgränsen, men då måste både Socialdemokraterna och Alliansen överge drömmen om att söndra och härska. För även allianspartierna missbedömde styrkan i ett samarbete: det mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

De fyra borgerliga partiledarna har aldrig gemensamt redovisat vad de såg som vägen ut ur rege-ringskrisen. Moderaternas blivande partiledare Anna Kinberg Batra säger med karakteristisk kärlek för formalia att besluten låg hos Stefan Löfven. Men Jan Björklund är lite mer frispråkig till DN om alternativen till extraval: Han trodde på en ren S-regering.

– Stefan Löfven hade kunnat gå till talmannen. Då hade det inletts en ny process. Ska jag bedöma i dag så hade den slutat med att Löfven om han hade velat hade fått bilda en ny regering utan Miljöpartiet. Det hade vi släppt fram, säger Björklund.

Frågan är på vilket sätt en sådan regering hade fått stöd för sin politik.

– Hade Stefan Löfven inte varit uppbunden av sina överenskommelser om energipolitik och flygplatser och motorvägar och valfrihet och veton hade det varit lättare att skapa ett samtalsklimat med Alliansen, säger Björklund.

Decemberdramat befäste Miljö-partiets förändrade position i svensk politik: Från mitten till kanten.

– Klart man blir lite förvånad. Under hela Fredrik Reinfeldts tid betraktade Alliansen Miljöpartiet som ett naturligt samarbetsparti och vi gjorde upp i flera stora frågor, säger språkröret Gustav Fridolin.

***

Vad gör en statsminister, fyra parti-ledare, en finansminister och två språkrör när deras samtal havererar och regeringskrisen förvärras? De säger tack och går åt skilda håll.

Dagen därpå, efter budget-omröstningen, får Annie Lööf ett sms med beskedet att Stefan Löfven vill utlysa extraval. Det var inte vad hon eller hennes borgerliga kolleger hade väntat sig. Några dagar senare upprepade de erbjudandet om att samtala om regler för minoritetsstyre på DN Debatt.

S-ledningen tog det först inte på så stort allvar. Men det förekom kontakter på olika nivåer. Den tidigare folkpartiledaren Lars Leijonborg var inblandad. Det var även den tidigare civilministern Stefan Attefall.

Två personer som träffats på kvällen den 2 december beslöt sig för att ses igen.

Det är sällan som de rödgröna pekar ut Göran Hägglund som en intressant samarbetspartner. Men han är Sveriges mest erfarne partiledare, den nu så osynlige Reinfeldt undantagen. Företrädare för rege-ringen skulle senare beskriva KD-ledaren som den mest konstruktive på krismötet den 2 december. Möjligen var han också den som minst av alla ville ha ett extraval.

Det var med Göran Hägglund som finansminister Magdalena Andersson stämde träff. Tillsammans gick de igenom vad Alliansen och regeringen kunde komma överens om, och vad som helt enkelt inte var förhandlingsbart. Några dagar senare inleddes regelrätta alliansförhandlingar.

– Det var väl så att kontakterna mellan Magdalena och Hägglund parallellt med kontakterna som Tomas Eneroth hade med grupp-ledarna ledde fram till en gemensam process med några från S, MP och från de borgerliga. Det gick ihop, säger en centralt placerad person.

***

Den andra akten av december-dramat kan tolkas lite som man vill. Socialdemokraterna svängde 180 grader och gick med på Alliansens krav om regler för minoritetsstyre. Allianspartierna blev mindre sturska under hotet om nyval, och kom till förhandlingsbordet.

Det ena utesluter inte det andra.

På annandag jul sågs partiledarna igen. De gick igenom upplägget på presskonferensen och skakade hand på att de var överens.

Fotnot: Artikeln bygger på ett tiotal intervjuer med centralt placerade personer under och efter regeringskrisen.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Karin Eriksson

Detta har hänt.

En dramatisk månad

2 december. SD meddelar att de vill fälla regeringens budget-proposition. Regeringen och alliansledarna möts i ett resultatlöst möte.

3 december. Regeringens budget -faller. Stefan Löfven meddelar att han vill utlysa extraval.

9 december. Alliansen skriver på DN Debatt om att de vill göra upp om former för minoritetsstyre.

15 december. Magdalena Andersson (S) och Göran Hägglund (KD) får kontakt. Senare i veckan inleds förhandlingar.

26 december. Sex partier signerar decemberöverenskommelse om former för minoritetsstyre.

27 december. Svenska folket får veta att extravalet är avblåst.

28 december. Stefan Löfven i stor intervju i DN. Hävdar att de fyra borgerliga partierna försökte ta makten i december.

Fakta.
Fem frågor för 2015

Blir det fler partiledarskiften? Moderaternas skifte ska äga rum den 10 januari. Frågan är om Folkpartiet, Kristdemokraterna eller

Sverigedemokraterna följer efter. Det är inte omöjligt att Sverige har lika många kvinnliga partiledare som manliga vid årets slut.

Ska Löfven lyckas bryta någonting av blockpolitiken? En uppgörelse om formerna för riksdagens arbete är en sak, att få till stånd sakpolitiska överenskommelser en annan. Decemberöverenskommelsen utlovar samtal om försvaret, energin och pensionerna.

Klarar regeringen att hålla ihop? Adventskrisen blottade en del gnissel mellan arbetarrörelsen och de gröna. Nu väntar nya påfrestningar, från Bromma flygplats till rovdjursfrågor och försvarsanslag.

Vågar allianspartierna gå åt skilda håll? Planen var att de borgerliga skulle ha ett lösare samarbete under resten av oppositionstiden. Då kan interna sprickor om till exempel arbetsrätten bli tydligare.

Håller den migrationspolitiska överenskommelsen? KD har redan flaggat för förändringar, som att ge tillfälliga uppehållstillstånd. Andra borgerliga partier kan komma in på samma spår, i sina nya integrationspolitiska program.

Dn

Fakta. Viktiga datum

Datum att ha koll på i svensk politik första halvåret 2015:
10 januari.

Moderaterna väljer ny partiledare på en extrastämma på Friends Arena i Solna. Anna Kinberg Batra blir första kvinnan på posten.

11–13 januari. Folk och försvars rikskonferens i Sälen.

14 januari. Årets första partiledardebatt i riksdagen.

26 januari. Sverigedemokraternas partistyrelse sammanträder. Richard Jomshof kan eventuellt efterträda Björn Söder som partisekreterare.

29 januari. Statsministerns frågestund i riksdagen.

30–31 januari. Centerpartiets kommundagar i Norrköping.

11 februari. Utrikespolitisk debatt i riksdagen.

13–15 februari. Feministiskt initiativs kongress i Örebro.

20–21 mars. Sverigemötet, Moderaternas kommun- och landstingsdagar, hålls i Malmö.

24 mars. Sveriges Kommuner och landsting, SKL, har valkongress.

15 april. Sista dag för vårbudgeten.

25–26 april. Liberalt riksmöte, alltså Folkpartiets kommundagar. Plats ej klar.

29–31 maj. Socialdemokraterna har kongress i Västerås. Miljöpartiet har kongress i Örebro.

10 juni. Partiledardebatt i riksdagen.

28 juni. Almedalsveckan inleds. “

DN 2 januari 2015:

“Politik. Globala och nationalistiska ideal prövas alltmer

Sverige är på väg att bli som andra länder i Europa, med motsättningar mellan storstäder och småorter och ett nationalistiskt parti i parlamentet. Här har vänster-högerskalan bitit sig fast ovanligt länge. Nu utmanas den alltmer.

Geologiska förändringar kan verka länge och nästan omärkligt. Så plötsligt löses spänningarna ut och hela terrängen ändras genom en jordbävning. Samma sak gäller i politiken. Där har spänningar byggts upp i det gamla landskapet, som helt dominerats av vänster-högerskalan. De fick året som gick utlopp i en regeringskris.

Det politiska begreppet vänster och höger skapades i den franska nationalförsamlingen i samband med revolutionen 1789. De radikala (då liberalerna) ville förändra samhället mot större jämlikhet. De satt till vänster i salen. Till höger satt de som ville bevara det gamla systemet.

Svenska politiska partier har bekänt färg som om också de levde i det sena 1700-talets Paris. Miljöpartiet och Kristdemokraterna försökte länge låta bli, men tvingades till sist att välja sida. Vänster--högerskalans dominans har i sin tur skapat den svenska blockpolitiken. Vänsterblocket har stått för utjämning och större omfördelning genom skatter och bidrag. Högerblocket har velat ha större frihet för näringslivet och mindre omfördelning.

Den konflikten är inte över. Men den har försvagats till förmån för andra konfliktfrågor. Tjugo år efter EU-inträdet börjar Sverige bli alltmer likt andra europeiska länder och Moderaternas och Socialdemokraternas färd mot mitten har försvagat vänster-högerskalan ytterligare. Decemberuppgörelsen, som gör det möjligt för ett block att regera i minoritet, stagade åter upp den. Men trots det färgas vi alltmer av andra motsatspar.

Ett sådant är centrum och periferi. Konflikten är inte ny, vi minns den från folkomröstningen om EU och euron till exempel. Men dimensionen har blivit mer betydelsefull, eftersom Sverige nu genomgår en av Europas snabbaste urbaniseringar. Samhällen som varit i högsta grad livskraftiga utarmas på service och industrier och domnar bort. Ta Laxå kommun, som trots att den ligger intill både stambanan och E20 har fått kämpa hårt för att inte behöva ställa in sina betalningar.

En annan konfliktdimension som blivit än viktigare är den mellan auktoritära och nationalistiska ideal å ena sidan och liberala och globala å den andra. Hbtq-frågor, feminism, invandring, identitet och kultur har blivit alltmer laddade i svensk politik. Det märktes när Feministiskt initiativ valdes in i EU-parlamentet i våras, och än tydligare genom Sverigedemokraternas framgångar. Det är samma trend som i Europa, där en nationalistisk våg drar fram, med partier som kräver minskad invandring och en enhetlig kultur.

Det gör att de gamla svenska politiska partierna, skapade ur vänster-högerskalan, måste orientera sig efter de nya konfliktlinjerna. Efter att SD växt sig så stort att det inte längre går att regera Sverige som förut har det blivit nödvändigt att tydligt ta ställning mellan nationalism och

mångkulturalism och dessutom ge svar på hur konflikterna mellan centrum och periferi ska lösas.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

Tre saker som händer under året

1 I februari kallar regeringen till möte med de borgerliga. Kärnkraften är svensk politiks tiotusenkronorsfråga, som energiminister Baylan (S) nu ska försöka hitta ett enande svar på.

2 Riksdagen ska fatta ett försvarsbeslut som bygger på den överenskommelse som slutits i Försvarsberedningen. Sedan dess har det hänt saker i omvärlden. Därför väntar nya samtal.

3 Moderaterna får ny partiledare i januari. Oddsen är låga för att såväl Kristdemokraterna som Folkpartiet också byter ledare före nästa val. Alla borgerliga partier filar också på ny politik. "

DN 2 januari 2015:

"Världen. Konflikterna kommer att fortsätta avlösa varandra

Det är svårt att föreställa sig att det händelserika år som nu avslutas – packat med inbördeskrig, flyktingkatastrofer och ett nytt tragiskt krig mitt i Europa – ska följas av ett lika dramatiskt 2015. Men det som går att skymta i kristallkulan är en förlängning av de nedslående processer som dominerade världspolitiken under 2014.

I Irak och Syrien kommer flyktingproblemet sannolikt att fortsätta förvärras. En anledning är det allas krig mot alla som har utlösts av att den extrema sunniarabiska rörelsen Islamiska staten, IS, har skaffat sig kontroll över stora områden i norra Irak.

Hittills har den USA-tränade irakiska krigsmakten visat sig stridsoduglig, och de kurdiska peshmergastyrkorna är beroende av amerikanska flygunderstöd för att kunna stå emot IS. USA:s bombkrig sägs syfta till att "degradera och slutligen utplåna" IS.

En oavsedd följd är att de shiamuslimska milisgrupperna i Irak vinner mark. Det ger Iran ett ökat inflytande i Irak och hela regionen. Och det sker på bekostnad av Saudiarabien, en viktig IS-sponsor.

För ledarna i Moskva måste det gångna året benämnas "annus horribilis".

Försöket att agera aggressiv supermakt och utmana USA:s hegemoni slog fel. Erövringen av Krim må ha utlöst eufori bland ryska nationalister, men invasionen i Ukraina var ett brott mot internationell rätt och USA och EU svarade med alltmer kännbara sanktioner.

När det gällde visade sig Ryssland inte vara särskilt starkt. Putins ”eurasiatiska union”, som föds den 1 januari, är inte mycket värd utan Ukraina. Samtidigt har ett fallande oljepris tillsammans med sanktioner kastat in den ryska ekonomin i en djup kris. Rubeln har devalverats kraftigt. Sanktionera skruvas troligen åt ytterligare under våren, och den nedåtgående spiralen lär fortsätta.

Det 13 år långa USA-ledda kriget i Afghanistan är över, och för första gången på länge inleds ett nytt år utan officiell närvaro av Natostyrkan Isaf. De 10 000 Natomilitärer som blir kvar för att utbilda de afghanska säkerhetsstyrkorna lär inte kunna hindra att ett nytt inbördeskrig mellan klaner och krigsherrar blossar upp, precis som efter Sovjets reträtt 1989.

Vad det kommer att innebära för Kabulregimens överlevnadsutsikter vet ingen, men det är ingen tvekan om att talibanerna är redo att så snart de kan gå till offensiv med sikte att återta makten över större delen Afghanistan.

I USA är detta Barack Obamas näst sista år i Vita huset. Det finns en utbredd uppfattning att ett krigstrött USA är på nedgång som global supermakt, men beslut som fattas i Washington har fortfarande en enastående vikt.

Ett exempel är Obamas historiska initiativ att normalisera förbindelserna med diktaturens Kuba. För första gången på 44 år öppnas en amerikansk ambassad i Havanna och en kubansk i Washington. Vad som återstår att se är om kubanerna därmed tillåts gå mot ett liv av större rörelsefrihet, och i framtiden till och med få politiska och medborgerliga rättigheter.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se

Tre saker som händer under året

1 Den 7 maj är det parlamentsval i Storbritannien, där nuvarande konservative premiärministern David Camerons jobb står på spel.

2 70-årsdagen av andra världskrigets slut inträffar den 8 maj 1945. I Ryssland firas ”segerdagen” den 9 maj till minne av vapenstilleståndet i det som kallas för Stora fosterländska kriget.

3 Under hösten hålls presidentval i Polen, nuvarande presidenten Bronislaw Komorowski väntas ställa upp för omval. “

DN 2 januari 2015:

“Privatekonomi. Mer i plånboken för dem med jobb och bolån

Privatekonomin påverkas väldigt mycket av att räntorna är så låga. Det gör att löntagare med bolån är de som stärker sin ekonomi mest i år. Garantipensionärer i hyresrätt kan få det sämre.

När det gäller plånboksfrågor som påverkas av politiska beslut är det mycket som är osäkert under 2015. Det beror på att vi inte vet vilka förslag rege-ringen kommer med i vårbudgeten och som kan införas under året.

Det vi vet är att inkomstskatterna inte kan ändras i år så det blir varken höjd skatt på högre inkoms-ter eller sänkt skatt för pensionärer. Men regeringen kan upprepa andra förslag ur den nedröstade höstbudgeten.

Om vi ska hålla oss till redan kända förändringar som rör privatekonomin får vi lämna politiken och söka oss till andra områden. Kortfattat kan man säga att de som har arbete och bolån kommer att få mer pengar i år än förra året.

Riksbankens senaste prognos säger att nollräntan inte kommer att börja höjas förrän i slutet av 2016. Det ger svenskarna nästan två år till med rekordlåga räntor.

Det låga ränteläget blir mest påtagligt för dem som har bolån, eftersom det ofta rör sig om stora summor. Men räntan är lägre även på lån utan säkerhet, blancolån, och andra krediter. Framför allt där är det en bra idé att försöka använda de extra pengarna till att amortera.

De flesta löneavtal omfattar 2015 och löneökningarna blir ungefär 3 procent i genomsnitt. Med tanke på att Riksbanken gör bedömningen att prisökningarna kommer att vara obetydliga borde de flesta löntagare få mer pengar i plånboken. Särskilt som lägenhetshyrorna bara förväntas stiga med 1 procent.

På minussidan finns att kommunalskatten höjs på flera håll. Unge-fär fyra av tio svenskar får höjd kommunalskatt. Men höjningen är måttlig, den genomsnittliga kommunal-skatten blir 33,23 procent 2015 jämfört med 33,10 procent 2014.

Swedbank har räknat ut att en tvåbarnsfamilj i villa, belånad med 2,8 miljoner kronor, får ungefär 2 000 kronor mer i månaden nästa år när de nödvändiga utgifterna är betalda. Tvåbarnsfamiljen i lägenhet går drygt 800 kronor plus varje månad.

Trots att höjningen av underhållsstödet uteblev vid årsskiftet kommer de ensamstående föräldrarna att få det lite bättre nästa år. Det beror till största delen på att lönerna förväntas öka mer än boendekostnaderna.

Pensionärerna har förstås samma nytta av de låga räntorna som alla andra som har lån. Men deras inkomster ökar inte tillnärmelsevis så mycket som löntagarnas.

En pensionär med enbart garantipension får 18 kronor mer i månaden före skatt. Att höjningen blir så liten beror på att garantipensionen höjts i takt med prisökningarna som varit väldigt låga.

Om garantipensionärerna går plus eller minus nästa år beror till stor del på hur boendekostnaderna förändras. Pensionärer med bolån får lägre kostnader men de som bor i hyresrätt får räkna med att hyran höjs mer än garantipensionen.

För pensionärer med tilläggs- och tjänstepension beräknas pensionshöjningarna på ett annat sätt. Det gör att deras pensioner stiger mer än hyreshöjningen vilket leder till att de går plus med några tior nästa år.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se

Tre saker som händer under året

1 Pensionsavdraget begränsas. Avdragsrätten för privat pensionssparande sänks från 12 000 kronor till 1 800 kronor.

2 Amorteringskrav. Finansinspektionen räknar med att det nya kravet om att alla som har lån över 50 procent av bostadens inköpspris ska amortera införs under sommaren.

3 Dags att deklarera. Måndagen den 4 maj ska deklarationerna vara inlämnade. “

DN 2 januari 2015:

“Samhällsekonomi. Grekiskt nyval kan blåsa liv i eurokrisen

Framtiden är som alltid oviss och erbjuder överraskningar. Vem hade för ett år sedan räknat med att oljepriset skulle halveras under andra halvåret 2014? En sådan oväntad förändring går inte att förutspå inför 2015.

Världsekonomin går litet bättre under nästa år, men utvecklingen blir ojämn. Det pekar uppåt för USA och går trögare i Europa, samtidigt som tillväxtekonomierna visar upp en splittrad bild.

Amerikanska centralbanken, Federal Reserve, börjar snart höja styrräntan – från det nolläge som har rått ända sedan finanskrisen 2008. Skälet är att USA-ekonomin har fått upp hygglig fart och att arbetslösheten närmar sig normala nivåer. Dollarn blir allt starkare, även under 2015.

Utsikterna för Europa är inte lika ljusa, utom i Storbritannien. Men euroländerna har svårt att lyfta: det gäller Frankrike och Italien, liksom nu även Tyskland. Budget- och skuldproblem tynger södra Europa, likaså bristen på konkurrenskraft. Nyvalet i Grekland medför osäkerhet och risk för att krisen där återkommer.

Japan kämpar fortfarande för att komma ur stagnationen. Abenomics, uppkallat efter premiär-ministern, innebär att tillväxten ska dras i gång med stimulans-politik. Men varaktigt resultat låter vänta på sig,

särskilt som det är svårt att få igenom de strukturförändringar som också behövs.

Tillväxtekonomier som Kina och Indien bidrar däremot positivt, även om den kinesiska tillväxten numera är mer balanserad och inte går lika snabbt. Även Sydostasien kan få en stark utveckling under 2015, medan det ser sämre ut på andra håll såsom Brasilien och Sydafrika.

Ryssland avviker särskilt i negativ riktning. Tillväxten hade avstannat långt före ryska ockupationen av Krim och invasionen i östra Ukraina. Men sanktionerna från USA och EU, tillsammans med fallande oljepris, har bidragit till att 2015 präglas av recession och sämre levnadsstandard.

Geopolitiska hot, såsom risken för ett ännu mer aggressivt Ryssland, håller tillbaka ekonomin i Europa. I Ostasien finns samtidigt faran för ökade spänningar, såsom mellan Kina och Japan. Den instabila situationen i Mellanöstern kan också få följder, bland annat för oljeförsörjningen.

Oljepriset ser dock inte ut att stiga särskilt mycket, snarare tycks den nuvarande nivån bli bestående en längre tid. Det ger stöd för världsekonomin, även om en del av producentländerna hamnar i svårigheter. För alla andra över-väger det positiva.

Sverige klarar sig bättre än många andra. Men tillväxtprognoserna för 2015 har fått justeras ned, eftersom svag efterfrågan i omvärlden håller tillbaka den svenska exporten. Hemmamarknaden är dock tillräckligt stark för att sysselsättningen ska fortsätta uppåt och arbetslösheten sjunka något.

Det inhemska läget är stabilt, så tillvida att det inte blir något nyval och regeringen nu får lätt att driva igenom sin budget. Riksbankens reporänta ligger kvar på 0,0 procent under 2015 och fler lättnader kan komma. Men risker finns ändå, till exempel för prisfall på bostadsmarknaden. Aldrig blir det riktigt lugnt, ens i Sverige.

Johan Schück johan.schuck@dn.se

Tre saker som händer under året

1 25 januari. Grekland går till nyval. Resultatet kan leda till att eurokrisen blossar upp igen.

2 15 april. Regeringen lägger fram sin vårbudget. Första provet för decemberuppgörelsen.

3 1 oktober. Riksbanken introducerar 200-kronorssedeln, med bild på Ingmar Bergman. “

DN 2 januari 2015:

“Näringsliv. Ryssland lägger sordin på stämningen

Rysslands trasiga ekonomi slår mot de svenska börsbolagen, om än indirekt. Men exportbolagen får stöd av den svaga kronan.

Den amerikanska ekonomen Nouriel Roubini kallas Dr Doom för att han lyckades förutse finanskrisen.

Men han gjorde det sommaren 2006. Betänk att krisen inte började bryta ut på allvar förrän år 2007 och att marknaderna inte frös till is förrän den amerikanska investmentbanken Lehman Brothers kollapsade hösten 2008.

Den som hade placerat efter Roubinis teorier sommaren 2006 hade legat fel positionerad rätt länge. För investerare gäller det inte bara att ha rätt, utan att ha rätt tajmning.

Förståsigpåare som spår börsåret 2015 måste tas med en stor nypa salt. Mycket kan hända. Ingen vet om en så kallad svart svan dyker upp. Få förutsåg att oljepriset skulle rasa hösten 2014.

Vi kan dock försöka tyda de tecken som finns. Och här blåser en iskall vind från Ryssland. Oljeprisraset har dragit med sig den ryska rubeln och pressar både Putin och den ryska ekonomin. Även EU:s och USA:s sanktioner mot Ryssland, på grund av Putins krigföring i Ukraina, stressar det jättelika landet.

Om situationen inte ändras krymper Rysslands utrikeshandel. Främst drabbar det grannländerna, men även andra EU-länder.

Till exempel har Tysklands export till Ryssland fallit kraftigt, även om just det inte utgör någon ko på isen eftersom Ryssland endast stått för 3 procent av exporten från Europas starkaste land.

Hur mycket EU:s svaga konjunktur kommer att ta skada av de ryska konvulsionerna återstår att se. Baltikum kan drabbas och där är Swedbank och SEB stora, även om de inte är lika exponerade som tidigare. Swedbank är till exempel inte längre Lettlands största fastighetsägare.

Andra börsbolag som har exponering mot Ryssland är investmentbolagen East Capital Explorer och Vostok Nafta. Båda aktierna har rasat på börsen under hösten.

Mycket hänger givetvis på den sköra europeiska konjunkturen. Frågan är om regeringarna kommer att pumpa in tillräckligt mycket pengar så att den tar fart.

När det gäller världens tidigare så starka tillväxtmotor Kina spelar den även fortsatt en stor roll, även om tillväxttakten dämpas. Om inga bubblor spricker där borta kan Mittens rike ge svenska exportbolag draghjälp. Exportföretagen får även stöd av den svaga kronan, särskilt de känsligare små och medelstora företagen.

När det gäller själva börsutvecklingen talar låga räntor för att investerarna söker avkastning på börsen, vilket kan ge en kursuppgång, medan tre års stigande kurser kan ha gjort ett antal bolag övervärderade, vilket talar för ett kursfall. Så där kan man hålla på, fram och tillbaka. Till slut kokar det ned till personlig läggning. Den riskvilliga optimisten tror på uppgång och den försiktiga pessimisten på nedgång. Många experter som uttalar sig i medierna tillhör den förstnämnda kategorin. Hur personlighetstyperna har det med tajmningen återstår att se.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se

Tre saker som händer under året

1 5 februari. Volvo kommer med rapport för år 2014. Storägaren Christer Gardell har gett vd Olof Persson till årsskiftet att visa upp bättre vinstmarginaler.

2 I mars tar Antonia Ax:son Johnsons dotter Caroline Berg över klubban i familjebolaget Axel Johnson.

3 Frågan är om vi får nya chefer i någon av storbankerna. Det har ryktats att Michael Wolf är på väg bort från Swedbank och Annika Falkengren har suttit på SEB:s vd-stol i nio år. “

DN 2 januari 2015:

“Vetenskap. Gott hopp om att hejda ebolaepidemin

2015 bjuder på utmaningar som ebola och klimatförhandlingar, två besök på dvärgplaneter och nyheter från partikelacceleratorn i Cern som startar igen.

Ebolaepidemin i Väst-afrika har dödat nästan 8 000 männi-skor och är den värsta någonsin. Nu finns gott hopp om att hejda den, med snabb diagnosticering och isolering av sjuka, och medi-ciner och vaccin som håller på att testas och utvecklas. Men det kommer att ta många år att utbilda nya läkare och sjukvårdare för att ersätta alla dem som själva offrat livet i kampen mot sjukdomen.

I december möts världens ledare i Paris för att komma överens om ett nytt klimatavtal. Under 2014 sa forskarna sitt i klimatpanelen IPCC:s femte rapport, och nu är det politikernas tur att omsätta kunskaperna i praktiken. Jag hoppas på ett hållbart och rättvist avtal som håller uppvärmningen under två grader vid seklets slut.

Annars finns det mycket att fira i år. Det är 100 år sedan Albert Einstein formulerade den allmänna relativitetsteorin, en fullständig teori för gravitationen. För 150 år sedan publicerade den skotske fysikern James Clerk Maxwell sina teorier om elektromagnetism, som är en förutsättning för all vår moderna teknologi. För 200 år sedan visade den franske fysikern Augustin-Jean Fresnel att ljus är vågor. Dessutom är det precis 1 000 år sedan den arabiske filosofen Ibn al-Haytham publicerade ett stort verk om optik i sju band. Därför har

FN:s generalförsamling utsett 2015 till det internationella året för ljus och ljusbaserade teknologier.

Ljus, från solen, kan förhoppningsvis också väcka liv i den lilla landaren Philae på kometen 67P/Tjurjumov–Gerasimenkos yta. Vi kommer i alla fall att få mycket spännande data från moderskeppet Rosetta nu när kometen kommer att vara som närmast solen och får en fullt utvecklad svans.

Det är fler rymdäventyr på gång. I mars kommer sonden Dawn fram till dvärgplaneten Ceres, den största himlakroppen i asteroidbältet mellan Mars och Jupiter. Den 14 juli når New Horizons som första rymdsond någonsin fram till Pluto. När sonden sköts upp i januari 2006 var Pluto fortfarande solsystemets nionde planet, men senare samma år beslöt Internationella astronomiska unionen att klassificera även den som en dvärgplanet.

Stora nyheter om små saker kan vi även vänta oss från Cern i Genève när partikelacceleratorn LHC startar igen med nästan dubbelt så hög energi som när den stängdes för två år sedan.

I Leipzig kämpar Svante Pääbo med att få fram dna från en 400 000 år gammal människa från grottan Sima de Los Huesos i Spanien. Och snart publiceras en svensk tvillingstudie med intressanta resultat om vårt immunsystem, som verkar styras mer av miljön än av gener.

Några saker ser jag själv extra mycket fram emot under 2015. Filmerna ”The Imitation Game” om kodknäckaren Alan Turing, och ”The Theory of Everything” om kosmologen Stephen Hawking, har båda svensk premiär i januari. I slutet av mars håller IgNobelprisets instiftare Marc Abrahams och fyra av pristagarna föreläsningar i Stockholm. Och så har jag en liten förhoppning om att forskarnas vassaste gensax CRISPR/Cas belönas med ett Nobelpris i år. I så fall är en av pristagarna Emanuelle Charpentier vid Umeå universitet.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se

Tre saker som händer under året

1 Teknikutvecklingen har revolutionerat biologin, och vi kan vänta oss massor av nya kartläggningar av dna hos olika organismer under året.

2 12-16 februari. Den årliga stora vetenskapskonferensen AAAS som i år hålls i San Jose i Kalifornien.

3 30 november–11 december. Klimattoppmötet Cop 21 i Paris, där världens länder ska förhandla fram ett nytt klimatavtal som ska gälla från år 2020. “

DN 2 januari 2015:

“Polis förhandlar med flyktingar på buss

En grupp asylsökande som på nyårsafton körts till en flyktingförläggning utanför Östersund vägrade fortfarande på torsdagen att lämna bussen de anlänt med.

Det var i tisdags som 58 asyl-sökande klev ombord på en buss i Malmö för att köras till en flyktingförläggning. Resan visade sig bli betydligt längre än vad passagerarna räknat med. När bussen efter 15–16 timmar svängde in på parkeringen utanför flyktingförläggningen Grytan i Jämtland vägrade 40 av dem att kliva av. De godtog inte placeringen utan insisterade på att få åka tillbaka till Malmö.

– **De uppger att** de inte fått information om vart de skulle flyttas. De säger också att platsen ligger långt ifrån en storstad och att det är kallt, säger Sophia Öhvall Lindberg, presskommunikatör på Migrationsverket.

Personal från myndigheten och en polispatrull förhandlade med flyktingarna under flera timmar på torsdagen. Fem av de asylsökande förmåddes att acceptera det erbjudna boendet, medan övriga inte ville låta bussen lämna platsen.

– Man måste gå varligt fram. Det här handlar om människor som söker skydd och att avvisa dem från bussen är inte lämpligt – vi hoppas kunna lösa det här med dialog, säger Bengt Stadin, vakthavande befäl vid polisen i Jämtland.

Polisen och Migrationsverket kommer i dag att återuppta dialogen med flyktingarna.

Robert Holender robert.holender@dn.se

DN 2 januari 2015:

“Abbas riskfyllda drag pressar Israel och USA

Den palestinske presidenten Mahmud Abbas beslut att ansluta Palestina till den internationella brottmålstribunalen ICC har slagit ned som en bomb i diplomatiska kretsar. Det djärva initiativet sätter press på såväl Israel som USA, samtidigt som dramatiken stegras inför vårens israeliska val.

Efter många år av tvekan tog Mahmud Abbas på nyårsaftonen det dramatiska steget, trots stränga varningar från Israel och USA, och skrev under det så kallade Romfördraget. Denna ansökan om medlemskap i ICC har betecknats som palestiniernas ”domedagsvapen” – en hasard som visserligen kan sätta svår press på Israel, men som är långt ifrån ofarlig för palestinierna själva.

Den israeliske premiärministern Benjamin Netanyahu kallade i går kväll till ett extra regeringsmöte för att besluta om bestraffning av Abbas. Om palestinierna vinner medlemskap i ICC kommer tusentals israeliska företag, officerare och ämbetsmän som agerat på de ockuperade områdena att kunna efterlysas och åtalas för brott mot Haag- och Genèvekonventionerna.

Men samtidigt öppnas dörren för israeliska motdrag: många palestinska ledare, bland dem hela Hamas-ledningen i Gaza, är skyldiga till svåra terror- och människorättsbrott, och kan själva hamna inför skranket i Haag. En person i Abbas närhet säger till DN:

– Hamas förföljer och mördar medlemmar av Abbas Fatah-parti i Gaza, och det stöder våldsverkare på Västbanken. Det bekymrar honom inte om Hamas råkar i klammeri med ICC.

Bakgrunden till den försiktige Abbas djärva initiativ är omröstningen i FN:s säkerhetsråd häromdagen, då ett palestinskt förslag om en tidsplan för ett slut på Israels ockupation före 2017 blockerades av USA:s hot att lägga in veto. Men trots den formella motgången i FN var omröstningen på många vis en viktig uppmuntran för Abbas, som svurit att föra palestiniernas sak med diplomatiska medel.

Israel är skakat över Frankrikes stöd åt det palestinska FN-initiativet. Nästan lika oroväckande för den israeliska nationalistregeringen var Storbritanniens nedlagda röst under samma votering. USA röstade mot resolutionen högst motvilligt, och underströk att man är redo att ta ställning till ett likartat, men mindre radikalt, palestinskt förslag under 2015.

USA:s irritation över att Abbas nu höjt insatsen går inte att ta fel på. Å ena sidan inser man i Washington att Israels nuvarande regering inte kommer att förhandla om fred. Å andra sidan är stödet för Israels politik mycket starkt inom det republikanska partiet, som nu kontrollerar kongressen. Det är framför allt fyrtio miljoner kristna evangelister och deras valda representanter som utgör Netanyahus ryggstöd i Washington.

Men USA befinner sig mellan hammaren och städet. President Barack Obama har just givit sig in i ett nytt Mellanösternkrig, där USA är i akut behov av samordning med Turkiet, Jordanien och andra regionala makter som kräver ett slut på den israeliska ockupationen.

Snart kommer Jordanien och Saudiarabien att lägga fram nya pro-palestinska initiativ inför säkerhetsrådet, och mycket talar för att den dag rycker närmare då Israel inte längre kan ta USA:s veto för givet.

Minst tre, kanske fyra, nationalistiska partier tävlar om rösterna i det israeliska valet i mars. De bjuder som bäst över varandra med drastiska förslag om hur palestinierna skall bestraffas för Abbas unilaterala agerande. Netanyahu kan försätta Abbas i svår förlägenhet om han stryper transfereringarna av pengar från Israel till det palestinska självstyret.

Eftersom Israel och de palestinska områdena tillhör samma tull- och momsområde överför Israel flera hundra miljoner dollar varje månad till Abbas regering. Dessa pengar är stommen i den palestinska budgeten. Utan dem kan han inte avlöna sina statsanställda, bland dem tiotusentals soldater och poliser.

Israel har ställt in betalningarna förr, men har varje gång tvingats återuppta dem. Faller Abbas så tvingas Israel ockupera också de knappt 40 procent av Västbanken som palestinierna administrerar. Det är tack vare Abbas styrkor som Hamas och andra palestinska oppositionsrörelser inte lyckats utföra större terrordåd inne i Israel på senare år. Dessutom måste den israeliska ledningen ta med i beräkningen att hårdhänta åtgärder mot Abbas skulle slita på Israels allt knappare goodwill i västvärlden.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

.

Diplomatisk offensiv

Mahmud Abbas första stora diplomatiska initiativ kröntes med framgång i september 2012, då FN med bred majoritet uppgraderade Palestinas status till ”Non-member observer state”.

Nu har Abbas ansökt om palestinskt medlemskap i en rad internationella fora och fördrag, bland dem ICC. Israel är inte medlem av ICC och erkänner inte dess auktoritet, vilket dock inte gör dess medborgare immuna mot prövning av domstolen.

På torsdagen firade Abbas rörelse al-Fatah 50-årsdagen av sin första större militära attack mot Israel. -Abbas har kritiserats hårt för sitt beslut att lägga ned den väpnade kampen och förlita sig på diplomati. “

DN 2 januari 2015:

“Ryssland knäckfråga när Lettland tar över

Krig i Ukraina och rysk annektering av Krim. 2014 blev ett förfärligt år för Europa, anser Lettlands utrikesminister. När landet tar över EU:s rullande ordförandeskap hamnar relationen med Ryssland i centrum på flera sätt.

Bryssel.
På nyårsdagen tog Lettland över EU:s rullande ordförandeskap och landets utrikesminister, Edgars Rinkevics, hoppas kunna bidra till en bättre utveckling i Europa.

– Det har varit ett förfärligt år för den europeiska kontinenten, konstaterade Rinkevics när han före helgerna talade vid ett seminarium i Bryssel om framtiden för EU:s förhållanden med länderna i öst.

Idén att EU skulle utveckla tätare förbindelser med de östliga grannländerna lanserades våren 2008 av Sveriges och Polens dåvarande utrikesministrar Carl Bildt och Radoslaw Sikorski.

Planen kallades för EU:s östliga partnerskap och antogs 2009. Syftet var att skapa stabilitet och utveckling av ekonomin och demokratin i sex av EU:s grannländer, men utan erbjuda medlemskap.

Fem år senare har associationsavtal undertecknats med tre länder: Ukraina, Georgien och Moldavien. Samtidigt har motsättningarna med Ryssland skärpts, Krim annekterats och krig pågår i Ukraina.

Ryssland ökar också trycket mot Georgien och Moldavien. Moskva har bland annat stoppat inresa för 20 000 moldaver som arbetar i Ryssland och hotat med att deportera dem som redan finns i landet.

EU:s grannskap har inte blivit särskilt stabilt. Ändå är EU:s östliga partnerskap en framgång, hävdade Edgars Rinkevics under seminariediskussionen i Bryssel. Men han förklarade samtidigt att EU:s politik har varit alltför fyrkantig.

– EU har behandlat länderna i öst som en grupp. Men det är sex mycket olika stater och det måste EU ta hänsyn till.

Framtiden för EU:s östliga partnerskap ska diskuteras under ett toppmöte i Riga i maj 2015.

Fram till dess kommer förhållandet till Ryssland att prägla diskussionerna i EU på flera sätt.

Lettland ska driva energipolitiken framåt och målet är att göra EU mindre beroende av import av rysk olja och gas.

Sanktionspolitiken ska också ses över. De sanktioner som EU har infört mot Ryssland är ettåriga och de första löper ut i slutet av februari. Det krävs enhälliga beslut om de ska förlängas, vilket lär leda till nya strider mellan EU:s medlemsstater.

En stor och omdiskuterad fråga är också om EU till slut ska öppna dörren för Ukraina och andra länder som egentligen vill ha mer än associationsavtal och bli EU-medlemmar.

Lettlands utrikesminister har fem månader på sig att övertyga övriga, deklarerade han under samtalet i Bryssel. Men motståndet i EU är stort. Rinkevics tror därför inte att deklarationen som ska antas vid toppmötet i Riga kommer att innehålla några löften om framtida EU-medlemskap.

– Jag är ingen drömmare. Falska förhoppningar kan också vara farliga, förklarade han.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Fakta.
Lettlands EU-ordförandeskap

Under sex månader i taget sköts EU:s ordförandeskap av medlemsländerna enligt ett rullande schema.

Efter Italien hösten 2014 tar Lettland över fram till den 1 juli 2015. Sedan är det Luxemburgs tur.

Det rullande ordförandeskapet har mindre betydelse än tidigare, men innebär att landet leder förhandlingarna i rådet om nya EU-lagar.

Lettland ska bland annat försöka få igenom EU:s nya jätte-fond för strategiska investeringar, driva på arbetet med att koppla ihop EU-ländernas energisystem och vara värd för toppmötet i Riga om EU:s östliga partnerskap. “

DN 2 januari 2015:

“Nya börsbolagen ofta en bra affär för sparare

Den glödheta börsen lockade en mängd nya bolag in på börsen 2014 och de som köpte aktier har i de flesta fall gjort en bra affär, visar DN:s genomgång.– Det är viktigt att bolagen tas väl emot av marknaden, säger börschefen Magnus Billing.

Kurserna på Stockholmsbörsen har stigit tre år i rad och uppgången har satt fart på nynoteringarna rejält. Under 2014 var det tolv bolag som erbjöd aktier till allmänheten och börsnoterades.

Det innebar en rejäl islossning jämfört med 2013, med två nya inträden, och 2012 då det inte var några alls. Man får gå tillbaka till 2001 för att hitta ett år med fler nya bolag. Då noterades 22 bolag. På den mindre listan First North är det 26 nya bolag 2014 mot sex året före.

– Det är jättekul att vi haft ett fantastiskt noteringsår och det beror på ett antal faktorer, säger Magnus Billing, vd för Stockholmsbörsen.

Det handlar bland annat om det låga ränteläget som gör investeringar i aktier mer attraktiva. En annan faktor är att turbulensen på börsen har varit låg på senare år.

– Vi har också jobbat mycket med att underlätta för noteringar där vi samarbetat med bolagen och deras rådgivare, säger Magnus Billing.

Nya regler för kvartalsrapportering och ett auktionsförfarande under handelsdagen för att öka likviditeten i mindre bolag är exempel på detta. Magnus Billing räknar med en fortsatt god tillströmning.

– När vi tittar på de uppstartsmöten vi har är det en fortsatt hög aktivitet, även om inte alla når ända fram. Även i år kan det bli bra då det är fortsatt gynnsamt för noteringar med låga räntor och ett intresse för att ge ut aktier allt annat lika, konstaterar han.

Men om börsen räknar med att förra årets starka siffra slås vill han inte sia om. Han pekar på den svaga ekonomiska utvecklingen i Europa och olika globala oroshärdar som utvecklingen i Ryssland och Ukraina som kan påverka viljan att notera bolag.

När ett nytt bolag gör entré på börsen får de som tilldelas aktier köpa för ett speciellt introduktionspris. Priset brukar sättas i ett intervall och det exakta priset avgörs av hur stort intresset för att teckna aktier är.

Hur bra eller dålig affär det blir för investeraren avgörs av utvecklingen när aktien börjar handlas. För de tolv bolagen som noterades under 2014 har de flesta blivit lyckade köp, visar DN:s genomgång.

– Det är viktigt att de tas väl emot av marknaden och det bådar gott för 2015, kommenterar Magnus Billing.

Hemfosa Fastigheter och Reci-pharm, som noterades i våras, har gått bäst med kurslyft på 70– 80 procent samtidigt som börsen gått upp med 7– 9 procent under samma tid.

Sämre affär har det största bolaget Comhem blivit. Kabel-tv-bolaget fick teckningskursen 58 kronor och har under perioder legat rejält under den för att i dag handlas kring 64 kronor.

Den absolut sämsta affären står medicinteknikbolaget Bactiguard för. Sedan bolaget kom in på börsen i mitten på juni har kursen mer än halverats, samtidigt som börsen stigit med 6 procent.

I Danmark satte det svenska riskkapitalbolaget Altor fartygsbränslebolaget AW Bunker på den danska börsen.

Bara ett halvår efter introduktionen gick bolaget i konkurs. Men att den affären skulle skapa misstro mot nynoteringar i Sverige tror inte Magnus Billing.

– Det riskerar nog att påverka den danska marknaden, men jag har inte märkt något av det här, säger han.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Fakta. Börslistor

Börsen delas in i tre listor. Stora bolag med ett börsvärde över en miljard euro, mellanstora bolag med ett börsvärde på mellan 150 miljoner och en miljard euro och små bolag med börsvärde under 150 miljoner euro.

First North hör också till Stockholmsbörsen. Det är en lista för nyare bolag, där kraven för notering inte är lika hårda.

Fler aktiehandelsplatser

NGM: Börs för små och medelstora bolag. Ägs av tyska börsen Börse Stuttgart.

Aktietorget: Marknadsplats för handel och finansiella instrument. Ägs av privata aktörer.

Alternativa aktielistan: Handel i onoterade bolag sker en gång i månaden. Största ägaren är Investment AB Spiltan.

DN 2 januari 2015:

“Kapitalförvaltare minskar aktieandelen

Tron på aktier inför det nya året är stark hos många bedömare. Men hos kapitalförvaltaren Öhman går man mot strömmen och har valt att minska andelen aktier.– Vi har en försiktig inställning när vi går in i 2015, säger investeringschefen Pablo Bernengo.

DN har i flera artiklar skrivit om vad stora kapitalförvaltare och olika aktieproffs tror om börsen inför nästa år. Den dominerande bilden är att aktier ses som den bästa investeringen. Det tyngsta argumentet för det, som många hänvisar till, är den rekordlåga räntan. Det finns helt enkelt inga alternativ än aktier för den som vill ha lite extra avkastning.

Hos kapitalförvaltaren Öhman har man en annan inställning just nu. Dagarna före jul drog man ned andelen aktier i sin referensportfölj från 50 procent till 35 procent. Portföljen har i ett normalläge hälften i aktier och hälften i ränteinvesteringar.

– Vi agerar efter det vi ser av marknaden nu och nyttan att ha mycket aktier just nu är ganska begränsad ur ett taktiskt perspektiv, säger Pablo Bernengo, investeringschef på Öhman.

Han pekar på flera argument för den inställningen. Ett är att konjunkturkänsliga aktier globalt gått sämre än defensiva bolag, som klarar svängningar bättre.

– Detta tenderar att peka på en minskad riskvilja bland investerare vilket syns även på andra marknader, som exempelvis kreditmarknaden, där högriskobligationer utvecklats svagt jämfört med mer säkra ränteplaceringar, säger Pablo Bernengo.

En annan punkt som kan påverka börsen negativt enligt Öhmans är att den amerikanska centralbanken drar in på sina åtgärder som pumpat in extra pengar i det finansiella systemet och att de med hög sanno-likhet kommer att höja räntan under 2015. Till det kan läggas att olika tillväxtindikatorer som banken följer visar på en fortsatt avmattning.

Pablo Bernengo håller med om att investeringar i räntepapper för närvarande inte ger någon bra avkastning.

– Under vissa perioder är det viktigare att fokusera på att bevara kapitalet. Vi kanske inte tjänar så mycket på att ha en stor andel räntor just nu men om aktier genomgår ännu en korrektion under kommande månader lär ränteplaceringar klara sig bättre, säger Pablo Bernengo.

Öhman har tidigare haft lägre andelar i aktier. Under sommaren 2011 när eurokrisen var stark var exempelvis andelen aktier nere i 15 procent.

– Men vi ser inte att det ska bli en sådan negativ reaktion som 2011 eller 2008 i dag. Vi tror inte att man går mot en global recession men att vi kan få en nedgång under första kvartalet. Då kanske vi hittar ett bra läge att gå in igen, menar Pablo Bernengo.

Hasse Erikssonhans.eriksson@dn.se

35 procent aktier mot normala 50 – så mycket har Öhman minskat aktieinnehavet till i sin referensportfölj.

DN 2 januari 2015:

“Inför karantän för statsråd som går till näringslivet

Först en rejäl riksdags- och statsrådspension, sedan en rejäl bonus från näringslivet.

Två månader efter sin avgång som finansminister anställs Anders Borg, M, av Kinnevik. DN skriver på ledarplats 12/12–14: ”Gott omdöme och god etik går inte att reglera fram, men några enkla riktlinjer skulle hjälpa”. Och civilminister Ardalan Shekarabi, S, ska ”hålla öppet för att utreda behovet av ett nytt regelverk”. I andra länder finns karantänsregler, till exempel inom EU – Storbritannien, Frankrike. Även Kanada och Norge har karantänsregler. DN skriver: ”Sverige uppfyller inte EU:s och OECD:s rekommendationer”.

De som ska fatta beslut om karantänsregler tjänar på nuvarande tingens ordning. Vilka direktiv kommer en kommande statlig utredning att ha? Att vara förtroendevald riksdagsledamot och statsråd är ett förtroende som man fått av svenska folket i allmänna val.

En förtroendevald riksdagsledamot har:

Guldkort på SJ, värt 71 000 kronor.

Resor utomlands för 50 000 kronor per ledamot.

Hyra betald upp till 8 000 kronor i månaden.

Över 58 000 kronor i månaden i lön.

80 procent av arvodet under ett år efter minst tre år i riksdagen (46 640 kronor per månad). Efter sex år gäller inkomstgarantin i två år. Inkomstgaranti utreds (Expressen 14/12–14).

På sex år har 266 politiker slutat i riksdagen. Och 37 procent av dem låter sig anställas som lobbyister (AB 29/4–14).

DN efterlyste ”enkla riktlinjer”. Här kommer några riktlinjer från Eso-rapporten ”Sätt politiker i karantän” som DN inte nämnde.

En ettårig karantän för statsråd.

En lagreglering som tydliggör att Arbetsverket har möjlighet att ingå kollektivavtal om karantänsbestämmelser.

Fristående prövningsnämnd.

Anmälningsplikt när man söker eller förhandlar om en anställning som kan innebära intressekonflikt.

Lobbyorganisationerna rekommenderas att tydligare redovisa vilka kunder och intressen de företräder.

Du som är folkvald och förtroendevald ledamot i Sveriges riksdag, vad tycker du? Är dessa riktlinjer för mycket begärt? Har du läst Eso-rapporten ”Sätt politiker i karantän”? Är det fel att ta fram ett obligatoriskt register för professionella lobbyister, och ta fram etiska riktlinjer för tidigare statsråd?

Varför kan andra länder men inte Sverige?

Bengt Sundell “

DN 2 januari 2015:

“Våga knacka hål på det invanda

Har livet börjat gå på tomgång? Känns tillvaron grå och trist utan några större överraskningar? Då kanske det är dags för en nystart. Psykologiprofessorn Peter Hassmén menar att en nystart kan vara en väg till ett bättre liv.

I fjol flyttade Peter Hassmén till Au stralien efter en skilsmässa. Han säger att han nog hade ångrat sig hela livet om han inte tagit den chansen, -men påpekar också att hans egen nystart lika gärna kunde ha handlat om att utveckla sitt fotograferande – han har nämligen alltid drömt om att gå en fotoutbildning.

– En förändring i livet, det jag kallar en nystart, behöver inte innebära någon dramatik. Som att byta arbete, bostad eller till och med flytta till ett land på andra sidan jordklotet. Lika gärna kan det handla om att fundera igenom hur vi vill att det kommande året och framtiden ska gestalta sig. Gör jag verkligen det jag vill? I stort och i smått.

Nyårsfyrverkerierna har slutat att lysa upp natthimlen och champagneflaskorna är urdruckna. Kvar finns alla fromma förhoppningar och löften: Jag ska sluta röka, jag ska börja motionera, jag ska bli bättre på det ena eller andra. Men snart smyger sig vardagen på och allt går åter sin gilla gång.

Peter Hassmén var tidigare professor i psykologi vid universitetet i Umeå och särskilt intresserad av idrottspsykologi. Han har medverkat i flera böcker i ämnet. Samtidigt har han alltid funderat över varför en

del människor tycks ha lättare än andra att hitta en bra balans mellan vilja och vila, mellan ansträngning och avspänning.

– Det enda vi med säkerhet kan säga är att vi föds och att vi kommer att dö en gång. Mellan dessa punkter försöker vi fylla livet med olika saker, en del väsentliga och andra oväsentliga. Många av oss känner att vi sitter fast i ett spindelnät av en massa borde och måste. Sällan eller aldrig sätter vi oss ned och funderar över vad vi innerst inne vill.

I samband med sin skilsmässa tvingades Peter Hassmén till en sådan självreflektion. Han hade tidigare under tre år arbetat i Australien och tycker mycket om atmosfären i landet. Erbjudandet om att bli professor vid universitet i huvudstaden Canberra kändes därför lockande.

– Vi människor strävar ofta efter trygghet och kontroll. Vi vet vad vi har, men vi vet inte vad vi får. Därför känns det för många som ett väldigt stort steg att flytta, byta jobb eller genomföra andra stora livsförändringar. Men den som aldrig vågar och bara ser till riskerna får kanske heller aldrig veta vad de alternativa möjligheterna kan erbjuda.

Peter Hassmén jämför med ett fallskärmshopp. En del kan inte ens tänka tanken att slänga sig ut i luften högt ovanför marken, för tänk om skärmen inte vecklar ut sig! And-ra drömmer om att någon gång få se jorden uppifrån och under några sekunder känna sig som en fågel.

– Jag säger inte att den ena inställningen är bättre än den andra. Mitt budskap är att alla med jämna mellanrum borde sätta sig ned och tänka på varför de gör vissa saker men väljer bort andra. Mina föräldrar ville att jag skulle bli tandläkare. Det skulle ge status och en trygg inkomst, men lockade mig inte alls. Jag gjorde ett annat och självständigt val och började i stället läsa psykologi.

I sin nya bok ”Nystart – din väg till bättre liv” (Natur & Kultur) beskriver Peter Hassmén hur alla kan lära känna sina drivkrafter och identifiera de motkrafter som hindrar oss från att göra det vi brinner för. Han bygger på vad forskningen kommit fram till för att beskriva hur det är att ”surfa” på medkrafterna, sätta upp tydliga mål och få syn på spökena som stör och distraherar. Ibland tror vi på ett evigt liv. Ofta känns livet i stället så kort att stressen blir monumental över att hinna med så mycket som möjligt innan allt är för sent.

Redan den romerska filosofen och författaren Seneca den yngre funderade för drygt två tusen år sedan över denna paradox. I sin skrift ”Om livets korthet” utvecklar han sina tankar om att livet i sig inte är för kort, men att de flesta av oss slösar bort stora delar av det på meningslösa aktiviteter som vi inte valt själva, på grund av ren tanklöshet eller för att de mer eller mindre påtvingats oss av konventioner.

Peter Hassmén säger att många låter dagarna passera utan att inse att de faktiskt är själva livet, -som är ändligt. I sin bok skriver han att på resan mellan födelse och död är det ”få förunnat att se mer än 30 000 soluppgångar.”

Liksom Seneca hävdar Peter Hassmén att människor generellt är duktiga på att planera framtiden, men dåliga på att leva i nuet. Han tar upp sommarsemestrarna som ett exempel. Vi ser fram mot

ledigheterna med stor förväntan, och glömmer samtidigt att det är elva månader eller drygt trehundra dagar mellan dem.

– Hur många vardagar lever vi på ett sätt som överensstämmer med vår syn på meningsfullhet? Senecas svar – -och jag håller med – är att det är alltför få. Genom Facebook och sociala medier kan vi följa våra vänners och andras liv. Men hinner vi med vårt eget?

Med sin bok vill Peter Hassmén få läsarna att stanna upp en stund och känna efter när det är dags att ta ett steg framåt och pressa på, och när steget bör tas åt andra hållet och det är tid för återhämtning. Han konstaterar att studier och arbete kan tyckas viktigast i livet. Men det är mycket som påverkar hur vi mår och presterar, som familj och vänner, den fysiska och psykiska hälsan liksom fritidsintressen.

– Vi är ganska tränade på att se svagheter och problem i tillvaron, men inte lika bra på att se möjlig-heter. Allt för många vågar inte agera och prova något nytt, i stället reagerar de på yttre händelser och på vad andra tycker. Mitt budskap är att göra något man själv vill innan det är för sent, innan man kanske blir deprimerad och går in i väggen som resultat av vantrivsel eller stress. Det kan handla om stora eller små förändringar.

Så alla behöver inte åka till Australien för att få en nystart?

– Neeeej, men det passade i mitt liv just då. Om jag bott och arbetat kvar i Umeå hade jag kanske gjort en annan nystart. Som att anmäla mig till fotoutbildningen jag tänkt på så länge, men inte kommit till skott med.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se

Fakta.

Namn: Peter Hassmén.
Ålder: 58 år.
Bor: Canberra, Australien.
Familj: Barnen Sophia och Daniel.
Gör: Professor i psykologi (och passionerad hobbyfotograf).
Aktuell: Med boken ”Nystart – din väg till ett bättre liv” (Natur & Kultur).
Citat.

”Blott de tama fåglarna har en längtan. De vilda flyger.”
Elmer Diktonius
”Det är bättre att ångra vad man har gjort än att ångra det som aldrig blev gjort.”
Elmer Diktonius
”Att våga är att förlora fotfästet en stund. Att inte våga är att förlora sig själv.”
Søren Kierkegaard
”Det är först då fågeln kastar sig ut i fria rymden som han känner att han har vingar.”
Wagner
”En uppblåst ballong är sårbar, men det är det enda sättet att få den att flyga.”
Okänd
”De fria fåglarna plöjer sig väg genom lufthavet. Många av dem når inte sitt fjärran mål. Det må så vara. De dör fria. De liknar på intet vis dem som sträcker på halsarna och kacklar vid mattråget och beklagar sig över ’galningarna’. Så småningom kommer dessa kornätare att bli slaktade och uppätna. Så går det för de tama djuren. De löper aldrig någon risk och de mister alla chanser.”
Torgny Segerstedt “

DN 2 januari 2015:

“Bromma flygplats 15.17

I snart 80 år har Bromma varit Stockholms närmaste flygplats. Nu tar man emot fler resenärer någonsin, över 2,3 miljoner i år.

Automater. I hallen finns tolv incheckningsautomater: fyra gula "bananer" och åtta mindre grå. När DN var där var de -avstängda. Bromma valde att ha enbart manuell incheckning under julhelgen för att det då är fler ovana resenärer och många med paket.

Informationsdisken. Swedavias disk. Där får resenärer hjälp med allehanda förfrågningar om flygplatsen. Man kan lämna in hittegods, och passagerare som behöver rullstol eller annan ledsagning får hjälp. Är man flygrädd måste man dock fråga det flygbolag man reser med om hjälp.

Balkongen. Här uppe ligger kontoren för flygplatsens olika aktörer.

Ankommande. Ligger i den norra delen av byggnaden, utanför bilden. Det sker ungefär 60 000 avgångar och ankomster på Bromma på ett år, vilket blir cirka 165 om dagen.

Lounge. Malmö Aviation är det största flygbolaget på Bromma och här uppe ligger deras väntrum för guldkorts-resenärer.

Mat. Här kan man äta -beprövad mat som pizza, pasta, wok och sushi. Jodå, de har svensk husman också. Under balkongen till vänster finns också en liten champagnebar (syns ej i bild).

Man i gul väst. Heter Peder Grunditz och är chefen på Bromma. ”Vårt över- gripande uppdrag är att driva och utveckla den här flygplatsen”, är hans beskrivning av Swedavias arbete.

Ätande par. Lena-Karin (skymd) och Bengt-Åke Lundgren från Frösön är på väg hem efter att ha hälsat på Lena-Karins bror. Flyget går först kl 19 så de har gott om tid. Det bästa med Östersund är att det är lagom stort, tycker de. Numera kan man också flyga utomlands därifrån. Själva har de varit på Kanarieörna. Men man kan också flyga till Berlin och ölfestivalen. Flyg på flyg går dit från Östersund, säger Bengt-Åke. ”Och Bromma får de fasen inte ta bort. Att åka tåg samma

sträcka är numera hopplöst. Fem timmar, flera byten och dyrt är det”, säger han.

Väntande tjej. Stina Annehed är på väg till Växjö för att hälsa på sina föräldrar. Hennes nyårslöfte är att träna mer och göra mer yoga. Annars jobbar hon med barn och ungdomar hos Svenska kyrkan. Stina var också stand-in för Rooney Mara när Dave Fincher var i Sverige och spelade in sin version av ”The girl with the dragon tattoo” 2011.

Specialbagage. Det vanligaste specialbagaget är skidor, golfutrustning och bilbarnstolar. Lite ovanligare kan vara filmkameror eller dj-utrustning. Skjutvapen som inte forslas isärtagna stoppas, liksom kaststjärnor, knogjärn och liknande. En hel cykel med extradäck är något av det otympligaste som gått som specialbagage på senare tid.

Personal. 240–250 personer är anställda hos Swedavia, som sköter driften av svenska flygplatser. Utöver det jobbar 1 000–1 500 personer på något sätt inom området. Det finns åtta gater på Bromma och förutom 13 destinationer i Sverige flyger man också på Bryssel, Helsingfors, Åhus och Tallinn.

Säkerhetskontrollen. Den får man inte fotografera, därför fick vi ta bilden åt det här hållet i stället. Securitas sköter övervakningen. Kvinnan vid disken heter Emma och kontrollerar biljetterna.

Måns Wallgren mans.wallgren@dn.se

500–1000-talet. Gravfält och stensättningar daterade från denna tid hittas 1933.

1000–1500-talet. En medel-tida by låg mellan Lillsjön och flygfältets södra del.

1933. Stockholms stads-fullmäktige klubbar beslut på flygplats vid Riksby.

1936. Bromma flygplats invigs av Gustaf V. Prins Bertil är den första personen som landar.

1944. En bana förlängs till 1668 meter, den som är kvar i dag.

1955. Den första svenska charter-resan (till Mallorca) avgår från Bromma.

1962. Allt reguljärt utrikes-flyg flyttar till Arlanda.

1982. Rekord-noteringen 2 273 000 passagerare nås. Slås först 2012.

1995. EU-inträdet med-för att Bromma åter kan öppna för utrikesflyg.

2002. Terminalen rustas upp och nytt flyg-ledar-torn invigs.

2021. Möjligt startår för Tvärbanans hållplats vid Bromma flygplats.

2038. Statens avtal med kommunen om Bromma löper ut.

DN 2 januari 2015:

”Podcaster är ingen fluga”

“ Podcasten fyller tio år. I och med dess breda genomslag har också pratradion fått ett uppsving, och på Sveriges Radio välkomnar man den nya konkurrensen. DN Kultur listar de 28 bästa podcasterna att lyssna på.

Det har gått tio år sedan ordet ”podcast” användes för första gången i en tidningsartikel. Det var The Guardian-journalisten Ben Hammersley som skrev om radiorevolutionen han såg komma: ”Alla ingredienser finns där för en ny våg av amatörradio. Men vad ska vi - kalla det? *Audioblogging*? *Podcasting*? *GuerillaMedia*?”

2004 hade mp3-spelaren slagit igenom på bred front, tre år efter att Apple lanserade sin första Ipod. Möjligheterna att enkelt ladda ned och bära med sig ljud hade aldrig varit större, och runt om i världen hade folk börjat spela in sina egna radioprogram hemma. 2005 släppte Apple den första versionen av Itunes som stödde podcastlyssnande, och samma år utsåg New Oxford American Dictionary ordet ”podcast” till årets nyord.

Sedan dess har mediet vuxit sig allt större. I Sverige har 1,53 miljoner svenskar någon gång lyssnat på en podcast (Isobar/Orvesto, 2014), och 450 000 lyssnar varje dag. I USA är ungefär två procent av det totala lyssnandet på ljud podcaster (Edison, 2014), vilket kanske låter lite, men är ganska imponerande med tanke på att podradion konkurrerar med både traditionell radio, webbradio och musik.

Sveriges Radio har länge lagt ut vissa av sina radioprogram i podversioner, men i höst inrättade man för första gången en särskild podcastredaktion. Utbudet med podexklusiva program är ännu ganska litet, men här finns bland annat politikdiskussioner i ”Det politiska spelet”, ”Ridpodden” om ridsport och odlingsprogrammet ”Grönsakslandet”.

– Vi har gjort enstaka podexklusiva saker i ett par år, men vi gör det lite mer genomtänkt nu. Vi tittar på ämnen och målgrupper där vi inte kan leverera i FM, eller där vi vill testa nya saker, säger Martin Jönsson som är digital direktör på Sveriges Radio.

Podradiolyssnandet är det som ökar mest hos Sveriges Radio, enligt Martin Jönsson. Under november i år var lyssningen 80 procent högre än förra året, och totalt har Sveriges Radio 1,7 miljoner poddlyssningar per vecka.

Genom åren har många av både Sveriges och världens mest populära podcaster varit versioner av program som tidigare sänts i traditionell radio – ”P3 Dokumentär” i Sverige, ”This american life” och ”Radiolab” i USA. Men det är på väg att förändras. Under hösten har den amerikanska krimdokumentärserien ”Serial” blivit ett fenomen, producerad av radiostationen WBEZ men enbart släppt som podcast. I november slog ”Serial” rekord och blev den pod som snabbast nått fem miljoner nedladdningar på Itunes. Det har skapats podcaster *om* ”Serial”, och podcaster om podcasterna om ”Serial”. Det har dykt upp parodier och skämt, och skrivits långa essäer om seriens genomslag och den journalistiska etiken i projektet. ”Serial” är kanske den första riktigt stora podcasthitten som nått bortom de inbitna nätlyssnarna.

Podcasternas genomslag innebär att Sveriges Radio får konkurrens när det gäller pratradio. Långa intervjuer och analyser, som Sveriges Radio i princip haft monopol på, finns nu i överflöd – både på svenska och engelska. Men Martin Jönsson ser inga nackdelar med det.

– Det tycker jag är fantastiskt, otroligt bra! Det behöver vi. Både för att det ökar intresset för formatet, och för att det sätter press på oss att göra bättre radio, säger Martin Jönsson.

Ett av många företag som satsar på podcaster just nu är svenska Acast, som just etablerat sig även i Storbritannien. Acast är en plattform för att samla podcaster där man även kan sälja annonser och lägga till extramaterial. Måns Ulvestam är vd för Acast, och säger att det fanns flera anledningar att satsa på just podcaster. Dels har mediet inte utvecklats särskilt mycket det senaste decenniet, och i Acasts app kan man lägga till bilder, ljud och länkar.

– Och det första som slog oss var att det är ett massmedium som inte är kommersialiserat. Det finns en massa lyssnare, men inget bra sätt att få intäkter. Enda sättet har varit sponsorer, men det har varit annonser som inte går att ändra över tid, säger Måns Ulvestam.

Intresset för ”on demand”-medier, som man kan se eller lyssna på när man själv vill, kommer att öka ännu mer, tror Måns Ulvestam. Och kvaliteten på podcaster blir bättre och bättre.

– Vi ser redan nu nya spännande format. ”Serial” är väl det uppenbara exemplet, men det finns en massa andra kul i USA som inte är uppmärksammade här. Jag tror också att det blir lättare att hitta och upptäcka nya podcaster, och att det dyker upp nya sätt att få betalt för upphovsmännen, säger Måns Ulvestam.

Martin Jönsson tror också att podcastmediet är här för att stanna.

– Det är absolut ingen fluga. I grunden handlar det om ett intresse för bra radioberättande, en kombo av bra innehåll och ett mobilt lyssnande. Det kommer att vara en väldigt stark trend under lång tid framöver.

Hanna Fahl hanna.fahl@dn.se

Vad är en podcast?

En podcast är ett radioprogram som man laddar ned eller strömmar på internet och lyssnar på via mobilen, mp3-spelaren eller datorn. Ordet podcast användes första gången 2004 i en artikel i The Guardian, och är en sammanslagning av ”broadcast” (sändning) och Ipod (Apples bärbara mp3-spelare).

För att prenumerera på podcaster behöver man en podcastklient. I datorn kan man till exempel använda Itunes. I mobilen kan man använda ”Podcaster” (IOS) eller ”Pocket casts” (Android), eller en strömmnings-app som ”Stitcher” (IOS, Android). “

DN 2 januari 2015:

“Kriget mellan journalistiken och tekniken

Den anrika tidningen The New Republics kollaps har väckt en högljudd debatt om den växande konflikten mellan tekniken och medierna. Martin Gelin rapporterar från skyttegravarna i det amerikanska slaget om journalistikens framtid.

Myten om det fördummande internet sätter fortfarande en alldeles för stor prägel på en alldeles för stor del av journalistkåren.

Den har blivit bränslet i den pågående konflikten om journalistikens framtid, som ofta bygger på en falsk motsättning mellan seriös, traditionell journalistik, och oseriös digital journalistik. Medan man i Sverige diskuterar kulturtidskrifternas framtid efter budgetnedskärningarna förs en liknande debatt i USA, i kölvattnet av ett haveri för den anrika samhälls- och kulturtidskiften The New Republic. Här präglas dock debatten inte av krav på att staten bör finansiera tidningar, utan det handar om en annan grundläggande konflikt i vår tid: spänningen mellan tekniksektorn och de branscher som påverkas av den, i synnerhet nyhetsmedierna.

För två år sedan såldes tidningen The New Republic till Chris Hughes, en av de tre collegekillar som var med och grundade Facebook. Hughes har sedan dess försökt förändra och förnya tidningen till en modern webbprodukt. Först skedde förändringen gradvis, men sedan tog Hughes in en ny vd som ville göra drastiska förändringar. I början av december hoppade hela redaktionen av i protest mot utvecklingen och Hughes sågades som en arrogant rookie som inte förstår någonting om journalistik.

På sociala medier blev drevet enormt, då det inte finns något som får i gång journalister så mycket som en nyhet som handlar om deras kolleger. I stället för att skapa en konstruktiv dialog om utmaningarna för kvalitetsjournalistik på den digitala marknaden verkade dock bråket mest bli en ursäkt för ett par hundra journalister att ge utlopp för en uppdämd frustration mot Silicon Valley och tekniksektorn över lag. De senaste veckorna har ilskna reportrar protesterat i samstämmig kör mot en nyhetsutveckling där ”allt ska bli Buzzfeed”, som en av de avhoppade redaktörerna uttryckte det. Buzzfeed är alltså den populära nyhets- och underhållningssajt som bland äldre journalister ofta får symbolisera allt som är fel med det digitala nyhetsklimatet (att de har anställt 400 journalister de senaste två åren och kraftigt expanderat sin satsning på utrikesjournalistik passar inte riktigt in i den här bilden).

Debatten blottade de starka känslorna mellan tekniksektorn och traditionella medier. Journalisterna ser de unga Silicon Valley-entreprenörerna som ytliga och arroganta. Tekniksektorn ser i sin tur journalisterna som omoderna, verklighetsfrånvända, snobbiga och reaktionära. De två sidorna gräver ned sig allt längre i skyttegravarna.

Att se den digitala omställningen enbart som ett hot, i stället för en möjlighet, riskerar mest att öka sannolikheten att det blir en självuppfyllande profetia. Men det är knappast bara i USA man ser den reflexmässiga ovanan att ställa tung, seriös journalistik i kontrast mot en ny, digital mediesfär som påstås vara ytlig och trivial.

När Staffan Heimerson förra vintern tilldelades pris som årets journalist på Tidskriftsgalan, för ett oförglömligt reportage från krigets Syrien, sade han i tacktalet att hans 18-sidiga magasinsreportage var ”motsatsen till Twitter”. Precis som fallet med Buzzfeed i USA tycks

Twitter i Sverige ha blivit ett slags kodord för allt som anses vara fel med det moderna medieklimatet. Själv hade jag dock hittat Heimersons artikel just via Twitter, där en kollega delade med sig av en länk till artikeln. Det är svårt att hitta en tydligare illustration av hur just det digitala nyhetsklimatet uppmuntrar till mer läsning av kvalitetsjournalistik, snarare än tvärtom.

Bakom journalistkårens lätt panikslagna oro finns det dock en helt motiverad angelägenhet över det drastiska skiftet i medievärldens maktförhållanden. Det är inte bara annonsmarknaden som har flyttat från mediehusen till Google och Facebook, utan nu även själva nyhetsvärderingen. De senaste åren har Facebooks *news feed* blivit en i princip enväldig domare över vår dagliga nyhetsförmedling. Internet och sociala medier har inte skapat en medievärld utan ”gatekeepers” (vaktmästare) som många hoppades, utan i stället har den skapat nya gatekeepers, som är osynliga.

Nästan alla journalister vet vem Rupert Murdoch eller Ted Turner är, men hur många känner till Greg Marra? Han är den 26-åriga produktchefen för Facebooks news feed, och ”världens just nu viktigaste nyhetschef”, enligt Emily Bell, som tidigare var digital chef på The Guardian och nu leder den digitala journalistutbildningen på Columbia-universitetet.

Den här dynamiken kommer inte att vända tillbaka. Vi lever i en ny verklighet, där Google och Facebook styr nyhetsvärderingen, medan de företag som anställer nya journalister och drar in stora pengar generellt är nystartade, digitala projekt, som Buzzfeed, Vox, Vice, Fusion och Medium.

För journalister är det absolut sämsta sättet att hantera det här skiftet att fortsätta den reflexmässiga avskyn mot allt som luktar digitalt. Men även teknikbranschen behöver ägna sig åt lite självrannsakan, då deras nya hobby – att ta över medieföretag – knappast varit smärtfri. Det är inte bara Chris Hughes som misslyckats med The New Republic. Ebay-miljardären Pierre Omidyars hejdlöst påkostade projekt First Look Media har, efter att man rekryterade världens förmodligen hetaste journalist Glenn Greenwald (som Edward Snowden vände sig till för att publicera NSA-läckan) inte åstadkommit något annat än att förlora i princip alla andra talanger, som återvänt till tidigare arbetsplatser (senast Rolling Stones stjärnreporter Matt Taibbi).

I Expressens artikelserie om framtidens journalistik skrev Johan Norberg nyligen (3/12) att den oerhörda mångfalden av medier idag innebär att vi lever i en ”medial guldålder”. Norbergs hyllning till uppfinningsrikedomen, nytänkandet och energin i det digitala, amerikanska nyhetsklimatet var en frisk fläkt i en svensk debatt som oftast präglas av pessimism och alarmism. Men hans text tangerar bara vid de strukturella problemen med hur framtidens nyhetsjournalistik ska finansieras.

För om vi nu lever i en medial guldålder, varför känns det inte alltid så? Det erkänner Norberg själv i artikeln: det är en guldålder för konsumenter, inte producenter. För läsare, men inte för journalister. Det finns helt enkelt mer att läsa än någonsin, men resurserna för att producera kvalitetsjournalistik krymper. Det är förstås inte i längden hållbart med en strålande journalistik som inte får kosta något.

”Många tror att den undersökande, långsiktiga journalistiken blir lidande, men det har att göra med att gamla medier blöder pengar och

måste dra in på den dyraste journalistiken", skriver Norberg. Nja, gamla medier blöder först och främst pengar för att annonsmarknaden kollapsat då den flyttats till webben, där det är Google och Facebook som tjänar pengar på annonser, inte mediehusen.

Det är förstås toppen att Buzzfeed anställer folk över hela världen och investerar i utrikesjournalistik, men en erfaren kollega erbjöds nyligen att skriva en lång essä för dem, mot ett arvode på 150 dollar (drygt 1 000 kronor). Det är inte ovanligt att tunga amerikanska medier som New Yorker, Slate och The Atlantic betalar ett par hundra dollar för längre, exklusiva texter till webben. Mer kvalitetsjournalistik produceras helt enkelt för mindre pengar.

Det är samma fenomen som får Amazon att tro att de kan sälja böcker för 20 spänn utan att det i längden gröper ur de resurser som krävs för att skapa läsvärda böcker.

New Republic-haveriet kommer snart vara bortglömt, av den enkla förklaringen att det inte var så många som läste New Republic längre. Men det bör bli ihågkommet som en modell för precis allt vi bör undvika i den pågående dialogen om friktionen mellan tekniksektor och gammelmedier.

Journalister måste släppa den kombination av arrogans och vettskrämdhet som tycks prägla relationen till ny teknik. The New Yorkers i vanliga fall briljante George Packer skrev i en artikel om New Republic-fadäsen att journalister i dag blivit så rädda för Silicon Valley att de är som möss som kryper till katten för kärlek, bara för att sedan chockeras då "katten klöser ut ögonen på dem". Ingen tjänar nog på att journalister ser på Silicon Valley på det sättet.

Men tekniksektorn måste förstås också bli lite mer ödmjuka inför utmaningen att rädda framtidens journalistik. Det räcker inte att stövla in med några miljoner dollar och ett par Clayton Christensen-böcker om "disruption" och tro att man kan vända upp och ned på anrika medieinstitutioner, utan att gå miste om något.

Många Silicon Valley-investerare verkar i dag mest se tidningar som en tjusig liten accessoar att ha i investeringsportföljen.

Det finns helt enkelt en gigantiskt klyfta mellan de två företagskulturer som präglar teknikbranschen respektive nyhetsredaktionerna. "För att tekniken ska kunna användas till journalistikens fördel krävs det en enad kultur, inte två splittrade kulturer", skrev Emily Bell i The Guardian i samband med New Republic-haveriet.

De mest innovativa nyhetsmedierna i USA just nu är just de som lyckats skapa en sådan enad kultur – inte bara Vox, Buzzfeed och Medium, utan även etablerade, men envist nytänkande institutioner som NPR, New York Times och Bloomberg Businessweek.

I stället för att gräva ned sig djupare i skyttegravarna behövs det fler sådana nyhetsmiljöer, där journalister och digitala utvecklare har en ömsesidig respekt, i stället för att se varandra som Tom och Jerry.

Dessa två branscher talar olika språk, men de drivs onekligen av ungefär samma idealism. Bägge vill stärka våra demokratiska processer, utmana gamla makthavare och sträva efter att göra världen lite bättre.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com "

DN 2 januari 2015:

“2015

Äntligen!.Ett nytt år väntar, fullt av evenemang. Ta fram det nya årets almanacka och pricka in höjdpunkterna i Stockholm – men tänk på att kalendern inte är komplett. Mycket nöje!

Januari

2 ”Trollkarlen från Oz”, nypremiär, Maximteatern
2 The Baboon Show, Biestig, -Debaser Strand
2–3 och **7–8** Sven-Bertil Taube, Dramaten
2–6 ”Disney on Ice”, Globen
3–6 Husdjursmässan, Kistamässan
3–6, MY, Stockholmsmässan
4 Kungens hästar, temadag för barn, Hovstallet
4 Sista dagen ”Svensk diplomat – fransk hjälte”, Kulturhuset, och ”Maktspel”, Livrustkammaren
5 Trettondagskonsert med -Filharmonikerna, Konserthuset
5–6 Lovely Days på jullovet, Frys-huset (för alla mellan 10 och 20 år)
6 Sista dagen för ”Vera Nilsson”, Lilje-valchs, Nina Canell Mid--Sentence, Moderna museet, ”Här/Nu – ett -fysiskt möte i tid och rum”, -Artipelag och ”Chimär”, Livrustkammaren
7 Sista dagen ”Pepparkakshus 2014”, Arkitektur- och design-centrum
8 ”Flashdance”, nypremiär, ChinaTeatern
8 Sista dagen ”Barock Design 2”, Kulturhuset
8–10 Hit it!, Golden Hits
9–10 Trettondagskonsert, Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
10 Filharmonins dag, Konserthuset
11 Nyårskonsert med Schönbrunn Slottsfilharmoniker, Konserthuset
11 Sista dagen Konstantin Grcic – Panorama och ”Platsens poetik”, Arkitektur- och designcentrum, ”Regi Bergman. Strindberg, Ibsen: på scenen och bakom kulisserna”, Strindbergsmuseet, ”I love it! What is it?”, Mallrats Stockholm och Stockholmsregionen: vision och verklighet, Stockholms läns museum och Katrine -Helmersson – Pochoir, Kulturhuset, ”Krok-näbbarnas tid”, Naturhistoriska, ”Från tsarer till folkkommissarier”, Nationalmuseum (Konstakademien) och ”Ledtrådar – skapande broderi”, Etnografiska
12 Stadsmuseet stänger för renovering. Öppnar åter hösten 2017
13 Hjulgransplundring, Spårvägsmuseet
13 Collagekonstverk av Wislawa Szymborska, Nobelmuseet (pågår till 12 april)
14 Stora Brott, Ett musikaliskt -interludium, Berwaldhallen
14-17, Formex, Stockholmsmässan
15 Grotesco – en näradödenrevy, Scala (pågår till 14 mars)
15 Duorecital Jansen& Golan, -Konserthuset
15–16 Ur Bachs Johannespassion, Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
16 ”Kom igen, Charlie!”, nypremiär, Oscars
16–17 ”A tribute to The last waltz”, Södra teatern
16 och **18** ”Norma”, Musik på slottet
17 Vi äro musikanter med Filharmonikerna, Konserthuset
17 Vintersolstånd, premiär, -Dramaten
17 ”Kr-oks-tä-v-el”, urpremiär, Kul-tur-huset Stads-teatern Skärholmen
18 Ovanligt varierat (Blomdahl, Skrjabin & Strauss), Konserthuset
18 Sista dagen för Nutida nordisk grafik, Waldemarsudde, ”Skulptur efter skulptur – Fritsch, Koons, Ray”, Moderna museet, Lisen Stibeck, ”Daughters”, Fotografiska och ”Ernest Thiels känsla för naturen”, Thielska Galleriet
18 Cirkus Skansen (varje söndag till och med 26 april)
19 Svenska idrottsgalan, Globen
19 The Blues Brothers, Göta Lejon
19 Premiärsamtal, ”Written on Skin”, Guldfoajén, Operan
20 ”Stockholmsquiz”, vårpremiär, Klara soppteater

20 ”Release me” (Ola Nilsson, Marit Sahlström, Hans Gunnarsson och Alex Haridi), Kulturhuset
21 Romanser med Komsi och -Pelkonen, Konserthuset
21 ”Nisse Landgrens hörna” med -Andreas Kleerup, Kulturhuset
22 Svarte Orm, världspremiär, Intiman
22 och **24** Richard Strauss Don Quixote, Filharmonikerna, Konserthuset
22–25 Stockholm Motor Lifestyle Motorshow, Stockholmsmässan
22–25 Bilar som jobbar, Stockholmsmässan
22–25 MC-mässan, Stockholms-mässan
23 Justin Townes Earle, Kägelbanan
23 Kitok, Debaser Strand
23 Sista dagen ”Miniatyr”, Tobaks- & Tändsticksmuseum
23–24 Ravel med Salonen , Radio-symfonikerna och flera körer, Berwaldhallen
23–24 ”Mitt enda liv”, Jonas Gardell, Cirkus
24 UFC Fight Night, Gustafsson vs Johnson, Tele 2 arena
24 ”Above & Beyond”, Münchenbryggeriet
24 Caotico, Debaser Strand
24 ”Art´s Birthday Party”, Södra teatern
24 Julia Bondesson, Färgfabriken (pågår till 8 mars)
24 Django Reinhardt kväll, Gustav Landgren trio, Konserthuset
24 Håkan Rehnberg, Moderna -museet (pågår till 12 april)
24 Götgatan, premiär, Målarsalen
25 Prix d’Amerique-söndag, Solvalla
25 Sista dagen för ”Stuart Wrede – Livets trädgård”, Waldemarsudde, ”KG Nilsson Kartor, städer, strider”, Sven-Harrys konstmuseum
25 Nipsey Hussle, Debaser Strand
26 Konståknings-EM, Globen (pågår till 1 februari)
28 Tonmålande Debussy, Filharmonikerna, Konserthuset
29 Tjajkovskijs Pianokonsert nr 1, Filharmonikerna, Konserthuset
29 ”Perikles – som Shakespeare hade låtit”, teaterföreställning, Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
29 Patchwork of Narratives – Beirut, Mostar, Stockholm, Färgfabriken (pågår till 8 mars)
29 Öppet hus på Fryshuset -Gymnasium **30** ”Vårsalongen” öppnar, Lilje-valchs (pågår till 29 mars)
30 ”En man som heter Ove”, -premiär, Rival
31 Radiokören 90 år, Engelbrektskyrkan
31 Kvartett, premiär, Stadsteatern
31 Tove Lo, Debaser Medis
31 Veronica Nygren, Thielska -Galleriet (pågår till 31 maj)
31 Winterrun, Södermalm, Lilje-holmen
31 Årets naturfotograf, Jonna och Tammy Bergström, Naturhistoriska
Februari
1 Norrbotten NEO, Konserthuset
1 Sista dagen: Jimmy Nelson ”Before They Pass Away”, Fotografiska, ”Jaget och laget”, Riksidrotts-museet och ”MiniDino”, Naturhistoriska
2 Gunhild Carling & Carling Big Band, Cirkus
2 Humorgåvan 2015, Intiman
3 Klingande akademi: ”Blockflöjten – älskad och eldad”, Konserthuset
3 Gerard Way, Fryshuset
4 ”Sökandet efter staden”, Bonniers konsthall (pågår till 5 april)
4 Hilary Mantel i samtal med -Johanna Koljonen, Kulturhuset
4 Mark Lanegan Band, Sean Wheeler & Zander Schloss, Lyenn, Debaser Strand
4 Magnus Härenstam ”Morsning & Goodbye”, Intiman (även 10 feb)
4–5 Straussfavoriter, Radiosymfonikerna under ledning av Daniel Harding, Berwaldhallen
5 Hardcore Superstar, Heat, Smash into Peaces, Outrigger, Crunge, Bandit Insanity Tour, Göta KällareYung Lean & Sad Boyus, Debaser Strand

5 Chamber Unplugged, Radiohuset
5 Trettondagsafton, premiär, -Dramaten
5 och 7 Rachmaninovs Pianokonsert nr 3, Filharmonikerna, Konserthuset
6 Soppkonsert med horn och tuba + stora konstvisningen, Konserthuset
6 Alvvays, Propaganda, Debaser Strand
6 Earth matters – when natural & creative forces meets, Artipelag (pågår till 3 maj)
6 Samiska nationaldagen, Skansen
6 Öl- ny utställning på Spritmuseum
6 ”Subjektiviteter – utvald design”, Nationalmuseum Kulturhuset - (pågår till 22 mars)
7 ”Prins Eugen 150 år – fasetter ur ett liv”, Waldemarsudde (pågår till 24 maj)
7 ”Gittansånger - Klara, färdiga, konsert!”, premiär Kafé Klara, Kultur-huset, även 14 mars
7 Dropkick Murphys, Annexet
7 Nallekonsert, Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
7 Skräckromantikens landskap: ”Från Marcus Larson till Goth”, Sven-Harrys konstmuseum (pågår till 19 april)
7 ”Metropolis”, premiär, Klara-scenen
7 ”En sak i taget”, dansteater, Kilen, Kulturhuset
7 V75 finaler, Solvalla
7 ”Det flygande barnet”, premiär, Orionteatern
7 Straight No Chaser, Maxim
7–8 och **14** ”Hello Saferide”, Södra teatern
7 Sólstafir, Püssy a Go Go, Debaser Medis
7 Min Stora Sorg, Debaser Strand
7 Maintenance Art Works 1969–1980 av Mierle Laderman Ukeles och From Her House med verk från Gittan Jönsson, Margaret Raspé och Anna Sjödahl, Marabouparken
8 Sverige–Finland, ishockey, Globen
8 Sista dagen ”Design S”, -Arkitektur- och designcentrum
8 Adolf Fredriks Gosskör 50 år, Konserthuset
8 Blues Pills, Kägelbanan
9 The Kooks, Münchenbryggeriet
10 Växterna och Elden, Bergianska
11 Slipknot, Hovet
11 Steve Sem-Sandberg i samtal med Ingrid Elam, Kulturhuset
11 Earth, Black Spirituals, Don McGreevy & Rogier Smal Duo, -Debaser Strand
12 och **14** Mozarts Jupiter-symfoni, Filharmonikerna, Konserthuset
12 Dillon Francis, Göta Källare
12 och **14** Verdis Falstaff, Radio-symfonikerna och Radiokören, Berwaldhallen
12–15 Antikmässan, Stockholms-mässan
12–15 Caravan Stockholm, Kista-mässan
13 Sónar Stockholm, Stockholm Waterfront
13 ”Främlingen”, premiär, Stads-teatern Skärholmen
13 Vita Bergen, Debaser Strand
13 ”Come Fly With Us”, Frank Sinatrahyllning, Konserthuset med Nils Landgren, Miriam Aida och Jan Lundgren
13–15 Syfestival vår, Stockholmsmässan
14 Louise Bourgeois, Moderna -museet (pågår till 17 maj)
14 Markus Schinwalds verk, Magasin III (pågår till 13 december)
14 ”Markisinnan de Sade”, premiär, Elverket
14 Tenacious D, Fryshuset
14–15 Alison Moyet, Nalen
14–15 Grekland Panorama, Globen

15 Sista dagen för ”Inspiration Matisse” och ”Gläntor, gömmen”, Waldemarsudde, Herb Ritts, ”In full light”, Fotografiska och ”Ett sätt att leva, svenskt fotografi från Christer Strömholm till i dag”, Moderna museet
15 The Subways, Debaser Strand
15 Pianorecital med Leonskaja (Schubert, Berg & Schumann), Konserthuset
15 Schumanns Pianokvintett, -Konserthuset
16 Rebaroque i Tyskland, Konserthuset
16 ”Alla människor! – om rättigheter och lika värde”, Centrum för levande historia (pågår till 12 juni)
17–18 Våga vara egen, Stockholmsmässan
17 ”Release me” (Beate Grimsrud, Lina Hagelbäck, Felicia Stenroth och Neftali Milfuegos) Kulturhuset
18 ”Nisse Landgrens hörna” med Lill Lindfors, Kulturhuset
18–19 Schuberts nia, Filharmonikerna, Konserthuset
19 XL-Galan, friidrott, Globen
19 ”Denise Grünstein – En Face”, Nationalmuseum, Konstakademien, Fredsgatan 12 (pågår till 3 maj)
19 Afghan Whigs, Debaser Strand
20 Premiärsamtal Spring 15, Guldfoajén, Operan
20 Mozarts tre sista symfonier, Radiosymfonikerna och Daniel -Harding, Berwaldhallen
20 Monty Alexanders Trio, Konserthuset
20 ”Champions of Rock”, Peter -Johansson, Globen
20 Constructing Worlds, Arkitektur- och designcentrum (pågår till och med 17 maj)
20 H2O, premiär, Unga Dramaten/Tornrummet
20 ”Asylum – när mode och konst flirtar med varandra”, Kulturhuset (pågår till 24 maj)
20–21 Rosas & Ictus Vortex, Dansens hus Remporum
21 Öppen cirkusskola, Bragehallen, Skansen (varje lördag till 25 april)
21 Cajsa von Zeipel, Millesgården (pågår till 22 mars)
21 Orlando Julis & the Heliocentrics, Fasching
21 AIK-Landskrona Bois, Svenska cupen, fotboll herrar
22 Djurgården-Ängelholm, Svenska cupen, fotboll herrar
22 Sista dagen ”Moment” – Meric -Algün Ringborg, Moderna museet och Konstfackselevernas utställning, Gustavsbergs Porslinsmuseum
22 Lionel Richie, Globen
24 TV on the Radio, Debaser Medis
24–26 ”Evabritt à vivre”, Klara soppteater
24–26 Malin Elgán På spel, Dansens hus
25 Gästspel från Gävle, Konserthuset
25 Sing along, ”Kungliga barnvisor”, Kungliga Slottet
27 Hektar 2015, Stockholmsmässan (pågår till 1 mars)
27 Wiener Johann Strauss Konzert-Gala, Österrikes K&K Philharmoniker, Konserthuset
27 Tommy Körberg, ”Sjung tills du stupar”, ChinaTeatern (pågår till 28 mars)
27 ”Ägd – vad kostar ett rikare liv?”, Henrik Schyffert & Fredrik Lindström, Stockholm Waterfront (pågår till 8 mars)
27–28 Liquid Loft, Deep Dish, -Dansens hus
28 D´Angelo, Annexet
28 Be Bop A Luba Back to the 50´s, Konserthuset
28 ”Allt för sjön”, Stockholms-mässan (pågår till 8 mars)
28 Sista dagen Nobeldiplomen 2014, Nobelmuseum
28-1 mars ”Country to Country”, Globen
Mars
1 Hammarby-Landskrona Bois, svenska cupen, fotboll herrar
1–3 Ronny & Euskefeurat, Scala-teatern

1 Sista dagen för ”Skräck och skrock”, Hallwylska museet, ”Showroom -Maritima Birka”, Sjöhistoriska museet och ”Nobel Creations”, Nobelmuseet
1 Mumin i Mumindalen, musikteater med kända sånger, Berwaldhallen
1 Sportlovsdag, Solvalla
2 Yann Tiersen, Cirkus
3–4 Carola, ”Det bästa av mig”, Cirkus
4 Eclipse, Adrenaline Rush, Debaser Strand
4–5 Jean-Christophe Spinosi, Fil-harmonikerna, Konserthuset
4–5 The Real Group, ”Jubileumskonsert från Mozart till modernt”, Berwaldhallen
4–5 Thåström, turnépremiär, -Annexet
5 Djurgården- IFK Norrköping, Svenska cupen, fotboll herrar
5 ”Alla dagar, alla nätter”, premiär Stadsteatern
5 Jennie Abrahamsson, magisk sång, Hörsalen, Kulturhuset
5 Architects, Fryshuset
5 Mannen utan minne, premiär, Dramaten
5 Scott Bradlee & Postmodern Jukebox, Fasching
5 ”Rätten till min kropp”, Åttondemarsnätverket, Fryshuset
5 Kristina Sandberg i samtal med Helena von Zweigbergk, Kulturhuset
5–6 M&M&M, Skånes dansteater, Dansens hus
6 ”Slutspel”, premiär, Klarascenen
6 Frank Sinatra: ”the Song is You”, Blue House Jazz Orchestra och Sinne Eeg, Konserthuset
6 och **8** Debussys ”Pelléas och Mélisande”, Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
6–8 Vildmarksmässan, Stockholmsmässan
7 AIK-Hammarby, Svenska cupen, fotboll herrar
7 Zehetmairkvartetten, Konserthuset
7 Akram Zaatari, Moderna museet (pågår till 16 augusti)
7 ”Emil Nolde – färgstormar”, Walde-marsudde (pågår till 30 augusti)
8 ”Filharmoniker spelar svenskt”, Konserthuset
8 Sista dagen för ”Adi Nes Narratives”, Fotografiska
9 ”Kalle Moraeus, en dalmas i storstan”, Rival
9 Premiärsamtal Othello, Guld-foajén, Operan
9 Flatbush Zombies & The Undera-chiesers are Clockwork Indigo, Debaser Strand
10 Flatley, ”Lord of the Dance”, Cirkus
11 Romanser med Hartelius och Skovhus, Konserthuset
11 Jón Kalman Stefánsson i samtal med P O Enquist och Svante Weyler, Kulturhuset
12 Tjajkovskijs Violinkonsert, Fil-harmonikerna, Konserthuset
12 Nadifa Mohamed i samtal med Andreas Ekström, Kulturhuset
12 Pond, Kägelbanan
12–13 Sebastién Ramirez, Borderline, Dansens hus
13 ”Gösta Berlings saga”, premiär Stadsteatern
13–14 SM-finaler bandy, Tele 2 arena
13–14 Genrep och final i Melodi-festivalen, Friends arena
14 ”Avtryck – 16 Nobelpristagare om inspiration, förebilder och -betydelsen av att föra något vidare”, Nobelmuseum (pågår till 15 november)
14 Världsmusikgalan, Berwaldhallen
14 ”Vad är pengar?”, premiär, Elverket
15 Sista dagen för ”Gamlingar”, Nordiska museet
15 Simple Minds, München-bryggeriet
15 Kjell Åke i Myra, ”Härifrån te Metbäcken”, Scalateatern
15 ”Alex och Sigge – Meningen med livet”, Cirkus
15 Edvard Andersson 150 år, -Bergianska
15 Tinashe, Debaser Strand
16 Of Mice & Men, Tyrol

16 Nicki Minaj, Globen
16–19 ”Dansande kontaktannonser”, Dansens hus
17 ”Release me” (Mats Söderlund, Roland Paulsen, Niclas Nilsson och Ann Heberlein), Kulturhuset
18 Royal Philharmonic Orchestra & Röda arméns kör, Globen
18 Musik ur ”Rosenkavaljeren”, Kungliga Musikhögskolans Symfoniorkester, Konserthuset
18 Under Ytan, Mårten Andersson, Hilton
18 ”Nisse Landgrens hörna” med Ale Möller, Hörsalen, Kulturhuset
18 Jungle, Debaser Medis
18–21 ”Kings of Tennis”, Stockholm Waterfront
19 Stravinskus Petrusjka, University of Gothenburg Symphony -Orchestra, Konserthuset
19–20 Berlioz Symphonie -Fanta-stique med Daniel Harding, Ian Bostridge och Netia Jones, Berwald-hallen
20 Sting & Paul Simon, Globen
20 ”Chamber Unplugged”, Radio-huset Studio 2
20 Piano, piano, dansföreställning Klarascenen
20 Death, Fryshuset
20–22 Rising Stars, Konserthuset
20–21 ”Bjud upp!” Tele 2 arena
21 Romeo Santos, Hovet
21 ”Jag heter Mikael”, premiär Stadsteatern
21 ”Matteuspassionen”, Eric -Ericsons Kammarkör, Konsert- huset
21 Halestorm, Nothing More, -Wilson, Tyrol
21 Ylvis, Globen
21–22 Lakritsfestivalen, Annexet
22 Katy Perry, Globen
23 Suzanne Osten i samtal med Anna Takanen, Stadsteatern -Skärholmen
23 Royal Blood, Nelson Can, -Debaser Medis
23 The Wombats, Debaser Strand
24 Vårblomning i växthuset, -Bergianska
24 The Script, Annexet
24 Devin Townsend Project, -Periphery, Shining, Debaser Medis
24 Sleeping with Sirens & Pierce the Veil, Fryshuset
24 Party Next Door, Debaser Strand
25 ”Alex och Sigge – Meningen med livet”, Cirkus
25 Yellowcard, Fryshuset
26 Vladimir Sorokin i samtal med Fredrik Wadström, Kulturhuset
26 ”Och ge oss skuggorna”, premiär, Dramaten
26–29 Nordiska Trädgårdar, Stockholmsmässan
27 Ebbot Lundberg & The Indigo Children, Södra teatern
27 Say Lou Lou, Debaser Medis
27–28 ”Ladies Fight”, Maximteatern
27–28 ”Ali et Hèdi Thabet”, Dansens hus
28 Heri Dono, Färgfabriken (pågår till 28 juni)
28 V75 finaler, Solvalla
28 Sida vid sida, Filharmonikerna och barn från El Sistema, Södertälje, Konserthuset
28 Schnelzer och Brahms, -Radiosymfonikerna med Daniel -Harding och Vilde Frang, Berwald-hallen
28 Anna Järvinen, Södra teatern
29 Premiärmilen, Norra Djurgården
29 Norrbotten NEO, Konserthuset
29 Pianorecital med Yundi, Konserthuset (Chopin)
29 Mapei, Berns
29 Evan Dando, Debaser Strand
30 DN:s Utrikesdag
30 Tommy Emmanuel, Pam Rose, Cirkus
30 Black Veil Brides, Tyrol
30 20 år med Ensemble Villancico, Konserthuset

30 Påskmarknad, Skansen (pågår till 6 april)
31 Carina Reich, Just my -imagination, Dansens hus (även 1 april)
31 Ensiferum, Insomnium, Göta Källare
31 Sverige-Iran, fotboll, herrar, Friends arena
31 Kjell Enhager: Skillnaden som gör skillnaden … är DU!, Rival
31 4½ miljarder år, öppnar Naturhistoriska
April
1 Honeck leder Mahlers etta, Fil-harmonikerna, Konserthuset
1 ”Ikväll är vi kungar” med Petter, Ison& Fille och Lilla Namo & Rosh, Cirkus
2 Fri entré på Skansen – obs, gäller endast små häxor!
4 Dragon Force, Debaser Medis
4–7 Shen Yun, klassisk kinesisk dans, Cirkus
5 Carl Eldhs ateljémuseum öppnar för säsongen
5 Daniel Lanois, Nalen
7 While she sleeps, Fryshuset
8 Romanser med Byström och -Larsson, Konserthuset
8 Sing along ”Sjung för kung och fosterland”, Kungliga Slottet
9 Prokofjev och Sjostakovitj, Fil-harmonikerna, Konserthuset
9 ”Tusen bitar – en konsert med Björn Afzelius musik”, Rival
9 Assaf Gavron i samtal med Ingrid Elam, Kulturhuset
9–10 Rocío Molina Rosario La Tremendita Afectos, Dansens hus
10 ”100 Years with Billie Holiday” med Jan Lundgren Trio, Konserthuset
10 Chuck Ragan and the Camaraderie, Skinny Lister, Debaser Strand
10 Joel Alme, Debaser Medis
10 ”Chess in Concert”, turnépremiär, Globen
10–11 Mahlers ”Das Lied von der Erde”, Radio-symfonikerna, Daniel Harding, Jack Liebeck och Andrew Staples, Berwaldhallen
11 Stiftelsen, Tyrol
11 Zara Larsson, Annexet
12 och **15** ”Alex och Sigge – -Meningen med livet”, Cirkus
13 Al Murray, Rival
13–16 och **18** Efva Lilja, ”Ett hus, en ko, en kvinna”, Dansens hus
13–18 Stockholm Filmfestival Junior
14 ”Release me” (Sara Lövestam, Elise Karlsson, Tove Folkesson, Khashayar Naderehvandi), Kulturhuset
15 ”Nisse Landgrens hörna” med Björn Skifs, Stora scenen, Kulturhuset
15–16 Sjostakovitjs sjätte symfoni, Radiosymfonikerna, Ilyich Rivas, Tomo Keller, Berwaldhallen
15–26 Sibelius/Nielsen-festival, Konserthuset
16 ”The Legend of Zelda”, Globen
16 Sarah Waters i samtal med -Josette Bushell- Mingo, Kultur-huset
16 ”Chamber Unplugged”, Veronika Novotna, Eriikka Nylund och Johanna Sjunnesson, Radiohuset
16 ”Totalt Jävla Mörker”, Fritz´s Corner, Kägelbanan
16–19 ”Supermarket 2015 - Stockholm Independent Art Fair”, Telefonplan
17 Mo Yan och Alice Munro – en bokbandsutställning, Nobelmuseum (pågår till 27 september)
17 Premiärsamtal ”Midsommarnattsdröm”, Guldfoajén, Operan
17 ”BACK - Allt ska bort”, Nationalmuseum Kulturhuset (pågår till 24 maj)
17 Steven Wilson, Debaser Medis
17–19 ”Market Art Fair”, Liljevalchs
17–18 Kathak och Flamenco i explosivt mästarmöte, Dansens hus
18 ”Den besynnerliga händelsen med hunden mitt i natten”, premiär Klarascenen
18 Nallekonsert med Radiosymfonikerna och Jonas Nydesjö, Berwaldhallen
18 Seinabo Sey, Münchenbryggeriet

18 ”Aqua Alta – En konsert för klimatet”, Radiokören, Renässansensemblen Serikon och Olof Bohman, Engelbrektskyrkan
18 SM-final i innebandy, Globen
18 Spring Cross, 5 eller 10 km, Norra Djurgården
19 Jill Johnson, Cirkus
19 Robert Wells ”Rhapsody in Rock” Berwaldhallen
20 Lara Fabian, Cirkus
20 Tom Alandh i samtal med Björn af Kleen, DN, Kulturhuset
21 Jennifer Clement i samtal med Daniel Sandström, Kulturhuset
21 Epica, Göta källare
23 Édouard Louis i samtal med Marcus Lindeen, Kulturhuset
23 Örjan Henriksson, Liljevalchs (Skulpturhallen), pågår till 10 maj
23 U.D.O, Fryshuset
24 Trädgårdskonst med Lotta-Maja Öhman, Bergianska
24–26 Stockholm Scrap & Pearl Event, Annexet
24–26 Stockholms trädgårdsmässa, Kistamässan
25 Gröna Lund öppnar
25 Adrián Villar Rojas, Moderna museet (pågår till 25 oktober)
25 Stockholms kulturnatt
25 Love Antell, Debaser Medis
25 Women´s Health Halvmarathon, Södra Djurgården.
26 Sista dagen ”The other camera”, Etnografiska
27 ”Liberty! The Music that united the World”, The World Famous Glenn Miller Orchestra,
27 Premiärsamtal Freuds -anatomiska teater, Guldfoajén, Operan
28 American Songbook på svenska, Mikael Wiehe, Ebba Forsberg och Plura, Cirkus
28 Möt våren i Bergianska
29 Shima Niavarani, magisk sång, Studion, Kulturhuset
30 ”Trädgård och natur i hov-kulturen”, Drottningholms slott (pågår till 6 januari 2016)
30 Blomsterutställning, Drottningholms slott (pågår till 3 maj)
30 Valborgsfirande, Skansen
Maj
1 Premiär för Lill-Skansenteatern (föreställningar varje dag augusti ut)
1 A Place to Bury Strangers, Fritz´s Corner, Debaser Strand
2 Eddie Izzard, Globen
3 Lidingöloppet Ultra Marathon, Lindingöloppet halv ultra och Vårmilen
4 Agneta Pleijel i samtal med Anneli Dufva, Kulturhuset
4 Sida-vid-sida-konsert med El Sistema och Radiosymfonikerna, Berwaldhallen
5 André Rieu, Globen
5 Historisk vandring – bland skelettgravar, kottetorn och leksaksberg, Bergianska (även 9 juni)
5–9 Urban connection, Dansens hus
6 Chapter Two, Radiosymfonikerna i ”Nisse Landgrens hörna”, Hörsalen, Kulturhuset
6–7 Grieg och Mozart, Svenska kammarorkestern med Henning Kraggerud, Berwaldhallen
7 ”Himlavägen”, premiär Stads-teatern
7 Veronica Maggio, Gröna Lund
7 ”Rädsla urholkar själen”, premiär Klarascenen
8–9 Sagas: Orchestral Fantasy Music, Filharmonikerna, Konserthuset
8–9 Sjostakovitjs tionde symfoni, Radiosysmfonikerna med David Afkham och Francesco Piemontesi, Berwaldhallen
8–10 Fitnessgalan, Globen
9–10 Love Pärt, Kammarkonsert med Radiosymfonikerna och Bengt Eklund, Engelbrektskyrkan
10 3 x Klassiskt med Joakim Svenheden, Marie Macleod och Martin Sturfält, Konserthuset
11 ”Chamber Unplugged”, Radio-huset Studio 2

12 Silvia Avallone i samtal med Daniel Sjölin, Kulturhuset
12 Presidentsippa, surtorn, fotblad och andra doldisar, Bergianska
13 5 Seconds of Summer, Globen
13 ”Kärleken kommer att skilja oss åt”, premiär, Lejonkulan
14 Nick Cave, Stockholm Waterfront
15 Haga Parkmuseum öppnar för säsongen (öppet dagligen till 30 september, fre-sön resten av året)
17 Norges nationaldag, Skansen
18 Sista dagen för ”Pompeji”, -Milles-gården
18 Fascinerande växters dag, -Bergianska
20–21 Brittens ”War Requiem”, Radiosymfonikerna, Radiokören, Eric Ericsons Kammarkör, Daniel Harding + solister, berwaldhallen
20–21 Mats Erik & Norrdans à la Carte, Dansens hus
21 Ariana Grande, Globen
21 AIK-Hammarby, allsvensk damfotboll, Skytteholms IP
21 och **23** Barockt och klassiskt med Koopman, Filharmonikerna, Konserthuset
21 Milspåret, Södra Djurgården
22 Olly Murs, Gröna Lund
22–23 och **25–26** Cullbergbaletten, Dansens hus
23 Belcea Quartet, Konserthuset
23 Magic!, Gröna Lund
25 Vår Ruset
26 Möt våren och försommaren i Bergianska trädgården
27–28 Återupptäckt violinkonsert, Filharmonikerna, Konserthuset
28 Folknykterhetens dag, Skansen
28–29 Beethovens sjunde symfoni, Radiosymfonikerna, Herbert Blomstedt, Hanna Husáhr och Carl Ackerfeldt, Berwaldhallen
29–30 Möt morgondagens dansare, Dansens hus
30 Stockholm Marathon
30 V75 finaler, Solvalla
30 ”Älskade blommor”, Milles-gården (pågår till 30 augusti)
31 Minimaran
31 Lisa Ekdahl, Cirkus
31 Jacco Gardner, Debaser Strand
31 Elitloppet, Solvalla
Juni
2 Pioner – sägner och sanning, Bergianska
3 Margaret Atwood i samtal med Hans Olav Brenner, Kulturhuset
3–7 ”Smaka på Stockholm”, Kungsträdgården
4 Youssou N´Dour – Ale Möller, Filharmonikerna, Konserthuset
4–6 ”Svenska stjärnor”, Radio-symfonikerna under ledning av Anders Berglund, Radiokören + artister
6 Nationaldagsfirande på Skansen
6 Hertha Hillfon, + barnverksamhet, Liljevalchs (pågår till 16 augusti)
7 20 år med Edvard Anderssons växthus, Bergianska
10 ”Skärgårdsbåtens dag”
13 ”Efter Babel”, Moderna museet (pågår till 30 augusti)
13 Prins Carl-Philip gifter sig med Sofia Hellqvist
13 Drop in-bröllop, Skansen
13 ”Tystnadens Revir – 25 år från -andra sidan”, Waldemarsudde -(pågår till 20 september)
13 Jan Hietala och Eugène Jansson i dialog, Thielska Galleriet (pågår till 20 september)
13 ”Ruben Heleander – naturens skiftningar”, Waldemarsudde (pågår till 20 september)
14 Parkvandring Ulriksdal – från barock till engelsk romantik
14 Sverige-Montenegro, EM-kval fotboll, herrar, Friends arena
14 Wiener Philharmoniker -(Tjajkov-skij, Schubert och -Beethoven), Konserthuset
15 Jackson Browne, Stockholm Waterfront
16 Midsommarmagi i Örtagården, Bergianska

16 George Ezra, Berns
17 Ace Frehley, Gröna Lund
19 Dansen på Skansen börjar
19–21 Midsommarfirande, Skansen
22 Nattens näckrosor, Bergianska trädgården
23 Allsångspremiär med Petra Marklund, Skansen
26 Slåtterkurs – för dig som har en äng att hävda! Bergianska
28 Barnens allsång, Skansen (varje söndag till och med 16 augusti)
29 ”Blå måndag”, säsongspremiär, Skansen (varje måndag till och med 17 augusti)
Juli
7 Sommarvisning i Bergianska trädgården (även 21 och 28 juli)
12 Parkvandring i Hagaparken – -Gustav III:s Haga
19 AC/DC, ”Rock or Bust World Tour”, Friends arena
25 ”Roxette XXX 30th Anniversary Tour”, Sjöhistoriska
27 Stockholm Pride (pågår till 2 augusti)
Augusti
1–3 Stockholm Music & Arts, Skeppsholmen
3 Nattens näckrosor, Bergianska
3 Lenny Kravitz, Gröna Lund
11 Sista allsången på Skansen
11–16 Kulturfestivalen
14–16 och **18–21** ”Underart”, Cirkus Cirkör, Dansens hus
15 Midnattsloppet, Södermalm
16 DN-konserten med Filharmonikerna, Sjöhistoriska
16 Parkvandring och slottsbesök, Rosendals slott
16 Sista dagen ”Det glittrar”, Livrustkammaren
18 Naturliga färger och textilier, Bergianska
19 Jubileumspokalen, Solvalla
19–20 och **22** Bellmanstafetten, Frescati
19–22 Formex, Stockholmsmässan
21 Tomas Ledin, Gröna Lund
21–31 ”Vi är romer – möt människorna bakom myten”, Forum för levande historia
22-25 Lin och ull-dagar, Skansen
22-30 Stadsmissionen, fotografier, Liljevalchs
25 130 år med Systematiska -avdelningen, Bergianska
26 Hammarby-AIK, allsvensk -damfotboll, Kanalplan
29 ”The Lilian Look!”, prinsessan Lilians klänningar visas i Pelarsalen på Slottet
30 Sista dagen ”Digital revolution”, Tekniska museet
31 Sista dagen för ”En svensk framgångssaga”, Judiska museet
September
3–13 Åke Andrén, stipendium, Liljevalchs
5 Tjejmilen, Gärdet och Djurgården
6 Höstfest i Bergianska trädgården
6 och **13** Nyfiken på – bakom -kulisserna på Kina slott
8 Sverige–Österrike, EM-kval i fotboll, herrar, Friends arena
12 ”Kristina från Duvemåla”, premiär Cirkus (spelas året ut)
12 Stockholm Halvmarathon
15 Eldiga smaker, Bergianska
16–17 och **20–21** U2, Globen
19-20 Köpa hus utomlands, Kistamässan
22 Höstvisning i Bergianska
25–27 Lidingöloppet
26 V75 finaler, Solvalla
26 Speedway GP, Friends arena
26–27 Höstmarknad anno 1900, Skansen
27 Svenskt Trav-kriterium, Solvalla
29 Cecilia Bartoli, Konserthuset
29 Växter från dinosauriernas tid, Bergianska
Oktober

2 Nickelback, Globen
3 ”Blomma för evigt”, Thielska Galleriet (pågår till 15 februari 2016)
3–4 Tjurruset
6 Höstvisning i Bergianska träd-gården: Bladen brinner
8–11 Hem & Villa, Stockholms-mässan
11 Hässelbyloppet 100-årsjubilerar
12 Sverige-Moldavien, EM-kval i fotboll, herrar, Friends arena
19–25 Stockholm Open, Kungliga Tennishallen
20 Heta drycker, Bergianska (även 10 november)
23–25 Syfestival höst, Stockholmsmässan
24 Folktro och magi – höstlov på Skansen (pågår till 1 november)
25 Breeders’ Crown, Solvalla
28 Sing along ”Sjung sånger från Gustav Vasas hov”, Kungliga Slottet
November
1 Temadag för barn: ”Nyfiken på kungens hästar”, Hovstallet
8 Barockmusik i Drottningholms slottskyrka, hovorganist Mary Ljungquist Hèn
11–22 Stockholms Filmfestival
13–14 Malin Hellkvist Sellén, -Dansens hus
14 V75 finaler, Solvalla
26–29 Sweden International Horse Show, Friends arena
27 Jul i växthuset, Bergianska
28–29 Julmarknad på Skansen (även 5–6, 12–13 och 19–20 december)
December
2–4 Studentmässa, Stockholms-mässan
10 Nobelfest i Konserthuset och Stadshuset
12–13 Stockholm Hundmässa, -Stockholmsmässan
12–13 Luciafirande, Skansen
26 V75 finaler, Solvalla
31 Sista dagen ”Lumpen – från mönstring till muck”, Armémuseum
31 Nyårsfirande på Skansen
Eva-Karin Gyllenberg eva-karin.gyllenberg@dn.se

3 januari 2015.

DN LÖRDAG 3 JANUARI 2015

- Missnöjet frodas i isolering
- Män som hatar kvinnor
- Flyktingar är som folk är mest
- Ett system ur balans
- Abbas får ingen stat av ICC

Debatt

- ”Forska i arbetet bättre än hemsnickrad fortbildning”

Nyheter

- Nu utreder Säpo hoten på internet
- Viktigt att utsatta kan lita på polisen
- Demonstranter ville stödja religionsfriheten
- Flyktingar hävdar att de har fått löfte om flytt
- Löfven hyllade Rousseff
- Kallare väder efter stormen
- Kraftig ökning av ensamkommande barn
- Niklas Orrenius: Kinas diktatur får reklam av svenska universitet
- Nyheter i korthet

Världen

- Från västvän till nationalistisk envåldshärskare
- Våld hotar bryta ut efter hård jakt på oliktänkande
- Prinsen indragen i sexskandal
- Nu sjunker antalet mord i London

Ekonomi

- Växande medelklass gör Indien till handelsmecka
- Snåldiesel populärast 2014
- Lättare välja mobiloperatör
- Johan Schück: Överenskommelsens livslängd ser ut att bli begränsad
- Ljusare tider för industrin
- Ekonomi i korthet

Stockholm

- På stan. Det händer i helgen
- Blöt premiär i Stockholms skidbackar
- Dyra kalas stänger ute de barn som inte har råd
- Här är Henning & Lottens Söder
- DN Stockholm följer varje dag polisens rapportering på polis
- Stockholm i korthet

Kultur

- Hanna Fahl: För varje stark arg röst finns det tusentals tysta som inte har några ord alls
- Aspenström möter läsaren i ögonhöjd
- Dagens Nyheters kritiker listar de bästa nya böckerna.
- Första krigsvintern för hundra år sedan
- En ny värld. Verkligheten har aldrig varit mer spännande än så här
- Lotta Olsson: Det finns alltid utrymme för ännu fler böcker
- Yster saga på trygg grund
- Som ett sentimentalt filmmanus
- Kultur i korthet

DN 3 januari 2015:

”Forska i arbetet bättre än hemsnickrad fortbildning”

“Återprofessionaliera läraryrket. Höjd status och lön räcker inte. För en hållbar kvalitetshöjning av svensk skola behöver lärarkåren professionell kompetens och mandat att själva utveckla undervisningen. Satsa på rätt fortbildning och uppmuntra forskning som en del i läraryrket, skriver Malin Tväråna, gymnasielärare.

Stat och kommun måste jobba tillsammans för att vända utvecklingen i svensk skola”, sa utbildningsminister Gustav Fridolin nyligen. ”Ha tilltro till lärarna”, ”höj lärarnas status” och ”låt lärare vara lärare” är andra tillrop som fått agera sloganer i den livliga men förvånansvärt ytliga debatten om hur skolan ska kunna förändras.

De politiska förslag som diskuteras – klasstorlekar, hemläxor, betyg och utformning av nationella prov – stannar dock vid mindre organisatoriska förändringar utan större förutsättningar att på djupet påverka de problem skolan står inför.

Problemet är att det inte är framför allt staten och huvudmännen som kan vända skolans utveckling, utan de vars röster kanske hörs minst i skoldebatten – lärarna.

SKL:s prognos visar att runt 50 000 lärare kommer att behövas inom några år i skolan. Av den befintliga lärarkåren upplever fler yrkesrelaterad stress och andra psykiska påfrestningar än inom de flesta andra yrken, enligt Arbetsmiljöverkets senaste rapport. Lärarutbildningarnas status är låg (även om flertalet studenter på utbildningarna är nöjda), och det råder en osäkerhet om utbildningens vetenskapliga grund, enligt nyligen presenterade resultat från Skolforsk.

För att vända en trend av minskande tilltro till skolan som samhällsbyggande institution och utbildning som personlig och kollektiv framtidsinvestering, krävs mer än ytliga organisatoriska styrmedel. Framgångsrika skolsystem kännetecknas av hög tilltro till lärarkåren och en hög grad av självstyre. Kompetens och mandat är alltså nyckelord.

Att det skulle räcka med att höja lärarlönerna för att återskapa yrkets förlorade status har ifrågasatts – det handlar även om att återskapa yrkets attraktionskraft och höja den faktiska kompetensen hos lärarkåren.

En grundläggande förutsättning för detta är att läraryrket börjar betraktas, och utövas, som en profession. Professioner är yrken vars verksamhet vilar på vetenskaplig forskning och som kännetecknas av att de professionella yrkesutövarna själva har stort inflytande över yrkesutövandet. Läraryrket avprofessionaliserades bland annat genom att lärares möjligheter att forska försvann under 1950- och 60-talen och statens inflytande över utbildningen genom detaljerade styrdokument i stället blev allt större.

I dag betraktar alltför många lärare sig själva först och främst som utförare av de direktiv som föreläggs dem av läroplaner och de

nationella proven, samt som bundna av krav från rektorer, huvudmän, elever och föräldrar.

Det nyinstiftade skolforskningsinstitutets uppdrag att främst väga samman och sprida forskningsresultat kring arbetssätt och metoder i skolväsendet visar en liknande bristande tilltro till lärarnas professionalitet. För en hållbar kvalitetshöjning av svensk skola behöver lärarkåren både kunna avkrävas en professionell kompetens, och erhålla ett mandat att förvalta och utveckla skolan.

En verkligt verksam skolpolitik behöver innehålla reformer för att möjliggöra en förstärkning av lärarkårens professionalisering. Här följer fem förslag som tillsammans skulle kunna utgöra en konkret utbildningspolitik för att höja utbildningsväsendets kvalitet och läraryrkets status.

1 Universitet och högskolor måste, i samarbete med staten som uppdragsgivare, underlätta för lärare att bli forskare som en del av sitt arbete. Se till att det nyinrättade skolforskningsinstitutet har i uppdrag att fördela resurser till lärare för praktiknära forskningsprojekt. Utveckla samarbeten där forskare och lärare tillsammans deltar i forskningsprojekt. Upprätta fler forskningskonferenser där lärare kan delta och dela resultat från praktiknära skolutvecklande forskning. Stockholm stad organiserar i dag en sådan konferens som presenterar forskning av och för lärare, men hela landet behöver kunna delta.

2 Huvudmän och rektorer: läs på om vilken fortbildning som ger långvariga resultat. Avstå från dyra inspirationsföreläsare och paketkurser i allt från bedömning till ledarskap från alla de fortbildningsföretag som erbjuder dem. Sluta också med de vanligt förekommande hemmasnickrade fortbildningsdagar på loven där personalen själva ombeds ”dela goda exempel”. Långsiktigt hållbar och verksam fortbildning sker bäst genom ett integrerat kollegialt arbete som lärare hinner med under den ordinarie arbetstiden. Beforskade exempel är forskningscirklar, lesson study och learning study.

3 Öppna universitetens skolforskningsdata-baser och sluta mata lärare med samman-ställningar och översikter av forsknings-resultat. Sådana blir alltför ofta förytligade och förenklade, och slutsatser riskerar dessutom att presenteras med betydande ensidighet. Forskningsresultat i komplexa verksamheter måste tolkas, vägas, problematiseras och analyseras. Lärare ska ha kompetens att göra detta. Vi har en femårig akademisk utbildning som ska hålla en sådan nivå att vi är kapabla att göra detta som en del av vårt arbete. Att göra aktuell skolforskning direkt tillgänglig för lärare bör vara en uppgift för stat och huvudmän i samarbete.

4 Kräv av huvudmännen att lärare har avsatt tid i sin tjänst till fortbildning på vetenskaplig grund. Lärares fortbildningstid äts i dag upp av uttag av inarbetad komptid och av städning, lokalunderhåll och marknadsföring för skolorna. Lärare gör i dag en mängd arbete som skulle kunna göras av annan anställd personal. Att frigöra tid för lärare att undervisa och utveckla undervisning bör vara en prioriterad fråga för såväl staten som uppdragsgivare som för lärarfacken.

5 Slutligen måste lärarutbildningarna förbereda studenterna för att som en del av sitt yrke kunna läsa och diskutera skolforskningspublikationer. Huvuddelen av litteraturen på

lärarutbildningarna består i dag av läroböcker och handboksmaterial med ett tillrättalagt forskningsbaserat innehåll, snarare än av utdrag ur vetenskapliga publikationer. I utbildningen bör även ingå att delta i praktikutvecklande forskningsupplägg där didaktisk kunskap prövas och utvecklas genom praktisk prövning. Detta görs lämpligen i samarbete med yrkesverksamma lärare på skolor. De viktigaste personerna i en lärarstudents utbildning är inte sällan de yrkesverksamma handledare som studenterna möter ute på sina praktikperioder på skolorna. Ge dem ordentligt med tid och ersättning för det krävande arbetet att guida en lärarkandidat in i yrket.

Samtliga dessa förslag vilar på en reell tilltro till lärarkåren som professionell och kompetent yrkeskår. Det är lärarna som kan vända skutan. Ge oss förtroendet och förutsättningarna.

Malin Tväråna, Gymnasielärare Och Filosofie Licentiat I Didaktik "

DN 3 januari 2015:

"Från västvän till nationalistisk envåldshärskare

I år har Vladimir Putin haft makten i Ryssland i 15 år. Från början framstod han som västvänlig marknadsliberal, nu har han alltmer blivit en auktoritär nationalist som skyr alla västliga ideal. Andrej Illarionov har sett förändringen på nära håll. Han var under sex år Putins rådgivare. Men i dag är han en skonings-lös Putinkritiker. För DN:s Michael Winiarski berättar han om hur den ryske presidenten fattar alla avgörande beslut i Kreml, som interventionen i Ukraina, på egen hand.

När Vladimir Putin ärvde presidentämbetet efter Boris Jeltsin vid millennieskiftet 1999–2000 seglade han på en framgångsvåg. Till skillnad från sin företrädare var han relativt ung, vältränad och – inte minst – nykter. Han hade också startat ett populärt krig mot förhatliga separatister och terrorister i Tjetjenien.

Samtidigt såg Putin till att omge sig med en grupp relativt liberala medarbetare. Till ekonomisk topprådgivare utsåg han Andrej Illarionov, som blev hjärnan bakom den rekordlåga platta inkomstskatten på 13 procent.

Men Illarionov lämnade sin post i protest i slutet av 2005; "Ryssland är inte längre ett fritt land", hävdade han. Ett konkret skäl till hans avhopp var Putins beslut två år tidigare att låta fängsla den oliktänkande oligarken Michail Chodorkovskij och konfiskera dennes

oljebolag Yukos. Avgörande var också att Kreml tog till energivapnet mot Ukraina genom att hota med ett fyrdubblat gaspris.

Femton år senare, efter att Putin har inlett ett nytt förödande krigsföretag, står Ryssland vid randen av en ekonomisk och möjligen politisk härdsmälta. Det är något som Illarionov lyckades förutse. Överhuvudtaget har han som få andra haft en förmåga att pricka in förutsägelser.

I februari 2014 varnade han för vad få andra trodde var möjligt: att Ryssland skulle erövra den ukrainska halvön Krim.

Och i mars varnade han för att det skulle bli krig i östra Ukraina.

Många avfärdade honom för att som avhoppare från Kreml ha intresse av att svartmåla och sprida panik. Men i båda fallen blev Illarionovs profetior verklighet. Det är inte något han verkar särskilt lycklig över när jag träffar honom i samband med ett seminarium om Ryssland i EU-parlamentet i Bryssel.

Det är vad han numera ägnar sig åt; med en plattform på den libertarianska tankesmedjan Cato Institute i Washington håller han tal, deltar i debatter och seminarier och skriver regimkritiska artiklar i tidningar och på sin blogg. Samtidigt har han ofta deltagit i den demokratiska -oppositionens protestaktioner hemma i Ryssland.

Under vårt samtal håller Illarionov fast vid den princip som gällde under hans tid i Kreml; han kommenterar inte Putins person eller sin relation till presidenten. Han håller sig strikt till politiken, där hans kritik är nog så svidande.

Du arbetade i Putins närhet i Kreml i sex år, och du såg på nära håll vilken världsbild han hade i början av 2000-talet. Hur har den förändrats?
– Den som lyckas skriva en övertygande analys av hur Putins åsikter har utvecklats kan definitivt tävla om Nobelpriset i psykologi, om ett sådant pris hade existerat. Detta är definitivt en av de viktigaste frågorna i dagens värld. Jag kan inte ge en uttömmande förklaring, men jag kan säga att för femton år sedan var hans åsikter och hans inställning klart annorlunda än det som han står för i dag. Jag kan inte uttala mig om hans inre känslor och tankar, men om jag utgår från vad han talade om, även i privata samtal, så var han en annan person.

Illarionov ger ett exempel på det: Under en period på ett och ett halvt år – från september 2001, efter al-Qaidas terrordåd mot USA, till mars 2003, då USA anföll Irak – var Putins officiella linje att Ryssland skulle bli en fullvärdig medlem i Nato.

– Det var en allvarligt menad inställning. En annan sak är om han insåg vad det skulle innebära för Ryssland politiskt och militärt, och de institutionella och demokratiska reformer det skulle kräva. Jag tror inte att han förstod det, men han önskade verkligen ett Natomedlemskap.

Vad var det som förändrade hans världssyn?
– En grundfaktor var tveklöst hans bakgrund och utbildning som KGB-officer. På 1990-talet, då Ryssland var ett någorlunda demokratiskt land, försökte han trycka ned dessa åsikter inom sig. De spelade därför inte så stor roll för hans ställningstaganden, vilket inte

betyder att de inte fanns eller att han glömt dem. Vändpunkten var USA:s invasion i Irak 2003, som var dramatisk för honom. Han trodde inte att det var möjligt, han försökte förklara för George W Bush att det var oklokt. Men det var då han började tänka: Om det är möjligt för USA, så varför inte för oss? Det gav honom också en chans att tillsammans med Frankrike och Tyskland försöka skapa ett slags rysk-europeisk koalition mot de anglosaxiska makterna USA och Storbritannien.

Finns här ett frö till drömmen om Eurasien, alltså ett av Ryssland dominerat imperium som sträcker sig från Europa till östra Asien? Det är en idé som har torgförts av den ryske högernationalisten -Alexander Dugin, som anses ha Putins öra.

– Jo, men det oklart om Putin vid den här tiden kände till Dugin. Jag tror inte att denne, som det framställs ibland, står Putin nära. Där-emot har Putin, som är en mycket smart politiker, använt sig av Dugin. Men det betyder inte att han betraktar Dugin som en respektabel person.

Dugin sade i en DN-intervju att Putin i sitt tal om Krim den 18 mars hade använt många av hans -formuleringar.

– Politiker lånar alltid ord från andra. Men jag vet inte ett enda fall där Putin skulle ha träffat Dugin. Däremot har Alexander Prochanov (stalinist och nationalist, DN:s anm) inbjudits till olika tillställningar i Kreml, vilket säger något om Putins verkliga attityd.

Tidigare ansåg Putin att Molotov-Ribbentrop-pakten från 1939 (en icke-angreppspakt mellan Tyskland och Sovjetunionen som blev startskottet för andra världskriget) var omoralisk. Nu säger han att den var bra. Hur tolkar du det?

– Det är ytterligare ett -exempel på hans förändring. Han anser i dag att Stalins försök till uppdelning av Europa och världen mellan två stormakter var riktig. Nu föreslår han själv att en ny världsordning upprättas, sedan den gamla har -raserats.

Du har jämfört Vladimir Putins och Adolf Hitlers sätt att argumentera?

– Ja, det finns en historisk analogi mellan vad Putin sade i sitt tal i Sotji i oktober 2014 och vad Hitler formulerade i Berchtesgaden i två budskap till Neville Chamberlain (den brittiske premiärministern), en vecka före det andra världskrigets utbrott. Jag har jämfört dessa dokument och likheterna är slående. Jag tror inte att Putin har läst Hitlers budskap, men rent instinktivt återskapar han något som sades 75 år tidigare. Det var Hitlers sista budskap till britterna innan Tyskland anföll Polen, och innebörden var: ”Om ni inte accepterar mina villkor startar jag kriget.” Britterna gick inte Hitler till mötes när han erbjöd en uppdelning av Europa, men Stalin gjorde det.

– Nu hade även Putin i sitt Sotji-tal ett erbjudande om en ”grand bargain” till Obama: ”Jag respekterar USA:s intressen, men du måste erkänna Rysslands intressen." Det är en inbjudan att dela upp världen, och att Ryssland har rätt att bestämma i sin intressesfär, det postsovjetiska området. Det innefattar givetvis att annekteringen av Krim ska erkännas. Men västvärlden har inte gått honom till mötes.

Är det möjligt att stoppa Putin?

– Det tror jag, och ett exempel är vad som hände under Rysslands krig mot Georgien 2008. Den 11 augusti fick den ryska armén en order från Moskva att storma huvudstaden Tbilisi. President George W Bush kallade in sitt nationella säkerhetsråd, kom med ett skarpt uttalande och beordrade en styrka krigsfartyg till Svarta havet. Följande dag

stoppades den ryska offensiven av president Dmitrij Medvedev. Jag menar inte att militära mot-åtgärder är ensamt avgörande, och i Ukraina är insatserna så mycket högre, men det handlar om att demonstrera en stark vilja att motstå aggression. Om Obama gjort något liknande i februari 2014 skulle det ha kunnat förhindra kriget i Ukraina och över 4 000 liv som spilldes kunde ha sparats.

Vad ska då Väst göra?

– De sanktioner som har använts är bara ett av många verktyg för att hantera en aggressiv stat. Inget annat har använts. Frågan är då varför man har begränsat sig till dem? Det ser ut som om västmakterna egentligen inte vill förändra aggressorns beteende utan att man vill visa sig beslutsam inför hemmaopinionen. Som ekonom kan jag säga att sanktioner inte är särskilt effektiva, även om de senaste kan ha haft en viss verkan. Men det är för sent och för lite för att de skulle påverka vare sig den ryska ekonomin eller politiken. Inte ens mot Irak, Iran, Sydafrika eller Nordkorea – mycket mindre länder än Ryssland – förmådde mycket omfattande sanktioner att påverka.

Hur långt är Putin redo att gå?

– Så långt som omvärlden tillåter. Röda linjer eller bibelläsning kan inte stoppa honom. En skurk kan bara stoppas med kraftmedel.

Har inte Kreml respekt för den nuvarande administrationen i Washington?

– Nej! Man betraktar administrationen som den svagaste på många år, kanske i USA:s historia. Därför ser Kreml de återstående två åren av Obamas administration som ett ”möjligheternas fönster” då de kan uppnå maximalt av det de vill. Man vill inte slösa bort den möjligheten.

Var det därför Putin åkte hem i förtid från det senaste G20-mötet i Australien?

– Nej, det handlade snarare om ett nervsammanbrott för Putin. Han brukar i och för sig gilla konfrontation, eftersom han oftast går segrande ur sådana verbala strider. Men att han lämnade Brisbane tidigt berodde på en psykisk kollaps, som följde på ett oväntat kallt mottagande från alla världsledare. Under middagen ville ingen sätta sig intill Putin, han var helt ensam. Och det var inte bara britter och amerikaner som utsatte honom för det, utan även kineser och indier – företrädare för stater som Putin var övertygad om skulle vara på hans sida. Han hade trott att Ryssland efter att ha blivit uteslutet ur G8 skulle få en revansch i G20, men han stod ensam, vilket var en kalldusch.

Hur påverkar denna isolering Putins fortsatta handlande i Ukraina?

– Det vet ingen. Brisbane var en vändpunkt, den första gången han fick ett riktigt mothugg, om än diplomatiskt, och denna förödmjukelse tog honom hårt. Det slog hårdare än sanktionerna.

Vad vill då Putin med Ukraina?

– Han döljer inte att hans plan är att upprätta rysk kontroll över Ukraina. Och han använder alla medel: ekonomiska påtryckningar, energiutpressning, propaganda, och om det behövs, militärt intrång. Hans mål är att förhindra att det finns ett oberoende och suveränt Ukraina. Det har inte att göra med vem som sitter vid makten i Kiev, det viktiga är att Ukraina inte får tillåtas att glida ur greppet. I november 2013 förklarade Putin för Janukovytj: Om du skriver på EU-avtalet så kommer jag att ta Krim och åtta regioner i sydöstra Ukraina.

Illarionov betraktar inte det senaste årets händelser som en ”ukrainsk kris” eller en ”rysk-ukrainsk kris”. I stället kallar han det för ”Putins krig mot Ukraina”; en operation som den ryske presidenten har planerat under lång tid. Enligt Illarionov övervägdes i Kreml redan 2003 ett ingripande i Ukraina. Året därpå, när den orangefärgade revolutionen i Ukraina förde en västvänlig regering till makten, började ryska befattningshavare diskutera möjligheterna till en militär operation.

Upptakten till det nuvarande kriget i Ukraina daterar Illarionov till ett tal som Putin höll juli 2013 under ett besök i Kiev. Där lade Putin den ideologiska grunden för vad som komma skulle, genom att hävda att ryssar och ukrainare är ett och samma folk, grundat på gemensamma ortodoxa och slaviska värden. Med det menar Putin att Ukraina inte är en egen nation.

Kremls inblandning i Ukraina har enligt Illarionov varit så kontra-produktiv att Putin blivit den mest hatade mannen i Ukraina.

Finns det någon inom den ryska makteliten som kan utmana Putin?

– Glöm det. I Kreml är det Putin som bestämmer allt i de avgörande säkerhetspolitiska frågorna. Han är inte bara nummer ett, han har praktiskt taget monopol på makten. Även om han har några personer som han kan rådgöra med, betyder det inte att han lyssnar på dem.

Riskerar Moskvas stöd för separatismen i grannlandet att slå tillbaka så att det multinationella Rysslands sammanhållning hotas?

– Ja, det är definitivt möjligt, om det fortsätter på detta sätt. Av historiska erfarenheter vet vi vad som hände med Tyskland efter första världskriget, landet förlorade en åttondel av sitt territorium. Och efter andra världskriget förlorade angriparen Tyskland ytterligare en fjärde-del. Just i fallet Ukraina vet ingen vad som händer, men den som kastar sten i glashus begår ett allvarligt misstag.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se

Fakta. Andrej Illarionov

Namn: Andrej Nikolajevitj -llarionov.

Född: 1961 i Sestroretsk i västra Ryssland.

Bor: I USA och Ryssland.

Yrkeskarriär: Ekonom, under-visade på Leningrads universitet på 1980-talet. Var 1992–1993 rådgivare åt den ryske tillförordnade premiärministern Jegor Gajdar. Under åren 2000–2005 var han ekonomisk rådgivare till president Vladimir Putin och dennes personliga företrädare i G8. Sedan 2006 är han medarbetare på den -libertarianska tankesmedjan Cato Institute i Washington.

Tog över efter Boris Jeltsin
31 december 1999 avgick president Boris Jeltsin och Putin utsågs till tillförordnad president.
26 mars 2000 vann Putin presidentvalet i första omgången.
7 maj 2000 installerades Putin som president i Ryssland.
14 mars 2004 omvaldes Putin för en andra period med 71 procent av rösterna.
7 maj 2008 överlämnade Putin presidentskapet till Dmitrij Medvedev. Nästa dag utsågs han till Rysslands premiär-minister, men behöll själv den verkliga makten.
7 maj 2012 tillträdde Putin åter som president och bytte plats med Medvedev som åter blev premiär-minister.

DN 3 januari 2015:

“Johan Schück: Överenskommelsens livslängd ser ut att bli begränsad

Decemberöverenskommelsen har små förutsättningar att hålla under två mandat-perioder framåt. Därför ger den inte långsiktigt stabila villkor för den ekonomiska politiken. Frågan blir hur snart som haveriet ska komma.

Det kommande nyvalet i Grekland ger en påminnelse om hur utsatt situationen i Europa fortfarande är. Sverige är en del av detta, även om vi inte ingår bland euroländerna.

Om en finansiell oro skulle blossa upp igen, så behöver det inte synas här genom att aktiekurser och räntor påverkas. Men den indirekta effekten kan bli att marknaderna för svensk export krymper, vilket slår mot industrin och stora delar av tjänstesektorn.

Därför är det av största betydelse att Sverige har en regering som kan driva den ekonomiska politik som behövs i ett nödläge. Det skulle vara ytterligare en riskfaktor – utöver dem som ändå finns – ifall det då råder osäkerhet om vad riksdagen kan komma att besluta i fråga om statens budget.

Ett extraval i mars hade tidsmässigt hamnat mycket olyckligt. Samtidigt kunde man inte räkna med att val-utslaget skulle leda till en ny regering – S-MP eller Alliansen – med riksdagsmajoritet bakom sig. Troligen hade Sverigedemokraterna förblivit tungan på vågen och kunnat utnyttja detta till att fälla varje budget som inte ansluter sig till deras syn på migrations- och asylfrågorna.

Genom detta befann sig Sverige i en ohållbar situation där budgetneder-lagen och regeringsskiftena kunde följa tätt på varandra. Landet riskerade att bli ostyrbart. Från andra håll i världen kan man hitta avskräckande exempel på de faror som detta för med sig.

Detta dödläge behövde brytas och decemberöverenskommelsen är ett försök att åstadkomma detta. Förmodligen var detta – och inte mycket annat – vad regeringspartierna och Alliansen kunde enas om, särskilt som man befann sig under hård tidspress.

Resultatet blev en uppgörelse om ett slags fingerat majoritetsstyre, trots att vi har en minoritetsregering. Regeringen ges den reella beslutanderätten över budgeten, samtidigt som oppositionen kan svära sig fri från medansvar. Avsikten är att decemberöverenskommelsen ska bestämma politikens former, men inte dess innehåll – och att detta ska gälla två mandatperioder framåt.

Denna konstruktion löser några av dagens problem, men på längre sikt har den små förutsättningar att hålla. Det beror inte främst på den kritik som nu väller fram, där det delvis rör sig om missförstånd eller vantolkningar. Det är, exempelvis, inte så att demokratin eller parlamentarismen sätts ur spel.

Inte heller behöver Vänsterpartiet ges en nyckelposition, såvida alliansspartierna håller fast vid vad man har sagt om att lägga fram egna budgetmotioner under de kommande åren. Här ligger avgörandet på

den borgerliga sidan, eftersom en gemensam allianslinje i riksdagen tvingar Stefan Löfven att söka stöd från vänster.

Men decemberöverenskommelsen lider ändå av stora brister som gör att dess livslängd ser ut att bli begränsad. En sådan är att det inte sätts upp några begränsningar för vad regeringen får lägga in i budgeten och garanterat kan få igenom riksdagen. Här måste man räkna med att det snart blir oenighet mellan S-MP och Alliansen.

Inga principer för konfliktlösning finns dock i decemberöverenskommelsen, där det inte heller sägs hur upp-görelsen ska vårdas. Samarbetsklimatet förbättras knappast av att de ledande partiföreträdarna attackerar varandra för att själva framstå som vinnare. Det skulle behövas en skiljenämnd, liknande pensionsgruppen som flera gånger har räddat pensionsreformen, om inte allt ska gå över styr.

Inför nästa val, när det kan bli aktuellt med regeringsskifte, kommer det svåraste provet. Står Stefan Löfven då fast vid att han, efter en förlust, är beredd att släppa fram en statsminister från Alliansen? Ingen kan tvinga honom, eftersom decemberöverenskommelsen är en politisk uppgörelse och inte ett rättsligt bindande avtal.

Mycket annat som kan stjälpa decemberuppgörelsen hinner också hända fram till valet 2022. Troligast är att den havererar långt innan dess.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “
samhällsekonomisk krönikör.

DN 3 januari 2015:

“Första krigsvintern för hundra år sedan

I Peter Englunds stora verk om första världskriget möter vi människan bakom soldaten och får en stark känsla av hur kriget upplevdes även bakom fronten. Boklördag publicerar i dag ett utdrag ur den nya boken ”Stridens skönhet och sorg 1915”.
En dag i början av januari

Vladimir Littauer konverserar i ingenmansland utanför Pilkallen

Vinterkallt, vinterstilla. En tysk ulan rider försiktigt fram över ett frostigt fält. Hans lans är prydd med en vit flagga. Ingen skjuter. Ulanen kommer närmre. Vad är detta? Littauers division står fortfarande inne i östra delen av Ostpreussen. Fronten har stelnat, tillfälligtvis i alla fall. De befinner sig inte långt från Stallupönen, ett av slagfälten från augusti, en månad vars dramatik, förhoppningar och sensommarvärme nu syns mycket, mycket fjärran.

Som på en rad andra krigsskådeplatser har även här ett tillfälligt uppehåll i striderna fått soldaterna att bli mer återhållsamma. Det är som om fredens sätt att känna och reagera ännu en tid dröjt kvar, eller kanske som om de vaknat upp ur ett rus, tillfälligtvis, därtill hjälpta av reminiscenser från ett äldre, mer civiliserat Europa, ett Europa som visser-ligen bara ligger mindre än ett halvår bort, men, precis som augustis värme, samtidigt mycket, mycket fjärran.1

Och precis som på andra platser har det hela börjat med en praktikalitet. Linjen består här inte så mycket av skyttegravar som av

posteringar, för det mesta placerade i någon av de många muromgärdade bondgårdarna.2 I det öppna, ostpreussiska landskapet är det emellertid svårt att nå dessa stödpunkter med underhåll, utan att dra på sig fientlig uppmärksamhet och dito eld. Kokvagnarna har fått åka långa, krångliga omvägar för att hålla soldaterna där framme med varm mat. Mellan tyskar och ryssar har det dock med tiden uppstått ett slags outtalad överenskommelse, som innebär att man inte skjuter på varandras fältkök. De kan därför färdas helt öppet från postering till postering, i fullt dagsljus, utan att riskera beskjutning.

Littauer har just fått en ny befattning: chef för regementets signalpluton. De bittra erfarenheterna under krigets första månader, med ständiga sammanbrott i kommunikationerna och påföljande förvirring, har fått de ansvariga att förstå att Antalet soldater har ökats från tjugo till sextio, och medan heliograferna i praktiken övergivits – de ligger alltid kvar på packvagnarna – har i stället antalet fälttelefoner med tillhörande utrustning mångdubblats. Trots detta är behovet ännu inte fyllt. Littauer har för privata pengar köpt ytterligare fälttelefoner, av ett svenskt kvalitetsmärke, och skänkt dessa till regementet.3 Hans soldater är odisciplinerade och tjuvaktiga och erbjuder inte en vidare imponerande anblick – ”skröpliga hästar, dåliga sadlar, betsel som hålls ihop av snören” – men de kan alla läsa och skriva.

Den tyske ulanen med den vita flaggan når den ryska posteringen. Han överlämnar ett brev, adresserat till regementets officerare. Han har också med sig ett paket. Brevet innehåller en artig hälsning, paketet konjak och cigarrer. Littauer och de andra komponerar snabbt ett lika artigt svarsbrev, där man inbjuder de tyska officerarna till ett möte mellan linjerna. Sedan får en husar rida över till en tysk postering med detta brev, en vit flagga samt en gengåva bestående av vodka och cigaretter.

Senare samma eftermiddag träffas tre ryska och tre tyska kavalleriofficerare ute i ett frostigt ingenmansland. Littauer är en av dem. Ryssar och tyskar konverserar på ett artigt och belevat vis. Man nämner inte kriget, utan samtalet rör sig mest om sport, särskilt om den föregående sommarens stora riduppvisningar. Någon har med sig en kamera. Fotografier tas. Innan man skils åt kommer man överens om att ses igen nästa dag. Ryssarna skall ta med sig hors d’œuvres, tyskarna konjak.

På kvällen får Littauers nye divisionschef reda på vad som hänt. Han förbjuder vidare fraternisering.

Nästa morgon, när tyskarna visar sig, skjuter de ryska soldaterna varningsskott. Det blir inga fler möten. Littauer mår dåligt över det skedda:

”Att skjuta på tyskarna (fastän över deras huvuden) den morgonen fick oss att känna att vi uppträdde på ett mycket ovärdigt sätt. Vi skämdes och hoppades att vi skulle få tillfälle att förklara för dem vad som hade hänt.”

Fotnot: 1) Man kan, med Eric Hobsbawm, tala om en förkrigsvärld präglad av små, begränsade och för det mesta avlägsna krig, samt ”ett i det närmaste oavbrutet materiellt, intellektuellt och moraliskt framåtskridande”. Han påminner bland annat om att de pogromer som ägde rum i Ryssland ”som (med rätta) upprörde omvärlden och mellan 1881 och 1914 drev miljontals ryska judar över Atlanten, var små, närmast försumbara, i jämförelse med moderna massakrer: de döda räknades i dussintal, inte i hundratal, för att inte nämna i miljontal”.

2) Där finns knappt någon taggtråd. Det var först förra månaden som den ryska armén börjat tilldela sina trupper ”med hullingar försedd ståltråd”, som den oviga termen ännu lyder.

3) Det är möjligt att inköpet skedde först senare under året. Littauers text är inte helt klar på den här punkten.

Tisdagen den 5 januari

Oskar Kokoschka drömmer om ett landskap upplyst av eld

Detta är hans tredje dag i uniform. Och vilken uniform sedan! Ljusblå tunika med vita uppslag, röda uniformsbyxor, blå pälsbrämad jacka, nonchalant hängd över axlarna med hjälp av ett flätat band i guld, långa svarta stövlar samt till sist en förgylld dragon- hjälm med den kejserliga dubbelörnen framtill samt en hög framåtsvept kam. Och sabel. Det är en dräkt som förändrats föga sedan Königgrätz 1866, och inte alltför mycket sedan Austerlitz 1805. Det är sant som det sägs: Den österrikisk-ungerska armén har de vackraste uniformerna i Europa.

Uniformen är skräddarsydd åt Oskar Kokoschka av den kända skräddarfirman Goldman & Salatsch, vars lokaler ligger mittemot kejsarpalatset Hofburg i centrala Wien. Är det esteten i honom som fick honom att genast gå iväg till en fotograf för att låta sig avporträtteras i full mundering, med sabel och allt, eller handlar det om något annat? Eller är han bara stolt, kanske en smula motvilligt? I fotografiernas välrakade och prydlige dragon med lätt beslöjad blick är det hur som helst svårt att finna spår av den rebelliske ”övervilding” som fram tills alldeles nyss satte skräck i Wienbourgeoisien. (Han ser betydligt yngre ut än sina 28 år.) Troligtvis är den yttersta adressaten hans stora, olyckliga kärlek Alma Mahler. Fotografiet som en påminnelse om att han är beredd att skänka henne den yttersta kärleksgåvan – sitt liv?4

Han är nu del av ett dragonregemente, men kan inte rida; det är en av de saker han måste lära sig. Hästen, en märr, är Kokoschkas egen, köpt strax före inryckningen för de pengar han fått när han sålt den stora målningen ”Vindens brud”5 till en apotekare i Hamburg. Djurets namn är Minden Ló.

Förbandet, Dragonregemente Nr.15, är ett av de finaste i den österrikisk-ungerska armén, känt för att manliga medlemmar av kejsarfamiljen ofta gjort tjänst där, och det befolkas av en myckenhet unga män från adel och aristokrati. Stämningen är just därför familjär, det vanligaste tilltalsordet är ”du”, men Kokoschka med sin bakgrund bland lägre medelklass känner att han inte passar in. Det har hänt att han gått hungrig, då han skyggat för att slå sig ned vid borden invid någon av hans självsäkra och ståndsmedvetna kamrater. Han är osäker på vad han skall säga och till vem – gradbeteckningarna är ännu ett mysterium för honom. De i sin tur betraktar honom med ett förstrött intresse, har förstått att han är något slags konstnär – någon har gissat på futurist.

Om Kokoschka hoppats att militärtjänstgöringen snabbt skulle lösa något av hans problem har han hittills fått bli besviken. Besattheten över Alma Mahler är minst lika stark som förr, ja, kanske har den till och med stegrats av det faktum att han nu inte längre kan uppsöka henne när och hur han vill. Nej, Kokoschka känner att han måste få träffa henne, så han går till sin kompanichef, en liten major, och begär

permission. Men denne är helt oförstående, skriker bara med gäll röst: ”Nej!” Och så var det med den saken. På natten drömmer han.

Han befinner sig på en plats som påminner om Italien. En rasande liten man (majoren) jagar honom. Kokoschka flyr undan majoren, genom ett nattligt landskap. Landskapet är upplyst av eld. Han är på väg till Alma. Men Alma är inte en person, utan ett ord som han hör inom sig hela tiden. Samtidigt ser och möter han andra människor som samtalar högljutt och utan värme med varandra.

När Kokoschka vaknar känner han sig stark och lugn. Ute är det snö och is.

Fotnot: 4) Trots att Alma Mahler drivit på honom i beslutet att anmäla sig som frivillig reagerar hon negativt på fotografiet, kanske för att hon i det anar en anklagelse: ”Du var hos fotografen tillsammans med Loos för att få ditt barnsliga, dödliga ansikte odödliggjort – och för vem?”

5) I tavlan går det att se ett kärlekspar som svävar bland vågor: mannen bär Kokoschkas drag, den sovande kvinnan Almas. Den räknas i dag som ett av hans finaste verk.

Söndagen den 17 januari

Richard Stumpf skrubbar däcket på SMS Helgoland utanför Helgoland

Kallt, blygrått hav. Spänd förväntans upplösning i en gäspning. Inte en enda gång har de varit i strid, inte en enda gång sett en fiende. Under sjöstriden utanför Helgoland i slutet av augusti hörde de ljudet av kanondån i fjärran men fick aldrig chansen att ingripa. Stumpf betecknar det som ”en svart dag” för honom och resten av besättningen. Det närmaste de kommit en strid var när de på juldagen hörde ljudet av brittiska luftskepp. Då SMS Helgoland var kringvärvd av dimslöjor blev de visserligen aldrig angripna, men längre bort hade ett av luftskeppen fällt bomber mot en kryssare och ett lastfartyg och lyckats starta en brand på ett av dem. Stumpfs skepp hade dock skjutit efter ljudet, visserligen helt i blindo men med desto större eftertryck.

Inte så att SMS Helgoland och de andra fartygen i tyska högsjöflottan har hållit sig undan. Den tyska flottstrategin bygger emellertid på att noga välja sina strider med den numerärt överlägsna brittiska marinen. Det är ubåtarna som förväntas utföra det mer vardagliga grovgörat med att strypa tillförseln till de brittiska öarna och steg för steg försvaga motståndaren.6

Några stora, imponerande sjöslag har inte ägt rum; båda sidors amiraler är akut medvetna om att de skulle kunna förlora det här kriget på en eftermiddag. Bristen på framgångar till havs har dock i Tyskland fyllts med andra berättelser. Vid krigsutbrottet fanns det nämligen lättare tyska marin--eskadrar här och var på världshaven, ofta i anslutning till någon av Tysklands kolonier. Mycket snart inleddes uppseendeväckande katt-och-råtta-lekar mellan dessa undanglidande fribytare och den tungt framångande brittiska örlogsflottan.7 Nej, den tyska högsjömarinen har hittills nöjt sig med att patrullera de egna vattnen, för att skydda hemlandet mot fientliga land- sättningar, samt att utföra enstaka nål- sticksangrepp mot den engelska Nordsjö-kusten. 8

Sedan juldagarna har SMS Helgoland varit på patrull varannan dag, ett tröttsamt göra som ofta betyder brist på sömn. Dessutom är det kolossalt monotont. Stumpf noterar i sin dagbok: ”Det händer aldrig någonting värt att nämna. Om jag varje dag skulle föra an- teckningar om mina göromål, så skulle där alltid stå samma saker.”

Även denna dag är fylld av rutiner.

Först skrubbar Stumpf och de andra matroserna däcket. Därefter putsar de alla mässingsdetaljer tills de skiner. Till sist följer en pedantisk genomgång av uniformerna. Särskilt det sistnämnda gör Stumpf rasande. Han skriver i sin dagbok:

”Trots att vi på grund av den allmänna bristen på ylle inte på lång tid haft möjlighet att byta ut nötta persedlar i skeppets förråd undersöker divisionschefen9 varenda skrynkla och fläck på våra uniformer. Han avvisar varje försök till förklaring med standardsvaret: ’Dålig ursäkt!’ Min skapare, beteende av det här slaget gör mig så trött på flottan. De flesta bryr sig inte längre. Vi är glada att inte alla officerare är på det här viset.”

Stumpf biter ihop under den ”vidriga visitationen” men önskar stilla att ett fientligt plan kunde dyka upp och ”släppa en bomb på gubbens huvud”. Dessutom tröstar han sig med att eftermiddagen kommer att vara fri.

Då anländer en order. SMS Helgoland skall styra tillbaka till Wilhemshaven för att gå i torrdocka. ”Fan också”, skriver han, ”ännu en söndag förstörd.” Kriget fortsätter att trotsa Stumpfs förväntningar. Eftermiddagen förspills på krångel i slussarna. I den blånande skymningen avbryts försöken att ta sig vidare, och de gör an för natten.

Fotnot: 6) Just det hade börjat lovande, då den tyska ubåten U 9 i september inom loppet av en dryg timme sänkt tre brittiska kryssare, som visserligen var gamla – men ändå.

7) Den tyska Stillahavseskadern segrade oväntat vid Coronel, den 1 november 1914, men förintades senare, den 8 december, i en batalj vid Falklands-öarna.

8) I mitten av december 1914 bombarderade tyska slagkryssare Scarborough, Hartlepool och Whitby. Skadorna blev värst i Scarborough, där fyren förstördes och nitton civila dödades.

9) I det här sammanhanget är en division en bestämd del av ett krigsfartygs sammanlagda artillerimanskap.

Fredagen den 22 januari

Elfriede Kuhr får besök av en bagarlärling i Schneidemühl

Det är sent. Dörrklockan ringer. Elfriede öppnar. Ute i det frostiga vintermörkret står bagarens lärling, iförd sina vita arbetskläder, med träskor på fötterna, täckt av mjöldamm. Han håller fram en täckt korg. I den ligger nybakade småbröd, ännu varma ur ugnen. De brukar få färskt bröd hemburet var morgon, men vad är detta? Nu är det ju kväll? Bagarpojken skrattar: ”Nä, inte nu längre, fröken.” Han berättar att man på grund av de nya statliga restriktionerna vad gäller

användande av mjöl inte längre tillåts baka på nätterna. Vilket han inte alls är ledsen över; nu kan han sova som en normal människa. Så rusar han vidare, ropar åt henne: ”Det är på grund av kriget!”

Hennes mormor tycker att det bara är bra. Tyskar äter hur som helst för mycket bröd. I tidningarna går det att se stränga varningar mot att bruka säd som boskaps-foder: ”Var person som använder spann-mål som föda till djur begår en synd mot Fosterlandet och kan bestraffas.” Den tyska folkförsörjningen står inför en genomgripande omläggning: i stället för att låta kalorierna ta omvägen via slaktdjur skall man konsumera mer av dem i deras ursprungliga, vegetariska form. (Om man äter spannmål ger det fyra gånger så många kalorier som om det först skall bli till kött.) Grönsaker, inte kött, skall hädanefter härska på de tyska middagsborden. I denna trakt arbetar två tredjedelar av befolkningen med jorden. Det betyder dock inte att alla lever under samma villkor. Småbönderna och lantarbetarna har redan börjat känna av de sämre tiderna, medan storbönderna klarat sig alldeles utmärkt. Elfriede har hört talas om storbönder som trots alla förbud fortsätter att ge sina kor och hästar spannmål; det kan man se på djurens runda hull och skinande blanka pälsar.

Nej, storbönderna och godsägarna har ännu inte känt av kriget:

”Varje morgon till frukost äter de sådant där underbart vetebröd, ibland med russin och mandlar i, och till det ägg, korvar, ost, rökt skinka, rökt gås, olika sorters sylt och jag vet inte vad. Vem som vill kan dricka färsk mjölk, vem som vill kan få kaffe eller te. I sitt te tillsätter de till och med hela skedar med fruktgelé.”

Elfriedes upprördhet och avundsjuka över storböndernas leverne rymmer dock denna dag ett styng av dåligt sam- vete. Även hon försyndar sig mot Foster-landet, på sätt och vis i alla fall. Hon är mycket svag för hästar, och ibland när hon träffar på någon tar hon i smyg det bröd eller äpple hon själv äter och ger det till djuret. Man ser emellertid inte alls så många hästar som före kriget; alla som inte direkt behövs i jordbruket har tagits över av armén.

Lördagen den 23 januari

Herbert Sulzbach utsätts för fransk artilleri- eld vid Ripont

Nyligen snöade det. När artillerielden någon gång tystnar finns det något fridsamt, ja, närmast idylliskt över det vita, böljande landskapet. Problemet är bara att detta sker så sällan. Det smäller mest hela tiden.

Sedan ett par veckor utför fransmännen framstötar lite varstans på den här delen av västfronten: i Argonne, i Alsace och här, i Champagne. De franska framgångarna har visserligen varit måttliga, men de har ackompanjerats av en artillerield som varit värre än något Sulzbach tidigare sett. Och inte sällan har eld riktats direkt mot deras pjäsplats, som nu är upplöjd av granatgropar. Deras 7.7cm-kanoner, som är ordentligt nedgrävda, har än så länge klarat sig. Den gamla vanan, att hålla draghästarna och förställarna i närheten av pjäserna, har man givetvis fått sluta med. Men då förflyttningar nu blivit något alltmer sällsynt, så gör detta ingenting. Längre bak går det att se rader med vingliga hyddor och raskt hopsnickrade stall, som dock i takt med tiden börjat ta en mer beständig karaktär.

Liksom kriget självt. Sulzbach är en av alla dessa som marscherat ut övertygad om att det hela skulle vara över på några veckor – därav brådskan, förklädd till iver – men vid nyår tvingades han besviket konstatera att någon ände ännu inte gick att se. Detta, och granaterna, och kylan, och vätan, och, inte minst, leran, som sätter sig på allt och i allt och över allt, har fått honom att tappa sitt goda humör. Sulzbach sjunger inte längre lika mycket som förr. Han har tagit sig an en herrelös hund. Det är en liten vit tik av blandras. En annan välsignelse är vännen Kurt Reinhardt. De kan prata om allt med varandra.

Denna dag utsätts de än en gång för intensiv fransk artillerield. Av misstro mot sina nybyggda skyddsrum eller bara av skräck att begravas levande, väljer de att rusa upp i det fria, och kasta sig raklånga i den kalla leran. Knallarna och tryckvågorna svallar fram över dem från alla håll. Efteråt noterar han i sin dagbok:

”Det är tur att man har få tillfällen att fundera, men när man väl får tid till det målar man alltid upp det segerrika intåget i sin hemgarnison. Men vi får inte bli veka, vi är ju redan ’ärrade krigare’ – men kommer det någonsin att bli riktig fred igen?”

Ännu några av batteriets soldater har sårats, och två av hästarna är döda.

Lördagen den 30 januari

Oskar Kokoschka berättar om kasernlivet för sin mor

En knapp månad har gått sedan han ryckte in i armén. Kokoschka befinner sig alltjämt under träning, i dragonregementets kaserner i Wiener Neustadt, fyra mil söder om huvudstaden. Han har inte ens lärt sig att rida ordentligt. Mycket av hans mentala energi går åt att tänka på och oroa sig för Alma Mahler, som han skickat många kärleksfulla brev de senaste veckorna. Denna dag skriver han ett brev till sin mor, Romana:10

”Kära mor!

Dagsarbetet: Jag går upp klockan halv fem, är i stallet klockan halv sex, där jag betraktar ryktningen och utfodringen av hästarna, jag vågar redan befinna mig både under och invid hästen. Klockan sju till halv åtta rider vi ut, då min häst stör genom att skutta och vilja skena iväg osv. När det sedan dras sabel på hästryggen, eller vid avsittningen och då hästarna tjudras tillsammans medan ryttarna rycker fram för att agera infanteri, uppstår det återigen oro, och som allra mest när vi slutligen beger oss tillbaka, egenhändigt sadlar om hästarna, och framför allt då man skall sitta upp själv, eftersom hästen dansar omkring trettio varv innan man är uppe.

När det är skvadronsexercis och man skall stå eller vända sig åt ett annat håll än vad hästen vill, eller trava medan den sätter av i galopp, hörs det en del föga hedrande tillrop från befälet. Klockan tio till elva är det inryckning i kasernen, undervisning med blamage på de nyinrycktas bekostnad, till officerarnas allmänna munterhet och infall. Ofta håller det på till halv ett på eftermiddagen, då det är fältövning till fots med motståndare och skytte – där jag är i förtruppen, tar mig uppförs och nedförs, i språng, ålar, gräver ned mig i värn. Sedan snabbt kasta i sig mat under en timme. Klockan två inspektion av stallet, klockan halv tre utryckning till fots, eller skjutövning, under vilka jag aldrig har träffat något, halv fem inryckning, uppställning på kaserngården för att åhöra order, då tjänst, straff osv. meddelas.

Jag hade redan dessförinnan vaktposttjänst två gånger varje dygn (två timmar framför ett magasin eller ett kaserntorn och sedan återigen fyra

timmars beredskap i vaktstugan). Om man åker till Wien utan tillstånd får man 40 dagars arrest. Men tillstånd är uteslutet. I morgon har jag stallinspektionstjänst från klockan ett på ef- termiddagen till klockan ett på natten med i princip korprals grad, för att i denna höga rang samla på mig kunskaper.”

Fotnot: 10) Romana har för övrigt ställt sig synnerligen avvisande till sonens alltmer komplicerade kärlekshistoria med den sju år äldre småbarns-modern Alma Mahler.

Peter Englund

En bok för varje krigsår.

Peters Englunds bok om första världskriget, ”Stridens skönhet och sorg”, gavs första gången ut 2008. Den blev även en stor internationell succé och har översatts till en rad språk.Till de nya utländska upplagorna av boken har Englund skrivit till nya texter som kretsar kring personer från det aktuella språkområdena.

Inför hundraårsminnet av krigsutbrottet 1914 kom i höstas del ett i en kraftigt utökad nyutgåva. Tanken är att det ska bli ett fembandsverk – en bok för varje krigsår. Del två utges av Natur & Kultur i början av februari. Den innehåller bland annat nya avsnitt om författaren Franz Kafka och bildkonstnären Oskar Kokoschka.

Peter Englund skriver i ett förord att han inte försöker förklara vad kriget var utan snarare vill visa hur det var. Han vill skildra kriget som en individuell erfarenhet i en ny form: ”ett flätverk av biografier över ett fyrtiotal högst verkliga människor som alla på olika vis deltog i och berördes av det”.

4 januari 2015.

DN SÖNDAG 4 JANUARI 2015

Ledare

- Det politiskt korrekta SD
- Släpp de oskyldiga i Kairo
- Tiggeri, ekonomi och moral

Debatt

- ”Sjuktalet ger en skev bild av verklighetens sjukfrånvaro”

Nyheter

- ”Så nära helvetet man kan komma”
- Kontroversiell kemist lämnade kluvet arv
- Hivsmittan kräver färre dödsoffer
- Riskerna varierar stort för fattiga
- Fler könsstympade ska upptäckas
- ”Missförståndet har nu retts ut”
- Vad ska rymdsonden Rosetta hitta på nu?
- Karin Bojs: Året när kvinnor bröt igenom vallar
- Nyheter i korthet

Världen

- Erdogan kapar åt sig alltmer av makten
- Målet är att vrida tiden bakåt
- I morgon visar det sig om Merkels ord gjort verkan
- ”Vi tror att de tvingas bli soldater”
- Världen i korthet

Ekonomi

- Spartips om plånboken ekar tom
- Planering hindrar skuldfälla
- Maria Crofts: Utnyttja helgerna till att se över din ekonomi
- Ingår pensionspengarna i bodelning?
- Så håller du värmen i vinter
- Ekonomi i korthet

Jobb

- Här finns jobben 2015

Kultur

- Björn Wiman:
  Under parkeringen
  vid Ica begravdes
  framtidens kultur.
- Gina Dirawi har skaffat sig ett liv
- Felicia Stenroth.
- Den långa vägen hem till Polin
- VAD SA DU? HANNA FAHL LÄGGER ÖRAT MOT VECKAN SOM GICK
- 5 bästa fiktiva figurer vi vill se mer av 2015
  enligt Kulturmagasinets
  redaktör Catia Hultquist
- Kultur som hjälper dig att hålla nyårslöftet
- Retrointernet
- Så botar du motviljan mot de nya orden
- 3 frågor om språket
- Rothko ville att verken skulle ses som början och slutet på konsten
- SCENLISTAN. VECKA 1
- Teater är kunna byta skepnad
- Lyhörd studie av litterära valfränder
- Eric M Nilssons konstfilmer uppfriskande otidsenliga
- Illustratören Emelie Östergren utkommer i dagarna med två bö
- Kultur i korthet

DN 4 januari 2015:

“Det politiskt korrekta SD

Att kalla sin motståndare för ”PK”, politiskt korrekt, tycks vara det roligaste som finns om man är sverigedemokrat. Bruket är så vanligt att det lett till en motståndsrörelse för att ta tillbaka begreppet.

Veckan före jul skrev elva ”tunga svenska namn”, bland andra Andres Lokko, Johan Renck och Farnaz Arbabi, en debattartikel på Nyheter 24. ”PK är det finaste vi har”, löd rubriken, och undertecknarna ville vara ”motvikt mot de högerextrema, rasistiska, sexistiska och homofoba krafter som nu vunnit mark i Sverige och runt om i Europa”.

Fler får mycket gärna tänka likadant som de. Men om budskapet är viktigt är det ändå lätt att känna en viss matthet av själva anslaget.

För det första är det långt ifrån givet att PK skulle vara värt att lyfta fram som ett ideal.

Termen betyder i artikelförfattarnas öron att vilja göra gott i största allmänhet. Det är en vanlig men inte självklar tolkning. Man kan också definiera den som ”att säga och göra vad som förväntas av människorna i ens kulturella omgivning”. Alltså i ens ”ingrupp”.

I september publicerades en lång och synnerligen läsvärd essä på bloggen Slate star codex. Skribenten, en psykiatriker, resonerar under rubriken ”Jag kan tolerera allt utom utgruppen” just kring begreppet tolerans.

Om du, till exempel, är en vit vänsterperson ur medelklassen som inte har något emot att få en muslimsk granne från Pakistan betyder det inte att du är ”tolerant” – helt enkelt eftersom du inte har något emot vare sig muslimer eller pakistanier. Fråga dig i stället hur det skulle kännas om mannen i lägenheten bredvid var frenetisk abortmotståndare.

Allt handlar om vilken ingrupp man tillhör, alltså grovt uttryckt vilka man identifierar sig med. Det är lätt att tro att till exempel hudfärg skulle utgöra en ingrupp – alla vita har gemensamma intressen och känner på olika sätt lojalitet mot varandra. Men det stämmer inte alls, vilket bevisas av alla artiklar som skrivs av vita människor och som dryper av ilska och förakt mot ”vithetsnormen”.

Kollektivet som skrivit Nyheter 24- texten må ha olika genus och nyans på huden. Ändå tycks de tillhöra exakt samma ”ingrupp” – de presenterar sig som bland annat musikproducent, kulturjournalist, samhällsdebattör och programledare.

”PK innebär att ta ställning, att se orättvisor och att vilja förändra”, skriver de. Men på samma sätt skulle säkert många sverigedemokrater beskriva sin egen politiska gärning. De vill ta ställning mot mångkulturalismen, se de orättvisor som drabbar ”svenskar” på grund av ”massinvandringen” och är det något de vill så är det att förändra.

Vi ser i den samtida politiska debatten en ström av intolerans från de föregivet toleranta. Den kontroversielle genusdebattören Pär Ström mobbades bort ur offentligheten, Marcus Birro utsattes för en flod av näthat sedan han uttalat sig grovt generaliserande och okänsligt om muslimer. Politiker till höger på olika nivåer, för att inte tala om sverigedemokrater, utsätts för trakasserier och våld, vilket under fjolåret bland annat belystes i en artikel i tidskriften Neo.

Det finns goda skäl att anta att flera av de som står för denna mobbning, detta hat och våld, är människor som skulle instämma helhjärtat i det som skrivs i Nyheter 24-texten. Som, med debattartikelns ord, har ”ambitionen att inte diskriminera eller marginalisera...”.

De skulle kunna lägga till ”... människor i min ingrupp – de andra är det inte så noga med”.

Det är i så fall ett resonemang som kraftigt liknar det som förs av främlingsfientliga väljare.

I bloggposten om intolerans resonerar författaren kring kostnaden för att kritisera sin ingrupp; ”det kräver nerver av stål, det får blodet att koka, man borde svettas blod”. Samma kostnad drabbar kontot för den som föreslår sympati för utgruppen, alltså sann tolerans.

När människor bara säger det som deras ingrupp vill höra är det svårt att kalla det tolerans, politiskt mod eller civilkurage. Riktigt modiga är de liberaler som försvarar den hånade socialdemokraten, de vänsterdebattörer som tar avstånd från ständiga Twitterdrev mot moderater och kristdemokrater. Och inte minst de, kanske hypotetiska, sverigedemokrater som står upp på mötet och säger ifrån när kollegerna på mer eller mindre subtila sätt ger uttryck för den rasism som partiet säger sig ha övergett.

Så det är ju otur nog för de sverigedemokrater som dagligen får sådan oemotståndlig klåda att meddela olika debattörer hur ”PK” de är. Få saker bejakas mer i er ingrupp än att göra just så.

Ni är helt enkelt extremt politiskt korrekta. **Dn 4/1 2015 “**

DN 4 januari 2015:

”Sjuktalet ger en skev bild av verklighetens sjukfrånvaro”

“Sverige bättre än ryktet. Sjukfrånvaron är rekordlåg – nio av tio svenskar tog inte ut någon sjukpenning alls under 2013. Sjuktalet, den siffra som vanligtvis används i analyser, är ett trubbigt analysverktyg. I själva verket tycks förändringarna i sjukförsäkringen ha fungerat väl, skriver John Selander, professor i rehabiliteringsvetenskap.

Nästan alltid när svensk sjukfrånvaro analyseras så utgår man från något av Försäkringskassans olika ohälsomått. Det vanligaste är att analysen baseras på det så kallade sjuktalet, nu senast på DN Debatt (8/11) under rubriken ”Skenande sjukskrivningar om inget görs”. Sjuktalet är det genomsnittliga antalet dagar med sjukpenning per svensk och år och har under senare årtionden varierat mellan 10 och 25 dagar. Som läsare kan man då lätt tro att genomsnittssvensken är sjukskriven två, tre eller fyra veckor per år, men så är det inte. Sjuktalet ger på så sätt en skev bild av verkligheten.

Problemet är att sjuktalet i hög grad påverkas av de allra längsta sjukfallen och de relativt få fall som pågår hela året, det vill säga 365 dagar. Om man i stället tittar på antalet personer som är sjukskrivna, så blir bilden en annan. Under 2013 erhöll 558 000 personer någon gång under året sjukpenning från Försäkringskassan, vilket motsvarar cirka 10 procent av det totala antalet försäkrade när de med sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension och sjukbidrag) är exkluderade. Nio av tio svenskar erhöll alltså ingen sjukpenning alls under 2013.

Ett internationellt vedertaget sätt att mäta sjukfrånvaro är att undersöka hur stor andel av de som har ett arbete (anställda och egen-företagare) som är tillfälligt hemma från jobbet på grund av sjukdom en vanlig arbetsvecka. I Sverige görs det av Statistiska Centralbyrån och internationell data sammanställs av EU:s statistikkontor, Eurostat. Vid en sådan analys framträder en annan, och på flera sätt mer rättvisande bild av den svenska sjukfrånvaron.

För det första ser vi att svenska män i ett europeiskt perspektiv inte avviker från män i andra jämförbara länder. Under perioden 2000–2013 ligger frånvaron bland svenska män på i genomsnitt 2,2 procent, vilket är något lägre än män i jämförda länder.

För det andra ser vi att svenska kvinnor har högre sjukskrivning än deras europeiska systrar fram till 2003/2004, och att frånvaron därefter minskar. Att kvinnor är mer sjukskrivna än män är inget unikt för Sverige, men i inget annat land har skillnaden mellan män och kvinnor varit så stor. Anledningarna till att kvinnor är mer sjukskrivna än män är flera, bland annat att kvinnor är överrepresenterade i offentlig sektor samt att kvinnor ofta har dubbla ansvarsområden, både som yrkesarbetande och i hemmet.

För det tredje ser vi att sjukskrivningen i Sverige i dag ligger i linje med övriga Europa. Svenskar är sedan 2006/2007 varken mer eller mindre sjukfrånvarande än andra, och det gäller både kvinnor och män.

För det fjärde ser vi att den totala minskning av sjukfrånvaro som skedde i Sverige mellan 2003 och 2010 i huvudsak förklaras av en minskad frånvaro bland kvinnorna. Samtliga diagnosgrupper har minskat, men den diagnosgrupp som har minskat minst är psykiska problem, vilket har resulterat i att andelen med psykiska besvär har ökat och att den diagnosgruppen i dag är den vanligaste bland de sjukskrivna, både bland män och bland kvinnor.

Hur förklaras då det faktum att vi i Sverige i dag i har en rekordlåg sjukfrånvaro som ligger klart i linje med övriga Europa? Någon entydig förklaring finns inte, utan det rör sig i stället om flera samverkande faktorer. En faktor är att sjukförsäkringens attraktion har minskat. År 2007 infördes det så kallade jobbskatteavdraget, vilket på ett direkt sätt ökade de ekonomiska incitamenten att arbeta i stället för att erhålla ersättning i form av bidrag. Att individen påverkas av ekonomiska incitament är ett forskningsbelagt faktum. En annan faktor är de regelmässiga förändringar som gjorts i sjukförsäkringen. År 2008 infördes den så kallade rehabiliteringskedjan, vilken innebär strängare krav för beviljandet av sjukpenning. Individens arbetsförmåga skall inte bara bedömas utifrån hans eller hennes vanliga arbete, utan efter en tid också utifrån andra arbeten som arbets-givaren kan erbjuda, och efter ytterligare en tid utifrån normala arbeten som finns på arbetsmarknaden. Enligt Försäkringskassans egna analyser har rehabiliteringskedjan haft stor betydelse för dagens låga sjukfrånvaro. År 2008 infördes också en tidsgräns för hur länge man kan uppbära sjukpenning. Innan dess fanns ingen sådan tidsgräns, något som var helt unikt för Sverige.

Ytterligare en orsak till den låga sjukfrånvaron är den relativt höga arbetslösheten. Historien visar på ett starkt samband. När arbetslösheten går upp, så går sjukfrånvaron ner, vilket huvudsakligen förklaras med att individen vill undvika sjukskrivning när hot om arbetslöshet föreligger. Arbetslösheten sköt i höjden i samband med den ekonomiska krisen 2008 och ligger sedan dess runt 8 procent. Ny

forskning visar också att rehabiliteringsarbetet fungerar allt bättre och att arbetsgivare i väsentligt högre grad än tidigare tar ett aktivt ansvar för anställda som är sjukskrivna. Forskning visar också att långtidssjukskrivna i regel upplever ett omfattande stöd från kolleger. Det finns stark evidens för att en aktiv arbetsgivare och en välkomnande arbetsplats i hög grad påverkar återgång i arbete. Hur dessa olika faktorer enskilt påverkar sjukfrånvaron är svårt att bestämma, men sammantaget har de en betydande effekt, och då i synnerhet för kvinnor.

De senaste årens utveckling av sjukfrånvaron är glädjande. Sjukförsäkringen är politiskt laddad och åsikterna om dess utformning går isär, men att färre personer i arbetsför ålder är sjukskrivna borde, oavsett politisk utgångspunkt, i grunden betraktas som något positivt. Vinsterna med en lägre sjukfrånvaro är många, för såväl individ, organisation som för samhälle.

Sverige har i dag en historiskt låg sjukfrånvaro, fullt jämförbar med situationen i övriga Europa. Detta ger oss en unik möjlighet att tillsammans verka för en stabilisering på dessa låga nivåer. Om man som beslutsfattare värnar om en låg sjukfrånvaro också i framtiden, bör man inte ändra de lagar och regler som i stor utsträckning förklarar dagens låga nivåer. Som forskare inom området arbetsliv och hälsa ser jag stor potential i effektiva insatser för att förebygga och förhindra sjukskrivning, och ett kraftfullt arbete med rehabilitering, men vi skall för den skull inte bortse från annan kunskap som finns inom området.

John Selander, Professor I Rehabiliteringsvetenskap Vid Mittuniversitetet “

DN 4 januari 2015:

”Så nära helvetet man kan komma”

I år är det 100 år sedan kemiska vapen första gången användes i krig. Tyska trupper släppte ut 150 ton klorgas mot franska soldater i belgiska Ypres i april 1915. Åke Sellström är en av världens ledande experter på kemiska vapen. Som chef för FN:s vapeninspektörer i Syrien har han själv träffat offer för gasattacker. DN:s Thomas Hall och Meli Petersson Ellafi åkte med honom till Ypres och minnet av en av första världskrigets största fasor.

DN i Ypres.
Åke Sellström böjer huvudet. Han är allvarlig och ser tagen ut.

– Panik. Totalt kaos. Så nära helvetet man kan komma, säger han.

Sellström ledde FN:s vapeninspektörer i Syrien för drygt ett år sedan, och han har ägnat en stor del av sitt arbetsliv åt forskning kring kemiska vapen. I rapporten efter inspektionen i Syrien slog han fast att det var den dödliga gasen sarin som användes i Damaskusförorten Ghouta i augusti 2013.

Nu står Åke Sellström invid ett högt kors och ett minnesmärke. Han sluter ögonen när han tänker på vad som hände här.

Vi är nio kilometer utanför den belgiska staden Ypres (Ieper på flamländska). Landskapet är fridfullt och pastoralt. Kossor betar i morgondiset, en cyklist på väg till jobbet rättar till hjälmen, på lite håll ser vi en stilig allé som leder fram till en av traktens bondgårdar.

Det enda som stör idyllen är minnesmärket där det i en inskription på sockeln talas om ”stikgassen” (på flamländska) och ”gaz asphyxiants” (på franska).

Det var här vid Ypres som tyska trupper under första världskriget, sent på eftermiddagen den 22 april 1915, släppte ut över 150 ton klorgas från nästan 6 000 behållare.

Den tyska gasattacken var första gången som kemiska stridsmedel användes i stor skala. Här, i närheten av minnesmärket, löpte den franska delen av ententens (allians ledd av Storbritannien, Frankrike och Ryssland) skyttegravar utanför Ypres i belgiska Flandern.

Kan man över huvud taget föreställa sig soldaternas fasa eller hur de reagerade när de förstod att det gulgröna molnet som kom från den tyska linjen var dödsbringande gas?

Åke Sellström är tyst en stund.

Sedan är ”panik, totalt kaos och så nära helvetet man kan komma” de första orden han säger.

– De franska soldaterna mötte ett vapen som världen aldrig hade sett tidigare, och de visste inte hur de skulle skydda sig. De måste ha tagit sig upp ur skyttegravarna och försökt springa ifrån klorgasen. Men ju mer de sprang, desto häftigare måste de andas. Och ju häftigare de andades, desto mer gas fick de i sig.

Vi åker några hundra meter norrut. Här hade tyskarna sina skyttegravar, och det var härifrån som klorgasen släpptes loss och drev med vinden mot den franska linjen.

I dag går en smal landsväg kantad av hus och gårdar ungefär där tyskarna höll till. Det är prydligt och välordnat – vi hittar inga spår efter skyttegravar, inget som minner om första världskriget.

Om några månader har det gått hundra år sedan gasattacken i Ypres. Men trots internationella avtal och konventioner finns kemiska vapen kvar. Sarinattacken i Ghouta i Syrien satte åter strålkastarljuset på kemvapnens urskiljningslösa brutalitet.

Åke Sellström och hans inspektionsgrupp fanns redan i Syrien för att utreda andra misstänkta fall när attacken i Ghouta inträffade.

Inspektörernas arbete styrdes snabbt om till Ghouta. Där träffade de ögonvittnen till sarinattacken. Ögonvittnen som berättade om just panik och kaos, samma saker som soldaterna för hundra år sedan måste ha upplevt. Men det finns också skillnader mellan Ypres och Ghouta.

– Här i Ypres kom gasen som ett stort moln. Klorgas är stickande och smärtsamt att andas in. I Ghouta sköts raketer med sarin, det blev fläckvisa utsläpp kring varje raket. Sarin syns inte och luktar inte. I Ypres hukade soldaterna i skyttegravar. I Ghouta satt människorna, kvinnor och barn, i källare för att söka skydd mot konventionella vapen, det bidrog till tragiken.

Men likheterna är också många.

– I Ypres var det soldater som drabbades, i Ghouta civila. Men i båda fallen var de oskyddade. Gas är ett terrorvapen, menar Sellström.

Utredningen som Åke Sellström ledde i Syrien gjordes under de besvärligaste förhållanden man kan tänka sig, mitt under brinnande inbördeskrig. FN klassade uppdraget som ”very high risk”, en farligare nivå finns inte. Hur farofyllt det var blev Sellström varse redan första gången som inspektörerna var på väg mot Ghouta. Efter att ha kört genom stadsdelar där regeringen hade kontroll kom de till ett ingenmansland – där började kulorna vina. Den första bilen i kolonnen fick de största skadorna. Bilen där Sellström satt, den andra i konvojen, träffades av två skott. Men ingen av inspektörerna sårades.

På plats i Ghouta kunde Sellström och de andra inspektörerna, under hård tidspress vid tillfälliga vapenvilor, göra intervjuer, ta prover och samla dokumentation.

Hur hade en undersökning här i Ypres kunnat gå till?

– Först hade säkerhetsfrågan behövt redas ut; hade inspektörer kunnat arbeta utan risk?

– Jag antar att fransmännen, som var den sida som drabbades, gärna hade låtit inspektörer intervjua och undersöka sjuka soldater. Men hade tyskarna släppt fram några inspektörer? I så fall skulle man ha undersökt behållarna som klorgasen släpptes ut från. Efter det hade skuldfrågan kunna fastställas. Fast här i Ypres hade det kanske räckt med inspektionen på den franska sidan för att säga vem som var skyldig.

Inspektörerna hade säkert också velat ta prover från franska soldaters slemhinnor, prover som sedan kunnat analyseras i laboratorier, säger Åke Sellström.

– Fast det är klart, 1915 fanns inte den tekniken.

○ ○ ○

Torsdagen den 22 april 1915 var en vacker dag i Ypres. Men någon våridyll var det inte. Första världskriget hade mullrat i gång året innan, staden var strategiskt viktig och området var fullt av soldater och skyttegravar. Ett första blodigt slag, med tiotusentals dödsoffer, hade utkämpats hösten 1914 mellan Tyskland och ententens styrkor i form av belgare, britter och fransmän. Det första slaget vid Ypres avslutades den 22 november, sedan körde striderna fast i ett lerigt skyttegravskrig med fastlåsta linjer.

Hur kan man åstadkomma ett genombrott? Finns ett vapen eller en taktik som kan lösa upp det låsta ställningskriget? Det var frågor som sysselsatte den tyska krigsledningen.

Flygplan, stridsvagnar och ubåtar var några nya vapen som användes under första världskriget.

Den här dagen skulle ett annat vapen användas för första gången.

Klockan närmade sig fem på eftermiddagen när tyska soldater började släppa ut över 150 ton klorgas från 5 730 behållare. På museet In Flanders Fields i Ypres kan man se en av cylindrarna: rund, 70 centimeter lång och med en diameter på kanske 20 centimeter. Det var den tyske kemisten Fritz Haber som övertygat krigsledningen om att sätta in klorgas, en giftig substans som kunde framställas industriellt i stora kvantiteter.

Frankrike hade redan i krigets inledning experimenterat med tårgas, och Tyskland hade gjort misslyckade försök med gas på östfronten.

Men när tyskarna släppte loss den gulgröna klorgasen mot de franska linjerna var det första gången som kemiska stridsmedel användes i massiv skala.

Ententens styrkor hade kunnat vara förvarnade. En tysk desertör hade berättat om planer på en attack med gas. Och belgiska underrättelsetjänsten hade fått en rapport om att tyskarna hade låtit tillverka 20 000 ansiktsmasker. Uppgifterna borde kanske fått varningsklockorna att ringa.

Men informationen togs inte på allvar. Desertören avfärdades av en belgisk general som ansåg att uppgifterna var så detaljerade att det måste vara ett försök att föra de allierade bakom ljuset.

Därför överraskade gasattacken de franska soldaterna. Effekten var omedelbar. Och ögonvittnesskildringarna är skakande.

En fransk fältläkare berättar:

”Vi såg överallt män som lämnade skyttegravarna för att ta sig tillbaka mot byn, utan att, vid den tiden, förstå orsaken till paniken. Några sekunder senare såg vi att himlen doldes av ett gulgrönt moln som såg ut som en annalkande storm. Sedan kände vi hur den kvävande gasen svepte in omkring oss. Det var som om jag såg genom glasögon med gröna glas. Samtidigt kände jag effekten av gasen i bröstet: Strupen brann, jag fick smärtor i bröstet och hade svårt att andas, jag spottade blod och kände yrsel. Vi trodde alla att vi var dödsdömda. Adjutanten bredvid mig var ömklig att se, han var lila i ansiktet och klarade inte att gå.” (1)

Ännu mer ohygglig är beskrivningen som den tyske soldaten Willi Siebert ger:

”Efter ett tag klarnade himlen och vi gick förbi de tomma gascylindrarna. Allt vi såg var dött. Inget rörde sig och inget var levande. Till och med ohyran hade krypit ut ur sina hål för att dö. Överallt låg döda råttor, kaniner och möss. Lukten av gas hängde fortfarande i luften. De franska skyttegravarna var tomma. Men de följande hundra meterna var täckta av fransmän som kvävts till döds. Det var fruktansvärt. Sedan såg vi brittiska soldater. Av deras sönderklösta ansikten och nackar förstod vi hur de desperat hade försökt att få luft. En del hade skjutit sig själva. På bondgårdarna låg hästarna döda i stallen. Kor, kycklingar, allt och alla var döda. Allt, till och med insekterna.” (2)

Ingen vet exakt hur många männi-skor som dog i gasattacken. En expert på plats i Ypres menar att mellan 800 och 2 000 dog den första dagen. Men många avled senare i sviterna av attacken. Ännu fler fick men för resten av livet.

Tyskland använde klorgas vid ytterligare tre tillfällen under det andra slaget vid Ypres. Den första gången var redan den 24 april, bara två dagar efter den första attacken. Tyskarna använde snart också gasen fosgen, och 1917 satte man för första gången in senapsgas, även det skedde vid Ypres.

Britter och fransmän reagerade med indignation, men snart använde alla sidor i kriget kemiska vapen.

Genombrottet som Tyskland hoppats på vid Ypres blev det inte mycket av.

När det andra slaget vid Ypres slutade efter drygt en månad hade fronten flyttats fyra kilometer. Tyskland hade då förlorat 38 000 man – en stupad för varje decimeter som erövrats. Lägger man till 58 000 döda på den allierade sidan blir bokslutet ännu mörkare.

○ ○ ○

Kemiska vapen skapade rubriker redan under första världskriget – och gör det än i dag.

”Tysk offensiv med stinkbomber som vapen – Dess första resultat: tysk framgång vid Ypres”, stod det på Dagens Nyheters förstasida 1915.

”Attacken kan vara den största krigsförbrytelsen på 25 år”, löd den stora rubriken i DN dagen efter sarinangreppet i Ghouta.

Det är nästan hundra år mellan rubrikerna. Och ansträngningarna att skapa ett hållbart förbud mot kemiska vapen har pågått ännu längre. Världens länder försökte förbjuda gifter och förgiftade vapen vid konferenser och i avtal både 1874, 1899 och 1907.

Men det hjälpte föga under första världskriget. Tyskland avfärdade etiska invändningar med att fransmännen redan använt tårgas. Och Fritz Haber, forskaren bakom giftgasen, försvarade kemvapnen med att de skulle förkorta kriget.

Men giftgaserna var inget undervapen, visade det sig. Gas möttes med gas, och resultatet blev ett brutalare krig och ännu mer lidande. 1,2 miljoner soldater utsattes för kemiska gaser, minst 90 000 dog.

Erfarenheterna från första världskriget ledde 1925 till ett nytt internationellt avtal, det så kallade Genèveprotokollet som förbjöd användande av kemiska vapen.

Men arsenalerna fanns kvar, och på 1930-talet satte Mussolinis fascistiska Italien in senapsgas under kriget i Abessinien, nuvarande Etiopien.

Under andra världskriget använde Japan kemiska vapen i Kina. I Europa fördes däremot kriget utan kemiska vapen, även om de fanns i lagren. Efter kriget dumpade de allierade tonvis med tyska kemvapen på Östersjöns botten.

Tre år efter andra världskriget klassade den då fortfarande unga världsorganisationen FN kemiska vapen som massförstörelsevapen.

Men giftgaserna hamnade i debatten länge i skymundan av atombomben, ett annat massförstörelsevapen.

På 1980-talet satte Saddam Husseins Irak in kemiska vapen både i kriget mot grannlandet Iran och mot kurder i staden Halabja.

Omvärldens insikt om Iraks kemvapenarsenal bidrog till att blåsa liv i förhandlingarna om ett förbud. 1993 var arbetet klart med en ny konvention mot kemiska vapen. Fyra år senare, 1997, hade tillräckligt många länder anslutit sig för att avtalet skulle träda i kraft.

Den nya konventionen förbjuder inte bara användande, utan också utveckling, tillverkning och lagring av kemiska vapen.

Ändå finns kemiska vapen kvar hundra år efter gasattacken i Ypres. Alla lager är ännu inte förstörda, och kriget i Syrien har åter satt kemvapnen i fokus.

Man skulle kunna tycka att det är ett misslyckande att kemiska stridsmedel fortfarande finns kvar efter hundra år. Åke Sellström talar i stället om framsteg. Konventionen mot kemvapen, ett internationellt avtal som tabuförklarar nervgaser, är ett stort framsteg, säger han.

– Och vi har fått OPCW, en kemipolis som övervakar att konventionen följs. Det var för att arbetet mot kemvapen varit så framgångsrikt som OPCW fick Nobels fredspris 2013.

○ ○ ○

Fredspriset hänger på hedersplats bakom glas och ram på bottenvåningen i OPCW:s huvudkontor. ”För ett omfattande arbete mot kemiska vapen”, löd den norska Nobelkommitténs motivering.

Vi har åkt ett trettiotal mil norrut från Ypres, till Haag i Nederländerna där den internationella kemvapenpolisen har sitt högkvarter. OPCW står för Organisation for the prohibition of chemical weapons (Organisationen för förbud av kemiska vapen).

Huvudkontoret ligger i stadsdelen Scheveningen där en rad andra internationella organ också har sina säten. Krigsförbrytartribunalen för Jugoslavienkrigen, där rättegångarna pågår mot Radovan Karadzic och Ratko Mladic, ligger bara ett stenkast bort.

– Det var vid rätt tid som OPCW fick fredspriset. Vi hade arbetat i tysthet under lång tid. Förra året stod vi inför en av de största utmaningarna vi mött när Syriens kemiska vapen skulle fraktas bort och förstöras. Priset kom som en bekräftelse på att vi har en viktig uppgift, och blev en uppmuntran för inspektörer och annan personal, förklarar Ahmet Üzümcü.

Vi har tagit hissen upp till OPCW-husets översta våning. Det är här som Ahmet Üzümcü, en drygt 60-årig turkisk diplomat som varit OPCW:s generalsekreterare sedan 2010, har sitt kontor. Det är ljust och luftigt, och vi slår oss ned i en beigefärgad soffgrupp.

Det är lätt att hamna i sifferexercis när man pratar om kemiska vapen – hur mycket som förstörts, hur många länder som anslutit sig till konventionen, när de sista vapnen är destruerade.

Här är några basfakta:

190 länder har anslutit sig till konventionen mot kemiska vapen.

Åtta länder deklarerade när de anslöt sig att de hade kemiska vapen. 87 procent av vapnen är förstörda. I princip är det bara USA och Ryssland som ännu inte destruerat alla sina kemvapen.

Att förstöra de återstående 13 procenten kommer att ta sex sju år till.

OPCW-chefen bjuder på fler siffror: USA har 10 procent av sin arsenal kvar att förstöra, Ryssland 16 procent.

– Att 87 procent har förstörts är en anmärkningsvärd prestation. Det är både kostsamt, farligt och tekniskt besvärligt att destruera kemiska vapen. I USA har man också fått ta fram ny teknik eftersom lokalbefolkningen vid en destrueringsanläggning protesterade mot verksamheten, kommenterar Ahmet Üzümcü.

Också de syriska kemvapnen är i stort förstörda – under förutsättning att landet lämnade rätt uppgifter när man anslöt sig till konventionen förra hösten.

Men även om världens lager av kemiska vapen börjar närma sig noll ser Ahmet Üzümcü nya utmaningar. Vad händer om terrorgrupper skaffar sig kemvapen? Om till exempel Islamiska staten, IS, får tillgång till kemiska vapen?

– Det är den stora framtidsfrågan, men den är aktuell redan i dag, menar OPCW-chefen.

Kemiska vapen kallas ibland för den fattiges kärnvapen. Att terrorgrupper kan skaffa nervgaser vet vi också. 1995 släppte sekten Aum Shinrikyo ut sarin i Tokyos tunnelbana. Tretton personer dog och över tusen skadades.

– Jag tror att det är mindre troligt att stater i fortsättningen kommer att tillverka eller använda kemiska vapen. Men det finns anledning till oro när det gäller andra grupper. Kemisk terrorism kommer att finnas kvar på dagordningen, befarar Ahmet Üzümcü.

Irak har inte förstört alla sina kemiska vapen. Men experter säger att kemvapnen är nedgrävda, förseglade och förmodligen inte användbara längre – och att risken att IS skulle kunna komma över och använda dem därför är närmast obefintlig.

– Vi har tagit upp frågan med Iraks myndigheter, säger OPCW-chefen.

Men kemipolisens möjligheter är begränsade när det gäller terrorgrupper. OPCW består av länderna som skrivit under kemvapenkonventionen. Därför blir det upp till enskilda länder att förhindra att terrorgrupper skaffar kemiska vapen.

En annan ny fråga som sysselsätter OPCW-chefen handlar om vetenskap och etik. Kemisten Fritz Haber var en drivande kraft bakom klorgasattacken i Ypres för hundra år sedan. Vid sin Nobelföreläsning i

Oslo talade Ahmet Üzümcü om en smal gräns i vetenskapen – mellan nyttig och farlig användning av forskningen. Nu utvecklar han ämnet:

– Jag vill inte sätta tvångströja på forskarna. OPCW stöder teknisk utveckling, men vi vill främja en fredlig användning av kemin. Jag skulle stödja en sorts vetenskapliga ordningsregler, ungefär som läkarna har sin ed.

Ingen som ägnar sig åt kemiska vapen kommer undan minnet av vad som skedde i Ypres. I OPCW:s högkvarter heter den största sammanträdeslokalen Ypres-rummet.

Och när hundraårsminnet av gasattacken uppmärksammas nu i april kommer OPCW-chefen att finnas på plats. Ahmet Üzümcü har besökt Ypres flera gånger, även korset och minnesmärket på platsen där den första gasattacken skedde.

– Det är en sorglig upplevelse när man står där och tänker på alla hundratals som dog när de in-andades en okänd substans. Det var inhumant. Och det är något som inte får hända igen.

(1) Citerat från ”Ypres – the first gas attack” av Yves Buffetaut. (2) Citerat från ”In Flanders fields – museum guide”.

Thomas Hall thomas.hall@dn.se

Fakta. De tre stora slagen vid Ypres

1 Det första slaget (19 oktober–22 november 1914). Ententens styrkor och Tyskland mötte varandra i Flandern. Slaget varade drygt en månad och mynnade ut i ett ställnings- och skyttegravskrig som kännetecknar första världskriget. En kvarts miljon belgare, britter och tyskar stupade, sårades eller -rapporterades som saknade.

2 Det andra slaget (22 april–25 maj 1915). Tyskland inledde en offensiv och satte på slagets första dag in klorgas. Efter en månad hade fronten förflyttats ett par kilometer. 38 000 tyskar och 58 000 soldater på ententens sida stupade.

3 Det tredje slaget (31 juli–november 1917). De allierade gick till offensiv. Slaget kulminerade i byn Passchendaele som intogs av kanadensiska soldater. Slaget resulterade bara i små frontförskjutningar. Ententen förlorade 250 000 man, Tyskland 260 000.

Vallmon blev en symbol

Den 3 maj 1915, under det andra slaget vid Ypres, skrev den kanadensiske läkaren John McCrae dikten ”In Flanders fields”, ett av krigets mest kända poem. Där beskriver han vallmon som växer mellan gravarnas kors. Vallmon har blivit en symbol för krigets stupade soldater.
Slagfälten kring Ypres, krigskyrkogårdarna och stadens stora museum lockar miljoner besökare varje år. **DN**

Fakta. Åke Sellström

Född 1948 i Göteborg.

Studerade vid Göteborgs universitet och disputerade vid den histologiska institutionen 1975.

Har forskat om kemiska och biologiska stridsmedel vid FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut) och vid CBRNE-centret i Umeå.

Vapeninspektör i Irak på 1990- och 2000-talet.

Ledde 2013 FN:s vapeninspektörer i Syrien och undersökte gasattacken i Ghouta. I sin rapport slog Sellström och inspektörerna fast att sarin hade använts.

Fakta. OPCW

OPCW står för Organisation for the prohibition of chemical weapons (Organisationen för förbud av -kemiska vapen).

Konventionen som förbjuder kemiska vapen trädde i kraft 1997. OPCW bildades för att övervaka att konventionen efterlevs. Organisationen, med säte i nederländska Haag, är oberoende men samarbetar ofta med FN.

190 länder har skrivit under konventionen mot kemiska vapen. Över 80 procent av världens kemvapenlager har förstörts.

Ahmet Üzümcü är från början turkisk diplomat. Han har varit OPCW:s generalsekreterare sedan 2010.

Fakta. Första världskriget

Kriget utlöstes sedan Österrike-Ungerns tronarvinge Franz Ferdinand dödats i Sarajevo av serbnationalisten Gavrilo Princip den 28 juni 1914.

En månad senare utbröt första världskriget.

På den ena sidan stod Centralmakterna: Tyskland, Österrike-Ungern, Osmanska riket och Bulgarien.

På den andra ententen: Frankrike, Storbritannien (med kolonier), Belgien, Ryssland, Serbien, USA (från 1917) med flera.

Striderna slutade med vapenstillestånd den 11 november 1918. Åren därpå slöts flera fredsfördrag mellan de olika sidorna.

Kriget resulterade i slutet för kejsardömena i Tyskland och Österrike-Ungern, liksom för det Osmanska riket. Den ryske tsaren störtades 1917.

Efter kriget flyttades gränser och en rad nya och nygamla länder uppstod i Europa: Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Estland, Lettland, Litauen och Finland.

Nio miljoner soldater beräknas ha dödats och minst lika många sårades. Till det kommer miljoner civila offer. “

DN 4 januari 2015:

“Kontroversiell kemist lämnade kluvet arv

Den tyske kemisten Fritz Haber var en ivrigt pådrivande kraft bakom den första gasattacken 1915. Hos ”kemvapnens pappa” ställs alla frågor om vetenskap och etik på sin spets. I Berlin finns ett Fritz Haberinstitut där forskarna säger att de har ett särskilt ansvar.

– Debatten om namnet på institutet poppar upp då och då. Men forskarna här är överens om att behålla namnet Fritz Haberinstitutet. Haber var en person med många facetter. Och genom att ha kvar namnet hålls diskussionen om forskning och etik alltid aktuell, säger Bretislav Friedrich, professor på Fritz Haberinstitutet i Berlin.

Haber var en av sin tids stora kemister. Hans största upptäckt var metoden att framställa ammoniak av vätgas och luftens kväve. Den så kallade Haber-Boschmetoden gjorde det möjligt att tillverka konstgödsel i stor skala. Och tack vare konstgödslet kan jorden i dag ge mat till flera miljarder fler människor än vad som annars skulle varit möjligt.

– Två miljarder människor på jorden kan i dag få mat tack vare Habers upptäckt, säger Bretislav Friedrich.

Men när första världskriget bröt ut drog Fritz Haber på sig militäruniformen och förklarade att vetenskapen i krigstid inte i första hand skulle stå i mänsklighetens utan i nationens tjänst.

Haber började experimentera med klorgas, ett vapen som han menade skulle skrämma och paralysera motståndarsidan och därmed förkorta kriget.

Resultatet blev i stället att alla sidor snart använde giftgaser. Första världskriget kallas ibland kemisternas krig.

Habers verksamhet var kontroversiell redan för hundra år sedan. En av hans hårdaste kritiker var hustrun Clara Immerwahr, även hon kemist. Hustrun blev så frustrerad över Fritz Habers militära engagemang att hon tog sitt liv genom ett skott med makens tjänstevapen i den egna trädgården.

Men Haber förblev övertygad om sin militära roll, och han fanns själv på plats i Ypres när den första giftgasen släpptes i väg mot de franska linjerna.

Vid första världskrigets slut var Habers anseende svårt skadat och han var rädd för att straffas som krigsförbrytare.

I stället tilldelades han 1918 Nobels kemipris – inte för giftgaserna utan för utvecklingen av konstgödsel. Habers Nobelpris räknas som ett av de mest kontroversiella någonsin.

När Hitlers nazister tog makten 1933 tvingades Haber, som var jude, lämna Tyskland. Som en av historiens bittraste ironier hade han dessförinnan utvecklat insektsmedlet zyklon B som nazisterna senare, och utan Habers medverkan, använde för att mörda miljoner judar i koncentrationslägrens gaskammare, inklusive släktingar till Haber.

Fritz Haber själv slapp uppleva detta. Han dog i en hjärtattack 1934.

Men namnet Fritz Haber lever kvar i institutet som bär hans namn i Berlin. Fritz Haberinstitutet är en del av det berömda Max Plancksällskapet som driver ett 80-tal forskningsinstitut i Tyskland och andra europeiska länder.

Namnet och arvet innebär att institutet har ett särskilt ansvar, förklarar Bretislav Friedrich.

Inför hundraårsdagen i april i år av den första gasattacken planerar man nu ett både vetenskapligt och publikt symposium – om forskning och etik, om giftgaser och om andra massförstörelsevapen.

– Alla vetenskapsmän bör tänka på etik. Hos oss är sådana frågor alltid aktuella, säger Bretislav Friedrich.

Thomas Hall thomas.hall@dn.se “

4januari 2015:

“Här finns jobben 2015

46 000 nya jobb skapas 2015, visar Arbetsförmedlingens prognos. Mest arbeten finns i hotell- och restaurangbranschen. Men även inom yrken som djurskötare och kemist finns goda jobbchanser. Ska du studera har lärare eller sjuksköterska säkrast utsikter.

Under det nya året är det framför allt hushållens konsumtion som kommer att agera motor och skapa nya jobbtillfällen.

– Hushållen har haft en bra inkomstutveckling de senaste åren och har dessutom varit ganska duktiga på att spara under tiden, säger Arbetsförmedlingens prognoschef Tord Strannefors.

Framförallt handlar det om att svenska hushåll förväntas handla mer och äta mer på restaurang. Det skapar 5 000–10 000 nya jobb inom handel och hotell- och restaurangbranschen under året.

Men den svenska tillväxten under året är bräcklig. Eftersom den drivs av konsumtion gör också landet känsligare för förändringar och osäkerhet.

– Läget i omvärlden kan påverka oss, säger Tord Strannefors.

Jobbutvecklingen inom utbildning, vård och omsorg förväntas också bli bra. Förskollärare och lärare för lägre årskullar i grundskolan är fortsatt mycket eftertraktade. Det är också fortsatt på stor brist på sjuksköterskor och det börjar även bli en brist på undersköterskor, det visar både arbetsförmedlingens prognos över 2015 och SCB:s undersökning Arbetsbarometern.

– Vi har så stor brist på lärare och sjuksköterskor att det finns en risk att våra prognoser inte kan slå in på grund av att det helt enkelt inte finns någon att anställa, säger Tord Strannefors.

Antalet jobb inom hushållsnära tjänster, som under det senare året ökat kraftigt och drivit en stor del av jobbtillväxten i landet kommer också att fortsätta öka.

De branscher i Sverige där jobben förväntas bli färre är framför allt inom industrin och då främst montörsjobben i produktionen. Men trots att jobben blir färre finns en silverkant i molntäcket för svensk export. Ljusningen är kopplad till den mer positiva utvecklingen som förväntas i övriga Europa, dit 70 procent av den svenska exporten går.

– Det handlar om en höjning från väldigt låga nivåer i övriga Europa, men just nu ser det ut att bli något bättre. Tysklands ekonomi kommer att vara nyckeln, säger Tord Strannefors.

För dig som funderar på vilken universitetsutbildning du ska söka under 2015 för att få jobb 2019, när examen är i hamn, kan överväga yrken inom utbildning och omsorg. Även ur ett längre perspektiv förväntas efterfrågan på de yrkesgrupperna vara goda. I SCB:s rapport Trender och prognoser om utbildning och arbetsmarknad förväntas efterfrågan bestå ända fram till 2035.

– Vi ser att många av de jobben där det kommer råda stor efterfrågan finns inom kommun och landsting. Det handlar helt enkelt om att det inte utbildas lika många som det behövs och det håller på att bli ett verkligt problem, Thomas Ljunglöf, utredare på Saco.

Utbildningarna du däremot ska hålla dig undan om du vill möta en arbetsmarknad med stor efterfrågan är framför allt inriktningar mot kultur, kommunikation eller biologi.

– Det har alltid varit stor konkurrens bland yrken inom kulturområdet. Många är intresserade av ämnet, men efterfrågan är inte lika stor. Många har också utbildat sig till biologer i hopp om att det ökande intresset för natur och miljö ska avspegla sig i arbetsmarknaden, men antalet jobb har inte hängt med, säger Thomas Ljunglöf.

Jakob Lind jakob.lind@dn.se

Fakta.

Arbetslösheten minskar från 8,0 procent 2014 (401 000 personer) till 7,9 procent 2015.

Jobben blir fler i hela landet, men särskilt de tre storstadsregionerna Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län får en stark tillväxt.

Sysselsättningen väntas även öka i Uppsala, Halland, Östergötland och Örebro

46 000 nya jobb 2015.
Källa: AMS

Här finns jobben 2019
Stor konkurrens om jobben
Beteendevetare
Biolog
Hälsovetare
Kommunikationsyrken
Musei- och kulturyrken
Samhällsvetare
Veterinär
Liten konkurrens om jobben
Arbetsterapeut
Audionom
Biomedicinsk analytiker
Cytodiagnostiker
Datavetare
Djursjukskötare
Inredningsarkitekt
Kemist
Lärare i förskolan samt grundskolans tidigare år
Lärare i yrkesämnen på gymnasiet
Matematiker/statistiker
Naturvetare inom arbetsmiljö
Naturvetare inom trädgård och landskap
Planeringsarkitekt
Receptarie
Skolledare
Källa: Saco

DN 4 januari 2015:

“Den långa vägen hem till Polin

Länge var minnet av tre miljoner judar nästan utraderat i Polen, liksom den tusenåriga polsk-judiska traditionen. Men det nya museet Polin i Warszawa sätter punkt för glömskan. Maciej Zaremba åker dit och möter en hyllning till livet.

Polen upptäcktes på 900-talet av en judisk köpman.

Får jag skriva så? Eller anses det kränkande för ett folk att bli upptäckt? Dock läser vi att Ibrahim ben Jacob från Córdoba var den förs-ta att berätta om det som skulle bli Polen: om fursten Mieszko, hans frusna land, hans buttra folk och dess märkliga seder. Bland dem att när en man upptäcker att hans brud är oskuld kan han skicka bort henne med orden: ”Hade det varit något gott med dig hade många velat ha dig före mig.” Året är 966. Det är två hundra år före den första polska historiekrönikan.

I rummet intill visas de äldsta polska mynten, från 1100--talet. Polacker har sett dem till leda; de finns avbildade på tio-zlotysedeln. Men nu blir det folkstockning, man börjar prata, tar upp plånböcker, jämför, skakar på huvudet. Nej, detta hade man ingen aning om. Att de märkliga tecknen på de första mynten, som föreställer statsgrundaren, faktiskt betyder ”Furst Mieszko”. Fast på hebreiska.

Det är inte många museer som lyckas rucka besökarens världsbild redan vid första montern. Men Polin, som det heter, är inget vanligt museum. Människor reser över halva jorden för att se det, och somliga kommer ut tårögda. Jag hittar inte ordet för det som försiggår här inne. Andebesvärjelse? Andakt? Katharsis?

Vi är i Muranów, den del av Warszawa dit min mamma aldrig ville gå. När vi ändå hamnat där en gång blev hon grå i blicken, stum och oåtkomlig. Jag försökte förströ henne med pladder. Varför står husen här högre upp än gatan? Hon snäste av mig, oväntat häftigt, hon var trött på dumma frågor. Jag minns inte orden, bara det som hände med hennes ansikte. Inom en sekund avlöstes där ursinne, förtvivlan och en sorg så bottenlös att jag, den idiotförklarade elvaåringen, förstod utan att förstå varför eller hur att det skulle bli min livsuppgift att trösta min mamma.

Vi är rätt så många om den saken, utspridda över världen, och vi har alla misslyckats. Vi är barn till de otröstliga.

På fotografiet här intill finns svaret på min fråga. Det var där den ställdes, hundra meter till vänster om kyrkan, femton år efter det att bilden togs. Substansen mellan stigarna är en blandning av människoben, tegelgrus och aska. Öknen skräcker sig kilometervis åt alla håll. Det är vad som var kvar av Warszawas judiska stadsdel.

Efter kriget fann myndigheterna det ogörligt att gräva fram kvarlevor ur ruinerna. Man stampade till dem och byggde en ny stad på platsen. Gatorna fick nya namn och ny sträckning. När vi gick där år 1962 fanns nästan inget som påminde om de 400 000 judar som tjugo år tidigare levt här, dött här eller hämtats härifrån till sin sista resa.

Ingen berättade heller för mig att badet där jag tog simlektioner varit en synagoga tjugo år tidigare. Eller att jag på min väg till skolan trampade på judiska gravstenar. Jag visste inte att det före kriget funnits hundratals städer där man mest talade jiddisch. Ingen skolbok upplyste att det var för judar som nazisterna skapade dödslägren.

Ända fram till 1980-talet kunde man växa upp i Polen helt ovetande om att landet sedan medeltiden och intill nyligen varit det etniskt och religiöst mest blandade i Europa. När polska armén drog ut mot Hitler i september 1939 var det med fältpräster från fem trossamfund. Bland dem sju rabbiner och en imam.

Jag vet få andra exempel på en så framgångsrik hjärntvätt av en nation. Eller var det självförvållat? Minnet av tre miljoner polska judar, en hel värld med skolor, tempel, vittberömda filosofer, teatrar, judiska kvarter och hela städer, idrottsföreningar, tidningar, politiska partier och mosaiska truppförband… Hur kunde det försvinna? Hur var det möjligt att ett land som amputerats på en hel kultur, som alltid funnits i dess blodomlopp, inte kände fantomsmärtor? Eller ens sorg?

Det finns numera en uppsjö av böcker som försöker besvara dessa frågor. Mycket skylls på kommunismen. Visst, för en marxist var världskriget ett fall av klasskamp och där fanns det ingen plats för ett folkmord som inte passade i mallen. ”Fascismens offer” stod det vid massgravar där det bara låg judar. Först på 80-talet kunde Förintelsen passera censuren.

Polens kommunister hade förvisso flera skäl att neka minoriteterna deras plats i historien. Just för att de uppfattades som Moskvas satraper försökte de framstå som polskare än polacker. Ibland blev det bara absurt, som när man döpte allt från stadsdelar till cigarretter efter medeltida riddare. Kusligt blev det när minoriteterna (judar, tyskar, ukrainare, schlesier, vitryssar, mazurer med flera) skrevs ut ur den gemensamma historien och började betraktas som främmande element. Kulmen kom som bekant åren 1967–1969 när ”fiender till socialismen” framställdes som fiender till nationen och visade sig lystra till judiska namn.

Det är bara det att på många andra områden lät sig inte polacker hjärntvättas lika lätt. Den aggressiva glömskan drabbade nästan bara Polens judar. Den varade i nästan femtio år. Sedan exploderade fantomsmärtorna.

Varför så sent? Är det först när ögonvittnena är borta som man kan tala fritt om det som hänt? Det har sagts att ingen som bevittnat Holocaust är utan skuld. Den amerikanske psykiatern Robert J Lifton har noterat att människor som närvarat vid något så ohyggligt försöker återfå balansen genom att distansera sig från offren. Om de inte rent av letar ursäkter för sin passivitet. Eller sin maktlöshet. Som att de mördade på något sätt bar skulden till sitt öde. Det finns en europeisk antisemitism som inte kan förlåta judar för att deras undergång solkade andras självbild.

Och den finns en annan, mer trivial, men inte mindre traumatisk orsak till den långa glömskan. Någon flyttade in i Singers hem samma dag som familjen hämtades till lägret. Någon annan övertog deras bageri. Eller advokatkontoret, med tavlorna, mattorna och porslinet. För miljoner människor medförde den judiske grannens död tillfälle till ett bättre liv. Det finns i Polen köpingar där nästan ingen kan känna sig som rättmätig ägare till sitt hus. Vad sätter det för spår i själen? Resande i dessa trakter får sällan svar på frågan var synagogan en gång stod.

”Jag saknar dig, jude”, kunde man år 2005 läsa på husväggarna från Krakow till Gdansk. Då hade det på tio år utkommit närmare tusen titlar om judiska öden. Allt från avslöjanden om polackers medverkan till Förintelsen, avhandlingar, memoarer och forskningsrapporter till debattböcker och minnesskrifter över svunna städer. Det är som om en fördämning hade brustit. (Jag måste få notera den sinistra paradoxen: Det lär i dag finnas fler böcker om Polens judar än det finns judar i Polen.) Och springfloden fortsätter, med smått otroliga tio titlar per månad.

Det är mestadels en plågsam läsning för polacker, som i hundra år utfodrats med en nationalromantisk (i dag skulle vi säga ”sverigedemokratisk”) idé om ”det polska folket”, som något uråldrigt, oblandat och genuint. Och frågar man en polack (fråga mig!) vad som utmärker denna rena stam, lär han svara ”toleransen”. Polens *claim to fame* är, om ni inte viss-te det, att ha varit trosfrihetens stamort på jorden. Det enda landet där flyktingar från Europas alla religionskrig kunde få asyl.

Nu rämnar dessa bilder. Det har aldrig funnits, det etniska Polen. Landet har varit en smältdegel av religioner och folkslag, hjälpligt förenade av språket. Det är inte ens rimligt att tala om judars bidrag till polsk kultur, eftersom dessa två inte kan skiljas åt. Polsk kultur, sådan vi känner den, hade inte varit vad den är utan trettio generationer av judiska boktryckare, diktare, uppfinnare, profeter, köpmän och deras ättlingar. Det hade varit en annan kultur. Ingen kan veta hurdan, men säkert av mindre ambivalent sinnelag.

Också toleransen framstår i ett nytt ljus. Den polska lagen från 1573, som förbjöd diskriminering på religiösa grunder, var förvisso unik. (Det skulle dröja nästan fyra hundra år, till 1951, innan svenskar fick motsvarande rättigheter.) Men den hindrade inte att judar kunde stängas ute från yrken, fördrivas från städer, åläggas godtyckliga skatter eller pekas ut som syndabockar för allsköns olyckor.

Det mest smärtande för polackers självbild är insikten att de inte ”gjorde vad de kunde”, som det brukar heta, för att rädda Polens judar undan Hitlers dödsmaskin. Det är föga tröst att polackerna gjorde mer än något annat folk, när man nu tvingas inse att en del av dem angav sina grannar, eller rent av deltog i dödandet.

Som nationell självrannsakan saknar det som nu händer motstycke. Tidigare är det bara Tyskland som så utan smärtlindring skurit i sin självbild. Men tyskarna hade inget att förlora. Somliga menar dock att också det polska modet att rannsaka är fodrat med nödtvång. Att folk till slut inte uthärdar att bo i ett spökhus.

Någon har sagt att Polen går utmärkt att trivas i, bara man inte öppnar tidningen. Sedan kommunismens fall har landet utvecklats i svindlande takt. Fattigdomen krymper, det mesta fungerar, mutkolvar sitter inne, man kan ta sig fram i rullstol, polska elever drar ifrån de svenska, regeringschefen är en kvinna, lönerna stiger, brottsligheten sjunker och för en jude med kindlockar är Warszawa tryggare än Malmö. Somliga har börjat källsortera. Människor talar engelska och är vänliga mot utsocknes. Ja, till och med mot ryssar.

Men öppnar man ett dagblad är det som att glänta på porten till skärselden. Det fridfulla landet påstås stå på randen till inbördeskrig. Ingen är att lita på, politiker är antingen cyniska, onda eller köpta, landet är i händerna på förrädare, pederaster, anhängare till Antikrist, svenska feminister (jodå), utländska agenter, EU, maffian, kommunister, Putin och Ange-la Merkel.

Det är det som är spökhuset. På den offentliga scenen, inom politiken och i spalterna, upphör annars förnuftiga högerpolitiker att bete sig rationellt. När de möter en avvikande åsikt vädrar de en fiende. Triviala konflikter kan på nolltid uppgraderas till en tvekamp mellan gott och ont. Det är som om de vore fångar i ett ödesdrama. Någon skriver deras roller.

Det är andarna som gör det, menar socialantropologen Joanna Tokarska Bakir. De obegråtnas vålnader. Eller, mindre poetiskt: den förträngda historien.

Fråga mig inte hur andarna bär sig åt. Men det verkar som om människor som mot bättre vetande försvarar sin självbild tenderar att se världen i svart och vitt, gott och ont. Som om minsta tvekan hotade att öppna en spricka i pansaret, och det stora tvivlet kunde tränga in.

Jag behövde en så lång inledning för att göra tydligt att Polin, det nyss öppnade museet över de polska judarnas historia, också *skriver* historia. Det sätter symbolisk punkt för en nationell historiesyn i ett land där nationalismen – av historiska skäl – till nyligen varit oumbärlig och synonym med strävan efter frihet. Det är ingen liten sak, särskilt mot bakgrund av vart Europa tycks på väg.

Polin är hebreiska för Polen. Redan i första museisalen blir man lätt konfys. Där man väntat sig en medeltida Torarulle susar en urskog. Man lyssnar till fågelsången tills man förstår. Museimakarna har vänt på perspektivet! Det är inte Polen som här berättar judarnas historia. Det är judar som levt här som berättar sin. Skogen var förstås det första de resande från Córdoba såg.

I fortsättningen är det huvudsakligen judiska källor som talar. För den som vill finns det att läsa och lyssna så det räcker för en vecka. Gömda i fack, på pekskärmar eller i hörlurar finns brev, köpeavtal, memoarer, polisprotokoll, matrecept, religiösa dispyter. En mångfald av röster från åtta sekler, ofta personliga, ibland intima. Eftervärldens insikter är dämpade till ett minimum. Jag vet inget så medvetet icke-anakronistiskt museum, där besökaren lockas att se sig själv i för länge sedan döda individer.

Att avstå från den allvetande kommentaren till förmån för tidsvittnen är det mest lysande bland flera påfund som gör museet så gripande. Besökaren flyttas mentalt från läktaren ned på spelplatsen. Ett annat lyckat grepp är att rata det abstrakta. Någon kritiker efterlyste (i förebrående ordalag) en avdelning om antisemitismen. Hen har nog

inte fattat bluesen. Denna utställning ber oss att glömma vad vi vet. Den vill få oss att krypa tillbaks i tiden och dela livskänslan med dem som levde då.

Och den berättar, mycket åskådligt, att Polens judar genom tiderna utsatts för konstant hets från kyrkan, samt, omväxlande, för feodalherrars girighet, kosackers bitterhet mot adeln, de livegnas hat mot alla, kristna köpmäns lust att slippa konkurrens, samt – i modern tid – för nationalismens exkludering och rasism. Men aldrig för allt detta samtidigt. I långa tider var det kungamakten eller adeln som skyddade ”sina” judar mot avundsamma borgare och rasande prelater. Det sentida samlingsbegreppet ”antisemitism” står i vägen för förståelsen av hur densamma växte fram.

De flesta museer dväljs i hus som byggts för andra ändamål. Man stoppar in det man har att visa i befintliga rum. Polin är annorlunda, vilket förklarar varför det tog tjugo år att skapa. Man började med att leta rumsliga uttryck för tidskänslan. 1600-talet, de polska judarnas guldålder, skulle kännas högt i tak och öppet. Sena 1800-talet är emancipation, sionism och förvirring. Bör man emigrera, kan man assimileras och förbli jude? Här skall man inte kunna veta vilken väg som är den rätta. Och de svarta åren 1939–1945, en klaustrofobisk labyrint där rummen kröks och väggarna störtar in omkring de tillspillogivna.

Således inbjöds arkitekter att bygga ett hus kring en historia, vars krökar och utbuktningar redan var bestämda. Det vinnande bidraget av finländaren Rainer Mahlamäki (i konkurrens med bland andra Daniel Libeskind och Peter Eisenman) är på samma gång enkelt, storslaget och laddat med symboler. Fasaden av vinklade glaspaneler tar färg av himlen och ser vissa dagar att ut lyfta från marken. Och i entréhallen, som måste vara Polens märkligaste innerum, vågigt, ljusdränkt och sandvarmt, vet man inte om man vandrar genom öknen, eller om det är Röda havet som öppnat sina vatten. Eller kanske en livmoder. Vad det än är, är det en hyllning till livet.

Somliga har klagat över att utställningen är för rik och att den brister i vägledning. Visst, man behöver nog en vecka för att ta till sig allting. Bara den formidabla rekonstruktionen av takmålningar i en lantlig synagoga från 1600-talet kan fängsla en i timmar. Själv upplever jag både överflödet och den relativa strukturlösheten som befriande. Vi skall inte tro att man på en dag kan få en överblick över en svunnen värld. En mera beskäftig struktur vore mest i vägen för besökarnas sinnesrörelser.

Jag ser en ung man nedsjunken i en bänk i en virtuellt återskapad jeshiva, en animation av ett stökigt klassrum, med röster hämtade från brev och memoarer. Han är kvar på samma plats när jag passerar två timmar senare. Bor han i Brooklyn? Eller i Haifa? Berättade farfar om sin barndom; fick de med sig några bilder när de flydde, eller är det första gången han får se en glimt av denna värld?

Warszawa i november är inte något turistmål. Men på Polin råder trängsel och språkförbistring. Engelska, hebreiska, spans-ka, ryska… Museet lär inte få några problem med besökssiffrorna. Somliga kommer hit bara för att beundra Mahlamäkis skapelse. Det talas redan om en Bilbaoeffekt. Och för barnen och barnbarnen till emigranter, som Woody Allen, Barbra Streisand, Amos Oz och nio miljoner andra, är Polin den förs-ta hembygdsgården – det hittills mest storslagna försöket att återkalla minnet av den värld som de flesta nu levande judar stammar från.

Jag tror att min mor skulle ha gått ut förgråten och mindre otröstlig från detta museum. Hon upphörde aldrig att älska landet som stött ut henne.

Maciej Zaremba

JUDAR I POLEN

De flesta av de människor som uppfattar sig som judar stammar från ett område som i dag består av Polen, Litauen, Vitryssland, Lettland, Ukraina och västra delen av Ryssland, men som mellan 1500-talet och 1700-talet varit ett rike, det polsk-litauiska.

Den judiska invandringen från Rhenlandet började på medeltiden. År 1264 garanterades judar av kung Boleslaw den fromme religionsfrihet, kommunal autonomi samt rätt att utöva vissa yrken. Vid början av 1500-talet fanns judiska församlingar i cirka 100 städer. 250 år senare hyste Polen den största judiska befolkningen i världen, cirka 700 000 personer med församlingar i 1 100 köpingar och städer. Vid den tidpunkten var judar ännu förbjudna att utöva sin religion i Sverige. Den första församlingen fick sitt tillstånd 1780.

Ända in på 1930-talet talade de flesta polska judar (då cirka 3,3 miljoner, tio procent av befolkningen) jiddisch. I många städer i öst utgjorde mosaiskt troende halva befolkningen. Vid andra världskrigets utbrott var det bara New York som hade en större judisk minoritet än Warszawa (365 000).

Förintelsen blev slutet för tusen år av judisk historia i Polen. Av de få som överlevde valde de flesta att emigrera, när de inte tvingades till det av kommunistpartiet åren 1967–69. I dag lever kanske 10 000 personer i Polen som uppfattar sig som judar.

Polin, museet över de polska judarnas historia, är frukten av ett ovanligt samarbete. Byggnaden har finansierats av regeringen och av staden Warszawa. Utställningen däremot, är finansierad av donationer och utformad av en internationell forskargrupp under ledning av professor Barbara Kirshenblatt-Gimblett från New York University. Många frivilliga har deltagit i arbetet: så återskapades till exempel de magnifika takmålningar från synagogan i Gwozdziec av skolelever i åtta polska städer.

Museet öppnade i april 2013, men med en officiell invigning först i slutet av oktober 2014. Den permanenta utställningen berättar om judisk-polsk historia från medeltid fram till våra dagar. Museet fungerar också som ett slags kulturhus, med seminarier, konserter, teaterföreställningar och debatter.

Maciej Zaremba (född 1951) i Poznan i Polen, kom till Sverige 1969. Zaremba är medarbetare i Dagens Nyheter sedan 1989. 2006 fick han Stora journalistpriset för reportagen ”Den polske rörmokaren” och ”Rättvisan och dårarna”. ”Den polske rörmokaren” har också givits ut som bok, samt blivit en pjäs med samma namn (2007). Hans senaste böcker är ”Patientens pris: ett reportage om den svenska sjukvården och marknaden” och ”Skogen vi ärvde” (bägge baserade på reportage först publicerade i DN och utgivna av Weyler).

5 januari 2015.

DN MÅNDAG 5 JANUARI 2015

Ledare

- Starka namn, svaga sidor
- Ge mig en lagom knuff, tack
- Lyckligare med åren

Debatt

- ”Vi måste bli överens om grunderna för skolpolitiken”

Nyheter

- Cyberhoten ökar mot svensk industri
- Troligt beslut om start för vargjakt
- Svensk kvinna evakueras efter misstänkt ebolasmitta
- Löfven nöjd med affären trots kritik
- Export av kyrkbänkar kan stoppas
- Nyheter i korthet

Världen

- Östeuropa präglar brittiskt kustsamhälle
- Inflyttningen från EU tog politikerna på sängen
- Angela Merkel redo låta Grekland lämna euron
- Misstro kan stjälpa dröm om självständighet
- Skandal på toppnivå inför valet
- Världen i korthet

Ekonomi

- Järnvägen rustas upp – till viss del
- Birgitta Forsberg: Volvochefens svåra balansakt
- Ekonomi i korthet

Skriv i DN

- Bildinsändare. Rolf Pettersson, Stockholm
- Mer idrott i skolan gör oss lite smartare
- Paprikapizza
- Skriv i DN i korthet

Insidan

- Hur kan jag få närstående att ta kontakt med min sjuke man?

Stockholm

- Postens paket flyttar in i trapphuset
- Misstänkt jagas för två kvinnoöverfall
- Husdjursmässan lockar stora och små
- Flygpionjär och Bohman får samsas vid Karlaplan
- 21
- På stan. Händer i helgen
- Stockholm i korthet

Kultur

- Catia Hultquist: Vi och dom-tänket leder till en livsfarlig återvändsgränd
- ”Jag vill skriva om det som inte visas fram”
- Det eviga kriget i Afghanistan
- Symbolvärdet i att attackera, kränka och bränna ned någons heliga rum är enormt. Vidrigheten.
- Frivolt om de frivola. Sabine Melchior-Bonnet tar ytligheten i försvar
- En äkta kulturman bjussar på sig själv
- ” ’Lucifer’ handlar om fajten med mina inre demoner”
- Kultur i korthet

Familj

- ”Ingen livsmedelskris i världen med ny teknik”
- Familj i korthet

DN 5 januari 2015:

”Vi måste bli överens om grunderna för skolpolitiken”

“Samförstånd behövs. Det är tid för ansvar. Vi hoppas att regeringen och Alliansen nu tillsammans kan arbeta för en skolpolitik som ligger fast över val och förankras i forskning och bland skolpersonal, skriver de tre ministrarna vid utbildningsdepartementet Gustav Fridolin, Helene Hellmark Knutsson, Aida Hadzialic.

Med decemberöverenskommelsen finns förutsättningar för ett nytt samtalsklimat i svensk politik. Regering och opposition ska debattera Sveriges vägval, men måste samtidigt vara beredda att komma överens i större och viktigare frågor. I överenskommelsen pekas energi, säkerhetspolitik och pensioner ut som tre frågor för fortsatt och närmare samarbete.

Det är bra, men det finns fler frågor där brett politiskt ansvarstagande skulle vara välkommet. Skolans bästa måste väga tyngre än partitaktik. Elever och lärare förtjänar trygghet och arbetsro. Skolans styrdokument bör inte målas om varje gång det byts färg på regeringen. De borde i stället grundas i en gemensam över-tygelse om att varje barn har rätt till de kunskaper man behöver i livet, och formas utifrån modern forskning om hur varje elev kan tillgodogöra sig den kunskapen.

Sverige har här att lära av Finland. Den finska skolan, såsom flera av de andra framgångsrika skolsystemen i världen, kännetecknas av att politiken läggs fram i brett samförstånd och att professionen ges ett stort ansvar. I den djupgranskning av svensk skola som nu genomförs av OECD påtalar man behovet av detta, att lärar-kåren måste ges tillit och förutsättningar att möta skolans utmaningar. Det kräver självklart mycket av lärarkåren, men det kräver lika mycket av oss politiker. Vi måste klara att fokusera på förutsättningarna för lärare och skolledare, snarare än att försöka detaljstyra lärarnas vardag. Vi måste lita till att lärare och skolledare med rätt förutsättningar kan ge varje elev en bra start, snarare än att ständigt riva i nyss genomförda reformer. Och vi måste klara att komma överens om grunderna för skolpolitiken.

I 2014 års val var skolan den allra viktigaste valfrågan. Det var självklart mot bakgrund av utmaningarna vi har. När klockorna ringde för sommarlov 2014 var det fler barn som lämnade nio år i svensk grundskola utan att kunna gå vidare till gymnasiet än någonsin tidigare. Ger vi inte alla barn en bra start går vi som land miste om talanger, vår ekonomiska utveckling hotas, vi kommer misslyckas med att lösa de stora framtidsutmaningarna och klyftor mellan människor kommer att växa.

Samtidigt grävde den heta valdebatten om skolan allt djupare politiska skyttegravar, och det är nu vårt gemensamma ansvar att för skolans bästa försöka ta oss ur dem. Det finns då anledning att konstatera att det växt fram en enighet om behovet av att investera i skolan. Det är välkommet. I den sista budgeten alliansen la fram som regering prioriterade man 62 procent av satsningarna på skattesänkningar och bara två procent på skolan. När den prioriteringen nu ändras görs det i stort i samstämmighet. I den borgerliga budget som gick igenom med Sverigedemokraterans stöd skars i och för sig utgiftsområdet för utbildning ned med en halv miljard 2015 jämfört med regeringens förslag, men genom decemberöverenskommelsen får regeringen möjlighet att tillföra de nödvändiga resurserna i tilläggsbudget och höstbudget för kommande år.

Det finns också flera gemensamma nämnare mellan regering och opposition om vad som nu behöver göras. Regeringen prioriterar tidiga insatser till den elev som behöver extra stöd, satsningar för att öka

attraktiviteten i läraryrket och en mer jämlik skola genom mer resurser till de skolor som har de tuffaste utmaningarna. Flera av de investeringar som regeringen föreslagit här har också accepterats av de borgerliga partierna såsom mindre barngrupper i förskolan, fler anställda i skolans tidiga år och ökade resurser till skolor med särskilt tuffa utmaningar. Med decemberöverenskommelsen finns också möjlighet för regeringen att inleda den nödvändiga nationella samling för lärar-yrket som vi aviserat, och leva upp till löftet om tre statliga miljarder på årsbasis från 2016 för att parterna ska kunna höja lärares löner.

Samarbetsregeringen har tre utgångspunkter för de förslag vi för fram för skolan:

1 **Vi kommer i** varje läge att eftersträva brett politiskt stöd för de reformer vi lägger fram. De som arbetar i skolan ska kunna känna trygghet i skolans styrdokument, att det som sägs i dag också gäller i morgon. Då krävs brett politiskt ansvarstagande. Det är tydligt att detta varit en framgångsfaktor för flera av de mest framgångsrika skolsystemen.

2 **Stora skolreformer ska** vara förankrade bland dem som arbetar i skolan. Det är skolledare och lärare som gör jobbet med att möta varje barn. Det är de som måste leda skolans utveckling. Vår uppgift är att se till att de har förutsättningar för det arbetet. För att lärare och skolledare ska kunna ta ägarskap för skolans utveckling, kan inte reformer drivas igenom över huvudet på dem som arbetar i skolan.

3 **Förändringar i skolsystemet** ska vara förankrade i modern forskning. Sådant som läroplaner, kursplaner och betygssystem ska inte styras av ideologi, utan utifrån vad vi vet om hur man skapar de bästa möjligheterna för inlärning hos varje elev.

Regeringens fokus på tidiga insatser, läraryrkets attraktivitet och en jämlik skola tar avstamp i dessa utgångspunkter. Det står i kontrast till några av de förslag som förts fram i motioner i Sveriges riksdag från de borgerliga partierna. Om de borgerliga till exempel framhärdar med att fortsatt vilja genomdriva ännu en förändring av betygssystemet trots att det saknar forskningsstöd, så skulle man behöva göra det med svagt parlamentariskt underlag byggt på Sverigedemokraternas stöd och mot lärar-fackens uttalade vilja. Det finns anledning att tvivla på om svenska folket vill att skolpolitiken ska behandlas på det sättet.

Regeringen har här visat på de tre utgångspunkter vi ser som nödvändiga för att säkerställa att reformer i skolan leder till en bättre skolutveckling. Om de borgerliga partierna inte delar någon av utgångspunkterna får man gärna förklara för skolans medarbetare, svenska elever och föräldrar varför man vill göra förändringar i skolan som saknar forskningsstöd eller inte ger rätt förutsättningar för lärare och skolledare. I annat fall hoppas vi att vi kan mötas också i de frågor där vi i dag tycker olika, och tillsammans arbeta för en skolpolitik som ligger fast över val och är förankrad i såväl forskning som bland de som arbetar i skolan.

För utmaningarna i skolan är på riktigt. Alldeles för många lärare upplever att man inte får den tid man behöver med sina elever. Skolledare ges alldeles för ofta dåliga förutsättningar att utöva pedagogiskt ledarskap. Stödet till elever som halkar efter dröjer upp i årskurserna och problem som hade kunnat mötas tidigt växer och blir alltför stora. Läget är allvarligt. Då är det tid för ansvar, snarare än konflikt.

Gustav Fridolin, Utbildningsminister (Mp)
Helene Hellmark Knutsson, Minister För Högre Utbildning Och Forskning (S)
Aida Hadzialic, Gymnasie- Och Kunskapslyfts-minister (S) “

DN 5 januari 2015:

“Cyberhoten ökar mot svensk industri

Linköping. Hackade trafikljus. Värmeverk som stannar. Vatten som förgiftas. Här – vid en anläggning i Linköping – övar Sverige för att skydda sig mot cyberkrig. – Det finns en stor bredd av potentiella angripare, säger forskaren David Lindahl.

Flera allvarliga IT-incidenter har uppmärksammats de senaste åren, både i Sverige och utomlands. Enligt Riksrevisionen ökar hoten mot myndigheter och företag.

Nyligen uppmärksammades hur hackare tagit kontroll över ett tyskt stålverk och orsakat omfattande skador på en masugn. Tysklands federala myndighet för informationssäkerhet, BSI, beskriver händelsen som ”extremt allvarlig”.

I Linköping sker motsvarande händelser varje dag. Under kontrollerade omständigheter.

Här – på Försvarets forsknings-institut (FOI) – övar myndigheter och industri för att skydda sig mot cyberkrigföring.

DN har fått en unik inblick i verksamheten. I lokalen har flera modeller av riktig utrustning byggts upp i miniformat. Bland annat finns det en modell av en liten stad med ett reningsverk. Precis som på riktigt styrs ”reningsverket” genom en dator.

– Den kontrollerar olika filter-anläggningar och distributionen ut till reservoarer. Man skulle kunna hacka sig in i datorn och slå av UV-filtret. Det leder till att förorenat vatten kommer in i anläggningen, säger IT-säkerhetsforskaren David Lindahl.

DN har i en granskning under hösten och vintern visat på flera allvarliga IT-säkerhetsbrister i Sverige. Till exempel har vi avslöjat hur känsliga fastigheters styrsystem legat öppna på internet, hur Försvarets radioanstalt haft allvarliga säkerhetsbrister och hur internet-operatörer delat ut osäkra modem till sina kunder.

David Lindahl visar anläggningen tillsammans med sin kollega Erik Westring. De känner båda igen sig i mycket av det som DN har rapporterat om.

– Man måste leta och granska sitt eget nätverk. Man måste implementera i sin organisation att då och då gå igenom sitt nätverk, säger David Lindahl.

Till anläggningen i Linköping kommer bland annat personer inom försvaret, Säpo, Rikskriminalpolisen och företrädare för kärnkraftsindustrin. Övningarna går ut på att lära sig att tänka som en hackare – genom att till exempel testa att attackera olika känsliga system.

DN deltar i en av övningarna. Utmaningen: hacka några trafikljus.

Till vår hjälp har vi en helt vanlig dator. Bredvid finns en trafikljus-korsning i miniatyrmodell, men med samma tekniska utrustning som finns på riktigt.

Det handlar om att identifiera säkerhetsriskerna. Vi börjar vårt intrång genom att skanna efter intressanta ”offer” på internet. En vanlig

Windows XP-dator visar sig vara ett bra mål. Operativsystemet har inte uppdaterats på flera år. Några klick. Ett par mystiska kommandon. Och så är vi inne.

Vi har inte bara hackat oss in i den aktuella datorn, utan har även åtkomst till det interna nätverk som datorn befinner sig i. Här visar det sig även finnas några trafikljus som enkelt går att manövrera.

Det är precis så här en potentiell attack går till i verkligheten. När en hackare har full kontroll över en dator är det oftast enkelt för honom eller henne att i lugn och ro ta över andra maskiner och teknisk utrustning.

Vi ställer in trafikljusen så att det blir grönt i hela korsningen. ”Framgången” symboliseras genom en miniexplosion i form av ett tomtebloss.

Lärdomen av övningen handlar om att kunna identifiera säkerhetsproblemen och täppa till dem i verkligheten.

– Än så länge har vi varit förskonade. Hackercommunityt har inte tyckt att det varit intressant med industrisystem. Många har ägnat sig åt att hacka hemsidor. Men nu har vi sett att intresset för industrisystem har ökat, säger Erik Westring.

Han och David Lindahl pekar på att det finns en stor bredd av potentiella angripare mot till exempel värmeverk och andra känsliga anläggningar.

– Vi har å ena sidan andra stater som kan ha intresse av att genomföra attacker. Helt i andra ändan har man enskilda individer som av personliga skäl går på infrastruktur – till exempel för att man inte fått jobb. Sedan finns det många aktörer däremellan, säger David Lindahl.

I USA råkade filmbolaget Sony nyligen ut för ett allvarligt dataintrång. Nordkorea pekas ut som ansvarigt.

– Vi kommer att svara proportionellt, vid en tid och plats vi väljer själva, sade president Barack Obama enligt AFP.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se

DN:s granskning.

I en artikelserie i åtta delar granskade DN:s reporter Kristoffer Örstadius nyligen IT-säkerheten i Sverige.

Här är slutsatserna i några av artiklarna:

Bredbandsbolaget har allvarliga säkerhetsbrister i sina modem som gör att många svenskars internet-uppkopplingar är vidöppna för utomstående att kapa.

Många svenskars skrivare, webb-kameror och backup-hårddiskar är exponerade mot internet. Därmed är de åtkomliga för vem som helst.

I 14 månader har Comhem känt till att företaget har allvarliga säkerhetsbrister i sina kunders modem. Trots larm från en IT-säkerhetsexpert i augusti 2013 har luckan ännu inte täppts till.

Tusentals hemsidor i Sverige är så sårbara att utomstående kan hacka och redigera innehållet. Många sajtägare som använder publiceringssystemet -Wordpress slarvar med viktiga säkerhetsuppdateringar.

Åtskilliga samhällsviktiga fastigheters styrsystem i Sverige ligger helt öppna mot internet, bland dem polishus, tågstationer, datorhallar och rymdstationen i Kiruna.

Ett vattenkraftverk i mellersta Sverige ligger helt öppet att styra – utan lösenordsskydd, visar DN:s granskning. I systemet skulle utomstående enkelt kunna reglera en dammlucka.

Polisen tar inte IT-brottslighet på allvar. Trots uppenbara bevis läggs utredningar om dataintrång ned på löpande band. DN har granskat 2 124 polisutredningar från tre månader förra året. Endast två ärenden har hittills lett till att någon dömts i domstol.

Försvarets radioanstalt (FRA) har en allvarlig säkerhetslucka som gör att utomstående skulle kunna hacka sig in hos myndigheten.
Dn "

DN 5 januari 2015:

"Hur kan jag få närstående att ta kontakt med min sjuke man?

Maken lider av en neurologisk sjukdom som bland annat gör det svårare för honom att kommunicera. Både syskon och en del vänner har "försvunnit", vilket gör honom ledsen. Hans fru känner både ilska och sorg. Hur kan hon ta upp detta med släkt och vänner på ett bra sätt, utan att förvärra situationen?
Fråga:

Min make drabbades för cirka 15 år sedan av en neurologisk sjukdom som i dag har gjort honom rullstolsburen. Den kognitiva förmågan är något påverkad vilket visar sig i form av dåligt närminne och svårigheter att hänga med i animerade samtal och diskussioner, han behöver tid på sig för att framföra sina synpunkter och åsikter. Det ska dock påpekas att allt han säger och bidrar med vid samtal alltid är helt adekvat och relevant för det som avhandlas, men det tar som sagt tid och kräver tålamod av omgivningen, egenskaper som tyvärr börjar bli en bristvara i dag.

Min man har syskon, alla bor på relativt nära håll. Kontakten dem emellan har väl inte varit jättetät, men man har i alla fall hörts av över telefon och träffats någon/några gånger per år.

I början av min makes sjukdom sågs syskonen sporadiskt men efter ett tag avtog den kontakten mer och mer, i dag är den nära nog noll. Det här gör min man ledsen, men han säger inget och visar det inte öppet. Kanske är han luttrad, han har redan varit med om det här några gånger tidigare, gamla ungdomsvänner som slutar höra av sig och "glömmer bort" att inkludera honom i sammanhang där hans närvaro

förmodligen varit självklar om inte hans sjukdom hindrat honom – eller dem.

Det ska tilläggas att min make har vuxna barn från ett tidigare äktenskap. De är alla upptagna av sitt liv men vet och förstår hur mycket han uppskattar ett samtal från dem emellanåt då de ringer för att höra hur det är – något jag alltså skulle önska att hans syskon kunde inse.

Jag har flera gånger varit på väg att skicka osande mejl till föremålen för min ilska (syskon och vänner som gömmer sig) men besinnat mig i sista stund – vad får mig att tro att jag har alla pusselbitar och förstår en situation rätt? Jag vill ju så gärna kunna vara ett stöd för min make men snubblar många gånger i stället på min egen ilska och sorg. Min makes syskon kan jag ju inte byta ut men kanske borde jag i alla fall försöka mig på en kontakt med dem och förklara hur ledsen min make blir när han hamnar utanför samt hur illa, på grund av hans sjukdom, det faktiskt är ställt med honom i dag.

Jag tänker inte låta bitterheten ta överhand utan vill försöka hitta ett förhållningssätt till de händelser som jag beskrivit utan att riskera bli osams med hela världen, men hur?

Svar:

Hej! Du resonerar så insiktsfullt och sakligt om den besvärliga situation som ni är i! Trots er besvikelse på din mans syskon och andra har ni också varit mycket hänsynsfulla, och hållit era känslor av ”ilska och sorg” för er själva. Men det finns ju en baksida av detta som det verkar som om du och din man blivit allt mer uppmärksamma på.

Ditt brev har två teman som jag uppfattar det. Det ena är närmast moraliskt. Är det inte rätt och rimligt att finnas kvar, och höra av sig till en familjemedlem som har fått det svårt? Även om det inte är som förut att träffa personen, och personen förändrats på ett sätt som oroar och gör det svårt att träffas?

Förmodligen tycker de flesta intuitivt att det rätta är att ställa upp och vara till hands i en sådan situation. Samtidigt är det så att varje familj har sin historia på gott och ont, och ibland växer även syskon ifrån varandra med eller utan sjukdom. Visst kan det kännas rimligt att ställa vissa krav inom en familj, och er förväntan på din mans syskon är mycket måttliga skulle de flesta tycka. Det handlar om ett telefonsamtal då och då, och om att träffas någon gång emellanåt. Jag vet inte hur kontakten mellan dem har sett ut tidigare men detta påverkar säkert det som händer i dag.

Ibland drar anhöriga sig undan på grund av den smärta som väcks när man träffar en sjuk person och inte vet hur man ska hantera det. Därför vill jag väcka frågan om det kanske finns andra personer i er omgivning och i din mans historia som det också kan vara aktuellt att återknyta en kontakt med. Personer som kanske är villiga att träffa din man.

Det andra temat är hur du ändå ska prata med din mans syskon om er förväntan om att ni ska träffas oftare, på ett sätt som gör att de inte känner sig anklagade och kanske drar sig undan ännu mer. Det återkommer jag strax till.

Jag kommer också att lägga till ett tredje tema i mitt svar till dig, och det är ditt eget behov av stöd i din roll som anhörig till en handikappad make. Studier av anhörigrollen till svårt sjuka eller handikappade personer visar i korthet två saker, det ena är att det är en mycket slitsam roll med inslag av bland annat mycket trötthet och sorg. Ungefär som du skriver att du ofta känner. Det andra är att anhöriga tenderar att glömma bort, eller prioritera bort, sina egna behov och på det sättet får en sämre livskvalitet.

Låt mig också ha ett resonemang med dig om sätt som kanske kan underlätta för din man att hålla kontakt med sina syskon, och andra personer. Du skriver om det tålamod som krävs för att kunna prata med din man, då han behöver tid att formulera sig. För personer med någon variant av talsvårigheter eller afasi kan det ibland vara lättare att kommunicera genom mejl eller chatt än per telefon, och vid telefonsamtal kan en bildtelefon som till exempel Skype vara till hjälp. Många personer med kognitiva svårigheter beskriver också hur de vid exempelvis familjesammankomster är helt nöjda med att i första hand lyssna till andra, slippa direkta frågor och i stället själva få välja när de vill säga något. Möjligen kan det bli enklare och mer avslappnat för din man att träffa andra om ni kommit överens om något liknande som kan kompensera för din mans kommunikativa svårigheter.

Hur ska du då berätta för din mans syskon att din man saknar dem, och vill ha mer kontakt, på ett sådant sätt att det inte uppfattas som kritik? Eller som du själv skriver, utan att ”bli osams med hela världen”.

Mitt förslag är att du använder det sätt som kallas för jag-budskap. Tumreglerna vid jag-budskap är de här:

1. Be om lov att få prata om det svåra.

2. Utgå från dina egna tankar och känslor.

3. Säg bara det du sett eller hört.

4. Kritisera inte.

5. Ge ett förslag.

6. Låt den andre få svara på det du sagt.

Så här kanske det kan låta: ”Jag skulle vilja prata med dig om min mans längtan efter att få talas vid oftare, och också träffas då och då. Kan jag få göra det? Min man säger att han saknar dig. Han skulle uppskatta om du ringde honom då och då, och att ni ses emellanåt. Vad tänker du om det?”

Idén med jag-budskap är förebygga att besvärliga samtal utvecklas till gräl, och i stället ge plats för samtal som präglas av en lyssnande och resonerande stil. Där den andre inte behöver känna sig ifrågasatt och i underläge, vilket brukar väcka motstånd och behov av att försvara sig.

Så till din roll som anhörig. Du skriver så insiktsfullt om hur du ibland snubblar på din ”egen ilska och sorg” över vad din mans sjukdom gjort med er, när du egentligen bara vill vara till stöd för din man.

Rollen som anhörig till en svårt sjuk och handikappad person är att vara i en mycket utsatt situation. Så glöm inte bort dig själv! Ha någon att tala med om dina känslor. Ge dig egen tid. Ta emot all hjälp du kan få. Träffa andra i samma situation. På många håll finns samtals- och stödgrupper för anhöriga. Du kan läsa mer om detta på sajten Vårdguiden och på Psykologiguiden som tillhör Psykologförbundet.

Liria Ortiz

Fråga Insidans experter

Legitimerade psykologen och psyko-terapeuten **Liria Ortiz** svarar på frågor om självhjälp, förändring- och parrelationer. **Martin Forster**, legitimerad psykolog och forskare, svarar på frågor om barn och familjerelationer. “

DN 5 januari 2015:

“Det eviga kriget i Afghanistan

Den 1 januari upphörde kriget i Afghanistan. Men bara på papperet. Den danske författaren Carsten Jensen skriver om ett förödande krig som saknar slutpunkt.

När den amerikanske Harold Greene dödades under ett besök i ett militärt träningsläger i Kabul stod han under bevakning av danska soldater. Utredningen av mordet på denne den högst rankade amerikanska officer som stupat i krig sedan Vietnam frikänner danskarna och fastslår samtidigt att man inte vet något om mördaren, en afghansk soldat vid Rafiquallah. Hade han planerat dådet eller grep han chansen när den bjöds? Var han medlem av talibanerna, självradikaliserad eller en psykiskt störd stackare?

Episoden står som sinnebild av tretton års krig: det gick åt helvete, men vi gjorde inget fel och har för övrigt ingen aning om vem vi kämpade mot. Skulle vi ha kommit till Afghanistan beväpnade med tungt artilleri eller tvångströjor? Frågan är lika absurd som det krig som varat i tretton år, kostat miljarder dollar, inbegripit en miljon amerikanska soldater och som nu avslutas resultatlöst, med en fiende som står starkare än någonsin sedan kriget inleddes. Afghanistan är fortfarande Asiens fattigaste land, en narkotikastat vars huvudsakliga intäkter kommer från en opiumskörd som varje år, även 2014, slår nya rekord.

Den 1 januari 2015 är det offi-ciella slutdatumet för kriget i Afghanistan. Nu är det över. Endast en handfull soldater stannar kvar för att träna de afghanska styrkorna. Men det är inte över. Utgången är en nödutgång, och om det tretton år långa kriget var en berättelse, så kommer den att sakna slutpunkt.

”Why we lost” lyder den obarmhärtiga titeln på en bok författad av den trestjärnige generalen i amerikanska armén, Daniel P Bolger. Han har stridit i både Irak och Afghanistan och summerar här vad han betraktar som sin karriärs bittraste fiasko. ”Som befälhavare i Irak och Afghanistan förlorade jag 80 man. Trots deras och tusentals andra offer har vi inget annat att uppvisa än två felslagna krig.”

I ett konventionellt krig kunde USA aldrig ha vunnit annat än kortsiktiga segrar, vare sig i Irak eller i Afghanistan, skriver Bolger. Mot en gerillarörelse kan världens starkaste armé inte heller vinna, för gerillan har en faktor på sin sida som är mäktigare än något högteknologiskt vapen: tiden. Om bara USA från starten hade betett sig som en traditionell kolonialmakt och förklarat det som sin avsikt att stanna för evig tid, hade supermakten enligt Bolger haft en chans att nedkämpa de lokala gerillarörelserna. Denna tanke, att Irak och Afghanistan framgent skulle bli den 51:a och 52:a av Förenta staterna, är självfallet absurd, men den trestjärnige generalen anser den inte vara mindre absurd än den storhetsvansinniga drömmen om en militär seger över en fiende vi aldrig visste det ringaste om.

För åtta månader sedan var det presidentval i Afghanistan och hela världen hyllade valet som en seger för den afghanska demokratin. Efterspelet har vi i gengäld nästan inte hört något om. Då två av presidentkandidaterna, den västligt orienterade Ashraf Ghani och krigsherren Abdullah Abdullah, gick vidare till en andra valomgång stod det snart klart att valfusket var omfattande.

Den ene av kandidaterna, Ghani, som i första omgången var nära nederlag, nästan fördubblade sitt röstantal i andra omgången, me-dan Abdullah, som i första omröstningen hade en klar ledning, miste en tredjedel av sina röster.

En så kallad oberoende valkommission fick i uppdrag att kontrollera den avgivna rösterna en gång till. Efter tre månader utropades Ghani som segrare. Men kandidaternas röstandelar offentliggjordes aldrig, och afghanerna fick aldrig veta om den man som i dag är deras president blev vald med över 50 procent av rösterna eller, mer sannolikt, trixade sig igenom med de 32 procent han uppnådde i första valomgången.

I mellantiden läckte de hemligstämplade rapporterna från valkommissionens arbete ut. Redan i slutet av september kunde Chris Mason, en tidigare anställd på ameri-kanska utrikesdepartementet med många års erfarenhet i Afghanistan, i en artikel i Foreign Policy fastslå att valfusket var så omfattande att den officielle förloraren, Abdullah, bortom varje tvivel hade inhöstat långt fler röster än vinnaren. Långt fler än en fjärdedel av de avgivna rösterna var falska och Afghanistans sittande president Ashraf Ghani hade enligt Mason aldrig kunnat tillträda sin post utan massiv press från väst.

Tre månader senare, den 16 december, kom det slutligen en rapport signerad av valobservatörer från EU som i försiktiga, mer diplomatiska formuleringar, säger detsamma. Miljoner röstsedlar kom från talibanhotade distrikt, där röstantalet trots oerhört få deltagare mirakulöst nog överträffade de vildaste förväntningar. I många distrikt gick 100 procent av rösterna till samma kandidat, något man annars bara ser i Nordkorea, som EU:s valobservatör Thijs Berman torrt konstaterade.

Dessa alarmerande upplysningar har inte fått en enda västlig koalitionsmedlem, inte heller Danmark, att sätta frågetecken för den afghanske presidentens legitimitet. De varma lyckönskningarna står fast, trots att Afghanistan åtta månader efter valet ännu inte har någon regering. Men i afghanernas ögon har den demokratiska fasaden slutligen rasat samman.

Den talibanska upprorsrörelsen utnyttjar tomrummet. Det är inte bara i talibanernas traditionella fästen i det östliga och sydliga Afghanistan som upprorsmakarna drar fram, utan också i de nordliga provinserna. Som ett bevis på upprorsrörelsens nya självsäkerhet har kampmedlen skiftat från vägbomber och sporadiska bakhåll till massiva frontalangrepp, där hundratals krigare deltar och hela distriktcentra kastas över ända.

De civila offren under 2014 är de högsta någonsin. Kabul, som tidigare varit fredligt, upplever nu två tre bombattentat varje vecka. Den afghanska arméns förluster har tredubblats sedan 2013 och i vissa delar av armén har andelen desertörer, som tidigare har legat stabilt på omkring 30 procent, ökat till 50 procent. Enbart i Helmandprovinsen har 1 300 medlemmar av de afghanska säkerhetsstyrkorna dödats från juni till november.

Det amerikanska flygvapnet, som egentligen helt hade dragit sig ur striderna, flög bara i augusti lika många bombvändor som de två föregående åren tillsammans. I stället för att enligt planerna dra sig ur kriget skickar president Obama 1 000 nya soldater utöver de 9 000 som skall stanna kvar, och New York Times varnar i en ledare att kriget nu trappas upp.

President Ghani har redan godkänt att de beryktade ”night raids”, som Hamid Karzai på goda grunder förbjöd, återupptas. Här bryter sig amerikanska specialtrupper in i afghanska hem och för bort fäder och söner med hättor över huvudena, om de inte skjuter ihjäl dem framför ögonen på deras familjer.

Den amerikanske journalisten Dexter Filkins gav för sex år sedan ut en bok om krigen i Irak och Afghanistan: ”The forever war” (”Evighetskriget”). Med den titeln fick han mer rätt än han förutsett. Det är inte bara talibanernas uthållighet som garanterar att

kriget i Afghanistan blir ett evighetskrig. Det är också vårt blinda stöd till en korrumperad och felslagen stat, som i befolkningens ögon saknar all trovärdighet. I en ny artikel beskriver Filkins den afghanska staten som en samling av kriminella nätverk. Under de senaste tretton åren har ett bistånd på 103 miljarder dollar, som i storlek överträffar Marshallhjälpen, försvunnit utan att lämna många synliga spår. Vi är medskyldiga till ett bedrägeri som drabbar en befolkning som stadigt räknas till världens tio fattigaste.

Är vi över huvud taget intresserade av att lämna Afghanistan? Moderna arméer uppmuntras till att föra evighetskrig. Det är förvisso skattebetalarna som finansierar dem, men bortsett från det liknar en armé utan värnpliktiga i alla avseenden ett modernt företag. Slagfältet har bara ersatt marknaden. Därför är en armé som den amerikans-ka eller danska heller inte intresserade av att avsluta krig, för utan krig är en modern armé i samma situation som ett företag utan avsättning för sina varor.

En seger ger i och för sig prestige, men freden är en marknad utan efterfrågan. Anslag riskerar att sparas bort. Armén får inga möjligheter att testa sina soldaters träning i praktiken, och det blir svårare att rekrytera nya soldater när unga, äventyrslystna män inte längre kan erbjudas uppehälle i stridszoner där de utan alltför stor personlig risk kan skjuta loss på dåligt utrustade representanter för lokalbefolkningen.

Ett bra krig är ett krig som fortsätter. Det 35 år långa evighetskriget i Afghanistan kan pågå i ytterligare generationer. Men en sak kan vi vara fullständigt säkra på: när de politiker som med en så obekymrad lögnaktighet förde oss in i, och sedan försvarade, dessa krig för länge sedan är glömda, och inte ens skammen har överlevt dem, kommer talibanerna fortfarande att kämpa i ett krig som inte känner till en slutpunkt.

Carsten Jensen

Översättning från danska: Jonas Thente

Afghanistankriget.

Natostyrkornas uppdrag i Afghanistan avslutades formellt vid nyåret efter 13 års krig.

”Tillsammans har vi lyft det afghanska folket ut ur mörker och förtvivlan och skapat hopp inför framtiden”, sade den amerikanske generalen John Campell under en ceremoni i Kabul.

Hans kollega Daniel P Bolger har en helt annan syn på läget. I den uppmärksammade boken ”Why we lost” (utgiven i höstas i USA) kritiserar han militärledningen och påstår att ingen egentligen visste vem fienden var.

Cirka 12 500 soldater ska ändå stanna i Afghanistan. Som mest har Natoledda Isaf-styrkan haft över 130 000 soldater i landet.

”Kriget mot terrorismen” inleddes i Afghanistan efter terrordåden mot USA hösten 2001. Det USA-ledda anfallet riktades mot den islamistiska talibanregimen som beskyddade Usama bin Ladin och hans terrornätverk al-Qaida.

6 januari 2015.

DN 6 JANUARI 2014

Ledare

- Segerrusig vänster kan inte kvadrera cirkeln
- Om bara var och en sköter sitt

Debatt

- ”Bryt den onda trenden och ta kontroll över byråkratin”

Nyheter

- Missnöjet gror mot försvarets tester i reservat
- Ex-minister varnar för politiskt kaos
- Klartecken för licensjakt på varg
- Puffar av metangas på Mars väcker frågor
- Alliansen säger nej till skolsamarbete
- Branden i moskén kan ha varit en olycka
- Vitt pulver undersöks
- Nyheter i korthet

Världen

- ”Varför just Dresden? Vi hittar inget svar”
- Kritik efter att romsk bebis nekats begravning
- Sexhärva ökar pressen på hovet
- Hårda vindar och hetta kan förvärra bränderna
- Grekisk euroflykt oroar
- Här välkomnas de som Europa nobbar
- Världen i korthet

Ekonomi

- Jobb? Javisst, – om staten betalar lönen
- 100 personer kom till jobbet – som inte fanns
- Uppgång i Kina gav rekordår för Volvo
- Ekonomi i korthet

Stockholm

- Här kan de inte larma 112 – då brann hus ned
- Romsk kvinna DO-anmäler Rusta
- Vad ska du göra
  den sista dagen
  på jullovet?
- Nya Hornsberg har en gammal historia
- Ett BB för den som ville vara anonym
- Polisen varnar för ny drog efter två dödsfall
- Man åtalas för åtta mordbränder
- Stockholm i korthet

Kultur

- ”Helsingfors ska förändra Guggenheim”
- ”Fel information kan bidra till psykisk ohälsa”
- Tillbaka till ursprunglig rörelse
- Stillsam vardag. Inåtvända Mitzi trivs bäst när det är tyst
- Kultur i korthet

DN 6 januari 2015:

”Bryt den onda trenden och ta kontroll över byråkratin”

“Administrationssamhället. Administrativt arbete riskerar att tränga ut kärnverksamheten och leda till sämre arbetsmiljö. Låt i stället professionerna själva utforma arbetet och anställ professionella administratörer, skriver författarna och forskarna Anders Forssell och Anders Ivarsson Westberg.

Under en följd av år har det återkommande rapporterats om en alltmer betungande administrativ arbetsbörda för många yrkesgrupper inom den offentliga sektorn. Rapporterna har bland annat kommit från domstolar, från högskolor och universitet, från polisen och de senaste åren kanske främst från sjukvården och skolan. Forskare och andra har använt begrepp som ”granskningssamhälle”, ”utvärderingsmonstret”, ”förpappring” och ”dokumentationshysteri” för att peka på aspekter av det här fenomenet.

Vi har i ett forskningsprojekt studerat administration och administrativt arbete med särskilt fokus på sjukvården, skolan och polisen, och vi rapporterar om detta i en nyutkommen bok ”Administrationssamhället” (Student-litteratur) som bygger på en genomgång av en stor mängd rapporter och studier. En slutsats av vår genomgång är att det administrativa arbetet ökar, och särskilt gäller det dokumentation.

Det finns i stort sett två sätt att mäta administration: antingen använder man sysselsättningsstatistik, varvid vissa yrken då klassas som administrativa, eller så gör man tidsstudier av faktiskt arbete. Med den första mätmetoden – sysselsättningsstatistik – ser vi att traditionella administrativa yrken som kanslister, kontorister och sekreterare i dag är på väg att försvinna. I stället har vi fått en kår av nya, oftast väl-utbildade controllers, strateger, koordinatorer, kommunikatörer. Dessutom finns det många fler chefer. Det råder således en ökad professionalisering av administrationen.

Med den andra metoden – arbetstidsstudier – ser vi att det administrativa arbetet i hög grad har ”tryckts” utåt och nedåt i organisationerna, och flyttat över från traditionell administrativ personal som kontorister, kanslister och sekreterare till professionella yrkesgrupper som lärare, läkare, sjuksköterskor, poliser och andra. Samtidigt som man skurit ned på den traditionella administrativa personalen har den moderna datatekniken gjort det möjligt att göra alla till administratörer. Denna trend där administrativt arbete amatöriseras – alltså flyttas över till yrkesgrupper som inte vare sig är utbildade för uppgifterna eller har anställts för att utföra dem – är förmodligen den största förändringen. Arbetsmiljöundersökningar från alla undersökta områden visar även att administrativt arbete upplevs som en allt större påfrestning för de som arbetar i kärnverksamheterna, och leder till en sämre arbetsmiljö.

Vi har inget totalmått på den mängd administrativt arbete som på detta sätt flyttats till yrkesgrupper som är anställda i kärnverksamheter som sjukvård, skola och polis, men många studier tyder på att den är avsevärd, och ökande. Det är ingen nyhet att läkare, lärare och poliser ägnar mindre än hälften av sin arbetstid åt sina huvuduppgifter. Men arbetstidsstudier visar också att de ägnar en stor och ökande del av sin arbetstid åt att på olika sätt dokumentera om och kring sitt arbete. Ett exempel på hur dokumentationskrav på detta sätt ökat och lagts på arbetsbördan för en yrkesgrupp, är de utvecklingssamtal som lärare ska ha med elever och föräldrar. Tidigare var detta ett möte där läraren förde en diskussion om skolsituationen med elev och föräldrar. Numera är dessa samtal en formaliserad administrativ procedur som leder till en individuell utvecklingsplan som även ska föras in digitalt enligt en standardiserad mall. Detta kanske är bra för vissa barn och

föräldrar, men motiverar det den kraftigt utökade arbetsbörda, utan någon resursförstärkning och utan att någon annan uppgift tas bort, som det innebär för lärarna? Detta är bara ett exempel på ökad mängd dokumentation, från ett område.

Det finns flera orsaker till den ökande administrationen, men en är att organisationerna ständigt får nya uppgifter utan att de gamla tas bort. Ett vanligt synsätt är att organisationer ses som ett slags redskap med vissa bestämda uppgifter. Skolan ska lära barnen att läsa och räkna och en del annat, sjukvården ska behandla och helst bota sjuka patienter och polisen ska förebygga brott och fånga brottslingar. Men organisationerna är också sysselsatta med att möta en mängd andra krav som kan vara löst kopplade till huvuduppgifterna. De ska möta krav på miljö och uthållighet, jämställdhet, etiskt handlande, riskhantering, etnisk mångfald, IT-strategier, kvalitetssäkring och utvärdering. Ju större och mer komplex organisation desto fler krav finns. Redan för tio år sedan rapporterades det att en normal svensk kommun kunde ha över 50 olika styrdokument i form av policy-beslut, strategier, riktlinjer och handlingsplaner, alla med olika slags krav, och detsamma gäller andra offentliga organisationer. Vi vet att denna typ av krav med tillhörande styrdokument har ökat för offentliga organisationer under senare år. Så förutom sin kärnverksamhet ska organisationerna även syssla med en mängd andra uppgifter – och alla dessa kräver administration och, därmed, dokumentation.

En konsekvens av detta är att alla förändringar och styrförsök tenderar att leda till mer administrativt arbete. När beslutsfattare till slut började inse att lärarna i så hög grad var sysselsatta med dokumentation i stället för undervisning började man i viss mån förenkla denna. Men samtidigt beslutades om att införa betyg i lägre årskurser, vilket oundvikligen kommer att kräva mer administrativt arbete. Så här fortgår det: Politiker och andra beslutsfattare beslutar om nya åtgärder – oftast välmotiverade och väl-menande – som medför administrativt arbete för de som ska genomföra åtgärderna.

Dessa tendenser – mer administrativt arbete och samtidig amatörisering och professionalisering riskerar leda till att administrativt arbete tränger ut kärnverksamhet.

För att vara konkret: Administrativt arbete ökar på bekostnad av undervisning, sjukvård och brottsbekämpning.

Vi menar att detta tillsammans med larmen om sämre arbetsmiljö gör att en förändring är angelägen.

Vad bör göras?

Några förslag är följande:

• Uppmärksamma problemet med den ökande administrationen i offentlig sektor.

• Uppmärksamma omfördelningen av administrationen till de som arbetar i kärnverksamheterna, och ta larmen om försämringar i arbetsmiljön på allvar.

• Styr mindre. Ge professionella yrkesgrupper ett större utrymme att själva forma sitt arbete.

• Återanställ ”professionella” administratörer.

• Utred de administrativa konsekvenserna vid införande av nya styrmodeller, IT-system och organisationsförändringar.

Anders Forssell, Docent, Studierektor, Företagsekonomiska Institutionen , Uppsala Universitet
Anders Ivarsson Westerberg, Docent, Föreståndare Förvaltningsakademin, Södertörns Högskola “

DN 6 januari 2015:

“Missnöjet gror mot försvarets tester i reservat

Turistindustrin, markägare och rennäringen är oroade. Försvrets tester av vapen i området kring Jokkmokk har utökats och kan tvinga folk att evakuera med kort varsel.

– Här tillbringar jag varje ledig stund och när jag går i pension flyttar jag ut för gott.

Tommy Karlsson blickar ut från sin stuga i Peuraure. Han är på ”mammas gata”, säger han när vi når huset efter någon timme på snöskoter över sjöar och genom skogar och innan dess någon timmes bilfärd från Jokkmokk. Hemmanet har varit i släktens ägo i århundraden och han vet inget bättre än att tillbringa sin tid här med att jaga, fiska eller bara njuta av naturen och tystnaden.

Men nu är Tommy Karlsson orolig. Hans stugor ligger på det område som stängs av när militären testar nya vapen. Nyligen kom ett besked om att sådana tester skulle ske någon gång mellan februari och juli i år, den tid på året då turister dras till trakten och Jokkmokksborna åker ut på sina skotrar för att fiska.

Oron i trakten blev stor och protester började höras. Därför var det en lättnad när försvaret meddelade att testerna skjuts upp. Men Tommy Karlsson känner sig ändå inte lugn. Försvaret säger sig inte ha skjutit upp testerna på grund av opinionen. Skälet var en teknisk försening och Tommy Karlsson räknar med att testerna kommer senare.

– Det är hemskt, vilken årstid det än sker. Det påverkar rennäringen, turism, de som bor där och mark-ägare. Det är som om de i Stockholms skärgård måste utrymma.

Försvarets materielverk, FMV, har utfört tester av vapen i Jokkmokksområdet under lång tid vid det som kallas Vidsel Test Range. Ett område, ungefär stort som halva Blekinge, är sedan tidigare avlyst för detta syfte. Ett annat område, lika stort, fick 1997 grönt ljus att också stängas av. Hittills har bara tester där skett vid något enstaka tillfälle. Men i år kom besked om att Länsstyrelsen godkänt tester i högst 25 dagar i området nästa år. Exakt vilka dagar det sker informeras med kort varsel.

Då får renägare lämna området, turister hindras från att komma in och markägare kan inte åka till sina hus.

Nu börjar missnöjet gro i Jokkmokk. Framför allt är många upprörda över bristfällig information.

– Kommunikationen har varit helt ensidig. Vi har bara blivit informerade om vad som händer i efterhand, aldrig tillfrågade, säger Tommy Karlsson.

Ett skäl tror han är att de är så få att ingen riktigt bryr sig om dem. På försvarets kartor beskrivs området som obefolkat.

– Vi finns egentligen inte, utbrister Matti Holmgren som driver Jokkmokksguiderna som arrangerar hundspannsturer.

För honom och andra i turistbranschen är oförutsägbarheten i när testerna sker ett stort problem.

– Vi säljer in paket till våra kunder minst ett halvår i förväg. Då går det inte att säga kom, det kanske går att åka hundspann. Om perioden för tester är den 2 februari till den 5 juli som nu var tänkt så tvingas vi - hantera hela den tiden som osäljbar.

Han tycker också att testerna försvårar lanseringen av turism i området.

– Vi säljer vildmarksupplevelser och tystnad. När de testar dånar det som om det vore fullt krig.

Vi åker skoter från Tommy Karlssons hemman ytterligare en knapp timme innan vi når Börje Larsson i Lillselet. Här bor han med sin kusin Tommy, som för dagen är ute på renskiljning.

Börje Larsson bjuder på kokkaffe och tar tacksamt emot färskt snus. Lagret var slut och han visar en dosa från 1970-talet som han fuktat och börjat talla på. Han är på gott humör och drar det ena skämtet - efter det andra. Men när vapen-testerna kommer på tal blir han allvarlig. Redan har han tvingats evakuera vid ett tillfälle och han känner sig maktlös. I tre nätter tvingades han bo i Jokkmokk efter att militären kontaktat honom.

– De ringde dagligen. Egentligen ville jag inte fara hemifrån, det vill man ju inte. Men de gör som de vill.

På helgerna är de många fler i den stugby som blickar ned mot sjön och är utsmyckad med älghorn. Byföreningen har 80–90 medlemmar.

Börje Larsson räknar inte med att den tillfälliga respiten under våren innebär något längre stopp.

– Jag tror säkert att det blir övningar senare. Nu är det ju det där med ryssarna som gör att försvaret måste öva ännu mer.

En del av området spänner över Pärlälvens naturreservat. Flera vi pratar med menar att det är absurt att detta område som ska skyddas och främja friluftsliv, jakt och fiske nu kan användas för vapentester.

Tommy Karlsson menar att folket i Jokkmokk är lugna och inte direkt går ut med plakat. Men nu börjar han bli riktigt uppretad. Om fem år går beslutet om att försvaret får bruka området ut.

– Det är då vi måste lägga in stöten på allvar. Någon gång måste vi få nog, säger Tommy Karlsson bestämt.

Lars Lindqvist och Gun Mannberg driver en fjällby i Årrenjarka, strax utanför testområdet, och hyr ut skotrar är också oroliga. Tyskar och holländare hör till kunderna och bokningar sker långt i förväg. De har lagt ned 20 miljoner kronor på att rusta upp anläggningen och har fått stöd både från länsstyrelsen och EU. De tycker att länsstyrelsen talar med dubbla tungor. De säger sig stödja turism, samtidigt som de utökar skyddsområdet.

– De måste bestämma sig för vad de vill ha, provskjutningar eller - turism, säger Lars Lindqvist.

De tänker inte ge sig. Får de inte gehör för sina åsikter är det civil olydnad som gäller.

– Då far vi med skoter upp på fjället när de övar, säger Gun Mannberg och räknar med att de ska få ihop upp emot 2 000 skotrar.

Mats Hakkarainen, chef för FMV Vidsel Test Range, tror dock att man ska komma överens. Han förstår att turistnäringen är orolig och medger att informationen kunde ha varit bättre.

– Nu ska vi ha en dialog och komma fram till en lösning så att båda parter kan använda marken så optimalt som möjligt.

Samtidigt medger han att försvaret aldrig kan säga att de inte testar en viss period.

– Vi gör det här för Svea rikes säker-het. Vi kan aldrig sälja bort den möjligheten.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se

Fakta.

Vidsel Test Range har använts av FMV sedan 1958 för att testa försvarets olika robotsystem. Även andra länders försvarsmakter och privata företag hyr in sig.

Området är 1 650 kvadratkilometer, det största övningsfältet i Europa, och följer ungefär gränserna för Udtjas naturreservat. Det här området är permanent avlyst och stängt för allmänheten.

Det utökade området är ungefär lika stort och ligger delvis i Pärl-älvens naturreservat och har haft tillstånd att utöva tester sedan 1997, men det har sällan hänt. I början av november kom det till kännedom att tester skulle utföras mellan februari och juli. Reaktionerna blev starka. De testerna har nu skjutits upp på grund av att den tekniska utvecklingen gick långsammare än väntat. Antalet övningsdagar 2015 är maximalt 25.

Dn "

DN 6 januari 2015:

"Ex-minister varnar för politiskt kaos

Nu riktar ännu en erfaren moderat kritik mot decemberöverens-kommelsen. Tidigare försvarsminister Anders Björck varnar för att uppgörelsen kan få Alliansen att spricka – och för ett fortsatt kaos i svensk politik.

– I stället för ett nyval får vi en nålsticksriksdag där man kommer att försöka fälla regeringen i små-frågor, och det finns hundratals områden som inte är relaterade till budgeten. Det blir hela havet stormar, säger Anders Björck.

Efter julhelgen meddelade rege-ringspartierna och allianspartierna att det inte blir något extraval. Därmed skulle regeringskrisen vara undanröjd och höstens kaos och -käbbel i rikspolitiken vara avslutat. Men liksom Anders Björck är det långt ifrån alla som är nöjda med uppgörelsen. I synnerhet inom Moderaterna har det riktats hård kritik mot såväl den tillträdande partiledaren Anna Kinberg Batra som mot innehållet i decemberöverenskommelsen.

Den tidigare moderatledaren Ulf Adelsohn kallar den för "en villkorslös kapitulation". Tidigare kulturministern Cecilia Stegö Chilò (M) anser att uppgörelsen är ett hastverk och på DN Debatt gick Mikael Odenberg, tidigare M-gruppledare i riksdagen, till frontalangrepp och menade att uppgörelsen var "ett demokratiskt och parlamentariskt nederlag". Andra har kallat upp-görelsen för "ett fiasko", "svek" och "förräderi".

Anders Björck ifrågasätter uppgörelsen av både politiska och konstitutionella skäl. I det senare fallet menar han att det inte går att binda riksdagsmän med direktiv om hur de ska rösta.

– Det finns inga bundna mandat. Man får rösta som man vill, och det har vi många exempel på, säger han.

I motsats till många andra menar Björck att blockpolitiken nu kommer att luckras upp i stället för att -cementeras efter uppgörelsen, vilket kommer att splittra Alliansen.

– Finns inte kittet som en gemensam budget utgör, och om man inte får rösta på den budgeten, försvinner motivationen. Då är jag rädd för att allianspartierna börjar lägga egna budgetförslag och det är början till slutet, säger han.

I förlängningen kommer upp-görelsen att stärka Socialdemokraternas ställning, och även Sverige-demokraterna. Men Björck tror inte att den kommer att hålla fram till 2022.

– Den kommer att krascha långt innan dess, helt enkelt på grund av trycket inifrån partierna, att man vill profilera sig. Oppositionen kan inte lägga sig helt platt, då har man kapitulerat, säger han.

Att Alliansen inte tog chansen i ett nyval utan i stället valde att rädda kvar den rödgröna regeringen tror Anders Björck dels är en förlängning på avgående partiledaren Fredrik Reinfeldts politik, dels att man inte trodde man kunde vinna valet med en ny och oprövad M-ledare. Man ville inte riskera ett nederlag helt enkelt.

En missbedömning, enligt Anders Björck

– Här hade Anna Kinberg Batra haft chansen att bli Sveriges första kvinnliga statsminister men hon tog den inte. Det hinner hända mycket i en valrörelse och det hade varit en bra start för henne att få ett avstamp även om man inte hade vunnit.

I helgen håller Moderaterna stämma där Anna Kinberg Batra väntas väljas till ny partiledare. Den beska interna kritiken har inte skadat hennes ställning, menar Björck, som välkomnar ett öppet debatt-klimat.

– Moderaterna får inte bli ett toppstyrt parti och det är bra att debatten kommer upp nu annars hade vi fått den i en valrörelse. Det har kokat i Moderaterna länge, och nu har locket slitits av. Men jag tror det blir en lugn stämma, säger han.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Uppgörelsen
Syftet med den blocköverskridande decemberöverenskommelsen är att det blir möjligt för en regering i minoritet att regera.
Bland annat ska den stats-ministerkandidat som samlar stöd från den partikonstellation som är större än alla andra tänkbara regeringskonstellationer släppas fram och en minoritetsregering ska få igenom sin budget.
Överenskommelsen tillämpas för första gången i samband med att regeringen i april 2015 lägger fram vårpropositionen.
Överenskommelsen gäller till och med valdagen år 2022.

Dn “

DN 6 januari 2015:

“Alliansen säger nej till skolsamarbete

Regeringen vill ha ett blocköverskridande samarbete i skolpolitiken. Men allianspartierna avfärdar inbjudan. – Vi hade redan en bred överenskommelse men det första regeringen gjorde var att riva upp den, säger Christer Nylander (FP), vice ordförande i utbildningsutskottet.

I en artikel på DN debatt bjuder regeringens tre ministrar på utbildningsområdet in allianspartierna till en överenskommelse om svensk skolpolitik.

De två blocken har redan genom den så kallade decemberöverenskommelsen pekat ut energi-, säkerhets- och pensionspolitiken som samarbetsområden.

Utspelet tas väl emot av de båda lärarfacken men en rundringning till allianspartierna visar att de är långt ifrån imponerade av regeringens skolinvit.

– Det är inte så mycket nytt utan det där har de sagt förut. Vi kan samarbeta i enstaka frågor men jag tror det är viktigt att det finns en tydlig opposition mot dålig skol-politik, säger Christer Nylander (FP), vice ordförande i utbildningsutskottet.

Han pekar också på den tidigare friskoleöverenskommelsen som allianspartierna menar att rege-ringen spräckte genom att nu driva frågan om ett kommunalt veto mot friskoleetableringar.

– Vi hade redan en bred överenskommelse, men det första rege-ringen gjorde var att riva upp den. Då undrar man vad de menar att ett nytt samarbete ska innebära, säger Christer Nylander.

Moderaternas nya utbildningspolitiska talesperson, Camilla Waltersson Grönvall, säger att hon - i grunden är positiv till en bred överenskommelse men att rege-ringen själv satt käppar i hjulet för ett sådant samarbete.

– Vi behöver klara besked om att överenskommelser som man ingår med regeringen faktiskt håller. Men de bröt friskoleöverenskommelsen och nu har Fridolin (utbildnings-minister (MP), reds anm) dessutom sagt att han inte tänker bereda frågan om betyg i årskurs fyra, trots att det är med i budgeten som riksdagen antagit. Det är allvarligt, säger Camilla Waltersson Grönvall (M).

Både Folkpartiet och Moderaterna är villiga att samarbeta i enstaka sakfrågor, som satsningar på läraryrkets status och mindre klasser - i lågstadiet.

Även Centerpartiets skolpolitiska talesperson Ulrika Carlsson avvisar regeringens förslag.

– Vi ser inte att det finns förutsättningar för en bred politisk överenskommelse om skolpolitiken, säger Ulrika Carlsson (C).

Kristdemokraternas Annika Eclund är precis som sina allianskolleger kritisk till regeringens hantering av den tidigare överenskommelsen.

Hon säger att hon ändå välkomnar ”samsyn och långsiktiga villkor” för skolan men att regeringen måste ha något att erbjuda i samtalen.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Fakta. Tre ministrar skrev

I en artikel på DN debatt i går bjöd ministrarna Gustav Fridolin (MP), Helene Hellmark Knutsson (S) och Aida Hadzialic (S) in regeringen till en överenskommelse på skolområdet.

Regeringen säger att den kommer att söka brett politiskt stöd för sina framtida skolreformer. Enligt debattartikeln ska reformerna vara förankrade bland lärare och skolledare och bygga på modern skolforskning.

Samtidigt säger regeringen att om allianspartierna vill fortsätta driva frågan om betyg i lägre årskurser så måste de göra det med stöd av Sverigedemokraterna.”

7 januari 2015.

DN ONSDAG 7 JANUARI 2015

Ledare

- Ändå inte bättre förr
- Bakläxa för falsk skolinvit
- Kan vi ge tiggarna jobb?

Debatt

- ”Jordbruksstöden är viktiga för både jobben och miljön”

Nyheter

- Hinder för utländska bolag hämmar byggandet
- Polisen: Storsatsning ger färre skottlossningar
- Antalet beslagtagna vapen ökar i hela landet
- Bluff med jobb kan ha drabbat 150
- Utredningar förlänger sjukskrivningarna
- Nyheter i korthet

Världen

- Massajkrigarnas nya riter ger framtidshopp
- Småpartiers framgång gör valet till en rysare
- Ordningen återställd – nu har presidenten hund
- Utmanare lovar att ta itu med vanstyre
- Världen i korthet

Ekonomi

- Stora Enso vill starta om efter skandalen med barnarbete
- Billigare flygbiljetter att vänta – men SAS avvaktar
- Ekonomi i korthet

Skriv i DN

- Riskkapitalisterna har inte här att göra
- Bildinsändare. Jan Ed, Nyköping
- Korv med senapssås och blomkålssallad
- Skriv i DN i korthet

Insidan

- ”Ålder är inget jag tänker på”
- Insidan i korthet

Kultur

- Stina Oscarson: Vi är i brytningstiden mellan det gamla och det nya – och jag räds att jag räds
- ”Bra fantasy berättar något om vårt samhälle”
- Deras hat mot demokratin är konstant
- Rättviseförmedlingens grundare Lina Thomsgård vill se ett st
- Lättsmält. Filharmonikerna mjukstartar året
- Kultur i korthet

Stockholm

- När vädret är milt läggs banorna på is
- Trängsel på t-banan oroar politikerna när jättehuset byggs
- DN testar: Är stockholmare trendigare än andra?
- På stan. Det händer i dag
- Stockholm i korthet

DN 7 januari 2015:

“Ändå inte bättre förr

Det ser mörkt ut, antalet krig i världen ökar. Några som vet är forskarna vid Uppsala konfliktdataprogram, UCDP. Enligt deras sätt att definiera krig – som väpnad konflikt med minst 1 000 döda per år – har antalet aldrig varit högre sedan andra världskriget. Och den stora ökningen har skett de allra senaste åren. Från fyra krig 2010 till elva 2014.

Sommarens krig i Gaza var den blodigaste konfrontationen på flera decennier, med över 2 000 döda. Dödstalen i Syrien och Irak är mycket höga. Och flera tusen har dödats i det ryssunderstödda inbördeskriget i östra Ukraina.

Två generella saker kan sägas om de senaste årens konflikter. Det första är att Ryssland har visat sig strunta i sedan länge erkända nationsgränser. Vad det innebär för framtiden och resten av Europa är höljt i dunkel, ett obehagligt dunkel.

Det andra är att i merparten av krigen utgör radikala islamister minst en av flera krigförande parter. Det gäller i såväl Afghanistan som Pakistan, Gaza, Irak, Nigeria, Syrien och Jemen. Det som utmärker dessa grupper är att de har maximalistiska agendor. Deras krav begränsar sig inte till självstyre i en viss region, rättvisare fördelning av naturresurser eller annat liknande som ofta driver rebellgrupper. Jihadister kräver total underkastelse och uppmuntrar, i varierande grad, global terrorism. Därför är det nästintill omöjligt att komma överens om fredsavtal med den typen av rörelser.

En rapport från Pew Research Center visar också att antalet länder med starka religiösa motsättningar har ökat kraftigt sedan 2011, från 14 till 20. I alla utom två fall är den negativa utvecklingen förknippad med att extrema islamistiska grupper tar allt större plats.

Det finns verkligen anledning att oroas över säkerhetsläget i världen. För Sveriges del är skälen starkare än någonsin att på allvar diskutera vår förmåga att ge och ta emot militär hjälp med kort varsel. Natomedlemskap är det enda raka, för vår egen skull, av solidaritet med våra baltiska grannländer, och för att på ett effektivare sätt kunna medverka till att trycka tillbaka de grupper som utgör ett hot mot hela världen.

Men samtidigt är det viktigt att inte låta ljuskäglan bli så liten att bara de senaste årens utveckling fångas in. Det skapar nämligen det felaktiga intrycket att världen blir allt farligare och att allt fler människor dör i krig och andra fasor.

Oron för ett auktoritärt och aggressivt Ryssland bör inte förväxlas med minnet av Sovjetunionens krig och folkmord. Det faktum att banditerna i IS, via sociala medier, stoltserar inför hela världen med sina ohyggligheter gör dem inte mäktigare. Omgivna av fiender, avskurna från världens marknader och utan flygvapen saknar de förmåga att skapa en stabil stat av det territorium som de efter sommarens framgångar gör anspråk på. Deras världskalifat är givetvis inget annat än jihadistiskt delirium.

Den svårlösta konflikten mellan Israel och palestinierna är tragisk och har krävt runt 25 000 liv. Men samtidigt bör man komma ihåg att

de sedan länge avslutade krigen mellan Israel och de arabiska grannländerna tog livet av många gånger fler människor.

Den långsiktiga trenden är att färre människor dör i massmord, folkmord och väpnade konflikter. Och dagens terrorister har än så länge inte kommit i närheten av den dödlighet som orsakades av forna decenniers inbördeskrig, diktaturer och militärregimer.

I en utförlig artikel i det engelskspråkiga magasinet Slate vidgar den världskände psykologiprofessorn och författaren Steven Pinker perspektivet än mer. Global statistik visar att sammantaget har frekvensen av mord, våld mot barn och sexuella övergrepp minskat kraftigt under efterkrigstiden. Tillväxten av demokratier må ha avstannat, men det går inte att visa på någon egentlig tillbakagång. Fattigdomen i världen minskar fortare än någon hade förutspått.

Slutsatsen i artikeln är att utsagor och antydningar om att allt är sämre, farligare och blodigare i dag än någonsin förr är fel och leder till uppgivenhet. I ljuset av att världen har blivit en tryggare plats, ser vi bättre de faktiska och allvarliga problem som verkligen behöver hanteras.

Dn 7/1 2015 "

DN 7 januari 2015:

”Jordbruksstöden är viktiga för både jobben och miljön”

Ny studie. Nyttan av statligt ekonomiskt stöd till det svenska jordbruket är ifrågasatt. Vår studie av jordbruksstödens effekter visar att de bidrar mer till att skapa sysselsättning och öka den biologiska mångfalden än man tidigare har trott, skriver Knut Per Hasund och Harald Svensson, Jordbruksverket.

Är det bra med statliga stöd till jordbruket? Både ja och nej. Marknaden är bäst på att ge oss varor och tjänster med minskad resursanvändning. Det gäller även mat. Sverige har därför under många år drivit frågan om en avreglering av jordbrukspolitiken. Men jordbruket är också den i särklass största producenten av kollektiva nyttigheter i samhället, och dessa behöver kollektiv finansiering. I en ny studie har Jordbruksverket analyserat stödens effekter på sysselsättning, miljö och samhällsekonomi. Resultaten är i flera fall förvånande.

I stödens samhällsekonomiska lönsamhet ingår värdet av ökad matproduktion och miljöeffekter men också kostnaderna för arbetskraft och andra resurser.

Man behöver knappast vara nationalekonom för att veta att marknaden inte klarar produktionen av kollektiva nyttigheter. Flera studier visar dessutom entydigt att svenska folket värderar biologisk mångfald och öppna landskap högt. Denna efterfrågan kan dock inte komma till uttryck på privata marknader.

Jordbruket är den i särklass största producenten av kollektiva nyttigheter i samhället. Utan kor och bönder försvinner stora delar av kulturlandskapet. Två tredjedelar av alla rödlistade arter är knutna till odlingslandskapet. Vi kan reglera skadliga utsläpp, men inte tvinga bönder att bruka företagsekonomiskt olönsam mark med höga natur- och kulturvärden. Jordbrukspolitikens miljöersättningar behövs därför om vi inte ska förlora stora delar av den biologiska mångfalden och de öppna landskapen.

Studien visar att tack vare gårdsstödet har i storleksordningen 30 000 personer arbete i Sverige. De allra flesta på landsbygden. Hur många fabriker motsvarar det? Resultatet är förvånande för oss som arbetar med jordbruksfrågor, ty gårdsstödet är i princip frikopplat från produktionen av mat. Man behöver inte producera för att få stödet eftersom det är ett bidrag för inkomstbortfall. Men på grund av villkoren knutna till stödet får vi ändå stora sysselsättningseffekter.

Miljö-ersättningen till betesmarker ger minst 1 500 årsverken förutom stora, positiva effekter på den biologiska mångfalden vilket är ersättningens syfte. Det är ett betydande tillskott till sysselsättningen i landet och en levande landsbygd.

Jämfört med sysselsättningspolitiska åtgärder i andra sektorer är flera av åtgärderna i landsbygdsprogrammet budgeteffektiva. Att skapa ett årsarbetstillfälle kostar till exempel avsevärt mindre med regionalstödet till jordbruket (det så kallade LFA-stödet) än de beräknade kostnaderna för femte jobbskatteavdraget eller sänkningen av krogmomsen.

I alla regioner utom de tre nordligaste är gårdsstödet viktigast för sysselsättningen. Där är i stället vall- och LFA-stöden av störst betydelse.

En lärdom är hur stora sysselsättningseffekterna kan vara av miljöersättningarna – som ju är till för att förbättra miljön. Vissa miljö-ersättningar kan ge minst lika stora effekter på sysselsättningen som investeringsbidragen, även sett per stödkrona. Omvänt kan investeringsbidragen som är till för att främja jordbrukets konkurrenskraft och sysselsättningen på landsbygden ha stora, positiva miljöeffekter.

I vår studie är vi öppna med att stöden kan ge både negativa och positiva effekter. Kväveläckaget ökar kraftigt till följd av gårdsstödet. Vallstödet ökar utsläppen av växthusgaser motsvarande 320 000 ton koldioxid per år (de totala svenska utsläppen är 57,6 miljoner ton).

Detta är den globala nettoeffekten på klimatet då minskad import och utsläpp utomlands är inräknade. Att klimatet påverkas är ofrånkomligt när livsmedelsproduktionen, antalet husdjur och den odlade arealen ökar. Samtidigt har 5 000 personer i framför allt Norrland och skogsbygderna arbete tack vare vallstödet.

Stödet till ekologisk odling är inte samhällsekonomiskt lönsamt. Det är också ett dyrt sätt att öka sysselsättningen.

Våra resultat visar tydligt att utan miljö-ersättningen till betesmarker och gårdsstödet – eller några motsvarande stöd som finansierar produktionen av dessa nyttigheter – så skulle vi vara långt ifrån att nå miljömålen för odlingslandskapet respektive växt- och djurlivet.

Skulle vi inte haft betesmarksstödet hade vi förlorat en tredjedel av betesmarksarealen, cirka 190 000 hektar. Eftersom ersättningen är villkorad med skötselkrav så blir dessutom än större arealer värdefulla för biologisk mångfald och för alla som tycker om att vandra över blomsterängar.

Störst samhällsekonomisk nytta över tid ger stöden till betesmarker, kulturmiljöer, och biopannor. Deras nettonuvärden är ungefär 10 gånger större än respektive stödbelopp. Samhällsekonomiskt är det effekterna på klimat och odlingslandskapets kollektiva nyttigheter som väger tyngst, förutom de företagsekonomiska kostnader som inte täcks av värdet av ökad matproduktion.

Vi känner oss trygga i våra slutsatser. Vissa jordbruksstöd är nödvändiga om vi vill ha god miljö och levande landsbygd. Det behövs en konstruktiv och verklighetsförankrad debatt om hur vi kan främja ett effektivt jordbruk som ger bra mat, god miljö och bidrar till levande landsbygd för oss själva och kommande generationer. Verkligheten är komplex och många aspekter måste vägas in för att vi ska kunna utveckla och förbättra jordbrukspolitiken ytterligare.

Knut Per Hasund, Miljöekonomisk Utredare, Jordbruksverket
Harald Svensson, Chefsekonom, Jordbruksverket "

DN 7 januari 2015:

"Hinder för utländska bolag hämmar byggandet

Bristen på nya bostäder är enorm. Nu visar det sig att de stora byggbolagens resurser inte längre räcker till för att täcka behovet. Samtidigt har utländska konkurrenter betydande svårigheter att ta sig in på den svenska bostadsmarknaden.

De senaste 20 åren har utbudet av bostäder inte hängt med efterfrågan och bristen bara växer. Om inte byggandet tar rejält fart kommer enbart Stockholms län ha en brist på 130 000 bostäder år 2030, har Stockholms handelskammare räknat ut.

I dag har trösklarna för att få fart på det svenska bostadsbyggandet blivit för många och höga. Företagen som dominerar bostadsmarknaden, NCC, Skanska och Peab, klarar inte på egen hand att bygga bort bostadsbristen. Stödet från andra bolag räcker heller inte.

– Det är svårt att se att de svenska företagen har kapacitet att bygga så mycket mer. De börjar få brist på yrkeskunnigt folk som till exempel platschefer. Kommunerna har också svårt att hänga med på plankontoren, säger Jonas Hammarlund, sekreterare i den statliga utredningen "Bättre konkurrens för ökat bostadsbyggande".

Mattias Lundgren, vd för NCC Boende, bekräftar att byggbranschen håller på att slå i kapacitetstaket.

– I vart fall börjar vi närma oss gränser för vad vi i branschen mäktar med. Det finns redan en befintlig pool med kompentent personal, den blir inte dubbelt så stor bara för att vi ska bygga dubbelt så många bostäder, säger Mattias Lundgren.

Det kommer alltså att bli ett problem när det nu krävs väsentligt fler bostäder för att klara efterfrågan och behovet, inte minst i storstäderna och andra tillväxtregioner.

Mattias Lundgren pekar på flera flaskhalsar, det gäller platschefer, arbetsledare och fackkunniga -yrkesarbetare.

– Det går heller inte att fylla på med helt nyutbildad personal, det krävs gedigen erfarenhet från bostadsproduktion. Resultatet blir annars att det blir både dyrare och tar längre tid att färdigställa bostäderna. I värsta fall blir kvaliteten heller inte så bra som vi och kunden kräver, säger Mattias Lundgren.

Även Boverket är inne på samma linje. Visserligen var bostadsbyggandet under perioden tredje kvartalet 2013 till andra kvartalet 2014 ”historiskt högt”, med 14 500 påbörjade byggen i Storstockholm. Men som verket konstaterar – det är en ”otillräcklig nivå”. Verket räknar också med att tillväxttakten på bostadsbyggandet avtar nästa år.

De utländska aktörer som skulle kunna ta upp konkurrensen och möta behovet, ställs inför ett lapptäcke av 290 kommunala marknader som är oerhört svårt att få grepp om. Jonas Hammarlund förutsätter att de utländska bolagen ska få förutsättningar för att bättre navigera genom planeringsprocessen.

– Det krävs ett väldigt kunnande för att ta sig in på den svenska marknaden. Eller snarare i de olika kommunerna och ska man slå sig in måste företagen vara ganska resursstarka, påpekar han.

– Det jag möter hos byggherrarna är att de pratar om behovet av att effektivisera allt som har med planering att göra, som planprocesser.

Konkurrensverket (KKV) driver redan flera större utredningar för att ta reda på vilka hinder som ligger i vägen för att få bättre fart på bostadsbyggandet. Bland annat granskas samtliga upphandlingar den kommunalt ägda allmännyttan gjort under åren 2009 till 2013. -Totalt handlar det om drygt 100 upphandlingar om nära 6 000 lägenheter.

– Syftet med utredningarna är att se vilka hinder som måste undanröjas för att det ska bli bättre snurr på bostadsbyggandet, säger John Söderström, ekonomiråd på KKV.

Kommunernas upphandlingar, tillgången till byggbar mark och varför det är så få utländska bygg-företag på den svenska bostadsmarknaden är också några saker KKV vill studera.

– Vi vill se vilka som deltog, till vilka priser upphandlingen gjordes och framför allt vem som vann upphandlingen och på vilka grunder, säger John Söderström.

Utredningen beräknas vara klar i början av nästan år men redan nu kan KKV konstatera att de utländska aktörerna lyser med sin frånvaro i anbudsförfarandet.

– Vi ser att vissa försöker ta sig in men det är inte lätt, den svenska marknaden är inte en homogen marknad utan många små enheter, där varje kommun är en, säger John Söderström.

Jonas Hammarlund säger också att det är flera byggaktörer som sneglar på Sverige, även på bostadsmarknaden. Direktiven för hans utredning är tydliga. Det handlar om hur man ska utveckla anbudsförfarandet och titta på hur utländska aktörer ska komma in. Och även granska om det finns några hinder i äga-rförhållanden och i branschstrukturen.

– Vi håller fortfarande på med att beställa underlagsrapporter och finslipar på arbetsplaner, säger han.

Avkastningskraven ligger på 18-20 procent. Är det något för utredningen att studera?

– Vi funderar på det. Vi ska ta fram olika indikatorer som visar hur marknaden fungerar och även indikatorer på hur konkurrensen fungerar. Det funderar vi på att analysera närmare, svarar Hammarlund.

En mycket viktig faktor är markfrågan, hur mycket byggbar mark som finns tillgänglig, en annan är enskilda kommuners snabbhet i bygglovsprocesserna. Det kan ta upp till åtta år att gå genom hela processen.

– För att ha byggmark krävs detaljplaner och lagkraftsvunna bygglov och här kan vi se att det varierar stort mellan kommunerna, säger Johan Söderström.

Den svenska byggmarknaden domineras av några få jättar. Om det i sig utgör en konkurrensbegränsande faktor vill Söderström inte uttala sig om, men han noterar att tre bolag sticker ut mer än andra i upphandlingarna.

– Den största upphandlingen under den period som vi nu granskar togs hem av NCC, sammanlagt 236 lägenheter, säger han

Konkurrensverket följer i en av sina pågående utredningar av bostadsmarknaden upp en tidigare granskning om konkurrensen på byggmarknaden. KKV kunde då, år 2006, slå fast att ett påtaligt problem från konkurrenssynpunkt var att de större byggherrarna som arbetar med egenutvecklade projekt samtidigt var de största företagen på marknaden för extern entreprenad.

KKV:s slutsats blev att de byggherrar som inte bygger i egen regi blev i entreprenadupphandlingarna i hög grad utlämnade till konkurrenter.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Fakta.

Det förekommer olika sätt att beräkna bostadsbristen i Stockholms län och bristen kan framstå i olika dager.

Det diagram som DN publicerar är hämtat från Stockholms läns landsting, som i sin tur har hämtat den från SCB, och utnyttjas även av Hans Lind, professor i fastighetsekonomi vid KTH.

Boverket föredrar att använda sig av påbörjade bostäder och nyinflyttade vuxna. Det finns alltid en eftersläpning mellan påbörjade och färdigställda bostäder och själva byggandet har tagit fart på senare år, från en mycket låg nivå.

Med Boverkets sätt att räkna blev bostadsbristen akut först runt 2006. Boverket räknar dock med att inte ens det ökade antalet byggen räcker till för att klara efterfrågan. Dessutom spår de att takten i byggandet i Stockholm mattas av under 2015.

Fakta. De fyra bolagen som dominerar marknaden

Namn Omsättning Finansiella krav

Peab 42,7 miljarder Räntabilitet på eget kapital ska vara minst 20 procent.

Skanska 139,6 miljarder Avkastning på eget kapital ska vara 18–20 procent.

NCC 57,8 miljarder Avkastning på eget kapital efter skatt 20 procent.

JM 12,6 miljarder Rörelsemarginalen ska uppgå till 10 procent.

Källa: Bolagens årsredovisningar “

DN 7 januari 2015:

“Trängsel på t-banan oroar politikerna när jättehuset byggs

Om några år kan de som flyttar in i Sveriges högsta hus ta ett dopp 240 meter upp i luften. Men lokalpolitikerna oroar sig för att det blir för trångt i t-banan.

Skyskrapan vid Telefonplan blir ett tydligt landmärke, väl synlig från Stadshuset, Skansen och Skogskyrkogården. Det slanka huset byggs cirka 400 meter från -Telefonplans tunnelbanestation och får en fasad av glas i olika metalliska färger. Inuti ryms 700 bostadsrätter i 75 våningar, de flesta ettor samt några mindre tvåor. Drygt en fjärdedel av lägenheterna blir större, tre till sex rum och kök.

Skrapan vilar på ett större kvadratiskt podium i tre våningar som ska innehålla kommersiella lokaler, kontor och fyra förskoleavdelningar. I den övre delen görs plats för en restaurang och skybar och på taket finns en pool som används gemensamt av dem som bor i huset.

Samtidigt som skyskrapan planeras ytterligare drygt 1 000 lägenheter vid Telefonplan och politikerna i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd bekymrar sig över kollektivtrafiken. ”En kraftigt ökad befolkning i området kommer att medföra ett ökat tryck på den redan hårt belastade Telefonplans tunnelbanestation”, skriver de i sitt remissvar och vill att staden trycker på SL om att bygga en extra ingång i östra änden av t-banan.

De påpekar också att den tidigare erfarenheten av att bygga högt i Sverige är relativt låg och att det därför är svårt att förutsäga vilka konsekvenser byggnaden kommer att få när den väl står på plats.

Sol- och skuggstudier visar att skuggan från skrapan under vår- och höstdagjämning faller ut långt över grannskapet och bland annat passerar Svandammsparken. Men eftersom den är långsmal förflyttar den sig snabbt.

En vindstudie visar att husets höjd skapar turbulens och starka vindkrafter runt om byggnaden. Därför föreslås ett skärmtak runt den låga delen av huset samt träd och vegetation för att minska vindstyrkan.

Skyskrapan byggs bara 60 meter från E4:an, vilket betyder mycket höga trafikbullernivåer. Men Stockholms stad menar att utformningen av huset och lägenheternas planlösning innebär att ljudkvaliteten ändå blir tillfredsställande. Dessutom kommer fönstren – av säkerhetsskäl – inte att gå att öppna.

Staden har också tillsammans med riskingenjörer gått igenom vilka faror de som bor i skyskrapan kan utsättas för:

– Olycka med transporter av farligt gods på Södertäljevägen och E4/E20.

– Attacker mot höghuset.

– Kollison med luftfarkost.

– Naturfenomen som blixtnedslag, kraftiga vindar, snömassor på taket.

– Övrigt fallande föremål.

Resultatet av genomförda risk-analyser och riskvärderingar – konstaterar stadens tjänstemän – är att risknivån inte är försumbar.

De åtgärder de föreslår är automatiskt avstängbar ventilation och friskluftsintag som inte vetter mot motorvägen – samt stopp för -p-platser nära skyskrapans fasader. Den som eventuellt planerar ett attentat mot Sveriges högsta byggnad ska inte kunna verka ostört.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fakta. Skyskrapor

Fler höghusprojekt i Stockholm

Vasastaden

Norra tornen byggs vid Torsplan och markerar Stockholms gräns mot Solna. De bantade tornen blir 120 respektive 104 meter, vilket innebär 35 respektive 30 våningar som rymmer 330 lägenheter och en restaurang/skybar eller utsiktsplats högst upp.

Norra Djurgårdsstaden

De schweiziska arkitekterna Herzog & de Meuron har ritat det 140 meter höga hus som ska byggas där den högsta gasklockan av stål står i dag. Till var och en av de 320 lägenheterna byggs en halv parkeringsplats men i gengäld 2,2 platser för cyklar.

City

Stockholm Continental mitt emot Centralen blir Citybanans nya entré. Ovan mark byggs ett hotell med 400 rum, skybar och ett tjugotal lägenheter högst upp. Huset byggs i fyra nivåer på mellan 30 och 60 meter högt. På toppen blir det en takterrass som ska vara öppen för allmänheten.

DN 7 jan 2015:

“Deras hat mot demokratin är konstant

Debatten om Sverigedemokraternas ideologiska etikett är inte slut i och med decemberöverenskommelsen. Tvärtom är det i dag viktigare än någonsin att dra upp partiets fascistiska rötter i ljuset. Det skriver författarna Ola Larsmo och Per Svensson.

Ledande sverigedemokrater tänder gärna adventsljus.

Partisekreteraren Björn Söder gjorde det när han inledningstalade vid SD:s kommun- och landstingskonferens i Västerås den första helgen i december. Den vikarierande partiledaren Mattias Karlsson gjorde det i den julhälsning han la ut på tidningen SD-kurirens sajt.

Liksom så många andra svenska jultraditioner är de vackert flämtande adventsljusen en import från Tyskland.

”Blott barbariet var en gång fosterländskt”. Esaias Tegnérs diktrad är sönderciterad men insiktsfull. Så hur mycket barbari ryms i Sverigedemokraternas fosterländskhet? Och var har den sina rötter?

Den gångna hösten borde ha klargjort för de flesta att Sverigedemokraterna inte är ett politiskt parti som andra. När Mattias Karlsson den 2 december tog den svenska parlamentariska demokratin som gisslan och förklarade att SD skulle verka för att fälla varje regering som bedrev en för partiet misshaglig invandringspolitik gjorde han det som ledare för en revolutionär rörelse med en mission långt bortom det vardagspolitiska filandet på skattesatser och pensionsöverenskommelser. Sverigedemokraterna har givit sig själva uppdraget att rädda, eller snarare återskapa, Sverige.

Stefan Löfven och Magdalena Andersson har stämplat Sverigedemokraterna som ”ett nyfascistiskt parti”. Mot den kategoriseringen har några historiker och politiska skribenter protesterat. De har pekat på att SD-aktivister varken bär svarta skjortor eller tar avstånd från den parlamentariska demokratin.

Vi kan tycka att detta mest är en fråga för politikens ornitologer. Vi ställer oss frågande till det meningsfulla i att jämföra 30-talets fascistiska strömningar och dagens extremnationalism *enbart* utifrån de mest tidsbundna kännetecknen – uniformer och energisk antidemokratisk retorik på 30-talet; slipsar och ivriga bekännelser till demokratin på 2010-talet.

Mer intressant är att fråga sig om det här finns någon ideologisk konstant.

”Nog kan Sverige bidraga att lindra nöden i världen. Det vilja vi icke undandraga oss. Men detta sker sannerligen inte genom att fritt öppna gränserna för med oss väsensskilda folkelement. Ställ saken på dess spets. Har en familj med egna barn rätt att försumma dessa för främmande fosterbarn? Har då en nation med egna medborgargrupper i nödläge rätt att försämra dessas ställning genom invandring? Vi besvara frågan med nej.”

Den gången gällde frågan ett tiotal judiska läkare från Tyskland. Den som sa nej hette Elmo Lindholm, lundensisk docent i latin och ordförande för Sveriges Nationella Förbund. Det också i dag välkända

budskapet formulerades i en artikel i förbundets organ Nationell Tidning i månadsskiftet februari/mars 1939.

Vid denna tid, några månader efter Kristallnatten, drog en våg av antisemitiska möten över Sveriges universitetsorter. Det började med ett nazistiskt fackeltåg i Stockholm den 6 februari. Runt 450 studenter tågade under banderollen ”Stoppa judeimporten”.

Sedan följde Bollhusmötet hos studentkåren i Uppsala den 17 februari, där en majoritet protesterade mot tanken på att ge en handfull tyskjudiska medicinare arbetstillstånd i Sverige. Läkarstudenterna i Stockholm höll ett snarlikt möte den 22 februari. Kulmen blev det kårmöte som hölls på Akademiska föreningen i Lund den 6 mars. Drygt tusen studenter deltog, två tredjedelar av dem röstade för en flyktingfientlig och antisemitisk resolution.

Resultat blev bilden av en kompakt främlingsfientlig opinion bland unga akademiker. Föreställningen om att landets blivande intellektuella elit enhälligt sagt nej till ”import” av förföljda läkare påverkade utan tvekan Sveriges flyktingpolitik under de kommande krigsåren. Avtrycken är synliga i riksdagsdebatterna, där studenternas argument återkommer ord för ord.

Men det fanns också en stark socialdemokratiskt, liberalt och kristet färgad flyktingvänlig student-opinion. Man kan därför betrakta det som sker dessa hysteriska vinterveckor 1939 som en skickligt genomförd propagandakupp iscensatt av två av tidens högerextrema grupperingar: det lilla nazistpartiet Svensk Socialistisk Samling, SSS, mer kända som ”lindholmarna” och den i dag märkligt bortglömda, mer borgerligt och akademiskt förankrade rörelsen Sveriges Nationella Förbund (SNF), Elmo Lindholms organisation, vilken som mest hade 30 000 medlemmar.

Tar man del av referaten från studentmötena blir det uppenbart att dessa båda rörelser, som annars inte samarbetade öppet, hade ingått en ohelig allians kring det gemensamma målet att hålla judiska flyktingar borta från Sverige.

Dagens Sverigedemokrater beskrivs ofta, och korrekt, som ett parti med ”nazistiska rötter”. Då syftar man på 80- och 90-talets vit-maktmiljöer. Men det parti de fyra lundastudenterna Jimmie Åkesson, Björn Söder, Richard Jomshof och Mattias Karlsson tog över i början av 2000-talet, förde in i riksdagen 2010 och nu tror sig kunna göra statsbärande, förvaltar framför allt ett idéarv från SNF och det tidiga 1900-talets högerradikalism. Det är detta arv som i SD:s retorik stuvats in bakom kodordet ”socialkonservatism”.

Vill man förstå hur Björn Söder tänker när han, intervjuad av Niklas Orrenius på SD-stämman i Västerås, talar om ”judar” och ”samer” som tillhörande andra ”nationer” (DN 14/12), har SNF:s idégods ett betydande förklaringsvärde.

SNF, bildat som Sveriges Nationella Ungdomsförbund (SNU) 1915, stod till en början nära Allmänna Valmansförbundet (föregångare till dagens moderater). SNU kom att bli en del av den så kallade ”unghögern”, en rörelse bland unga högerintellektuella som var fientliga till det framväxande moderna samhället, men samtidigt kände främlingskap inför en nostalgisk överklasskonservatism.

Unghögermännen hatade demokratin, marxisterna (det vill säga socialdemokraterna) och liberalismen. Politiker som Karl Staaff och Hjalmar Branting kallades ”landsförrädare” – både för sina nedskärningar av försvaret och sitt arbete för allmän och lika rösträtt. Kring SNF samlades den radikala höger som såg demokratin som dekadent och som klädde detta demokratimotstånd i en hårdför nationalism. När SNF närmade sig fascismen, vilket 1934 ledde till en brytning med den demokratiska högern, Allmänna Valmansförbundet, var det för att denna fascism framstod som ett motgift mot den samhällsupplösande liberala demokratin. När flyktingdebatten vaknade efter Kristallnatten 1938 var det alltså socialdemokrater och liberaler som var måltavlan. Eller som föreningen Heimdals styrelseledamot Igor Holmstedt (sedermera kommunalråd) formulerar det under Bollhusmötet i Uppsala:

”Inom vidsträckta och framför allt inflytelserika kretsar går man så långt man vågar för att främja flyktingarnas mottagande i Sverige – så långt man vågar av fruktan för att opinionen mot dessa åtgärder skall växa sig för stark.”

SNF anknöt sin nationalism till romantikens föreställningar om en mytisk, organisk folkgemenskap där folket, eller ”nationen”, görs till ett slags levande väsen, och där det därför inte kan, eller får, finnas några konflikter mellan olika samhällsgrupper eller klasser. Sådana konflikter framstår som sjukdomstillstånd, sociala virusinfektioner. Det är mot den bakgrunden man bör reflektera över varför Björn Söder under konferensen i Västerås, i ett föredrag om Sverigedemokraternas ”ideologiska grund”, lyfte fram en tysk romantisk 1700-talsfilosof, Johann Gottfried Herder:

”Herder sa: ’Det finns bara en klass i staten. Folket. Kungen och den enkle bonden tillhör båda denna klass.’”

Föreställningen om fosterlandet, folket, samhället som en organisk enhet, en kropp, hotad av inre och yttre nedbrytande krafter, är ett ledmotiv i den moderna europiska politiska historien. Vi menar att denna idé utgör en grundbult också i den sverigedemokratiska föreställningsvärlden. Det är därför partiet tycker sig ha rätt och plikt att ställa ultimativa krav (”fälla varje regering”). Mattias Karlsson tror sig representera något mer och större än en trettonprocentig andel av valmanskåren: den autentiska folkviljan, subjektet ”Sverige”.

En av de intellektuella ledstjärnorna för 20- och 30-talets unga högerradikaler hette Rudolf Kjellén, inflytelserik statsvetarprofessor i Uppsala, och den som förmodligen myntade begreppen ”geopolitik”, ”folkhem” och ”nationalsocialism”. En annan var Kjellén-lärjungen och folkbildaren Teodor Holmberg. Båda utgör ideologiska inspirationskällor för Sverigedemokraterna (se till exempel Mattias Karlssons blogg ”Tankar & tidssignaler” eller SD:s principprogram från 2011).

En tredje representant för ”unghögern”, emigrationsforskaren med mera Adrian Molin, höll i november 1934 ett föredrag i den konservativa, uppsaliensiska studentföreningen Heimdal, där han försökte leda i bevis att den nazistiska tankevärlden i själva verket skapats av just den svenska unghögern. Föredraget gavs senare ut i bokform under titeln ”Ett svensk perspektiv på den nazistiska idékretsen”. Historikern Eric Wärenstam, en av de få forskare som studerat SNF, skriver i översiktsvolymen ”Fascismen och nazismen i Sverige 1920–1940” (1970): ”Man kan /…/ ge Molin rätt i att en stor

del av det nazistiska tankegodset fanns i Sverige, innan Hitler kom till makten.” Men, tillägger Wärenstam, detta gods fanns ”utan tvivel lite varstans i världen”. Inte ens nationalismen klarar det nationella testet. SNF efter 1934 beskriver Wärenstam i sin avhandling som så: ”Man arbetade alltjämt målmedvetet för att i Sverige skapa en motsvarighet till nazismen i Tyskland och fascismen i Italien.”

Entusiasmerade av Hitlers maktövertagande skaffade sig också SNU/SNF uniformsskjortor (grå) och släppte in en aggressiv antisemitism i Nationell tidning. Det var det tidstypiska. I dag har den exkluderande nationalismen anpassat sig till nya tider, nya seder. Makt erövras, och manifesteras, på andra sätt.

Men världsbilden, fiendebilden, är sig förvånansvärt lik: ”Vi vill helt enkelt inte ha det splittrade, segregerade – själlösa – samhälle, som det socialliberala etablissemanget skapat åt oss”, skriver Jimmie Åkesson i sina politiska memoarer, ”Satis polito”.

Att ett parti gärna sitter i riksdagen gör inte automatiskt detta parti ”demokratiskt” i ordets djupare mening. ”Splittring”, det vill säga intresse- och åsiktsbrytningar är ett uttryck för både modernitetens och demokratins väsen. Med sin romantiska nationalism griper Sverigedemokraterna både i retorik och i sak tillbaka på de för- och profascistiska krafter som i det tidiga 1900-talets Sverige formulerade ett hatiskt motstånd mot den moderna demokratin.

Sverigedemokraterna hade inte nöjt sig med nyval. De vill ha ett helt nytt Sverige. Eller som Elmo Lindholm uttryckte det i ett tal i Helsingborg i det tidiga 30-talet: ”Alla de skilda småflödena måste smältas samman till en brusande nationell strömvåg, som för svenska folket fram i enig samlad kraft till angrepp på det murkna i dagens radikala samhälle…”

Vilka och vad får inte plats i detta nya enade, homogena och själfulla Sverige? Det är den frågan vi bör ställa oss medan Söder och Karlsson tänder sina ljus.

Ola Larsmo litteratur@dn.se
Per Svensson

Skribenterna.

Ola Larsmo är ordförande i Svenska PEN och sedan många år medarbetare i DN Kultur. Han är författare till ett flertal romaner och böcker, bland annat ”Djävulssonaten”, en historisk essä om det så kallade Bollhusmötet i Uppsala 1939. En dokumentär pjäs baserad på boken spelas i Uppsala i februari.

Per Svensson är medarbetare i Sydsvenskan, tidigare kulturchef på Expressen och hedersdoktor vid Malmö högskola. Han är också författare, senast till ”Vasakärven och järnröret – om den långa bruna skuggan från Lund”, en essä om Sverigedemokraternas ideologiska rötter i 30-talets Skåne.

Denna text publiceras i dag samtidigt i Dagens Nyheter och Sydsvenskan. “

8 januari 2015.

TORSDAG 8 JANUARI 2015

Ledare

- Den ynkliga ondskan
- Här kommer solen
- Tid att säga emot
- En ny kyrka räcker inte

Debatt

- ”Allt fler drunknar – nollvision krävs för att bryta trenden”

Nyheter

- Här flyr terroristerna efter attacken
- Risk att vi hamnar i en ond cirkel
- Tidningen har utsatts tidigare
- Dådet för upp terrorn på agendan i hela EU
- Peter Wolodarski: Frankrike har sorg. Europa har sorg. Hela den demokratiska världen – vars hjärta denna attack träffar – känner sorg och vrede.
- Wallström: Hoppas inte viktiga röster tystnar
- Säpo satte stopp för danskt dåd
- ”Gudrun skapade sammanhållning”
- Björn Söder försvarar sig i israelisk tidning
- Nyheter i korthet

Ekonomi

- Brio säljs till tysk pusseltillverkare
- Varannan avbryter sitt nätköp
- Lågt oljepris gynnar världsekonomin
- Ekonomi i korthet

Jobb

- ”Det bästa är att se kunderna bli starkare och modigare”

Insidan

- ”Åldrandet är inte rättvist”

Stockholm

- 15-åringen nekar till brott
- Djurgården får en ny gångbro
- Polisen misstänker samma gärningsman för sju rån
- Helikopter ska leta efter Helge
- Man som knivdödade 21-åringen häktad
- Lyckat försök att bygga bort störningar från buss
- På stan. Händer i dag
- Stockholm i korthet

Kultur

- Björn Wiman: Dådet i Paris är en attack mot upplysningens hjärtpunkt
- Elisabeth Åsbrink: Det är skillnad på att kritisera en idé och att vända sig mot enskilda individer
- Dokuvåg, Japan och Liv Ullmann på Göteborgs filmfestival
- ”Jag har lärt mig att man måste låtsas att man är modig”
- En konst som Freud hade älskat
- Mediedrev. Starkt om att förlora makten över den egna berättelsen
- Kultur i korthet

DN 8 jan 2015:

“Den ynkliga ondskan

Makten är som mest patetisk när den rasar mot satiren. Diktatorer, generaler, religiösa ledare, terrorister – sällan framstår de som så ynkliga som när de med våld försöker slå mot den som använder humorn som enda vapen.

Onsdagen den 7 januari är ett svart datum för yttrandefriheten. I Paris har redaktionen för satirtidningen Charlie Hebdo utsatts för ett terrordåd med åtminstone 12 döda. Inget tyder på att magasinets medarbetare, eller poliserna som dödades med dem, gjort sig skyldiga till annat än utövande och försvar av demokrati.

Att det just är Charlie Hebdo som drabbas är inte förvånande. Tidningen har alltid, i sann fransk tradition, gjort provokationen till sitt kännetecken. Den har till och med gått längre än många av sina kolleger.

I februari 2006 föreställde bilden på tidningens förstasida en gråtande Muhammed. Han gömde sitt ansikte i händerna och utbrast: ”Det är jobbigt att vara älskad av idioter”. Teckningen var ett svar på den globala upphetsningen kring danska Jyllands-Postens karikatyrer av profeten. Ilskan var så stor från franskt muslimskt håll att flera chefredaktörer som publicerat bilderna avgick.

Dock inte på Charlie Hebdo. Efter bilden av den gråtande profeten stämdes magasinet av Frankrikes muslimska råd. Rättegången bevakades intensivt och blev också föremål för en uppmärksammad dokumentärfilm. Till slut friades tidningen och processen såg ut att vara en framgång för yttrandefriheten, det franska samhället och den stora majoriteten av landets muslimer.

”Det förekom ingen fatwa, inga attacker, inga hot”, kommenterade de franska muslimernas advokat rättegången. ”Vi löste konflikten på ett civiliserat sätt. Debatten är ett bevis på styrkan i den franska republiken. De enda som kan ta skada av den är extremisterna.”

Efter uppståndelsen har magasinet fortsatt att publicera sin satir som slår hårt mot alla håll: höger, vänster, uppåt, nedåt, mot gudar och männi-skor. Extremisterna hade förlorat slaget, men de hade inga planer på att ge upp kriget mot det fria ordet.

Tre svenska medborgare dömdes för att ha förberett ett massmord, på många sätt liknande det i Paris, mot Jyllands-Posten i Köpenhamn år 2010. Motivet var Muhammedkarikatyrerna.

Även konstnären Lars Vilks lever under ständiga dödshot för det enda ”brottet” hädelse av profeten.

I november 2011 skedde så ett bombattentat mot just Charlie Hebdo sedan tidningen skämtat om islamisternas valseger i Tunisien. Då hade redaktionen tillsatt Muhammed som ”gäst-redaktör” med rubriken ”100 piskrapp om ni inte dör av skratt”.

Efter attacken uttalade sig dåvarande franske utrikesministern Claude Guéant, själv ofta karikerad och hånad i tidningen: ”Man kan tycka

vad man vill om Charlie Hebdo, men pressfriheten är i Frankrike en helig princip”.

Och detta är just vad extremister måste fås att förstå, oavsett vilken färg de har på sina flaggor och vilken form deras symboler tar sig: Yttrandefriheten är och förblir en hörnpelare i den demokratiska världen. Ingen religion, gud, fana, åsikt eller ideologi är undantagen.

Den är dock en bråkig frihet. Den ställer krav på oss, den tvingar oss att skärpa våra ord och använda vårt omdöme. Det finns inget egenvärde i att kränka våra medmänniskor – men värdet av att ha rätt att göra det är absolut och omätbart.

När allt fler vidriga detaljer om attacken i Paris spreds i världens medier, traditionella och sociala, kom en våg av fördömanden. Men också en liten rännil av skadeglädje. Föregivna islamister jublade åt att hädarna äntligen fått vad de förtjänat. Islamhatare fick vatten på sin kvarn och tycktes närmast lyckliga över att ha fått sin perverterade bild av muslimer bekräftad.

Och till stor del var väl detta terroristernas avsikt; att slå in ytterligare en hatets kil mellan det sekulära, demokratiska samhället och islam. Att visa att de två aldrig kan, aldrig ska få förenas.

Vill vi se till att de misslyckas krävs en kraftansträngning. De troende själva måste vända sig ifrån och högljutt protestera mot våldets profeter. Det övriga samhället får aldrig hemfalla till öga-för-öga-tänkande och slå mot praktiserande troende, deras byggnader och symboler. Attentat som det i Paris brukar följas av hämnd, som följs av hämnd i en blodig malström.

Att sekulära och religiösa lever sida vid sida, med ömsesidig respekt samt ömse-sidiga rättigheter och skyldigheter, är de extremas mardröm. Polariseringen, rädslan och hatet är deras mål.

När sådant som terrordådet i Paris sker är det lätt att förtvivlas – och inte minst att drabbas av känslan av att allt står och väger utom vår kontroll. Dessa händelser kan uppfattas som en sorts vindkantringar. Vi vet inte vad som kommer i deras spår, och det är just ovissheten som gör dem så djupt skrämmande.

Men i själva verket ligger historien i våra egna händer. Genom att undvika att gå rädslans, hatets och hämndens väg, och oförtrutet hävda rätten att säga och rita vad vi vill även om det retar de lättretade, förvägrar vi terroristerna allt som liknar seger.

Då står ondskan och rasar, allt ensammare. Och allt fler ser hur ynklig och maktlös den egentligen är.

DN 8/1 2015 “

DN 8 jan 2015:

“Här kommer solen

Vid årsskiftet infördes nya regler för små solelsproducenter som kan ge fortsatt skjuts åt den snabbt växande marknaden.

Den knallgula boken ”Solrevolution” (SNF, 2014) utövar en oemotståndlig lockelse i kolsvart midvintertid. Kapitlen har titlar som ”Solsidan” och ”Solklart”, och läsningen är en mental ljusbehandling för alla som tvivlar på solens kraft på våra breddgrader.

Den som deppat över antalet soltimmar under november 2014 kan trösta sig med att säsongen för solel ändå är relativt lång, betydligt längre än högsommarmånaderna. Mars kan till exempel vara riktigt bra, eftersom produktionen ökar när solcellerna är lite svalare.

Under ett år går det också att producera mer el i norra Sverige än i Malmö, om man använder solföljare, det vill säga teknik som vinklar panelerna mot ljuset för att öka effekten. Medeltalet för solinstrålningen i Sverige är ungefär densamma som i Mellaneuropa. Tyskland får drygt 5 procent av elen från solceller, och fina sommardagar kan så mycket som halva Tysklands elanvändning komma från solen.

Priset på solceller har sjunkit från 700 till 2 kronor per watt sedan sjuttiotalet. Bara mellan 2008 och 2012 sjönk priset med 80 procent. Det dramatiska prisfallet är en effekt av framför allt tysk politik och en växande solcellsindustri i Kina.

Prognosen som det internationella energirådet IEA ställde om 200 GW installerad kapacitet i världen år 2020 kommer att nås fem år i förväg. Enligt IEA:s senaste färdplan kan solen generera ungefär en tredjedel av all el år 2050. Tekniken (åtminstone viss typ av solcellsteknik) har mognat och energislaget får folklig draghjälp av Ikea, som säljer solpaneler i Storbritannien, Schweiz och Holland i sina möbelvaruhus.

Utvecklingen har tagit fart även i Sverige. Strax före jul meddelade Stockholms läns landsting att 20 000 kvadratmeter solceller ska installeras på lämpliga byggnader, med målet att producera el motsvarande Norrtälje sjukhus årliga behov.

Men mest är det privata hushåll och små föreningar som investerat i solpaneler. De står för 96 procent av den nätanslutna solcellseffekten. Runt 3 000 svenskar uppskattas ha nätanslutna solcellsanläggningar, men siffran är lite osäker eftersom ingen har samlat in uppgifter från landets 170 nätägare.

För att få riktig snurr på solkraften krävs dock långsiktiga spelregler. Den spirande gräsrotsrörelsen kring solenergin har väntat i åtta år, medan olika utredningar har avlöst varandra. Därför är det glädjande att det från den 1 januari 2015 äntligen införs regler som garanterar små producenter av förnybar el en rimlig ersättning för sin överskottsel.

Det rådde en del osäkerheter kring vad som skulle gälla när regeringens (S+MP) budget röstades ner. Men finansdepartementet har nu bekräftat till branschorganisationen Svensk Energi att den skattereduktion som alliansen föreslog ska träda i kraft. Det innebär att mikroproducenter som matar in förnybar el (sol, vind, vågor, biomassa mm) på elnätet kan få en skattereduktion på 60 öre per inmatad kWh, till ett värde av max 18 000 kronor per år.

Begäran om skattereduktion ska göras i inkomstdeklarationen, och elnätsföretagen är skyldiga att lämna kontrolluppgifter till Skatteverket om hur mycket el som matats in respektive tagits ut. Elbolagen får

också en mottagningsplikt. Bolag som säljer el till en viss villaägare måste ta emot den förnybara el som hen skickar in på nätet.

Förslaget har kritiserats av myndigheter och miljörörelsen för att vara onödigt krångligt. Det ger inte lika god ekonomi för solcellsentusiaster som till exempel nettodebitering. Med nettodebitering får överskottselen samma värde som den egenanvända elen.

Skattereduktion i samband med deklarationen är också en administrativt mer krävande modell än en enkel kvittning på elräkningen. Men Alliansen har inte velat införa nettodebitering eftersom det skulle strida mot EU:s momsskattedirektiv.

Lite bökigare blir det onekligen med Alliansens förslag, men enligt tidigare energiminister Anna-Karin Hatt ska i vart fall de hushåll som producerar förnybar el inte behöva momsregistrera sig vilket kanske kan sänka trösklarna något för de som funderar på att pytsa in lite el till nätet. Skattereduktionen tillsammans med fallande priser på solceller, gör att en del experter menar att investeringsstödet som finns för solceller kan sänkas per sökande. Fler skulle då kunna ta del av stödet, som är kraftigt översökt.

Även om vi inte placerar solceller på alla befintliga tak i Sverige, vilket skulle ge många tiotals TWh, har solel potential att spela en betydligt viktigare roll i svensk energimix. Den mest omvälvande effekten av solelen är att den flyttar makt över energiproduktionen närmare konsumenten. Det är en tilltalande utveckling. Solel kräver inte exploatering av mark och landskap, och den är i det närmaste underhållsfri under sin livstid på 20–30 år.

Att skörda solens strålar är klimat-smart. Vad mer behöver sägas? Framtiden ser rätt ljus ut.

Jenny Jewert Jenny.Jewert@Telia.Com vetenskapsjournalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 8 jan 2015:

”Allt fler drunknar – nollvision krävs för att bryta trenden”

“Negativ trend måste vändas. Antalet drunknade 2014 var det högsta på tolv år. För att stoppa den dödliga utvecklingen är det dags att riksdagen antar en nollvision för drunkning, precis som man gjort för trafiken, skriver Karin Brand och Ann Wallbom - Fagraeus, generalsekreterare och ordförande för Svenska Livräddningssällskapet.

Förra året, 2014 var det värsta året på tolv år när det gäller drunknings-olyckor. Dessa mardrömsnivåer är inte acceptabla och Sverige måste anta en nollvision för antalet dödliga olyckor. Denna vision måste kompletteras med en tydlig handlingsplan för hur detta ska bli verklighet.

I dag publicerar vi sammanställningen av antalet omkomna genom drunkning under 2014 – och det är ingen munter läsning. De 137 omkomna är det högsta antalet drunknade sedan år 2002. Redan för ett år sedan såg vi en kraftig ökning och nu kan vi alltså för andra året i rad konstatera att antalet omkomna är alarmerande högt. I somras var antalet omkomna genom drunkning exakt lika många som antalet döda i trafiken – 82 personer.

Soliga och varma somrar, som vi haft såväl 2013 som 2014, innebär att fler människor ger sig ut i naturen. Badgästerna blir fler, likaså de som ger sig ut med båt, kanot och för att fiska. Vi ser det som en självklarhet med en stark allemansrätt och rikare friluftsliv – vi uppmuntrar människor att vistas i och nära vatten. Men ska det behöva kosta människoliv? Absolut inte. Okunskap är farligt. Inte vatten.

Av de 137 omkomna är 116 av personerna män och 97 av personerna är över 50 år. Det faktum att äldre män är överrepresenterade, är en linje som skär spikrakt genom statistiken sedan decennier tillbaka. Detta är i mångt och mycket en bred samhällsproblematik, drar vi en snabb jämförelse till trafiken ser vi att även där är dominerar män med 75 procent av de omkomna.

2013 publicerade MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) rapporten ”Samhällets kostnader för att förebygga drunkningsolyckor”. Rapporten slår fast att den totala kostnaden för drunkningsförebyggande arbete uppgick till 4,7 miljarder 2011. Av dessa 4,7 miljarder, står kommun och stat endast för en tredjedel. Resterande 3,2 miljarder står andra parter för, såsom ideella organisationer, privatpersoner och företag.

1997 beslutade Sveriges riksdag att en nollvision ska gälla för antalet döda i trafiken i Sverige. En vision som enligt Trafikverket själva är ”ett etiskt förhållningssätt, men utgör också en strategi för att forma ett säkert vägtransportsystem. I nollvisionen slås fast att det är oacceptabelt att vägtrafiken kräver människoliv.”

Trafikolyckor är inte den enda olyckstypen som omges av en nollvision från myndighetshåll. I oktober 2010 lanserade MSB en nollvision för dödsbränder, med hänvisning till att det dör i genomsnitt 100 personer i bränder varje år.

Dessa visioner är fantastiska, tillika beundransvärda. De börjar allra längst uppe i vårt politiska system och sprider sig ned i landsting, kommuner, företag, civilsamhälle och till privatpersoner. Vi har respekt och beundrar styrkan och målmedvetenheten i detta arbete. Sedan 1997, då nollvisionen för trafiken fastslogs, har antalet omkomna nära halverats från omkring 550 till 290 personer. En fantastisk utveckling!

Genomför vi motsvarande räkneexempel för drunkningar, ser vi att siffran sjunkit med cirka 15 procent, från omkring 140 till 120. Om utvecklingen istället hade motsvarat den inom trafiken, hade antalet omkomna genom drunkning idag legat på cirka 80 personer. Vi hade sparat omkring 40 liv, varje år.

Den positiva utveckling som faktiskt har skett är förstås, på alla sätt, ett steg framåt och något vi ser positivt på. Det är också en utveckling vi känner att vi som organisation har stor delaktighet i. Som MSB:s rapport också konstaterar, är de ideella organisationernas insatser en väldigt stor i det drunkningsförebyggande arbetet. Svenska Livräddningssällskapet och Sjöräddningssällskapet är de två organisationer som omnämns i rapporten. Flera myndigheter har också jobbat mer fokuserat och närvarande i frågan de senaste åren. MSB, Konsumentverket och Skolverket har alla tre presenterat åtgärder och insatser som har bidragit till ökad kunskap och förbättrade insatser inom området.

Men det drunkningsförebyggande arbetet är ett otroligt brett arbete och spänner över många kompetensområden. När det gäller simkunnigheten krävs det hårdare krav på uppföljning i skolan, ett bättre klimat för att driva simskolor samt breda informationskampanjer riktade särskilt till de män som idag är väldigt överrepresenterade i olycksstatistiken. Inom vattensäkerhet, behövs tätare uppföljning i kommunernas systematiska vattensäkerhetsarbete och regelbunden utbildning och fortbildning av personal. Och inom livräddning är det avgörande att bredare utbilda inom Hjärt- lungräddning, HLR, vid drunkning, samt att fler stränder måste bevakas av utbildade livräddare under säsong.

För att på allvar utmana den negativa trenden, måste styrande politiker tänka om och göra en seriös prioritering av frågan. Målfokus och samordning måste vara två viktiga nycklar.

Den utveckling vi nu sett i två år i antalet omkomna, är helt oacceptabel och tillåter vi den att fortsätta, kommer det se betydligt värre ut om några år. Om utvecklingen fortsätter längre än så, kommer antalet omkomna genom drunkning att gå om antalet döda i trafiken inom två decennier.

Tiden för kraftfulla åtgärder är nu och de måste komma från högsta ort.

1. Anta en nollvision för antalet omkomna genom drunkning. Svenska Livräddningssällskapet arbetar sedan länge aktivt med en nollvision. En nollvision som – i likhet med noll döda i trafiken 1997 – måste antas av Sveriges riksdag. Detta skulle vara en ovärderlig markering och vara första steget för att staka ut vägen för många myndigheter, organisationer och företag som arbetar med dessa frågor.

2. Anta en nationell plan för hur arbetet ska koordineras. Det finns otroligt mycket kompetens och resurser på myndigheter och i civilsamhället, men rätt styrning saknas. Med en genomtänkt nationell plan, skulle arbetet konkretiseras och koordineras vilket skulle ge ett ökat incitament för samarbete mellan berörda myndigheter och de ideella organisationer som på olika sätt verkar drunkningsförebyggande.

Karin Brand, Generalsekreterare Svenska Livräddningssällskapet
Ann Wallbom Fagraeus, Ordförande Svenska Livräddnings-sällskapet "

DN 8 jan 2015:

"Här flyr terroristerna efter attacken

Som ett slag i ansiktet eller magen. Så beskrev många parisare gårdagens attentat. Men i går kväll stod fransmännen samlade och värdiga mot våldet. Då hade tolv personer dött i det blodigaste attentatet på drygt femtio år i Frankrike, riktat mot satirtidningen Charlie Hebdo.

Paris.
Enligt franska Metros nätupplaga har polisen identifierat mördarna. Det rör sig om två franska bröder, 32 och 34 år, samt en 18-åring som uppges ha anknytning till Reims i norra Frankrike. Där ska också enligt uppgifter i medier en polisinsats ha inletts och tre män gripits.

Attentatsmännen flydde efter dådet i en svart Citroën C3.

– Jag såg den svarta bilen köra iväg i rasande fart, där borta. Den följdes av flera polisbilar och en piketbuss. Jag förstod genast att något väldigt allvarligt hade inträffat … men det här, ja, det är helt fruktansvärt, sa Géraldine Coudron-Lanter till DN i går kväll.

Då hade hon kommit tillbaka till Place de la République, i likhet med runt 15 000 parisare som trotsade kylan. Över hela Frankrike samlades medborgare till liknande uppslutningar för att protestera mot våld och hat. Det var många som kommit långväga för att demonstrera sin avsky. På Place de la République varvade folkmassan en nästan kyrklig tystnad, med rop "Charlie, Charlie" efter namnet på satirtidningen, Charlie Hebdo. Med tolv döda och elva skadade är attacken den blodigaste som har begåtts i fredstid i Frankrike på drygt femtio år.

De tre män som utgjorde kommandot var relativt välinformerade. De visste att tidningen varje vecka hade redaktionsmöte klockan tio på onsdagsmorgnar. Å andra sidan gick de först in i fel port, fyra nummer bort och tog sedan fel på våningsplan innan de hittade fram till målet. Där agerade de med desto mer tränade rörelser. Till skrik av ”Allahu Akbar” (Gud är större) sköt de genast tio personer med automatkarbiner.

En av de dödade var en polis som ingick i det polisskydd som den hotade tidningen hade vant sig att leva med sedan flera år.

– De som har klarat sig mirakulöst är de som var försenade, som Luz och Catherine Meurisse. Eller också de frånvarande som jag, som var på en begravning på landet, sa journalisten Antonio Fischetti till tidningen Libération i går.

Journalisten Wandrille Lanos anlände till Charlie Hebdos redaktion bara någon minut efter massakern. Många låg döda på golvet, säger han när DN når honom på telefon.

Han arbetar på tv-bolaget Premières Lignes som ligger mitt emot Charlie Hebdo.

– När jag kom in såg jag flera kroppar på golvet. Vi fortsatte in på redaktionen och insåg att det fanns många fler döda, säger Wandrille Lanos.

– Det var en väldigt våldsam attack – ett stort antal personer var skjutna. Det var mycket blod överallt.

Wandrille Lanos säger att han är mycket skakad av vad han upplevt, men också lättad över att ingen av hans arbetskamrater finns bland de skadade och döda.

Två personer dog senare under dagen och fyra svävade mellan liv och död i går kväll. Några journalister lyckades fly upp på taket. Därifrån försökte journalisterna hjälpa de två poliser som kom cyklande rakt mot de två svartklädda männen som sprang ut på gatan. Poliserna ryggade tillbaka och mördarna kastade sig in i en väntande, svart personbil.

”Vi har dödat Charlie Hebdo”, hör man mördarna ropa i en av de videor som togs.

När bilen svängde runt hörnet stoppades den av en polisbil som valde att backa. Mördarna sköt även mot dessa poliser, med välriktade och samlade kulkärvar. En polis skadades och föll ned på marken. Enligt France 2 sköts den polisen i huvudet på nära håll av den ena mördaren. Jakten fortsatte sedan genom Paris, efter ett bilbyte fortsatte de norrut.

Runt attentatplatsen samlades bestörta fransmän.

– Det här är inte några muslimer, det är djävlar som har gjort det här. De har sålt sin själ till satan, sa imamen Hassen Chalghoumi till DN, en dryg timme efter attentatet. Imamen hade ett personligt skäl till sin smärta:

– En av de döda poliserna hade tidigare skyddat även mig, sa imamen som ofta har levt under hot på grund av sina attacker mot folk som tror sig ha rätt att döda i religionens namn.

Under tiden som alla tillgängliga polisstyrkor jagade seriemördarna höjdes terrorberedskapen till den högsta möjliga i Parisregionen.

I tunnelbanan stängdes stationer med misstänkta kollin. Under demonstrationen på Place de la République låg mobilnätet nere och DN såg polis stoppa motorcyklister för att de skulle visa sina ansikten bakom hjälmarna.

– Det här är USA, det är inte Frankrike. I Frankrike har vi alltid levt i fred. Det känns som om vi får ett slag direkt av konflikten i Mellanöstern. Det är fruktansvärt, sa Angela Obringer, en ung student några hundra meter från attentatplatsen.

Många av parisarna som samlades på Place de la République har sina egna minnen av satirtidningen.

– Deras satirteckningar här är någonting som jag har vuxit upp med. Det här känns ofattbart. Jag hoppas att ingen försöker använda sig av det här för att uppvigla fransmän mot varandra, sa Donya Marouane.

Hon tittade på de tända ljusen över slagordet: Jag är Charlie, Je suis Charlie.

Tidningen Charlie Hebdo har alltid haft en speciell ställning i den ofta högljudda, franska debatten. Satirtidningen har en vad man kan kalla militant, konfessionslös hållning. Oräkneliga gånger har den dragits inför domstol av katolska eller islamska organisationer.

Av principskäl publicerade tidningen de så kallade Muhamedteckningarna som de kompletterade med egna. En av dem visade en förkrossad profet som i paradiset bad självmordsbombare att sluta med sittdödliga verk: ”Vi har snart slut på oskulder…”

– Jag har också rätt till min tro! Jag är en övertygad ateist. Varför ska inte den tron respekteras, sa redaktionschefen Laurent Sourisseau, kallad Riss till DN i samband med att tidningen hade utsatts för ett attentat.

I går kväll var det okänt om Riss befann sig bland de skadade.

Magnus Falkehed magnus@falkehed.com
Robert Holender robert.holender@dn.se

Fakta.
Fyra av de mest kända satirtecknarna dödades

Fyra av Charlie Hebdos mest kända satirtecknare dödades i attacken.

Jean Cabuts politiska teckningar har publicerats i flera franska tidningar sedan 1950-talet. Mest populär var hans karaktär Mon Beauf, förkortning för beau-frère, eller svåger, som driver med medel-fransmannen som rasistisk, chauvinistisk och vulgär. Jean Cabut blev 76 år gammal.

Stéphane Charbonnier, 46 år, var journalist och satirtecknare. Sina vänster-åsikter fick han med modersmjölken.

– Jag upplevde att vänstern var rättvis och högern orättvis. Senare modifierade jag mina åsikter något – jag blev ännu mer vänster, sa han i en intervju i Le Monde 2012.

I den politiska serien om den bisexuella, anarkistiska hunden Maurice och hans följeslagare ultraliberala katten Patapon fick han utlopp för sina åsikter. Varje månad publicerade han också en serie med namnet Ayatollan Charbs fatwa. Charbonnier var tidningens chef-redaktör fram till sin död.

Georges Wolinski föddes i Tunisien 1934 och hans satiriska och erotiska teckningar har publicerats i Frankrike sedan 1960-talet. Teckningarna är prisbelönta och på 60-talet startade han satirtidningen L'Enragé. Han har länge samarbetat med Jean Cabut. Hans teckningar publicerades i dagstidningen Libération och magasinet Paris Match.

Bernard Verlhac, signaturen Tignous, är den fjärde tecknare som dödades. Han blev 57 år gammal."

DN 8 jan 2015:

"Risk att vi hamnar i en ond cirkel

Är massakern i Paris början på en ny form av krig? Man skulle kunna frukta det; det är en form av terrorism som är snudd på omöjlig för vilket samhälle som helst att värja sig emot.

Analys

Inte ens en totalitär polisstat kan förhindra småskaliga mordattentat mot individer – även om just dådet mot tidningen Charlie Hebdo skördade många dödsoffer.

Av de filmupptagningar och vittnesmål som finns från angreppet framgår att terroristerna hade genomgått vapenträning, sannolikt i ett jihadistläger någonstans i den islamiska världen.

Det överraskar inte att angreppet utfördes av en grupp, och inte en ensam beväpnad man, påpekar analyssajten Stratfor. Europeiska jihadister skiljer sig från de amerikanska på grund av att de muslimska grupperna är olika. I USA är muslimerna ganska väl integrerade i samhället, medan de på många håll i Europa lever mer isolerat. Det gör att amerikanska islamister ofta agerar på egen hand, sedan de har självradikaliserat sig via jihadistiska internetsajter. I USA är också de muslimska samfunden infiltrerade av FBI och polisangivare, vilket ger myndigheterna tidiga varningar om när någon planerar terrordåd.

I Europa lever muslimer i högre grad i ghettoliknande förstäder, vilket är grogrund för radikaliserade yngre män.

Även om vi ännu inte säkert vet om det var al-Qaida eller Islamiska staten eller någon annan grupp som stod bakom mordattacken i Paris är i varje fall en sak klar: Terror-dådet kommer att ge en kraftfull skjuts åt de främlingsfientliga och islamfientliga politiska partier som växer sig allt starkare över hela Europa.

Givetvis gäller det i första hand Frankrike och högerextrema Nationella fronten, som ökar i popularitet och vars partiledare Marine Le Pen sannolikt blir en allvarlig utmanare i presidentvalet om drygt två år.

Lika säkert är att dessa krafter stärks även i Tyskland, där den invandrarfientliga och högerpopulistiska rörelsen Pegida (Patriotiska européer mot islamisering av västerlandet) redan har samlat tiotusentals demonstranter, framför allt i östtyska Dresden. Den rörelsen lär få ny energi efter massakern i Paris.

Valframgången för Sverigedemokraterna i höstas är ett tecken på att det även på våra breddgrader finns anledning att vänta sig ett ökat folkligt stöd för diskriminering av invandrare och minoriteter, särskilt från utomeuropeiska och muslimska länder.

Om något lär en sådan utveckling öka förutsättningarna för nyrekrytering av militanta islamister och jihadister. Och det bäddar för fler islamistiska terrordåd, vilket i sin tur stärker kraven på att ingripa mot muslimer i efterhand. Det kan bli en ond cirkel som ingen vet hur man tar sig ur.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN 8 jan 2015:

“Tidningen har utsatts tidigare

Det har länge funnits en hotbild mot det satiriska veckomagasinet Charlie Hebdo. 2011 förstördes redaktionen av en bomb.

Tidningen har en sekulär vänsterorientering och en ton som kallats både kaxig och vanvördig. Extremhögern, islamism, maktmissbruk och polisövervåld har hört till måltavlorna för tidningens granskande reportage och satiriska texter och teckningar.

– Jag är väldigt chockad av det här. Charlie Hebdo är en av flera franska satirtidningar. Le Canard enchaîné är klassikern, men Charlie Hebdo är mer ungdomlig. Den har väldigt roliga karikatyrer, och en tuffare stil och ett mer upp-- käftigt språk. Samtidigt är den underfundig, säger Bim Clinell, tidigare tv- och radiokorrespondent i Paris och vän med en av redaktörerna.

I går befann sig ovanligt många av tidningens medarbetare på redaktionen, eftersom Charlie Hebdo har redaktionsmöte på onsdagar.

Inriktningen har genom åren varit tydligt antifascistisk och Charlie Hebdo har publicerat många avslöjande artiklar om Nationella fronten. En tidigare chefredaktör blev nedslagen av Front National-aktivister på 90-talet.

De senaste åren har Charlie Hebdo enligt Bim Clinell gjort flera granskningar av fanatiska riktningar inom islam, bland annat ett porträtt på en IS-ledare nyligen.

År 2006 tog magasinet in de tolv Muhammedteckningar som året innan hade publicerats i Jyllands-Posten. 2011 gav de ut specialnumret Charia Hebdo, om fanatisk islamism. Efter det kastades en brandbomb in på redaktionen, men den gången blev ingen skadad.

Efter att Charlie Hebdo kritiserats för att vara islamofobisk och rasistisk skrev tidningens chefredaktör en programförklaring i Le Monde i november 2013, där han beskrev tidningen som ”ett barn av maj -68” och svarade på kritiken: ”Även om det är svårare än på 70-talet fortsätter vi att skratta åt präster, rabbiner och imamer, oavsett om de uppskattar det eller ej.”

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se

Fakta. Charlie Hebdo

Tidningen grundades 1969 av en grupp som tidigare gav ut månadsmagasinet Hara-Kiri.

Charlie syftar på Charlie Chaplin och Hebdo på hebdomadaire, som på franska betyder veckovis.

Tidningen hade ett uppehåll 1981–1992, då den fick ekonomiska problem och inte ville finansiera utgivningen med annonser.

Ett 20-tal tecknare och ett 30-tal krönikörer och skribenter medverkar i magasinet.

Som mest har tidningen getts ut i 140 000 exemplar, år 2006, men år 2011 hade upplagan sjunkit till 50 000.

Tidningens skribenter skriver under pseudonym men deras riktiga namn uppges vara välkända.

Redaktören sedan 2012 kallas Charb och heter egentligen Stéphane Charbonnier. Han är en av de döda.

Dn “

DN 11 jan 2015:

DN 8 jan 2015:

“Dådet för upp terrorn på agendan i hela EU

Frankrikes president manar till enhet och har utlyst en nationell sorgedag. Kampen mot terrorn hamnar åter högst upp på den politiska dagordningen i Frankrike – och i hela EU.

I ett kort tv-sänt tal till nationen förklarade president François Hollande i går kväll att terrorattacken mot den franska satirtidningen Charlie Hebdo riktades mot Frankrikes hjärta

– Den franska republiken, fri-heten och demokratin, har angripits.

Presidenten utlyste torsdagen till nationell sorgedag och manade till nationell samling.

– Allt ska göras för att gripa för-övarna. Men vårt bästa vapen är vår enhet, sade presidenten.

Ett liknande budskap kom tidigare under dagen från oppositions-ledaren Nicolas Sarkozy, Frankrikes tidigare president och borgerliga UMP:s nygamla ordförande.

I går tonades de politiska motsättningarna ned. Men partierna har olika svar på frågan vilka medel som ska användas i kampen mot terrorn och skillnaderna lär dominera den politiska debatten i Frankrike framöver.

Attacken i Paris kommer också att påverka diskussionen och kanske även lagstiftningen i hela EU.

Så blev det efter attentaten i Madrid 2004 och i London 2005. Den gången ledde terrorn till flera nya och tuffare EU-lagar.

EU antog bland annat en gemensam antiterrorstrategi och klubbade en omtvistad lag för tvingande datalagring.

Men flera av dessa beslut var illa förberedda och har sedan dess underkänts i EU-domstolen. I april förra året förklarade till exempel domstolen att skyddet för personuppgifter var otillräckligt i EU:s direktiv för datalagring.

Samarbetet mellan EU-ländernas polismyndigheter och säkerhetstjänster har blivit allt tätare, men den gemensamma terrorkampen har inte varit särskilt framgångsrik.

Det är bland annat därför det i dag inte finns några nya, långtgående förslag på vad EU kan eller bör göra för att hejda terrorn.

Överallt i EU pågår diskussionen om hur rekryteringen av våldsbejakande extremister ska hejdas, men länderna har valt delvis olika vägar.

Sedan i höstas försöker dock flera medlemsstater – bland dem Frankrike och Sverige – driva på för att EU ska samla information om flygpassagerare.

Det handlar om ett nytt EU--register som kallas PNR, passanger name record. Tanken är att EU ska ha uppgifter om flygpassagerares namn, biljettbokningar, kreditkort, hotellbokningar och en mängd andra data som ska avslöja mönster i människors resande och på så sätt upptäcka potentiella terrorister.

Men hittills har EU-parlamentet stoppat det nya registret, eftersom parlamentet anser att det behövs ett bättre skydd för den personliga integriteten.

Nu lär Frankrike återkomma i denna fråga. Många EU-länder vill också ha tuffare kontroller vid EU:s gränser. Efter attacken i Paris kommer det kravet säkert föras fram igen.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Världen fördömer attacken

Fördömanden av terrorattacken i Paris kommer nu från hela världen.

Vita huset fördömer Parisattacken i ”starkast möjliga” ordalag.

EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker kallar tidningsattacken för ”barbarism”, skriver nyhetsbyrån AFP.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel säger att dåden inte enbart är en attack mot franska medborgare utan på press- och yttrandefriheten, skriver Reuters.

Rysslands president Vladimir Putin sänder sina kondoleanser till offren och fördömer terrorism ”i alla former”.
Tt “

DN 8 jan 2015:

“Peter Wolodarski: Frankrike har sorg. Europa har sorg. Hela den demokratiska världen – vars hjärta denna attack träffar – känner sorg och vrede.

Gärningsmän med automat-vapen. Regelrätta mord. Journalister som flyr i skräck.

Förfärande bilder kom från Paris på onsdagen. Angreppet på den franska tidningen Charlie Hebdo bär terrorismens alla kännetecken: hänsynslöst, brutalt, planlagt.

Filmer från attacken visade hur en gärningsman kallblodigt skjuter mot en liggande polisman på gatan. Rapporter i sociala medier fångade den omedelbara skräcken inne i byggnaden, där ett redaktionsmöte hölls. Från tidningens tak spreds bilder från med-arbetare som försökte undfly mördarna.

Det är inte första gången som en tidning utsätts för yttre angrepp, men gårdagens attentat liknar inget tidigare. Närmaste jäm-förelsen är det avstyrda terrorangreppet 2010 mot den danska tidningen Jyllands-Posten. Därutöver förs tankarna till de terrordåd som hemsökt Europa under 2000-talet, i regel med islamistiska förtecken.

Frankrike har sorg. Europa har sorg. Hela den demokratiska världen – vars hjärta denna attack träffar – känner sorg och vrede.

Detta är ett mordiskt angrepp, inte bara på en tidning och dess medarbetare. Valet av mål visar att gärningsmännen velat träffa det öppna samhällets själva fundament: det fria ordet, rätten att få provocera och tänja på gränser – ibland också genom att gå över gränsen.

Charlie Hebdo har under lång tid levt under hot efter att ha gått i klinch med radikala islamister, inte minst genom publiceringar av karikatyrer med stark islamkritik. 2011 kastades en brandbomb mot redaktionen och lokalerna sargades. Under lång tid har tidningen haft polisbeskydd.

I Frankrike har hotet varit välkänt. Ändå kunde terroristerna bryta sig in på redaktionen och utföra sin massaker.

Attentatsmännen uppges ha ropat ”Allahu Akbar” (”Gud är stor”) och ”vi har hämnats profeten”. Spekulationer om IS-krigare som återvänt från Irak och Syrien flödade på ons-dagen. Exakt vilka som står bakom illdådet lär framkomma, men av bildmaterial och vittnesmål att döma står det klart att gärnings- männen visste vad de gjorde. De hade varit med förr.

Om de franska myndigheterna vidtagit tillräckliga åtgärder för att försvara Charlie Hebdo är för tidigt att säga, men den brutala sanningen är att ingen kan skapa ett heltäckande skydd mot terrorister som beväpnar sig med automatvapen. En tidnings livsluft är öppenheten. Den kan försvåra och lägga ut hinder mot hotfulla personer. Men den kan inte avskärma sig från samhället med höga murar.

Någon kanske frågar: Var det nödvändigt av Charlie Hebdo att ständigt utmana och provocera, ja, stundtals slå vilt åt alla möjliga håll? Svaret

är givet: det är varje medborgares rätt att få göra just det, även om det svider och till och med råkar vara olämpligt. Demokratins ramar måste vara så pass vida att de rymmer också grova provokationer och förolämpningar. Häri ligger en avgörande skillnad mot de samhällsskick där fundamentalism och repression härskar.

Internationella ledare uttryckte på onsdagen bestörtning, och många pekade på att det fria ordet angripits. Solidariteten och fördömandena inger hopp, men det räcker inte med ord.

Viktigast nu är att de ansvariga ställs till svars, vilket är en uppgift för de franska polisära myndigheterna. På sikt måste dock alla regeringar stärka skyddet av det öppna samhället, oavsett om det rör sig om journalistisk verksamhet eller religiösa institutioner under hot, som moskéer och synagogor. Det måste vara slut på naivitet. Det måste vara slut på undfallenhet mot dem som hotar och sprider hat.

Samtidigt får det öppna samhällets svar inte bli mer rädsla eller repression, vilket vore en seger för terroristerna. Balansgången mellan säkerhet och öppenhet är svår men nödvändig att tänka igenom, inte minst i ljuset av de dystra erfarenheterna efter den 11 september.

På DN:s förstasida publicerar vi i dag bilder på fem av de mördade i attacken. Vi gör det för att hedra offren och uttrycka solidaritet med deras anhöriga.

Men vi gör det också för att de som angriper det fria ordet även angriper allt det som vi själva står för.

Vi är en tidning. Vi har sorg i dag. “

DN 8 jan 2015:

“Wallström: Hoppas inte viktiga röster tystnar

Utrikesminister Margot Wallström (S) fördömer dådet i Paris och kallar det för en attack på yttrandefriheten.

– Det var ett förfärligt besked att så många människor fått sätta livet till i ett kallblodigt terroristdåd i Paris. Det vi först tänker på är de anhöriga och kolleger som är drabbade direkt eller indirekt av det här dådet. Vi hoppas förstås att man ska hitta de skyldiga och fånga in dem, säger Margot Wallström.

– Det är också särskilt allvarligt eftersom det är ett angrepp på det fria ordet, på journalister som har till uppdrag att försvara och hjälpa demokratin att fungera. När sådant här sker är det också ett attentat mot grundvalarna i en demokrati.

Hur ser du på att journalister blivit en viktigare måltavla för terrorattentat och kidnappningar?

– 118 journalister, medhjälpare och tolkar fick sätta livet till förra året. Det här är mycket allvarligt. Det är att sprida rädsla hos dem som ska hjälpa till att föra en debatt i liv-aktiga demokratier.

Varför tror du att det blivit så?

– Därför att det visar sig effektivt. Det är ett sätt att skrämma journalister och andra till tystnad.

Vad kan Sverige och det internationella samfundet göra för att bekämpa den här typen av terrordåd?

– Jag är helt övertygad om att Frankrike kommer att kräva att det här diskuteras i EU-sammanhang, och jag är säker på att det kommer att talas om i det internationella samfundet. Vi måste diskutera politiskt hur vi bättre kan skydda journalister och de som jobbar med det fria ordet. Hur vi kan göra mer för att förhoppningsvis förhindra terroristdåd av det här slaget. Nu är själva kärnan i terroristattentat att de är svåra att förutse, men vi måste ytter-ligare göra allt vad vi kan för att se till att det här inte upprepas.

Finns det något konkret som du ser att EU eller Sverige kan göra?
– Det är väldigt viktigt att journalister får känna att de är säkra i sin yrkesutövning. Finns det något där som vi kan bidra med så ska vi diskutera det i första hand.

Hur påverkar det här arbetet för öppenhet och tolerans?
– Jag hoppas att vi ska se modiga, kunniga och professionella journalister göra sitt jobb och att det inte ska hindra det fria ordet eller en demo-kratisk debatt från att äga rum. Jag hoppas verkligen inte att det bidrar till att man tystar viktiga röster runt om i världen. Det är klart att människor blir både upprörda och oroliga när de ser att sådant här kan hända i en storstad som Paris mitt på dagen.

Hur påverkar det här säkerhetsläget i Sverige?
– Om det framförs hot är det säkerhetspolisens sak i första hand. Det har inte kommit till min kännedom att det skulle finnas någon förhöjd hotbild mot speciella journalister. Det är viktigt att man inte blir så uppskrämd att man inte vågar gå ut efter ett sådant här attentat. Men att alla blir mycket mer uppmärksamma när något sådant här har hänt, det är jag övertygad om.

Statsminister Stefan Löfven -kallar attentatet i Paris för ”en vidrig attack mot det demokratiska fundamentet”. Säkerhetspolisen kommenterar att händelsen ”i nuläget inte påverkar hotnivån för Sverige”.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Fakta. Kontroversiella filmer och tidningspubliceringar

Fatwa mot Rushdie
1989 utfärdade Irans andlige och högste ledare ayatolla Ruhollah Khomeini en dödsdom i en fatwa mot författaren Salman Rushdie (bilden). Detta på grund av att Rushdie ett halvår tidigare hade kommit ut med romanen ”Satansverserna”, som delvis inspirerats av profeten Muhammeds liv. Rushdie har sedan dess utsatts för flera misslyckade mordförsök och lever under ständigt beskydd. Boken har flera gånger bränts på bål.

Filmskapare mördad
I augusti 2004 visades på nederländsk tv den tio minuter långa filmen ”Underkastelse” av Theo van Gogh och Ayaan Hirsi Ali. Filmen är en monolog hållen av en ung, muslimsk kvinna och under tiden visas misshandlade kvinnokroppar med citat från Koranen skrivna på dem. Filmen orsakade stora kontroverser och Theo van Gogh mördades i november samma år. På kroppen hittades ett brev där orsaken till dådet sades vara van Goghs åsikter om islam och filmen i fråga.

Dansk satir upprörde
2005 publicerade Jyllands-Posten tolv satirteckningar av Muhammed. Vissa av bilderna antydde ett samband mellan islam, terrorism och kvinno-förtryck. Publiceringen orsakade starka protester från muslimska grupper över stora delar av världen. Libyen, Saudiarabien och Iran drog tillbaka sina ambassadörer från Danmark. Tecknarna mordhotades.

Attentat mot Vilks
Två år efter Jyllands-Postens publiceringar gjorde konstnären Lars Vilks (bilden) tre tuschteckningar som föreställde Muhammeds ansikte på en rondellhund. En av teckningarna togs in på ledarsidan i Nerikes Allehanda 2007. Iran kritiserade bilden, demonstranter i Pakistan brände svenska flaggan och en docka föreställande Fredrik Reinfeldt. Lars Vilks har sedan dess utsatts för våld, mordhot och brandattentat.

50 döda i filmprotester
”Innocence of muslims” är en antimuslimsk filmtrailer gjord av Nakoula Basseley Nakoula. Två versioner av filmen lades upp på Youtube i september 2012 och orsakade efter bara några dagar demonstrationer och våldsamma protester i Egypten och flera andra arabiska och muslimska länder. Protesterna ledde till hundratals skadade och över 50 döda.

Cyberkrig om film
Den nya filmen ”The Interview”, som handlar om ett mordförsök på Nordkoreas diktator Kim Jong-Un, stoppades i december efter hot om attentat i samband med premiären.

Nordkorea kallade produktionen för ”en krigshandling” och sade sig vara redo att spränga Vita huset.

Filmbolaget Sony utsattes för en cyberattack, som enligt amerikanska FBI kom från en nordkoreansk hackergrupp. “

DN 8 jan 2015:

“Björn Wiman: Dådet i Paris är en attack mot upplysningens hjärtpunkt

En tidnings-redaktion är det öppna sam- hällets pulsåder. Därför gör gårdagens massaker mot Charlie Hebdo världen till en farligare plats.

I går släpptes i Frankrike författaren Michel Houellebecqs nya roman ”Soumission”, som redan på förhand omgivits av skandalrykten – och då inte främst för att dess titel är identisk med namnet på den kortfilm som ledde till att den holländska filmaren Theo van Gogh mördades i Amsterdam 2004 av en muslimsk fanatiker. Houellebecqs nya roman utspelas 2022, då den radikale islamistiske politikern Muhammed Ben Abbes besegrar extremhögerns kandidat Marine Le Pen i det franska presidentvalet. Dagen efter slutar alla kvinnor klä sig i västerländska kläder och får statligt stöd för att lämna sina arbeten, universiteten blir muslimska och icke rättroende lärare tvingas gå i pension.

Attacken mot satirtidskriften Charlie Hebdo, där tolv människor mördades, är en sådan händelse som får världen att stanna. Det ligger naturligtvis nära till hands att se ett sammanträffande mellan den provokativa kraften i Houellebecqs roman och attentatet mot Charlie Hebdo – i synnerhet som dess senaste nummer hade en karikatyr av författaren på omslaget – men själv får jag en annan skildring från Paris på näthinnan. I Patrick Modianos roman ”Dora Bruder” skildrar författaren hur han på 60-talet hamnar i en polispiket – precis som hans judiske far en gång gjort under nazisternas ockupation. Modiano gör denna upplevelse till ett genomgående tema i boken: för honom är det inte som för fadern förenat med livsfara att bli tagen av polisen. Då, under nazisternas skräckvälde, var staden *farlig* på riktigt. Nu är den inte det.

I dag, efter massakern i Paris, är världen åter farlig. En attack som gårdagens motsvarar våra vildaste mardrömmar, den förvandlar verkligheten till en fantasi. Man bevittnar bilderna, skakande av insikten om att världen inte mer är densamma. Massakern på Charlie Hebdo är en händelse som kommer att sätta sin prägel på en redan mörk värld, en händelse som fortsätter den blodiga epok i mänsklighetens historia som inleddes den 11 september 2001: Afghanistan, Bali, Bagdad, Madrid, Falluja, London, Kandahar, Libanon, Pakistan, Gaza, Stockholm, Abbottabad, Utøya.

Och nu Paris. Det finns en makaber symbolik i att attentatet ägde rum på en tidningsredaktion på Rue Serpollet nära Bastiljen, i såväl symbolisk som fysisk närhet av upplysningens själva centrum. Det var här den moderna världens värden skapades – grunden för allt det som fanatiker, puritaner och extremister av alla sorter hatar: det fria samhället, det öppna samhället, det samhälle som gör livet värt att leva.

Tidskriften Charlie Hebdo är en del av en stolt fransk tradition med anor från de publikationer som häcklade Marie-Antoinette och hovet under förspelet till den franska revolutionen. Det var de som bar fram upplysningens sanna väsen: det upproriska och rabulistiska som ofta gränsar till det obscena och osmakliga. I dag har andra institutioner tagit kungahusets plats: politiker, poliser och inte minst religionen. Att Charlie Hebdo har smädat både påven och profeten Muhammed står helt i samklang med dess publicistiska kärnvärden.

Det finns också en makaber följdriktighet i att det är just en humortidskrift som står i centrum för denna mycket allvarliga händelse. Redan fatwakrisen kring Salman Rushdie kunde på goda grunder beskrivas som en konflikt mellan dem som har humor och dem som inte har det. I själva verket är brist på humor ett kännetecken för all fundamentalism. Distinktionen förtjänar att göras återigen: en människa kan bli kränkt och sårad. En religion kan aldrig bli det.

Det är detta arv från upplysningen som nu med kraft måste försvaras i denna konflikt som styrt världen sedan fatwan mot Salman Rushdie, sedan mordhoten mot Lars Vilks, sedan de hermetiska säkerhetsslussarna byggdes kring redaktionerna på de danska tidningarna Politiken och Jyllands-Posten, där ett liknande attentat avvärjdes 2010. De högtidsord som nu uttalas för pressfriheten och det fria ordet är alla sanna. En tidningsredaktion är en av det öppna samhällets pulsådror – kanske dess mest vitala men också dess mest sårbara.

Men det finns också andra av upplysningens värden som måste försvaras. Vi bevittnade gårdagens dåd med vetskapen att det var ett ögonblick som vi alla kommer att betala för, och vissa mer än andra. De som redan i dag lägger skulden på det mångkulturella samhället kommer att göra det än mer högljutt. Vad man då bör minnas är att en attack som den i Paris bara kan utföras av människor som hyser ett besinningslöst hat mot just det mångkulturella samhället. Fanatismens makt är fasansfull – och den drabbar oss alla.

Det är den mest djupgående konsekvensen av händelserna denna mörka dag, denna förtvivlade dag, då världen – för alla oss människor som lever i den – blev en farligare plats.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN 8 jan 2015:

“Elisabeth Åsbrink: Det är skillnad på att kritisera en idé och att vända sig mot enskilda individer

Med gårdagens mord i Paris, har terror och extremism tagit ett stort steg in i den demokrati den vill förgöra. Vår demokrati. Vår värld.

En gång i veckan kommer en ny seriestrip om Jesus och Mo på nätet: två skäggiga snubbar som ibland delar säng, men oftast hänger vid en bar och diskuterar ditt och datt, som kristendom och islam. Då och då får de mothugg av The Barmaid, som varken tror på guds existens eller liv efter döden. Men henne får vi aldrig se, eftersom hon absolut inte får avbildas.

Den brittiske tecknaren bakom serien måste gömma sig bakom extrema säkerhetsåtgärder på grund av döds- och hackerhot från kränkta människor. Inte ens hans vänner vet vad han arbetar med. Och det är ingen slump att Jesus och Mo är en av författaren Salman Rushdies favoritserier.

Tidigare i höstas hörde jag Rushdie i Köpenhamn, där han pratade om liv och arbete. Han är bekymrad över yttrandefriheten: alltför få försvarar den alltför svagt.

För tjugofem år sedan utfäste den dåvarande ledaren i Iran, -ayatollah Khomeini, en belöning till den som dödade Rushdie, för att han skulle ha hädat i sin bok ”Satansverserna”. Konsekvenserna blev oerhörda när världen fick en ny erfarenhet av religiös extremism kombinerad med kränkthet. Rushdies japanske översättare mördades, hans italienske översättare blev knivhuggen, hans norske översättare skottskadades. Själv måste han leva gömd i flera år.

Med gårdagens terrormord i Paris, har terror och extremism tagit ett stort steg in i den demokrati den vill förgöra. Vår demokrati. Vår värld. Och det är vi – alla – som måste stå emot.

Medan vi här diskuterat yttrandefrihet i förhållande till lagen om hets mot folkgrupp, brottas en stor del av Europas offentlighet med yttrandefrihet kontra kränkning. I Danmark har frågan varit högst närvarande sedan 2005, då de så kallade Mohammedkarikatyrerna publicerades i tidningen Jyllands-Posten. De var dålig konst enligt många, men en del kände sig kränkta. Några svarade med våld, först mot tecknare och ansvariga redaktör, sedan mot hela landet Danmark.

Några år senare avslöjades en terrorattack mot Jyllands-Postens redaktion i centrala Köpenhamn – lik den som skedde i Paris i går – där målet var att döda så många som möjligt, enligt gärningsmännen.

I debatten kring teckningarna uttrycktes åsikten att yttrandefrihet inte ska missbrukas, inte provocera i onödan och därför bar de hotade själva ett visst ansvar för hoten mot dem.

Men en konstnär eller journalist ska inte vara artig eller anpassa sig efter omgivningens känslor och -politiska prioriteringar. Offret är inte ansvarig för förövarens brott. Det är skillnad på att kritisera en idé, och

på att vända sig mot enskilda individer. Som Rushdie säger; din rätt att vilja slå mig går så långt som till den punkt där min näsa börjar.

Yttrandefriheten är grund till alla övriga friheter. Lagen om hets mot folkgrupp är demokratins försök att hantera två rättigheter samtidigt; yttrandefrihet och rätten att inte bli utsatt för hot. Det är bra, och om lagen inte fungerar ska den justeras. Men det är ett faktum att yttrandefrihet alltid innebär en viss risk för kränkning – som är lika för alla.

Vad gäller just konstformen satir, är den självkalibrerande och därför nödvändig för yttrandefriheten. Det sa den – av säkerhetsskäl – anonyme skaparen av Jesus och Mo i tidningen Weekendavisen tidigare i år:

”Den grad av kränkthet människor känner, är precis den mängd de förtjänar.”

Det är viktiga ord nu, när vi vacklar mellan befogad rädsla för terror och befogad rädsla för ett mer repressivt samhälle. Men vi får inte backa. Inte tystna. Och inte bli rädda, för det är vad dom vill.

Elisabeth Åsbrink kulturdebatt@dn.se “

DN 8 jan 2015:

“Lågt oljepris gynnar världsekonomin

Oljepriset har fallit under 50 dollar per fat och mycket tyder på fortsatt prispress. Det är goda nyheter för världsekonomin – men tillväxten blir ojämnt fördelad. Samtidigt stärks dollarn och euron försvagas.

Nordsjöoljan Brent föll till 49,92 dollar per fat i tidig handel på onsdagen. Det är första gången sedan i maj 2009 som priset har hamnat under 50 dollar.

Bjarne Schieldrop, oljeanalytiker på storbanken SEB i Norge, påminner om att de oljeexporterande ländernas kartell Opec, lett av Saudi-arabien som är världens enskilt största oljeproducent, tidigare har skurit ned produktionen när priset fallit. Det skedde till exempel på hösten 2008 när den internationella finanskrisen blev akut.

Men det har inte skett nu.

– I juli i fjol skedde ett stort skifte. Saudiarabien sa i praktiken: hit med inte längre och minskade inte sin produktion mer, säger Schieldrop.

Enligt Schieldrop är det heller inget annat Opec-land som ekonomiskt klarar av att begränsa produktionen i den omfattning som måste till för att få upp priset till de nivåer de var för ett år sedan.

– Se på Irak, de har varit terroriserade av krig i decennier. Man kan inte be dem att skära i sin produktion, säger Schieldrop.

Enligt Internationella valutafonden (IMF) kan 70 procent av prisfallet sedan i somras förklaras ett ökat utbud och endast 30 procent av fallande efterfrågan. Vid sidan av att Opec inte begränsar sin produktion mer så är skälet att framför allt USA har ökat sin produktion genom så kallad fracking, utvinnande av olja ur skiffer.

Det fallande oljepriset kommer att få positiva effekter på världsekonomin. Det tror Robert Bergqvist, chefsekonom på SEB.

– Beräkningar som IMF och även OECD har gjort pekar på att vi kan få upp till en procentenhet högre tillväxt än annars de närmaste två åren. Det är väldigt kraftigt, tillägger han.

Men hur den tillväxten fördelas är oklart. För svensk del understryker Bergqvist att kronan har fallit i värde mot andra valutor. Det innebär att det är långt ifrån säkert att svenska hushålls köpkraft stärks. Importerade varor och utlands-resor blir ju dyrare.

Även eurons värde pressas. Från en nivå på cirka 1,40 dollar per euro i somras låg kursen på onsdagen runt 1,20. Grekland går mot ett nyval och vänsterkoalitionen Syriza ser ut att gå mot en storseger. Ledningen har lovat att göra upp med åtstramningspolitiken, kräva en kraftig skuldavskrivning samt höja löner och bidrag. Det har i sin tur lett till spekulationer om att Grekland kommer att tvingas lämna euron.

Den amerikanska ekonomin går allt starkare, vilket har gjort att på ett år har dollarn gått från runt 6:50 kronor till strax under 8 kronor per dollar på onsdagen.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

Fakta.

Två oljesorter används som riktmärke

Det finns många olika typer av olja. Framför allt två sorter används som riktmärke för pris-sättningen på den internationella oljemarknaden.

Den ena är Brent, eller brent crude, som utvinns ur Nordsjön. Den andra är amerikans-ka WTI (West Texas Intermediate).

Båda lämpar sig väl för att framställa bensin och diesel, vilket gör dem eftertraktade.

Lundin Petroleum stramar åt

Lundin Petroleum drar ned sina investeringar i utbyggnad, utvärderingar och prospekteringsprojekt till 1,45 miljarder dollar under 2015, skriver oljebolaget i ett pressmeddelande. Det motsvarar en minskning med 31 procent jämfört med budgeten för 2014.

Tt “

DN 8 jan 2015:

”Åldrandet är inte rättvist”

“Hur rättvist är det egentligen med en gemensam pensionsålder för hela befolkningen? De som har tyngre och mindre intellektuellt stimulerande jobb slits ned tidigare och har en kortare livslängd, visar forskningen.

Det finns en allmän föreställning om att vi är mer olika som individer när vi är unga, och att vi blir allt mer lika när vi blir äldre.

Men det stämmer inte. Forskningen visar att vi tvärtom blir mer olika varandra ju äldre vi blir.

De olikheter som beror på social klasstillhörighet förstärks dessutom ytterligare.

Det säger Ingmar Skoog, professor och föreståndare för Centret för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet, AgeCap.

Den franska författaren och feministen Simone de Beauvoir hade alltså rätt när hon sade att åldrandet inte är rättvist, vilket Insidan skrev om i gårdagens tidning.

Ett sjukvårdsbiträde som har ett hårdare fysiskt arbete än Ingmar Skoog har som professor, slits ned mer på jobbet än vad han gör. Det har också visat sig att den som har ett intellektuellt stimulerande jobb inte drabbas av demens i samma utsträckning.

– Så nej, ålderdomen är inte rättvis, säger Ingmar Skoog.

Att åldrandet inte slår igenom lika tydligt i de övre socialklasserna, blev tydligt när SVT i maj förra året jämförde uppgifter om åldrandet i olika stadsdelar i Stockholm och Malmö. Uppgifterna kom från Karolinska institutets institution för folkhälsovetenskap.

I Stockholmsförorten Danderyd, där arbetslösheten är låg och inkomsterna är höga, var medellivslängden högst med 83,7 år. Medan de som bodde i Vårby gård, längre söderut på den röda tunnelbanelinjen, levde i genomsnitt tills de fyllde 79,5 år.

Skillnaderna i livslängd förklarades med inkomst, arbetslöshet och vad som kanske är än viktigare: utbildningsnivå. Skillnaden i förväntad livslängd mellan en lågutbildad person i Vårby gård och en högutbildad i Danderyd var när undersökningen gjordes 18 år.

Det gör att en generell höjning av pensionsåldern skulle riskera att ställa till det för vissa, särskilt lågutbildade som har haft tunga jobb, enligt Ingmar Skoog.

– En del kanske behöver gå i pension redan vid 60–65 års ålder eftersom de slitits ned på jobbet. Medan andra som har haft kontorsjobb kanske skulle kunna gå i högre ålder.

Problemet är att de som har slitsamma jobb ofta har låga löner – och därmed också liten pension. Därför menar Ingmar Skoog att det behövs ett system där de som jobbar länge betalar för dem som inte orkar så många år.

När det kommer till Simone de Beauvoirs påstående om att det är lättare att åldras på landet än i storstaden, har utvecklingen sprungit ifrån henne. I dag visar undersökningar att åldringarna i storstaden är mindre feta. De klarar sig själva i större utsträckning än sina jämn-

åriga på landet, sover bättre om nätterna och har kvar sin intellektuella förmåga högre upp i åldrarna.

Det framgick av en omfattande studie som gjorts av Snac, Swedish national study on aging and care, och som DN rapporterade om i höstas (17/11).

Eftersom Beauvoir arbetade för jämställdhet mellan könen, hade hon kunnat glädjas åt att män och kvinnor generellt närmar sig varandra i livslängd.

Även om kvinnor fortfarande lever längre, ökar mäns medellivslängd snabbare. Om det har med biologiska eller sociala skillnader att göra vet man inte säkert, men Ingmar Skoog gissar att det har att göra med att vi i dag whar ett jämlikare samhälle än vi hade för 30 år sedan.

70-åriga kvinnor har blivit mer lika männen i sin personlighet och tar för sig mer. De lever i lyckligare äktenskap i dag än för 30 år sedan och bägge könen är dessutom mindre ordningsamma.

En annan fråga man ställer sig efter att ha tagit del av Beauvoirs tankar om åldrandet, är om dagens gamla är lika ensamma som de var på sjuttiotalet när de togs omhand i vad man på den tiden kallade ”långvården”.

Det är fortfarande en ökad risk för depression och demens för de som känner sig ensamma. Men forskarna har kunnat konstatera att det inte behöver ha något att göra med hur stort socialt nätverk man har.

– På 70-talet hade antal kontakter ett starkt samband med depression. Men det har det inte på 2000-talet. Ensamhet är mer en känsla som inte behöver ha något att göra med hur många kontakter man har objektivt sett.

Det verkar faktiskt som om sociala relationer är mindre viktiga i dag än på sjuttiotalet när det bara fanns två tv-kanaler som bara sände några timmar på kvällen. Dessutom har det tillkommit andra sociala medier som har ökat möjligheterna för äldre att ha kontakt utan att behöva träffas fysiskt.

– Många av de 70-åringar som vi undersöker använder Skype för att se och prata med sina barn och barnbarn, säger Ingmar Skoog, som menar att generationerna har kommit närmare och kommunicerar lättare med varandra.

– Jag har en stark känsla av att barn och föräldrar i dag har mer gemensamma intressen och är mer tillsammans, även om det så klart finns undantag.

De som är riktigt gamla kan ibland klaga på att de saknar generationskamrater att prata med eftersom deras jämnåriga vänner och bekanta har dött. För inte så länge sedan intervjuade Ingmar Skoog tre 99-åringar som var helt klara i huvudet. När han träffade den sista, som var en man, frågade mannen om han kunde få adressen till de andra två. Han sa att han ville prata om gamla tider med dem.

– Även om de har mycket kontakt med sina barn, har de ingen att dela minnen från när de var yngre eftersom alla är döda. Det är något som går igen hos de här riktigt gamla.

Just nu undersöker Ingmar Skoog och hans team 70-åringar som är födda 1944. De har inte hunnit analysera resultaten än. Men upplever

att de är väldigt pigga och positiva till att vara med i undersökningarna.

Däremot har de stött på ett nytt problem: Dagens 70-åringar är så fullbokade att de kan vara svårt att hitta en tid. Det går inte att ringa dagen innan. Då har de ofta fullt i kalendern.

– På sjuttiotalet nöjde man sig ofta med att ha en bostad och en hyfsad ekonomi. I dag ser vi pensionsåldern som en ny ungdom när vi ska hinna göra det som vi inte hann förut, som att klättra i berg, åka på safari i Afrika och läsa alla böcker som man inte hann med.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se

Fakta. Centrum för äldreforskning

AgeCap är ett tvärvetenskapligt centrum vid Göteborgs universitet och består av drygt 100 forskare inom psykiatri, psykologi, sociologi, socialvetenskap, neurovetenskap, ekonomi och hälsovård.

Målet är att undersöka och möjliggöra äldre personers förmåga att uppnå de mål som de tycker är värdefulla.

Den påverkas av flera omständigheter som ska studeras av centret, exempelvis individens hälsa, gener och ekonomiska situation.

Det handlar också om hemmiljön, socialt nätverk, lagar, pensionsregler och förekomsten av hemvård. “

9 januari 2015.

DN FREDAG 9 JANUARI 2015

Ledare

- Jo, det är vi mot dem
- När fluffet ska bli till riktig politik
- En tänkande statschef
- Vårdens vetenskap kan inte väljas bort
- ”Danskjävlar”, sa hon inte

Debatt

- ”Så förstärker vi arbetet mot våldsbejakande extremism”
- ”Vi samarbetar gärna med -regeringen för bättre -kunskaper hos eleverna”

Nyheter

- Intensiv polisjakt på bröderna
- En lång historia av kriminalitet
- Uniformer och tjutande sirener tar över gatulivet
- Dödsoffren.
- Därför visasCharlie Hebdos teckningar i DN
- Bakom enade led i sorgen lurar motsättningarna
- Dådet kan handla om konkurrens mellan jihadister
- Tyskland har lyckats stoppa flera attentat
- Muslimer i Sverige manar till försiktighet
- Säpos intresse riktas mot de som deltagit i strider
- ”Förfärligt uttalande av Söder”
- Stödet för att gå med i Nato ökar
- Nyckeln till medlemskap ligger hos S
- ”Enighet om försvaret är en viktig signal till omvärlden”
- Nyheter i korthet

Ekonomi

- Många känner sig stressade på jobbet
- Johan Schück: Vinnare och förlorare i priskriget på oljemarknaden
- Ekonomi i korthet

Insidan

- ”Vi står ofta handfallna när tillvaron skakar”

Kultur

- Fredrik Strage: Tack vare en ny tv-serie har jag äntligen börjat lyssna på klassisk musik
- ”Våld och hot stoppar inte satiren”
- Charlie Hebdo kommer ut i miljonupplaga
- Infekterad kulturdebatt om islam i Frankrike
- Charlie lärde mig att jag levde i Voltaires oförskämda land
- ”Gentlemen” sätter rekord i nomineringar
- DN:s kritiker listar de bästa filmerna på bio just nu.
- Filmkalender.
- Benedict Cumberbatch. ”Varje roll är som att lägga ett pussel”
- Pragmatisk heroism. Krigsskildring med glipor som överraskar
- Självkritisk flygtur i drömfabriken
- Fenomenal tragedi. Chockerande mor och son-skildring
- Liam Neesons lunsiga karisma räddar korkad våldsorgie
- ”Jag vill skapa starka kvinnoroller”
- Kultur i korthet

Familj

- ”Män som lever ensamma klarar en stroke sämre”

DN 9 jan 2015:

“Jo, det är vi mot dem

Han hette Ahmed Merabet, han var 42 år gammal och gift. Han var polis och patrullerade Paris elfte arrondissement, ett område där man bland annat kan hitta Edith Piaf-museet och den märkliga byggnaden Cirque d’hiver, Vintercirkusen.

På en video som har cirkulerat syns en skadad Ahmed Merabet på trottoaren utanför Charlie Hebdos redaktion. Han höjer armen för att skydda sig när en av de beväpnade, maskerade terroristerna kommer emot honom. Mannen skjuter honom i huvudet, liksom i förbifarten. Det tycks inte finnas något som helst skäl, om det nu någonsin finns skäl att mörda någon.

Ahmed Merabet var muslim.

I dessa dagar föreligger ingen brist på människor som säger att det är vi mot dem, ”väst” mot ”islam”. På ett sätt har dessa mörkermän faktiskt rätt. Det är vi mot dem. Men ”vi” är några helt andra än vad hatbrigaderna vill få oss till.

Det är vi som kallar oss muslimer, kristna, judar, buddhister, hinduer, asatroende, ateister eller agnostiker. Och som menar att våra medmänniskor har rätt att kalla sig, och tillbe, vad de vill. Vi står mot dem som menar att just deras gud är den ende tillåtne och att den som smädar denne gud förtjänar att dö.

Det är vi som till skillnad från dem som låg bakom attacken tror på pluralism, på flera religioner, flera sanningar, flera åsikter som får brytas mot varandra i öppen debatt.

Det är vi som vill se ett flöde av människor, varor och idéer över gränser och tror att när en kultur möter en annan blir summan större än två kulturer. Vi står mot dem som vill stänga och låsa in, som är sig själva nog och menar att blandning är så av ondo att de är villiga att beskjuta den.

Det är vi som vill bo i ett samhälle där alla har rätt att yttra sig. Vi kan känna oss sorgsna och kränkta som alla andra när någon säger något illasinnat, och vi går gärna i polemik och debatt. Men vi står mot dem som vill förbjuda yttranden som just de själva ogillar. Vi står mot dem som vill garanteras en tillvaro kliniskt ren från friktion och aldrig möta något som riskerar att utmana deras egen syn på världen och sig själva. Vi står framför allt mot dem som är villiga att använda våld mot människor, bilder och tankar som misshagar dem.

Det var vi som i Frankrike och många andra länder gick ut och protesterade i tiotusental mot terrordådet mot Charlie Hebdo. Vi deltog i tysta minuter och la blommor och kondoleanskort utanför redaktionen. Det var vi många som visade vår avsky mot de få.

Det är vi som tror på demokratin och är villiga att försvara den. Som anser att den som vill påverka samhället måste göra det med argument och röstsedlar, inte med våld. Som tror på en rättsstat som skyddar den svage mot den starke och som i sin tur skyddas av modiga män och kvinnor som Ahmed Merabet.

Så påstå inte att det finns ett ”väst” som står mot ett ”islam”, att det ena är gott och det andra ont och att de två aldrig kan förenas. Det är inte där stridslinjen går. Den går mellan att acceptera demokratins spelregler eller inte. Den går mellan oss som vill sköta vårt i lugn och fred och dem som tycks leva för att tvinga på andra sin egen vilja.

Det finns även i dessa dagar de som anser att ”vi” på något sätt måste skylla ”oss” själva för att ”vi” provocerat ”dem”. Som om tilltaget att avrita profeter och andra heligheter skulle vara ett större brott än att släcka människoliv, eller att det förra i alla fall i någon mån skulle rättfärdiga det andra.

Det är en barock tanke.

De västliga demokratierna – som består av människor av alla färger och religioner, födda här eller hitflyttade – kan inte göra anspråk på att vara perfekta samhällen. Men de har skapat den bästa tillvaro för människor som världen skådat. Medborgarna har rätt att säga sin mening, inga lagar förtrycker systematiskt något kön eller någon religiös minoritet. Vuxna människor får vara delaktiga i hur samhället styrs och medlemmar ur alla trosriktningar har rätt och möjlighet att leva sida vid sida.

Sådana är vi muslimer och kristna, judar och ateister som bor här. Och det var i försvar av detta, mot dem, som den muslimske polisen Ahmed Merabet föll på sin post.

Dn 9/1 2015 “

DN 9 jan 2015:

“<u>När fluffet ska bli till riktig politik</u>

Vid en första anblick är det inget fel på de svenska miljömålen. I 16 kategorier beskrivs ganska exakt målen för hav och sjöar, åkrar och våtmarker, fjäll och luft, djur och växter, klimatpåverkan och ozonlager. Nivåerna för gifter och utsläpp, målen för luftkvalitet och djurliv är väl preciserade och mycket ambitiösa. I så kallade etappmål stakas vägen ut för det övergripande målet, nämligen att alltsammans ska vara uppnått inom en generation.

Eftersom det första beslutet togs 1999 betyder det att det mesta ska vara uppnått omkring 2020. Tittar man lite närmare på skrivningarna förstår man att tidsramen är orealistisk. Det finns ett slags nollvisionstänk i målen som kommer till uttryck i rubriker som ”Giftfri miljö”.

För ett oppositionsparti med grön profil är parlamentariskt beslutade men orealistiska miljömål som en skänk från ovan. Inget sittande regering gör kan vara tillräckligt, varje angrepp kan behängas med ett ”enligt de beslut regeringen själv har varit med och beslutat om”.

Därmed inte sagt att alliansregeringen satsade tillräckligt med resurser och politisk energi för att nå så långt som möjligt. Till exempel minskades stödet till Havs- och vattenmyndigheten ganska abrupt 2013.

Men nu är miljöministern grön. I går presenterade Åsa Romson denna regerings första miljöpolitiska reform. Inget större fel på den.

Miljömålsrådet ska återuppstå. Det är ett slags samordningsorgan för myndigheter som hanterar samma eller angränsande miljömål. MP:s förra språkrör, Maria Wetterstrand, ska leda arbetet och hon är ju en kompetent människa – även om hon inte direkt lyste av engagemang över att få vara med och identifiera rådande ”samordningsproblem”.

Anders Wijkman, med lång erfarenhet av politik och miljöarbete, ska bli ordförande för den parlamentariska Miljömålsberedningen. Hos Wijkman är engagemanget inte att ta miste på. Att den gamle kristdemokraten nu erbjuder Miljöpartiet sina tjänster, beror helt säkert på hans mångåriga frustration över den borgerliga miljöpolitiken.

Hans uppgift är svår. Han ska ersätta fluffet i förra regeringens ”Färdplan 2050” och föreslå långsiktiga, ambitiösa klimatmål och en politik som både är konkret och politiskt genomförbar. Det gäller att plocka fram fingertoppskänslan och stoppa undan aktivismen.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“En tänkande statschef

Allt som en monark kan göra kan en vald statschef göra bättre. Irlands president Michael Higgins har visat vad rollen kan tillföras genom bildning och stringens.

När jag nyligen träffade Irlands president Michael Higgins frapperades jag av hans entusiasm för tankeverksamhet. Att arbeta med idéer är denne poet-presidents passion, något fler statschefer borde börja ägna sig åt.

I maj påpekade Higgins för ekonomistudenterna vid University of Chicago att de studerade en deformerad disciplin vars etiska och filosofiska rötter slitits av. ”Den senaste tidens ekonomiska och finansiella omvälvningar har riktat ett grällt ljus mot bristerna hos de intellektuella redskap som den konventionella ekonomiska teorin och dess grundläggande antaganden begagnar i hanteringen av självreglerande marknaders hållbarhet”, särskilt ”i stort sett oreglerade globala finansmarknader”. Han yrkade på ”en kritisk granskning av några av nationalekonomins bashypoteser så som de för närvarande lärs ut på universitet världen runt”.

Vilken annan statschef skulle kunna peka ut nationalekonomins tillkortakommanden så exakt och stötta sina argument med citat inte bara från Adam Smith utan också från Max Weber, Thorstein Veblen och Jürgen Habermas?

Higgins erfarenhet som universitetslärare och hans status som hyllad poet ger honom givetvis en fördel framför andra statschefer så att han som få andra kan försvara sina åsikter mot ledande tänkare. Viktigare är dock hans övertygelse att en politisk ledare också bör vara en ledare i sitt lands intellektuella liv och kultur – och världens. Ett sådant

ledarskap bör vara en viktig funktion för alla statschefer med enbart ceremoniella befogenheter.

En statschef – president eller monark – har även andra plikter, bland annat som författningens garant och symbol för landets enhet. I ett proportionellt valsystem som Italiens, där inget enstaka politiskt parti brukar vinna en majoritet av parlamentsmandaten, spelar presidenten ofta en nyckelroll i utnämningen av regeringschefen. Italiens president kan också tvinga parlamentsmedlemmarna att ändra sina beslut (i Storbritannien har monarken delegerat denna möjlighet till överhuset).

Det finns också betydande utrymme för statschefer att uppträda i enlighet med Jesus Syraks vishet (en av Gamla testamentets apokryfer) 44:4: ”män som lett folket med kloka planer och med sin kunskap i folkets skrifter – visa ord som finns i deras lära”. Detta är särskilt viktigt i dag, när det offentliga samtalet i demokratierna till varje pris ska vara folkligt och akademiska studier blir alltmer specialiserade.

Vissa forskare och tänkare duger verkligen till att ”leda folket”, men en gynnsam miljö måste till för att de ska lockas ut ur sina elfenbenstorn. Här har en vidsynt, kulturellt litterat och idéorienterad statschef en stor uppgift.

I idealfallet är det en vald president, inte en ärftlig monark. Allt som en monark kan göra kan en vald icke-verkställande president göra bättre, inte minst därför att en vald ämbetsman löper mycket mindre risk att försvagas av skandaler som bortskämda barn ställer till eller att besudlas av hyckleri och servilitet som alltid frodas vid ett kungligt hov.

Framför allt har en vald president mycket större legitimitet än en ärftlig monark, vars anspråk på auktoritet enbart vilar på tradition och ceremoniel. Med en kung eller drottning som inte får säga eller göra något som kan väcka den minsta antydan till kontrovers har monarkin berövats sin förmåga att agera och reflektera.

Monarker – och särskilt deras gemåler, arvingar och släktingar – skaffar sig ofta en egen nisch, naturvård, idrott, välgörenhet och så vidare. De själva och deras hov kan i viss mån alltjämt tjäna som ledare i konst, musik och mode, så som de gjorde på 1700-talet. Men denna roll har förtvinat i takt med att de väntas vara ”vanliga” och företräda sina befolkningars vanor och preferenser så nära som möjligt.

En vald president har ett starkare mandat att vara kontroversiell, särskilt i idéer och kultur som ligger utanför dagspolitiken men präglar kvaliteten hos det offentliga rum där politiken utspelar sig. Det vore otänkbart för en regerande monark att attackera finansoligarkin så som Higgins gjorde i Chicago.

Redan 1936, då Storbritanniens kung Edvard VIII sade att ”något måste göras” mot arbetslösheten, kritiserades han för att ha överskridit författningens gränser. I maj förklarade Higgins att det varit hans skyldighet som statschef att ”representera det irländska folkets erfarenheter och påfrestningar” under åren av ekonomisk kris.

Den främsta anledningen till att valda presidenter är bättre rustade än monarker att katalysera ett offentligt samtal om ett samhälles värderingar och prioriteter är ändå att deras egenskaper sannolikt är överlägsna. Det är just därför som ett meritokratiskt system när allt kommer omkring ger bättre resultat än ett ärftligt.

I dag uppfostras monarker till att vara ”vanliga”, i överensstämmelse med deras förminskade roll i nationens liv. Men demokratiska länder behöver symboler för det som går utöver det vanliga om de inte ska sjunka ner i permanent medelmåttighet.

Robert Skidelsky brittisk ekonom och historiker, mest känd som författare till en biografi över JohnMaynard Keynes.

Översättning Margareta Eklöf. “

DN 9 jan 2015:

“Vårdens vetenskap kan inte väljas bort

Vem litar du mest på, vilken yrkesgrupp? Läkare, är det vanligaste svaret. Det exceptionellt höga förtroendet för doktorn ingår i ett slags allmänt svenskt förnuft.

Läkaren är utrustad med fakta och framforskad kunskap, och vår respekt är ryggmärgsmässig. Hos mig själv skapade den en kortslutning under ett inslag i onsdagens Aktuellt i SVT.

Historien var denna: Regeringen överväger olika alternativ för att inlemma antroposofiska preparat i svensk läkemedelslag. I 20 år har de befunnit sig i rättslig limbo. Särskilda tillstånd har beviljats Vidarkliniken i Järna, men EU kräver att Sverige sätter ned foten i endera riktningen.

I Aktuelltstudion befann sig en professor i farmakologi som var kritisk till att staten ska godkänna verkningslösa preparat i vården. I motsatt ringhörna fanns en läkare från antroposofiska Vidarkliniken. Hon framhärdade: Medlen är populära. Erfarenheten är omfattande. Inga bevis finns för att de inte fungerar.

Det riktiga slaget i astralkroppens solar plexus var repliken: ”Jag är läkare. Du är inte läkare.”

Det står förstås var och en fritt att tro på antroposofins andevetenskap och varje människas fyra olika kroppar. Eller ge sig hän åt någon enskild, tilltalande del av livsåskådningen. Kanske testa ett medel som åtminstone inte gjort någon sjukare.

Men det de antroposofiska läkarna begär är att få en ockult filosofi korsbefruktad med sin yrkeslegitimation. Och det går inte. Svensk patientsäkerhetslag säger att vården ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Alternativ vård må vara beprövad, men i regel är den inte vetenskaplig. Det står ”och” – inte ”eller” – i lagen. Vilket gör hela skillnaden.

Läkemedelsverket har lagt fram förslag som innebär parallell politik för paramedicin, med ett särskilt spår för antroposofiska medel. Inga kliniska bevis för att de fungerar skulle krävas.

Villkoret måste i så fall vara att de hålls utanför sjukvården. Det finns olika vägar för att uppfylla EU:s krav och ett är den brittiska modellen. Där tillåts harmlösa preparat, men bara för egenvård. Vårt förtroende för läkarkåren är inte villkorslöst.

Carl Johan Von Seth carljohan.vonseth@dn.se “

DN 9 jan 2015:

”Så förstärker vi arbetet mot våldsbejakande extremism”

Efter attentatet. Att skapa konflikt är extremismens arbetsmetod, såväl i Sverige som i Frankrike. Extra allvarligt är det när våldet riktas mot det fria ordet. Nu intensifierar vi arbetet med kartläggning av hot och förebyggande av våldsbejakande extremism, skriver kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP).

Mycket har redan sagts och skrivits om onsdagens fruktansvärda terrorattentat mot den franska tidskriften Charlie Hebdo. Vissa tycker att fördömanden och manifestationer är meningslösa uppvisningar som inte biter på dem som föraktar demokratin till den grad att man attackerar den.

Att vi tillsammans visar vår avsky och avståndstagande är emellertid ett bevis för demokratins kraft. Att vi tillsammans visar att terror och våld aldrig är en lösning eller väg framåt. Genom att samlas manifesterar vi att vårt samhälle inte har givit vika för terrorn.

Rädslan är både terroristens syfte och metod. Inte bara i dag utan även på lång sikt. Attentatet mot redaktionen i Paris var inte bara tänkt att sprida död här och nu. Attentatsmännen vill också skicka en hotfull signal till all framtida journalistisk verksamhet. Målet är att skapa oro som subtilt smyger sig på journalisterna, pressen och i slutändan det fria ordet.

I vår del av Europa har vi vår beskärda del av angrepp på demokratin. De senaste årens attentat mot moskéer och synagogor i Sverige är ett exempel. Nazisternas attacker mot demonstrationen i Kärrtorp ett annat. Journalister som hotas av både höger- och vänsterextremister för det de bevakar och rapporterar om är ytterligare ett. Det gemensamma för alla dessa attentat är att försöka skrämma människor till tystnad och avstå demokratiskt engagemang.

Journalister är en grupp som är särskilt utsatta för hot, trakasserier och våld, i vissa fall dödligt. I världen mördades under året som gick 118 journalister enligt Internationella Journalistförbundet. En av dem var den svenska journalisten Nils Horner. Enligt Reportrar utan gränser har också våldet mot journalister blivit mer systematiskt, brutalt och rått än tidigare.

Samtidigt med detta ser vi hur extremismen och polariseringen växer sig starkare inom EU. På många håll, även i Sverige, tar främlingsfientliga partier plats i parlament och andra valda församlingar. I flera länder har dessa partier också kunnat förskjuta den politiska debatten så att det införts allvarliga begränsningar för människors fria rörlighet inom EU och även högre murar mot de som flyr undan krig och terror. I Sverige kan vi emellertid stoltsera med en bred enighet i riksdagen om att den vägen inte är aktuell, något som vi alla ska vara stolta över, oavsett partifärg.

Om vi ska kunna fortsätta att vara ett öppet, tolerant och stolt land behöver vi stärka samhällets säkerhetssystem mot terrorns destruktiva kraft. Lösningen stavas mer och starkare demokrati, både inom Sverige och i EU-samarbetet. Frankrike är inte ensamt i detta, det krävs gemensamma krafttag för att försvara ett fortsatt demokratiskt Europa.

I regeringsförklaringen sade statsminister Stefan Löfven att det är genom många människors engagemang som vi kan hindra att anti-demokratiska krafter får fotfäste i vårt land.

Regeringen kommer löpande att lägga fram konkreta förslag på insatser för att vi ska kunna stärka det demokratiska samtalet och motverka att fler hamnar i sammanhang där extremism kan slå rot och växa.

Under det kommande året finns ett antal konkreta insatser från regeringen:

Brottsförebyggande rådet, BRÅ, har fått i uppdrag att göra en kartläggning och analys av den befintliga kunskapen om hot, våld och trakasserier mot personer med uppdrag eller anställningar av särskild betydelse för det demokratiska samhället. De som omfattas av kartläggningen är personer som är verksamma inom journalistik, förtroendevalda politiker och tjänstemän samt personer som är verksamma inom rättsväsendet, och andra relevanta myndigheter. Med detta underlag från BRÅ hoppas vi få en tillräcklig bild för att kunna föreslå konkreta motåtgärder på lokal och nationell nivå. Uppdraget redovisas i mars 2015.

Arbetet mot rekrytering till extremistmiljöer samt stöttning av de krafter som arbetar med att hjälpa människor att lämna dessa sammanhang har hög prioritet. Under 2015 satsas 5 miljoner kronor i insatser till organisationers och kommuners arbete mot våldsbejakande extremism. Detta handlar om att motverka såväl rekrytering som hjälp till de som vill lämna den extrema miljön.

Ett omfattande förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism koordineras av regeringens särskilda samordnare Mona Sahlin. Under 2015 planerar regeringen exempelvis att gå fram med en handlingsplan som rör förebyggande av utländska stridande.

Regeringen kommer att under året arbeta fram en nationell strategi mot islamofobi. Genom intensifierade kunskapsinsatser stärker vi samhällets gemensamma motståndskraft mot misstro och rädsla.

Den fria pressens roll i demokratin ska inte underskattas eller tas för givet. Med en oberoende och fri press får vi en stark demokrati där makten både granskas och diskuteras. I yttrandefriheten ingår också rätten att publicera samhällssatir över allehanda makthavare, såväl religiösa som politiska.

Det finns inga enkla svar på svåra problem. Därför kan vi inte heller förlita oss på simpla populistiska förslag till lösningar. På samma sätt som fler lås- och larmsystem inte löser samhällets problem med kriminalitet så kan vi inte tro att en repressiv politik som beskär demokratin ska kunna hindra framtida terrordåd.

Ett samhälle med minskade klyftor, fler jobb och ökat deltagande är grunden för att vi på allvar ska kunna mota bort extremism och våld.

Att skapa konflikt är extremismens arbetsmetod. Demokratins svar ska vara att skapa utrymme för en mångfald av röster och åsikter.

Alice Bah Kuhnke, Kultur- Och Demokrati-minister (Mp) “

DN 9 jan 2015:

”Vi samarbetar gärna med regeringen för bättre kunskaper hos eleverna”

Fullfölj förslagen. Vi är positiva till att Gustav Fridolin låter de flesta av Alliansens skolreformer vara kvar. Nu är det viktigt att han också ser till att de satsningar som riksdagen antagit genomförs. Men det som utgångspunkt samarbetar vi gärna, skriver fyra alliansföreträdare.

Skolan är en av Alliansens viktigaste prioriteringar. När vi tillträdde 2006 tog vi de fallande kunskapsresultaten på allvar och under de senaste åtta åren har vi genomfört den största omläggningen av svensk skolpolitik i modern tid. Våra reformer av skolan är förankrade med forskning och beprövad erfarenhet. Utgångspunkten har varit att återupprätta kunskapsskolan.

I en debattartikel i Dagens Nyheter 5/1 skriver de tre ministrarna med ansvar för regeringens utbildningspolitik om vikten av att forskning och beprövad erfarenhet ska styra vilka reformer som genomförs. För Alliansen är detta en självklarhet. Våra reformer för skolan tar sin utgångspunkt i forskningen och vi är positiva om vår tydliga hållning har bidragit till att även andra partier inte längre låter ideologi få styra, som ofta har varit fallet tidigare i svensk utbildningspolitik. Ett exempel är de nya kurs- och läroplanerna, som har en tydlig forskningsbaserad grund. Det gläder oss också att styrdokumenten har tagits emot väl av de lärare och skolledare vi möter ute i verksamheterna. De innebär en ny riktning för en modern kunskapsskola.

Lärarna är avgörande för att vända kunskapsresultaten. Därför har flera insatser genomförts för att stärka läraryrket: flera omgångar av vidareutbildning, en lärarlegitimation, en ny lärarutbildning och karriärtjänster för lärare. Förra året utökades antalet karriärtjänster för lärare till 15 000. Det innebär att dessa lärare får ett lönepåslag med 5 000–10 000 kronor mer per månad.

Flera av Alliansens reformer saknade till en början stöd över blocken, men vi kan nu konstatera att regeringspartierna har anslutit sig till huvuddragen och det är positivt. Det handlar bland annat om återinrättandet av speciallärarutbildningen som den socialdemokratiskt ledda regeringen en gång lade ner, det gäller även de nya läro- och kursplanerna för skolan och den nya lärarutbildningen. Alliansens reformer av skolan mötte konsekvent motstånd av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Därför var det illavarslande under valrörelsen att dessa partier inte kunde berätta om sin gemensamma agenda för skolan. Nu kan vi dock konstatera att de flesta av Alliansens reformer som är nödvändiga för att vända kunskapsresultaten får vara kvar.

Inför valet presenterade Alliansen en samlad och gemensam budget för att fortsätta stärka svensk skola. Precis som vi lovade röstade vi för vårt eget budgetförslag. Resultatet är att regeringen nu ska genomföra Alliansens skolreformer. Vi förväntar oss att Gustav Fridolin ser till att de satsningar som riksdagen antagit kommer Sveriges skolor till del. Vi förväntar oss dessutom att tidigare överenskommelser som Friskoleöverenskommelsen ska hållas.

1. Tidigt stöd. Forskningen är tydlig med att rätt stöd i tid är viktigt för att ge alla elever förutsättningarna att klara kunskapsmålen. Alliansen avsätter därför två miljarder, vilket är nästan dubbelt som

mycket som regeringens ursprungliga förslag, för ett lågstadielyft som innebär att skolor får resurserna att anställa fler lärare och speciallärare. Det innebär mindre klasstorlekar och mer tid mellan lärare och elever. Som ett led i att tidigt hitta de elever som behöver mer stöd avsätter Alliansen medel för att regeringen ska kunna införa tidigare kunskapsuppföljning i form av betyg från årskurs fyra. I den antagna budgeten finns det även resurser för att förbereda för en tioårig grundskola. När förskoleklassen blir årskurs ett ökar förutsättningarna för att varje barn får rätt stöd så tidigt som möjligt. Detta är en av Alliansens viktigaste prioriteringar.

2. Likvärdiga möjligheter. Elevers möjligheter att klara skolan ska inte bero på var de råkar vara födda eller hur deras familjebakgrund ser ut. Alla barn ska få en bra start i livet. Budgeten innehåller därför en satsning på 300 miljoner kronor för stäkra nyanlända elevers kunskaper samt höja kunskapsresultaten på skolor med särskilda utmaningar. Det innebär bland annat att antalet karriärtjänster för lärare fördubblas för att attrahera fler skickliga lärare till dessa skolor. Alliansen avsätter även drygt 390 miljoner kronor för läxhjälp till elever i årskurs 4-9, vilket är nästan 100 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslog, samt 100 miljoner kronor för sommarskola för de elever i årskurs 6-9 som inte når kunskapskraven.

3. Studiero. Två internationella mätningar, både Pisa och Talis, har i närtid visat att svensk skola skiljer ut sig när det gäller studiero. Svenska elever kommer i högre grad sent eller skolkar mer jämfört med elever i andra länder. Lärarna uppger samtidigt att stök och oordning tar mycket tid från undervisningen. För att möta detta avsätter Alliansen 20 miljoner kronor under 2015 till planering för införandet av ordningsomdömen i årskurs åtta och nio samt gymnasiet. Omdömet är inte betygsgrundande och dessutom frivilligt för skolor att införa, men vi vill ge lärare och skolledare alla de verktyg som vi kan för att det ska bli mer studiero i svenska klassrum.

Alliansens budget prioriterar skolan samtidigt som den inte höjer skatten på arbete. Det är så vi får råd att fortsätta satsa på skola och utbildning. Vi ser gärna ett samarbete med regeringen kring de förslag som kan stärka elevernas kunskapsresultat. Vi hoppas att en utgångspunkt för sådana samtal är att tidigare ingångna överenskommelser ska hållas samt att regeringen nu genomför den skolpolitik som riksdagen antagit.

Christer Nylander (Fp), Vice Ordförande Utbildningsutskottet
Camilla Waltersson Grönvall (M), Riksdagsledamot Utbildningsutskottet
Ulrika Carlsson (C), Riksdagsledamot Utbildningsutskottet
Annika Eclund (Kd), Riksdagsledamot Utbildningsutskottet “

DN 9 jan 2015:

“Stödet för att gå med i Nato ökar

Efter ett oroligt 2014 ökar stödet för ett svenskt Natomedlemskap. En tredjedel av väljarna tycker att Sverige bör gå med i Nato. Dessutom vill en majoritet att försvarsanslagen ska öka, visar DN/Ipsos.

Under fjolåret fick försvarsfrågorna stort utrymme i debatten. Ukrainakrisen, Rysslands ökade närvaro i Östersjön och höstens ubåtsjakt i Stockholms skärgård bidrog till denna utveckling.

Det mer osäkra läget i närområdet ser ut att ha förändrat många svenskars syn på försvarspolitiken, visar DN/Ipsos.

Enligt mätningen tycker 33 procent av väljarna att Sverige bör gå med i militäralliansen Nato, en -statistiskt signifikant ökning med fem procentenheter jämfört med i april.

– Nato-opinionen har varit stabil sedan i början av 1990-talet, men nu ser vi något av ett trendbrott. Om man jämför med för 20 år -sedan har stödet för ett Nato--medlemskap fördubblats, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Det är fortfarande en större andel, 47 procent, som vill att Sverige bör stanna utanför Nato, men andelen minskar kraftigt jämfört med den senaste mätningen. Även denna förändring är statistiskt säkerställd.

Mest positiva till Nato är Folkpartiets väljare medan motståndet är starkast bland Miljöpartiets och Vänsterpartiets anhängare.

– Det är en väldigt polariserande fråga. Det finns få frågor som polariserar väljarna som Nato-frågan, säger David Ahlin.

Samtidigt som svenskarna över lag blir mer Nato-vänliga vill fler se att försvarets ekonomiska resurser ökar. En majoritet, 54 procent, vill se höjda försvarsanslag, en statistiskt säkerställd ökning med nio procentenheter jämfört med i april.

I samtliga partier utom Miljö-partiet och Vänsterpartiet vill en majoritet av väljarna att försvaret ska få större resurser. Men även bland V-väljarna tycker nästan fyra av tio att försvaret behöver mer pengar.

Bland MP-väljarna är det en femte-del som vill ge försvaret mer resurser – lika många vill minska anslagen.

– Det är Miljöpartiets väljare som sticker ut som de mest försvarsskeptiska, säger David Ahlin.

Utöver oron i Sveriges närområde och Rysslands upprustning torde den låga tilltron till försvarets förmåga bidra till viljan att spendera pengar på försvaret.

I mätningen uppger sex av tio svenskar att de har litet eller mycket litet förtroende för försvarets förmåga att försvara Sveriges gränser

mot intrång och kränkningar från främmande makt. Inte fler än femton procent av de tillfrågade uttrycker förtroende för försvarets förmåga.

– Det är ett rejält underbetyg till försvarsförmågan, säger David Ahlin.

Till skillnad från frågorna om Nato och försvarets ekonomiska resurser finns inga betydande skillnader mellan höger- och vänsterväljare.

– De flesta grupper är överens om den bedömningen. Det är en ganska enhetlig bild. Jämför man Alliansen, de rödgröna och Sverige-demokraterna ger man ett väldigt likartat omdöme om försvarets förmåga. Väljarna är överens över blockgränserna, säger David Ahlin.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se

Fakta.

Konferensen inleds den 11 januari

På söndag inleds Folk och försvars rikskonferens i Sälen. Det nya säkerhets-politiska läget och nästa försvarsbeslut kommer att dominera konferensen.

Statsminister Stefan Löfven, utrikesminister Margot Wallström och försvarsminister Peter Hultqvist deltar, liksom flertalet partiledare.

Anna Kinberg Batra som väljs till Moderatledare i morgon kommer dock inte. “

DN 9 jan 2015:

“Nyckeln till medlemskap ligger hos S

Natofrågan har hamnat i ett nytt läge efter Rysslands aggression mot Ukraina och de alltmer uppenbara bristerna i det svenska försvaret. Såväl väljarna som de borgerliga partierna blir alltmer positiva till ett medlemskap. Avgörandet ligger i praktiken hos S.

Analys

Svenskarnas självbild har förändrats sedan det kalla kriget tog slut. Sverige har inte längre ett starkt försvar. Endast femton procent av väljarna här har numera förtroende för försvarets förmåga och en majoritet vill se högre anslag. Bilden av den populära svenska neutraliteten har också krackelerat sedan den dolda alliansen som funnits med Nato avslöjats. Därefter har Rysslands upprustning handgripligt trängt sig på med bilder av blod och eld från Ukraina och gränskränkningar mot bland annat Sverige och Finland.

Det pågår en kampanj för att Sverige ska söka medlemskap i Nato. Både USA och Nato har tydligt markerat att Sverige, trots sitt intima samarbete med den västliga militär-alliansen, inte kan räkna med hjälp om vi skulle hamna i knipa. Såväl Centern som Kristdemokraterna är på väg att svänga, från att ha varit nega-tiva kräver de nu en förutsättningslös svensk Nato-utredning och starka krafter i partierna vill vända partilinjen. Också Moderaterna har börjat driva medlemskapsfrågan aktivt, efter att dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt (M) lade kravet på is under åtta års regerande.

Men opinionen mot Nato är stark i de rödgröna partierna. Socialdemokraterna har nyckeln till ett svenskt medlemskap, men som

synes i intervjun på nästa sida ger försvarsminister Peter Hultqvist (S) inga antydningar om att hans regering håller på att mjuka upp sitt motstånd. Däremot är den beredd att gå ännu närmare Nato än i dag, genom att förbereda Sverige för att kunna vara värdland för Nato-trupper.

En statlig utredning i höstas varnade för en sådan linje. Den sade att Sverige har nått en gräns i sitt samarbete med Nato. Om vi inte antingen söker medlemskap eller backar tillbaka samarbetet hamnar vi i den sämsta av världar, enligt utredaren ambassadör Tomas Bertelman. Ryssland ser oss som en del av Nato, men vi har ändå inga garantier att få skydd av den västliga försvars-alliansen.

Räkna därför med att argumenten för och emot ett svenskt Nato-medlemskap kommer att fortsätta slipas. Motståndarna kommer att varna för att spänningen kan öka i Östersjön om Ryssland känner sig än mer trängt av ett svenskt medlemskap.

Förespråkarna kommer att säga att ett Nato-medlemskap kan göra det svenska försvaret mer trovärdigt, inget litet land kan längre försvara sig själv.

Båda argumenten kan vara sanna samtidigt.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se "

DN 9 jan 2015:

"Enighet om försvaret är en viktig signal till omvärlden"

Förhandlingarna mellan regeringen och de borgerliga om försvaret har redan smugit i gång i skymundan av regeringskrisen. Försvarsminister Peter Hultqvists (S) främsta prioritering är att förstärka det mest basala: att det finns soldater, att de har utrustning och att deras fordon fungerar.

I decemberöverenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Alliansen pekades försvaret ut som ett samarbetsområde. När den presenterades strax efter jul hade förhandlingarna om försvarspolitiken i själva verket redan smugit i gång, berättar nu Peter Hultqvist.

Det var den 17 december som representanter för de sex riksdagspartierna samlades på försvars-departementet vid Gustav Adolfs torg. Gruppen fortsätter nu sitt arbete under ledning av Hultqvists statssekreterare, generalen Jan Sale-- strand. Målsättningen är att ett förslag om inriktning för försvaret de kommande fem åren ska läggas fram i riksdagen under våren.

– Jag ser med tillförsikt på det här och jag uppfattar att alla inser hur viktigt det är att komma överens. Det är en signal till svenska folket och omvärlden, säger Peter Hultqvist.

Enligt överbefälhavare Sverker Göranson har politikerna hittills inte skjutit till de pengar som krävs för att leva upp till försvarsberedningens ambitionsnivå. I en rapport från Försvarsmakten strax före jul sägs att satsningar på exempelvis kryssningsrobotar måste skjutas på framtiden om inte nya pengar tillförs.

Hultqvist delar ÖB:s bedömning.

– Vi utgår från det gedigna och realistiska material som Försvarsmakten har lagt fram, men det är för tidigt att säga hur vi gör med pengarna. Nu handlar det om vad vi gör för prioriteringar, men att den militära förmågan ska öka ser jag som väldigt väsentligt, säger Hultqvist.

Gripenplan och ubåtar i all ära; Hultqvist själv vill prioritera mer jordnära och oglamorösa saker. Förstärkningar behövs på den helt basala nivån, i det som han kallar ”Försvarsmaktens bottenplatta”.

– Det är en del grundläggande saker som bara måste fungera. Det är personalförsörjning, personlig utrustning och fordon. Hela den här plattformen tycker jag att det är viktigt att se över nu, säger Hultqvist.

Att stödet för Nato-medlemskap ökar bland svenskarna (se artikel på föregående sida) rubbar inte Socialdemokraternas nej i frågan. I stället framhåller Hultqvist det nordiska samarbetet. Där är det nu upp till bevis i och med att Sverige är ordförandeland i organisationen Nordefco under 2015.

Ökat utbyte mellan de nordiska länderna av information om vad som händer i luften och på vattnet över och på Östersjön är en sak som Hultqvist vill åstadkomma. Att utveckla den gemensamma övningsverksamheten för ländernas flyg-vapen är en annan ambition.

Nordefco handlar dock endast om fredstida samarbete och effekterna beskrivs som mycket begränsade av Nato-anhängare.

Peter Hultqvist avfärdar sådana resonemang som ”alltför enkla” och pekar bland annat på den gemensamma flygverksamheten på Nordkalotten.

– Det har förstärkt vårt flyg-vapens förmåga och att vi agerar gemensamt uppfattas som tröskelhöjande. Varje land har ansvar för sin territoriella integritet, men här kan vi göra saker som förstärker - effekten och vår egen kompetens.

Förhoppningar har knutits till gemensamma upphandlingar och andra kostnadsbesparande materielprojekt inom Nordefcos ram. I tider av knappa försvarsbudgetar vore det än mer angeläget men det har visat sig svårt att komma överens. Peter Hultqvist suckar.

– Jag är väl medveten om att det finns bakslag. Då får man utifrån de erfarenheterna försöka göra det bättre.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se

Fakta. Peter Hultqvist

Politiskt uppdrag: Försvarsminister i Stefan Löfvens regering.
Parti: Socialdemokraterna.
Hemort: Borlänge.
Född: 1958 i Stora Tuna i Dalarna.
Familj: Gift och två barn.
Politisk bakgrund: Kommunalråd i Borlänge i 17 år, kommunstyrelsens ordförande 1998–2006. Riksdags-ledamot 2006–14, 2011–14 ord-förande i försvarsutskottet.
Tidigare karriär: Journalist. Reporter på Dala-Demokraten, ledar-skribent på Norrländska Social-demokraten, chefredaktör för Aktuellt i Politiken.
Militär erfarenhet: 57 dagar som värnpliktig skyttesoldat, därefter vapenfri tjänst.
Hobby: Radioamatör med anropssignalen SM4HCF.
Fakta.
Söndag den 11 janu-ari börjar den årliga tredagarskonferensen Folk och försvar i Sälen.
Förhandlingar pågår mellan S, MP, M, C, FP och KD om försvarets inriktning 2016–2020. Ett förslag ska läggas i riksdagen i vår.
De pengar som poli-tikerna hittills skjutit till räcker enligt ÖB inte till de ambitioner man har för försvarsförmågan. Dessutom finns sedan tidigare hål i budgeten.
Efter flera års inriktning mot internationella insatser betonas nu försvaret av landets gränser. Främsta skälet är Rysslands mer agg-ressiva beteende. Fler ubåtar och Gripenplan, uppgraderat luftvärn och stärkt beredskap på Gotland är några saker som efterfrågas.
Sverige deltar dock just nu även i en svår fredsbevarande FN-operation i Mali.
Dn "

DN 9 jan 2015:

"Många känner sig stressade på jobbet

Nära 7 av 10 arbetsmiljöombud anger fortfarande stress och hög arbetsbelastning som den i särklass viktigaste frågan att lösa, oavsett bransch. Det visar fackförbundet Unionens senaste arbets-miljöbarometer.

Den psykosociala arbetsmiljön på svenska arbetsplatser är sämre än någonsin och den sprider sig från bransch till bransch. Samtidigt minskar det systematiska arbetsmiljöarbetet trots att företagen därmed bryter mot lagen. Det framgår av Unionens senaste arbetsmiljö-barometer från december 2014.

– Vår undersökning visar att bristande arbetsmiljöarbete och en dålig arbetsmiljö ofta går hand i hand, säger Unionens förbundsordförande Cecilia Fahlberg.

Hon önskar sig därför att 2015 blir en vändpunkt och den negativa trenden vänds.

– Vi har satsat på 1 000 nya arbetsmiljöombud under 2014 och vi hoppas nu att motparten lägger in motsvarande engagemang. Det finns trots allt ingen motsättning oss emellan i den här frågan, säger Cecilia Fahlberg.

Enligt Unionen nådde det systematiska arbetsmiljöarbetet en topp 2009–2010 för att därefter minska. I 2014 års Arbetsmiljöbarometer ser vi den lägsta nivån någonsin, konstaterar Unionens förbundsordföranden.

Cecilia Fahlberg tror att finanskrisen 2008 bidragit till den negativa utvecklingen. Företagen är i dag underbemannade och följden blir mer

övertidsarbete men också fler sjukskrivningar och arbetsskador. Den psykiska ohälsan är i dag den vanligaste orsaken till sjukskrivning.

– För tio, femton år sedan talades det mycket om ergonomiska frågor, i dag är det mer psykosociala problem, men där kunskapen är låg, ingen vet vad det egentligen handlar om och hur frågan ska hanteras. Det finns en lättja att inte göra något åt saken, anser Cecilia Fahlberg.

Siffror från Arbetsmiljöverket visar att sex av tio svenska företag inte arbetar aktivt mot stress samtidigt som Världshälsoorganisationen WHO anger psykisk ohälsa ett av de snabbast växande hoten mot folkhälsan i världen.

Arbetsmiljöbarometern som regelbundet varje år plockas fram av Unionen är en av Sveriges största arbetsmiljöundersökningar. Även den senaste barometern från december visar att landets apoteks-anställda hör till de som lider mest av stress och ökad arbetsbelastning, något DN skildrat i tidigare artiklar (22/9 2014). Men vi kan se samma utveckling inom till exempel flygsektorn, konstaterar Cecilia Fahlberg.

På många apotek runt om i landet utnyttjas till exempel lunchraster när bemanningen blir för låg under lunchtimmarna. Det innebär att personalen inte får lämna arbetsplatsen och tillfälligt måste lämna måltiden när kundtrycket kräver det. Anställda har för DN vittnat om hur de med kort varsel får hoppa in på apotek som ligger 10–15 mil bort. Dessa långpendlingar kan pågå i flera dagar.

Enligt Unionen är det omregleringen av apoteksmarknaden år 2010 som bidragit till att stressen har ökat och att arbetsmiljön blivit sämre.

Även om det finns skillnader mellan olika branscher pekas stress och chefsfrågor i samtliga fall ut som det mest angelägna problemet att komma till rätta med.

Vid sidan av apoteksbranschen hör konsulter och de som arbetar med finansiella tjänster till den grupp som känner sig mest pressade.

Även anställda inom IT och telekom hör till mer utsatta grupperna. I de senare fallen anger 78 respektive 71 procent stressen och den höga arbetsbelastningen som den viktigaste frågan att lösa.

Genomsnittet för samtliga branscher i barometern är 67 procent.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se

Fakta. Arbets-miljöbarometern

U**nionens** arbetsmiljöbarometer genomförs årligen och är den nionde i ordningen.

Arbetsmiljöbarometern undersöker hur arbetsmiljöombuden upplever sin faktiska arbetsmiljö.

2 **355** arbetsmiljö-ombud svarade på enkäten som genomfördes i september i år.

Det är arbetsgivarens ansvar att se till att ett systematiskt arbetsmiljöarbete bedrivs.

I ansvaret ligger att man undersöker, riskbedömer, åtgärdar och följer upp arbetsmiljön på arbetsplatserna.

Enligt Unionens undersökning uppger mer än hälften av arbetsmiljöombuden att deras arbetsgivare inte alls, eller bara delvis, bedriver något systematiskt arbetsmiljöarbete. Detta är ett brott mot arbetsmiljölagen.

Källa: Unionen “

DN 9 jan 2015:

“Johan Schück: Vinnare och förlorare i priskriget på oljemarknaden

Priskriget på oljemarknaden ser ut att bli långvarigt. Världen har fått ett kraftigt ökat utbud av olja, där efterfrågan inte följer med uppåt. Det ger tydliga vinnare och förlorare: konsumenterna köper billigare bensin, medan vissa producentländer går mot ruin.

Knappast någon förutsåg chocken där priset på råolja under förra halvåret föll till ungefär hälften. Nu ges en stimulans till världsekonomin som enligt Internationella valutafonden betyder 0,7 procent-enheter mer i BNP-tillväxt under 2015 och 0,8 procenten-heter extra under 2016.

Det är en rejäl injektion, med tanke på att detta års globala tillväxt bedöms hamna kring fyra procent. Men något verkligt lyft ska man inte räkna med, eftersom mycket drar åt motsatt håll.

De geopolitiska spänningarna i östra Europa, Mellanöstern och Ostasien ger upphov till ekonomisk osäkerhet. Europa behöver längre tid att återhämta sig och tillväxtländerna går trögare än tidigare beräknat.

USA tillhör det fåtal länder där det snabbt går bättre. Delvis beror det på den ökade amerikanska utvinningen av olja och gas som har betytt att tillgången har ökat och priserna gått ner.

Skifferrevolutionen, som pågår för fullt, ger både inhemsk stimulans i USA och förstärkt konkurrenskraft gentemot andra länder. Den starka uppgången för dollarn är, i sammanhanget, inget hinder.

Från att ha varit en stor importör av olja håller USA på att bli allt mer självförsörjande. Det sätter hård press på oljeexporterande länder som är beroende av att sälja stora volymer till höga priser. Vad som för dem har varit starkt vinstgivande blir nu, i många fall, en ren förlustverksamhet.

Värst är det för de länder som har grovt vanskött sin ekonomi som Iran och Venezuela. Även Ryssland, med sin ensidiga inriktning på råvaruexport, drabbas hårt. Men för dem – och åtskilliga andra – finns dock inget annat val än att sälja mesta möjliga, även vid ett lägre oljepris.

För vissa av Opec-länderna är läget annorlunda, så tillvida att de skulle klara att minska sina oljeinkomster. Saudiarabien har förut varit villigt att dämpa prissvängningarna genom att tillfälligt hålla tillbaka den egna oljeutvinningen. Men där satsar man nu i stället på att hålla volymen uppe, även om oljepriset därigenom kan bli ännu lägre.

Främsta skälet till Saudiarabiens ändrade inställning är nog att man vill ta upp kampen med USA, där utvinningen är mer beroende av att oljepriset inte blir för lågt. Olja och gas som ska fram ur de amerikanska skifferlagren kräver kontinuerligt stora investeringar som inte blir lönsamma under en viss prisnivå. Saudierna har större marginaler som de också kan utnyttja till att tränga undan andra konkurrenter på oljemarknaden.

Som det nu ser ut kommer olje-priset att hålla sig kring 50 dollar per fat eller ännu lägre under relativt lång tid framåt. En stabil prisnivå ligger troligtvis högre, kanske mellan 70 och 80 dollar, men det dröjer innan marknaden lugnar sig och kan nå dit. De höga prisnivåer på över 100 dollar per fat som har gällt under senare år är dock knappast aktuella på länge till.

I Sverige pendlar bensinpriset nu kring 12:50 kronor litern, från att i somras ha varit uppe runt 15 kronor. Det är en påtaglig nedgång, även om främst skatterna gör att fallet i oljepriset inte får fullt genomslag. Konsumenterna är ändå vinnare och får ökad köpkraft som kan gå till annat än oljeprodukter, så länge deras bilkörning förblir ungefär densamma.

Andra europeiska länder med svaga statsfinanser får nu tillfälle att fylla de stora hålen genom att höja energiskatterna. Sverige är i en bättre situation, men här finns krav på nya offentliga utgifter som ska betalas med ökade skatteinkomster. Få politiker vill dock medverka till att höja bensinpriset, så att det längre fram riskerar att nå upp mot smärtgränsen.

Kraftigt höjd energiskatt är ingen bra idé, annat än om syftet är att snabbt tvinga bort fossila bränslen. Men då rör det sig om en straffskatt - och inte om en stabil skattekälla som kan utnyttjas för att finansiera varaktiga reformer.

Johan Schück johan.schuck@dn.se
samhällsekonomisk krönikör. “

DN 9 jan 2015:

”Män som lever ensamma klarar en stroke sämre”

“Det kan ha medicinska risker att leva ensam, visar Petra Redfors forskning. Bland ensamboende män är exempelvis prognosen efter en stroke betydligt sämre än för män som bor tillsammans med någon.

Man vet att ensamhet kan påverka hälsan – det gör en mer stressad och kan försämra blodledningsförmågan. Man vet också att ensamhet har negativ betydelse för tillfrisknandet efter en hjärtinfarkt.

Men vilken roll spelar ensam-heten för en patient som drabbats av stroke? Ökar risken för att drabbas av en ny stroke? Är det sannolikare att en ensamboende avlider av sin sjukdom? Det var frågor som läkaren och neurologen Petra Redfors ville ha svar på.

– De flesta har tittat på blodtryck och diabetes. Det är traditionella orsaker som man alltid måste ha med i sina studier, men jag ville titta även på andra faktorer, säger hon.

Petra Redfors studerade runt 1 000 patienter i Västra Götaland som insjuknat i stroke före 70 års ålder och jämförde mot en kontrollgrupp på 600 personer. Nyligen disputerade hon på avhandlingen ”Long-term post-stroke outcome –the Sahlgrenska Academy Study on Ischemic stroke.”

Resultaten är anmärkningsvärda. Studien visar tydligt att långtidsrisken för att dö av en strokesjukdom är betydligt större för den som bor ensam, och värst är siffrorna för männen.

Tolv år efter insjuknandet hade 36 procent av de ensamboende patienterna avlidit, jämfört med 17 procent av de som var sammanboende. När Petra Redfors så bröt ned siffrorna utifrån kön så stack männen ut ordentligt – 44 procent av de ensamboende männen avled, jämfört med 14 procent av de män som bodde tillsammans med någon.

Denna överdödlighet för ensamboende män kvarstod även efter det att resultaten kontrollerats mot andra kända riskfaktorer som låg fysisk aktivitet och hög alkoholkonsumtion.

– Om man lever ensam så har man sämre prognos. Man löper större risk att få en ny stroke eller att dö, konstaterar Petra Redfors.

Frågan är vad detta kan bero på, varför just männen är överrepresenterade.

– Man kan bara spekulera, men de tar väl mindre väl hand om sig. De äter sämre, dricker mer alkohol, röker mer, motionerar mindre och är dåliga på att ta sina mediciner. De kanske inte heller söker hjälp i tid, resonerar hon.

Dessutom är det ofta så att kvinnan har ett större socialt nätverk. Det finns helt enkelt fler i hennes närhet som kan locka med på promenader eller påminna om medicinering.

Petra Redfors fann också i sina studier att det även i kontrollgruppen – det vill säga människor utan hjärt- och kärlsjukdomar – fanns en överdödlighet bland dem som var ensamstående, men talen var så små att hon inte vågar dra några bestämda slutsatser utan nöjer sig med att tala om ”tendenser”.

Denna ökade risk för att dö när man lever ensam är inte lätt för sjukvåden att göra något åt, menar Petra Redfors. Hon berättar om en studie där man erbjöd terapi till patienter med hjärtinfarkt, men det visade sig ha väldigt liten betydelse. Hon vill hellre sätta fingret på det praktiska – som att komma ihåg att ta sina mediciner – eftersom det ofta är där det fallerar för människor vars minne försvagats efter en stroke.

– Jag tror att sjukhusen behöver bli bättre på att dra in anhöriga så att de ensamma inte blir så ensamma. Vi skulle även vilja ha mer resurser i vården så att man kan kalla patienterna till läkarbesök för att få stöd, säger hon.

Den främsta faktorn när det gäller ökad chans att överleva en stroke är dock något som ligger utanför sjukhusens kontroll. Det handlar om att inte leva ensam.

– Är man gift har man någon i sin närhet som inte vill att man ska dö, säger Petra Redfors.

Per Ahlin per.ahlin@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Intensiv polisjakt på bröderna

Paris/Reims/Longpont. Ett gigantiskt polispådrag jagade i natt Frankrikes mest eftersökta terrorister ute på landsbygden norr om Paris. Samtidigt började de misstänkta massmördarnas grannar – liksom andra fransmän – att få svar på vad som egentligen hände vid attacken mot Charlie Hebdo, som kostade tolv människor livet.

Dörren till Saïd Kouachis – en av de misstänkta för dådet i Paris – lägenhet var i går ersatt av en fastskruvad plywoodskiva. På balkongen på första våningen står fortfarande familjens två cyklar lutade mot väggen. Polisen bröt sig in i lägenheten natten till torsdagen och grep flera personer. Över hela Frankrike frihetsberövades sju personer.

– Jag vaknade av allt oväsen och tittade direkt ut genom fönstret. Sådana där specialpoliser med en massa vapen ledde ut mina grannar till bilar som väntade där nere framför dörren, berättade Marine Lemolaire.

Tvåbarnsmamman hade fortfarande inte hämtat sig från chocken över att kanske ha levt intill en av Frankrikes hittills värsta terrorister.

Den känslan delades av de flesta grannar som DN talade med. Huset ligger i Croix Rouge, en förort till champagnestaden Reims. Det är långt ifrån lyxen i vinhusen inne i Reims, men de är i bättre skick än i många andra franska förorter.

Här bodde Saïd, storebror till Chérif Kouachi, även han misstänkt för terrorattacken. En granne berättade för DN att brodern ofta kom på besök. Saïd gick regelbundet till den lilla kvartersmoskén, iklädd lång djellaba och huvudbonad.

– Han kom varje morgon klockan sex för att be, men han var väldigt reserverad. Han sa nästan ingenting. Fast de senaste två veckorna såg jag inte till honom, säger Omar Baakari som väntade på att moskén skulle öppna.

Under tiden som Omar Baakari i går väntade på nästa bön stannade de två jagade bröderna till vid en liten bensinmack på den franska landsbygden, mellan Reims och Paris.

Inrikesminister Bernard Cazeneuve hävdade att de hade blivit igenkända och identifierade när de rånade macken på bensin och mat. Enligt uppgifter till franska medier var de tungt beväpnade med automatkarbiner och granatkastare. De körde fortfarande samma grå Renault Clio som de hade stulit under flykten från Paris på onsdagen.

Flykten började några minuter efter att den skadade polisen Ahmed Merabet sköts till döds. Polisen låg ned på marken och bad för sitt liv. Men han fick inte mer nåd än den städare som också sköts på vägen till redaktionen.

En misstänkt tredje medlem i terrorgruppen överlämnade sig självmant till fransk polis natten till torsdagen. Han nekar till brott och hävdar att han har alibi för tiden för attacken.

De båda bröderna fortsatte däremot sin vansinnesflykt genom den idylliska, franska landsbygden.

När DN i går åkte runt i trakten möttes vi av polisbilar med tjutande sirener eller av den särskilda insatsstyrkans svarta, bepansrade bussar. I luften cirklade en helikopter över gårdarna och skogsbrynen där polisen misstänkte att de misstänkta terroristerna gömde sig. Vid den lilla byn Longpont upprättade fransk polis en sambandscentral under natten.

Under tiden utvidgade myndigheterna den högsta graden av terrorberedskap till att även gälla det nya sökområdet i Picardieregionen. På vägen till Soisson såg DN hur polisspärrar genomsökte alla fordon under skydd av prickskyttar.

Jakten på bröderna följdes av hela Frankrike som fortfarande var i chocktillstånd inför dådets grymhet och feghet.

– De här tolv personerna var samlade till ett redaktionsmöte. De dog när de satt och diskuterade kampen mot rasism, berättade Patrick Pelloux, akutläkare och en av tidningens medarbetare, i fransk radio och tv. Han kom först till platsen.

– Jag vill inte beskriva vad jag såg, men vi ska fortsätta att ge ut Charlie Hebdo. Vi ska skriva nästa nummer med våra tårar, sa Patrick Pelloux samtidigt som gråten stockade sig hans hals.

Bland offren fanns också Bernard Maris, en i Frankrike känd ekonom och medarbetare i radiokanalen France Inter. I går talades det om att trycka nästa nummer av satirtidningen Charlie Hebdo i miljonupplaga som en protestaktion.

– Nästan alla våra tecknare är döda! Hur ska vi göra? undrade Charlie-journalisten Zineb som var på resa i Marocko.

Kultur- och mediaminister Fleur Pellerin hävdade att hon skulle försöka få loss motsvarande nio miljoner kronor i stöd till Charlie Hebdo.

De små hjältemodiga insatserna kom också i dager på torsdagen. Som den kvinnliga medarbetaren som, trots att hon var under vapenhot, försökte vilseleda terroristerna så att de först gick till fel våningsplan.

Över hela Frankrike fladdrade flaggor på halv stång och en tyst minut hölls vid lunchtid. De politiska partierna deltog i nationell uppslutning och enighet. Alla utom ett, det högerextrema Nationella fronten. Dess ledare, Marine Le Pen, ansåg att den nationella enigheten bara var en beklämmande politisk manöver.

Magnus Falkehed magnus@falkehed.com

Fakta. Detta har hänt

88 000 poliser och militärer deltar i jakten

Klockan 11.30 i onsdags tog sig två till tre tungt beväpnade män in på satirtidningen Charlie Hebdos redaktion i Paris. Tolv människor dödades: åtta redaktionsmedlemmar, två poliser, en städare och en besökare.

Hittills har nio personer gripits av polisen, men ännu i går kväll befann sig de båda huvudmisstänkta – Chérif Kouachi, 32, och Saïd Kouachi, 34 – på fri fot. Den äldre broderns pass ska ha påträffats i den övergivna flyktbilen.

88 000 poliser och militärer deltar i jakten. På torsdagen fokuserades insatsen på ett skogsområde nordost om Paris, inte långt från en bensinstation som gärningsmännen tros ha rånat tidigare under dagen.

Ett annat misstänkt terrordåd inträffade i Paris i går morse, då en polis sköts till döds och en städare skadades i stadsdelen Montrouge. Två personer greps, men det är oklart om det finns någon koppling till attentatet mot Charlie Hebdo.

Dn “

DN 9 jan 2015:

“En lång historia av kriminalitet

Bröderna Chérif och Saïd Kouachi, Frankrikes i går mest jagade personer, var kända för polis och medier sedan länge. De presenteras som skolexempel på en ond cirkel av kriminalitet och grupptryck som leder till mordisk galenskap.

Paris/Reims/Longpont.
– Han var en tystlåten man, sa flera av Saïd Kouachis grannar till DN i går. Enligt Vincent Olivier, den advokat som försvarade honom 2008 var det fängelset som gjorde klienten till en stängd och tystlåten man. Saïd Kouachi dömdes för att ha varit aktiv i en grupp som rekryterade medlemmar åt al-Qaida i Irak, via Syrien. De ingick i vad som kallades gänget från Buttes Chaumont.

Det är den ganska fina och lummiga park i Paris där medlemmarna brukade jogga varje dag för att förbereda sig för krig i Irak.

Deras guru var en städare och självutnämnd shejk, Farid Benyettou. Enligt åklagarämbetet skickade nätverket nitton personer att kriga i Irak för al-Qaida. Minst tre av dem dog.

Tanken var att lillebror, Chérif också skulle resa till Irak dit, men han stoppades innan han kom så långt. Annars skulle en 14-årig pojke ha mött honom i Damaskus och hjälpt honom att köpa ett vapen innan han reste vidare mot Irak.

– Chérif sa till mig att han hade känt sig lättad över att bli arresterad. Han var rädd för att dö i Irak annars, sa advokat Vincent Olivier till fransk press.

När bröderna förhördes upptäckte advokaten och polisen en pervers dynamik av grupptryck.

Å ena sidan beskrev pizzabudet Chérif hur han äntligen kände sig viktiga i någons ögon. Å den andra sidan blev det allt svårare för medlemmarna att backa utan att framstå som svag. Av bröderna verkar storebror Saïd ha varit den mest drivande.

Enligt Frankrikes inrikesminister var Saïd Kouachi, formellt igenkänd som en av mördarna i onsdagens attack mot Charlie Hebdo.

De båda bröderna, i dag 32 och 34 år gamla har en lång historia av droger och kriminalitet bakom sig innan de blev Frankrikes mest jagade personer.

Det är oklart om deras föräldrar är döda eller om de hade övergivit sina barn. Lillebror Chérif bodde på olika anstalter och i fosterhem. Efter att ha växt upp i höghusen i Paris östra innerstad flyttade han till Rennes för att senare komma tillbaka till huvudstaden.

Då bodde han hos storebror som delade lägenhet med en man som konverterat till islam.

I går kväll misstänktes de trycka tillsammans någonstans på den franska landsbygden, med mat som de stulit från en bensinmack.

Magnus Falkehed magnus@falkehed.com “

DN 9 jan 2015:

“Uniformer och tjutande sirener tar över gatulivet

Svarta löpsedlar, butiker som -gapar tomma och ständigt ljudande sirener från polisbilar. Ännu ett dödligt attentat skakade Paris i går på morgonen och invånarna hukar inför vad som kommer härnäst. – Det känns att alla är på helspänn, säger studenten Raphael Gibaji.

Strax söder om Paris utbröt skottlossning på torsdagsmorgonen. Två personer skadades och den ena, en kvinnlig polis, avled senare. Händelsen utreds som ett misstänkt terrorbrott, men det finns hittills ingenting som styrker att den är kopplad till attentatet mot Charlie Hebdos redaktion. Två personer hade i går kväll gripits för dådet, men motivet är ännu oklart.

Polisen är ständigt närvarande i den franska huvudstaden, i varje korsning passerar utryckningsfordon, ofta med sirenerna påslagna.Raphael Gibaji tittar på blommorna som kantar trottoaren vid avspärrningen mot vad som var en tidningsredaktion, men nu har blivit en brottsplats.

– Det känns att stämningen är tryckt här och på gatorna häromkring. Jag är inte direkt rädd, men liksom andra jag har talat med är jag förstås påverkad av vad som har skett, säger han.

Han berättar att han studerar reklam och marknadsföring.

– Jag är inte orolig för min egen del, de som gjorde det här är inte inriktade på reklam. Men de är ute efter att tysta oss, att ta ifrån oss vår rätt att tala fritt.

Stora reor pågår i centrala Paris, men kunderna är svårlockade i dag. En taxichaufför berättar att han märkt av en nedgång av resorna från flygplatsen.

– Ingen vill åka hit just nu. Och även invånarna är oroliga, särskilt de äldre. De vet inte om det kommer fler attacker. Men så här ser det ut nu i hela världen, i alla länder, det är krig överallt.

Sabrina Chonkel växte upp med satirbilderna signerade Stéphane Charbonnier. När hon fick höra att han och flera av hans kolleger dödats blev hon bestört. Hon står på Place de la République, i regnet, för att visa att hon tar ställning mot alla angrepp på det fria ordet.

– Charlie Hebdo representerar oss alla, den representerar Frankrike. Jag lyckades inte gå på manifestationen i går kväll, men i dag har jag skaffat barnvakt.

Flera moskéer i Frankrike har attackerats sedan attentatet mot satirtidningen Charlie Hebdo, uppger kommunala tjänstemän enligt nyhetsbyrån AFP. I Grand Mosque de Paris är det till synes lugnt och stilla, men besökarna DN talar med är rädda och arga.

– Jag såg att det var tv-kameror här utanför när jag kom hit och tänkte direkt, ”nej, nu måste jag återigen förklara att det här inte var vårt fel, att vi inte har gjort något”, säger Kamel Slimahi.

Det är tröttsamt att ständigt behöva känna ansvar för händelser som man omöjligt kan påverka, förklarar han.

– Profeten Mohammed hade spottat på gärningsmännen, han blev själv avrättad. Jag vill att du skriver det i tidningen, gör det. Vår profet fördömer att de gör sådana saker i islams namn.

En ung tjej som inte vill uppge sitt namn är arg för att muslimer ständigt kopplas samman med terrorism.

– Jag tyckte inte om de där karikatyrerna i Charlie Hebdo, ingen av oss gjorde det. Det är vår profet de gör sig lustiga över. Men ingen av oss ville döda dem för det. Vi protesterade via advokater, lät rätt-visan bestämma, och svaret blev att teckningarna var en del av demokratin. Då är det så, säger hon på smattrande franska.

Ibrahim Ba är mer uppgiven än arg. Och orolig, för sin systers och sin familjs skull.

– När jag såg bilderna på hur de avrättade polismannen brast jag i gråt. Jag grät. Det var så fruktansvärt. Jag tycker att medier har ett stort ansvar för hur sådana här saker skylls på muslimer, hur vi blir måltavlor.

Ibrahim Ba berättar att han kör taxi och om hur stämningen i hans bil under onsdagen försämrades så fort hans kunder fick höra att han var muslim.

– Ämnet kom förstås upp, men varje gång de förstod att jag var muslim blev det tyst. Helt tyst. Som om de inte vågade säga något. Som om inte jag skulle tycka att det var lika vidrigt som de.

Emma Löfgren emma.lofgren@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Dödsoffren.

Några av Frankrikes mest kända satirtecknare. Men också en städare, två poliser och en festivalarrangör på tillfälligt besök. DN -porträtterar de som föll offer för mördarnas kulor.

Stéphane Charbonnier, 47, tecknare och chefredaktör

Signaturen Charb hade levt under hot i flera år redan innan han 2013 hamnade på al-Qaidas dödslista. Men han vägrade böja sig: ”Jag föredrar att dö stående framför att leva på knä”, sa han i en intervju för tre år sedan.

Charbonnier hade ett förflutet inom franska kommunistpartiet och gav ut ett tjugotal seriealbum i eget namn. Han var känd som en hårtslående satiriker, med udden mot allt från rökare och förre presidenten Nicolas Sarkozy till islam.

Jean Cabut, 76, tecknare

Legendariske Cabu beskrivs ofta som giganten bland frans-ka tidningstecknare. Han hade arbetat för Charlie Hebdo sedan 1970, men även i dess föregångare Hara-Kiri och konkurrenten Le Canard Enchaîné. Liksom Charbonnier hade han ett förflutet inom -vänstern. Upptäcktes på 1960-talet av Asterix-skaparen René Goscinny och var själv upphovsman till två kända seriefigurer: Le Grand Du-duche och Beauf. Cabu tecknade också i direkt-sändning i olika debatt-program på tv.

Georges Wolinski, 80, -tecknare

Wolinski var de franska karikatyristernas nestor, ofta publicerad även utomlands. Han föddes i Tunisien av en fransk-italiensk mor och en polsk-judisk far. En komplex personlighet som erkände sin fäbless för lyxbilar, mat och vackra kvinnor – men som samtidigt var djupt engagerad i sin samtid.

”Jag är en tidningstecknare först och främst, jag beskriver nyheterna, politiken, tiden”, har han sagt. För många var Wolinski ändå mest känd för det sexuellt provocerande innehållet i sina teckningar.

Bernard Verlhac, 57, tecknare

Känd som signaturen Tignous och medarbetare i Charlie Hebdo sedan magasinets nystart 1992. 2008 deltog han – tillsammans med Cabu och Wolinski – i dokumentärfilmen ”C’est dur d’être aimé par des cons” (Det är tufft att bli älskad av idioter), som handlar just om dödshoten från militanta islamister. Precis som sina äldre kolleger var han ofta elak mot kapitalister men även mot religiöst hyckleri. Hans sista teckning riktar udden mot terrororganisationen IS.

Bernard Maris, 68, krönikör

Maris var en mångsysslare – ekonom, journalist och politiker – känd bland franska radiolyssnare och bokläsare som benhård socialist. Hans böcker om Marx och om ekonomen John Maynard Keynes blev bästsäljare. Han älskade att häckla tidigare vänstermänniskor som gått över till ”den andra sidan”, men satt själv i den franska centralbankens styrelse. I Charlie Hebdo skrev Maris populära krönikor under pseudonymen ”Oncle Bernard” (farbror Bernard).

Philippe Honoré, 73, tecknare

Signaturen Honoré var den minst kände bland de fem mördade tecknarna på Charlie Hebdos redaktion. Men han var ett djupt respekterat namn inom fransk press, under mer än 20 år verksam på satirtidningen. Han arbetade även för den stora vänstertidningen Libération och gjorde sedan många år kluriga rebusar i läsmagasinet Lire. Under 80-talet tecknade han för Expressens kultursida. Karikatyren på IS-ledaren al-Baghdadi, som lades ut på Twitter bara minuter före onsdagens dåd, var Honorés verk.

Michel Renaud, 69, -festivalarrangör

Renaud var en kulturpersonlighet och entreprenör från Clermont-Ferrand i centrala Frankrike som av en ödets nyck befann sig på redaktionen när mördarna dök upp.

Han var bland mycket annat arrangör av en festival för rese-litteratur i hemstaden och hade genom detta kommit i kontakt med tecknaren Cabu, som varit hedersgäst vid det senaste evenemanget. Renaud hade lånat några av Cabus teckningar och skulle återlämna dem till honom.

Franck Brinsolaro, 49, livvakt

Polis med många års tjänstgöring inom SDLP, den enhet som svarar för skyddet av högt uppsatta personer i franska staten. Sedan några år fungerade Brinsolaro som livvakt åt Charlie Hebdos chefredaktör Stéphane Charbonnier. Han var gift och hade två barn.

Ahmed Merabet, 42, polis

Polis i Paris 11:e arrondissemang som patrullerade på gatan utanför redaktionen efter dådet. Det var Merabet som mördades av attentatsmännen när de flydde till sin väntande bil.

Mustapha Ourrad, korrekturläsare

Född i Algeriet, kom till Frankrike som 20-åring utan familj. Ourrad var självlärd och hade arbetat många år som korrekturläsare på olika franska tidskrifter.

Bland vänner och kolleger var han känd som en diskret man med ett stort intresse för kultur och filosofi, särskilt Nietzsche.

Frédéric Boisseau, 42, städare

Denne tvåbarnsfar hade oturen att befinna sig i receptionen på Charlie Hebdo när attacken skedde. Han var sedan 15 år anställd som städare i den multinationella service-koncernen Sodexo.

Elsa Cayat, 54, krönikör

Läkaren och psykoanalytikern Cayat var den enda kvinnan som dödades vid onsdagens attack – för övrigt en av få kvinnliga medarbetare över huvud taget på Charlie Hebdo. I tidningen skrev hon en krönika varannan vecka under vinjetten -”Divanen”. Hennes skrivande -handlade ofta om parrelationer och om sexualiteten som manlig drivkraft.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Därför visas Charlie Hebdos teckningar i DN

I dag publicerar Dagens Nyheter några av Charlie Hebdos satirteckningar i kulturdelen. DN:s chefredaktör Peter Wolodarski förklarar hur han resonerat kring publiceringen – Ytterst handlar det om kampen för det fria ordet.

Efter attentatet mot Charlie Hebdos redaktion i onsdags, då tolv människors liv krävdes och fyra personer skadades, har bland and-ra Reportrar utan gränser uppmanat världens medier att publicera satirteckningarna.

– Det här är den mörkaste dagen i den franska pressens historia. Vi vädjar till medieföretag att publicera Charlie Hebdos satirteckningar, sade Reportrar utan gränsers general-sekreterare Christophe Deloire i onsdags.

Samtidigt finns det debattörer som menar att det är fel metod, då de tolkar en del av teckningarna i tidningen som homofoba och rasistiska. Dagens Nyheter har tidigare publicerat några av Charlie Hebdos satirteckningar. I dag publiceras ytterligare några av tidningens omslag.

– DN har tidigare återgett de kontroversiella teckningarna, som inte bara riktar sig mot islam, när det varit nyhetsmässigt motiverat. Vi gör det även i dagens tidning på vår kultursida. Samtidigt är vi måna om

att inte bidra mer än nödvändigt till ökad polarisering, säger Peter Wolodarski.

Bland dem som rapporterar kring händelserna i Frankrike finns DN:s korrespondent i Paris, Magnus Falkehed, som återvände till Sverige från sin fångenskap i Syrien för precis ett år sedan.

– Dessa två händelser hänger egentligen inte ihop, men handlar ytterst om samma sak: kampen för det fria ordet, rätten att fritt få uttrycka en åsikt. Det är en fundamental rättighet i våra demokratier, säger Peter Wolodarski.

Erik De La Reguera erik@delareguera.se "

DN 9 jan 2015:

"Bakom enade led i sorgen lurar motsättningarna

Sorg, behärskad ilska och nationell samling präglade gårdagens sorgedag i Frankrike. Samtidigt märktes begynnande motsättningar rörande bland annat Nationella frontens medverkan i en stor manifestation på söndag.

I Paris dånade de stora klockorna i Notre Dame, skolorna och andra offentliga institutioner i hela landet var stängda och utanför alla myndigheter vajade trikoloren på halv stång.

Uppslutningen bakom gårdagens nationella sorgedag i Frankrike verkade närmast total. Människor, organisationer och partier hedrade offren vid onsdagens terrorattentat och ställde sig därmed bakom yttrandefrihet och demokrati i Frankrike.

President François Hollande bjöd in partiledarna till samtal och först på trappan till Elyséepalatset var den borgerliga oppositionens ledare och Frankrikes tidigare president Nicolas Sarkozy.

– Jag vill visa att vi står enade mot fanatikernas attacker som riktas mot vår civilisation, deklarerade Sarkozy.

I dag, fredag, har också Nationella frontens ledare Marine Le Pen bjudits till presidentpalatset. Däremot är det oklart om hon är välkommen till den stora så kallade republikanska marschen i Paris på söndag.

Ingen ska uteslutas, försäkrade i går företrädare för Socialistpartiet som tagit initiativ till manifestationen tillsammans med Kommunistpartiet, De gröna och Radikala vänstern. Men i går eftermiddag hade Nationella frontens ledare inte fått någon inbjudan.

– Jag väntar fortfarande, förklarade Marine Le Pen.

Borgmästaren i Paris, socialisten Anne Hidalgo, vill absolut inte gå i samma demonstration som Marine Le Pen.

– Nationella fronten är ett högerextremt parti som inte hör hemma i en marsch för republikens grundläggande värderingar, hävdade Anne Hidalgo i en radiointervju.

Borgerliga UMP:s ordförande Nicolas Sarkozy har dock bjudits in och tänker uppmana sina medlemmar att delta om manifestationen utformas ”på ett sätt som markerar enhet”.

Frankrikes många muslimska organisationer står också bakom söndagens demonstration. Flera av dessa har tidigare varit mycket kritiska mot tidningen Charlie Hebdos satir-teckningar.

Enligt till exempel Frankrikes muslimska råd, CFCM, har tidningens satir medverkat till hetsen mot muslimer i Frankrike.

Men CFCM fördömer onsdagens dåd och inför dagens fredagsbön uppmanas samtliga franska imamer att ta avstånd från alla former av våld och terror.

Bakom gårdagens breda enhet märktes samtidigt de djupa spänningar och den polarisering som präglar Frankrike.

Det rapporteras till exempel att terrordådet mot tidningen Charlie Hebdo hyllas på flera av de radikala franska jihadisternas webbsidor.

Samtidigt utsattes flera moskéer för stenkastning och andra typer av attacker. Tre granater exploderade utanför moskén i Mans, flera skott riktades mot en bönesal i Port-la-Nouvelle och i Villefranche-sur-Saône angreps en kebabrestaurang. Muslimska företrädare varnar för att islamofobin ökar i Frankrike.

Kritiska frågor riktas också mot den franska säkerhetstjänsten.

En av de två bröder, som polisen sökte efter i går, är en tidigare straffad jihadist och många undrar varför säkerhetspolisen inte har övervakat honom bättre. Säkerhetsfrågorna lär dominera den politiska debatten framöver.

Religionsfrihetens gränser är också ett omdiskuterat ämne.

Också här går Nationella fronten längst. Le Pens parti vill bland annat stoppa all offentlig finansiering av moskéer i Frankrike, kriminalisera bön på gatorna och förbjuda både muslimsk slöja och judisk kippa på alla offentliga platser.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Dådet kan handla om konkurrens mellan jihadister

Allt talar för att det var extrema islamister som kallblodigt slaktade journalister på den franska satirtidningen Charlie Hebdo. Men vad som var motivet till massakern vet vi inte.

Analys

Terroristernas motiv är än så länge okänt, även om de hördes ropa att de mördade för att hämnas förolämpningar av profeten Muhammed.

Möjligen var det så, men det kan lika väl ha funnits en annan, mer strategisk avsikt: att öka konfrontationen mellan den kristna majoritetsbefolkningen och muslimerna i Frankrike och andra länder i Europa. Ett hårdnande främlings- och islamfientligt klimat och en repressiv lagstiftning skulle i sin tur skapa ett hat och ett våld som underlättar värvningen av nya jihadister.

Enligt samma resonemang som den tyska Baader-Meinhof-ligan (RAF) på 1970-talet med mord och kidnappningar ville locka den borgerliga staten att visa sitt ”sanna fascistiska” ansikte försöker i dag radikala islamister med våldsamma metoder framkalla en anti-islamsk opinionsvåg i det västerländska samhället.

RAF lyckades inte, eftersom deras provokationsförsök vilade på en falsk föreställning. Jihadisterna har förmodligen bättre förutsättningar att lyckas, särskilt om allmänheten, pådriven av högerpopulistiska partier, börjar kollektivstämpla alla muslimer som hotfulla.

Vad vi såg var knappast det sista attentatet mot en av det demokratiska samhällets grundpelare. Någon sitter någonstans just nu och detaljplanerar ett nytt terrordåd, i Frankrike, i Tyskland – eller kanske i Sverige.

Vad som tornar upp sig framför våra ögon är någonting som är misstänkt likt en ”civilisationernas kamp” – den omstridda tankemodell som den amerikanske statsvetaren Samuel P Huntington lanserade 1993. Han såg den djupaste klyftan gå mellan den muslimska och den västerländska, ickemuslimska världen.

De senaste årens händelseutveckling i Mellanöstern, och den tragedi som utspelade sig i Paris i onsdags, kan tolkas som att Huntingtons mest pessimistiska scenario är på väg att förverkligas. Det var strax efter terrorattackerna den 11 sep- tember 2001 som civilisationskampen först kom riktigt i ropet. Den kom då att utnyttjas av USA:s president George W. Bush för att starta ”kriget mot terrorismen”.

I dag ser vi de katastrofala följderna av detta för hela Mellanöstern, särskilt genom vad som sker i Syrien och Irak. Och snart kan vi ha kriget här in på knutarna.

En förkrossande majoritet av världens muslimer tar säkerligen avstånd från onsdagens mordorgie i Paris och fördömer våldsverkarna. Men det är knappast något som stoppar terroristerna. De drivs av en helt annan agenda, som ofta liknar en ”inom-islamisk” maktkamp, eller inbördeskrig, som i Irak och Syrien.

Attentatsmännen ska enligt något vittne ha ropat att de företrädde al-Qaida i Jemen. Enligt vissa teorier, eller snarare spekulationer, kan attentatet vara ett uttryck för en konkurrens mellan två fanatiska jihadiströrelser.

Den ena skulle alltså vara det etablerade terrornätverket al-Qaida. Den andra är uppstickaren Islamiska staten (IS), som under det senaste året har etablerat kontroll över ett sammanhängande område som omfattar stora delar av Syrien och Irak.

I så fall kan terrordådet tolkas som ett försök av den fruktade ”gamla” terrorgruppen att återta initiativet som ledande jihadist-rörelse. Sedan i somras har annars IS stått bakom de mest spektakulära aktionerna, inte minst i form av videoinspelade halshuggningar av västerländska journalister, och har därmed fått mest medial exponering. Det har gjort IS till den största magneten för internationella gudskrigare.

Men vi vet alltså inte vilken, om ens någon, etablerad jihadistorganisation som stod bakom massakern.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Tyskland har lyckats stoppa flera attentat

Tyskland har i flera fall kommit undan attacker med blotta förskräckelsen, islamistiska terrordåd har kunnat avstyras i sista stund. Det hittills enda islamistiska attentatet med dödlig utgång ägde rum vid Frankfurts flygplats våren 2011 då två amerikans-ka soldater sköts ihjäl.

Berlin.
När egyptiern Mohammad Atta och hans studentkamrater från Hamburg besökte al-Qaida i Afghanistan fanns planen redan på papperet, det som fattades var någon som kunde utföra den.

Studenterna från Hamburg ansågs vara som gjorda för uppdraget.

Så blev det. Tre av de fyra terrorplanen den 11 september styrdes av piloter från Hamburgcellen.

Den tyska underrättelsetjänsten hade misslyckats och de amerikans-ka kollegerna började spela en allt aktivare roll.

Det var också med hjälp av den amerikanska underrättelsetjänsten som den tyska polisen hösten 2007 kunde gripa fyra män som tillverkade bomber i en hyrd sommarstuga i bergen mellan Dortmund och Frankfurt.

Bomberna var avsedda för soldater på de amerikanska baserna i Tyskland.

De senaste åren har en rad liknande attentat antingen kunnat stoppas tack vare underrättelsearbete eller så har de utplacerade bomberna inte utlösts.

Det första och hittills enda islamistiska attentatet med dödlig utgång i Tyskland ägde rum vid flygplatsen i Frankfurt våren 2011 när en 21-åring sköt ihjäl två amerikans-ka soldater på väg till Afghanistan.

Gärningsmannen var en så kallad ensamvarg som den tyska underrättelsetjänsten inte kände till.

Spiegel Online uppger annars på torsdagen att den tyska underrättelsetjänsten noggrant följer 230 tyska islamister som betecknas som potentiella terrorister.

Terrordådet i Paris kommer samtidigt med debatten runt de så -kallade Pegida-demonstrationerna i Tyskland. Så sent som i måndags tågade 18 000 personer i Dresden mot det man kallar islamiseringen av västerlandet.

Fenomenet tycks dock vara isolerat till Dresden. Försöket att etablera Pegida i andra städer har hittills misslyckats. I städer som Köln, Berlin och Hamburg har det bara kommit några hundra Pegida--anhängare och tusentals motdemonstranter.

Tyskland har cirka fyra miljoner muslimer. Flera församlingar planerar att protestera mot Paris-attentatet i samband med dagens fredagsböner.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Muslimer i Sverige manar till försiktighet

I skuggan av terrordådet i Paris sprids en oro bland svenska muslimer för en ökad hotbild. Islamiska förbundet uppmanar sina medlemmar att vara försiktiga. – Det är naturligtvis något som vi tar på allvar, säger Säpos Fredrik Milder.

Terrordådet mot tidningen Charlie Hebdo i Frankrike har fördömts av muslimska organisationer och företrädare världen över. De huvudmisstänkta för dådet är två bröder och åtminstone en av dem har kända kopplingar till militanta islamister.

Även i Sverige fördöms dådet, bland annat av Islamiska förbundet.

– Vi kan inte ta avstånd från något som vi inte är inblandade i. Däremot fördömer vi mördandet av oskyldiga, säger organisationens talesman Mohammed Amin Kharraki.

Men organisationen uppmanar också svenska muslimer att vara försiktiga ”då det finns ökad risk för antimuslimska hatbrott”.

Mohammed Amin Kharraki liknar situationen med den efter det att Taimour Abdulwahab sprängde sig själv i centrala Stockholm 2010. Även efter den händelsen upplevde Islamiska förbundet en hårdare attityd mot muslimer.

– Vi vet av erfarenhet att exempelvis rapporteringen om muslimer i sammanhang där vi kopplas ihop med IS får negativa konsekvenser även för oss i Sverige.

Enligt TT uppger Göran Larsson, professor i religionsvetenskap som kartlagt attacker mot trossamfund, att angrepp mot muslimer i Sverige

är kopplade till internationella kriser, konflikter och mediers rapportering.

De senaste veckorna har det skett flera uppmärksammade incidenter kopplade till svenska moskéer, senast en brandattack i Uppsala.

Det har lett till att polismyndig-heten redan gått ut med operativ information till alla poliser om ökad vaksamhet kring religiösa byggnader.

Säkerhetspolisen uppger för DN att även den har ett vakande öga över hotbilden mot muslimska samfund.

– Det är naturligtvis något vi tar på allvar och som vi följer. Om sådan information kommer till oss så förmedlar vi den till polisen, säger pressekreterare Fredrik Milder.

Efter attentatet i Paris, där tolv personer dödades, avslöjade SVT att terrordådet hyllades på nätet av svenska jihadister.

”Be Allah att mångdubbla sådana attentat och acceptera syskon som deltar i sådant”, skriver en av personerna, enligt SVT.

Säpos Fredrik Milder säger till DN att de följer det fåtal personer som har både avsikt och förmåga att utföra ett terrordåd i Sverige.

I dagsläget har Säpo dock inte höjt hotnivån.

Mohammed Amin Kharraki på Islamiska förbundet hoppas att samhällets goda krafter ska enas mot all form av extremism.

– Extremism föder och göder extremism. Därför var det så positivt med det folkliga uppropet mot moskébränderna. Enighet är alla extremisters största fiende, de lever på polarisering, säger han.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Säpos intresse riktas mot de som deltagit i strider

DN:s reporter Stefan Lisinski svarar på frågor om säkerheten i Sverige.

1 **Hur påverkas säkerheten i Sverige av det har hänt i Paris?**
Säpos officiella bedömning är att hotnivån inte har ökat. Samtidigt berättar exempelvis konstnären Lars Vilks att han har fått stärkt skydd. Han har hotats av våldsbejakande islamister sedan han gjorde en bild av profeten Muhammed som rondellhund. Risken finns förstås att enskilda personer inspireras av dådet i Paris.

2 **Skulle det som inträffade där kunna hända här?**
Ja, i alla fall något liknande. Det räcker att några enskilda personer bestämmer sig för att göra något.

Det var flera svenskar inblandade i det planerade dådet mot Jyllands-Posten, som dock Säpo upptäckte år 2010. Nästa gång kan det vara personer som Säpo inte har upptäckt.

Säpos egen bedömning är det exempelvis finns många svenskar som strider i Syrien, som man inte känner till.

3 **Hur ser hotnivån ut i Sverige jämfört med andra länder i Europa?**
Vissa länder har drabbats hårt, exempelvis Spanien, Storbritannien och Frankrike. Vissa hot går att bedöma på förhand, exempelvis länder

som deltagit i krig eller haft tidningar som publicerat material som provocerar vissa.

Men det finns andra sorters terrorister, som Breivik i Norge, som var svårare att förutse. I Sverige är det framför allt Lars Vilks som utsätts för hot från vissa militanta islamister.

4 **Hur har hotnivån förändrats över tid**?
År 2010 höjde Säpo hotnivån, till förhöjd, nummer tre på en femgradig skala. Sedan dess har hotnivån inte förändrats.

5 **Vilka grupper intresserar sig Säpo för och varför?**
Bedömningen är att det dominerande hotet kommer från personer som är inspirerade av ”våldsfrämjande islamistisk extremism”. Huvudsyftet bedöms vara att stödja terrorism i andra länder, som Irak, Syrien, Afghanistan, Somalia och Jemen.

Säpo intresserar sig särskilt för personer som åker till konflikt-områden och själv deltar i strider, exempelvis strider för Islamiska staten, IS, i Syrien och Irak.

På senare tid har Säpo också intresserat sig för ett antal högerextremister som deltagit i strider i Ukraina.

Just erfarenhet av krig bedöms kunna leda till att personerna kan användas i terrordåd i Sverige, när de kommer hem.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN 9 jan 2015:

”Förfärligt uttalande av Söder”

”Fredens religion har visat sitt ansikte” skrev andre vice talman Björn Söder i en kommentar till terrordådet i Paris. Ytterst olämpligt och chockerande, anser Olof Ruin, professor i stats-vetenskap.

“ På onsdagen fördömde världens ledare terrorattentatet i Paris. Även riksdagens andre vice talman kommenterade dådet. På sin officiella Face-booksida skrev Björn Söder (SD): ”Fredens religion har visat sitt ansikte”, och länkade till en nyhetsartikel om händelsen. Efter att DN uppmärksammat kommentaren ändrade han på torsdagen till ett fråge-tecken i stället för punkt i slutet av meningen, men ändrade sedan tillbaka till en punkt.

Björn Söders lämplighet för uppdraget som vice talman har ifrågasatts av debattörer och politiker vid upprepade tillfällen den senaste tiden.

Olof Ruin, professor i statsvetenskap, reagerar starkt på uttalandet.

– Det är förfärligt. Det är på alla vis kontraproduktivt när galna personer uppfattas som representanter för en hel religion, det skapar ju bara ytterligare konflikter.

Han tror att Söders kommentarer kan leda till ökade krav på hans avgång som andre vice talman.

– Det är pinsamt för Sverige att ha en sådan person på tredje talmansposten. Att han inte förstår att han har en central befattning i vårt parlament och tillåter sig sådana uttalanden är otroligt.

Dagens Nyheter har sökt Björn Söder för en kommentar.

Riksdagsledamoten Veronica Palm (S) har polisanmält Björn Söder för kommentaren. Hon vill få prövat om uttalandet är hets mot folkgrupp.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se “

DN 9 jan 2015:

”Våld och hot stoppar inte satiren”

“ Svensk satir skiljer sig från fransk, men svenska tecknare påverkas ändå av terrordåden mot Charlie Hebdo i Paris. Satiriker är dock gjorda av ett virke som inte böjer sig, menar Galagoredaktören Johannes Klenell.

Den samhällskritiska serietecknaren Nina Hemmingsson är märkbart tagen när hon berättar om sina känslor efter attentatet.

– När jag fick reda på att en av de dödade tecknarna var Georges Wolinski så blev det så verkligt. Jag älskade honom som liten och läste sönder mammas album. Det här känns som en mardröm.

Nina Hemmingsson säger att det finns en särskilt kuslig symbolik i att tecknarkonsten är en genuint fredlig företeelse. Men hon påpekar också att illdåden har väckt en känsla av solidaritet hos henne. I slutet av månaden kommer hon att besöka den berömda seriefestivalen i franska Angoulême.

– Till en början gjorde dåden mig osäker inför resan. Jag tänkte på mina barn. Men efter att jag reflekterat lite så insåg jag tydligt att jag verkligen måste åka. Jag är en ensamvarg som aldrig organiserat mig. Men nu känner jag att vi tecknare hör ihop. Förhoppningsvis kommer händelserna att stärka oss som kollektiv, säger Nina Hemmingsson.

Samtidigt framhåller Hemmingsson att händelserna definitivt kommer att påverka tecknare världen över i grunden.

– I framtiden kommer det att kosta mer för tecknarna att teckna. Det är jobbigt att vara rädd.

Johannes Klenell är redaktör på den svenska satirtidningen Galago. Han tror inte att terrordåden kommer att tysta satiren.

– Satiriker är gjorda av ett virke som inte böjer sig. Våld och hot stoppar inte satiren eftersom du har att göra med provokatörer. De är ute efter reaktioner. Så fungerar jag också, säger Johannes Klenell.

Han poängterar att fransk satir skiljer sig avsevärt från svensk. Dels i fråga om publikt genomslag. Charlie Hebdo har en upplaga på runt 60 000, svenska Galago har knappt en tiondel av det. Charlie Hebdos främsta rival, den betydligt mer rumsrena Le Canard Enchaîné, har en upplaga på 500 000. Detta är direkt kopplat till att serien är en uppburen konstform i Frankrike. Det finns också väsentliga skillnader rent innehållsmässigt.

– I Sverige har vi ingen uppgörelse med den katolska kyrkan eller någon tradition av religionskritik.

Johannes Klenell säger att det finns en hotbild också mot svenska satiriker, men att den ser annorlunda ut.

– Här kommer hoten i stället från högerextremister. Men när jag började på Galago för 10 år sedan var det ingen som pratade om hot. Det har nog delvis att göra med att satirens status har höjts, vilket förmodligen har att göra med att den politiska serien gjort comeback i Sverige, säger Johannes Klenell.

Kjell Nilsson-Mäki har signerat ett antal politiskt och religiöst laddade teckningar under sin mångåriga karriär. Han har bland annat fått skarp kritik för en bild i SSU:s tidning Tvärdrag som framställer påven som pedofil. En publicering som JK-anmäldes. Enligt honom har svenska tecknare ägnat sig åt självcensur sedan länge. Samtidigt betonar Kjell Nilsson-Mäki att det i slutänden är ansvariga utgivare som avgör vilka bilder som publiceras och här har han noterat en tilltagande ängslan.

– Jag tycker det är sorgligt. Det görs säkert med goda föresatser, men jag fruktar att det får motsatt verkan, säger Kjell Nilsson-Mäki.

Kanske kommer det hårdnande samtalsklimatet kring islam att fungera avskräckande för somliga satiriker. Det menar åtminstone Joanna Doona, som forskar om -politisk komedi vid Lunds universitet.

– Men andra kommer att eggas. Vissa satiriker har ambitionen att håna allt och alla. Det handlar närmast om ett slags nihilism. Det finns satiriker som säger att de inte gör sitt jobb om ingen blir arg. Det finns också de som låtsas vara provokatörer men som egentligen har en politisk agenda.

Enligt Joanna Doona tenderar samhället att underskatta komplexiteten i diskussionen kring satir. Själv reagerade hon när hon noterade den stora spridningen av hashtaggen ”Je suis Charlie” i sociala medier, där människor uttryckte sitt stöd för Charlie Hebdo.

– Frågan är vad det ställningstagandet egentligen betyder. Ställer man sig bakom yttrandefrihet eller handlar det om rätten att få skämta med islam? Det är svårt att problematisera den här frågan när folk har dödats. Men om du hela tiden missbrukar yttrandefriheten för att understryka dess existensberättigande så visar du ju aldrig vad den är bra för. **Andreas Nordström** andreas.nordstrom@dn.se “

DN 9 jan 2015:

“Charlie Hebdo kommer ut i miljonupplaga

Inte ens ett dödligt attentat kan tysta den franska satirtidskriften Charlie Hebdo. Veckotidningen kommer ut nästa onsdag precis som vanligt, i rekordstor upplaga.

Trots att Charlie Hebdo förlorade fem av sina främsta tecknare i onsdagens attentat kommer en tunnare version av tidningen att ges ut i en miljon exemplar nästa vecka. Vanligtvis har den 16-sidiga tidningen en upplaga på 60 000 exemplar i veckan. Nästa veckas nummer blir dock bara åtta sidor tjockt. Beslutet fattades under ett möte under gårdagen som samlade de överlevande medarbetarna i Paris.

– Det är väldigt svårt, vi är alla sorgsna och rädda men vi ska göra det här ändå därför att idiotin inte får vinna, sade Patrick Pelloux till nyhetsbyrån AFP.

Men tidningen kommer inte kunna produceras på redaktionen som sedan attentatet är avstängd.

– Vi kommer att jobba hemifrån, vi ska få det att fungera, sade Patrick Pelloux.

Franska medier visar tydligt att de ställer sig bakom parollen ”Vi är alla Charlie”. Tv-bolaget Canal Plus och dagstidningen Le Monde har tidigare uppgivit att de är redo att stödja Charlie Hebdo med alltifrån material och arbetskraft till reklam för kommande nummer. Dagstidningen Libérations chefredaktör Serge July uppmanade under

torsdagen Frankrikes alla medier att sluta upp kring Charlie Hebdo och ta ansvar för att stötta och skydda redaktionen och leda det publicistiska arbetet.

– Om Charlie Hebdo inte är död måste den leva. Det är som en flamma, den måste underhållas, sade Serge July.

Libération erbjuder också plats på sin redaktion för Charlie Hebdos journalister.

För att säkerställa den ekonomiska tryggheten för Charlie Hebdo tilldelas tidningen sammanlagt 500 000 euro, motsvarande cirka 4,7 miljoner kronor, från en fond till stöd för pressens mångfald och från it-bolaget Google.

Tina Zenou tina.zenou@dn.se "

DN 9 jan 2015:

"Infekterad kulturdebatt om islam i Frankrike

PARIS. Terrordådet i Paris inträffar efter en lång, infekterad debatt om islams plats i det franska samhället. Med skrämmande tajmning utkom Michel Houellebecqs nya roman samma morgon som attentatet.

– Vad som är slående är denna känsla av ett krigsklimat – och viljan att motverka det klimatet, säger en av redaktörerna på Le Mondes morgonmöte efter terrordådet mot Charlie Hebdo. Några timmar senare ska flera av Frankrikes främsta intellektuella publicera sina analyser av situationen i tidningen.

Under tiden som Le Mondes redaktörer samlades till morgonmöte satt en av Frankrikes mest hatade och älskade författare, Michel Houellebecq under polisskydd. Hans senaste verk, ”Soumission” (Underkastelse) kom ut samma dag som massakern på Charlie Hebdo. Boken handlar om ett framtida Frankrike som har blivit islamiserat under presidenten Mohamed Ben Abbes, från en organisation som ska likna Muslimska brödraskapet.

”Moderata muslimer”, preciserade författaren i en lång radiointervju i France Inter på onsdagsmorgonen. ”Hur kan du prata om moderata muslimer? Du beskriver ju i din bok en regim som tillåter månggifte med minderåriga. Och hur kan du prata om muslimer som en enda enhet”, undrade journalisten Patrick Cohen.

Författaren hummade och hänvisade till sin konstnärliga frihet. Han ville inte längre gå så långt som när han för ett par år sedan sa att islam är världens dummaste religion. Hans alter ego i boken, en lärare på Sorbonne som först har ett förhållande med en judinna, har inget emot att gifta sig med flera, underkastade muslimska kvinnor. Dessutom får han sin nya, höga lön från oljemonarkier i Mellanöstern.

Det är inte överraskande att några av Frankrikes mest konservativa och rasistiska intellektuella applåderade ”Soumission” redan innan den kommit ut. Den närmast höger-extrema veckotidningen Valeurs Actuelles ställer sig till och med frågan om inte Houllebecq har rätt i att Frankrike håller på att islamiseras.

Romanen är ett av flera exempel på tilltagande fransk rädsla för islam. Höstens stora bästsäljare heter ”Le suicide français” (Det franska självmordet) och är skriven av Eric Zemour, en ultrakonservativ polemiker. Boken dryper av nostalgi över en tid då Frankrikes män var vita, då kvinnorna behövde mannens tillstånd för att söka jobb och presidenten var general. ”Le suicide français” har sålt i drygt 400 000 exemplar.

– I vår historia har det alltid funnits sådana strömningar, det är inget nytt, sa president François Hollande i måndags i samma radiostudio som Houllebecq.

I dagstidningen Libération kallas islamrädslan för ”den franska neurosen” och dess kulturredaktion skriver att Frankrike inte har tillförts en ny religion sedan romar-tiden och menar också att muslimer måste acceptera att ingå i en minoritetsreligion.

I ytterligare en ny bok, ”La France péripherique” (Det perifera Frankrike), försöker Christophe Guilluy beskriva utanförskapskänslan hos vita fransmän i små och medelstora samhällen. De känner sig allt mer utstötta av eliterna i storstäderna, skriver han, och är mer rädda för främlingar än vad invånare, både rika och fattiga, i de stora metropolerna är.

Det enda samtliga debattörer är överens om är att Frankrike har problem med sin identitet. Därför kändes det betryggande att de tiotusentals människor som samlades på Place de la République i onsdags kväll sörjde med en sådan värdighet. Där visades en vilja att leva v-idare tillsammans.

Magnus Falkehed magnus@falkehed.com “

DN 9 jan 2015:

“Charlie lärde mig att jag levde i Voltaires oförskämda land

Det har gått två dygn sedan attacken mot Charlie Hebdo. ”Jag läser det senaste numret och ser hur tidningen töms framför ögonen på mig”, skriver den franska författaren Marie Darrieussecq som levt med satirtidskriften sedan hon var i femårsåldern.

Jag upplever samma bestörtning i dag som inför tomrummet efter World Trade Centers tvillingtorn 2001. För att vi har berövats något. Ett monument. En av våra mest grundläggande symboler har blivit attackerad. Charlie Hebdo är en nationalklenod.

Jag läser det senaste numret och hälften av signaturerna är döda. Jag ser hur tidningen töms framför ögonen på mig. Jag gråter som om en vän hade dött. Terroristerna vill försöka utplåna en tidning. Halshugga den. Ska jag ta över och skriva i Charlies ställe? Jag ställer mig frågan och betraktar mina tre små barn. Svaret är oundvikligen ja, men skräcken finns där.

Den kallas Charlie. Som en gammal kompis. Min pappa har läst Charlie sedan 70-talet. Tidigare hette den satiriska veckotidningen Hara Kiri. 1970 förbjöds den efter att ha publicerat en provokativ (och mycket rolig) förstasida föreställande Charles de Gaulles död. Tidningen återuppstod under namnet Charlie Hebdo.

Ända sedan femårsåldern har jag lärt mig mycket av Charlie. Det var verkligen ingen tidning för ett barn. Jag lärde mig saker om sex, så klart, och även om medborgerliga värden, om att man, så länge man är

slagfärdig, har rätt att skämta om allt. Jag lärde mig att jag levde i Voltaires oförskämda land. Jag lärde mig vad feminism var medan jag förfärat tittade på teckningar där machomän tog kvinnor på baken. Jag lärde mig om konfessionslöshet genom teckningar där präster våldförde sig på barn. Jag lärde mig om fascism, rasism, antisemitism och homofobi genom att titta på dessa underbart ”opassande” (det ordet fanns ännu inte på franska) teckningar. Alla Charlies teckningar är chockerande. Och de lockar mitt vuxna jag till stora och välgörande skratt, och främjar folkhälsan.

Charlie Hebdo betecknar sig själv som ”politiskt oansvarig”. Det är en mycket färgstark tidning, den ser rörig ut men är organiserad i spalter. Ingen reklam. Bara teckningar och text.

Förstasidan på veckans Charlie, som utkom den 7 januari, föreställer en stor karikatyr av Michel Houellebecq och hans polemiska roman ”Soumission” (Underkastelse), som beskriver hur ett framtida Frankrike styrs av en islamistisk regering . Artikeln är skriven av Bernard Maris, en lysande ekonom som sa: ”Att glömma bort Freud inom ekonomi är som att glömma bort Einstein inom fysik.” Bernard Maris är mördad.

Jag tyckte också mycket om psykoanalytikern Elsa Cayats krönikor. Hennes sista artikel har rubriken ”Julen suger”. Elsa är mördad. Debattsidan handlar om ifall Jesus har funnits eller inte; artikeln som är uppställd i två spalter, för och emot, är komisk och håller även hög teologisk nivå. På mitten av sidan ligger en teckning av Tignous. Tignous är mördad. Den föreställer nunnor som tågar förbi med en av Kristus reliker: hans mobiltelefon. Den är ytterligare ett bevis för hans existens, nunnorna bekräftar att den innehåller Jungfru Marias kontaktuppgifter.

En annan spalt, ”Veckans fatwa”, är ett rop på döden som illustreras med trasiga glasögonskalmar. Detta älskvärda kåseri är signerat Charb, tidningens chefredaktör. Han är mördad. Det fanns sedan många år tillbaka ett pris på hans huvud på flera islamistiska sajter. När angriparna tog sig in på redaktionen skrek de ”Var är Charb? Var är Charb?” Hans sista teckning i tidningen är häpnadsväckande. Där syns en beväpnad och skäggig extremist som med galen blick aviserar nya attentat före januaris utgång, ungefär som man berättar om sina nyårslöften. På de sociala nätverken talas det om ”varsel”, men Charb ritade ständigt den här sortens teckningar, som inte pekar ut en enskild religion, utan alla fanatiker.

Tecknaren Philippe Honorés, med signaturen Honoré, sista teckning visar även den en islamist som utropar sina önskningar för det nya året, ”och framför allt god hälsa”. Honoré är mördad. Slut-ligen en teckning som skämtar om det kraschade Air Asia-planet, för Charlie har inte heller respekt för offren. Charlie skrattar åt de döda precis som han skrattar åt allt, Charlie skulle ha skämtat om sin egen död, om själva attentatet, och kanske kommer de överlevande att göra det.

Man kommer ut som ny efter att ha läst Charlie, som om man avlastats världens dårskap. Som efter ett gapskratt eller en gråtattack, för Charlie är också en sorgsen och filosofisk tidning. Wolinski, en legendarisk satirtecknare, som åttio år gammal mördades i onsdags, brukade säga: ”En humorist kan inte tro på Gud. Humoristen kämpar mot hopdiktade sagor som försöker förklara det oförklarliga.” Hans sista teckning visar en oroväckande flykt som kommenteras med orden (ur François Hollandes mun): ”Är det rätt väg? Det vet jag inte förrän jag är framme.”

Teckningarna i Charlie kan också vara snälla, med en lite barnslig sida som struntar i allt som heter gott uppförande, och som bejakar glädjen, farsen och drömmen. Och Cabu, den andra storheten inom

satirtecknandet, pacifisten Cabu, Cabu som alltjämt vid 76 års ålder liknade sin kända karaktär Grand Duduche, en dagdrömmande tonåring. Cabu är mördad efter en sista söt teckning av presidentens hund som driver med François Hollande och vänstern.

Det var när jag fick höra att Cabu och Wolinski var döda som jag började gråta. Då blev det verkligt. Vi kände dem ju så väl. I femtio års tid, i mängder av tidningar till vänster och till höger, i radio och i tv, har de gjort oss sällskap och fått oss att skratta.

Humorn räddar världen. Humorn befriar oss från det allvarsamma och dess faror. Charlie använder humorn som ett vapen, men det är ett vapen som inte dödar. Männen som mördade tio journalister och två poliser medan de skrek ”Allahu Akbar” hade ingen humor, det är en sak som är säker.

2007 publicerade Charlie ett antal Muhammedteckningar. På omslaget gastade en påve, en rabbin och en mulla ”Vi måste sätta slöja på Charlie Hebdo”. Tidningen tryckte också de tolv teckningar som hade publicerats i Jyllands-Posten i Danmark. Flera muslimska organisationer stämde tidningen för ”förtal av muslimer” (i dag fördömer alla framträdande röster inom de muslimska församlingarna i Frankrike öppet onsdagens attack). Den gången höjde Sarkozy och Hollande, som oavbrutet fått gliringar av Charlie, sina röster för att försvara tidningen i yttrandefrihetens namn. Hollande närvarade själv som vittne i egenskap av partisekreterare för socialistpartiet, och Sarkozy var inrikesminister, alltså också ansvarig för religiösa frågor. Rätten friade tidningen och menade att teckningarna ”tydligt riktade sig mot en bråkdel av och inte hela det muslimska samfundet”. Begreppet hädelse har ingen plats i en demokrati. Hädelse hör till den andliga världen, yttrandefrihet till förnuftet. I dag hedrar Salman Rushdie Charlie Hebdo.

I november 2011 publicerade Charlie Hebdo, trots hot, ett specialnummer som döptes om till ”Sharia Hebdo” med en gråtande Muhammed som överhopades av islamister: ”Det är inte lätt att älskas av idioter.” Numret såldes i 400 000 exemplar, rekord för tidningen. År 2012 tvingade en mordbrand redaktionen att byta lokaler och verka under polisskydd. Och den här tidningsredaktionen har nog haft poliser i alla färger hos sig, de som drev med allt som står för borgerlighet, anständighet, privat egendom och ”moral”. ”På ett år nötte vi ut ett tjugotal”, meddelade Charb i en intervju i Le Monde i september 2012.

I samma intervju sa Charb även: ”Jag har inga barn, ingen fru, ingen bil, ingen kredit. Det kan kanske låta lite högtravande men jag föredrar att dö stående framför att leva på knä.”

Marie Darrieussecq

Marie Darrieussecq.

Marie Darrieussecq, född 1969 i Bayonnne i franska Baskien, har skrivit ett flertal hyllade och omdebatterade romaner och essäer.

Hon debuterade 1996 med romanen ”Suggestioner” (på svenska 1997) som handlar om en kvinna som förvandlas till en gris.

I ”Flickan i Clèves” (på svenska 2013) skildrar hon genom tonårsflickan Solange återigen kvinnlig objektifiering. Berättelsen om Solange fortsätter i nya romanen ”Man måste älska männen mycket” (Norstedts), som utkommer i mars i översättning av Lisa Lindberg. “

10 januari 2015.

Här tas med bara artiklar om terroristdramat i Paris

DN 10 jan 2015:

“Därför slog poliserna till samtidigt

En 26-årig kvinna eftersöks fortfarande efter det dubbla tillslaget mot terroristerna i Parisregionen. Sju personer omkom när polisen stormade terroristerna som tagit gisslan på två olika håll runt Paris. – Vi står emot hot som vi aldrig tidigare mött, sa president François Hollande i ett tv-tal i går.

Gömd under en kartong, i ett rum några meter från terroristerna hörde en anställd i tryckeriet CTD i Dammartin-en-Goële skotten och explosionerna när insatsstyrkan gick till attack.

Klockan var fem minuter i fem. Explosionerna och eldgivningen hördes flera hundra meter bort dit DN:s medarbetare stod. Inom några minuter var allting över. Frankrikes två mest jagade personer, bröderna Saïd och Chérif Kouachi, dödades i attacken. Det är de som antas ha mördat tolv personer i onsdags i en attack mot satirtidningen Charlie Hebdo.

De sista sekunderna i brödernas liv försökte de göra en utbrytning och sköt mot polisen som hade omringat tryckeriet där de höll sin gisslan, chefen för tryckeriet.

Prickskyttar cirklade i helikopt-rar och var också positionerade på tryckeriets tak, inte långt från landsväg N2. Där har jordbrukaren Patrick Snakowski sin åkerjord. Han berättade för DN hur han hade sett insatsstyrkan inta sina positioner under fredagsmorgonen.

– Jag stod där vid åkern och såg hur två helikoptrar dök upp ovanför lagerbyggnaden. Med hjälp av två linor firade de ned kommandosoldater. Samtidigt kom ett femtiotal män ur en insatsstyrka springande på marken lite längre bort, berättade han, fortfarande skakad någon timme senare.

Då var hela samhället och dess omnejd förvandlad till ett gigantiskt katastrofområde, med polisspärrar utmed nästan alla vägar. På den närliggande flygplatsen Charles-de-Gaulle ställdes alla flyg till och från den norra, närliggande banan in.

Invånare uppmanades att hålla sig inomhus och stänga fönsterluckor. Barnen fick inte lämna skolorna utan poliseskort i långa busskaravaner. Tre skolor fanns i direkt närhet till gisslandramat norr om Paris. Bestämda och målmedvetna militärer kontrollerade bilar till och från zonen under tiden som ambulanser strömmade till inför ett slut som ingen visste hur det skulle arta sig.

Den nationella tragedin tog en helt ny vändning när polisen fick ett samtal från en stor livsmedelsbutik för koshermat i den östra delen av Paris innerstad.

Där var det gisslantagaren själv som ringde polisen. Den 33-årige Amedy Coulibaly hade lärt känna Chérif Kouachi, den ena av gisslantagaren, i fängelse. Han delade brödernas radikala på syn islam och heligt krig. 2010 hade han planerat en rymning för den fängslade, algeriske terroristen Smaïn Aït-Belkacem. För det dömdes han till fem års fängelse 2013.

Redan då var han tillsammans med den i dag 26 år gamla Hayat Boumeddiene. Hon misstänks ha varit delaktig i mordet på en kvinnlig polis söder om Paris i torsdags. Polisen sköts i ryggen av Amedy Coulibaly.

När den 33-årige Amedy Coulibaly i går ringde polisen hade han, enligt franska medier, ett krav: ”Ge bröderna Kouachi fri lejd eller också dödar jag alla i butiken.”

Fyra mil därifrån hade bröderna en annan inställning i kontakten med polisen: de ville dö som martyrer, påstod en lokalt folkvald.

Platsen för gisslan var långt mer improviserad för bröderna. Efter att ha jagats av all polis i Frankrike var de i går inringade i ett område norr om Paris.

När de försökte köra därifrån utmed landsväg N2 stötte de på en av de många polisspärrarna. Terroristerna svängde av och flydde mot det närliggande samhället Dammartin-en-Goële och tryckeriet CTD.

För radiostationen France-Info berättade en av företagets kunder hur han mötte en av de svartklädda terroristerna, med en kalasjnikov hängande runt axeln, utanför tryckeriet. Den beväpnade mannen var lugn, sa att han var polis och bad honom att vända om.

”Vi dödar inte civila”, sa gisslantagaren. Det var de orden som fick mannen att fatta misstankar och larma polisen som genast anlände.

Minst en anställd lyckades gömma sig under tiden. Det är anledningen till att den franska polisen var förtegen om hur många som hölls gisslan. Samma diskretion gällde antalet gisslan i butiken i Paris. Förhandlarna fruktade också att de båda gisslansituationerna skulle påverka varandra. Det är förklaringen till de gemensamma stormningarna av de båda gisslantagningarna, med bara några minuters intervall.

Situationen var annorlunda i Paris. Även där spärrades hela kvarter av, liksom en del av ringleden.

Inne i Paris blev skottlossningen något långvarigare och än mer förödande än i tryckeriet, norr om Paris. Förutom Amedy Coulibaly dödades fyra personer. På bilder från dramat sågs ett drygt dussintal personer springa ut ur livsmedelsbutiken, däribland småbarn.

Ett par timmar senare gratulerade president François Hollande insatsstyrkorna för deras aktion. Men han framhöll att detta är början på en tid av nya hot: ”Frankrike är ännu inte färdig med de hot som vi står inför i dag”, sa han.

De utpekade i Paris

Tre män med kopplingar till extremiströrelser i Mellanöstern har pekats ut och jagats för de senaste dagarnas terrordåd i Paris. Under jakten tog brödraparet gisslan i en fabrik nordöst om Paris.

Chérif Kouachi, 32

Misstänkt för massakern på satirtidningen Charlie Hebdos redaktion. Gick från droger, småjobb och småbrott till att värva jihadister till al-Qaidas strider i Irak. Greps 2005 när han försökte resa till Syrien för att ansluta sig till terrornätverket i Irak. Bekräftad död av polisen.

Saïd Kouachi, 34

Misstänkt för massakern på satirtidningen Charlie Hebdos redaktion. Underrättelsekällor i Jemen uppger att han varit på träningsläger hos jihadister i landet. Bekräftat död av polisen. Båda bröderna ska ha funnits på USA:s listor över terrormisstänkta som inte släpps in i landet.

Amedy Coulibaly, 32

Misstänkt för mord på en kvinnlig polis i Montrouge och för gisslandramat i en butik i östra Paris. Identifierad genom dna-spår. Känd av polisen för småbrott – och för ett fritagningsförsök av en livstidsdömd jihadist. Har haft dokumenterade kontakter med Chérif Kouachi 2010. Död enligt franska medier.

Hayat Boumeddiene, 26

Med vid gisslandramat i butiken kan också den 26-åriga Hayat Boumeddiene ha funnits. Hon har beskrivits som flickvän till Coulibaly. Det är oklart var hon befinner sig nu.

Källor: AFP, Le Figaro och TF1.

Detta har hänt.

Onsdag – attentatet mot tidningsredaktionen

11.30 Två maskerade män beväpnade med automatvapen tar sig in på satirtidningen Charlie Hebdos redaktion i Paris. Tolv personer skjuts till döds: åtta redaktionsmedlemmar, två poliser, en städare och en gäst. Fyra personer skadas allvarligt.

Gärningsmännen flyr i en svart Citroën, som de senare lämnar. De tvingar till sig en annan bil. I den första flyktbilen hittar polisen senare den 34-årige Saïd Kouachis pass. Tillsammans med brodern Chérif Kouachi, 32, utses han till huvudmisstänkt för dådet.

Torsdag – ännu en polis mördas

08.00 En polis (bilden) anländer till en trafikolycka i stads-delen Montrouge i Paris och blir oväntat skjuten till döds. Myndigheterna ser först inte någon koppling mellan denna händelse och terrordådet mot Charlie Hebdo, men det ändras senare. På fredagen efterlyses två personer, en 32-årig man och en 26-årig kvinna, som enligt franska medieuppgifter kan kopplas till bröderna Chouachi, för mordet.

09.00 Bröderna rånar en bensinstation några mil nordost om Paris. De tar livsmedel och bensin och ger sig sedan in i ett skogsområde. 88 000 poliser och militärer deltar i jakten på dem. Byar och gårdar i området genomsöks systematiskt.

Fredag – två gisslandraman

09.00 Bröderna Kouachi kapar en bil i Montagny-Sainte-Félicité. Lite senare rapporteras skottlossning från Dammartin-en-Goële. Gärningsmännen förskansar sig i ett tryckeri.

13.00 En beväpnad man tar minst sex personer som gisslan i en matbutik i östra Paris. Enligt medier kräver mannen att bröderna Kouachi ska få fri lejd.

16.57 Polisen stormar tryckeriet och röderna Kouachi dödas. Kort därefter hörs explosioner från butiken i östra Paris och Coulibaly dör. “

DN 10 jan 2015:

“Attentatsmännen intervjuades av tv-kanal

Före polisens attacker fick den franska tv-kanalen BFM exklusiva telefonintervjuer med attentatsmännen – såväl i Dammartin-en-Goële som i matbutiken i Paris. Kanalens reporter ringde till tryckeriet i Dammartin-en-Goeleför och fick då prata med Chérif Kouachi.

– Jag är utsänd av al-Qaida i Jemen. Jag har varit där, och det är shejk Anwar al-Awlaki som har finansierat mig, sade Kouachi.

Den radikale USA-födde imamen Anwar al-Awlaki dödades av amerikansk drönarbomb i Jemen 2011.

BFM:s journalister säger att Amedy Coulibaly sedan ringde kanalen, sedan han tagit gisslan i butiken. Han bekräftade att han planerat attacken med bröderna Kouachi. Han ringde också andra personer och uppmanade dem att genomföra attacker, uppger säkerhetskällor för AFP.

Erik De La Reguera erik@delareguera.se

DN 10 jan 2015:

”Det är ett krig med fienden mitt ibland oss”

“Fyra döda i kosherbutiken enligt medieuppgifter. Maskingevär. Explosioner. Dramat på fredagskvällen chockar de boende i Parisstadsdelen Porte de Vincennes. Eve Elbaz och Al Adelise är rädda för nya terrordåd.

– Jag hade tänkt gå på den stora manifestationen på söndag. Nu vågar jag inte. Jag tror att det kommer hända något, säger Al Adelise, en 30-årig översättare.

– Jo, det måste vi, säger 33-åriga kompisen Eve Elbaz, som syr och designar kläder för filmer och tv.

– Men det är det perfekta tillfället för galna människor! Eftersom Front National har bannlysts från manifestationen har skinheads redan sagt att de tänker gå dit och misshandla muslimer, säger Al Adelise.

– Jag älskar det där slagordet ”Not afraid”. Men jag måste medge att jag faktiskt är rädd, säger Eve Elbaz.

De bor båda nära den judiska stormarknaden där fyra i gisslan uppges ha dödats när polisen slog till mot terroristen. Eve och Al hörde smällarna från fritagningsförsöket när de var på väg hem från jobbet. Först tre tunga explosioner – det var polisens chockgranater. Sedan maskingevärseld.

– Det är som ett krig, säger Eve Elbaz och gör en gest mot de avspärrade gatorna.

– Det *är* ett krig. Tredje världskriget har börjat. Men denna gång finns fienden här, mitt ibland oss. Terroristerna var fransmän, uppväxta här, påminner Al Adelise.

Runt omkring dem blinkar sirener. Tv-team springer åt olika håll.

En polis från Lyon, Eric, stannar till och hinner uttrycka sitt obehag över att två av hans kolleger dödats av terrorister.

Tror ni att det var en slump att terroristerna tog gisslan just i en judisk butik?

– Absolut inte, säger Eve och Al med en mun.

– Terroristerna vill skapa så mycket konflikt som möjligt. Dessutom ser de kanske judar som fiender, säger Al Adelise.

– Men det är ju just därför vi måste demonstrera tillsammans på söndag. Judar, muslimer, ateister, kristna – alla under humanitetens flagga, säger Eve Elbaz som är judinna.

Al Adelise tittar på sin väninna med värme i blicken.

– Det var fint sagt. Men jag kommer inte med på söndag. Jag är rädd att det kommer hända något riktigt stort och otäckt.

Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se “

DN 10 jan 2015:

“Michael Winiarski: Frågan alla måste ställa sig nu – hur kunde det gå så långt?

Nu när de senaste dygnens blodiga drama är över kommer det att krävas att såväl allmänhet som politiska ledare stannar upp och begrundar det som har skett.

Analys

Det mörkaste scenariot är att dessa förs-ta terrordåd 2015 följs av fler, och att det får till följd att extremhögern och nyfascismen blir så respektabel att den lyckas komma till makten på flera håll i Europa. Frankrike, Ungern och möjligen Storbritannien är några länder som befinner sig i en klar riskzon, och farligast av allt: de har en mäktig bundsförvant i Moskva.

Varför riktade islamisterna just nu ett förödande slag mot en av det demokratiska samhällets viktigaste mänskliga rättigheter, och det i hjärtat av det land där några av de mest grundläggande friheterna – yttrandefriheten – formulerades?

Och hur kommer det sig att det kunde gå så långt att det under några dygn rådde närmast ett krigstillstånd mitt i Västeuropa, med tiotusentals poliser och sol-dater i en militär operation mot tungt beväpnade terrorister i trakterna av Paris?

Vad man än anser om storleken på flyktingmottagandet och den ekonomiska invandringen råder ingen oenighet om att i stort sett alla länder i Europa har misslyckats med att integrera sina många

muslimska invandrare. Hur det ska göras är en fråga som inte har något enkelt svar. Men den måste besvaras.

Det finns klara säkerhetspolitiska aspekter på terrordådet, som rör EU:s östpolitik. Vladimir Putin har de senaste åren agerat för att försvaga den europeiska unionens förmåga att samverka.

Tidigare var Tyskland huvudmålet för de ryska inviterna, men efter aggressionen mot Ukraina och annekteringen av Krim har förbundskansler Angela Merkel till Kremls besvikelse visat sig vara en hårdnackad förkämpe för internationell rätt och statsgränsers okränkbarhet. Det har fått Putin att styra om sitt frieriförsök till Frankrike. Där har president François Hollande signalerat att han är mer böjlig än vad Merkel är.

Det är i det perspektivet det kan vara värt att notera hur ledande kretsar i Moskva reagerade på tragedin i Paris. Att nyhetssändningarna i de Kremlstyrda tv-kanalerna andades skadeglädje är inte så förvånande: i ryska medier har man länge hävdat att det egent-ligen är det dubbelmoraliska väst som ligger bakom den islamistiska extremismen.

En rysk kommentator gick så långt som att hävda att det var den amerikanska underrättelsetjänsten CIA som låg bakom dådet för att pressa Frankrike att upphäva sanktionerna mot Ryssland.

Men mer intressant än dessa knäppgöksteorier är att ryska medier välvilligt släpper fram den franska extremhögerns ledare Marine Le Pen för att kommentera terrordådet i Paris.

Några ryska kommentatorer påstod också att det var ”multikulturalism” i västvärlden som orsakade attentatet.

Det är exakt samma språkbruk som främlingsfientliga partier i Europa brukar använda sig av. Till exempel den tyska rörelsen Pegida (Patriotiska européer mot islamisering av västerlandet), som nu anser sig ha fått vatten på sin kvarn; att muslimer inte passar in i Europa, att de utgör ett hot mot vad de kallar för Europas ”judeo-kristna” historiska arv.

I det avseendet har högerextremisterna och islamextremisterna en överlappande agenda. Mördarna i Paris vill elda på hatet mellan muslimer och icke-muslimer, och det är inget som nyfascister och ultranationalister motsätter sig.

I det syftet passar denna veckas attacker båda ytterligheterna perfekt. Det är som om den slitna visionen om ”civilisationernas kamp” – mellan västerlandet och islam – spelas upp inför våra ögon.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN 10 jan 2015:

“al-Qaida tränade en av bröderna

Saïd Kouachi, en av de två bröder som dödades av polisen efter den dramatiska jakten, har under flera månader fått vapenträning i Jemen av det terroristiska nätverket al-Qaida på den Arabiska halvön. Det uppger en företrädare för amerikansk säkerhetstjänst, enligt tv-kanalen NBC.

Samma terrorgrupp har tidigare publicerat en ”hit list” över personer som man anser har förolämpat profeten Muhammed. Ett av namnen på listan var Stéphane Charbonnier, chefredaktör på Charlie Hebdo, som enligt vissa rapporter var den förste som de maskerade männen sköt ihjäl när tidningens tecknare var samlade till redaktionsmöte i onsdags.

Det kan vara ett indicium på att USA-uppgifterna om en koppling till al-Qaida stämmer. Det finns också flera vittnesmål om att förövarna, Saïd and Chérif Kouachi, identifierat sig som företrädare för al-Qaida på den Arabiska halvön.En bild av bröderna Kouachi börjar framträda.

32-årige Chérif Kouachi, har länge varit känd av fransk polis för sina extrema islamistiska aktiviteter. Han dömdes till tre års fängelse 2008 för att ha rekryterat blivande jihadister att kriga i Irak efter USA:s invasion 2003. Han hade gripits 2005 när han skulle gå ombord på ett plan på väg till Syrien. Det var den vägen islamistiska kämpar på väg till Irak vanligen tog.

Enligt tidningen Libération växte Chérif Kouachi upp i ett barnhem i Rennes. 34-årige Saïds id-kort hittades i den flyktbil som bröderna övergav efter attacken mot Charlie Hebdo.

Det har samtidigt framkommit att de båda bröderna funnits med på en amerikansk databas över misstänkta terrorister i flera år. De fanns också med på en förteckning över personer som var förbjudna att flyga till USA.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN 10 jan 2015:

“Världen hedrar de döda och står upp för pressfriheten.

Från ett bageri i Schweiz till en soldränkt ö i Stilla havet, från EU-parlamentet i Bryssel till franska skidskyttar i östra Tyskland. Med budskapet ”Je suis Charlie” (”Jag är Charlie”) hedrar människor över hela världen de döda på den franska satirtidningen Charlie Hebdo och ställer upp för pressfriheten. Dn

www@dn.se “

DN 10 jan 2015:

“Marine Le Pen vägrar delta i manifestation

Marine Le Pen, ledare för höger-extrema Nationella fronten, tänker inte delta i den stora manifestationen för yttrande-frihet och mot terrorism, som äger rum i Paris i morgon. Därmed skärps motsättningarna ytterligare mellan politikens toppar, trots president Hollandes maningar om nationell enighet.

Samtidigt som den dramatiska terrorjakten pågick för fullt var det i går Marine Le Pens tur att träffa Frankrikes president François Hollande.

Efter ett kort möte i presidentpalatset förklarade Nationella frontens ledare att hon inte tänker delta i den stora republikanska manifestation som ska äga rum i Paris på söndag eftermiddag, eftersom hon inte har fått någon inbjudan.

– Om organisatörerna inte vill ha mig med tänker jag inte komma, förklarade hon enligt tidningen Le Figaro.

Marine Le Pen anklagar Socialistpartiet för att ha brutit den nationella enhet som presidenten gång på gång har manat till efter onsdagens terrorattentat.

– Alla medborgare kan delta på söndag. Det kommer inte att finnas några kontroller, förklarade François Hollande i ett försök att dämpa polemiken.

Men i presidentens socialistparti, som står bakom söndagens demonstration, är det många som absolut inte vill gå i samma demonstration som Le Pen.

– Det finns inte plats för ett parti som stigmatiserar och delar in franska medborgare utifrån religion och ursprung, deklarerade en av organisatörerna; socialisten François Lamy i tidningen Libération.

På ungefär samma sätt uttryckte sig flera andra företrädare för den franska vänstern.

– Jag tänker inte gå samman med nationalister och fascister! förklarade Julien Dray, en tidigare förgrundsfigur i den franska antirasistiska rörelsen, enligt tidningen Le Monde.

I övrigt verkar uppslutningen bakom söndagens marsch bli stor och bred.

En lång rad fackliga, religiösa och andra frivilligorganisationer samt partier från höger till vänster tänker hedra terrorns offer och manifestera sitt stöd för republikens grundläggande värderingar.

Nicolas Dupont-Aignan, ledare för ett litet nationalistiskt högerparti, har också fått en inbjudan och den borgerliga oppositionens ledare, UMP:s ordförande Nicolas Sarkozy, har förklarat att han tänker gå i första ledet.

Men UMP:s generalsekreterare protesterar mot att Marine Le Pen inte är välkommen.

– Det är inte acceptabelt att Nationella fronten utesluts i en manifestation för nationell enhet, anser Laurent Wauquiez.

Liberala Modems ledare François Bayrou tycker också att det är ett ”dåligt beslut” att exkludera Le Pens parti och andra borgerliga politiker varnar för att Nationella fronten kan uppträda som en politisk martyr och vinna på det.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Fakta. Säkerheten i andra länder

USA
Washington. Inga ökade hot har blivit kända mot USA i samband med attackerna i Paris.

USA:s avgående justitieminister Eric Holder deltar på söndag i ett ministermöte i Paris, med fokus på terrorhot och extremism. USA har sedan lång tid ett nära underrättelsesamarbete med Frankrike. Sedan terrorattackerna 2001 lägger USA omfattande resurser på sin nationella säkerhet. Det särskilda departement som skapades efter händelserna den 11 september har en budget på 60 miljarder dollar, men utgör endast en del av terrorskyddet.

Storbritannien
Finansminister George Osborne lovade på fredagen att under-rättelsetjänsten ska få ”alla resurser de behöver” för att hålla landet säkert. De senaste veckorna har regeringen avsatt över 100 miljoner pund, cirka 1,2 miljarder kronor, för att öka övervakningen av potentiella terrorister som reser till Syrien och Irak.

Chefen för inhemska underrättelsetjänsten MI5 sade nyligen att terrorhotet ökat mot landet och att man behöver fler befogenheter för att bekämpa terrorister.

Spanien
Spaniens säkerhetsstyrkor har höjt beredskapen kring järnvägsstationer, kraftverk och andra tänkbara terroristmål. I Madrid har de fyra stora dagstidningarna börjat se över sina säkerhetsrutiner. Den spanska huvudstaden var säte för den i särklass svåraste europeiska terrorattacken hittills, al-Qaidas järnvägsattentat med 192 döda och 1 900 sårade i mars 2004.

Sverige
Säkerheten kan behöva skärpas i Sverige. Det säger statsminister Stefan Löfven (S) efter terrorattentatet i Paris. Han understryker dock att det i nuläget inte finns några sådana förslag färdiga.

– Regeringen följer kontinuerligt utvecklingen tillsammans med polisen och säkerhetspolisen, och är det så att det behövs fattas några beslut är vi självfallet redo att göra det när som helst, säger han.
Dn “

DN 10 jan 2015:

“Pennorna i Paris. Blyerts. Tusch. Kulspets. Överallt höjs fredens vapen mot terrorn.

Paris.
En penna höjs mot Paris kvällshimmel. Och en till. Och ännu en.

Det är Mélanie Trouvé, en 26-årig jurist, som lyfter den: en enkel plastpenna av märket Bic. Mélanie är en av tiotusentals parisare på Place de la République. Hon tittar på pennan i sin lyfta högerhand och säger:

– Det var vad de använde. De använde pennor.

De: tecknarna och satirikerna på Charlie Hebdo: Charb, Cabu, Wolinski, Honoré, Tignous … Radikala skämtare sprungna ur en anti-auktoritär tradition vars företrädare i många sekler förolämpat makthavare med nakenhet, groteskerier och plumpa skämt. Anarkistiska tidningsmän som älskade att sticka hål på uppblåsta typer som gjorde anspråk på Sanningen.

De levde nyss, bara några timmar innan Mélanie Trouvé och alla andra begav sig hit för att tända ljus och hålla upp pennor och säga ”Je suis Charlie”. Tecknarna satt alla på sin redaktion, fem minuter härifrån, och smidde planer på nya respektlösa publiceringar.

När Mélanie Trouvé höjer sin penna, fem timmar efter morden, ligger nio av tolv döda kroppar fortfarande kvar på Charlie Hebdos redaktion. Brottsplatsundersökningen är noggrann och tar sin tid.

Strax efter lunch satt Mélanie Trouvé på sitt advokatkontor och skrev ett överklagande åt en klient som mördat sin mamma. Som en paus i arbetet kollade hon Facebook. Plötsligt dök det upp ett inlägg om attacken.

– Jag blev alldeles tom. Och lite arg på mina kolleger, jag tyckte inte att de reagerade tillräckligt starkt. Men de kanske var chockade.

Hon försökte återvända till arbetet, till sitt överklagande. Det gick inte. Hon såg på nyheterna, följde jakten på terroristerna, läste de första minnesorden över tecknarna hon tyckt så mycket om:

– Charlie Hebdo var en väldigt rolig tidning. Typiskt fransk, tror jag. Den drev med allt, och… men oj, kolla! Ser ni?

Mélanie Trouvé pekar. Några skyltar med upplysta blockbokstäver rör sig framåt genom folkhavet. Skyltbärarna banar sig fram mot det stora, runda monumentet mitt på Place de la République.

Statyn högst upp på monumentet föreställer Marianne, som sedan den franska revolutionen varit en viktig nationalsymbol. Bokstäverna stannar precis under Marianne. Mélanie Trouvé ler när hon ser budskapet: NOT AFRAID.

– Just så. Vi är inte rädda!

Snart ropar hon på frihet tillsammans med tusentals andra: Liberté, liberté, liberté! Och sedan:

– Charlie, Charlie, Charliberté!

○ ○ ○

Mariannes bronsansikte ser allvarligt och kompromisslöst ut när hon blickar ut över folkmassan. Hon är 9,5 meter lång och står dessutom på en femton meter hög sockel, så hon har bra utsikt.

Sedan 1885 har Marianne stått staty här mitt på Place de la République. Hon har sett hundra-tals demonstrationer, oftast arrangerade av väns-terorganisationer och fackföreningar.

Charlie Hebdo var också vänster. Stéphane ”Charb” Charbonnier, chefredaktören som terroristerna särskilt ska ha frågat efter innan de sköt honom, brukade säga: ”Vi är 1968-rörelsens barn”.

På 1960-talet startades satirtidningen Hara-Kiri, som 1969 blev Hara-Kiri Hebdo (hebdo är en förkortning av ”hebdomadaire” och betyder att tidningen kom ut varje vecka).

Hara-Kiri – med undertiteln ”Dum och elak tidskrift” – drev så hårt med kyrkan och höga politiker att den tidvis förbjöds av makthavarna. När förre presidenten Charles de Gaulle 1970 dog i sitt hem i Colombey-les-Deux-Églises satte Hara-Kiri Hebdo rubriken: ”Tragisk bal i Colombey – en död”. Rubriken anspelade på en tragisk diskoteksbrand som tio dagar tidigare dödat 146 ungdomar.

Hara-Kiris behandling av nationalhjälten Charles de Gaulle ledde till att Frankrikes in-rikesminister Raymond Marcellin förbjöd butiker att öppet saluföra tidningen. Den fick inte stå framme i tidningsställen. Det blev också förbjudet att sälja Hara-Kiri till barn under 18 år.

För att komma runt förbuden beslöt Hara--Kiris redaktion att starta en ny tidning med samma uppkäftiga innehåll. Så föddes Charlie Hebdo. Namnet ”Charlie” var en blinkning åt Charles de Gaulle.

Nu, 45 år senare, tänds tusentals ljus för Charlie Hebdo kring statyn av Marianne. Reproduktioner av tidningens snuskiga, vanvördiga illustrationer placeras ut överallt.

Under inskriptionen LIBERTÉ på Mariannes högra sida läggs en teckning av en glad Jesus som tar en lika glad Gud Fader bakifrån. Under monumentets ord ÉGALITÉ återfinns en satirbild skapad av den nyss mördade Cabu: en förtvivlad profet Muhammed som gömmer sitt ansikte i händerna och säger: ”Det är inte lätt att vara älskad av idioter”. Nära texten FRATERNITÉ har någon i sorg och vrede skrivit en parafras på teckningen: ”Det är inte lätt att dödas av idioter.”

Marianne rör inte en min. I ena handen håller hon en olivkvist, i den andra en tavla med inskriptionen ”Droits de l’homme” – mänskliga rättigheter.

Demonstranterna nedanför henne har skanderat ”Je suis Charlie!” ett tag. Nu byter de ramsa:

– Enade, tillsammans, för demokratin!

Marianne är en symbol laddad med upplysningens frihets- och förnuftsideal. Hon kom i bruk 1792, tre år efter franska revolutionen.

Enligt historikern Maurice Agulhon, som forskat om Marianne och hennes betydelse för Frankrike, är det symptomatiskt att revolutionärerna ville ha en kvinna för att marknadsföra den nya,

moderna republiken. Marianne blev ett tydligt brott mot med den gamla monarkin som leddes av kungar.

Mest känd är hon nog som barbröstad, trikolor-bärande revolutionär i Eugène Delacroix målning från 1830: ”Friheten på barrikaderna”.

För Clemence Pointelin, 25-årig skådespelare, är massmordet på Charlie Hebdos redaktion en attack mot ”franska värderingar”, mot idéer grundade i upplysningen av filosofer som Voltaire och Diderot.

Clemence Pointelin blickar upp mot Marianne-statyn. Hon säger att hon kommit till manifestationen för att hon är en ”fransk patriot”.

– Charlie Hebdo är inte min favorittidning. Men de ska skriva vad de vill, rita vad de vill, publicera vad de vill. Pressfriheten är något centralt för vår kultur. Det ska inte några idiotiska killar med vapen få ändra på, säger Clemence Pointelin.

Kampen om franska värderingar handlar även om att bekämpa den intolerans som hon menar att Front National och Marine Le Pen står för.

– De blandar samman alla muslimer med några få terrorister. Frankrike handlar om öppenhet, inte om rasism och att utestänga människor. Jag är livrädd för vad som ska hända nu. Det är presidentval om två år.

Vad är du rädd för?

– Att Marine Le Pen ska bli president. Det vore katastrof för Frankrike.

○ ○ ○

”Jag är muslim. Jag är Charlie Hebdo.”

När Chiheb Bouanene, en 47-årig målare, förstod att terroristerna ropat ”Gud är stor!” och ”vi har hämnats profeten!” bestämde han sig. Jag gör en skylt, tänkte han. Jag måste göra en skylt och åka ned till Place de la République.

Nu står han med sin skylt av kartong och snirkliga bokstäver. Han huttrar i sin tunna, svarta adidasjacka – men han ler. Som tusentals andra på torget utstrålar Chiheb Bouanene en sorts trotsig glädje. Manifestationen handlar om sorg och ilska över ett vidrigt dåd – men den är samtidigt en hyllning till demokrati och frihet.

– Jag tror att frihet är det allra viktigaste för oss fransmän, säger Chiheb Bouanene.

På hans adidasjacka sitter ett ”Je suis Charlie”-klistermärke. Han fick det precis av en annan demonstrant.

– Jag är fransman, med rötter i Tunisien. Och jag är muslim. Charlie Hebdo slåss med pennan. Tidningens kamp är min kamp, säger Chiheb Bouanene.

Skylten gör honom mäkta populär på Place de la République. Damer pussar honom på kinden. Förbipasserande ropar ”merci!”. Massor av människor vill ta mobilbilder av Chiheb och hans budskap.

Varför är det viktigt för dig att skriva att du är muslim när du demonstrerar för yttrande-friheten?

– Alla muslimer är inte på samma sätt. Jag vill visa det.

Egentligen är det självklart, menar Chiheb. Men varje dag ser han hur muslimer dras över en kam och utmålas som hot.

– Vi lever i en islamofob verklighet. Om jag kan nyansera någons bild av muslimer så gör jag gärna det.

Överallt runt Chiheb Bouanene finns Charlie Hebdo-karikatyrer som driver med islam och profeten Muhammed. Den vanligaste bilden är tidningens förstasida från november 2011, då ett nummer av Charlie Hebdo döptes om till ”Charia Hebdo”. Profeten Muhammed var gästredaktör, påstod tidningen. På omslaget lovade en glad, skäggig profet läsarna ”hundra piskrapp om ni inte dör av skratt”.

Skojandet med islam ledde till att Charlie Hebdos dåvarande kontor förstördes av brandbomber och att tidningens webbplats hackades. Hackarna ersatte välkomstsidan med en bild av staden Mecka och budskapet ”Ingen annan gud än Allah”.

Chefredaktör Stéphane ”Charb” Charbonnier sa att angriparna var ”dumma människor som inte vet vad islam är” samt ”idioter som förråder sin egen religion”. Två år senare hamnade han på al-Qaidas dödslista.

Charlie Hebdos häcklande stör inte Chiheb Bouanene, som kallar sig stolt muslim.

– Intolerant, humorlös islamism är ett universellt problem. Alla dessa människor som vill styra andra!

Han har demonstrerat mot islamism förr, -säger han.

– I Tunisien. Där vann vi.

Chiheb Bouanene är troende, men brukar inte gå till någon moské.

– Ni journalister tror ofta det, att ni måste gå till en moské för att hitta muslimer. Men de flesta av oss finns inte där. Ni borde fråga på kaféer, på tunnelbanan eller på gatan helt enkelt.

Varför borde vi det?

– Ni skulle få mer mångfacetterade svar än i moskéerna.

Sedan säger Chiheb Bouanene att han gärna vill ta oss till en moské i Belleville, några kvarter från Place de la République. Han har hört att flera imamer i Paris uppmanat sina församlingar att protestera mot attacken.

– Det är så otroligt bra och viktigt.

Vi bestämmer träff nästa dag.

○ ○ ○

Le Mondes redaktionschef Gilles van Kote anländer till sin redaktion i ottan, strax före klockan sju. Utanför porten står två tungt beväpnade -poliser, med automatgevär och skottsäkra västar.

Det har gått mindre än ett dygn sedan massmordet på Charlie Hebdos redaktion.

– Tack för att ni står här, säger redaktionschefen till poliserna.

– Inga problem, monsieur. Vi vaktar alla tidningsredaktioner i dag, svarar en av poliserna.

Det är svårt att tänka sig två mer olika tidningar än Le Monde och Charlie Hebdo. Le Monde är texttung, seriös, akademisk, analytisk. Charlie Hebdo kör hårt med sina provokationer och teckningar på nakna rumpor.

Men den här dagen är alla Charlie Hebdo. Även Le Monde. Gilles van Kote har nålat fast en ”Je suis Charlie”-knapp på kavajslaget. Senare under dagen ska han twittra ut att Le Monde hängt ut en banderoll till stöd för Charlie Hebdo på tidningshusets fasad.

Le Monde är en eftermiddagstidning som trycks mitt på dagen. Klockan halv åtta samlas ett tiotal avdelningschefer på Gilles van Kotes rum för att gå igenom innehållet.

Viktigast: förstasidan. Den sätter tonen och ska sammanfatta tidningens syn på det som hänt.

– Det måste vara något extra. Något som verkligen understryker vilken chock detta är, säger en mellanchef.

– ”Frankrikes elfte september”, säger en av redaktörerna.

Det blir tyst i rummet.

– Men det är ju faktiskt så, insisterar redaktören. Det här är vårt elfte september.

Gilles van Kote nickar. När tidningen kommer ut sju timmar senare täcks nästan hela förstasidan av ett fotografi från manifestationen på Place de la République. En stor rubrik rakt över bilden på sörjande människor lyder: ”LE 11-SEPTEMBRE FRANÇAIS”.

Efter mötet kollar Gilles van Kote nyhetsflödet. Bröderna som mördade hans kolleger på Charlie Hebdos redaktion är fortfarande på fri fot. Dessutom har det varit en ny skottlossning i Paris. Le Mondes redaktionschef läser att en polis är skjuten med automatvapen i Montrouge, strax söder om Paris stadskärna.

Gille van Kote går ned till poliserna som står posterade utanför redaktionen.

– Jag vill be er att bara släppa in personer med presslegitimation.

○ ○ ○

Chiheb Bouanene väntar på oss vid tunnelbaneuppgången i Belleville. Det är torsdag kväll, ett drygt dygn efter attacken.

Chiheb bär samma adidasjacka som kvällen före. Han berättar att han stannade till efter midnatt på Place de la République med sin skylt. Det blev kallt, men han ville inte gå hem. Han ler brett.

– De andra demonstranterna värmde sig med alkohol. Men som muslim dricker jag ju inte.

Belleville är mångkulturellt. Invandrare från Nordafrika och från Kina sätter sin prägel på stadsdelen. Vi följer Chiheb Bouanene förbi halalslaktare och religiösa bokhandlare.

Moskén vi är på väg till har länge haft rykte om sig att predika ett strängt, salafistiskt budskap. Men Chiheb Bouanene har hört att den gamle imamen är utbytt. Kanske har atmosfären ändrats?

– Funkar det inte här går vi till en annan moské, säger han.

Det funkar inte. Sammanbitna, skäggiga män stoppar oss utanför. De börjar tala arabiska med Chiheb Bouanene, ett samtal som snart blir upprört. Varför har han tagit journalister till moskén? undrar männen.

– De ljuger bara om oss muslimer i alla fall.

Chiheb vädjar:

– Varför inte öppna moskén? Vi muslimer måste prata, berätta om hur vi ser på saker. Särskilt nu efter attacken igår.

En av männen slår ut med armarna.

– Jag struntar i det. Jag har pratat i tidningar förr. De skriver fel.

Chiheb Bouanene går med snabba steg mot nästa moské. Han skakar på huvudet. Är du arg? frågar jag.

– Såklart! Vi knackade på fel dörr. De är slutna i sina sinnen.

Nästa moské är mer ett litet bönerum. Den minimala ingången är inträngd mellan två arabiska mataffärer på Avenue de Belleville. En handskriven skylt ovanför dörren berättar att detta är ”Mosquée Abou Bakar”.

Eftermiddagsbönen är just över. När församlingsmedlemmarna kommer ut på gatan vill alla prata. De är rasande på bröderna som attackerade Charlie Hebdo.

– Vilka glin!

– Jag får ont i hjärtat.

– Riktiga muslimer dödar inte andra männi-skor. Liv är heligt.

– Ingen terror i vårt namn!

Chiheb berättar för moskébesökarna att det på söndag ska hållas en ny stor manifestation mot terrorn på Place de la République.

– Jag kommer, säger Hoare Ammar, en ung man i baseballjacka.

Chiheb Bouanene blir glad. Det är just så här han hoppats att hans muslimska bröder ska reagera på attacken.

Så säger en medelålders man plötsligt att han är ”hundra procent säker” på att det i själva verket är ”myndigheterna och militären” som

ligger bakom attacken mot Charlie Hebdo. Hur vet du det? undrar Chiheb Bouanene.

– Hörde ni inte att polismannen de dödade var muslim? Ahmed hette han. Ingen muslim skulle döda en annan muslim. Tro mig, det var militären. Sedan skyller de på oss muslimer.

En annan moskébesökare, Walid, nickar. Attacken mot Charlie Hebdo är i hans ögon precis som terrordåden den elfte september: en judisk maktkonspiration för att svartmåla och skada muslimer.

– På elfte september stannade en massa judar hemma från jobbet. De visste att något skulle ske, säger Walid.

När vi tar avsked från Chiheb Bouanene ser han sorgsen ut. Moskébesöken blev inte riktigt vad han tänkt sig.

– Kom ihåg vad jag sa förut. Prata med muslimer på kaféer. Inte bara i moskéer.

○ ○ ○

Charlie Hebdos redaktion ligger på Rue Nicolas Appert, en vanligtvis stillsam bakgata i Paris elfte arrondissemang. Tidningen tvingades flytta hit efter att de tidigare lokalerna i en annan del av Paris förstörts i brandbombningen 2011.

Två år senare uppmanade al-Qaida sina anhängare att döda chefredaktören Stéphane ”Charb” Charbonnier. Terrorgruppens engelskspråkiga tidning Inspire listade honom i maj 2013 som en av gruppens nio mest hatade personer. ”Efterlyst död eller levande för brott mot islam”, löd al-Qaidas text om Charb.

Nu, dagen efter dådet, stannar en 38-årig undersköterska sin cykel intill polisavspärrningen vid Charlie Hebdos redaktion. Undersköterskan heter Stéphane Pattenotte och han har en fråga till en av polismännen på plats.

– Är det sant att ni bara hade två poliser posterade utanför Charlie Hebdo?

En kort nick från polisen.

– Borde ni inte ha varit fler?

Polismannen suckar. Det är lätt att vara efterklok, säger han, och tillägger:

– Om du visste hur många byggnader i Paris som är hotade och övervakade … Vi skulle behöva vara många fler poliser totalt.

Ett par meter från polisens kängor ligger några tända ljus och en hög vita rosor. Det är ett av många spontana minnesaltare som växer fram överallt kring polisavspärrningarna runt Charlie Hebdos redaktion.

En del sörjande lägger blommor. Andra porno-grafiska teckningar. Jag ser även ett par flaskor med rött vin.

Och pennor. Kulspetspennor. Blyertspennor. Tuschpennor. Pennor överallt.

På husväggarna kring redaktionen finns färskt klotter.

”Cabu, Wolinski, Charb och de andra – dödade i strid mot idioterna”

”Vi är fortfarande inte rädda”

”Inte i mitt namn – inte i min religions namn”

Vid manifestationen på Place de la République var stämningen frihetsrusig och trotsigt triumfatorisk. Här, intill platsen för massmordet, dominerar sorgen. Unga och gamla, kvinnor och män står tysta bredvid varandra.

En dam i elegant kappa böjer sig ned med ett värmeljus i handen. Hon känner i fickorna och vänder sig sedan mot de andra sörjande.

– Har någon en tändare?

– Här, säger en yngre kvinna,

Många gråter öppet. Jag tittar länge på en man i 45-årsåldern som ser särskilt förtvivlad ut. Han har munkjacka, hörlurar runt halsen och skakar i hela kroppen. Ögonen är rödkantade.

– Hur kan man skita på livet så? Stoppa livet så? Hur kan Gud tillåta det?

Mannen heter Patrick. Han vill inte säga sitt efternamn, men vi får gärna ta bilder. Han är författare, säger han.

– Jag har inte sovit på hela natten. Hur ska jag kunna sova?

Patrick talar länge om skrivande, om yttrande-frihet, om vreden han känner mot attentatsmännen.

– Idioter vågar allt. Det är så man vet att de är idioter.

Samtidigt som Patrick och andra parisare sörjer gör de överlevande från Charlie Hebdo upp planer för hur tidningen ska fortsätta att komma ut.

Ett trettiotal Charlie Hebdo-medarbetare ska arbeta från dagstidningen Libérations lokaler, under tungt polisbeskydd. Tanken är att få ihop ett ”Överlevarnummer” till nästa onsdag och trycka det i en miljon exemplar.

– Idiotin får inte vinna, kommenterar en av Charlie Hebdos krönikörer.

Patrick, den förtvivlade mannen vid polis-avspärrningen, ser det som nödvändigt att tidningen fortsätter att komma ut. Patrick tar tag i min penna. Han pekar med den, bort mot Charlie Hebdos redaktion, säger.

– De satt där inne. Med sådana här. De tecknade. De tänkte. De hittade på bilder.

Patrick ger tillbaka pennan.

– Det är exakt det detta handlar om.

Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se

Fakta. Charlie Hebdo

Tidningen grundades 1969 av en grupp som tidigare gav ut månadsmagasinet Hara-Kiri.

Tidningen hade ett uppehåll 1981–1992, då den fick ekonomiska problem och inte ville finansiera utgivningen med annonser.

Ett 20-tal tecknare och ett 30-tal krönikörer och skribenter medverkar i magasinet.

Som mest har tidningen getts ut i 140 000 exemplar, år 2006, men år 2011 hade upplagan sjunkit till 50 000.

Tidningens skribenter skriver under pseudonym men deras riktiga namn uppges vara välkända.

Redaktören sedan 2012 kallas Charb och heter egentligen Stéphane Charbonnier. Han är en av de döda. “